R. P. TOBIÆ LOHNER

BIBLIOTHECA

MANUALIS CONCIONATORIA.

R. P. TOBIÆ LOHNER

BIBLIOTHECA

MANUALIS CONCIONATORIA

ORDINE ALPHABETICO DIGESTA.

EDITIO NOVISSIMA

Ad commodiorem usum in septem Tomos distributa, cui nunc primum accedit

OPUSCULUM

INSTRUCTIO PRACTICA

DE MUNERE CONCIONANDI, EXHORTANDI, CATECHIZANDI.

TOMUS PRIMUS.

A=B=C

BASSANI MDCCLXXXVII.

PROSTANT
VENETIIS APUD REMONDINI.
Superiorum Permissu, ac Privilegio.

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

Miraberis forsan, amice Lector, dum frontem, titulumque Libri hujus inspicies, insolitam operis Nomenclationem, & unicum Librum pro integra Bibliotheca obtrudi tibi criminaberis. Sed facile, ut spero, mirari, carpereque desines, si & scopum illius accuratius considerabis, & commodum, quod ex maxima quavis Bibliotheca sperare posses, ex hac sola Bibliotheca (quam, quia semper ad manum esse potest, Manualem *vocare placuit) ad votum reportare te posse perpendes. Quid enim, sive Ascetam te, sive Ecclesiasten profitearis, quid aliud, inquam, pro instruendis a te Discipulis vel Auditoribus ex Bibliotheca quantumcumque ampla ac vasta desiderare posses, quam ut ejusmodi volumina, quæ ut aptos pro concionibus formandis conceptus, seu Themata, ut vocant, suppeditent, & naturam virtutum, vitiorumque, ac aliarum similium materiarum dilucide explicent; & ad easdem sive persuadendas, sive dissuadendas, efficaciæ ex S. Scriptura, SS. Patribus & Doctoribus, Philosophis, Exemplis, Similitudinibus, aliisque rationibus petita testimonia, & argumenta suggerant, & tandem etiam media ad finem propositum obtinendum opportuna dictent? quanto autem labore, & industria, temporeque opus tibi futurum credis, ut hæc omnia ex variis libris & Authoribus collecta in chartam transferas, atque in propositæ Exhortationis, vel Concionis formam redigas? atqui hoc toto tam molesto, dif-*

ficilique labore hæc, quam tibi instruxi, Manualis Bibliotheca te sublevabit, nam & conceptus tibi, ut vocant, prædicabiles, quam plurimos dictabit, & quidquid ad eos vel probandos vel dilatandos necessarium videtur, copiose & ordinate subministrabit.

Non ignoro equidem similem laborem jam olim a Josepho Langio in Polyanthæa, & Laurentio Beyrlinck in theatro vitæ humanæ, aliisque fuisse susceptum, sed (quod cum venia tantorum virorum dixerim) præterquam quod eorum Commentarii plurimas materias vix unquam usui tibi futuras contineant, multas vero, quas vel maxime desiderare posses, prætereant, hæc ipsa etiam utpote ante annos sat multos scripta, impressaque talia sunt, quæ appetitum tuum recentiorum ingeniorum, & gestorum fructus degustandi avidum satiare vix possint. Quare merito laborem nec inutilem, nec ingratum tibi suscepturum me existimavi, si Bibliothecam hanc tibi præparem, & materiarum, quas desiderare posses, copia ac varietate fœcundam: & ordinata methodo ac distinctione, quas in iisdem proponendis observare studui, præditam: & rerum denique selectu, quem velut præcipuum scopum singulariter semper ob oculos habui, copiose instructam.

Habes ergo: ut breviter tibi singula enumerem, materias prope omnes, quæ tibi sive in publicis Concionibus explicandæ, sivæ in privatis instructionibus tractandæ, videbuntur, puta Virtutes *ac* Vitia, *& quæ, ad horum sive plantationem, sive evulsionem conducere possunt, copiose & ordinate digestas, nec eas etiam, quæ rariori in casu occurrere possunt, prætermissas.*

Habes Naturam *seu* definitionem, divisionem, Actus, Gradus, & Proprietates *singularum dilucide explicatas.*

Habes sententias S. Scripturæ & SS. Patrum *selectissimas, atque ut commodius tibi servire queant, in suas classes, quas plerumque qualitas (per quam nihil aliud, quam essentiam, seu naturam cujusvis rei intelligo) necessitas, utilitas, æqualitas, dignitas, jucunditasque, vel eorum opposita distinguunt, distributas.*

Habes Exempla & Historias *tam veteres quam recentes in triplicem iterum classem distinctas, quarum prima historias* Catholicorum, *seu eorum, qui veram Religionem tenuerunt (quæ ad distinctionem sequentium Exemplorum* Externa *appellare placuit) altera* Domesticorum, *seu eorum, qui minimæ nostræ Societati adscripti sunt (in quorum solatium & incitamentum seorsim hæc Exempla enarrantur) tertia vero* profanas, *id est Philosophorum* Ethnicorum, *aut aliorum verum Deum ignorantium complectitur.*

Habes Similitudines *aptissimas una cum* Motivis *ad scopum, quem persuadere intendis, persequendum efficaciter allicientibus:* Mediis *ad illum facile, fœliciterque assequendum non modice conducentibus.*

Habes doctrinas Asceticas *solidas, & in iis brevem synopsin plerumque dog-*

ma-

matum, quæ de quavis virtute, ac vitio, aut alia ſimili materia ab Aſcetis Doctoribus in ſchola effectus præſcribuntur.

Habes Conceptus prædicabiles *ſeu* argumenta *Concionum (in quibus aliqui non modicam difficultatem ſe experiri confitentur) non ſimpliciter dumtaxat propoſita, ſed magna ex parte in concionis formam & diſpoſitionem redacta, & ex ingenioſiſſimis Authoribus excerpta.*

Habes Miſcellanea, *id eſt dicta & facta Sapientum, Fabulas, Apologos, aut alias ejuſmodi materias, quæ condimenti loco interdum ſolent immiſceri, nec tamen ad ullum ex prioribus titulis commode revocari poterant.*

Habes Axiomata *tum latina, tum germanica (nam utraque tibi ſervire poſſe credebantur) ex plurimis aliis, quæ paſſim ab Authoribus congeruntur ſtudioſe ſelecta.*

Habes denique Authores & Libros, *qui de ſimili materia fuſius ſcripſerunt, diligenter indicatos, ut ad illos, ſi placuerit, velut ad fontes recurrere, pluresque de materia propoſitas doctrinas haurire poſſis.*

Quid ergo ſupereſt, niſi ut vere oblatam tibi Bibliothecam Manualem *fatearis; & ne fruſtra hanc nomenclationem ſortita ſit, ad manum conſtanter habeas, atque utaris, ut nec me laboris non modici ſane in ea inſtruenda ſuſcepti, nec te opera in ea evolvenda impenſe pœniteat.*

Ante vero, quam operi manum adjiciam, de tribus te, amice Lector, præmonitum velim. Primum eſt, me initio Bibliothecam hanc in quatuor (*) *Tomos juxta materiarum diverſitatem diviſiſſe; poſtea in ſecunda editione ordinatiorem, & uſui magis accommodatam Methodum obſervaſſe, dum omnes materiæ, quæ ob Tomorum multiplicitatem difficilem nonnihil Titulorum inventionem faciebant, in unum Tomum congeſtæ, & ordine Alphabetico ſunt propoſitæ. Tandem vero quia Auctarium interea dictæ Bibliothecæ Tomum æque grandem typo commiſeram, ex utroque hoc tomo unum ut aliqui vehementer deſiderabant, confeciſſe, totque hiſtoriis, tituliſque auxiſſe, ut prima editio per hanc quartam tertia fere ſui parte adaucta videri queat.*

Secundum eſt, me Authores quidem pro ſingulis materiis potiori ex parte in margine citaturum, ſed quia proprios ubique fontes inſpicere in tanta rerum farragine, & varietate operoſum nimis, & ob defectum Authorum citatorum prope impoſſibile fuerat, ſub ea fide, quam Authores, ex quibus materias collegi, merentur, propoſiturum, id quod paſſim etiam ab aliis, qui Tomos grandiores typo commiſerunt, factum eſſe adverto.

(*) In hac noviſſima Editione nos ut majori legentium commodo conſuleremus, Bibliothecam hanc in ſeptem volumina diſpeſcuimus: ſicut etiam nunc primum ad calcem adjecimus utiliſſimum aliud Auctoris noſtri Opuſculum, cui titulus: *Inſtructio practica de munere Concionandi, Exhortandi, Catechizandi &c.*

Tertium eſt, me in opere hocce, vix quidquam ex meo ſenſu, ſed omnia propriis Authorum verbis propoſiturum. Neque ab hoc labore me abſterreri ſum paſſus, quod propterea aliqui me corniculæ alienis plumis ſuperbienti forte ſint comparaturi; nam cum utilitatem dumtaxat, & laboris in comparanda pro Concionibus materia facilitatem hoc opere quæſierim, abundanter me ſcopum meum attigiſſe exiſtimabo, ſi materiam talem undecumque tandem collectam obtulero, perinde ac beneficus utique cenſeretur, qui Bibliothecam alicui inſtrueret, libris non proprio ære coëmptis, aut a ſe compoſitis, ſed aliorum liberalitate, donoque acceptis locupletatam. Multo minus vero eorum criſis me morabatur, qui Polyanthæam Joſephi Langii a me deſcriptam ac recluſam criminabantur, nam qui librum hunc cum illa compararit, facile videbit, & materiam, & titulos longe diverſos eſſe, & vix paucas eſſe ſententias, & hiſtorias, quæ inde excerpi potuerint, eaſque ipſas in meliorem ordinem pro faciliori uſu a me fuiſſe redactas. Tu ergo, mi Lector, animo magis benevolo, mitioreque cenſura hoc libro utere, & de eodem illud pii Aſcetæ effatum applicare: Non quære, quis hoc dixerit (vel ſcripſerit) ſed quid dicatur, attende. Quærere namque potius debemus utilitatem in ſcripturis; quam ſubtilitatem Sermonis, & Authoris qualitatem.

CATALOGUS
POTIORUM AUCTORUM
In hoc Libro citatorum.

A

Abbas Abſalon.
Abdias Babyl. Epiſcop.
Acta Mediolanenſia.
Adrichomius.
F. Ægidius Ord. Min.
Ælianus Claudius.
Æmilius Paulus.
Angellius.
Alanus.
Albertinus.
S. Albertus Magnus Ratisb. Epiſ.
Alcuinus.
Aldrovandus. Ulyſſes.
Alegambe Philippus S. J.
Alenſis.
ab Alexandris Alexander.
B. Algerus. Ord. Benedict.
Alvarez Jacobus S. J.
S. Ambroſius Mediol. Epiſc.
Amphilochius Iconii Ep.
Andries Jacobus S. J.
Androtius Fulvius S. J.
B. Angela Monialis.
Annales Ciſtercienſes.
Annales veriorum Ord.
Annuæ Auſtriacæ.
Annuæ Granatenſes.
Annuæ Meclinienſes.
Annuæ Neapolitanæ.
Annuæ Poloniæ.
Annuæ Philippinæ.
Annuæ Taurinenſes.
S. Anſelmus. Cantuar. Epiſ.
S. Antiochus.
S. Antoninus Florent. Epiſ.
S. Antonius Paduanus.
Apophthegmata variorum.
Apulejus Lucius.
Aquaviva Claud. S. J.
S. Aquinas. Thomas. Ord. Præd.
S. Areopagita Dionyſ.
Areſius.
Arias Franc. S. J.
Ariſtoteles.
S. Arnoldus Carnot. Abbas.
Aſterius.
S. Athanaſius. Alexandr. Epiſ.
Athenagoras.
Athenæus.
Aventinus Joan.
Avila Joan.
S. Auguſtinus Aurelius Hippon. Epiſ.
Auſonius Decius Magnus.
Author operis imperfecti.
Azor. Joan. S. J.

B

Baeza Didacus S. J.
Bajerius Nicol.
Bældellus Nic. S. J.
Baldeſanus Guil.
Balinghem. Ant. S. J.
Balſamon Ignat. S. J.
Baronius Cæſar. Card.
Barradius Sebaſt. S. J.
Barrius Paul. S. J.
Bartoli Daniel. S. J.
S. Baſilius Mag. Cæſar. Ep.
Becanus Mart. S. J.
V. Beda Presbyter. Ord. Ben.
Bellarminus Rob. S. J. Card.
Bellovacenſis Vinc. Ep.
Bellovisſo Armandus.
Berchorius.
S. Bernardinus Sen. Ord. Min.
Bernardinus de Buſtis.
S. Bernardus Abb.
Beſlæus. Petrus.
Beyerlinck. Laur.
S. Biblia.
Bibliotheca P. P.
Bibliothecæ Script. S. J.
Billius Jacobus.
S. Birgitta.
Le Blanc. Thomas S. J.
Bleſſenſis Petrus.
Bloſius Lud. Ord. Bened.
Boetius. Anicius Manlius.
Bohemus Joannes.
Boiterus.
Bollandus Joannes S. J.
Bona Joannes Car. Ord. Ciſter.
S. Bonaventura. Ord. Min. Card.
Bonartius.
Bonifacius Joan. S. J.
Borromæus Carolus Card.
Boverius Zacharias Ord. Capuc.
Burghenſius. Joan. S. J.
Bozius Thomas.
Bredembachius Tilman.
Breviarium Romanum.
Bromiardus Joan. Ord. Præd.
Brunner Andreas S. J.
Briſſonius.
S. Bruno Ord. Carth. Fundat.
Burgenſis.
Buclerus. Joan.
Buſæus Joan. S. J.
Buſembaum Herman. S. J.
de Buſtis Bernardin. Ord. Min.
Bzovius.

C

Cæſarius. Arelat. Epiſ.
Cæſarius Heiſterb. Ord. Ciſt.
Cæſar Wittembergenſis.
Cajetanus.
Caniſius Petr. S. J.
Cantipratanus Thom. Or. Præd.
Caraffa Vincentius S. J.
Carbo Ludovicus.
Carthagena Joan. Ord. Min.
Caſſianus Joan.
Caſſia Simon.
Caſſiodorus M. Aurelius.
Caſtillo.
B. Catharina. Bonon.
S. Catharina Senen. Ord. Præd.
Cato.
Catullus M. Valerius.
Cauſinus Nicol. S. J.
Celada Didacus S. J.
Cellenſis Petrus Abbas.
Ceparius Virgilius S. J.
Chavaſſius Balth. S. J.
Chromatius Aquileg. Ep.
Chronicon S. Franc.
Chryſologus Pet. Raven. Ep.
S. Chryſoſt. Joan. Conſtant. Ep.
Cronologiæ variæ.
Cicero M. Tullius.
S. Clemens. Rom. Papa.
S. Clemens Alexand. presb.
S. Climacus Joan.
Comes Natalis.
Concilia diverſa.
Cornelius a Lapide, S. J.
Coſterus Franc. S. J.
Crantzius Albertus.
Crombecius Joan. S. J.
Cromerus Martinus.
Curtius Q. Ruf.
S. Cyprianus Cæcil. Carth. Ep.
S. Cyrillus Alexand. Ep.
S. Cyrillus Hieroſol. Ep.

D

Dadræus Joan.
S. Damaſcenus Joan.
P. Damiani Pet. Card.
David Joan. S. J.
Dauroltius Anton. S. J.
Decreta Eccleſiæ Galliæ.
Delrio Mart. Ant. S. J.

Dia-

Mo-

To-

Tostatus Alph. Abulens. Ep.
Trismegistus Mercurius.
Trithemius Joan. Abb.
Trigautius Nicol. S. J.
Triverus.
Turrensis Lucas Ep.
Turrecremata.
Tursellinus Horat. S. J.
Tympius Matthæus.

V

S. Valerianus Ep.
Varro M. Terentius.
Vega Pet. Ord. Hieron.
Venantius.
Viexmontius Claud.
Victor Antiochenus.
S. Villanova Thom. Valent. Ep.
Viguerius.
Vincentius Justinianus.
Virgilius Publius.
Vitæ Patrum, & aliorum.
Vitæ prædicatorum.
Vitellescus Mutius S. J.
de Vitriaco Jac. Tuscul. Ep.
Vives Jo. Lud.
Umbertus.
Ungarus Minorita.
Volaterranus Raph.
de Voragine Jac. Januens. Ep.
Urbanus Papa.

W

Wadingus Lucas Ord. Min.

X

Xenophon Atheniens.

Z

Zehendner Paulus S. J.
S. Zeno Veronensis Episc.
Zonaras Joan.

IN-

INDEX
TITULORUM GENERALIUM
Hujus Operis.

JE-

JESU CHRISTO,
VERBO DEI FILIO,
INCREATÆ PATRIS CÆLESTIS SAPIENTIÆ,
ÆTERNO DEI VERBO,
OMNIUM SCIENTIARUM FONTI UBERRIMO,

LIBRO VITÆ OMNIA PRÆDESTINATORUM NOMINA EXPRIMENTI,

BIBLIOTHECÆ OMNI SCIENTIARUM GENERE INSTRUCTISSIMÆ,

Ex qua S. Bonaventura omnem ſuam doctrinam ſe hauſiſſe confeſſus eſt, cujus verba ſingula, apiceſque ſpiritus & vita ſunt,

In qua Originales S. SCRIPTURÆ & SS. PATRUM atque DOCTORUM Sententiæ,

Omnium Virtutum EXEMPLA perfectiſſima,

PARABOLÆ ET SIMILITUDINES,

Sine quibus non loquebatur ad Intellectum convincendum aptiſſimæ;

MOTIVA AC MEDIA AD OMNES VIRTUTES ASSEQUENDAS EFFICACISSIMA,

Breviſſimum & ſolidiſſimum totius Sacræ ASCESEOS ſeu doctrinarum ad perfectionem pertinentium Compendium:

CONCEPTUS PRÆDICABILES,

Quales nullus hominum unquam locutus eſt,

MISCELLANEÆ AC FONTALES

Omnium ſapientum doctrinæ,

Et AXIOMATA denique non tam melliſluo ore eructata, quam efficaciſſimis exemplis confirmata

Uberrime velut in Fonte continentur.

Hanc ſpem Bibliothecam Manualem plurimum adauctam, & Septimo Typo feliciter expreſſam;

VELUT AUTHORI PRIMARIO

In æternam Beneficiorum acceptorum memoriam,
In perpetuam Debitoris obligatiſſimi Syngrapham,
In Amoris ardentiſſimi tenue argumentum,
In Deſiderii obſequioſiſſimi conſtantiſſimum pignus,
In æternum, ſemperque memorem ſummi ſui Benefactoris titulum,

Quamvis non ſine verecundia

OB MUNERIS ET OFFERENTIS VILITATEM,

Nec ſine timore

OB TANTAM ACCIPIENTIS CELSITUDINEM AC MAJESTATEM;

Magnam tamen fiduciam

OB NOTAM IPSIUS CLEMENTIAM ET BENIGNITATEM,

Nec minus prompta voluntate

OB DEBITORUM EX IMMERITA MUNIFICENTIA CONTRACTORUM MULTITUDINEM

EJUSDEM

Humillimus Servus, Indigniſſimus Diſcipulus, Obſtrictiſſimus Debitor,

Offert ex animo, dicat ex Debito, Dedicat ex amore,
Atque ut optatam Operi huic Benedictionem,
Ad illuſtrandum legentium Intellectum,
Ad promovendam luſtrantium voluntatem,
Ad ſolidam utentium Delectationem
Largiſſime, clementiſſimeque impertiri dignetur,
Humillime rogat, impenſe obſecrat, & ſuppliciter obteſtatur. N. N.

BIBLIOTHECÆ
M A N U A L I S
CONCIONATORIÆ.

TITULUS I.

ABNEGATIO SUI IPSIUS.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Basil. in reg. fusius disp.

Julius Fat. de Mortif. c. 9.

EST juxta S. Basilium summa rerum omnium, vitæ superioris oblivio, atque a suis voluptatibus recessio. Quasi diceret, inquit Julius Fatius Abnegationis proprium munus est, delere ex mente nostra affectu plenam memoriam rerum sæcularium, & abducere nos ab amore, affectuque inordinato erga nos ipsos. Quod ipsum etiam confirmans S. Bernardus, quid est, inquit, semetipsum abnegare, nisi voluptatibus propriis renunciare?

S. Bern. s. 7. de convers. ad scolares.

Divisio.

II. Dividitur in abnegationem *Carnis*, & *Spiritus*; illa est, per quam carni negamus, quod contra legem Divinam, ac rationis rectitudinem postulat; de qua sic loquitur Cassianus: Post rerum externarum renunciationem, illud est cunctorum luctaminum veluti quoddam solidissimum fundamentum, ut primitus carnalium desideriorum incentiva perimantur; nam nullus, carne non devicta, legitime poterit decertare. Abnegatio Spiritus est, qua Animæ negatur, quod inordinate appetit; & iterum in abnegationem *intellectus* & *voluntatis* subdivitur: nam in corde, teste S. Bernardo, duplex est lepra, propria voluntas, & proprium consilium; lepra utique nimis pessima, eoque perniciosior, quod magis interior.

Cassian. l. 5. instit. c. 16.

S. Bern. s. 3. de resurr.

Actus.

III. Hos P. Ludovicus de Ponte, ut in vita ejus manuscripta videre est; assignavit, dum sic loquitur: Abnegationem perfectam cognovi, in magna vigilantia ad sentiendum motus inordinatos animæ, & ad reprimendum statim, & castigandum nos pro illis. Sicut fortis miles viso hoste eum aggreditur, & necat, & timorem incutit aliis, ne accedant; ita est genus pietatis, in hac parte secum esse crudelem. Hæ motuum inordinationes rediguntur ad quatuor

Lancis. opusc. 10. c. 15. n. 203.

IV. Prima inordinatio est in cogitationibus & imaginationibus de rebus, noxiis, vel vanis, vel impertinentibus illo tempore, vel cum nimia sollicitudine.

V. Secunda est in affectionibus & volitionibus rerum prohibitarum, uti sunt affectio Superbiæ, Iræ, Invidiæ, & aliæ: Vel quoad modos prohibitos, uti est turbatio, vel inquieta propensio ad concionandum, sciendum, & circa officium proprium.

VI. Tertia est in repugnantiis erga opera virtutum, cum tepiditate annexa circa illa, uti sunt opera cultus divini, obedientiæ, amoris proximorum.

VII. Quarta est libertas sensuum, in videndo, audiendo, loquendo, exeundo ad has res cum impetu, curiositate, libertate &c. Quod si in his quatuor generibus inordinationum me mortificabo & negabo, tollam impedimenta unionis cum Deo, & perfectæ familiaritatis cum illo, & potero dicere: Introduxit me Rex in cellam vinariam, & ordinavit in me charitatem.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. SI quis vult post me venire abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. *Matth. 16. v. 24.*

II. Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te; expedit enim tibi, *Matth. 5. v. 29.*

tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.

Necessitas.

1. Cor. 9. v. 27. III. Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte, cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar.

Eccl. 18. v. 30. IV. Post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua avertere. Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.

Jer. 4. v. 4. V. Circumcidimini Domino, & auferte præputia cordium vestrorum, viri Juda, & habitatores Jerusalem: ne forte egrediatur ut indignatio mea, & succendatur, & non sit, qui extinguat, propter malitiam cogitationum vestrarnm.

Utilitas.

Jo. 12. v. 24. VI. Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.

Ib. v. 25. VII. Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.

Dignitas,

Gal. 5. v. 24. VIII. Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum concupiscentiis suis.

§. III. SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Greg. sup. Ezech. SEmetipsum abnegat, qui mutatus ad meliora incipit esse quod non erat, & desinit esse, quod erat. Quia licet Homo quoad substantiam suam manet idem, qui ante; quoad animi tamen qualitatem oportet, ut mutetur, & fiat alius homo.

Cassian. coll. 24. c. 26. II. Qui sunt violenti illi, qui regnum cælorum rapiunt? nempe illi, qui non aliis, sed voluntatibus sui præclaram inferunt violentiam, qui direptione laudabili, omni se præsentium rerum voluptate fraudant, & voce Dominica egregii direptores pronunciantur, & per ejuscemodi rapinam regnum cælorum violenter invadunt. Isti sunt profecto laudabiles violenti, qui vim faciunt perditioni suæ. Perditio nostra est oblectatio vitæ præsentis, &, ut expressius dicam, executio voluntatum, desiderium quæ nostrorum.

III. Vere magni animi est, quasdam injurias negligere, nec ad quorundam consortia aures vel linguam habere.

IV. Illud est magnificum, si subjectus contumeliis, judicium Dei laudes si vexatus ægritudine, judicio Dei deputes, si te inopia premit, non revocet quo minus laudes judicium Dei.

V. Magna virtus est si non lædas a quo læsus es, magna virtus est si cui nocere potuisti parcas, nobile vindictæ genus est ignoscere victo.

VI. Contemne divitias, & eris dives, contemne gloriam, & eris gloriosus, contemne supplicia inimicorum & tunc eos superabis,

Necessitas.

S. Clim. gr. 2. VII. Nemo in cælestem thalamum coronatus ingreditur, nisi qui primam, & secundam, & tertiam negationem impleverit, ut scilicet primo renutiet rebus omnibus humanis, & parentibus: secundo voluntati propriæ: tertio inani gloriæ, quæ solet obedientiam subsequi.

Gloss. sup. Luc. VIII. Nisi quis a semetipso deficiat, ad Deum, qui supra se est, non appropinquat.

Dignitas.

S. Diadoch. c. 4. IX. Omnes homines sumus ad imaginem Dei: illud autem *ad similitudinem* illorum tantum est, qui per multam charitatem, libertatem suam Deo in servitutem addixerunt. Quando enim sumus nostri, tunc similes sumus ei, qui nos sibi per charitatem reconciliavit.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI

Necessitas.

Lib. 3. c. 32. §. 1. I. FIli, non potes perfectam possidere libertatem, nisi totaliter abneges temetipsum; compediti sunt omnes proprietarii, & sui ipsius amatores, cupidi curiosi, gyro vagi, quærentes semper mollia, non quæ Jesu Christi, sed hoc sæpe fingentes, & componentes, quod non stabit; peribit enim totum, quod non est ex Deo ortum.

Ib. §. 2. II. Adhuc multa habes ad relinquendum, quæ nisi ex integro mihi resignaveris, non acquires, nec postulas.

Lib. 1. c. 6. §. 1. III. Quandocunque homo aliquid inordinate appetit, statim inquietus fit.

Ibid. IV. Homo, qui necdum perfecte in se mortuus, est, cito tentatur, & vincitur in pravis, & vilibus rebus. Sæpe habet tristitiam, cum se subtrahit: leviter etiam indignatur, si quis ei resistit.

Jucunditas.

Ib. §. 2. V. Resistendo passionibus invenitur pax vera cordis, non eis serviendo.

Lib. 3. c. 32. §. 1. VI. Tene breve & consummatum verbum: dimitte omnia, & inveniens omnia; relinque cupidinem, & invenies requiem.

Ibid. §. 3. VII. Utinam sic tecum esset, & ad hoc pervenisses, ut tui ipsius amator non esses, sed ad nutum meum pure stares, & ejus quem tibi præposui, Patris, tunc mihi valde placeres, & tota vita tua in gaudio, & pace transiret.

Utilitas.

Lib. 3. c. 6. §. 1. VIII. Fili, quantum a te vales exire, tantum in me poteris transire. Sicut nihil foris concupiscere, internam pacem facit; sic se interius relinquere, Deo conjungit. Volo, te perfectam addiscerè abnegationem in voluntate mea, sine contradictione, & querela,

§. V. EXEMPLA CATHOLICA.

Qualitas.

Lancicz. opusc. 10. c. 14. n. 291. I. SAlamanus cum prius in sua domuscula sine ullo humano consortio vixisset, Episcopo domum ejus ingrediente, & manum pro sacerdotio imponente, nihil resistit. Deinde cives vici, ex quo erat, proficientes ad alium locum cum noctu fluvium trajecissent, & domum perfodissent, eum accipientes nec resistentem, nec jubentem, in suum vicum exportarunt, & in domuncula incluserunt, ubi ille similiter quietem agebat, cum nullo loquens. Paucis autem post diebus, qui erant illius vici, qui est è diverso, cum noctu rursus aggressi essent, & domum perfodissent, ad se abduxerunt, neque contradicentem, nec, ut maneret, urgentem, neque rursus prompto, & alacri animo recedentem. Ita seipsum omnino mortuum mundo constituit.

Lancicius opusc. 10. n. 202. II. S. Maria Magdalena de Pazzis adeo in hac abnegatione profecerat, ut ne quidem spirituum sanctum, desiderio ex propria voluntate orto, desiderare vellet. Hinc dicebat: nolo ipsum desiderare ex meipsa, tanquam a meipsa; quia nolo habere ullum desiderium, & audebo dicere, imo dicam: quamvis illud desiderium mihi daret, ut per illud voluntas mea fieret, & non illius tanquam illius, & non tanquam mea, etiamsi in hoc esset ejus voluntas, sed illa non esset principaliter, imo totaliter ejus, nullo modo vellem esse contenta. Atque ita bonum, quod ad me venit non per hanc viam puræ solius Divinæ voluntatis, non mihi videtur bonum.

Cassian. l. 1. inst. c. 10. III. De Monachis Ægyptiis testatur Cassianus, quod adeo voluntatem suam abnegarint, ut, quæcunque fuerunt a Præposito præcepta, tanquam a Deo sint cælitus edita, sine ulla discussione complere festinent, & nonnumquam etiam impossibilia sibi impetrata ea fide ac devotione suscipiant, ut tota virtute ac sine ulla hæsitatione perficere ea nitantur, & ne impossibilitatem quidem præcepti pro senioris sui reverentia metiantur.

Vit. PP. l. de humil. IV. Abbas Nestero ingressus Religionem apud se dicebat: Ego, & asinus unum sumus: posthac debeo esse, sicut ille; quidquid ei imponitur, hoc portat, & sine mora non quidem petens, quare, aut ad quem finem ei imponatur. Vide plura, maxime de nostris hominibus in V. Mortificatio §. 5. & 6.

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Fatius c. 12. I. SIcut æger aut cliens, ubi a Medico vel Advocato deceptum se advertit, illorum consilia merito respuit; ita cum nos quoque a judicio, & voluntate nostra toties deceptos esse sciamus, merito deinceps fidere amplius non debemus.

Necessitas.

Fatius c. 9. II. Sicut lapso, & jacenti in luto ad hoc, ut abstergatur, & emundetur, non satis est surgere, sed postquam surrexit, requiritur, ut sordes illas, quæ vestibus inhæserunt, excutiat; ita illi, qui multis annis in cœno proprii amoris, ac voluptatum hujus mundi immersus jacuit, non sufficit surgere, & emergere ex hoc cœno, relinquendo mundum, & ea, quæ in mundo sunt; sed necesse est, ut etiam sordes a se excutiat, & maculas, id est, affectus mundanos eluat.

III. Sicut Patrefamilias peregre abeunte, mox canes, domestici hac illac insolenter vagantur, importunis latratibus omnia complent, & morsibus quosvis obvios aggrediuntur; ita cum anima foras evagatur, & negligit ea, quæ sunt sui muneris, mox veluti protervi atque importuni canes ex diversis partibus libidinis corporis foras sedant, & vehementer in ipsum oblatrant, ac variis modis dilacerare conantur. S. Basil. in const. monast.

IV. Sicut equus aufugiens, qui capistrum adhuc capiti obvolutum habet, facile implicatur, capiturque, & in stabulum antiquum reducitur: ita & is, qui a mundo fugit, nisi etiam a capistro affectuum mundanorum sit liber, facile iterum antiquis cupiditatibus irretietur; & tandem omnino iterum ad mundum retrahetur. Fatius c. 9. de mort.

Utilitas.

V. Sicut equus, licet indomitus & effrænis, si tamen peritum habeat equitem sibi insidentem, nemini nocet, ipsum vero equitem cito, facileque viam suam decurrere facit; ita corporis vivacitas ei, qui ad eam refrænandam animum promptum ac vigilantem habet, non modo non obest, sed potius plurimum juvat ad viam perfectionis celeriter, ac suaviter decurrendam. Ib. c. 11.

VI. Sicut obturatis fontibus præcipuis aquæ largiter fluentes, mox omnes etiam rivi ab illis promanantes exsiccantur; ita ex abnegatione voluntatis & judicii proprii, abnegatio omnium aliarum passionum, & affectuum in anima nostra repugnantium procedere solet. Ibid.

§. VII. ASCETICA.

I. CUm hæc abnegatio sit unum ex præcipuis mediis, quibus ad perfectionem tenditur, & pervenitur: ideo plurimum quoque conari debet Asceta, ut cognitionem, æstimationem, & praxim illius sufficientem acquirat.

II. Et cognitionem quidem quod attinet, hanc non difficulter acquiret, si bene perpendat doctrinam a S. Dorotheo sequentibus verbis datam. Patres Sancti & Majores nostri sibi ipsis mundum crucifigentes, per dura certamina, sese quoque mundo crucifixerunt. Nos vero videmur nobis ipsis mundum crucifixisse, quia reliquimus eum, & ad Monasteria divertimus; at nolumus nos mundo crucifigere, adhuc enim in animo nostro vigent blanditiæ illius, adhuc in nobis ipsius affectum abscondimus. Compatimur illius gloriæ, compatimur deliciis & voluptatibus, compatimur ornamentis & vestibus, ob viles & inanes res dilabimur plerumque ad pristinas ejus passiones. Quod sane non nisi ex amentia provenit, ut, qui pretiosas & magnas res reliquimus, S. Doroth.

ob minimas plurimum perturbemur. Atque id a nobis pessime, ut enim mundo & ejus rebus abrenunciavimus, ita & pristinis ejus passionibus abrenunciare debemus.

Caff. lib. 5. Inst. c. 13. III. Praxim vero abnegationis ex sequenti S. Nili Abbatis doctrina discet. Consulendum est, inquit, iis, qui nuper a mundi tumultu discesserunt, ut quietem & silentium colant, caveantque, ne frequentius in publicum prodeundo, vulnera per sensus accepta cogitatione renovent, neve antiquis peccatorum similitudinibus alias formas adjungant; mens enim eorum, qui nuper a malitia recesserunt, similis est corpori ex diuturno morbo convalescere incipienti, quod nondum confirmatis viribus qualibet affectio in graviorem morbum impellit. Unde & Sanctus Bernardus ait: omnis nova conversio pristinæ vitæ habet permistionem. *S. Bern. serm. 6. ad sor.*

Vit. p. 3. §. 1. IV. Æstimationem denique ex doctrina ab ipso Christo S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis data concipiet, sic enim ei dixit: Inter impedimenta donorum S. Spiritus non tantum sunt ea peccata, quæ Deum expellunt ex anima, sed & propria voluntas, & proprium judicium eorum, qui modo suo volunt servire Deo. Qui quidem desiderant Spiritum Sanctum, sed eum desiderant eo modo, qui illis placet, & qui illis videtur & sic se reddunt inhabiles ad percipiendum eum, qui est tanquam hamus quidam, quo Deus vult capere animam ex se adeo vilem.

§. VIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Surius 1. Jan. I. S. Fulgentius Episcopus & Abbas illos veros Monachos esse dicebat, qui mortificatis voluntatibus suis parati essent, nihil velle, vel nolle, sed Abbatis tantummodo consilia vel præcepta servare.

S. Bern. in decl. sup. ecce nos. II. S. Bernardus quærens, an ex Collegio Discipulorum reprobari quis possit, non habens loculos? respondet affirmative, eo quod non tantum dentur loculi pecuniæ, sed etiam propriæ voluntatis, quæ, nisi abnegetur, æque ac pecunia in periculum præcipitare potest.

Utilitas.

In Dial. cap. 4. III. Catharinæ sic olim locutus est Christus: Dico tibi, & Patri animæ tuæ, quem dedi tibi super terram, ut viriliter toleretis ea, quæ conceduntur vobis, omni propria voluntate sensitiva perempta; hac enim ratione omnes virtutes requiruntur.

Dignitas.

Ibid. c. 1. IV. Eidem alias dixit Christus: Si peteres a me, qui sunt isti? tibi responderem: Ipsi sunt alter ego, quia sponte perdiderunt, & abnegarunt eorum propriam voluntatem, facti meæ voluntati conformes, & uniti, & in omnibus ea induti.

§. IX. AUTHORES.

I. JUlius Fatius de Mortific. c. 9. 10. 11. 12.
II. Nicolaus Lancizius opusc. 10. c. 13. 14. & 15.
III. Bernardinus Rosignolius de disciplina Christ. perfect. l. 2. c. 30. & l. 5. c. 6.

TITULUS II.

ABSTINENTIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

EST virtus, qua voluptatem in usu ciborum sitam refrænamus, & debitum modum in eorum sumptione constituimus. *S. Thom. 2. 2. q. 146. c. 1.* Vel brevius juxta S. Thomam; Est subtractio ciborum ratione regulata.

Divisio.

II. Dividitur 1. In *magnam & generalem*, de qua S. Augustinus: Magnum & generale jejunium est, abstinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus 2. *Naturalem*: per quam ab omni simpliciter cibo, potuque abstinemus, qualis ante sumptionem SS. Eucharistiæ a media nocte requiritur. Licet hæc prior abstinentia minus proprie abstinentiæ nomen participent, prout illa ex S. Thoma supra definita est. 3. *Philosophicam*: quæ est parsimonia cibi ac potus secundum rectam rationem moderata. 4. *Ecclesiasticam*: qua juxta Ecclesiæ præscriptum certis diebus, & carnium esum subtrahimus, & unica tantum refectione contenti sumus. *S. Aug. super Joan.*

III. Subdividitur hæc Abstinentia Ecclesiastica in *Quadragesimalem*, de qua S. Ambrosius ait: Bonum est quidem cunctis temporibus jejunare, sed melius Quadragesimam jejunare cum Christo; hanc enim Quadragesimam nobis Dominus suo jejunio consecravit. 2. In Abstinentiam *Quatuor Temporum*: de qua S. Isidorus Hispalensis locutus est dicens: Triduanis autem diebus jejunare de exemplo sumptum est Ninivitarum qui damnatis pristinis vitiis, toto se tribus diebus jejunia ac pœnitentiæ contulerunt, & operti saccis Deum ad misericordiam provocarunt. *S. Isid. l. 1. c. 41. de off. Eccl.* 3. In *Vigiliarum* abstinentiam; de qua S. Bernardus sic locutus est: Sanctorum Festa præcipua Patrum sanxit authoritas, votivis prævenienda jejuniis, utiliter plane, & non ad insipientiam nobis, si adsuerit, qui advertat. Multa siquidem quotidie peccata contrahimus, & in multis offendimus omnes. Nec tutum est omnino, celebrandas suscipere festivitates sacras, maximeque eas, quæ maximæ sunt, nisi prius abstinentiæ purificatione præmissa, quod digniores inveniamur & capaciores Spiritualium gaudiorum. Et paulo post: Non modo tamen præparatio est ad proximam celebritatem observatio præmissa jejunii, est & admonitio quædam, eruditioque non parva. Discimus ex hoc ipso, quænam sit vera via festivitatis æternæ. *S. Bern. in Vigil. S. Andreæ.*

Quid

Quid est enim, quod jejuniis solemnia prævenimus, nisi quod per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei? indignus quippe est solemni lætitia qui statutam Vigiliæ abstinentiam non observat. Mane, inquam, si renuis affligere animam tuam in Vigilia, indignus jure censeberis requie, & exultatione festiva. Est autem universim præsentis vitæ tempus Vigilia quædam solemnitatis magni & æterni Sabbati, quod præstolamur, nec causaberis Vigilias longiores, si æternitatem festivitatis attendas.

IV. Suscipiuntur autem hæc jejunia ad quinque fines obtinendos. 1. Ad cultum divinum religiosius exhibendum. 2. Ad carnem edomandam, Spirituique subjiciendam. 3. Ad fructus pœnitentiæ dignos præstandos. 4. Ad obedientiam exercendam. 5. Ad quamlibet Dei gratiam consequendam.

Actus.

I. Cibos ab Ecclesia vetitos pro tempore, quo prohibentur, non sumere.

II. Jejunia Ecclesiastica exacte servare, nec non ex propria Regula, aut Instituto ordinata custodire, & ex consilio aliqua non præcepta suscipere.

III. Hora consueta secundum morem Religionis, aut congregationis, in qua vivimus, & non citius manducare.

IV. Cibos lautiores ac pretiosiores, si necessitas, aut caritas non exigat, fugere & aversari.

V. Communes cibos non exquisite præparatos, sed quomodocumque oblatos libenter comedere.

VI. Quantitatem ciborum saluti corporis necessariam, & saluti animæ non officientem dumtaxat accipere.

VII. Ante comestionem cogitationes de cibis penitus abscindere, & in ipsa comestione astum & nimiam aviditatem cohibere.

VIII. Ex quantitate & qualitate, & numero esculentorum ea omnia subtrahere, quæ saluti corporis non nocent, & puritati mentis deserviunt.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Ezech. 4. v. 10. I. CIbus tuus, quo vesceris, erit in pondere & mensura.

1. Petr. 2. v. 11. II. Charissimi, obsecro vos, tanquam peregrinos & advenas abstinere a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam.

Luc. 21. v. 34. III. Attendite, ne graventur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis hujus vitæ, & superveniat in vos repentina dies illa.

1. Tim. 6. v. 18. IV. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.

Joel. 2. v. 15. V. Sanctificate jejunium (munditie vitæ) & vocate cœtum (pauperum scilicet.)

Ibid. v. 12. VI. Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, planctu, & fletu.

Matth. 6. v. 17. VII. Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito; & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

VIII. Cum jejunatis, nolite fieri sicut Hypocritæ tristes; exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. *Matth. 6. v. 16.*

IX. Quando sederis, ut comedas cum Principe, diligenter attende, quæ apposita sunt ante faciem tuam, & statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam, ne desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacii. *Prov. 23. v. 1.*

Necessitas.

X. Sobrii estote, & vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret. *1. Petr. 5. v. 8.*

XI. Hoc autem genus Dæmoniorum non ejicitur, nisi per orationem & jejunium. *Matth. 17. v. 20.*

XII. Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo in æternum, ne fratrem meum scandalizem. *1. Cor. 8. v. 13.*

Utilitas.

XIII. Scitote, quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis, & orationibus in conspectu Domini. *Judith. v. 11.*

XIV. Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quam epulæ splendidæ in peregre sine domicilio. *Eccl. 29. v. 29.*

XV. Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem. *Ibid. c. 31. v. 22.*

XVI. Bona est oratio cum jejunio & eleemosyna, magis quam thesauros abscondere. *Tob. 12. v. 8.*

Dignitas.

XVII. Erit magnus coram Domino, & vinum & siceram non bibet, & Spiritu Sancto replebitur adhuc in utero matris suæ. *Luc. 1. v. 15.*

Jucunditas.

XVIII. Beata terra, cujus Principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, & non ad luxuriam. *Eccl. 10. v. 16.*

XIX. Beati, qui nunc esuritis, quoniam saturabimini. *Luc. 6. v. 21.*

XX. Somnus sanitatis in homine parco, dormiet usque mane, & anima illius cum illo delectabitur. *Eccl. 31. v. 24.*

§. III. EX SS. PATRIBUS ET ASCETIS.

Qualitas.

I. CAve, ne utilitatem jejunii solum escarum abstinentia metiaris; verum enim jejunium est, ab omnibus vitiis esse alienum. *S. Basil. in hom. de laude jejun.*

II. Per abstinentiam vitia carnis extinguenda sunt, non caro. Sic necesse est, ut artem continentiæ quis teneat, quatenus non carnem, sed vitia occidat; sæpe enim dum in illa hostem insequimur, etiam civem, quem diligimus, trucidamus; & sæpe, dum concivi parcimus, hostem ad prælia quærimus. *S. Greg. hom. 30. mor.*

III. Qui cibis abstinent, & mala agunt, dæmones imitantur, quibus culpa adest, & cibus deest. *Isidor. super Amos.*

IV. Per Simonem (Cyrenæum) qui signantur, nisi abstinentes, qui foris carnem affligunt, *S. Greg. super Eccl. p. 1.*

gunt, interius tamen fructum abstinentiæ non acquirunt. Crucem igitur Domini Simon in angaria portat, qui, cum ad bonum opus sine bona voluntate ducitur, rem bonam sine fructu operatur. Simon ergo Crucem portat, sed in Cruce non moritur, quia abstinentes exterius corpus per abstinentiam affligunt, sed interius per desiderium mundo vivunt.

S. Hier. in Epist.

V. Sint moderata & sancta in omni mentis humilitate jejunia, quæ ita attenuent corpus, ut mentem elevent, ne res humilitatis gignat superbiam, & vitia de virtute nascantur.

S. Greg. in Past.

VI. Illud jejunium Deus approbat, ut hoc, quod tibi subtrahis, alteri largiaris, ut unde affligitur, inde egentis proximi caro reparetur.

Cæsarius in admon. 8.

VII. Jejunium sine eleemosyna est lucerna sine oleo.

S. Bern. in epist.

VIII. Quid nobis jejunium proderit, si relinquatur in terra? sublevetur penna quadam orationis.

S. Isidor. de summ. bon.

IX. Hoc est perfectum & rationabile jejunium, quando nofter exterior homo jejunat, interior orat; facilius etiam per jejunium oratio penetrat cælum.

Glossa Hier. sup. 1. Tim. 6. 3.

X. Prudenter sibi serviri vult Deus, non ut nimietate debiles fiant; & post Medicorum suffragia requirant; temperandum enim est, ut, si fieri possit, cœptum obsequium gradatim provehatur potius, quam inconsideratia minuatur.

S. August. serm. 64. de temp.

XI. Qui abstines a carnibus, quibus aliis diebus uti licet, quomodo peccata admittes, quæ omnino nunquam licent?

S. Chrysost. ser. 8.

XII. Jejunium tunc viget, tunc vincit, tunc triumphat cum doce misericordia pugnat.

S. August. in Ps. 42.

XIII. Hæc justitia hominis in hac vita, jejunium, eleemosyna, oratio. Vis orationem tuam volare ad Deum? fac illi duas alas, jejunium, & eleemosynam.

August. serm. 56. de temp.

XIV. Considerate fratres, si horrea, & cellaria nostra annis singulis replemus, unde uno anno cibum habeat caro nostra, putas, quantum debemus recondere, unde in æternum sustentetur anima nostra.

S. Leo. s. 2. de Jejunio.

XV. Semper virtutis cibus jejunium fuit.

S. Chrysost. hom. 1. in c. 2. Gen.

XVI. Jejunium schola precum, animæ cibus, oris frænum. Jejunium animæ nostræ alimentum est: & sicut corporalis iste cibus impinguat corpus, ita & jejunium animam habitiorem efficit, & valentiorem. Leves ei pennas producit, ut in sublime feratur, & summa contemplari queat. Vellem ergo vos purificata mente, valeque deliciis & voracitati dicto, matrem omnium bonorum & pudicitiæ, aliarumque virtutum omnium magistram, jejunium explicitis vestræ mentis finibus suscipere.

S. Ambr. serm. 34.

XVII. Legimus primum in veteri testamento Noe temporibus, cum omne genus humanum scelerata iniquitas occupasset, tot dierum numero patefactis cataractis cæli, aquarum pluvias defluxisse &c. Ita & modo nobis Dominus illius temporis quadragesimam dedit, ut constituto dierum numero patefactis cælis, pluvia nos misericordiæ cælestis irroret, & inundatione facta per Baptismum, lavacri salutaris nos imber illuminet, & sicut tunc factum est, aquarum fluctibus extinguatur in nobis delictorum iniquitas, virtutum justitia conservetur.

S. Aug. de utił. Jejunii c. 9. t. 6.

XVIII. Si suggerentem audias intrinsecus tentatorem: quid facias, quia jejunas? defraudas animam tuam, non ei das, quod eam delectat, tibi ipsi ingeris pœnam, tuus ipse tortor, & cruciator existis, &c. Responde hujusmodi tentatori per hanc similitudinem: si jumento forte insideres, si equo utereris, qui te gestiendo posset præcipitare; nonne ut securius iter ageres, cibaria ferocienti subtraheres, & fame domares, quem fræno non posses? Caro mea jumentum meum est: iter ago in Hierusalem; plerunque me rapit, & de via conatur excludere; via autem mea Cristus est; ita exultantem non cohibebo jejunio?

S. Cypr. l. de Jejun.

XIX. Quotquot viros virtutum videmus, sine jejunio non legimus ascendisse, nec aliquid magnum moliti sunt, nisi prius abstinentia præcessisset. Quanta res Jejunium! Angelos ex hominibus facit.

S. Aug. ser. 2. de Domin. 1. Quadr.

XX. Advertamus ergo, quanta sit inter jejunium, & saturitatem distantia, inter ventrem vacuum, & pulmones epulis distentos. Moyses quia jejunavit, Dominum vidit. Populus quia manducavit & bibit, idola fabricavit. Impetraverunt unius hominis jejunia, quod totius populi saturitas desperaverat. Princeps humani generis Adam, quamdiu jejunavit, in paradiso fuit: Ubi vero comedit, ejectus est de paradiso. Ejecit ergo nos de paradiso cibus; reducat esuries, reducat jejunium. Semper enim juncta est saturitati lascivia. Sancto Eliæ jejunanti etiam elementa famulata sunt. Videte charissimi quanta sit Dei clementia erga jejunantes.

S. Basilius hom. 1. de jejun. ante Medii.

XXI. Uno temporis momento ob gulam populus ille per maxima prodigia Dei cultum edoctus, in Ægyptiacam idololatriam turpissime devolutus est. Ex quo si utrumque simul conferas, videre licet, jejunium ad Deum ducere, delicias vero salutem perdere. Quid Esau inquinavit, servumque fratris reddidit? nonne esca una, propter quam primogenita vendidit; Samuelem vero nonne per jejunium oratio largita est matri; Quid fortissimum Sampsonem inexpugnabilem reddidit? nonne jejunium, cum quo in matris ventre conceptus est; Jejunium concepit, jejunium nutrivit, jejunium virum effecit. Quod sane Angelus matri præcepit, monens quæcumque ex vite procederent, ne attingeret, non vinum, non siceram biberet. Jejunium Prophetas genuit, potentes confirmat atque roborat: Jejunium legislatores sapientes facit: animæ optima custodia, corporis socius securus fortibus viris munimentum & arma, athletis & certantibus exercitatio. Hoc præterea tentationes propulsat, ad pietatem armat, cum sobrietate habitat, temperantiæ opifex est: in bellis fortitudinem affert, in pace quietem docet: Nazaræum sanctificat. Sacerdotem perficit.

Hieron. ad Demetr.

XXII. Abstinentia tua atque Jejunium tuum eo magis Deo grata sunt, quo cum moribus sanctis offeruntur, ut cum in aliis sint umbracula vitiorum, in te sunt ornamenta virtutum.

XXIII.

Idem ad Celant. XXIII. Quid prodest tenuari corpus abstinentia, si animus intumescit superbia.

Propert. Lib. 2. de vit. contempl. XXIV. Sic abstinere debemus, ut non nos necessitati abstinentiæ subdemus, ne jam non devoti, sed inviti rem voluntariam faciamus.

Hieron. in Epist. XXV. Mater sanitatis est abstinentia, mater ægritudinis est voluptas, sine enim carne & vino cito friget Venus, & a patre Libero ad inconcessam Venerem proximus est intemperantiæ locus.

Bernard. ad Sororem. XXVI. Melior est Abstinentia vitiorum, quam ciborum.

Necessitas.

S. Chrys. tom. 5. de pœnit. hom. 5. XXVII. Propterea & Deus hominem a principio faciens, illico frænum ei jejunii manibus imposuit, veluti piæ amabilique matri & magistro optimo committens. Si in paradiso jejunium necessarium fuit, extra paradisum multo magis erit. Si ante plagam utilis medicina fuerat, multo magis post plagam. Si necdum bello voluptatum insurgente, nobis arma fuerat opportuna, multo magis post voluptatum, vitiorumque prælium a dæmonibus nobis illatum. Igitur nobis necessaria sunt a jejunio auxilia. Vidisti, quomodo irascitur Deus jejunio spreto; Disce quomodo lætatur jejunio honorato. Quemadmodum jejunio spreto mortem spernenti obtulit, sic iterum eodem honorato a morte revocavit.

S. August. tom. 10. serm. 65. de temp. XXVIII. Sed cur Eliæ Deus panem & aquam tantum non etiam submisit prandium, sicut Danieli in cavum leoninum? Augustinus respondens, Sciebat Deus, inquit, prophetam suum tentantem diabolum aliter superare non posse, nisi jejuniis eruditus insidiantis inimici tentamenta depelleret.

S. Hieron. l. 2. advers. Jovin. XXIX. Nos creaturam Dei omnem laudamus, sed maciem saginæ, abstinentiam luxuriæ, jejunia, præferimus saturitati. A diebus Joannis Baptistæ jejunatoris & virginis, regnum cælorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. Timemus enim, ne ab adventu æterni Judicis, sicut in diebus diluvii, & eversionis Sodomæ & Gomorrhæ, deprehendamur manducantes, & bibentes, & nubentes, & nuptui tradentes. Nam & diluvium, & ignis de cælo saturitatem pariter & nuptias, quas deleret, invenit.

Æquitas.

S. Bern. s. 18. XXX. Si sola gula peccavit, sola jejunet, & sufficit; si vero peccaverunt & membra, cur non jejunent & ipsa? jejunet igitur oculus a curiosis aspectibus, & omni petulantia, ut bene humiliatus coerceatur in pœnitentia, qui male liber vagatur in culpa. Jejunet lingua a detractione & murmuratione, ab inutilibus & vanis, & scurrilibus verbis; interdum quoque ob gravitatem silentii ab ipsis, quæ videri poterant necessaria. Jejunet auris nequiter pruriens in fabulis, & rumoribus, & quæcunque otiosa, & ad salutem minime pertinentia. Jejunet manus ab otiosis signis & operibus omnibus, quæ non sunt imperata, sed & multo magis ipsa Anima jejunet a vitiis & propria voluntate sua, etenim sine hoc jejunio cætera a Domino reprobantur, sicut scriptum est, quia in diebus jejuniorum vestrorum voluntates vestræ inveniuntur.

XXXI. Quia a Paradisi gaudiis per cibum cecidimus; ad hæc, in quantum possumus, per abstinentiam resurgamus. *S. Gregor. in homil.*

XXXII. Cogitandum summopere est, ut qui se illicita meminit commisisse, a quibusdam etiam licitis studeat abstinere, quatenus per hoc Conditori suo satisfaciat, ut, qui commisit prohibita, sibimetipsi abscindere debet & concessa, & se reprehendat in minimis, quem meminit in maximis deliquisse. *Idem. ho. sup. Ev.*

Utilitas corporis.

XXXIII. Mater sanitatis est abstinentia, mater ægritudinis voluptas; nam sine carne, & vino cito friget Venus, & a patre Libero ad inconcessam Venerem proximus est gradus. *S. Hier. in Epist.*

XXXIV. Excipite male valentes sanitatis matrem: qui bona estis valetudine, excipite bonæ habitudinis custodem. Interroga Medicos, & dicent tibi, nihil esse periculosius habitudine corporis extreme bona, ideoque, qui peritissimi sunt artis, per jejunium extrahunt redundantiam, ne vis naturæ pondere corpulentiæ fracta succumbat. *Idem.*

Utilitas animæ.

XXXV. Jejunium purgat mentem: sublevat sensum, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis vero lumen accendit. *S. Aug. in s. de jejun.*

XXXVI. Si caro in terram vergens est onus animæ, & sarcina prægravans prævolantem, quantum quisque delectatur superiore vita sua, tantum deponit de terrena sarcina sua. *S. Aug. in tract. de util. jejun.*

XXXVII. Jejunium orationem, devotionem, & fiduciam donat. Oratio virtutem impetrat jejunandi, & jejunium meretur gratiam orandi. Jejunium orationem roborat, oratio sanctificat jejunium, & repræsentat Domino. *S. Bern. s. 18.*

XXXVIII. Bonum & salutare jejunium, quo redimuntur æterna supplicia, dum remittuntur peccata; non solum autem ablutio est peccatorum, sed etiam extirpatio vitiorum: non solum obtinet veniam; sed meretur gratiam; non solum delet peccata præterita, quæ commisimus, sed etiam repellit futura, quæ committere poteramus. *Ibidem.*

Dignitas.

XXXIX. Quid est jejunium, nisi substantia & imago vitæ cælestis? Jejunium refectio animæ, cibus mentis. Jejunium est vita Angelorum. Jejunium mors culpæ, excidium delictorum, remedium salutis, radix gratiæ, fundamentum est castitatis. Hoc gradu ad eum citius pervenitur: hoc gradu antequam curru Elias ascendit. *S. Ambr. l. de Elia & jejun.*

XL. Jejunium non solum perfecta virtus, sed cæterarum virtutum fundamentum est, & sanctificatio & pudicitia, atque prudentia, sine qua nemo videbit DEUM. *S. Hier. ad Demetr.*

XLI. Jejunium est animarum nostrarum tranquillitas, senum decor, adolescentium Pæda- *S. Chrys. hom. 2. in Gen.*

gogus, Continentium Magister, quod omnem sexum & ætatem quasi diadema quoddam ornat.

XLII. Quidquid vetustate præcellit, idem venerabile est; reverere igitur jejunii canitiem. Tam vetus est, ut simul cum homine condito in Paradiso cœperit. In Paradiso præscriptum est.

Petrus Nav. in serm. XLIII. Jejunium scimus esse DEI arcem, Christi castrum, murum Spiritus Sancti, vexillum fidei, castitatis signum, sanctitatis trophæum.

Jucunditas.

S. Chrys. hom. 1. in Gen. XLIV. Jejunium animæ nostræ alimentum est, leves ei pennas producit, ut in sublime feratur, & summa contemplari queat, voluptatibusque, & omnia, quæ in hoc mundo habentur suavia, ipsa sit superior. Et quemadmodum leviores naves maria velocius transeunt, contra multis oneribus gravatæ submerguntur: ita jejunium quidem leviorem reddens mentem, efficit, ut facilius hujus vitæ pelagus transmittat, & in cælum, ac ea, quæ in cælis sunt, respiciat, & nihil faciat præsentia, sed ut umbras, & si quid minus, diffugere censeat.

Jejunium quadragesimale.

August. serm. 63. de Temp. XLV. Adest nobis venerabile, & medicabile tempus quadragesimæ, per quod jejunantes peccatorum nostrorum vulnera curare debemus, illius prorogatio tædium parere non debet: quia quanto plures dies sunt jejunii, tanto major est causa remedii. Sunt messis illi, & vindemiæ dies, inquit B. Hilarius Episcopus Arelatensis de init. quadrag. omnia acceptione dignissimi, propter fructuum, & cælestium gratiarum, quas nobis partiuntur, copiam.

S. Chrysol. serm. 11. XLVI. Videtis quia, quod quadragesimam jejunamus, non est humana inventio; Auctoritas est divina; & est mysticum, non præsumptum: nec est de terreno usu, sed de cælestibus secretis.

S. Aug. s. 1. in Cin. XLVII. Ecce, fratres charissimi, Deo propitio tempus quadragesimæ venit, & ideo rogo dilectissimi, ut dies istos corporibus salubres, & animæ medicinales ita cum Dei adjutorio sancte & spiritualiter celebremus: ut observatio sanctæ Quadragesimæ non nobis judicium pariat, sed profectum. Si enim negligenter agimus, si nos minus occupationibus implemus, si castitatem servare nolumus, si jejuniis, & vigiliis, & orationibus non insistimus, si Scripturas Divinas, aut ipsi non legimus, aut legentes alios non libenter audimus, ipsa nobis medicamenta convertentur in vulnera, & inde habebimus judicium, unde potuimus habere remedium. Et ideo rogo vos, fratres charissimi, ad vigilias maturius surgite, ad Tertiam, ad Sextam, ad Nonam ante omnia convenite. Nullus se a sancto opere subtrahat, nisi quem infirmitas, aut publica utilitas, aut forte certa & grandis necessitas tenuerit occupatum. Infelix voluptas, infelicior cupiditas, atque luxuria per transitoriam dulcedinem præparant sempiternam amaritudinem. Abstinentia vero, vigiliæ, orationes, atque jejunium per brevissimas angustias perducunt ad Paradisi delicias: quia non mentitur veritas, quæ in Evangelio dicit: Arcta & angusta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam. Nec per latam viam diu gaudetur, nec per angustam & asperam longo tempore laboratur: quia & isti post brevem tristitiam accipiunt vitam æternam, & illi post parvum gaudium patiuntur sine fine supplicium. Et ideo, fratres charissimi, in istis quadraginta diebus, quasi totius anni cibaria animæ nostræ, jejunando, legendo vel orando providere debemus. Nam licet per totum annum Deo propitio lectiones divinas frequenter & fideliter audiatis, in istis tamen diebus de pelago, & fluctibus mundi hujus quasi ad portum Quadragesimæ confugientes, debemus requiescere, & lectiones divinas in exceptorio cordis nostri cum silentio & pace suscipere: ut Deo propitio pro amore vitæ æternæ, quod per totum annum multis tempestatibus, id est, peccatorum fluctibus, aut fractum, aut dissolutum, aut corruptum, aut perditum est, omni sollicitudine istis diebus reparare studeamus atque componere.

XLVIII. Non enim frustra quadraginta dies jejuniorum sunt constituti, quibus Moyses & Elias, & ipse Dominus jejunavit, & Ecclesia præcipuam observationem jejuniorum, Quadragesimam vocat. Unde & in Hebræo de Ninivitis apud Jonam Prophetam scriptum perhibeant adhuc Quadraginta dies, & Ninive subvertetur: Ut per tot dies accomodatos humiliationi pœnitentium, intelligatur in jejuniis sua deflevisse peccata & impetrasse misericordiam Dei. *Idem l. 2. q. 69.*

XLIX. Quadragesima sane jejuniorum habet auctoritatem, & in veteribus libris ex jejunio Moysis, & Eliæ, & ex Evangelio. *Idem Epist. 119.*

L. Omne vitæ nostræ tempus, stadium quoddam debemus putare virtutum & ad cæleste bravium tota virtute contendere. Sed hoc præcipue in Quadragesimæ diebus implendum est, qui abstinentiæ & jejuniis dedicati, tantum nobis ad virtutem animi conferunt, quantum & de corpore voluptatem decerpunt. Est autem legitimus numerus iste jejunii, & qui in Sanctis celebratur exemplis. Celebremus ergo hos dies cum omni alacritate mentis & gaudio, & eos omnibus epulis, & corporalibus deliciis præferamus. In his enim præcipue diebus ad implendam Domini voluntatem accendimur, quando maxime per abstinentiam voluptas carnis extinguitur. Tunc enim ad Dominum, & ad ejus futura promissa tota mens purior facienda festinat, cum nulla crapula, nulla cibi vel potus satietate crassatur. Unde & Salvator in Evangelio dixit: Attendite itaque vobis, ne graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & cogitationibus sæcularibus, & superveniat in vos dies illa repentina: tamquam laqueus enim superveniet universo mundo, & nemo effugiet. *Idem.*

LI. Sed & illa est in Quadragesimæ diebus grandis utilitas, quod, dum etiam a licitis abstinemus, magis ac magis admonemur illicita vitare. Qui enim abstinemus nos a carnibus, *Idem s. 2. 1. Dom. 1. Quadr.*

nibus, quibus aliis diebus nobis uti licet: qui nos abstinemus a vino, quo moderate uti licet: qui ergo ista vitamus, quæ aliquando licent; in primis peccata fugiamus, quæ omnino numquam licent. Itaque si volumus bene jejunare a cibis, ante omnia jejunemus a vitiis. Quid enim prodest vacuare corpus ab escis, & animam replere peccatis? Quid prodest, pallidum esse jejuniis, si odio & invidia livescat? Quid prodest, vinum non bibere, & iracundiæ veneno inebriari? Quid prodest abstinere a carnibus ad edendum creatis, & malignis obtrectationibus fratrum membra lacerare? Quid prodest, si abstineamus ab his, quæ aliquando licent, & faciamus illa, quæ nunquam licent? Deus enim illos honorat & diligit, qui illicita fugiunt. Sic ergo, ut dixi, jejunemus a cibis, ut multo magis jejunemus a vitiis, ut sanctorum morum ubertate saturemur, ut & in futuro mereamur ipsorum operum retributione satiari: sicut in Evangelio legimus: Beati, qui esuriunt, & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Illam enim compensationem magis eligere debemus, ut cibos, quibus nos abstinemus, eos pauperibus ac debilibus largiamur: secundum illud, quod scriptum est, Beati, qui contenti sunt esurire, ut alibi reficiantur. Satis Deo acceptum est munus, quando indigens saturatur, quando nudus vestitur, quando ira non perficitur, & iracundiæ tempus non reservatur, quando malum pro malo non redditur. Tunc grata sunt Deo nostra jejunia, si illi, qui necessitate jejunant, reficiantur a nobis. Tunc illam Domini sententiam audire merebimur: Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex minimis istis, mihi fecistis. O benignissimum Dominum ad edomandam hominum avaritiam, qui sibi dari dicit, quod vel minimo pauperi donatum fuerit. Vobis autem, fratres, præstet Domini misericordia, ut ei jejuniis, & eleemosynis in bonis operibus serviatis.

S. Ambr. ro. 3. f. 35. de Quadrag. LII. Non enim leve peccatum, fidelibus indictam Quadragesimam a Domino non jejunare, & jejunia consecrata ventris voracitate dissolvere. Scriptum est: qui dicit, se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipsa ambulare. Si vis ergo Christianus esse, debes, quod Christus, facere. Ille qui peccatum non habebat, Quadragesimam jejunavit, tu non vis Quadragesimam jejunare, qui peccas? Ille peccatum non habebat, sed pro nostris jejunavit peccatis. Qualis ergo apud conscientiam tuam Christianus es, cum Christo pro te esuriente tu prandes? Cum Salvatore pro te jejunante tu reficeris? Non igitur, sicut dixit, leva peccatum est, indictum violare jejunium.

§. IV. EXEMPLA CATHOLICA, ET SACRA.

Qualitas.

S. Ambr. l. 2. de Virg. I. DE B. Virgine sic scribit S. Ambrosius: Quid ergo exequar ciborum parsimoniam, officiorum redundantiam, alterum supra naturam superfuisse, alterum pene ipsi naturæ defuisse? illic nulla intermissa tempora, hinc congeminatos jejunio dies? etsi quando reficiendi successisset voluntas, cibus plerumque obvius, qui mortem arceret, non delicias ministraret.

II. Uxori Manoe Liberatorem populi conceptúræ apparens Angelus Abstinentiam præcepit. *Judic. 13.*

III. Proposuit Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa Regis. Eidem DEUS in lacum per Habacuc, non carnem & alia cibaria delicata, sed panem & pulmentum misit. *Dan. 1. & 14.*

IV. Eleazarus maluit occidi, quam carnes porcinas contra legem comedere. Idem etiam Fratres Machabæi præstiterunt cum Matre. *2. Mach. 6. & 7.*

V. S. Joannes Præcursor Domini, teste S. Augustino, locustis in eremo & melle silvestri nutritur, non animalium carnibus, non volucrum suavitatibus pascitur: poterat utique juxta Jordanem potius piscium delicias sibi exhibere, sed pœnitentiam prædicaturus, rigorem jejunii exemplo suo magis debuit, & factis ostendere. *S. Aug. s. 63. de temp.*

VI. S. Nicolaus Episcopus adhuc infans, cum reliquis diebus lac nutricis frequens sugeret, quarta & sexta feria semel dumtaxat, idque vesperi sugebat; quam jejunii consuetudinem in reliqua vita semper tenuit. *Surius 6. Dec.*

VII. B. Maria Magdalena de Pazzis etiam in pueritia non sumebat Jentaculum, & in summo æstu, nullo refrigerio utebatur, quod adeo Deo placuit, ut post viginti quatuor annos ei revelaverit, propter hanc mortificationem gulæ ei præparatam esse in cælis mensam plenam pretiosissimis cibis. *Vita c. 5.*

VIII. S. Thomas Aquinas eum in morbo magnum habuisset desiderium certum genus parvorum pisciculorum comedendi, iique appositi essent, noluit illos manducare, ut appetitum castigaret. *Petrus Sanchez in regno Dei p. 2. c. 2. fol. 483.*

IX. Cum quondam B. Macario uva recens mitteretur, ille ab ejus comestione sibi temperans, eam alicui infirmo misit, qui postquam illam iterum alteri misisset, ad omnes denique Eremi manus pervenit, & non sine ingenti admiratione ad Macarium rediit. *Ibid. f. 400.*

X. Abbas Isidorus, etsi summam sibi abstinentiam imperabat, tamen propter hilaritatem animi pinguis factus est, eumque semel flens ad mensam accederet, & causa fletus quæreretur, respondit: Ego deberem cum Christo in mediis Paradisi deliciis habitare, & huc venio manducaturus, ut bruta. *Idem.*

XI. Fr. Bernardus de Quintavalle socius S. Francisci dicere solebat, gulæ vim multo magis in gustu, quam copia ciborum reperiri; ideo ipse libenter ad publica convivia accedebat, eo quod ibi insignem haberet occasionem se mortificandi, aliosque ædificandi. *Ib. f. 481.*

XII. Constantinopoli, cum ob summam annonæ caritatem Justinianus Imperator in Quadragesima carnes vendi jussisset, Christiani tam severe servarunt abstinentiam, ut mallent fame contabescere, quam carne vesci. *Niceph. lib. 17. c. 12.*

XIII. Venantii quondam Patricii in Samnii partibus villa fuit, in qua colonus ejus filium Honoratum nomine habuit, qui ab annis puerilibus ad amorem cælestis Patriæ per abstinentiam exarsit. Cumque tam magna conversa- *Spec. exempl. tit. de Abstinen. exempl. 6.*

tione

tione polleret, seque jam ab otioso quoque sermone restringeret, multumque, ut præfatus sum, per abstinentiam carnem domaret, die quadam parentes ejus vicinis suis convivium fecerunt, in quo ad vescendum carnes paratæ sunt: quas dum ille ad esum contingere præ abstinentiæ amore recusaret, cœperunt eum parentes ejus irridere, ac dicere: Comede, numquid tibi in his montibus piscem allaturi sumus? illo vero in loco pisces audiri consueverant non videri. Sed dum his sermonibus Honoratus irridetur, repente in convivio aqua defuit ad ministerium, & cum situla lignea, sicut mos illic erat, mancipium ad montem perrexit. Dumque hauriret aquam, piscis situlam intravit. Reversumque mancipium ante ora discumbentium piscem cum aqua fudit, qui ad totius diei victum potuisset Honorato sufficere. Mirati sunt omnes, totaque illa parentum irrisio cessavit. Cœpere namque in Honorato venerari abstinentiam, quam ante deridebant, sicque a Dei homine irrisionis detersit opprobria piscis de monte.

Dauroie. c.4. tit.y. exempl. 10. XIV. Procopius de Justiniano Imperatore sic scribit: Omnibus illis diebus, qui Paschalem solemnitatem præcedunt, jejunio addictus duram quandam vitam egit, nedum regali alienam, sed neque privato alicui aliquo modo acceptabilem. Per dies abstinebat; summo mane itidem e lecto consurgens Reipublicæ invigilavit, cujus negotia verbo & opere pertractans, matutinum, meridianum, & non minus nocturnum tempus implevit: nam in seram noctem lectum petens mox surrexit, quasi plumarum pertæsus. Cibi appetens, vinum, panem, & alia id genus cibaria abesse voluit, brassicam solum, & agrestes herbas longo tempore sale & aceto maceratas ededat: potus aqua erat sola: neque his ad saturitatem utebatur, sed petitum cibum paulisper degustatum mox dimisit, non eo sumpto, quod naturæ satis erat.

Niceph. lib. 11. c. 41. XV. Evagrius, Nicephoro teste, ad Macarium Anachoretam sub meridiem revisit, cumque fatigatione ac siti exhaustus frigidam postularet. Macarius ad illum placide: Mi fili, ait, contentus esto hac umbra: multi enim viatores, & navigantes ea nunc carent. Evagrius vir mitioris ingenii ad tranquillitatem se componens, de temperantia cœpit disserere. Cui Macarius: Confide, o fili, ait, & bono esto animo; ego jam totis viginti annis neque panem, neque aquam, neque somnum ad satietatem admisi. Et panem quidem ad modicum libellæ pondus comedi, aquam ad mensuram parcissimam bibi: cum vero fatigatio me cogeret, parietis acclinis, exiguam somni partem rapui. Hæc vitæ meæ methodus est.

Spec. exempl. l. cap. exempl. 14. XVI. Legitur in Scala Cæli, quod quidam Prælatus semel erat, qui non comedebat carnes, tamen faciebat multas injustas exactiones. Cum igitur semel exhæredasset unam viduam, illa cum filiis suis in brachiis accessit ad eum, dicens: Domine, tu non comedis carnes mortuas, sed comedis carnes vivas, quia cum deprædationibus tuis interficis, & devoras omnes subditos tuos. Devora ergo etiam istos duos filios meos, & comede eos. Quod ille audiens & compunctus, restituit ei omnia. Patet ex hoc abstinentiam a carnibus nihil homini profuturam esse, neque ullas castigationes corporis, si homo non abstineat a peccatis: & præsertim ab oppressione pauperum, quia non prodest bonum facere, nisi abstineatur a malo. Sunt enim duæ partes Justitiæ, scilicet declinare a malo, & facere bonum.

XVII. Edemundus Cantuariensis Archiepiscopus, ipse quoque virginitatis coronam adeptus est, lasciviam carnis domans jejuniis, Feria sexta sicco pane tantum & acqua frigida semper est usus. Nunquam illi cura fuit ut pasceret corpus, sed ut sustentaret. Propterea quidem cibavit illum Dominus pane vitæ & intellectus & aqua sapientiæ salutari potavit illum, fuit enim Doctor egregius disciplinis apprime eruditus, multis præterea miraculis clarius. *Sabellic. lib. 2.*

XVIII. S. Bonifacius, Moguntiæ Archiepiscopus, S. Lutgero Episcopo Monasteriensi teste, tantam coluit abstinentiam, ut vix unquam secundum Apostoli dictum modico vino uteretur, quod non esset aqua mixtum. Et non tantum in semetipso hoc adimplevit, sed & omnes sibi subditos vehementer admonuit, ut numquam ebrietatis malum incurrerent, sed velut inferni foveam præcaverent & vitarent. *Nicolaus Serarius. lib. 3. de rebus Moguntinis.*

XIX. Genivesa Parisiensis virgo a quintodecimo anno ad quinquagesimum usque, hordeaceo tantum pane & fabis contenta, bis in hebdomade cibum sumebat. Quinquagenaria Episcoporum jussu, hordeaceo pani, lac & piscem adjecit, ne ad mortem fere conscitam festinare videretur. *Bonfin. lib. 6. Hist. Decad. 1.*

XX. B. Fulgentius Ruspensis Episcopus supra credibilem modum laboribus se abstinentia cruciabat, sine vino, & oleo, manducans & bibens: sic parce & tenuiter, ut inediæ magnitudo siccatam corporis cutem satiscere diversis ulceribus cogeret, ac superducta C: quam dicunt impetigine: delicati corporis pulchritudo fœdaretur. Putabant plurimi tunc B. Virum sub occasione infirmitatis aut recessurum simul a proposito sanctitatis, aut reddendum deinceps tepidum, ne vel regulæ communis parsimoniam custodiret. Ille vero contra spem omnium, misericordiæ Dei prævenientis: auxilio gubernante, ex infirmitate corporis ampliores vires animi capiebat; Salutem vero corporis arbitrio Domini committebat, hoc plerisque dicens: Scimus omnes ex epulis vitam solere servari, non sanitatem posse conferri, nam ut sanetur infirmitas, si explenda videtur gulæ cupiditas, quare infirmantur etiam illi, qui conviviis lautioribus quotidie saginantur? Tolerabat ergo infirmitatem patienter, exercitabat abstinentiam satis humiliter. Parvum namque putans omne quod faciebat, de die in diem melior fieri gestiebat. Hoc propositum cordis ejus miserator & misericors Deus adjutorio superni juvaminis fulciens, velociter ei corporalem restituit sanitatem. *In vita a discipulo ejus scripta apud Surium. 1. die cau. c. 6.*

Ne-

Necessitas.

XXI. Referebant quidam fratres de Abbate Niceta, qui fuit discipulus Abbatis Silvani, quia quando in cella sua in monte Sina degebat, moderate abstinebat pro necessitate corporis: quando autem Episcopus ordinatus est in Faran, nimis constrinxit se ipsum diutina abstinentia, & in vigiliis propensius, atque in orationibus intentius agebat. Hæc autem videns discipulus ejus, dixit ei: Quid est Domine hoc, quia quando in eremo conversabamur, non tantum in abstinentia laborabas? Respondit ei Beatus vir dicens: Considera, frater, quoniam ibi eremus erat, & secreta vita, ac paupertas: nunc autem egressi de eremo cum sæcularibus conversamur hominibus, & multæ ac variæ nobis occasiones occurrunt, & ideo timeo, ne in fine vitæ meæ aliqua occasione Deum offendamus. Si enim S. Apostolus Paulus, qui Christum in se loquentem habebat, & qui tantas virtutes animi possidebat, ut usque ad tertium cælum, adhuc in corpore positus, ascenderet, tamen dicebat: Macero corpus meum & servituti subjicio, ne forsan aliis prædicans ipse reprobus inveniar: quid nos humiles & peccatores facere oportet?

Utilitas.

Ibidem Exempl. 15. XXII. Legi aliquando in Teutonicali libro, quod erat in Civitate Genuensi Virgo quædam pulcherrima facie, nobilis genere, dives rebus, honestis orta parentibus, nomine Marina. Hanc cum quidam ditissimus atque honestissimus vir, nomine Aronus, in matrimonium accepisset: & aliquandiu cum ea in summa dilectione vixisset, secretius eam in thalamum ducens: Scis, inquit, dulcissima Marina, quomodo negotiationis auxilio, res, famam, honorea, & universa, quæ habemus, accepimus, & per eam in hunc felicissimum statum accessimus. Unde quia in Alexandria res, & causæ, quas cum cæteris hujus officii viris habui, inordinatæ relictæ sunt, nisi tibi acerba esset mea absentia, vellem illuc pergere, & singula rite ordinare, & sic reverti ad te, nunquam a te nisi per mortem separandus. Ad hæc Marina ingemiscens: Etsi gravis est mihi, inquit, tua absentia, & cum te non videro, erit omne tempus longissimum, quia tamen tibi utile visum est, placet, quod concepisti. Age quod libet, tantum ne rebus dispositis ad me desertam sponsam tuam revenire cuncteris. At Aronus: Unum, inquit, est, o Marina, quod tui causa expaveo. Sciunt enim juvenes & adolescentes civitatis hujus, te fœminam decoram esse, & pulchris sore pulchriorem, unde timeo, si me absentem audierint, & te legitimi mariti carere tutore, parabunt laqueos pudori tuo, & te in sui amorem fraudibus conabuntur allicere. Quod si agerent, ut tu pudoris oblita in adulterium laberetis, certe te honore, & me vita privarent. Ad quæ verba Marina in lacrymas resoluta: Ne timeas, inquit, o Arone, ego enim mallem vita defungi, quam rem tam scelestam admittere. Perge igitur securus, non est, quod in hac parte formides, quia Deo ferente præsidium, præter te, nullum amatorem admittam. Tali responso accepto Aronus, rebus dispositis in Alexandriam navigavit. Ubi eum esse, cum proceres civitatis Genuensis cognovissent, ordinatis ante domum Marinæ choreis, institutis ludis, resonantibus cantilenis, cor Marinæ nitebantur evertere. Sed Marina, ut sponsionem marito factam illibatam servaret, clausit fores, fenestras omnes obstruxit, oculos simul & aures, quantum prævalebat, avertit. Cum igitur post multas insidias castum Marinæ pectus vulnerare non possent, fieretque fœmina de accepto trophæo liberior, custodiam solitam mitigavit. Quod dum faceret, quendam virum pulcherrimum, procerum forma, nomine Dagmannum ante domum suam frequentius pertransire videbat; unde interrogat ab ancillis, quisnam, qualisve esset vir ille, qui tam insigne decus, & corporis, & morum præferret. Verum cum audisset eum in utroque Jure Doctorem, dotatumque ingenti scientia, amplius eum cœpit amare, felicem se judicans, & nimium beatam, si talis viri amplexibus quandoque uti contingeret. Ut igitur texeret laqueum innocenti, ornatam fulgida veste se ante fores domus suæ quotidie a Dagmanno visendam deposuit, ut suo decore, tanquam veneno per oculos Dagmanni prætereuntis misso, cor saucium amore vulneraret. At vero Dagmannus vir prudens cum esset, & sapiens, nunquam ad eam vel modice intuendam oculum vertit, sed sibi suisque rebus intentus, maturo vultu semper præteriit. Videns ergo Marina, occultis dolis se non posse proficere, victa amoris, & pudore vacillante, ad aperta certamina fugiebat. Porro misit nuntius Dagmanno, petens, ut ad se venire non cunctaretur. Dagmannus vero nihil sinistre suspicatur, venit ad eam, ratus, quia secum de aliqua causa juris haberet conferre. Quem cum Marina in thalamum meretricio cultu ornatum induxisset, post multas verborum ambages, se ejus amore captam indicavit, petiitque instantius, ut mutuis amplexibus fruerentur. Quod ubi audivit Dagmannus, vir utique pudicissimus, ingemuit, miserabile ducens, tantum decus tam indebitis amoris procellis agitari, doluitque vehementer, tam vasti pudoris armarium adulterinis connubiis consensisse. Verum volens ejus vulneri adhiberi remedium, amorem reciprocum simulavit. O me felicem, inquiens, o me faventibus Fatis beatum, quod in eam horam mihi venire concessum est, ut tanto decore frui liceret! Et conversus ad Marinam: Sis felix pulcherrima fœmina, quæ re prima ad hujusmodi amorem obtulisti. Noveris tamen, hujus conjunctionis, quam utrique optamus, leve esse repagulum, atque celerius removendum, quod, quia mihi amica esse cœpisti, liberius intimabo, ut si dies, in quo tibi jungar, sese protraxerit, causam dilationis, agnoscas. Cum Bononiæ in studiis vitam agerem, contigit quadam vice studentes seditionem suscitare. In qua seditione quidam quidem vulnerati sunt, quidam vero etiam

iam morte prostrati. Quibus ita fientibus, armati Præsides in tumultum militibus vallati cucurrerunt, & nonnullos e studentibus captivantes, in carcerem projecerunt. Inter quos & ego ducebar tanquam unus ex eis, qui tam cruentam seditionem in urbe concitassent. Videns ergo me carceris caligine retineri, & servari ad pœnam, votum vovi Domino, qui conscientiarum latebras novit, quod si me hujus sceleris expertem, liberum & incolumem ad patrium solum reduceret, redderetque vivum parentibus, per integri anni spatium caste, illibateque viverem, ac per idem tempus in pane & aqua jejunarem. Favit voto Conditor rerum, & me miraculose satis vinculis, quibus injuste ligabar, absolvit, reddiditque liberum parentibus, quod paulo ante vehementius flagitabam. Quapropter ne tanto Liberatori ingratus existerem, & sponsionis meæ infaustus infractor, statim ut carcere liber exissem, jejunium promissum inchoavi, & eousque hodie productum est, ut sexaginta tantum dies jejunii existimem superesse, quibus transactis, ut cito facient, in tuos amplexus, dulcissima Marina, perveniam. Tu interim fortiter age, & amoris nostri faces foveto. Ad hæc verba alta ferens suspiria Marina, ait: O tempus nimis longum, & dies tædiosus animo diligenti! cœpitque anxiari vehementer. Quod videns Dagmannus, dixit fœminæ: Si igitur tibi nimis longi videntur hi sexaginta dies tu mecum hoc tempus divide. Sume tibi triginta dies jejunii, & ego triginta dies mihi ipsi reservabo, quo fiet, ut infra triginta dierum spatium cupitis amplexibus fruamur. Nam ita voti mei qualitatem moderavi, ut per interpositam personam urgentibus causis satisfacere valeam sponsioni. Dicebat ista vir castus & sapiens, non eo, quod aliquid mali opere adimplere cogitarit, sed ut tentatam fœminam abstinentiæ remedio liberaret. Ad hujusmodi igitur consilium vultu & animo exhilarata promptissima voluntate pro Dagmanno jejunium fœmina inchoavit. Et Dagmannus tunc quidem decessit ab ea; sed post tres dies ad eam reversus, visurus, quid ageret, & utrum assumptum jejunium, prout promiserat, inviolatum servaret. Quæ statim, ut vidit venientem, assurgit intranti, sedem locat, charitatis intimæ signa demonstrat. Dagmannus vero monuit eam, ut constanter agat, & inchoata jejunia compleat, atque sic recedens, post septem dies revertitur. Rediens autem, vidit in ea paulo ante rubentia ora ex inedia palluisse. Unde impensius eam consolans, suadet, ne jejunia sibi dura existimet, per quæ celerius conjungantur. Et rursum post monitionem abscessit. Rediens autem tertio decima quinta die jejunii, invenit eam usque adeo imbecillem factam, ut vix assurgere prævaleret venienti, & usque adeo in ea sanguinem friguisse, ut plurimis licet vestibus circumamicta esset, nullatenus tamen calesceret. Quam ut prius confortatam derelinquens Dagmanus, vigesimo nono die revertitur, & invenit eam in lecto decumbentem, & omnibus viribus usque adeo destitutam, ut vix anhelitum ad loquendum sufficientem retentasset. Quod ubi vidit: quomodo, inquit, nunc tecum agitur, Marina dulcissima? Num inter frigentia membra adhuc ad me fervidum amore pectus observas? Tunc Marina ad se reversa, intelligensque, prudentem virum hujusmodi consilium, ad sibi medendum, invenisse, Grates, inquit, tibi, sapientissime virorum, mille refundam, nec vel sic possum tuæ charitatis insigniis satis esse, quibus non modo honori meo, sed etiam amplissime pudori providisti. Tu igitur vale, & me tibi debitricem teneto, quia tuis muneribus, industria, consilio, non solum ad te irreverens amor refriguit, sed & omnis illiciti amoris, jejunio saluberrimo medente, usque adeo ardor avolavit, ut marito revertenti castra pudoris inviolata servare contendam. Ad quod me juvabit Dominus, qui sit Deus benedictus in sæcula.

XXIII. Ad conservandam sanitatem nihil afficacius, quam cibi & potus identitas conservata; varia enim fercula variarum sunt naturarum. Omnis autem talis varietas parit humorum repugnantiam, & omnis humorum repugnantia repugnat sanitati. Unde elegantissime, & prudentissime respondit quidam de nostris adolescentibus Belvacensi Episcopo eum interroganti, unde contigerat, quod sanior, & pulchrior esset in claustro, quam solebat esse in sæculo: quia, inquit, uniformiter vivo, & decenter. De quorum primo habeo, ut sanus sim, de secundo, ut pulcher sim. In sæculo enim vivebam tam deformiter, quam multiformiter, de quorum primo turpitudo nascitur etiam corporalis, de secundo ægritudo. Perrexitque quærere dicens: Quid ergo comedisti hodie? satis, inquit. Quid heri? similiter satis. Non quæro, inquit, de quantitate, sed de qualitate. Quid comedisti heri, quid hodie? Heri, inquit, comedi pisa & olera; & hodie olera & pisa; cras autem comedam pisa cum oleribus; post olera cum pisis. Vide ergo quam pulchro circuitu eandem sententiam circumduxit, ut variis modis ostenderet, eadem se semper diæta uti, quæ præstat corpori sanitatem, & pulchritudinem. *Idem Exem. 7.*

XXIV. D. Hieronymus de Asella sanctissima Virgine ejusmodi, ad Marcellam scribens, adfert exemplum, dicens: Cum per omnem annum jugi jejunio pasceretur, biduo, triduoque sic permanens, tum vero in Quadragesima navigii sui vela tendebat, omnes pene hebdomades vultu lætante conjungens, & quod impossibile forsitan est hominibus ad credendum, Deo autem præstante possibile est, ita ad quinquagenariam pervenit ætatem, ut non doleret stomachus, non viscerum cruciaretur injuria, non sicca humus, in qua cubabat, jacentia membra conficeret, non sacco aspe[r]ata cutis fœtorem, situmque contraheret, sed sano corpore, animo sanior, solitudinem putaret delicias, & in urbe turbida eremum inveniret Monachorum. In genibus durities camelorum præ orandi frequentia occalluisse reperta est. *S. Hieron. epist. 15.*

XXV. Elias jejunio cœlum clausit sacrilego populo Judæorum; jejunus Filium Viduæ ab inferis resuscitavit: jejunus pluvias & ignes *S. Ambr. in l. de Elia, & jejun.*

gnes de cœlo excivit: jejunus curru ad cælum raptus est & quadraginta dierum jejunio divinam acquisivit præsentiam. Tunc denique plus meruit, quando plus jejunavit.

Esh. 4. & Judith. c. 8. XXVI. Esther & Judith jejunio indicto effecerunt, ut propositum suum feliciter perficientes, populum suum ab interitu liberarint.

Drex. l. 1. de jejun. XXVII. Vir quidam in Italia misere divexatus a podagra & chiragra, & reliquo membrorum usu privatus, cum ab hoste in turrim inclusus, & quotidie nonnisi pane arcto, & aqua modica refectus esset, rebus mutatis salvus & incolumis, colore vultus commodabili, e carcere dimissus est.

Pœna violatæ abstinentiæ.

Naz. epist. 74. XXVIII. D. Gregorius Nazianzenus virtote præstans, qui, etsi statu humilis, tamen tanquam e celsiori loco vibrare jacula in delinquentes, cum occasio opportuna daretur, minime prætermisit, non Hæreticos solum Ecclesiæ Catholicæ perduelles, sed & Ecclesiæ quoque filios pravitate morum a disciplina Ecclesiastica aberrantes coercuit. Cum enim (ut vel unum de his hic referamus exemplum) accepisset Eleusium Præfectum sibi familiaritate conjunctum, ab Ecclesia jejunium institutum prætermittere, ut gravis offensæ reum, ad ipsum scribens ita redarguit: Excepi te etiam tacens, ut silentii quoque sermonem esse intelligas per calamum se proferentem. Loquar autem, quæ & amicitiæ & hujusmodi tempori conveniunt. Legibus injuriam facis, Judex, qui non jejunas. Et quomodo Leges humanas servabis, qui divinas contemnis, & pro nihilo ducis; Purga tribunal tuum, ne duorum alterum tibi accidat, ut aut malus fias, aut existimeris. Fœda spectacula proponere, se ipsum traducere est. In summa, o Judex, futurum scito, ut judiceris, & minus peccabis. His nihil melius habebam, quod tibi præberem.

Baronius to. 10. Annal. ad annum Domini 947. XXIX. De B. Elphego Wintoniensi in Anglia Episcopo, Sanctitate claro, legitur, quod in die Cinerum, cum de more pœnitentes de Ecclesiæ liminibus removeret, hortatus est eos, ut tempore Quadragesimali jejunio & castitate vacantes, diebus illis uxorum etiam deliciis abstinerent. Quorum unus, cæteris Episcopi jussionibus reverenter obtemperantibus, jocari cœpit, dicens se abstinere non posse a Venere, a cibo pariter & conjugio. Cui Episcopus: contristas me, miser, oppido, nesciens, quid tibi pariat dies ventura. Et sic homo ille recedens duram B. Elphegi prophetiam nebulo experitur, dum postera luce in cubiculo est repertus examinis, incertum, utrum a diabolo sit suffocatus.

Daurolt. c. 4. tit. 10. exempl. 6. XXX. Anno 1575. in Septimana Sancta: Milites Comitis Ludnvici a Nassau contempta Religione veteri, carnibus passim vescebantur, & immodica lætitia efferebantur. Parochus vero id temporis agens in loco non valde a castris militum remoto suos confortabat, ut sacrum Quadragesimæ tempus pergerent religiose peragere: illos quidem divinis humanisque sanctionibus contemptis, ouoc strenue commessari carnibus, vitritare & lætari, sed lugubre & funestum Pascha habituros, se vero ac suos fausto ac felici Paschate gavisuros. Quod & factum: nam Catholicis post exactos Sanctæ Quadragesimæ labores Paschalem Solemnitatem festivis gaudiis celebrantibus, ecce subito feria quarta Paschæ universus ille Ludovici exercitus cum ipso Comite Ludovico, omnibusque Antesignanis cæsus & interfectus est, paucissimis fuga salvatis. Adhuc escæ erant in ore eorum, inquit Psalmista, & ira Dei descendit super eos, & gladius Catholicorum devoravit carnes & carnivoros. Hanc stragem Gerhardus Candidus in appendice Historiarum Belgicarum Joannis Meyeri his verbis succincte anootavit. Decimoquarto, inquit, Aprilis die, auxiliares copiæ, quæ Auraici vires nitebantur firmare in Ericcio Mokensi, vulgo *auff der Moller Danden*, ab Hispanis fusæ sunt, & dissipatæ, præcipui exercitus Duces, Ludnvicus & Henricus Nassovii Comites, & Christophorus Palatinus nec inter vivos, nec inter mortuos reperti.

XXXI. His quoque non absimilem Historiam refert P. Martinus Delrio Disquisitionum Magicarum tom. 2. his verbis: Paucis abhinc annis, postquam Torpatenses in Lutheranam doctrinam concesserant, feria sexta solemne Paschæ festum proxime præcedente, finita Lutherani Ecclesiastæ concione, civibus e templo D. Matri Virgini sacro revertentibus, quidam alium concivem & familiarem invitat ad prandium: rogat, una domum comitetur, habere se egregium paratum petasonem Westphalicum: alter parum abhorrens respondet, sibi esse gallum opipare elixum, quem cupiat in symbolum adferre. Dum ad mensam accumbitur, alter os quoddam galli ambedere volens, imprudens pene ipsum deglutit: quod cum neque transmittere, neque eximere valeret, eo ipso die suffocatur: Alter postridie Paschæ malo spiritu corripitur, & non multo post rabie & furore exagitatus animam una cum dæmone exhalat. *Delrio in Disquis. P. 1. q. 3*

XXXII. Rusticus noster die Veneris negotii causa hæreticum Villæ ministrum adiit. Erat in mensa opipare sane apparata carnibus. Jubet ille assidere hospitem, ut irridendum propinet compotatoribus, quippe Catholicum invitat ad carnes: cum ille constanter abnueret, & se eo die arceri ab iis Religione diceret, arripiunt risus materiam, urgent, sollicitant, risu, cachinnis, atque temulentis clamoribus admovent ori, intrudunt prope in oculos: tam egregius minister magnum bolum delicatissimæ carnis arripit, rusticum nomine appellat, & in ejus ludibrium cunctis intentis ad spectaculum manum attollit, ac deglutiturus pandit impurissimas fauces. Adhuc esca erat in ore ipsius, & ira Dei descendit super eum. Hæsit aperto atque hianti ore: nullo conatu, nulla vi conjungi iterum maxillæ potuerunt, quas Deus disjunxerat. Perducitur Uratislaviam, frustra adhibet Chirurgos, aliosve Medicos; dumque magni fiunt ad rem novam concursus, ille qui contra Religionem Catholicam os aperuerat, & ore apertissimo verbum nullum exprimere poterat, *Daurolt. l. c. exempl. 9.*

eo

eo miraculo prædicabat aptissime fidei veritatem, in ejusque testimonium os habebat apertum invitus. Non absimili modo, funestiore exitu, petulans muliercula inter Catholicos immorans, die Sabbati, ut primum carnis bolum in os ingessit, extincta repente in terram concidit.

Ib. exem. pl. 10.

XXXIII. In Provincia Polonica Anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo quinto Juvenis quidam in Podlachiæ Oppido cum feria sexta carnibus vesceretur, nec ab hospitibus monitus resipisceret, hospita, ut est fœminarum sexus ad imprecandum promptus natura, ad helluonem conversa, utinam, inquit, vel diabolum vores. Habuitque subitum eventum mala precatio: Nam carnium vorator a diabolo cœptus est obsideri. Cumque ad patrem delata res esset, adhibitæque de more preces, & exorcismi, sævire malus dæmon in Sacerdotem cœpit, furere in eos, qui aderant, juvenemque illum miserandum in modum excruciare, donec interclusis faucibus enecavit. Fuit hæc res juveni quidem ipsi luctuosa, etsi eum æquitatis divinæ pœna ad sanitatem jam ante traduxerat, sed imperati ab Ecclesia jejunii contemptoribus, quos inopinatus casus perterruit, salutaris.

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

Vita l. 1. c. 5. Gloria S. Ign. c. 17.

I. S. Ignatius quamdiu Manresæ fuit, pane solo, & aqua vitam tolerabat, & omnibus diebus, præterquam Dominica, jejunabat. Sed & postea carnem vitulinam, pullos, aliave, quæ in deliciis sunt, non admittebat, licet hospites ad convivium invitatos haberet, & tamen senex morbis oppressus, stomachique nausea repletus erat.

Vita l. 3. c. 6. Ert. l. 6. 6.

II. S. Franciscus Xaverius cum in Comorino versaretur licet summe laboraret, & sudore perpetuo diffiueret, tamen Oriza tantum exigua, & a se cocta vivebat, raro pisce aut lacte licet acido adhibito. Meliaporam tendens septem dies sine ullo cibo traduxit.

Vit. l. 1. c. 3.

III. P. Petrus Faber cum initio conversionis ob scrupulos, naturæ in comedendo satisfacere non posset, in Exercitiis per sex dies a cibo & potu abstinuit; ex quo tempore magnam facilitatem & tranquillitatem circa abstinentiam per totam vitam est nactus.

Vit. 10. de Adg. præ &c.

IV. P. Franciscus Suarez præter Quadragesimam & totum Adventum ter in hebdomade severe jejunabat.

Annuæ 1610. Colleg. Granatensis cap. 7. & 8.

V. P. Thomas Sanchez semel in die comedebat, & bibebat, idque noctu; ultimis vero annis altero tantum die calidos cibos sumebat, altero herbas, sæpe tamen multis diebus solis herbis vivebat.

Vita itinerario præfix.

VI. P. Gonsalvus Silveria, cum esset Conimbricæ, domum se a concione conferens, cibarii panis frustum a Promocondo petebat, eoque ad locum solitarium culinæ proximum secedens, majori cum voluptate fruebatur, quam alii exquisitissimis cibis. Idem cum sororem suam fœminam valde nobilem invisere jussus esset, inter alias conditiones etiam hanc posuit, ut nihil obsonii præter bovinam carnem simpliciter elixam, vel si piscem edi opporteat, duratum Sole aut fumo halecem, aqua pura coctum, apponeretur.

Hist. Soc. l. 1. n. 127.

VII. P. Sebastianus Barradius vilissima tantum & palato ingratissima edebat. Sæpe mortificandi sui gratia calidissimos, aut frigidissimos sumebat cibos. Serio petebat a Superioribus, ut aliorum reliquiis vesci posset; quod dum negabatur, hoc saltem excogitavit, & evicit, ut, quidquid semel ab eo incisum erat, seu panis, seu malum, quamdiu frustillum ex eo supererat, nihil integri admitteret.

VIII. P. Franciscus Villanova pauculis sæpe frustulis e mensa sociorum relictis fruebatur. In hospitiis ad panem nihil, nisi subinde parum casei addebat.

Vita p. 2. p. 71.

IX. Joannes Berchamannus nihil unquam peculiare in cibo admisit, dicens, sperare se DEO cordi fore, ut communia non nocerent, quando iis uteretur, ne discederet a communi usu. Affirmabat usu temporis temperantiam paulatim acquiri posse; se vero ut non jentandi assuetudine obstringeretur, cœpisse ab initio suscepti tyrocinii detrahere quotidie aliquid de cibo consueto, atque hac via didicisse abstinere.

§. VI. EXEMPLA PROFANA.

Cal. Rhodig. lib. 10. c. 12.

I. GAlenus Medicus decimo quoque die jejunium sibi indicebat, sanitatis videlicet conservandæ gratia. Hippocrates Medicorum Princeps ad annos centum & quadraginta vixit; causam rogatus respondit, quia nunquam satur a mensa surrexi.

Matth. Faber fer. 4. Cinerum conc. 5. pag. 617.

II. Gallenus, Trajani & Antonini Imperatorum Archiater, interrogatus, cur ad tantam senectutem pervenerit (sunt enim, qui sciebant, vixisse eum annos centum & quadraginta) hanc attulit causam: Nunquam fatur a mensa decessi; numquam sic me effudi in cibum, & potum, quin aliquod semper superfuerit edendi bibendique desiderium. Hinc bene Ecclesiasticus: Qui abstinens est, adjiciet ad vitam.

P. Riss exhort. Scholast. 30. ex. apoph.

III. Pompejo ægrotanti Medicus turdos præscripserat ea tempestate, qua comparari non poterant; suggerente vero quodam, apud Lucullum inveniri posse; Itane, inquiebat Pompejus, nisi deliciis deditus esset Lucullus, nequaquam viveret Pompejus, contemptoque Medico, cibis parabilibus usus est. O vere masculum animum, qui ne vitam quidem deliciis acceptam ferre sustinuit!

Idem l. c.

IV. Agesilaus, cum per Thasiorum agros, quæ gens ut rerum copia abundabat, ita voluptati erat addicta, exercitum duceret, Thasii, honoris gratia dono liberali miserunt farinas, anseres, bellaria liba ex melle condita, variisque generis, ac pretii tum esculenta, tum poculenta, at ille præter farinas nihil admisit, & reliqua domum referri jussit, tanquam sibi, suisque prorsus inutilia: Cæterum, cum illum precibus, & obtestationibus urgerent omnino, ut acciperet xenia, jussit ea inter Helotes distribui, (id erat apud Lacedæmonios mancipiorum genus). Ejus facti causam sciscitantibus reposuit, non decere, qui virtutis, fortitudinisque studio tenerentur,

istiuſ-

istiusmodi delicias cupediasque recipere; sapienter ostendens, nihil esse servilius, abjectiusque, quam gulæ ventrisque cupiditatibus obnoxium vivere.

P. Risse l. 6. V. Socrates semper jucunde edebat & bibebat, quia neutrum faciebat, nisi esuriens, ac sitiens, dicere solitus: optimum condimentum esse famem, quod & optime edulcaret omnia, & nullius esset impendii. Quod sapit nutrit, Medicorum maxima est. At enim nunquam cibus sapidior est, quam cum modice in postrema refectione admissus est.

Idem ex Apoph. VI. Regina Carum Addas illud habebat in more, ut assiduo mitteret Alexandro obsonia, bellariaque per similium rerum Architectos, coquosque magna arte parata. Alexander vero dixit: seipsum habere meliores obsoniorum artifices, ad prandium quidem nocturnum iter, ad cœnam vero tenue prandium.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

S. Augu. confess. vit. I. Sicut æger Medicinas accipit, non quia voluptas, sed necessitas id requirit; ita de cibis, non quantum appetitus exigit, sed quantum necessitas suadet, capiendum est.

S. Chrys. hom. 1. de pœn. II. Sicut hi, qui Medicinali remedio potare disponunt, si non fuerint diligenti abstinentia præparati, fructum remedii sentire non possent: ita & hi, qui post crapulam ad jejunium veniunt, remedium non agnoscunt.

S. Aug. c. 20. de decem. III. Sicut equis frena sunt imponenda, ne alioqui per præcipitia ducant; ita anima, ne ad inferni præcipitia delabatur, corpus per jejunium & abstinentiam frenare debet.

Utilitas.

S. Basil. ho. 1. de laude jejun. IV. Sicut vermes, qui in puerorum intestinis germinant, pharmacis quibusdam vehementer acribus & amaris excutiuntur; ita peccatum in intimis sensibus habitans extinguit, enecatque simul atque in illud jejunium supervenerit.

Vita PP. l. 3. libell. 4. n. 19. V. Sicut rex aliquis volens civitatem occupare, ante omnia, si potest, alimentorum & aquæ subtractionem procurat; ita, qui vult corpus animo subjicere, non citius id, quam per jejunium & abstinentiam obtinebit.

S. Chrys. hom. 1. in Gen. VI. Sicut leviores naves maria facilius transeunt, contra multis oneribus gravatæ submerguntur; ita jejunium leviorem reddens mentem efficit, ut facilius hujus vitæ pelagus transmittat, & in cælum, ac ea, quæ in cælis sunt, respiciat, & nihili faciat præsentia, sed ut umbras diffugere censeat.

Idem hom. de resurr. VII. Sicut miles, si gestarit arma gravantia, non est terrori hostibus, qui sciunt, armaturæ gravitatem pedum velocitati, & bellandi usui obesse, si vero levia acceperit, & tractabilia, sicut avis aliqua obvium se feret hostibus; ita & qui carnem non ebrietate, neque indulgentia, neque deliciis incrassarit, sed jejuniis & precibus diuturnaque afflictionum sustinentia leviorem & tenuiorem effecerit, sicut avis aliqua superne devolans, ita valido impetu in phalanges Dæmonum irruit, & occurrentes virtutes facile invadit, sibique subjicit.

VIII. Sicut oleum mare invitum etiam tranquillum facit; ita jejunium nolentia quoque & reluctantia incentiva corporis extinguit. *S. Clim. grad. 26.*

IX. Sicut terra, si moderate sit irrigata, semen sparsum, quod excipit, cum multa fertilitate effundit; multis vero imbribus madefacta spinas tantum & tribulos fert; sic terra cordis, si moderato utamur victu, semina sibi innata ac insita pura edit; & illa, quæ sunt a Spiritu Sancto seminata, cum multa viriditate & ubertate fructuum profert; sin vero potu madeat, ex omnibus cogitationibus suis spinas & tribulos procreat. *Ibid. c. 48.*

§. VIII. MOTIVA.

I. Quia *divinam misericordiam nobis conciliat*; Sic Ninivitæ jejunio suo Dei iram averterunt.

II. Quia *orationem nostram DEO gratiorem facit*; bona est enim oratio cum jejunio.

III. Quia per jejunium *Dæmonem vincimus*; hoc enim genus Dæmoniorum non ejicitur, nisi in oratione & jejunio.

IV. Quia per jejunium *carnis tentationes effugimus*; in luto enim exsiccato non facile volutantur sues.

V. Quia jejunium *similes nos Angelis facit*; utpote qui ab omni corporali cibo abstinent.

VI. Quia qui abstinens est & jejunat, *adjiciet vitam*, corpori, animæ, gratiæ, gloriæ.

VII. Jejuna, quia *peccasti*: jejuna, *ut non pecces*: jejuna *ut accipias*: jejuna, *ut permaneant, quæ accepisti*. *S. Chrys. hom. 1. de jejun.*

§. IX. MEDIA.

I. *CHRISTI & Sanctorum Exempla frequenter ob oculos ponere*, dicereque cum S. Augustino sibi ipsi: poterunt isti & istæ, & tu non poteris?

II. *Spiritualibus rebus magna cum diligentia vacare*; gustato enim spiritu desipit omnis caro, & quidquid ullo modo ad carnales voluptates conducit, ut sunt cibus & potus.

III. Sæpe *Considerare* quam vilis, brevis, noxia sit voluptas, quæ ex cibo & potu hauritur.

IV. Quotidie sibi parum de cibo potuque *detrahere*, donec ad certam corporique convenientem mensuram perveniatur.

V. *Exercitatio corporis & animi assidua*: ut S. Bernardus suasit dicens: Surge, præcinge te, tolle otium, exere vires, move brachia, complosas explica manus, exercita te in aliquo, & statim sentics sola te appetere, quæ famem tollant, non fauces demulcent. Reddet enim sapores cibis exercitium, quos tulit inertia. Multa, quæ respuit otiosus, post laborem fumes vel desidiosus.

VI. *Considerare utilitates*: quæ ex jejunio, publico maxime, hauriuntur, de quibus præclare S. Leo sic loquitur: Divinarum reverentia Sanctionum inter quælibet spontaneæ observantiæ studia habet semper privilegium suum, ut sacratius sit, quod publica lege celebratur, quam *S. Leo s. 3. de jejun. 7. mens.*

quam quod privata institutione deperditur; exercitatio enim obedientiæ, quam sibi quisque proprio arbitrio indicit, ad utilitatem cujusdam pertinet portionis; jejunium vero, quod universa Ecclesia suscipit, neminem a generali purificatione sejungit; & tunc fit potentissimus DEI populus, quando in unitatem sanctæ obedientiæ omnium fidelium corda conveniunt, & in castris militiæ Christianæ similis ex omni parte est præparatio, & eadem est ubique munitio.

§. X. ASCETICA.

I. UT Asceta huic virtuti majori cum fervore studeat, sequentia bene observet. Primo certo sibi persuadeat, numquam se in perfectione insignem aliquem profectuum facturum, nisi in abstinentia prius excellere studeat; uti S. Climacus recte advertit, dum dixit: *Nunquam a Pharaone liberaberis, neque supremum Pascha celebrabis, nisi amaritudines comederis; amaritudines sunt jejunii violentia & afflictio, azyma vero sensus minime inflatus.* (S. Clim. grad. 9.)

II. Pari modo sibi persuadeat, non esse adeo facile ad perfectionem hujus virtutis pervenire, sicut primo aspectu apparet: nam, ut bene S. Gregorius notat, *sic plerumque voluptas sub necessitate se palliat, ut vix eam perfectus quisque discernat. Nam dum solvi debitum necessitas petit; voluptas expleri desiderium suggerit, & tanto gula securius in præceps ruit, quanto sub honesto nomine necessitatis explendæ se contegit*; quod S. Augustius confessus est dicens: *Et quis est, Domine, qui non rapiatur aliquantum extra metas necessitatis? quisquis ille est magnus profecto est, magnificet nomen tuum; ego autem non sum, quia homo peccator sum.* (S. Greg. l. 30. mor.; S. Aug. in confess.)

III. Non tantum efficax, sed etiam necessarium pro hac virtute obtinenda medium credat orationem esse; nam teste S. Bernardo, oratio virtutem impetrat jejunandi, & jejunium meretur gratiam orandi. Jejunium orationem roborat, oratio sanctificat jejunium. Hinc S. Augustinus iterum de se fatetur: *His tentationibus quotidie conor resistere, & invoco dextram tuam ad salutem meam, & ad te refero æstus meos, quia consilium mihi de hac re nondum stat; nemo enim potest esse continens, nisi tu des.* (S. Bern. s. 10.; S. Aug. in confess.)

IV. Quia vero DEUS etiam cooperationem nostram requirit, ideo magnifaciat, & speciali cura observet Asceta Regulas pro temperando victu a S. Ignatio Lojola traditas, quæ fere in sequentibus consistunt. 1. Quod a pane minus sit abstinendum, quam a reliquis alimentis, eo quod is nec gulam adeo irritet, nec tentationi adeo obnoxium hominem reddat. 2. Quod circa potum magis sit abstinentia servanda, quam cibum, eo quod gravior excessus in illo, quam in hoc committi possit. 3. Quod circa edulia & pulmenta potissimum abstinentia servari debeat, utpote per quæ & appetitui ad peccandum, & Diabolo ad tentandum major occasio subministratur; unde gemina industria adhibenda, ut scilicet vel grossioribus cibis quis vescatur, vel parce delicatis utatur. 4. Quod ad mensuram justam cibi ac potus inveniendam, paulatim sibi aliquid detrahere debeat, quousque deprehendat, quantum sufficit, ut functiones suas ordinarias commode obire possit. 5. Quod inter comestionem expediat, vel Christum cum Discipulis comedentem imaginari, vel aliis piis cogitationibus animum, suaviter tamen & absque violentia occupare, ut hac ratione occupatus abstrahatur a suavitate ciborum percipienda, minusque super illos affectus effundatur. 6. Quod ad intemperantiam cavendam non parum conducat, si ante, quam cibus vel potus sumatur, ac nulla esuries sentitur, determinetur, quantum quis sumere velit, & ab hac mensura nec a propria aviditate, nec ab instigatione Inimici abduci se permittat. 7. Quod præcipue cavendum sit, ne super sumendos cibos animus quasi totus effundatur; aut cum nimia aviditate & festinatione comedatur. (S. Ign. in l. Exerc.)

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. POtest in initio Quadragesimæ afferri exemplum Estheris, quæ, cum irati Assueri furorem placare, latamque mortis sententiam a Populo suo avertere vellet, confugit ad Dominum. Dein cum deposuisset vestes regias, fletibus ac luctui apta indumenta suscepit, cinere implevit caput, corpus suum humiliavit jejuniis, & deprecabatur Dominum DEUM Israel. Dici proinde potest, idipsum Ecclesiam hoc tempore Quadragesimæ facere, ut iram DEI sedet, & sententiam mortis ob peccata in Bacchanalibus perpetrata latam avertat. Ostendatur itaque cujuslibet horum mediorum aptitudo ad DEUM placandum. Qua de materia videri potest Nilus Mysticus P. Philippi Kisselii p. 1. con. 14.

II. Potest institui pulchra comparatio piscium, quos in Quadragesima comedere loco carnium jubemur, cum pisce, qui juniorem Tobiam devorare voluit, ostendique, quod sicut Tobias auxilio S. Raphaelis animatus illum invasit, & tres fructus ex illo capto reportavit, scilicet extricationem dæmoniorum, sanationem oculorum Patris, & sustentationem; ita Christiani quoque hæc tria commoda reportent per jejunium, nempe extricationem dæmonis & carnis, quæ est alter dæmon, sanationem corporis & animæ, & sustentationem, quatenus victum tribuit, & vitam prolongat. Quæ singula fusius explicata videri possunt apud Fabrum in Fer. 2. Cinerum conc. 1. (Tob. 6.)

III. Potest dici, haud dubie multos peccatorum suorum conscios consideraturos aliquod medium, per quod iram Dei placare possint; neque tamen diu esse quærendum, cum per Micheam Prophetam offeratur dicentem: Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat a te, utique facere judicium (castigando te per jejunium) & diligere misericordiam (dando eleemosynam) & sollicitum ambulare cum Deo tuo (per orationem) & hunc esse funiculum triplicem, qui difficulter rumpitur, & per quem constringuntur irati (Mich. c. 6.)

Dei

Dei manus, ne punire nos queant, quod de quolibet speciatim erit ostendendum. Videatur Faber p. 3. Fer. a. Rog. con. 3.

IV. Potest Jejunium commendari ab illis quatuor effectibus, quos Ecclesia in Præfatione quadragesimali indicat, dum ait: Qui corporali jejunio vitia comprimis (vide Aloe l. 1. c. 29. & 12.) mentem elevas (vide ibid. c. 8. & 10.) virtutem largiris (vide c. 13.) & præmia (vide c. 1. 3. & 11.)

V. Potest ostendi, quam verum sit, quod Eccl. 37. dicitur: Qui abstinens est, adjiciet vitam, idque probari per quadruplicem vitam. 1. Corporis (vide Drexelium in Aloe l. 1. c. 4. 17. & l. 2. c. 10.) 2. Animæ (vide ibid. c. 8. & 9.) 3. Gratiæ (vide c. 13.) 4. Gloriæ (vide l. 1. c. 1. & l. 2. c. 11.)

VI. Potest dici, quod tempore jejuniorum multi varia condimenta conquirant, quibus sapidos cibos efficiant, sed nullum melius esse, quam ipsum jejunium, idque duplici modo ostendi potest. 1. Per ipsam naturam jejunii (vide Drex. in Aloe l. 1. c. 6.) 2. Per gratiæ divinæ efficaciam & dulcedinem, quæ comparari potest illi succo, quem olim Rabaudus Monachus plebejos cibos fastidiens vidit a S. Petro & Honorato Abbate oleri imponi, & quovis melle dulcius effecisse; hoc enim esse, quod DEUS in Apocalypsi promisit dicens: Vincenti dabo manna absconditum.

Apoc. 2. VII. Potest ostendi, cur jejunia diversis temporibus instituta sint, nimirum 1. Feria Sexta & Sabbato. 2. In Quatuor anni temporibus. 3. In vigiliis Festivitatum. 4. in Quadragesima, ubi est maxime inhærendum. Vide Fabrum Dom. 1. Quadr. con. 7.

VIII. Potest ostendi varietas jejuniorum bonorum scilicet. 1. Naturale; & hoc commendari potest pro Sacræ Eucharistiæ susceptione. 2. Philosophicum; & ex hoc sumi potest argumentum ad jejunii nostri suavitatem demonstrandam, objiciendo illud S. Augustini: Potuerunt isti, & istæ, & tu non poteris? 3. Ecclesiasticum; cujus excellentia & utilitas multiplex demonstrari potest, (vide Drex. Aloe l. 1. c. 2. & 3. l. 2. c. 5.

IX. Potest ostendi varietas jejuniorum vitiosorum, nempe 1. Gulosum, seu eorum, qui jejunant, ut plus comedere possint, de quo vide Drex. in Aloe l. 2. c. 2. §. 2. & c. 7. §. 1. 2. Avarum, seu eorum, qui jejunant, ut pecuniis parcant. Vide ib. c. 2. §. 1. & c. 7. §. 1. 3. Pharisaicum, seu eorum, qui propter vanam gloriam jejunant. Vide ibid. c. 2. §. 2. 4. Melancholicum & coactum jejunium. Vide l. 2. c. 7. §. 3. & c. 8. §. 1. 5. Superstitiosum, de quo vide cap. 8. §. 2. Mortuum jejunium, de quo vide ibid. cap. ult. & Staplet. Dom. 1. Quadrag.

Ezech. 4. v. 10. X. Potest occasione illius sententiæ Ezechielis: Cibus tuus erit in pondere & mensura: ostendi 1. Qualis requiratur mensura ad jejunandum, de quo vide Aloe l. 2. cap. 2. 3. 4. 2. Quomodo etiam Deus præmium in mensura & pondere ipsi correspondente sit largiturus, de quo vide ibid. c. 6.

Eccl. 10. v. 17. XI. Potest ex illa sententia Ecclesiastæ: Beata gens, cujus Principes comedunt in tempore &c. ostendi, quam recte arguatur, Christianos vere a Deo electam gentem esse, ut quæ carnem crucifigat cum concupiscentiis suis. Unde potest hic de institutione Quadragesimæ agi, & quanti facienda sit indicari. Vide Drexel. in Aloe l. 2. c. 9.

XII. Potest dici, Proverbium illud S. Augustini: Deum non tam verba, quam adverbia amare ac præmiare; in jejunio vel maxime etiam locum habere, atque adeo ostendi potest, quod jejunium 1. Vere, & non ficte. 2. Hilariter. 3. Pie, seu cum bona intentione. 4. Amanter, id est, cum munda conscientia. 5. Liberaliter, id est, varia bona opera addendo sit transigendum. Vide Fabrum Fer. Ciner. con. 2.

XIII. Potest ostendi, quomodo jejunantes excitare se possint ad alacriter suscipiendum jejunium, *exemplo Christi*, de quo S Chrysostomus pulchram hanc sententiam protulit: Ne attendas ad laborem solum, sed ad fructum. Labor quidem nobis est in jejunando, at nondum pro Domino Jesu crucifixi sumus. Majora ipse tulit, parva nos reddimus. Crucifixus est propter te, & sitit, & bibit, acetum cum felle propter te, quid tu propter ipsum? Stas in labore, nondum pependisti in cruce. Ne sis ingratus in Dominum JESUM: qui non compatitur JESU, ignorat JESUM. *S. Chrys. tom. 2. in c. 1. Gen. hom. 1.*

§. XII. ALII CONCEPTUS PRO CONCIONIBUS SERVIENTES.

Qualitas.

I. NON probat Dominus qualiacunque illa jejunia, quia si tota Quadragesima ab illicitis eduliis abstineas, interim vero in malo statu perseveres, non est hoc bonum jejunium, quod famelicam relinquit animam, S. Basilius Magnus Hom. 2. de jejunio, quid sit legitimum jejunium sic describit; Verum jejunium est a vitiis immunem esse, continentia linguæ, iræ cohibitio, obtrectationis, mendacii, perjurii, ab his abstinere, verum jejunium est. Non est aurum, quidquid lucet; neque jejunant omnes, qui non comedunt. Temperare animo a pravis cupiditatibus, manibus a malefactis, oculis a petulantibus obtutibus, linguæ a susurro, obtrectatione, contumeliis; blasphemiis, ventri a gula simul & Venere, id verum jejunium ex S. Basilio. Quanta verborum gratia hoc expressit Leo, ille omnium, quotquot Ecclesia habuit, mansuetissimus: Superfluum est, inquit, Magnus Pontifex ser. 8. de jejunio decimi mensis, suscipere esuriem, & iniquam non deponere voluntatem, rescisso affligi cibo, & a concepto non desistere peccato. Carnale est, non spirituale jejunium, ubi soli corpori non parcitur, & in iis, quæ omnibus deliciis nocentiora sunt, permanere. *S. Leo serm. 2. in die Cin. & 1.*

II. Quis nescit, quam perditis quondam moribus Ninivitarum urbs magna fuerit? Destinavit ad eam Deus Jonam Prophetam, qui in viam, & ad vitæ sanioris studia eam revocaret. Ivit Propheta, fecit quod jussus, & quoniam quadraginta dierum inducias, quibus scelera sua pœnitentia damnare, & errata emendare possent, addixit Rex omnibus jejunium, *Ibidem.*

saccos, cilicia, cineres, & supplicia, quæ de se quisque sumeret, publico edicto imperans, ita decrevit: Homines, & jumenta, & boves, & pecora non gustent quicquam, nec pascantur, & aquam non bibant, Jonæ 3. v. 7. Primus legem subiit, qui tulit, & mox post illum cæteri, nec enim magnes tam facile ferrum ad se allicit & trahit, quam propense ad omnem boni operis usum subditos exemplum Principis adducit. Postquam devote obtemperarunt Regi, & pœnitentia tam strenua sua in se errata mulctarunt, resiliit a superiore illo severiore proposito Deus, qui novit retractare sententiam, dum impius mutat mentem. Sed quam nobis Scriptura revocatis a Domino fatalis decreti causam assignat? Et vidit Deus opera eorum, inquit, quia conversi sunt de via sua mala, & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Opere pretium est hic figere pedem, & pensiculare id, quod dicitur Deus vidisse opera eorum. Quare unum non commemorat jejunium jejuniorum omnium, quæcumque nobis historiæ produnt, prodigiosissimum? Quod jejunarint homines, quos ratio in rerum sublimiorum notitiam adduxit, visum id sæpe sitque hodie, ut communem abstinentiam servent plurimi: Sed parvulos, & pecudes observantes jejunii quis vidit? Cur ergo tam inauditi jejunii non fit mentio, vel ut inde intelligeremus, placuisse etiam illud Numini? Theophylactos prætermissi jejunii causam adfert causæ nostræ plurimum opportunam: Respexit autem Dominus, ait ille, opera ipsorum, videlicet bona, quæ fecerant, jejunium ipsorum non aspexit, proinde jejunium non fuit per se sufficiens, ut Deum redderet propitium, ut eum placaret, nisi & mores correxissent, & bona opera exhibuissent. Si victum tantum a se abdicassent Ninivitæ, non vitium, nihil obtinuissent; jejunium, quod solum Deo probatur, est a vitiis immunem esse.

Ibidem. III. Gravis quidam, & acutus Author subtilem habuit de re aliqua cogitationem, dignam, quam expendatis, & observetis. Quid mysterii subsit, ajebat, quod vix dum unus militum, Longinus quidam, lancea latus Christi aperuit, quando continuo exivit sanguis, non ille solus, sed comitatus aqua? Latet sub hoc sanguinis & aquæ pari effluxu non Sacramentum tantum, sed insigne quoque documentum. Quale porro documentum? Respondet, eo mysterio cum sanguine aquam concurrisse, ut hinc instrueremur, id a nobis in omnibus nostris mortificationibus, afflictationibus, jejuniis agi oportere, ut sanguinis comes semper sit aqua, ut qui in carnem suam flagris animadvertit, donec sanguinem vertat, qui jejuniis corpus emaciat, debilitatque, is hæc taliaque opera non sinat esse fletibus orba, sed cruori lacrymas adjungat, Deumque offendisse doleat, nam fundere sine aqua sanguinem, infructuosus labor est: jejunare, nec meliorem simul vitam vivere, inanis fatigatio est; abdicare a se cibos, non flagitia, est operam ludere, & oleum præterea perdere.

Ibidem. IV. Evangel[illegible] Propheta eandem nobis doctrinam egregie tradit. Prævidebat ille stupendas mortificationes, & asperitates, quibus se afflicturi erant viri, qui in lege gratiæ futuri sancti erant, atque ne se infructuoso labore frustra conficerent, verum debito modo ea opera perficerent, his eos verbis ex sensu allegorico appellat: Egredietur virga de radice Jesse Is. 11. v. 1. Et talibus docemur, quem servare in jejuniis, cæterisque afflictio[illegible]bus, modum debeamus: imo vero. Mox nempe subjicit: Et flos de radice ejus ascendet. Quis horum sensus, aut quomodo ea accipiam, ut in rem præsentem conveniant? Virga Judiciariæ potestatis, a qua supplicia decernuntur & inferuntur, pœnitentiæ symbolum est, qua de nobis ipsis pœnas repetimus. Unde hæc pœnitentia oriri debet? de radice. Dicat, dicat hoc amplioribus, & illustrioribus verbis Albertus Magnus: Non solum ex summitate virgæ, sed ex radice ascendet flos, quia non tantum ex afflictione corporis, sed ex humilitate mentis ascendit flos, id est, spes æternæ beatitudinis. Hæc ille serm. 56. Non effloresćet Christianus, nec quicquam proficiet, nisi virga, afflictatio, jejunium suam ab humili radice originem ducant, & cum animi dimissione, pœnitudine ac vero dolore sint conjuncta; quod vero cum his conjunctum, idem bonum est jejunium.

V. Id genus jejunium, & pœnitentia obsonant Angelos & lautas epulas ad voluptatem beatis illis Spiritibus ministrant. S. Athanasius, cum verbis amplificare laudes jejunii vellet, non invenit commodiora, quam si diceret: jejunium Angelorum cibus est, lib. de Virgin. in tantam sublimitatem assurgit, qui rite jejunat, ut Angelis mensam opulentam, opiparemque instruat: sed ne simplex quidem, & promiscuum jejunium putes; ita post ista monet Divus Athanasius: non enim qui a cibis jejunat solummodo, probe se gerit, sed qui abstinet ab omni opere malo, hoc enim jejunium censetur. Qui sic ventrem cibis vacuat, & ex animo simul vitia exhaurit, & abstinentiam escarum abstinentia condit offensarum, seu culparum, is ex voto, & ad gustum Angelorum jejunat, & epulum illis dat tam gratum, quam splendidum. At si tale jejunium est Angelorum epulum, quisquis jejunat, & non ad modum, quem dixi, hoc facit, idem, quantum in ipso est, Angelos, Cælitesque reliquos fame conficit, & necat: e contra vero dæmones pascit, inferisque convivium celebrat, quibus enim operibus offensionem adfert Angelis, iisdem voluptatem conciliat dæmonibus. *Ibidem.*

Filius prodigus id testatum dabit. Reliquit ille patrias ædes, prodegitque extemplo facultates omnes cum meretricibus. Hinc in tantam incidit egestatem, ut famulatui se addicere opus habuerit Domini, qui misit illum in villam suam, ut pasceret porcos, Lucæ 15. Porro qui porcos ad pastum ducebat, ipse impastus, atque inesus dies totos transmittebat, cupiebatque saturari de siliquis, & nemo illi dabat. Itaque qui suibus suum victum procurabat, ipse arctissime jejunabat. Quos porcos dicas a prodigo filio pastos? pascebat porcos, id est, dæmones, ajunt S. Augustinus & Hu-

go Cardinalis. Cibos ergo dæmonibus inferebat copiosos, ipse ex jejunio famelicus. Sic quisquis perperam jejunat vitiis pascitur, dum a victu abstinet, idem dæmones pascit, Cælites fame necat. Pascebat dæmones, cibus & alimentum ipse erat; talis est unusquisque peccator, dæmonem ex se pascit. Quid facit alimentum in corpore ejus, quem nutrit? in substantiam comedentis transit, non aliter, quam mansuetudo ovis in feritatem simul, & cibum leonis vertitur. Ergo qui jejunat, & interim peccat, uti filius prodigus fecit, si est cibus, & nutrimentum dæmonis, in dæmonem vertitur, non transformatione naturæ, sed imitatione morum, & vitæ. Prorsum hoc piissima veritas habet, qui jejunat, simulque peccat, dæmon est, diabolus est, inferorum verna est. S. Eligius & Isidorus id his paribus verbis affirmant: Qui a cibis abstinent, & prave agunt, dæmones imitantur, quibus esca non est, & nequitia semper est.

Utilitas.

Idem part. 1. 6. Pelit. c. 2. VI. De jejunio Sanctus Justinianus Archiepiscopus Toletanus in suis Commentariis in Nahum sic ait: Jejunium est mors vitiorum, vita virtutum; est jejunium pars corporis, decus membrorum, ornamentum vitæ, castitatis murus, civitas sanctitatis. Omnia hæc sacri jejunii elogia vehementer probo, unum tamen est, in quo nonnihil difficultatis invenio, quod dicitur jejunium pars corporis, & decus membrorum. Quod abstinentia sit internecio scelerum, gladius flagitiorum, sanctitatis vigor, & hospitatio, murus castitatis adamantinus, arx pietatis invicta, id facile est intellectu: verum quod sit pars corporis, & partium illius ornamentum, quomodo persuaderi queat, nescio, præsertim cum magis videatur imminuere, extenuare, & tanquam lima deterere corpus, & consumere, & membra ejus squallore obducere, & marcida efficere. At erras, mi homo, inquit S. Julianus, pusillanimitasque tua, & vana imprudentis rationis apprehensio a vero te abducit, jejunium enim non debilitat, sed roborat, & pœnitentia non est gladius interimens, sed panis confirmans, & vitam in eis reperis, in quibus invenire mortem putabas, cum e contra sæpe morbos, mortemque incurras e ciborum luxu, & deliciarum intemperante usu, ex quibus & constantiorem incolumitatem, & vitam perdurabiliorem expectabas. Videte tale quidpiam in tribus pueris, Sancti Prophetæ Danielis sociis, qui cum leguminibus tantum vescerentur & stata jejunia observarent, tam decentem formam, liberalemque, & elegantem speciem eis tenuis ille victus, & diuturnior inedia attulit, ut de eis facer. Textus Dan. c. 1. v. 19. ita pronunciet: Non sunt inventi tales de universis, ex omnibus adolescentibus, qui ad hoc nutriebantur, ut Regi ab intimis cubiculis essent, non fuit aliquorum tam grata Nabuchodonosoris oculis, quam Danielis, asseclarumque ejus venustas. Ex quo arbitrari licet quod jejunium non necat, non mactet abstinentia, sed ornet potius corpus, membraque illius honestet: Est jejunium pars corporis, decus membrorum. Majorque ex illo pulchritudo nascitur, quod fœdissimam turpitudinem allaturum videbatur.

VII. Quanta autem sit jejunium efficacitas, non parum ex eo elucescet, quod Regi virtutum, & omnis potentiæ Domino in supremo illius, & pœnali cum acerba morte conflictu accidit. *Idem l. 1. c. 7.* Blasphemias in illum plurimas & atrocissimas hostes ipsius capitales omnes jactabant, quod ipse ex sententia S. Augustini multo ante præviderat, & per os Prophetæ Regii prædixerat, quando Ps. 68. vers. 5. sic ajebat: multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis: confortati sunt, qui persecuti sunt me inimici mei injuste; & cum sitim meam, qua intolerantissime laborabam, illis significarem, dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto; ibid. v. 22. Satis manifeste hic videre licet, inquit egregius Doctor quam accurate ad ipsum literæ sensum expletum hoc fuerit in mitissimi Agni acerbissima passione. Cum enim videret quod omnia jam tormenta exantlasset, solusque reliquus esset ex aceto degustando cruciatus, vix ardentem, sævamque sitim suam aperuerat, quando Judæi, ut illius dolores exasperarent magis, auctioresque redderent, mordax acetum ei propinarunt. Verum Evangelista monet, quod cum gustasset, noluit bibere. Matth. 27. v. 34. Dicit nunc Augustinus: Quidnam inter hos tam acres, & acerbos conflictus, tantasque amaritudines patientissimus Dominus egit? Id, quod Propheta cum Evangelista congruens affirmat: Operui in jejunio animam meam. ibid. vers. 11. In quæ Augustinus: Jejunare elegit, impotus manere maluit, quam bibere. Cumque hac jejunii lorica se texisset, consummatum est, inquit apud S. Joannem c. 19. 30. velut dixisset: Ad umbilicum est negotium, & certa est victoria. Qui enim forti hac, insignique lorica communitus est, non habet, quod metuat, hostiumque profligationem, & indubitatum sibi promittere potest triumphum. Irrugiant itaque inimici, furiant hostes, ac perbacchentur, armentur blasphemiis, jactent convitia, vomant probra, quidquid libitum est, id faciant, & dicant, totus contra me orcus conjuret, sed hoc sibi persuasum habeat, quod inanis ad me redibit, nam in me non habet quidquam, Jo. 14. 30. hoc est, non inveniet, qua parte me invadere queat, ut fere exponit S. Gregorius. Cur istud? Quoniam operui in jejunio animam meam, jejunio contectus, jejunii scuto munitus, & a summo vertice usque ad extremas calces sum obarmatus. Quis sub his armis timeat? quis tali clypeo scutatus tremat? Tanta nimirum vis est jejunii, ut Deus ipse illa uti videatur adversus omnes suos visibiles & invisibiles hostes, tanquam non haberet nativum robur suum & defendendi se, ac protegendi potentiam immensam. Quod autem jejunii præsidium sibi adhibere voluit magnus Dominus, hoc ad illius singularem commendationem fecit, ut, quanta sit illius virtus, & potestas, nobis innotesceret, quod sci-

scilicet solum tueri, cum tam multis in locis, tam rabiosis ab hostibus oppugnaretur, potuisset, tametsi vires, quibus seipsum defenderet, alias nullas habuisset.

Philipp. Hartung. f. 274. VIII. Levitici 14. Mandat Deus duos passeres sacrificari, quorum alter occidendus erat, alter permittendus evolare; ut unus evolet, alteri moriendum est. Quid hoc indicat? Sacrificium, quod a nobis Deus exigit. Duo passeres sunt corpus & anima. Utrumque teneris offerre. Quomodo? accipe cultrum, & guttur alteri scinde, cultrum jejunii; sic evolabit alter. Ita Orig. in Psalm. 37. hom. 1. ita opere ipso Paulus Actorum cap. 9. v. 9. Erat tribus diebus non videns & non manducavit, neque bibit. Corpus illius quasi passerculus jacebat in terra mortificatum, & ecce anima quomodo evolavit? usque ad tertium cælum & raptus est in Paradisum; jejunium illum elevavit, ut fuse Hieronymus lib. 2. contra Jovinianum.

Ibidem. IX. Elias & Moyses, quorum hic conjugatorum, ille Virginum, & Religiosorum exemplar a Christo assumpti sunt, ut constet, utrumque statum obligari ad jejunium. Eliam & Moysen iterum expendite, cujus utriusque corpus, vel non habetur, vel non videtur, quia jejunium sic corpus extenuat, ut videri non possit, ut rapi ad Paradisum, & transfigurari cum Christo mereatur. At dum extenuatur corpus, impinguatur animus. David de se: In terra deserta & invia, & inaquosa, sic in Sancto apparui tibi. Psalm. 62. Hoc desertum jejunium est, & a cibis temperantia, inquit S. Ambrosius, serm. 32. de Quadragesima, a cibis temperare, est Deo in Sancto apparere; jejunium observare, est animo impinguescere, additur enim mox vers. 6. sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. Semper virtuti cibus jejunium fuit, teste S. Leone serm. de jejunio.

Ibidem v. Ambr. serm. 30. in Gen. X. Eleganter S. Ambrosius hom. 37. in Quadragesima explicans id Genes. 36. comedit, & aperti sunt oculi amborum, cumque cognovissent se esse nudos &c. Adam Evam non nisi intemperantia cognovit, quamdiu jejunavit ab interdictis epulis, tamdiu & a pudendis jejunavere peccatis. Fames enim amica Virginitatis est, & inimica lasciviæ. Saturitas vero castitatem prodigit, nutrit illecebras. Nota, quod David dicat: Operui in jejunio animam meam. At vero Adam violato jejunio vidit se nudum, quia nempe gula nudos facit, jejunium operit. Bonum operimentum, quod animam tegit. Hæc iterum S. Ambrosius lib. 1. de Elia.

Hartung. fol. 276. XI. 1. Reg. 7. contra Philisthæos victores pugnaturi, sub Samuele Israelitæ jejunaverunt in die illa; vers. 6. & ita fregerunt hostes, ut nunquam redierunt: Nec apposuerunt ultra, ut venirent in terminos Israel. Nec tantum ante pugnam, sed in ipsa die pugnæ jejunatum fuisse lego 1. Regum 14. Saul cum decem millibus contra Philisthæos iturus, adjuravit populum dicens, maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam. Et quia Jonathas, qui solus paulo ante exercitum hostilem fregerat, ignarus juramenti, gustavit modicum mellis, pene se, & suos perdidisset; 1. Machab. 3. vers. 47. Judas Machabæus cum suis jejunaverunt illa die; quo fructu? die sequenti cum tribus millibus virorum tantum, qui tegumenta, & gladios non habebant, contra Gorgiam, qui mille equites electos habebat, & quinque millia virorum selectissimorum (hi docti ad prælium) ad conflictum processit: venit, vidit, vicit.

XII. Satis de jejunio; addamus aliquid de modo jejunandi, qui ex modo edulium princeps hujus temporis, salpam, inquam, parandi, desumitur. Quo salpa candidior, eo melior, & quo sincerior est jejunantis intentio Deo placendi, & Majestatem supremam, exemplo Jesu Christi placandi, hoc jejunium perfectius, sapidius, & acceptius divino est palato. Candor Pharisæis defuit, hinc Christi Matth. 6. vers. 16. Nolite fieri sicut Hypocritæ. Maceratur in aquis salpa, jejunium tuum aquis pœnitentiæ & lacrymarum mergatur, nec desint eleemosynæ, quas aquis conferri, ex cap. 3. vers. 33. Ecclesiastici didicimus: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Salpa denique tunditur, ut mollescat, & aromatis variis conditur, ut sapiat. *Hartung. fol. 277.*

XIII. Jejunavit Salvator noster, quando a dæmone tentandus, ut tali exemplo nos doceret, adversus tentationes nulla esse jejunio validiora arma, non scutum, non loricam defensioni commodiorem. Subnotavit hoc S. Basilius Magnus hom. 1. de Jejunio, ubi sic habet: Dominus noster non prius in carne, quam pro nobis assumpserat, diaboli insultus excepit, quam eam jejunio communisset. Itaque tam est potens armatura jejunium, ut securus inire bellum, & congredi cum hoste possit Christianus quisquis illa est instructus. Magna sane exaggeratio est, quod Christus non prius in carne diaboli insutus excepit, quam eam jejunio communisset. Quid enim amplius, aut majus dici queat? Videtur enim jejunium tam forte esse scutum, ut illo satis esse tectus, ac tutus Christus potuerit, tametsi omni alio defensionis genere nudus. *Nissenus Dom. 1. Quadrag. §. 1.*

XIV. Ajunt nonnulli, Sampsonem fuisse gigantem. Si ita est, ut ii volunt, quis eum gigantem fecit, atque ita fascinavit, ut perpetuus ab hostibus victor rediret, quem si a viribus, & robore æstimes, magis ex ære fusum, quam ex carne, & sanguine coagmentum dicas? Quæ res fortissimum Sampsonem fecit inexpugnabilem? Clamat Magnus Basilius hom. 1. de jejunio. Respondetque; An non jejunium? cum jejunio in utero matris conceptus est, cum jejunio educatus est; Jejunio in virum adolevit; & quomodo non omnes superaret, ac vinceret. *Ibidem.*

XV. Cui familiare est jejunium, is non hominum, sed Angelorum posthac catalogo est inferendus, de quo S. Athanasius Orat. de Virg. Qui jejunio utitur, Angelici ordinis censendus est. Quid habet Angelus? illam unam inter plurimas excellentias, quod nec benedictione nec maledictione movetur. 2. Regum 14. vers. 17. cujus tam est inexpugnabilis fortitudo, ut nec adulationibus intumescat, *Ibidem. fol. 61.*

ſcat, nec deiiciatur probris. Talis eſt, qui jejunii obſervans, Angelici ordinis cenſendus eſt, vivit ut Angelus, atque ob id eſt inſuperabilis. Quid vero ſi etiam Dei vitam vivat? de quo David ait: Non accedet ad te malum, Pſalm. 90. ipſe namque ſua eſſentia habet immunitatem, ac libertatem ab omni malo, damno, incommodo. Tali privilegio ex gratiæ dono gaudet, qui jejunat, nec enim alius illo vicinius ad Deum accedit, quod S. Ambroſius enarrat: 1. in Jonam ſic expreſſit: aliter Deo proximi eſſe non poſſumus, niſi ad eum jejuniis propinquemus, Deus enim ipſe jejunans, & Sanctus eſt. At ſi Dei vitam vivit, quiſquis jejunat, quomodo non ſemper triumphet, donec in hoc mundo agit? Quæ illi pœna incommodabit? Quæ illum tentationes ſubigent? Quis hoſtis ſuppeditabit?

S. Chryſ. ſerm. 1. de jejunio. XVI. Murus eſt Chriſtiano jejunium, inexpugnabilis diabolo, intranſgreſſibilis inimico. Quis enim unquam Chriſtianorum jejunavit & captus eſt? quis ſobrius manſit, & victus eſt? Temulentum aggreditur diabolus, luxurioſum aggreditur inimicus. Ubi autem jejunium videtur, fugit, metuit, terretur, pertimeſcit; debilitatur inedia, infirmitate proſternitur. Proſternitur, inquam infirmitate, quia Chriſtianorum infirmitas fortitudo eſt.

Drex. l. 1. c. 11. Aloe. XVII. Ne ſis ingratus erga Dominum Jeſum, ne deplores, quod jejunas, ſed plora, quod non ſemper jejunas, (hoc obſecro, alte, infige animo, non plora, quod jejunas, ſed plora, quod non ſemper jejunas.) Qui non compatitur Jeſu, ignorat Jeſum; qui repellit jejunium, ignorat crucem, quæ ut non eſt mala, ita nec tu eam, quaſi malam ſuſpiceris, ne ſit fœdus ſervus, qui miniſter eſt Dei,

Ibidem. XVIII. Jejunium modeſtiæ principium, fructuoſa naturæ violentia, malarum cogitationum fuga; gulæ victoria, inſigne lumen animæ, interioris hominis refectio, orationis munditia, mentis cuſtodia, meritorum ſchola, luxuriæ reſtinctio, noxarum abolitio, contritionis janua, intemperantiæ diſciplina, Angelorum vita, quietis occaſio, obedientiæ cuſtos, tranquillitatis parens, robur animi, ſpiritus vigor, radix gratiæ. Jejunium ſalutis alimentum, libidinis trophæum, caſtitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, humilitatis augmentum, concupiſcentiæ triumphus, imbecillitatis allevamentum, ſanitatis aſylum. Jejunium omnis eſculenti condimentum, valetudinis ſummum præſidium, jejunium pœnitentiæ fundamentum, crapulæ antidotum, ægrotationis remedium, contractæ culpæ excidium, fidei vexillum, peregrinationis neceſſarium viaticum, reconciliationis acceptum ſacrificium, omnis piæ actionis adjumentum maximum. Jejunium prorſus eſt Aloe ſaluberrimi, licet amarioris ſucci, jejunium vere pharmacum eſt pharmacorum omnium præſtantiſſimum. Jejunium mors vitiorum, incrementum & vita virtutum, Paradiſi oſtium. Vides, ait Chryſoſtomus, quanta res ſit jejunium; Angelos ex hominibus facit.

§. XIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. Quicumque fecerat votum in lege, & ſe volebat Domino conſecrare, a vino, & omni eo, quod inebriare poterat, abſtinere debebat. *Num. 6.*

II. Dicebat unus ex Patribus: Invenitur homo multum comedens, & adhuc eſuriens, ne ſatietur; alter autem parum comedit, & ſatiatur; ille autem majorem habet mercedem, quam iſte. *Vita PP. l. 3. n. 48.*

III. Recte dicebat Schola Salernitana: Si dat oluſcula menſa minuſcula, pace referta, ne pete grandia, lautaque prandia, lite repleta. *Schola Salern.*

IV. Platonis convivia duo dicebantur habere commoda, jucundum & utilem diſcurſum, & ut ſequenti die alicui bene eſſet. *Langius in Poly.*

V. Epaminondas Thebanus a vicino ad cœnam invitatus cum menſam deliciis affluentem reperiſſet, iratus diſceſſit dicens: ego te opinabar rei divinæ operam dare, non de contumelia cogitare. *Ibidem.*

VI. Socrates interrogatus, per quid differret ab aliis hominibus? reſpondit: alios vivere, ut comedant; ſe vero comedere, ut vivat. *Ibidem.*

Utilitas.

VII. Lacedemonii nullam diſciplinam abſtinentia potiorem habebant, ideoque adoleſcentes obeſos inedia macerabant. *Ibidem.*

VIII. Diogenes juveni cuidam dicenti, ſe ad convivium invitatum eſſe, dixit: Noli ire, deterior redibis. *Ibidem.*

IX. S. Vincentius Ferrerius quærens, cur Chriſtus in monte Thabor Moyſen & Eliam ſecum adduxerit? reſpondet, id ideo contigiſſe, quia iſti ſoli ex antiquis Patribus Quadrageſimam jejunaverunt. *S. Vinc. ſerm. 2. Sab. ante Reminiſc.*

X. De Chriſto Ven. Beda dixit: Carnem ipſius prius oportuit elevari per Aſcenſionem, quam Spiritus Sanctus deſcenderet, ut doceret, carnem prius per jejunium alleviandam, ut ad ſpiritum & ſpiritualia animus reſurgat. *Ven. Beda in Pſ. 191.*

XI. Cum Abſalon exul a Patre ſæpius requiſiviſſet Joab amicum ſuum, ut veniret ad ipſum, iſque ſemper petitionem neglexiſſet, ſervos ſuos miſit, omneſque ſegetes illius comburi juſſit, ſicque facile obtinuit, ut veniret. Simili modo anima peccatrix deſiderans, æterno Patri conciliari, ſæpe quidem invitat corpus, ut & ipſum veniat ad Patrem, lacrymas fundendo, & pœnitentiæ opera peragendo pro ipſo intercedat, ſed hoc, quamdiu meſſis, id eſt, nutrimentum voluptatis adeſt, venire recuſat; hac autem meſſe deſtructa per jejunium parebit. *2. Reg. 14.*

XII. Abbas Ypeticius dicebat: Jejunium eſt frænum Monachi adverſus peccatum. Qui autem abjicit jejunium, velut equus fervens deſiderio fœminæ rapitur. Et alias dixit: Siccatum jejunio corpus animam e profundo elevat, & ſiccat fiſtulas delectationum. *Vita PP l. 3.*

XIII. In trecentis viris, qui aquas lambebant, & moderate bibebant, liberavit Dominus Iſrael de manu Madian. *Judic. 7.*

S. Vinc. Sabb. ante Remin. XIV. Grues ante quam in remotas regiones volitent, nihil nisi arenam comedunt, ne pinguescant, & in volatu retardentur; cur homo in cælum volaturus non perinde abstinentia se præparet.

§. XIV. AXIOMATA.

Schola Salern. I. Quo minus ægrotes, non extra tempora potes.
II. Ex magna cæna stomacho fit maxima pœna.
Ibidem. Ut sis nocte levis, sit tibi cæna brevis.
III. Pone gulæ metas, ut sit tibi grandior ætas.
IV. Per raros pastus, carnales deprime fastus.
V. Si tibi deficiant medici, medici tibi fiant
Tympius Gabar. in accusat. canon. Hæc tria: mens hilaris, requies moderata, diæta.
VI. Quo tibi potarum plus est in ventre saturum,
Hoc minus ex haustis hisce salutis habes.
VII. Est sanitatis mater abstinentia.
Drexel. Aloe lib. 2. c. 4. VIII. Ut tibi non male sit, fuge quidquid in arbore crescit.
Servares vires, si rara frequenter obires,
Bacchus amet Glaucum, victum quoque sumito paucum.
Ibidem. IX. Esurias, sitias, vigiles; sic rheumata cures.
Nam morbos multos fercula multa ferunt.
Abstinentia, ac quiete morbos cures plurimos!
X. Vis sanus permanere?
Ibid. c. 5. Horis omnibus exercere:
Cursum canis non æmulare:
Modico cibo utere.
Heraclitus. XI. Anima sicca sapientissima.

§. XV. AUCTORES.

I. Jeremias Drexelius in Aloe.
II. Franciscus Labata. Tit. Abstinentia.
III. Philippus D' Outreman in Pædagogo Christiano p. 2. c. 24. §. 6.
IV. Petrus Canisius tom. 4. c. 4.
V. Ludovicus de Ponte tom. 3. tr. 2. c. 14.
VI. Petrus Sanchez in regno Dei p. 5. c. 7.
VII. P. Albertus Magnus in Paradiso animæ cap. 7.
VIII. Ludovicus Granatensis in Silva locorum comm. fol. 538.
IX. Nicolaus Lancizius opusc. 2. c. 2. & 15.
X. Jacobus Alvarez t. 2. de adept. virt. l. 3. p. 2. c. 10. & 11.
XI. Franciscus Arrias tom. 3. tr. 5. a. c. 4. usque ad 21.
XII. Didacus Stella de contemptu mundi l. 3. c. 18.
XIII. Bernardinus Rosignolius de discipl. Relig. perf. l. 4. cap. 34.
XIV. Matthias Faber Fer. Cin. conc. 1. & 2. Item Dom. 1. Quadr. conc. 4. 5. & 6.
XV. Thomas Stapletonus text. 2. in Dom. 1. Quadr. Item tex. 6. in Dom. infr. Nativ.
XVI. Josephus Mansi Bibl. moralis tr. 1.

TITULUS III.

ACCEPTIO PERSONARUM.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. Juxta S. Thomam est inæqualitas Justitiæ distributivæ, in quantum alicui attribuitur præter proportionem. Seu, ut fusius describit Alexander de Alexandris, est injuria, qua persona personæ præfertur in conferendo ei aliquid, quod ex debito justitiæ alteri est conferendum, ratione alicujus conditionis transitoriæ, non congruentis ad ipsam rem existentis circa Personam, puta divitiarum, potestatis terrenæ, vel cognationis carnalis, & non ob meritum ejus ad ipsam rem. *S. Thom. 2. 2. qu. 63. ar. 4. Alex. Al. 2. 2. de accept. pers.*

Actus.

II. Octo assignantur in Jure Canonico. Primus est in *Pænitentiæ impositione*, de qua sic loquitur Concilium Laodicense: Sacerdos pœnitentiam imploranti absque Personarum acceptione pœnitentiam secundum leges injungat, negligentiores vero pœnitentes tardius reconcilientur. *26. q. 7. can. 6.*

III. Secundus est in *Pænitentiæ definitione*: de qua sic Nicolaus Papa: Necesse est secundum sacrarum Scripturarum documentum, ac secundum justitiæ tramitem & accusatum, & accusatorem simul adesse, & unam partem, qualicumque prædita sit auctoritate, sic prorsus audiri, ut alteri parti nullum præjudicium irrogetur. *q. 9. can. 10.*

IV. Tertius est in *Fidei prædicatione*: de qua idem Pontifex sic scripsit: ubinam legistis? Imperatores Antecessores vestros Synodalibus conventibus interfuisse, nisi forte in quibusdam, ubi de fide tractatum est, quæ omnium communis, quæ non solum ad Clericos, verum etiam ad Laicos, & ad omnes omnino pertinet Christianos. *Dist. 96. c. 4.*

V. Quartus est *Hospitum receptione*: de qua Sanctus Chrysostomus: Abraham hospitalem se circa omnes ostendebat. Sic scrutator esset circa refugientes ad se, nunquam Angelos hospitio recepisset; fortassis enim non putasset Angelos, sed cum reliquis repelleret; sed quoniam omnes recipiebat, suscepit & Angelos. *S. Chrys. in ep. ad Hebr.*

VI. Quintus est in *eleemosynarum largitione*: nam hæc, teste S. Hieronymo, indifferenter omnibus patet, juxta illud: Omni tribue. *S. Hier. ad Paul.*

VII. Sextus est in *dignitatum collatione*; quoniam, ut ait Sanctus Chrysostomus, non, qui major fuerit in honore, inter homines, ille est justior, sed qui justior, ille major. *S. Chrys. h. 43. in*

VIII. Septimus in *honoris exhibitione*: nam vilissimus computandus est, nisi præcellat scientia & sanctitate, qui est honore præstantior, ut Symmachus Laurentio Mediolanensi Episcopo scripsit. *cap. 23. Matth.*

IX. Octavus in *judiciorum declaratione*, de qua *Lib. 2. Paral. c. 19.*

qua Josaphat dixit ad constitutos a se Judices; Videte, quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, sed Domini, & quodcunque judicaveritis, in vos redundabit. Non enim est apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec Personarum acceptio, nec cupido munerum.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Lev. 19. v. 15. I. NOn consideres personarum pauperis, nec honores vultum potentis, juste judica Proximo tuo.

Deut. 1. v. 17. II. Nulla erit distantia personarum; ita parvum audies, ut magnum.

Jacob. 2. vers. 1. III. Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini Jesu Christi gloriæ. Etenim si introiret in cetum vestrum vir annulum aureum habens, in veste splendida, introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum: nonne judicatis apud vosmetipsos, & facti estis judices cogitationum iniquarum? Audite, Fratres mei dilectissimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni; quod repromisit Deus diligentibus se?

Damnum.

Ibid. v. 8. IV. Si legem perficitis regalem secundum Scripturas: Diliges proximum tuum, sicut teipsum, bene facitis; si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores.

Eccl. 20. v. 24. V. Est, qui perdet animam suam præ confusione & ab imprudenti persona perdet eam, personæ autem acceptione perdet se.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

Innoc. l. 1. de cond. vil. hum. I. VOs non judicatis secundum merita causarum, sed personarum: non jura, sed munera: non quod ratio dictet, sed quod voluntas affectet; non quod sentiat, sed quod mens cupiat: non quod liceat, sed quod libeat. Nunquam in vobis est ita simplex oculus, ut totum corpus lucidum sit: sed aliquid semper dimittitis fermenti, quo totam massam corrumpitis.

Ibidem. II. Clamat pauper, & nemo exaudit: loquitur dives, & quilibet applaudit. Dives locutus est, & omnes tacueruut, & verbum illius usque ad urbem perducunt. Pauper locutus est, & dicunt: Quis est hic? & si offenderit, subvertent eum. Clamat vim patiens, & nullus exaudit, vociferatur, & non est qui judicet. Diviti dicunt: Tu sede hic bene; pauperi vero: Tu sta illic, vel sede sub scabello pedum meorum.

S. Hieron. ad Pammach. III. Nec bonis adversariorum, si honestum quid habuerint, detrahendum: Nec amicorum sunt laudanda vitia, & unum quodque non personarum, sed rerum pondere judicandum est.

S. Greg. in hom. 4. mor. IV. Personam hominis accipere est, hominem, non quia homo, sed propter aliquid, quod circa ipsum est, honorare.

Fuga.

S. Aug. in serm. V. Absit, Domine, ut in tabernaculo tuo præ pauperibus accipiantur personæ divitum, aut præ ignobilibus nobiles, quando potius infirma mundi elegisti, ut confunderes fortia.

§. IV. EXEMPLA.

Fab. conc. 8. in fest. S. Magd. I. ANno Christi 568. cum Justinus Imper. videret, subditos a suis dominis gravissime opprimi, nec monitis & rescriptis quidquam proficeret, convocatis aliquando in Curiam pontentibus eos hortatus est, ut vel deinceps a simili oppressione pauperum abstinerent, aut alium Imperatorem eligerent. Quo audito procerum quidam assurgens, sic Imperatorem allocutus est: Constitue me coram omnibus præfectum urbis, mandaque, ut cujusque rationem potiorem justitia non habeam, utque mihi de tuis rebus monituro aditus semper pateat, & recipio, me intra mensem effecturum, ne ulla amplius injuria illata audiatur. Quod cum pergratum fuisset Imperatori, ideoque ipsum Præfectum constituisset, paulo post venit vidua & a Magistratu suo omnibus facultatibus spoliatam se fuisse conquesta est. Unde statim Præfectus eum per hanc viduam primo, dein per aliquem ex famulis citari jubet, cumque is non comparuisset, sed a rege ad convivium invitatus fuisset, eo ipse quoque Præfectus se confert, aitque Imperatori: Si in eo persistis, o Imperator, quod mihi mandasti, ne scilicet cuiquam eorum, qui pauperes opprimunt, parcam, scito, me quoque promissis satisfacturum. Sin eos tu, pœnitentia ductus, amicos potius habes & conviviis adhibes, scito, me quoque detrectare ea, quæ in me recepi. Ad quod cum Imperator responderet, ut seipsum solio detraheret, si fontem sciret, Præfectus illico oppressorem abripi, in curiam abduci & causa examinata, verberibus mulctari, caput radi, nudumque asino impositum per urbem circumduci jubet, omnes vero opes illius mulieri viduæ addicit. Quo facto omnes adeo conterruit Magistratus, ut nulla unquam injuria deinceps illata audiretur, ipse vero Præfectus patritia dignitate ornatus in officio confirmaretur.

Cranzius libr. 3. Wand. c. 32. apud Fabr. c. 9. in Dom. 22. post pent. II. Canutus Wandalorum Rex, cum plurimos in latrocinio deprehensos ad mortem damnasset & unus ex illis clamaret, se de principis Canuti cognatione esse, respondit Rex: Ergo cognato nostro, ut honoratior sit locus, sublimius patibulum præparate.

Saxo Gram. l. 13. hist. Danica. III. Canutus Haraldo defuncto, Danorum Rex factus, cum magnatum insolentia solutos, hebetatosque prisci juris nervos aspiceret, omnibus ingenii modis ad reparandam patrii moris disciplinam connisus, probatioris justitiæ cultum severissimis edidit institutis, contusumque & labentem æquitatis tenorem in pristinum habitum revocavit. Non sanguini,

B 4 non

non neceffitudini, quo minus jufte fe gereret indulgentiam habuit, nullius amicitiæ aut familiaritatis impunitatem injuriæ tribuit: fed omnia antiquæ confuetudinis momenta præcurrens labefactatum juris vinculum, tenaciffimo nexu aftrinxit, ac paternæ feveritatis veftigia follicitus ufurpavit.

Petri Ribadeneira l. 2. de Principe Christiano c. 7. ex Surio. t. 5. IV. Cum S. Dunftanus Cantuarienfis in Anglia Archiepifcopus luxum quorundam ex Clero caftigare vellet, ejufque veniam & impunitatem Rex ipfe depofceret, imago Chrifti, cruci affixi, quæ præfens erat ad Dunftanum converfa, hæc dixit: Caftiga illos, neve parce, qua voce ftupefactus Rex a deprecatione deftitit.

§. V. SIMILITUDINES.

Carolus V. apud Fabr. l. c. I. QUemadmodum Sol tam egenis, quam divitibus æquali modo ac menfura lumen difpenfat; fic Principum eft, fine ullo Perfonarum refpectu, fubditorum caufas examinare, & æquali juftitiæ temperatione judicare.

Cant. 4. v. 5. II. Sicut caprea æqualiter lac porrigit gemellis, etfi alter candidus, alter niger fit; ita æqualiter charitas difpenfanda eft hominibus, etiamfi alius pauper, alius dives fit; unde de Sponfa dicit Sponfus: Duo ubera tua ficut duo hinnuli capræ gemelli.

Vita S. Mad. de Paz. p. 3. §. 8. III. Sicut Verbum ad dexteram Patris fedens, quinque vulneribus fuis trahit animas beatas ad fe, tanquam ad objectum beatificum, & in terra alias ad fe creaturas trahit vi meritorum, & tanquam objectum contemplationis; fic anima in memoriam revocans fibi vulnera Chrifti a Verbo relicta, trahit ad fe quinque ictibus amoris omnes creaturas, defiderando ex charitate accendere omnes amore Verbi, & fpargere ubique illum ignem, quem Verbum venit accendere in terra.

§. VI. ASCETICA.

S. Bern. de ord. vit. I. ETfi omnes homines ftudiofe vitare debeant acceptionem Perfonarum, præcipue tamen Afceta conari debet, ut omnes univerfali amore complectatur, nec ullum inter Perfonas ob naturale motivum, fine gravi ratione, faciat difcrimen; cum enim hic fupponatur magis illuminatus a Deo, merito ab eodem quoque requiritur, ut purioribus oculis proximum fuum confideret, & non tam externa corporis aut facultatum bona, fed internam animæ pulchritudinem attendat; id quod breviter & bene S. Bernardus indicavit, dum dixit: Sunt namque, qui pulchros, defpectis deformibus, amant, & laudant, fufpiciunt, & honorant; illi vero, qui fanos habent oculos, folam animi pulchritudinem in homine diligunt, & reverentur. Ut ergo hanc doctrinam tanto perfectius obfervare queat Afceta, tria præcipue bene noffe & confiderare debet.

II. Primum eft, ut fciat, quid in iis, cum quibus agere folet, confiderare debeat, nempe non exteriorem corporis (quod faccus ftercorum, fterquilinium nive coopertum, fepulchrum foris dealbatum, intus autem plenum offibus eft) formam, fed internum animæ decorem & dignitatem (quæ ex eo, quod fit imago, & fimilitudo SS. Trinitatis, vivum Spiritus S. templum, membrum Chrifti, ejufdem fanguine pretiofiffimo lotum, emptum, & redemptum, hæres regni cæleftis &c. exurgit) attendat; hæc namque motiva cum in omnibus æqualiter reperiantur, merito ad æqualem quoque allicere debent amorem.

III. Secundum eft, ut diligenter confideret exempla, quæ in hoc genere Chriftus, SS. Apoftoli, aliique viri Sancti & zelofi reliquerunt. Et Chriftus quidem per appofitum nobis, tefte S. Ambrofio, fpecimen dedit, dum ad curandum Reguli filium, etfi coram ab eo nec obiter rogatus, domum tamen illius pergere noluit, ne in illo curando videretur divitias & dignitatem refpexiffe. E contrario vero ad fervum Centurionis, licet ipfe Centurio non rogaverit, fanitati reftituendum mox dixit: Veniam, & curabo eum: ne videretur in famulo tali conditionem defpexiffe, & ut formam daret imitandæ humilitatis, qua humilioribus juxta ac fuperioribus deferendum doceret. Sed & S. Paulus hac in parte præclarum fe magiftrum exhibuit, hinc tam follicite monuit, ut non fit fervus, non mafculus, non fœmina, fed omnes unum in Chrifto Jefu, non ignarus videlicet, Chriftum *omnes* homines velle falvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; fed & dediffe femetipfum redemptionem pro omnibus. Hinc, & Pater cæleftis aliquando S. Catharinæ Senenfi dixit: Recte defiderii fancti fine dubio acceptat omnes, ex eo, quia anima famelica mei honoris non eft contenta particulam habere, fed omnes habere peroptat; bonos habere quærit, ut eam adjuvent in fuo reti ponere pifces, & ut fibimet quotidie confervent, & augeant perfectionem; imperfectos vero cordialiter affectuofe defiderat, ut boni fint: infideles quoque tenebrofos exoptat, ut veniant ad lumen Sancti Baptifmatis. Omnes ergo peroptat habere, cujufcunque conditionis vel ftatus exiftant, ut ex eo, quod omnes in me videt, a mea bonitate creatos, cum tam ignifera charitate, atque pretiofo fanguine Jefu Chrifti Filii mei redemptos. *Gal. 3. 1. Tim. 2. v. 4. Ibid. v. 6. Dia. 148.*

IV. Tertium eft, ut, quantum eft ex fe, propenfius ad plebejos, humiles & egenos, quam opulentos ac honoratos excolendos & juvandos incliner. 1. Quia fic Chriftus exemplo fuo docuit, qui & inter figna adventus fui nuntiari S. Joanni juffit, quod Pauperes evangelizentur. 2. Quia in pauperibus magis elucet imago Chrifti, qui, cum effet dives, propter nos egenus factus eft, ut illius inopia nos divites effemus. 3. Quia fecuriores hac ratione fumus, nos pure Deum, ejufque honorem in procuranda proximi falute quærere. 4. Quia humilium, abjectorumque converfatio humilitatis noftræ confervatio eft. 5. Quia conftat experientia, apud hos utilius quam apud alios operam noftram collocari, cum ut plurimum æquiore animo falutis monita, reprehenfiones, ac leges accipiant, quam divites & honorati, apud quos multa fæpe ex refpectu fupprimuntur, quæ poftea fuppreffa fuiffe, non modice dolemus. 6. Quia cum magnis Dominis multum temporis, nullo aut certe perexiguo fructu conteritur, ex turba fimplici plerumque plu- *Matth. 11. v. 5. 2. Cor. 8.*

plurimum lucri brevissimo tempore reportatur; quia cum istis statim ad rem veniri potest, quo cum magnatibus nonnisi per ambages obtinetur.

§. VII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Ovid. l. 1. amor. Laert. & Valer. Max l. 7. vit. Sap. dicta.

I. NOn male hanc acceptionem personarum descripsit Ovidius, dum cecinit:

Curia pauperibus clausa est: dat census honores.
Census amicitias: pauper ubique jacet.

II. Nec inepte Solon, & Anacharsis leges Araneorum telis comparabant; ut enim hæ infirmiora animalia retinent, validiora transmittunt; ita a legibus humiles, & pauperes constringuntur, divites & præpotentes liberi relinquuntur.

§. VIII. AXIOMATA.

Juven. I. DAt veniam corvis, vexat censura columbas.

Ibidem. II. Instar multorum est, quem Jupiter æquus amavit.

III. Neminem gravat, quod æquo quilibet facit modo.

§. IX. AUTHORES.

I. JOsephus Langius in Polyanthæa V. eodem.
II. Alphonsus Rodriquez p. 3. tr. 1. c. 14.
III. Nicolaus Lancizius opusc. 13. c. 8.

TITULUS IV.

ACEDIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

In Epist. I. ACEDIA est tœdium spiritualis boni quo quis negligit bona debita inchoare, aut cœpta perficere; ut S. Bernardus describit. S. Gregorius dicit eam esse languidam dejectionem utriusque hominis de virtutum laudabili exercitio. Sed & alii SS. Patres per eam communiter intelligunt tædium in exercendis actionibus piis ad salutem necessariis.

S. Th. 2. 2. q. 35. art. 1. Juxta S. Thom. Acedia est remissi animi languor ad bene operandum, præsertim vero tristitia est de re spirituali. Quæ has gignit filias: Malitiam, rancorem, pusillanimitatem, desperationem, torporem circa præcepta necessaria, mentisque circa res illicitas evagationem. *Ibid. art. 4.* Juxta S. Damascenum vero acedia est quædam tristitia aggravans quæ scilicet ita deprimit animum hominis, ut nihil ei agere libeat, sicut ea, quæ sunt acida, frigida sunt: Et ideo acedia importat quoddam tædium operandi, ut patet per hoc, quod dicitur in Glossa super illud psalmi: Omnem escam abominata est anima eorum; & a quibusdam dicitur, quod acedia est torpor mentis, bona negligentis inchoare. *S. Bonav. p. 1. comp. Al. c. 8.* S. Bonaventura S. Augustinum sectatus, eam definit: Tædium interni boni. Denominatur a græca voce *ἀκηδία* seu tristitia, ac tædio, quia per eam anima tædium habet de omni spirituali difficili, &c. Desidia dicitur, quasi de sistentia; negligentia vero magis respicit significationem propriam, scilicet omissionem circumstantiæ debitæ, quasi non diligentia: sunt autem comites negligentiæ, torpor, & pigritia, quæ, quamvis sint idem, tamen pigritia dicitur, eo quod pigeat difficultas laboris: torpor vero aspicit appetitum quietis.

Divisio.

Varie a variis dividitur. 1. Marchantius juxta definitionem S. Bernardi supra traditam assignat duas species, quarum prior est, qua bona opera cum tædio, & tristitia aggredimur, posterior, inchoata bona ex tædio intermittuntur. *In Horto Past.* 2. Jacobus Alverez in mortalem & Venialem dividit, quarum prior morti spirituali comparatur, de qua S. Paulus dixit: Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Et Siracides: Tabitudo, & mors imminet in mandatis ejus. Posterior somnus spiritualis vocatur, de quo S. David locutus est dormitavit anima mea præ tædio. *L. 1. p. 2. c. 11. c. 2. Eph. 5. v. 14. Eccl. 28. v. 2.*

Actus.

I. *In exercitiis spiritualibus remisse se gerere*: id est, meditari sine fructu: Orare sine devotione: conscientiam suam cursim examinare: Legere, quæ delectent, non quæ moveant: In confessione durum, in communione lapidem & sine sensu existere: In exhortationibus spiritualibus sponte ad aliena distrahi, ita ut cum Israelitis dicat: Anima mea nauseat super cibo isto levissimo. *Ps. 118. v. 28.*

II. *Nunquam se colligere*: Nam ut recte Thomas Kempensis ait, si fortiter proponens sæpe deficit, quid ille qui raro aut minus fixe aliquid proponit? *N. 21. v. 5. 1. l. c. 19. §. 2. loc. c. 5. 1.*

III. *Proposita sua assiduo mutare*: nam, ut idem dixit, si pietatis causa, aut fraternæ utilitatis proposito quandoque consuetum omittitur exercitium, facile postea poterit recuperari. Si autem tædio animi, aut negligentia facile relinquitur, satis culpabile est, & nocivum sentietur.

IV. *Otium & carnalia desideria sectari*: nam ut recte S. Gregorius dixit, mens, quia se ad superiora stringendo non dirigit, neglectam se inferius per desideria expandit. Et dum studiorum sublimium vigore non constringitur; cupiditatis infimæ fame sauciatur, ut, quo se per disciplinam ligare dissimulat, eo se esuriens per voluptatum desideria spargat. Cui recte per Salomonem dicitur: Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei. *S. Greg. l. 3. Past. c. 16.*

V. *Colloquia inutilia quærere & frequentare*: Nam, ut iterum pius Asceta ait, ideo tam libenter loquimur, quia per mutuas locutiones ab invicem consolari quærimus & cor diversis cogitationibus fatigatum optamus relevare. *Pr. 20. v. 4. L. 1. v. c. 10.*

VI. *Ferventes homines aversari, & Patres Spirituales fugere*: de quo gradu sic loquitur S. Laurentius Justinianus: Instigante livore detra- *S. Laur. Tr. 9. de dis. Mon. c. 13.*

detractionibus linguæ habenas laxant (tepidi fratres) & vitam proximorum murmurationibus dilaniare non cessant, observant gressus, verba discutiunt, & mores illorum, quibus invident, semper dijudicant. Eorum derogant devotionibus, eorum virtutibus lacessuntur, eorumque bonis operibus affliguntur. Facile & pro minimo adversus eos, qui æmulantur, turbantur, nec spiritu livoris agitati suum valent cohibere vel dissimulare furorem. Non possunt pacifice loqui, sed mox, ut verba protulerint, fervore intrinsecus inchoant, forisque contumeliosa verba jaculantur. Bonum illorum malum dicunt, sed vel utinam malum bonum. Insanabilis prorsus istorum est languor: non enim placantur blanditiis, non mulcentur obsequiis, non rationibus acquiescunt. Quin potius, quemadmodum lignum accenditur additione lignorum, ita & horum passio augetur multiplicatione virtutum.

Filiæ Acediæ.

S. Isid. l. 2. de summo bono c. 1°. ap. S. Th. cit. ar. II. S. Isidorus sequentes septem filias ei assignat, quæ sunt, otiositas, somnolentia, importunitas mentis, inquietudo corporis, instabilitas, verbositas, curiositas.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Pr. 6. v. 6. I. VAde ad formicam, o piger, & considera vias ejus, & disce sapientiam: quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe, quod comedat.

Pr. 13. v. 4. II. Vult, & non vult piger: arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei.

Eccl. 9. v. 10. III. Habeo adversum te pauca, quod charitatem tuam primam dereliquisti. Memor esto itaque, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac.

Hebr. 12. v. 12. IV. Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio; nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.

Ib. c. 26. v. 13. 14. 15. 16. V. Propter quod remissas manus, & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.

VI. Dicit piger, leo est in via, & leæna in itineribus: sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. Abscondit piger manum sub ascella sua & laborat, si ad os suum eam converterit. Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.

Damnum.

Pr. 18. v. 8. VII. Pigrum dejicit timor: animæ autem effœminatorum esurient: qui mollis, & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.

Ib. c. 19. v. 14. VIII. Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet. Qui custodit mandatum, custodit animam suam: Qui autem negligit viam suam, mortificabitur. Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam.

Ib. c. 21. v. 25. IX. Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quicquam manus ejus operari: tota die concupiscit & desiderat: qui autem justus est, tribuet, & non cessabit.

Ib. c. 28. v. 19. X. Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, replebitur egestate:

Ps. 72. v. 5. XI. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua.

Jer. 48. v. 10. XII. Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter; vel, ut septuaginta transtulerunt, negligenter.

Gal. 3. v. 3. XIII. Sic stulti estis, ut, cum spiritu cœperitis, nunc carne consumemini.

Matth. 21. v. 19. XIV. Videns fici arborem unam secus viam, venit ad eam, & nihil invenit in ea, nisi folia tantum, & ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea.

Luc. 13. v. 6. XV. Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua: & venit quærens fructum in illa, & non invenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio: succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat? At ille respondens, dicit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, usquedum fodiam circa illam, & mittam stercora: & si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

Jo. 15. v. 1. XVI. Ego sum vitis, & Pater meus agricola est: Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.

Matth. 25. v. 26. XVII. Serve male & piger sciebas, quia meto, ubi non semino, & congrego, ubi non sparsi, oportuit ergo te committere pecuniam meam nummulariis, & veniens ego recepissem utique, quod meum est, cum usura. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei, qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem, qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. Et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & stridor dentium.

Marc. 13. v. 33. 35. XVIII. Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit, &c. Vigilate ergo, (nescitis enim quando Dominus domus veniat sero, an media nocte, an galli cantu, an mane) ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: vigilate.

Eph. 5. v. 14. XIX. Surge qui dormis & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Videte itaque fratres, quomodo caute ambuletis, &c. redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.

Ap. 3. v. 2. XX. Esto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo in mente ergo habe, qualiter acceperis, & audieris, & serva, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & nescies, qua hora veniam ad te.

Matth. 11. v. 12. XXI. A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc,

nunc, regnum Cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

Pr. 21. v. 25. & 26. XXII. Omnis piger in egestate est. Desideria occidunt pigrum, noluit enim quidquam operari.

Matt. 25. v. 30. XXIII. Inutilem servum ejicit in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium.

Luc. 12. v. 47. XXIV. Servus, qui cognovit voluntatem domini sui, & non se præparavit, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis.

Joan. 15. v. 2. XXV. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollent eum. Si quis in me oon manserit, mittetur foras, sicut palmes, & arascet, & colligent eum, & in ignem mittetur, & ardet.

Prov. 10. v. 4. XXVI. Egestatem operata est manus remissa, manus autem fortium divitias parat.

Prov. 15. v. 19. XXVII. Iter pigrorum quasi sepes spinarum: via justorum absque offendiculo.

Ib. c. 24. v. 30. XXVIII. Per agrum pigri hominis transivi, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleverant urticæ, & operuerant superficiem ejus spinæ, & maceria lapidum destructa erat.

Ib. v. 33. XXIX. Usquequo piger dormis? Usquequo de somno consurges? Parum, inquam, dormis, modicum dormitabis, pauxillum manus conferes, ut quiescas? & veniet tibi quasi cursor egestas, & mendicitas, quasi vir armatus.

Prov. 10. v. 5. XXX. Qui congregat in messe filius sapiens est: qui autem stertit in æstate, filius confusionis.

Apoc. 3. v. 15. XXXI. Utinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te emovere ex ore meo.

Matth. 3. v. 10. XXXII. Jam securis ad radicem posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, exscidetur, & in ignem mittetur.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Bern. in serm. I. O Homo imprudens, millia millium ministrant ei, & decies centena millia assistunt ei, & tu sedere præsumis.

Beda sup. Prov. lib. 2. c. 13. II. Vult, & non vult piger. Pigri vocabulo denotatur, qui vult regnare cum DEO, & non laborare pro DEO. Delectant præmia, cum pollicentur: deterrent certamina, cum jubentur.

S. Leo ser. de epip-rib. III. Non dormientibus provenit Regnum Cælorum, nec otio & desidia torpentibus Beatitudo æternitatis repromittitur.

S. Augu. de confl. stu. vit. virt. 9. IV. Torpor & ignavia dicunt, si lectioni continuato studio semper insistis, oculorum caliginem incurris: si indesinenter lacrymas fundis, ipsos etiam oculos amittis. Si prolatis vigiliis psalmorum ceosum persolvis, insaoiam capitis acquiris: si quotidiano labore te conficis ad opus spirituale quando consurgis?

S. Bern. ser. 63. V. Viro sapienti sua vita vinea est, sua mens, sua conscientia; nil quippe incultum desertumve in se sapiens derelinquet: Stultus non ita. Cuncta apud eum neglecta invenies, cuncta jacentia, cuncta inculta & fordida. Ubi vitis virtutis? Ubi botrus boni operis? Ubi vinum lætitiæ spiritualis? Per agrum hominis pigri transivi, inquit, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleverant urticæ, & operuerant superficiem ejus spinæ, & maceria lapidum destructa erat.

VI. Nemo dicat, sufficit mihi, justus sum; Qui dixerit, remansit in via, non novit pervenire. Ubi dixerit, sufficit, ibi hæsit. Attende Apostolum, cui non sufficit. Fratres inquit, ego me non arbitror apprehendisse. Et rursum dicit: Qui se putat aliquid scire, nondum scit, quomodo oporteat eum scire. Unum autem, quæ retro sunt, oblitus, in ea quæ ante sunt, extensus, secundum intentionem sequor ad palmam supernæ vocationis. Ille ergo currit, tu hæsisti? ille nondum dicit se prfectum, & tu jam de perfectione gloriaris. Confundantur, qui dicunt tibi: Euge: euge. Confundaris & tu inter illos, qui tibi dicis: Euge, euge. *S. Aug. in Ps. 10.*

VII. Invenire est homines pusillanimes & remissos deficientes sub onere, virga & calcaribus indigentes, quorum brevis & rara compunctio, animalis cogitatio, tepida conversatio, quorum obedientia sine devotione, sermo sine circumspectione, oratio sine cordis intentione, lectio sine ædificatione. Quos denique, ut videmus, vix gehennæ metus inhibet, vix pudor cohibet, vix frænat ratio, vix disciplina coercet. Non tibi horum vita inferno penitus appropinquare videtur? *S. Bern. s. 6. de Asc.*

VIII. Sunt nonnulli, qui bona quidem opera faciunt, vel coactione, vel necessitate, vel consuetudine, sed ad hæc agenda nulla alacritate moventur. Quod vitium proprie Acedia dicitur, & hoc quidem vitio Religiosi homines maxime affliguntur, nam sæculares admodum pauci, etsi hoc sit vitium, non animadvertuot; mundo enim alligati spiritualis vitii vix possunt apprehendere nomen. *S. Bern. tr. de P.-S. Domin. c. 19.*

IX. Acedia est remissio animæ, resolutio mentis, pusillanimitas exercitationis, odium professionis, detractrix, DEI quasi inviscerosi, & existentis sine benignitate. Attonita in psalmodia, infirma in oratione, in ministerio ferrea, in opere manuum, pigra, in obedientia improba. *S. Climacus apud March. tr. 7. lect. 1. Hor. Past.*

X. Recte pigri vocabulo denotatur, qui vult regnare cum Domino, & non pati pro eo; delectant præmia, cum pollicentur; deterrent certamina, cum jubentur. *S. Hier. in c. 11. prov.*

XI. Vult & non vult; habet voluntatem aptativam, non imperativam; Itaque vult finem, sed media ad finis adeptionem necessaria non vult amplecti; vult perfectionem & beatitudinem obtinere, sed non vult jejunare, in vigiliis, disciplina, & orationibus perdurare, cunctas vanitates & delectationes pravas derelinquere, injurias, persecutiones, & contemptus propter Deum gaudenter perferre. *Dion. Carth. apud Mansi. c. 33. disc. 1. n. 4.*

XII. Noli fidem pensare temporibus, nec me idcirco meliorem putes, quod prior in Christi exercitu cœperim militare. Paulus Apostolus in Vas electionis de persecutore mutatus, novissimus in ordine, primus in meritis est, quia extremus licet, plus omnibus laboravit, subitus calor longum vicit teporem. *Hugo Card. 14.*

XIII.

S. Bonav. ſpec. ani. c. 3. XIII. Tunc quis torpere dicitur, cum ad bene operandum invenitur inefficax; ſicut aqua tepere ſeu tepida eſſe dicitur, cum non eſt efficacis caloris: Unde tibi in Apocalypſi dicitur, utinam eſſes calidus, aut frigidus, ſed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo; & talis torpor ex diſplicentia boni videtur procedere, quæ tanta eſſe poterit, quod erit cum peccato mortali, ut cum quis palatum animæ ſic corruptum habet, quod in nullo bono ſpirituali complacentiam invenit, & propter hoc, quidquid boni facit, tepide & indevote facit: Unde ex hoc ramo procedit negligentia, cum quis negligit facere quod debet; vel ſi forte illud facit, abſque diligentia facit, & ſecundum hoc dupliciter poteſt habere rationem mortalis, uno modo, ſi dimittantur per negligentiam neceſſaria ad ſalutem. Alio modo, ut ſi forte talia fiant, ſi cum contemptu fiant, quod quoquo modo fiant, non curat omnino; & ſic intelligitur illud: Qui negligit vitam ſuam, mortificatur.

Baſil. XIV. Pigritia malitiæ conjuncta eſt.

Auguſt. ſerm. 22. de verb. Ap. XV. Pigritiæ cum avaritia certamen eſt.

Damnum.

S. Gregor. 3. p. paſt. admon. 35. XVI. Si inchoata bona fortis operantis manus ad perfectionem non ſublevat, ipſa operandi remiſſio contra hoc, quod per operatum eſt, pugnat. Hinc quod per Salomonem dicitur: Qui mollis & diſſolutus in opere ſuo fuerit, frater eſt ſua opera diſſipantis, quia videlicet, qui cœpta bona diſtricte non exequitur, diſſolutione negligentiæ manum deſtruentis imitatur. Hinc Sardis Eccleſiæ Epiſcopo ab Angelo dicitur: Eſto vigilans; & confirma cætera, quæ moritura erant, non enim invenio opera tua plena coram Deo meo: quia ergo plena coram Deo ejus opera inventa non fuerant, moritura reliqua etiam, quæ erant geſta, prædicabat. Admonendi ſunt etiam; ut perpendant quod tolerabile eſſe potuiſſet, rectam viam non accipere, quam poſt arreptam poſt tergum redire, niſi enim retro aſpicerent, erga cœptum ſtudium nullo tempore languerent. Audiant ergo, quod ſcriptum eſt: Melior erit eis non cognoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum converti.

Idem ho. 9. in Ev. XVII. Revertitur (pater familias) ut de talentis rationes ponat, quia ſi a bona actione torpeſcimus, de ipſis donis, quæ contulit, nos diſtrictius judicat. Conſideremus ergo quæ accepimus, atque in eorum erogatione vigilemus. Nulla nos a ſpirituali opere terrena cura impediat, ne ſi in terra talentum abſconditur, talenti Dominus ad iracundiam provocetur. Piger enim ſervus, cum jam culpas Judex examinat, talentum de terra levat, quia ſunt plerique, qui tunc ſe a terrenis deſideriis vel operibus ſubtrahunt, quando jam per animadverſionem judicis ad æternum ſupplicium trahuntur.

S. Ephr. de recor. lib. mor. XVIII. Negligentia multorum malorum fit cauſa non vigilantibus, paulatim a ſpirituali conſuetudine ac ratione vivendi abducens, & fidei ardorem deprædans, efficienſque, ut voluptatibus tanquam dominis ſerviamus, non enim finit cogitatione complecti, quæ poſt hanc vitam erunt retributiones.

S. Albert. Mag. l. 3. comp. c. 18. XIX. Locum diabolo præparat (Acedia) in ollam tepidam libenter muſcæ reſident, quæ ferventer fugiunt. Tentationibus patet, unde legitur in Collationibus Patrum, quod Monachum operantem dæmon unus pulſat, otioſum vero innumeri; eſt enim homo acedioſus quaſi urbs abſque murorum ambitu, & quaſi ſignum poſitum ad ſagittam. Præterea acedioſus receptaculum ſordium ſe facit.

S. Bon. diet. sal. 2. c. 7. XX. Facilius diabolus occupat illos, quos in bono opere non invenit occupatos, nam immundus ſpiritus cum invenit domum vacantem, ſcilicet per acediam, aſſumit alios ſeptem ſpiritus nequiores ſe, id eſt, univerſa vitia, & ingreſſi habitant ibi, ut dicitur Lucæ 11.

S. Bern. S. 1. de Aſcen. XXI. Tepidi, ſi diu permanſerint ſub onere tepiditatis, aut opprimuntur, aut ſuccumbunt, aut quodammodo in inferno ſunt, nec unquam reſpiciunt in lucem miſerationum Domini, nec in libertatem ſpiritus, quæ ſola facit jugum ſuave, & onus leve. Raro affectiones ſuas dirigunt in Deum, & eorum compunctio non continua, ſed horaria eſt. Non ſpiritus, & caro, ignis, & tepiditas in uno domicilio commorantur, præſertim cum tepiditas ipſi Domino ſoleat vomitum provocare.

Idem S. 3. de Aſcen. XXII. Non tibi horum vita inferno penitus appropinquare videtur, dum intellectu affectui, & affectu intellectui repugnante, neceſſe habent mittere manum ad opera fortia, qui cibo fortium minime ſuſtentantur; ſocii plane tribulationis, ſed non conſolationis? Exurgamus obſecro, quicunque ejuſmodi ſumus, reſarciamus animas, ſpiritum recolligamus, objicientes pernicioſam tepiditatem, & ſi non, quia periculoſa eſt & Deo ſolet (quod interdum miſerabiliter plangimus) etiam vomitum provocare, certe, quia moleſtiſſima, plena miſeriæ, & doloris, & inferno plane proxima, umbra mortis pure cenſetur.

S. Ephr. ſ. de vit. relig. XXIII. Simplicem gehennam, in ſæculo viventes, ſibi comparaſſent; duplicis gehennæ ſupplicio, in Monaſteriis negligenter viventes, ſe reos faciunt.

S. Bern. p. 1. S. 7. XXIV. Væ animæ illi, quæ in tepiditate ſua ſecura conſiſtit, ſe juſtificando, de qua Dominus in Apocalypſi in perſona talis animæ ait: Sedeo ut Regina, vidua non ſum, luctum non video. Et ſubdit: propterea una die venient plagæ ejus.

S. Greg. l. 3. paſt. ad mon. 35. XXV. Admonendi ſunt, ut perpendant, quod tolerabilius eſſe potuiſſet rectam viam non arripere, quam poſt tergum redire, niſi enim retro reſpicerent, erga cœptum ſtudium nullo tempore languerent. Audiant ergo, quod ſcriptum eſt: Melius erat eis non cognoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum converti. Audiant quod ſcriptum eſt, utinam frigidus eſſes, aut calidus, ſed quia tepidus es, nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo: Calidus quippe eſt, qui bona ſtudia, & arripit, & conſumat: Frigidus vero eſt, qui conſumanda nec inchoat. Et ſicut a frigore per teporem tranſitur ad calorem, ita a calore quoque per teporem re-

ditur

ditur ad frigus. Quisquis ergo amisso infidelitatis frigore, sed nequaquam tepore superato, exardescit ut ferveat, proculdubio calore desperato, dum noxio in tepore demoratur, agit ut frigescat. Sed sicut post teporem frigus sub spe est, ita post frigus tepor in desperatione. Qui enim adhuc in peccato est, conversionis fiduciam non amittit: qui vero post conversionem tepuit, & spem, quæ esse potuit, de peccatore subtraxit. Aut calidus ergo quisque, aut frigidus esse quæritur, ne tepidus evomatur, ut videlicet, aut nedum conversus adhuc, de se spem conversionis præbeat, aut jam conversus in virtutibus inardescat, ne evomatur tepidus, qui a calore, quem proposuit, torpore ad noxium frigus redit.

S. Laur. Just. c. 7. de cast. connub. XXVI. Qui domini talentum, nullo de ipso facto lucro, in terra absconderit, timeat, ne quasi indignus a sponsi convivio amoveatur. Est quidem disciplina cælestis velut mare, in eo nihil, nisi vivat, perseverare potest: omne enim morticinum, & immundum ad littora projicit. Hinc est, quod in Apocalypsi dicitur: utinam frigidus &c. væ qui evomitur, quoniam Regno Dei ineptus judicatur.

S. Bon. in c. 13. Luc. XXVII. Secundum morum informationem spiritualiter notandum, quod arbor infructuosa succiditur, maxime quæ triennium fructum non facit, in quo intelligitur recte, homo negligens ad opera virtutis: & quidem recte per ficum infructuosam negligentia humana arguitur. Primo, quia ficus habet folia magna, & multa, & in illo potissime arguitur negligentia illius, qui magna habet verba, ut in Ecclesiastico: Noli citatus esse in lingua tua, & utilis & remissus in operibus tuis. Secundo quia folia ficus sunt manui similia, & in illo potissimum reprehenditur negligentia ejus, qui alios ad operandum invitat, cum ipse nihil operetur. Tertio, quia fructus ficus est suavis, ideo merito ipsius carentia negligentiam designat, & præsentia ipsius designat opus virtutis, quod est suave & delectabile.

Dionysius Cart. in c. 6. prov. XXVIII. Pigri in divinis in præsenti & in futuro sustinent detrimentum, quia id ipsum boni, quod agunt, faciunt cum labore & tædio, & sine consolatione & gustu. Propter quod, & parum, aut nihil merentur: ferventes vero & agiles serviunt Deo cum gaudio, & delectabile est eis exercere divina, ideoque in præmio crescunt præcipue, & sunt Deo chari & complacentes. Pigritia ex charitatis defectu, & inconsideratione divinæ majestatis, ac novissimorum procedit.

S. Bern. s. 63. in Cant. XXIX. Hoc frigus, si semel invaserit animam, mox (ut in corpore solet evenire febricitantibus) subit quidam animi rigor, & vigor lentescit, languor fingitur virium, horror austeritatis intenditur, timor sollicitat paupertatis; contrahitur animus, subtrahitur gratia, protrahitur longitudo vitæ, sopitur ratio, spiritus extinguitur, defervescit novitius fervor, ingravescit tepor fastidiosus, refrigescit fraterna charitas, blanditur voluptas, fallit securitas, revocat consuetudo. Quid plura? Dissimulatur lex, abdicatur jus, fas proscribitur, derelinquitur timor Domini. Dantur postremo impudentiæ manus, præsumitur ille temerarius, ille pudendus, ille turpissimus, plenus ille ignominia & confusione, saltus de excelso in abyssum, de pavimento in sterquilinium, de solio in cloacam, de cælo in cœnum, de claustro in sæculum, de Paradiso in Infernum.

S. Bern. S. contr. vir ingrat. XXX. Neque existimandum est, cum ruinæ alicujus cernuntur, tum incipere damnum; Sed quia comederunt alieni robur ejus, & ignoravit. Ob eam causam nos Spiritus S. admonet: In pigritiis humiliabitur contignatio & in infirmitate manuum perstillabit domus.

S. Greg. 3. Past. lib. 35. XXXI. Admonendi sunt, qui inchoata bona minime consumant, ut tanta circumspectione considerent, quia, dum proposita non perficiunt, etiam quæ fuerant cœpta, convellunt. Si enim, quod videtur gerendum, sollicita intentione non crescit, etiam quod fuerat bene gestum decrescit. In hoc quippe mundo anima quasi more navis est contra ictum fluminis condescendentis, quæ uno loco nequaquam stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi ad summa conetur. Si ergo inchoata bona fortis operantis manus ad perfectionem non sublevat, ipsa operandi remissio contra hoc, quod operatum est, pugnat. Hinc enim est, quod per Salomonem dicitur: Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est sua opera dissipantis.

S. Chrys. l. 1. de lapsu. XXXII. Radix desperationis est ignavia, & non solum radix, sed & nutrix ejus & mater. Nam sicut vestimentum & tineam generat, & nutrit, ita ignavia non solum gignit ex se desperationem, sed alit, & fovet.

S. Chrys. ep. 7. ad Olymp. XXXIII. Tristitia animarum crudele tormentum est, & dolor inexplicabilis, & judicium omni judicio & vindicta deterius. Nam & vermi similis est venenato, non solum carnem, sed & animam ipsam perimens: & tinea non solum ad ossa, sed etiam ad corda pertingens: & perpetuus quidam carnifex, non corpus dilanians, sed vires animæ consumens.

Fuga.

Th. Vill. ap. Mansi. disc. 5. n. 1. XXXIV. Quia vitam expendimus in vanitatibus, ex hoc provenit illud, quod valde timendum, quod multi vocati, pauci electi. O quam timenda sententia, & quam expavescenda, quis hoc dicit, nisi ille procurator, cui commissum est præmiare operarios? credite mihi, fratres, credite, quod sæpius admonui, sæpius clamavi; nisi viriliter laboraveritis, non recipietis præmium.

S. Ephr. S. de vit. Reg. XXXV. Ne dulcescat nobis hic negligentia, ut non postea nobis amarescat æternus ignis, & vermis nunquam dormiens.

S. Gregor. p. 3. past. admon. 16. XXXVI. Aliter admonendi sunt pigri, atque aliter præcipites: illi namque suadendi sunt, ne agenda bona, dum differunt, amittant, isti vero admonendi sunt, ne dum bonorum tempus incaute festinando præveniunt, eorum merita immutent. Pigris itaque intimandum est, quod sæpe, dum opportune agere, quæ possumus, nolumus, paulo post, cum volumus, non valemus, ipsa quippe mentis desidia, dum congruo fervore non attenditur, a bo-

bonorum desiderio funditus convalescente furtim corpore mactatur.

S. Bern. ep. 253. XXXVII. Vidit Jacob scalam & in scala Angelos: ubi nullus residens, nullus subsistens apparuit, sed vel ascendere videbantur universi, quatenus daretur intelligi, inter profectum, & defectum in hoc statu mortalis vitæ nihil medium inveniri, sed quomodo ipsum corpus nostrum continue crescere constat, aut decrescere, si necesse sit, & spiritu aut proficere semper, aut deficere.

Cassian. Coll. 6. c. 71. XXXVIII. Lapsus quispiam, nequaquam subita ruina corruisse credendus est, sed ut pravæ institutionis deceptus exordio, aut per longam mentis incuriam paulatim virtute animi decidente & per hoc sensim vitiis increbrescentibus, casu mirabili concidisse. Ante contritionem enim præcedit incuria, & ante ruinam mala cogitatio: Quemadmodum domus nunquam ad ruinam subitaneo procumbit impulsu, nisi aut antiquo vitio fundamenti, aut longa inhabitantium desidia, stillicidiis primum paucissimis penetrantibus cor rupta sensim fuerint munimenta tectorum, quibus per vetustam negligentiam in majorem modum patefactis, atque collapsis, paulatim post hæc influit pluviarum imbriumque tempestas. In pigritiis enim humiliabitur contignatio, & in segnitie manuum perstillabit domus & Salomon aliis verbis: stillicidia ejiciunt hominem in die hyemali de domo sua. Eccl. 10.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

L. 1. c. 18. §. 1. I. O Tepor & negligentia status nostri, quod tam cito declinemus a pristino fervore & jam tædet vivere præ lassitudine & tepore. Utinam in te penitus non dormiret profectus virtutum, qui multa sæpius exempla vidisti devotorum.

L. 1. c. 22. §. 7. II. Quid fiet de nobis adhuc in fine, qui tepescimus tam mane? Væ nobis, si sic volumus declinare ad quietem, quasi jam pax sit & securitas, cum necdum appareat vestigium veræ sanctitatis in conversatione nostra.

L. 1. c. 25. §. 9. III. Quam jucundum est & dulce, videre fervidos & devotos fratres, bene morigeratos, & disciplinatos. Quam triste est & grave, videre inordinate ambulantes, qui ea, ad quæ vocati sunt, non exercent.

Ibid. §. 7. IV. Religiosus fervidus omnia bene portat; capit, quæ illi jubentur. Religiosus negligens & tepidus habet tribulationem super tribulationem, & ex omni parte patitur angustiam, quia interiori consolatione caret, & exteriorem capere prohibetur.

Id. §. 11. V. Si incipis tepescere, incipies male habere. Si autem dederis te ad fervorem, invenies magnam pacem, & senties leviorem propter Dei gratiam, & virtutis amorem. Homo servatus, & diligent ad omnia est paratus. Major labor est resistere vitiis, & passionibus, quam corporalibus insudare laboribus. Qui parvos non vitat defectus, paulatim labitur ad majores.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA.

Fuga Acediæ.

I. CHristus tantopere hoc vitium & otium fugit, ut de seipso per Davidem dixerit. Pauper sum ego, & in laboribus a juventute mea. Ps. 86. v. 16.

II. B. Virgo adhuc in templo existens a summo mane usque ad tertiam orationi insistebat, tum labori manuali usque ad nonam vacabat, sicque totam diem hac vicissitudine consumens, otium studiosissime fugit. Marulus l. 3. c. 9.

III. D. Antonius cum aliquando animum illius tædium & cognitionum confusio invaderet, atque ideo a Deo auxilium peteret, vidit foras quendam tanquam sedentem, & operantem, deinde surgentem ab opere, & orantem, & iterum sedentem, plectamque de palmis facientem, atque inde rursus ad orationem surgentem, post quæ audivit vocem dicentem sibi: Sic fac, & salvus eris. Spec. ex. d. 2. ex 14.

IV. Abbas Paulus probatissimus Patrum quotidie certum ex collectis palmarum foliis pensum a se exigebat, cumque opere totius anni antrum suisset impletum, nec vendere posset, id quod sollicita cura laboraverat, singulis annis supposito igne concremabat. Cassian. 10. c. 24.

V. Abbas Pambo cum esset moriturus, astantibus dixit: Ex quo veni in hunc locum, nullus fuit dies, quo non operis aliquid fecerim manibus meis: nec memini me ab aliquo gratis panem datum comedisse. Palladia 70.

VI. Frater quidam perrexit ad Abbatem Alexandrum ipsius Monasterii Abbatis Gerasimi Antistitem & ait illi: Abbas, volo ex loco, ubi habito, discedere: valde enim Acedia, & tædio animi laboro; respondit ei Abbas Alexander: istud, fili, signum est, quia nec regnum cælorum, nec æternum cruciatum in mente habes: nam si ista sollicita intentione cogitares, nullam in cella tua Acediam sentires. Sophron. prat. spir. 147.

VII. Erat senex quidam in Scithi caput oculis in Monasterio Abbatis Scisci. Distabat autem cella ipsius a puteo fere mille passibus, & nunquam passus est, ut sibi alius afferret aquam, sed facto fune, unum ipsius caput ad puteum ligavit, & alterum in cella sua, jacebat autem funis in terra. Quando ergo pergebat sibi haurire aquam, supra funem ambulabat; hoc autem faciebat senex, ut inveniret puteum, cum autem arena propter ventum operuisset funem, tenebat ipsum manu, excutiebat, & rursus illum in terra ponebat, & super eum ambulabat. Frater autem quidam rogabat senem, ut se permitteret illi afferre aquam, cui respondit senex: Fili, viginti jam & duo sunt anni, ex quo mihi semper ita hausi aquam, & laborem meum tu modo auferre vis? Idem c. 169.

VIII. Abbas Athanasius illud frequenter in ore habebat: olim Patres nostri conati sunt vitare Spiritus distractionis, omnemque temporis jacturam studiose cavere; nunc autem negligentia, Acediaque, duo hostes capitalissimi, in eorum locum successerunt. Idem cogitans aliquando, quid nam inter eos, quid dæmoni pigritiam offerenti resisterent, quique Mansi dis. 5. n. 3.

ei

ei obsequerentur, intereffet, raptus eft in amœnum locum; focio vero roganti, ut ad eam legitimam focietatem, quam videbat (quamque folus audiebat) admitteretur, refponfum eft: neminem pigrum, ofcitabundum & negligentem eo pertingere, aut pervadere poffe.

Vita PP. l. 1. num. 216. IX. Quidam frater volens difcedere in follitudinem, a matre propria prohibebatur: Ille vero dicebat matri fuæ: Permitto me mater, falvare enim volo animam meam; cum autem non poffet retinere eum mater, dimifit eum. Ille vero veniens in folitudinem, per negligentiam omnem vitam fuam confumebat, contigit autem, ut moreretur mater ejus, & poft tempus aliquod factus eft, & ipfe ægrotus, & raptus in exftafim ad judicium, invenit matrem cum his, qui judicabantur: illa autem cum vidiffet eum, obftupuit dicens: Quid eft hoc, fili; & tu in hunc locum deductus es condemnandus, & ubi funt illa verba, quæ folebas dicere, quoniam falvare volo animam meam? Erubefcens ergo ille in verbis, quæ audiebat, ftabat, nihil habens, quod refponderet: Et ecce voce facta, ut hic revocaretur, tanquam altero juffo, ex cœnobio fratrum tranfire, reverfus ad fe, omnia quæ cognoverat, quæque audierat, aftantibus referebat. Ad confirmationem fane verborum fuorum rogavit, ut aliquis ex aftantibus iret ad Monafterium, ut videret, fi tranfiffet frater ejufdem nominis, de quo audierat: qui profectus invenit ita, ipfe vero poftquam fanus effectus eft, reclufit fe, & lacrymans fuper his, quæ fecerat prius in negligentia: Tanta autem erat ei compunctio, ut cum multi eum rogarent paululum requiefcere, ne forfitan noxium aliquid pateretur per inceffantem fletum, ille noluit, dicens: Si matris meæ improperium non portavi, quemadmodum præfente Chrifto & Angelis ejus in die judicii, an improperia ant tormenta portabo?

Sozomen. l. 6. c. 29. X. Dorotheus Thebanus monachus interdiu lapides ex mari, quod erat in proximo, colligere, inque annos fingulos extruere parvam domum folebat, & eam dare his qui fibi domum ædificare non poterant. Noctu autem folia palmarum nectebat textura tortili, & illis fportulas conficiebat, quibus victum fibi fuppeditaret. Nunquam vifus eft fua fponte quieti fe tradere. Cui quidam: Cur, inquit, ita corpus conficis? Quia illud, inquit: me conficit.

Corad. in vita ejus apud Sur. tom. 6. XI. Cura otii vitandi conjugatam honeftavit Landgravii Thuringiæ Principis uxorem Elifabeth, quæ erat Pannonum Regis Filia, cum multis ante viduitatem opibus polleret, ne quandoque per otium luxu diffflueret ancillarum officia ufurpabat, lanam linumque carpendo, nendo, texendo, fuendo, cæteraque id genus opera conficiendo fe plurimum fatigabat, fic pudicitiam confervavit, fic humilitatem cuftodivit, fic ipfa Evangelicæ perfectionis infignia, quibus poft obitum mariti eluxit, comparavit. Etenim ad illam beatitatis quietem perveniri non poteft, nifi per vitæ præfentis frequentes & affiduos labores.

Damnum.

Damnale. c. 7. tit. 11. ex. 19. XII. In vita Sanctæ Brigidæ Virginis ex Scotia oriundæ legitur, quod, cum aliam quandam virginem ad menfam fuam invitaffet, notarit juxta latus ejus conftitutum fpiritum quendam malignum, quem cum ipfa etiam videre cuperet, Brigida fancta eidem, ut oculos fuos Crucis figno muniret, præcepit; quo facto, vidit fatanam teterrima fpecie, immani & vafto capite & per foramina & rimas omnes capitis flammam, fummumque erumpentem. Tum Brigida, loquere, ait, nobis dæmon. At ille, non poffum, inquit, tibi loqui, Sancta virgo, nec tamen tua juffa contemnere, quandoquidem tu præcepta Dei non contemnis. Cur vero, ait S. Brigida, huc acceffifti? Apud virginem hanc, inquit, demorandi mihi & fpatium opportunitatem præftat ejus defidia & torpor. Converfa ad virginem S. Brigida, vide nunc, inquit, quem tam multis annis apud te foveris, atque ex illa die liberata eft virgo ab illo nequam fpiritu.

Delrio l. 1. difquifit. mag. 26. fect. 6. XIII. Francifcus Picus Comes Mirandulanus in vita Joannis Pici Patrui fcribit, non longo poft obitum Joannis Pici tempore, fpectrum Joannis apparuiffe Hieronymo Savonarolæ, eique dixiffe, torqueri fe penis expiatoriis, eo quod non fatis diligenter, & fœcunde talentum fibi a Deo creditum eruditionis, & ingenii multiplicaffet & quia non quanti par erat, feciffet internas Dei fuggeftiones, infpirationefque, quæ adhortabantur honeftos labores, quos inchoavit non abrumpere, & quæ fibi animo propofuerat, ea inftanter operari atque perficere. Quæ Hieronymus mox in concione propofuit, & omnium precibus Picum commendavit.

Cantip. l. 2. apum c. 6. p. 2. XIV. Vidi Juvenem, inquit Thomas Cantipratanus, cujus amariffima relatione memini, quod fubjungo: hic piorum fratrum fuorum labore manuum vivebat: ipfe vero fegnis otio vacabat, & tædio, & factum eft animadverfione divina, ut eo cum patre & fratribus ad menfam fedente, cibi (ficut ei foli videbatur) verterentur in angues, fapore tamen rerum deterrentium non mutato. Hoc cum per aliquot dies continuaretur in pejus, tandem mutato vitæ propofito liberatus eft, & fanatus.

Sophr. c. 44. prat. XV. Senex quidam narravit nobis, cum Thebaidem veniffemus, quod fenex unus morabatur extra Civitatem Antinoum, magnæ virtutis vir, qui in cella fua egerat annos feptuaginta. Erant autem illi difcipuli decem, ex quibus unus erat valde negligens fui, fenex ergo fæpius illum corripiebat, & hortabatur dicens: Frater, follicitudinem gere pro anima tua: habes enim mori & nifi te emendaveris, in fupplicium tendes: Frater autem ille femper feni inobediens erat, nec ea, quæ ab ipfo dicebantur, admittebat. Contigit autem poft aliquantulum temporis, ut ifte moreretur; contriftatus vero fenior fuper illo valde (fciebat enim, quod in magna defidia, & negligentia de fæculo exiiffet) cœpit orare ac dicere: Domine Jefu Chrifte, verax Deus nofter,

ſter, revela mihi quid ſit circa fratris animam. Aſpexit autem in exceſſu mentis effectus fluvium ignis, ingentemque in ipſo igne multitudinem, ac medium fratrem illum ad collum uſque demerſum; tunc ait illi ſenior: Nonne te propter hanc pœnam orabam, ut curam animæ tuæ ageres, fili? reſpondit frater, & ait ſeni: Gratias ago Deo, Pater, quod vel caput meum requiem habet, per orationes enim tuas ſuper caput Epiſcopi ſto.

[*Cæſarius l. 4. c. 38.*] XVI. Cæſarius factum quoddam memorabile refert, quod Religioſo cuidam ſomnolento accidit: ita enim ſcribit: vix ſunt duo menſes elapſi, quod Dominus Abbas Campenſis retulit nobis de Monacho quodam, qui ſemper in Choro ſolebat dormire, rem terribilem valde, nocte enim quadam, cum ex more dormiret; aliis pſallentibus, crucifixus de Altari venit, dormientem excitavit, & cum tanto niſu maxillam ejus percuſſit, ut infra tertium diem moreretur.

[*Ib. c. 29.*] XVII. Paulo ante diem Cæſarius aliud quoddam retulerat exemplum, licet non æque terribile, aptum tamen ad acedioſos ex deſidiæ lethargo excitandos. Cum enim Monachus quidam poſt matutinum, eo tempore, quod orationi deſtinatum eſt, ſedem quandam ad dormiendum occupaſſet, Chriſtus ei oſtendere volens, ſomnum hunc nec tali horæ, nec tali loco convenire, eidem in Cruce quidem apparuit, ſed obverſo ei dorſo, ut dicere videretur: quia tepidus es & acedioſus, non es dignus faciem meam intueri.

[*2. Reg. c. 11.*] XVIII. David, quia tempore, quo ſolebant Reges ad bella procedere, domi remanſit, & otio vacavit, in grave adulterium & homicidium incidit.

[*3. Reg. c. 11.*] XIX. Salomon, quamdiu in ædificatione Templi occupatus fuit, luxuriæ ſtimulos non ſenſit, hoc vero completo, otio vacans, fœmina inſtigante, defecit ad idola & vitulum aureum adoravit.

[*Saluſtius in ſpec. p. 2. c. 17.*] XX. Quidam Patrum cum dæmonem in Fratris cujuſdam cella modo ingredientem, modo egredientem videret; & ex Fratre quæſiſſet, quid ageret, deprehendit tum ingreſſum eſſe dæmonem, quando Frater otioſus erat, & cum exiiſſet, quando occupatus erat.

[*Tur. 2. Mai.*] XXI. S. Antonius tranſiens prope domum quamdam Angeloſque tecto inſidentes videns, cum intraſſet, viduam cum tribus filiabus, nudis pedibus, lacero veſtitu colum trahentem vidit? Quibus cum largam ſtipem obtuliſſet, alio tempore prope eandem domum incedens dæmones tecto inſidentes vidit, iterumque ingreſſus, & quid a vidua & filiabus ageretur, percontatus, advertit eas depoſita colu otio, & comendo corpori vacare ſolitas.

[*Judic. c. 16.*] XXII. Sampſon dum cum Philiſthæis pugnat, non poteſt capi ab hoſtibus, ſed poſtquam dormivit in ſinu fœminæ & otioſe cum ea remanſit, mox capitur, & cæcatur ab hoſtibus.

[*Ezech. c. 16.*] XXIII. Cum Sodomitæ homines in otio hebeſcerent in ſpurciſſimum illud nefariæ libidinis ſcelus præcipites lapſi ſunt.

[*Math. c. 25.*] XXIV. Virgines dormitantes, quarum lampades non fuerant prius ornatæ, fuerunt poſtea a nuptiis excluſæ.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Fuga.

[*Turſel. l. 1. c. 16.*] S. Franciſcus Xaverius ſæpe dicebat, erubeſcere ſe & indignari, mercatores vilium ſuarum mercium vendendarum gratia tam mature in Japoniam penetraſſe, ſe vero tam ſero cum theſauris & divitiis cœleſtibus eodem perveniſſe.

[*Vita p. ſ. 115.*] II. Joannes Berchmannus ne quid temporis diffluerct, perpetuo ſecum libellum aliquem ſacrum aut ſtudiis utilem habebat, eumque ſi quo loco diutius commorandum erat, ſtatim explicabat, legebatque.

[*Anno 1610. Per Med. coll. Taurinenſis n. 23.*] III. Jo. Baptiſta Gentilis otium adeo execratus eſt, ut non modo ſibi imperatos labores peraccurate compleret, ſed alios etiam ſtudioſiſſime juvaret, ideoque pes, & manus omnium diceretur. Et videbatur labore perpetuo perpetuam alere pietatem & hanc adminiculum habere laboris.

[*Annus 1612. ſ. 34.*] IV. Joannes de Mendoſa licet honeſtiſſimis ortus natalibus, Marthæ ſemet Miniſterio adſcribi voluit, in quo tam ſedulum, & laborioſum ſe exhibuit, ut etiam, cum plthiſi debilitatus vix ſe ſuſtentaret, labores continuaret, ne mors, ut dicere ſolebat, ceſſantem & imparatum occuparet.

[*Rho. l. 7. c. 12. n. 1.*] V. Ego inter rara omnis ævi exempla eorum, qui ardentiſſimo animo addiſcendum incubuerunt, Ignatium jure optimo cenſeo reponendum. Quum enim inter admiranda philoſophiæ abdicatas ejus gratia voluptates, etiam quibus vita modeſtiſſime aſſuevit, libenter audiamus prædicari; longe major profecto ejus erit laus, qui litterarum cauſa ea ſibi dempſerit ſolatia, quæ ipſum animum liquidiſſime, atque innocentiſſime oblectant. Mitto triginta annos natum hominem militarem, atque ingenii præ fervidi & cum extrema rerum neceſſariarum egeſtate luctantem inter pueros grammaticæ addiſcendæ militaſſe. Diſſimulo repetitam Pariſiis ſtudiorum omnium rationem, quam Compluti, & Salamanticæ ipſa feſtinatio audiendi conturbaſſet. Quid rogo, fuit liquidiſſimis, quibus quam maxime jam tum abundabat, animi ſenſibus abſtinuiſſe? quid fraudes dæmonis, qui vel ad leviſſimas amoris voculas voluptates eas eventilabat, perque illarum illecebras avocabat a litterarum commentatione, fraudes, inquam, agnoviſſe? atque conſtantia, & demiſſione diſcuſiſſe? Oſtendit Ignatius, ſi quos divinus amor litteris mancipavit, eas totius amoris invitamento eſſe anteferendas.

[*Ibid. n. 2.*] VI. Nec ſegniter a ſummis viris litteris opera data eſt, ut auxiliares veluti copias promptas haberent. Et Lainii quidem, niſi res in clariſſima Concilii Tridentini luce peracta ſcribatur, vix fidem inveniat portentoſa ſtudendi contentio. De graviſſima controverſia Pontificis Theologus dicturus Lainius, quo dictis plus ponderis ineſſet, nullum a ſe laudatum iri auctorem, quem a capite ad calcem diligenter perlectum non excuſſiſſet, aut etiam in breviaria non redegiſſet, vir minime glorioſus propalam profeſſus edixit; mox continenti

trium

trium horarum oratione supra triginta Patrum testimonia in medium attulit, in iisque, ut antiquos dissimulemus, Alphonsi Tostati Episcopi Abulensis, cujus ingeotia volumina vitam eximunt legenti, trigesimum quartum duntaxat annum agebat Lainius, quum in ea Synodo tunc disputavit, quorum bonam partem ex Ignatii disciplina Apostolice fuerat peregrinatus. Sed solidum hominis ingenium librorum pariter, ac laborum vaste capat tolerantissimum, & legendis & retinendis sufficiebat, ut de hoc viro dixerit olim Salmeron, tantum sibi præstare Lainium, quantum ipse illiteratis hominibus antecelleret.

Ibid. n. 3. VII. Nemo eruditorum est, qui Francisci Turriani nomen non audierit, clara inter Principes sui ævi Theologos fama, quæ tum viva differentis voce in clarissima totius Christiani orbis luce Tridenti collecta, tum deinde immortalis eruditionis libris consignata non abolebitur. Huic quam acris fuerit adnotandi scribendique contentio, docuere dexteræ articuli, in modum habitumque scribentis ita contracti, ut facile non possent explicari; sed plures thesauros orbi dedit contracta Francisci manus quam Regum extenta. Huic viro parem unum habuit antiquitas, Chrysantium Sardianum, quem infelicis laboris reum habita cum desertore Juliano peragit consuetudo.

Ibid. n. 4. VIII. Inter præclara ingenia, quæ doctissimis ævumque laturis monumentis Reipublicæ profuerunt, ingens Delrii nomen fama habet, vel uno Magicarum Disquisitionum opere, supra invidiam elata. Incredibilem illam rerum, ac linguarum cognitionem ut sibi compararet, summo ingenio, acerrimum studendi laborem sibi addendum putavit. Ergo ne cursandi per Bibliothecam necessitas commentationem interrumperet, curulem sellam subditis rotis ita librariis pluteis illigaverat, ut pede pulsa, quam libere in partem progrederetur; itaque quum novis libris opus esset, eo se, nihil aliorum intermissa lectione, moliebatur, ubi repositos esse sciebat. Egregia enim vero parsimonia temporis, quæ famæ immortalitate compensetur.

Ibid. n. 5. IX. Vivit etiamnum Possevini memoria, quamvis monumenta eam viventis non habeant celebritatem, quam egregia vel a prima adolescentia litterarum omnium ac principum linguarum cognitione est consecutus. Quia enim antelucanas horas somno æque, atque commentationi aptissimas esse non ignorabat, ne illas mollissime ad labens redormiendi amor studio litterarum adimeret, alterum fidiculis pedem ad lectuli, & conopæi fulcrum cubitum iturus alligabat, ut si primo, ac legittimo exhausto somno, matutinam, & minus necessariam ad quietem se convertisset in latus adductis illico fidiculis excitaretur.

Ibid. n. 6. X. Vidimus ingentium voluminum & spisso admodum opere scriptorum auctorem Joannem Lorinum, hominem vere Calcenterium in contentione studendi. Nulla ille die ab opere cessabat, horasque minimum septenas in Bibliotheca stans in studium divinarum litterarum incumbebat, tanta capacissimæ mentis contentione, ut quamvis evocatus a peregrinis, qui hominis aut videndi, aut consulendi causa confluebant, illos humanissime ad ostium exciperet, ubi se Bibliothecæ rediderat, scriptionem illico continuaret, nulla dubitantis animi litura, ut non tam commentari, quam olim composita memoriæ causa scripto consignare videretur.

XI. Alterum in Diviois litteris exponendis lumen Cornelium a Lapide habuit Collegium Romanum, hominem, qui perpusillo corporis modulo ingentem animum, & nullis studiorum laboribus fractum claudebat. Hic exigua ac prope nulla cum sociis consuetudine, quamquam suavissimis, ac sanctissimis esset moribus, adeo scribendo ac meditando erat addictus, ut abalienato quasi ab hujus mortalitatis curis animo uteretur. Somnus ipse, qui quatuor non amplius horis definiebatur, recurrentibus diurnis curis, atque illustriorum cogitationum imaginibus sese objicientibus, levis erat, ac suspensus & non sui juris, sed vigiliarum. Huic tantæ contentioni, quamquam tenui semper valetudine ab adolescentia, usque ad duo deseptuagesimum quum suffecisset, ad extremum relictis immortalibus monumentis inter carmina scripturarum, quibus insueverat, extinctus est. *Ibid. n. 7.*

XII. Inimitabili propemodum temporis parsimonia fuisse oportet, ac studendi sciendique avidissimum Th. Sanctium. Qui enim aliter poterat decem quotidie horas litterario negotio constanter habere sepositas, qui multus esset Divinis in precibus, ac mysteriis, sedulasque aures animos confessione expiantibus daret? sed qui nugis procul vitam destinato vivunt, illis tempus, ut vanis ounquam superfit, feriis semper abundat. *Ibid. n. 8.*

XIII. Magnum utriusque nomen Francisci Suarii, & Mendozæ, inter sæculi principes litterarum viros, sive acute disputare de divinis, sive divina oracula incredibili eruditione opus sit interpretari. Et Suario quidem fracto leviter die perennis erat commentandi, docendi, dictandive labor, ut etiam in Italica peregrinatione statim ac lectica, qua debilitatis viribus vehebatur, suisset deposita, in meritoriis hospitiis avito librario, quæ tacitus secum fuerat meditatus, divinæ arcana sapientiæ & cedro digna monumenta dictaret. Mendozam nos ipsi Genuæ olim vidimus & incredibilem hominis diligentiam, ac temporis parsimoniam satis mirari nequivimus. Quamquam enim tantum non mutatis ad celeritatem equis in urbem properaret, ac fama nominis omnibus expetitus effusissima humanitate suisset exceptus, illico tamen post religiosi moris amplexus, brevesque salutationes, in cubiculum aliquid scripturus se recepit, & quamlibet parvam temporis moram, quam necessaria jumentorum mutatio attulerat, in ærarium intulit sapientiæ. Nisi nos quotidianis casibus ad mortis injurias occalluissemus, indignari promptum erat, homines immortalitate dignissimos & Reipublicæ maxime utiles, ac frugiferos in ipsa laborum contentione abripi, ne destinata perficiant. Sed admonendi fuimus, ne tempus per injuriam aliud, aut etiam ni- *Ibid. n. 9.*

hil agentes prodigamus, quum instantibus hac studiosissime utentibus abrumpatur.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

Diod. Sicul. I. ÆGyptii lege lata, mortis pœna animadvertebant in eos, qui artem, qua alerentur, exhibere non possent.

Plutarc. in Solon. II. Solon inter alias leges etiam hanc posuerat, ut filius patrem alere non teneretur, qui nullam artem ipsum docuisset, aut doceri curasset.

Laert. l. 2. c. 2. III. Athenienses, si quis de crimine quodam accusabatur, & deses etiam ac otiosus probabatur, non aliam ad alterum crimen probationem requirebant.

Epist. 8. IV. Seneca de seipso scripsit: Nullus mihi per otium dies exit, partem noctium studiis vendico. Non vaco somno, sed succumbo & oculos vigilia fatigatos, cadentesque in opere detineo.

Langius in Polyanth. f. 616. V. Brachmannæ philosophi pueros suos impransos foras extrudebant, si quando nihil utilis operæ vel parentibus, vel suis rebus necessariis dedissent.

Textor. l. 6. c. 67. VI. Wenceslaus Romanorum Imperator tam ignavus fuit, ut propter pigritiam administrandi, ab Imperio dejectus sit.

§. VIII. SIMILITUDINES.

Pad. Chr. c. 7. p. 1. §. 8. I. SIcut terra inculta aliud nihil, quam spinas tribulosque ex se gignit, aut stagnans aqua bufones, & serpentes; sic & hominis desidiosi animus nihil præter flagitia generat.

Engel. pro. Dom. Sept. p. 2. Luc. Ev. II. Sicut aves non nidificant in alis molarum, nec in illis desident, nisi dum a solito motu quiescunt: ita diabolus neque locum, neque quietem in illis reperit, qui semper in motu & actione sunt; sed solum in otiosis sedem figit.

Pr. 26. v. 14. III. Sicut ostium vertitur in cardine suo (id est, aliis ingredientibus & egredientibus ad res suas agendas, cardinibus suis inhæret) ita piger in lectulo suo quiescit, dum alii ad labores surgunt.

Cassian. l. 10. de Instit. Mon. IV. Sicut febris quædam tempore præstituto ardentissimos calores & æstus ciet; ita acedia certis temporibus, & tum maxime, quando orationi vacandum esset, infestat.

S. Chrys. l. de lapsu. V. Sicut vestimentum tineam generat & nutrit; ita ignavia non solum gignit ex se desperationem, sed alit, & fovet.

Stapleton. thesaur. 5. in Sept. VI. Sicut pueri, dum in casulis luteis componendis occupantur & in arundine equitant, occupatissimi sibi videntur, cum tamen prudentum judicio meras nugas otiose tractent; sic omnes hominum occupationes: quæ ad DEI Gloriam, & nostram aut aliorum salutem non tendunt, etsi seria & gravia negotia videantur, a DEO & Sanctis velut otium & nugæ videntur.

Drexel. in Pal. p. 1. c. 9. §. 7. VII. Sicut homo contagiosus in nullum domus angulum admittitur; ita otium velut ipsissima pestis ab omnibus vitæ nostræ horis proscribendum est.

S. Ber. f. de S. Andrea. VIII. Sicut per rimam sentinæ aqua latenter intrat, & excrescit, donec navis per nautarum incuriam demergatur, ita ex otio, ac ignavia cogitationes pravæ, & concupiscentiæ multiplicantur, donec navis cordis eis succumbens in peccato perielitetur.

S. Laur. Just. c. 2. de ligno Vitæ. IX. Sicut aqua, quæ caret decursu, ac jacet in foveis, putrescit; ita & corpus otii tabe confectum concupiscentiarum ac voluptatum carnalium parit, ac nutrit insaniam.

Mansi disc. 4. n. 8. X. Sicut vas plenum, nullius alterius rei admittendæ capax est, ita, & mens, & cor nostrum, quando per fidelem nostram cum gratia cooperationem rebus repletur divinis, nullum dæmoniacis locum dabit suggestionibus, quia potius iis ingruentibus intrepide respondebit, apage hinc sis, siquidem possessio jam capta est, nec ulli ultra aditus patet, siquidem intus existens prohibet extraneum.

Senec. l. 4. nat. qq. c. 2. XI. Sicut crocodilus est animal fugax audaci, audacissimum timido; ita & crocodilus infernalis heroica opera aggredientes horret & expavescit, timidis vero gloriose insultat. Talem aliquando se præbuit Basilius Magnus, quando a Modesto Imperatoris Valentis Præfecto, per minas ad Arianorum sectam amplexandam sollicitatus, cum incredibili animositate in hæc respondit verba: Modeste, Basilio Magno jubes? Formica es, rugias licet, ut Leo. Invincibilem hanc Basilii fortitudinem S. Hieronymus adumbrasse videtur, quando illum explicans Amos textum (Qui dormitis in lectis eburneis) ita discurrit: Qui athleta est Domini, & exercetur ad luctam & præparat se contra adversarias potestates, dormit in nuda humo, imitans Jacob, & ponit sibi lapidem ad caput, quem reprobaverant ædificantes & factus est in caput anguli. Qui vero deliciis vacant, atque luxuriæ, & omnia causa ventris faciunt, dormiunt in lectis eburneis, mortui animalis, & immundis hærent ossibus, & quia pulchra videntur vitia, & præsenti nitore delectant, requiescunt in eorum lectulis, & sopore gravissimo deprimuntur. S. Ephrem modum tentationis acediæ a nobis repellendi his verbis tradit: si obveniente acedia resisteret frater operando, & se exercendo, tunc acediæ spiritum Divinæ gratiæ auxilio repelleret. Quod S. Hieronymus confirmat, dum Rusticum salubriter his verbis monet: semper aliquid boni fac; facito, ut te diabolus non inveniat otiosum.

S. Ephr. Param. 19. XII. Sicut athleta corpus suum studiose exercet, ut illud ad certaminis artificium aptum, compositumque reddat, ita, & pietatis pugil seipsum ad omne opus bonum exercere debet; cum dicat Apostolus 1. Timoth. 4. 7. Te ipsum vero ad pietatem exerce; Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est; pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ.

S. Greg. l. 1. past. c. 33. XIII. Sicut si quis in medio cursu rapidi, & præcipitis cujusdam torrentis constitutus firmare se vellet, nec ulterius progredi, in evidenti esset periculo, ne ab impetu aquarum dejectus periret: eodem modo in vita spirituali acidit, utpote quæ naturæ nostræ depravatæ opponitur; nam passionum nostrarum impetus ad vitium, ad peccatum, ad torrentem mundi sequendum nos pertrahit, nisi nobismetipsis faciamus violentiam, ut rapidum appetituum nostrorum torrentem secure transire valea-

valeamus, vincendo, & mortificando ipsos, hoc enim si commiserimus, retrogrediemur, decidemusque a spiritu, nam regnum cælorum vim patitur & violenti rapiunt illud.

S. Bonav. diat. tit. 2. c. 7. XIV. Sicut paralysis facit membra arida, & impotentia, sic acedia facit pedes impotentes ad ambulandum, manus ad operandum & membra omnia ad laborem pœnitentiæ sustinendum; unde de talibus dicitur in Psalmo: manus habent, & non palpabunt; pedes habent & non ambulabunt.

Mansi di. 35. n. 2. XV. Sicut immensum Babyloniæ Colossum exile destruxit saxum, inque minutissimos redegit pulveres (abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam in pedibus, & comminuit, tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum & aurum, & redacta quasi in favillam) ita quoque vel unicum exile saxum, id est, una negligentia, seu pigritia, circa alicujus momenti materiam admissa sufficiens est, ut humi prosternat, inque ultimum conjiciat præcipitium animam quampiam, quæ prius in virtute atque sanctitate eminenter excellebat.

Arcetur ib. n. 4. XVI. Sicut ignis rarefactus nullum caloris gradum amittit, sed tamen debilior fit, & quamvis in semetipso non minus calidus fit, quam ante, eosdem tamen, quos ante effectus producere non poterit, nec contrariis tam fortiter resistere. Ita quoque charitas, quæ cælestis quidam ignis est, per peccata venialia vere quidem non diminuitur, nec aliquem intensionis gradum amittit, attamen per illa raresit, quia cor, quod illis subjectum est, ad diversas creaturas dilatatur & extenditur, quia nunquam peccatum aliquod veniale committitur, quin sit aliquis ad objecta creata effectus; charitas autem tametsi tam extincta non sit, minorem tamen quam antea vim habet, nec est ad resistendum contrariis idonea & ideo peccata venialia non imminuunt charitatem, sed ejus fervorem.

Vit. PP. l. 5. libell. 11. n. 73. XVII. Sicut lucerna oleo & lychno præparata lucet, si autem per negligentiam non acceperit oleum, paulatim extinguitur, atque ita invalescunt tenebræ adversus eam, sed & mus veniens ad eam, volensque myxum ejus comedere, priusquam perfecte extinguatur, non potest propter calorem ignis; si autem viderit, quod nec lumen habet, nec calorem jam retinet ignis, tunc volens trahere myxum ejus, dejicit etiam ipsam lucernam in terram, quæ, si testea fuerit, minutatur, si ærea, a domino suo reparatur: Ita etiam, si neglexerit anima; paulatim recedit ab ea Spiritus Sanctus donec perfecte extinguatur calor ejus, atque ita inimicus consumit, & devorat propositum animæ illius, sed & corpus nequitiæ exterminat. Si autem quis per affectum, quem habet in Deo, bonus fuerit, simpliciter autem ad negligentiam raptus fuerit, Deus, qui misericors est, excitat in eo mentem suam &c.

S. Chrys. S. 106. XVIII. Sicut infructuosa arbor intricat cespitem, necat spatia, exhaurit terræ vires, cultorem conficit damno, afficit tædio possidentem, ac sic excidere istam, lucrum est & istam commodum non habere: sic homo utique, qui naturæ donum, munus animæ, rationis beneficium, excellentiam sensuum, judicium mentis, artis industriam, culturæ bonum per steriles atque inopes actus evertit, occupat, mergit, auctori fructum, cultori gratiam negat? Sicut arbor e terra, sicut iste e vita meretur excidi. Et sicut infœcunda arbor, si fuerit in vinea, dum fundit mortiferam subjectis vitibus umbram, inimica non sibi soli, sed etiam palmitibus fit fœcundis: ita homo deses, ignavus, non sibi fit noxius, sed multis.

XIX. Sicut acetum dentibus & fumus oculis, sic piger his, qui miserunt eum. Quasi diceret, sicut acetum valde est ingratum dentibus, & fumus oculis invisus est, ita quoque homo piger supra modum est abominabilis. *Pr. c. 10. 26.*

XX. Sicut si quis manibus ac pedibus sanus sit, habeatque ante se escas plurimas appositas, & segnitie torpens noluerit ori suo eas admovere, iisque vesci, ut animam corpusque reficiat, talis sibi ipsi necis suæ auctor est: ita quoque Monachus (seu quilibet alius piger, & acediosus) qui suavissimos divinæ gratiæ cibos expertus est, si neglexerit ipsam invocare, haudquaquam dulcedine ejus satiari, recrearique poterit, sed velut fame consumptus, auxilioque destitutus tabescet. Quis ergo illius miserebitur, qui cum gratiæ cælestis escam, si manus extenderet, gustare posset, sponte se illius suavitatis epulis per desidiam privat. *S. Ephr. S. de vit. virg.*

§. IX. MOTIVA.

I. Exemplum Dei: hinc S. Jo. Damascenus Spiritum S. non sine ingenti mysterio, divinitati ignis nomen attribuisse notat, ut per hoc insinuet, quod sicut elementum istud semper activum existit, ita quoque Deus in continua versetur operatione. Idem quoque Spiritus Sanctus, quando prima omnium vice se mundo manifestum fecit, operativum prorsus & activum se exhibuit: nam, ut Scriptura ait: Spiritus Domini ferebatur super aquas; De Verbo æterno S. Joannes pariter inquit: Omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil, quod factum est; denique de Patre æterno in primis totius Bibliæ verbis dicitur: In principio creavit Deus cælum & terram. Et ipse Christus de ipso dixit: Pater meus usque modo operatur. Ideo Bellovacensis recte ait, cum audis Deum operatum fuisse sex diebus, & in septima quievisse, frustra speras requiem, nisi post laborem. Operatur enim Deus continuo gubernando mundum, ordinando, providendo. Unde Joan. 5. Pater meus usque modo operatur. Neque prætereunda nobis est moralitas quædam, quam Oleaster his verbis adducit. Est, quod hic advertas, scilicet non quiescendum esse, nisi prius laboraveris, similiter pluribus laborandum, paucioribus quiescendum. *Mans di. sc. 14. n. 2.* *Bellov. Spec. Moral. l. 3 p. 6. dist. 1.*

II. Exemplum Christi, de quo sic discurrit Bellovacensis: Exemplum Christi habemus, qui dicit: Pauper sum ego, & in laboribus a juventute mea. Prius Dominus a labore non destitit usque ad diem mortis suæ, diebus prædicando, discurrendo, corripiendo, miracula faciendo, noctibus in orationibus insistendo. Matthæi cap. 8. 16. dicitur: Vespere au- *Bellov. Ibid.*

tem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes, & ejiciebat: At vero quamobrem Christo dæmoniacos illos liberandos iam sero obtulerunt, quonam spectat ista tarditas? Albertus Magnus inquit, quia io die occupatus crat, Verbi Dei prædicatione, ex compassione ad ignorantiam populi, & in sero per miraculum confirmavit quæ prædicaverat, & excitavit populum ad laudem Dei. Psal. 41. 9. In die mandavit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum ejus. Quæ omnia confirmans S. Bernardus, ipse, inquit, hominum sæculique auctor, quamdiu in terris visus est, & cum hominibus cooversatus est, nunquid stetit? quidem teste Scriptura: Pertransiit benefaciendo, & sanando omnes: Pertransiit ergo sicut non infructuose, ita non remisse non pigre, non lento gressu: sed quemadmodum de eo scriptum est: Exultavit ut gigas, ad currendam viam. Porro currentem non apprehendit, qui & ipse pariter non currit: Et quid prodest, Christum sequi si non contingat consequi. Ideo Paulus ajebat; Sic currite, ut comprehendatis.

S. Bern. ep. 333.

III. Exemplum Angelorum, per quos Deus continue & incessanter operatur; de quibus proinde Vates Regius ait; Qui facit Angelos suos spiritus & ministros suos ignem urentem. S. Antoninus citat S. Bernardum in hæc verba scribentem: O impudens & imprudens! millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebaot ei, scilicet ad operandum, quod cis congruit; & tu sedere præsumis, & otiari? Unde Seraphini circa thronum Dei ab Isaia sex alis instructi visi fuerunt: sex alæ uni, & sex alæ alteri; ubi Glossa ait: Propter velocem in omnibus discursum, sicut & venti alati dicuntur. Etenim cæleftes illæ intelligentiæ in continua sunt activitate, volvendo semper primum mobile, omnesque alias sphæras supernas; superintendendo tutelæ provinciarum atque regnorum, suamque circa singulos nostrum quotidie dies & noctes perficiendo sollicitissimam custodiam, nam Angelis suis Deus mandavit de te.

S. Antoninus p. 3. tit 9. c. 14. §. 1.

IV. Exemplum mundanorum, quod sic proposuit Thomas Morus: mundani, ehu! laborant, & sudant, ut eant ad infernum, cum tameo, si longe minus pro gloria Dei, & animæ propriæ salute facerent, sublimissimos sibi gloriæ gradus in cœlo comparaturi fuissent; & ideo, licet mundani in temporalibus negotiis prudentiores & astutiores sint viris spiritualibus & vere Christianæ vitæ deditis, attamen in rebus ad futuram vitam spectantibus, ab his longe superantor; & ideo Lyranus ly prudentiores, interpretatur; astuti & fervidi in temporalibus negotiis. Lucas Burgensis pariter finem a Christo in hac parabola intentum declarans, inquit: Verba sunt Christi, occasione laudatæ prudentiæ iniqui hujus villici, exprobrantis filiis Dei misericordiam suam. Eusebius Emissenus inquit: prudentiores sunt illi in malo, quam isti in bono; vix enim inveniuntur aliqui Sancti, qui tantam prudentiam habeant in acquirendis bonis æternis, qnantam calliditatem isti habent in acquirendis bonis temporalibus: pro ejus enim nocte dieque vigilant; laborant, angustiantur. Quod confirmans Stobæus sic loquitur: ut facilius & promptius labores illos sustineamus; quos virtutis & honestatis gratia subituri sumus, hæc animo reputare secum, utile fuerit; videlicet, quam multa tolerent aliqui propter malas cupiditates, ut qui amat luxuriose; & quantum sufferant alii lucrandi causa. Item quanta patiantur nonnulli, dum gloriam venantur. An non igitur iniquum foret, illos quidem hujusmodi pro nulla re honesta sustinere, nos vero honestatis gratia, & declinandæ causa pigritiæ (quæ plane pestis est vitæ nostræ) tum comparandæ virtutis (quæ nobis bonorum omnium dux est) non quosvis labores prompte subire; atqui verbis exprimi non potest, quanto præstantius sit, eniti, ut cupiditates propriæ castigentur, quam laborare ad uxorem potiendum alienam; item frugalitatem exercere, quam in comparandis pecuniis laboriosum esset: Et operam dare, ne sis ambitiosus, quam gloriæ conquirendæ causa multis negotiis molestari.

Mans. di. sc. 5. n. 1.

Stobæus §. 29.

V. Exemplum avarorum; de quo S. Augustinus eleganter sic discurrit: non est gravis avaritia? Quare ergo te de somno excitat, teque aliquando etiam dormire non finit? Et fortasse habes cum illa alterum onus pigritiæ: & ista duo nequissima onera, secumque pugnantia premunt te, & dilaniant te; non enim paria imperant, non enim similia jubent. Pigritia dicit: dormi; Avaritia dicit: surge. Pigritia dicit: noli pati frigidos dies; Avaritia dicit: tolera in mari etiam tempestates. Illa dicit: requiesce: ista non finit quiescere; jubet, non solum procede, sed & naviga trans mare; quære terras, quas ignoras? merces in Indiam deportandæ sunt. Non nosti linguam Indorum, sed intelligibilis videtur sermo Avaritiæ. Venies ignotus ad ignotum: das, accipis, emis, portas; periclitatus pervenisti, cum periculis redis, exclamas in mari exagitatus tempestate: Deus, libera me! non audis respondentem: quare? misi te? Avaritia tibi jussit, ut acquireres, quod non habebas, Ego tibi jussi, ut sine labore ante ostium tuum pauperi dares, quod habebas; Illa te ad Indos misit ad reportandum aurum. Ego tibi ad ostium Christum posui; a quo emeres Regnum Cœlorum. Tandemque hæc notatu dignissima subdit verba: laboras in jussione Avaritiæ, in jussione mea non laboras.

S. Augu. S. 22. de verb. Apost.

VI. Exemplum peccatorum, quod Bellovacensis sic proponit: vehementer & efficaciter nos excitare deberet, imo compellere labor, quem voluntarie sumunt, & gaudenter sustinent plures mundani omnibus diebus vitæ suæ, pro modico lucro vel commodo temporali. Denique si consideremus, quantos labores, timores, & pericula, quantas sollicitudines & angustias sustinent miseri peccatores pro flagitiis suis, & perversis voluntatibus suis adimplendis, quibus non vitam, sed mortem sibi mercantur æternam. Augustinus in libro de patientia ait: Intuemur, quanta in laboribus, & doloribus sustinent pro rebus: quas vitiose diligunt, quanta pro falsis divitiis, & pro

Bellovac. l. 3. Spec. p. 6. dist. 2.

pro vanis honoribus, quanta pro ludicris affectionibus periculosissima & molestissima patientissime tolerant. Pecuniæ, gloriæ, lasciviæ cupidos videmus, ut ad desiderata perveniant, optatisque non careant. Solent, imbres, nives, glacies, fluctus & procellosissimas tempestates, aspera, & incerta bellorum immanium, ictus, & vulnera, horrenda plagarum non inevitabili necessitate, sed culpabili voluntate perferre, & pro apertis sceleribus, non ut ea puniant, sed perpetrent, homines multi gravissima perferunt. Unde recte Thomas Kemp. dixit: plures mundum libentius audiunt, quam Deum; facilius sequuntur carnis suæ appetitum, quam Dei beneplacitum. Promittit mundus temporalia & prava, & servitur ei aviditate magna: ego promitto summa & æterna, & torpescunt mortalium corda. Quis tanta cura mihi in omnibus servit & obedit, sicut mundo & Dominis ejus servitur? Erubesce Sidon, ait mare: & si causam quæris, audi quare. Pro modica præbenda, longa via curritur: pro æterna vita, a multis vix pes semel a terrena levatur. Vile pretium quæritur: pro uno nummismate interdum turpiter litigatur: pro vana re & parva promissione, die noctuque fatigari non timetur. Sed proh dolor! pro bono incommutabili, pro præmio inestimabili, pro summo honore & gloria interminabili, vel ad modicum fatigari pigritatur. Erubesce ergo, serve piger, & querulose, quod illi paratiores inveniuntur ad perditionem, quam tu ad vitam. Gaudent illi amplius ad vanitatem, quam tu ad veritatem.

Th. Kem. de imit. Chr. l. 3. c. 3.

VII. Exemplum ægrorum; nam, ut recte notavit Sanctus Chrysostomus, si vel parum aliquid in corpore morbi pulsaverit, statim & medicos adhibemus, & pecuniam profundimus, & omni observantia, quæ competunt, gerimus, nec prius cessatur: quam quæ molesta sunt, mitigentur; anima vero cum quotidie vulnetetur; cum per singula lanietur, uratur, præcipitetur, & modis omnibus pereat, nec parva quidem pro ea nos cura sollicitat.

S. Chrys. l. 1. de compun.

VIII. Exemplum Creaturarum; quod sanctus Augustinus sequentibus verbis proponit: aperi oculos mentis, & corporis, videbisque singulas creaturas ad officia singula deputatas. Ecce enim sol cursum anni perficit: luna etiam mensibus, ut vicissitudinibus discurrit, & cæteræ stellæ. Omnia enim sibi deputata officia sine quiete exercent. Numquid etiam animalia bruta ad suæ naturæ industriam otium fugiunt? nunquid etiam semper laborant, ut conserventur in esse? nunquid in suis necessitatibus deficere & pigrescere ea videmus? absit: omnia enim sub obedientia sunt, omnia agunt, quod agere debent. Solus autem miser homo Acedia superatus, a suo officio frequenter recedit, & Dei imaginem in se deturpans, in Acedia perseverat. Erubesce, o Christiane, absconde te a facie Salvatoris tui, quoniam insipientior jumentis & formicis hodie factus esse comprobaris.

S. August. s. s. 17. ad fratr.

IX. Exemplum formicarum; nam, ut desidem & pigrum exsuscitet, ait sanctus Cyrillus, formicam creavit Dominus; cum enim aliquis inertem degit juventutem, tum ab animantibus rationis expertibus docetur, redarguitur a Scriptura Divina, quæ ait, vade ad formicam, o piger, & æmulare vias ejus. Unda recte infert S. Basilius: non tu tibi eandem homo diligentiam adhibebis? non tu tibi ipsi demum elaborabis? non hoc tempore præsenti fruges tibi recondes, requiemque ad futurum, formicæ exemplo, parabis? Formica temporis hyberni pabulum æstate sibi sedulo condit, & non quod hyemis incommoda nondum adsunt, otiosa tempus traducit, sed incessabili quodam intentoque studio legendi, ad semina tantisper incumbit, dum sufficiens alimentum in cellulis sibi recondet. Neque id incuria facit, sed sapienti quadam providentia, ut quamplurimo tempore pabulum sibi persistere, conservarique possit. Secat enim unguiculis fructus medios, arrososque condit, ne rursum in fruges exeant de terra, atque inutiles sibi in usum alimoniæ fiant. Cum senserit eos madefactos imbre, profert, & exsiccat: nec omni tempore id agit, sed cum præsenserit aerem serena in statione teneri, serenumque cælum. Sed & Hugo Card. consentiens: Mittit Salomon, inquit, ad formicam, quia in ejus natura fere contra omnia vitia cautela reperitur, quia parvum animal est, sic docet humilitatem; item sollicitum, sic docet vitare otium; item providum, sic docet providentiam de futuro. Galat 6. *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.* S. Hieronymus ait: cadentis sub onere humeris suis sublevabant; item arcto calle incedit, ut Hugo Cardinalis observat, & sic docet pœnitentiam Luc. 13. *Contendite intrare per angustam portam*; item terram egerit de cavernis, sic docet contemptum terrenorum; item grano pascitur, sic docet honestatem vitæ.

Apud Mem. dis. 11. num. 11.

§. X. ALIA MOTIVA.

I. Quia Deo invisos nos reddit; nam maledictus, qui facit opus Dei negligenter.

II. Quia superioribus nostris graves & molestos efficit, sicut equus assiduis stimulis ad incessum urgendus equiti permolestus est.

III. Quia proximis nostris odibiles non facit, sicut mendicos robustos videmus omnibus detestabiles, & fucos apibus exosos esse. *Epid. 6.*

IV. Quia corporis sanitatem lædit: cum juxta Hippocratem hæc duo sanitatem tueantur, cibis non satiari, & impigrum esse ad labores. Hinc equi diu stando, aquam non labendo, ferrum non utendo, corrumpitur: agricolæ vero saniores plerumque sunt otiosis & delicatis hominibus.

V. Quia nocet vehementer animæ; dum velut omnium malorum & vitiorum origo eam sceleribus replet, & in periculum salutis præcipitat. *S. Chrys. Hom. 33. in Gen. Psal. 97.*

VI. Quia sibi ipsi molestus est acediosus homo, teste S. Chrysostomo dicente: Grave malum est otium; facitque, ut facilia omnia videantur difficilia; sicut studia, & vigilantia etiam ardua & difficilia, facilia nobis sunt.

VII. Quia tentationibus dæmonis exponit; cum juxta antiquos Patres apud Cassianum, qui laborat, ab uno dæmone, otiosus ab innumeris infestetur.

VIII. Quia Christus in laboribus a juventute fuit; non decet ergo servum otio marcescere, quando ipse Dominus, & tantus quidem inter labores sudat.

Prov. v. 6. IX. Quia filii hujus sæculi tantopere laborant, ut perituras & morituras divitias congregent; quanto magis pro lucro spirituali & æternum duraturo laborandum erit?

Prov. 20. v. 4. X. Quia ipsa bruta nos ad laborem incitant exemplo suo, hinc Salomon ait: Vade piger ad formicam, & considera vias ejus, & disce sapientiam.

XI. Quia paupertatem adducit in temporibus bonis; nam propter frigus piger arare noluit; inquit idem Salomon, mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei.

Matth. 3. v. 10. XIII. Quia exitium sempiternum affert: nam omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

§. XI. MEDIA.

Bellov. spec. dist. 10. I. A*Mor Dei*; nam qui fideliter diligit, ait Bellovacensis, nec faciliter obliviscitur dilectum, nec negligit implere beneplacitum voluntatis ejus: unde, ubi parvus est amor; ibi parum invenitur de diligentia; ubi perfectus amor, ibi nulla negligentia. Deuter. 8. *Cave ne obliviscaris Domini Dei tui, & negligas mandata ejus*. Unde ergo in nobis tanta negligentia, nisi ex defectu amoris? Quod confirmans S. Bonaventura dixit: non potest frigere foris, qui intus calescit: neque ignis, & tepiditas in uno domicilio morantur, teste S. Bernardo; & ut S. Gregorius dixit: Amor Dei nunquam est otiosus; operatur enim magna, si est, si autem operari renuit, amor non est.

II. *Christi exemplum ob oculos semper habere*; Si enim solatium est miseris socios habere; Si equus præcurrentis equi exemplo ad cursum animatur; Si sua vulnera semit miles, qui ducis vulnera intuetur: quomodo non animabitur ad laborem, qui tanti Ducis labores considerat; hinc merito Christus ad se invitat dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis (tædio & difficultatis molestia) & ego reficiam vos (exemplo scilicet meo).

III. *Sanctorum exempla præclara frequenter ponderare*, sibique ipsi ignaviam illis olim S. Augustino dictis verbis exprobrare. Potuerunt isti & istæ, & tu non poteris?

S. Bern. serm. 22. IV. *Auxilium divinum implorare*: Sic enim S. Bernardus suasit dicens: Cum te torpore, Acedia, vel tædio affici sentis, noli propterea diffidere, aut desistere a studio spirituali, sed juvantis require manum, trahi te obsecrans sponsæ exemplo, donec denuo suscitante gratia factus promptior, alacriorque curras, & dicas: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.

Ps. 118. v. 32. V. *Severitatem judicii Divini studiose perpendere*: sic enim horribilem illam tubam, surgite mortui, & venite ad Judicium, cum S. Hieronymo frequenter in auribus resonantem audiemus, haud dubie a desidiæ somno excitabimur.

VI. *Vocationem & salutem suam serio amare*: sic enim tepiditatem declinabimus, ne audire cogamur: Quia tepidus es incipiam te evomere ex ore meo. Apoc. 3. v. 16.

VII. *Præsentia Dei excogitata*, quam S. Basilius efficacissimum esse medium dixit adversus Accediam. Postquam enim hanc præmisisset quæstionem: Qui piger est ad mandatum, quomodo is ita poterit excitari, uti gnavus sit? Mox respondet: Nempe si ei persuasum sit, ubique Dominum Deum adesse, & omnia cernere: & comminationem illam veram esse, quæ facta est adversus pigrum. Idem quoque remedium ex quibusdam S. Bernardi verbis deducitur, dicentis: quomodo negligens poterit fieri, qui intuentem Deum nunquam desinit intueri? At quomodo non quasi proprium illum habere videtur, qui sic eum super se videt intentum, ut omnia interiora ejus & exteriora omni hora considerare non cesset, omnesque non solum actus, sed ipsos subtilissimos motus animæ perscrutetur, atque dijudicet? In vita S. Ignatii Lojola legitur, quod cum quendam in tradito sibi munere valde remissum, atque oscitantem invenisset, quæsivit ex eo, cuinam in tali ministerio daret operam, Deone an hominibus? Cum ille se Deo utique deservire dixisset: Plectens igitur, inquit Ignatius, nam in rebus humanis minus accurate versanti jure forsan ignoverit quispiam, at immortali Deo ministrare negligenter, id vero nullo pacto ferendum est. Quisquis igitur assidue Dei præsentiam in mente sua revolverit, huic impossibile erit, ut frigidus permaneat, aut in divino servitio otiosus, quia Deus ignis consumens est. S. Basilius in reg. brev. interrog. 17.

VIII. *Continuum exercitium*: sicut enim ignis modicus faciliter extinguitur, si quis illum per materiam combustibilem fovere & nutrire negligat; eodem modo de igne charitatis dicere possumus, quod faciliter deficiat, si per negligentiam, & pigritiam nostram continuis virtutum actibus vivum conservare negligamus. S. Bernardus in sermone quodam de modo bene vivendi ita scribit: Tunc vere Deum diligis, si pro amore illius bona, quæ potes, operaris. Unaquæque sancta anima debet in se monstrare amorem Dei, & verbis sanctis, & actionibus: unde in Canticis Canticorum sponsus, scilicet Christus, sponsam, id est sanctam animam ornat, dicens: *Pone me, ut signaculm super cor tuum, & super brachium tuum*. In corde sunt cogitationes, & in brachiis operationes; ergo super cor & super brachium sponsæ: Dilectus ut signaculum ponitur, quia in sancta anima quantum ab ea diligatur, & voluntate & actione designatur, quia amor Dei nunquam est otiosus. Hinc, teste Cassiano, experientia probatum est, Acediæ vitium non declinando fugiendum, sed resistendo superandum. Et nos ipsi, si forte perobdormierit, eum frequenter movendo, torporem excutere molimur. S. Bern. serm. 11. de modo bene viv.

IX. *Non comparare se cum aliis &c.* nam ut S. Isi- S. Isidor. l. 3. Epist. 117.

S. Isidorus Pelusiota dixit, plerique hominum (vereor enim dicere omnes, quamvis istud Scriptura dicere non vereatur) non quod amplectantur sanctitatem, sed quoniam iniquioribus se ipsos comparent; sub hac ad deteriora collatione imaginaria sibi arrogant sanctitatem, non ipsa per se divina præcepta ponderantes, atque vitam suam ad illorum regulam componentes, sed cum languidis & socordibus, vitæ statum, & rerum suarum tenorem commensurantes. Quod confirmans S. Bernardus: Hinc ait, elevaris in superbiam, dum te præponis alteri. Hinc proficere negligis, dum te magnum quempiam arbitraris. Hinc demum incipis & deficere, dum tibi alterius comparatione etiam nimis egisse videris, sicque in tepiditatem incidis, & incipis remissius agere. Scimus autem, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam; &, quia maledictus, qui opus Dei negligenter fecerit.

S. Bern. s. exhor. ad frat.

X. Nunquam subsistere, ut S. Gregorius Naz. suasit dicens: Optimus esse contende, cave unquam in via virtutis subsistas, tibi enim, qui a vitiosa vita excessisti perinde esse puto, consistere, ac si in imum vitii gurgitem labereris. Hinc & Salomon ait: Cum consummaverit homo, tunc incipiet, id est, se inchoasse reputabit, ut Hugo Cardinalis ait: & quasi nihil egerit, agere illa incipiet. Nescit mens per torporem veterascere, quæ semper studet per desiderium inchoare. In libello quodam apophtegmatum ex Arabico a Druso translato, inter alias sententias hæc quoque; recensetur: Homo sapiens est, quamdiu quærit sapientiam, ubi autem putat, se ad ejus culmen pervenisse, desipit. Sed & S. David, beatus vir, inquit, cujus est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit; At vero quænam sint hæ ascensiones, quas servus Dei in corde suo disponit; per quas tandem beatus evadit, S. Hieronymus his verbis declarat: ille disponit ascensiones in corde suo, quicumque quotidie in priora extenditur, & præteritorum obliviscitur.

S. Gregor. Naz. in somniis. Eccl. 18. Ps. 83.

XI. *Odium Dei adversus tepidos considerare*, quod pathetice S. Bernardus sic proponit: Simplex natura simplicitatem cordis exquirit. Denique, & cum simplicibus sermocinatio ejus; vir duplex animo inconstans est. Non potest, quem quæritis, inveniri ab his, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Æternitas est, quæ, nisi perseveranter quæsita non invenitur. Væ peccatori terram ingredienti duabus viis: nemo enim duobus Dominis servire potest. Ne hanc quidem duplicitatem amat integritas illa, perfectio illa, illa plenitudo: indignum est enim ei, ut inveniendam se præbeat, nisi perfecto eam quærentis corde. Cæterum si odibilis est canis reversus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti, sed & ipsum quoque, quem invenerit tepidum, ex ore suo evomere incipit Deus; simulator, & proditor ubi parebunt; si maledictus, qui facit opus Dei negligenter, qui fraudulenter fecerit, quid meretur? Fugiamus hanc duplicitatem, charissimi, & a fermento Pharisæorum omnimode caveamus. Si non volumus frustra quærere Dominum, quæramus veraciter, quæramus frequenter, quæramus perseveranter: ut nec pro illo quæramus aliud, nec cum illo aliud, nec ab illo ad aliud convertamur.

S. Bern. serm. 2. de altit. cord.

XII. *Dona collata considerare*, nam ut sapienter S. Laurentius Justinianus advertit, divinum atque naturale jus, nec non & humanæ leges clamant, ut, cui plus dilectionis & muneris elargitum est, tanto amplius exigatur ab eo, & tanto magis ingratitudinis vitio quisque sit reus, quanto contra honorem, voluntatem, & præcepta sui largitoris segnior, atque protervior extiterit. Propter hoc rationalis creatura, quæ præ cæteris nobilitate naturæ & gratuitis donis sublimata est, plus cunctis suo debet famulari conditori, debet quippe ipse homo infatigabiliter exercere se, quatenus ad cognitionem beneficiorum Dei valeat pervenire.

S. Laur. Just. c. 4. de disc.

XIII. *Præmium ob oculos ponere*; uti Bellovacensis suasit is verbis: Fructus alliciens, scilicet spirituale præmium, & æternum præmium, quod modico tempore, & non multo labore potest acquiri, nam quasi pro nihilo lucrari potest homo plus, quam valeant omnes divitiæ, & omnia regna mundi, scilicet gratiam, & gloriam, de qua Psalmista ait: gratiam & gloriam dabit Dominus. In libro Judicum cap. 18. legitur: eos, qui in Lais abierunt, post reditum suis dixisse compatriotis: surgite: ascendamus, vidimus enim terram valde opulentam, & uberem, nolite negligere, nolite cessare, eamus & possideamus eam, nullus erit labor. Quando enim non jam spes præmii, sed illius aspectus nos allicit, nullus prorsus sentitur labor. Unde S. Augustinus ait: Attendis, te habere laborem, sed attende qualem ille requiem pollicetur: nunquid cogitare poteris; si illum posses cogitare, videres, te nihil laborare ad compensationem: Idem quoque S. Doctor alibi in Epistola quadam inquit: Omne opus leve fieri solet, cum ejus præmium cogitatur, & spes præmii solatium est laboris.

Bellov. spec. l. 3. p. 6. dist. 4.

§. XII. ASCETICA.

I. Cum vitium hoc, si ullum aliud, iis potissimum, qui virtuti ac perfectioni student, periculosum sit, merito etiam asceta in extirpationem illius totis viribus incumbere, &, quoniam *Tepiditatis* potissimum nomine apud viros Deo sacratos exprimitur, tria de illa specialiter advertere debet.

II. Primo itaque nosse debet, quid sit tepiditas ista, & quæ sint indicia illius; nimirum quod aliud nihil sit, quam remissio fervoris in prima conversione concepti: nam, ut S. Bernardus sapienter advertit, tepescimus processu temporis fervore conversionis nostræ. Paulatim refrigescit charitas, abundat iniquitas, ut consumemus carne, qui spiritu cœperamus: inde enim est, ut minus ea sciamus, quæ a Deo donata sunt nobis, indevoti pariter & ingrati. Timorem Domini relinquimus. Religiosam omittimus solitudinem, verbosi, curiosi, faceti etiam detractores & murmuratores, vacantes nugis, fugitantes labores disciplinæ, quoties sine nota id licet, quasi vero confestim sit etiam sine noxa.

S. Bern. serm. 1. de Annunc.

S. Anton. p. 4. t. 7. c. 2. §. 1. III. Secundo nosse debet, duplicem esse tepiditatem, de qua S. Antoninus sic loquitur: O mala tepiditas, quæ veræ spem conversionis abscindit, sed illam dico malam, quæ calorem sequitur, non autem, quæ procedit, quæ ad remissionem tendit fervoris; non quæ ad fervorem disponit. Aqua enim, quæ debet calefieri, prius tepet, quam caleat, & ista tepiditas non est mala, quia tendit ad bonum; demum postquam est calida effecta, aqua si igni non adhæreat, iterum ad teporem descendit. Hæc tepiditas mala est, quæ tendit ad frigidum, & citius congelat in glaciem, quam si calida nunquam ante fuisset, natura enim fortius agit, ubi majorem resistentiam sentit; qui enim aliquando fuit bonus, igni divino applicatus, & paulatim inde recedens, calorem illum non nutrit, sed remittit & ad talem obstinationem descendit, quod in stomacho diviææ digestionis, ubi separatur pretiosum a vili, bonum a malo, stare non potest. Hoc autem accidit omnibus spiritualibus, qui manum suam posuerunt ad aratrum, & postea se retro verterunt, in incboata pœnitentia vel religione non se conservantes.

S. Thom. 2. 2. q. 35. art. 1. IV. Tertio nosse debet gravitatem hujus morbi, ut ad ejus curationem suscipiendam tanto vehementius incitetur; Quam quidem gravitatem colligere potest ex eo, quod juxta SS. Patres tanta sit potentia, & vis hujus tepiditatis, ut, quem semel absorbuit, semper fere retineat.

V. Quarto nosse debet, quomodo tepiditas peccatum mortale sit; id quod S. Thomas suo more clare explicat sequentibus verbis: Potest dupliciter contingere, quod negligentia sit peccatum mortale; uno modo ex parte ejus, quod prætermittitur per negligentiam: quod quidem si sit de necessitate salutis, sive sit actus, sive circumstantia, erit peccatum mortale. Alio modo ex parte causæ, si enim voluntas in tantum sit remissa circa ea, quæ sunt Dei, ut totaliter a Dei charitate deficiat, talis negligentia est peccatum mortale; & hoc præcipue contingit, quando negligentia sequitur ex contemptu: Idem Angelicus Doctor in alio quodam articulo differentiam explicans, quæ est inter peccatum veniale & mortale in communi, ad Acediam deveniens inquit: Motus Acediæ in sola sensualitate, quandoque est per repugnantiam carnis ad spiritum, & tum est peccatum veniale; quandoque vero contingit usque ad rationem, quæ consentit in fugam & horrorem; & detestationem boni divini, carne contra spiritum omnino prævalente, & tunc manifestum est quod Acedia est peccatum mortale.

S. Antioch. hom. 26. de acedi. VI. Quinto nosse debet, quo præcipue tempore hæc Acedia oppugnet: id quod S. Antiochus fat clare indicavit, dum dixit: Tali suggerit dæmon hic acediæ cogitationum intemperiem, nempe alio ut emigret, & quia tempus omnia, & labor omnis vacua sibi erunt, & frugis bonæ inania, ni se ad alia confert loca. Et paulo post subdit: Si quando dæmon hic ex adito cellæ non quieverit extrudere, tunc hora maxime Communionis ipsum aduritur, ut ejus mentem dissipet, & in diversa abripiat. Avocat a laudibus divinis, mentem reddit vacuam bonæ operationis, & ab omni fruge alienam; cuncta hæc quid aliud operatur, quam iners otium, & socordia animi lentescentis? Neque hic maligni spiritus quiescit astutia, siquidem, ut religiosum in via Dei negligentem desidemque reddat, negotiorum temporalium curis ipsum illaqueat: unde idem subdit Author: talem in posterum mundi negotiis curat obstringendum, atque ita irretitum, velut ossa porrecta sensim ioescat, & decipit istis occupationibus, quousque tandem deturbat e fastigio Monasticæ professionis.

S. Bern. hom. 4. ser. 2. p. 1. VII. Sexto nosse debet, cur tam difficulter curetur hic morbus; id quod S. Bernardinus his verbis indicavit; Reputant se (tepidi & acediosi) sanctos, & in peccatis non advertunt, dicentes: Quæ aut qualia peccata commisi ego? Nunquam violavi virgines, non adulteravi, non succendi sacras ædes &c. Quid mali feci? Et sic isto modo se excusat tepidus, non videns, quod tunc intricatus est, &c. Horum status est periculosior omnibus aliis, quia melius est esse facinorosum, quia sceleratus cognoscens se pessimum, tremit dicendo: Heu miser, quot mala feci! Essem mille mortibus dignus: & sic sæpe se humiliat Deo, flendo de peccatis suis. Tepidi sunt ad instar panni nigri, in quo non bene videntur maculæ, & in albo panno omnis macula quantumcumque parva discernitur. In progressu vero ejusdem sermonis inquit idem Bernardinus: magna & reprehensibilis est ægritudo tepidorum, qui se justos putant, cum sint peccatores, & si quid boni habent in se, non Deo, sed sibi attribuunt.

Mansi disc. 2. n. 4. VIII. Septimo nosse debet, cur tepidi magis, quam frigidi, Deo sint exosi & abominabiles, cujus rationem Mansi sequenti discursu indicat: mysteriis plena sunt illa Ecclesiastici verba: melior est canis vivus leone mortuo: veruntamen licet ab omnium sapientissimo homine, quem mundus habuit, hæc verba dictata fuerint; prima tamen facie videtur, pellem leonis mortui incomparabiliter magis appretiandam esse, quam canem vivum quemcumque. Hugo Cardinalis igitur textum illum in sensu mystico his verbis ad nostrum exponit propositum, inquiens: *Melior est canis vivus, id est, peccator pœnitens, leone mortuo, id est, quam justus torpescens*; Cujus hæc potest esse ratio; quia anima, quæ vivit in gratia, si a vita spirituali remittat, & tepide vivat, ab amicitia Dei decidendi periculum incurrit; Unde in Apocalypsi dicitur: *Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus, sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.* Veruntamen videri non immerito posset melioris conditionis esse eum, qui tepidus est, & non frigidus, quia frigidus nullum prorsus caloris gradum participat; sicut tepiditas, similiter secundum allusionem moralem satius est, animam quandam centum peccatis levioribus, quam unico mortali esse obnoxiam. Veruntamen optime dicitur, *utinam frigidus esses*: quia ex tepiditate perniciosissima quædam nascitur consequentia, quando enim quis cum fervore Deo servivit, ac de-

demum in ejus servitio relaxatur: & in medio spiritualis vitæ defatigatus, cœpta spiritualia exercitia intermittit, non solum ut plurimum ad pristina redit peccata, verum etiam aversionem quandam concipit a facienda pœnitentia; unde Apostolus ait: *Impossibile est, eos, qui semel illuminati sunt, gustaverunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti & prolapsi sunt, rursum renovari ad pœnitentiam.*

Mansi dis. 1. n. 6. IX. Octavo nosse debet legitimum per solida & efficacia remedia morbum hunc curandi modum; qui quidem modus in sequentibus industriis consistit. 1. Ante omnia conetur tollere radicem morbi, & quia plerumque hæc tepiditas ex inordinato amore, seu concupiscentia alicujus rei creatæ oritur, hanc efficaciter subtrahere studeat; alioqui enim frustra alia media adhibebit. Late porro radicem hanc indicavit Mansi sequenti discursu: filii Ruben, & Gad defatigati, ulterius progred. nolentes, coram Moyse comparuerunt, rogantes, ut illos in loco, qui ad pascenda animalia copiosissimus erat, remanere permitteret: *Regio enim uberrima est ad pastum animalium, & nos servi tui habemus jumenta plurima.* Ecce tibi veram causam, ob quam homines in via Dei contepescunt, ob nimiam videlicet adhæsionem ad bona terrena. Unde S. Philippus Nerius dicere consueverat, quod quantum de affectu suo homo tribuit creaturis, tantumdem de eodem affectu suo adimit creatori. Acediosi igitur & pigri cum Ruben & Gad pro nihilo habuerunt terram desiderabilem, quia bonis terrenis intensi, cælestia bona nihil faciunt. 2. Medicorum more suaviora quædam illi remedia proponat, qualia sunt imprimis oratio ad Deum, uti suasit S. Augustinus dicens: Agnosce te in illa tentatione tædii, cum adest, & clama ad Dominum, ut de necessitatibus tuis etiam hic liberet te. Et de hac tentatione liberatus cum fueris, confiteantur illi miserationes ejus. Deinde suadet illi, ut ipse quoque Deo cooperetur, & pro viribus resistat Acediæ, honestis occupationibus se onerando. 3. Si hæc nihil proficiant, severiora & magis amara remedia adhibeat, ostendendo ei, in quam malo statu versetur, & quanto periculo, ne evomatur ex ore Dei, & vocatione sua excidat. Jubeatur considerare, quid in vitæ termino de hoc suo vivendi modo sit sensurus, revocenturque ei in memoriam illa S. Bernardi verba: Quis ille pavor erit, o anima mea, cum dimissis omnibus, quorum tibi est tam jucunda præsentia, tam gratus aspectus, cohabitatio ipsa tam familiaris, sola ingrediens incognitam penitus regionem, occurrentia tibi catervatim ruere teterrima illa monstra videbis? Quid tibi in die tantæ necessitatis occurret? Quis tuebitur a rugientibus præparatis ad escam? Quis consolabitur? Quis deducet? Imo moneatur, ut hanc suam miseriam ex aliorum tepidorum vita cognoscere studeat, sicut S. Gregorius suasit his verbis: Scribitur in Job: Considerate semitas Theman, Austri, inquam, sive teporis, quia in nobis minus dijudicanda credimus, quam sint turpia, in aliorum actibus cognoscimus. Sicque fit, ut ad semetipsam mens redeat, & agere, quod reprehendit, erubescat: Quasi enim a speculo fœda facies displicet, cum mens a vita simili, in seipsa, quod aversetur, videt. Denique si tepiditas hæc nimis altas radices fixisse videtur, imitetur exemplum illorum medicorum, qui in simili casu longiorem curam per acidulas vel alias medicinas suadent, horteturque, ut in solitudinem spiritualem secedens, sacris exercitationibus vacet & tum ex peccatorum suorum, novissimorumque seria meditatione, tum ex vita ac passione Christi considerata, aliisque piis exercitiis in hoc secessu obiri solitis ignem & fervorem charitatis in se accendat, quo tam noxiam tepiditatem fuget.

S. Aug. in Psalm. 100. — *S. Bern. serm. in 6. tribunal.* — *S. Greg. in cit. loc.*

§. XIII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Matth. 13. v. 24. I. Ex occasione thematis: *Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & superseminavit zizania*, ostendi possunt mali fructus acediæ, & zizania, quæ interea in mente hominis velut agro seminantur a diabolo. Videlicet. 1. Malitia seu detestatio bonorum spiritualium. 2. Rancor seu indignatio erga personas inducentes ad bona spiritualia. 3. Torpor circa præcepta necessaria. 4. Pusillanimitas ab arduis consiliis. 5. Desperatio seu recessus ab ultimo fine. 6. Curiositas & evagatio ad objecta illicita. 7. Verbositas, dum per collocutiones vanas solatium quæritur. 8. Instabilitas in locis & propositis mutandis. 9. Tristitia ex carentia veri solatii exorta. 10. Inquietudo mentis, dum ubique pacem & quietem quærit, & nusquam invenit. Excitentur proinde auditores, ut somnum acediæ excutientes vigilent, caveantque, ne inimicus ejusmodi zizania superseminans triticum bonorum operum suffocet, & perdat. Alios effectus acediæ adducit, & fusius explicat Marchantius, nempe teporem, mollitiem, somnolentiam, otium, dilationem, tarditatem, negligentiam, inconstantiam, quas vide loc. cit. *March. Hor Past. tr. 7. le. 4.*

Matth. v. 6. II. Ex occasione thematis. *Domine, puer meus jacet paraliticus in domo, & male torquetur*: Potest acedia paralysi comparari. 1. Quia ut paralysis omnibus prope membris sanitatem & virtutem movendi aufert: præcipue vero pedes a gressu, manus ab opere, corpus a motu impedit. 2. Quia accediosus ut paralyticus ab aliis, semper moveri & portari debet, valdeque molestus est Deo, SS. Angelis & cælitibus, superioribus, æqualibus & inferioribus. 3. Quia non minus quam paralysis est malum valde diuturnum, & prope incurabile? Unde merito vocandus Christus, ut curet. Vocabitur autem, si frequenter velut liberalissimus præmiator bonorum operum & laborum; vel ut severissimus vindex ignaviæ aliorumque peccatorum consideretur, si enim de quovis verbo otioso tam rigide rationem se exacturum dixit; quanto strictiorem de operibus non otiosis dumtaxat, sed etiam tam graviter malitiosis exacturus est.

III. Ex occasione thematis: *Quid hic statis tota die*

Matth. 20. v. 6. *die otiosi?* Dici potest, Christum, sicut variis horis otiosos invitavit ad vineam, ita indicare voluisse; varios esse hominum status, qui acediæ sunt subjecti. 1. Status est *adolescentiæ*, quæ vel maxime fugere acediam debet, & formicæ more congregare, quod in seram ætatem conducere possit. 2. Est *juventutis*, quæ sicut magis ob ætatis & corporis vigorem ad vitia inclinatur; ita magis quoque acediam & otium velut omnium vitiorum radicem fugere debet. Hinc Salomon monet: Memento
Eccl. 12. v. 1. Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus, afflictionis, & appropinquent anni de quibus dicas: Non mihi placent. 3. Est *virilis ætatis*. Qui, uti viribus maxime pollet (unde, & nomen accepit) ita magis etiam labori vacare debet, quia, cui multum datum est, multum exigetur ab eo.
Luce 12. v. 48. 4. Est *provectioris ætatis*: cui sicut plerumque varia officia committuntur, ita major quoque incumbit obligatio laborandi pro gloria Dei, & subditorum bono; alioqui potentes potenter tormenta patientur, & fortioribus fortior instat cruciatio. 5. Est *senii*, cui, sicut parum restat temporis, ita vel maxime conari debet, ut optime illud impendat, & ad rationem reddendam se præparet. Certe si axioma illud: *In fine velocior est motus*: alibi locum habet, in senio habere debet. Excitentur proinde hi omnes status, ut Christum vocantem in vineam sequantur, & promissi denario beatitudinis æternæ dignos se efficiant.

Luc. 7. v. 14. IV. Ex occasione thematis: *Adolescens, tibi dico surge*: Vel, *surge, qui dormis, & exurge a mortuis*: Dicere potest concionator, se hodie excitatoris munere functurum, & omnes qui somno acediæ immersi sunt, illa formula, qua alicubi studiosi excitari solent: Nimirum
Ephes. 5. v. 14. *bonus dies Domini studiosi, surgite tempus est* excitaturum. Ostendat subinde per sententiam S. Bernardi supra jam citati quale sit tempus,
Matth. 3. v. 2. videlicet 1. *ad agendam pœnitentiam*, juxta illud S. Joannis Baptistæ monitum; pœnitentiam agite; appropinquavit enim regnum cæ-
Eccl. 9. v. 10. lorum; 2. *ad acquirendam gratiam*: Juxta monitum Salomonis: Quodcunque potest facere manus tua instanter operare &c. & Christi: Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est: Venit nox, quando nemo po-
Joan. 9. v. 4. test operari. 3. *Ad gloriam promerendam*: Ostendatur proinde ejus magnitudo, & inferatur illud pii ascetæ, age, quod agis: fideliter labora in vinea mea, ego ero merces tua. Scri-
L. 3. de Imi. c. 4. be, lege, canta, geme, tace, ora, sustine viriliter contraria, digna est his omnibus, & majoribus præliis vita æterna.

V. Ex occasione thematis: *Per agrum pigri hominis transivi, & ecce totum repleverant urticæ, & operuerant superficiem ejus spinæ*:
Prov. 24. v. 30. Dici potest, Diabolum, ut homines in suam potestatem redigat, & in ea retineat, varias munitiones erigere uti per singula vitia capitalia ostendi potest: unam autem erexisse in medio agri; hanc intra terram habere cavernam pro militibus eam propugnantibus, undique cinctam esse spinis, ædificatum in eo templum Priapo, cui Asinus pigrorum symbolum offerri consuevit, propugnari autem a quatuor cohortibus seu speciebus: nimirum ab adolescentibus voluptati deditis: a negotiatoribus lucro augendo, & divitiis cumulandis intentis: a tepidis clericis & religiosis, & a desperatis peccatoribus, hæ enim hominum classes potissimum acediæ sunt subjectæ. Explicentur postea singulæ hujus propugnaculi partes, dicaturque 1. in agro exstructum, quia inter optimas merendi occasiones committitur hæc acedia. 2. In terra habere cavernas, quia homines acediosi plerumque toti sunt terrenis cupiditatibus immersi, ut qui cælestibus deliciis careant. 3. Spinis cinctam esse, id est, actionibus infructuosis, & quotquot eos tangunt; maxime autem ipsos authores pungentibus, eorumque conscientiam vellicantibus. 4. Templum Priapo ædificatum, quia tales seipsos eidem tanquam pigrum asinum immolant, & pro Deo ipsum venerantur. 5. Propugnari a dictis quatuor hominum generibus, quia cum in iis præcipue inveterata sit acedia, merito illi quoque eandem præ aliis propugnare dicuntur. Ostendatur dein, quomodo hoc propugnaculum expugnari debeat, scilicet ignem fervoris applicando spinis, quibus cinctum est, hunc autem ignem de cælo petendum, considerando præmii magnitudinem, quod fervori huic promissum est.

VI. Ex occasione thematis: *Vade piger ad formicam, & disce sapientiam*: Ostendi potest, quomodo accediosi sedulitatem a formicis discere debeant. 1. Ut, sicut formicæ sunt providæ de futuro tempore, ita & ipsi non ad præsentem dumtaxat brevissimam vitam, sed etiam futuram oculos conjiciant, sibique pro ea mature & copiose provideant. 2. Ut, sicut formica nunquam est otiosa, sed onera etiam majora, quam ipsa sit, portat; ita etiam acediosi seipsos vincant, & semper utili labore, licet importabilis videatur, se occupent. 3. Ut, sicut formica suos labores & grana sollicite conservat, detruncando, ne germinent: tempore pluviæ abscondendo, ne madefacta putrefiant: tempore sereno ea Soli exponendo; ita & ipsi opera sua bona pari sollicitudine custodiant, eaque tum a pluvia vanæ gloriæ defendant; tum Soli justitiæ per legitimam intentionem exponant. 4. Ut, sicut formica tam constans est in labore, ut etiam in silice vestigia relinquat, ita & ipsi perseverent in laboribus usque ad finem, ut salutem consequantur. 5. Ut, sicut formica una alteri sua grana communicat, ita & ipsi sua bona ex charitate aliis libenter largiantur.

VII. Ex occasione thematis; *Omnem malitiam docuit otiositas*; ostendatur, quomodo vere pigritia, & otium omnia peccata doceat, discurrendo per reliqua sex peccata capitalia, & demonstrando, quomodo. 1. Superbiam doceat, dum pigri meliores se aliis æstimant, sibique ab aliis serviri cupiunt. 2. Avaritiam, dum hoc ipso, quod laborando propria bona acquirere nolint, aliena appetant. 3. Invidiam, dum de aliorum prosperitate laboribus suis parta tristantur. 4. Gulam, dum spiritualibus carentes solatiis, carnalibus inhiant voluptatibus, & tempus edendo & bibendo fallere conantur. 5. Luxuriam, dum caro sicut equus Eccl. 33. v. 29.

otio-

Matt. 12. v. 40. otiosus & bene pastus, lascivire incipit. 6. Iram, dum graviter succensent, & indignantur illis, qui ipsos ad laborem, & saniora consilia incitare moliuntur, ut vere impleatur in illis; quod olim Christus de immundo Spiritu dixit, quod scilicet inveniens domum vacantem assumat secum septem alios Spiritus nequiores se.

§. XIV. MISCELLANEA.

Fuga.

S. Chrys. hom. de petit. Fil. Zebed. I. S. Chrysostomus responsionem considerat, quam Christus duobus fratribus sibi perquam dilectis tunc dedit, quando per matrem suam primas, in regno suo, sedes postularunt; ajebat enim: *non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo.* Quasi diceret: laboribus coronas propono, & laboribus honores, & præmia sudori. Hæc apud me commendatio valet maxime, quæ ab operum exhibitione promanat; videsne non frustra dixisse, nec ipsius esse, nec Patris, sed eorum, qui decertant, labores exantlant, & molestiis conflictantur? vides, fieri non posse, ut ex illis, qui otiosi sunt, ac desides, & supini jacent, ullus aliquando salvus fiat?

Mansi dis. 7. n. 6. II. Considerandus est, inquit Josephus Mansi, textus ille sponsæ, quando dixit: *Ego dormio; vox dilecti mei pulsantis: aperi mihi, soror mea.* Anima enim ista obdormierat, id est, negligenter, & tepide vivebat; quam proinde Sponsus Cœlestis a socordiæ suæ somno excitare volens, fortiter inclamavit, suasque inspirationes immisit, animæ quoque fores, ut aperiret, pulsavit, ut iis apertis liberum ad cor aditum acciperet; Motiva vero aperiendi hæc adduxit: *Quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.* At vero quid inter se commune habent ros, & invitatio, qua sponsus dilectam suam a pigritiæ somno expergefacere fatagit? Responderi quidem posset, Christum hisce verbis innuere voluisse, quod ejus tepiditas totidem spinis suum transfigeret caput, quot erant transgressiones veniales, per guttas roris denotatæ, quia etiam hæ culpæ, quando sunt deliberate & voluntarie commissæ, ei displicent. Aptius tamen ad præsens propositum nostrum respondemus, quod scilicet per hunc rorem pigritia & accedia denotetur: quia sicut ros non nisi cælo sereno, & sub aere temperato, id est, non nimis calido, nec excessive frigido stillare solet, ita ros tepiditatis non descendit in animam, nec in caloribus majoribus, id est, in fervore spiritus, nec pariter tempore rigidissimi frigoris, scilicet quando est tribulata & tentata, sed tunc vel maxime stillat, quando se cælo sereno gratiæ frui censet, & quasi securam se reputat: ex hac namque securitate præsumptionem quandam concipiens, fervore charitatis & devotionis relaxatur. Hic ros mysticus caput Christi, ut ita dicam, offendit, & ideo lamentatur, dicens: *Quia caput meum plenum est rore &c.* Imo hic dolor stomacho pariter communicari videtur, dum eidem vomitum causat, & nauseam, *quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.*

Ib. disc. 21. n. 4. & 5. III. Inter omnes alios antiqui Testamenti Heroes, duo fuerunt illustrissimi, atque ideo a Deo in cælo & in terra, præ aliis sublimati, ambo enim primi sunt in Genealogia unigeniti Filii sui. Liber generationis Jesu Christi Filii David, Filii Abraham. Ambo quoque fuerunt præ cunctis aliis generis humani accepti & privilegiati, eo quod maximopere in ejus obsequio ferventes se probarint. Vix enim Abraham a Deo vocatus fuerat, dicente: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo Patris tui, & veni in terram, quam monstrabo tibi*, cum ecce sine ulla dilatione egressus est, sicut præceperat ei Dominus. Quando in Mambre juxta limen tabernaculi sedebat, iners & otiosus videri potuisset, maxime cum tempus meridianum esset, quo homines dormire solent: at vero ut S. Ambrosius bene observat, ante ostium sedebat Abraham, sedebat meridie, quando alii requiescebant, ipse hospitum explorabat adventum, & paulo post subjungit: studium hospitalitatis studiosissime requirebat. Non otiosus sedet, qui longe aspicit; nec aspexisse contentus, cucurrit obviam. Festinavit occurrere, quia non satis est recte facere, nisi etiam matures quod facias. Festinanter manducare Pascha lex jubet; uberiores enim fructus habet celerata devotio. Disce, quam impiger esse debeas. Sed & David ardentissimum se Dei amatorem ostendendo Dei sibi cor lucratus fuit, juxta illud: *Inveni hominem secundum cor meum.*

IV. Zacharias Propheta Dei, de adventu Filii Dei, Messiæ promissi, inquit: *Ecce ego adducam servum meum orientem.* Et in cap. 6. ejusdem Prophetiæ pariter inquit; *Ecce vir oriens nomen ejus.* At vero dic sodes, si nosti, cur Propheta Messiam venturum potius orientis quam occidentis nomine appellat, maxime cum eo fine venerit, ut mundum moriendo redimat? Respondetur, Prophetam dicere velle, quod Messias, tanquam verus sol justitiæ in Orizonte hujus vitæ mortalis, velut sol quidam, claraque lux promicaturus sit, quæ semper crescit, & adaugetur, usque ad meridiem. Quasi lux splendens procedit, & crescit, &c. Unde Christus, ad nostram doctrinam, videri debeat, quasi crescere in sapientia & ætate, & gratia, id est, ut S. Bernardus declarat, secundum quod apparebat, intelligendum est (a principio enim perfectus, a principio plenus fuit spiritu sapientiæ) ad instructionem fidelium, qui in perfectione, & spiritu semper crescere debet. S. Paulus Philippensibus sensum, quem de semetipso habuit, his verbis exponit: *Fratres, ego non arbitror me comprehendisse. Unum autem, quæ retro sunt, obliviscens, ad ea vero quæ sunt priora extendens me ipsum, ad destinatum persequor bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu.* Quicunque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus. Idem disc. 12. n. 1.

V. Ecclesiasticus apta quadam similitudine distinctionem declarat, quæ est inter illum, qui semper in spiritu proficit, & inter alium, qui contentus est remanere in eo statu, in quo est, nec ulterius proficere desiderat; dicit igitur; *Homo sanctus in sapientia manet sicut Sol, nam stultus sicut Luna mutatur.* Sol autem, ut in principio diximus, quando ab orien- Eccl. 1. 27.

riente oritur, & exsurgit, semper altius & altius ascendit, suosque luminosos radios diffundit; luna autem, quando luminosissima est, tunc declinat, & deficit: Et ideo Ecclesiasticus appellat illam *luminare, quod minuitur in consummatione*. Hæc autem est multorum spiritualium ingens stultitia, quod postquam ad eminentes virtutis gradus pervenerunt, jam se securos esse existiment, quod amplius non deficient, nec retrocedent, & ideo sibi sistunt, & in præcedentibus fervoribus intepescunt, donec omnimoda sequatur spiritualis vitæ nausea. Hi autem, qui tales sunt, insignem illam S. Bernardi in Epistola quadam traditam auscultent doctrinam, dicentis; quod si studere perfectioni, esse perfectum est, profecto nolle perficere, deficere est; ubi ergo sunt, qui dicere solent: sufficit nobis, nolumus esse meliores, quam patres nostri? O monache, non vis proficere? Non vis ergo deficere? Nequaquam. Quid ergo? Sic mihi, inquis, vivere volo, & manere in quo perveni, nec pejor fieri patior, nec melior cupio. Hoc ergo vis, quod esse non potes. Quid enim stas in hoc sæculo? Et certe de homine specialiter dictum est: Fugit velut umbra, nunquam in eodem statu permanet.

S. Bern. Ep. 251.

VI. Inter alios antiquæ legis ritus, quibus Deus ab electo populo suo honorari, colique volebat, non infimus ille est, quo jussit super tabernaculi mensam duodecim perpetim asservari panes, quos propositionis panes appellatos, calidos esse, omnique die renovari per duodecim alios pariter calidos substitutos præcepit. Merito admiramini decretum; nunquid enim Deus ille, qui de seipso testatur, inquiens: *Ego sum panis vivus*, nunquid ille, inquam, hujusmodi indigebat alimento? Minime quidem: sed figurative panes illi duodecim, totidem significabant tribus populi Hebræi, qui inter omnes mundi nationes unius veri Dei lumen possidebat, eique debitum præstabat obsequium. Per illam igitur duodecim panes calidos habentem mensam denotabat Dominus, quod populum Hebræum suo in cultu ferventem esse vellet, neutiquam frigidum aut pigrum. Hosque ipsos panes quotidie renovari voluit, ut scilicet indesinenter bona nobis proposita renovanda, nosque ipsos ad multiplicata virtutum, & perfectionis exercitia absque ulla defatigatione, aut tepiditate excitandos esse doceremur, eam imitaturi amoris divini sponsam, quæ animæ electæ figura, nunquam descendens, aut subsistens, sed semper ascendens exhibetur: de ea namque dicitur: *Quæ est ista, quæ ascendit &c. Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum &c.* Quæ omnia verba profectus, progressus, & incrementi spiritualis sunt expressiva. Indefesse eam ad exemplum nostrum insecutus est Apostolus, qui de se ipso veraciter gloriabatur: *Sic curro, non quasi in incertum*. Ideoque Augustinus hoc salutari nos omnes munit consilio, dicens: Nemo dicat; sufficit, justus sum. Ubi dixerit, sufficit, inhæsit. Attende Apostolum, cui non sufficit. Ille currit, tu hæsisti? Ille dicit, se nondum perfectum, tu de perfectione gloriaris? Id quod S. Bernardus in quadam Epistola pariter nobis inculcare nititur, dum ita scribit: Nemo quippe perfectus, qui perfectior esse non appetit, & in eo quippe perfectiorem se probat, quod ad majorem tendit perfectionem.

Mansi dis. 12. nu. 11.

VII. Democritus aliquando interrogatus: quare industrii ab inertibus differrent? respondit: qua impii a piis, spe nimirum bona; laboribus quippe incumbens, suæ industriæ sperat præmium amplissimum; ignavus autem desperans, nullam habet bonorum futurorum spem, qua fulciatur. Homo etenim piger, & iners merito timere debet, ne tanquam palea in æternum & inextinguibilem conjiciatur inferni ignem, juxta illud: *Paleas comburet igne inextinguibili*.

In theatro vit. hum. tit. Ignavia.

VIII. Bellovacensis factum quoddam refert curiosum, quod contingit cuidam, qui in suis agriculturæ laboribus socors & negligens, & consequenter ad paupertatem redactus erat; hic etenim ad vetulam quandam, quæ apud omnes venefica audiebat, accessit, ab eadem exploraturus, unde mala ejus sors derivaretur, quæ quotidie de malo in pejus abibat, ab eaque aliquod ad conciliandam sibi rerum suarum prosperitatem remedium poposcit. Illa circumspiciens eum, notavit illum multa oppressum pigritia, & dixit: Quod mane surgeret, & attenderet, quid primum ei dicerent hirundines aut cornices, cum primo surgerent: similiter hoc idem attenderet, cum sero iret cubitum, & ad eam rediret, & dicta harum avium referret; quod cum attendisset, rediens ait, quod voces dictarum audierat, sed non intellexerat, quid vellent ei dicere, vel quid garritus earum significaret. Tunc illa ait: dixerunt tibi, si intellexisses: Cuba tarde, & surge cito, & discurre pro cibo, & habebis bladam in sacco. Si non dixerunt hoc tibi verbo, dixerunt tamen exemplo suo, quia ejusmodi aves mane surgunt, & tota die discurrunt, & per multum laborem sibi necessaria acquirunt; unde & tu fac similiter.

Bellov. disc. 1. spec.

IX. Jeremia Propheta orbi fatalem stragem, calamitosamque ruinam inde potissimum illatam affirmat, quod officii sui obligationes obiter tantum, ac perfunctorie aspexit, levibusque passibus momenta suorum debitorum pertransiit: *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde*: ait ille cap. 12. v. 11. Unum hoc totam in rudera detraxit terram, quod non fuerit, qui fixis cogitationibus pensaret, quam multis & magnis modis Deo servire obligati omnes essent. Notandum in his, quanto cum mysterio Propheta terræ appellatione donet hominem, qui non reddit fructum, quem debet Domino, cui tam magnum in modum est obnoxius. Quænam præcipua causa sit, quod terra non satis fructificat, neque respondet expectationi ejus, qui tritici semina illi credidit? Ea nempe, quod nec aratro, quantum par, subjicitur, nec vomere satis proscinditur, ac perstringitur, ut exsurgere in culmos grana, atque in spicas explicare sese possint. Nam ut bene dicendi magister Hispanus Quintilianus lib. 10. c. 3. ait, terra alte effossa generandis, alendisque seminibus fœcundior est. Quæ, vero leviter solum, & secundum superficiem, tantum tenuiter rumpitur

Did. Nys. p. 1. polit. c. 6.

pitur raditurque magis, quam sulcatur, ea seminis jacturam facit, & dominum suum suo labore defraudat, sudoremque illius plerumque lædit, & lassitudinem frustratur, ad hunc modum *vitio hominum fit*, inquit Jeremia, *quod terra vastetur, quia nullus est, qui recogitet corde*, aratrum meditationis non penetrat terram pectoris, obligationum suarum momenta nemo satis expendit, nec quisquam est; qui animum, ut debet, advertat ad statum, cui se consecravit. Quid enim non a se obtineret homo, si altius seipsum scrutaretur?

Idem in vit. A. Anab. l. 1. c. 6. X. Propheta regius de Hebræis dixit: *Quemadmodum Patres eorum conversi sunt in arcum pravum*. Psal. 77. 57. hoc est, non degenerarunt improbi illi, & perfidi a majoribus suis, sed pro eorum more & pravi arcus solemni, ad malitiam sunt conversi. Quid voluit iis verbis indicare Propheta? S. Bruno sic exponit illum versum Davidicum: Arcus pravus, cum prius intenditur, aliquantulum ejicit, postea vero paulatim remittendo ex toto deficit: Sic & ipsi prius in præceptis Dei valde intensi, & aliquantulum operati, paulatim remittendo ex toto defecerunt. Vitiosus arcus cum jaculum unum, alterumve ejecit, prorsum dissolvitur, ut nullus sit illius deinceps ad explosionem usus: sic & Hebræi olim, & hodie Christiani plurimi sunt, fueruntque arcus pravi, qui cum initio essent firmi, & validi, postea fiunt laxi & ignavi, & oscitabundi ac remissi. Quanta sæpe asperitate macerant aliqui carnes suas inter prima virtutis rudimenta? quam acriter mortificant suas passiones! quam crebro adeunt Sacramenta! quam sunt observantes silentii! quam amantes latebrarum & recessus! at quam cito hæc omnia intercidunt! quam facile desistunt! communis hæc multorum est infelicitas: prius in præceptis Dei valde intensi, & aliquantulum operati, paulatim remittendo ex toto deficiunt.

Damnum.

Mansi disc. 33. n. 2. XI. Vita nostra stationi bellicæ assimilatur a Propheta dicente: *Militia est vita hominis super terram*, quæcumque autem vel minima negligentia, & oscitantia sufficiens est, quæ nos prædam constituat inimici, multasque ei conciliet victorias; ideoque Vegetius hanc susius prosequens materiam, tale posteris reliquit documentum: Multa sunt discenda atque observanda pugnantibus, siquidem nulla sit negligentiæ venia, ubi de salute certatur. De æterna animæ nostræ salute negotiamur: ideoque qualiscunque etiam minima circa ejusdem assecurationem admissa negligentia, si denique in gravia peccata desinat, pœnis castigatur æternis.

S. Antoninus Pad. ser. infra oct. Nat. XII. Deus olim cum Hæbræorum populo omnium primogenitorum oblationem, tam de hominibus, quam de animalibus faciendam præcepisset, ab hac oblatione solum asini primogenitum excepit dicens; *Primogenitum asini mutabis ove*. Sed quonam id mysterium factum fuisse putas? certe non alio, quam quia asinus pigerrimum est jumentum, ideoque tardum habens gressum, ad properandum nonnisi fuste & fuste adigitur. Audiamus hac de re S. Antonium de Padua in sermone quodam ita loquentem: *In asino semper reperitur torpor negligentiæ, quæ est sentina omnium vitiorum*; Unde dicitur asinus, quasi alta sinens? torpor enim negligentiæ non alta conscendere; sed per plana semper vult ire, unde Gen. 22. dixit Abraham ad pueros suos: *expectate hic cum asina*. Pueri sunt pueriles, & carnales affectus, qui expectant cum asinino torpore, & tarditate.

XIII. Nusquam constat, quod Israelitæ in Ægypto genua sua coram Idolis flexerint, vel murmurationibus & detractionibus suis justitiam Dei exasperaverint, præterquam in deserto, ubi cum mulieribus Madianitarum inverecunde fornicati sunt, aliisque enormibus excessibus sese commacularunt, in quorum condignum supplicium Deus illos per quadraginta annos velut vagabundos oberrare, & circuire juste voluit: at vero undenam ortum suum habuit hæc in Israelitis tam notabilis diversitas & alteratio, maxime cum potius in Ægypto omnem debuissent addidicisse impietatem, ubi nil nisi impia quotidie videbant exempla, juxta illum: *Cum perverso perverteris*. Pro resolutione observandum est, quod paulo ante ex mente Psalmistæ diximus: *Operti sunt iniquitate & impietate sua, quia in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur*. Contrariorum enim est eadem disciplina. Cum igitur in itinere ad terram promissionis, nec quicquam laboraverint, sed inerti otio dediti fuerint, cujus in Ægypto contrarium faciebant, inde consecutum fuit, quod se a tædio vinci permiserunt. Locutus est contra Dominum & Moysen, cujus unica hæc causa fuit, quia tædere cœpit populum itineris & laboris. Mox enim ut hoc rerum divinarum fastidium & nausea apud hominem locum habere incipit, lingua in murmuratione laxatur, & cor ad omnem concupiscentiam & effrænem appetitum sese pandit, nec ullum est vitium, quod non sectetur. *Mansi disc. 1. n. 2.*

XIV. Quis Mysticum Prophetæ Evangelici non obstupescat calamum, dum Luciferum potius in Aquilonis lateribus, quam in quacunque alia re repræsentat? *Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis?* Ventus aquilonaris frigus geluque importat, ideoque pigritiæ & algoris in divino servitio prædominantis est symbolum; hoc autem vitium pulcherrimum Angelorum in naufragio & barathrum conjecit abyssi infernalis; sedere namque volebat acediosus, nec quidquam gratiis donisque cooperari Altissimi; ideo enim præsumptuose dicebat: *Sedebo*. *Idem disc. 4. n. 1.*

XV. Non sine mysterio spiritus infernales a Christo licentiam postularunt ingrediendi Gerasenorum immundissimos porcos: Porci enim hominum pigrorum & desidiosorum sunt symbolum, siquidem ad nihil aliud attendunt, quam ad se per continuam voracitatem saginandos, absque eo, quod ullum præstent laborem, & loto ac fordibus immersi gaudeant; Ita pariter spiritus immundi in hominibus acediosis, commoditatibus vitæ, otio, ac pigritiæ deditis, omne suum gaudium positum habent. *Idem n. 2.*

VI. S. Job infernalis hujus monstri quod *Ibidem.*
Be-

Behemoth vocat, caute aliquando vestigia sectatus, ubi nam delitesceret, suumque haberet diverticulum, se assecutum fuisse probat, dum ait: *sub umbra dormit, in secreto calami & in locis humentibus, protegunt umbræ umbram ejus, circumdabunt eum salices torrentis*. Quæ ultima verba admiratione non carent, potius enim credidissem, ipsum superba sua (per quam gloriatus fuerat, dicendo: *super astra conscendam, similis ero Altissimo*) exstimulatum, potius ambivisse circumdari cedris Libani, vel palmis Cades, vel platanis, quæ sunt trans Jordanem, quam salicibus torrentis; hi enim genus quoddam sunt arborum sterilium & infructuosarum; cur igitur salicibus torrentis diabolus circumdatus esse dicitur? Nimirum salices, arundines, & junci, qui in stagnantibus nascuntur paludibus, verum sunt pigrorum & negligentium symbolum, a quibus dæmon, tanquam ab obsequiosissimis servis suis circumdatur. Audiamus hac de re Dionysium Carthusianum ita scribentem: per quod insinuatur, quod diabolus in hominibus otiosis, & voluptuosis mansionem sibi constituit in secretis concupiscentiarum latibulis, qui homines contra labores pœnitentiales, & æstus pugnarum, quibus adversus humanæ salutis hostes pugnatur, umbras carnalium deliciarum, & refrigeria pausationis acediosæ optant, & amplectuntur, ita quod umbra super umbram oritur eis, de quibus cantatur in Psalmo 72. *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur; prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum &c.* Denique cum sint arbores infructuosæ, per quas homines vitiosi a bonis operibus steriles designantur, omnes diabolo se adjungunt, & eum quasi circumdant.

B. Antonius Padi. in Dom. 1. Quad. XVII. Amalecitæ impetum fecerunt a parte australi in Siceleg, & percusserunt, & incenderunt eam igni, & captivas duxerunt mulierculas ex ea, a minimo usque ad magnum, 1. Reg. 30. Amalec interpretantur lingentem animarum, id est, compunctionem lacrymarum lingere & devorare cupiunt. Isti a parte australi Siceleg invadunt. Auster est ventus tepidus, de quo Job 6. *considerate semitas Theman, itinera Sabba*. Theman interpretatur auster tepidus. Hæc est fluxa & otiosa conversatio vivendi, per quam tentat diabolus: nam cum spiritus immundus domum invenerit remissam, & otio vacantem, intrat in eam. S. Ephrem inquit: *si acciderit, fratrem aliquem ad monasticam ac solitariam vitam quacumque occasione venire, & non se vigilantem præbuerit; protinus & e vestigio devorabit eum diabolus*. Paulo post vero modum insinuat quo diabolus acediæ venenum animæ infundit, dicit enim: Infert inimicus dæmon cogitationem acediæ: Hodie otiabor (ita intra se Religiosus loquitur) ut paululum me ipsum reficiam, & cras opus meum prosequar, faciamque duorum dierum opus. Interea in otio versatur. Postero die honestatis hostis dæmon vehementiorem fratri circumfundit acediam, quam die præcedenti, in memoriam ipsi præteritum revocans diem, atque præsentem.

Mansi disc. 6. n. XVIII. Apud S. Lucam cap. 12. recensetur, quid diviti illi evenerit, qui abundantem collegerat messem, pro cujus custodia granaria ampliare coactus erat: Cogitabat intra se dicens: *Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos!* Et dixit; *hoc faciam: destruam horrea mea, & majora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi*. Dum autem hæc diceret, ab æternæ & primæ veritatis ore emanantem terribilem hanc audivit vocem: *Stulte, hac nocte repetunt animam tuam a te, quæ autem parasti, cujus erunt?* Circa quam parabolicam historiam quærendum venit, quanam in re miser & infelix hic homo deliquerit, siquidem non videtur ulla in ea culpa, quod præcavere voluerit, ne perirent, aut marcescerent sub aperto aere fructus, grana, vel aliæ similes segetes, quas Deus illi dederat, cur igitur non poterat nova erigere ædificia, quando illa non nisi propriis sumptibus fabricare intendebat? Sed ecce tibi errorem manifestum, ob quem merebatur, ut in ejus perniciem ira de cælo descenderet, nimirum, determinaverat in corde suo vitam deinceps transigere otiosam, socordem, & desidem: Unde ait: *Quiesce, bibe, & epulare*.

XIX. Compassione utique dignus est casus ille terribilis, qui ex dispositione Dei, qui omnia fecit, uxori Lot accidisse legitur. *Cajetanus in c. 19. Gen.* Etenim manserat hæc in Sodoma tot annis illæsa, vivens, & irreprehensibilis, Angelos hospitio exceperat, simulque cum Lot & filiabus suis infame ex decreto divino effugerat incendium, quando ecce gradientem ira oppressit divina, & versa est in statuam salis; quæ tanti tamque severi supplicii causa? Respondebitis utique, ei cælitus inhibitum fuisse, ne retro oculos convertens flammas aspiceret; quo spreto mandato, respiciens post se, versa est in statuam salis. Hujusmodi quidem legem etiam fuisse non nego, sed eam soli Lot intimatam astruo, conformiter ad sacrum textum inquientem; locuti sunt ad eum dicentes: *Salva animam tuam, noli respicere post tergum*. Et interim in eodem capitulo de Abrahamo traditur, quod intuitus est Sodomam: Quare igitur infelix illa mulier, dum retro respexit, talem in se concitavit vindictam divinam? Pigritiam segnitiemque præfigurabat animæ, quæ ex Sodomæ incendio, id est, e peccati, æternæque mortis periculis egressa est, ut ad perfectionis montem gradiatur, passus autem non modo promovet lentos, sed potius etiam retrocedit, nullo ad divinarum legum transgressionem habito respectu. Describitur mora uxoris Lot (inquit Cajetanus) non solum tardando gressu ad sequendum Lot, sed etiam vertendo se ad respiciendum; remanebat siquidem post Lot senem, contra mandatum Angeli; sed &, si Josepho creditur, non semel, sed sæpe uxor Lot tardabat, vertendo se. Angelus quidem salutem, evasionemque spoponderat, sed qua cum conditione, noretis velim: *Festina, & salvare*; ubi salutem sollicitudini & fervori conjungit, prohibens, ne in procedendo pigra sit, & lenta.

XX. Abulensis differentiam, quæ inter prudentes & stultas virgines intercedit, in hæc verba assignat: Verisimilius est, quod prudentes dormita- *Abulens. q. 16. in cap. 25. Matth.*

mitabant, & non dormiebant. Hoc enim pertinet ad prudentes, nam cum tenerentur cura expectationis sponsi venturi, non poterant dormire profunde, quin cura eas excitaret, sed dormitabant, id est, paululum & leviter rapiebantur sopore, & statim evigilabant; fatuæ vero, licet essent in expectatione sponsi venturi, quasi non esset eis aliqua cura, sine sollicitudine dormiebant, & ideo dormire, & non dormitare dicebantur.

S. Bonav. in diæt. tit.1. c.9. XXI. Comparatur piger ferro, terræ, aquæ, vesti, scholari negligenti, homini stanti, & non ambulanti. Ferrum, quod non tractatur, cito rubiginatur. Terra, quæ non colitur, malas herbas generat. Aqua, quæ non movetur, cito corrumpitur. Vestis, quæ non portatur, de facili a tinea corroditur. Scholaris negligens, qui non addiscit, de necessitate nihil scit. Homo stans, qui non cavet, facilius cadit quam ille, qui semper incedit: sic acediosus, qui non exercet se in aliquo bono opere, ideo succumbit vitiis, & vincitur tentatione.

§. XV. MISCELLANEA.

Fuga Acediæ.

Nierenb. doct. Asc. s. 1. c. 80. I. Cum quædam virgo aliquando peteret, quid Deo gratissimum in Quadragesima facere posset, & quomodo illud tempus sancte transigere deberet, contigit, ut dum templum adit, eidem jam appropinquans, in extasin rapta immobilis staret videretque clarissimum lucis globum ex Ecclesia prodire, directumque ad eam, medium scindi, luminosis ad ejus cor radiis conjectis: tam subito eo ipso in templi angulo, quo solebat præcari, elatam se cerneret, totumque illud jubar in SS. Sacramentum, quod patens aderat, reciperetur, simulque vocem Salvatoris illa audiret clarissime dicentem: Totus labor tibi, tota utilitas proximo, tota gloria mihi. Contigit hoc autem in domo Professa Poletana. (Salvatoris.)

Spec. Ex. ad u. ex. 142. II. Abbas Silvanus, cum quidam Frater alios operantes videret, & diceret seni: Nolite operari cibum, qui perit, Maria optimam partem elegit: Illum cum aliis Fratribus neque ad mensam vocavit, causamque rogatus ab eo dixit: Tu spiritualis es homo, & non indiges corporeo cibo. Cum ergo ille errorem suum agnosceret, dixit ei iterum senex: Puto, opus habet omnino Maria Martha, per Martham enim Maria laudatur.

Drexel. in Rethor. l. 1. c. 4. §. 2. III. Veteri apologo fertur rusticus cum curru & bobus in luto altius hæsisse. Ubi cum gemeret, & Herculis opem imploraret, adstuit Hercules, & hominem increpans dixit: Abi, manus admove, boves urge, currum promove: ita Dii aderunt vocati, & juvabunt: pigros non juvant.

In prato spir. cap. 110. IV. Joannes Moschus refert, quod Abbas Athanasius audierit choros laudantium Deum, cumque ipse etiam vellet ad eos ingredi, audierit: Nemo huc ingreditur negligens: abite, certate, contemnite vanitatem sæculi.

Faber con. 2. in Sept. n.1. V. Alexander Magnus dicere solebat: Regium est laborare: Servile est otio & luxui vacare.

VI. Alphonsus Rex reprehensus ab aliquo, quod manibus laboraret, dixit: Numquid Deus & Natura Regibus frustra manus dedere? Idem de quovis homine dici potest. Ibid.

VII. Septuaginta Interpretes ad Sententiam illam Salomonis Prov. 6. Vade ad formicam, o piger &c. etiam hanc addunt: Vade ad apem, & disce quomodo operaria est: operationem quoque quam venerabilem facit. Ibid. n.2.

VIII. Titus Vespasianus filius cum quadam nocte recordaretur in cœna, se nihil boni ea die fecisse, ad amicos conversus dixit: Hodie diem perdidi. S. Hier. in c. Galat.

IX. M. Aurelius Imperator dicere solebat, solam illam regionem felicem merito dicendam esse, ubi singuli proprio labore fruuntur, & nemo de labore ac sudore alieno vivit. In epist. ad Pollionem.

X. Demetrius interrogatus, quomodo otiosi a laboriosis differrent? Respondit, quo pacto impii a piis, spe nimirum bona. Sperant quippe, qui corpus laboribus exercent, pinguia laborum præmia: desides autem semper præsentem intuentur paupertatem. Plutarch v. Labor. f. 414.

XI. Idem conspicatus juvenem valde industrium dixit illi: Perge adolescens, nam optimum senectuti condis obsonium. Ibidem.

XII. Diogenes cuidam moneati, ut in senectute quiesceret, dixit: Quid? si in stadio currerem, & metæ jam prope vicinus essem, num oporteret cursum remittere? & non magis intendere? Laert. l. 6.

XIII. Aristoteles dicere solebat, artium laborum radices quidem esse amaras; sed fructus dulces. Idem l. 5. cap. 5.

XIV. Severus Imp. Militum Tribuno Symbolum dari jussit: *Laboremus*; ostendens hoc pacto, quantopere acediam fugiendam judicaret. Langius in Polyant. v.

XV. Rusticus quidam moriturus, ut filios ad laboris amorem, & fugam acediæ incitaret, ad se convocatis dixit, se omnem, quam in eorum bonum compararat, pecuniam in vinea abscondisse. Quare eo mortuo, Filii arbitrati, thesaurum in vinea latere; hunc quidem non invenerunt, sed uberem laboris fructum tulerunt. Liber in fine. Æsopus.

XVI. Recte canit Claudianus: In Nuptiis Honorii.

Non quisquam fruitur veris odoribus,
Hyblæos latebris nec spoliat favos,
Si fronti caveat, si timeat rubos.
Armat spina rosas, mella legunt apes,
Herculem duri celebrant labores.
Ite nunc fortes ubi celsa magni
Duxit exempli via.

Damna Acediæ.

XVII. Quæritur Ægysthus quare sit factus adulter? Ovid. 1. de remed. amor.

In promptu causa est, desidiosus erat.

XVIII. Pediculi cum a pulicibus invitati ad pinguis hominis opiparas epulas, avidius præ dulcem succum exugerent, ille hoc morsu concitatus inimicum investigavit, & quia pediculi tardius reptabant, necavit, pulices vero, quia saltu insidias illius frustrati fuerant, salvos dimisit. Sic nempe inertia facultates, existimatio, ipsaque vita amittitur. Æsop. fab. 31. 2.

XIX. Otium & Reges simul & beatas perdidit urbes. Catullus ad Cæsarem.

XX.

Ovid. de Amor. XX. Otia si tollas periere cupidinis arcus,
Contemptæque jacent & sine luce faces.

Idem 1. Pont. 6. XXI. Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus?
Ut capiant vitium, ni moveantur aquæ?

Pestarius in Epigr. XXII. Quo te cumque die nil sancti egisse putabis,
Hunc tibi, vel penitus disperiisse puta.
Ita nec in minimis ponas dispendia damnis,
Ære potest nullo vel breve tempus emi.

Idem. XXIII. Si tibi perpetuæ vigil est o cura salutis,
Otia perpetuo deliciosa cave.
Hostis apricantem quoties videt inferus hostem,
Semper victrici currit ad arma manu.
Sed timet implicitum manumve, pedumve labore,
Aut mentis vigili sollicitæ studio.

Pontan. p. 1. Attic. Bellar. XXIV. Uxor pigra cum ob otium a viro graviter multata objiceret, se injuria verberari, cum nihil fecerit, responsum accepit a marito, hac ipsa de causa verberari, quod nihil fecisset.

Pontan. p. 2. Bellar. XXV. Nux, asinus, campana, piger sine verbere cessant.
Hæc dura, hic tardus, hæc tacet, ille jacet.
Sed simul ut ferri plagam sensere, vel ulmi,
Hæc cadit, hic pergit, hæc sonat, ille studet.

§. XVI. ADAGIA.

Buchlerus. V. Otium. Ib. V. Desidia. I. Ut mala devites, aliquid fac, otia vites, otia dant vitia.
II. O mihi præteritos referat si Jupiter annos,
Sera nimis stultæ est cantio desidiæ.

§. XVII. AUCTORES.

I. Jacobus Marchantius in Horto Pastorum, tr. 7. per novem lectiones.
II. Joannes Busæus in Panario. V. Acedia & Pigritia, & Tepiditas.
III. Philippus D'Outreman in Pædagogo christiano p. 1. cap. 7. §. 8.
IV. Jacobus Alvarez tom. 2. l. 1. p. 2. c. 13.
V. Bernardinus Rosignolius lib. 2. de discip. Christ. c. 18.
VI. Cassianus l. 10. de Instit. renunc.
VII. Henricus Engelgrave p. 2. Lucis Ev. Dom. Septuag.
VIII. Matthias Faber. conc. 2. in Septuag.
IX. Petrus Canisius p. 3. §. 9. f. 147.
X. Thomas Stapletonus text. 5. in Dom. Sept.
XI. Josephus Mansi Bibl. Morali tract.

TITULUS V.

ADULATIO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Thom. 2. 2. qu. 115. art. 1. I. EST, juxta S. Thomam, excessus in aliis delectandis, verbo vel facto commissus. Vel juxta S. Augustinum, est facta cum fallaci laude seductio.

Divisio.

II. Dividitur a S. Thoma in *mortalem* & *venialem* mortalis est quando quis vel de peccato mortali laudat alterum; vel ut graviter ei noceat in corpore vel anima. Venialis est, cum exceditur in laude alterius ex sola aviditate delectandi, vel boni alicujus consequendi, vel mali cujuspiam evitandi, idque sine alterius gravi detrimento contingit. *S. Aug. sup. Ps.*

§. II. EX SCRIPTURA.

Qualitas.

I. IN ore suo pacem loquitur cum amico suo, & occulte ponit ei insidias. *Jer. 9. v. 8.*
II. In malitia sua lætificaverunt Regem, & mendaciis suis Principes. *Oseæ 7. v. 3.*
III. Simulator ore decipit amicum suum. *Prov. 11. v. 9.*
IV. Homo, qui fictis blandisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus. *Ibid. 29. v. 5.*
V. Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula blandientis. *Ibid. 27. v. 6.*

Fuga.

VI. Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis. *Prov. 1. v. 10.*
VII. Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. *Ps. 140. v. 5.*

Damnum.

VIII. Qui justificat impium, & qui condemnat justum, uterque abominabilis est apud Deum. *Prov. 17. v. 15.*
IX. Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est, in ore suo pacem cum amico loquitur, & occulte ponit ei insidias. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus, aut in gentem hujusmodi non ulciscetur anima mea. *Jer. 9. v. 8.*
X. Qui dicunt impio, justus es, maledicent eis populi. *Prov. 24. v. 24.*
XI. Væ, qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis, ad capiendas animas. *Ezech. 13. v. 18.*

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Hieron. lib. 1. cont. Pelag. I. PRopric Hæreticorum est, adulari, & eorum, qui decipere cupiunt audientes, dicente Apostolo, hujusmodi enim Christo Domino non serviunt, sed suo ventri, perdulces sermones subvertunt corda innocentium. Semper insidiosa, callida, blanda est adulatio pulchreque apud Philosophos definitur blandus inimicus.

S. Chrys. h. 2. de David & Saul. II. Collaudare delinquentes longe plus est quod ad supplicii pertinet æstimationem, quam delinquere, idque jure optimo, eo quod hoc suffragium proficiscatur ab animo plane corrupto, & insanabili morbo laborante, siquidem is, qui dum peccat, condemnat interim peccatum suum, poterit aliquando ad se redire, at qui laudat malitiam, is se privavit curatione, quam adfert pœnitentia.

S. Greg. l. 10. mor. c. 20. III. Adulatio omnis applaudit, omnibus fal-

salve dicit, prodigos vocat liberales, avaros ait esse parcos, & ad rem attentos, lascivos appellat urbanos, & aulicos: obstinatis & pervicacibus constantiæ titulum assignat.

S. Aug. conc. in Ps. 140. IV. Falsa laus adulatio est, falsa laus adulatoris, hoc est oleum peccatoris. Propterea & homines, cum falsa laude aliquem irriserint, hoc etiam de illo dicunt: unxi illi caput.

Idem in Ps. 119. V. Tales mendacia diligunt, veritatis destructores, odiorum inventores, satanæ mediatores, Dei persecutores, fratres diaboli. Vos vero, fratres, si verberamini a lingua dolosa, humili & tranquillo animo dicite: Domine, libera animam meam a labiis iniquis, & a lingua dolosa.

S. Greg. l. 4. mor. c. 25. VI. Mortui mortuos sepeliunt, cum peccatores peccatorem favoribus premunt. Quid enim est aliud peccare, quam occumbere? & sepelire, quam abscondere? sed qui peccantem laudibus prosequuntur, extinctum sub verborum suorum agere abscondunt.

S. Greg. sup. Ezech. ho. 11. VII. Quisquis male viventibus adulatur, pulvillum sub capite jacentis ponit, ut, qui corrigi ex culpa debuerat, in ea fultus laude quiescat.

S. Bern. sup. Cant. VIII. Quid de amore non venit honor, non honor, sed adulatio est.

Cassian. sup. Ps. IX. Oleum peccatoris est dilectio simulata verborum, quæ adulationibus, & blandimentis nostras mentes (velut olei pinguedo) libenter ingrediens, rigorem veritatis emollit, & ad noxias cogitationes amoris ficti, vel potius ostentationis perducit.

Alan. de compl. nat. X. Quid adulationis unctio, nisi donorum emunctio? quid commendationis allusio, nisi Prælatorum delusio? quid laudis arrisio, nisi eorundem derisio?

Ibidem. XI. Adulatores a voluntate vultum, ab animo verbum, a mente linguam, ab intellectu loquelam, amplo dissensionis intervallo diffibulant. Plerumque enim exterius plausibiliter applaudendo collaudant, quos interius contradictoria delusione defraudant. Foris vultu applaudunt virgineo, intus scorpionis pungunt aculeo: foris adulationis mellitos compluunt imbres, intus detractionis emovunt tempestates.

Ambros. lib. 1. de offic. XII. Emolliri adulationibus non solum fortitudinis non est, sed etiam ignaviæ.

Aug. l. 2. contr. Lit. Petil. c. 67. XIII. Adulatio fallax & crudelis est.

XIV. Adulatio si ad tempus suscipitur augetur.

Greg. l. 7. super Ezech. XV. Sicut finis oratoris est dictione persuasisse, & medici medicina curasse, sic adulatoris est finis suaviloquio decepisse.

Chrysost. super Ep. ad Tess. Hom. 2. XVI. Adulari, est seductorum.

Idem super Ep. ad Heb. h. 22. XVII. Adulari egregie norunt avari.

Fuga.

S. Hyeron. Epist. ad Rust. XVIII. Ne credas tuis adulatoribus, qui cum te adulationibus foverint, asini auriculas post te agitant, aut ciconiarum colla curvant, aut æstuantis canis protendunt linguam.

S. Chrys. ho. 60. in Matth. XIX. Non retineas amicos mensæ magis, quam amicitiæ cupidos: qui enim tales sunt, si delicias detraxeris, illi quoque amicitias dissolvent.

S. Aug. in ep. 27. ad Demetr. XX. Beata mens, quæ perfecte hoc vitium vincit, nec adulatur aliquando, nec adulatori credit, quæ nec decipit alterum, nec ipsa decipitur.

Damnum.

S. Bern. s. 63. in Cantic. XXI. Pessima vulpes occultans detractor, sed non minus adulator blandus.

S. Chrys. apud Orat. p. 6. XXII. Hoc est causa omnium malorum, hoc est, quod virtutem maxime evertit, quod retardat, ac reprimit studium multorum ad ea, quæ sunt honesta: quando non solum non reprehendunt aliqui, sed etiam una cum iis, qui peccant, se oblectant, eisque gratulantur.

Phaer. c. 3. §. 2. S. Aug. in serm. 337. XXIII. Adulantium linguæ alligant animas in peccatis. Delectat enim ea facere, in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam laudator auditur.

Idem in Psal. 10. XXIV. Duo sunt genera persecutorum, scilicet vituperantium & laudantium: sed plus persequitur lingua adulatoris, quam manus persequentis.

S. Hieron. ep. 14. XXV. In multis isto maxime tempore regnat hoc vitium, quodque est gravissimum, humilitatis ac benevolentiæ loco ducitur: eo fit, ut, qui adulari nescit, aut invidus, aut superbus putetur.

§. IV. EXEMPLA CATHOLICA.

Fuga.

S. Hieron. in Matth. I. CHristus, teste S. Hieronymo, etsi pauperrimus, nulli tamen adulari voluit, ideo in urbe hospitium reperire non potuit, foris illud quærere debuit apud pecudes.

Æneas Sil. vius l. 2. comm. II. Sigismundus Imperator uni e proceribus nimias laudes in se congerenti colaphum impegit, dixitque: Cur me mordes adulator?

Drex. p. 1. Phaeton. c. 3. §. 1. III. Sed & Ladislaus Rex Polonorum simili castigatione adulatores castigavit, causamque rogatus respondit: Ego percutientes me, repercutio.

Ibidem. IV. Carolus Quintus Parisiis publica oratione laudatus Oratori respondit: Grata mihi est affinis Regis in me benevolentia, sed laudes tuæ, non qualis sim, sed qualis esse debeam, me docent.

Damnum.

Joseph. l. 19. ant. c. 8. V. Herodes Agrippa, cum a Tyriis, & Sidoniis apud quos perorarat, adulatorie exclamatum audivisset: *Dei voces, & non hominis*; & hac assentatione elatus, honorem divinum admisisset, ab Angelo Domini viscerum dolore ac putrefactione percussus dixit: En ego ille vestra appellatione Deus vitam relinquere jubeor, fatali necessitate coarguente vestrum mendacium, & quem immortalem salutastis, ad mortem rapior.

Fab. Amt. 1. in Dom. 22. post Pent. VI. Justinianus Imperator, alioqui sagacissimus, quia Triboniano Jurisconsulto cum assentatione dicenti, ipsum non moriturum, sed corpore, animaque ad cælos migraturum, credidit, & inde turgidior factus est, in hæresim postea prolapsus misere periit.

Ibid. n. 14. VII. Parisiis os cloacæ ostenditur, in qua sepeliri se jussit quidam, quem sero pœnituit mali consilii, & adulationis. Cum enim Regem propter angustiam rei pecuniariæ tristem, & sollicitum videns, ei suasisset, ut ex

minimis rebus a rustica turba in urbem importantis, unum, alterumve obulum per biennium dumtaxat exigeret, Regem autem felici successu consilii comperto, plures, & graviores exactiones, atque in longius tempus facere adverteret, nec avertere amplius posset, præ tristitia & desperatione mortuus, in cloacam illam, in quam totius illius fori sordes confluunt, sepeliri voluit, ut hac ratione & de se ipso pœnam inconsulti consilii & adulationis sumeret, & alios, ne in idem vitium inciderent, admoneret.

§. V. EXEMPLA PROFANA.

Qualitas.

Ibid. n.1. I. Clisophus tantus Philippi Regis Macedonum assentator fuit, ut cum eodem exoculato & ipse oculo fasciis obligato prodiret, & cum claudicante claudicare inciperet. Si quem acrem cibum Rex ori admoveret, etiam ipsum vultum contraheret, quasi pariter acrimoniam sentiret.

Ibid. n.2. II. Nicæsias Alexandri Magni assentator, cum Rex a musca se compunctum quæreretur, ideoque velut sibi molestas alias quoque muscas abigeret, aliis, profecto muscis, ait, hæ longe præstantiores ac strenuiores futuræ sunt, ut quæ tam generosum sanguinem gustarint. Idem cum Alexandrum sumpto medicamento cruciari torminibus videret, quid inquit, o Rex, nobis fiet, quando vos deos tormenta premunt?

Ibid. n.6. III. Antiochus Rex Asiæ, cum mutata veste regia, cervum insecutus, a via aberrasset, & in casam pauperum divertens, quærensque quid de Rege homines dicerent, audivisset, Regem quidem esse virum bonum, sed pravis consiliariis stipatum, quique seria regni negotia ob insanum venandi studium postponeret: mane convolantibus iterum ad se aulicis dixit: Heri demum veritatem se intellexisse, nec a quoquam illorum ab eo tempore, quo ipsi fervirent, liberiorem vocem audivisse.

Fuga.

Ibid. IV. Alexander Magnus Philosophum quendam, quo antea familiariter utebatur, a suo consortio hac una de causa removet, quod nunquam Regem objurgaret: si enim inquiebat, mala quæ facio, non intelligit, insipiens est; si intelligit, & non arguit, est malevolus adulator, utrovis nomine dignus, qui a Regia familiaritate plane arceatur.

Drex. in Phaet. p. 1. cap. 1. §. 1. V. Idem, cum Austobulus de rebus ejus gestis librum scripsisset, multaque supra fidem conficta, coram ipso in navigatione recitaret, e manibus ei librum rapuit, & in Hydaspem fluvium projecit dicens: Te sic mergere deberem, tu hoc balneo dignior esses.

Ibid. §.4. VI. Cum Antipater a Phocione iniquum aliquid jure amicitiæ peteret, respondit Phocion: Non potes, o Antipater, Phocionem & amicum habere, & adulatorem.

Ibid. VII. Cum Aristippus Diogenem olus in fonte lavantem videns dixisset: Si Diogenes vellet uti Regibus, ista non esset; respondit Diogenes: si tu ista comedere velles, Dionysio non adulareris, mallesque homo esse, quam Regius canis.

VIII. Augustus Imperator ludos spectans, pronunciante mimo: o Dominum æquum & bonum! mox adulationem populi, applaudentis manu vultuque suppressit, & sequenti die edicto vetuit, se Dominum appellari. *Fab. l. c. n. 3.*

IX. Agesilaus Lacedæmoniorum Princeps intelligens, Thasios sibi templa, divinosque honores decrevisse ob beneficia ipsis præstita, quæsivit e legatis, an Civitas eorum posset homines in Deos convertere? cumque illi affirmarent, agite, inquit, vos ipsos primum Deos facite, eo facto credam vobis, posse quoque a vobis in Deum mutari. *Ibid. n. 10.*

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. Sicut canicidæ dissimulantes & blande incedentes, subdole jaciunt laqueum, & collis canum induunt; ita adulatores blando sermone sese insinuantes, incautos illaqueant homines. *Ib. exord.*

II. Sicut umbra, quidquid agis, imitatur; ita adulator, quocunque te vertas, sequitur. *Ibid. n.1.*

III. Sicut heliotropium se cum sole circumagit, noctu vero velut desiderio Solis contrahit florem: sic gnathones se per omnia principibus accommodant, ubi vero se eisdem displicere viderint, tristitia contabescunt. *Ibid.*

IV. Sicut chamæleontes omnium rerum, quas coram vident, colores induunt, ac mutant cum eisdem, solum rubrum & candidum non assumentes; ita adulatores se omnium moribus conformant, solum animi candorem ac sinceritatem, & rubrum colorem erubescentiæ respuentes, juxta illud Alciati: Et solum mores imitatur Principis atros, albi, & pudici nescius. *Ibid.*

V. Sicut specula intuentium imagines repræsentant inverso ordine, quæ dextra sunt, sinistra: quæ orientem spectant, ad occidentem spectantia; ita adulatores, quos voce commendant, corde vituperant: quos in faciem laudant, a tergo rident, præsentibus benevoli, absentibus infensi. *Ibid. n. 2.*

VI. Sicut meretriculæ bona omnia præter mentem amatoribus suis imprecantur; ita adulatores iis, quibuscum agunt. *Ibid. n. 1.*

VII. Sicut cervicalia & pulvilli videntur capitibus incumbentium reniti, & tamen cedunt potius, seque accommodant; sic adulator, licet fucatam dicendi libertatem assumat, & quædam carpere videatur, revera tamen magis se insinuat, & reprehensionem in laudem vertit, quo fortius eum irretiat. *Ibid. n. 7.*

VIII. Sicut pediculi corpora extincta deserunt statim, atque sanguis, quo alebantur, evanuit, & sicut vermes triticum nacti non discedunt, donec vacuum reddiderint; sic adulatores, quamdiu substantia illius, cui adhærent, salva est, manent; hac perdita ipsi quoque discedunt. *Ibid. n. 10.*

IX. Sicut paupertini fidicines quærere solent, quod choreuma Dominis placeat, ita adulatores omni hora serviunt auribus. *Drex. p. 1. Phaet. c. 1. §. 2.*

Da-

Damnum.

Plin. l. 1. c. 19. X. Sicut oleo perunctæ muscæ, aut formicæ moriuntur, ita Principes assentatione & obsequio palponum in exitium trahuntur, & ipsi trahunt Rempublicam.

Drex. l. c. XI. Sicut lupi titillando & scalpendo asinos, prædam sibi eos faciunt, sic assentatores in perniciem intenti, blanditiis & mendaciis se insinuant, ut eam corrumpant.

Fab. l. c. n. 4. XII. Sicut ancillæ infantibus servientes agitant cunas, & cantum adhibent, ut infantem sopiant; sic adulatores maligno suo cantu in profundum peccati soporem præcipitant peccatorem.

§. VII. ASCETICA.

I. DUO sunt, quæ circa hoc vitium specialiter notare debet asceta. Primum est, ut certo sibi persuadeat, nihil adeo adversari scopo, quam asceta præfixum habere debet, quam hoc vitium; cum enim præcipuus ascetæ finis & studium eo dumtaxat tendere debeat, ut Deo soli placeat, ejusque gratiam possideat, facile apparet, quantopere ab hoc suo scopo aberraret, si per adulationis vitium hominum sibi favorem, gratiamque conaretur conciliare. Hinc sapienter quidam asceta dixit: Non decet subditum, ut Superiorum; quanto minus aliorum favores ambiat? Qui enim ab his amari velit, debet etiam placere velle: quantæ autem hinc adulationes & simulationes sequentur? sin contraria incurras indicia, quis erit turbationum, & offensionum modus? Universorum Domino placere, & ab eo diligi velle oportet, hominum de nobis sensa errabunde vagantur, aliorum invidiam creant, ac plurimum a spiritualis profectus libertate impediunt. Secure incedit, qui nunquam sibi amore digna adscribit.

II. Alterum est, ut solidum sciat modum, etiam se ab aliorum adulationibus innoxium conservandi, quem quidem solide docuit S. Gregorius sic loquens: Inter verba laudantium sive vituperantium, ad mentem semper recurrendum est: & si in ea non invenitur bonum, quod de nobis dicitur, magnam tristitiam generare debet. Et rursum si in ea non invenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiam prosilire. Quid enim si non omnes laudant, & conscientia liberos nos demononstret? habemus Paulum dicentem: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Job quoque dixit: Ecce in cælo testis meus.

S. Greg. l. 19. mor. c. 5.

§. VIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. QUidam apud Senecam dicebat, adulatores Dominorum suorum esse arrisores, arrosores, & quod his duobus conjunctum est, derisores.

Sen. ep. 27.

Drex. p. 1. II. Cum Alphonsi Regis in Siciliam navigantis navem gaviæ aves circumvolitarent, dicebat Rex ad suos: Sicut aves istæ tam officiosæ non sunt, ut hunc nobis honorem deferant, sed ut aliquid escarum projiciamus, qua obtenta mox avolabunt, ita aliqui ex meis tamdiu mihi serviunt, quamdiu munera expectant; his obtentis obsequio subducunt.

III. Alanus adulatores, Palatinos canes vocabat, quos pulchre describens Hugo Victorinus ait: adulator est amicus in officio, hostis in animo, comptus in verbo, turpis in facto, lætus ad prospera, fragilis inter adversa, inflatus ad obsequia, anxius ad opprobria, immoderatus ad gaudia, facilis ad humana, difficilis ad honesta. Ibid.

Damnum.

IV. Perniciosa adulatio perpetuum Regum malum est, quorum opes sæpius, quam hostes vertit. Curt. l. 8.

V. Plato adulatorem vocabat bestiam humano generi pestilentem, similem venefico, imo impuro dæmoni, qui animos incautos funestis epulis fovet, & sordibus noxiis inquinat. Item præstigiatori, qui judicium & rationem aliis eripiat. Apud Fab. conc. 1. in Dom. 22. post Pent.

VI. Plutharchus adulatores appellare solebat *Patriæ & virtutis inimicos*. Epictetus *Corvos*; ut qui perinde viventium animos excæcent, ac corvi mortuorum oculos effodiunt. Antisthenes *meretrices*. Anaxilaus *opum vermes*. Constantinus Magnus *tineas & sorices*. Ibid.

VII. Crates eos, qui cum adulatoribus vivunt, ajebat non aliter esse desertos, quam vituli, sunt inter lupos. Neque enim illos adesse, quos oportet; neque cum iis, qui adsunt, habere societatem, cum sint insidiatores. Laert. l. 6. c. 5.

VIII. Pastor quidam cani oves suas custodiendas dederat, ideoque optimis pascebat cibis. Quia tamen his non contentus canis, etiam oves devoravit, pastor eum occidere voluit. Quod advertens canis dicebat ad illum; Quid me, qui unus ex domesticis tuis sum, perdere cupis, & non potius ovibus tuis constantes insidiantem lupum interimis? cui respondit pastor: Hac ipsa tu magis, quam lupus morte dignus es, nam hic palam se meum & ovium hostem profitetur: tu vero sub amicitiæ specie quotidie imminuis gregem. Lantius in Polian. th. V. a. 4.

IX. Cum leo quondam graviter febricitaret, ideoque eum in ara fœtida procumbentem reliquæ bestiæ visitarent, ex singulis quæsivit, num fœtoris quid persentiscerent? ad quam quæstionem cum ursus veritatem dicere volens, respondisset, intolerabilem se fœtorem sentire, vix ungues leonis indignantis evasit: lupus vero hanc indignationem effugere volens omnia fragrantius, quam balsamum olere dixit, ideoque ut falsus adulator a leone discerptus est, unde vulpes priorum damno resipiscens respondit, se gravi catarrho laborare, atque adeo vim discernendi odores amisisse. Quo astu leonis iram evasit. Æsopus & Herodot. l. 1.

X. Bias interrogatus, quod animal esset omnium ferocissimum, & noxium? respondit: Si de feris percontaris, tyrannus: si de mitibus, adulator. Timpius 6. 1. mensæ conviv. q. 5.

XI. Non male cecinit Seneca: Omne sub regno graviore regnum est: quia licet omnes Reges & Principes populis suis imperent, ipsi ab adulatoribus vicissim reguntur. Ibid. q. 1.

§. IX. AUTHORES.

I. MAthias Faber conc. 11. in Dom. 22. post Pent.

II. Hieremias Drex. in Phaetonte p. 1. c. 1. 2. & 3.

III. Laurentius Beyrlinck in theatro vitæ humanæ. V. eodem.

IV. Josephus Langius in Polyanthæa. V. eodem.

TITULUS VI.

ADULTERIUM.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Thom. 2. 2. qu. 154. a. 8. I. EST illicitus concubitus conjugati vel conjugatæ, juxta S. Thomam; vel juxta alios, alieni thori violatio. Et dicitur adulterium, quasi ad alienum thorum accessio, uti Gelasius Papa ait.

Divisio.

26. q. 1. 6. Lexilla. II. Dividitur in *Simplex* cum scilicet alter ex concumbentibus est tantum conjugatus; & *Duplex*, cum uterque illorum matrimonio illigatus est.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Eccl. 23. v. 32. I. SIC & omnis mulier relinquens virum suum, & statuens hæreditatem ex alieno matrimonio; primo enim incredibilis fuit in lege Altissimi: Secundo in virum suum deliquit: tertio in adulterio fornicata est, & ex alio viro filios statuit sibi.

Osea 7. v. 4. II. Omnes adulteri, quasi clibanus succensus a coquente.

Prov. 6. v. 30. III. Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit; furatur enim, ut esurientem impleat animam; deprehensus quoque reddet septuplum, & omnem substantium domus suæ tradet: qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam.

Fuga.

Tob. 4. v. 13. IV. Attende tibi, fili mi, & præter uxorem tuam nunquam patiaris crimen scire.

Damnum.

1. Cor. 6. v. 13. V. Nolite errare; neque fornicarii, neque adulteri regnum Dei possidebunt.

Prov. 22. v. 14. VI. Fovea profunda os alienæ: cui iratus est Dominus, incidet in eam.

Job. 31. v. 11. VII. Hoc nefas est, & iniquitas maxima. Ignis est usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina.

Prov. 6. v. 33. VIII. Turpitudinem & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non delebitur.

Sap. 3. v. 16. IX. Filii adulterorum in consumptione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur. Etsi quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, & sine honore erit novissima senectus illorum. Etsi celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem: nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes.

X. Hæc in Ecclesiam adducetur, & in filios ejus respicietur, non tradent filii ejus radices, & rami ejus non dabunt fructum. Derelinquet in maledictum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur. *Eccl. 23. v. 34.*

XI. Si quis tetigerit hominis uxorem, morte moriatur. *Gen. 26. v. 11.*

XII. Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus: fornicatores enim & adulteros judicabit Dominus. *Heb. 13. v. 4.*

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. QUid in omnibus peccatis adulterio gravius; secundum enim in pœnis tenet locum, & in prohibitionibus quidem homicidio assimilatur adulterium. *Clemens Pont. apud Marsh. tr. 4. lect. 9. prop. 2.*

II. Qui adulterium perpetrare desiderat, tenebras amat. *Greg. l. 5. Moral.*

III. Adulterium etiam voluntate committitur. *Aug. l. 1. de lib. Arbitr. c. 3.*

IV. Adulteria prolis cupiditate non excusantur. *Idem contra Jul. c. 7.*

V. Adulterium naturæ injuria est.

VI. Adulterium etiam feris ac barbaris detestabile. *Ambros. l. 5. Hexam. Idem l. 1. de Abraham.*

Fuga.

VII. Si ducturi estis uxores, servate vos uxoribus vestris. Quales vultis eas invenire, tales & ipsæ inveniant vos. Quis vivens est, qui non castam velit ducere uxorem; & si accepturus est virginem, quis non intactam desideret? intactam quæris; intactus esto. Puram quæris? purus esto. Non enim illa potest, & tu non potes. *S. Aug. ser. 28. de ver. Domin.*

VIII. Non mœchaberis, id est, non ibis ad aliquam aliam, præter uxorem tuam: tu autem exigis hoc ab uxore, & non vis reddere uxori? cum debeas in virtute præcedere uxorem tuam (quoniam castitas virtus est) & tu sub uno impetu libidinis cadis, & vis uxorem tuam victricem esse, & tu victus jaces? & cum tu caput uxoris sis, præcedit te ad Deum, cujus caput es. Vis tuam domum capite pendere deorsum? caput enim mulieris vir est; ubi autem melius vivit mulier quam vir, capite deorsum pendet domus. Si caput est vir, melius debet vivere, quam mulier, & præcedere in omnibus factis uxorem suam. *Idem de decem chordis.*

IX. Nemo alienum affectet thorum, nec latendi spe, aut faciendi impunitate, nec longiore mariti absentia provocetur. Adest Præsul conjugii Deus, quem nihil latet, nullus evadet: Nemo irrideat vicem absentis mariti, servat excubias Deus, imo sine excubiis deprehendet reum, antequam faciat. In animis singulorum crimen agnoscit, & si maritum fefelleris, eum non falles; si maritum evaseris & Judicem, non evades Judicem totius mundi. Ille gravius ulciscitur injuriam inopis, contumeliam mariti impudentis; major est enim injuria Auctorem, quam custodem thalami sprevisse, & non consideraste. *S. Ambr. l. 1. de Abrah. c. 2.*

Da-

Damnum.

S. Chryf. in Pf. 7. X. Adulter vel ante gehennam eft omnium miferrimus, omnia fufpicans, vel ad umbram contremifcens, ad nullum liberis refpiciens oculis, fed omnes pertimefcens, & qui fciunt, & qui nefciunt, acutos videns gladios impendentes, liftores, judicia. In dolore femper eft adulter, etiam in tenebris.

§. IV. EXEMPLA SACRA.

Fuga.

Gen. c. 9. I. JOfeph caftiffimus follicitatus ab uxore Putipharis ad adulterium, fugit, pallio in manibus ejus relicto.

Dan. 13. II. Sufanna maluit cum fumma ignominia mortem oppetere abfque peccato, quam adulterii crimen committendo cum fenibus, nullius apud homines peccati infimulari.

Marchantius tract. 4. in hort. Paf. lect. 9. pro. III. B. Genovefa Ducis Brabantiæ Filia, cum difcedente Sifrido Romani Imperii Palatino, marito fuo, commiffa Goloni militi, & ab hoc nequicquam adulterium follicitata fuiffet, apud redeuntem dein maritum a Golone velut thori violati rea accufata & in fluvium cum infante præcipitari juffa eft. Sed a famulis in filva deferta, opeque B. Virginis, cui fe fpecialiter commendarat, fex annis totidemque menfibus fervata tandem a marito inter venationem inventa, agnita, magnoque gaudio in thalamum denuo recepta eft.

Ibid. IV. Matrona quædam chriftiana, cum Maxentius Tyrannus uxores chriftianas paffim violaret, & ipfa quoque jam ad eundem abducenda effet, exiguum temporis fpatium petiit, ut corpus decenti veftitu ornaret. Et tum cubiculum ingreffa gladio pectus transfodit, ftatimque mortua concidit.

Baron. 988. & Laur. Beyer. lib. 5. adult. l. 435. V. Comes Mutinenfis, cum ab Othonis III. uxore Maria adulterium primo allectis & dein, quia confentire noluerat, de oppreffione violenta etiam accufatus, ac juffu Imperatoris decollatus effet, uxor illius, Imperatorem in judicio fedentem fic allocuta eft: Ecce caput Mariti mei innocenter occifi; cum hoc ignem intrabo, & fi quidem illud mecum illæfum manferit, argumentum ad innocentiæ Mariti mei erit; fin vero combuftum fuerit, debitam iterum fceleris commiffi pœnam fubibit. Quo dicto ignem ingreffa, iterumque incolumis egreffa, mariti quidem innocentia, Imperatricis vero falfitatem, & nequitiam probavit, effecitque, ut ipfa quoque in rogum conjecta, debitas fuorum criminum pœnas lueret.

Ibid. fol. 324. VI. Balduinus Flandriæ Comes, qui & Imperator Bizantinus poftea fuit, tantopere ab hoc crimine abhorruit, ut quotidie per præconem edici jufferit: Nemo in palatio meo pernoctato, qui alienam conjugem tetigerit.

Damnum.

2. Reg. 12. VII. Davidi poft adulterium cum Berfabea commiffum, juffu Dei dixit Nathan Propheta: Quamobrem non recedet gladius de domo tua, eo quod defpexeris me, & tu tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut effet uxor tua. Sed & Filius, qui natus eft tibi, morte morietur.

VIII. Cum in urbem Gabaa veniffet Levita alienigena cum uxore fua, & Gabaonitæ eadem cum tanta infolentia abufi effent, ut mortua conciderit, filii Ifrael tanti fceleris enormitate concitati, arma fumpferunt adverfus filios Beniamin, urbeque fuccenfa, viginti quinque millia ex illis occiderunt. *Jud. 19. & 20.*

IX. In Parmenfi oppido cum vicinis quidam maritum fummo mane abiiffe cognofceret, ad uxoris illius lectum in tenebris acceffit, feque maritum fimulans cum eadem congreffus eft. Quod ubi maritus rediens cognovit, cum conjuge fua, quæ & ipfa delufam fe videns graviter dolebat, Templum ingreffus, multis lacrymis fuum & uxoris cafum enarrarit, quod dum facit, actor fceleris dæmoniaco fpiritu correptus, pariterque Ecclefiam ingreffus, tandiu feipfum difcerpfit, & modo ad terram, modo ad parietem allifit, quoufque animam exhalavit. *March. tr. 4. lect. 9. prop. 2. ex S. Damian.*

X. Cuiquifacæ in agro Peruano vir conjugatus decem totos annos confeffionis officium intermiferat pellici turpiter addictus. Cujus hominis ftatum Sacerdos Soc. Jefu cum refciviffet, eum ad confeffionem invitavit, & hujus obeundæ diem dixit. At adulter promiffi penitus tempus deftinatum non obfervavit; quia tota urbe otiofus cum ad defatigationem vagatus effet, domum rediit, cui occurrunt repetente fex fimii teterrimo afpectu, ac minaci, quos pone fequens agebat, fquallidus homo, facie horrenda oculis ardentibus, miram fpirans crudelitatem. E veftigio juffit fimios pallentem, ac pavore contabefcentem hominem vinculis conftringere, adftrictoque acerba verbera infligere quod liberalius etiam fecerunt quam juffi effe videbantur, peffimeque affectum pro defperato reliquere. Forte uxor domo abfuerat, quæ reverfa maritum humi jacentem, imo emorientem offendit, mox confeffarium evocat: qui protinus advolans, defectum fenfibus cum repeririffet, expectavit, dum fe via oftenderet, quia juvari poffet mifer. Redit fenfus, at linguæ vis loquendi defuit, oculis tantum omnia tacitus arbitratur, atque attonito fimilis, ubi effet ignarus, ac fimiorum iterato afpectu perculfus, quo fe verteret infelix non habebat. Confilium erat beftiarum infernalium, tantum terroris ac defperationis incutere homini, ut eo ftatu animam inquinatiffimam recte in Tartarum abripiendm emitteret. Quare fi quando oculos in Crucem attolleret, circumftantia monftra atrociffima quæque mifero minitabantur. Sacerdos interim identidem luftrabili aqua cubiculum afperfit; & tandem cum fimii ufque infeftarent ægrum, depromptis S. Ignatii reliquiis ejus os ita attigit, ut linguam contigeret, poftulantibus interim Divi fuffragium circumftantibus. Secundum has preces flatum æger vehementem pectore emifit, cujus graveolentia omni mephiti tetrior omnes procul abegit. Spiritus hic fœtens fecum eduxerat vim & animum occupantis ftygii Tyranni, fed non univerfam: detumuerat lingua, vox redierat, rigebant tamen livida immodicis plagis brachia, ut nec erigi, nec colligi ad Crucis fignum efformandum poffent. Verum *Annuæ Peru. Coll. Chuquifaquis.*

rum ea iis admota S. Patris lipsana mox colorem ac dein vigorem omnem restituerunt. Agnovit adulter suæ impietatis, & petulantiæ magnitudinem, proin resipiscens, omnem flagitiorum sentinam per confessionem ejecit, vitamque egit puriorem.

Thom. Cantiprat. lib. 2. de universis c. 30. pag. 40.

XI. Miles quidam de latere conjugis intempestivæ noctis silentio vice quadam exurgens, completo cum aliena flagitio, domum luna lucente redibat, cujus faciem per fenestram intrantis uxor eminus contemplata clamat horrifice, ad ejus clamorem ancillæ domus, & famuli concurrentes, mox ad contuitum Domini pariter convolarunt, quasi a conspectu dæmonis exturbati. Quod ut miles vidit, animadvertit faciem suam a forma propria recessisse, & divino judicio secundum qualitatem peccati confusionis ignominiam induisse. Ergo ubi delituit usque mane, properat versus Ecclesiam, ut confessus Sacerdoti speciem propriam recipere mereretur, cui cum vaccæ & pecudes procedentes ad pascua obviarent, mox diros dedere mugitus, & quasi subito minaci fulmine retroactæ, quæque quoque possunt diffugiunt: item pastores & obvii quique fecerunt. Sacerdos autem in ostio Ecclesiæ sedens ad dicendas horas, mox ut illum vidit, signavit se, & intrans Ecclesiam, ostium post se clausit. Tunc miles ante fores Ecclesiæ se prosternens: Miserere, inquit, pater sancte, miserere miserrimo peccatori. Non sum ille qui videor, sed hoc mihi peccatis meis exigentibus, accidit, ut mea larvalis facies videatur, sed pœnitenti injunge quod vis, & sic de me, quod Deus voluerit, expectabo. Nec mora, ubi miles cum mira contritione & lacrymis est confessus, larvalis illa confusio detersa est, & propriam faciem, cum sua integritate recepit.

Baron. t. 11. ann. 1079. 4.

XII. In Germania Otho Comes impudentissimus adulter, & pro adulterio a Constantiensi Episcopo excommunicatus, Dei judicio turpissime decollatur a militibus Ludovici Comitis, cujus uxorem publicis nuptiis, eo vivente, sibi nefandissime copulavit; Qui apud Monasterium in prædio ipsius constructum a suis sepultus, jussu Constantiensis Episcopi ejicitur, &: (ut scriptum est): ad sepulturam asini deputatur. *Tomm. 12.*

Albert. Crant. l. 4. hist. Saxon. c. 10.

XIII. Sub annum Domini nongentesimum nonagesimum quintum Imperatrix Maria nomine, Regis Arragonum filia, Othonis Tertii uxor, ob adulterium publice igne crematur.

§. V. EXEMPLA PROFANA.

Fuga.

Plutarch. in Regum & imper. apophteg.

I. CUM ad Alexandrum Magnum quondam fœmella ducta fuisset, ut dormiret cum illo, & hæc interrogata, ubi tandiu fuisset; respondet, se expectasse, donec Maritus cubitum ivisset, Rex famulos acriter objurgavit dicens: Reducite eam: parum enim absuit, ut vestra causa adulter fierem.

Idem in Lacon.

II. Lycurgi temporibus tanta erat apud omnes uxores pudicitia, ut cum Geradas nobilis Spartanus rogaretur ab hospite, quas pœnas apud eos adulter daret? responderit, nullas pro hoc leges a Lycurgo præscriptas esse, quia nullus apud eos adulter daretur. Cumque hospes ulterius instaret: quid si autem existat? subjecit iterum Geradas, bovem tantum dabit, ut porrecto ultra Taygetum collo ex Eurota bibat. Dicente autem hospite, id fieri non posse, Geradas quoque, quo pacto, ajebat, apud Spartanos adulteri esse possunt, ubi divitiæ, deliciæ, & corporis adscititius cultus probro habetur: contra verecundia, modestia, ac obedientiæ Magistratibus debitæ observatio, decori, laudique dantur.

Beirlinck. in theatr. Valdui. l. 122.

III. In Insula Patanæ Indiæ Orientalis, tam sancte servant conjugium, ut si quis adulterium commisisse deprehendatur, ad parentes per virum primarium deductus juguletur ab illis, consors vero similiter ab iisdem pugione confodiatur.

Damnum.

Ibid

IV. Aurelianus Imperator tantopere hoc vitium aversatus est, ut militem in adulterio deprehensum duarum arborum ramis implecti, sicque per eos discerpi voluerit.

March. tr. 4. de charit. lect. 9. prop. 2.

V. Saxones adhuc pagani, adulteram se strangulare cogebant, & super bustum illius incensæ & concrematæ adulterum suspendebant.

Ibidem.

VI. Ægyptii adulteriis virgis mille ictus infligebant, adulteras vero ad perenne dedecus nares truncabant.

Ibidem.

VII. Cumani adulteram in foro ridendam exponebant, deinde asino per totam urbem circumvehebant, ut tota vita esset infamis, nam p ropter hanc equitationem Onobatis vocabatur.

§. VI. SIMILITUDINES.

Fuga.

S. Aug. de bon. conjug.

I. SIcut satius est fame mori, quam Idolothytis vesci, ita satius est defungi sine liberis, quam ex illicito concubitu stirpem quærere.

S. Chrys. de verbis Is. ho. 1.

II. Sicut gubernator in portu naufragium faciens, haud quaquam impetraret veniam; sic nec is, cui conjugium concessum est, quod lapsum effugiat si aliena scrutetur matrimonia, aut quamcumque aliam fœminam curiosis scrutetur oculis.

Qualitas.

S. Chrys. S. de adult.

III. Sicut quisque, sive Regis violaverit uxorem, sive pauperis, sive servi, pari ratione adulter est, cum peccatum non personarum differentia, verum ex voluntate improba id scelus admittentis judicetur; ita & hic, imo magis adulterum dixerim, qui quamlibet ex vulgo, quam qui ipsam Reginam violaverit; illic enim plurima irritamenta sunt, puta opes, elegantia, forma, & ejusmodi, quorum hic nihil invenitur.

§. VIII. ASCETICA.

I. TRia fere sunt, quæ de hoc vitio bene advertere debet asceta. Primum est, ut gravitatem illius æstimare discat, aliisque similem æstimationem ingenerare studeat, quam quidem ex triplici injuria, quam facit, concipere poterit; nam. 1. grandem injuriam facit

cit ipsi Sacramento Matrimonii, atque effectui illius, cum enim hoc Sacramentum ideo institutum sit, ut sint duo in carne una, sicque inseparabilis unio Christi cum Ecclesia significetur; hanc utramque rationem, quantum in se est, conatur tollere adulter. 2. Etiam conjugi alter gravem injuriam affert; cum potestatem corporis sui, quam non ipse, sed consors conjugii habet, eidem auferat; unde Marchantius infert, hoc furtum quovis alio furto gravius esse: nam in illis aliquid a se distinctum, in hac autem seipsum, qui factus est una caro cum conjuge, eripit. 3. Ipsi etiam juramento, quo publice in Ecclesia fidem sibi mutuo dederunt conjuges, injuriam facit; quidem violatio tanto gravior censeri debet, quanto digniores sunt, coram quibus editum est hoc juramentum nempe Christus in Ven. Sacramento existens; Ecclesia, cujus authoritate & imperio, ac approbatione contrahitur: Sacerdos, a quo benedictio impertitur: Baptismus, super quo juratur: Cælites, qui velut testes & vindices fidei datæ invocantur.

S. Hieron. contra Jovin. l. 1. II. Secundum est, ut bene notat, conjugibusque inculcet memorabilem illa S. Hieronymi sententiam, dum ait: Origo quidem amoris honesta erat, sed magnitudo deformis. Nihil autem interest, ex quam honesta causa quis insaniat. Unde Xistus Pitagoricus in suis sententiis ait: Adulter est in suam uxorem ardentior amator. In aliena quippe uxore omnis amor turpis, in sua nimius. Sapiens judicio debet amare conjugem, non affectu. Non regnet in eo voluptatis impetus, nec præceps feratur ad coitum; nihil enim est fœdius, quam uxorem amare, ut adulteram. Certe qui dicunt, se causa reipublicæ & generis humani uxoribus conjungi, & filios procreare, imitentur saltem pecudes; & postquam venter uxoris intumuerit, non perdant filios; nec amatores se uxoribus præbeant, sed maritos.

III. Tertium est, ut ex gravitate adulterii corporalis colligat spiritualis adulterii gravitatem; cum enim in hoc & persona, cum qua contrahitur, scilicet ipse Deus, sit infinities dignior; & ipsa conjunctio, utpote quæ voto firmatur, arctior existat; & causæ recedendi longe minores, cum quidquid ex amore creaturæ sperari potest, in Creatore infinities perfectius habeatur, facile apparet, ex omnibus his circumstantiis magnopere augeri illius gravitatem, atque adeo sicut innocens conjux jure separare se potest a thoro adulteri, ita merito timendum esse, ne Deus quoque ejusmodi animam adulteram deserat tandem auxiliis suis.

§. VIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Stob. ser. 6. I. SOcrates dicebat, adulteros perinde facere, ac si quis nolit ex aqua superne effluente bibere, sed ex illa, quæ in fundo, & deterior est.

Franc. Patr. l. 4. de regn. II. Adulteri maximam invidiam contrahunt, & non modo eos quos lacessunt, in se ultores provocant; verum maritos pene omnes, qui eandem contumeliam & injuriam formidant.

III. Optimum medium pro adulterio vitando præscripsit Plautus, dum cecinit. *Plautus in Sticho.*

Bonas mulieres æquum est facere, ut absentes viros,

Perinde habeant, quasi præsentes sint.

§. IX. AUCTORES.

I. Jacobus Marchantius in horto Pastorum c. 4. de Charitate.

II. Laurentius Beyrlinck in theatro vitæ humanæ. V. eodem.

III. Matthias Faber conc. 4. in Dom. 2. post Epiph.

IV. Josephus Langius in Polyanthæa. V. eod.

V. Joannes Major in Magno Speculo exempl. V. eod.

VI. Antonius Dauroltius in Catechismo historiali c. 3. tit. 103.

TITULUS VII.

ÆTERNITAS.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST juxta Boetium, interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio. Juxta Cornelium à Lapide, Circulus in se recurrens, cujus centrum *semper*, circumferentia *nusquam* est. Juxta Drexelium, *orbis* undique rotundus, in quo nec principium, nec finis est: Rota, quæ semper volvitur, & volvetur in omne volubilis ævum: *Annus* jugiter revolutus, qui ubi moritur & occidit, ibi & renascitur, rursumque oritur: *Fons jugis*, in quo per mæandros aquæ ad suam semper refluunt originem, ut iterum fluant: *Labyrinthus* innumeris se gyris intorquens, qui ingressos perpetuo circumducit: Est *Anguis* orbiculatim in se reflexus, caudam ore complectens, qui in sui fine rursum semper incipit: Est *duratio* semper præsens, & unum perpetuum *hodie*, quod nunquam transit in præteritum aut futurum: Est *principium* sine principio, sine medio, sine fine: Est, juxta S. Dionysium, *ævum ævorum*, quod non interit, sed eodem semper modo se habet. *Boet. l. 5. de consol. prof. 6.* *Drexel. consol. æterna.* *S. Dionys. c. 10. de div. nomin.*

Divisio.

II. Dividitur in æternitatem *Beatorum*, & *Damnatorum*: de quibus Christus apud S. Matthæum dixit: Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam. *Matth. 25. v. 46.*

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Veritas.

I. IBit homo in domum æternitatis suæ: & circuibunt in platea plangentes. *Eccl. 12. v. 5.*

II. Ipsi gloria nunc, & in diem æternitatis. *2. Petr 3. v. 18.*

Æternitas Beatorum.

Baruc. 5. v. 22. III. Circumdabit te Deus diploide justitiæ & imponet mitram capiti honoris æterni.

2. Cor. 5. v. 1. IV. Scimus, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus domum non manufactam æternam in cælis.

Dan. 12. v. 3. V. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.

Joan. 6. v. 40. VI. Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me, ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.

Gal. 6. v. 8. VII. Quæ seminaverit homo, hæc & metet; quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem: qui autem seminat in Spiritu, de Spiritu metet vitam æternam.

Æternitas Damnatorum.

Matth. 25. v. 41. VIII. Discedite a me maledicti in ignem æternum:

Deut. 32. v. 22. IX. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima, devorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet.

2. Thess. 1. v. 9. X. Pœnas dabunt in interitu æternas a facie Domini, & a gloria virtutis ejus.

Jud. v. 6. XI. Angelos vero, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei vinculis æternis sub caligine reservavit.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Utilitas.

Æternitatis considerata.

S. Bern. ep. 1. S. Aug. apud Drex. consid. 6. de ætern. S. Chrys. hom. 30. ad pop. I. ÆTernis inhianti, fastidio sunt transitoria.

II. Melior est modica amaritudo in faucibus, quam æternum tormentum in visceribus.

III. Si quis intra centum annos una solum nocte suave, lætumque somnium vidisset, & centenis ob id annis puniretur, an appetendum hoc somnium foret? quod autem est somnium ad centum annos, hoc est præsens vita ad futuram, immo multo minus, & quod est gutta ad pelagus, hoc anni mille sunt ad futuram æternitatem.

S. Aug. in Ps. 36. IV. Quid appendis cum infinito quantumque finitum? decem millia annorum, decies centena millia, si dicendum est, millia millium, quæ finem habent, cum æternitate comparari non possunt.

Hugo in prov. 31. V. Digiti ejus apprehenderunt fusum, hoc est, rectitudinem intentionis, per quam electi omnia opera, quasi fila in orbem æternitatis retorquent.

Rich. de S. Vict. de stat. inter. hom. VI. Quis tam insensatæ, tamque obstinatæ mentis homo uspiam poterit inveniri, qui non expavescat, & omnino abhorreat, transitoria carnis blandimenta tormentis æternis mercari? si diligenter aspiciat indesinenterque attendat, quam sint modica, seu etiam momentanea omnia ista carnis oblectamenta, quæ pertranseunt, & quam sint immania & atrocia tormenta illa æterna, quæ finem non habent, nec habere possunt.

VII. Nullus labor durus, nullum tempus longum videri debet, quo gloria æternitatis acquiritur. *S. Hier. apud Drex. consid. 6.*

VIII. Viri sancti præsentis vitæ dies nihil esse conspiciunt, dum illuminatæ mentis oculo in considerationem æternitatis defigunt. *S. Greg. l. 8. mor. c. 10.*

Qualitas.

IX. Nec putes, quia verbis finitis finitur æternitas, Æternitas in verbo quatuor syllabis constat, in se sine fine est. *S. Aug. in Ps. 145.*

X. Cum homo de æternitate differit, cæcus de luce loquitur. *S. Greg. l. 17. mor. c. 26.*

XI. Æternitas nec tempus, nec pars ulla temporis est. *Nazian. orat. 38. in nativ. Chris.*

XII. Vigilanti curæ per cuncta opera intentio nobis nostra pensanda est, ut nihil temporale in his, quæ agit, affectet, sed totam se in soliditatem æternitati figat. *S. Greg. l. 33.*

XIII. Utinam saperent, ut æternitatis imago reformetur in nobis, videlicet, ut præsentia moderemur, præterita per intelligentiam dijudicemus, novissima provideamus ad cautelam. *S. Bern. s. de SS. Petro & Paulo.*

XIV. In gloria cælesti mira serenitas plena securitas, æterna felicitas.

XV. Ad æternitatis gloriam acquirendam, nullus labor durus, nullum tempus longum videri debet.

XVI. Vera æternitas in solo Deo est.

Pro magno diligi non debet, quidquid fine concluditur, illa appetenda, illa magnopere diligenda qua nec inventa transeunt, nec accepta deficiunt.

§. IV. EXEMPLA CHRISTIANA.

I. S. David de seipso fatetur: Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. *Ps. 76. v. 6.*

II. Fulco homo ad mundi leges factus cum quadam nocte dormire non posset, cogitare secum cœpit: si hic in molli lecto jacenti, absque alio dolore, tamen tam molesta est cubatio, quantopere cruciabor, si in lecto igneo æternum jacere, & cruciari debeo; itaque per hanc cogitationem immutatus est, ut mox sacræ Cisterciensium Congregationi nomen dederit. *Drex. consid. 5. de ætern.*

III. Justus Lipsius, cum totis viribus se ad instantem mortis horam intrepido animo subeundam præparasset, tandem in hæc suspiria erupit: O Mater Dei, adsis famulo tuo cum tota æternitate decertanti, & non me deseras in hac hora, a qua pendet animæ meæ salus æterna. *Ib. consid. 4.*

IV. S. Augustinus assiduo precari solebat: Domine, hic ure, hic seca, modo in æternum parcas. *Idem consid. 5.*

V. Olimpius senex in cœnobio Gerasimi, quæsitus, quomodo in tam angusta cavea, tanto æstu, inter cyniphes & muscarum examina durare posset? respondit: Fili, ista tolero, ut cruciatus illos intolerabiles æternos evadam, cyniphes patior, ut vermem effugiam immortalem: hos æstus facile est perferre ei, qui

ignem

ignem metuit æternum. Hæc mea etsi molesta, tamen brevia sunt & finem habebunt, illa nullum.

Ib. consid. 2. §. 3. VI. Cum Troilus Episcopus oratu S. Joannis eleemosynarii liberalem eleemosynam in pauperes distribui jussisset, deinde vero pœnitentia ductus a S. Joanne eandem pecuniam denuo accepisset, paulo post in somnis amplissimas ædes vidit, & in earum fronte hunc titulum: Mansio æterna, & requies Troili Episcopi, quo titulo conspecto dum vehementer gaudet, subito videt quempiam advenientem, & sociis dicentem: Tollite hanc inscriptionem, & istam ejus loco suffigite: Mansio æterna, & requies Joannis Episcopi Alexandrini empta libris triginta argenti. Quo somnio correptus Troilus, liberalior in pauperes esse cœpit.

Stapleton. in vit. VII. Cum Thomam Morum Aloysia uxor in carcere visitans rogaret, ne vitam & bona, quibus longo adhuc tempore frui posset, sibi praecideret, quæsivit ex ea quot annis putaret, ipsum adhuc vivere posse; cumque illa viginti responderet, subjecit ipse: ne tu imperita es mercatrix, o Aloysia, & quasi una de stultis mulieribus locuta es, dum æternitatem viginti annis vis commutari.

Engelgr. consid. 1. §. 4. Luc. Ev. VIII. Alexander Pontifex militi flagitioso omnem medelam respuenti annulum suum tradidit, ea lege standum, ut quoties aspiceret, imminentis mortis, unde pendet æternitas, recordaretur. Vix paucis diebus gestarat, & supplex ad Alexandri pedes se abjecit, atque omni veneno ejecto, novum hominem reformatus est.

Ibid. IX. S. Franciscus tyrones suos identidem his verbis confirmare solebat: Fratres, magna promisimus, sed majora promissa sunt nobis. Modica hic voluptas, sed postea pœna immensa; modicus hic labor, sed postea gloria æterna.

Less. l. 4. de perf. c. 4. X. P. Leonardus Lessius S. J. & ipse animo suo æternitatem assiduo volvebat, & alios ad idem faciendum hortabatur, dicere solitus, nullam sibi ad vincendas tentationes, ac pericula peccatorum cavenda efficaciorem cogitionem videri.

§. V. MISCELLANEA.

Qualitas.

Pædag. christ. p. 2. c. 8. §. 9. I. QUidam percommode æternitatis magnitudinem sic declaravit: Finge, inquiebat, totum cælum empyreum membrana obductum & meris numeris novenariis inscriptum, quot annos putas his numeris contineri, cum Clavius demonstret, unitatem cum quinquaginta duabus cifris, seu *nulla*, ut vocant, longe majorem numerum efficere, ac mundus totus usque ad concavum firmamenti arenulis repletus grana contineret, licet decem milliæ talium arenularum globulum grano papaveris æqualem dumtaxat conficerent. Si vero cifræ 70. ponantur, numerum arenarum contineret, qui mundum millies mille millionibus milliorum nostro majorem impleret. Et tamen si post tot annos finitos unica arenula tolleretur, necdum quasi initium factum esset æternitati.

Ps. 54. v. 19. II. Recte dixit Propheta; Etenim sagittæ tuæ (id est, calamitates hujus temporis) transeunt, vox tonitrui tui (qua dices: Discedite a me maledicti in ignem æternum) in rota.

Utilitas.

Cicer. 3. Tusch. III. Sapienter pronunciavit Tullius. Sapienti nihil potest videri magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis, totiusque mundi nota sit magnitudo.

Drex. consid. 4. de ætern. IV. Moysi olim præcepit Deus: Fac tibi duas tubas argenteas ductiles; si semel clangueris, venient ad te Principes, & capita multitudinis Israel: si autem prolixior, atque concisus clamor increpuerit, movebunt castra. Duæ hæ turbæ duas voces *nunc* & *semper* significant; qui priorem tantum audit, non movebit se; sed si posterior auribus ejus insonet, tunc ad iter æternitatis se accinget.

Idem consid. 9. §. 1. V. Zeuxes quæsitus, cur tanta diligentia sua opera pingeret? Respondit: Diu pingo, quia æternitati pingo. Idem facient, qui operum suorum præmium æternum fore credunt.

Ælian. l. 11. hist. c. 21. VI. Ismenias Thebanus ad Regem Persarum legationis causa missus, cum adorare Regem juberetur, annulum in terram labi permisit, seque ad eum tollendum inclinans, in mente dixit: Non tibi, o Rex, sed annulo me inclinavi. Simili modo, qui æternitatem considerant, in omnibus adversitatibus & humiliationibus dicunt: non tibi, sed annulo æternitatis.

Engelgr. ambr. 3. §. 3. VII. Philosophus quidam in extremis constitutus, cum rogatus fuisset: ut salutare monitum relinqueret, calamum, quia loqui non poterat, arripiens, duo OO pinxit, quod licet varii varie interpretati sint, rectissime tamen memoriam duplicis æternitatis, miseræ scilicet, & felicis significare dicuntur.

I. T. J. VIII. P. Christophoro Caro S. J. Christus apparens, hæc pauca animo verba volvere assiduo hortatus est; O æternum! o momentaneum! o longum! o breve!

S. Greg. in Cant. 2. IX. S. Gregorius illa verba: Introduxit me Rex in cellam vinariam, & ordinavit in me charitatem, interpretans, quid, ait, per cellam vinariam congruentius, quam ipsam arcanam æternitatis contemplationem accipimus; Et certe quicumque cogitationem hanc altius in mentem demiserit, gloriari poterit: Ordinavit in me charitatem.

Engelgr. l. 6. c. 2. X. S. Theresia cum horam indicari audisset, dicere solebat: Jam una hora vicinior sum patriæ, & æternitati.

§. IV. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Ps. 76. I. EX occasione thematis: *Annos æternos in mente habui*: possunt auditoribus duo annuli pro xenio, aut alia occasione offerri, unus ferreus, cui inscriptum sit: *Momentaneum, quod delectat, æternum quod cruciat*: alter aureus cui inscriptum sit: *Momentaneum, quod cruciat, æternum quod delectat*. Et in primis utriusque hujus annuli usus & praxis in prosperis & adversis casibus per aliquot casus ostendatur. Deinde vero etiam fructus hu-

hujus usus ostendatur, quod scilicet eorum adminiculo quis *abstinere* & *sustinere* discat (in quibus duobus capitibus tota perfectio & sapientia hominis Christiani consistit) uti tum ratione, tum exemplis facile probari potest.

Eccl. 12. v. 5. II. Ex occasione thematis: *Ibit homo in domum æternitatis suæ*: potest narrari parabola Barlaami de civitate, in qua consuetudo erat, ut Rex non nisi per annum regnaret, postea nudus in exilium expelleretur; quod advertens quidam Rex sapiens, toto illo anno suo thesauros occulte in locum, in quem expellendum se sciebat, præmisit, unde postea expulsus, omnia cum gaudio invenit ac fruitus est. Applicetur postea parabola cuivis homini Christiano, atque ad thesauros bonorum operum præmittendos excitetur.

1. Match. 5. 57. III. Ex occasione thematis: *Faciamus & ipsi nobis nomen*; potest enarrari, quod supra de Zeuxe dictum est, quod scilicet ideo tamdiu se pingere dixerit; quia æternitati pingebat: Excitentur proinde auditores, ut & ipsi firmiter sibi persuadeant, se æternitati laborare, atque adeo cum magna perfectione omnia sua opera perficere studeant. Quod ut tanto alacrius faciant, ostendatur nominis & præmii æterni, quod sibi per opera sua parare possunt, excellentia & magnitudo.

2. Tim. 4. v. 8. IV. Ex occasione thematis: *Reposita est mihi corona justitiæ*: potest dici, vitam nostram esse similem ludo eorum, qui ad annulum currunt, ubi qui lancea annulum penetrat & aufert, præmium & laudem acquirit. Dicatur autem hunc annulum esse æternitatem, lanceam esse considerationem & memoriam, qua quicunque annulum illum penetrabit, præmium optimæ vitæ in hoc sæculo, & gloriæ in futuro auferet, id quod facile copiosius ostendi potest.

§. V. AXIOMATA.

I. MOmentaneum, quod delectat: æternum, quod cruciat.

II. Momentaneum, quod cruciat: æternum, quod delectat.

S. Bern. apud Engelgr. embl. 1. §. ult. III. Nulla satis magna securitas, ubi periclitatur æternitas.

IV. Nil leve quod æternum est.

V. Si vis beatus esse, hoc primum cogita, æternorum intuitu contemnere, & contemni.

§. I. AUCTORES.

I. Jeremias Drexelius de Ætern.

II. Joan. Baptistæ Mani circulus Æternitatis.

III. Henricus Engelgrave Embl. 1. Lucis Evangel.

IV. Philippus D. Outreman p. 1. c. 8. §. 9.

V. Daniel Bartoli in germanicam linguam ex Italica 1660. versus.

TITULUS VIII.

A M B I T I O.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST dignitatis & honoris inordinatus appetitus. Per hoc enim a superbia differt, quæ est inordinatus appetitus excellentiæ in communi, & a vanagloria, quæ laudem indebitam immoderate appetit. *S. Thom. 2. 2. q. 131. a. 2.*

Divisio.

II. Dividi potest in *Ecclesiasticam*, & *sæcularem*: Illa est, de qua S. Gregorius locutus est dicens: Sunt nonnulli, qui intra Sanctam Ecclesiam per speciem regiminis gloriam affectant honoris, videri Doctores appetunt, transcendere cæteros concupiscunt, primas in conventionibus quærunt cathedras. Qui susceptum curæ Pastoralis officium ministrare digne tanto magis nequeunt, quanto ad hujus humilitatis magisterium ex sola elatione pervenerunt. Ista est qua sæculares honorum gradus ambiuntur, qualem appetiit Aman, cupiens, utquem Rex honorare vellet, veste regali indueretur, equoque regio impositus, & diademate regali coronatus per urbem circunduceretur. Præcone acclamante; Hoc honore condignus est, quemcumque Rex voluerit honorare. *Marchant in Hort. Past. tul. 2 Sacerd. tr. lect. 3.* *Esth. c. 6. v. 10.*

Actus.

III. Hos pulchre in unum cumulum collegit Innocentius, dum dixit: Ambitiosus semper est pavidus, semper attentus, ne dicat, quod displiceat. *Innoc. de vilit. condit. hom.*

IV. Humilitatem simulat, honestatem mentitur. Affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit, subsequitur & obsequitur, cunctos honorat, universis inclinat, frequentat curias, visitat optimates, assurgit & amplexatur, applaudit & adulatur; ut in Absalone cernere erat.

V. Promptus & fervidus, ubi placere cognoverit: tepidus & remissus, ubi putaverit displicere.

VI. Improbat mala, detestatur iniqua, sed alia cura aliis probat & improbat, ut judicetur idoneus, ut reputetur acceptus, ut reputetur ab omnibus, ut a singulis approbetur.

VII. Statim ut ad honorem est promotus, in superbiam extollitur, in jactantiam effrænatur, non curat prodesse, sed gloriatur præesse: præsumit se meliorem quia cernit superiorem; priores dedignatur amicos, notos ignorat, externos comitatur, contemnit antiquos, vultum avertit, cervicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur, sublimia meditatur, subesse non patitur, præesse molitur, subditis onerosus, omnibus infestus, præceps, molestus, arrogans, gravis & importunus.

§. II.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

[Eccl. 7. v. 4.] I. NOli quærere ab homine ducatum, neque a Rege cathedram honoris.

[Sophon. 3. v. 11.] II. Non adjicies exaltari amplius in monte sancto meo.

[Matth. 20. v. 26.] III. Quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister: & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus.

[Hebr. 5. v. 4.] IV. Nec quisquam sibi sumit honorem, sed qui vocatur a DEO tanquam Aaron.

Damnum Ambitionis.

[Luc. 10. v. 15.] V. Et tu Capharnaum usque ad cælum exaltata es, sed usque ad Infernum demergeris.

[Luc. 16. v. 15.] VI. Quod hominibus altum est, abominatio est ante DEUM.

[Job. 30. v. 22.] VII. Elevasti me, & quasi superventum ponens elisisti me valide.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

[Petrus Raven. in Serm.] I. AMbitio est quædam simia Charitatis; Charitas enim patiens est pro æternis, ambitio patitur omnia pro caducis. Charitas benigna est pauperibus, ambitio divitibus. Charitas omnia suffert pro veritate, ambitio pro vanitate.

[S. Bern. s. 2. in Ascens.] II. O perversitas! O abusio filiorum Adam, quia cum ascendere difficillimum sit, descendere autem facillimum, ipsi & leviter ascendunt, & difficilius descendunt, parati ad honores & celsitudines graduum Ecclesiasticorum, ipsis etiam Angelis formidandos.

[S. Bern. l. 3. de consid.] III. O ambitio ambientium crux, quomodo omnes torques? omnibus places? nihil acrius cruciat, nihil molestius inquietat: nihil tamen apud miseros mortales celebrius negotiis ejus.

[S. Ambr. lib. 4. super Luc.] IV. Sæpe quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia subruere, facit ambitio criminosos; habet enim forensem gratiam, domesticum periculum, & ut dominetur aliis, prius servit, curvatur obsequio; ut honore donetur, & dum vult esse sublimior, fit remissior.

[S. Cyprian. s. de jejun.] V. Etiam in sinu sacerdotum ambitio dormit ibi, sub umbra recubat, in secreto thalami se fraudulenter occultat.

[S. Basil. c. 20. const. Monast.] VI. Diabolica pestis est libidinis dominandi labes, quæ proinde insigne est primæ illius diabolicæ pravitatis indicium:

[S. Hilarius in c. 3. Matth.] VII. Omnis honor sæculi, diaboli est negotium.

[S. Bern. s. 4. de Asc.] VIII. Quam pauci evadunt, quibus non dominandi libido dominetur? quem sequimini miseri homines? an non videtis satanam tamquam fulgur de cælo cadentem, nonne est iste mons, in quem ascendit Angelus, & diabolus factus est?

[Innocent. III. l. 2. c. 30.] IX. Ambitio priores dedignatur amicos, notos ignorat, externos comitatur, contemnit antiquos; vultum avertit, visum extollit, cervicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur, sublimia meditatur.

[S. Chrys. homil. 2. ad Tit.] X. Ambitiosus humilitatem simulat, honestatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit, subsequitur, & obsequitur, cunctos honorat, frequentat Curias, visitat optimates, assurgit & amplexatur, applaudit & adulatur.

XI. Ambitio hypocrisis mater est.

XII. Ambitio pessimus dæmon.

XIII. Ambitio reddit homines cæcos.

[Bernard. serm. 1. in Dom. Palm. Basil. in Epist.] XIV. Potestatis ambitio Angelum potestate Angelica privavit, scientiæ appetitus hominem immortalitatis gloria spoliavit, non Evam cibus deflexerat, non mandatorum destituerat oblivio, sed promissi honoris ambitio illecebrosa decepit.

[Chrysost. super Genes. Bernard. serm. Orig. super Epist. ad Rom.] XV. Omnis adeundi honoris Ecclesiastici abscinderetur ambitio, si se judicandos potius, quam judicaturos hi, qui præesse volunt populis cogitarent.

Fuga.

[Idem apud Mansi tr. 3. dis. 10. n. 2.] XVI. Non quæramus honores, imo eos, cum oblati fuerint, repellamus, & abjciamus a nobis, & hujusmodi concupiscentiam extinguere omnibus modis studeamus: ista nos & & ad Principes, & subditos dicimus: Anima omnis quæ honoris tenetur appetitu & gloriam & homines quærit: non videbit cælorum regnum: non mea hæc oratio est, a me ipso ista non loquor, hæc verba Dei Spiritus profert.

[Isid. Pelus. Epist. ad Tim.] XVII. Si novisses, quod Episcopus debet omnium onera gestare, quod aliis jacentibus datur venia, ipsi vero nequaquam; quod aliis peccantibus superest excusatio, ipsi vero minime, haudquaquam festinasses ad primatum.

XVIII. Ex illo pendent omnium subditorum necessitates, probationes eorum, qui ordinantur, potus sitientium, cibus esurientium, vincti, viduæ, injuriam passi.

[S. Ansel. in Epist. ad Tim.] XIX. Episcopus idem est, quod superintendens: ut intelligat se non esse Episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse; nec desiderare Episcopatum æstimandus est, qui suum desiderat lucrum, vel honorem, non plebis salutem; non enim dicitur: *Qui Episcopatum desiderat*, bonum gradum desiderat, sed *bonum opus desiderat*, quod in majori ordine constitutus, possit, si velit, occasionem exercendarum habere virtutum.

[Innoc. III. lib. 4. de con. Mun. c. 15.] XX. Ut omnem ambitionem Christus discipulorum cordibus eximeret, parvulum in medio eorum statuit, deque primatu certare prohibuit: *Qui major*, inquit, *est in vobis, fiat sicut junior; & qui præcessor est, sicut ministrator: nam quis major est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit?* Quis vero ignorat Clericum in medio Ecclesiæ esse, tamquam eum, qui ministrat? Quare meminerimus potius officii nostri quam dignitatis, neque enim ad dominationem vocati sumus, sed ad opus. Non immerito S. Hieronymus, ut pestem quandam fugiendos Clericos, ait, qui a speluncis domorum paternorum abstracti, & post in Ecclesia sublimati, ac Sacerdotiis

dotiis ditati, Vanægloriæ & superbiæ stimulis efferuntur.

XXI. Pecunias quidem contemnere volenti satis est facile, honorem autem despicere, multi laboris indiget, magnæ sapientiæ, Angelicæ quidem cujusdam animæ ipsum cælestis celsitudinis vertiginem tangentis. S. Chrys. h. 41. ad Pop.

Damnum.

XXII. Supplicat, & promittit, offert, tribuit, proh pudor! gratiam, quam gratis adipisci non potuit, per fas & nefas nititur adipisci, nec desistit adhuc, sed instat, & invadit violenter honorem, & imprudenter arripit dignitatem, amicorum suffragio, præsidio propinquorum, tantoque dominationis inflamatur ardore, tanta libidine præsidendi, ut nec schismata adhorreat, nec scandala formidet. Innoc. III. l. 1. c. 27.

XXIII. Hi sunt, qui subesse non sustinent, præesse non norunt, superioribus infideles, inferioribus importabiles: Hi inverecundi ad petendum, ad negandum frontosi; Hi importuni, ut accipiant, ingrati, ubi acceperint; docuerunt linguam suam grandia loqui, cum operentur exigua. Largissimi promissores & parcissimi exhibitores, blandissimi adulatores, & mordacissimi detractores, simplicissimi dissimulatores, malignissimi proditores. S. Bern. l. 4. de consid.

XXIV. Potestatis Ambitio Angelum felicitate privavit, scientiæ appetitus hominem immortalitatis gloria spoliavit. Non Evam cibus deflexerat, non mandatorum destituerat oblivio, sed promissi honoris ambitio illicebrosa decepit. S. Bern. in quod. serm.

XXV. Quicumque desideravit primatum in terra, inveniet confusionem in cælo; & inter servos Christi non computabitur, qui de primatu tractaverit. S. Chrys. in dial. l. 3.

XXVI. Omne, quod supereminet, plus mæroribus afficitur, quam honoribus gaudet. Quanto quisquis curis mundi majoribus occupatur, tanto facilius vitiis premitur; si enim vix animus valet peccata devitare quietus, quanto minus occupatione seculari devinctus. Isid. l. 3. de sum. bon. c. 45.

XXVII. Ambitio docet, quod natura non novit; cupit, quod Pietas ipsa horrescit: audet perficere, quod novo supplicio DEUS cogitur vindicare. S. Chrys. hom. de Absalom.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

I. Vanitas est, honores ambire, & in altum se extolere. L. 1. n. 4. c. 1.

II. Omnis quidem gloria humana, omnis altitudo mundana, æternæ gloriæ comparata vanitas est & stultitia. L. 3. c. 41. n. 6.

III. Fili, noli tibi attrahere, si videas alios honorari, & elevari, te autem despici & humiliari. Erige cor tuum ad me in cælum, & non contristabit te hominum contemptus in terra. L. 3. c. 41. n. 6. L. 3. c. 40. n. 1.

IV. Non nocet, si omnibus te supponas; nocet autem plurimum, si vel uni te præponas. L. 1. c. 7. n. 3.

V. Vere magnus est, qui in te parvus est, & pro nihilo omne culmen honoris ducit. L. 1. c. 3. n. 6.

§. V. EXEMPLA SACRA ET CATHOLICA.

I. Christus, cum agnovisset, quod populus trans mare Galilææ ob patratum miraculum eum rapere, & Regem facere vellet, mox in montem solus se proripuit. Joh. 6. 15.

II. Moyses, cum eum adhuc parvulum Thermutis filia Pharaonis in sinu Pharaonis collocasset, & Rex blande excepto diadema suum imposuisset, indignabundus capiti detraxit, ac in terram abjecit. Sed & grandis factus negavit, se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo DEI, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi. Joseph. l. 2. antiq. c. 5. Heb. 11. v. 24.

III. S. Ambrosius a populo & Imperatore Mediolanensi pro Episcopo postulatus, noctu ex urbe effugit, & cum Ticinum iter intendisset, non sine miraculo mane se in porta Mediolanensi deprehendit. Paulinus in ejus Vita.

IV. S. Gregorius electus in Pontificem non modo aufugit, sed etiam Imperatorem Mauritium rogavit, ne consentiret electioni. Indicio tamen columnæ igneæ proditus consensit, & primus se in Epistolis servum servorum appellavit. Surius in Vita 12. Mart.

V. S. Malachias omnem locum sublimem velut præcipitium reformidabat, ideoque Episcopatum non prius suscepit, quam Episcopi congregati sub anathemate eum compulerunt. Pal. hist. Lausiac. c. 12.

VI. S. Dominicus rogatus, cur in Carcassona Diœcesi libentius moraretur, quam in Tolosana, ubi tot Hæreticos converterat, respondit: In Tolosana multos invenio, qui me honorant, in Carcassona vero omnes impugnant. Vita l. 4. c. 10.

VII. Adrianus Sextus interrogatus, quod supplicium capitali hosti imprecaretur; Pontificatum, respondit, Hinc tale ei Epitaphium factum est.

Adrianus Sextus
hic situs est,
Qui nihil infœlicius,
Quam, quod imperavit,
duxit.

VIII. Leo XI. ad extremum vitæ redactus, Confessario suo in aurem dixit: Quam melius fuisset mihi, si Monasterii, quam si cæli claves tenuissem. Beyerlin. Apoph. fol. 477.

IX. Paulus III. animam agens sancte asseverabat: Mallem me subjecisse coco familiæ Capucinorum, quam hanc Deo proximam dignitatem decennio sustinuisse. Eusebe. Domin. 16. post. Pent. §. 2.

X. S. Franciscus a Papa interrogatus, an fratres suos ad Prælaturas promoveri æquo animo ferre posset, respondit: Domine, fratres mei, ideo vocati sunt minores, ut majores fieri non præsumant. Si vultis, quod fructum faciant in Ecclesia DEI, dimitte eos in statu vocationis eorum, & ad Ecclesiasticas dignitates ascendere nullatenus permittatis. Mansi disc. 5. n. 7.

XI. S. Chrysostomus de sua ad Episcopatum promotione ita scripsit: Ab eo ipso die, quo tu mihi Episcopatus suspicionem hanc injecisti, factum est identidem, ut corpus hoc ab ani- S. Chrys. l. 6. de Sacer.

anima propemodum dissolveretur, tam ingens pavor, tam ingens tristitia meum animum occupavit.

S. Hier. in reg. Monach. c. 11. XII. S. Hieronymus refert de quodam olim electo Episcopo, quod, prius quam oblatum sibi Episcopatum acceptaret, quendam ad Patruum suum, qui vitam agebat eremiticam, accessit, ut cum ipso, an dignitas illa sibi acceptanda esset, consilii causa deliberaret. Bonus igitur hic eremicola nepotem suum, quandam proxime vicinam valde altam, & praeacutam rupem ascedere jussit, qui postquam consensa rupe descendisset, senique eremitae dixisset; se in eadem rupe in magno fuisse praecipitii horrendi periculo, sanctus ille senex subjunxit: Crede mihi, in longe majori periculo constitutus eris, ubi Episcopus factus fueris.

S. Ansel. l. 2. Ep. 1. XIII. S. Anselmus, quo animo sedem Episcopalem conscenderit, hisce verbis de semetipso testatur: Quod ignorare nequiverunt, qui eo die vultum meum inspexerunt, quando me Episcopi Abbates, aliique primates ad Ecclesiam trahentes, & contradicentes rapuerunt; ita ut dubium videri posset, utrum sanum insani, an insanum traherent sani, nisi quia illi canebant, & ego magis mortuo, quam viventi colore similis, stupore & dolore pollebam.

Mansi di. sc. n. 11. XIV. In vita S. Raymundi de Penafort Ordinis Praedicatorum refertur, quod, cum Archiepiscopatus Terraconensis, qui tunc Aragoniae Metropolitanus erat, vacaret, Gregorius IX. ejus familiarissimus eidem praeceperit, ut illum inter dies aliquot determinatos acceptaret; ipse vero, cum Papae supplicasset, ne cum gravi hoc onere molestaret, nec tamen Papa in hanc ejus petitionem condescenderet, quin potius violentiam majorem ei intenderet, adeo ex hoc afflictus fuit, ut gravi febri correptus lecto affigeretur, donec tandem Papa erga infirmantem Raymundum compassione motus, eum ab hoc ei oblato honore liberum pronunciaret, ex quo gratissimo ad eum transmisso nuncio adeo gavisus fuit, ut prae nimia laetitia immediate a gravi hac febri liberatus fuerit: ab hoc autem supremo honore acceptando ea lege & pacto a Papa liberatus fuit, ut ad eandem dignitatem alium pariter dignum nominaret. Demum vero auctor vitae hujus velut ingens prodigium notat, quod, cum Raymundus praefato Summo Pontifici longo tempore, meritis & virtutibus heroicis plenus, in variorum officiorum gravibus functionibus inservisset, ita tamen caute omnes honores, eum jure merito expectantes, declinarit, ut in eodem, quo Romam ingressus fuerat humili statu, ab eadem quoque alma urbe recesserit.

Ib. n. 12. XV. Nilamon ante civitatem Geras, tuguriolum quoddam inhabitabat, quod adeo firmiter, ne ullus ad eum daretur aditus, occluserat, ut ipsas quoque domus fores muro obstruxerit. Cum vero mortuo loci illius Episcopo, populus sanctum hunc virum in defuncti locum elegisset, ipse vero omnibus modis sese ab eo acceptando excusaret, in eademque reluctantia firmus persisteret, Theophilus Alexandrinus ad eum promovendum cunctam eloquentiae vim, qua mire praecellebat, adhibuit, tantumque profecit, ut cum sanctus hic Monachus se hoc modo ab auctoritate & obedientia, quam tanto Praelato debebat, constrictum esse cerneret, instantiam maximam fecerit, ut saltem consecratio sua in diem sequentem usque suspenderetur, ut modico hoc temporis spatio Deo se pro felicibus tanti muneris auspiciis, tanto ferventius recommendare posset: Quod ut ei indultum fuit, Sanctus nocte illa tanto cum fervore, & desiderio ab illa dignitate liberari petiit, ut illuscecente die, cum tugurium dejecto porta muro apertum fuisset, jamque omnes, & inter caeteros Theophilus magna cum laetitia ad ejus consecrationem accurrissent, ipse subito expirarit.

XVI. De S. Gregorio Episc. Agrigentino in Sicilia legimus, postquam se a Summo Pontifice sui temporis per instinctum quendam admirabilem in illius civitatis Episcopum electum esse intellexisset a civitate Agrigenti fugiens, inter condensas arbores sese abscondit; ubi, postquam eum nonnulli, qui ipsum minime, quis esset, cognoscebant, inveoissent, ut eorum, quos sibi insidiari credebat, manus evaderet, clamabat se magnis obnoxium, & obstrictum criminibus; nimirum maluit aestimari homo facinorosus, multorumque gravium delictorum reus, quam salutari Episcopus. Surius 23. Nov.

XVII. S. Pius V. dicere solitus fuit: Cum essem Religiosus, sperabam bene de salute animae meae; Cardinalis factus, extimui, nunc Pontifex creatus, pene despero. Cornel. a Lap. in c. 11. Num.

XVIII. Sacerdos & populus de Lystris videntes Paulum & Barnabam, Deos esse eos credentes, voluerunt ipsis sacrificare, quod ipsi prohibuerunt. Act. c. 14.

Qualitas.

XIX. Arius, qui Arianae haereseos caput & author extitit, toto animi conatu in Patriarchali S. Petri Alexandrina sede succedere studuit: ita enim de eo refert Tertullianus contra Valentin. c. 4. quod Episcopatum ambiens, quia & ingenio poterat & eloquio, sed alium ex Martyrii praerogativa loci positum, indignatus, de Ecclesiae authentica regula abrupit (ut solent animi pro prioratu exciti, praesumptione ultionis accendi), ad expugnandam conversus veritatem. Mansi di. sc. 1. n. 1.

XX. Tertullianum, Pamelius scribit, ideo ab Ecclesia defecisse, quod ab Episcopatu Carthaginensi turpem passus fuerit repulsam. Ibid.

XXI. De Novatiano Heresiarcha Annales Ecclesiastici pariter attestantur: Ne ab Ecclesia inglorius haberetur, qui inter Ethnicos magnam fuerat gloriam consecutus, Romanus Pontifex voluit eum inter Romanae Ecclesiae presbyteros cooptare, sed qui semel fuerat ambitionis stimulis agitatus, eo infelix abductus est, ut quod jure non licuisset, malis sibi artibus, Pontificiam dignitatem procaciter arrogaret. Factus est igitur Antipapa, variosque in diversas partes misit le- Ibid.

legatos, multasque diversis Ecclesiis imposuit commissiones, falsas, fictasque S. Cornelio Papæ opponens calumnias.

Ibid. n. 2. XXII. Percelebris illa PP. Cappucinorum Religio inter alios primos fundatores, qui in ea instituenda & promovenda graviter laborarunt, Ludovicum quoque habuit de Fossambruno, qui munus Commissarii Generalis multis annis in ea laudabiliter administravit, variusque pro illius reformationis stabilimento sustinuit squalidos carceres, aliasque sine numero injurias: at vero, cum in quodam Capitulo Generali se simularet ex desiderio religiosæ quietis, a munere Commissarii Generalis totaliter alienum, tametsi id interius minime sentiret, jamque alius in ejus locum electus fuisset, omnem subito versus superiores suos deposuit obedientiæ respectum, & obedire detrectans, in præsentiæ omnium fratrum publice conscenso pulpito, dixit: Ego sum Ludovicus ille de Fossambruno, ego Ludovicus Tanaglia multa hactenus machinatus sum, pluraque machinari prævaleo, & machinabor deinceps quam plurima, ad quorum famam, sive rumorem pili capitis vestri erigentur; prout revera postea ab ipso factum est, siquidem multas tandem excitavit in Religione sua seditiones, a qua tandem turpiter, & ignominiose expulsus fuit.

Damnum.

Esther. c. 7. XXIII. Aman qui honorem a Mardochæo negatum ægre ferens toti genti Judæorum interitum fuerat molitus, ipse in patibulum quod Mardochæo paraverat, suspensus est.

Niceph. l. 13. c. 1. XXIV. Rufinus cum Arcadio Imperatore regnum administrans, quia ipsam imperialem dignitatem sibi arrogare ausus est, caput amisit, quod publico in loco hastæ affixum est, dextera vero illius abscissa per urbem circa oppositum officinas circumlata est cum hoc elogio: Date stipem inexplebilis ambitionis & avaritiæ viro.

2. Reg. 18. XXV. Absalon ambitione regni impulsus, quia contra proprium patrem exercitum eduxit, crinibus in arbore suspensus, & triplici lancea a Joab transfossus occubuit.

Iudic. c. 9. XXVI. Abimelech quia septuaginta fratres interemit, ut solus regnare posset, misere postea a muliere per tegulam capiti impactam percussus lethaliter, & ab armigero proprio interemptus est.

Lipsius in exgelis. XXVII. Herodes Judææ Rex ambitione regni retinendi septuaginta Senatores Regiæ stirpis, uxorem Mariamnem, & tres filios interfici jussit; Moriturus vero nobilissimos quosque ex Judæa ad se evocavit, & circo inclusos omnes a militibus occidi curavit.

Actor. c. 12. XXVIII. Herodes Agrippa Rex Judæorum, qui divum Jacobum fratrem Joannis occidit, sedens pro tribunali regio cultu vestitus concionabatur ad populum, quo acclamante, Dei voces & non hominis, statim percussus est ab Angelo, eo quod non dedisset honorem Deo, sed sibi tribueret, & consumptus a vermibus expiravit.

4. Reg. 2. XXIX. Athalia interfecto toto semine regio regni solium occupat, sed ipsa postea interempta documento fuit ambitiosorum casus non procul abesse.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Fuga.

I. S. Ignatius honores summe fugiebat: hinc summopere laboravit, ab initio quidem, ne Generalis fieret, postea vero ut honorem deponere posset: ob eandem causam etiam omnibus honoribus in Societate aditum præclusit. *Ribad. l. 3. c. 1.*

II. S. Franciscus Borgia ideo etiam Societatem, abdicato Ducis titulo, elegit, quod viam honoribus in ea præclusam cerneret. Generalatus vero honorem, sicut coactus suscepit, ita non semel abdicare voluit. *Vita l. 3.*

III. P. Jacobus Laines non tantum varios Episcopatus & Cardinalatum, sed etiam Pontificatum, pro quo duodecim jam habebat suffragia, recusavit. *Hist. Soc. pag 21. l. 8. n. 2.*

IV. P. Joannes Nunnius dicebat, se malle totam vitam in catena transigere, quam Patriarchatum Æetiopicum suscipere; unde non nisi obedientia cogente suscepit. *Hist. Soc. l. 14. n. 11.*

V. P. Andreas Oviedo cum ei Episcopatus Hierosolymitanus nunciatus esset, ita consternatus est, ut statim S. Ignatio scripserit, se in omnibus quidem obediturum, hac una in re non posse, proinde Pontifici scripturum; cujus tamen jussu suscepit munus. *Ult. Compend.*

VI. P. Melchior Nunnius dicebat, se, si professio honorem afferat, libentius coquo coadjutorem futurum, sin vero cruces accepturum. *Hist. Soc. l. 6. n. 97.*

VII. Claudius Jajus, in quem primum e Societate honores incurrere, primus etiam, & quidem, ut hominem & imperatoria illa Ignatiana decuria decuit, fortissime de illis triumphavit. Nec temere invehebantur honores, verum magnis suffulti judiciis Ferdinandi I. Cæsaris, Purpuratorum aliquot Patrum, Pontificis demum ipsius, cui Ferdinandi vehementius in rem incumbentis gratia, ut summo jure, atque pro imperio cum Claudio ageret propemodum persuaserat: Verum quamquam undique petitus Claudius, & sua virtute, & vero etiam Ignatii Romæ ultima omnia moventis, ope stetit incolumis, quamquam, quousque Ignatii litteris de Societatis moribus certior factus Ferdinandus ab actione non destitit, minime tutus. *Rob. l. 7. c. 10. n. 2.*

VIII. Ab eadem Ferdinandi benevolentia, a qua primo periculum creatum est, iterum Societatis tentata est virtus atque constantia. Etenim Petrus quidem Canisius, quum alia omnia ageret, ingentium virtutum admiratione Ferdinandum eo consilii adduxit, ut illi vacuam pastore Viennensem deferret Ecclesiam, sed qua se dignum infulis illis ostenderat, eadem, an etiam aliquanto majore virtute, Ferdinando admirante, atque repulsam æquo animo ferente, contempsit. Et non irritatum Regis animum, sed probatam illi magis disciplinam satis ostendit conatus ille, quamquam ab eadem sociorum virtute irritos, quo sex subinde alios ex illius alumnis *Ibid. n. 3.*

alumnis Episcopos creari a Pontifice postulavit. Magna plane tentatio, nisi major eorum virtus fuisset, quos, ut magistros veneramur.

Ibid. n. 4. IX. Et eorum quidem exemplum non veteranis modo, verum etiam candidatis animos in modestiæ, atque privatæ vitæ amore confirmavit; Antonius certe Corduba, cujus & perantiquæ nobilitati, & litterarum gloriæ petente Philippo Principe, purpuram Julius Pontifex designaverat, quamque tantum non induerat, voto de Societate ineunda concepto, illius amplissimæ dignitatis desiderium sedavit primum, ac paulo post extinxit omnino, unamque antiquissimi sanguinis claritatem, ac purpuræ Vaticanæ splendorem, post societatis habuit humilitatem.

Ibid. n. 5. X. Incesserat Clementis VIII. animum Neapolitano amplissimo Archiepiscopatui Claudium Aquaviva imponendi cupido, unde illi ac prope domesticam purpuram non admodum difficilis gradus fuisset. Hoc simul atque auditum est, tum ejus, cujus petebatur caput, tum sociorum, qui erant in urbe, veluti publico in Societatis funere consternati sunt animi: Nullus in ea ordo fuit, quem non attingeret dolor. Itaque pro se quisque obluctari, votis, sacrificiis, supplicisque Deum ciere. Tum in quibus aliquid humanæ opis, viros Principes adire, atque obtestari, ad Clementem, quem Claudii repulsa in sententiam obfirmaverat, allegare, ut prudentissimum Principem de justissima Claudii, ac Societatis causa docerent. Et hæc quidem foris apud amicos quærebantur præsidia; domi vero, qui per ætatem, aut studia attinebantur, divinam iram (sic enim interpretabantur illam Pontificis voluntatem) solemnibus artibus avertere, ac Societati pacem avitamque modestiam sartam tectam impetrare conabantur. Tum primo Claudium, quem per incredibilem, quæ in illo fuit, animi magnitudinem, nulla unquam fortunæ fregerat iniquitas; socii pavidum ac mœstum videre. Sed exorato tandem Deo alia Pontifici mens est injecta, quod fuse luctantibus sociis universis Claudius publica ipse concione sibi gaudens gratulatus est, maximi omnium, quæ ad eam diem plurima sustinuerat, certaminis victor &c.

Ibid. n. 7. XI. Longe minori contentione gravius admodum periculum declinavit Jacobus Lainius, vetus hujus belli miles, unus pugnæ victor. Primum enim Labacensis infulas, quibus inclyta sapientiæ fama illum tantum non exornarat, constanti humilitate vitavit. Deinde purpuræ a Paulo IV. obfirmatissimi animi Pontifice destinatus, pavido Ignatio, qui Pontificis ingenium nosset, novo ambitus genere Cardinales adeundo, atque pensando, precibusque acriter apud Deum agendo, evasit incolumis, ad extremum virtute ac sapientia, ipso insuper bonorum contemptu clarissimus Pontificatu Maximo a duodecim Patribus habitus, intra comitiorum conclavia per speciem consultandi advocatur. Sed suspicacem ex præteritis periculis humilitatem, statim favoris aura perculit, itaque ex illo comitio, tanquam ex aliqua tempestate festinus se se ejecit, atque conspiratorum Patrum studia & conatus præpropera fuga debilitavit. Dignus profecto, qui primus ab Ignatio tam illustri modestiæ magisterio societatem temperaret universam.

XII. Franciscus Villanova dignus, quem virtutis ergo laudaret Ignatius, regebat Placentiæ Collegium; quumque Episcopus ædes, quæ tam maxime attollebantur, inspectum venisset, atque aquæ defectu, quæ parce fabris subministraretur, parum urgeri opus doleret, quæsivit de Rectore, an non agasonem haberet, qui asello affatim conveheret? opportune, inquit Rector, ac prorsus in tempore patrio e pago advenit Martinus Timon frater meus, quem huic operi destinabimus. Quod cum abnueret Episcopus, neque Martino Timoni honestiorem domi suæ locum defuturum affirmaret. At ille, inquit Rector, ad alia omnia ineptus, huic rei a natura factus est. Obstupuit Episcopus generosam hominis modestiam, cessitque postulatis. Itaque Rectoris Collegii Frater Martinus Timon asellum agens, præ se tamdiu vitam toleravit, quousque Francisci fratris virtutem imitatus, Deo se totum dicavit. Ib. n. 10.

XIII. Ierat forte Nonnius Barrettus, jam Æthiopiæ Patriarcha, dum navigationem Indicam expectat Ulysippone, ad expiandum Æthiopicum mancipium, uno tantum de sociis comite. Vidit prætereuntem Ludovicus Lusitaniæ Princeps, atque aulicum misit, qui pone sequens, quo se conferret Patriarcha, explorate renuntiaret. Ubi audivit Æthiopici mancipii gurgustio successisse, hominique aures dare, ac blandiri: enim vero in amplissima Patriarchatus dignitate modestiam suspiciens, insterni illico mulam; & nobiles aulicos Patriarchæ accedere, atque domum honorifice deducere jussit. Verum pervicit Nonnii modestia, affirmantis nullo amplissimæ dignitatis dedecore ire se peditem, Christi Domini, atque Apostolorum exemplo: Porro quam ex animo nihil scenæ serviens, rem ageret humilitatis, tota ejus vita testis fuit. Patriarchatu enim, quo Summi Pontificis adactus imperiose ornari permiserat, abdicare se non semel voluit. Et quoniam, ut sibi fas esset, non tenuit, ad exactissimæ modestiæ normam sese totum composuit. Itaque & vestes suis ipse manibus consuit, & peregrinis pedes de genu abluit, & Societatis præsidibus, qui secundus a Christi Vicario esset, honorem habuit, quasi unus de sociorum grege, demum toto oris, ac corporis habitu eam demissionem animi, modestiamque prætulit, quam Æthiopia non meruit. Ib. n. 11.

De Societate universa.

XIV. Non est igitur, quod per singulorum decora eam laudem deducam, quam universæ Reipublicæ communem habemus. Prima enim Societas suas leges solemni auctoramento professas, non modo ad honorum ambitum fugiendum, eorumque repulsam; sed ad ambientium peragendum indicium gemini voti religione interposita obstrinxit. Scio religiosis quibusdam familiis moris hujus placuisse Ib. n. 6.

imi-

imitationem, sed uni confirmatis jam moribus frustra tentatam, aliis inter condendum cessisse felicius: integra Societatis laude, quæ rigidam illam virtutis formam pristinæ redditam severitati a suis amari voluit, occlusis ad excubantem in vicinia virtutis ambitionem diverticulis, ut id facilius facere condiscerent. Saluberrimum hoc profecto fuisse consilium consecuta tempora docuerant; quum enim viris sive a generis claritate, sive a sapientiæ ac virtutis laude præstantissimis (absit verbo invidia) abundet Societas, res sane plenissima semper erit admirabilitatis, illorum nullum limina potentiorum terere, aut dignitatum aucupandarum gratia, sed in privatæ vitæ amore ita perstare omnes rigidos, ut plerique æmuli contumaciam interpretentur. Felix enim vero contumacia, qua contra blandum ambitionis malum, atque pellacem honorum ambitionem obarmamur. Placet hic cruda quædam obluctandi obstinatio, nullo Principum quorumcumque respectu, quorum gratiam atteri, quam disciplinam hac ex parte molliri præstat. Tot igitur habeo honorum fuga gloriosos, quot illis dignos educat Societas, cujus cognita constantia ineluctabilis, pacem plerisque omnibus, & sine prælio victoriæ contulit tranquillitatem.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

Qualitas.

Testor. n. Offic. l. 3. c. 24. I. SEnecio quispiam fuit, qui omnia grandia habere volebat; unde servos non nisi grandes, similemque concubinam, vasa quoque grandia eligebat, & ut ipse quoque grandior appareret, summis pedum digitis insistebat.

Ibidem. II. Menecrates Medicus nullam ab his mercedem solebat accipere, quibus medebatur, sed tantum hoc petebat, ut liberati se ipsius servos esse faterentur, eumque Jovem dicerent.

Ibidem. III. Alexander Magnus Jovis Ammonis filius dici voluit.

Ibidem. IV. Domitianus primus se Dominum & Deum appellari jussit, edixitque ne scripto, aut sermone aliter nominaretur. Statuas in Capitolio non nisi aureas, argenteasque poni jussit.

Justinus l. 10. V. Ochus Persarum Rex cum fratres haberet centum & undecim, ex iis octoginta interfecit, ut regnum securius solus possideret.

Idem l. 42. VI. Phrahartes Herodis Parthorum Regis ex pellice filius & patrem senem, & triginta fratres, regnandi libidine accensus, interfecit.

Svetonius. VII. Agrippina Neronis mater cum nato vix Nerone astrologus ei prædixisset, eum regnaturum, sed matrem necaturum, subito exclamare cœpit: occidat, modo imperet.

Mariana l. 8. hist. c. 10. VIII. Humejas quidam, qui a Cordubensibus militibus Rex creari postulabat, excusantibus, quod sæpe male cessisset Regnum ambientibus, dixit: hodie Regem dicite, cras perimite.

Sveton. in Cæsare. IX. C. Julius Cæsar Consul cum M. Bibulo unus omnia in Republica, & ad arbitrium administravit, ut nonnulli urbanorum, cum quid per jocum testandi gratia signarunt, non Cæsare & Bibulo, sed Julio & Cæsare Coss. actum scriberent, bis eundem præponentes, nomine atque cognomine; utque vulgo mox circumferrentur hi versus:

Non Bibulo quidquam nuper, sed Cæsare factum est,
Nam Bibulo fieri consule, nihil memini.

Philipp. de Marinis in Miss. pro lap. l. 1. c. 10. X. Rex quidam Travancoris invidebat Brachmanibus quod eorum origo sua, qui Rex esset, nobilior haberetur. Quare unum e Brachmanibus rogat, num fieri possit, ut & ipse salva regis dignitate, posset fieri unus e Brachmanibus; cui alter respondit, facile id esse, si curaret fundi vaccam auream intus excavatam, & ita capacem, ut ipse in ventrem introiret, velutque noviter conceptus posset per ejus os exire. Ibi enim in eo ventre posset illum Regis & Brachmanis personam nancisci, ut Rex sit simul & Sacerdos, prius non amittens, & secundum nanciscens. Rex gaudio gestiens, curat mox vaccam ex auro fieri, & eam jam senex subintrat, & per eos exit jam novus sacerdos, & festum haberi eum diem, ut natalem suum voluit: ac ut esset facti memoria lætior, illius anni tributum, populo remisit. Interim Brachmanes aurea vacca gaudebant. Hunc errorem Regi quidam e vulgo ingeniose detexit. Ubi enim didicit idem huic secundæ nativitati destinatum, cum jumento in foro apparet, quod erat macrum, gracile & parvum, id spectante Rege pectinabat eburneo pectine, aqua odorata lavabat, blandiebatur manu ac lautius ei pabulum dabat, ita denique tractabat, ut Rex inde recreatus, scire voluerit, quis ille joculator esset; ubi vero intellexit eum hominem prudentem ac ingeniosum esse, ad se vocatum rogavit, cur ita blande asinum illum tractaret? cum alter respondit, ut asinus ista fiat equus, tunc Rex, recte dixi, inquit, hunc hominem stolidum esse; quis enim unquam vidit, asinum fuisse mutatum in equum? cui alter, ego, ait; stolidus habeor, quod ex asino fieri equum velim: & Rex ille sapiat meus, qui sibi persuadet, posse se e Rege fieri Brachmanem ex aurea vacca.

Lyraus in Trisag. Mar. XI. Quædam mulier volens vocari Domina, finxit se catellum perdidisse, quare per præconem pronuntiari jussit, amissum esse catellum, quem, qui repererit, ad Dominam N. uxorem Domini N. referat.

Ibid. XII. Euphorbus aliquis videns quendam singulari dignitate Comitis aut Marchionis auctum, ac unice sollicitum, quomodo res hæc in publicum veniret, hoc ei suggessit consilium: finge, inquit, patentes Regias tibi excidisse, & cura præconis voce per urbem totam promitti magnam mercedem ei, qui eas reperisset litteras, quibus Rex te Comitem, aut Marchionem creavit, & eas ad Excellentiam tuam reportet.

Damnum.

Plutarch. in Them. XIII. Themistocles gloriæ amore insaniens, cum Miltiadis ad Marathonem victoriam secum reputaret, noctes insomnes duxit, & sym-

symposiis consuetis abstinuit, dicens, somnum sibi adimere trophæa Miltiadis.

Justinus l. 42. XIV. Jasoni totus fere Oriens templa, ut conditori divinos honores & templa constituit: quæ Parmenion Dux Alexandri M. post multos annos dirui jussit; ne cujusquam nomen in Oriente venerabilius, quam Alexandri esset.

Le Blanc in Ps. 7. n. 49. XV. Walterus Atholiæ Comes, Jacobi I. Regis in Scotia patruus audierat a saga, se publice coronandum; spe igitur regni Regem occidi curavit, sed ille dein affectus variis suppliciis, & curru per urbem vectus, populo ad ludibrium nudus fuit ostensus, corona candenti capiti imposita.

Marians l. 6. c. 11. XVI. In Hispania jussit Wamba Gothorum Rex, ut Paulus quidam, qui Regis nomen & insignia occuparat, sibi cum pompa redeunti præiret, ludribii causa corona ex nigro corio facta capiti imposita.

Le Blanc. in Ps. 7. XVII. In Sicilia cum quidam in Regem Ammergium rebellasset, regnumque affectaret, comprehenso jussit coronam æream cum quatuor foraminibus in caput magnis clavis defigi, atque ita hominem abire jussit, his verbis: Habes coronam, quam voluisti, nemo tibi invidet. Is vero vertigine oborta humi prolapsus, paulo post exspiravit.

Ex litter. XVIII. Anno 1671. Leopoldi I. Cæsaris jussu, nomen mutavit Nicolai Serini filius, & jussus est, se scribere ac nominare *a Corona*; quia compertum est ejus patrem, qui creditus ac dictus est ab apro occisus, affectasse coronam imperii Hungarici.

Silv. Var. lect. p. 4. cap. 1. XIX. Sacerdos quidam Nicolaus Romæ spe cupiti honoris excidens, indignatus in Orientem abiit, ubi plurimos Saracenos a se in fraudem inductos, a veri Dei cultu ipse jam alienus, suasit, ut idola desererent; sed sequerentur non aliam doctrinam, quam ipse eis traditurus esset. Ibi in Mahometem incidens eum erudivit, promisitque, Regem eum Saracenorum se facturum. Id astu egit. Columbam enim ex nido sumpsit, eamque assuefecit, e Mahometis auribus cibum capere. Ista columba sensim assueta ejus auribus, ubi primum Mahometem vidit, ad humerum ejus advolans, rostrum auribus applicabat. Ubi ergo omnes sui sequaces Saracenos Nicolaus collegit, dicebat expedire, ut eum Regem sibi deligerent, quem Spiritus Sanctus in forma columbæ delapsus monstraret. Assentientibus, mox dato conscii fraudis signo columba emissa, pro veteri consuetudine in humerum Mahometis insidens, auri rostrum admovet. Eo miraculo, ut credebant, moti Saraceni Mahometem Regem pronunciarunt.

Carol. Sigon. l. 1. de Occident. Imp. An. Dom. 297. ex Nicephoro l. 7. c. 20. XX. Diocletianus Imperator post triumphum de Persis actum, hanc tantam felicitatem, tamque prosperum fortunæ obsequium capere animo non potuit, siquidem moderatione prorsus in superbiam versa, eousque insolentiæ prodiit, ut se posthac mortalitatis oblitus, tanquam Deum adorari voluerit. Nam projicere se homines humi venerabundos, atque osculum pedibus figere pati cœpit, & gemmas vestibus calceisque inseruit; cum ante ipsum omnes Imperatores consulari tantum salutatione contenti fuissent, & solam clamydem purpuream privato habitui adjecissent. Is autem, ut ait Nicephorus divinis expetitus plagis, toto primum corpore, tumorem ingentem concepit; quo deinde varie disrupto, lente ita emarcuit ut blasphemia ejus & impia lingua, quæ iniquitatem in actum evomuerat, intra fauces ipsas vermium vim proferret, qui ex ore illius prorepentes fœtore pessimo locum habitationis omnem replebant. Postremo autem more canis quam maxime latrans, sceleratam & nefariam cum violentia quadam exhalarit animam.

XXI. Anno tertio Heraclii Imper. qui fuit LXI. a Cæsare Augusto, permittente Deo flagellari populum suum per sævitiam paganorum, Cosrohes Persarum Rex, omnia fere regna terrarum suo imperio subjugarit, Jerusalem veniens, a sepulchro Domini territus rediit, sed tamen partem crucis sanctæ, quam Helena ibidem reliquerat, asportavit. Volens coli ab omnibus ut Deus, currum ex auro inter subtiles etiam & occultos ductus, quasi Deus, desuper aquam infundebat, & in specu subterraneo equi quadrigas trahentes in circuitu, ut quasi currum moverent, & tonitru simularent. Filio igitur suo regno tradito, in tali fano profanus residet, & juxta se Crucem Domini collocans, appellari se ab omnibus Deum volebat, & sicut legitur in libro de naturali officio ipse Cosrohes in throno residens, tanquam Pater lignum Crucis a dextris posuit loco Filii, & gallum a sinistris, loco Spiritus Sancti, se vero Patrem jussit nominari. At Heraclius devicto ipsius filio improviso ad eum pervenit, & in throno aureo eum sedere reperiens, eidem dixit, quia lignum sanctæ Crucis secundum modum tuum honorasti, si baptismum & fidem susceperis, adhuc vitam & regnum a pacis obsidibus obtinebis; sin vero implere contempseris, gladio meo te feriam & caput tuum præcidam. Cum ille acquiescere nollet, extracto gladio protinus eum decollavit. *Sigfrid. presbyter l. 1. Epit. Ann. Do. 612.*

§. VIII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. Sicut Bucephalus, Alexandri M. equus, phaleris regiis indutus, nullum sessorem præter Regem admisit, cum tamen hisce ornamentis exutus, quemlibet dorso suo insidere permitteret; adeoque ornamenta & phaleræ illæ regiæ superbos elatosque ei spiritus videbantur imprimere: Eodem prorsus modo multos hodie videmus, qui in statu fortunæ privatæ humiles existunt, cunctisque se humiliter submittunt, neminem dedignantur, omnibus sese benignos & affabiles exhibent, mox vero, ut ad honores & dignitatum infulas sublimantur, adeo inflantur, & extolluntur, ut jam non iidem, qui antea, sed prorsus diversi esse videantur. Ejusmodi est serpentis natura, qui ad solis calorem venenum suum evomit, veterique pelle deposita novam prorsus induit. *Mansi di Je. 1. n. 9*

S. Greg. l. 1. reg. ep. 1. II. Sicut fumus ascendendo deficit, & sese dilatando evanescit, sic videlicet fit, com peccatoris vitam præsens felicitas comitatur, quia ostenditur, ut altus sit, inde agitur, ut non sit.

Mansi di-sc. 7. n. 1. III. Sicut quanto major est umbra, magisque crescit, & exaltatur, tanto est defectioni vicinior; ad eundem quoque modum dignitates humanæ quanto prosperius fluunt, tanto sunt occasui magis propinquæ.

Idem dis. 9. n. 10. IV. Sicut arundo in exteriori quidem apparentia aureum præ se colorem refert, & lucida est, interius autem inanis & vacua: ita quoque honores dignitatesque terrenæ prima quidem facie, ob auctoritatem, pompam, atque divitias, quas secum adferunt, speciosi & appetibiles esse videntur, verumtamen interius in Principum illorum cordibus, gaudia illa & consolationes, quas nos quidem illis inesse somniamus, minime reperiuntur, tametsi enim sceptra ipsorum aurea sint, non tamen solida, sed intus inania & vacua existunt; Hac arundine vel sceptro ficto, Salvatoris capiti spinas validissime imprimebant, ad significandum, quod territorium subditorum, regimen, & dominium curarum, anxietatum & molestiarum spinas (quibus tanto magis abundant, quanto majus possident Dominium) in verticibus coronatis, quam maxime multiplicent.

S. Aug. Ps. 31. V. Sicut ignis, licet non sit diversus, diversa tamen agit, paleam in cinerem vertit, auro sordes tollit: Ita quoque, experientia teste, una eademque dignitas hominem aliquem magnis virtutibus, & meritis præditum quam maxime conspicuum, omnique existimatione & veneratione dignum efficiet: cum e contra si ejusmodi dignitas in indignum ceciderit, ejus vitium, & ignorantiam omnibus innotescere faciet. Gloriam sapientes possidebunt, stultorum exaltatio ignominiosa.

Mansi di-sc. 11. n. 2. VI. Sicut si statuam quandam ruditer elaboratam & defectuosam super basim quandam eminentius collocaveris, efficit, ut ejus in sublimi positæ defectus facilius animadvertantur, quam si humi semper jacuisset: ad eumdem quoque modum multorum defectus non observantur, aut notantur, quamdiu privatim vivunt: cum tamen, mox ur in altari, omniumque oculis expositi fuerint, defectus eorum omnibus manifesti evadat. S. Bernardus de aliquo, qui de eorum numero erat, ita scribit: Eo deformior, quo illustrior, nunquid potest civitatis supra montem positæ desolatio abscondi, aut latere fumus lucernæ extinctæ super candelabrum? Lyranus quoque super illa verba sapientis ignominiosa exaltatio, quia tunc magis apparet turpitudo suæ fatuitatis: Adducitque aptissimam simiarum in altum ascendentium similitudinem, dum ait: sicut turpitudo posteriorum simiæ magis apparet, quando ascendit in altum.

Idem n. 10. VII. Sicut quando legati Romam in solemni pompa equestri ingrediuntur, muli circumquaque superbissime adornati oneraque utrimque tegminibus auro, argentoque præfulgidis contecta circumferentes, omnium ad se oculos cum stupore singulorum attrahunt: at vero postquam equestris illa pompa finem suum accepit, muli prædictis omnibus illis phaleris pretiosis exuti, ad stabula reducuntur, solitisque denuo sordibus, aliisque oneribus portandis applicantur: idem quoque multis accidere solet, qui sine ullo merito ad honores promoventor; quamdio enim potentia, & favor illius, a quo ad talem dignitatem promoti fuerunt superstes manserit, æstimantur, honorantur, seu, ut melius dicam, timentur; at vero mox ot illo mortuo depositi fuerint, ad eaodem denuo revertuotur vilitatem, & contemptum, io quo antea erant.

Idem dis. 17. n. 6. VIII. Sicut io Piscina probatica e tam ingenti iofirmorum numero unus duntaxat sanabatur, non obstante, quod omnes firmissimam recuperandæ salutis spem haberent; ita quoque in aulis dignitate aliqua vacante, multi sunt bene meriti prætensores, unusquisque proinde sperat, veruntamen in fine unus duntaxat consolationem accipit, cæteris omnibus delusis remanentibus. A Salvatore quoque juxta eandem Piscinam unus per miraculum pristina fuit sanitate donatus, hic autem triginta octo annis languidus in lecto decubuerat; ita quoque, tametsi contingat, quod aliquis prætensionum suarum portum extraordinario modo assequatur, id tamen forte accidet, postquam omnes fere ætatis suæ annos in laborioso quodam servitio consumpserit.

Fuga, & Damnum.

Ruiz. IX. Sicut si homo quispiam solus esset in mundo, utique nullum honoris desiderium haberet; ita & nunc, cum omnes homines sint quasi nihilum coram Deo, merito omne honoris desiderium abjicere debet.

Lud. Gran. in loc. com. f. 191. X. Sicut ex magna appetitus corruptione provenit, ut ægroti quidam terram avidissime comedant: ita ex grandi judicii corruptione oritur, ut homo famulorum comitatu, & aliis similibus bonorum obsequiis tantopere delectetur, ut propter hæc paranda & tuenda divinas, humanasque leges ac jura violare non horreat.

Stapleton. in Dom. 2. post Pent. them. 4. XI. Sicut lapis deorsum cadens non sistit, donec ad fundum veniat, & in ipso motu modum tenere non potest, sed quo diutius movetur, tanto celerius labitur; ita ambitio moderationis fines egressa, nullum ambiendi modum facit.

Ibidem. XII. Sicut canis famelicus ad mensam domini assistens, bolos ipsi objectos momento deglutit, & alium incessanter petit: sic ambitiosi novos semper honores appetunt, nec unquam acquisitis satiantur.

Idem in Dom. 16. post Pent. them. 4. XIII. Sicut cibus nimio sale conditus nulla arte ad temperatum saporem reduci potest; ita qui altiores semper honores appetunt, ad saniorem mentem vix ullo medio revocari queunt.

Idem in Dom. 4. Quadr. XIV. Sicut imago, quo artificiosius est depicta, & rem ad vivum repræsentat, tanto magis fallit, quia res ipsa existimatur (uti Zeuxem Parrhasius fefellit, dum tapetem tam artificiose pinxit, ut Zeuxis verum esse tapetem ratus removeri jusserit) ita honores hujus mundi, quanto majores sunt, tanto magis decipiunt, cum omnis mundi gloria nonnisi um-

umbra sit, & vapor & modicum parens, teste S. Jacobo.

Jac. 4. v. 15. Ovid. in Metam. XV. Sicut Phaeton, dum mature nimis habenas sibi vendicavit, totum orbem accendit, & se perdidit, ita & ii, qui dignitates & imperia immature sibi arrogant, & se, & subditos perdunt.

Stapler. in Dom. 2. post Pent. them. 6. XVI. Sicut pueri, dum papilionem in aera volitantem insequuntur, subito in scrobem cadunt; ita ambitiosi, dum oculos semper ad honores in alto positos erigunt; eosque sectantur, plerumque vel in scrobem mortis, vel in aliud grave malum præcipitantur.

1. Mach. c. 6. XVII. Sicut Eleazarus, dum elephantem & Regem supra se stantes dejecit, simul cum illis contritus periit; ita plerumque ambitiosi, dum alios de suo gradu dejicere conantur, seipsos misere opprimunt.

Stapler. in Dom. 2. Pent. them. 6. XVIII. Sicut ab illis cibis & potibus maxime cavendum est, qui etiam saturos & non sitientes ad edendum & bibendum provocant, quia naturam incaute obruunt, & extinguunt; ita honoris possessio maxime vitanda est, quæ nulli necessitati, sed soli voluptati servit.

Ibidem. XIX. Sicut arbores per præcipitia nascentes non hominum, sed corvorum usibus serviunt, sic honores indebiti actiones non Deo, sed diabolo servientes proferunt.

Ibidem. XX. Sicut hi, qui absque fame, & siti bibunt aut comedunt, etiam ea, quæ sumpserunt, revomunt; & dum superfluis se onerant alimentis, etiam necessariis privantur; ita ambitiosi, dum novos semper honores ambiunt, nec illis, quos habent, potiuntur diu.

S. Chrys. h. 41. ad popul. XXI. Sicut sævi venti in tranquillum mare delati, totum ab imo subruunt, ut & arena cum undis misceatur; sic ambitio & turpis quæstus animam subeuntes omnia subvertunt.

Victor. op. imper. h. Mansi dis. 20. n. 20. XXII. Sicut cacumen arborum in excelso positarum, etiamsi tenuis aura flaverit, movetur; sic sublimes homines in culmine dignitatum existentes, etiam levis nuntii fama, conturbat, sicut Principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor. S. quoque Hieronymus dicit, Regum talis conditio, feriuntque summos fulmina montes.

Mansi dis. 20. n. 20. XXIII. Sicut is, qui in exercitu cunctis aliis superaminet, non solum propter auctoritatem, verum etiam ob staturam, vel armorum splendorem & ornatum, inter alios primus erit, qui ab hoste conspicitur, vel vulneratur; eadem quoque magnatum conditio esse noscitur, qui præ cunctis aliis, insidiis, mortisque periculis subjiciuntur. Eodem tempore, quo scriptura sacra ob oculos nobis ponit Antiochi fastum & arrogantiam, dicens: Is qui videbatur sibi fluctibus maris imperare, mox illum simul & semel velut cadaver quoddam fœtore & scaturientibus ex omni corporis parte vermibus horridum repræsentat.

§. IX. MOTIVA.

S. Greg. p. 1. past. c. 3. I. CHristi exemplum; de quo S. Gregorius sic loquitur: Sed quia idcirco in carne apparuit, ut non solum nos per passionem redimeret, verum etiam per conversationem doceret, exemplum sequentibus præbens, Rex fieri noluit, ad crucis vero patibulum sponte pervenit, oblatam gloriam culminis fugit, pœnam probrosæ mortis appetiit, ut membra ejus discerent, favores mundi fugere. Ubi Cajetanus apte observat, quod Evangelista de hac turba non dicat, illam Christum in thronum collocare, eidemque sic magnifice considenti obedientiam promittere voluisse, sed tantum eos de seipso in Regem eligendo inter se consultasse. Non dicit, quod tunc facturi erant ipsum Regem, sed quod venturi essent, significans, quod ipsi dispositi erant ad tractandum cum aliis, & redituri ad hoc, ut facerent eum Regem. At vero quonam ducebantur motivo ad hoc, ut eum Regii sceptri administratione dignum & habilem esse existimarent? Num forte ideo, quia eum sæpe miracula patrare viderant? non certe, quia alias quoque multoties in miraculis faciendis liberalem prorsus & admirabilem sese exhibuerat; aut forte ideo quia adeo prodigiose panes piscesque multiplicaverat? neque id dici potest quia alias quoque idem miraculum, innumeros homines modicissima annona perfectissime satiando patrarat, nec tamen ullus de ipso in Regem sublimando cogitaverat. Pro resolutione igitur notanda sunt verba illa: *ut raperent eum*: ex his enim colligitur, quod, quia Christum ab omni semper pompa & gloria mundana alienissimum & sceptro gubernando aptissimum esse conspexerant, ideo ipsum imperio dignissimum maximeque idoneum esse judicabant. In quo monstratur (inquit idem Cardinalis) quod cognoscebant Jesum alienum esse ab appetitu, utpote quem oportebat rapere: hi enim vere sunt illi, quorum in moderandis animabus imperium felicissimo semper fine clauditur, quo ab omni fastu alieni sunt, & quoad possunt dominari detrectant: bene imperant, qui non libenter imperant.

II. Brevitas honorum; pro qua cognoscenda legatur duntaxat catalogus Imperatorum exacte conscriptus, & quam subito, quamque violenta morte potior illorum pars interierit, protinus inveniemus. Inter Summos quoque Pontifices, quam sint pauci, qui Pontificatum suum etiam usque integrum anni spatium producere potuerint. Severinus & Lucius II. undecim duntaxat supervixit menses. Leo II. & Alexander V. menses tantum decem: Benedictus X. Joannes XX. octo solum menses vixerunt; Stephanus V. septem; Eugenius I. sex; Innocentius V. & Cælestinus V. quinque tantum rexerunt mensibus: Alii duo Joannes XVI. & Lando quartum tantummodo mensem attigerunt? Gregorius VIII. & Innocentius IX. in duo usque menses Pontificale solium insederunt. S. Antherus M. hujus nominis unicus, regiminis Ecclesiæ universalis unicum dumtaxat mensem numerare potest: at vero longe angustioribus limitibus, breviorique periodo vitam suam alii clausere Pontifices, qui suum non nisi ad dies aliquot producere potuerunt Ecclesiæ imperium; etenim Leo XI. & Pius III. in Pontificatu solum supervixere viginti sex diebus; Damasus II. diebus viginti tribus; Marcellus II. diebus duobus supra viginti; Sisinnius hujus nominis unicus diebus viginti;

Cæleſtinus IV. diebus ſeptemdecim: Bonifacius VI. diebus quindecim. Urbanus VII. diebus tredecim; Stephan. II. & Valentinus quatuor dumtaxat dies attigere; adeoque juſtam habuit Beatus Petrus Damianus exclamandi rationem? O termini dominandi! qui etiam in extrema miseria videri poſſent auguſti, quid ni in ſuprema gloria auguſtiſſimi videantur; Verum enim vero ſpecialiſſimus hic eſt divinæ providentiæ modus, ad humanam tanto efficacius ſupprimendam ſuperbiam, ut humano generi, quam deſpicienda ſit temporalis gloria, in ipſo gloriæ principatu evidenter oſten-

III. Inſtabilitas honorum, de qua David recte dixit: Deus pone illos ut rotam. S. Bernard. autem de rota optime his verbis ſcribit: ſicut rota nunquam ſtat, ſed perpetua volubilitate circumagitur, ita in hac vitæ rota nullla ſtabilitas aut ſecuritas reperiri poteſt. Fortunatus quidam ex aulæ proceribus, ſuoque principi cum inter primos charus, a Duce quodam, num in fortuna ſua melius quid deſideraret, interrogatus, unicam dumtaxat rem ſibi deeſſe reſpondit; cumque ulterius ad edicendum, quidnam illud eſſet, urgeretur, ſubjunxit, ſe clavum aliquem, quo volubilem fortunæ rotam ſiſteret, ne a ſtatu, in quo nunc eſt, verti aliqua ratione poſſet, unice deſiderare: quod quidem reſponſum prudentiſſimum fuiſſe, nemo dubitabit. Etenim veriſſima eſt illa S. Ambroſii ſententia: bona hujus ſæculi inſtabilia ſunt, & rotarum in morem cum ipſo ſæculo volvuntur. Sapiens divinam ſapientiam pila in hoc mundo ludere perhibet: Ludens in orbe terrarum. Luſus autem hic pilæ, quem Deus in hoc mundo exercere dicitur, alius, ut ego quidem arbitror, non eſt, quam continua illa ſceptrorum, regnorum, Dominiorumve ab una manu in alteram per gyrum, ad purum Dei beneplacitum, ad inſtar pilæ facta tranſmiſſio; Mundus enim communiter ad inſtar globi ſeu pilæ in forma ſphærica ab omnibus deſcribitur. Id quod Boetius Severinus optime ad propoſitum noſtrum hiſce verbis exponit: Hunc continuo ludum, rotam volubili orbe verſamus, infima ſummis, ſumma infimis mutare gaudemus. Hinc prudentiſſime factum, quod præcelſioribus Principibus Serenitatis titulus attribuatur, coronæ item in figura ſolis, ſceptra vero in florum ſpecie efformentur; Etenim ſicut hi ſubito languent, clari quoque diei ſerenitas a repentino quodam turbine ex proviſo offuſcatur, ipſe ſol ſub caliginoſis nubibus perſæpe abſconditur; ita quoque per hæc ſymbola humanarum dignitatum inſtabilitas haud incongrue deſignatur; id quod expertus eſt Salvator noſter, qui in triumphali illo in Jeroſolymam ingreſſum ab omnibus urbis illius civibus, imo & pueris, feſtivo cum gaudio veluti verus Meſſias ſolemniſſime receptus fuit; Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant, *Hoſanna Filio David: Benedictus qui venit in nomine Domini*: Et tamen ad veſperam ejuſdem diei in vaſtiſſima illa civitate neminem, qui illum hoſpitio excipere vellet, reperire potuit, unde in Bethaniam foras ſecedere coactus fuit; Imo idemmet populus, qui illum hiſce verbis, *Benedictus qui venit in nomine Domini*, honoraverat, poſtea exclamavit, *Tolle, tolle, crucifige*; qui antea ſe propriis veſtibus exuerant, ut eaſdem in ejus obſequium in terram proſternerent, ipſum paulo poſt ſuimet deſpoliaverunt veſtibus; quippe ipſum projectis in terram olivarum ramis, palmaſque triumphales manibus ſuis geſtantes læti exceperant, paulo poſt ingentem ligni truncum eidem in patibulum præpararunt: O quam diſſimile eſt: *Tolle, tolle, crucifige*! ab illo, *Benedictus, qui venit nomine Domini*! Quam diſſimile, Rex Iſrael, Et: *non habemus Regem niſi Cæſarem*. Quam diſſimile, rami virentes & crux; flores, & ſpinæ; Cui prius ſternebant veſtimenta aliena, ecce ſuis exuitur, inquit S. Bernardus.

IV. Curarum & inſidiarum copia: uti Parabola de arboribus Regem ſibi eligentibus indicat, in qua quidem primo oblatum ſibi ſceptrum oliva repudiavit, cujus exemplum imitatæ mox fuere ficut & vitis: atqui poſtquam & rhamnum regiæ dignitatis ultronea oblatione honoraſſent, hoc inde reſponſum retulere: *ſi vere me Regem conſtituitis, venite, & ſub umbra mea requieſcite*. Quo facto ambitioſi edocentur, quod in populorum gubernatione, ſceptrorumque adminiſtratione anxietatum, ſollicitudinum, laborum, periculorum, vigiliarum, ſimiliumque ærumnarum ſpinæ & tribuli minime deſint. Uti clarius Innocentius III. indicavit dicens: Sed eſto, quod ſublimetur in altum, ſtatim curæ ſuccreſcunt, ſollicitudines cumulantur, vigiliæ producuntur, ex quibus natura corrumpitur, ſpiritus infirmatur, abrumpitur ſomnus, amittitur appetitus, debilitatur virtus, attenuatur corpus, & ſic in ſeipſo deficiens, non dimidiat dies ſuos, ſed miſerabilem vitam miſerabili fine concludit. Hinc Deus e medio rubi Moyſen ad regimen vocavit, ut ex hac viſione cognoſcere poſſet, thronos magnificos, in quibus Magnates reſident, laborum, curarum, anxietatum, aliarumque moleſtiarum puncturis pleniſſimo exiſtere. De Adriano IV. legimus, ipſum ſolitum fuiſſe dicere, Pontificiam quaquaverſum ſpinis acutiſſimis plenam cinctamque eſſe, qui uniuſcujuſque ſedem Pontificis humeros quantumvis generoſos & fortes rumpere & dilacerare non deſinunt. Platina pariter de alio quodam Adriano Papa hujus nominis VI. refert, hunc lapidi ſepulchrali verba ſequentia inſculpi juſſiſſe *Adrianus VI. hic ſitus eſt, qui nihil ſibi infelicius in vita, quam quod imperavit, duxit*. Specialiter vero hoc ipſum Dionyſius Tyrannus ſervo ſuo Damocli oſtendit; cum enim hic Principum ſtatum admodum felicem & deſiderabilem eſſe crederet, Rex, ut hunc ejus errorem corrigeret, iſque graviter ſe deceptum eſſe videret, eum die quadam ad menſam ſuam invitavit, juſſitque enſem nudum ex tenui, ſubtiliſſimoque filo pendulum ſuper loco, quem is occupaturus erat, ſuſpendi, quem cum cænaculum ingreſſus cum horrore vidiſſet, pœnitere eum cæpit, quod Regi ipſum invitanti tanta cum facilitate ac-

Moral. diſ. 6. n. 4.

S. Bern. S. 2. in Pſ.

Judic. 9.

Innoc. III. l. 2. c. 29.

Cicero l. 5. Tuſc. 99.

acquievisset, cumque Regem deprecaretur, ut a mensa abesse liceret, hoc a Rege responsum tulit: Scito, hanc esse Regibus propriam conditionem, quod etiam in mensa & deliciis positi, in continua sint mortis iis inferendæ formidine.

§. X. ALIA MOTIVA.

I. Quia Ambitiosus sit dissimilis Christo, & similis Lucifero, qui propter ambitionem de cælo præcipitatus est; unde sicut Luciferum Deus & omnes boni summe oderunt, ita & ambitiosus Deo & hominibus exosus est.

II. Quia Ambitio primos parentes & nos cum illis sua felicitate privavit, & insupremum exitium præcipitavit; quis autem interfectorem suorum parentum, suumque & fratrum suorum capitalissimum hostem odio non prosequatur, & hospitio excipiat?

III. Quia Ambitiosus perpetuis spei, timoris, & iracundiæ motibus agitatur, imo omnino denique per hos tres affectus, non aliter ac Absalon ambitiosus per tres lanceas, perimitur.

IV. Quia Ambitio in apostasiæ, aliorumque gravium vitiorum periculum præcipitat; nam, ut S. Gregorius ait, unusquisque Rector toties ad apostasiæ culpam dilabitur, quoties præesse hominibus delectatus, honoris sui singularitate lætatur.

Senec. c. 2. de brevit. V. Quia honor onus potius est, quam animi levamentum; nam, ut bene Seneca advertit, est inter onus & honorem non tam allusio vocis, quam rei ipsius expressa veritas; honor quippe ex onere venit, aut potius ex honore onus.

Drexel. Aurifod. P. 1. c. 3. VI. Quin perpetuo vitæ periculo exponit; uti bene agnovit Saturninus, dum ad Imperium invitatus dixit: Nescitis, o amici, quid mali sit imperare. Gladii & tela cervicibus nostris imminent, impendent utique hastæ & spicula, ipsi custodes timentur, ipsi comites formidantur: non cibus pro voluptate, non iter pro auctoritate, non bella pro judicio, non arma pro studio sumuntur.

S. Greg. 3. past. l. 9. VII. Quia difficilem reddit coram Deo rationis redditionem; nam, ut recte S. Gregorius dixit: Prælatus, si perversa perpetrat, tot mortibus dignus est, quot ad subditos suæ perditionis exempla transmittit. Sed & S. Chrysostomus: Si novisses, inquit, quod Episcopus debet omnium onera gestare; quod aliis irascentibus datur venia, ipsi vero nequaquam: quod aliis peccantibus superest excusatio, ipsi vero minime, haud quaquam festinasses ad primatum. *S. Chrys. hom. 3. in acta Apost.*

In Matt. VIII. Quia fugiendo honor melius & justius obtinetur; nam, ut S. Chrysostomus ait: primatus fugientem se desiderat, desiderantem se onerat. Quicunque ergo desiderat primatum cælestem, sequatur humilitatem terrestrem; non enim, qui major fuit in honore, ille major; sed qui justior, ille major. Hinc S. Bernardus de Sanctis dixit, quod de contemptu gloriæ gloriosius, sublimati, & sublimius gloriati sunt. *S. Bern. in ep. 113.*

S. Greg. Naz. apo. 1. IX. Quia ars artium, & scientia scientiarum est, hominem regere, teste S. Gregorio Nazianzeno, animal maxime varium & multiplex; quemadmodum si quis belluam variam & multiplicem ex multis belluis magnis juxta, parvisque feris mitibusque conflata cicurare & ducere aggrediatur, huic in natura adeo varia & prodigiosa gubernanda maximus proculdubio labor subeundus est.

§. XI. MEDIA.

I. *Exemplum Christi frequenter ponderare*: non enim debet discipulus esse supra magistrum, nec servus domino major, si ergo Christus fuit opprobrium hominum & abjectio plebis, quomodo homo affectabit esse superior hominum.

II. *Sui & peccatorum suorum notitiam procurare*: qui enim vas stercoreum honore dignum æstimet? quis Judæ Christum tradenti exhibeat honorem? atqui deteriore & stercore, & Juda quivis peccator se æstimare debet.

III. *Vilitatem honoris & gloriæ humanæ perpendere*: nam, ut S. Chrysostomus ait, nihil hominum gloria vilius. Dic enim mihi, si puerorum parvulorum videas multitudinem, lactentium dico, numquid ab eis gloriam concupisces; sic erga cunctos homines dispónaris propter gloriam. *S. Chrys. hom. 41. ad Pop.*

IV. *Exitum honoris considerare*: ut idem sanctus hortatur: dum ait: Cogita, cum gloriam concupiscis, quod eam sis assecutus, & disce finem, & nihil invenies. Cogita, quantam ea res habeat jacturam, quot & qualibus bonis privet, labores quidem sustinebit & pericula, fructibus autem privabitur, & certaminum præmiis. *Ibidem.*

V. *Humilia officia sectari*: nam ut recte cecinit Horatius. *Horat. l. 2. Od. 10.*

> Auream quisquis mediocritatem
> Diligit, tutus caret obsoleti
> Sordibus tecti, caret invidenda
> Sobrius aula.

VI. *Severitatem rationis reddendæ frequenter animo volvere*: nam omnis adeundi honoris Ecclesiastici abscinderetur ambitio, si se judicandos potius, quam judicaturos hi, qui præesse volunt populis, cogitarent. *Orig. super Epist. ad Rom.*

§. XII. ASCETICA.

I. Tria in primis specialiter circa hoc vitium nosse & bene perpendere debet asceta, naturam scilicet, indignitatem, & modum curandi. *Natura* in eo consistit, ut aliquis honorem velut sibi, & non Deo in ipso exibendum appetat, eo fere modo, quo mulus olim in solemni supplicatione, Isidis Deæ effigiem portans, & homines ante se posterni videns, sibi honorem illum exhiberi putavit, ideoque ab agasone in ventre fodicatus audivit; Non tibi, sed Isidi.

II. Indignitas ex eo patet, quod ejusmodi homines ambitiosi omni titulo, ob quem honor exhiberi solet, carent, virtute scilicet, quæ sola, ut ait S. Bernardus, mater gratiæ est; Sola enim est, cui gloria jure debetur, secure impenditur: quæ autem sine virtute est gloria, profecto indebite venit, propere affectatur, & periculose captatur. Hinc jam olim Romani duo templa ædificarunt ho- *S. Bern. in Serm.*

honori & virtuti. Sed ita, ut per virtutis templum prius transeundum esse illi, qui in honoris templum intrare vellet, ut hoc pacto ostenderent, solam virtutem esse viam ad verum honorem; & merito, quia, cum honor sit externa testificatio internæ bonitatis, bonitas autem a sola virtute habeatur, recte infertur solam virtutem esse radicem & Matrem gloriæ & honoris.

III. Modus curandi in eo consistit, ut & vilitas honoris & gloriæ humanæ perpendatur (nam ut S. Chrysostomus hom. 34. ad Pap. ait: nihil hominum gloria vilius; dic enim mihi, si puerorum parvulorum videas multitudinem, lactentium dico, numquid ab eis gloriam concupiscis? sic ergo erga cunctos homines amaris propter gloriam) & exitus illius consideretur, ut idem sanctus hortatur l. c. dum ait: cogita, cum gloriam concupiscis, quod eam sis assecutus, & disce finem & nihil invenies, quantam ea res habet jacturam, quot & qualibus bonis privet, labores quidem sustinebit & pericula, fructibus autem privabitur, & certaminum præmiis.

Hugo in c.16. Ecc. IV. In primis nosse oportet Ascetam, quomodo dignitates vere suscipi, & administrari debeant, id quod pulchre Cardinalis Hugo indicavit, dum illa verba, *Redde rationem villicationis tuæ*, ponderans, ita scribit: Revolvenda erit a quolibet Prælato triplex quæstio: prima erit: Amice, quomodo huc intrasti? id est, in Prælationem, quis te introduxit? Nummus vel Christus? Ad quid venisti? ad honores, vel onus? Per quam portam intrasti? charitatis, aut cupiditatis? Postea ad secundum examen descendet, quod circa vitam, quam prælaturæ tempore duxerunt, instituetur: Quomodo vixisti? scilicet, sicut Episcopus, vel sicut rusticus? sicut homo, vel sicut equus? sicut pastor, vel sicut pecus? Tertium examen habebitur circa regimen, quod administrarunt: Quomodo rexisti? in quibus pascuis gregem meum pavisti? quomodo a lupis & latronibus custodisti? quantas vigilias & labores pro grege meo sustinuisti?

S. Basil. in c. 6. t. Isaiæ. V. Nosse debet, qualitates veri regentis, de quibus recte Basilius dixit: verus Princeps non per hæc externa insignia internoscitur, cujus modi sunt purpura, torques, seu amiculum pertenue ac molliculum & diadema, sed per id, quia in primis virtutem obtinet Principe dignam. Quod clarius significans Stephanus Cantuariensis super illa Esdræ verba: Esdras paravit cor suum, ut investigaret legem Domini, & faceret, & doceret in Israel præceptum, & judicium scribens, tres considerat conditiones, iis, qui regimini publico admoventur, cum primis necessarias: *Ad illa tria debet Prælatus præparare cor suum*, id est, *ad scientiam, vitam, & doctrinam: ut investigaret, ecce scientia: ut faceret, ecce vita: ut doceret, ecce doctrina*. Hinc recte Aurelius Cassiodor. dixit: Fasces accipimus, ut graves esse debeamus, tribunalia conscendimus, ut morum gradibus evehamur, nil vile, nil cupidum judices decet: Pergit postea ulterius & quidem ad propositum nostrum aptissime: Claras enim suas maculas reddunt, si illi, ad quos multi respiciunt, aliqua reprehensione sordescunt, alioquin expedit non videri, quam cunctorum reprehensione signari.

Steph. Cant. in 2. Esdræ c. 7.

Aurel. Cass. l. 12. ep. 2.

VI. Nosse debet, quo sensu S. Paulus dixerit; *qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*: quem quidem S. Thomas sic declaravit, dum ait, tria in Episcopatu posse considerari. Primum est operatio, per quam saluti proximorum intendit. Secundum altitudo gradus, quia Episcopus super alios constituitur. Matth. 25. *Fidelis servus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam*. Tertium honor & reverentia, & sufficientia bonorum temporalium: Appetere ratione reverentiæ & honoris, vel sufficientiæ bonorum temporalium, non licet, quia est ambitio & cupiditas, item ratione gradus alti, quia est præsumptio. At vero quandonam casus daretur, in quo Episcopatus desiderium foret licitum? quando nimirum desiderium nullum alium finem respicit, quam pure servitium & obsequium Dei, & subsidium saluti animarum impendendum. Aliter eadem verba explicat Salmeron dicens: Episcopatus in primitiva Ecclesia sine honore & sine divitiis erat: Nihil aliud erat, quam Crucem optare & opus charitatis impendere; nunc vero ubi Episcopatus cum magno honore & divitiis conjunctus est, non nisi periculose appetitur: Idem hoc diu ante Sanctus Anselmus hisce verbis monuit: Notandum, quia quando Apostolus hoc dixit plebibus, quicunque præerat, primus ad martyrii tormenta ducebatur; tunc ergo laudabile fuit Episcopatum quærere, quando per hunc quasi ad martyrium festinaretur. Eandem quoque expositionem legi apud Dionysium Carthusianum, in libro de regimine Præsulum: Non advertunt (de ambitiosis loquitur) quod Apostolos dixit hoc, quando Episcopi trahebantur primi ad amarissimas pœnas, & acerbissimas mortes martyrii, ita quod tunc in Episcopatu non poterat amari, nisi opus bonum. Quidam hujus nostri sæculi insignis Orator, dicit, quod, quando S. Paulus sæpe dicta thematis verba edixit, omnes Episcopatum refugiebant, quia ovium greges tales erant, ut iis gubernandis vix ulli reperiri possent pastores; & tales pastores erant, ut pro gregibus pascendis vix pascua inveniri possent; adeoque tempora illa talia erant, in quibus simul stare poterant, dignitas cum humilitate, & dominandi fortuna cum miseria serviendi. Sacerdotes tunc aurei erant, calices vero lutei, vel lignei: mitræ plus curis quam gemmis onustæ erant: Episcoporum clamydes paupertate potius, quam acu pictura perforatæ erant: Erant eo tempore Pastores sine baculo vel clava, oves sine lana, lupi sine timore, dignitates sine dignitate, Ecclesiæ sine dote, honores infamia pleni, eminentiæ præcipitiis conjunctæ, curæ curarum plenissimæ, denique ejusmodi in statu tunc primatus erant, ut majorem quis pareret ambitionis suspicionem dignitates fugiendo, quam illas desiderando.

S. Thom. 2. 2. q. 185. ar. 1.

Salmeron tom. 4. tr. 27.

VII. Nosse debet, & bene notare S. Ambrosii sententiam, quando dixit: Mensura oneris pro mensura debet esse gestantis, alioquin

S. Ambr. l. de vid.

quin impositi oneris fit ruina, ubi pectoris infirmitas est.

S. Chrys. l. 6. de Sac. VIII. Nosse, & ponderare debet, quod illi, qui est in gubernationis dignitate & officio constitutus, gravis ratio de omnibus subditis sit redenda, nam unicuique Prælato dici posse videtur, quod lib. 3. Reg. c. 20. legimus, nimirum: *Custodi virum istum, qui si elapsus fuerit, erit anima tua pro anima ejus*; De qualibet enim anima obstrictus est rigidissimum reddere computum. *Durissimum judicium his, qui præsunt, fiet*. Non enim illis solum de seipsis reddenda est ratio, verum & de omnibus aliis ipsorum curæ commissis. *Ubi est grex* (inquit Deus ad Jeremiam) *qui datus est tibi, pecus inclytum tuum?* quid dices, cum visitaverit te? Hinc S. Chrysostomus dixit: ab eo ipso die, quo tu mihi Episcopatus susceptionem hanc injecisti, factum est identidem, ut corpus hoc ab anima propemodum dissolveretur, tam ingens pavor, tam ingens tristitia meum animum occupavit.

Mansi disc. 12. n. 9. IX. Nosse debet, honorem, qui ab aliis defertur, non homini, sed Deo exhiberi, uti sequens factum pulchre ostendit: cum olim Minervæ statua in jumento quodam, veste Attalica auro, argentoque intertexta exornato honorificentissime accommodata, processionaliter ab idololatris quibusdam passim per plateas magna cum solemnitate circumferretur, accidit, quod dum unusquisque in plateis illis, quas processio illa obibat, Minervæ statuam summa, qua poterat, reverentia veneraretur, asinus honorem illum sibi delatum esse existimans, quemlibet caput inclinando resalutabat, quod alius quidem, qui asinum sequebatur, videns eundem acriter fustigatum sic est allocutus: Non tibi, sed Deæ. Idem quoque moneri possunt indigni ad dignitates præter omne meritum evecti; honores enim quos recipiunt, non sibi, sed magistratui, quem administrant, aut dignitati, qua gaudent, attribuere debent, cujus veritatis tunc pridem manifeste cernitur, quando honoribus (ut sæpe talibus accidit) exuuntur, tunc enim patet, quam viles, & contemptibiles, risuque digni existant.

§. XIII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

2. Cor. 1. v. 12. I. Ex occasiones thematis: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ*: narrari potest in primis, quod superiori §. n. 2. de duplici templo a Romanis ædificato dictum est, & ostendi, solam virtutem esse matrem gloriæ & honoris, quia illa 1. juvat maxime ad honorem *obtinendum*, cum sola conferat bonitatem internam, cujus testificationem præbet honor. 2. Juvat ad eum legitime *possidendum*; quia ipsa docet, nihil sibi, sed omnia Deo attribuere, atque adeo semper in ore habet, illud S. Pauli: soli Deo honor & gloria:

1. Tim. 1. v. 17. Ps. 138. v. 17. II. Ex occasione thematis: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus*, ostendi potest, amicitiam Dei, quæ in virtutis possessione consistit, esse optimam viam ad honores acquirendos 1. Quia est via *certissima*: cum ipse Deus dixerit: Quicunque glorificaverit me, glorificabo eum; quis autem magis eum glorificat, quam virtuti deditus; 2. Quia est via *brevissima* seu *rectissima*, cum illis ambagibus & difficultatibus careat, quas subire coguntur illi, qui honores humanos venantur, uti ex §. 1. patet. 3. Quia est via *securissima*: cum non contristet justum, quidquid ei acciderit, teste Salomone, sed diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum. 4. Quia est *jucundissima*: cum secura mens sit quasi juge convivium: &, si est gaudium in hoc mundo, hoc utique possideat puri cordis homo, uti Thomas Kempensis ait:: Prov. 12. v. 21. Rom. 8. v. 28. Prov. 15. v. 15.

L. 2. de imit c. 4. III. Ex occasione thematis *Nec sibi quisque sumit bonorem* ostendi potest, honorem, cum sit extrinsecum bonum, & ab aliis obvenire debeat, non debere a nobis ipsis quæri & ambiri 1. Quia, ut S. Bernardus ait, talis honor hoc ipso quod sine virtute humilitatis quæratur, *indebite venit*: sola enim virtus est mater gloriæ 2. *Præpropere affectatur*: Sicut si ædificio nondum solidato magnum onus imponitur. 3. *Periculose captatur*: Quia perinde se habet, ac si infanti culter peracutus usurpandus offeratur. Hinc Christus non suscepit officium Pastoris & Prædicatoris, donec post triginta annorum exercitium in virtutibus a Patre æterno approbatus, & Spiritu sancto eductus est.

Ps. 8. v. 6. IV. Ex occasione thematis: *Gloria & honore coronasti eum*: Ostendi potest inprimis, quam parum optandus sit honor humanus, ut qui cum labore magno acquiritur, cum timore magno possidetur, cum dolore magno amittitur. Ostendatur deinde, quam omnia contraria sint in honore Dei, ut qui sine labore magno obtinetur, absque timore conservatur, & cum dolore amitti omnino non potest, quæ omnia facile ex superioribus §§. probari possunt.

Matth. 20. v. 22. V. Ex occasione thematis: *Nescitis quid petatis*: Potest ostendi, quænam sit radix ambitionis, quia scilicet fragilitatem propriam ambitiosi non considerant, sed ad omnes functiones honorificas, quas ambiunt, respondent: *Possumus* illas cum dignitate sustinere; unde plerisque contingit, quod Phaetonti Ovidius fingit evenisse, ut scilicet ob imperitiam regendi, & se & alios in grandia mala præcipitent; merito ergo illis dicitur: Nescitis quid petatis.

Judic. 9. v. 5. VI. Ex occasione thematis: *Venite, & sub umbra mea requiescite*: Ambitiosi comparari possunt rhamno, quia ab initio, dum aucupantur honores, valde molles sunt, & officiosi; sed ubi dignitates acquisiverint, indurescunt, aculeantur, & spinosi efficiuntur, sed & ignem perversæ conversationis de se emittunt, & se, ac subditos igne infernali comburunt. E contrario vero viri sancti & humiles, qui sunt oliva per suavitatem conscientiæ, ficus per dulcedinem devotionis, vitis per hilaritatem spiritualis lætitiæ, recusant & fugiunt ejusmodi honores, ne deserere pinguedinem & dulcedinem suam cogantur. Quæ omnia fusius per partes explicari queunt.

Gen. 19. v. 20. VII. Ex occasione thematis: *Non possum in monte salvari, ne inveniat me malum & moriar*: Ostendi possunt in prima parte concio-

 nis

nis pericula, quæ incurruntur ab iis, qui in alta dignitate constituuntur, præcipue conscientiæ lædendæ, devotionis & quietis amittendæ, vitæ corporalis & spiritualis perdendæ; quem in finem narrari potest de B. Ganfredo cœnobii Claravallensis priore, qui postquam Episcopatum Tornacensem ab Eugenio Pontifice, & S. Bernardo oblatum recusasset, paulo post mortuus cuidam religioso apparuit, dixitque: Salvus sum, mihique feliciter cessit fuga Episcopatus. Si enim fuissem de numero Episcoporum, fuissem de numero damnatorum. Ita mihi SS. Trinitas revelavit. In altera parte concionis explicari possunt sequentia verba eodem Lot prolata: *Est civitas hæc juxta, ad quam possum fugere, parva, & salvabor in ea*: Quæ sententia pulchre potest ad humilitatem applicari, ut quæ ab omnibus supra enumeratis periculis libera est.

Merch. sub. Sacer. t. 2. lect. 5.

§. XIV. ALII CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Qualitas.

I. Valde considerabile est, quod Josephus Hebræus de Archelao Herodis filio refert, nimirum, quod, cum is de gravibus quibusdam delictis apud Imperatorem accusatus esset, quorum idem nonnullorum quidem judicio reus, aliorum vero sententia innocens esse judicabatur; verum ex mente eorum, qui causæ illius examinandæ præfecti judices erant, vera existimabantur delicta ab illo patrata, etiam illa, quæ eidem per calumniam fuerant imposita: Et quidem ob hunc præcipue respectum credibilia videbantur, scilicet propter naturam suam, quod fieri posse judicabant a juvene tam accenso regnandi cupiditate. Unde Didacus Stella optime hunc in modum scribit: Est adeo detestabile vitium ambitio, ut ex ejus cupiditate quodvis malum possit præsumi: nullum est flagitium, quod ambitiosus facere non tentet.

Joseph. lib. antiq. 17. c. 14.

II. Hugo Cardinalis optime notat, quod Salvator noster quantumvis alias mitis & mansuetus fuerit, attamen in ejiciendis templi profanatoribus, & specialiter quidem in expellendis bobus, qui ibidem ad sacrificandum vendebantur, tanto fuerit indignationis motu correptus, ut hoc facinus propriis manibus suis exequi non dubitaverit. Bos est animal ordinatum ad laborem, & significat illos simoniacos, qui promittunt, exhibent laboriosa servitia pro præbendis: adducitque præfatus Cardinalis illum Proverbiorum textum, quo dicitur *ubi non sunt boves, præsepe vacuum est, ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis;* Ambitiosi enim velut indefessi boves esse videntur, quotiescunque tam de temporalium bonorum lucro, quam de bonorum affecutione agitur. Unde Chrysostomus ait: Quid enim refert, si non das pecuniam, sed pecuniæ loco adularis, multaque machinaris? pecunia tua sit tecum in perditionem, quoniam putasti ambitu humano parari donum Dei: quibus verbis de muniis seu officiis loqui intendit.

Hugo in c. 2. Jo.

III. Axioma vulgatum, quod dicitur: Honores mutant mores, adeo verum est, ut S. Paulus ad Ephesios scribens, deque Christi in cælos Ascensione tractans, specialiter nos crudiat, Christum etiamnum, dum ad æterni Patris dexteram cum tanta majestate gloriose considet, eumdem prorsus nihilominus sine ulla sui mutatione perseverare: *Qui ascendit, ipse est qui descendit*. Verum dicat aliquis quænam esse poterat dubitandi ratio, obquam dubitari poterat, num Christus ad dexteram Patris residens idem sit, qui antea in carne passibili vivens erat? Ratio illius hæc est quia nimirum inter nos ita fieri videmus, ut ad honores evecti non jam sint amplius iidem qui antea, sed potius faciem, mores & affectus suos prorsus in diversos a prioribus commutent.

Mansi disc. 4. n. 9.

IV. In statua a Nabuchodonosore visa pulcherrimum quoddam observandum est mysterium. Sicut enim Deus in statua illa monarchiarum repræsentat honores & præcellentias, ita quoque eodem tempore easdem proponit, ut præcipitio proximas; *Abscissus est de monte lapis sine manibus, & percussit statuam in pedibus ejus, ferreis, & fictilibus, & comminuit eos, & tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, argentum, & aurum, & redacta quasi in favillam æstivæ areæ, quæ rapta sunt vento, nullusque locus inventus est eis*. Circa quæ verba Hugo Cardinalis ait: statuam percutit in pedibus, quando majores aliquos in sæculo, qui mundum videbantur, sustinere & portare, dejicit in paupertatem vel mortem.

Mansi disc. 4. n. 9.

V. Valde consideranda sunt illa Oseæ verba: *Transire fecit Samaria regem suum quasi spumam super faciem aquæ*. Etenim hæc est aquarum omnium naturalis conditio, quod quando obortis tempestatibus intumescunt, seseque in altum erigunt, in littore, quod allidunt, spumas illas protinus gignant, quæ atque ex igne effervescenti videntur esse bullitus; porro intumescentes hæ aquæ dominiorum & imperiorum sunt symbolum in quibus ambitiosi totaliter evanescunt: hæc autem dominia instabilia sunt, ad eumque modum, quo spumæ, velociter disparent. Quod & S. Gregorius optime confirmat, dum ait, per hanc similitudinem nobis insinuari, quod dignitates, & honores hanc habeant naturalem proprietatem, quod etiamnum vix emicantes subito evanescunt: sic spumosæ aquarum bullæ inchoantibus pluviis excitatæ ab intimis certatim prodeunt, sed eo celerius disruptæ depereunt, quo inflata citius extenduntur, cumque excrescunt, ut appareant, crescendo peragunt ne subsistant.

S. Greg. lib. 16. mor. c. 2.

VI. Simon Machabæus super sepulchro demortui gloriosi patris sui naves quasdam exculpi fecit, ut hac ratione unusquisque naves hasce cum aliis possessorum honorum insignibus conjunctas videns, inde honorum mundi hujus instabilitatem tanto clarius agnosceret: naves enim in maxime volubili elemento continuo fluctuant, adeo ut nunc deprimantur usque in abyssum, mox vero ad stellas usque evehantur. Legantur magnifici illi applausus, quos in Saulis primi Israelitarum regis electione universus populus Israeliticus edidisse scribitur: *Et clamavit omnis populus, & ait: vi*

1. Mach. c. 13.

vivat Rex! postquam vero omnes ipsum adorassent, dimisit Samuel omnem populum singulos in domum suam: at vero vix pedem suum pro adeundis domibus suis moverant, cum ecce mox adversus eum quædam rebellionis species excitata fuit: *Filii Belial dixerunt: Num salvare nos poterit iste? & despexerunt eum.*

Tertull. l. de pallio c. 2. VII. Tertullianus unico verbo, eoque valde significante & expressivo ambitionem describit, dum illam versiformem appellat. In Isaia

Isa. 40. 15. quoque scribitur: *Ecce gentes quasi momentum stateræ reputatæ sunt.* Sapiens similiter ait: *tan-*

Sap. 11. 23. *quam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucani, quæ descendit in terram.* Arabicus loco ly momentum legit, tamquam depressio linguæ bilancis. At vero scire perciperem, in quonam illa, inter dominium, quod obtinetur in subditos, stateram, sive roris antelucani guttam, consistat proportio; quidnam enim statera, quæ ad emendum & vendendum facta est, commune habet cum sceptris & Dominis? pro responsione notandum est, quod bilances eriguntur, & deprimuntur, ascendunt deorsum; idem quoque in conspectu Dei fit, quoad honores mundi hujus; quos enim superbi procurant, & ambiunt honores, nunc ascendunt, paulo post descensuri. Hunc continuo ludum ludimus, rotam &c.

Numer. 17. 8. VIII. Dominus Deus noster Aaronis summum sacerdotium prænuntiare volens, id ipsum florescenti quadam virga mediante præstitit: *Invenit germinasse virgam Aaron:* at vero haud importuna hoc loco moveri potest quæstio, cur scilicet non potius ad hunc effectum oraculo, quo in Arca dari solebant desiderata responsa; usus fuerit, aut vera revelatione quadam Moysi specialiter facta? Nimirum Deus, qui omnia in sapientia fecit Aaroni per hoc insinuatum esse voluit, ut supremam illam dignitatem haud secus labilem atque fugacem esse agnosceret, ac labilis est species seu pulchritudo elegantissimi floris, qui mane in lucem editur; & vespere efflorescit & interit: Ut summam haberet humilitatem, sciens commissum sibi florem potestatis.

S. Ambr. c. 4. in Luc. IX. Divina quoque dispositione factum est, ut, quando Lucifer Christo omnia totius mundi regna obtulit, & spectanda proposuit, idipsum in unico duntaxat momento factum fuerit: ita enim expresse S. Lucas scribit; *Ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis.* Ubi S. Ambrosius ita ait: Bene in momento temporis sæcularia & terrena demonstrantur, non enim tam conspectu celeritas indicatur, quam caducæ fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa prætereunt, & sæpe honor sæculi abiit, antequam venerit.

Theodor. orat. 1. in Dan. X. Theodoretus ingeniose prorsus considerat, quod quatuor nobis in Scriptura sacra repræsententur statuæ aureæ, quarum prima fuit vituli aurei, quem ingratus ille Dei populus in Oreb adoravit: Secunda fuit Samaritanorum, statua aurea sub Jeroboam erecta: Tertia Babyloniorum pariter aurea: Quarta vero Nabuchodonosori Regi in somno commonstrata fuit, non quidem totaliter aurea, sed partim ex auro, partim etiam ex argento, ære, ferro, & terra conglomerata: Verum dic sodes, quodnam in eo putas latere mysterium, quod tres primæ totaliter aureæ fuerint, absque ulla alterius metalli interveniente mixtione: quarta vero ex aliis metallis diversis: auro multum inferioribus mixta, immo & ex terra & luto composita dicatur; nimirum statuæ istæ dignitates præfigurabant humanas: Et quidem tres statuæ hominum manibus fuere fabricatæ, atque ex puro auro fusæ, quia homines omne id, quod in magnatibus splendet, oculosque intuentium ad se rapit, aurum esse sibi imaginantur, cum tamen in oculis & judicio Dei revera ita non sit: ideo namque in statua illa, quam Deus superbissimo illi Monarchæ in somno videndam præbuit, solum caput aureum erat, deinceps vero semper ex ignobiliori & indigniori metallo conflata cernebatur, siquidem brachia & pectus argentea, venter æneus, tibiæ ferreæ, pedes vero cretei seu lutei erant, ut per hoc innuatur, quod, tametsi in principibus vere sit aurum, argentum, & æs divitiarum, auctoritatis, & dominii, hæc tamen omnia in illis ferro, id est, bellorum tumultibus cernantur esse conjuncta, imo & luto infirmitatum, multarumque aliarum molestiarum & inquietudinum, quæ capita coronata divexare, & torquere communiter solent.

XI. Quærit S. Gregorius Nyssenus, cur Sancta illa & felix patria, in qua beati sempiterna gaudent quiete, vocetur regnum. Primum quippe sermonem, quo doctrinam suam magister cælestis initiavit, (ut auditores attraheret) a tali nomine est exorsus, inquiens: *Beati pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est Regnum cælorum:* Matth. 5. *Beati qui hujus vitæ bona temporaria nolentes, libenterque propter me dereliquerint, quia in futura vita reges erunt, qui hi spontanei sunt pauperes.* An forte non erat nomen aliud aptius, quo donari posset illa cælestis habitatio, quam regni? aut non poterat alia re validius, efficaciusque ad se adducere Dominus, quam una pollicitatione regni? Did. Nyss. l. 1. Polit. c. 3.

XII. Non infirmum huic veritati ministrabit suffragium Hugo Cardinalis; cujus ea est observatio, quod sacrorum factorum scriptor, cum plurima de multorum populi Hebræi Regum gestis, & moribus dixit, talibus verbis narrationes fere singulas absolvere solet: *verumtamen excelsa non abstulit:* quod 3. Reg. 15. v. 14. & 4. Reg. 12. v. 3. & 2. Paralip. 20. v. 33. & alibi reperies, & hunc habet sensum: Quidquid hic, vel ille Rex fecerit, hoc tamen non fecit, ut loca profana & sacrilega in locis editioribus constructa demoliretur, in quibus turpis cultus de astris, & inanibus dæmoniorum simulachris, ad insignem veri Dei injuriam deferebatur. Hugo ait: de paucis dicitur, quod excelsa abstulerint. Quamquam nonnullorum Regum virtutes aliquas regia historia memoret, ut Asæ, Joas, aliorumque, descriptiones tamen vitæ pene omnium sic concludit: verumtamen excelsa non abstulit, idolorum aras in montibus, collibus, aliisque sublimioribus locis excitatas non evertit, cum multa alioquin Ibid.

quin bene, laudabiliterque gesta post se reliquerit. Soli Ezechias, & Josias communem hanc notam, & reprehensionem evasisse nec meruisse videntur. Tali quadam censura, inquit Hugo, perstringi posse videntur pene omnes totius mundi homines, atque in iis etiam non pauci, qui virtutibus magis exculti majorem perfectionem sunt assecuti: Fere omnibus convenit illa exceptio, quæ toties in libris Regum reperitur: *verumtamen excelsa non abstulit*. Sed nec multi Religiosi auferunt hæc excelsa: vix quisquam est, de quo non possit affirmari, quod in libris Regum de regibus illis plerisque dicitur, hoc unum fere multis eorum præclare factis defuisse, quod excelsa non abstulerunt. Quotusquisque enim est ex omnibus totius orbis terrarum hominibus, si in his etiam exercitatissimos Religiosos, & perfectiores anachoretas recenseas, qui inter quantosvis virtutum profectus excelsa cupiditatis dominandi prorsus dejecerit? Ambitionis idolum, & libido imperandi ex loco superiori, supremam animi arcem pene apud omnes obtinet: Fere omnibus convenit illa exceptio; regnandi appetitus, dominandi aviditas, a primo parente hæreditario accepta, contagium est tam commune, tam vulgaris pestis, malum tam late diffusum, ut mortis, quæ nemini parcit, simile videatur: Non relinquit perfectum, non præterit laxum, invadit magnum, tentat parvum, oppugnat pastorem, aggreditur vilem, & vix reperias aliquem, cui caput a vana dominandi cupiditate non intumuerit. Quis tam agrestis paganus, tam sylvestris montanus, qui oblatam præturæ virgam non lætus excipiat, non quærat ambitiosus? Cui unquam displicuit locus sublimis, & sedes superior; cujus animus exhorruit dignitatem, reformidavit imperium & fugit præfecturam, non secus ac Moyses suam in serpentem transmutatam virgam.

Ibid. XIII. Quærit Plutarchus Problem. 10. istud: Quid est, quod Honori aperto capite rem divinam faciunt; videtur Plutarchus subindicare, Sacerdotes, cum cæteris diis victimas litabant, tecto id capite fecisse: nisi enim ita esset, non tantum mysterii in eo poneret, quod Honori, quem ut deum quendam, & numen cæca gentilitas venerabatur, suos deoperto vertice honores, sacrificiaque offerebant. At cur ea ad illius deastri cultum utebantur cæremonia? Respondet ille; quia splendidum quiddam, & illustre, & apertum, & late patens gloria est. Quando procerum, aut magnatum quispiam plateas obit, non illum omnes passim nudato capite honorant, sed noti solum, & quotquot urbani, & comes videri amant: At cum Rex compita transit, omnes assurgunt, omnes ad regiæ coronæ majestatis observantiam, & reverentiam submittunt poplites, nec quisquam est, qui non sibi detrahat pileum. Sic nunc ait Plutarchus: Honori aperto capite rem divinam faciunt, tanquam pluribus dixisset: Reliquis diis, Marti, Veneri, Mercurio tecto capite res divinas faciebant; nam iræ, turpi libidini, immoderato quæstus studio hic, aut ille, & de toto hominum grege nonnulli tantum suos animos contradunt, & reverentiæ cultum deferunt; at vero gloriæ, honori, dominatui, imperio, majestati nemo est, qui non detecto se capite submittat. Honori aperto capite rem divinam faciunt, non unus, & alter solum, non etiam pauci tantum, aut plurimi, sed omnes. Nam dominandi appetitus tam est insitus velut a natura genitis hominum animis, & regnandi cupiditas, & gloriæ, existimationisque præclaræ studium ita corda eorum subigunt, ut vix sunt, qui illorum tyrannidem effugiant, vix qui ab illa contagiosa infirmitate immunes evadant.

XIV. S. Ambrosius describit hominem, quem peccata omnia pro bonis, sive (ut verius dicam) pro malis, quæ ab iis habuit, tanquam debitorem in prætorium ad tribunal pertraxerint primum, dein vero, cum viderent non esse solvendo, certatim appetierint, sed una vehementius ambitio invaserit, idque jure majore, & antiquiore, quam vitia reliqua. Venit libido, inquit ille, & dicit, meus es: Venit avaritia, & dicit: Argentum & aurum, quod habes, servitutis meæ pretium est. Venit luxuria, & dicit: Meus es; ecce concurrentes adversus debitorem hominem creditrices noxas, ecce litem uni a tam multis intentatam, ecce chrirographa, testificationes, indicia, quibus libido, gula, avaritia, luxuria, & vitia certa suarum creditarum rerum tempora, & exactionis justitiam, æquitatemque afferunt. Sed unam hic ex omnibus peccatis ambitionem desidero. Ubinam illa hæsitet, aut qui fiat, quod illa, quæ scelerum princeps est, & creditrix facile primaria hominis, nihil ab illo suum repetat. Illane vero absit, ubi homo talium debitorum nomine incursatur, & nihil exigat: Audite quid Sanctus Mediolanensium Archiantistes inquiat: Venit ambitio, ait ille, & dicit: Plane meus es, neque opes tantum tuas, sed & teipsum quantus es, magno & notorio jure mihi vendico. Nonne videtis, quo juris discrimine, & quam imparibus verbis, ac meritis, hominum sibi vitia adscribant: Nam cum cætera dicant simpliciter, meus es, sola ex omnibus ambitio fidentius loquitur, & audacter affirmat: Plane meus es, manifesto, indubitatoque jure ad me spectas, nemo æque ac ego, te sibi arrogare potest, luculentioribus testimoniis, quam mihi, non es obnoxius, devinctusque alteri ulli. Hinc videas, quam libere, & clare hic loquatur ambitio. Tametsi enim peccata reliqua, libido, gula, avaritia, maledicentia, & quæ sunt hujus generis alia, convenire hominem, & dicas ei, scribere possint, sed nulla fronte apertiore, quam ambitio; nulli enim vitio ita succumbit homo, ut illi, nec ab ulla æque opprimitur passione, ut ab una dominandi aviditate. *S. Ambros. in Ps. 118.*

XV. Hujus dicti veritatem, & cupiditatis viam, potestatemque satis indicarunt duo infantes, qui intra uterum matris positi confligere cœperunt. Primus inde prodibat Esau, & Jacob, velut jam tunc intellexisset fore, ut ab eodem sibi præriperetur & primogenitura, & paternæ domus locus dignior, a quo prævertebatur exitu celeriore egrediens plantam fra- *Ness. l. 6.*

fratris tenebat manu Genf. 25. verf. 25. Efau in pedes fe conjiciebat, ut fratrem curfu præveniret: Jacob autem manum alteri pedum illius injiciebat, ut moras abfcurrere volenti afferret, & præoccupare illum poffet. Primatum namque ambire, & nolle ab alio quoquam anteverti, tam eft naturale homini, ut, quando etiamnum aliud nihil fcit, jam hoc noverat, quomodo primarium locum quærere, & cavere debeat, ne quis illum alius dignitate aut gradu antecellat. In hac fententia eft Oleafter, quam talibus verbis expreffit. Non mirum, fi tanta pro primogenitura fit inter fratres difcrepatio, poftquam videmus, quæ pueri faciant propter hoc. Prorfus nihil novum, quod fratres adultiores de imperio corrixentur, & pro dominatuum adminiftratione altercentur, quando & pueri nondum in lucem editi tam acriter, ardenterque de primatu, & dignitate dimicant.

Idem pe- rioch. 1. Dom. 11. post Pent. XVI. Ut Abrahæ folidam erga fe fidelitatem promptamque obfequendi voluntatem toti mundo teftatam Deus faceret, hæc ei quondam imperabat: *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Ifaac, & vade in terram vifionis, atque ibi offeres eum in holocauftum.* Gen. 22. 2. Oleafter hoc loco aliquid notavit digniffimum obfervatu, nempe quod Deus Pater folum Filium fuum voluit de ambitione monarchiæ mundi tentari, cum ei dæmon regna mundi femel omnia obtulit, quod fcierit, apud illum folum nihil obtenturam hujufmodi tentationem. Quia noverat neminem, nifi Chriftum victorem evafurum ex præfentata mundi monarchia, eum folum voluit illa tentari, inquit ille, velut dixiffet Dominus; Tentare poffum Abrahamum facrificio filii, qui illi unigenitus eft, neque tam charus tamen, quin pro me facile victimam mactabit. Poffum alios tentare ærumnis, explorare, & exagitare adverfis; atque ea illi propter me animo æquo, & magno ferent. Monarchiarum vero & ampliffimorum honorum oblatione neminem tentabo, nec enim quifquam eft, qui regnandi ambitum fuperare, & opprimere poffit. Filio meo hic fervatus triumphus, fola illum ea expectat victoria, qui folus afpernari imperia, & calcare monarchias poffe videtur. *Quia noverat neminem, nifi Chriftum victorem evafurum ex præfentata mundi monarchia, eum folum voluit illa tentari.*

Ibidem. XVII. Quærit Abulenfis, quam ob rem Chriftus, qui vivam omnium virtutum imaginem de fe nobis exhibere potuit, atque ad earum exercitationem fæpe exhortari folitus fuit, folius manfuetudinis, & humilitatis prototypon fe nobis præftituere voluit dicens: *Difcite a me, quia mitis fum, & humilis corde.* Loquebatur alibi de jejunio, & quamquam ipfe quadraginta dies, totidemque noctes in efus tranfmififfet, folum dicebat. *Tu autem cum jejunas &c.* Matth. 6. 17. neque ait: Difcite a me jejunare. Luc. 6. 12. *erat pernoctans in oratione Dei*, cumque ftudium ejufdem rei tam utilis & ex qua falutis noftræ momenta plurimum dependent, perfuadere nobis vellet, hoc folum ait: *Tu autem cum oraveris, &c.* Matth. 6. neque dicit: Difcite a me, qui totas orando noctes exegi, quomodo recte precari debeatis. Rurfum cum fit ipfa liberalitas, ut nos ad largitatem excitaret, inquit; *date eleemofynam*, Lucæ 11. 41. & non ait: Difcite a me munificentiam, cujus tanta eft benignitas, & liberalitas. Idem eft de reliquis virtutibus. Ad quid caufæ, quod folius humilitatis formam a fe defumi voluit; Refpondit magnus Doctor quæft. 66. in cap. 11. Matth. dicendum, quod hoc fuit, quia Chriftus dixit: Difcite a me; ipfe autem oftendebatur ficut perfectiffimus; in viro autem perfecto non eft magnum, quod non fint, quæ ab omnibus ut vitia reputantur. Qui meritis vitæ fanctioris aliis præit, & ad altiorem virtutum gradum evafit, non debet gloriæ ducere, quod vel abfque vitiis fit, quibus inquinati funt alii, aut virtutes habeat nec alias, nec majores, quam cæteri. Vincit quifpiam gulam, & jejunat, quid ille magnum facit? Amat alius orare, quid hoc mirum in mifero, & egentiffimo Dei mendicabulo? Alius in pauperes ftipem erogat, quid ea in re arduum, atque operofum? fed illam famem gloriæ, illam imperandi fitim extinguere, & repudiare dignitates, & calcare obvia fceptra, & per humilitatem cordis proclivem ad pompas animum coercere, ut ne furfum tendere cupiat, hoc eximium quidam, & æterna fama dignum facinus. Quod fecum reputans Chriftus, ajebat: *Difcite a me, quia mitis fum, & humilis corde*; Magnus enim magifter, & vir perfectiffimus hoc folum laudi fibi ducere debet, quod dicat, & faciat magna, quibufcum comparari nequeant, quæcunque ab aliis vel dicuntur, vel fiunt.

XVIII. Plutarchus auctor eft, coiiffe quondam Philofophos, ut unum quoddam comminifcerentur nomen, quod homini, nativæque ejus proclivitati quam maxime conveniret, & poft diligentem confultationem non occurriffe aptius, quam ut græce φως appellarent, quod latinis Lux dicitur. Rationem vero nominis affert Plutarchus in Moral. lib. 2. talem: Opinor autem dictum a luce, propterea quod omnibus vehemens quædam infita fit cupiditas innotefcendi. Prudentiffime lucis nomine donarunt hominem: ut enim ea in omnes partes diffunditur, nec rimulam præterit, per quam non fe infinuet, ita homo, ut plurimum amat videri & eminere, & fuperior effe aliis, fic nullam prætermittit occafionem, qua primatum obtinere fperat: Neque hoc admodum miror; hanc enim ab ipfo matris fuæ utero oftendit propenfionem. Verfabatur S. Petrus Chryfologus in confideratione maturationis, qua fœtus naturæ vinculis eximi, & maternæ alvi prodire anguftiis feftinant, fic ut conftituti temporis terminos prævertere foleat, feptimoque fæpe menfe erumpere, neque nonum aut decimum expectare. Quid caufæ eft, quærit Chryfologus. Illud, quod verfari in luce, & innotefcere amat, & expetit: Difruptis temporum moris, inquit ille ferm. 56. & rudi latrocinio, & fractis vifcerum clauftris, repentina vivendi lucra quærunt, & rapiunt nafcituri. Tam ardenter expetunt homines effe illuftres, & confpicui. *Idem per L. in fer. 4. poft Dominica 2. Quadr.*

XIX. Potuit David Saulem, cum eum in an- *Ibidem.*

antro invenit obtruncare, & ita potiri regno. Sed abstinuit a cæde manum, deique providentiæ omnia reliquit. Postquam tamen spelunca egressus est Saul, vocibus illum prosecutus, omnium, quæ acciderant, certiorem fecit, dicens: *Considera & vide hodie*; tanquam ex S. Joannis Chrysostomi commentario hom. de David & Saul tom. 2. dixisset: Nihil loquor de anteactis, mihi ad probationem satis est hæc dies, nolo vetera mea in te officia, quæ nec parva sunt, neque pauca, commemorare, quando id, quod hodie a me factum, mei in te animi testis esse locupletissimus, luculentissimusque potest. Quare autem dies illa poterat testatissimam facere sanctitatem, & integritatem Davidis, supra quam ea, quæ diebus cæteris fecerat? Nimirum illa die adire regnum Saulis potuit, dum vitam illi adimeret, modo voluisset. Quod vero homo sursum evadendi occasionem prætermittat, & nactus imperii adeundi occasionem negligat, id sanctitate omnium maximæ, & consummatissimæ virtutis indicium est.

Damnum.

Mansi dis. 9. n. 1. XX. Cum Redemptor noster cum Apostolis suis de passione & morte sua jam imminente familiariter dissereret, ecce protinus duorum illorum ambitiosorum fratrum mater coram Christo se statuens, arrogantem illa porrexit supplicam: *Dic, ut sedant hi duo filii mei unus ad dexteram tuam, alter ad sinistram in regno tuo.* Ac proinde valde notanda est dictio illa, *tunc*, qua S. Evangelista hanc recensens historiam utitur, dicens: *Tunc accessit*: id est, ex illo Salvatoris de amarissima passione & morte sua habito discursu, occasionem sumpsit, supplicationem hanc Christo porrigendi pro filiis promovendis. At vero quamnam patibulum crucis cum throno regio, sceptra cum clavis, chlamys regia cum lacerata, sordida, & obsoleta purpura, corona spinea cum diademate regio proportionem habet? Etenim vero aliud ad huic difficultati respondendum non occurrit, præterquam trita illa S. Bernardi sententia. O ambitio ambientium crux! Etenim incarnata sapientia specialiter ita disposuisse videtur, ut hæc mulieris & filiorum ambitio, cum Christi tormentis concurrerent, ut inde omnibus manifestum fieret, quod regnum throni & imperia gavia sint, eos admodum torquentia, animorumque patibula.

Salmer. t. 4. t. 27. XXI. *Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem*: Porro fulgura & fulmina, balistæ cælorum dici possunt: & ideo, quando Christus dicit: *Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem*, idem est ac si diceret; superbus ille & arrogans de cælo in terram, instar alicujus e balista ejaculati fulminis, præcipitatus fuit, in signum, quod omnes suos conatus in id dumtaxat directurus esset, ut mediante ambitione rixas, & discordias, & contentiones jugiter seminare posset. Inter hos superbos (inquit sapiens) semper jurgia sunt. Did. Stella illa S. Lucæ verba: facta est contentio inter eos, quis eorum videretur major: ponderans, ita scribit: Habes hic, ex quo fonte bella & diffidia oriuntur, nempe ex ambitione. Hæc fuit causa, quod Romani totum orbem macularunt sanguine humano, immo, quod valde deplorandum est, discordiæ, rixæ, & dissensiones etiam inter prælatos Ecclesiasticos propter præcedentiam, quam ambiunt, sæpe numero locum habent. Unde Salmeron ait; omnis in Ecclesia Dei tentatio, & altercatio de sedium est primatu & eminentia: Videas enim Principes hujus mundi de loco certare inter se, & cum Ecclesiasticis: Videas Ecclesiasticos de eadem re contendere: videas etiam interdum ipsos qui mundi contemptum profitentur, contentiose inter se de honore loci decertare.

XXII. Ingeniosa prorsus est illa Hugonis Cardinalis observatio, nimirum quod Salvator noster in die purificationis Mariæ ab eadem matre sua delatus, seu portatus fuerit Hierosolymam: in fuga sua, qua Herodianam declinavit sævitiam, abvectus fuerit in Ægyptum, ac denique jejunans in deserto delatus fuerit supra templi pinnaculum. Porro per Hierosolymam vita contemplativa designatur, quæ pace fruitur & quiete altissima; Ægyptus vero vitam præfigurat activam, quæ turbationibus & inquietudinibus intime est conjuncta. Joan. 16. In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem. Desertum denique Religionis figura existit, in qua vita in sanctæ solitudinis recessu traducitur, & dæmon continuis victoriis subjugatur: Mons vero altus, in quem Christus a dæmone translatus fuit, superioritates denotat, & prælaturas; templi vero pinnaculum, sedem denotat seu cathedram magistralem, ex qua per Sacerdotes erudiebat populum. In his quinque locis (verba sunt præcitati Eminentissimi Cardinalis) est Jesus, id est, salus; unde in his locis quærendus est Jesus, sed unde quis portavit Jesum, & in Jerusalem, & in Ægyptum, & in desertum; & quis in montem, & in pinnaculum? Porro Hierosolymam Christus deportatus est per S. Josephum & Beatissimam Virginem: in desertum deductus est per Spiritum sanctum; ductus a Spiritu. In Ægyptum, & in Jerusalem stella maris; & augmentum, fides & charitas: Spiritus autem Sanctus duxit eum in desertum: In montem vero, & super pinnaculum duxit eum diabolus: ideo timendum est tam prælatis quam magistris, ne eos diabolus in montem prælationis portaverit, & istos in sedem magistralem: Cæsarii etenim Arelatensis veridica sententia est: quisquis superbus est, dæmone plenus est. Hugo in c. 2. Luc.

XXIII. Primus Christi in terra Vicarius, qui tantas de Christo ad mortem usque confectando, futuræ fidelitatis & constantiæ suæ promissiones fecerat, pedem suum aulæ Caiphæ vix intulerat, quando e vestigio Christum magistrum & Dominum suum esse, turpissime negavit. Unde glossa optime dicit: Non in monte, non in domo sua, non in templo Petrus negat, sed in prætorio Judæorum, in domo Principis sacerdotum, ubi non est veritas, ubi Christus captus, & ligatus est. Hugo Cardin. similiter scribit: Petrus semel intravit curiam, & ibi vigorem animi perdidit, & Christum negavit: quid si diu perdidit & Christum negavit: quid si diu permansisset in curia? Mansi disc. 1. n. 4.

Qui-

Quinimmo addendum est insuper, Petrum aulam ingressum fuisse Principis sacerdotum, phrenetica illa ambitionis febri minime ardentem; quin potius cum intentione Christum in ipsam usque mortem consectandi, & defendendi, & tamen adeo fuisse ignominiose prolapsum; ac proinde cogitate, quanto facilius & probrosius lapsuri sint illi, qui ibidem non alio fine commorantur, quam ut ad ambitiosarum prætensionum suarum metam tandem aliquando pertingere possint: Advertendum quoque est, Petrum aliis mediantibus in Pontificis domum, fuisse introductum: *Petrus autem stabat ad ostium foris; exivit ergo discipulus alius, qui erat notus Pontifici, & dixit ostiariæ, & introduxit Petrum.* Quo in facto Petrus illos præfigurasse perhibetur, qui ad honores admittuntur, vel Ecclesiastica aut temporalia munia consectantur, per viam solius alieni favoris, per viam autem meriti minime promoventur; hi etiam in millena præcipitia corruunt, eo etiam usque, ut ipsum quoque Christum per quotidiana scandala pernegent; nullibi enim Christus (quod bene advertendum est) tot fuit injuriis, colaphis, sannis, flagellis, spinis, aliisque diversis improperiis & tormentis affectus, quemadmodum in Annæ, Caiphæ, Pilati, & Herodis, (qui omnes magnates & Principes fuere) maledictis aulis. In aulam quoque, muliere mediante, introductus fuit: *Dixit ostiariæ, & introduxit Petrum*; quia nonnunquam etiam per similes mediatrices in dignitatum culmina conscenditur. Hugo quoque Cardinalis de Petro insuper notat, quod etiam non ibi, sed foris pœnituit, & egressus foras flevit amare; quasi Evangelista dicere vellet, quod, quamdiu homo in ambitionis culmine consistit, pœnitentia ne quidem per umbram aditum habere possit.

Petr. Bless. ep. 6. XXIV. Petrus Blessensis in ea est opinione, quod Etymologia hujus dictionis, curia, derivetur a nomine cruor, quasi totum ambitiosorum aulicorum negotium nulli alteri rei intenderet, quam; ut unus alterius eruat oculos, vel sanguinem effundat. Scholiastes Tertulliani a Baeza relatus, olim vetustissimum Ecclesiæ morem fuisse scribit, dandi in Missa pacis osculum cunctis præsentibus, præter quam aulicis: cujus hanc protinus rationem subnectit: circumferatur paterna pacis inter fideles, præterquam tamen inter aulicos, quos inanimes esse & pacificos non finit ambitio. Et hinc est, quod S. Bernardus superborum implacabilis persecutor & hostis, ita scribat: Displicuit mortalibus angelica illa partitio, qua gloria Deo, pax hominibus nuntiatur, & quia gloriam usurpant, turbant pacem.

S. Bern. l. 4. de consid. XXV. S. Bernardus in libris de consideratione ita scribit: Claustrum quosdam malos recipit, quos ut plurimum bonos efficit; at curia bonos facilius recipere, quam facere consuevit.

S. Bernardin. t. 1. S. 19. v. 4. XXVI. S. Bernardus Senensis nonnullos considerat scopulos, in quos nos dæmon impingere facit: ut sic eos, qui ad dignitates sublimantur, in multa ruere vitia facit, bonosque eorum mores corrumpat; mentes enim, inquit, quæ non sunt multis virtutibus habituatæ & roboratæ, cito deficiunt, ex multa distractione distrahuntur ab adulatoribus, qui circumstant; nemo talium magnatibus aperit veritatem, nemo finit eos cernere peccata sua, sed in illis laudantur: Adducitque ipsum psalmi textum: *Ascendunt usque ad cælos*, scilicet per gloriam & honorem: *& descendunt usque ad abyssos* per multiplicationem gravium peccatorum; mox que rationem reddit ex eodem Psalmista hujus tam turpis in peccata præcipitii: *Anima eorum in malis tabescebat*, id est, in peccatis resolvebatur.

XXVII. Idem thronum Darii Regis regium septem gradibus constantem nobis describit: Omnes autem hi gradus ex variis erant lapidibus pretiosis confecti, præter ultimum. En ipsissima Sancti hujus scriptoris verba: *Rex Darius fecerat sibi thronum de auro, & per septem gradus ascendebatur ad eum; primus erat de amethysto, secundus de smaragdo, tertius de topazio, quartus de granata, quintus de adamante, sextus de auro, septimus de luto*; magis autem dicat fortasse aliquis, necessarium videbatur, ut gradus ultimus, utpote majestati regiæ proximæ vicinus, omnium esset pulcherrimus & pretiosissimus; cur igitur ex luto sive creta fabricatus fuit? Respondeo igitur, id factum esse, ut per hoc principibus viris insinuaretur, quod, quanto sunt potentiores & formidabiliores, tanto quoque majores patiantur insidias, ipsique morti viciniores existant. Vel etiam dici potest, ita factum esse, ad denotandum, quod eo tempore, quo quis ad altissimum honoris gradum usque pervenit, tunc inconstans fortunæ rota communiter vel maxime mutari & gyrare soleat, ita ut, qui antea consistebamus in vertice, mox mutato fortunæ statu jaceamus in luto, cunctorumque pedibus conculcemur. *Idem t. 4. S. 25.*

Fuga.

XXVIII. Moyses, utpote existimatus genuinus filiæ Pharaonis filius, & hæres regius, quadraginta annis in ejusdem Pharaonis regia, regni moderatus est sceptra; demum vero in sylvestribus Madian se abscondit, ibique totidem annis ovium gregibus pascendis intentus fuit, donec tandem ab altissima Majestate divina populo Israelitico quidam Dei locumtenens generalis præfectus fuit. At vero postquam honorificentissimo hoc munere insignitus esset, audite, qualiter sub hoc onere ingemiscens lamentatus fuerit: *Cur afflixisti servum tuum? quare non invenio gratiam coram te? & cur imposuisti pondus universi populi hujus super me?* Quis, obsecro, novum hunc in cunctis sæculis inauditum sermonem non obstupescat? Variæ quidem quotidie audiuntur humani generis quærelæ, dum varii se a Deo abjectos existimantes, mœsti vivunt ac tristes, eo quod in statu humili semper perseverent; nemo enim est, qui in hominum existimatione esse, & honorari, auctoritateque ac dominio præfulgere non diligat? Et tamen Moyses a Deo, ad honores subvectus contrarium sentit, dicens: *Cur afflixisti &c. quare non invenio gratiam coram te?* Ambitiosi gratia Dei se excidisse arbitrantur, quando ad mundi gloriam non subvehuntur; & tamen iis, qui verum *S. Bern. ep. 42.*

rum

rum lumen cælestiumque bonorum notitiam habent, veriſſimum eſt, quod honores onus ſecum graviſſimum adferant, ſub quo conſequenter miſere ingemiſcunt. Unde optime S. Bernardus ſcribit: Meditantibus honores blandiuntur, ſed onera penſantibus tedio ſunt atque formidini: non autem omnes capiunt hoc verbum; multi enim non tanta fiducia, & alacritate currerent ad honores, ſi eſſe ſentirent & onera, gravari profecto metuerent, nec cum tanto labore & periculo quarumlibet affectarent infulas dignitatum. Porro Moyſes ſub hoc ſibi a Divina Majeſtate impoſito onere lamentans, hanc planctus ſui reddidit rationem: *Nunquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in ſinu tuo*? Univerſam, obſecro, Scripturam facram pervolvite, nec tamen unquam Moyſi hoc a Deo impoſitum fuiſſe præceptum reperietis, ut populum hunc ſibi commiſſum inter brachiorum ſuorum amplexus, imo & ſinu ſuo portaret, quin potius eum juſſu divino generalem populi ſui ducem factum eſſe, eique eundem gubernandi auctoritatem, dominiumque collatum fuiſſe deprehendetis; cur igitur mandatum ſibi eſſe ait, ut ipſos in ſinu ſuo portaret? ſcitiſne quidnam ad hoc reſponderi debeat? nimirum idem prorſus eſſe, dicere, Moyſem Iſraelis dominio & gubernaculo fuiſſe admotum, quam ipſum erga populum hunc patris, matris, & nutricis officium exercere juſſum fuiſſe, afferere; hoc enim eſt pondus & onus, quod gubernatori plebis alicujus cenſetur impoſitum ut ſcilicet ſe ſollicitum erga ſibi ſubditos patremfamilias exhibeat, eiſdem in infirmitatibus ſuis ſumma cum amoris & benevolentiæ ſignificatione ſubveniendo, abblandiendo, & compatiendo. Hinc etenim factum eſt, quod prudentiſſimus vir ille apud Iſaiam, ſponte ſibi oblatum a populo regni ſceptrum conſtanter recuſarit, dicendo: *Non ſum medicus, & in domo mea non eſt panis, neque veſtimentum, nolite conſtituere me Principem populi*. Quaſi diceret, illi, qui erga ſibi commiſſos paternæ charitatis viſcera non habet, qui ſubditorum neceſſitatibus ſollicite proſpicere, infirmitates eorum curare, eoſque, ubi opus fuerit, veſtimentis congruis induere & fovere neſcit, imperium etiam ſponte oblatum, nequaquam acceptandum eſſe. Septuaginta loco verborum illorum. *Non ſum medicus*, legunt; *non ero Princeps*. Pagninus; *non ero Dominus*. Chaldæus: *Non ſum dignus ut ſim caput, aut Princeps*.

Manſi di. ſc. 10. n. 6. XXIX. Nonnulli optime obſervarunt, nuſquam de Chriſto Salvatore noſtro legi, quod in toto triginta trium annorum decurſu nuquam equo aut jumento aliquo uſus fuerit, tametſi varia alias loca eundo peragravit; *pertranſibat benefaciendo*; præterquam in ſolo & unico die triumphi ſui, in quo veluti Rex aſino inſidens honorificentiſſime exceptus fuit; neque exiſtimandum eſt, id Chriſtum forte fortuito feciſſe, ſiquidem dedita opera nonnullos e diſcipulis ſuis in proximum caſtellum miſit, qui aſinam & pullum ligatos ſolverent, & adducerent, imo expreſſe adjecit, quod ſi quis eorum conatui reluctaturus & jumentorum adductionem impediturus eſſet, dicerent: quia Dominus his opus habet. Reſpondetur igitur, quod, quando Salvatori noſtro decretum erat regis titulum ſibi acclamatum admittere, non uno, ſed duobus jumentis viciſſim ſeu per vices uti voluerit aſina nimirum & pullo ejus, animalibus ſcilicet natura ſua gravibus portandis oneribus deſtinatis; ad denotandum gravitatem, & difficultatem oneris, quod portare debent, qui aliis præſunt & dominantur.

XXX. In cujus confirmationem notandum eſt, quod, quando Samuel venturo Sauli extemporaneum præparabat convivium, in quo ipſo regem declaraturus erat; modus quidam ſpecialiter obſervandus ſit, quo Samuel in ferculis oppoſitis diſtribuendis uti voluit; per hunc namque modum futuro regi indicatum eſſe voluit; quod regno, ejuſque oneribus portandis humeri ipſius ſubmittendi eſſent: Dedit locum in capite eorum, qui fuerant invitati; dixitque Samuel coquo, *Da partem, quam dedi tibi, & præcepi, ut reponeres ſeorſum apud te. Levavit autem coquus armum, & poſuit ante Saul*. Hæc autem carnis portio a Propheta a Deo illuminato, Sauli nequaquam caſualiter propoſita fuit, quia idem Propheta mox ſubjungit: *Ecce quod remanſit, pone ante te, & comede, quia de induſtria ſervatum eſt tibi, quando populum vocavi, & comedit Saul*. Nequaquam dubito, quin curioſi ſitis ad intelligendum, quænam ſit inter ſceptrum & armum ſeu humerum bovis proportio; atque ideo pro meliori hujus myſterii intelligentia, quamdam Gregorii Magni ſententiam prius audite; tantorum quippe pondera, inquit, ſuſtinere compellitur, quantis in hoc mundo principatur? Etenim Propheta Samuel, qui Judex populi erat, Saulem commonitum eſſe voluit, ut ſe ſuoſque humeros ad Domini ſibi commiſſi onus & pondus fortiter portandum bene præpararet; nam juxta veriſſimam S. Gregorii ſententiam, onus ſive pondus hoc, non unum dumtaxat eſt, & ſimplex, ſed quot ſunt in regno ſubditi, totidem quoque onera portanda eſſe, exiſtimandum eſt: Ex qua ſententia evidenter colligitur, quod, qui majori dominio: copioſioriſque ſubditorum numero præeſt, is quoque fortiores robuſtioreſque humeros, ut habeat, neceſſum ſit. Unde optime ad propoſitum auctor quidam de Saule tractans ita ſcribit, quod, cum armus maxime valeat ad onera ferenda, Saul cogitaret, ſe non ad luſum, ac voluptates, ſed ad maxima onera ferenda vocari.

Ib. n. 1. *1. Reg. 9. v. 23.* *Antiq. conviv. l. 1. c. 11.*

XXXI. Non defuit, qui indigne promotos ambitioſos homines Ezechielis currui ſimiles eſſe pronunciaret; hic enim currus quatuor facies referebat, quarum prima erat leonis, quia ſuperbus leonis inſtar ad gradus ſublimes violenter aſcendit; poſtquam vero in editiori loco conſpicuus ſedet, faciem Aquilæ induit (hæc enim eſt facies ſecunda) adeo alte evolando, ut jam neminem eorum, quibus alias familiariter uti conſueverat, agnoſcat. Tertia facies hominis erat, quia paulatim poſtquam illo ſibi acquiſito honore excideret, iterum *Idem di. ſc. 12. n. 11.*

ſe

se hominem aliis similem esse commonstrat. Quarta facies bovem referebat; quam etiam ambitiosus ille tandem induit, quia omnibus tandem, stolidum, & ignorantem ipsum esse, manifestum evadit. Unde majori quam unquam alius ludibrio exponitur. Stultorum exaltatio, ignominia.

Luc. Burg. in cap. 20. Matth. XXXII. Porro advertendum est, quod, quando Christus perspicuis verbis dixit: *Qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus*, expressam fecerit servitutis mentionem. Ubi Lucas Burgensis ait: vobis prorsus addictus, nullatenus liber: Plus est servum esse, quam ministrum, nam minister liber esse potest; servus autem totus est domini sui; quidquid habet in bonis sive naturæ, sive fortunæ, totum addictum est servituti domini; idque totum in iis superioribus specialiter exemplificat; quibus regimen incumbit animarum: adeo servitio vestro obnoxium se esse sciat, ut quidquid babet bonorum, sive animi, sive corporis, adeoque & vitam suam, ubi fuerit opus, seque ipsum totum impendere debeat, tutandæ saluti vestræ; Porro prius dixerat: *sit vester minister*, sed quasi parum nimis se dixisse videretur, subjunxit: *Erit vester servus*. Unde S. Thomas ambitiosos monet dicens: si aliquis desiderat habere primatum in Ecclesia, sciat, quod illud non est habere dominium, sed servitutem; in cujus confirmationem illam adducit ab Apostolo factam declarationem: *cum essem liber ex omnibus, omnium me servum feci*. Ac proinde auctor operis imperfecti valde impense miratur, neque causam se invenire posse dicit, cur dignitates tam anxie tantaque cum aviditate procurentur: Primatum Ecclesiasticum concupiscere, neque ratio est, neque causa, quia neque justum est, neque utile; quis enim sapiens ultro se subjicere festinat servituti, labori, dolori, & (quod majus est) periculo tali, ut det rationem pro omni Ecclesia apud justum judicem, nisi forte, qui non credit judicium Dei, nec timet, ut abutens primatu suo Ecclesiastico sæculariter, convertat eum in sæcularem.

Mansi disc. 16. num. 4. XXXIII. Memorandum est, quod, dum a Pharaone e carcere eductus Joseph a compedibus ascendit ad thronum, traditumque est ei in universam Ægyptum absoluti dominii sceptrum, simul etiam ab eodem Pharaone rege catena quædam collo ejus injecta fuerit. Postquam enim dixisset: *Tu eris super domum meam & ad oris tui imperium cunctus populus obediet, uno tantum regni solio te præcedam*, ut omnem quoque auctoritatem, potestatemque regiam ei delegaret, collo torquem auream circumposuit: catenis & compedibus liberasse eum dicitur is, qui mox collo ejusdem aliam non minus ponderosam & gravem catenam injecit. Ita profecto res se habet, verum per hoc insinuare nobis voluit, quod licet carceribus exire Josephum jusserit, non tamen per hoc illum ab omni servitute liberum effecerit, quin potius eamdem novis denuo incrementis adauxerit, dum eidem, in throno collocato, imperii sceptrum in manus dedit, & ideo catenam collo ejus injecit. Verum quidem est, quod catena hæc aurea fuerit, quia servitus, sub qua reges, principes & magnates ingemiscunt, honorifica & splendida est, ut diximus, tametsi Seneca optime dixerit: Stulti est, compedes suos quamquam aureos adamare. Porro libertas per collum liberum exprimitur; & hinc est, quod Deus significare volens populum suum sibi minime subjectum, dixerit de eo: Duræ cervicis es; dumque se Hierosolymam in pristinam libertatem repositurum esse, promittere voluit, eidem dixit: Solve vincula colli tui, filia Sion: adeoque quod Pharao catenam, qua antea Josephi pedes obstrinxerat, nunc collo ejusdem injiciat, id nequaquam ea mente factum est, ut eum liberaret, sed potius, ut eidem tacitus innueret, quod ea in dignitate graviori, quam antea, servitutis jugo subjectus & pressus esset.

XXXIV. Quando S. Propheta Elisæus de Elia charissimo magistro suo loquebatur, qui tanquam sacri Prophetici gregis, caput omnibus Prophetarum filiis summa in veneratione erat, edicere solitus fuit: *Pater mi, currus Israel, & auriga ejus*. Quibus in verbis illud specialiter notandum venit, quo Elias uno eodemque tempore currus pariter, & auriga appelletur. Quis est, qui nesciat, currum & aurigam duas res esse inter se distinctissimas? cur igitur respectu unius & ejusdem hominis eadem simul unit, & conjungit? Currus viatorum sarcinas, aliaque viarum impedimenta intra se portat, auriga vero currum per loca magis pervia ducit, dirigit, ac proinde imaginari vobis debetis, hanc veram quamdam figuram esse eorum, qui imperant, & gubernant; hi enim, tametsi leges subditis imponendi, eosque, prout illis placet, gubernandi & dirigendi auctoritatem habeant, cum hoc tamen stat, quod eodem prorsus tempore illis necessarium sit, ut pondus subditorum portent, miseriis & calamitatibus subditorum universalibus & particularibus compatiendo, alimoniæ sufficientem illis annonam procurando, urbes & oppida fortificando, eisdemque de munitionibus & militum sufficienti numero prospiciendo, atque quieti & saluti publicæ invigilando. Unde Drogo Ostiensis ait: Currus Israel, & auriga ejus portas, & regis, sustinens & gubernans. *Ibid. n. 4.*

XXXV. Ex unanimi multorum sacrorum Expositorum interpretatione certum est, quod columna illa, quæ populo Israelitico in deserto ducis & rectoris loco inserviebat, cælestis quidam nuntius fuerit, ad hunc specialem effectum a Deo cœlitus missus: at vero dicito sodes, quamnam ob causam Angelus ille columnæ similitudinem induerit. Nimirum quia columnam ad ædificii pondus sustentandum destinatam esse scimus, ac proinde Angelus ille insinuare nobis voluit, quod qui populos regendo, illisque imperando dux & gubernator est aliorum, eodem tempore, quo a subditis obedientiæ debitum accipit, eosdem quoque portare & sustentare debeat. *Ibid. n. 7.*

XXXVI. Justinus historiam refert, quod per pronunciatam ab oraculo sententiam talem aliquando regem eligendum esse statutum fuerit, qui primus omnium Solem orientem conspexisset; factumque inde esse, quod omnes *Justin. l. 18. Hist.*

suos

fuos orientem verfas oculos deflexerint, unico dumtaxat excepto, qui ut altiffimorum montium cacumina, quæ omnium primum a Sole Oriente irradiari folent, afpicere poffet, occidentem verfus oculos fuos defixit, atque ideo quia io folis luce confpicienda primus fuit; idemmet votis omnium Rex proclamatus fuit: Ex qua hiftoria non fine rationabili fundamento hæc poteft deduci optima mortalitas, nimirum eos qui dignitatum non orientem (id eft, delicias, honores thefauros, imperia & dominia) refpiciunt, fed occidentem (id eft, terminum, in quem tandem in fine refolvendi funt) confiderant, humilitatem in fe confervare, & modeftiam, feque ad illarum legitimam adminiftrationem meritiffin os reddere, maximeque idoncos. Unde S. Greg. ait: Lux miferis datur, quando, qui fe, in hac peregrinatione miferos agnofcuot, claritatem tranfitoriæ poteftatis accipiunt, tolcrare infuper honoris onera compelluntur. S. Petrus Damianus fuperbos ad magnatum maufolea fpectanda hifce verbis invitat: Ubi funt modo tot potentes fæculi, tot inviƈtiffimi Reges, & qui cælo videbantur fuperextolli, & totam pene mundi latitudinem fub fuæ poteftatis imperio poffidere; Nonne fi ad horum fepulcra refpicias, corpus illud, fub quo mundus tremere cogebatur, vix unius libræ pondus invenitur.

S. Ifid. ep. 121. XXXVII. S. Ifidorus, & alii Patres decreverunt: Tantum ab ambitu debet effe fepofitus Antiftes, ut quæratur rogandus, rogatus recedat, invitatus effugiat; fola illi fuffragetur neceffitas excufandi. Et paulo poft fubjungit: Profecto indignus eft nifi fuerit ordinatus invitus.

Oleafter in c. 17. Num. XXXVIII. Oleafter ad dignofcendum eum, qui imperiis gerendis idoneus fit, hoc infallibile fignum effe ftatuit; Quemcunque videris fub præfectura quafi onere gemere, crede, illum optime demandatum munus adminiftrare, quem vero lætum ac gaudentem de hac re confpexeris, dicito, illum utilitatem & vanitatem in dignitate quæfiiffe.

§. XV. MISCELLANEA.

Fuga Ambitionis.

Engelgr. in feſto S. Jacob §. 2. I. Curia dat curas; ergo fi vivere curas,
Et bene fecure, non fit tibi curia curæ.

Idem in Dominica Palm. §. 3. II. Qui fub digoitatibus lateat, recte non nemo hoc diftycho expreffit.

Cur tibi crux, triplex, Gregori, triplexque corona eft?
Anne fuam fequitur quæque corona crucem?

Ibidem. III. Urbanus VII. quoties amiculum e fubtili tela fuperinduebat, alto pectore ingemebat. Quis crederet, fub tam levi findooe tantum pooderis delitefcere!

Anon. IV. De S. Brunone aliquis geminos hos verfus compofuit;

Oblatum renuit fibi Bruno Pontificatum,
Cernens, effe ftatum magnatum raro beatum.

Damnum.

V. Phavorinus Philofophus ajebat ambitiofos effe partim ridiculos, quod ad majora afpirarent: partim odiofos; quod ea confequerentur: partim miferabiles, quod fpe fæpius fallerentur. *Stelhaut fer. 2. de Provid.*

VI. Timon vero vocabat ambitionem & avaritiam elementa malorum, eo quod ex illis omnia vitia, perinde ut omnia mixta ex elementis, geoerarentur. *Idem fer. 8. de Infit.*

VII. Recte de honoribus vitandis monuit Ovidius; *Ovid. lib. 1. Trift.*

Vive tibi quantumque potes, præluftria vita;
Sævum præluftri fulmen ab arce venit.

VIII. Alphoofus Rex Aragonum afinos dicebat melioris effe conditionis, quam Reges, fiquidem illis clitellæ quandoque a dorfo auferantur, his ounquam. *Faber conc. 3. in feſto S Jac. n. 3.*

IX. Carolus quintus Bruxellis principatum Belgii in filium fuum Philippum fecundum deponens cum lacrymis dicebat: O fili, magnum tibi onus impono. *Ibidem.*

X. Eremicula quidam juveni cuipiam cognato fuo ad Epifcopatum poftulato præcepit, ut fuper menfam primum, dein in plana terra jacens, aliquoties fe revolveret, & quænam volutatio fecurior effet, inde colligeret. Qua inftructione eruditus juvenis cum Epifcopatum utpote periculis plenum refugiffet, poftea poft mortem inftructori fuo gratias agens apparuit, dixitque: Scito pater, quoniam nunc effem de numero damnatorum, fi fuiffem de numero Epifcoporum. *Ib. n. 2.*

XI. Robertus Holkot ambitionem equo hiftrionis cujufdam comparabat, qui doctus ab eo fuerat genua fubmittere, quoties ille: *Flectamus genua* dicebat; iterumque furgere ad verbum *Levate*. Quem cum famulus ei furripuiffet, ipfe eum infecutus ad equum in medio fluminis confiftentem folita verba: *Flectamus genua* pronunciavit; quibus auditis equus fe & feffořem aquis immerfit, & ad verbum *Levate* iterum furgens, fine famulo ad herum recurrit. Sic enim & mundus joculatur cum ambitiofis & ludicre honorem oblatum repetens poffefforem cum ignominia deponit; unde Boetius in perfona mundi fic talem ambitiofum alloquitur: Afcende, fi placet, fed ea lege, ut ne cum ludrici mei ratio poftulat, defendere injuriam putes. *Ib. n. 3.*

XII. Dionyfius Rex Siciliæ Damocli affentatori beatum ipfum prædicanti beatirudinem Regum demonftraturus in fella juxta menfam felectiffimis cibis inftructam collocari, fed fimul e lacunari nudum gladium e feta equina fuper caput pendentem imminere juffit, ut ex hoc facto colligeret, in quanto femper timorc, periculoque verfarentur Reges & omnes alii in honoribus conftiruti, quamque omnes eorum deliciæ & felicitates per hunc timorem corrumpereotur; & faftidium generarent. *Ibidem.*

XIII. Etiam illud ambitiofos non parum vexat, quod Seneca his verbis expreffit: ambitiofo non tam jucundum eft, multos poft *Apud Fab. l. c.*

fe

se videre, quam aliquem ante se habere molestum.

Juvenal. Sat. 10. XIV. Recte quoque cecinit Juvenalis;
Quid Crassos, quidquid Pompejos evertit? & illum,
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus.
Magnaque numinibus vota exaudita malignis.

§. XVI. AXIOMATA.

Bochle rus V. Honor. I. ECquid honos? Onus est, & nil nisi farcina quædam,
Quæ nulla quemquam commoditate beat.
Si quæratur honos, non fugiatur onus.

Idem. II. Vis ut honoreris? Virtutem fac venereris.

Plinius. III. Honores mutant mores, sed raro in meliores.

Juvenalis. Senec. IV. Si re priveris, neque nomen habere mereris.

V. Hoc est regnare; nolle regnare, cum possis.

VI. Qui recte faciet, non qui dominatur erit Rex.
Tunc omnia jure tenebis,
Cum poteris Rex esse tui.

VII. Imperare sibi, maximum est imperium.

§. XVII. AUTHORES.

I. JAcobus Marchantius in Horto pastorum, & Tuba Sacerd. lect. 5.

II. Joannes Busæus in Panario V. Ambitio.

III. Ludovicus Granatensis in locis commun. f. 593.

IV. Thomas Stapletonus in Promptuatio Morali Domin. 3. Adv. text. 6. & text. 6. in Dom. 16. post Pent. & text. 3. in Dom. 2. post Pent.

V. Laurentius Beyrlinck in promptuario Morali text. 4. in Festo SS. Innocentium, & text. 1. in Festo S. Michaelis.

VI. Josephus Langius in Polyant. V. Ambitio.

VII. Josephus Mansi in Bibliotheca Morali tract. 3.

TITULUS IX.

AMICITIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Thom. 2.2. q.23. a. 1. S. Aug. Epist. 45. I. EST juxta S. Thomam, amor mutuæ benevolentiæ, super aliqua communicatione fundatus. Juxta S. Augustinum, est omnium humanarum, divinarumque rerum cum benevolentia & charitate summa consensio.

Divisio.

S.Th. l.c. II. Dividitur a S. Thoma in *Naturalem*, quæ inter Patrem & Filium, cæterosque consanguineos inter quos communicatio rerum ad naturam pertinentium esse debet, reperitur: *Domesticam* vel *Œconomicam*, quæ est inter Domesticos in his, quæ ad domum dispensationem pertinent. *Civilem* vel *Politicam*, quæ inter Concives invenitur per operum civilium communicationem. *Divinam*, qua homines in uno corpore Ecclesiæ communicant, inter se, & cum Deo.

Actus.

III. Primus est *Benevolentia in affectu*, per quam amicus propter se, & non propter sua bona diligitur; nam, teste S. Ambrosio, virtus est amicitia, non quæstus, quia non pecunia paratur, sed gratia. *S. Ambr. l.3. de off.*

IV. *Concordia in sensu*: nam in amicis non res quæritur, sed voluntas, ut sapienter S. Hieronymus dixit; eadem velle, & eadem nolle, firma amicitia est. *S.Hier. ad Ocean.*

V. *Beneficia in effectu*: seu communicatio bonorum: quam ob causam amicorum omnia bona communia dicuntur. *Arist. l. 8. Eth. c.*

VI. *Fides & Constantia in adversis*: nam ut S. Augustinus recte pronunciavit: nihil sic probat amicum, quemadmodum oneris amici supportatio; &, ut Cassander ait, qui vere amicus est, omni tempore diligit; nam cum tormentum non superat, labor non laxat, thesaurus non superat, alienus amor non occupat. *S. Aug. l. 12. qq. Cassiod. in epist.*

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. OMni tempore diligit, qui amicus est: & frater in angustiis comprobatur. *Prov. 17. v.17. Eccl. 22. v. 28.*

II. Fidem posside cum amico in paupertate illius, ut & in bonis illius læteris. In tempore tribulationis illius, permane illi fidelis, ut & in hæreditate illius cohæres sis.

III. Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi coæqualis, & in domesticis tuis fiducialiter aget: si humiliaverit se contra te, & a facie tua absconderit se, unanimem habebis amicitiam bonam. *Ecc. 6. v. 11.*

Utilitas.

IV. Amicus fidelis protectio fortis: qui autem invenit illum, invenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio, & non est ponderatio digna auri & argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis medicamentum vitæ & immortalitatis, & qui metuunt Dominum, invenient illum. *Ib. v. 14.*

V. Unguento & variis odoribus delectatur cor, & bonis amici consiliis anima dulcoratur. *Prov. 27. v. 9.*

VI. Beatus, qui inveniet amicum verum. *Eccl. 25. v. 12.*

Falsitas.

VII. Est amicus secundum tempus & non permanebit in die tribulationis. Est autem amicus socius mensæ & non permanebit in die necessitatis. *Eccl. 6. v.8.&10.*

VIII. Sicut noxius est, qui mittit sagittas & lanceas in mortem: ita vir qui fraudulenter nocet amico suo, & cum fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci. *Prov. 26. v. 18.*

§.III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Hier. in epist. ad Paulinum. I. VEra illa amicitia eſt, & Chriſti glutine copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præſentia corporum tantum, non ſubdola & palpans adulatio, ſeu Dei timor, & divinarum ſcripturarum conciliant ſtudia.

S. Ambr. de offic. II. Amicitia, quæ deſinere potuit, nunquam fuit vera.

S. Hieron. ſup. Mich. III. Amicitia parem aut facit aut accipit. Ubi inæqualitas, & alterius eminentia, alterius ſubjectio, ibi non tam amicitia, quam adulatio eſt.

Caſſiod. in qu. ad ep. IV. Neceſſitas amicum probat, & intimæ charitatis ardorem ſplendor exhibitæ ſubventionis elucidat.

Idem. V. Amicitia tanto certior eſt, quanto vetuſtior; quia facile mutari non poteſt, quod per longa ſæcula cuſtoditur.

S. Ambr. apud Engel. emb. 13. VI. Non poteſt homo homini eſſe amicus, qui Deo fuerit inimicus.

Luc. Ev. par. 2. S. Amb. l. 3. de offic. c. ult. VII. Quid eſt amicus, niſi conſors amoris, ad quem animum tuum adjungas, atque applices, & ita miſceas, ut unum velis fieri e duobus: cui te tamquam alteri tibi committas, a quo nihil timeas, nihil ipse commodi tui in honeſtum petas; non enim vectigalis amicitia, non quæſtus, quia non pecunia quæritur, ſed gratia: nec licitatione pretiorum, ſed benevolentiæ.

Amb. l. 3. de offic. VIII. Virtus eſt amicitia, non quæſtus.

Bern. Ep. 24. IX. Habet vera amicitia nonnunquam objurgationem, adulationem nunquam.

Hieron. in Epiſt. X. De amicitia omnis tollenda eſt ſuſpicio, & ſic cum amico tanquam cum aſtro ſe eſt loquendum.

Chryſoſt. ſuper Mat. XI. Ubi amicitia permanet, nihil facile creditur, nihil facile recipitur, quod diſſidium poſſit operari.

Caſſiod. in quadam epiſt. XII. Novæ dignitates veteres ſolent amicitias mutare.

Chriſoſt. in dicto Joann. Vos Amici mei. XIII. Amicitia amoris eſt vinculum.

XIV. Amicitia neſcit ſuperbiam.

Neceſſitas.

Ambroſ. l. 3. de Offic. Caſſiod. in epiſt. XV. Sine amicis omnis cogitatio eſſet tædium, omnis operatio labor, omnis terra peregrinatio, omnis vita tormentum, ſine quorum ſolatio vivere, eſſet mori.

Utilitas.

S. Ambroſ. l. 2. de offic. XVI. Solatium hujus vitæ eſt, ut habeas, cui pectus aperias, cui arcana communices, cui ſecreta tui pectoris committas, ut colloces tibi fidelem virum, qui in proſperis gratuletur tibi, in triſtibus compatiatur, in perſecutionibus adhortetur; facilis vox, & communis totus ſum tuus; ſed paucioris eſt effectus.

Ibid. l. 3. de ſumm. bon. XVII. Amicitia & proſperas dulciores facit, & adverſas communione temperat, & leviores reddit; quia dum in tribulatione amici conſolatio adjungitur, nec amicus frangitur & minus eadem patitur.

§.IV. EXEMPLA SACRA.

I. JOnathas dilexit David quaſi animam ſuam, quia anima illius erat conglutinata animæ David; hinc & expoliavit ſe Jonathas tunica ſua, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua veſtimenta ſua uſque ad gladium & arcum ſuum, & uſque ad balteum. *1. Reg. 18. v. 1.*

II. Cum in navigatione Indica, fracta navi plerique in lembum adhærentem inſiliiſſent, & propter periculum ſubmerſionis decretum eſſet, aliquot homines in mare ejicere, & præter alios etiam ſors Gaſparem Ximenium tetigiſſet, Ferdinandus Frater ipſius junior dixit, non paſſurum ſe, ut Gaſpar ejiceretur, ſed ſe potius vicarium caput offerre: atque adeo nequicquam urgente fratre, ut ipſe velut ſorte deſtinatus in aquas projiceretur, perſuaſit, ut in undas abjiceretur. Sed quia a Deo roboratus, totum pene diem per 360. paſſuum millia natando lembum ſecutus eſt, tandem placato mari a vectoribus iterum in lembum receptus eſt. *Rho. hiſt. l. 4. c. 4. §. 25.*

III. In Belgio cum vir quidam inſignis in extrema lucta, in primis uxorem, deinde filios & filias, & demum ſervos & ancillas rogaſſet, ut opem ferrent, & ſinguli reſponderent, non eſſe hoc in ſua poteſtate, in has voces & gemitus erupit: O vanas hominum curas! O quantum eſt in rebus inane! Ecce ego tibi, uxor, vobis, o filii & filiæ, laboravi, ſudavi, vires & valetudinem impendi, quin & animam meam forte oppignoravi, & ecce hæc eſt merces mea, ut in hora noviſſima implorem opem veſtram, & non inveniam! O quam ſatius fuiſſet, ſi Deo ſerviſſem! Si amicos in terra, & in cælis mihi comparaſſem, qui in hoc articulo mihi adeſſent! O ſi vivere liceret, quam ſaperem! *Engelgr. p. 2. Luc. Evang. Embl. 13. §. 1.*

IV. Quidam moribundus cum calicem amaræ potionis tremula manu teneret, & quidam ex adſtantibus cum hortaretur, ut amiciſſimo calicem hunc propinaret, Chriſtum e Cruce pendentem intuitus dixit, tibi amicorum meorum dilectiſſimo hunc calicem propino, qui ſalutis meæ cauſa calicem paſſionis epotaſti. *Ibid.*

§. V. EXEMPLA PROFANA.

I. PEricles amico roganti, ut pro ſe falſum teſtimonium diceret, ſe quidem amicum eſſe dixit, ſed ad aras uſque. *Plutarch. l. in apoph.*

II. Rutilius, cum amico injuſtum quid petenti negaſſet, & is diceret: quid ergo tua mihi opus eſt amicitia, ſi quæ peto, non impetrem? reſpondit, quinimo quid tua mihi prodeſt amicitia, ſi inhoneſta propter te facere cogar? *Val. Maxim. l. 6. c. 4.*

III. Scipio dabat operam, ne aliquando a foro rediret domum, priuſquam aliquem eorum in quos incidiſſet, ſibi familiarem & amicum effeciſſet, ſentiens, nullam eſſe homini poſſeſſionem meliorem. *Plutarch. in apoph.*

IV. Dioyſius ſenior admiratus egregiam fidem Damonis & Pythiæ, (quod ſcilicet Damon ad mortem damnatus, cum facultatem impetraſſet, domum prius eundi, & res ſuas componendi, & Phytias interea vadem ſe obtuliſſet, ad conſtitutum tempus redierit) ro- *Eraſm l. 5. apoph.*

go

go, inquiebat, ut me quoque in amicitiam vestram recipiatis; simulque vitam damnato donavit.

Ælian. l. 12. V. Epaminondas dicere solitus erat, non prius optimo viro interdici discedendum e foro esse, quam sibi aliquem novum amicum conciliaret.

Guido Exemplorum lib. VI. Philippus Macedonum Rex Hiparchi Euboici mortem cordicitus ægre tulit; dicente vero quodam, attamen mature ac tempestive mortuus & statim respondit; mihi certe nimis propere: prius enim diem obiit quam a me dignam amicitia nostra gratiam receperit.

Max l. 4. VII. Brutus fugiens a Mutina, ut ad se interficiendum ab Antonio missos equites advenisse cognovit, quodam in loco justæ pœnæ debitum spiritum tenebris furari conabatur, eoque jam facta irruptione, Terentius fideli mendacio obscuritate ipsa suffragante, Brutum se esse simulavit, & corpus suum trucidandum equitibus objecit. Verum cognitus a Furio, cui Brutianæ ultionis officium mandatum fuerat, nece sua amici supplicium discutere non potuit. Sic invitus, fortuna cogente, vixit.

B. Fulg. l. 4. VIII. Ultimo prælio quod in Philippicis campis commissum fuit, Brutum fugientem barbari equites Antoniani graviter insequebantur: quod conspicatus Lucilius, dum Brutum se fingit esse, insequentes tamdiu remoratus est, ut Brutus ab eis longe abesset: capto igitur Lucilio, Antonius ad quem is perducebatur, obviam se lætitiæ plenus Brutum esse arbitrabatur, præbebat. Cum autem Antonio Lucilius jam ita propinquus esset, ut invicem audiri possent, magna voce exclamavit, Antoni! ne unquam Brutum virum vinctum expecta: ego cum hos Brutum insequi equites cernerem, Brutum me finxi, ut is fugiendi tempus haberet: & ita ad te perductus sum eo animo, ut quæcunque in me statueris perferam. Quare attonitus Antonius tantæ amicitiæ reverentia, Lucilium servavit, atque in amicorum numero habuit.

Baptist. Fulg. l. 4. IX. Res illa, qua Demetrius erga Mithridatem amicum & comitem usus est, non mediocris amicitiæ argumentum fuit. Nam cum a patre Antigono accepisset, se somniis monitum, statuisse, Mithridatem occidere; quanquam jurejurando pater eum astrinxisset, ne cui eam rem aperiret, pluris amicitiam, quam sacramenti religionem, aut paternum imperium fecit; spaciatum enim e more cum Mithridate profectus, aliquantisper ab aliis secedens, hasta, quam manu tenebat, in terra descripsit: fuge Mithridates: quam rem is ut prudens cum vidisset, nocte proxima profugit in Cappadociam, ubi ipse, posterique ejus postea diu regnarunt.

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Max. l. 6. I. Sicut equi virtutem in bello exploramus; ita amicum in calamitate & infortunio probamus.

Plutarch. in moral. II. Sicut diligenter compingitur navis, quæ variis in tempestatibus usui est futura; ita diligenter prius probandus est amicus, quo quis constanter est usurus.

III. Sicut suavius est antiphonum, quam si vox eadem semper audiatur; ita jucundior est amicus ita concordans, ut tamen interdum, ubi opus est, diffideat, quam adulator per omnia semper assentiens. *Senec. in simil.*

IV. Sicut oculus unus verti non potest, nisi & alter ad idem objectum vertatur; ita inter amicos, quidquid unus voluerit idem & alter volet. *S. Cypr. de singul. Clerici.*

V. Sicut cervi per fluvium natantes capita tergo antecedentis imponunt, ita & amici, ut commodius per mare hujus mundi transeant, onera sua amicorum humeris imponunt. *S. Aug. s. 21. de verb. Ap.*

Utilitas.

VI. Sicut medicus ægrum etiam non sentientem sanat: ita amicus, etiamsi ignoretur, amicum juvat. *Plutarch. in moral.*

VII. Sicut apem propter aculeum non odio habemus, sed potius propter fructum toleramus; ita amicum propter amicam objurgationem non aversari, sed potius propter benevolentiam amare oportet. *Cato apud Max. l. 6.*

Falsitas.

VIII. Sicut hirundines æstivo tempore præsto sunt, frigore pulsæ recedunt; sic amici falsi sereno tempore præsto sunt; at simul ubi fortunæ hyemem viderint, aufugiunt. *Cicer. l. 4. ad Heren.*

IX. Sicut baculi arundinei, dum eis inniti volumus, franguntur; ita amici falsi, dum opem eorum expetimus, non juvant. *Fab. con. 14. in ser.*

X. Sicut argentum vivum, licet auro sit arctissime copulatum, in igne tamen id deserit; ita amici falsi, etsi viventi amico fortissime adhæserint, morientem deserunt. *Ibid.*

§. VII. MEDIA.

I. Timor Dei: juxta illud Siracidis: Qui timet Deum, æque habebit amicitiam bonam, quoniam secundum illum erit amicus illius. *Eccl. 6. v. 17.*

II. *Mansuetudo & affabilitas*, juxta illud ejusdem Siracidis: Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. *Ib. v. 5.*

III. *Communicatio bonorum:* sic Antalcidas docuit, qui interrogatus, quo pacto quis amicos sibi facere posset? respondit: Si loquatur illis jucundissima, & utilissima præstet. Hinc communis persuasio orta, amicitiam tribus foveri, pileo (obvium amico salutando) charta (litteras scribendo) & vitro, (haustum amico offerendo; ut olim Alphonsus Rex Aragoniæ dicere solebat). *Plut. in Lacon.*

IV. *Tolerantia malorum pro amico susceptorum:* hinc de SS. Martyribus canit Ecclesia: Calicem Domini biberunt, & amici Dei facti sunt. *Engelgr. embl. 13. §. 1.*

V. *Consensio voluntatum;* hinc Christus dixit Apostolis: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis. *Joann. 15. v. 14.*

§. VIII. ASCETICA.

Thom. Kemp. l. 2. c. 8. I. DUO sunt, quæ asceta specialiter circa amicitiam observare debet. Primum est, ut sciat, quænam potissimum amicitia quærenda, & conservanda sit, ea scilicet, de qua pius asceta sic loquitur: l. 2. c. 8. Sine amico non potes bene vivere; & si Jesus non fuerit tibi præ omnibus amicus, eris nimis tristis & desolatus. Ob binam autem causam hic præ ceteris in amicum est eligendus. Priorem idem Auctor lib. c. indicat, dum ait: Dilectio creaturæ fallax & instabilis; dilectio Jesu fidelis & perseverabilis. Qui adhæret creaturæ, cadet cum labili: qui amplectitur Jesum, firmabitur in ævum. Illum dilige, & amicum tibi retine, qui omnibus recedentibus te non relinquet, nec patietur in fine perire. Teneas te apud Jesum vivus & moriens, & illius fidelitati te committe, qui omnibus deficientibus, solus te potest juvare. Posteriorem S. Augustinus his verbis indicavit: S. Aug. l. 50. hom. 38. Nihil delectabilius Deo; nam in homine sunt, quæ te offendunt, toleras tamen propter amicitiam. Dei amicitia quibus rebus debet cogi, ut dissolvatur a te, non invenies. Et non est Deus, qui te offendat, si tu eum non offendas; nihil eo pulchrius, nihil dulcius. Hinc alibi idem Auctor sic animam alloquitur: Idem in manual. c. 24. O anima mea, dilige eum, a quo tantum dilecta es. Elige illum amicum tuum præ omnibus amicis tuis, qui cum omnia subtracta fuerint, solus tibi fidem servabit. In die sepulturæ tuæ cum omnes amici tui recedent a te, ille te non derelinquet, sed tuebitur a rugientibus præparatis ad escam. Quanti vero æstimanda sit hæc amicitia paucis sed efficacibus verbis indicavit S. Gregorius, dum exclamavit: S. Greg. ep. Eng. tom. 13. §. ult. O mira divinæ bonitatis dignatio! Servi digni non sumus, & amici vocamur: Quanta dignitas est hominum, esse amicos Dei! Porro quibus mediis hæc amicitia procuranda & conservanda sit, pulchre indicavit libellus de imit. Christi, dum ait: Magna ars est, scire cum Jesu conversari & scire Jesum tenere, magna prudentia. Lib. 2. c. 8. Esto humilis & pacificus, & erit tecum Jesus. Sis devotus & quietus, & manebit tecum Jesus. Potes cito fugare Jesum, & gratiam ejus perdere, si volueris ad exteriora declinare. Etsi illum effugaveris, & perdideris, ad quem fugies, & quem tunc quæres amicum? Nonne hoc est majus damnum, quam si totum perderes mundum? quid potest tibi mundus conferre sine Jesu?

II. Alterum est, ut norit discernere & fugere particulares & noxias amicitias, quod ut tanto certius præstet, primo, nosse in genere debet, quænam particulares & noxiæ amicitiæ dicendæ sint, scilicet omnis illa, cujus causa & fundamentum non est Deus. De qua clarius locutus S. Basilius, S. Basil. c. 30. const. Mon. Charitatem quidem, inquit, habere inter se mutuam debent fratres, non ita tamen, ut duo, tresve seorsim a cæteris sodalitatem ineant: Quandoquidem hoc non charitas, sed carnalitas; sed seditio & divisio foret eorum, qui sic coeunt, & improbitatis indicium. Secundo nosse debet species harum amicitiarum, quarum tres enumerat Alphonsus Rodriquez, Rodr. p. 2. tr. 4. c. 1. & seqq. quarum prima est eorum qui ob similitudinem naturæ, aut amabilitatem, formamque corporis se mutuo plus, quam alios diligunt. Altera eorum, qui certis quibusdam personis a quibus promotionem ad honorata officia sperant, adhærent, eorumque gratiam & favorem variis obsequiis aucupantur. Tertia & pessima est eorum, qui Cant. 1. v. 6. inter se coeunt ad novitates in Religionem inducendas, & constitutiones ejusdem convellendas, de quibus proin jure dicatur illud Canticorum: Filii matris meæ pugnaverunt contra me. 3. Nosse debet indicia, per quæ cognosci possunt ejusmodi amicitiæ, quæ quidem clare S. Laurentius Justinian. sequentibus verbis indicavit. S. Laur. Justin. de disc. monast. c. 22. Hic amor, cum in corde imprudentis exortus radices mittere ac pullulare cœperit, corporalem quærit dilecti præsentiam, cum eodem habitare, cum eodem loqui desiderat. Sicut autem ex ipsius gaudet aspectu, ita absentia contristatur. Solus vult cum eo, quem diligit sensualiter, loqui: solus cum eo conversari, quia in illius mente habitare jam cœpit; livore quippe invidiæ accenditur, si quempiam ab eodem diligi, & cum eodem conversari prospexerit. Absentiam etiam ipsius, magnam sibi delectationis jacturam æstimat. Sicut enim amat singulariter, ita & amari vult, atque cæco seductus errore ignorat, se vesano amore percussum. 4. Nosse debet damna, quæ ex talibus amicitiis oriri solent, & ad tria fere capita revocari possunt, dum scilicet Deo subtrahitur debitus amor, aut certe in creaturas dividitur; quam ob causam, ut observavit S. Chrysost. S. Chrys. hom. 1. in Act. Ap. Christus post resurrectionem suam non est versatus cum Discipulis quadraginta diebus, sed per quadraginta dies; advolabat enim, ac devolabat rursum. Cur ita tandem? subducebat animos illorum ad altiora, nec patiebatur illos similiter erga ipsum sic affectos esse, quemadmodum prius fuerant. Siquidem sic erant affecti; ut admodum ægre ab illo divellerentur. Unde & consolans illos dicit: *Expedit vobis, ut ego vadam*. Deinde ipsi quoque *Communitati* seu *Religioni* graviter nocent; nam inducunt varias divisiones, clancularios congressus, conspirationes, odia, suspiciones, invidias, inimicitias, atque adeo deterrima pestis Religionum merito vocantur. Denique iis ipsis qui eos fovent, nocent gravissime, dum & omni merito eos privant (nam teste D. Thoma, S. Thom. 2. 2. qu. 27. a. 7. ad 1. dilectio amicorum apud Deum mercedem non habet, quando propter hoc solum amantur, quia amici sunt) & gratiarum divinarum influxum impediunt; nam si ut bene discurrit S. Bernardus, S. Bern. S. de asc. Apostoli carni Dominicæ inhærentes, quæ sola sancta erat, Spiritu Sancto repleri nequiverunt, donec tolleretur ab eis; tu carni tuæ (& carnalibus sociis) adstrictus & conglutinatus illum meracissimum spiritum ne putes te posse suscipere, nisi carneis istis consolationibus funditus renuntiare tentaveris. Id quod bene advertit S. Gertrudis: L. 1. insi. c. 7. hinc cavebat maxime in verbis, ne cujusquam hominis cor sibi attraheret, neve in ejus se amicitiam insinuaret, unde quavis post occasione

fione retraheretur. Omnem enim amicitiam humanam, cujus advertere potuit caufam, fundamentumque non effe Deum, ut virus lethale abhorrebat, malebatque obfequiis ac beneficiis cujufcumque carere, quam admittere ut humano fecum favore cor cujufquam effet occupatum. *Rodrid. p. 2. tr. 4. c. 10.* Ejufdem animi Joannes de Luca ex ordine S. Francifci erat, qui cum a quodam interrogatus fuiffet, cur tantopere Fratrum confortium vitaret? refpondit, id fe ob ipforum bonum facere; quanto magis enim ipfe Deo unitus foret, tanto plus eorum commodis fe profpecturum; teneriores vero cum iis amicitias a Deo retrahere, adeoque fibi & ipfis officere.

§. IX. MISCELLANEA.

Qualitas.

Max. f. de amic. I. VEra amicitria tria requirit maxime, virtutem tanquam honeftam: familiaritatem ut jucundam, & ufum tanquam neceffarium: nam ubi judicas amore dignum, recipere debes, & congreffu lætari, & uti, fi eges.

Senec. ep. 3. II. Si aliquem amicum exiftimas, cui non tantum credis, quantum tibi, vehementer erras, & non fatis nofti vim veræ amicitiæ, inquiebat olim Seneca.

Erafm. l. 6. apoph. III. Tarquinius Superbus exul factus dixit, fe tum demique cognoviffe, quos fidos amicos haberet, quos infidos, cum neutris gratiam referre poffet.

Ovidius. IV. Recte cecinit Poeta.

Donec eris felix, multos numerabis Amicos.
Tempora fi fuerint nubila, folus eris.

Longius in polyan. V. Cum quondam hirundo ad matrem dixiffet; fe turdum perquam commodum amicum reperiffe, refpondit mater: erras, o filia, nam male tecum conveniet, cum tu calorem, ille frigus amet: tu ver fequaris, ille brumam petat.

Ibid. VI. Cum carbonarius quondam fullonem ad ædes fpatiofas fecum inhabitandas invitaret, negavit id fullo dicens: quid commercii nobis effe poteft, cumque ego eluendo nitida effeci, tu fuligine offufces?

Pl. in ep. VII. Cato cenforius in annulo hoc fymbolum geftabat, efto amicus unius & inimicus nullius.

Ovid. l. 2. de Pont. VIII. Vere Ovidius cecinit.

Turpe quidem dictu, fed fi modo vera fatemur.
Vulgus amicitias utilitate probat.

S. Aug. Conf. c. 24. IX. Non male gemini illi aulici, tefte S. Auguftino, difcurrerunt, qui confiderantes quanto molimine gratia Principum acquiratur, & confervetur, ad fe mutuo dixerunt: Dic, quæfo te, omnibus iftis laboribus noftris quo ambimus, pervenire? majorne effe poterit fpes noftra in palatio, quam ut amici imperatoris fimus? Et ibi quid non fragile, plenumque periculis? amicus autem Dei effe, fi voluero, ecce jam fio.

Engelgr. embl. 41. p. 2. §. 2. X. Lilius Giraldus fic amicitiam depinxit: Juvenis ftabat detecto capite, rudi tunica indutus, in cujus fimbria fcriptum erat *vita & mors*, in fronte *æftas & hyems*; habebatque latus apertum, digitum vero cordi intentum cum hac epigraphe: *longe & prope*, cujus figuræ hæc erat expofitio. Juvenis fignificabat amicitiam femper florentem effe debere: nudum caput indicabat nihil aliud quam amici bonum quærendum: rude indumentum, tolerantiam laborum; vita & mors, focietatem perpetuam; æftas, & hyems, profpera & adverfa; latus apertum, candorem & fimplicitatem; nudum cor finceri amoris exhibitionem; longe & prope, ejufdem in omni loco conftantiam fignificabat.

XI. Interrogatus quidam, quid effet amicus? refpondit, alter ego. Unde & Cicero dixit. Eft is amicus quidem, qui eft tanquam alter idem, alterum enim acquirit, cujus animum ita cum fuo commifceat, ut efficiat pene unum ex duobus. Hinc Syfigambi Darii Uxori, Hephæftionem pro Alexandro falutanti, & cognito errore deprecanti; refpondit Alexander: non errafti, nam & hic Alexander eft. *Ibid.*

Neceffitas.

XII. Recte dixit Salluftius: non exercitus, neque thefauri, præfidia regni funt, fed amici, quos neque armis cogere, neque auro parare queas; officio, & fide parantur. *Salluft. in Jugurth.*

Dignitas.

XIII. Nec male S. Gregorius Nazianz. *Apud Engelgr. cem. 61. §. 2.*

Fidis amicis nil puta præftantius,
Quos cafus afper parturit, non pocula.

Jucunditas.

XIV. Excepta fapientia, inquit Cicero, nihil melius datum eft homini a Diis immortalibus quam amicitia. Quid enim dulcius quam habere, cum quo omnia audeas fic loqui, ut tecum? quis effet tantus fructus in profperis rebus, nifi haberes amicum, qui illis æque ac tu ipfe gauderet? adverfa etiam ferre difficile effe fine eo, qui illa gravius etiam, quam tu ferret. *Cicero de amicitia.*

XV. Nihil æque ægrum reficit, quam amicorum affectus: non judico me mori, cum illos fuperftites reliquero; puto, inquam, me victurum non cum illis, fed per illos. *Senec. ep. 78.*

Falfitas.

XVI. Vere de falfo amico cecinit Martialis: *Mart. l. 2.*

Hunc, quem vina tibi, quem menfa pararit amicum,
Effe putas fidæ pectus amicitiæ?
Vinum amat, & cyathos, & fumina, & oftrea, non te:
Sublato vino nullus amicus erit,

XVII. Antigonus Diis facrificans precabatur, ut fe a fimulatis fervarent amicis; cumque quis interrogaret, cur hoc peteret? refpondit: Quia hoftes, eum cognofco, caveo. *Maxim. f. de amicit.*

XVIII. Pulchre falfos amicos a veris difcernere docuit Barlaam, dum dixit, fuiffe quempiam, qui ex tribus quos habebat, amicis, duos omni benevolentia profequebatur, tertium nihili faciebat. Quem tamen, ubi ad Judicem citatus opem petiit, folum fidelem patronum & Comitem expertus eft, cum primus non nifi *Vita Barlaami c. 13.*

nisi vestem obtulerit, secundus ad parvum dumtaxat intervallum commitatus est. Ex his autem amicis Barlaam primum divitias, secundum uxorem & reliquos consanguineos, tertium opera bona significare dixit.

§. X. AXIOMATA.

I. AMicorum omnia sunt communia.
II. Mores amici noveris, non oderis.
III. Novos parans amicos, ne obliviscere veterum.
IV. Neque nulli sis amicus, neque multis.
V. Amicus certus in re incerta cernitur.
VI. Tempore felici multi numerantur amici, Dum fortuna perit nullus amicus erit.
VII. Ubi opes, ibi amici.

§. XI. AUCTORES.

Pyth. apud Gellium. Langius in Polyanth. V. eod. Tullius. Fuchter. V. eod. Florileg. po'it.

I. ARistoteles in magnis moralibus.
II. Cicero in Lælio.
III. Josephus Langius in Polyant. V. eod.
IV. Franciscus Petrarcha l. 1. Dial. 50. & seq.
V. Matthæus Tympius in mensa Theologo-Philosophica.
VI. Henricus Engelgrave p. 2. Lucis Evang. embl. 13. & 45.
VII. Alphonsus Rodriquez de particularibus amicitiis. p. 2. tr. 4. c. 18. 19. & 20.
XIII. Hadrianus Leyræus l. 3. Apopht. 1. de part. amic. ubi hoc axioma S. Ignatii explicat. Ut inter homines tuto verseris, æquus sis omnibus, nemini obnoxius.
IX. S. Franc. Salesius in Introd. ad devot. vitam. p. 3. c. 17. 19. 20. 21. & 22. ubi totam hanc materiam egregie pertractat, & quomodo vera amicitia a falsa discernenda sit, solide ostendit.
X. Bernardinus Rosignolius de discipl. Christ. perf. l. 4. c. 27.

TITULUS X.

AMOR SUI.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST inclinatio voluntatis ad proprium bonum appetendum; unde alio nomine amor concupiscentiæ vocatur, ad distinctionem amoris amicitiæ, quo bonum voluntas appetit, non ut proprio, sed alieno subjecto bonum & conveniens est.

Divisio.

Julius Ven. c. 6. consid. 3.

II. Dividitur in *bonum & malum*, seu *communem & proprium* communis, & bonus est, quando homo seipsum & alia propter Deum amat; atque ideo communis vocatur, quia idem est cum amore, quo Deus ejusmodi objecta amat. Proprius & malus est, quando homo in se aliisque rebus amandis, seipsum finem amoris statuit; hinc amor iste *proprius* vocatur; quia in propriam personam desinit; *malus* vero seu *perversus* appellatur, quia quantum est in se, pervertit ordinem, quem Deus secundum divinam suam providentiam homini, cæterisque creaturis præscripsit, ut nimirum ad se tanquam ultimum finem omnia tendant, & in se desinant. De quo amore S. Augustinus sic loquitur: Duo amores, alter bonus, alter malus, alter dulcis, alter amarus, non se simul in uno capiunt peccatore, & ideo si quis præter te aliud diligit, non est charitas tua Deus in eo, amor dulcedinis, & dulcedo amor non crucians, sed delectans. *S. Aug. in medit.*

III. S. Thomas post Aristotelem dividit amorem sui in *exteriorem*, seu secundum partem irrationalem, & sensitivam (qualis est bonorum corporalium, & temporalium, puta divitiarum, honorum, voluptatum corporis &c. amor) & *interiorem*, seu secundum partem rationalem, quo bona æterna & spiritualia appetuntur; unde dicit S. Doctor, amare seipsum, quantum ad exteriorem hominem, est vituperabile: sed quantum ad interiorem est laudabile. *S. Thom. in 3. dist. 25. q. 1. a. 6.*

Actus amoris sui vitiosi.

Th. Kem. l. 3. c. 54.

I. Se pro fine habere.
II. Nolle premi, aut subesse.
III. Pro suo commodo semper laborare.
IV. Honorem & reverentiam desiderare; confusionem vero, & contemptum timere.
V. Otium & quietem corporalem amare.
VI. Appetere curiosa, & pulchra, abhorrere a vilibus & grossis.
VII. Gaudere ad lucra terrena, tristari de damno.
VIII. Amare propria, & privata, inclinare ad vanitates, & discursus.
IX. Solatia sensibilia venari.
X. Gaudere de multis amicis & propinquis, gloriari de nobili loco, & ortu generis.
XI. Arridere potentibus, blandiri divitibus, applaudere sibi similibus.
XII. De defectu & molestia cito queri.
XIII. Appetere scire secreta, & nova audire: velle exterius apparere, & multa per sensus experiri.
XIV. Desiderare agnosci, & agere, unde laus & admiratio procedit.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. ANimalis autem homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. *1. Cor. 2. v. 14.*
II. Scio, quia non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum. *Rom. 7. v. 18.*
III. Condelector enim lege Dei secundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati. *Ib. v. 22.*
IV. Ego ipsemet servio legi Dei, carne autem servio peccato. *Ib. v. 25.*
V. Sensus & cogitatio hominis ad malum prona sunt ab adolescentia sua. *Gen. 8. v. 21.*

Da-

Damnum.

Jo. 12. v. 25. VI. Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.

2. Tim. 3. v. 2. VII. In novissimis diebus erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, voluptatum amatores magis, quam Dei.

Prov. 29. v. 21. VIII. Qui delicate a pueritia nutrit servum suum (amorem proprium, aut carnem suam) postea sentiet eum contumacem.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Aug. c. 14. de Tr. Trin. I. Sic condita est mens humana, ut nunquam sui non meminerit, nunquam se non intelligat, numquam se non diligat.

Fuga.

S. Bern. in serm. II. Dominus communi disciplina, communi vita, communibus studiis delectatur. Usquequo miser diverticula captas, & consolationes propriæ voluntatis tanto labore quæritas; tanto rubore mendicas, & quid faciam, inquis? ejice ancillam & filium ejus.

S. Aug. tr. 51. in Joann. III. Magna sane ac mira sententia, quemadmodum sit hominis in vitam suam amor, ut pereat: odium, ne pereat. Si male amaveris, tunc odisti: si bene oderis, tunc amasti. Noli amare ne perdas: noli amare in hac vita, ne perdas in æterna vita. Felices, qui oderunt custodiendo, ne perdant amando.

Th. Kem. l. 3. c. 9. IV. Melior ac sanctior nostri amor locum in nobis accipiat: non enim fuerit, quo intret ad te amor Dei, nisi exulet amor tui. Ubi seipsum aliquis quærit, ibi ab illo amore cadit, solus namque hic dominari vult, qui præcipit, ut feraris in Deum ex toto corde, & tota anima. Parem non accipit, gloriosæ indolis est, totum deposcit, ut totum tibi largiatur.

Damnum.

S. Basil. ap. Lyræum l. 2. apoph. 1. V. Stipendium amoris proprii mors est, initium omnis mali.

Maxim. ap. Gran. lec. com. f. 6. r. VI. Amor sui, est corporis ratione carens amicitia, ex qua quidem nascitur gulositatis ratio, & inanis gloriæ cupiditas: Ex his autem nascitur universus malorum numerus.

S. Greg. l. 4 in Ezech. VII. Valde claudit oculum cordis amor privatus.

S. Aug. f. 47. in c. 37. Mat. VIII. Prima hominis perditio fuit amor sui; si enim se non amaret, & Deum sibi præponeret, Deo semper esse subditus vellet: non autem converteretur ad negligendam voluntatem illius, & faciendam voluntatem suam. Præpone his voluntatem Dei, disce amare te, non amando te.

S. Aug. c. 26. Mon. IX. Si totum hominis bonum est, amare Deum, totum hominis malum est, amare seipsum.

S. Leo apud Lyræ. l. 2. apophtegm. 2. X. Tanto amplius se quisque amat, quanto amplius se pro Dei amore non amat.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

I. Scito, quod amor tui ipsius magis nocet tibi quam aliqua res mundi. Secundum amorem & affectum, quem geris, quælibet res plus vel minus adhæret. *L. 3. c. 27.*

II. Si quæris hoc vel illud, & volueris esse ibi vel ibi, propter tuum commodum & proprium beneplacitum magis habendum, nunquam eris in quietudine, nec liber a sollicitudine, qua in omni re reperietur aliquis defectus & in omni loco erit, qui adversetur. *Ibidem.*

III. Ex hoc vitio, quod homo semetipsum nimis inordinate diligit, pene totum pendet, quidquid radicaliter vincendum est, quo devicto & subacto malo, pax magna & tranquillitas erit continuo. *L. 3. c. 53.*

IV. Qui libere mecum ambulare desiderat necesse est, ut omnes pravas & inordinatas affectiones suas mortificet, atque nulli creaturæ privato amore concupiscenter inhæreat. *Ibidem.*

V. Si dederit homo omnem substantiam suam, adhuc nihil est; si fecerit pœnitentiam magnam, adhuc longe est. Et si habuerit virtutem magnam, & devotionem nimis ardentem, adhuc multum sibi deest, scilicet unum, quod summe sibi necessarium est: quid illud? ut omnibus relictis se relinquat, & a se totaliter exeat, nihilque de privato amore retineat. *L. 2. c. 11.*

VI. Fili, oportet te adhuc multa discere, quæ necdum bene didicisti. Quæ sunt hæc Domine? Ut desiderium tuum ponas totaliter secundum beneplacitum meum, & tui ipsius amator non sis, sed meæ voluntatis cupidus æmulator. *L. 3. c. 49.*

VII. Si temetipsum perfecte viceris, cætera facilius subjugabis. Perfecta victoria est, de semetipso triumphare; qui enim semetipsum subjectum tenet, ut sensualitas rationi, & ratio in cunctis obediat mihi, hic vere victor est sui, & Dominus mundi. *L. c. 53.*

§. V. EXEMPLA SACRA.

I. S. Franciscus Salesius, ut de ipso Confessarius testabatur, usque adeo omnem commodi, & incommodi rationem negligebat, ut dicere solitus sit, se, si vel levem aliquam amoris proprii festucam in corde suo residuam nosset, illico eam ferro, flammaque persecuturum. *Vit. l. 4. c. 1.*

II. B. Angela de Fulginio plus ab amore proprio, quam ab ipso dæmone sibi metuebat, ut qui, nisi per eum, nihil in nos potestatis habeat: per eam vero quasi vulpeculam semper e grege nostrorum affectuum pecus aliquod abripit. Hinc dicere solebat, filii charissimi; nihil est in hoc mundo, nec domo, nec diabolus, nec aliqua res alia, quam tantopere habeam suspectam, quantum hunc amorem. Mentem namque penetrabilior omni gladio ancipiti transit, ac cor totum pervadit; & nisi coerceatur, animam millenis calamitatibus invadit. *Vit. c. 64.*

III. Fridericus Imperator victis in Ungaria Gunziensibus magnum, inquiebat, actum est opus, nunc autem majus restat, ut scilicet *Lyræus l. 2. apoph.*

vincamus nos ipsos atque avaritiæ, & ulciscendi nos cupiditati frænos injiciamus, quo fiat ut de privato publicus, de falso verus noſtri amor triumphet.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Relat. pro ser. p. 2. pag. 16. Bartolus l. 4. vit. § 27.

I. S. Ignatius adeo puram in ſe charitatem aluit, ut omnem ſui ipſius amorem prorſus a ſe amandaverit. Hinc ſciſcitanti cuipiam, quæ optima eſſet via in ſtudio virtutum proficiendi; reſpondit: Hoc unuſquiſque perſuaſum habeat, tantum ſe in ſtudiis ſpiritualibus promoturum eſſe, quantum ab amore ſui ipſius & commodi proprii affectione ſeſe abſtraxerit. Propterea in Conſtitutionibus gravisſimum & capitalem omnis ordinis & unionis hoſtem appellabat.

Conſt. p. 8. §. 9.

Lyræus l. 2. apoph. 31.

II. S. Franciſcus Xaverius conſtanter bellum proprio amori indixit; hinc omnis cibi, potioniſque modus naturali neceſſitate, non voluptate finitus, ita ut ne pane quidem expleret famem. Hinc aſſiduo in ore habebat, ſuiſque inculcabat: Vince teipſum, cauſamque tum frequentis repetitionis, rogatus reſpondit: Quia hoc præceptum S. P. Ignatii eſt; & ſi fiat, ſufficit.

Ibidem.

III. S. Franciſcus Borgia, quidquid amori proprio contrarium erat, ſive in victu, ſive in habitatione, ſive in officiis, avide deſiderabat, ſolicite exquirebat, & cum gaudio amplectebatur, ex quo ſtudio maximos ad omnem virtutem progreſſus fecit.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Lyræus l. 6.

I. SIcut vulpes mortuam ſe ſimulat, ut gallinas occupet; canis latratum imitatur, ut cuſtos pecoris, non hoſtis exiſtimetur, ſic philautia affectus ſuos ſopit, & charitatis vocem ac larvam mentitur. Hinc ſponſa ait: capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas noſtras.

Cant. 2. 15.

Damnum.

Ibidem.

II. Sicut apes, quia mel ſuum ſummopere amant, ad alvearia propius accedentes efferatæ invadunt, & aculeo figunt; ita qui ſibi, ſuiſque voluptatibus ſerviunt, omnes, qui in earum fruitione obſiſtunt, impetunt, ac vulnerant:

Ibidem.

III. Sicut cæcias ventus nubes ad ſe cogit, nec tamen depluere ſinit; ſic amor proprius omnia ad ſe rapit, nec tamen quidquam aliis impertitur.

Julius Fat. cap. 6. de mor. conſt. 3.

IV. Sicut ferrum nulla re magis atteritur, & deſtruitur, quam rubigine, quam producit ex ſeipſo, & fovet: ita nihil eſt, quod ita animam debilitet, enervetque in via ſpirituali, ac rubigo proprii amoris, quam ipſa ex ſe producit, & in ſe fovet ac nutrit.

§. VIII. MOTIVA.

Ad amorem ſui exuendum.

Stap. conc. 10. in Dom. 1. Quadr.

I. QUia amor ſui impedit cultum Dei: nam quantum eſt in ſe adimit ei divinitatem, utpote cujus ſolius eſt omnia ad ſe tanquam finem dirigere. Hinc ab aliquibus philautia ſpecies idololatriæ appellatur.

II. *Quia impedit proprium profectum;* hinc Thomas Kemp. monet: Si ad hunc apicem (perfectionis) ſcandere gliſcis, oportet utiliter incipere, & ſecurim ad radicem ponere, ut evellas & deſtruas occultam inordinatam inclinationem ad teipſum, ad omne privatum & materiale bonum.

L. 3. c. 53.

III. *Quia impedit Religionis augmentum & pacem:* cum nihil adeo charitatem & unionem diſſolvat, quam proprii & privati commodi amor. Hinc S. Thomas amorem proprium fontem omnis mali vocabat, ex quo, quandiu fluxerit, nihil aliud quam exitium, ac peſtis timenda ſint.

S. Th. 2. 2. q. 77. a. 14.

§. IX. MEDIA.

Ad eundem finem.

I. RAdicis extirpatio: juvat enim, ut recte notat Thomas Kemp. non quælibet res adepta vel multiplicata exterius, ſed potius compta, & deciſa ex corde radicitus.

L. 3. c. 27.

II. *Reſignatio ſui perfecta:* ſic enim idem Auctor indicavit, dum dixit: Hoc deſidera, ut ab omni proprietate poſſis expoliari, & nudus nudum Jeſum ſequi, tibi mori, & illi æternaliter vivere. Tunc recedet immoderatus timor, & inordinatus amor morietur. Id quod confirmans S. Auguſtinus exemplo filii prodigi: Quid, ait, de illo dicitur? Et reverſus eſt ad ſeipſum. Si ergo reverſus eſt ad ſe, exierat a ſe. Quia ceciderat a ſe, & exierat a ſe, redit prius ad ſe, ut redeat in illo, unde ceciderat a ſe. Sicut enim cadendo a ſe, remanſit in ſe, ſic redeundo ad ſe, non debet remanere in ſe, ne iterum exeat a ſe. Surgam, & ibo ad patrem meum; ecce unde ceciderat a ſe, ceciderat a patre ſuo. Redit ad ſe, & pergit ad patrem, ubi tutiſſime ſervet ſe. Si ergo exierat a ſe redeundo ad ſe, ut eat ad patrem, neget ſe, ſubducat ſe ſibi, ut hæreat Deo.

L. 3. c. 37.

S. Aug. ſ. 47. in c. 17. Matt.

III. *Oratio & mortificatio aſſidua ac fervens:* ſicut enim ferrum ignis ardore & ictibus malleorum, excuſſa rubigine renovatur, ſic igne ferventis orationis, & mortificationis ictibus aſſiduis, amoris proprii rubigo excutitur.

Jul. Fat. c. 6. conſider. 6.

IV. *Amor Dei:* ut enim clavus clavo pellitur, ita per Dei amorem omnis amor proprius effugatur.

§. X. ASCETICA.

I. TRia ſunt præcipue, quæ aſceta de amore ſui inordinato noſſe debet. Primum eſt, ut bene cognoſcat indicia proprii amoris, quæ quidem Julius Fatius ſequentibus verbis indicat: Sicut ex effectibus cognoſcuntur cauſæ; ita ex nimia ſolicitudine, quam plerumque habes de tua exiſtimatione, tuis commodis, & teipſo, ex nimio etiam dolore ob adverſa, quæ tibi ſolent accidere, faciliime colligere poteris amorem hunc, qui in te regnat, eſſe amorem tui ipſius.

Ibidem.

II. Alterum eſt, ut bene cognoſcat modum extirpandi amorem proprium, quem quidem Ly-

Lyræus l. 2. apoph. 11.

Lyræus pulchre ostendit, dum ait, quemlibet in se duos homines continere, animalem scilicet & rationalem, quorum prior discolo, & arroganti Esau, posterior probo ac miti Jacob non immerito comparetur; unde sicut Rebeccæ Jacobum dilexit, Esau autem odio habuit; ita voluntas quoque humana animalem hominem odisse & persequi, rationalem autem diligere, eique obsequi debet. Quod idem alius ingenioso emblemate explicavit, dum amoris proprii naturam exprimere volens titionem pinxit una sui parte ignitum, altera frigentem; hoc lemmate adjecto: qua non nocet, arripe. Unde more suo sapienter Seneca, Fateor, inquit, insitam esse nobis corporis nostri charitatem. Fateor, nos hujus gerere tutelam, nec nego indulgendum illi, serviendum nego. Multis enim serviet, qui corpori servit; qui pro illo nimium timet, qui ad illud omnia refert. Sic gerere nos debemus, non tanquam propter corpus vivere debeamus, sed tanquam sine corpore non possimus. Hujus nos nimius amor timoribus inquietat, solicitudinibus onerat, contumeliis objicit, honestum ei vile est, cui corpus nimis charum est. Agatur ejus diligentissima cura, ita tamen, ut cum exiget ratio, cum dignitas, cum fides, mittendum in ignem sit.

Senec. ep. 14.

III. Tertium est, ut bene cognoscat, quam noxius sit amor proprius omni quidem homini, sed maxime Religioso & perfectionis studioso; id quod sequenti discursu sapienter Julius Fatius declarat: Considera, inquit, si ea est conditio boni, ut sese diffundat, & propaget; non posse non magnum esse malum, amorem proprium; quippe qui efficiat, ut homo illud, quod in aliis cernit bonum, ad se totum pertrahat, nec de suo vel minimum quid cum aliis communicet. Quod si tanto majus aliquod malum est, quanto majori privat bono, erit certe amor proprius malum maximum; privat enim hominem bono, quo majus in hac vita haberi nequit, hoc est, amore Dei.

Jul. Fat. l. 4. et. mort. cons. 5.

§. XI. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. MAgnetem, ajunt, duas inter ferri laminas positum, magno naturæ miraculo alteram attrahere, ex eo scilicet latere, quo septentrionem respicit; alteram repellere, videlicet quæ ex latere meridionali ab eo respicitur. Idem cor humanum facere debet, attrahere scilicet ea, quæ divino beneplacito & rationi consona sunt; repellere vero, quæ sensualem vitam sapiunt.

Lyræus l. 2. apoph. 84.

II. Cometæ quidam adeo stellis sunt similes, ut ipse Ptolemæus stellas secundas nominaverit, cum tamen peritiores astronomi eos e terra natos, & in tertia regione aeris consistere, & pestilentes effectus producere deprehenderint. Simili modo amor sui quibusdam verus & ordinatus amor videtur, cum tamen ex effectibus pestiferis colligatur ex vitio ortus & non nisi terrenas affectiones sapere.

Utilitas.

III. Hanc breviter & bene Horatius explicavit, dum dixit,

Horat. l. 3. od. 16.

Quanto quisque sibi plura negaveris,
A Diis plura feret.

Damnum.

IV. Revera usu venit, ut omnium malorum, quibus hominum vita involvitur, nimius sui amor causa existat. Is enim, qui amat, circa id, quod amat, sane obcæcatur: ac proinde de rebus justis, bonis, honestis male judicat, cum in ea est sententia, ut opinetur majorem sibi quam veritati honorem tribuendum. Non tamen decet eum, qui vir magnus sit evasurus, in suis rebus acquiescere, sed ea potius complecti, quæ vel apud se ipsum, vel apud alium quempiam juste fieri videantur, itaque unusquisque a cæco illo sui amore abhorrere debet, & seipso meliores sequi, ut hujusmodi quidem in re nullam verecundiam prætexat, qua a rebus præclare agendis impediatur.

Plato l. 5. de legi.

V. S. Maria Magdalena de Pazzis dicere solebat, duos esse oculos amoris proprii, alterum, propriam reputationem; alterum, proprium commodum, ab his, nisi eruantur, omnem fascinationem amoris proprii oriri.

Vit. p. 4. c. 14.

§. XII. AXIOMATA.

I. TAntum quisque vivit Deo, quantum moritur sibi.
II. Tanto quis se amplius amat, quanto amplius se pro Dei amore non amat.
III. Tantum in Deum transit homo, quantum a se exit.
IV. Charitas incipit a se ipso.
V. Proximus quisque sibi.
VI. Qui sibi nequam, cui bonus?

S. Greg. Sen. in Dial. S. Leonard. Ly. apoph. 81. l. 3. Th. Kemp. l. 3. c. 56. Announ. Eccl. 14. v. 5.

§. XIII. AUCTORES.

I. Julius Fatius de mortif. c. 6. consid. 5.
II. Hadrianus Lyræus l. 2. apophtegm. S. Ignatius apoph. 7.
III. Bernardinus Rosignolius de discipl. Christ. perf.
IV. Ludovicus Granatensis in locis comun. f. 616.
V. Thomas Stapletonus conc. 10. in Dom. 1. Quadr.
VI. Nicolaus Lancizius opusc. 10. c. 13.
VII. Joannes Bussæus in Panario V. eodem.
VIII. Josephus Langius in Polyant. V. eod.

TITULUS XI.

A N G E L U S.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST substantia creata, spiritualis, intellectiva, completa, per quam ultimam particulam ab anima rationali distinguitur. S. Joannes Damascenus fusius eum sic describit: Est substantia intellectualis, semper mobilis, arbitrio libera, incorporea, Deo ministrans, & gratia, & non natura immortalitatem suscipiens, cujus substantiæ speciem & terminum, solus, qui Creator est, novit.

S. Joann. Damasc. l. 2. c. 3.

Di-

Divisio.

Laur. Beverl. in theat.vit. hum. v. ca.4.

II. Dividitur in tres Hierarchias a S. Dionysio Areopagita; quarum prima est, quæ immediate illuminationes a Deo recipit, & in tres choros subdividitur, nempe *Seraphinos* ab excessu charitatis appellatos: *Cherubinos* sic vocatos, ob scientiæ excessum: & *Thronos*, sic appellatos, eo quod in Deo immediate rationes divinorum operum recognoscant, sicque in illis Deus velut in throno specialiter resideat.

Secunda hierarchia est eorum Angelorum, qui ab Angelis primæ hierarchiæ illuminantur, & iterum in tres choros subdividitur, nimirum *Dominationes*, qui præcipiunt agenda, quod est dominorum proprium: *Potestates*, qui ordinant actiones divinas, quas superiores in inferiores agunt eas sursum ducendo: *Principatus* qui primi sunt in eorum quæ imperantur, executione. Tertia hierarchia est eorum, per quos homines illuminantur, utpote ad quorum salutem procurandam mittuntur, pariterque in tres choros dividuntur: *Virtutes*, qui excessum fortitudinis ad divinas operationes important, unde per eos infirmitates curantur: *Archangelos*, quorum munus est nunciare ea quæ sunt majoris momenti, suntque velut principes inferiorum: *Angelos*, quorum munus est nuntiare minora, hominumque salutem procurare.

S. Dionys. Coll. Hye. c.8.& 11. S. Th. p. 1. q. 117. a. 4.

Ex his novem choris priores quatuor Dionysius *Assistentes* vocat; eo quod semper assistant Deo: posteriores vero quinque appellat *Ministrantes*, eo quod ad varia ministeria deputentur, intellige de ordinaria via, nam extraordinaria etiam aliquot ex superioribus choris mitti S. Thomas & alii arbitrantur.

S. Bonav. serm. de Angel. unic.

S. Bonaventura illorum nobis distinctionem eodem fere modo explicat, dum ait: Distincti sunt in triplici hierarchia, scilicet suprema, media & infima. Suprema est Altissimi majestati assistentium: media autem est Angelorum contrariis sese potestatibus opponentium; infima denique est humanis necessitatibus ministrantium: adeo ut ex novem Angelorum choris major pars nostris sit obsequiis destinata. Eamdem distinctionem S. Gregorius tradit, dum in infimam hierarchiam collocat Angelos, Archangelos, & Virtutes. In secunda ponit Potestatem, Principatus, & Dominationes. In suprema denique Thronos, Cherubinos, & Seraphinos.

Officia.

III. Alia sunt, quæ erga Deum; alia, quæ erga homines exercent. Prioris generis sunt intueri, admirari, laudare, adorare, amare, servire. Posterioris *offerre* preces & alia opera, ut S. Raphael Tobiæ fassus est dicens:

Tob. 12. v. 12.

Ego obtuli orationem tuam Domino: *illuminare*, id est, ea quæ futura sunt, aut ad salutem pertinent, per inspirationem, aut alia media docere, *defendere* tam a corporis, quam animæ periculis, & malis: *Castigare*, pædagogi in morem, id quod non semel Angeli

Dan. 3. v. 49.

præstiterunt: *Solari* & roborare in adversitatibus, uti tribus pueris in Babylonica fornace existentibus fecit, dum excussit Angelus flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quasi rorem flantem. Quemadmodum & S. Paulus Apostolus omnes Angelos non solum ad obsequium & ministerium Dei, verum etiam ad servitium & ministerium nostrum destinatos esse existimat, dum ait: *Omnes sunt administratorii Spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis*. In specie vero aliqui officium eorum sic explicant, ut *Angelorum* quidem officium sit, ut nos custodiant; *Archangelorum*, ut in divina lege, mysteriisque cælestibus nos erudiant; *Principatuum*, ut vitam nostram gubernent, & recte ordinent; *Potestatum*, ut rebellium spirituum insultus a nobis propellant; *Virtutum*, ut ad virtuose operandum nos exstimulent; *Dominationum*, ut ad inordinatas passiones nostras superandas vires sufficientes nobis subministrent; *Thronorum*, ut nos in bono cœpto stabiliant, nobisque in eo perseverantiam ad finem usque concedant; *Cherubinorum*, ut mentem & intellectum in divina sapientia illuminent; *Seraphinorum* ut corda nostra divino amore accendant, adeo ut merito non solum de duabus, sed de omnibus tribus hierarchiis, & novem choris dicere liceat, quod vere sint salutis nostræ ministrales.

S. Paul. Hebr. 1. v. 14.

Apud Mansi tr. 6. dis. 1. n. 4.

Numerus Angelorum.

S. Greg. l.17. mor. c. 12.

IV. Daniel Propheta visionem quandam habuit, quam ipsemet cap. 7. Prophetiæ suæ describit, in qua innumerabilem quendam vidit Angelorum, Thronum Dei circumstantium, numerum, qui omnes ad Divinæ majestatis nutus exequendos erant promptissimi; cum qua visione mire consentit visio illa, quam S. Joannes in Apocalypsi se pariter habuisse scribit: vidit enim, quod erat numerus eorum millia millium. Porro S. Gregorius Magnus rationem reddit, cur Spiritus S. illos cælestis curiæ exercitus in numero quodam desinito describat, cum tamen ille nobis pro infinito habeatur: Supernorum civium numerus infinitus est, & definitus exprimitur, ut qui Deo numerabilis est, iste esse hominibus innumerabilis demonstretur. Sanctus Bernardinus per adductam Dionysii Areopagitæ auctoritatem (an vero per exaggerationem loquatur, non satis liquet) dicit: Angeli in Paradiso existentes sunt plures, quam sint stellæ, quam sint arenæ maris & terræ, quam sint folia & herbæ, & quam sint omnia quæcunque creata.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Existentia.

Ps. 102. v. 20.

I. Benedicite Domino omnes Angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus.

Apoc. 12. v. 7.

II. Et factum est prælium magnum in cælo, Michael & Angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli ejus, & non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cælo.

Dan. 7. v. 10.

III. Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.

IV.

Apoc. 5. v. 11. IV. Vidi, & audivi vocem multorum Angelorum in circuitu throni, numerus eorum millia millium.

Hebr. 12. v. 22. V. Accessistis ad civitatem Dei viventis Jerusalem cælestem & multorum millium Angelorum frequentiam.

Luc. 2. v. 13. VI. Facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis.

Custodia.

Zach. 9. v. 8. VII. Circumdabo domum meam ex his, qui militant mihi euntes & revertentes.

Exod. 23. v. 20. seq. VIII. Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum, quem paravi. Observa eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet, cum peccaveris, & est nomen meum in illo. Quod si audieris vocem ejus, & feceris omnia, quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te.

Heb. 1. v. 14. IX. Omnes sunt administratorii Spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis.

Ps. 90. v. 11. X. Quoniam Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis: in manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

Matth. 18. v. 10. XI. Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis, Angeli enim eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.

Ps. 33. v. 8. XII. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Vel, ut S. Hieronymus vertit: circumdat Angelus Domini in agro timentes eum. Vel ut septuaginta: castrametatur Angelus Domini in circuitu timentium eum.

Judit. 13. v. 20. XIII. Vivit Dominus, quoniam custodivit me Angelus ejus, & non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me gaudentem in victoria sua.

Luc. 16. v. 22. XIV. Factum est autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.

Cant. 3. v. 7. XV. Lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt, ex fortissimis Israel, omnes habentes gladios, & ad bella doctissimi, uniuscujusque ensis super femur ejus propter timores nocturnos.

Dan. 6. v. 22. XVI. Deus misit Angelum suum, & obturavit ora leonum, & non nocuerunt mihi.

Is. 62. v. 6. XVII. Super muros tuos Jerusalem constitui Custodes, tota die & nocte in perpetuum non tacebunt.

Dan. 10. v. 13. XVIII. Princeps regis Persarum restitit mihi, & ecce Michael unus de Principibus primis venit in adjutorium meum, & ego remansi ibi juxta Regem Persarum.

Zach. 3. v. 7. XIX. Si in viis meis ambulaveris, & custodiam meam custodiveris, dabo tibi ambulantes de iis, qui nunc hic assistunt.

Apoc. 8. v. 3. XX. Et alius Angelus venit, & stetit ante altare, habens thuribulum aureum, & data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei, & ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. Ministrantium ordinibus injunctum est particulare hoc regimen universum, ad quod perficiendum nec tabescunt tædio, nec labore succumbunt, neque seducuntur errore. *S. Laur. Just. ser. de S. Mic.*

II. Quantæ virtutis & potestatis fuit, omnes Ægyptiorum primogenitos una nocte occidere? maris fluctus siccare? currus & exercitum Pharaonis submergere? tot gentes & tam robustas subvertere, & populum Israel in terram eorum introducere? quæ tamen omnia unus Angelus, cui populus a Deo commissus est, qui eundem in deserto in columna præcedebat, operatus est. *S. Th. Villan. con. 1. de S. Mich.*

III. Non valde mirabimur hæc, si orbes illos cælestes tam vastos & amplos singulos a singulis spiritibus tanta velocitate, & uniformitate, tot sæculis, sine ullo velocitatis aut tarditatis augmento vel decremento moveri, consideraverimus. Ad vocem Archangeli totus suscitabitur mundus, totum terrarum orbem a summo usque deorsum, a convexo cæli usque ad infimum abyssi penetrabit illa vox. *Ibid.*

IV. Vix audierunt vocem divini præcepti, statim faciunt verbum ejus, ut quamvis Divini Verbi præceptum, antecedat, tamen tanta illorum in exequendo velocitas, & intentio est, ut nescias pene, quid prius est, voxne sermonum Dei, an illorum in exequendo celeritas. *S. Aug. in Ps. 102.*

V. Vide quanta sit Angelorum charitas, qui in cælo empyreo creati, tanquam in loco sibi convenienti, & apto Divinæ contemplationi, pro divina obedientia, & charitate ad proximum, habitant nobiscum in terra, in loco obscurissimo, si cælo empyreo comparetur, licet divina contemplatione non careant, quia Deum ubique contemplantur. *S. Bon. s. 2. de Ang.*

VI. Dicunt inter se: si ille descendit, & descendit in corpus, si mortali indutus est carne, & sustinuit crucem, & pro hominibus mortuus est, quid nos quiescimus? quid parcimus nobis? Eja descendamus de cælo. Ideo & multitudo militiæ cælestis erat laudantium, & benedicentium Deum, quando natus est Christus. *Orig. ho. 1. in Ezech.*

VII. De excelso cælorum habitaculo, ad consolandos, visitandos, & adjuvandos nos, attrahit supereminens charitas Angelos, propter Deum, propter nos, & propter seipsos: Propter Deum utique, cujus tanta erga nos pietatis viscera ipsi quoque, ut dignum est, imitantur: propter nos, in quibus nimirum propriam similitudinem admirantur: propter seipsos, quorum ordines instaurandos ex nobis, toto desiderio præstolantur. *S. Aug. l. 9. c. de dilig. Deo.*

VIII. Angeli boni proniores sunt ad adjuvandum, quam dæmones ad infestandum; atqui dæmones nunquam ab infestatione hominis cessant usque ad mortem: ergo neque Angeli custodes cessant aliquando in custodia hominum. *Abulensis in cap. 18. Matt. q. 67.*

IX.

S. Petr. Dam. apud Mansi, disc. 10. n. 11.

IX. Quotidie illos ad nostri custodiam deputatos multipliciter offendimus & offensam negligentia cumulamus, ipsi autem licet a nobis frequenter injurias patiantur, sustinent tamen, & compatiuntur peccantibus, nec minor illorum circa nos custodia, imo major solicitudo, cum bonis custodis sit, infirmis magis, quam sanis operam exhibere.

S. Ansel. in cap. 16. Luc.

X. Annunciant Deo Angeli opera nostra cuncta, nec non orationes, non, ut ipse discat, quæ nesciebat (nihil enim est, quod ignoret): sed quia necesse habet rationalis creatura obtemperare Deo, temporales causas ad æternam veritatem referre, sive petendo, quid erga se, vel erga nos fiat; sive consulendo, quid faciat, qui pius mentis affectus est, ut ipsa construatur, non ut Deus instruatur.

S. Laur. Justin. c. de vit. solit.

XI. Noli, o homo, tale conditoris tui negligere munus, noli custodis tui Angeli benevolentiam spernere, suffragium abjicere, & ignorare consilium. Sta super custodiam tuam, & dum oras, legis, sedes, ambulas, loqueris, vel aliud agis, attende diligenter, quæcunque versantur in te; tibi assistunt Angeli a dextris boni, a sinistri mali, eorum singuli ut te rapiant ad se, illisque consentias.

Oleaster in c. 28. Gen.

XII. Vigilat super nos indefessus ille divinæ providentiæ oculus, mittens & remittens administratorios illos Spiritus, qui nos custodiant in omnibus viis nostris, & cavendum est nobis a malis factis, aut verbis, cum sciamus Deum ad nos incessanter Angelos destinare, qui omnia nostra bona & mala eidem renuncient; & considera, quanta aviditate nostras res audiat, qui ad ostium accedit ad nuncios suscipiendos.

Gregor. in Past. XIII. Angeli ad ministerium pro nostra salute semper mittuntur.

Idem super Ezec. Hom. 7. XIV. Angeli adstant orantibus & credentibus.

XV. Per Angelos Deus patribus locutus est, & apparuit.

August. de Trinit. lib. 1. XVI. Angelus tuba Dei est.

Idem de æternitate divin. *Gregor. in Past.* XVII. Angeli præsunt hominibus, Archangeli præsunt Angelis.

Dignitas.

S. Aug. ser. 46. ad frat.

XVIII. In supernis Spiritibus non solum admirabilis dignitas est, & dignatio amabilis invenitur, sed tanta gloria est, quod lingua vel cor humanum nullatenus dicere valet, vel cogitare.

Ibid. XIX. Domestici Dei sunt, cæli cives, Principes Paradisi, scientiæ Magistri, Doctores sapientiæ.

Idem ibi. XX. Angelo nostro debemus reverentiam pro præsentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro custodia.

Beneficia.

S. Th. Vil. conc. 2. de S. Mich.

XXI. Propter nos inserviunt nobis, miserantur enim sortem nostram, videntes periculum nostrum, & laborem vitæ nostræ, qui conspiciunt nos in magno discrimine positos, in medio scilicet inter gloriam & gehennam, quibus aut perpetuo regnandum est, aut ardendum, & tanto discrimini obnoxios omni solicitudine curant in bonam partem deflectere.

S. Bonav. apud Mansi dis. 2. n. 4.

XXII. Castra Dei hæc sunt, quia ad modum castrorum nos muniunt, qui sumus faciles ad seducendum, fragiles ad resistendum, debiles ad operandum, & ideo occurrunt nobis tanquam potentissimi coadjutores, ut eorum auxilio muniti discamus hostium potentias non timere.

S. Laur. Just. c. 16. de vit. sol.

XXIII. Semper suadent bona, ad orandum provocant, excitant ad compunctionem & fletum, Dei scientiam ingerunt, timorem filialem docent, pacificant mentem, cogitationes ordinant, spei infundunt dulcedinem, occulta pandunt, custodiunt unitatem, legis instruunt servare mandata, obtemperare Deo, subesse majoribus, pacem diligere, humilitatem sectari, & cuncta odisse, quæ norunt repugnare virtuti.

S. Chrys. ho. 3. ad Heb.

XXIV. Propter nos laborant, circa nos cursitant, & ut dixerat quispiam, nobis serviunt, hoc est, eorum ministerium, propter nos in omnes partes mitti.

S. Jo. Damasc. l. 2. fidei orth. c. 3.

XXV. Benedicantur cælestes Spiritus (verba sunt Damasceni) qui tametsi eximia naturæ dignitate & perfectione longe nobis supereminent, non tamen aspernantur nostri curam, & custodiam: sed mira humilitate nobis condescendentes omnem exhibent solicitudinem, ut tandem cohæredes & consortes ipsorum efficiamur in cælis.

S. Laur. Just. c. 7. de Obed.

XXVI. Assidua vigilantia comitantur nos in periculis, in laboribus, in infirmitatibus, in negotiis, in itineribus semper exortantes ad bonum, detestantes malum, protegentesque a malo, si tamen intenta cordis aure eorum sacra monita audire velimus.

S. August. ser. 46. ad frat.

XXVII. Isti sunt, per quos sustentamur, per quos in mari & in terra juvamur, per quos mente & corpore illuminamur, per quos in tribulationibus & angustiis consolamur, per quos ab infirmitatibus frequenter liberamur.

S. Laur. Just. ser. de Euch.

XXVIII. Hinc est, quod nos in hujus peregrinationis naufragio, ne periclitemur, protegunt, præbent consilia salubria, deprecantium orationes perferunt, coram Deo offerunt vota, supplicationes impetrant, reportant gratiam, torporem excitant, de ignotis erudiunt, instruunt ad certamen, spirituales arcent nequitias, atque indeficientem imbecillitatis humanæ custodiam exhibent.

Idem c. 5. de Discip. Monast.

XXIX. Si orant, eorum preces offerunt Deo nec vacui revertuntur ad nos; si pugnant, æque ipsi cum eis pugnant: si quiescunt, ipsi excubias agunt, ne quid mali ab adversariis patiantur; si ignorant, docent eos; si cadunt, erigunt, si pusillanimes efficiuntur, sanctis exhortationibus roborant, & accedunt, & qua parte humana curvatur iniquitas, ea parte se opponunt casuris.

S. Bernar. ser. 31. in Cant.

XXX. Fidelis Paranymphus, qui mutui amoris conscius, sed non invidus, non suam quærit, sed Domini gratiam, discurrit medius inter dilectum & dilectam, vota offerens, & referens dona.

Bellar. in Ps. 90.

XXXI. Tunc offendimus pedem ad lapidem, cum oblata occasione temporalis boni acquirendi, val temporalis mali evadendi, labimur in peccatum, unde bonum æternum amittimus, & sempiternum supplicium incurrimus; sed

sed qui habitant in adjutorio Altissimi, ab Angelo custode juvantur ut vel occasio illa tollatur, id est, affectu elevato a terra, occasio temporalis boni, quod sine peccato acquiri non potest, facile contemnatur, & malum temporale, quod sine peccato vitari non potest, patientissime toleretur.

S. Thom. Vill. ser. 2. de S. Mich. XXXII. Pessimi dæmones nostram cupiunt perditionem usque adeo, ut videre sanguinem humanum effusum in bellis, eorum luxuria sit, & non nisi humano sanguine invocati a Magis, respondeant ad quæsita, tanta est eis humani sanguinis sitis: Angeli autem e converso has truculentas bestias a nobis abigunt, atque pro nobis decertant adversus eos, ac veluti parvulos sua protectione tuentur.

S. Aug. in solil. cap. 27. XXXIII. Grandis est eis cura de nobis, magnus est affectus dilectionis erga nos, & hoc totum propter honorem tuæ inæstimabilis charitatis, qua dilexisti nos, diligunt enim, quos tu diligis.

Custodia.

Orig. in M. 66. XXXIV. Adest unicuique nostrum etiam minimo, qui sunt in Ecclesia Dei, Angelus, bonus, Angelus Domini, qui regat, qui moneat, qui gubernet, qui pro actibus nostris corrigendis & miserationibus exposcendis quotidie videat faciem Patris, qui in cælis est.

S. Hilar. in p. 129. XXXV. Angelis non eget natura, sed imbecillitas; nihil eorum, quæ agimus, ignorat Deus, sed infantia nostra ad erogandum & promerendum hos tales desiderat oratores.

S. Hier. sup. Matt. 21. XXXVI. Magna dignitas fidelium animarum ut unaquæque habeat ab ortu nativitatis in custodia sui Angelum deputatum, imo plures.

S. Ber ser. 1. de Ang. XXXVII. Fidelis paranymphus discurrit medius inter dilectam, vota offerens, & referens dona; excitat istam, placat illum.

Ibidem. XXXVIII. Angeli nostros sudores, non suos: nostras, non suas lacrymas offerunt Deo, nobis quoque ejus munera referunt.

Ibidem. XXXIX. Ipsi amant nos, quia Christus non amavit. Dicitur certe vulgari proverbio: Qui me amat, & canem meum amat. Nos vero, o beati Angeli, catelli sumus Domini illius, quem tanto affectu diligitis, catelli autem cupientes saturari de micis, quæ cadunt de mensa dominorum nostrorum, qui estis vos.

Idem L. 2. in vigil. Nativ. XL. Quantum putatis, desiderant cives cælestes instaurari civitatis suæ ruinas? quomodo discurrunt medii iter vos & Deum, fidelissime ad eum portantes gemitus nostros, & ipsius gratiam nobis devotissime reportantes? plane non dedignabuntur, ut simus eorum socii, quorum facti sunt jam ministri.

Idem ser. in Cant. XLI. Bene tecum agitur (o Sponsa) bene tecum agitur in loco peregrinationis tuæ, de cælo, & de terra venit tibi auxilium. Qui custodiunt te, non dormitant, neque dormiunt custodes tui, Angeli sancti, vigiles tui spiritus.

S. Aug. solil. c. 27. XLII. Magna sunt beneficia tua, Domine, quibus nos honorasti, dans nobis Angelos tuos in ministeria nostrorum; dederas enim nobis, quidquid cæli ambitu continetur & quasi parva reputas hæc, quæ sub cælo sunt, nisi adderes ea, quæ super cælum sunt.

Orig. h. 80. in c. 21. Gen. XLIII. Gloriantur in cælo Angeli de profectibus hominum, ipsi enim velut procurationem animarum nostrarum tenent, quibus; dum adhuc parvuli sumus; velut tutoribus & actoribus committimur usque ad præfinitum tempus a patre.

S. Bern. in 2. can. v. 8. XLIV. Anima nusquam est sine Angelorum custodia. Et ne dixeris in corde tuo, ubi sunt? quis eos vidit? vidit eos Propheta Elisæus, & fecit, ut videret etiam Giezi; tu non vides, quia non es Propheta, nec puer Prophetæ: vidit Patriarcha Jacob, & ait: castra Dei hæc sunt. Vidit & Doctor Gentium; qui dicebat: Nonne omnes administratorii spiritus! ergo Angelici suffulta ministeriis & superno stipata agmine sponsa incedens, similis est equitatui Domini, prout in Canticis dicitur: Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te amica mea.

S. Hier. apud Albertin. c. 3. de Ang. Cust. XLV. Vide, o homo, quanta sit dignitas animæ, quanti eam æstimet ipse Deus, qui a momento nativitatis tuæ assignatum tibi de cælo voluit custodem Angelum & hunc tantæ potentiæ, ut citius ictu oculi possit universum mundum invertere: tantæ majestatis, ut S. Joannes, tametsi cum Christo ipso familiariter conversari soleret, ad conspectum Angeli provolveretur in terram, eum adoraturus, tam inexplicabili scilicet ipsius vultus dignitate & claritudine coruscabat. Et tamen, o homo, hic Angelus tam potens, tam splendidus ac venerandus, a Deo tibi in tutorem adjungitur.

Cultus.

S. Bern S. in 2. Ps. XLVI. Habetote familiares Angelos, fratres mei, frequentate eos sedula cogitatione & devota oratione, qui semper vobis adsunt ad custodiam, & consolationem.

Id. in S. de Ang. XLVII. Simus devoti, simus grati tantis custodibus, redamemus eos, quantum possumus, quantum debemus, affectuose, tanquam futuros aliquando cohæredes, & nostros interim actores, & tutores a patre positos, & præpositos nobis; adhuc enim parvuli & sub tutoribus, & actoribus sumus.

Ibidem. XLVIII. Quoties ergo gravissimas cernitur urgere tentatio; & tribulatio vehemens imminere, invoca custodem tuum; directorem tuum, adjutorem tuum in opportunitatibus tuis. In tribulatione enim neque dormitat, neque dormit, etiamsi videatur quandoque ad tempus dissimulare.

Ibidem. XLIX. Væ nobis, si quando provocati sancti Angeli peccatis & negligentiis nostris, indignos nos judicaverint præsentia & visitatione sua, qua nos protegere, & propulsare inimicum poterant. Quod si necessariam habemus familiaritatem dignationis Angelicæ, cavenda est nobis eorum offensa, & in his maxime exercendum, quibus novimus eos maxime oblectari. Hæc autem placent eis, quæ in nobis invenire delectant, ut est sobrietas, castitas, paupertas voluntaria, creber in cælum gemitus, & super hæc omnia veritatem & pacem a nobis exigunt.

Id. in S. 49. sup. illud ac. et servat Angeli. L. Tu ergo, si vis habere ministerium Angelorum, fuge consolationes sæculi, & tentationibus resiste diaboli.

Id. in Ps. qui hab. LI. In quovis diversorio, in quovis angulo An-

Angelo tuo reverentiam exhibe, nec audeas illo præsente, quod me vidente non auderes. Adſunt igitur tibi non tantum præſentes tecum, ſed etiam pro te adſunt, ut protegant: adſunt ut proſint.

S. Bon. 20. ſt. 7. itin. eter. LII. Vult Dominus, ut Angelis aſſimilemur, ut ardeamus amore cum Seraphim, divinorum ſcientia fulgeamus cum Cherubim, ſpirituales facti omnia judicemus cum Thronis, nobis ipſis dominemur cum Dominationibus, fortiter reſiſtamus inordinatis motibus cum Virtutibus, regnum animæ in pace gubermus cum Poteſtatibus, provideamus cum Principatibus, magna proximis exhibeamus cum Archangelis, minora indigentibus ſubſidia impertiamur cum Angelis.

Orig. ho. 20. in. c. 23. N. LIII. Si homo non acquieſcit monitis Angeli, qui ſibi deputatus eſt ad ſalutem, auferetur maceria ejus, & erit in proculcationem. Quod ſi princeps meus, Angelum dico, qui eſt mihi conſignatus, commonuit me de bonis, & locutus eſt in corde meo, ſed ego contemptis ejus monitis, & ſpreto conſcientiæ retinaculo præceps in peccata corruo, duplicabitur mihi pœna vel pro contemptu monitoris, vel pro ſcelere commiſſo.

S. Petr. Dam. l. 6. ep. 32. LIV. Si vita noſtra tam prava videtur, & ſqualida, ut etiam carne veſtitis hominibus fœteat, qualis putas eſt Angelis, qui jugiter ſemper eminent in ſpiritualis munditiæ culmine? Unde & illud formidoloſe penſandum eſt, ne illos, qui ad cuſtodiam noſtram deputati ſunt, Angelos vitæ noſtræ fœtor offendat, ut potius apud Deum conqueri, quam ſua nos debeant atteſtatione tueri.

Orig. h. 2. Jerem. LV. Cave, homo, ne quando relinquat te Medicus, ſive Angelus Dei; manifeſtum eſt, quia abſceſſio eorum condemnatio tua ſit, ut irremediabilis, nolentiſque curari; cum autem te deſeruerint, quid tibi aliud eventurum eſt, niſi quod ſolet his accidere, qui a medicis deſperantur, utentes voluntate morbi ſui, ut ad pejora demergantur.

§. IV. EXEMPLA EXTERNA.

Cuſtodia.

Luc. 22. v. 43. I. CHriſtus Dominos in monte Oliveti ſeſe ab Angelo confortari paſſus eſt.

Ib. c. 1. II. B. Virgo a S. Archangelo Gabriele ſalutata eſt, & nuntium Incarnationis Chriſti per ipſam peragendæ accepit.

Paul. in vita. III. Cum D. Ambroſius Auxentium Epiſcopum Arrianum provocaſſet, ut ſe differentem in Eccleſia audiret evenit, ut quidam vir de hæreſi Arrianorum, acerrimus diſputator, ad Eccleſiam ſe conferret, qui, cum loquente Epiſcopo vidiſſet Angelum ad aures adſtantem, &, quæ diceret, inſpirantem, converſus fidem, quam oppugnaverat, ipſe defendere cœpit.

Guil. Bal. des c. 2. ſim. c. 2. IV. S. Franciſca Romana duos ſemper ſecum Angelos habebat, unum ex Archangelorum choro, qui nunquam ab ea diſcedebat; & alium ex quarto ordine, qui non quidem aſſidue, ſed frequenter tamen ſe illi oſtendebat. Hos ſæpe præſentibus aliis, ſed nihil videntibus, hac fere ſpecie intuebatur. Veſtes erant candore plerumque niveo, aliquando cæruleo, rarius purpureo colore; alter impreſſa ſemper in crucis modum brachia pectori apprimebat; alter ex auro tres palmæ ramulos dextra præferebat: uterque, quamvis vicini eſſent virgini (alter enim ſemper dextrum claudebat latus) in cælum defixos habebat oculos: utrique promiſſa & aurea cæſaries: utrique ea claritas vultus, ut præ altero ſol ipſe minus luceret præ altero nubeculæ inſtar obſcuræ videretur.

V. Wenceslaus Bohemiæ Rex occurrens in finibus Duci Curimenſi, qui fines regni hujus vaſtabat, ei ſingulare certamen obtulit, ut multorum cædibus paveret. Ubi ventum eſt ad manus, Angeli apparuere, qui Wenceslaum protegentes arma miniſtrabant. Quo viſo Dux petiit veniam, eaque obtenta diſceſſit. *Luitpr. c. 2. hiſt.*

VI. Cæcilia Valeriano deſponſata prima nocte nuptiarum illi dixit: Ego, Valeriane, in tutela Angeli ſum, qui virginitatem meam cuſtodit, quare ne quid in me committas, quo ira Dei in te concitetur. Quibus verbis commotus Valerianus eandem attingere non eſt auſus, quin etiam addidit, ſe in Chriſtum crediturum, ſi eum Angelum videret, quod & præſtitit, poſtquam ab Urbano Papa baptizatus eundem Angelum divino ſplendore fulgentem, & pone Cæciliam conſiſtentem vidit. *Vit. apud Sur. 22. Nov.*

VII. Cum S. Jacobum Germanum Ordinis S. Dominici diabolus perpetuo vexaret, & quoties orabat, verberibus oneraret, eo diſcedente Angelus adfuit, dixitque: ſerve Dei, eſto fidelis uſque ad mortem, expecta Deum, viriliter age & confortetur cor tuum; ingentia ſunt enim quæ tibi pro labore parvo atque certamine præmia proponuntur. *Surius t. Oct.*

VIII. Joanna Urbeventana virgo Ordinis S. Dominici, adhuc parvula orbata parentibus dicebat, ſe ab Angelo cuſtode fidei & pietatis documenta accepiſſe, unde gratiam baptiſmalem ad mortem uſque ſervavit. *Refert in Virid. p. 2. c. 4.*

IX. In Mexicana Provincia cum quiſpiam infirmus metu mortis graviter conſternatus eſſet, evenit, ut die quapiam pulcherrimum juvenem admiranda luce circumdatum ſibi appropinquare videret, montes aureos, & in iis ingentem numerum perſonarum monſtrantem, qui viſu ſumme recreatus nihil niſi mortem deſideravit. *Lit. ann. Soc. Jeſu 1587.*

X. Cum anno 1144. exercitus Chriſtianorum in periculoſa viarum diſcrimina incidiſſet, & certo ab hoſtibus inſidiantibus delendus eſſet, ſubito miles igneus albo equo inſidens, & rubeum vexillum opportans apparuit, & eos Jeroſolymam uſque ſalvos perduxit. *Fab. conc. 3. in feſto S. Mich. n. 1.*

XI. Liſſardus Monachus cum humilem vitam pertæſus, jamjam habitum ex Monaſterio pararet, ab Angelo ad ſepulchra mortuorum deductus, offenſo cadaverum horribili aſpectu, a meditata fuga abductus, & in propoſito religioſo confirmatus eſt. *Spec. Ex. V. ead. ex. 16.*

XII. S. Iſidoro Agricola pietati, & orationi in templo vacante, S. Angelus Cuſtos illius aratro interea terram ſecabat, paſcebat mulos, & lupos a gregibus arcebat. *Vita.*

XIII. Apud Lucanos in Hetruria ancilla quædam, Sita nomine, cum e templo ſerius ad coquendos panes domum rediiſſet, Angelus interea maſſam ſubegit, formavit, & in menſa paratos panes poſuit, ut mox in clibanum mitti potuerint. *Ped. Chr. t. 2. p. 1. c. 4. ſect. 5. n. 12.*

Joseph. l. 6. c. 12. XIV. Paulo ante, quam Hieroſolyma ſubverteretur, auditæ ſunt voces Angelorum, qui ad cuſtodiam templi adhibiti erant, dicentium: Migremus hinc.

Breviar. Rom. 8. Maji. XVI. Cum quondam in monte Gargano cujuſdam taurus in ſpelucam fugiſſet, & ſagitta, qua Dominus taurum configere volebat, retorta in ipſum ſagittarium fuiſſet, occaſione hujus miraculi didicerunt Sipontini incolæ, ſpecum illam ſpectare ſingulariter ad cuſtodiam S. Michaelis.

Jud. 13. v. 20. XVII. Juditha devicto Holoferne ad ſuos rediens, cum gaudio dixit: vivit Dominus, quoniam cuſtodivit me Angelus ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem, & revocavit me Dominus gaudentem in victoria ſua, in evaſione mea, & liberatione veſtra, & non permiſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari.

Albert. c. 21. de Ang. Cu. XVIII. Cum S. Onuphrius in ſolitudine deambularet, comitem ſe illi Angelus adjunxit, dixitque: Ab hora nativitatis tuæ ductor ac ſocius tuus extiti, & cum eodem in viſibili forma ſex integra milliaria confecit, ut hæſitantem de itinere erudiret.

Gen. 16. XIX. Poſtquam Agar Saræ ancilla ob heræ aſperitatem domo exiiſſet, diſplicuit hoc factum cuſtodi Angelo, ideoque ſpectandum ſe illi præbuit, & acriter eam objurgans dixit: Revertere ad Dominam tuam, & humiliare ſub manibus illius.

Spec. Ex. diſt. 2. ex. 118. XX. Monachus quidam in ſolitudine degens cum in morbo Angelum aliquot hebdomadis miniſtrantem habuiſſet, poſtea advenientibus viſitationis gratia aliis Monachis ejuſdem præſentia privatus dixit ad illos, abite, quæſo, fratres mei, quia vobis ſupervenientibus Angelus meus cuſtos, a quo viſibiliter præſente ſolatium, & pleniſſimum obſequium habui, repente dilapſus eſt. Quo dicto mortuus, & Angelum ſuum ſecutus eſt.

Ib. diſt. 14. ex. 9. XXI. In Civitate quadam diœceſis Trajectenſis cum juvenis quidam juvenibus diſcolis & laſcivis ſe ſociaſſet, eorumque exemplo propemodum puritatem mentis, & florem virginitatis perdidiſſet, ubi poſtea domum rediit, Angelum formoſiſſimi juvenis ſpecie obvium habuit, qui accedens, alapamque infligens, deinceps cautiorem eſſe, malaſque ſocietates defugere juſſit, ac ſubito iterum diſparuit.

Alb. c. 9. de Ang. Cuſt. XXII. In vitis Patrum legitur, ſenem quendam ac ſanctum virum conſpexiſſe Angelos hilari ac ſereno vultu adſtantes, ſicubi Monachi ſermonem de rebus ſanctis miſcebant; ſi autem de rebus vanis, & inutilibus loquerentur, recedentes, indignanteſque, & ſuccedentes in locum ipſorum atros dæmones, qui ſub ſpecie ſpurcorum animalium circumeuntes, impuras cogitationes eorum mentibus adhalabant.

Ib. c. 9. XXIII. Abbas Theodoſius de ſeipſo faſſus eſt, quod ante quam vitam ſolitariam profiteretur, Angelus ipſum dextra apprehendens in immenſum theatrum duxerit, in quo ex una parte innumeri homines albis veſtibus induti, & ex altera parte totidem nigris veſtiti ſedebant. Ubi cum vir inuſitatæ magnitudinis prodiiſſet, ab Angelo cum hoc pugnare juſſus eſt; verum cum is timore conſternatus pugnam deprecaretur, Angelus hortatus eſt, ut pugnæ dumtaxat initium faceret, mox enim ſe adfuturum, & parta victoria caput ipſius cæleſti diademate coronaturum, id quod, & fecit, quam primum obſecutus Theodoſius, & gigantem aggreſſus eſt.

Ib. c. 11. XXIV. Ætate Serionis Abbatis cum monachus quidam in Miſſa verba hæc recitaret: *Supplices, te rogamus Omnipotens Deus, jube hæc perferri per manus Sancti Angeli tui in ſublime altare tuum:* Vidit quamplurimos Angelos circa Altare, quorum unus cæteris altior Sacram hoſtiam Deo tamquam ibidem viſibiliter præſenti offerebat & mox eadem ſupra altare collocata diſparuit.

Nadaſian. Anheb. 17. n. 6. XXV. S. Codratus adhuc infans cum adhuc in cunis matrem amiſiſſet, Angelus illi nutritius fuit, qui e nube ipſum cæleſti lacte pavit, & educavit ad eam indolem, ut poſtea per flagra martyrii cantando iret ad mortem.

Engelgr. in Cælo Sidereo in feſto S. Mich. XXV. B. Deodomo in Eccleſia deſerta omnia ad Sacrificium neceſſaria paravit Angelus, ejuſque ad Miſſam inſerviit; poſtea vero ad iter proſequendum, equum, frænum, ephippium, ſellam ſtapedes, famuli inſtar aptavit.

Fab. con. 4. in feſto S. Mich. XXVI. Theodorus adoleſcens cum ſub Juliano Apoſtata equuleo tortus & acutis teſtis ſuffoſſus ſic ſe gereret, ac cantaret, quaſi nihil ſentiret, ideoque a Juliano, ne ludibrio haberetur, vinculis ſolutus fuiſſet, interrogatus poſtea, qui habuiſſet ſe in tormentis? Reſpondit, ſe quidem non omnino doloris ſenſu caruiſſe, ſed adſtitiſſe Angelum, qui tenuiſſimo linteo ſudorem abſtergeret, & aqua frigida corpus aſpergens, ardores reſtingueret, & dolores ſublevaret.

Engelgr. in feſto S. Mich. XXVII. Baſilides mare cum ſociis trajecturus, Chriſtum ad clavum ſedentem gubernatorem, Angelos vero remiges habuit, quibus feliciter optatum portum appulit.

Ibid. XXVIII. Cum B. Joanni Angelus in infirmitate venam aperiri ex Medici conſilio juſſiſſet, Angelus ejus Cuſtos tamen, & alia neceſſaria miniſtravit, & Sanguinem pelvi excepit.

Surius 8. Sept. XXIX. S. Ferreolum Martyrem ſuis alatis humeris per Rhodanum novi Ariones devexerunt.

Eng. l. c. XXX. Evolpho puero morti vicino extremam unctionem Angelus contulit.

Ibid. XXXI. Fulgentia Romana cum ob ſpurcitiem commiſſam a dæmone perſonato coram Judice, etiam adductis teſtibus accuſata fuiſſet, ubi opem a B. V. & S. ſuo Angelo cuſtode petiit, omniaque meliora pollicita fuit, ab hoc ſub ſpecie formoſiſſimi adoleſcentis ad Judicem comitatur, potenter defenſa, & feliter in judicio abſoluta eſt.

Ib. §. 2. ex Alphonſo Andrada p. 2. hiſt. itin. anno 1640. XXXII. Cum in Hiſpania vir quidam nobilis S. Angelum cuſtodem peculiari veneratione & amore proſequeretur, atque in ejus honorem quotidie corollam Marianam recitaſſet, Angelus ei hoc obſequium præclare rependit; nam cum illuſtrem dominam ædibus ſuis vicinam, quoties vel ex ædibus proſpicientem vel tranſeuntem ex humanitate ſalutaſſet, maritus illius dominæ zelotypiæ ſpiritu accenſus, uxorem in ſuburbanum hortum in-

invitatam ſtricto gladio coegiſſet, ut per literas nobilem illum in villam invitaret, & marito peregre profecto ſe ſolam ibi verſari ſcriberet, & ipſe nihil mali ſuſpicatus jam iter illuc equo vectus adornaſſet, ubi prope patibulum tranſiit a reo recenter ſuſpenſo vocatus, ſiſtere gradum, accedere, funemque reſecare jubetur, quod ubi fecit, reus equi tergo incidens incolumem ad villam deducit. Ad quam ubi venerunt, equo nobilem deſcendere, ſibique clamydem ſuam porrigere jubet, ſimulque periculi admonet, ipſe vero intrepidus villam ingreditur, in quam vix pedem intulit, cum ecce armati viri ad id conſtituti e latebris irruunt, & miſere lamentantem variis vulneribus confodiunt, & in latrinam abjiciunt, ex qua tamen vivus exurgens ad nobilem redit, clamydem reddit, vulnera oſtendit, quæ illi parata eſſe dixit, iterumque conſcenſo equo, ubi ad patibulum ventum eſt, deſcendens corpus in furcam denuo ſuſpendit, & ſe Angelum ejus tutelarem eſſe affirmavit, qui obſequia ſibi exhibita hoc beneficio rependere voluerit. Nobilis ergo domum reverſus dum ſequenti die indictis in honorem S. Angeli cuſtodis Sacris, in templum ſe contulit, gratiiſque pro beneficio agendis immoratus eſt famuli a zelotypo ſubmiſſi, ut explorarent, quis rumor in occiſi domo exortus eſſet, ubi in templo verſari audierunt, ibique quæſitum & incolumem repeririſſent, cum ingenti ſtupore id ſuo Domino nuntiarunt, qui mox ad nobilem accurrens, intellecto miraculo, in amplexus ejus ruit, veniam petiit, & uxorem ſummo deinceps amore proſecutus eſt.

XXXIII. Hildegundus virgo, cum, ut pudicitiæ ſuæ conſuleret, ſub viri ſpecie, & Joſephi nomine iter ingreſſa, pro ſure, quem Oppidani quærebant, apprehenſa, ſuſtibus cæſa, & laqueo in collum injecto, ad furcam pertracta & ſuſpenſa fuiſſet, Angelus ejus euſtos, ne laqueus fauces comprimeret, tantiſper eam ſuſtentavit, & ſuaviſſima muſica aerem complens opilionem accerſivit, qui eam e patibulo deponeret, ipſe vero equo candidiſſimo impoſitam, Veronam ad ſuos incolumem perduxit. *Radeр. p. 1. varid. p. 11. & in ea Faber. con. 1. in f. S. Mich.*

XXXIV. Cum Nicolaus quidam Angeli tutelaris ſtatuam inauratam ære tum ſuo, tum ab aliis quæſito, in prædio ſuo collocari juſſiſſet, poſtea in veſuviano incendio Neapolim profugiens, ibidem rogatus, num prædium ſuum ex illo incendio damnum aliquod ſuſſet paſſum? reſpondit, nullum equidem ſe eredere paſſurum fuiſſe, eo quod Angelus tutelaris ad limites illius collocatus, omnem ignis injuriam propulſurus ſperetur. Quod, & factum, nam imago illa erecto vertice extare undis, & adſtare ripis prædio imminentibus eſt reperta, quaſi limites cuſtodiret. *Engelg. S. 4.*

XXXV. Cum Dux Bojariæ Maximilianus anno 1620. in rebelles Bohemos caſtra moviſſet, & de nocte hoſtes loco, militie, & temporis commoditate ſuperiores, eundem opprimere paraſſent, non modo a via, peritiſſimis licet Ductoribus uſi, aberrantur, ſed etiam ob conſpectam in oppoſitis caſtris incognitam legionem, tanto terrore conſternati, & in fugam acti ſunt, ut plures in fuga, quam pugnâ cæſi & oppreſſi ſint. *Orat. in dir. hora 1. noct. conf. 12. & b.*

XXXVI. Anno 1622. cum Georgius Fridericus Marchio Durlacenſis in Bavaricum exercitum magno furore & animo, & quaſi certus de victoria, militem ſuum duxiſſet, jamque conflictus dubia alea per tres horas duraviſſet, ſubito eques niveo equo vectus incredibili auſu, & celeritate, plumbeis glandibus fruſtra in illum convolantibus, hoſtilem aciem, prætervectus, a tergo hoſtium pyrio pulveri ignem injecit, ſicque milites illius metu conſternatos partim in fugam egit, partim catholico Exercitui cedendum objecit. *Ibid.*

XXXVII. Abbas quidam rogatus quænam ejus eſſet quotidiana exercitatio, reſpondit, Ego Angelum meum mihi aſſiſtentem juxta me expecto, & cuſtodio meipſum, quod ſcriptum eſt, reminiſcens, providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam a dextris eſt mihi, ne commovear. Timeo ergo eum, ut cuſtodientem vias meas, & quotidie aſcendentem ad Deum, & inſinuantem actus meos & verba. *Vit. PP. l. 7. c. 44.*

XXXVIII. Divum Paulum in mari conſolatur Angelus Domini, & omnes qui cum eo erant in mari inter tempeſtates conſervat. *Act. c. 27.*

XXXIX. Venerunt duo Angeli ad Lothum, percuſſerunt incolas Sodomæ cæcitate, & piam quaſi violentiam inferentes eum manu e periculo civitatis eduxerunt. *Gen. 19.*

XL. Angelus Domini, qui præcedebat caſtra Iſrael quando recedebat populus de Ægypto, ſtetit inter caſtra Ægyptiorum, & caſtra Iſrael: unde in Exod. Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via & introducat ad locum quem præparavi. *Ex. c. 13.*

XLI. Anno incarnationis Domini ſeptingenteſimo ſeptuageſimo quarto pius Rex Carolus in Italiam profectus eſt, atque dum ibi eſſet, ſaxones ad præſidia Francorum cum exercitu exeuntes, obſidenteſque quoddam caſtellum Buriaburg: quandam Eccleſiam concremare a foris a caſtello voluerunt, quam ſacraverat beatus Bonifacius Martyr. Subito autem apparuerunt duo juvenes miræ claritatis & candoris, videntibus tam Chriſtianis, quam paganis, qui ipſam Eccleſiam defendere videbantur. Horum aſpectu territi perterriti Saxones in fugam verſi ſunt, ſicque caſtrum illud ab obſidione liberatum. *Ado Viennenſis in Chron. ætat. 6. ſub ann. Dom. 774.*

XLII. Anno Domini 1144. Cum exercitus chriſtianorum inſidiis circumventus, & in extremas anguſtias conjectus ab obſidendo Boſtro metropoli Arabum recederet, duce cæleſti nuncio incolumes omnes ad propria redierunt. Cum ergo in inevitabilia incidiſſent diſcrimina, & errarent omnes in invio & non in via, & anguſtiis locorum interculſi eſſent, ab ingruentibus hoſtibus cædendi, nec haberent ducem, qui agmina præiret & locorum, per quæ tranſituri erant, haberet peritiam, ecce ſubito cohortes præcedens miles quidam ignotus, albi ſeſſor equi, rubei coloris vexillum bajulans, lorica indutus curtis uſque ad cubitos manicis, antecedebat exercitum. Hic tamquam Angelus Domini exercituum viarum ſequens compendia & ad aquas prius incognitas congruis, & commodis ſtationibus caſtrametari ducebat. Qui illis deductis Hieroſolymam uſ- *Guilhel. Tyr. l. 6. c. 12. Fer. ſ. 23. ann. 1144.*

usque illo admirabili perfunctus ministerio ab omnium mox evanuit oculis.

Beneficia.

Tob. 11. v. 8. XLIII. Tobias junior de se fassus est: me duxit, & reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, & dæmoniom ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus ejus fecit, me ipsum a devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli; & bonis omnibus per eum repleti sumus.

Mansi di-sc. 1. n. 15. XLIV. Quando tempore S. Gregorii Magni urbs Romana sævissima flagellabatur pestilentia, adeo ut præ cadaverum multitudine, urbs illa vastissima visa fuerit ingens quoddam esse mortuorum cœmeterium, placata demum divina justitia Angelus quidam supra molem Adriani visibiliter sese conspiciendum præbuit, qui strictum habens, cruentumque gladium in vaginam recondebat; in signum quod mortalis illa, quæ hactenus sævierat, influentia jam penitus cessaret; unde moles prædicta deinceps castrum S. Angeli denominata fuit.

Baron. ann. 400. n. 46. XLV. In Annalibus Ecclesiasticis legitur; Quod cum quidam, cui nomen Gainas erat, urbem Constantinopolitanam armorum suorum vi, & potentia in exterminium animo statuisset adducere, accidit, ut quidam immensæ magnitudinis Cometes, qui ad terram usque pertingeret, conspiceretur: ipse insidias suas palam futuras esse metuens, milites suos, palatium, immissis ignibus, aggredi, & infestare jussit, qui prope palatium venientes ingentes quendam armatorum militum excessivæ magnitudinis, & grossitiei admirabilis numerum conspexere, ex quo viso, metu, & terrore consternati, retrogressi sunt, unde venerant: Tyrannus autem alios denuo militas ad idam palatium amittens, eosdemque non minus, quam primos ab eodem spectaculo perculsos esse cernens, tandem ipsemet in propria persona ad idem se palatium recepit, eandemque armatam multitudinem oculis propriis cernens, eosdemque de foris ad palatii custodiam missos milites esse credidit, adeoque tandem a perverso suo attentato destitit, qui tamen postea milites illos Angelos civitatis illius tutelares esse certo cognovit; utpote qui clientibus suis ab omni ærumna, & gravi tribulatione eripiendis, solicite, & graviter invigilant.

Id. anno 420. XLVI. Cardinalis Baronius de Theodosio Imperatore refert, quod is Persarum Regem formidabilem quendam exercitum congregasse præsentiens, fiducia sua in Deum totaliter collocata, suum tametsi modicum, & rarum militem adversus hostem urserit; Cumque in urbe Constantinopolitana ob ancipitem prælii futurum eventum ingens omnes timor incessisset, nonnullis in Bithynia Christi fidelibus multi apparuerunt Angeli, eisdem præcipientes, ut ad populum Constantinopolitanum consolandum abirent, eumdemque de reportanda per Theodosium victoria, securum, certioremque redderent, eo quod multi Angelorum a Deo expediti essent, ut in hoc prælio ministri, & Duces essent; unde cæsa fuerunt ex inimicis fidei nostræ centum millia, quorum major pars in Euphrate submersa fuit.

Id. anno 938. n. 1. XLVII. Arabes Cordubam de facto inhabitantes, adversus Catholicos Hispanos centum quinquaginta millia peditum, & quinquaginta millia equitum conscripserant. Dum vero Ramirus Rex da cælo sibi mitti postularet subsidium, subito ante Catholicorum militum exercitum cælestes comparuere Spiritus, militari habitu induti, quorum præsidio, & ductu Ramirus cæcidit 80. millia, reliquis totaliter profligatis, & dissipatis.

Raynald. an. 1456. n. 18. XLVIII. Memorabilis quoque illa victoria fuit, quam Sanctus Joannes Capistranus ante Belgradum a Turcis obsidione cinctum, sub Pontificatu Callisti III. reportavit, in quo prælio Mahometus Christiani sanguinis avidissimus, qui in propria persona eidem prælio præsens aderat, una cum ducentis millibus pugnatorum vulneratus est, & occubuit. Et quidem de Sancto Joanne præfato Annales memorati dicunt: Cum duobus fratribus ipse solus cum per parvam transiret naviculam, visum est Turcis innumeram armatorum multitudinem contra eos transisse, cum in rei veritate essent solum tres personæ, & ideo rabidi canes in sese mutuo sævierunt, & ad numerum viginti quatuor millium interierunt.

Spec. Ex. ex. 1. XLIX. De S. Paulo simplice S. Antonii discipulo, sequens narratur visio; Hic enim die quadam multos serenam præseferentes faciem, atque ab Angelo eorum custode associatos jucundos, & hilares Ecclesiam ingredi vidit: Inter alios vero unum postea nigrum, a dæmonibus capistro per nares alligatum, ejus vero Angelum e longinquo mœstissima facie subsequentem conspexit: Ex qua visione S. Paulus plurimum contristatus fuit, licet eum Deus postea subito per immissam ei consolationem denuo erexerit: siquidem eundem, dum ab Ecclesia regrederetur, omnino ex atro, & deformi, in candidum valdeque speciosum mutatum, ejusque Angelum ante eum maxima cum hilaritate præcedentem, dæmonem vero procul ab eo positum, & afflictum conspexit. Cumque S. Eremita visionis hujus significatum summo cum desiderio scire cuperet, divina ex revelatione accepit, illum ideo nigra fuisse facie antea visum, quia fornicationis peccato multo tempore immersus fuerat. Verba autem sequentia Isaiæ audiendo, nimirum: *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum de animabus vestris coram oculis meis, discite bene facere; Et si fuerint peccata vestra sicut coccinum, tanquam nix dealbabuntur;* perfecte compunctum fuisse, feriamque egisse pœnitentiam.

Baronius an. 674. L. In Annalibus Ecclesiasticis de quodam Hispaniarum Rege, cui nomen Vamba erat, refertur, quod, cum exercitum suum adversum fidei rebelles ducturus esset, primo & ante omnia solicitus fuerit, ut milites suos armis spiritualibus timoris Dei, virtutumque Christianarum communiret; At vero cum deinceps multos sub signis suis merentes adul-

adulterii crimen commisisse intellexisset, justam de illis capturus vindictam, partes eorum secretiores amputari jusserit, dicens: Frustra pergit ad bellum, quem iniquitatis comitatur exemplum. At vero, qui tot militum passus fuerat jacturam, quosnam postea habuisse putatis, quos adversus exercitum inimicum in sui regni defensionem opponeret? visus est Angelorum excubiis protectus noster exercitus, & ipsos Angelos super castra corusca volitatione protectionis suæ signa portendere.

Spec. Ex. ex. 2. LI. In speculo exemplorum refertur, unum e senioribus Eremitis die quadam vidisse, quod dum Eremitæ sui spirituales inter se conferentias, sive colloquia miscerent, Angeli valde læta & hilari facie iisdem adstiterint, quasi significare volentes magnam se ex devotis colloquiis voluptatem percipere: e contra vero dum de aliis rebus vanis & inutilibus confabularentur, sese iidem cælestes Spiritus velut indignabundi subduxerint, eorumque in locum animalia quædam successerint immunda, luto turpiter defœdata, quæ in medio Monachorum sese circumvolutabant, voluptatem nimirum indicantia, quam dæmones ex vanis & inutilibus discursibus hauriunt.

Biblio pauper. S. Bonav. v. Angeli boni. LII. Petrus ab Alva, & Estorga in portento gratiæ ex diversis revelationibus & authenticis scriptoribus astruit S. Franciscum per Angelum a Deo missum in Assisiam civitatem ad matrem ejus Picam fuisse annuntiatum, additque, in ejus conceptione quatuor mira contigisse. 1. Quod conceptus ejus annuntiatus sit ab Angelo. 2. Quod fuerit in utero matris sanctificatus. 3. Quod anima ejus fuerit infusa corpori 25. Martii, quo die Christus est conceptus. 4. Quod statim, ut anima ejus corpori fuit infusa, tantus splendor in valle Spoletana apparuerit, ut omnes dæmones exterriti judicium timuerint; cum autem mater ejus dies plures ægre parturiret, quidam dæmon accedens in specie peregrini, dixit, in stabulo eam parituram, nec prolem in fericis sed in fœno edendam. Ita in stabulo & fœno natus est.

Philipp. a SS. Trin. in itin. Orient. l. 8. c. 13. LIII. Religiosus quidam pietatis causa in Armenia volebat montem conscendere, ubi dicitur Arca Noe quiescere, ut illam videret; idque conatus est magno labore: sed cum tota nocte, qua potuit celeritate, fuisset progressus, mane ad montis radicem se reperit, Angelumque vidit Arcæ particulam deferentem sibi cum dicto: Accipe has de Arca reliquias: supra montem ascendere nulli mortalium licet; his dictis evanuit.

It. ann. 1635. LIV. In Paraquaria quidam pænoxio pudore scelera in confessione reticens, in vitæ discrimine, quod morbus creabat, vidit spectrum horrendum sibi imminere; quare unum e nostris vocat, confitetur sincere; monstrum evanescit; succedit Angelus, utique custos) in juvenis forma formosissimus, coronam gerens in vertice auream, gemmis distinctam, dextra linteum ferebat. Hæsit in limine tanti per vultu ad severitatem composito, tum jacenti propior: sume, inquit, linteum hoc, & lacrymas exterge: linteum vix manu tetigit, tum subito sic se commoveri sensit ad deflenda scelera, ut doloris impatiens in gemitus & lamenta proruperit. Dolentem subinde excepit suavitas cælestis, qua eousque apersus est, dum Angelus evanuit, relicto in prodigii fidem strophiolo.

LV. Christianus quidam, Lucas nomine, *Relat. Japon. 1640.* forte cum Gentili inimicitias exercebat, qui ei magicis artibus illusurus, sub lecto Lucæ fascinum posuit. Iturus igitur cubitum Lucas, vidit per suum cubile dæmonem discurrere cum lancea in una manu, in altera cum gladio, & infra pedes accensam flammam: quo exterritus Lucas socium suum Benedictum vocat; tunc dæmon ei ictum infligit: unde magis territus, opem Angeli sui custodis invocat, qui mox comparet, & eum jubet vicissim ictum cultro, quem ad cervical habebat, spectro infligere: quod ubi Lucas fecit, mox humi concidit homo stramineus, dæmoni similis, discurrebat, & Angelus evanescit. Sequenti nocte adest idem dæmonium; simul Angelus Custos iterum a Luca invocatur, hortans eum, ne timeret, sed, ut heri, spectrum percuteret, dum cecidit, alius stramine efficitur homo. Addebat Angelus, sub scamno cubiculi alia adhuc latere ejusmodi terriculamenta tredecim, quæ jussit eum protrahere & calcare, neque deinceps sibi timeret. Paruit Lucas, remque totam sua manu ad nostros Patres perscripsit, tunc in Regis Palatio Tunquinensis existentes, qui legerunt, medico regio audiente, (sunt enim his locis medici fere magiæ dediti) tum medicus subjunxit: eum, qui has incantationes fecisset, esse insignem magum; sed eum, qui has ei solvit, esse utique potentiorem, & scientiorem. Et fuit utique S. Angelus dæmone potentior.

LVI. Mancipium Bengalense, Machao in *Bartoli in China lib. 4. fol. 1069.* Chinas profugum Christianum, quadam die Dominica templum ingressum, audiendi sacri causa, cum ei videretur longius, impatiens moræ, post dimidium sacrum egressus est templum, fastidio plenus: unde Christiani offensi sunt. Vix pedem extra lumen templi extulit, cum coram eo duo juvenes comparent, quorum unus injecta in pectus manu eum sistit: alter tam sonantem ei colaphum inflixit, ut in toto templo audiretur. Unde Christiani versi ad locum, unde sonus ille prodibat, videre hominem hunc prostratum, & sensu destitutum, ut vitæ indicio careret. Demum se erigit, & ad se redit; tremebundus tamen Christianis, quid sibi a duobus Angelis (ut ipsemet dicebat) ad sui emendationem accidisset, retulit.

LVII. Ammonas prope Diolcon in eremo *Wadingus cons. 1. c. 22.* aliquando offerens Deo cultum, ut habet Palladius serm. 66. Lausiac. hist. vidit Angelum stantem a dextris Altaris, & signantem fratres accedentes ad Sacramentum (SS. Eucharistiam) & scribentem in libro eorum nomina. Cum autem non adfuissent aliqui in Synaxi, vidit deleri eorum nomina, qui post tres dies mortui sunt.

LVIII. Nicolaus quidam obscuri generis, *Jul. Caes. Recupitus de Vesuvii incendio.* sed pius admodum, in Vesuviano incendio inauratam statuam, quam tutelari Angelo fieri curaverat, & in pagi, Porticus dicti, æde

sa-

satra collocarat, sensit sibi profuisse: templo enim illo per torrentem igneum deleto, Nicolaus relicta casa & prædiolo, Neapolim profugit interea, & rogatus ab amicis, numquid detrimenti esset passus in prædio, respondit: omnino nihil? Nam meus tutelaris Angelus adstat ad agelli mei limites, & vim ignis prohibet. Ita ille divino utique afflatu. Paulo post aliqui prope portum navigantes, viderunt pueri speciem veluti littori adnantis, putant mersum in aquas, dum cæteri in igne pereunt, eo remis contendunt, propius vident, statuam esse Angeli tutelaris, erecto vertice extantem undis, adstantem ripis, quæ Nicolai prædio prominebant.

Vit. Radari p. 1. LIX. Duo erant fratres Eremitæ, quorum unus obvium thesaurum saltu superavit; alter vero eo sumpto urbem ingressus, monasterium, Xenodochium &c. ædificavit. Cui tamen Angelus ita fratrem prætulit, ut ei dixerit; fratrem uno illo saltu plus meruisse, quam ipsum omnibus operibus, quæ illa pecunia effecit, & ob id se fratri suo vere prætulit. Addit, eum post hac non amplius aut fratris, aut suo aspectu fruiturum, quoad annis 49. pœnitendo eam gratiam recuperet. Ergo extra urbem Edessam annis 49. columnæ institit. Anno autem quinquagesimo Angelus redux eum consolatus est, ab eo die meruit videre Angelos, & dæmones pellere. Vidit etiam homines peccatis obstrictos longo intervallo Angelos sequi bonos, & mœrentes clientis, sui casum; dæmones vero agminatim eos circumstare, ac vinculis costringere. Contra vidit, si ad se vir bonus accederet, bonos Angelos esse eorum antea ambulones, tripudiantes, ac lumina præferentes radianti veste; dæmones vero longo intervallo sequi.

Vit. l. 2. c. 9. LX. Mariæ de Escobar, præter Custodem Angelum, decem alii Angeli in formam juvenum scitissimorum aderant, semper ad solatia, opem, & auxilia.

Livaut de imit. Chr. l. 7. c. 1. dist. 6. LXI. S. Jacobus de la Marca dum versus carnificinam, seu locum, ubi rei plectebantur, inter orandum oculos reflecteret, admirabili visu Deus oculos aperuit. Prospiciebat isthuc per fenestram cubiculi sui Jacobus, & ecce Angelorum cohors præfulgida loco imminebat, auditaque vox, ideo advenisse, quia plurimi ex eis, qui plectuntur ibi, cælesti gloria potiebantur; quibus cum justa funebria pro more hominum non fuissent persoluta, voluisse Deum ut ab Angelis persolverentur.

M. l. 3. medo. 11. LXII. In Gallia mulier ægra a B. Virgine fuit monita, ut se in vicinum montem curet deferri, ibi eam convalituram, ac velle se ibi coli. Angeli comites interrogati, eam Dei Matrem esse dixerunt, jubentes fœminam adire Episcopum Georgium, eique rem totam aperire. Probat is visum, & cum muliere, & sociis montem adit. Mons nive tectus erat, etsi dies 11. Julii esset. Et mox cervus exilit, qui cursu suo templi topographiam expressit, quam statim Episcopus voluit sepimento notari, donec fabricam inchoaret: qua feliciter absoluta, accedentes Angeli templum B. V. dedicarunt. Et hæc Aniciensis illa B. V. Ecclesia est, in Avernis miraculis clara.

LXIII. Cum Alexander Bertius sepelitetur, *Vita Al.* ejus exequiis etiam Angeli præsentes fuisse dicuntur: Nam quatuor feretrum accipere atque ad maximam aram catervatim cælitibus affluentibus, deportare conspecti sunt, cum primum funus illatum est templi sacrario virgineum corpusculum, longa tabe consumptum, colorem vividum induere animadversum est, maximis postea miraculis claruit, qui totus fuit miraculum.

LXIV. Erat vir pius Ecclesiasticus, qui sæpissime B. V. salutabat iis verbis: Beatus venter, qui portavit æterni Patris Filium, & beata ubera, quæ lactaverunt Christum Dominum. Quod aliquot annos solitus facere, gravi morbo opprimitur, cujus vi & vehementia ille dentibus labia, & linguam laceravit, commiseratione omnium dignus. Tunc Angelorum unus (utique ejus custos) ad pedem lecti conspicuus, versus ad B. V. per hujus ægri fidissima obsequia obtestatus est, ei sanitatem restitueret, cum quadam pia & reverenti expostulatione, quod os, & linguam illam ejus obsequiis sacram pateretur tam acerbe lacerari; vix finivit Angelus, cum B. V. aliquot guttis sacris ex ubere expressis ejus labia & linguam aspersit: qui illico totus convaluit, gratiisque de genu actis Religionem iniit, ubi moriturus B. V. vidit adventantem cum ingenti Sanctorum numero, & Angelorum, a quibus ad cælum deduceretur morientis anima. *Barr. anni Sancti p. 1. c. 5. devot. 1. pro 4. Febr.*

LXV. B. Henricus Suso solebat B. V. ante solis ortum salutare, quod fuit a SS. Angelis doctus, quos audivit mane, cum sol immineret, admirando concentu B. V. salutare, cujus Cantici thema fuit istud: Stella Maria maris hodie processit ad ortum. *Id. p. 2. c. 2. devot. 1. Hebd. 2. post Pasch.*

LXVI. Anno 1621. fœmina fuit in Japonia, quæ adhuc gentilis, Amidæ (qui est Deus Japonorum) nomen quotidie centies quadragies millies pronunciabat, in quem finem summo mane surrexit, adjuta per spiritum familiarem sive dæmonem: Postea conversa ad veram fidem, toties Jesu, & Mariæ nomen pronunciavit, ad quod obsequium maturandum deinde fuit ab Angelo Custode excitata. *Id. p. 2. c. 2. devot. 1a. die Merc. 3. post Pasch.*

LXVII. Fuit in deserto senex Anachoreta, qui diu ab omnibus in suo ultimo morbo destitutus, habuit demum ministrum Angelum, qui ei septem dies inservit. Interim vicini eremitæ memores, se diu cum hoc sene non fuisse, statuunt, se eum adituros, & si æger esset, opem laturos. Adsunt igitur, quibus fores pulsantibus Angelus evanescit: cum interim senex æger clamat: Ite, recedite, quod videret ab iis Angelum fugatum. Denique vi emoto pessulo ad senem ingrediuntur, a quo clamoris causam percontati cum essent, senex respondit: dum vos cunctamini me ægrum invisere, Angelus mihi minister septem dies adfuit; cum vero vos portæ imminetis, iste abscessit, & ad cælos rediit, hæc ultima ejus vox fuit, & illico obiit. *Vit. P. P. l. 2. libell. 7.*

LXVIII. B. Passideus subinde habuit in purgandis ollis lancibusque adjutorem, Custodem Angelum. *Pædagog. Chr. t. 2. p. 1. c. 4. §. 3. n. 11.*

LXIX. Apud Lucanos in Hetruria ancilla quædam Sancta, Sita nomine, e templo, ubi Deo vacabat, serius ad coquendum panem domum rediisset, nisi Angelus fermentatam massam interim subegisset, inque panes efformasset, & in mensa posuisset, ut clibano immitterentur.

Ib. n. 3. LXX. Sed longe mirabilius est, quod narrat Ximenes Hierosolymitanus de Falcone quodam, in primis nobili Juvene Constantinopolitano, qui in Angeli sui Custodis honorem, voto nunquam mentiendi se obstrinxerat, illudque dum sancte servat, etiam cum mortis periculo, eo, per Angelum miro modo liberatur: Cum enim bonus ille, orta sine arbitris rixa ad manus cum sodale quodam venisset, eumque confodiens occidisset, posset vero negando factum evadere, voti memor mentiri noluit. Fassus ergo scelus protinus ad judicem trahitur; & lata prompte in eum mortis sententia, inde ad supplicii locum nihil tergiversatus, re Angelo suo commendata, alacer & fiducia plenus deducitur; Ibi flexis humi genibus cervices in ictum parat: & expedito jam gladio instat lictor, quando ex adverso videt rara pulchritudine juvenem stricto illi ense, ni abstineat, minitatem. Territo visu lictori gladius excidit; a circumstante populo, qui frequentissimus ad spectaculum confluxerat, murmuratur, exclamatur; submittitur alius ab irato judice, qui protinus caput eodem situ expectanti demetat; sed nec ille quidquam audet, neque tertius quartusque, qui ab Angelo territi omnes pedem referebant. Erat ex occisi propinquis unus aliquis, qui ipse se ulciscendam amici mortem, de istorum ignavia indignabundus, judici offert & impetrata licentia theatrum conscendit, ac vindicta ardens, gladium in ictum extollit; verum & illi se continuo Angelus videndum offert, vetatque voce distincta, ne clientem suum, qui negando homicidium evadere poterat, sed ejus honore & reverentia mentiri nolens morti se obtulerat, ipse tangeret, sed ad judicem iret potius deprecaturus pro liberatione illius, quem sciret olim in virum magnum evasurum. Fecit hic quod jusserat Angelus, & dimittitur reus liber, meliori se mox in monasterio mortis generi submissurus; Ubi cum veste monachali nomen assumpsit Angeli, vitamque inibi ac mortem obivit Angelicam.

Ib. n. 11. LXXI. Petrus de Natalibus narrat de cive quodam Aurelianensi, qui suscepta ad D. Jacobi Compostellam peregrinatione, iter hoc suum S. Archangelo Raphaeli commendarat; eum enim, & ducem habuit a via aberrans, & servatorem in persequentium latronum incursu, & fluminis transvectorem, ne in istorum jam jam imminentium manus veniret. Quin & ab eodem in Patriam, peracta peregrinatione, ex loco, ubi prius latronum manus evaserat, ac simile jam periculum metuens progredi non audebat, interim dum somno correptus quiescit, translatus est.

Ib. n. 2. LXXII. In vitis PP. legitur de Abbate Moyse, qui cum gravi carnis tentatione pulsatus, ad S. Isidorum consilii ac opis causa confugisset, nec productis ab eo Sacræ Scripturæ sententiis, satis sibi ille adversus tentationis impetum armatus videretur, timeretque abs sancto sene recedere, duxit eum ad editum cællæ locum Isidorus, & aperta occidentem versus fenestra, ingentes cacodæmonum turmas, tamquam ad prælium instructas; deinde ad orientem conversus, innumeram cælestium spirituum multitudinem, arma aurea gestantem ostendens: En ait: Fili quos ad occidentem vidisti, spiritus nequam sunt ad oppugnandos homines semper parati; contra vero quos ab oriente videndos dedit Deus bonos Angelos, eos paratos semper esse vult idem Deus ad homines defendendos. Non est ergo, cur timeas, plures enim nobiscum sunt, quam contra nos.

LXXIII. Circa annum reparatæ salutis 1635. *Ib. n. 14.* Cordubæ apud Paraquarios Indiæ occidentalis, fuit provectæ ætatis homo, quem libidinibus diu, ac multum assuetum suis, detestata exaggerataque vitæ turpitudine, eo impulit, ut vitam pertæsus, salutemque desperans, ipse sibi mortem laqueo afferre cogitarit: Et jam collum resti erat inserturus, quando voce Angeli absterritus, ac de facienda peccatorum confessione monitus, ad mentem rediit, & continuo se domo proripuit, Sacerdotem, cui conscientiam expiandam offerret, quæsiturus; sed id ut fieret, passus non est stygius latro, qui viri, cui ille ob acceptum beneficium multum debebat, indutus formam, factus obviam, variis moratum sermonibus sensim sana hominis elisitque consilia; adeo ut non difficile fuerit (quæ est naturæ nostræ ad malum potius, quam ad bonum adnata proclivitas) ad lubricitatis inveteratam redire consuetudinem, cui postquam sex ipsos annos iterum immersus cum vixisset, sui ac Dei immemor, majori quam ante cœpit conscientiæ agitari stimulis, salutisque desperatione vehementissime urgeri. Et de vita actum erat, & æterna salute, nisi Angelus etiam ea vice hominem collum laqueo inserentem clara voce absterruisset, & de peccatorum venia per pœnitentiæ Sacramentum impetranda iterum commonuisset. Et tametsi tunc quidem vitæ emendatio in confitendi voluntate steterit, dæmone amicum ut ante sex annos, simulante, & a confessionis tribunali, quo properabat, alio divertente; non diu tamen post audito pro concione sacerdote vehementer in eos, qui de salute sua desperarent, invehente, tandem monitoris Angeli consilia secutus, ad sacerdotis pedes accessit; ubi præteritæ vitæ turpitudinem multis cum lacrymis eluit, factus acerrimus suimet accusator; quam autem id serio fecerit, testata est vita, quam deinceps duxit non vulgari virtutis exemplo laudabilem.

LXXIII. In Brabantia, Villa Bandem, fuit *Discipulus lit. M. exem. 41.* virgo religiosa, qua præsente, cum sacerdos in villa sacrum faceret, vidit corpus sacerdotis & sacras vestes mire decoras. Cum vero S. Hostiam elevaret, vidit duos Angelos miræ pulchritudinis hinc inde assistere, & ejus brachia sustentare: & cum S. Hostiam deponeret, manicas utriusque manus, ne quid eas tangeret, decenter constringere; qui etiam elevatis manibus, & inclinato capite depositam adorarunt. Circa tempus sumptionis

vidit

vidit corpus sacerdotis tam clarum, & perspicuum, ut velut per phialam crystallinam corpus hominis videretur. Missa completa, dum sacerdos vestimenta deponeret, illa ad se reversa, vidit corpus sacerdotis paulatim inspissari, & in formam pristinam redire. Hæc puella, Oda dicta, habuit gratiam digne communicantes ab indignis discernendi, & aliquando in Paschate vidit tantum decem homines digne communicare.

B. Alanus l. 2. de orig. Fratr. c. 12. LXXIV. B. Alanus testatur, cum esset B. Virgo adhuc in vivis, tanti Salutationem Angelicam fuisse æstimatam, ut eam Christus, Angeli, & Apostoli pronuntiarent. Addit, B. Virginem sibi apparentem dixisse; Quia vim angelicæ salutationis probe intellexi, ipsamet ego singulari devotione pronunciavi. Ego Maria juxta humanam naturam & esse, oravi, & invocavi Mariam secundum esse gratiæ & gloriæ. Angeli quoque in cælo salutant ea salutatione virginem Mariam, non signis, sed animis; Norunt enim per eam salutationem sedes Angelorum lapsorum vacuas repletas, Deum hominem factum, & mundum redemptum esse.

Joan. Rho. l. 3. c. 4. exempt. LXXV. Veteris Germanicæ pietatis magnificentia, quæ olim amplissimis templis excitandis maxime inclaruit, ne superiori sæculo vulgata per eas oras hæresum pestilentia periisse crederetur, Guillelmus Bojus raræ, ac nulla unquam prædicatione satis celebrandæ religionis Princeps, Monachi posito templo augustissimo effecit. Eo nihil inter principum opera hoc sæculo Germania majus habet, aut elegantius. Id vero cælestium legionum fidissimi ac fortissimi Imperatoris Michaelis nomine augustius esse voluit, quod ejusdem sacra die lucis hujus usuram primam hausisset, atque in ejus perpetuo patrocinio vita omni traducta, in æternam possessionem mittendum se haud dubie consideret. Hoc habent principes viri, quod suæ pietatis perennatura statuere possunt monumenta.

Ib. ex 4. LXXVI. Acceptam a S. Francisco Paulano familiæ minimorum parente pietatem constantissime filii hodieque servant; ille quum modestia præcelleret, ratus, surgentem familiam sine aliquo valido patrono se tueri non posse, Angelorum omnium imperatorem adoptavit, & præcipua quadam religione a suis coli voluit. Id illi cum aliis obsequiis plurimis faciunt; tum ejus præcipue festis diebus solemni abolitione omnium offensionum, sine quibus, quamquam sub ipso charitatis vexillo, hominum tamen vita non transigitur. Præclare factum, atque ex Reipublicæ christianæ sensu, quæ per eadem solemnia Angelum pacis a Deo mitti, publicis votis precatur. Non aliam ob causam arma induit Michael, quam ut cælestis aulæ pacem tueretur. Quare qui cælo dedit, terris etiam unus omnium optime dabit.

Sigebert ad Ann. Dom. 529. LXXVII. S. Benedictus cum de loco cui Sublacus nomen erat ad montem Cassinum transmigraret, ad omne bonum duo ei Angeli occurrebant, viam qua ire deberet, præmonstrantes.

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

Custodia.

Bibl. l. c. c. 3. Gloria S. Ig. c. 4. I. S. Ignatius creditur Archangelo in tutelam datus esse. Eidem sæpius apparuerunt Angeli; sæpissime etiam dum constitutiones scriberet, suavissimos cælestes concentus audiebat, quorum harmonia ineffabili totus dissolvebatur in lacrymas, ac cælesti amore fervebat.

Hist. Soc. l. 1. n. 114. II. Novem primi Patres Romam euntes prope basilicam cum divertissent, & a Lutherano Parocho, quem vicerant, carcerem expectare jussi essent, mane illius diei homo adfuit formosa facie, patresque germanice allocutus, nutu ex conclavi educit, & cum per nives periculosas & altas sæpe subridens eos duxisset, illique magnam in corde lætitiam sensissent, repente, ubi ad regiam viam perventum est, evanuit; agnovere illi idcirco S. Angelum Custodem fuisse.

Vita. III. P. Petrum Canisium a monasterio Ethal in Ameriano flumine equitantem, deque equo jam lapsum, ita ut uno pede in stapede hæreret, vir quidam per medias aquas insecutus est, denuoque in equum sustulit. Invitatus dein ad proximum hospitium ante portam evanuit.

Annal. Castell. Coll. Mac. a 596. IV. P. Joan. Fernandius Hispanus in Belgium missus, cum aliquando in loco campestri solus descenderet, superveniunt improviso hæreticorum turmæ, quorum aspectu territus ille, cum equum tam cito ascendere non poterat, magna cum fiducia S. Angelum Custodem invocat, & ecce repente quasi validi hominis brachiis sublevaretur, vidit se in equo suo collocatum, stapede ne attacto quidem, itaque aufugit. Alias cum solus equitaret, incidit in equitem hæreticum, qui statim intentata hasta, cursu concitato, equum in ipsum incitavit. Periisset Pater, nisi Angeli ope servatus esset, ubi enim eques ad ipsum venit, repente subsistens rogat; Jesuitane esset? cumque Pater forti animo annuisset, miles confestim ferocia deposita blande hominem alloqui, manum ad osculandum petere, ac demum sine ulla injuria abire.

Vita c. 35. V. P. Balthasar Alvarez cum Romam peteret & cum socio aquas ingressus, ex una parte progredi vereretur, ex altera vero timeret, ne in latronem incideret, subito per aquas equitem splendidum venientem vidit, qui eos salvos & incolumes ex aquis eduxit.

Vita. VI. P. Bernardinus Culnagus Romæ frequentissime Angelum Custodem suum viderat, a quo & quotiescumque in occasione venialis peccati fuit, admonitus est.

P. Mich. Sp. 1612. VII. Gregorius Vederus Philosophiæ professor Ingolstadii si dubium aliquod nullo labore dissolvere poterat, illud S. Angelo Custodi proposuit per preces, & statim ea ipsa nocte solutionem in somno accepit.

Hist. Soc. p. 1. l. 10. n. 66. VIII. Joannes Carera coadjutor in dubiis semper S. Angelum Custodem interrogabat, a quo mox responsum accepit. Sed & mane semper ab eodem excitatus est, qua tamen gratia privatus est, cum semel excitatus non statim sur-

surrexit, nec nisi post multas lacrymas iterum obtinuit.

Syllab. Pr. serv. IX. P. Jacobo de Samniago S. Michael, quem præcipuo cultu colebat, non tantum auxilium ad Indos convertendos promisit, sed etiam eundem ad loca, quæ ipse adire minime cogitabat, ultro perdocebat, ut tum infantes aqua salutari ablueret, tum aliorum animam egentium confessione exciperet.

Annua 1604. f. 116. X. Cum Antonius Faustinus Coadjutor mortuus esset, & ex dæmone in energumena quæreretur, quis ei morienti potissimum adstitisset? respondit iste. B. Virginem, S. Ignatium, & S. Angelum Custodem astitisse, qui non passus sit, eum a quoquam tentari.

Pat. Chr. f. 6. 4. f. 5. XI. Guillelmus Elfinstonius in morte aliquandiu cum Angelo Custode collocutus, quasi oculis eum aspiceret, ab eodem sibi narratum dixit, se per Purgatorii ignem quidem transiturum, sed celerrime evolaturum.

Annua Folg. Seil. Lovan. 1670. XII. Joannes Thenensis Coadjutor, licet profundi esset somni, totis tamen, quibus excitorem egit, triginta annis, non alio instrumento, quo excitaretur, usus est, quam S. Angelo suo Custode, cui ante somnum serio se commendavit.

Vita. XIII. B. Stanislao, cum Viennæ ægrotaret, nec haberet, qui SS. Eucharistiam porrigeret, Angeli eandem ministrarunt.

Nadaſi in ann. Angel. heb. 30. n. 2. XIV. Ludovico Feredoux Burgundo, Angelo Custodi devotissimo, in examine respondenti Angelus Custos in aurem, quid quove loco respondendum esset, suggessit.

Rho. l. 3. cap. 4. ex nost. is Ex. 7. XV. Flagitium esset, dum de Angelis colendis agimus, Aloysii, quem Romanæ Rotæ Patres amplissimo honoris titulo Angelicum Juvenem appellarunt, dissimulasse virtutem; etenim appellationem eam, quam ille castissimis moribus, vitaque ab omni mortifera labe immuni meritus sit, hæc tamen si deessent, ipso Sanctorum Angelorum cultu consequi potuisset. Sane si minutis etiam officiis, sed constantibus ea ratio tota continetur, qualis, quantusque in his fuerit Aloysius, edita de Angelis meditatio liquido manifestat; qui enim de illis adeo præclara sentiret, ac facienda præscriberet, illis diu multumque fuevisse sit necesse.

Ib. Ex. 4. XVI. Et domesticis curis Angelos præesse voluit Deus; propter illorum familiaritatem omni conatu illos ambire decet, quibus religiosarum familiarum cura est demandata, quod cum Petro Cottono manifeste illos fecisse accepimus, occulte plerumque peragentes, quæ in rem sunt, admonent, ac in partem veniunt solicitudinum, vigiles nunquam dormitur:entes. Sed Cottonus non exquisito cultu ac veneratione tantum, sed qui Angelis homines associat, illibato pudicitiæ flore, quem constantissime vernantem servaverat, ut sibi frequens adesset Tutelaris, illoque familiarissime uteretur, merito fuerat consecutus. In Angelum transmigret, qui illorum frui optat consuetudine.

Ib. Ex. 1. XVII. Jacobus Samaniegus perpetuis ac diligentissimis obsequiis ita totius cælestis exercitus Imperatorem Michaelem sibi demeruerat, ut post multa beneficia, quibus Clientem suum in dies cumulabat, extremum mira quadam dignatione, se videndum illustri specie collucentem objiceret, ac bonæ spei plenum ad barbarorum regiones penetrandas, inferendumque cæcis gentibus Evangelii lumen hortaretur, seque tanti operis adjutorem futurum polliceretur. Manet adhuc impetus ille nunquam remittendus, quo impressione facta in idololatriæ architectos, ac divinorum honorum usurpatores consceleratos exclamavit: *Quis ut Deus?* quo veluti tonitru attoniti ac fulmine icti conciderunt.

Pædagog. Chr. e. 2. p. 1. c. 4. f. 5. n. 14. XVIII. Guillelmus Elfinsthonus patria Scotus, sanguine & ingenio, & virtute admodum nobilis, cum pene adolescens nondum integro mense, postquam in Societatem nostram admissus fuisset, in lethalem febrim incidisset, incredibilem semper alacritatem & verbis, & vultu, & factis ipse præsetulit, cum satiari non posset gratiis Deo agendis, quod in Religione moreretur. Extremo autem ferme spiritu, cum fratres in cubiculum consertim introeuntes videret, in hanc ipsam vocem erupit; O gloriosam, inquit, mortem, tot Angelorum agminibus constipatam? Quis etiam ingenti atque insolito elatus gaudio; Non videtis, inquit, non videtis Angelos? Simulque Angelum suum Custodem compellans, aliquandiu ita cum eo locutus, quasi eum oculis aspiceret, a quo sibi deinde nunciatum narravit, se per purgatorii quidem loca transiturum, sed celerrime evolaturum. Quærente autem, nescio quo, qua specie, & qua forma is Angelus esset, adolescentem quemdam, qui tum aderat, indicavit, cui simillimum esse dixit. Mox etiam dulcedine quadam, mixtoque fervore ita completa est ejus anima, ut corpus ipsum, licet gravitate morbi, & mortis propinquitate fractum, aliquamdiu tamen insolitis motibus super lectulum quasi exiliens & gestiens agitaretur, cum omnium admiratione, qui numquam simile aliquid viderant. Simul etiam oculos retro post cervical, cum magna quadam exultatione reflectens, ac nescio quæ, quæ a nullo percipi poterere, submurmurans, indicabat se aliquid ibi spectare, quo majorem in modum oblectaretur: Inter quæ gaudia repente consistens, tamquam placidissimo somno consopitus, spiritum exhalavit.

Cultus.

Rho. l. 3. c. 4. ex nostris Ex. 1. XIX. Ut hominibus sæpe ex propinquo decidit veneratio, quam e longinquo intenderet opinio, fama, quo proprius ad ejus acceditur cubile, ut in fluminibus accidit, decrescente: ita contra cælitibus, quo familiarius cognoscuntur, majorem messe illis dignitatem, admirabilitatemque palam est, quibus & reverentia promptior, & cultus diligentior debeatur. Igitur quum Ignatio non semel se beatus ille Aligerum spectabilem videndum præbuerit exercitus, illum ego in hac etiam religionis parte admirabilem fuisse conficio. Et sane singulos per ordines venerari, atque in illis rerum bene agendarum spem maximam collocasse accepimus, quum ardua quæque pro Dei gloria apud mortales amplificanda aggrederetur. Illius etiam prudentissimum ab illo-

illorum imitatione documentum non dissimulaverim, quo eorum, qui aliis præsunt, anxietatem tranquillabat. Ajebat enim, ut Angeli nihil eorum omittunt, quæ pro clientum salute sibi præstanda esse intelligunt: neque ideo tamen, si res minus cedat ex sententia, pace tranquillissima non fruuntur: ita Præsidibus satagendum quidem esse, verum utut res cedant, sine pacis, amatæque magnis animis quietis ullo detrimento.

Ib. Ex. 7. XX. Eximiæ atque attentissimæ religionis vir Petrus Faber fuit, qui cum per Europam fere omnem Pontificis Imperio vitiis, atque hæresi bellum peregrinando circumferret, quo feliciter sibi cederent omnia, superum opem quæsitissime implorabat, ut ad oppidum urbemque accedebat, tum conceptis rite votis, sacrisque Psalmorum carminibus Tutelarem ejus loci Angelum, Archangelumve salutabat, utque subeuntis præsens ac favens adesset, quasque moliretur res, ad communis Dei gloriam promovere vellet, suaque ope juvare, haud dubia bonæ frugis spe precabatur. Gratam cælestibus eam fuisse Religionem, non dubiis docemur experimentis; ubicumque enim ille pedem posuit, non modo alte impressa sanctimoniæ vestigia reliquit, verum etiam animarum lucra inde reportavit. Nusquam libentius vocati adsunt Angeli, quam si in partem laboris ac curarum pro mortalium salute susceptarum evocentur. Hic illis optimis geniis genius est; nam animorum salute, illorum suppletur Respublica. Quod etiam confirmat Hist. Soc. hunc in modum de eodem scribens.

Hist. Soc. l. 3. n. 29. P. Petrus Faber secundam feriam semper S. Angelo Custodi dedicavit, eique se de nocte ac die jaculatoriis precibus ardentissime commendabat. Idem quoties oppidum, aut pagum ingressus est, prius Archangelum, Angelosque Custodes ejus loci in auxilium vocabat.

Rbo. l. 3. c. 4. ex nostris Ex. 1. XXI. Alphonsus Rodericus, Angelorum vigilias æmulabatur, vitamque omnem illorum cultu metiri didicerat. Quoties enim velocissimæ temporis fugæ, vitæque furto per momenta nobis sublatæ, campani æris sonitu ex rotari horologii partitione admonemur, toties ille unum ex viginti quatuor, quos sibi Angelos in patronos delegerat, opposito sacro carmine consalutabat. Mirâ dictu res: vigilabat noctu pietas, excitabatque singulas ad horarum significationes alumnum suum, ut illud faceret officium salutationis. Salve igitur unus omnium mortalium, quos legerim, omnium non modo vigiliarum, sed horarum vir, ac proinde immortalitate dignissimus.

Ib. Ex. 8. XXII. P. Balthasar Alvarez omnes quidem Angelos religiose admodum venerari, sed quatuor singulari cultu didicerat. Gabrielem divinæ illius atque incomparabilis Dei adversus homines benevolentiæ ad Virginem olim legatum: Tum illum, qui Christo in horto adeo graviter anxio, & ad preces tertio incumbenti Summi Patris mandata detulit; & victoriæ per eam pugnam paulo post referendæ amplitudine aptissimis ad consolandum verbis explicavit. Tertio illum, cui nostrorum sacrificiorum quædam est demandata provincia, ut illa juxta precantium vota Deo offerat. Postremo Tutelarem ac patronum suum, & quum Collegia, aut Provinciam regeret suorum omnium subditorum, ut eos, & sibi faciles, & in virtutum exercitatione strenuos validosque præstarent. Duos illos primos sua satis munera commendant, ut pro omni ratione, illorum sit amplitudo.

Ib. Ex. 9. XXIII. De Josepho Arriaga, & Francisco Abbato, sive literarum ac sapientiæ, sive demissionis ac laboriosæ modestiæ laude quis præcellat Angelorum familiaritatem obsequiis cultuque diligenti posse promereri videtur. Arriaga mirum quanta pietate Custodem coleret suum, eique sapientiam, quâ erat instructus, commendaret. Abbatus item, licet nulla literatura, idem facere non omittebat. Utrumque familiaria cum Angelis miscuisse colloquia memoriæ proditum est. Et Abbatus quidem, cui etiam pinsenti adfuisse dicebantur, adeo libera simplicitate hoc præseferebat, ut quum solitudinem captaret, secederetque ab arbitris, interrogatus, quo se reciperet, ad colloquendum Angelis responderet. Neque id quidem mirum erit, servos cum simplicibus sermonem habere, quibus cum Dominus ipse sermocinaturum se pronuntiavit.

Vita l. 2. c. 2. XXIV. S. Franciscus Xaverius, ubi Goam attigit, antequam pro Dei gloria laborare inciperet, Deum prius, & Archangelum Indiæ præsidem invocavit, ac tunc primum Episcopum adiit.

Vita p. 1. 31. XXV. Joannes Berckmannus Societatis Scholasticus assueverat eorum, qui obviam sibi fiebant, Angelos Custodes salutare.

§. VI. SIMILITUDINES.

Albertin. c. 9. de S. An. Cust. I. SIcut Regnum aut Civitas obsessa a numeroso exercitu, & intus plena conspirationibus, factionibusque contra personam Regis, nec nisi ac debilibus, sauciisque, ac paucissimis militibus defensa conservari non posset, nisi aliunde subsidium acquireret, ita nec anima ab innumeris hostibus exterius impugnata, & intus a propriis passionibus infestata prævalere non poterit, nisi Angelorum præsidio a Deo submisso.

Ib. c. 10. II. Sicut in Aulis Principum necessarii sunt Œconomi, qui inferioribus servis, eorumque necessitatibus prospiciant, nec tamen ex simili servitute detrimentum honoris patiuntur; ita, & hominibus, eorumque necessitatibus oportebat per Angelorum solicitudinem provideri, idque illi promptissime faciunt, quia sciunt, hac ratione se debitum Supremo Regi Deo cultum, obedientiamque exhibere, nec quicquam inde de suo honore & authoritate decedere.

S. Basilius in Ps. 33. III. Sicut pro defensione urbium muri sunt necessarii, qui in circuitu undequaque; Hostium insultus arceant; sic ad custodiam hominis Angelorum præsentia, & auxilium est necessarium, utpote per quos fortius, quam ullo muro hostium infernalium conatus eluduntur.

Utilitas.

Fab. conc. 4. in fest. S. Mich. lit. F.

IV. Sicut Angelus terruit asinam Balaami, ne dominum suum veheret ad nefariam maledictionem; ita Angeli corripiunt suos clientes, ne ad Deum per peccata maledicendum procedant,

Id. conc. 1. lit. B.

V. Sicut Angelus tenuit manum Abrahæ, ne feriret, & immolaret filium; sic Angeli tenent dexteram Dei, ne perdat eorum clientes.

Id. conc. 2. lit. D.

VI. Sicut lacertula, lania nomine, si videat serpentem homini dormienti insidiantem, involat in faciem hominis, & vellicando excitat, ut a periculo sibi caveat; ita Angelus Custos cernens hominem in peccato stertentem, internis hortatibus excitat, ut a serpentis infernalis insidiis sibi caveat.

Id. lit. E.

VII. Sicut mater abscondit cultrum, ne Infans eum arripiens seipsum lædat; sic Angeli sæpe occasiones peccati subtrahunt, ne eorum clientes sibi ipsis noceant.

Pefsevl. rer. 6. in festo S. Michael.

VIII. Sicut si solis radii in concavum & mundum speculum incidunt, iisque stupa applicetur, protinus ignem concipiet; ita cum amoris divini radii in Angelos velut specula purissima vibrentur, mox animas nostras ejusdem amoris igne accendent, si per fiduciam, & amorem eiisdem jungantur.

Idem.

IX. Sicut vitrea vasa mollibus integumentis includuntur, ne ad duriora corpora allidantur, & frangantur; ita vasa misericordiæ Deus Angelica protectione sepit, ne per peccatum aut violentiam dæmonum perdantur.

S. Th. p. 1. q. 113. a. 4.

X. Sicut hominibus per viam non tutam ambulantibus saluberrime ductores adjunguntur; ita & cuivis homini, quandiu viator est, merito SS. Angeli velut ductores fidelissimi & potentissimi sociantur, ut per eosdem a latronum infernalium insidiis protegatur.

Cultus.

Fab. conc. 1. in festo S. Mich. lit. I.

XI. Sicut discipulus omnem suo pædagogo reverentiam exhibet, nec insolenter se gerere audet præsente illo; ita cum Angeli velut pædagogi dati sint homini, omnem illis oportet ob hoc reverentiam & cultum exhiberi.

Id. conc. 4. lit. I.

XII. Sicut apes utpote castissima animalcula, quæ ex concubitu non gignuntur, oderunt venereos, ita Angeli, quia sicut carnis, ita, & Veneris sunt expertes, obscænos oderunt, castos vero amant, & protegunt.

S. Basil. h. 41. in Ps. 34.

XIII. Sicut fumus apes fugat, & fœdus odor columbas expellit; sic Angelum vitæ nostræ Custodem abigit multa lacrymarum aspergine dignum ac graveolens peccatum.

Fab. in festo S. Michael. conc. 2.

XIV. Sicut ingratissimus merito judicatus fuisset Tobias junior, si comitem suum Raphaelem non quotidie salutasset, honorasset, & familiariter cum eo egisset; ita ingratissimi quoque merito censendi sunt, qui, cum eadem a S. Custode suo beneficia accipiant, vix semel in die eumdem salutant, & honorant, multo minus vero ullam ad eum fiduciam ostendunt.

§. VII. MOTIVA.

Cultus Angelici.

I. Quia sunt *Aulici* Dei: si ergo aulicos hujus mundi propter majorem propinquitatem, & familiaritatem cum regibus, & principibus terrenis tanti æstimamus, & honoramus; quanto magis Angelos propter summam familiaritatem, & propinquitatem cum Rege Regum, & Domino Dominantium summe æstimare & honorare par est.

II. Quia sunt *Pædagogi* nostri ab ipso Deo nobis propositi; si ergo filii principum magno honore, & amore prosequuntur moderatores suos, quia sic parentem suum velle sciunt, quidni parem honorem & amorem exhibeamus Angelis, velut moderatoribus a Deo constitutis, non in profana, sed cælesti sapientia nos instruentibus.

III. Quia sunt *Custodes* nostri; si ergo tantopere fovetur salvaguardia, seu milites pro præsidio dati; quanto magis fovendi, & amandi erunt illi præsidiarii, qui nos ab ipso dæmone & interitu æterno custodiunt.

IV. Quia sunt *Comites Doctores* nostri; si ergo jucundus comes est vehiculum viæ, si fido & perito ductore nihil gratius est viatori iter periculosum peragenti; quantopere nos gratulari debemus nobis, dum tam fidos, jucundos, & peritos ductores nactos nos esse conspicimus.

V. Quia sunt *Amici* nostri fidelissimi, summeque nos diligentes: si ergo juxta Siracidis testimonium, amico fideli nulla est comparatio, & qui illum invenit, invenit thesaurum bonum, medicamentum vitæ & immortalitatis; quanto magis de talibus amicis gratulandum, illique omni obsequio demerendi sunt.

VI. Quia sunt *Cohæredes* nostri: si ergo olim jucundissime illis convicturi, & communi felicitate gavisuri sumus; quidni, & nunc istam familiaritatem cum illis inchoemus, & jucunde convivere studeamus?

Mansi disc. 9. n. 4.

VII. *Quia Angeli in morte soli propemodum adstant, & defendunt.* Nam experientia quotidiana nos docet, quod, dum morti appropinquamus, amici ut plurimum a nobis recedant: etenim filii nihil nisi hæreditatem cogitant; uxor de dote sua assecuranda laborat; parentes de temporalium bonorum dispositione nos urgere tunc solent; medici totam curam suam in corporis salute procuranda collocatam habent; at vero quis est, qui de animæ suæ salute, de sacramentis conferendis, de suggerendis salutaribus monitis & cogitationibus bonis inspirandis solicitus existat? Is est solus Angelus, hic enim sese in defensionem adversus dæmonem armat; is facit, ut infirmus ad confessionem anhelet; is Parochos vel alios religiosos ad eum visitandum acriter monet, is denique ipsemet de procurandis ad æternam salutem remediis solicite cogitat. In Annalibus Cisterciensibus legitur, quod ejusdem Ordinis sacerdos quidam noviciatus sui tempore, quod ingenti cum fervore transegerat, cum jamjam moriturus esset, hæc duobus ejusdem monasterii & ordinis fuerit visio

Ann. Cisterc. an. 1115. ar. 3. c. 70.

exhi-

exhibita: Cohortes namque Angelicas e cælo descendentes Ecclesiam ingredi, ibidemque ab illis officium defunctorum celebrari & viderunt, & audierunt: Anima solemni officio Deo commendabant, & divinæ præconia laudis usque ad cælum sonoris vocibus extollebant. Insuper iidem monachi signum ad conventum pro assistentia moribundi congregandum, dari solitum, sonare audierunt. Unde clare liquet, quam sunt Angeli in illo articulo pro nobis soliciti, ut nos in eo momento orationibus & intercessionibus suis adjuvent, multosque alios fideles ad idem faciendum promoveant. Sed

Vit. l. 1. c. 7. n. 9. in vita S. Philippi Nerii, cujus magnus ille Dei servus P. Camillus de Lellis, filius spiritualis, necnon religionis clericorum infirmis ministrantium primus fundator extitit, legimus, quod die quadam, ut nonnullos dictorum patrum in hoc sancto charitatis exercitio perseverare faceret, iisdem dixerit, se Angelos vidisse, qui duobus illius instituti patribus morientium animam recommendantibus, verba suggerebant, quibus infirmos alloquerentur.

S. Bonav. ser. 1. de Angel. VIII. *Quia specialiter illuminant*, ad quod probandum S. Bonaventura illum c. 10. Apoc. textum adducit: *Accipe librum de manu Angeli*; & dicit: Quid hoc est, nisi per eum instrui & doceri? Si omnes homines, ut Philosophus ait, scire desiderant: nec scire possumus nisi doceamur, quantum illos amare debeamus, a quibus continue non in vanis, sed salutiferis edocemur? qui adeo malus esset, qui si cœcus esset, illum non amaret, qui sibi lumen redderet? Angelicus Doctor super illa verba: *Quis revolvet nobis lapidem?* scribens, citat S. Remigium dicentem? Significat autem revolutio lapidis reserationem sacrorum, quæ littera legis tegebantur, lex namque in lapide scripta fuit, & ideo per lapidem signatur.

Mansi disc. 11. n. 11. IX. *Quia sedulo ministrant*, quod beneficium Josephus Mansi sic elucidat: si Rex aliquis, vel magnus alius mundi hujus Monarcha in personato servi habitu nobis se in via comitem jungeret, nobisque serviret, quis ejus respectus futurus esset? vel quam ei reverentiam & gratitudinem exhibituri essemus? aut quænam consiliis, ne dum nutibus ejus obedientia a nobis sperari posset; utique nulla, vel admodum exigua. Jam vero ex fide nobis certum est, quod Angeli, qui veri sunt Reges cælestis Paradisi (fecisti nos Deo nostro Regnum, & regnabimus) nos custodiant, nobis tamquam servi ministrent, nosque instruant; sed in habitu non solum personato, sed nec unquam a nobis viso, absit tamen, ut propterea illos dispiciamus, aut servitia, aut obsequia nobis ab eisdem exhibita contemnamus. Ex dispensatione divina, inquit S. Bonaventura, sunt nobis præsentes, & ideo est ministerium ipsorum continuum. Optime regius Propheta no[illegible] quam illis reverentiam deberet, ideo ut se [illegible] debitam illis exhibendam reverentiam excitaret, hisce semetipsum verbis monuit: *In conspectu Angelorum psallam tibi*; circa quæ verba reflectens S. Hilarius ita scribit: Scit se sub specula Angelorum omnem vitam, moresque agere, & ubique hac divinorum mysteriorum auxilia fidelibus cunctis assistere. S. Bernardus ejusdem Psalmistæ verba: *S. Bern. ser. 12. in Psal. 90.* (*Ut custodiant te in omnibus viis tuis*) glossando dicit: Quantam tibi debet hoc verbum inferre reverentiam, afferre devotionem, conferre fiduciam: reverentiam pro præsentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro custodia. Caute ambula, ut videlicet, cui adsunt Angeli, sicut eis mandatum est, in omnibus viis tuis, in quovis diversorio, in quovis angulo, Angelo tuo reverentiam habeas; tu ne audeas illo præsente quod vidente me non auderes? an præsentem esse dubitas, quem non vides? Nos enim non solum Angelos adeo de nobis benemeritos benefactores nostros offendimus, sed etiam ipsammet divinam, & supremam altissimi majestatem, quæ in vultu & facie ipsorum immediate resplendet, (*siquidem Angeli semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est*) offendimus. Quod absit, ut faciamus: Neque enim Angeli ex alio motivo nobis sunt venerandi, quam quia imaginem Dei sibi insertam, imo ipsummet in se Deum circumferunt.

X. *Quia plurima alia beneficia conferunt*, uti citatus Author sequenti discursu declarat: *Ibidem disc. 16. nu. 1.* si aliquis nobis per quinquaginta vel sexaginta annis servisset in mari, inter syrtes & scopulos, inter procellas & tempestates, inter naufragia & alia similia: Si custodisset ab innumeris maritimis monstris, pyratis, turcis &c. illæsos nos conservando & incolumes. Si præterea nos qualibet hora per tot annos eripuisset a morte, insuper thesauros, sceptra, & regna lucrari nos fecisset, quam mercedem daremus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis istis; talia autem sunt bona infinita, quæ nobis in hujus vitæ procelloso mari præstantur ab hisce cælestibus nuntiis; hoc mare magnum &c. qui nos post laboriosam hanc navigationem æternaliter cum Deo regnaturos ad beata Paradisi littora feliciter perducunt; quod si autem hanc nobis assistentiam & servitutem gratuito, & sine ullo ipsorum interesse aut lucro præstitissent, quanto amplius hæc nostra erga ipsos obligatio adaugeretur? talis autem est custodia & ministerium Angelicum, quod nequaquam ad aliquod a nobis tamquam servis suis stipendium recipiendum ordinatur, sed potius huc spectant tantum, ut nobis benefaciant, nosque omnibus naturæ, fortunæ & gratiæ bonis locupletent: sunt enim ipsi in eo statu, in quo nostro stipendio nequaquam indigent: Bonorum nostrorum non egent, *Angelus qui eruit me de cunctis malis*, inquit S. *Gen. 48. ver. 16.* Patriarcha Jacob, quando se in ultima, & decrepita ætate ipsorum ope tot infortunatos ipsi occurrentes eventus feliciter evasisse deprehendit. Quod si vero homo aliquis reperiretur adeo ingratus, qui beneficia a suo benefactore recepta nequaquam agnosceret, imo cogitationibus suis ad illa sese nunquam reflecteret, quam atrocibus pœnis talis mulctari mereretur? Et tamen quot reperiuntur animæ fideles, quæ in totius vitæ suæ decursu Angelorum custodum ne vel semel quidem recordantur, multo minus aliquod illis gratitudinis donativum exhibent?

§. VIII.

§. VIII. MEDIA.

Ad eorum amorem conciliandum.

S. Chrys. orat. 2. de precat.

I. ORatio crebra; nam, ut S. Chryfoftomus fapienter dixit: Cætera illorum omnia, & noftra, ut natura, victus, fapientia, & quidquid dixerit quifpiam, longo intervallo inter fe diftant, precationis autem officium commune eft hominibus cum Angelis. Hæc te Angelis jungit, hac brevi fane illorum Reipublicæ, illorum vitæ, vivendique ratione, dignitati, nobilitati, fapientiæ, intelligentiæ adjungetur, qui omnem fibi vitam in precibus ponendam putabit.

S. Bern. ser. 1. de S. Mich.

II. *Animorum concordia*, uti S. Bernardus indicat dicens: Sobrietas, caftitas, paupertas voluntaria, crebri in cælum gemitus, & orationes cum lacrymis, & cordis intentiones; attamen fuper hæc omnia unitatem & pacem a nobis exigunt Angeli pacis. Quidni enim maxime delectentur his, quæ formam quamdam fuæ civitatis repræfentant in nobis, ut mirentur Jerufalem novam in terra? Et paulo poft: Quomodo civitatis illius participatio eft in idipfum, fic & nos id ipfum fentiamus, id ipfum dicamus omnes, & non fint in nobis fchifmata; nihil vero æque offendit, & ad indignationem provocat eos, quomodo diffenfiones.

Idem ser. 4. de Nativ.

III. *Humilitas*, de qua fic idem Bernardus loquitur: Quid eft, quod fola ab Angelis commendari videtur humilitas, nec tamen fola a paftoribus invenitur? forte fpecialius commendat Angelus humilitatem, quia ruentibus cæteris per fuperbiam, ipfe in humilitate ftetiffet S. Michael, qui fupremus eft cæleftis militiæ Princeps, templum quoddam in monte Gargano in Sanctorum Angelorum honorem dedicari, & confecrari voluit; qua autem ratione id factum fit, velim audire: In Monte Gargano venerabilis memoria S. Michaelis Archangeli, ubi ipfius nomini confecrata habetur Ecclefia, vili facta fchemate, fed cælefti prædita virtute. Chryfoftomus tabernaculum, in quod S. Abraham Patriarcha tres Angelos hofpitio fufcepit, hifce verbis confiderat: Non auro tectum linivit, fed apud quercum illam tabernaculum figens, foliorum umbra contentus erat, & tam fplendidum ipfi erat diverforium, ut nec Angelos apud ipfum manere puderet; non enim quærebant domus fplendorem, fed animæ puritatem; fciebat etenim, quantum Angelis modeftia & humilitas placeret, quam infuper deinceps a creatore fuo in ejus in terram defcenfu didicerunt; Jacob Angelos vidit in fcala illa afcendentes & defcendentes; & vere ita eft, nam miferiis, humilitati, & vilitati noftræ Angeli compatiendo condefcendunt.

S. Chrys. sett. apud Mansi disc. 14. num. 8.

S. Bern. ser. 3. de Nativ.

IV. *Labor fedulus*; novimus enim oblectari Angelos labore, quia in continuo motu verfantur. Unde S. Bernardus ait: Agnofcant homines, quia qui in labore hominum non funt, vifitari ab Angelis non merentur; agnofcant, quam placeat fupernis civibus labor. Quæ verba mellifluus Doctor fcripfit, dum illos paftoribus, agricolis & laboratoribus, non vero iis, qui Hierofolymis otio & deliciis vacabant, apparuiffe confideravit; idem quoque S. Doctor Angelos in fcala Jacob in continuo motu verfari confpiciens, vidit Angelos afcendentes, & defcendentes nullum quiefcentem. Eamdem quoque doctrinam tradit Doctor Seraphicus, cujus hæc funt verba: Simus obedientes, in divinis operibus laborantes, fi Angelos volumus habere affiftentes, nam non laborantibus, non obedientibus, fed voluptatibus & deliciis vacantibus refiftunt Angeli.

S. Laur. Just. t. de obed. c. 7.

V. *Patientia generofa*; nam ut recte Laurentius Juftinianus advertit, numquam Angeli laffantur ab opere falutis noftræ, & a profectuum noftrorum ftudio numquam deficiunt, potiffime fi profpiciunt nos Deum diligere, devotioni infiftere, fectari virtutes, fpiritualiter converfari. Mundum fpernere, æquanimiter adverfa tolerare, terrena calcare, & defiderare cæleftia. In facris Canticis legimus. *Vinea mea coram me eft. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui cuftodiunt fructus ejus.*

Cantic. 8. 12.

S. Ambr. apud Mansi disc. 16. num. 2.

VI. *Gratitudo*; nam Angelis fpecialiter eam deberi, S. Ambrofius fic oftendit: Canis viator & comes Angeli eft, quem Raphael non otiofe fibi & Tobiæ filio adjungendum putavit, mutæ fpecie beftiæ Sanctus Raphael, Tobiæ Juvenis, quem tuendum receperat, ad relationem gratiæ erudiebat affectum, quis enim non erubefcat, gratiam bene de fe merentibus non referre, cum videat etiam beftias refugere crimen ingrati? Ab hac igitur fanctus ille juvenis ad gratitudinem Angelo benefactori fuo maximo exhibendam magis magifque extimulatus fuit; unde cuncta ab Angelo recepta beneficia figillatim patri fuo recenfendo dixit: *Quam mercedem dabimus ei; aut quid dignum poterit effe beneficiis ejus.*

Vit. P. P. l. 5. c. 14.

VII. *Timor*; ob præfentiam, uti Sanctus quidam abbas indicavit, qui dum interrogaretur de honore & reverentia, quam Angelo fuo cuftodi deferebat, refpondit, quod Angelos veneraretur memor verborum illorum: *Providebam Dominum in confpectu meo femper, quoniam a dextris eft mihi, ne commovear*: timeo ergo eum, ut cuftodientem vias meas, & quotidie afcendentem ad Deum, & infinuantem ei actus meos, & verba. Quod fi nos fciremus quemdam Regis intimum amicum, & familiarem nobis adeffe, qui cuncta verba, greffus & actus noftros confideraret, ut quidquid agimus, Domino fuo referre poffet, quam futuri effemus in verbis circumfpecti, quantum fluderemus ad ejus nobis benevolentiam conciliandam; omne illi ex parte noftra exhibendo obfequium & reverentiam? Tobias junior Angelum Raphaelem magna reverentia femper profequebatur, tametfi fimul cum ipfo in peregrini feu viatoris habitu iter ageret: id namque ex verbis illis: *Domine, invadit me!* clare deducitur. Et quidem Domini titulum ei attribuit, dum eum ignoraret, quis effet; at vero poftquam fefe illi, & parentibus ejus, quis effet, manifeftavit, ipfe, & pater ejus trementes ceciderunt fuper terram in faciem fuam; enim vero fi Angelus nobis vifibiliter appareret, quantum ei delaturi effemus

mus honorem? Jam vero fides nostra nos docet, ipsos semper nobis præsentes esse propter custodiam, quam nobis exhibent, ac proinde non minus eos revereri debemus, quam si visibiliter nobiscum consortium haberent.

VIII. *Puritas mentis & corporis*: cum enim ipsi sint purissimi spiritus, & nihil æque amorem conciliet, ac morum similitudo, merito ii præ cæteris amari ac faveri ab Angelis creduntur, quos puritate hac geminata sibi similiores esse conspexerint.

IX. *Amor ardens Dei*: cum enim illi eumdem Deum ardentissime diligant, & a nobis etiam similiter diligi desiderent, nulla profecto ratione efficacius eos nobis demereri, atque eorum amorem conciliare possumus, quam si per amorem cum Deo, velut uni tertio conjungamur, ut eadem opera etiam cum iisdem conjungamus. Hinc cum Tobias peteret, quid pro obsequiis ac beneficiis præstitis rependere deberet, non aliud audivit, quam hæc verba, Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viventibus confitemini ei. *Tob. 12. v. 6.*

X. *Fiducia singularis*: Sic enim Christus olim S. Gertrudi fassus est, per similem fiduciam de ipsius in nos charitate, & promptitudine ad benefaciendum, cor sibi transverberari, quidni idem etiam de SS. Angelis sentiamus.

XI. *Familiaritas crebra*: sic enim S. Bernardus suasit dicens: Habetote familiares Angelos, fratres mei, & frequentate eos sedula cogitatione, & devota oratione, quia semper nobis adsunt ad custodiam & consolationem. Et paulo post subjungit: Si ergo tam necessariam habemus familiaritatem dignationis Angelicæ, cavenda nobis eorum offensa, & in his maxime exercendum, quibus eos novimus delectari. *S. Bern. ser. 1. de Ang.*

§. IX. ASCETICA.

I. Plura sunt quæ de Angelis asceta bene nosse debet; & primo quidem, ut, quemadmodum par est, hanc Angelorum custodiam inter primos favores & beneficia sibi collata numeret, gratissimoque animo agnoscat. Quem in finem proderit sequentem S. Bernardi admonitionem bene ponderare: Angelis suis mandavit de te. Mira dignatio, & vere magna dilectio charitatis. Quis enim, quibus, de quo, quid mandavit, studiose consideremus, fratres, deligenter commendemus memoriæ hoc tam grande mandatum. Quis enim mandavit? cujus sunt Angeli? cujus mandato obtemperant? cujus obediunt voluntati? nempe Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Nec cunctantur; quin etiam in manibus tollant te. Summa ergo majestas mandavit Angelis, & Angelis suis mandavit de te, illis utique sublimibus, tam beatis, & tamen proxime sibi cohærentibus, & vere domesticis mandavit. Tu quis es? quid est homo, quod memor es ejus? aut filius hominis, quoniam reputas eum? Quasi vero non sit homo putredo, & filius hominis vermis? sed quid, putas, mandavit de te? ut custodiant te. *S. Bern. in Psal. qui habitat.*

II. Nosse debet solidum modum colendi, & amandi SS. Angelos, qui quidem in tribus capitibus a S. Bernardo iterum assignatis consistere videtur, dum ait: Quantum tibi debet hoc verbum inferre reverentiam, afferre devotionem, conferre fiduciam? reverentiam pro præsentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro custodia. *Reverentia* itaque consistit in hoc, ut non audeamus illis præsentibus, quod alio homine præsente facere non auderemus, sicque dicemus cum Esther: Vidi te Domine, quasi Angelum Dei, & conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ. Valde enim mirabilis es, Domine, & facies tua plena est gratiarum.

Devotio consistit in prompta voluntate varios honores illis deferendi, obsequendi omnibus eorum consiliis, sicut illi habent promptissimam voluntatem, nostra commoda & salutem promovendi. *Fiducia* denique consistit in assiduo recursu ad opem eorum, ita ut quemadmodum D. Bernardus monet, quoties gravissima cernitur urgere tentatio, aut tribulatio vehemens imminere, invocemus custodes nostros, adjutores nostros, in opportunitatibus, in tribulatione inclamemus eos, & dicamus: Domine, salva nos, perimus. Et hoc tanto audacius faciamus, quanto clarius nobis constat, quod fideles, prudentes, & potentes sint.

III. Nosse debet, quomodo in agendo cum proximo, quantum fieri potest, Angelos imitari debeamus, quemadmodum S. Ignatius a suis operariis requisivit. Consistit autem hæc imitatio in tribus potissimum capitibus. 1. Ut, sicut ipsi nobis purissime propter Deum inserviunt, atque adeo nullum respectum personarum faciunt, sed cuivis etiam vilissimo homini tam libenter inserviunt, ac pluribus, iisque præstantissimis operam suam impendunt, nihil interea de sanctitate sua, ac familiaritate cum Deo remittentes; ita idem quoque asceta faciat, aliosque, ut faciant doceat, & hortetur. 2. Ut sicut illi omnem conatum & diligentiam adhibent in nostra salute procuranda, ut suo modo illud Davidis dictum usurpare possint: Totis viribus præparavi impensas domus Domini, non enim homini præparatur habitatio, sed Deo; ita similis cura ab asceta salutis alienæ studiosa adhibeatur. 3. Ut, sicut illi, quocumque eventu secuto, in suavissima Dei voluntate conquiescunt: ita idipsum etiam imitari asceta studeat, memineritque ipsum etiam Deum non semper optatum operum suorum successum sortiri. *1. Paral. 29. v. 2.*

IV. In primis nosse debet, *quibus dentur Angeli*? Ad quam quæstionem S. Augustinus respondet: Unaquæque res visibilis in hoc mundo habet Angelicam potestatem sibi præpositam; & forte id ipsum S. Bernardinus ex eodem quoque fundamento asseruit, licet is nonnihil universalius, assertionem videlicet suam ad animalia quævis minutissima extendendo, loquatur, & Damasceni auctoritatem alleget, sic enim scribit: Non solum hominibus dantur Angeli ad custodiam, sed Damascenus in sua prima parte cap. 10. dicit, quod muscæ, & pulices, & formicæ, & omnes *S. Aug. in l. 83. q. 79.*

mnes creaturæ habent unum Angelum secundum species suas.

S. Thom. p. 1. qu. 113. a. 5. V. Nosse debet, *a quo tempore homines habeant custodes Angelos*: pro quo dubio S. Thomas citat Origenem, qui aliquos in ea opinione esse refert, quod Angeli nobis a tempore collati baptismi assignati fuerint; alios autem existimares deputatos nobis esse a die nativitatis. Estque hæc opinio a S. Hieronymo approbata; & rationabiliter, inquit Doctor Angelicus: Beneficia enim, quæ dantur homini divinitus, ex eo, quod est Christianus, incipiunt a tempore baptismi, sicut perceptio Eucharistiæ, & alia; at ea, quæ providentur homini a Deo, in quantum habet naturam rationalem, ei exhibentur, ex quo nascendo talem naturam accipit; & tale beneficium est custodia Angelorum. Ulterius idem sanctus Doctor ait, quod quoadusque homo est in utero materno, pars est matris, sicut fructus est pars arboris, ac proinde spectet ad Angelum tutelarem illius, custodire etiam fructum ventris sui, donec ab ea separetur.

Mansi disc. 8. n. 11. VI. Nosse debet, *cur Angeli tot mala interdum instigant hominibus*; de quo sic discurrit Mansi: Advertendum est, quod sponsa per quam anima a Deo electa denotatur, lamentetur dicens: *Invenerunt me custodes, qui circumeunt civitatem, percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi custodes murorum*. Cant. 5. v. 7. Quod si enim sponsa symbolum est animæ a Deo singulariter dilectæ, qua ratione tot ei ærumnæ accidunt? ubi est custodia Angelica, quæ ipsam defendit? Imo potius ipsimet Angeli esse videntur illi, qui adeo indignis modis eam tractant. Respondet igitur: Modus quidem ille tractandi, quo sponsa excepta fuit, oculis nostris displicere videtur, non tamen displicens, aut adversus esse videtur in conspectu Dei, imo nec in oculis ipsarummet animarum, quæ adeo indigne tractantur. Siquidem quo magis anima aliqua a Deo diligitur, nec non quo ardentius Deum diligit, tanto magis pro ipso pati desiderat. Pœna interroget, si quis veraciter amet; ideoque bonis terrenis spoliari, tormenta aut injurias pro dilecto pati, vitam denique ipsam aut sanguinem pro Christo fundere, optimæ sunt deliciæ, quæ ardenter Deum amans anima posset optare.

Abulens. in c. 18. Matt. qu. 41. VII. Nosse debet *effectus custodiæ Angelicæ*, quos breviter sic enumerat Abulensis: Primus effectus est ad bonum inducere; secundus, retrahere a malis; tertius, tollere impedimenta profectus spiritualis: quartus, liberare ab exterioribus periculis; nam quiscunque potest incidere in mille pericula, nisi liberetur? S. Laurentius Justinianus de iisdem sic loquitur: S. Laur. Just. ser. de Sanct. Mich. Nos instruunt in dubiis, sustentant in adversis, in prosperis humiliant, orationes proferunt, reportant gratiam, cumulant merita, & erga nos infatigabiliter ministeria sua exercent.

Abulens. apud Mansi disc. 10. num. 5. VIII. Nosse debet, *quomodo deserant*; id quod iterum declarat Abulensis, nimirum in quantum ei aliquem custodiæ suæ effectum, quem alias eidem ministrare solet, subtrahit, per quem alias ab hac vel illa tribulatione evadere potuisset; vel etiam ideo illam deserere dicitur, quia progressus spiritualis obstacula, aliaque ad lapsum irritantia offendicula e medio non aufert: Et quia nemo unquam fuit, quem Deus secundum altam providentiam suam non permittat incidere in aliquos defectus pœnæ vel culpæ, nemo est de custoditis, quem interdum Angeli non deserant; quomodo autem derelictio ista intelligenda sit, immediate post exponit, dum ait, id fieri: Non imponendo aliquod auxilium, quod impendere poterant. Similem quoque explicationem S. Thomas tradit, dum ait: Numquam totaliter dimittit; sed ad aliquid, prout scilicet non impedit, quin subdatur alicui tribulationi, vel etiam, quin cadat in peccatum, secundum ordinem divinorum judiciorum.

IX. Nosse debet, *cur Angeli gaudeant magis super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super justis*. S. Bonav. in Luc. Id quod S. Bonaventura indicat, dicens: Gaudent Angeli de pœnitentia hominis peccatoris, quia destruitur culpa, restituitur justitia, confutatur dæmonum superbia, efficax efficitur Angelorum custodia, reparatur Ecclesia, placatur ira divina, & restauratur Jerusalem superna.

X. Nosse debet, *quomodo Angeli Deum assiduo aspicere, & tamen nobis ministrare possint* S. Ansel. in cap. 1. ad Hebr. ad quod dubium respondet in primis S. Anselmus dicens: Mittuntur, & assistunt, quia etsi circumscriptus sit Angelicus spiritus, summus tamen spiritus, qui Deus est, circumscriptus non est; Angeli itaque & missi ante ipsum sunt, quia quolibet missi veniant intra ipsum currunt. Deinde etiam S. Thomas: Angelus S. Thom. p. 1. qu. 113. art. 6. etsi interdum derelinquat hominem loco, non tamen derelinquit eum quo ad effectum custodiæ, quia etiam cum est in cælo cognoscit, quid circa hominem agatur, nec indiget mora temporis quoad motum localem, sed statim potest adesse. Rationem vero hujus velocitatis Abulensis in his verbis tradit: Cum non sit corpus, neque corpori alligatus, non movetur per continuum, ideo neque per tempus, sed transitus subito fit ejus de cælo in terram.

XI. Nosse debet, *quæ gratitudo debeatur Angelis*, Tob. cap. 12. 6. ea videlicet, quam S. Raphael a Tobia utroque petiit, dicens: *Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam*. Nimirum pro exhibitis beneficiis & servitiis præstitis Angelis, nihil aliud a nobis gratitudinis & recognitionis loco deposcunt, quam ut Deo laudes, gratias & benedictiones, mille titulis aliunde debitas, referamus, in ejusque sancto timore perpetuo vivamus.

§. X. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. Ex occasione thematis: *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis*: Ps. 90. v. 11. potest ostendi, quantum beneficium sit Angelica custodia, ideoque dividi concio in duas partes, in quarum prima probetur, cuique homini suum Angelum custodem attributum esse, ex S. Scriptura, consensu Doctorum, ratione, historiis, uti in Fabro conc. 1. in festo S. Michaelis videre est. In secunda parte ostendatur beneficii magnitudo, per discussionem

nem circumstantiarum, quis, quibus, quid, de quo mandarit, ad modum, quem §. 9. n. 1. ex S. Bernardo ostendi. Claudatur demum concio cum affectuosa apostrophe ad Deum, gratias agendo pro tanto beneficio, promittendoque, quod velimus audire vocem ejus, &c. Cum alia dein apostrophe ad ipsos SS. Angelos Custodes, rogando, ut nos suscipiant denuo in tutelam, illuminent, dirigant, corrigant, & demum ad optatam patriam perducant, ubi pro nostris & illorum beneficiis Deum cum ipsis perpetuo laudemus, & benedicamus.

Exod. 23. v. 20. II. Ex occasione thematis: *Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & introducat in locum, quem præparavi; observa eum, & audi vocem ejus*: dicatur, quod, sicut parentum prudentiorum prima cura est, ut bonos pædagogos vel moderatores filiis suis constituant, ita & Deus idem fecerit, uti S. *S. Chrys. hom. 3. in epistol. ad Coloss.* Chrysostomus his verbis indicavit: Angelum habet unusquisque credentium: si ergo Angelum habemus, sobrii simus, tamquam si pædagogi quidam nobis adessent. Itaque in prima parte ostendatur, quam præclare officio hoc sint defuncti, idque ex conditionibus ad pædagogos requisitis, quarum prima est, ut ament clientem, & libenter in tutelam suscipiant: hoc enim S. Raphaelis splendor, & vestis succincta indicat, quorum ille quidem charitatem, hæc autem promptitudinem ad curam nostram suscipiendam indicat; hinc illud *Isa. 6. v. 8.* Isaiæ in illis implebitur: Quem mittam? ecce ego, mitte me. Secunda conditio est, ut instruat in virtute, scientia, moribus, quod faciunt Angeli per occultas inspirationes ad fructum in triplici hoc fine obtinendum. Tertia est, ut a malis corporalibus & spiritualibus custodiat, quod ipsos facere, abunde ex historia Tobiæ & aliorum patet. In secunda parte ostendatur, quæ officia vicissim a cliente pædagogis debeantur, videlicet 1. *Gratitudo*, quæ uti olim Alexander Magnus fassus est, major debetur præceptori, quam parentibus, quia hi tantum esse, illi bonum esse dederunt; si autem præceptoribus pro paucis annis tanta gratitudo debetur, quanta debebitur Angelis qui ab infantia usque ad finem vitæ hoc officio funguntur? 2. *Reverentia*: juxta illud S. Bernardi: in omni angulo Angelo tuo *Exod. 23. 20.* reverentiam habe, &c. 3. *Obedientia*, juxta illud mandatum Dei: Ecce ego mittam Angelum meum; observa, & audi vocem ejus, alioquin enim tota cura frustrabitur, & Deus graviter punit, juxta illud: *Qui vos spernit,* *Luc. 10. v. 16.* *me spernit*. Claudatur concio gratias agendo, pro officio pædagogi tam præclare erga se exercito: petendo veniam negligentiæ: promittendo accuratam observantiam trium capitum, ex parte nostra observandorum. Qua de materia videri potest Faber conc. 5. in festo S. Mich.

Act. 12. v. 11. III. Ex occasione thematis: *Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis*: potest qualitas & beneficium Angelicæ Custodiæ pulchre ostendi ex S. Petri è carcere educti exemplo. Et 1. quidem demonstrari potest, quomodo *adest* defendendo, consolando, offerendo preces. 2. Quomodo *refulgendo* illuminet tam corporaliter, quam spiritualiter, ut in Tobia & aliis videre est. 3. Quomodo *excitet* dormientes somnum tepiditatis. 4. Quomodo jubet *vestes assumi*, id est, removere & vitare occasiones peccandi, ex quibus eduxit. 5. Quomodo jubet *se sequi*, imitando fervorem in servitio Dei. 6. Quomodo ducat per custodias liberando a tentationibus. 7. Et quidem per *portam ferream*, quæ vero aperta est, id est, per mortem per quam introitus in cælestem Jerusalem patet. Quæ omnia fusius apud Fabrum conc. 2. in festo S. Michaelis deducta videri possunt.

IV. Ex occasione thematis: *Quam mercedem dabimus ei, aut quid dignum poterit esse beneficiis ejus?* potest ostendi, quomodo eadem beneficia, quæ olim Tobias a S. Raphaele accepit, & nos a SS. Angelis Custodibus accipiamus. *Tob. 12. v. 2.* Ostendatur ergo 1. Quam prompte se nobis ab ipsa infantia viæ comitem obtulerit. 2. Quam potenter nos a pisce immani, id est, periculis & malis corporalibus liberarit. 3. Quomodo felix conoubium cum Sara seu Domina, nempe virtute & sanctitate procurarit. 4. Quomodo dæmonium, ne nobis noceret, compescuerit. 5. Quomodo ditescere in meritis fecerit, efficiendo, ut Deus daret mercedem, quam debebat. 6. Quomodo omnibus bonis nos repleverit. 7. Quomodo illuminaverit, & gaudium parentibus, id est, Deo & suæ matri fecerit. Quamque adeo merito dicamus cum Tobia: quid dignum poterit esse beneficiis ejus? quodque ille nihil aliud petat, nisi cum S. Raphaele, ut benedicamus Deum bene vivendo, hæc enim est optima, deoque gratissima laus & benedictio, quia purissima, amplissima, & longissima, juxta illud S. Augusti- *S. Aug. in Ps. 148.* ni: vis semper laudare Deum? bene fac omnia, quæ facis, & semper laudasti Deum. Hoc ergo, post brevem actionem gratiarum, promittatur S. Angelis Custodibus, & non minus accurate opere præstetur. Qua de materia iterum Faber conc. 3. in festo S. Michaelis fusius discurrens videri potest.

V. Ex occasione thematis: *Dedisti mihi clypeum salutis tuæ*, potest Angelica custodia *2. Reg. 22. 36.* clypeo comparari, idque per varios usus clypeorum probari: num 1, sicut Lacedæmoniæ Amazones solebant liberos cunarum loco clypeis imponere, ut vel sic olim meminissent, se ad bellum educatos esse; ita Deus ab infantia nos clypeo huic, nimirum Angelicæ custodiæ commisit; ut & nos meminissemus, militiam esse vitam hominis super terram, & ut in infantia, quo tempore maxime indigemus, hoc clypeo protecti essemus. Hinc S. Bonaven- *S. Bonav. in fest. S. Mich.* tura ait: Magnæ pietatis & benignitatis est indicium, deputare tales ministros humanæ fragilitati, sine quibus nullo modo esset tuta. 2. Sicut Myrtilus miles utebatur clypeo suo terra ad se defendendum, dum pugnabat; & in mari, dum naufragium passus, illo inverso pro navi est usus, uti notum illud distychon indicat.

Effugi geminum clypeo discrimen in uno,
Dum premererque salo, dum premererque solo.

Sic

Sic Angelica custodia serviat tam in tentationibus voluptatum allicientium, per terram significatis: quam adversitatum terrentium & affligentium, per mare indicatis, dum scilicet nos abstinere & sustinere docent. Hinc cum S. Theophila virgo in lupanar tracta, sponsi cælestis opem implorarct, adfuit Angelus aureo scuto instructus, cui inscriptum erat: Quis sicut Deus Christianorum? quo eam sic protexit, ut primus illam aggredi volens exanimatus, alii excæcati, aut aliter repulsi sint. 3. Sicut olim mortui in clypeo ad sepulturam deferebantur, juxta illud Virgilii: Impositum clypeo referunt Pallanta frequentes. Unde & mater illa Lancea filium ad bellum mittens, oblato clypeo dixit eidem; aut cum hoc, aut in hoc redi? ita idem quoque Deus faciat, & dicat. Ubi autem securiores erimus tempore mortis, quam in hoc clypeo jacentes? Si enim a morte temporali tam solicite defendunt, quanto magis ab æterna tuebuntur? Id sane expertus est Lazarus portatus, & rediens ad patrem in hoc clypeo. Claudatur concio illis verbis Ecclesiæ: Sub tuum præsidium confugimus &c. actis prius Deo gratiis pro clypeo hoc submisso. Qua de materia videri potest fusius dicurrens Philippus Kilesius p. 1. Nili mystici in festo S. Michaelis, & Henr. Engelgrave in Panth. eod. festo.

Ps. 90. v. 11. VI. Ex occasione thematis: *Angelis suis mandavit de te*: potest charitas Angelorum erga nos, & nostrum vicissim officium ex specie & forma, qua plerumque apparere, & a pictoribus depingi solent, demonstrari, videlicet 1. *in humana specie*; ut per hanc eorum erga nos amor probetur, cum nullus fere amor major sit, quam inter res similes. Et potest etiam hic amor ex opposito dæmonis odio demonstrari, utpote qui teste Pennequin p. 2. Ilag. c. 27. in judicio particulari fassus est, se majori impetu ferri in perniciem animarum, quam torrens violentus per alveum fluat. Quæsitus autem a Christo, cur id faceret? respondit, quia tu illas amas. Quidni ergo similem impetum amoris Angelis bonis ad salvandas animas concedamus? 2. *In facie juvenili*: ut indicetur vigens semper conatus & hilaritas in nostra salute procuranda, quæ proin potest exemplis confirmari. 3. *Alati* ad indicandum promptitudinem, qua ad nostram salutem & commoda feruntur, unde Deus apud Isaiam olim dixit: Ite Angeli veloces, &c. In secunda parte ostendatur, quomodo nos vicissim tria officia præstare debeamus, nempe 1. *mutuum amorem*, quo nostræ animæ illis agglutinentur, quemadmodum anima Jonathæ cum anima Davidis unita fuerat. 2. *Constantem vigorem* & hilaritatem in eorum cultu & obsequio. 3. *Velocem fiduciam* in adversis, & *celerem obedientiam* in prosperis seu consiliis & inspirationibus bonis quas suggesserint. Claudatur concio faciendo fœdus novum cum ipsis, de tribus hisce obsequiis accurate præstandis, quemadmodum ipsi sua tria officia solent præstare. Pro quibus fusius deducendis servire possunt ea, quæ Faber conc. 7. in festo S. Michaelis, & Franc. Albertinus cap. 10. de Angel. custodia afferunt.

Isa. 18. v. 2.

VII. Ex eodem themate potest pulchre deduci triplex fructus, ex missione Angelica colligendus, scilicet ut inde conjiciatur maxima Dei erga homines charitas, summa Angelorum humilitas, & excelsa hominis dignitas, quæ omnia tum ex dictis facile amplificari; tum apud discipulum serm. 27. fusius deducta videri possunt.

Tob. 5. v. 4. VIII. Ex occasione thematis: *Inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum*; potest ostendi, quam fideliter & perite SS. Angeli comitis fungantur officio, idque ex conditionibus ad comitem operatum requisitis; demonstrari potest nimirum 1. ut sit *peritus viæ*, quod vel maxime convenit Angelo, ut qui cum veritate quæsitus, num viam ad cælum norit? respondere queat: novi & itinera ejus (videlicet observationem mandatorum Dei) frequenter ambulavi. 2. Ut sit *benevolus & promptus*: quod itidem Angelis convenire, ostendit habitus S. Raphaelis, quando splendidus & succinctus, quibus charitas & promptitudo ad nos juvandos significatur, apparuit. 3. Ut sit *fidelis*, quam conditionem eis convenire, jam pridem docuit S. Bernardus, dum dixit: Fideles sunt, prudentes sunt, potentes sunt, quid trepidamus? tantum adhæreamus eis, & in protectione Dei commorabitur. 4. Ut sit *jucundus*, qua conditione ipsos præditos esse, tum vultus, quo pinguntur, serenitas & amabilitas indicat; tum cantus suavissimus, quo Deum laudant; tum alloquium, quo nunc termini seu Patriæ ad quam tendimus, memoriam refricat, nunc viæ, quam ambulamus, brevitatem ostendit.

§. XI. ALII CONCEPTUS.

Mans. disc. 4. n. 7. I. IN Genesi mentio quidem fit omnium creaturarum tam visibilium quam invisibilium, qualis erat cælum empyreum, & tamen Moyses naturæ Angelicæ nullam aliam mentionem facit, nisi tantum sub nomine lucis, ut existimat S. Augustinus *Fiat lux*; ubi novum se pro præsenti proposito nostro mysterium prodit. Cur enim Angeli lucis nomine exprimuntur; quia nimirum, experientia teste, hæc in unico momento, mox ut oritur, cunctis tenebris diffugatis aerem totum illuminat, & calefacit, cunctisque effectus suos summa cum celeritate operatur, ac proinde similitudo isthæc spiritibus hisce beatis aptissime congruit.

S. Chrys. in Caten. II. Observandus singulariter est modus; quo incarnata sapientia utitur, dum de custodia & ministerio Angelorum loquitur. *Videte*, inquit, *ne contemnatis unum ex his pusillis*; *dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est*. Cur obsecro de Angelis tutelaribus parvulorum, qui tum propter ætatem, tum propter simplicitatem nihili æstimantur, loquitur, & non potius de Angelo custode Abrahæ, Davidis, Joannis Baptistæ, S. Petri vel aliorum sanctitate & doctrina insignium mentionem facit? Chrysostomus duplicem hujus rationem adsert. Primo enim ita Christum loqui dicit propter innocentiam puerilem, quam summe diligit; secundo, quia parvuli ob teneram ipso-

ipsorum ætatem parvifiunt. Horum igitur exemplum Christus allegare voluit, ut per hoc innueret, quod Angeli nullum habeant respectum ad merita & dignitates illorum, quorum servitiis & obsequiis sunt deputati, sed potius similitudinem & imaginem Dei in nobis respiciunt, & qui majori premuntur necessitate, minoremque habent rerum agendarum experientiam, securiores sunt de tutela, defensione, obsequiis & indefinenti assistentia Angelorum.

Ibid. ser. de Nativ. III. Jacobo Patriarchæ Deus olim cælum apertum ostendit, & scalam quamdam, cujus una extremitas terram, altera vero cælum contingebat: neque hoc tantum, verum insuper Angelos per eam ascendentes & descendentes ei ostendit; Quæro autem, numquid, ut Jacob ad gloriam ascenderet, scala sufficiebat, absque eo quod Angelos per eam ascendentes & descendentes conspiceret? Nequaquam; neque enim nos ad Beatitudinem vocatos esse, & cælum apertum videre sufficit, nisi etiam, quoadusque viatores sumus, cælestium Spirituum directionem præsto habeamus, sintque ipsi duces nostri, qui sursum nobis eundi viam ostendunt. Unde Chrysostomus ait: Aspice mirandum processum, Angelos ad nos deduxit prius; ac deinde deduxit hominem ad superna.

IV. Sponsa in sacris Canticis ad cavernas *Cassi. in Can. c. 2.* invitatur: *Surge amica mea, speciosa mea, & veni, columba mea in foraminibus petræ, & in caverna maceriæ.* At vero numquid ipsa erat, quæ dixerat sponso. *Ostende mihi faciem tuam*; Cur igitur nunc ab ea postulat, ut in cavernæ latibulo sese abscondat? Cassiodorus ait; in caverna maceriæ moratur, qui præsidio Angelorum utique circumdatur, & a tentationibus diaboli custoditur.

Can. 8. 12. V. In sacris Canticis legimus: *Vinea mea coram me est; mille tui pacifici, & ducenti his qui custodiunt fructus ejus.* Septuaginta in bibliis Sixtinis legunt. *Mille Salomoni & ducenti &c.* Observandum est autem, quod eorundem Canticorum cap. 3. dicatur *En: lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt.* Ubi quærendum, quænam sit hæc utriusque loci differentia; ibi enim *mille ducenti*, hic vero *sexaginta* exprimuntur. Respondet S. Ambrosius. Crevit numerus, ubi crevit & fructus, quia quo sanctior quispiam, eo munitior; quanto enim homo amplius crescit in virtutibus & meritis, tanto sanctitas ejus magis adaugetur, tanto majori cum contentione Angeli nobis obsequia sua præstant, & familiarius nobiscum conversantur.

S. Ambr. l. 1. de Virg. VI. S. Joannes Apostolus, dum adhuc mortali hac carne indutus his nobiscum moraretur in terris, & prout ipsemet in Apocalysi recenset, die quadam ad pedes cujusdam Angeli provolutus adorare eundem vellet, illum sibi dicentem audivit: *Vide ne feceris*, & subito rationem addidit: *Conservus tuus sum*; quasi diceret, paris ambo conditionis sumus. At vero quis est, qui, quanta naturam Angelicam inter & humanam differentia intercedat ignoret? Quid enim viatorem inter & comprehensorem, inter corpus è luto plasmatum, & purissimum quemdam spiritum commune esse poterit? Cui dubio S. Petrus Damianus respondet: Noluit adoratorem, quem decernebat æqualem; Angelicæ munditiæ est contubernalis & cognata virginitas. Porro Apostolus ille in hac virginitatis virtute adeo solide fundatus erat, ut Guerricus Abbas, qui Christum introducit Matrem suam interrogantem, an post ejus ex hac vita discessum, Gabrielem Archangelum sibi vellet substitui, eandem Christo in hæc verba respondentem quoque subintroducat: Non opus est, sufficit mihi meus novus in carne Angelus: *Discipulus ille quem diligebat Jesus.* *S. Petr. Damian. ser. 1. de S. Jo.*

VII. In Canticis dicitur: *Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Per hoc tam forte & copiosum armamentarium ex mente Gregorii Nysseni patrocinium intelligitur Angelorum. Puto autem eam turrim clypeorum multitudine significare Angelicam custodiam, qua circumsepti sumus; ubi notandum, ly circumsepti, quaquaversum enim circa nos munimenta, valla, & fortalitia in nostri defensionem erigunt. *S. Greg. Nyss. h. 7. in Cant.*

VIII. Petrus Blessensis discurrens de motivis, ob quæ Angeli ad nos defendendos, nobisque ministrandum tanta sollicitudine & zelo perurgentur, hæc tria tangit: propter nos, quia naturam nostram, in animabus nostris, quæ sunt rationales spiritus recognoscunt, nosque sibi conjunctos conformitate naturæ, & quadam cognatione intelligunt, quia sunt participes, & capaces beatitudinis; propter Deum, cujus viscera vident effusa circa nos, diligunt nos; ac tandem ultimo loco utilitate, quæ ex nostra custodia in ipsos redundat, adducit, dum ait: Propter se, quia de nobis, tamquam de lapidibus rationalibus & vivis, restaurandum est suæ civitatis excidium, atque cælestium ruina murorum. Diligunt concives suos, inquit etiam S. Augustinus, per quos suæ ruinæ scissuras instaurari expectant; ideoque magna cura, & vigilanti studio adsunt nobis, omnibus horis & locis succurrentes inter nos, & te Domine. *Petrus Bles. ser. 47.* *S. August. soliloq. c. 27.*

§. XII. MISCELLANEA.

Custodia.

I. Gentiles videntur agnovisse Angelicam custodiam, dum effectus quosdam fortuitos, quos philosophi casus contingentes dixere considerantes, cum eorum rationem naturalem investigare non possent, Angelis tribuere, quos profano vocabulo Lares, id est, Deos particulares domorum dixere, & Genios, id est, protectores personarum suarum. *Albertin. 1. de Ang. Cust.*

II. Seneca in Epistola quadam docet, cuique homini suum assistere Pædagogum, & ab eo in omnibus actionibus erudiri. *Seneca Epist. 1.*

III. Sed & Epictetus cum dixisset, suum cuique Genium & curatorem assistere, hæc addidit: Cum igitur fores obduxeris, & tenebras intus feceris, non occurrat dicere, solus sum; non enim es, sed Deus intus est, & *Epist. lib. 1. c. 14.*

Genius

genius noster intus, quibusvis opus illato lumine, ut videant quid facias.

Fab. con. 2. in festo S. Mich. IV. Censorinus quoque sic loquitur: genius ita nobis assiduus observator appositus est, ut ne puncto quidem temporis longius abscedat, sed ab utero matris acceptos ad extremum vitæ diem comitetur; additque appellatum genium, sive quod in ejus tutela, ut quisque natus est, vivat: sive quod nos genitos suscipiat, & tueatur.

Ibid. V. Menandro teste, omni homini dæmon assistit, mox ut nascitur, vitæ mystagogus.

Clement Alex. l. 6. Strom. VI. Clemens Alexandrinus sic scribit: Per gentes & civitates dispositæ sunt Angelorum præfecturæ: neque istud ignoraverunt Romani, in quorum urbe scimus templum fuisse genii publici, sive genii populi Romani. Suos item coloniis genios, ipsi Principi seorsim suum; grandiorem aliquem grandiori.

Vit. PP. VII. Cum Joannes Thebæus Ammoni seni duodecim annis sedulo servisset, etsi nullo unquam mitiori verbo dato, idem Ammon moriturus manum ejus apprehendens dixit: Hic juvenis, non homo, sed Angelus est. Quanto magis nos commendare Angelicam sedulitatem debemus, qui tot annis cum tanta patientia serviunt?

Engelgr. in festo S. Mich. VIII. Cum quidam Cardinalis in gallia gemmam centum millibus aureorum æstimatam, cuidam ex familia sua custodiendam obtulisset, ille tanta cura asservabat, ut diu noctuque sub axilla prope cor alligatam servarit, quanto majori cura Angeli animas sibi commissas, velut gemmas pretioso & inæstimabili sanguinis Christi pretio emptas, custodient?

Arist. in l. de secr. secretor. IX. Aristoteles ad Alexandrum Magnum inter alia scripsit, an nescis, quod teste Hermogene duo sunt spiritus, qui te custodiant, quorum unus stat ad dexteram, & alius ad sinistram, custodientes, & scientes opera tua, & referentes factori tuo, quidquid feceris? hoc solum in veritate debet te, o Alexander, retrahere ab omni inhonesto opere.

Cant. 3. v. 7. X. Angelicam Custodiam per illa Canticorum verba nonnulli indicatam arbitrantur: En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Ubi per lectulum anima, in qua cælestis Salomon suavissime requiescit, intelligitur; per fortes autem sancti Angeli, de quibus scriptum est: Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.

Necessitas.

Plinius l. 9. c. 42. XI. Pinna, concharum genus, numquam sine comite est, quem Pinnoterem, alii Pinnophilacem vocant, is est squilla parva, alibi cancer dapis affectator. Pandit se pinna, luminibus orbatum corpus intus minutis piscibus præbens. Assultant illi protinus, & ubi per licentiam crevit audacia, implent illam. Hoc tempus speculatus index morsu levi significat, quo illa excitata, quidquid inclusit, exanime facit, partemque socio tribuit. Quanto magis homo ejusmodi comite, præsidioque indigebit, qui eum doceat necessariam vitæ spiritualis sustentationem quærere.

XII. Sed & de ceto scribit Ælianus, quod semper ipsum piscis quidam albo colore, prælongo capite, angusta cauda, præcedat, qui numquam separatur a ceto, sed ejus caput antegrediens, quasi terno & dux ejus existit, cuncta illi præsentit, & providet, extremaque cauda præmonstrat tum declinanda, tum persequenda, cibum ei demonstrat, insidiasque a piscatoribus positas signo prodit, & ubi occurrunt retia, ne propter molem corporis in illis hæreat, tempestive præsignificat, ut alio meatum declinare possit. Cum autem ad nimiam pinguedinem ceti perveniunt, amplius nec videre, nec audire possunt carnium mole videndi audiendique meatus obstruente. Quod si eo duce carerent, haud dubie illis pereundum esset. An non similem ducem Deus homini providit, dum ei Angelum Custodem assignavit. *Ælianus lib. 2. hist. ani. c. 15.*

Cultus.

XIII. Socrati cum multi multa pro suis quisque facultatibus offerrent, Æschines pauper Auditor, nihil, inquit, dignum te, quod dare possim, invenio, & hoc uno modo pauperem me esse sentio. Itaque dono tibi, quod unum habeo, me ipsum, cogitesque, alios, cum multa tibi dederint, plus sibi reservasse, cui Socrates: quidni tu, inquit, mihi magnum munus dederis, nisi forte te parvo æstimas? habeo ita curæ, ut te meliorem tibi reddam, quam accepi. Simile quid dicent, facientque Angeli clientibus suis, si se totos illis donaverint, eorumque custodiæ ac directioni permiserunt. *Seneca l. 1. de ben. cap. 8.*

§. XIII. AUCTORES.

I. Hieremias Drexelius in Horologio.

II. Franciscus Albertinus de S. Angelo Custode.

III. Franciscus Labata. V. Angelus.

IV. Petrus Pennequin in Isagoge ad amorem divinum, lib. 2. cap. 22.

V. Pædagogus Christianus tom. 2. p. 1. c. 4. f. 5.

VI. Matthias Faber in festo S. Michaelis conc. 1. 2. 3. 4. 5. 7.

VII. Henricus Engelgrave in p. 2. cæli in festo S. Michaelis.

VIII. Laurentius Beyrlinck in theatro vitæ hum. V. eodem, & promptuario in festo S. Michaelis, t. 6.

IX. Gregorius Schererus in festo S. Michaelis c. 2. & 3. ubi proponit historias, quæ de Angelis in novo & veteri Testamento habentur, & cuilibet pulchrum morale subnectit.

X. Josephus Langius in Polyanthæa V. eodem.

TITULUS XII.

A N I M A.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Aug. de qual. anim. I. EST actus corporis organici, potentia vitam rationalem habentis. Vel, ut S. Augustinus definivit, est substantia creata, invisibilis, incorporea, immortalis, Deo simillima, imaginem habens Creatoris suæ. De hac locutus est S. Gregorius, dum ait: tres vitales spiritus creavit omnipotens Deus, unum, qui carne non tegitur: alium, qui carne tegitur, sed cum carne non moritur: tertium, qui carne tegitur, & cum carne moritur. Porro habet hæc anima tres status, uti S. Bernardus indicavit, dum dixit: Advertistis tres esse animarum sanctarum status. Primum videlicet in corpore corruptibili: secundum sine corpore: tertium in corpore jam glorificato: primum in militia, secundum in requie, tertium in beatitudine consummata.

(S. Greg. l. Dial.) (S. Bern. s. 107.)

Divisio.

II. Dividitur in separatam, & corpori conjunctam: Illa est, quæ post hanc vitam a corpore soluta usque ad diem judicii existit; ista, quæ vel in hac vita, vel post diem judicii corpus informat. Conjuncta autem est corpori ob quatuor causas: 1. *Propter Dei bonitatem*, qua voluit creaturam corpoream esse participem suæ beatitudinis, quod esse non potuit, nisi spirituali creaturæ conjungeretur: 2. *Propter augmentum meriti*, per afflictionem & mortificationem corporis obtinendi. 3. *Propter universi perfectionem & decorem*, cum enim esset creatura mere spiritualis, ut Angeli; & alia mere corporalis, ut terra, & arbores, & pecudes: decebat, ut etiam crearetur partim spiritualis, partis corporalis, nempe homo. 4. *Propter servitium Dei:* quod tanto gratius est Deo, quanto majorem occasionem per corpus homo nancifcitur, tum ad amorem suum erga Deum ostendendum; tum vero etiam ad alios exemplo suo ad eumdem amorem excitandos.

Potentiæ.

Drex. in Phaeth. III. Habet tres potentias, nempe memoriam, intellectum, & voluntatem. S. Anselmus pro tribus facultatibus ei assignat rationem, qua assimilatur Angelis; appetitum, quo coæquatur brutis; voluntatem, qua utrisque comparatur; memoriam, nam hæc inter duas illas facultates media est, quæ modo appetitui, modo rationi suffragatur.

Proprietates.

IV. Tres quoque illi potissimum conveniunt, invisibilitas, spiritualitas, immortalitas.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. FActus est primus homo in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem. Igitur sicut portavimus imaginem terrestris, portemus & imaginem cælestis. 1. Cor. 15. v. 45.

II. Puer eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam. Sap. 8. v. 19.

III. In populo magno non agnoscar; quæ enim est anima mea in tam immensa creatura? Eccl. 16. 17.

Dignitas.

IV. Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt, Domine, quia amas animas. Sap. 11. 27.

V. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Gen. 1. v. 26.

Immortalitas.

VI. Justorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget eos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori, & æstimata est afflictio exitus illorum, & quod a nobis est iter, exterminium, (seu exitium) illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. Sap. 3. v. 1.

VII. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam. Matt. 10. v. 28.

Cura.

VIII. Quid proderit homini, si lucretur mundum totum, & detrimentum animæ suæ faciat? aut quid dabit homo commutationis pro anima sua? Mar. 8. v. 36.

IX. Est vir sapiens animæ suæ sapiens, & fructus sensus illius laudabilis. Eccl. 37. v. 25.

X. Fili in vita tua tenta animam tuam, & si fuerit nequam, non des illi potestatem: non enim omnia omnibus expediunt, & non omni animæ omne genus placet. Eccl. 37. v. 30.

XI. Itaque & hi qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas suas in benefactis. 1. Petr. 4. v. 19.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. MEns refugit credere, quod oculis corporeis non videt. A quibus quærendum est, si unquam viderunt differentiam inter hominem vivum & mortuum. Et ipsis respondentibus, quod magna sit differentia. Ergo in effectu & opere vidistis, animam esse creaturam & naturam magnæ virtutis atque potestatis, quia quidquid in corpore vidistis fortitudinis, pulchritudinis, sapientiæ, totum ex animæ virtute ac fortitudine procedit. S. Greg. l. 4. Dial. circa princ.

II. Ponamus ante mentis oculos ædificari domum, immensas moles levari, pendere magnas in Ibid.

in machinis columnas, quis, quæso te, hoc opus operatur? Corpus visibile, quod illas moles manibus trahit, an invisibilis anima, quæ vivificat corpus? tolle enim, quod non videtur in corpore, & mox immobilia remanent cuncta, quæ movere videntur visibilia corpora metallorum, qua ex re pensandum est, quod in hoc quoque mundo visibili nihil nisi per creaturam tuam invisibilem disponi potest. Nam sicut omnipotens Deus aspirando & implendo ea, quæ ratione subsistunt, & vivificat, & movet invisibilia: ita quoque invisibilia implendo movet, atque sensu vivificat carnalia corpora, quæ videntur. Sic ergo anima, licet invisibilis sit in natura, videtur tamen in opere, quod ab ipsa procedit.

S. Greg. Naz. or. 42. III. Idem homo & caro est, & spiritus: Spiritus quidem anima est propter gratiam, ut immortalis sit, tantique beneficii authorem laudet: Caro autem propter superbiam, ut per corpus patiatur, ac patiendo submoneatur, quod terra est, atque ita, si quando propter mentem efferatur, propter terram dejiciatur.

Aug. sup. Psal. IV. Anima justi est sedes sapientiæ.

Cypr. in prolog. V. Homo animam suam non cognoscens patienter Deum non intelligit.

Bern. s. 47 VI. Anima in carne inter spinas versatur.

Id. s. 28. VII. Anima sedes est Christi ubi libenter inhabitat.

Id. s. 38. VIII. Anima a Deo derelicta redire plerumque vult, & non potest, tanta est in reditu difficultas.

Aug. de ver. Dom. IX. Animæ medicina est, credere in Christo.

Idem de Civ. Dei. X. Anima etiam pessima, melior est optimo corpore.

Dignitas.

Hug. Vict. ap. Man. tr. 1. disc. 2. n. 6. XI. In ea Creator est, sub ipsa est mundus, propter ipsam factus; supra ipsam Deus, a quo, & ad quem, & propter quem ipsa facta est.

S. Aug. l. de anim. quant. c. 2. XII. Tanto major est omnibus creaturis, quanto ipsa magis conformis & similis Deo.

S. Greg. hom. 29. in Ev. XIII. Omnis creaturæ nomine signatur homo, omnis autem creaturæ aliquid habet homo, habet namque commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis: Si ergo commune habet aliquid cum omni creatura homo, juxta aliquid omnis creatura est homo.

S. Aug. l. cap. XIV. Qemadmodum fatendum est, animam humanam non esse, quod Deus est, ita præsumendum, nihil inter ea omnia, quæ creavit, Deo esse propinquius.

S. Aug. s. 44. ad FF. XV. Anima humana omnium creaturarum naturam participat, omne spirituale suum est, quia cælum habet ad manendum, Angelos ad congaudendum, gloriam ad habendum, & Trinitatem ad fruendum; de aliis vero creaturis, quia homine inferiores, illique subjectæ sunt, dubitari nequit: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves & boves universas, insuper & pecora campi, & volucres cæli, & pisces maris &c.*

S. Greg. l. cap. XVI. Anima similis est terræ per sensum, aquæ per imaginationem, aeri per rationem, firmamento per intellectum, cælorum cælo per intelligentiam: Similis est lapidibus per essentiam, arboribus per vitam, animalibus per sensum, hominibus per rationem, Angelis per intellectum, Deo per intelligentiam.

S. Greg. Naz. or. 42. XVII. Sic igitur Dei Filius hominem fabricatus, quasi alium quemdam mundum, ab eo qui aspectu sentitur, ipsum in eo collocat, magnum nimirum in parvo.

S. Ambr. lib. 6. ex c. 8. XVIII. Cognosce te, decora anima, quia imago Dei es; Cognosce te, o homo, quia gloria es Dei; audi, quomodo gloria; Propheta dicit: *Mirabilis facta est cognitio tua ex me*, hoc est, in meo opere mirabilis facta est majestas tua, in consilio hominis tua sapientia prædicatur.

S. Petrus Dam. l. 1. ep. 5. XIX. Spiritualis est Paradisus, mens sancta, mens munda atque ad sui conditoris imaginem signanter expressa, jure dicitur Paradisus, quæ & cælestium charismatum est fluentis irrigua, & tamquam fertilium arborum vel herbarum, sic virentibus sanctarum virtutum vernat germinibus adornata.

Hug. Car. in prov. XX. Dicitur anima templum Dei, & multis rationibus; In templo Deus adoratur, similiter in anima fideli. In templo offeruntur sacrificia, similiter in anima fideli: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies*. In templo sunt Cruces intus & extra; ita in anima debent esse Cruces intus per memoriam Passionis, & exterius per imitationem. In templo reponuntur Reliquiæ Sanctorum; sic anima fidelis debet semper recolere exempla Sanctorum. In templo est aqua benedicta, quæ fugat dæmones; ita in templo spirituali nostro debet esse aqua lachrymarum, qua fugatur diabolus.

S. Bern. s. 51. a. 2. c. 2. XXI. O quanto labore, & quam ferventi amore quæsivit animam amorosus Jesus; Virginis uterum vix egressus est, & dilectam animam more infantium vocat A A. A. id est anima mea, anima, anima, te quæro.

S. Th. ap. Man. dis. 10. n. 11. XXII. Omnes Angelos convocat ad congratulandum, non homini, sed sibi, quasi homo Dei Deus esset, & tota laus divina in ipsius inventione dependeret, & quasi sine ipso beatus esse non potest.

S. Chrys. hom. in Ps. 48. XXIII. Vis scire, quantum sit pretium animarum nostrarum? redempturus eam Unigenitus non mundum dedit, non hominem, non terram, non mare, sed suum pretiosum sanguinem; quo circa dicebat Paulus: *Empti estis pretio magno.*

S. Greg. Naz. or. 1. XXIV. Huc magistra lex tendit; huc inter Christum & legem interjecti Prophetæ, huc spiritualis legis perfector, & finis Christus; huc exinanita Deitas; huc assumpta caro; huc nova illa mixtio, Deus, inquam, & homo. Atque hæc omnia propter omnia, & pro uno illo generis nostri principe in unum coierunt.

S. Bern. s. 1. de adv. XXV. Mira quærentis Dei dignatio, magna dignitas hominis sic quæsiti, in qua si gloriari voluerit, non erit insipiens, non quod aliquid videatur esse tamquam a seipso, sed quod tanti eum fecerit ipse, a quo creatus est. Omnes enim divitiæ, omnis gloria mundi, & quidquid in eo conspicitur, minus est hac gloria, imo nec est aliquid in comparatione ejus.

S. Bern. s. 3. med. XXVI. Totus quidem iste mundus ad unius ani-

animæ pretium æstimari non potest; non enim pro toto mundo animam suam Deus dare voluit, quam pro anima humana dedit. Sublimius ergo est animæ pretium, quæ non nisi sanguine Christi redimi potuit. Quam ergo commutationem dabis pro anima tua, qui pro nihilo das illam? Nonne Dei Filius, cum esset in sinu Patris, a regalibus sedibus pro ea descendit, ut eam a potestate Diaboli liberaret? flevit ipsam, nec solum flevit, sed etiam morti se obtulit, ut prætiosi sanguinis sui pretio eam redimeret. Aspice mortalis, pro te datur hostia talis.

Id. s. 61. de int. D.m. XXVII. Quid majus his tibi facere potuit, quam ut ad similitudinem suam conderet factor tuus? attende igitur diligenter primæ conditionis tuæ excellentiam, & venerandæ Trinitatis imaginem in teipso agnosce.

Id. l. 1. de summ. bon. XXVIII. O homo; quid miraris siderum altitudinem & profunditatem maris? animi tui abyssum intra, & mirare, si potes.

S. Bern. l. 6. c. 1. XXIX. Magno pretio æstimata es, o anima, pro qua requirenda e summo cælorum Dei Filius descendit in uterum Virginis: Quis sapiens pro requirendo obulo itinere centum dierum voluntarie laboraret. Ergo magna quidem res est anima mea, pro qua requirenda Deus in mundum descendere dignatus est.

S. Bern. de dig. anim. n. 3. c. 3. XXX. Non custoditur magna diligentia a sapientibus res, quæ vilis est, sed pretiosa; in hoc profecto patet, quam pretiosa sit anima justorum, quando solus Dominus illius vult esse custos. Ps. 96. *Custodit Dominus animas sanctorum suorum.*

S. Aug. e. 11. l. de Civ. Dei c. 6. XXXI. Voluit ad se trahere per similitudinem, quas ad se trahebat per dilectionem; transisse ipsum video in pretium meum, tam copioso munere redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur.

Immortalitas.

S. Angel. a dia. ezr. princ. XXXII. Hujus autem rei (scilicet Immortalitatis) veritatem duo attestantur aperte. 1. Prompta voluntas, quam viri Spiritu Sancto pleni, videlicet Apostoli ac Martyres, qui in hoc errare non potuerunt, habuerunt, animas sic ponendi, ut in æternum viverent. Numquid enim Sancti Apostoli & Martyres præsentem vitam despicerent, & in morte carnis animas ponerent, nisi certiorem vitam animarum subsequi scirent? 2. Miracula Sanctorum; nam sicut vitæ animæ manentis in corpore ex motu deprehenditur membrorum; sic vita animæ post corpus in Sanctis pensanda est ex virtute miraculorum, quia per hoc arguitur, eos in bona fide fuisse mortuos; non autem in aliena fide fuerunt, nec pro alia mortui sunt, nisi quod animæ viverent post mortem.

Trismegistus in A sclep. XXXIII. Anima horizon est æternitatis & temporis; qua enim immortalis, æternitatis est particeps: qua vero corpori a Deo infusa, particeps est temporis.

S. Bern. s. 24. XXXIV. Quid indecentius, quam curvum recto corpore gerere animum?

S. Aug. in quod. ser. XXXV. Quid est, quod velis habere malum? dices mihi, nihil omnino. Non uxorem, non filium, non filiam, non servum, non ancillam, non tunicam, postremo non caligam; & tu vis habere malam vitam? rogo te, præpone animam tuam caligæ tuæ.

S. Bern. s. de diversis. XXXVI. Ad imaginem Dei facta anima rationalis, cæteris rebus occupari potest, repleri non potest; capacem enim Dei, quidquid Deo minus est, non implebit.

S. Chrys. l. de resur. XXXVII. Si animam negligamus, nec corpus salvare poterimus; non enim anima pro corpore, sed corpus pro anima factum est. Qui ergo quod primum est, negligit, & quod inferius est, extollit, utrumque corrumpit. Qui vero ordinem servat, & quod primum est, colit, etiamsi negligat, quod secundum est, per primi salutem salvabitur & secundum.

Orig. h. 2. in Cant. XXXVIII. Nisi cognoveris temetipsam, & agnoveris, pulchritudinis tuæ causas inde descendere, quod ad imaginem Dei facta es; quod nisi feceris, jubeo te exire, & in ultimis gregum vestigiis collocari, & hœdos pascere, illos scilicet, qui præ pravitate a sinistris statuti sunt.

S. Thom. Vill. s. in Dom. 19. Pent. XXXIX. O anima, si videres te ipsam? O si agnosceres tuam excellentiam & pulchritudinem, non ita te dejiceres ad amorem vilium terrenorum; quam pudendum est, generosam creaturam luto voluptatum fœdari, & sponsam cælestis Regis vilissimo æthiopi copulari?

S. Euseb. Emiss. h. de ipso XL. Nobilem vult esse vitam tuam, qui tibi commisit imaginem suam.

S. Ambr. l. 9. Exam. c. 7. XLI. Grave est ut de te dicat Deus, non agnosco colores meos, non agnosco imaginem meam, non agnosco vultum meum, quem Ipse formavi.

S. Bern. s. de miser. hum. XLII. Miser homo, ut miserum pascas corpus & vestias & carnis voluptatibus, quæ post paucos dies a vermibus devorabitur, satisfacias, sollicitus laboras, discurris, vigilas, & somnum non capis oculis, ut repleas ventrem, & pro anima tua; quæ Deo præsentanda est in cælis, cur non solicitus fatigaris?

S. Chr. in c. 3. Gen. XLIII. Cum tantæ sit excellentiæ anima, haud scio, quomodo nostrum subverterimus ordinem, & usque adeo inoleverit malitia, quæ in tantum cogit carnis concupiscentiis obsequi, ut deturbetur a throno suo Regina, cujus erat præsidere, ordinare, & imperare.

S. Bern. c. 11. de conv. ad Cler. XLIV. Unde hæc tanta pusillanimitas, & abjectio tam miserabilis, ut egregia creatura, capax æternæ beatitudinis, & gloriæ magni Dei, utpote cujus sit inspiratione condita, similitudine insignita, cruore redempta, fide dotata, spiritu adoptata, misera non erubescat se putredine hac corporeorum sensuum gerere servitutem.

S. Chrys. h. 23. in Gen. XLV. Quare non sicut visibilis corporis gerimus curam, ita & animæ, quæ incorporea & invisibilis? præsertim cum cura ejus levis sit & facilis, & nihil insumatur, neque laboretur.

Idem ho. de anim. XLVI. Magnopere deplorans confusam hominum animi dementiam, densamque ipsis incumbentem caliginem, invenire vellem speculam aliquam excelsam, quæ omnia mihi genera hominum cernenda subjiceret; vellem autem & vocem adipisci, quæ per omnes terminos resonaret, & omnibus, qui in terra sunt,

sunt, sufficere, ſtareque & vociferari, ac Davidica illa voce exclamare! *Filii hominum, usquequo gravi corde?* quomodo enim non absurdum eſt in corpore, ſi id qualiſcumque etiam morbus invaſerit, & medicos vocare, & pecunias expendere, & tolerantiam oſtendere; nec prius deſiſtere omnia ſacere, quouſque id, quod nos inſeſtat, amoverimus; cum vero anima in ſingulos dies ſtimulatur, præcipitatur, atque omni modo ſeipſam perdit, ne brevem quidem habere ſermonem?

S. Laur. Just. l. de Spir. an. inter. XLVII. Cum juxta humanæ uſum prudentiæ deteſtabile plurimum ſit, neglectis margaritis & gemmis, lapidum, qui ſternuntur in via, curam gerere, longe reprehenſibilius eſſe arbitror, contempta vita animæ, in ſola corporis incolumitate laborare.

S. Ambr. ſ. 21. in die Cin. XLVIII. In homine interiori facti ſumus ad imagioem Dei, in carne autem de limo terræ formati ſumus; & videte fratres, ſi juſtum eſt, ur caro de terra facta interdum bis in die capiat cibum, & anima noſtra, imago Dei, vix vel plures dies accipiat Dei verbum, cum tameo expediat nobis, ut amplius Dei imaginem, quam noſtram carnem honorare debeamus? qui enim de ſola carne cogitant, beſtiis, & pecoribos ſimiles ſunt, & qui ita agunt, jam in ſe Dei imaginem cootriverunt. S. Baſilius quoque hanc animæ cibandæ curam inſtantiſſime urget, ſuadetque, ut quotieſcumque corpus paſcimus, de anima quoque reſocillanda ſerio cogitemus. Quantocumque, inquit, corpus eſurit, & nutrimentum appetit, cogita, & animam tuam ſuo tunc cibo neceſſario reſocillari velle; & quemadmodum corpus, niſi pane ſuſtenterur, vivere nequit, ſic & anima, niſi ſpiritualis ſapientiæ alimento reficiatur, mortua eſt.

S. Laur. Just. l. 6. XLIX. Nihil rationabili anima pretioſius, nihilque poſſidendum eſt charius, quæ Dei eſt ornata imagine, Chriſti redempta ſanguine, atque ſanctorum Angelorum ſelicitate ditanda; hanc quiſquis ſemel amiſerit, ulterius recuperare non valet, etiam ex ipſa omnium ſanctorum interceſſione.

§. IV. EXEMPLA SACRA.

Dignitas.

Surius in vita. I. CHriſtus S. Carpo Cretenſium Epiſcopo relavit, tanti ſe facere quamvis animam, ut pro ea denuo mori, imo & inferni tormenta ſuſtinere paratus ſit.

L. 3. Insin. c. 47. II. Sed & S. Gertrudi quondam dixit: tanto adhuc charitatis dulcore erga te cor meum afficitur, ut ſi ſaluti tuæ expediret, aliterque felicitatem æternam conſequi non poſſes, vellem pro te ſola tolerare omnia, quæ toleravi pro toto mundo.

L. 4. rev. c. 19. III. S. Birgitta ab eodem audivit, dilectio mea erga hominem modo æque grandis, atque incomprehenſibilis erat ſicut erat tempore paſſionis meæ, quando per mortem meam ex nimia charitate liberavi omnes electos. Et ſi fieri poſſet, ut toties morerer, quot ſunt animæ in inferno, ego promptiſſima voluntate; & perfectiſſima charitate corpus meum traderem, eamdemque paſſionem & mortem pro qualibet anima ſuſtinerem, quam ſuſtinui pro omnibus.

IV. Eadem aliquando in judicio vidit, & audivit in judicio diabolum ſatentem, ſe majori impetu ferri in perniciem animarum, quam torrens violentus per campos rapi conſuevit. Cauſam deinde rogatus a Chriſto reſpondit: quia tu illas tantopere amas. *Penne-ſura p. 2. ſtanz. c. 27.*

V. S. Catharina Senenſis cum ſemel animæ pulchritudinem vidiſſet, tantam de iis æſtimationem concepit, ut, quoties operarium aliquem ſpiritualem tranſeuntem videret, pedum illius veſtigia exoſcularetur. *Surius in vita.*

VI. Eidem aliquando pro fœminæ peccatricis anima deprecanti, Chriſtus illius animam e corpore egredientem oſtendens, dicebat: Vides, Filia, homini merito pro ſalute rei tam pretioſæ & tam eximiæ pulchritudinis, omnes labores ſubeundum, & cum ego tanta pro ipſo fecerim, & paſſus ſim, homini non inferiora eſſe toleranda. *Ibidem.*

VII. B. Furſeo aliquando Angeli dixerunt, unicam beatis in cælo triſtitiam, id eſt, diſplicentiam naſci de perditione animarum. *Penne-ſu. l. c.*

VIII. David animam coram ſe poſitam eſſe, & in manibus a ſe portari dicebat (ad eum modum, quo rem aliquam pretioſam, nobiſque unice charam in manibus portare ſolemus) ſeu, quod idem eſt, ſeriam valde circa animam propriam reflexionem habebat, atque ideo Deo tantopere gratus, acceptuſque erat, ut de eo diceret: *Inveni virum ſecundum cor meum*, idem quoque univerſo generi humano ſumma, qua poterat, cum eloquentia inculcare nitebatur, ut tantum theſaurum, qualis eſt anima, toto animi conatu conſideraret, eique cuſtodiendo incumberet, ideoque omnes ad ſe auſcultandum convocabat dicens: *Venite, audite, & narrabo omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ*; Ubi Albertus Magnus ait: Narrabo, quanta fecit animæ meæ, ut ſciatis, quid faciat veſtræ, niſi per vos ſteterit. *Mans. diſc. 2. c. 1.* *Pſ. 65. 16.*

IX. S. Thereſia, quæ maxima & peritiſſima fuit vitæ ſpiritualis magiſtra, ſequentia meditationis altiſſima puncta ſuis ſpecialiſſime commendavit, & ut continuo in eorum mentibus verſarentur, præcepit, nimirum unicam eſſe animam, unicam eſſe vitam, unicam eſſe gloriam. *Ib. n. 10.*

X. S. Geltrudis virgo a cæleſti ſponſo ſuo cælitus edocta fuit, nimirum, ut quotieſcumque Chriſti crucifixi intueretur imaginem, illum unumquemque hominem his verbis alloqui credat? En vides, quomodo pro te ſum vulneratus in cruce? Si ſaluti tuæ expediret, vellem pro te ſolo tolerare omnia, quæ toleravi pro toto mundo. *Bloſ. in med. ſpir.*

XI. S. Carolus Borromæus, poſtquam in vaſtæ illius Diœceſis Mediolanenſis Archiepiſcopum electus fuit, firmiter apud ſe, numquam a ſua reſidentia procul abire aut manere velle decrevit, ſolitus dicere, paratum ſe eſſe Cardinalitiam deſerere dignitatem, ſi hæc illi accumulando animarum ſibi commiſſarum fructu impedimento foret, quarum unam pluris æſtimabat, quam omnes totius mun- *Vit. l. 1. c. 2.*

mundi dignitates. Legatur in ejus vita caput illud, in quo de ejus zelo salutis animarum tractatur: Refert enim vitæ ejus historiographus, hanc illi maximam valde fuisse solemnem, qua dicere solebat, unicam dumtaxat animam continuam pastoris cujusdam curam digne mereri; Unde cuidam Cardinali Episcopo, quem ne a sua diœcesi procul discederet, serio adhortatus fuerat, se excusanti dicendo, Diœcesim suam non admodum populosam esse quoad animas, eamque proinde facili negotio per alium substitutum administrari & gubernari posse, Sanctus Carolus summa cum solicitudine respondit, tametsi Diœcesis vestra multa animarum millia non contineat, attamen vel una tantum anima cujusvis magni pastoris præsentia dignissima existit. *Conc. 11. ad Cler.* Hinc in concione quadam exclamabat: O si videremus, quid sit e faucibus inferni animam unam liberare, non dubito profecto, quin hodie plurimi ad nos accederent, qui se oblatos fieri postularent, & non modo montes transirent; sed etiam apertissimis & maximis quibuscumque vitæ periculis sese exponerent, ubi spes aliqua esset, vel unius etiam animæ recuperandæ.

Ex Epist. an. 1559. XII. Cum Indiæ Prorex Constantinus admodum pius Goæ a præcipuis Regni Administratoribus, suisque Consiliariis admoneretur, quod Regia vectigalia non parvam jacturam acceptura essent, si tantis impensis Christianorum conversioni intendere vellet, vere ac sapienter respondit, plus ad regni statum amplificandum, & splendorem Regis mei conducit, vel unus abjectissimi mancipii in hac Insula conversio, quam divitiarum immensa copia, vel naves pipere aliisque aromatibus plenissimæ; firmiter enim apud se statuerat, omnia sua in discrimen dare pro unius animæ conversione & incolumitate.

Immortalitas.

S. Aug. Epist. 100. XIII. Non erit abs re, hoc loco recensere historiam, quam habet S. Augustinus in Epistola ad Evodium scripta de Gennadio rerum naturalium scientia apprime imbuto, de immortalitate tamen animæ dubitante his verbis: Gennadius medicus dubitabat aliquando cum adhuc esset adolescens, & in his eleemosynis ferventissimus, utrum esset ulla vita post mortem. Hujus igitur mentem opera misericordiæ, quoniam Deus nullo modo desereret, apparuit illi in somnis conspicuus juvenis & dignus intendi; eique dixit, sequere me:. Quem dum sequeretur, venit ad quandam civitatem, ubi audire cœpit a dextera parte sonos suavissimæ cantilenæ, ultra solitam notamque suavitatem. Tunc intento quidnam esset, ait, hymnos esse beatorum atque Sanctorum. Sinistra autem parte quid se vidisse, retulit, non satis memini. Evigilavit, & somnium fugit, tantumque de illo, quantum de somno cogitavit. Alia vero nocte ecce idem ipse juvenis eidem rursus apparuit, atque ab illo, utrum cognosceretur, interrogavit. Respondit iste, quod eum bene, planeque cognosceret. Tunc ille quæsivit, ubi se nosset: nec memoriæ defuit, quid iste identidem responderet: totumque visum illud, hymnosque sanctorum, ad quos audiendos eo duce venerat, qua recentissimos recordabatur, facilitate narravit. Hic ille percunctatus est: utrumnum id, quod narraverat, in somniis vidisset, an vigilans? Respondit in somnis. At ille, bene, inquit, recolis: verum est, in somnis illa vidisti: sed etiam nunc in somnis te videre scias. Hæc cum audisset iste, ita esse credidit, atque id responsione firmavit. Tunc qui hominem docebat, adjecit, & ait: Ubi est modo corpus tuum? Ille respondit: in cubiculo meo: scisne, inquit ille, in eodem corpusculo nunc illigatos esse & clausos, & otiosos oculos tuos, nihilque illis oculis te videre? Respondit: scio. Tunc ille: Qui sunt ergo, inquit, isti oculi, quibus me vides? Ad hoc iste non inveniens quod responderet, obticuit. Cui hæsitanti ille, quod his interrogationibus docere moliebatur, aperuit: & continuo, sicut, inquit, illi oculi carnis tuæ utique in dormiente atque in lectulo jacente nunc vacant, nec aliquid operantur, & tamen sunt isti, quibus me intueris, & ista uteris visione: ita cum defunctus fueris, nihil agentibus oculis carnis tuæ vita tibi inerit, qua vivas, sensusque, quo sentias. Cave jam deinceps ne dubites, vitam manere post mortem. Ita sibi homo fidelis ablatam dicit hujus rei dubitationem: Quo docente? nisi providentia & misericordia Dei.

Baron. t. 1. ann. 443. XIV. Michael Mercatus, S. R. E. Protho-notarius, narrabat de avo suo, eodem, quo ipse nomine nuncupato, Michaele Mercato seniore, cui cum Marsilio Ficino nobilissimi ingenii viro summa intercedebat amicitiæ consuetudo, parta & aucta philosophicis facultatibus, in quibus Platonem ambo affectabantur auctorem. Accidit autem aliquando, ut ex more, quidnam post obitum superfit homini, ex ejusdem Platonis sententia, non tamen sine trepidatione, deducerent, quæ labantia, Christianæ fidei Sacramentis fulcienda essent: eo enim argumento extat Marsilii ad ipsum Michaelem Mercatum erudita quidem epistola de animi & Dei immortalitate. Cum vero inter disserendum eorum progressa longius fuisset disputatio, eam ad calcem perductam illo clauserunt corollario, ut juncta simul dextera pacti fuerint, uter eorum ex hac vita prior decederet (si liceret) alterum de alterius vitæ statu redderet certiorem. Quibus inter se conventis, ambo jurati ab invicem discessere. Interlapso autem haud brevi temporis spatio, evenit, ut, cum summo mane idem Michael senior in philosophicis speculationibus vigilaret, exinopinato strepitum velociter currentis equi, ejusdemque ad ostium domus cursum sistentis audiret, vocemque simul Marsilii clamantis: O Michael, ó Michael, vera vera sunt illa! Ad vocem amici Michael admiratus, assurgens, fenestramque aperiens, quem audierat, vidit post terga, ad cursum iterum acto equo candido: prosecutus est eum voce, Marsilium, Marsilium invocans, prosecutus & oculis, sed ab eis evanuit.

Sic ipse novi casus stupore affectus, quid de Marsilio Ficino esset, solicitus perquirendum curavit (degebat ille Florentiæ, ubi diem clausit extremum) invenitque eumdem illa ipsa hora defunctum, qua eo modo auditus & visus est sibi. Quid tum ipse? licet enim antiquæ probitatis vir esset, innoxiamque & proficuam omnibus vitam hactenus excoluisset (prout decebat vere Philosophum) ex eo tamen tempore, valedicens Philosophicis disciplinis, solius christianæ Philosophiæ, cæteris eminentioris, propensior cultor effectus, quod reliquum fuit temporis, mundo defunctus, soli vitæ futuræ vixit, specimen edens absolutissimi omnibus numeris christiani, qui inter Philosophos sui temporis magna cum laude claruerant, nulli secundus.

2.Reg.12. v.23. XV. S. David mortuo Filio ex Bersabea suscepto, dicebat: *Ego magis vadam ad eum, ille vero non revertetur ad me*: Ergo superstitem credidit, quia non itur ad quempiam non existentem.

2. Mach. 7. v. 11. XVI. *E cælo ista possideo*, (dicebat unus ex Filiis Machabæorum) *sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero*.

3. Reg. 3. &c 10. XVII. Elias audiens Filiæ Sareptanæ Filium mortuum, oravit ad Deum his verbis: *Domine Deus meus, revertatur obsecro anima Pueri hujus in viscera ejus*. Et exaudivit Dominus vocem Eliæ, & reversa est anima pueri ad eum, & revixit.

Tob.2. v. 18. XVIII. Tobias ad domesticos dixit: *Filii Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam numquam mutant ab eo*. Iterumque postea dixit: *Et nunc, Domine, secundum voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi spiritum meum; expedit enim mihi mori magis, quam vivere*.

Ib. 3. v.6. 2. Mach. 6. v. 26. XIX. Cum Eleazarus ad mortem raperetur, inter alia dixit: *Etsi in præsenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum omnipotentis Dei nec vivus, nec defunctus effugiam*.

2. Mach. 14. v. 46. XX. Razias stans super grandem petram præruptam, & jam exanguis effectus; complexus intestina sua, utrisque manibus projecit super turbas, invocans Dominatorem vitæ ac Spiritus, ut hæc iterum illi redderet, atque ita vita functus est.

2. Mach. cap. 7. XXI. Cum septem Fratres Machabæi cum matre ab Antiocho apprehensi cogerentur edere contra fas carnes porcinas, & flagris & taureis cruciarentur, mater supra modum mirabilis & bonorum memoria digna, quæ pereuntes septem filios, sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spem quam in Deo habebat, singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia, & fœmineæ cogitationi masculinum animum inferens, dixit ad eos. *Nescio qualiter in utero meo apparuistis, neque enim ego spiritum & animam donavi vobis, & vitam, & singulorum membra non ego compegi. Sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & spiritum vobis iterum cum misericordia reddet & vitam, sicut nunc vosmetipsos ipsos despicitis propter leges ejus*.

XXII. Dum ab adversariis Evangelii lapidaretur Stephanus, invocabat Christum dicens: *o Domine Jesu suscipe spiritum meum*. Act. c. 7.

Vilipensa.

XXIII. Thomas Cantipratanus refert de impio quodam homine, quod, dum in publica quadam taberna in quorumdam epulonum contubernio constitutus, quosdam audisset de rebus alterius vitæ miscere sermones, is, effuse illos deridens dixerit, animas corporibus mortuis etiamnum superstites immortaliter vivere, merum esse sacrificulorum & Monachorum somnium, atque commentum: quod cum a combibonibus cum applausu exceptum fuisset, acciderit, quod eorum societati vir quidam se jungeret, proceræ staturæ, complexionisque, ut videbatur, fortis & robustæ, qui & ipse potum sibi dari postulabat; cumque qua de re inter se colloquerentur, sciscitatus fuisset, impius ille temere, de animabus post mortem etiamnum vitam agentibus sermonem esse, responderit; subjunxeritque: *si quis animam meam a me sibi comparare vellet, illam utique bono, facilique ei pretio divenderem*, comparatumque inde lucrum potando consumerem: quam pollicitationem procerum hocce monstrum grato animo accipiens, se ejus animam sibi pacto æquo pretio comparare paratum esse dixit: convenitur inter utrumque, moxque promissa pecunia exsoluta, non prius a potando cessatum est, donec receptum pro anima pretium in multam usque noctem crapulando abliguritum fuisset; tum vero personatus ille gigas combibonibus tempus jam adesse dixit, quo domum quisque suam ut repeteret, nox ipsa serotina suaderet; rogavit tamen, ut, priusquam sibi mutuo vale dicerent, causam quamdam in qua ipsos constitueret Judices & arbitros, æquitate servata dirimerent quam proinde in hunc fere modum iisdem enarravit: est, qui equum aliquem funi seu capistro alligatum, justo pacto persoluto pretio, sibi comparavit, dum vero equus extradendus, numquid justitia postulat, ut & funis sive capistrum, quo cum alligatus fuerat, pariter extradatur? Omnes idipsum æquissime a venditore fieri debere, incunctanter responderunt; Inter hos vero temerarius ille sacrilegus, mysterium propositæ quæstionis advertens, impallescere, fugataque crapula toto corpore contremiscere cœpit, qui proinde ab hoc personato gigante, qui verus dæmon erat, in aera sublevatus, & in æternam damnationem abductus, nusquam amplius comparuit. Inimici nostri sunt judices. Ecce qualiter ipsemet dæmon, qui nobis corpus animæ (in summum ejus præjudicium) præhabendum esse suadet, eamdem tamen permagni faciat, talisque præcellentiæ esse censet, qualis equi, si cum fune seu capistro comparetur: Quam igitur delirat ille, qui tantopere sibi in fune seu capistro, cui animal alligatum fuit, complacet, ut, ne illud amittat, equum negligat, & fame extingui patiatur? Thomas Cant. l.2. apum c. 36. p. 2.

XXIV. In vitis Patrum de sancto quodam Eremita scribitur, quod, cum Cellam suam egressus sorte fortuito mulierem quamdam ele- Mans. disc.11.n. 21.

gan-

gantissime exornatam habuisset obviam, intra semetipsum suspirans, propriam tacitus reprehenderit animam, dolendo, quo illam non iis adornasset virtutibus Christianis, ut Deo magis placere posset, sicut hæc mulier corpus suum summa cum assiduitate composuerat, cultissimoque mundo muliebri condecorarat, ut placeret hominibus, seu potius incautas animas seduceret.

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

Hist. Soc. p. 1. l. 16. n. 113. I. S. Ignatius, si quandoque homines ipsi occurrerent, considerans animarum a Christo redemptarum splendorem ac pretium, vix interdum lætitiæ æstuantis vim, ne se extra effusius proderet, temperabat.

Epist. S. Xav. II. S. Franciscus Xaverius, cum parvulum quemdam ad cælos transmisisset, dicere auditus est, hoc sibi præmium sufficiens esse pro tam longinquo & molesto itinere in Indiam suscepto, quod scilicet unam animam cælo transmisisset.

Vide plura in hac Bibliotheca. V. Zelus §. VI.

§. VI. EXEMPLA PROFANA.

Plutarch. I. ANaxarcus a Nicocreonte Cypri Tyranno captus, & malleis ferreis in saxo excavato contusus, tunde, inquit, tunde bene Anaxarchi carnes & ossa, Anaxarchum autem, id est, animam illius, velut potiorem hominis partem, nequaquam tundens.

Ælianus l. 13. II. Cercidas Megapolitanus cum in morbum incidisset, & quæreretur, num libenter moreretur? quidni, ait; videbo enim post mortem viros in omni scientiarum genere doctissimos, ex Philosophis Pythagoram, ex Historicis Hecatæum, ex Poetis Homerum, ex Musicis Olympum, qui suis litterarum monumentis immortale sibi nomen pepererunt.

Beyrlinck in theatro vit. hum. v. ead. III. Cum Michael Mercatus & Marsilius Ficinus de immortalitate disputanter inter se convenissent, quod qui prior eorum moriturus esset, apparere, & quid de animabus post vitam ageretur, significare deberet, accidit, ut paulo post Michael studiis intentus, equum celeri gressu ad ædes suas accurrentem, simulque vocem istam audiret: O Michael, Michael, nimis vera sunt omnia, quæ de immortalitate discurrimus; cumque iterum equus abiisset, Michael inquirens, quid circa Marsilium ageretur; audivit eum mortuum esse, simulque decrevit, non profanæ amplius, sed cælesti Philosophiæ exercendæ & docendæ reliquum vitæ impendere.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Senec. ep. Mansi di. sc. 2. n. 10. I. SIcut qui in alieno habitant, multis anguntur incommodis, semper de aliqua domicilii parte queruntur, ita animus nunc de capite, nunc de pedibus, nunc de stomacho, nunc aliud de alio queritur, significans se esse non in suo domicilio, sed unde brevi sit emigrandum.

II. Sicut Reges & Magnates, postquam sublime aliquod valdeque magnificum erexerunt palatium, vel civitatem aliquam a fundamentis erexerunt, aut notabiliter restaurarunt, aliquam sibi in loco conspicuo erigere solent statuam, effigiem ipsorum & similitudinem ad vivum repræsentantem, ut posteritati in futuris sæculis, quisnam fabricæ illius auctor, & fundator sit, manifestum fiat: Eodem quoque modo Deus, postquam vastam hanc mundi machinam creavit, ut deinceps, quia auctor illius fuisset, clare ab omnibus agnosci posset, statuam aliquam imaginem & similitudinem suam exacte referentem, fabricare & erigere voluisse videtur, dum hominem condidit, qui velut parvus quidam mundus erat, ut ex hujus tam nobilis creaturæ aspectu deveniretur in notitiam Creatoris. Unde Vener. Beda super illa verba: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*: ita exponit: Id est, luminosus vultus tuus impressus est nostræ animæ, ut sit dictum ad similitudinem quasi vultus Dei, ita expresse sit in anima nostra, sicut in aliqua statua expressa est alicujus vultus imago, juxta quod dictum est: *Formavit Deus hominem ad imaginem & similitudinem sui*. *Ib. disc. 1. n. 1.*

III. Sicut æs statuæ ejusdem non est cum Rege substantiæ, sed tamen hanc ausi ludere, pœnas dederunt; sic & in hominibus, etsi non ejusdem cum Deo substantiæ sint homines, sicut neque revera sunt, verumtamen imago illius vocati sunt. *S. Chr. h. 2. ad pop.*

IV. Sicut Deus est Pater, Deus est Filius, Deus est Spiritus Sanctus, non tamen tres Dii, sed unus est Deus, & tres personæ, ita anima est intellectus, anima voluntas, anima memoria, non tamen tres animæ, sed una anima & tres vires; At vero paulo ante dixerat: Sicut ex Patre generatur Filius, & ex utroque procedit Spiritus Sanctus, ita ex intellectu generatur voluntas, & ex his ambobus procedit memoria. *S. Bern de int. dom. c. 47.*

V. Sicut Deus nomine caret, ideoque incomprehensibilis est, ita nomine carens, & ignota spiritualis & immortalis animæ tuæ substantia, ad imaginem & similitudinem typicam nomine carentis & incogniti atque immortalis, substantiam ullus hominum, qui a sæculo fuerunt, unquam novit. Ex hac autem incomprehensibilitate Nyssenus aliam quandam analogiam & similitudinem inter animam & Deum deducit, dicens: quod percipi, cognoscique non potest, nullius alterius rei est argumentum, quam illam vere ac proprie incomprehensibilis Dei esse imaginem. *S. Greg. Nyss. ap. Mansi disc. 6. n. 4.*

VI. Sicut Deus Spiritus est, sic & anima Spiritus dictus est; Deus est immortalis, inquit S. Bernardinus, anima est immortalis, & si justa est, cum Deo victura in secula seculorum. Sicut Deus, inquit idem Sanctus, est interminabilis, & infinibilis, ita anima, licet habeat principium, numquam habebit finem. Creata est, inquit S. Bernardus, vita a vita, simplex a simplici, immortalis ab immortali, accepit, etsi non esse, posse tamen esse beatam: summo proinde gradui quantum licet appropians. *S. Aug. de spir. & an.*

S. Aug. ubi sup. c. 18. VII. Sicut Deus ubique est totus in toto mundo, & in omni creatura sua: sic anima ubique tota in toto corpore suo, tanquam in quodam mundo suo; sicut enim Deus in omni loco præsens existit, eodem modo de anima ratiocinari possumus, ac proinde S. Ambrosius de illa ita scribit: Diffusis cogitationibus atque consiliis huc atque illuc vagatur, quæ considerando spectat omnia, dum in Italia commorantes, inquit idem Sanctus Doctor, de Orientalibus & Occidentalibus cogitamus, nosque illis, qui Persiam inhabitant, adesse putamus, eodem, mox momento oculum cogitationis nostræ in Africam dirigere possumus; sequimur proficiscentes, inhæremus peregrinantibus, copulamur absentibus: alloquimur separatos, defunctos quoque ad colloquium suscitamus, eosque ut viventes complectimur. Anima nostra alis imaginationis, cogitationum, discursuum, & desideriorum suorum, in unico momento ab uno polo volat ad alterum; jam est in cælo, mox in abysso, amplectitur, & pervagatur totum universum, & absque eo, quod illum locum tangat, in millenis præsens esse repetitur locis diversis. Unde S. August. id considerans ait: spectat omnia, videt absentia uno momento, sensus suos per totius orbis fines & mundi secreta circumfert, descendit ad inferna, ascendit inde, versatur in cælo, adhæret Christo, conjungitur Deo.

S. Bern. de dign. anim. VIII. Sicut Deus causa est in mundo, inquit S. Bernardinus, incrementi in plantis, herbis, floribus, fructibus, &c. sic anima causa est in corpore augmenti cujuslibet membri.

Ps. 134. v. 6. IX. Sicut Deus omnia, quæcumque voluit, fecit in cælo, & in terra, & in omnibus abyssis, educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam fecit, qui producit ventos de thesauris suis, sic quoque anima liberi arbitrii sui dominio a Deo adornata operatur, quicquid ei liber, nunc ridet, mox plorat, nunc irascitur, mox se benignam exhibet, & voluntatis suæ dominam. Una in essentia, in-*S. Bernardinus ubi supr.* quit S. Bernardinus, trina in potentiis nobilissimis, libero arbitrio prædita, & dominio in res omnes corporeas. Hinc S. Thomas de Villanova, Grandis, ait, humanæ naturæ dignitas, altissimaque prærogativa est, ut ad Dei imitationem ipsa quoque quodammodo sui juris sit, & suo arbitrio derelicta.

S. Aug. l. 1. X. Sicut Deus est incorruptibilis, incorporeus, invisibilis, immortalis, ita anima pariter nulli subjecta est corruptioni, non illam humorum malignitas alterat, aeris pestilentia non inficit, non illam cogit violentia motus, non afficit illam intemperies elementorum, indivisibilis est, immortalis, æterna, invisibilis est oculis nostris, tametsi videri possit ab oculis Creatoris: Immortalis est anima, inquit S. Augustinus re a Creatoris sui similitudine discrepare videatur; non enim poterat esse imago & similitudo Dei, si mortis termino clauderetur.

S. Bernardinus de dign. hom. S. 31. XI. Sicut Deus stans in toto mundo omnia vario modo ornat, ita anima stando in corpore variat diversimode membra, dando unicuique varias & mirabiles operationes; nam oculo dat visum, naribus odoratum, auribus auditum, pedibus gressum.

XII. Sicut Deus non continetur ab universo, sed continet illud, sic secundum Damascenum lib. 1. c. 18. anima non continetur a corpore, sed continet illud; sicut Deus implet totum mundum, sic & anima totum corpus humanum. Plena & occupata sunt omnia suo auctore, inquit Tertullianus, ita quoque in toto microcosmo, id est, parvo mundo corporis humani nullum est invenire punctum, quod non vivificetur ab anima. *Idem l. c.*

XIII. Sicut Deus regit, & gubernat orbem, inquit S. Bernardinus, sic anima vegetat, conservat, vivificat, regit, & gubernat corpus: sicut Deus stabilis manens dat cuncta moveri, ita anima in corpore quiescendo facit humores discurrere per corpus, & membra movet diversimode secundum corporis dispositionem, & prout placet ipsi animæ. *Idem.*

XIV. Sicut Deus non inficitur sordibus orbis, quamvis totum impleat orbem; velut sol qui non inficitur luto; sic animus non inficitur corporea sorde, quantumcumque sordescat caro. *Idem.*

XV. Sicut Deus unitam sibi humanam naturam primo habuit passibilem, & postea gloriosam; sic anima primo juncta est carni passibili, demum glorificanda in cælo. *Idem.*

XVI. Sicut, quandiu aurum terræ commixtum est, auri nomen non habet, ita quoque anima, quamdiu bonis temporalibus & terrenis immersa conspicitur, Spiritus nomen minime meretur. Et ideo, quando anima Spiritus potius, quam caro dici mereatur, S. Ambrosius his nobis verbis declarat: Ut possit quis dicere, inquit, anima mea in manibus meis semper erit, non in carne sit, sed in spiritu sed quando hoc fiet? Erit, si se terrenis non immisceat. *Mansi disc. 18. de an.* *S. Ambr. in c. 38. Isaia.*

Dignitas.

XVII. Sicut pupilla oculi, cum sit exigua, tamen est vas ingens, quoniam intuetur una cælum, astra, solem, lunam, urbes, & alias creaturas; & eodem modo, quo conspiciunt in illa parva pupilla oculi simul, & eodem modo efformantur & effinguntur, hoc modo se mens habet in corde; ipsum cor est vas quoddam exiguum, ibi tamen Deus, ibi Angeli, ibi vita, & regnum, ibi tamen Apostoli, & cælestes orbes, ibi thesauri gratiæ, ibi sunt omnia. *S. Macarius hom. 46.*

XVIII. Sicut si Rex palatium aliquod comparaturus, pro quo emendo centum auri milliones abunde sufficerent, ipse nihilominus pro eo omnes thesauros impenderet, omniaque regna sua obæraret, de eo utique dicere possemus, quod palatium istud infinito pretio dignum esse æstimaret; ita cum Deus noster pro animæ redemptione non mundum, non cælum empyreum, non universam Angelorum naturam & multitudinem, non denique unam tantum pretiosissimi sanguinis stillam, quæ universæ terræ, cælo & Angelis, simul & collective sumptis, large præponderabat, erogarit, facile tibi est hinc indicare, quanti hanc animam fecerit, & æstimarit. *Mansi disc. 22. n. 2.*

XIX. Sicut experientia constat, nonnullas in- *Idem disc. 22. n. 10.*

invenire imagines in tali situ & positura depictas, ut oculos suos in te solum directos habere videantur, absque eo quod, alios respiciant, non obstante, quod eodem tempore in plures alios oculos suos defixos teneant: Eodem modo Redemptor noster in cruce suspensus velut viva æterni Patris sui imago, divinæ pietatis suæ oculo unumquemque nostrum, in particulari respicit, haud secus ac si copiosissimus passionis suæ fructus ad alios minime extenderetur, unde laudabilissimus usus obtinuit, quod imagini *Ecce homo* verba illa subscribi soleant: vide, quæ pro te patior.

S. Bernardinus de dign. an. c. 11. XX. Sicut fatuus esset, qui optimum æquum extra ad pluviam poneret, & quadrigam optime in stabulo custodiret; sic quoque fatuus est qui diligenter custodit corpus & de anima sua nihil curat.

r. Tiss. de s. an. famil an. XXI. Sicut corpus, nisi pane sustentetur, vivere nequit, sic & anima, nisi spiritualis sapientiæ alimento reficiatur, mortua est.

Anonym. XXII. Sicut sigilli aut imaginis præstantia ac dignitas ex dignitate objecti repræsentati, aut ideæ colligitur, ita, cum anima sit ad imaginem Dei facta, merito summam quoque ex eo dignitatem æstimationemque haurire creditur.

Granat. in locis com. v. eod. XXIII. Sicut in nucibus, amygdalis & similibus fructibus præcipua pars nucleus est, cortex vero theca tantum & receptaculum est; sic anima quoque præcipua pars hominis censenda, & ab ea, non a corpore velut cortice, dignitas, & præstantia nominis metienda est.

Immortalitas.

Anonym. XXIV. Sicut naturalis appetitus materiæ, quo appetit aliam formam suscipere, argumentum est corruptionis omnium rerum materialium; ita e contrario appetitus naturalis æternitatis, qui in anima nostra est, immortalitatis est argumentum; alioqui enim perperam instituta esset natura, si ea rei impossibilis naturalem nobis appetitum inseruisset, cum is omnino frustra esset.

Cura.

Anonym. XXV. Sicut ille maritus, qui uxorem dominari permitteret, & ad vilissima quæque domus servitia se persuaderi ab illa sineret, merito ab omnibus ut insanus rideretur: ita non minus ille homo Deo, Angelis, & dæmonibus risum movebit, qui animam suam a corpore, velut consorte, ad vilissimom rerum creaturarum amorem & usum abduci patitur.

Idem. XXVI. Sicut is, qui ancillam optime vestiret, & pasceret, dominæ vero ipsi nonnisi laceras, sordidasque vestes, ac cibum, potumque vilissimum offerret, merito imprudens ac stultus censeretur, ita minorem stultitiam committere putandus est, qui neglectæ animæ cura, omnem solicitudinem in corpore bene tractando impendit.

§. VIII. MOTIVA.

S. Bernardinus S. 31. de dign. anim ar. 1. c. 3. I. **D**ignitas animæ; quæ colligitur ex quatuor capitibus. 1. *Ex pulchritudine illius*, de qua S. Bernardinus dixit: si formarentur tot empyrei cæli, quot sunt aquarum guttæ, quot sunt grana arenæ maris, omnis pulchritudo eorum simul sumpta non posset æquari pulchritudini unius animæ. Et paulo post: Pictor atque Creator animæ ipsa sapientia est, cujus sapientiæ non est numerus, Deus scientiarum Dominus est; ad creandum hominem infinita potentia usus est, voluit eadem infinita potentia & sapientia sua formare animam ad imaginem & similitudinem suam. Mensura pulchritudinem Dei, ad cujus imaginem facta est. Mensura & potentiam, qua potuit: sapientiam, qua novit, & voluntatem, qua voluit sic eam creare, & intelliges pulchritudinem ejus. 2. *Ex creatione animæ*, de qua sic loquitur S. Laurentius Just. Si id ex te, inquit, nequis addiscere, disce ab eo qui creavit cælum, terram, maria & cuncta, quæ in eis sunt, qui fecit singula, quanti sint, quoniam singulis impertitus est, quicquid habent decoris, quicquid virtutis, quicquid æstimationis & pretii, iste docebit, quanti sit anima hominis, illam ipse magni pendit, qui opus suum agnoscit: pro eruditione ejus universi fecit hanc machinam, ipsiusque eam subjecit imperio, non ut inhæreat illi, fruitionemque captaret ex illa, sed ut eruditus per illam, ascenderet ad notitiam ejus, qui fecit omnia. *S. Laur. Justin. in festo S. Th.* 3. *Ex Incarnatione*, de quo motivo sic discurrit Josephus Mansi: si civitas ista, quam inhabitas, a valido quodam exercitu quaquaversum obsessa, ad extremom redacta esset, adeo ut jactura illius secundum vires humanas esset irreparabilis, Deus autem e cælo copiosas dimitteret Angelorum phalanges, quæ pro tui solius defensione adversus hostes dimicando pugnarent, simulque per Angelum quemdam totum tibi faceret, hoc se tibi submisisse auxilium, ut periculum istud indeclinabile evadere posses, jamque reipsa obsidione soluta hostem non solum totaliter dissipasset, verum insuper te in totius universi Monarcham sublimasset; haud dubie favorem hunc inauditum & minime imaginabilem tibi singulariter præstitum permagni æstimares mistica animæ tuæ Hierosolyma in potestatem inimici per peccati obsidionem redacta erat, cum ecce Deus pro illius liberatione, non jam Angelos misit (licet per illos pacem intimari fecerit, *Et in terra pax*) sed ipsemet in propria persona de cælo in hanc miseriarum vallem descendit. *Propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, &c.* Tibi vero speciatim, quo fine id fecerit, his verbis insinuat dicens: *Propter te sustinui opprobrium operuit confusio faciem meam.* 4. *Ex Redemptione*; quod motivum S. Bernardinus sic proponit: Quod si quis quandam pretiosissimi sanguinis Christi guttam penes se haberet, quanta illam reverentia & cura custoditurus esset? Sed quantum debes habere charam unam animam, pro qua totus sanguis Christi est sparsus? Similem fere conceptum S. Bernardus, his verbis utens, ait: Si stillantem de cruce Domini sanguinem collegissem, essetque repositus penes me in vase vitreo, quod portare sæpius oporteret, quid animi habiturus essem in discrimine tanto? certe pretiosissimum animarum thesaurum servandum accepi, pro quo Christus mercator non

Mans. disc. 44. n. 14.

S. Bernardinus S. 40 de anim. dig.

S. Bern. S. 1. de Adv.

non insipiens, id est, ipsa sapientia Patris, totum suum sanguinem fudit. Quid ergo infelix, quo me vertam, si quod sibi Christus proprio sanguine pretiosius judicavit, contigerit negligentius custodire? utique non solum irreparabile super nos redundabit æternæ damnationis damnum; verum, tamquam conculcati sanguinis Agni immaculati rei, severissime puniemur. Optime igitur Eusebius Emissenus nos monet dicens: custodiamus ergo solicite, quod tanti cruoris commercio Christus redemit; reus itaque erit non parvi pretii, sed sanguinis Christi, qui violat, & commaculat animam, Christi sanguine & passione mundatam. Quod beneficium maxime augetur ex eo, quod pro una etiam sola æque omnia pati paratus fuisset: unde par (inquit S. Chrysostomus) esse declarat, ut quisque nostrum non minus agat gratias Deo, quam si ob ipsum solum advenisset: neque enim recusaturus fuisset, vel ob unam, tantam exhibere dispensationem, adeo singulum quemque hominem pari charitatis modo, diligit, quo diligit orbem universum.

S. Chrys. in c. 2. ad Galat.

II. *Æquitas*: quæ iterum ex tribus capitibus colligitur. Primo *ex unitate animæ*, de qua sic discurrit S. Chrysostomus. Si in corpore, inquit, quamvis infinitis coronis redimitus sis, corpus interim habeas natura morbidum & insanabile, etiamsi regnum totum impenderis, ut etiam innumerabilia corpora, & urbes, & pecunias adjicias, non poteris corpus corrigere, quanto id magis in anima? omnia duplicia dedit Deus naturæ nostræ, duos oculos, duas aures, duas manus, duos pedes, ut si alterum horum læsum sit, per alterum indigentiam relevemus. Animam vero unam nobis dedit, hanc si perdiderimus, quonam pacto vivemus? Quod confirmans S. Ephrem: non est nobis, ait, certamen de pecuniis, quarum jacturam licet quis fecerit, alias pro illis rursus comparare sibi poterit: de anima nobis periculum, quam si perdiderimus, non amplius recuperare poterimus, juxta quod scriptum est, *quid prodest homini, si mundum &c.* Unde naturalis ingenii censura exigit, ut tanto unaquæque res pluris æstimetur, & diligentius custodiatur, quanto magis est proficua, illiusque amissio majorem possidenti jacturam facit, uti recte concludit S. Laurent. Justin. Secundo *ex corporis cura*: de qua sic discurrit S. Thomas Villanova. O si sanandis animæ passionibus eam adhiberemus curam, quam curandis corporum ægritudinibus adhibemus! quid non sustinet, quid non patitur ægrotus pro recuperanda salute? Atroces ustiones, horribiles incisiones, amaras potiones, diuturnas inedias faciles reputat, dummodo concupitam recuperet sanitatem; sed si animæ languor curandus est, quicquid injungitur, durissimum est: modico vino abstinere non sustinet lubricus, exiguo lucro privari non sustinet avarus, & modicum humiliari non tolerat ambitiosus: flocci penditur animæ perpetua vita, & mortalis corporis amittenda salus supra modum diligitur. Unde recte infert S. Chrysostomus: Quam defensionem habebimus? aut quam veniam? cum corporis ægrotantis, ubi & argentum expendendum est, & medici accersendi, & dolor magnus perferendus, tantam habeamus curam, animam vero negligamus? Præsertim neque argentum expensuri, neque negotium aliis exhibituri, neque dolores subituri, sed absque his omnibus electione & voluntate sola omnino corrigere nos ipsi valentes, & exacte scientes, quod nisi id fecerimus, extremum luituri simus supplicium. Tertio *ex ratione reddenda*; nam, ut iterum S. Thomas Villan. recte advertit, grandis honor, sed grandis timor; ex hoc pensandum nobis est, cum quanto timore & solicitudine cavere debet anima justi, ne forte in ea aliquid turpe aut indecens inveniatur, quod oculos tantæ Majestatis offendat.

S. Chrys. apud Mans. dis. 6. n. 1. 14.

S. Ephr. t. de vit. in prd.

Laurent. Just. de ip. an inter.

S. Chrys. ho. de an.

S. Thom. Vill. de dedicat. Eccl.

III. *Odium dæmonis erga animas*; nam sicut tauro proprium est, quod, quando ex recepto vulnere saucius, eum qui ipsum vulneravit, invenire non potest, ut se de vulnere accepto vindicare possit, figuram seu statuam illius in theatro repertam aggreditur, eamque cum ingenti rabie cornibus, dentibus & pedibus impetat atque convellat; idem quoque inimicus infernalis facere videtur; quia enim Deum, qui ipsum in abyssum præcipitem egit, per vindictam lædere non potest, omnem vindictam adversus hominem toto conatu exercere tentat, utpote in quo imaginem & effigiem Dei invenit, atque ideo in hoc mundi theatro eidem per suggestiones & insultus suos omne malum inferre satagit, quasi in hoc omnibus viribus connitens, ut imaginem & similitudinem, quam Deus illi impressit, destruere & totaliter abolere possit, scit enim, quod illa imagine sublata, comparatur jumentis insipientibus; *Imaginem ipsorum ad nihilum rediges*. Quod confirmans S. Bernar. Tantæ, inquit, æstimationis est anima apud diabolum, ut mystice, cum vellet divisionem de regno inter se & Deum, poposcerit a Domino dicens: Gen. 15. *Da mihi animas, cætera tolle tibi*. Sed infeosatus & stultus homo, nihil vilius habet, quam animam suam.

Mans. disc. 4. n. 19.

S. Bern. de ord. dign. or. 1. c. 7.

§. IX. ALIA MOTIVA.

Pro anima cura.

I. Quia est *templum & imago Dei*: si ergo pro tanto piaculo habemus, templum materiale humano sanguinis effusione vel sordibus polluere; quanto major solicitudo adhibenda erit, ne vivum Dei templum & imago id est anima, fœdissimis peccatorum sordibus, & Christi sacratissimo sanguine quodammodo profuso polluatur.

II. Quia nihil *pretiosius* est in universo mundo exceptis Angelis; si ergo tam solicite custodimus gemmas, aut alias res pretiosas, quanto magis cavendum erit, ne animæ incomparabiliter magis pretiosæ jacturam faciamus?

III. Quia *unicam duntaxat animam habemus*: qua perdita omnia perdidimus, uti eleganter S. Chrysostomus indicavit his verbis: Omnia duplicia naturæ nostræ dedit Deus, binos oculos, binas aures, binas manus, binos pedes: si alterutra pars est læsa ex duobus, necessitati per alteram servimus. Animam vero unam dedit bonis, hanc si perdiderimus, quid superest, quocum in vita maneamus?

S. Chrys. ho. 19. ad pop. Antioch.

IV.

IV. Quia in omnibus rebus volumus *optima* habere; cur ergo non & animam optimam? vide §. 3. n. 28.

§. X. MEDIA.

Ad dignam animæ æstimationem concipiendam.

Hugo Card. in c. 15. Luc.

I. L*Ectio & notitia S. Scripturæ*, uti Salvator noster indicaffe videtur, dum modum nos docere volens, quo animam noftram hifce bonis caducis & terrenis immerfam reinvenire valeamus, parabolam illam de drachma, illa five gemma perdita adducit. Circa quam Hugo Cardinalis ita fcribit: Per drachmam fignificatur quælibet anima, Dei imagine infignita; Et interlinearis ait: drachma eft nummus certæ quantitatis habens imaginem Regis, talis autem nummus eft anima noftra, qui Dei in fe imaginem expreffam refert. Beda modum exponit, quo hæc moneta perditur, dicens, mulier drachmam perdidit, quando homo, qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando a fimilitudine fui conditoris receffit, frequenter enim gemmam hanc inter emolumentorum temporalium, vel carnalium voluptatum fordes & immunditias perdimus; quifnam vero modus ad eam reinveniendam præcipue eft obfervandus? Accendit lucernam, fcripturas & facros Doctores pervolvendo: lucerna pedibus meis verbum tuum; quia qui natalium animæ nobilitatem, & quantam Deus nofter illius habeat æftimationem, pulchritudinem item & finem, ob quem a Deo creata eft, intelligere cupit, neceffum illi eft ad hoc, ut divini verbi lucerna adhibita facra volumina pervolvat. Quid autem in fpecie magis confiderare debeat, clare S. Bernardinus declarat dicens: confidera anima mea, primo in quanta altitudine es creata. Secundo quam magnus thefaurus es æftimata. Tertio cum quanta diligentia es cuftodita. Quarto cum quanto dolore es deperdita. Quinto cum quanto dolore es quæfita. Sexto cum quanto ftupore es confiderata. Septimo cum quanto pretio es redempta. Octavo cum quanto gaudio es reinventa. Nono cum quanto præmio eris beata. Quantum anima aliqua ex horum omnium motivorum confideratione haurire lumen poteft, ad femetipfam cognofcendam & æftimandam, ne ex hoc tantæ dignitatis culmine decidere aliquando poffit! At vero fumma noftra infelicitas eft, quod animam noftram huic corporis luto conjunctam, in mediis horum inferiorum bonorum fordibus, nimis faciliter perdamus: Unde S. Bernardus ait: affectionibus obligata, & illita terrenis, fuam ipfius faciem confiderare non poteft; infixa eft in limo profundi, & feipfam non vidit, fed putat formam fuam effe luteam illam, quam portat imaginem.

S. Bernardin. de dign. anim.

S. Bernardin. S. 24. in Cant.

II. *Confideratio fabricæ corporeæ*, de qua fic difcurrit S. Bernardus: corporis ftaturam dedit Deus homini rectam, forfitan ut ifta corporea exterioris viliorifque; rectitudo figmenti, hominem interiorem, illum, qui ad imaginem Dei factus eft, fpiritualis fuæ fervandæ rectitudinis admoneret, & decor limi deformitatem argueret animi; quid enim indecentius, quam curvum recto corpore gerere animum? Perverfa res eft, & fœda, luteum vas, quod eft corpus de terra, oculos habere furfum, cælum libere fufpicere; fpiritualem vero & cæleftem creaturam fuos oculos, id eft, internos fenfus atque affectus, trahere in terram deorfum.

Ad animæ curam concipiendam.

III. *Frequens invocatio auxilii Divini*: nam juxta Salomonem nemo poteft effe continens (atque adeo etiam folidam animæ curam gerere) nifi Deus det. *Sap. 8. v. 21.*

IV. *Humilitas*: nam ita Chriftus ipfe fignificavit, dum dixit: Difcite a me, quia mitis fum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus veftris. *Matt. 11. v. 29.*

V. *Accurata fenfuum cuftodia*: ita quippe Salomon fuafiffe videtur, dum dixit: Omni cuftodia ferva cor tuum (& animam tuam) quoniam ex ipfo vita procedit. *Prov. 4. v. 23.*

VI. *Abnegatio affidua*: de hac enim locutus eft Chriftus, dum dixit: Qui perdiderit animam fuam propter me, inveniet eam. *Matt. 10. v. [illegible]*

VII. *Amor & ftudium Juftitiæ Chriftianæ*; nam juftorum animæ in manu Dei funt, & non tanget illos tormentum mortis; vifi funt [illegible]lis infipientium mori, & quafi [illegible] exitus illorum, illi autem funt in pace. Tales in fine vitæ cum veritate dicent: In manus tuas commendo fpiritum meum. *Sap. 3. v. 1.*

§. XI. ASCETICA.

I. DE hac fequentia noffe debet afceta. Primo dignam de ejus pretio & dignitate æftimationem concipere, quam quidem haud difficulter obtinebit, fi ea, quæ ex SS. Patribus fupra allata funt, bene ponderet, addatque memorandam S. Ambrofii fententiam: Pictus es, o homo, pictus es a Domino Deo tuo. Bonum habes artificem, atque pictorem: & quid in te pinxit? abfque dubio imaginem & fimilitudinem fuam. Imago ad naturam fpectat, fimilitudo ad Divinos mores, atque ita anima tua eft expreffa effigies Dei, quantum interminata illa vis ac natura exiguo in opere præfentari poteft. Non parum etiam augebitur hæc æftimatio, fi quanta pro quavis anima Chriftus egerit, tuleritve, fedulo perpendatur, fic inquam, ut S. Bernardus hortatur, memoria refricetur infantilium neceffitatum, deinde laborum, quos tulit in prædicando, fatigationum in difcurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lacrymarum in compatiendo, infidiarum in colloquendo, poftremo periculorum in falfis fratribus, convitiorum, fputorum, colaphorum, flagellorum, irrifionum, fubfannationum, exprobationum, clavorum, horumque fimilium, quæ in falutem noftri generis operatus eft triginta & tribus annis, & paffus in medio terræ. *S. Bern. f. de quadruplic. debito.*

II. Noffe debet, in quo confiftat perfectio & felicitas animæ; qua de re præclare difcurrit Seneca in hunc modum: Quæ conditio rerum, eadem & hominum eft. Navis bona dicitur, non quæ pretiofis coloribus picta eft; nec cui argenteum aut aureum roftrum eft, nec *Senec. ep. 77. ad Lucil.*

nec cujus tutela ebore cælata est, neque fiscis atque opibus regiis pressa est, sed stabilis & firma, & juncturis aquam excludentibus spissa, ad ferendum incursum maris magis solida, gubernaculo parens, velox, & non sentiens ventos. Gladium bonum dices, non cui deauratus est balteus, nec cujus vagina gemmis distinguitur, sed cui ad secandum subtilis acies, & mucro munimentum omne rupturus. Regula non quam formosa, sed quam recta sit, quæritur; eo quidque laudatur, cui comparatur, quod illi proprium est. Ergo in homine quoque nihil attinet, quantum aret, quantum fœneret, a quam multis salutetur, quam pretioso incumbat lecto, quam perlucido poculo bibat, sed quam bonus sit; bonus autem est, si ratio explicita & recta est, & ad naturæ suæ voluntatem accomodata. Hæc vocatur virtus: hæc est honestum & unicum hominis bonum. Clarius S. Bernardus: Ad imaginem Dei facta anima rationalis, cæteris rebus omnibus occupari potest, repleri omnino non potest; capacem enim Dei, quidquid Deo minus est, non implebit. Hinc S. Augustinus: væ, inquit, animæ audaci, quæ speravit, si a te recessisset, se aliquid melius habituram. Versa te, reversa in tergum, & in latera, & in ventrem, & dura sunt omnia, & tu solus requies, & ecce ades. Atque hæc causa est, cur, ut S. Chrysostomus inquit, omnem creaturam sensibilem Deus armatam & munitam creaverit, alias veloci pedum cursu, alias unguibus, alias pennis, alias cornibus, hominem solum sic disposuerit, ut virtus illius sit ipse Deus, & in eo, in quo inferiorem ipsum fecit, in ipso fortiorem se voluerit in se, ut necessitate infirmitatis coactus semper necesse habeat Dominum suum requirere.

S. Bern. de dedic. *S. Aug. l. 6. confess.* *S. Chrys. super Matt. c. 7.*

III. Nosse debet, quomodo ad dictam felicitatem & perfectionem suam pervenire queat, nimirum eo modo: quem Hugo indicavit, dicens: Vide homo, dicit mundus, quomodo amavit te, qui propter te fecit. Servio tibi, quia factus sum propter te, ut servias illi, qui fecit me & te: me propter te, & te propter se: si sentis beneficium, redde debitum; si accipis benignitatem, redde charitatem. Clarius S. Gregorius: quoquo se verterit anima, inquit, si vigilanter intendit, in eisdem ipsis Deum invenit, per quæ reliquit, ejusque potentiam eorum considerationi cognoscit, quorum amore deservit: & per quæ perversa cecidit, per hæc conversa revocatur. Hinc Sanctus Bernardus animam sic alloquitur: O anima insignita Dei imagine, decorata similitudine, desponsata in fide, dotata in spiritu, redempta sanguine, deputata cum Angelis, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps, quid tibi cum carne, qua haud aliud vilius sterquilinium invenisti? nimirum sursum, ut bene notat Seneca, animum vocant initia sua; erit autem illic etiam ante, quam hac custodia exolvatur. Si vitia sua deseruit, purusque ac levis in cogitationes divinas emicuit.

S. Greg. l. 26. mor. *S. Bern. in medit.* *Senec. ep. 90.*

IV. Nosse debet, *cur homo rectus sit conditus*; nam ut Ecclesiastes ait: *Inveni, quod fecerit Deus hominem rectum.* Rupertus Abbas Tuitiensis ait: Forma corporis in hoc solo animante sursum caput attollit, cælum intuetur, terramque calcans pedibus, erecto pectore incedit; redditque mox rationem, cur divinus ille artifex corpus humanum, utpote animæ mansionem, cælum versus erigere voluerit: sidera vel cælestia regna superne positis meditari commonetur oculis. Quod confirmans S. Gregorius. Ad Deum, inquit, suspensa est, a quo formata; & quia ad Deum solum appetendum facta est, omne autem, quod infra appetit, minus est, jure ei non sufficit, quod Deus non est.

Ecclesi. c. 7. Rupertus in c. 2. Gen. *S. Greg. l. 26. mor. c. 28.*

V. Nosse debet, *cur inspirando creata sit anima*; id enim ob varia mysteria indicanda est factum, & in primis quidem Theodoretus ait, Moysen hoc loquendi modo insinuare voluisse, divinæ omnipotentiæ æque esse facile, animam nostram creare, quam nobis pronum est respirare. Quod si urgeas, cur igitur divina sapientia ad illam creandam divinarum personarum consistorium congregarit? Respondet, id factum fuisse ad honorandam natalium animæ nobilitatem, sive ad adeo digni operis majorem honorificentiam. Aliud mysterium, cur animam nostram inspirando crearit, est, ut nobis insignem quamdam, qua anima præ cunctis aliis creaturis præfulget, excellentiam insinuaret, nimirum quod non educatur e potentia materiæ, sed a Deo immediate ex nihilo creata, corpori infundatur. Unde Abulensis ait: Notatur, quod anima hominis est aliis formis perfectior, quia non est educta ex potentia materiæ, sed fuit creata a Deo & infusa corpori, quod notat spiratio a Deo facta. Denique aliud quoque mysterium a Pererio tangitur, nimirum, ut per hunc admirabilem productionis suæ modum dignitas animæ nobis insinuaretur; hic enim æmulatur modum, ut ita dicam, quo ipsamet divina sapientia procedit, quæ de semetipsa dicit: *Ego ex ore Altissimi prodivi*, siquidem etiam anima nostra de eadem prærogativa gloriari posse videtur; sicut enim halitus seu respiratio homini vitam tribuit, ita quoque Deus est, qui animæ vitam donat, & per quem ipsa subsistit.

Theod. l. 4. in Gen. q. 1. v. 7. *Abul. ib.* *Pererius in c. 2. Gen.*

VI. Nosse debet, *cur anima ad imaginem Dei creata sit*. Cujus rationem assignat S. Augustinus, dicens: fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. B. Laurentius Justinianus quoque ait: ad imaginem Dei facta anima rationalis, cæteris omnibus occupari potest, repleri non potest, capacem enim Dei, quicquid Deo minus est, non implebit.

S. Aug. l. 1. conf. c. 1. *S. Laur. Just. c. 2. de ligo vit.*

VII. Nosse debet, *cur hominem Deus manu propria crearit*, de quo sic loquitur S. Clemens; quoniam ejus figmentum est: & alia quidem solo jussu fecit, hominem autem per se manu fabricatus est, & quid ei proprium inspiravit.

S. Clem. Alex. l. 1. Pæd. c. 3.

VIII. Nosse debet, *cur homo imago Dei dicatur*, id quod Hugo de S. Victore sequentibus verbis indicavit: creavit ad imaginem suam, quia non est ei usquequaque similis. Filius autem imago est patris, & non ad imaginem, quia quicquid habet pater, totum habet filius per naturam; homo vero est imago Dei, quoad imaginem, quia non per naturam,

Hugo vict. in summa sent. tr. 3. c. 2.

ram, sed participatione vel imitatione habet ea, quæ Deitatis sunt. Quod confirmans S. Bernardinus Senensis, Quælibet anima, inquit, ad imaginem Dei formata, tres potentias habet, videlicet intellectum, memoriam & voluntatem, quæ sunt facta ad imaginem Trinitatis: Primo quidem intellectus, & hic creatus est ad imaginem Filii; Secundo memoria, & hæc creata est ad imaginem Patris; Tertio voluntas, & hæc creata ad imaginem Spiritus sancti. Et iterum alibi: Imago Dei in anima, inquit, consistit in naturalibus proprietatibus, & potentiis, ejus similitudo vero in gratuitis, hoc est, in virtutibus, divina charitate, & divina dilectione. S. vero Thom. de Villán. ait: Imago consistit in potentiis, similitudo in bonis. Primum est debita proportio potentiarum; secundum ornatus gratiarum & virtutum.

S. Leo s. 1. de jejun. dec. Mens.

IX. Nosse debet, *quo fine condita sit anima*, id quod S. Leo indicavit dicens: si creationis nostræ intelligamus exordium, inveniemus hominem ideo ad imaginem Dei conditum, ut imitator sui esset authoris, & hanc esse naturalem sui generis dignitatem, si in nobis quasi in quodam speculo divinæ benignitatis forma resplendeat. S. Bernardus vero causam hanc reddit: Consilio sanctæ Trinitatis ad imaginem & similitudinem suam creavit te Creator tuus, quod nulli alteri ex creaturis donavit, ut tanto eum ardentius diligeres, quanto mirabilius ab eo te conditum intelligeres. S. Ambrosius vero sic de hoc fine discurrit: Ita homo creatus est, ut charitatem haberet, ut bonus esset, & justus, ut patiens atque mitis, mundus & misericors foret, quas virtutes quanto plus quisque; in seipso habet, tanto propius est Deo, & majorem sui conditoris gerit similitudinem.

S. Bern. c. 4°. de int. dom. — *S. Ambr. l. de dig. cond. homi. c. 3.*

X. Nosse debet, *cur anima corpori sit immersa*, ad quod dubium Elias Cretensis, Gregor. Nazianzeni commentator hisce verbis respondet: Hæc una causa est, inquit, cur animi cum corpore copulata sit, nempe ut per colluctationem adversus ipsum & mundum, & afflictionem, quam hinc perpetitur, non tantum ut donum, sed etiam ut ærumnarum & afflictionum, quas in hac vita pertulit, præmium futurorum bonorum jucunditatem habeat. Magnam igitur Anima per hanc cum corpore conjunctionem habet prærogativam præ tota natura Angelica, siquidem hæc pro illo solum instanti, quo Scholæ Angelicum appellant, mereri potuit; anima vero meritis se divitem facere potest, quamdiu corpori unita fuerit, suisque meritis omnes spiritus beatorum, etiam Seraphinorum in immensum potest transcendere. Huic accedit, quod, ut S. Paulus ait: *Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit*: ad hanc vero luctam subeundam Anima corpore opus habebat, quia *caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem*: ac proinde plurimum animæ corporis beneficio lucrantur, dum mediante corpore tot gratiis cœlestibus locupletantur. Sanctus Bonaventura inter alias rationes, ob quas animam cum corpore unitam esse dicit, etiam in medium affert sequentem: ut anima serviendo Deo in corpore, habeat majus meritum, quia ubi major pugna, major victoria, & per consequens major corona; difficultas enim corporis multum valet ad efficaciam merendi; sicut corpus vivum valet ad fructum pœnitentiæ, sic post mortem resuscitatum valebit ad consecutionem stolæ duplicatæ. Neque enim sola anima, sed etiam corpus coronabitur gloria, utpote quod una cum anima meriti fuit instrumentum, dum secundum dictamen animæ & rectæ rationis ei subjectum fuit, seque affligi permisit: atque hic stimulus ille erat, quem S. Chrysostumus ab anima corpori suggeri & monitionis loco proponi volebat, ut tanto libentius se pateretur pro animæ salute mortificari: Dicit enim: Nequaquam nos umbra hæc fugitiva seducat. Largissimam profecto mercedem pro contempta voluptate capiemus; atque ipse ad tuam animam loquere: Tristaris, quod te corporis voluptate defraudo? Sed lætare potius, quia tibi cœlorum regna providebo. Tertiam rationem S. Nazianzenus assignat: Hæc nostra temperatio est, ut, cum imaginis dignitas nobis animos extulerit, pulvis eosdem deprimat, contrahatque. Idem quoque Laurentius Justinianus his verbis tradit: Ut ex qualitate exterioris hominis discat, non elate præferre se, sed ex continuis punctionibus, quas indesinenter propter infirmitates, & necessitates carnis patitur, spiritus materiam sumat, se in humilitate custodiendi.

Elias Cret. orat. — *S. Bonav. l. 2. de op. cond. c. 10.* — *S. Gregor. Naz. or. 36.*

XI. Nosse debet *in quo consistat pulchritudo animæ, & quomodo ornanda sit*; de qua materia sic discurrit S. Chrysostomus; quæ est pulchritudo animæ? Eadem hæc est, quæ animam Creatori suo simile efficit, nimirum Christianæ virtutes; Temperantia, æqualis morum moderatio, misericordia in indignos, charitas, mutuus amor fratrum, erga filios pietas, vita morigera, & obsequens erga Deum obedientia, legis plena observatio, justitia, animæ contritio, hæ sunt animæ pulchritudines; atqui non sunt hæc naturæ, sed propensioris studii, ac liberæ voluntatis. Hæc pulchritudo, hæc nostra cum illo, de quo scriptum est: speciosus forma præ filiis hominum: similitudo in manu nostra est: quum penes se non sunt hæc animæ ornamenta, potest is suo jure sibi sumere. Quomodo vero ornanda sit, S. Ambrosius his verbis indicavit; Quisque diligentium attendat primæ conditionis suæ excellentiam, & venerandam in seipso Sanctæ Trinitatis imaginem agnoscat, honoremque similitudinis divinæ, ad quam creatus est, nobilitate morum, exercitio virtutum, dignitate meritorum habere contendat; at vero ut hæc omnia consequi valeat, curet ut prius præmittat quod sequitur: diligentius attendat primæ conditionis suæ excellentiam. S. Bonaventura conditione Deo desponsatæ animæ sequentibus verbis indicat: In sponso eligendo quatuor sunt, genus, virtus, sapientia, pulchritudo, quæ omnia summe in filio Dei reperiuntur, & ideo oportet, quod sponsa ejus præparet se & nobilitet; in sponsa eligenda similiter quatuor considerantur, genus, pulchritudo, divitiæ, mores.

S. Chrys. in Psal. 44. — *S. Ambr. l. de dig. condit. hum. c. 2.* — *S. Bonav. in c. 10.*

XII. Nosse debet, *qualis obligatio oriatur*

am-

animæ ex beneficiis acceptis, de qua sic discurrit Mansi: S. Lucas c. 15. Evangelii sui nonnulla recenset miracula, quæ Salvator noster unicuique languido manus suas imponendo patravit: *At ille singulis manus imponens, curabat eos*: circa quæ verba quæstio exoritur, cur scilicet Christus hoc modo infirmos curandi usus fuerit? Ratio difficultatem hanc movendi est, quia tot aliis non solum sanitatem sed & vitam solo verbo restituit: Leprosum enim solo verbo *volo* mundavit: Cæcum per unicum verbum *respice* illuminavit; Filium viduæ a morte suscitavit solum dicendo *Adolescens tibi dico: Surge*. Cardinalis Toletus ad præsens intentum optime ita loquitur: Significabat unumquemque beneficio accepto ita obligatum manere, ac gratum se debere benefactori præstare, ac si solus ipse beneficium recepisset; Vitium enim hominum est frequens minus se obligatos agnoscere beneficiis, quæ aliis etiam conferuntur, quasi major liberalitas conferentis minus obliget recipientes, cum potius id eos debeat efficere magis gratos. Quod confirmans Eusebius Emiss. Christus, ait: sicut pro cunctis passus est, sic pro singulis, sicut et totum debent universi, sic totum singuli, sed quodammodo plus singuli, quam universi, quia quantum acciperent singuli, tantum universi. Quid enim interest, si & aliis præstitit, cum, quæ tibi sunt præstita, ita integra sunt, & ita perfecta, quasi nulli alii ex his aliquid fuerit præstitum? Quam eamdem doctrinam pariter D. Chrysostomus tradit lib. 2. de compunctione cordis.

Toletus in cit. 8. cap.

Eusebius Emiss. hom. ad pop.

S. Chrys. de comp. cord. l. 2.

XIII. Nosse debet, *in quo consistat sanitas animæ*, quam S. Bonav. breviter explicat, dicens: sanitas animæ consistit in recta & circumspecta actione, in cautæ locutionis observatione, in rectitudine voluntatis, in ordinatione affectionis, & utilitate cogitationis. Salus corporalis in humorum consistit bono temperamento, ita ut unus non prævaleat aut prædominetur alteri: Eodem modo salus spiritualis in recta appetituum, & affectuum temperie consistit, quia si hi inordinati & minus bene regulati fuerint, & rectæ rationi, Deo, sanctæque ejus legi non subjiciantur, mox inde talis necessario intemperies exoritur, quæ mortem spiritualem infallibiliter inducit. Et ideo S. Ambrosius inquit: Hæc est animæ sanitas, hæc salubritas mentis, ut affluentia cesset erroris, sistatur culpa, ne serpat; cessante incentiva culpæ, salus tua est, atque inoffensus vigor animæ se refundit.

S. Bonav. l. 2. c. 8. de prof. relig.

XIV. Nosse debet, *quam turpe sit, tantam corporis curam, & animæ exiguam gerere*; quid enim de eo dicturus esses, qui omne studium, magnorumque sumptuum impendium in habitatione sua superbis tapetum pretiosorum peristramatibus exornanda, marmoribus elegantissimis incrustanda, auro, argentoque illustranda, statuis picturisque artificiosissimis decoranda, impenderet, seque ipsum postea in sterquilinio omnibus aeris temporisque injuriis nudum, veluti futurum prædam exponeret? Talis est illorum stultitia, qui toto vitæ suæ decursu pro corpore, quod pro brevissimo tempore animæ est domicilium & habitaculum, laborant, vestibus pretiosis illud adornando, cibis exquisitis pascendo, atque ut ejus appetitibus plane satisfaciant, eidem de omnis generis deliciis, voluptatibus, divitiis honoribus, & aliis centenis ejusemodi commoditatibus prospiciunt, animam interea adeo turpiter despicientes & posthabentes, ac si simul cum corpore moritura & interitura esset. D. Chrysostomus de modica quadam corporis parte ita loquitur: Pupillam oculorum tuorum, ne minimo lædatur pulvere, diligenter custodis, animam autem tuam tanta malorum congerie pressam negligit?

S. Chrys. hom. 45. in Matth.

XV. Nosse debet, quo sensu verum sit axioma: *Anima magis est, ubi amat, quam ubi animat*: Horum sensum verborum S. Albertus Magnus sic explicat: Trahit amor amantem extra se, & collocat eum in amato; faciens ei intime adhærere. Plus enim est anima ubi amat, quam ubi animat, quia sic est in amato secundum propriam naturam, rationem, & voluntatem; sed in eo quod animat, tantum est secundum quod est forma, quod etiam brutis convenit.

S. Albertus Mag. de adhær. Deo 11.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. EX occasione sententiæ illius: *cujus est imago hæc & superscriptio*; potest pulchre explicari, quomodo homo sit imago Dei, atque adeo in duas partes dividi concio. In prima ostendatur, in quibus rebus posita sit hæc ratio seu forma imaginis, nempe in cognitione & amore Dei; per hæc duo enim perfecte assimilatur illi, & perfectionem illius, beatitudinemque participat. In secunda ostendatur, quantopere hæc cogitatio quemvis excitare debeat, ad omnem peccati maculam & injuriam studiosissime cavendam; si enim pro maximo piaculo habemus, imaginem B. Virginis aut alterius sancti in lutum projicere, aut aliam eis irreverentiam exhibere: quanto majus censendum erit, ipsius Dei imaginem in stercus voluptatum præcipitare, & gravissima peccati injuria afficere. Afferri potest eum in finem exemplum Boleslai Regis Poloniæ, qui Patris sui imaginem collo suspensam, quoties ad peccatum tentabatur, pectori appressit, dixitque: Absit Pater, ut rem aliquam tibi, mihique minus honorificam committam. Vide Fabrum in Dom. 22. post Pent. c. 5. & 6.

Matt. 22. v. 20.

II. Ex occasione sententiæ S. Pauli: *Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis?* potest monstrari 1. quam vere nobile templum sit anima, eumque in finem comparatio institui cum templo Salomonico, dicitque quod anima in tribus illud longe excedat, nempe in sumptibus factis in cultu Dei favoribusque collatis 2. Inferri potest, quantopere cavendum sit, ne hoc templum polluatur per transgressionem Verbi divini, & sanguis Christi perditionem, per peccatum mortale factam; aut certe si pollutum sit, quam celerrime iterum reconciliandum sit, Deoque consecrandum, aqua lacrymarum vere benedicta eum in finem adhibita. Exaggerari etiam pot-

1. Cor. 3. v. 16.

potest illa S. Pauli l. c. sententia: Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Vide Fabrum in festo Dedic. conc. 6. n. 4. & conc. 8. n. 3. & conc. to. tota.

Eccl. 26. v. 20. III. Ex occasione sententiæ Salomonis: *omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ*, id est, a peccato abstinentis & in gratia Dei constitutæ. Eum in finem servire potest, quod idem Salomon in Sapientia dixit, nempe 1. *Præposui illam regnis & sedibus*; quia talis anima possidet summum regnum sui ipsius juxta illud Senecæ: Rex est, qui metuit nihil: Rex est, quique cupit nihil: hoc regnum sibi quisque dat. Et Christus apud S. Lucam: Ecce enim regnum Dei intra vos est. 2. *Divitias nihil esse duxi in comparatione illius*; quia in anima sancta verum aurum charitatis Dei & proximi, & argentum puræ conscientiæ, gemmæ virtutum aliarum, & uniones bonorum operum reperiuntur. 3. *Super salutem & speciem dilexi illam*: quia vere nihil pulchrius anima justa est, ut olim Christus S. Catharinæ Senensi ostendit; & vero etiam ex ipso corpore colligi potest, si enim hoc (velut domus animæ) tam speciosum est, quanto pulchriorem fore credendum est ipsam animam, pro qua corpus velut habitatio præparata est?

Sap. 7. v. 8.

Gen. 1. v. 27. IV. Ex occasione sententiæ: *Creavit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam*: ostendi potest, quam sapienter Deus hominem ad imaginem suam *ex nihilo* creaverit. 1. Ut per hoc semper in humilitate conservaretur, disceretque, omnia soli Deo adscribere: si enim ei, qui arborem plantavit; merito & fructus adscribuntur, quidni & Deo, qui solus animam creavit, fructus quoque illius boni adscribantur? 2. Ut meminisset, quod, sicut a nulla re in creatione sua dependebat, ita in vivendo quoque solum Deum respicere; ejusque gloriam & honorem quærere debeat, si quidem debeat, si quidem dignitatem & felicitatem suam sustinere velit, id quod apte expressit S. Augustinus, dum dixit. Scio, Domine, quia male mihi est præter te, non solum extra me, sed etiam in me ipso. Et omnis copia, quæ Deus meus non est, egestas est mihi. Ut adeo merito quisque saluberrimam illam Senecæ sententiam sibi applicet: Nolo tibi deesse lætitiam, volo illam tibi domi nasci, si modo intra temetipsum sit. Cæteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt: leves sunt, nisi forte tu judicas illum gaudere qui ridet. Animus debet esse alacer, & fidens, & super omnia erectus. 3. Ut meminerit omnem spem suam in Deo ponere; ad quem enim opus quodque magis confugit, quam ad Artificem suum? Unde eleganter S. Chrysostomus hominem ad hanc fiduciam sic hortatur: Animalia fecit Deus propter hominem, hominem propter seipsum. Si ergo animalibus ministrat propter hominem, hominibus non ministrabit propter seipsum? quidni ergo dicat cum S. Davide: Mihi autem adhærere Deo meo bonum est, & ponere in Domino Deo spem meam?

Ps. 72. v. 28.

Matt. 16. v. 26. V. Ex occasione thematis: *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* ostendi potest, cur homo animæ suæ curam omnibus præponere debeat, nempe. 1. Quia charitas incipit a seipso, utpote qui sibi proximus est. Certe omnes creaturæ totis viribus ad suum finem & perfectionem tendunt. 2. Quia anima est fundamentum & finis omnium bonorum, quæ appetimus; si ergo hoc corruat, necesse est, omnia alia cum ipso corruere & in exitium labi. Hinc pulchre hic applicari potest parabola Davidis a Nathan proposita de viro 2. Reg. 12. v. 1.
unam tantum oviculam, quæ erat ei sicut filia, habente, & tamen per vim ablata. 3. Quia anima est talentum pretiosissimum homini a Deo concreditum; si ergo, cui multum datum est, multum requiretur ab eo, quam severam rationem Deus ab homine ob hoc pretiosissimum talentum male collocatum, aut omnino perditum exiget?

VI. Ex occasione thematis: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo*: ostendi potest, 1. Cor. 9. v. 27.
quis sit finis animæ in corpore creatæ, nempe ut ad cælestem patriam per viam mandatorum tendat; hic ei corpus velut equus assignatus, erga quod proinde tria officia exercere debet. 1. Cibum & stabulum illi non ad luxuriam & satietatem, ne recalcitret; sed ad necessitatem & honestam relaxationem, uti & somnum ad necessariam quietem concedere. 2. Frænum applicare per mortificationem, ne vel extra semitam mandatorum excurrat, aut cibi, potusve, aut luxuriæ immodico usu & appetitu iter impediat. Hinc Apostolus monet, mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fugite fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam, quæ est simulacrorum servitus, in quibus, & vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis. 3. Flagellum & calcaria castigationis adhibere, si forte contumaciam ostenderit, aut extra orbitam abduxerit; hinc Prov. 26. v. 3.
Salomon dixit; flagellum equo, & camus asino, & virga in dorso imprudentium. Si ergo quivis eques mansuetum & tractabilem equum quærit, aut facere studet, quidni & simile studium adhibeat anima, ut corpus suum mansuefaciat, & in servitutem redigat?

VII. Ex occasione thematis: *Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni*: potest anima columbæ a Noe olim ex Cant. 2. v. 10.
arca dimissæ comparari, quæ, cum non invenisset, ubi requiesceret spes ejus, ad eum in arcam reversa est: ostendatur itaque. 1. Quomodo anima a Deo dimissa non invenerit in Gen. 8. v. 9.
creaturis, ubi pes, id est, affectus illius requiesceret. Eum in finem exemplum Salomonis afferri potest, qui, etsi dixerit: vadam, Eccl. 2. v. 1. & 10.
& affluam deliciis, nec prohibuerit cor suum, quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his, quæ præparaverat, in omnibus tamen his vanitatem & afflictionem animi expertus est. 2. Ostendatur, quomodo in solo Deo quietem suam reperire queat, juxta illud S. Augustini: fecisti nos, Domine, ad S. Aug. l. 1. confess.
te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. Hinc merito S. Anselmus animam talem sic alloquitur: Quid vagaris, o ani-

anima, per multa quærens bona corporis & animæ? quære unum bonum, in quo est omne bonum, & sufficit.

1. Thess. 5. 23. VIII. Ex occasione thematis, *Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer Spiritus noster, & anima, & corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur:* potest explicari triplex ratio, ob quam anima corpori est juncta, & inde doctrinæ morales erui, 1. *Propter perfectionem universi*; ut esset creatura partim spiritualis, partim corporalis; unde quia spiritualis pars haud dubie potior est corporali, recte quoque infertur, hanc illi, & non vicissim servire debere ad finem suum. Id quod præclare S. Bernardus indicavit his verbis corpus alloquens: Propterea noli, corpus, noli præcipere tempora, potes enim impedire animæ tuæ salutem, tuam ipsius operari non potes. Omnia tempus habent. Patere, ut nunc anima pro te laboret; magis autem etiam collabora ei, quoniam si compateris, & conregnabis. Quantum ejus impedis recreationem, tantum impedis tuam, quod nimirum ante reparari non poterit, donec suam in ea Deus imaginem videat reformatam. Nobilem hospitem habes, o caro, nobilem valde, & tota salus tua pendet de ejus salute. Da honorem hospiti tanto. Tu quidem habitas in regione tua, anima vero peregrina & exul apud te est hospitata. Quæso te, quis rusticus, si forte nobilis & præpotens quispiam apud eum voluerit hospitari, non libenter in angulo domus suæ, aut sub gradibus suis, vel ipsis cineribus accubabit, cedens hospiti suo locum, sicut dignum est, potiorem? & tu ergo fac similiter. 2. *Propter augmentum meriti*, quia virtus infirmitate & tentatione, qualis vel maxime in corpore reperitur, perficitur; unde non negligenda occasio, sed corpore utendum ut equo, applicando frænum mortificationis, & flagellum vel calcaria mortificationis, ut nos ad optatam perfectionem & meritum provehat. 3. *Propter participationem solatii*: ut scilicet, sicut corpus in laboribus & afflictionibus participat; ita in requie etiam & consolationibus particeps fiat, juxta 2. Cor. 1. v. 7. illud S. Pauli sicut socii passionum estis, sic eritis & consolationis. Unde exhortandi auditores ad corporis incommoda alacri ac æquo animo sustinenda.

§. XIII. ALII CONCEPTUS.

Qualitas.

Mansi di sc. 1. n. 14. I. DIversitatem animarum in hac vita operantium pulchre Josephus Mansi per araneæ & bombycis similitudinem ostendit: Etenim aranea, inquit, se ad subtilissima quædam fila texenda eviscerat, sed non alio id fine facit, quam ut in reti illo ex hisce filis laboriose fabricato muscas capiat; at vero quid tandem ei accidit? Postquam miserum hoc insectum telam suam multis laboribus contexuit, servus familias scopam adducit, qua hanc tot laboribus fabricatam telam totaliter abolendo destruit, & disperdit, imo & ejusdem telæ artificem omni conatu persequitur, ut mortem inferat; Non vero idem bombyci contingit, quin potius unusquisque vermiculum hunc quærit, illumque delicate fovet, & nutrit, quia fila serica contexit, ex quibus pretiosissimi deinceps panni seu vestes sericæ conficiuntur, & ideo, cum aranea muscas tantum capiat, bombyx e contra Principes & Reges post se captivos ducit: siquidem hi ambo labores ejus ambiunt, quibus non regia solum conclavia, sed & sacra altaria adornant, & ideo bombycini partus ob eorum pretium & æstimationem ab uno mundi polo ad alterum deferuntur. Hi autem figura sunt earum animarum, quæ bonis cælestibus adipiscendis vacant, quæque ex industria ad Creatoris sui servitium se applicant, & continuo pro salute æterna consequenda laborant, & fructificant, *Thesaurizant thesauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, neque fures effodiunt:* Hæ profecto animæ a gratiis, cælestiumque consolationum dulcissimo manna exinanitæ non sunt, sed potius iisdem refertissimæ; unde David ait: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te.*

II. Videbitis aliquando nobilissimam palatii alicujus faciem & introitum, mirabili architectura ex marmore pretiosis statuis, sculpturis, aliisque ornamentis mire adornatam & elaboratam, tandem vero dum ex curiositate plura ejusmodi artis magisterio absoluta opera videndi ad interiora palatii penetralia ingrediimini, conclavia fœno offenditis referta, ambulacra passim aranearum telis obsepta, hortos ex urticis & vepribus silvescentes, fontes destructos, meram denique cunctis in locis desolationem conspicitis; dumque ingemiscentes causam tantæ desolationis inquiritis, hæc sola adducitur, quia Princeps, vel Dominus Palatii illius incola, illud pro tempore deseruit, suoque in discessu tapetes omnes, omnem pretiosam suppellectilem, universas, quibus conclavia illustrabantur, picturas, cunctaque ornamenta secum sustulit, & ideo, dum nulla jam palatii interioris cura habetur, omnia in eo desolata apparent, & horrescunt ingredientibus. Eodem prorsus modo de anima quadam ratiocinari licet; hæc enim, dum imagini & similitudini Creatoris sui correspondebat, omnibus erat donis, gratiis, virtutibusque Christiano homine dignis decenter adornata, adeo ut ipsum quoque speciositate sua in admirationem raperet Paradisum. At vero dum sponsus & incola animæ Deus eandem ob propriam animæ culpam deseruit, sibi deinceps minime similis esse videtur: quomodo mutatus est color optimus. Jam enim vitiis repleta, passionumque & affectuum inordinatorum tyrannidi subjecta esse conspicitur, & cum antea Deus de illa dixerit: *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum*, jam in ea præter effrænium appetituum sentes, lolia, urticas, & stirpes, nihil quod oculis Dei placeat, in ea conspicitur; intellectus factus est cæcus, voluntas defes & iners, memoria ingrata, irascibilis, vindicativa: Orientur in domibus ejus urticæ, & spinæ, & erit cubile draconum, & pascua struthionum. Unde S. Thomas Villanovanus ait: Nullus virtutum germinat affectus, nullos bonorum operum producit fructus. Idem di. sc. 9. nu. 11.

Di-

Dignitas.

Idem dis. 10. n. 20. III. S. Matthæus parabolam illam refert de Rege, qui præparavit nuptias filio, ad quas inter multos, qui ad easdem convenerant, præsumptuosus ille, qui sine veste nuptiali nuptiale triclinium ingredi præsumpserat, ad ignem condemnatus fuit: *Mittite eum in tenebras exteriores*. Quo facto sapientissimus Magister noster parabolam illam his verbis concludit: *Multi enim sunt vocati, pauci vero electi*. Circa quæ verba merito inquirendum venit, quomodo intelligenda, cum enim unus tantum convivarum condemnatus fuerit, cæteris omnibus mensæ imperturbato animo accumbentibus, contrarium potius dicendum fuisse videtur, scilicet multi electi, non vero pauci electi, siquidem ex multis unus tantum periit? Ad quam difficultatem alia nequit dari responsio, quam quod Deus unius dumtaxat animæ salutem tanto in pretio, & æstimatione habeat, ut, dum illam perdit, innumeras se perdidisse arbitretur. Unde Sanctus Augustinus ait: certe unus erat ille, qui non habebat vestem nuptialem, quare dicit: *Multi sunt vocati, pauci vero electi?* quinam in unius perditione sic afficitur, quasi multos perderet.

Cura animæ.

Idem dis. 2. n. 5. IV. In prælio Gedeonis adversus Madianitas, tunc quæ secum abscondita habebant, lumina emicare cœperunt, quando vasa fictilia, in quibus reclusa tenebantur, fuere confracta; ita quoque (quia omnia in figura contingebant) lumen gloriæ in fidelium animabus tanto amplius resplendebit, quanto ipsorum corpora, quæ vere vasa sunt fictilia & fragilia, crudelius fuerint afflicta & lacerata.

Mansi dis. 4. n. 11. V. Plutarchus de Demetrio refert, quod is Rhodum obsidens, eamdem igne conflagrare, & penitus destruere omiserit, tametsi id promerita fuisset, idque ob hoc solum, quia in mœnibus admirabili artificio certi cujusdam Philosophi, Protogenis videlicet imago depicta erat: idem quoque Plinius his verbis scribit: Rhodum non incendit Rex Demetrius, expugnator cognominatus, ne tabulam Protogenis cremaret a parte ea muti locatam; qualis igitur nobis erit confusio, si cum hoc gentili & crudeli milite comparemur? hic enim ob Philosophi cujusdam effigiem muris Rhodensibus impressam, eidem civitati, ne illam perderet, pepercit; cum tamen nos mysticam animæ nostræ Jerosolymam, de qua scribitur: *Gloriosa dicta sunt de te civitas Dei:* tam frequenter, tantaque cum facilitate & temeritate ad flammas contemnemus infernales, non obstante quod eidem impressa sit imago non hominis alicujus, sed ipsiusmet Dei, qui illam fundavit: *Ipse fundavit eam Altissimus*.

Idem dis. 16. n. 2. VI. De magno illo Cardinali Reginaldo Polo, qui verus Angliæ Polus Arcticus, & Fidei Catholicæ in eo Regno columna & fulcrum fuit, legitur, eum corpus suum tam flocci fecisse, ut solitus fuerit dicere, eum, qui sibi vitam hanc erepturus esset mortalem, nihil esse facturum amplius quam quod illi nocte cubitum eunti servus facere solet, dum eum vestibus suis exuit: quo Cardinalis dicto, ut verissimo supposito, quæro ex te, quisquis es, quidnam majoris facias, vestemne, an corpus, quod tali veste contegitur; utique, nisi delirus sis, responderis, stolidum esse eum, qui pluris vestem æstimat, quam corpus: numquid vere ita est? Et tamen hæc est innumerabilium hominum ingens stultitia, quod, tametsi alias in cæteris sensati sint & sapientes, corpus tamen, quod nihil est aliud, quam simplex quædam animæ vestis, majori in pretio habeant, quam animam.

Apud eumdem dis. 18. n. 8. VII. Berchorius refert, quod Alexandro Magno præsentata gemma quædam fuerit, ea virtute & naturali proprietate prædita, ut in bilancem seu libram posita, cujusvis alterius rei ponderi, etiam immenso, imo vastissimo cuidam monti præponderaret, ita tamen, ut dum eidem gemmæ vel modicum quid pulveris inspergebatur, subito hanc suam miram virtutem amiserit; quod si vere ita est, aptior hac gemma animæ nostræ figura inveniri minime poterit; Hæc enim a Deo cum tali virtute & valore creata fuit, ut universus mundus ei comparatus, eidem præponderare non possit. Imo sui pondere & æstimatione omnia creata in immensum excedit, quia Deus ipse dedit omnia, quæ habuit, & emit eam; Imo semetipsum, quatenus est, eidem comparandæ superimpendit: Veruntamen, si vel minimo pulveris atomo, id est, affectu quodam terreno contaminetur, hic ipsam omne pretium amittere facit.

S. Chrys. homil. de anim. VIII. D. Chrysostomus Philosophum quemdam fuisse refert, qui in domum quamdam viri præpotentis auro ubique fulgentem, marmoribus elegantissime incrustatam, columnis prætiosissimis suffultam, quaquaversum peripetasmatibus tapetibusque phrygio opere artificiosissime elaboratis vestitam ingressus, vidensque pavimentum insuper stragulis magno pretio æstimatis, ubique contectum, in faciem exspuit Domini domus; cumque de hac inurbanitate ab eodem graviter reprehenderetur, confestim se excusavit dicendo; ideo se faciem illius hac contumelia affecisse, quod nusquam alibi in domo id facere licuisset: nusquam etiam in hac ubique tam eleganter exornata domo locum invenire potuerit viliorem, quam vultum domini illam incolentis, Ex qua historia Sanctus Doctor egregiam elicit moralitatem ad condemnandum illos, qui nulli alteri rei tantam adhibent operam & studium, quam ut bona sibi terrena acquirant ad deliciose tractandum corpus, dum interea pretiosissimam illis a Deo inditam animam marcidam & emaciatam prorsus negligunt: unde, inquit, quam sit ridiculus, qui exteriora nimis solicite exornat, & apud omnes, qui mentis compotes sunt, est contemptibilis; & merito sane, nam cum parietes quidem & solum, aliaque omnia accurate exornes, animam vero velut pannis obsitam, squalentem, jejunantem, plenam vulneribus, ab innumerabilibus canibus laceratam negligas, quodnam supplicium non sustinebis?

Mansi dis. 16. n. 18. IX. Si Regem aliquem inter aulæa regia, & in penetralibus reconditioribus equos, alia-

que jumenta asservantem, sibi vero stabulum pro sua mansione eligentem videres, quid diceres? & tamen eadem stultitia quotidie a tot committitur Christianis, qui corpori & sensibus suis exterioribus divitias, delicias, honores, voluptates, omniaque alia hujus vitæ bona accumulant, cum tamen ob hoc comparati simus jumentis insipientibus; animam vero intra stabulum squalentem negligunt, siquidem hæc in hoc corporis ergastulo putredine & immunditiis pleno absque ulla bonorum auxiliorumque spiritualium & æternorum provisione habitare cogitur, quod enim illi commoditates & solatia præparentur temporalia, ut potior pars hominum indefesso studio facit, hoc nihil est aliud, quam animam in stabulo inter immunditias, & fœtida stercora positam negligere, siquidem de his omnibus Apostolus optime dicit: *Omnia arbitror, ut stercora:* & ideo dum hoc facimus, animam adeo nobilem velut brutum & irrationale quoddam animal tractamus.

X. Apud Marcum cap. 1. & Lucam cap. 4. si rem bene discutias, invenies, primum opus, quo Christus brachii sui potentiam ostentavit, fuisse expulsionem dæmonum ex hominibus, quos occuparant, post hæc vero cœpisse alia facere miracula, & emaculare leprosos, dare visum cæcis, brachiorum, pedumque usum restituere paralyticis, claudis, mancis; impertiri sanitatem ægris, vitam mortuis. Est ea S. Joannis Chrysostomi observatio hom. 21. cap. 8. Matth. operis imperfecti, ubi sic habet: Sciendum est, quod Lucas quidem, & Marcus statim in primis ponunt dæmoniacum curatum, in secundo autem loco mulierem carnali infirmitate febrium laborantem. At si quæras, cur ab Energumenorum curatione potius, quam aliorum infirmorum, aut male habentium curatione exorsus fuerit Dominus, respondet ibidem: Ea videlicet causa, quia major cura est ei de salute animæ, quam corporis. Dæmones, quando corpora humana invadunt, ideo maxime consilio & voto faciunt, ut destruant, vastentque animas. Itaque illo primum aggreditur, ejicitque Dominus; hoc enim præ cæteris rebus omnibus agere debet Christianus, ut animæ negotia primo curet, velut curavit Christus, quia major cura est ei de salute animæ, quam corporis.

S. Chrys. h. 21. in c. 8. Mat.

XI. S. Basilius expendit finem, ad quem homo conditus fertur: Non dixit: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, ut vescatur ligno fructifero, sed ut præsit, imperet, tum demum esitet: Quæ concernunt carnem, secundas obtinent, nam primas sibi asserit primogenia præsidendi auctoritas, attributa animæ. Comedere, bibere, carnis sunt opera; præesse, imperare, ad animam spectat. Prius ergo Dominus de his, quæ ad animam hominis pertinent, statuit, quam de rebus, corporis, ut significaret, illam in omni occasione huic præferendam, eamque diligenter ac studiose curandam; utque omnes intelligerent, esse illam dominam, corpus vero mancipium. Eam ergo ob causam, Adam prius præest, quam comedat; quæ enim concernunt carnem, secundas obtinent, nam primas sibi asserit primogenia præsidendi auctoritas, attributa animæ.

S. Basil. ho. 10. in exam.

XII. Accessit ad Christum quidam Scriba, & veluti ingenti serviendi Deo desiderio teneretur, perpetuoque illi adhærere vellet, ajebat: *Magister, sequar te quocumque ieris:* Matt. 18. 19. Non admisit Dominus obsequium, quin multas illi in medio posuit difficultates, dicens, esse sua ruri animalibus diverticula, foveas vulpibus, avibus nidos; se vero tam pauperem vitam ducere, ut nullum in mundo locum habeat, in quo vel delassatum jejuniis, & vigiliis caput reclinare queat. Perconctatur Tostatus, quare Christus, qui alios ad sui sequelam invitare solebat, hunc, qui se ultro offerebat, & scholæ ejus velle nomen dare videbatur, a suo contubernio repulit, qui hoc nomine admitti dignus erat, quod admitti rogabat. Respondet magnus Doctor, jubetque Lucam adire, qui rem hanc ita narrat, ut ex circumstantiis, a quibus eam describit, proclive sit, causam, ob quam scriba ille repudiatus sit, divinare. Is vero c. 9. v. 57. sic habet: *Factum est autem, ambulantibus illis in via dixit quidam ad illum: sequar te, quocumque ieris.* Dum Christus forte transiret, scriba ille in via, quasi ex occasione, ac præter rem, dare se disciplinæ Domini, & salutis suæ studio volebat, non præmeditato, non consulto, & maturo consilio, idcirco & repulsam passus est; nam quæ animæ sunt, non illa causa, non velut ab aliud agentibus per viam, obiter, sed ex composito, & ab exoccupatis, & hæc solum tum cogitantibus, tum curantibus, tractanda sunt.

Abulens. in cap. 8. Matth. q. 19.

XIII. Sanctus Gregorius Nazianzenus egregie hanc doctrinam confirmavit, dum expendit ea, quæ ad opus nostræ Redemptionis concurrerant, dicens: Huc magistra lex tendit, huc inter Christus & legem interjecti Prophetæ, huc spiritualis legis perfector, & finis, Christus, exinanita Deitas, huc assumpta caro, huc nova illa mixtio, Deus, inquam, & homo. Atque hæc omnia propter omnia, & pro uno illo generis nostri principe, in unum coierunt. Hæc ille; in quibus mihi hæc postrema verba ad trutinam venite, diligenterque expendite; Hæc omnia pro uno illo generis nostri principe in unum coierunt. Si videres in unam infirmi cujuspiam potionem hyacinthos, adamantes, aurum, uniones, quæ neque numerum haberent, nec pretium, adhiberi, quid diceres? Illud puto, plurimum positum esse in illius incolumitate, maximoque in pretio esse sanitatem, quæ tanto pretiosissimarum rerum impendio procuratur. Vide nunc, inquit Nazianzenus, quo loco Deus animarum nostrarum salutem habeat, quam ut curaret, legem & Prophetas in unum coegit, & quod caput est, seipsum, suam divinitatem, suam humanitatem, sua attributa, sapientiam, omnipotentiam, & quæcumque talia, in remedium nostrum convertit. Hæc omnia in unum coierunt. O! quales species, e quibus salutis nostræ medicamentum conficitur! Quam prætiosæ! Et quomodo Deitas velut consumitur! Deitas exinanita. Vide quid Deo valeat animarum salus, & an earum negotium velut in cursu, aut per-

S. Greg. Naz. or. 1.

perfunctorie, ac non magis multa cum maturitate summaque attentione, & omni virium contentione procurandum?

S. Ber. s. de quadr. debite cit. a Nys. Dom. 5. post Pent. §. 5. XIV. S. Bernardus alicubi sic loquitur: venit ad carcerem tuum, ad limum tuum, infixus (ut dicitur) usque ad cubitos in limo profundi. Quid non suave tibi, cum tibi collegeris omnes amaritudines Domini tui, & rememoraberis primum quidem illarum infantilium necessitatum, deinde laborum, quos pertulit in prædicando: fatigationum in discurrendo: tentationum in jejunando: vigiliarum in orando: lachrymarum in compatiendo: insidiarum in colloquendo; postremo periculorum in falsis fratribus, convitiorum, sputorum, colaphorum, flagellorum, irrisionum, subsannationum, exprobrationum, clavorum, horumque similium, quæ in salutem nostri generis operatus est triginta & tribus annis, & passus in medio terræ? Tot annos, ærumnosissimam vitam, inter miserias tam multas & magnas exegit, ut salutem animabus adferret. *Nys. l. c.* Quantum vero temporis redemptioni corporum dabit? *In momento, in ictu oculi &c. mortui surgent incorrupti*, 1. Cor. 15. 52. Tantumne temporis curandis animabus impendit, & revocandis in vitam meliorem corporibus solum momentum: Discite hinc, quantum inter curam utrumque intersit. Momento corpora revivíscunt, animæ triginta, & amplius annorum longo labore curantur. Nimirum animabus diu multumque vacandum, ad corpora si modo velut per viam, obiterque attendas, satis hoc sit.

Mansi tr. 7. dis. 17. n. 13. XV. In Auctore quodam de duobus fratribus legisse me memini, quorum unus sapiens, alter vero delirus erat, quod, dum simul in eodem itinere constituti ad bivium quoddam pervenissent, interque se de via eligenda deliberarent, stultus viam elegerit amœniorem & deliciosiorem: sapienti vero magis via aspera placuit, & difficilis; cumque diu inter se concertassent, tandem sapiens, ne fratrem suum delirum contristaret, ejus voluntati & opinioni cessit, seque ab illo vinci permisit: demum vero aliquousque progressi in latrones inciderunt, a quibus apprehensi, in tetrum carcerem fuerunt abducti: tandem vero cum ad ejus, qui caput & præfectus latronum erat, tribunal educerentur, sapiens totam culpam in delirum, hic vero in sapientem conjecit, utpote qui sanæ rationis judicio præditus, a stulto se vinci superari permisit; judex vero utrumque culpæ reum esse pronunciavit, stultum quidem, quod se ab eo, qui se sapientior, gubernari non permiserit; sapientem vero, quod sano judicio pollens, ab eo, quem stultum esse noverat permiserit seduci. Enim vero tametsi nobis necessum non sit, ut D. Chrysostomus ait, de mendacio adstruere veritatem; attamen ex hac fabula utilissimam quamdam elicere possumus moralitatem; corpus enim & anima sunt veluti duo fratres germani, licet inter se conditione valde inæquales siquidem anima sapiens est: *Spiritus est, qui vivificat*: Caro vero e contra fatua est, & stolida; *caro non potest quidquam*; anima ratione prædita est, & intellectu, ideoque per sanæ rationis discursum sibi potest consulere; corpus vero instar stolidi jumenti, insipiens est; Et ideo anima a via ardua & difficili minime terretur, quia hæc est, quæ ad cælum perducit, *Arcta est via quæ ducit ad vitam*; & ideo temperantiam, mortificationem, pœnitentiam, suique ipsius abnegationem, bonorumque terrenorum contemptum eligit, & diligit. *Spiritus quidem promptus est*, corpus vero asperioris vitæ arduitatem exhorrescit: *caro autem infirma*, & ideo jejuniorum, macerationis carnis, vigiliæ, custodiæ sensuum deterrita difficultate, viam eligit delitiosam, amat voluptates, divitias, honores, cunctasque alias vitæ præsentis commoditates: dumque inter se diu concertando consectantur, quia *caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem*, tandem anima se suis continuis persuasionibus nihil proficere videns, a corporis importunitate separata carnem suo modo vivere sinit, illique compatiens fræna laxat: Unde fit, quod, dum simul gradiuntur, in latrones & viæ prædones, id est, appetitus inordinatos, pariter incidant, qui illos vinculis irretitos in captivitatem abducunt; funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur: ac tandem dum coram supremo Judice comparent, ut suam quæque pars sententiam accipiat, ambæ ad infernum condemnantur; anima quidem, quia se, suppresso rationis lumine a sensualitate vinci permisit: Corpus vero, quod animam aggravaverit, suisque affectibus inordinatis suppresserit, & ideo corpus & anima perduntur in gehennam.

§. XIV. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. AD cælestia & divina animi nostri se habentur Promethei statuæ, quæ etiam solis radiis expositæ nec vigorem habebant, nec movebantur; at ubi conscenso Olympo Prometheus virgulam Soli admovit & incendit, & redux in terram statuæ suæ inseruit, illico in membris motus, & in statuis fuit repertus. *Drex. in Trism. l. 3. cap. 1. §. 3.*

II. Maximum est argumentum animi ab altiori venientis sede, si hæc, in quibus versatur, humilia judicat, & angusta, si exire non metuit; scit enim, quo exiturus sit, quia, unde venerit, meminit. *Sen. ep. 121.*

III. Exemplumque Dei quisque est in imagine parva.

IV. Est Deus in nobis, agitante calescimus illo. *Man. l. 4.*

Impetus hic sacræ fœmina mentis habet.

Immortalitas.

V. An dubium est habitare Deum sub pectore nostro. *Man. l. 4.*

In cælumque redire animas, cæloque venire.

Dignitas.

Cramer. in loc. co. f. 93. VI. In anima nostra sublime quiddam ac divinum esse, vel hoc ex argumento colligitur, quod cum Deus reliqua animalia conderet, solummodo dixerit: Producant aquæ reptile animæ viventis, & omne volatile super terram; anima enim piscium, volatiliumque ex eadem materia cum corpore desumpta est, at quando homo formatus est, corpus quidem ex limo terræ fabricatum, anima vero velut spiraculum vitæ a Deo iaspirata est.

Sen. ep. 3. VII. Tutum iter & jucundum est, ad quod natura te instruxit; dedit tibi illa, quæ, si non deseris, per Deo consurges. Parem autem Deo pecunia non facit, Deus autem nihil habet: prætexta non faciet, Deus nudus est: fama non faciet, nec ostentatio tui: nemo novit Deom, licet multi male de illo existiment, & impune. Non turba servorum lecticam tuam portantium, Deum ille maximus, potentissimusque ipse omnia vehit. Nec forma quidem & vires beatum te facere possunt; nihil horum non patitur vetustatem. Quid ergo? aoimus, sed hic rectus, bonus, magnus. Quid aliud voces hunc, quam Deum in corpore humano hospitantem? hinc animus tam in equitem Romanum, quam in libertinum, quam in servum potest cadere.

Cicero de nat. gu. VIII. Nihil magnum est in humanis rebus, nisi animus magna despiciens.

IX. Omnis suo bono constat vitæ fertilitas, commendat vinum sapor, velocitas cervum. *Sen. ep. 77. ad Lucil.* Quam fortia dorso jumenta sint, quæris. In cane sagacitas prima est, si feras investigare debet: cursus, si consequi; audacia, si mordere & invadere. Illud cuique optimum esse debet, cui nascitur, quo censetur. In homine optima quidem est ratio, hac antecedit animalia cætera, Deum sequitur. Ratio ergo perfecta primum hominis bonum est, cætera illi cum animalibus satis superque communia sunt. Est fortis videlicet, & leones: velox est, & æqui: corpus habet, & arbores: habet imperium ac motum voluntarium, & bestiæ ac vermes: habet vocem, quanto clariorem canes, acutiorem aquilæ, graviorem tauri, dulciorem & nobiliorem luſciniæ.

Cicero l. 2. de leg. X. Omnium animi immortales sunt, sed bonorum, fortiumque divini.

Sen. ep. 99. XI. Valentior omni fortuna animus est, beatæ ac miseræ vitæ sibi causa est.

Idem ep. 8. XII. Cogita, in te præter animum nihil esse mirabile; cui magno nihil est magnum.

Cura.

Drex. in Trism. l. 3. c. 1. §. 2. XIII. Isocrates, cum discipulum horti studiosissimom, sed in ornandis moribus languentem vidisset, nec in studiis quidquam proficere advertisset, his verbis eum allocutus est: Obsecro, ne hortum habeas cultiorem, quam animum.

XIV. Stilpon interrogatus, quem homioem judicaret statuis simillimum? hominem, respondit, stupidum, & animi sui negligentem. *Ib. §. 1.*

XV. Demooax Philosophus de hominibus sui curam negligentibus dixit: stultissimi mortalium omnem solicitudinem suam ponunt in exstruendis ædibus, & hominum, qui ædes illas inhabitaturi sunt, oullam peoitus rationem habent. Et quid magis miremur, quam, cum omnes & cupiant optime vivere, & sciant, non alia re quam animo sic vivi, nec fieri posse, quin si optime vivat, animus colendus sit, tamen animum suum mioime colant. *Ib. §. 2.*

XVI. Europa Regis Agenoris Filia ad littus Tyrii maris io prato nitidissimo taurum conspecta, quamvis primo metueret, tamen ubi mitem, blandientem, & ad sessionem invitantem vidit, tandem adire, tangere, herbas porrigere, & demum tergo insidere cœpit; verum mox ab eo in mare abducta, frustra ad littus respexit, suique lusus audaciam damnavit. Idem animæ cum corpore contingit, nisi ab initio blanditias ejus damnet; abducetur enim paulatim a littore cælestis patriæ in mare iniqoitatis & malorum, frustraque amissam patriam suspirabit. *Ibid. cap. 3. §. 1.*

XVII. Summum crede nefas, animam præferre pudori,

Et propter vitam vivendi perdere causas. *Juv. sat. 8.*

XVIII. Non immerito cecioit Ovidius;

Ut corpus redimas, ferrum patieris, & ignes, *Ovidius.*

Arida nec sitiens ora lavabis aqua.

Ut valeas animo, quidquam tollerare negabis,

At pretium pars hæc corpore majus habet.

§. XV. AXIOMATA.

I. Anima magis est ubi amat, quam ubi animat.

II. Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? *Matt. 16. 26.*

III. Omnia si perdas, animam servare memento. *Anonym.*

IV. Salus animæ in sanctitate justitiæ, & melior est omni auro & argento.

V. Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.

§. XVI. AUTHORES.

I. Franciscus Labata V. Anima.

II. Hieremias Drexelius in Trismegisto l. 3. cap. 1.

III. Laurentius Beyrlinck in theatro vitæ humanæ. V. eodem.

IV. Josephus Langius in Polyanthæa. V. eodem.

V. Antonius Dauroltius in Catech. historiali. cap. 8. tit. 11.

TI-

TITULUS XIII.

ASCESIS.

Prooemium Generale.

QUID *sit Ascesis breviter insinuant Ascetæ, dum dicunt, eam esse scientiam, quæ ad perfectionem consequendam dirigit; de cujus necessitate & utilitate, omnibusque doctrinis ad eam spectantibus, quoniam alibi fusius egi, supervacaneum credo ea denuo repetere, & recoctam crambem obtrudere. Illud tamen non omittendum hoc loco censui, ut, quoniam dicta & facta Ascetica præ reliquis coacta sunt ad amorem perfectionis, atque adeo etiam ipsius Asceseos tamquam directricis ingenerandum, ea autem vix ab ullo Ascetico scriptore, tali præsertim modo ac ordine proposita invenio, saltem in hoc titulo proponam, fructu, ut spero, tanto ampliore, quanto majorem ejusmodi dicta (quæ quasi vox viva censentur) factaque habent efficaciam tum ad instruendos, tum ad recreandos legentium animos. Unde in duas partes dividetur hic Titulus, quarum prima dicta, altera facta Ascetica complectetur.*

PARS PRIMA

Dicta, seu Axiomata Ascetica complectens.

PROŒMIUM.

Matth. 12. v. 36. PEr Dicta *hoc loco non intelliguntur quæcumque sententiæ ab Ascetis ore prolatæ, sed tales, quæ tum ob brevitatem suam, tum ob doctrinam, quam continent, specialiter notari merentur; Ideoque axiomata, id est, celebria & indubitata, ac notatis dignissima effata nominari possunt. Qualia quidem passim tum in libris ascetarum, tum in vitis Sanctorum occurrunt, sed quia non cuivis commodum est ea percurrendo tales libros seligere, multa præterea propter brevitatem suam non satis intelliguntur, ideo pergratum fore arbitror si selectiora talia Dicta hac in parte enumerem, & ut melius percipiantur, brevem exegesin, seu declarationem subjungam.*

§. I. DE AXIOMATIS AD DEUM SPECTANTIBUS.

AXIOMA I.

Nemo bonus, nisi solus Deus.

ITa Christus Luc. 18. c. cum princeps quidam ei dixisset: *Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo*: Respondit: *Quid me dicis bonum? nemo bonus, nisi solus Deus.*

Exegesis.

Pro hoc Dicto recte intelligendo sciendum est, duplicem esse bonitatem, *absolutam*, & *respectivam*; illa convenit soli Deo, quia solus hic in se, & a se bonus est, & omne bonum velut fons complectitur. Ista creaturis competit, quæ solum bonæ sunt participative, & cum respectu ad Deum; voluit ergo Christus dicere solum Deum esse eminenter bonum, & infinite continentem, quidquid creaturis bonum apparet. Hinc Thomas Kemp. recte monet. *Nil magnum, nil altum, nil gratum, nil acceptum tibi sit, nisi pure Deus, aut de Deo sit. Totum vanum existima, quidquid consolationis occurrit de aliqua creatura. Amans Deum anima, sub Deo despicit universa. Solus Deus æternus, & immensus, implens omnia, solatium animæ, & vera cordis lætitia.* Lib. 2. de Imit. c. 5.

AXIOMA II.

Deus meus, & omnia.

UTI S. Franciscus dicere solebat, & in his verbis considerandis integras quandoque noctes transigebat; sicut vita ipsius apud Surium testatur. Surius 4. oct.

Exegesis.

Quia Deus est fons omnis boni, ut ipsemet indicavit apud Jeremiam: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Hinc merito exclamat pius Auctor: *Ecce Deus meus, & omnia, quid volo amplius & quid felicius desiderare possum? O sapidum & dulce verbum! sed amanti verbum, non mundum, nec ea, quæ in mundo sunt. Deus meus, & omnia. Intelligenti satis dictum est: & sæpe repetere jucundum est amanti. Te siquidem præsente jucunda sunt omnia; te autem absente fastidiunt cuncta. Tu facis cor tranquillum, & pacem magnam, lætitiamque festivam.* Recte ergo S. Augustinus hortatus est animam dicens: *Quid vagaris, o homuncio, quærendo bona animæ tuæ, & corporis tui? ama unum bonum, in quo sunt omnia, & sufficit, desidera simplex bonum, in quo est omne bonum, & satis est.* Et iterum; *si quæris, quære, sed non ubi quæris; quære in fonte, quia ibi omnia vivunt; quod factum est, in ipso vita erat. Ecce ergo vitam vitæ, a multis ad unum: ecce viam mortis ab uno ad multa.* Jer. c. 2. v. 13. l. 1. c. 13. L. de spir. anim. c. 64.

AXIOMA III.

Fecisti nos, Domine, ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.

L. conf. c. 11. ITa S. Augustinus propria experientia doctus exclamabat l. 1. Conf. c. 1. Hinc alibi fassus est. *Scio Domine, quia male mihi est praeter te, non solum extra me, sed in me ipso: & omnis mihi copia, quæ Deus meus non est, egestas mihi est.*

Exegesis.

Hom. super Ecce nos reliquimus. Rationem hujus dicti fundamentalem assignat S. Bernardus dicens: *Ad imaginem quippe Dei facta anima rationalis, cæteris rebus occupari potest; repleri non potest; capacem namque Dei, quidquid Deo minus est non implebit.* Unde S. Augustinus ad Deum suspirans dixit: *Da quod peto, quoniam, si cuncta, quæ fecisti, mihi dederis, non sufficit servo tuo, nisi teipsum dederis.* Hinc & ipse Deus apud Jeremiam dixit: *Scito: & vide, quia malum, & amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te.* Solilog. cap. 2. Jer. c. 2. v. 19.

AXIOMA IV.

Minus te, Domine, amat, qui præter te aliquid amat, quod propter te non amat.

ITa iterum S. Augustinus lib. 10. Confess. cap. 24. & recte.

Exegesis.

L. 2. c. 7. Quia, ut Thomas Kempensis bene advertit: *Dilectus tuus talis est naturæ, ut alienum non velit admittere, sed solus cor nostrum vult habere & in eo tamquam Rex in proprio throno sedere.* Hinc omnibus illum diligere volentibus dicit, quod olim Christus capere ipsum volentibus dixit: *Si me quæritis, sinite hos* (scilicet creaturas) *abire.* Coangustatum enim est stratum nostrum, ita ut alter decidat. Imo dividere cor cupientibus non permittit, sed dicit quodammodo cum illa muliere: *Date ei cor vivum, & nolite dividere.* Joan. c. 18. Is. 28. v. 20.

AXIOMA V.

Quales impetus habebas ad Mundum, tales habeas ad Artificem mundi.

ITa hortatus est S. Augustinus, & proprio suo exemplo confirmavit, dum, quantum prius dilexit mundum, tanto amore ferebatur postea in ipsum Deum; uti ipsemet testatur dicens: *Quam suave mihi subito factum est, carere suavitatibus nugarum, & quas dimittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat, ejiciebas enim eas a me vera tu, & summa suavitas: ejiciebas eas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini, omni luce clarior; sed homini secreto & interiori: omni honore sublimior, sed non sublimibus in se.* S. Aug. l. 9. Confess. c. 1.

Exegesis.

Ratio est, quia, cum Deus infinities dignior sit amari, quam mundus; Mundus autem ardentissimo plerumque amore diligatur a suis amatoribus, æquum est, ut simili quoque amore Deus a peccatoribus perfecte conversis diligatur. Hinc & Apostolus monuit: *Sicut exhibuistis membra vestra servire injustitiæ ad iniquitatem; ita nunc exhibeatis servire justitiæ ad sanctificationem.* Imo Baruch Propheta hoc gradu non contentus amplius requirit dicens. *Sicut fuit sensus vester, ut erraretis a Deo, decies tantum iterum convertentes requiretis eum.* Rom. 6. v. 19. Baruch. c. 4. v. 28.

AXIOMA VI.

Diminutio cupiditatis augmentum est charitatis.

UTi S. Augustinus recte pronunciavit, ut etiam Thomas Kampensis confirmavit, dicens: *Tene breve & consummatum verbum. Dimitte omnia, & invenies omnia. Relinque cupidinem, & invenies requiem.* L. 3. c. 32. de Imit.

Exegesis.

Ratio dicti est, quia *bonorum Auctori*, teste S. Gregorio in homil. *aliter inhærere non possumus, nisi cupiditate a nobis, quæ omnium malorum radix est, abscindamus:* Hinc, ut S. Bernardus pronunciavit, ipsi Apostoli spiritu sancto repleri nequiverant ante Christi Ascensionem, quia carni Dominicæ, etsi sanctæ, adhærebant. Merito ergo S. Gregorius lib. 7. hortatur: *Quisquis defluere devitat, fugiat, ne per hoc, quod amat, in hoc cogatur devenire, quod vitat. Quanto enim acrior cura inardescit ad infirma, tanto tepore damnabili refrigescit a summis; utraque enim simul, & æqualiter amari non possunt.* Ser. 3. de Ascens. S. Gr. l. 7. ep. 26.

AXIOMA VII.

Tantum quisque vivit Deo, quantum moritur sibi.

ITa Christus S. Catharinæ Senensi in Dialogo cum ipsa habito dixit. Et Thom. Kem. sub aliis terminis proponit dicens: *Tantum homo in Deum transit, quantum a se exit.* L. 3. c. 56.

Exegesis.

Cum enim amor proprius omnium malorum radix sit, recte infertur, hoc impedimento sublato, facile hominem Deo adhæsurum; Unde S. Augustinus præclare sic hortatur: *Prima hominis perditio fuit amor sui, si enim non se amaret, & Deum sibi præponeret, Deo subditus esse vellet, non autem converteretur ad negligendam voluntatem illius, & faciendam voluntatem suam. Præpone his voluntatem Dei, disce amare te, non amando te.* Quod etiam alibi confirmat Thomas Kemp. dicens: *Melior, ac sanctior nostri amor locum in nobis accipiat, nec enim fuerit, quo intret ad te amor Dei, nisi exulet amor tui. Ubi teipsum aliquis quærit, ibi ab illo amore cadit; solas namque hic dominari vult, qui præcepit, ut feraris in Deum.* S. 40. in c. 33. L. 3. c. Pass. 5.

Deum ex toto corde, ex tota anima. Partem non accipit, gloriosæ indolis est: totum deposcit, ut totum largiatur.

AXIOMA VIII.

Non est malum in civitate, quod non fecit Dominus.

Amos c. 3. v. 9. ITa Amos Propheta, per hoc indicare volens, omne malum pœnæ, seu a causis secundis profectum, iisque seu creaturis rationabilibus, seu irrationabilibus, quocumque item modo & ratione eveniat, totum prodire a manu Dei, suavissimaque ejus providentia ac dispensatione. Deus est, mi homo, qui rexit, & direxit manum ejus, qui te percussit. Hinc in fastis Regum circa pœnam illam, quam sumpsit Deus de Davide per filium ipsius Absalonem, ob crimen adulterii, ac illatæ cædis Prophetæ, dicit Deus, quod ipsemet pœnam hanc ei velit infligere: *2. Reg. 12. v. 9.* *Ecce ego*, inquit *suscitabo super te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis, & dabo proximo tuo; tu enim fecisti abscondite, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, & in soliis.*

Exegesis.

S. Aug. in Psal. 79. sup. illa verba posuerunt signa sua. S. Augustinus hanc veritatem præclare per sequentia verba explicat. *Impietas eorum tamquam securis Dei facta est. Facti sunt instrumenta irati non regnum placati. Facit enim plerumque hoc Deus, quod facit & homo. Aliquando homo iratus apprehendit virgam jacentem in medio, fortasse qualecumque sarmentum; cædit inde filium suum, ac deinde projicit sarmentum in ignem, & filio servat hæreditatem; Sic aliquando Deus per malos erudit bonos.* *Hist. Ecc. p. 1. l. 3. cap. 2.* De horribili illo excidio Hierosolymitano legimus, quod, cum Titus Vespasianus, dum obiret civitatem conspicareturque fossas omnes capitibus, mortuorumque cadaveribus impletas, totamque illam circa regionem ex fœtore ceu peste infectam, elatis in cælum oculis clarissima voce Deo in testem vocato, exclamarit, se tantæ stragis auctorem non esse. Et barbaro illo Tyranno Alarico, ad diripiendam soloque æquandam Romam profecto, occurrit veneranda canitie senex quidam Monachus, rogando illum, ne tot vellet esse malorum incentor, quæ eo die in illa *Ib. l. 9. p. 2. c. 2.* Urbe deberent fieri, cui ille: Ego ultro meaque voluntate Romam non eo, sed est, qui me quotidie vellicat, illucque impellit ea voce: Vade Romam, & civitatem everte, quod evidenti est argumento, omnia hæc ex Dei arbitrio, dispositioneque contingere. Hinc Regius David, maledicente sibi Semei, pulvere lapidibusque impetente, cum regii famuli cogitarent de ipso vindictam sumere, hac illos voce repressit: *Dominus illi præcepit ut malediceret David, & quis audeat dicere, quare sic fecerit?* *2. Reg. 16. v. 10.* Verum quid magni est, recognoscere in instrumentis divinæ providentiæ, justitiæque homines, quando & ipsi reprobi, & in malo obfirmati, obstinatique Dæmones hoc munus obeunt. Accurate id notavit S. Gregorius in illum locum Scripturæ: Spiritus Domini malus arripiebat Saul, ubi idem spiritus & spiritus Domini vocatur, & spiritus malus, malus per desiderium perversæ suæ voluntatis, spiritus autem Domini ad demonstrandum ipsum fuisse a Deo submissum ad torquendum Saulem, & quod Deus pararetur per ipsum; hoc enim modo contextus ipse rem explicat, dum dicit; *Exagitabat ipsum spiritus nequam a Domino.* Atque ob hoc ipsum docet id S. Pater, Dæmones persequentes justos vocari in Scriptura Dei latrones, *latrones* quidem, ob eorum malitiam; *Dei* ex data ipsis ad inferenda supplicia potestate. *Lib. 14. mor. 20.* Idem ponderat S. Augustinus; *Non dixit Job*, inquit, *Dominus dedit, diabolus abstulit;* sed referendo omnia in supremum Numen) *Dominus dedit, Dominus abstulit;* *S. Aug. in Ps. 31.* probe sciens, plus diabolum non posse, quam ei Deus velit permittere. Pergit vero hic sanctus: *Prorsus ad Deum tuum refer flagellum tuum, quia nec diabolus tibi aliquid facit; nisi ille permittat, qui desuper habet potestatem.*

AXIOMA IX.

Heu amor non amatur.

ITa B. Jacoponus Ordinis S. Francisci, qui, cum in carcere Romæ detineretur & amici suspiria continenter trahentem reperirent, *quia*, respondit, *amor non amatur.* Aut certe ut S. Bernar. alicubi quæritur, non eo modo, quo docet; dum *amat charitas, amat immensitas, & nos rependimus cum mensura.*

Exegesis.

S. Ber. s. 83. in Cant. Ratio est quia ex una parte, teste S. Bernardo, cum amat Deus, non aliud vult, quam amari, quippe sciens ipso amore beatos, qui se amaverint, ex altera vero parte amor non nisi amore compensatur, atque adeo merito dolendum est, quod tantus amor tam parce compensetur. Hinc merito hortatur S. Augustinus: *S. Aug. l. 4. conf. c. 12.* *Rape ad eum animas quas potes, & dic eis: Hunc amemus, hunc amemus.* Idque & verbis agamus & precibus, & supplicatione ad Deum conversi, nobis, & aliis hunc amoris thesaurum impetremus, quia, ut suo sensu dicit, & deinde inexpertos monuit id Sanctus: *Lib. 4. c. 10. conf.* *Quaqua versum se vertit anima, ad dolores figitur, præterquam in te.*

AXIOMA X.

Non diligit utilitatem suam, qui Deum non diligit.

QUia Deus solus tota, & sola est utilitas humanæ naturæ; Scriptum vero est: *Quoniam qui manet in charitate*, id est, qui Deum diligit, *in Deo manet, & Deus in eo.* Talis est ergo utilitas humana, ut eam, nisi qui habet, diligere nemo. Hoc ergo ipsum, quod dicunt homines, diligere se quidem utilitatem suam (quis est enim, qui hoc non sit etiam jurare paratus?) sed eam non habere, hoc ipsum, inquam, testimonium est, eos aliud diligere, non ipsam suam utilitatem. Nihil enim aliud homini faciendum utilitatem suam habeat, nisi diligere. Sed ipsi homines conantur assidue facere eam, quasi non sit; sicut pagani Deum. Nam si solus Deus utilitas est hominum,

num, quo carere non potest, nisi qui eum nequaquam diligit: Non facienda utique est, cum sit æterna; sed tantum diligenda. Hoc solum prorsus est totius miseriæ nostræ causa: quod scilicet utilitatem aut non cognoscimus, aut non amamus, aut non quantum vel sicut cognoscenda, & amanda est, cognoscimus, & amamus.

AXIOMA XI.

Non recte novit Deum diligere, qui non scit relinquere Deum, propter Deum.

Bartol. l. 4. § 37. ITa S. Ignatius Lojola, qui teste Daniele Bartolo dicere solebat; relinquere Deum propter Deum; magnum lucri spiritualis esse compendium, nullum dispendium. Intelligitur autem per *Deum relinquere*, hoc lucro conversationem cum eo inchoatam; sive per orationem, sive per lectionem, aut aliam similem actionem interrumpere, ut alteri actioni a voluntate Dei aut Superioris imperata vacetur.

Exegesis.

Quia cum diligere nihil aliud sit, quam idem velle, cum alio merito diligere Deum non censendus est, qui quando Deus ad certam actionem vocat, contra hanc expressam voluntatem cum eodem conversari cupit; Hunc merito Abbas Smaragdus dixit: *Propter obedientiæ perfectionem omnium aliarum actio relinquenda est operum, quia magis placet Deo obedientia, quam victima.* Id quod Deus ipse pulchro exemplo confirmavit in virgine religiosa, quæ divino amore flagrans, speciosum forma præ filiis hominum videre desiderarat, cui mox ille visendum se quoque præbuit, forma pueri admodum liberali: Cumque ad commune opus superioris mandato aversaretur, puerulo Jesu ait: *En dulcissime Domine mi Jesu, Christe, pro explenda obedientia tuo nomine abeo, donec ad te redire liceat.* His dictis a cella exiit, & quod facere jussa erat, animo voluntario, hilarique vultu peregit: Deinde ad cellam reversa, dum eam aperiret, mira quædam & radiantissima lux oculis ejus se ingessit, adeo ut vix eam sustinere posset. Vidit igitur amantissimum suum Dominum in perfecta ætate, tamquam elegantissimum juvenem viginti & quatuor annorum adstantem: Qui interrogatus ab ea, quomodo ex pusillo tam grandis factus esset, respondit: *Filia charissima, profunda velocis atque impigræ obedientiæ tuæ humilitas, me tam brevi tempore tam grandem effecit.* Semper ergo mei amore libenter obedi, si mihi sine medio cupis uniri. Post quæ verba Dominus disparuit.

Smaragdus in c. 5. Reg. S. Ben. Bl-sius in apolog. pro Taulero c. 10.

AXIOMA XII.

Justum est hominem subditum esse Deo.

ITa impius Antiochus 2. Mach. 9. v. 12. postquam tot malis afflictus exclamavit. *Justum est, hominem subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire*; nec justum dumtaxat, sed etiam connaturale, ut P. Vincentius Caraffa per rationem mox afferendam indicavit.

Exegesis.

Ut proprius terræ situs subter aquam, aquæ subter aerem, aeri subter ignem, igni denique subter cælum; ita homini proprium, & velut nativum esse debet, non modo necessitate, sed & maxima sua voluntate subjectum esse Deo, eique affixum, ut sanctissimæ illius voluntatis motibus facilius circumagatur. Cæterum nihil sublimius ejusmodi submissione. Supra humana omnia hominem evehit: adeo ut fortunæ vel prosperæ blanditias, vel adversæ terrores despiciat. Securus utique quem præter Deum nihil attingere, nedum movere possit; cum Deo proxime subjectus affixusque sit; atque infra Deum procul absistant omnia.

§. II. AXIOMATA AD SEIPSUM SPECTANTIA.

AXIOMA I.

Tantum quisque se amat, quantum se odit.

TEste S. Augustino, conformiter dicto Christi dicentis: *Qui invenit animam suam, perdet illam: Et qui perdiderit animam suam, inveniet illam.* Modus autem odio se habendi desumendus est ab odio, quo alios prosequimur: sicut enim hos nec æstimamus, nec laudamus, nec honoramus, nec amamus, nec fovemus, &, si hæc eadem ab aliis præstantur dolemus; gaudemus vero si contraria fiant; ita eodem modo nos odisse debemus. Matt. c. 10. v. 39.

Exegesis.

Quia, dum dicto modo qui propter Deum se odit, vitiorum radicem, & concupiscentiam tollit, & varias virtutes exercet; ideoque vere amat se ipsum, amovendo a se maximum malum & summum bonum procurando: Unde S. Augustinus recte dixit: *Magna sane, inquit, ac mea sententia, quemadmodum sit hominis in vitam suam amor ut pareat: odium ne pereat. Si male amaveris, tunc odisti. Noli amare, ne perdas: noli amare, in hac vita, ne perdas in æterna vita. Felices, qui oderunt custodiendo, ne perdant amando.* Merito ergo quisque in hoc odium effervescit, dicitque cum S. Bernardo: *Exurgat Deus, cadat armatus iste, & conteratur inimicus homo contemptor Dei, amator sui, amicus mundi, servus diaboli. Quid tibi videtur? certe si recte sentis, mecum dices: Reus est mortis, crucifigatur, crucifigatur.* Tract. 51. in Joan. apud Rodriq. p. 2. tr. 1. c. 6.

AXIOMA II.

Tantum proficies, quantum tibi vim intuleris.

ITa Thomas Kemp. l. 1. c. 25. & confirmavit S. Franciscus Xaverius, qui ad suos assiduo hæc verba: *Vince te ipsum*; repetere solebat; cumque aliquando illi causam tam frequentis repetitionis requireret, hoc responsum dedit: Hoc S. Patris nostri Ignatii mandatum est: hoc si fiat, sufficit. Quod autem

sic

sic res se habuerit, testatur Lyræus, de eo sic loquens: De nulla re sæpius, quam de sui victoria loquebatur Ignatius: *Vince te ipsum*: illi perpetuo natabat in labiis, hæc inter sodales ei colloquendi materiem, coram auditoribus dicendi copiam, in domesticis exhortationibus amplissimum disputandi argumentum suppeditabat.

3. Apophs.

Exegesis.

Th. Kem. l. 1. c. 11. Gen. 8. v. 21. Ratio est, quia cum *sensus hominis, & cogitatio hominis ad malum prona sint ab adolescentia sua*, teste S. Scriptura facile patet, non posse hominem sine magna violentia ab amore sui, & rerum creatarum inordinato avelli, atque adeo merito dici, illum præ cæteris in perfectione profecturum, qui majori sese violentia a creaturis abstraxerit. Unde sponsa non tantum pulchra ut luna, & electa ut sol, sed etiam terribilis ut castrorum acies ordinata dicitur, ut indicetur, per hanc sui victoriam ad tantam perfectionem, & sanctitatem ipsam pervenisse. Hinc Christus dixit: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. Id quod S. Ignatius suo quodam calculo confirmabat; cum enim adolescentem quendam minister Romanæ domus graviter accusaret apud Ignatium, & quasi minus quietum, morigerum, atque tractabilem insectaretur: Ignatius non vulgi trutina, sed veritate & spiritualis prudentiæ statera rem æstimans, respondit ministro. Mitius quæso & blandius. Equidem justum ipsum, quem tu tam acriter reprehendendum putas, plus ego in Dei via paucis mensibus profecisse arbitror, quam duos integro anno. Nominavit autem duos omnium ex domesticis candidissimos, & levitate quadam ingenii, ac morum suavitate maxime amabiles.

Cant. 6. v. 9.

Matth. 11. v. 12.

AXIOMA III.

Non est pax impiis.

ITA S. Scriptura apud Isaiam; & confirmavit id ipsum D. Martinus Bracharensis in maximis suis dicens; *Pacem cum hominibus habebis, cum vitiis bellum.*

Isaias 48. v. 22.

Exegesis.

Cum enim res qualibet non nisi in centro suo quiescat, fieri non potest, ut impii, qui a Deo velut centro suo separati sunt, pacem & quietem inveniant, id quod clare S. Augustinus indicavit dicens: *Fecisti nos, Domine, ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te*. Hinc ulterius dicit: *Væ animæ audaci, quæ speravit, si a te recessisset, aliquid se melius habituram. Versa & reversa in tergum, & in latera, & in ventrem & dura sunt omnia, & tu solus, Domine, requies.*

L. 1. Con. 1. & 6. c. 16.

AXIOMA IV.

Nullum malum nisi peccatum.

ITa S. Petrus dicens: *Quis est, qui nocet vobis; si boni emulatores fueritis.*

1. Pet. c. 3. v. 13.

Exegesis.

Quia malitia est carentia boni; nemo autem bonus est, nisi solus Deus, ergo cum solum peccatum privet hoc bono, merito solum peccatum malum dicitur. Hinc Eudoxia Imperatrix S. Chrysostomum cum graviter affligere minaretur, quidam ex aulicis dicebat: Frustra ei minaris, quia solum peccatum timet. Sed & Franciscus Xaverius in hunc sensum dicebat: qui nihil spectat aliud, nisi divinam gratiam, Evangelii prædicationem, animorum salutem, quid tandem recuset, aut pertimescat? si enim versabimur, non modo in literis barbarorum, verum etiam dæmonum regno; tamen nulla barbaria, neque dæmonum rabies quidquam nocere nobis poterit, nisi permissu, concessuque præpotentis Dei. Unum omnino timemus, ne Deum ipsum offendamus: cujus offensionem si vitaverimus, exploratam de nostris hostibus victoriam nobis, illo propitio, pollicemur.

Vit. apud Surium.

AXIOMA V.

Nemo læditur, nisi a seipso.

ITA communis ascetarum schola, cui etiam Epictetus consentit dicens: *Homines perturbantur, non rebus sed iis quas de rebus habent opinionibus. Verbi causa. Mors non est malum, alioquin enim & Socrati sic visum esset, sed opinio de morte, quæ malam eam facit: Cum igitur impedimur, & distrahimur, non alios culpemus, sed nos ipsos, id est, opiniones nostras.*

c. 10. Enchirid.

Exegesis.

Ratio est, quia cum solum peccatum vere malum sit, ut supra demonstratum est; ad hoc autem nemo invitus cogi possit, recte infertur, quemvis, si peccato consentiat, proprii sui mali fabrum esse. Hinc recte S. Petrus ait. *Et quis est, qui noceat vobis, si boni æmulatores fueritis?* An non diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, teste S. Paulo; *Num quid Deum aliquis eripere invito potest? aut occasio hominem fragilem facit, & non potius qualis sit, ostendit?* Aliter paulo hoc dictum declarat Epictetus dicens: Memento; non eum, qui convitietur, aut verberet, authorem esse contumeliæ, sed opinionem de eis tanquam contumeliosis conceptam. Cum igitur te quispiam irritarit, opinione tua te irritatum esse scito. Quapropter in primis operam dato, ne visa tibi assensum extorqueant. Nam si semel tempus & moram impetraris, facilius ipse tibi imperabis.

1. Pet. c. 3. v. 13. ad Rom. 8. v. 28. Epistet. Enchb. c. 25.

AXIOMA VI.

Si vis vitam, muta vitam.

ITA S. Augustinus, qui propria experientia hoc axioma confirmavit, vitamque suam priorem ita mutavit, ut vere dicere potuerit cum S. Paulo: *vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus.*

Gal. 2. v. 20.

Exegesis.

Quia, cum vita vera & bona in charitate consistat; vita autem, quam plerumque homines vivunt, in concupiscentiis & peccatis consumatur, recte infertur, neminem veram vitam possessurum, nisi qui vitam mutaverit; hinc Apostolus monet: *Deponite vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrum-*

rumpitur secundum desideria erroris, renovamini autem spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia & sanctitate.

AXIOMA VII.

Sæpe videtur esse charitas, & est magis sensualitas.

ITa Thomas Kempensis lib. 1. de Imitatione Christi cap. 15.

Exegesis.

Rationem hujus dicti idem mox subjungit dicens. Quia naturalis inclinatio, propria voluntas, spes retributionis, affectus commoditatis, raro abesse volunt. Qui veram & perfectam charitatem habet, in nulla re se ipsum quærit, sed Dei solummodo gloriam in omnibus fieri desiderat. Nulli etiam invidet, quia nullum privatum gaudium amat, nec in se ipso vult gaudere, sed in Deo super omnia bona optat beatificari. Nemini aliquid boni attribuit, sed totalitar ad Deum refert, a quo fontaliter omnia procedunt: in quo finaliter omnes sancti fruibiliter quiescunt.

AXIOMA VIII.

Non habitus, sed vita facit Monachum.

ITa iterum Thomas Kempensis l. 2. c. 17. his verbis: *Habitus & tonsura modicum conferunt, sed mutatio morum & integra mortificatio passionum, verum faciunt Religiosum.*

Exegesis.

1. Cor. 4. v. 9. Quia *spectaculum facti sumus*, teste S. Pauto, *mundo, Angelis & hominibus*; sicut ergo vestis actorem non facit laudabilem, sed actio personæ conformis, ita quoque nec habitus facit Religiosum, sed morum mutatio, & perfecta mortificatio, ut dicere possit cum S. Paulo: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo*; hoc enim convenit personæ ejus. Gal. 6. v. 14.

AXIOMA IX.

Scire Deum, sola vera scientia.

1. Cor. 2. v. 2. ITa S. Paulus existimans, se nihil scire, nisi Christum, & hunc crucifixum; quod ipsum etiam Poeta quidam hoc Distico expressit:

Christe, sciant quæcumque alii, mihi sufficit una
Cognitioque tui, cognitioque mei.

Sed & S. Augustinus præclare id confirmans ait: *Infelix homo, qui scit illa omnia, te vero nescit, Beatus vero, qui te scit, etiamsi illa nesciat: Qui autem te, & illa novit non propter illa, sed propter te solum beatus est.* In Conf.

Exegesis.

Quia scientia duplici modo considerari potest. Primo secundum se & ut sic nihil aliud est, quam cogniti, & sine dubio vana est, quid enim juvat cognoscere sine possessione? Quid prodest alta de Trinitate disputare, si careas humilitate, unde displiceas humilitati? & si de Trinitate disputare parum prodest, quid erit de aliis disputare, quid est aliud scientia, nisi adjumentum & species oculi intueri? Si ergo quis habet perspicilla, non habet causas gloriandi præ alio, quo minus videt, quomodo qui habet scientiam, gloriari poterit? Si vero scientiam quoad fructum spectemus, tum maxime dici poterit, quod sine charitate vana sit: uti præclare S. Paulus: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans &c.* 1. Cor. 13. v. 1. quasi diceret, quas habeo causas gloriandi, cum majorem fructum faciat cymbalum, faciens ut omnes prope percutiant cor? atque utinam tantum non prodesset, & non noceret: quis enim nescit, quam multa bona negligentur ab iis, quos scientiæ cupido invasit, quam multas orationes facerent, quam ferventer proximi saluti se impenderent, si non vellent plus, quam oportet, scire! Id quod recte P. Layman indicavit dicens, studia esse malam bestiam, quæ multas imperfectiones excusaret. Unde merito Thomas Kempensis: O si tantam adhiberent diligentiam ad extirpanda vitia, & virtutes inserendas, sicuti ad movendas quæstiones, non fierent tanta mala, & scandala in populo, nec tanta dissolutio in cœnobiis. Sed væ talibus quia potentes potenter tormenta patientur; de talibus verificabitur illud S. Pauli: *Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificarunt, & gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est cor insipiens eorum; dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in passiones ignominiæ.* Hinc recte P. Vincentius Caraffa S. J. Generalis dixit: Quia vita Religiosi, ut Angelicus docet, tota est divinis obsequiis mancipata, instar holocausti perfecti, debet omne studium scientiarum ordinari ad studium amoris Dei, & conjungere scientiam cum amore; sicut beati in cælo; ad similitudinem Verbi æterni quod procedit a Patre, non ut Verbum tantum, sed ut Verbum spirans amorem. Ita scientia nostra debet esse solum scientia, sed scientia effectiva, & spirativa, scientia spirans charitatem & amorem, reducendo semper, quantum potest, scientiam ad effectum.

L. 1. c. 3.

Rom. 1. v. 21.

de Sap. c. 8.

AXIOMA X.

Una est vincendi ratio, lætitia spiritualis.

ITa S. Antonius dicere solebat; uti P. Vincentius Caraffa de vera lætitia testatur. Hinc Apostolus quoque tam solicite monet: *Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete.* Philipp. 4. v. 4.

Exegesis.

Quia est medium efficacissimum ad tentationes diaboli vincendas, & propterea S. Augustino *delectatio victrix* appellatur Solet nimirum capitalissimus hostis ea potissimum tempora observans technas suas explicare; araneam, ex genere insectorum funestum animalculum imitatus, cui retia sua nonnisi humido & caliginoso cœlo contexere mos est, quibus ex-

exinde imbelles muscas prædetur; seu certe *ranam aquaticam*, cui, teste Bellonio, nomen est, *diabolus marinus*, tum ob fœdum atque horridum corporis aspectum, tum vel maxime ob naturam ac mores, quibus jam natantibus insidiatur, eos membris virilibus apprehensos solitus in profundum attrahere, ac devorare; tum vero, quod se in limosis ac fæculentis locis detinet, ac volutat, ut aquam perturbet, quam ubi subjecerint pisciculi, certam ei cedant in prædam. Hinc gaudium spirituale vocat Origenes flagellum dæmonum: *Quoties*, inquit, *in Domino gaudemus, toties diabolum flagellamus*. Quia optime norunt, à lætitia spirituali animæ provenire totam suam ruinam: siquidem anima non potest esse sine aliqua delectatione, ut ait S. Gregorius; *Aut igitur delectatur summis, aut infimis*: ac dum gustat res cælestes, contemnit oblectationes terrenas, quas dæmon proponit, atque hæc potissima ratio fuit, cur S. Ignatius, qui omnia sua divinæ gloriæ lubens dedicarat, sicut tristitiam a se semper procul repellere conatus est, ita & suis eamdem quam longissime voluerit esse amotam, cujus non vulgare specimen, atque experimentum, teste Daniele Bartolo, nobis expressit, dum sic scribit. Lib. 4. vita ejus Tyro etiamnum Romæ erat Franciscus Costerus Mechliniensis, atque in risum mire proclivis: cumque obviam ei per domum die quadam factus S. Pater, & ridentem clare advertisset, mox ad se evocato in hæc verba locutus est: Francisce, audio te semper ridere. Dejectis ille mox vultu & oculis acrem aliquam reprehensionem expectare: Sanctus autem iterato dicere; & ego dico tibi, fili mi, ut rideas & gaudeas in Domino semper: Religiosus enim nullam habet tristitiæ sequioris causam, sed lætitiæ multam: Quapropter denuo tibi dico, semper sis lætus, & hilaris, & eris indubitate, si humilis atque obediens esse contenderis.

AXIOMA XI.

Creaturis quasi memorialibus utendum.

ITa suasit S. Franciscus Borgia, de anima Christi hebd. 2. & id ipsum propria praxi confirmavit.

Exegesis.

Hinc loc. cit. sic scripsit: Creaturis uti debemus, quasi memorialibus, ut recordemur ex eis divinæ potentiæ, & magnitudinis. Cum enim flos exhalat odorem, quid est nisi vestigium suavitatis Creatoris? Cum arbor crescit, ignis omnia consumit, aqua vivificat aridam, totum est demonstratio virtutis, & operum Altissimi. Unde videntes, quid naturaliter fiat in creaturis, ipsum intueri debemus in illis, ut subeat memoria, & admiratio ipsius operum, & signorum amoris, quo continuat opera sua propter homines ingratos pro suis beneficiis. Similem in modum adhortatus P. Vincentius Carafa, dixit: Percurre terram, & si aliqua in ea inveneris, quæ dulce quid sapiant, noveris guttulas esse, ac stillas decidentes a fonte divino eternæ dulcedinis, gustandas proinde non seorsim, sed ut fonti conjunctas, & cum sua origine. Separatæ afferunt mortem, unitæ vitam, & satietatem omnis boni. Hæc est vera sapientia haurire guttas, sed in suo fonte; gaudere creaturis, sed in suo Creatore.

AXIOMA XII.

Horæ unius negotium, est æternitas.

ITa mater S. Symphoriani parvulum filium ad martyrium animavit, alii vero paulo aliter dicere consueverunt: *Momentum*, unde pendet *æternitas*. Th. Kem. l. 1. c. 47.

Exegesis.

Quia ut idiota dicere solebat, qualem mors invenit hominem, talem homo invenit mortem, bonam scilicet vel malam: nam qualis mors, talis sors: vel, sicut vita, mors ita. Hinc recte hortatur pius Asceta in Christi persona: O si vidisses sanctorum in cælo coronas perpetuas, quanta quoque nunc exultant gloria (qui huic mundo olim contemptibiles, & quasi vita ipsa indigni putabantur) profecto testatim humiliares usque ad terram & affectares potius omnibus subesse, quam uni præesse; nec hujus vitæ lætos dies concupisceres; sed magis pro Deo tribulari gauderes, & pro nihilo inter homines computari maximum lucrum duceres. O si tibi hæc saperent, quomodo auderes vel semel conqueri: Nonne pro vita æterna cuncta laboriosa sunt toleranda? non est parum quid perdere aut lucrari Regnum Dei. Leva igitur faciem tuam in cælum; Ecce ego, & omnes sancti mei mecum, qui in hoc sæculo magnum habuere certamen, modo gaudent, modo consolantur, modo securi sunt, modo requiescunt, & sine fine mecum in regno patris mei permanebunt. Hinc P. Vincentius Carafa dicere solebat: *ut aliquid recte faciamus, oportet nos esse sicut rotas in curru Ezechielis Prophetæ, undique plenos oculis, quos habemus semper defixos in æternitate quæ nos respectat, seu beata, seu misera, prout in hac vita meruimus*. L. 2. c. 13.

AXIOMA XIII.

Aut pati, aut mori.

ITa S. Theresia dicere solebat; uti & S. Magdalena de Pazzis: *purum pati, nullum mori*. Ponnagaio p. 1. c. 19. n. 6. Lib. 3. vita c. 20.

Exegesis.

Quia ut S. Ignatius dicere solebat: *Compendiosissima ad perfectionem via est si multa adversa, magnaque pro Christi amore patiare. Et pete tu hanc gratiam a Deo. Non cui Dominus hoc tribuit, multum tribuit: hoc enim beneficio multa magnaque ejus continentur beneficia*. Et alias: *Cuidam graviter adversa ferenti, si te faciat Deus multa pati signum*, inquiebat, *est velle te magnum facere Sanctum: Si vero tu cupias magnus fieri Sanctus roga eum, ut magnam tibi patiendi materiam donet, neque enim lignum aptius excitando foco amoris Dei, quam lignum S. Crucis est quo* usus

ðus Christus ad sacrificium charitatis immensæ. Quod etiam confirmans P. Vincentius Caraffa, o bona crux dicebat; Si capis hoc, sapis. Brevissima via perveniendi ad apicem virtutum, præcipue charitatis; via est, qua itur ad montem Calvariæ: ut ibi crucifigamur. Si cui multa Deus immittit, quæ patiatur, signum est quod eum valde amet, & compendio sanctum facere velit. Hinc S. Xaverius dicebat:

L. 10. ep. 1. *Equidem sic mihi persuadeo; Crucis Christi Domini amatores vitam ejusmodi exercitam ærumnis beatam ducere: Crucis autem fugam, aut vacuitatem, mortis instar putare. Quæ enim mors acerbior esse potest, quam sine Christo, ubi semel gustaveris eum, vivere, eumque deserere, tuas ut sequaris cupiditates? Mihi credito, nulla crux est cum hac comparanda.* Hinc ex quo inferebat P. Caraffa: Ut qui ori Christi crucifixi fel dulce facere vellet, miscendo mel consolationis terrenæ, is tolleret, vel minueret illum saporem divinum, quem percipit ille, qui purum degustat. Ita si doloribus adhibeantur media delicata, perdunt sinceram illam dulcedinem, quæ sola placet gustui animæ Christum amantis, quamvis carnalis; palato non aliud videatur, quam amaritudo. S. Franciscus Borgia vero dicere solebat pro confirmatione horum omnium: Si quis videt tribulationes ingredi sua limina, gaudeat: quia sunt præcursores Domini, qui parent ei locum. Et si desiderat subire montem Calvariæ, ut videat Christum crucifixum & dicat: *Vere Filius Dei erat iste*; delectetur cruce, quæ venit: Quia est signum, quod cito sit evasurus in montem. Nam prius imposuerunt eam Christo, quam montem ascenderet. Sic etiam tonitrua & fulgura signum fuerunt, quod Moyses jam subierit montem.

AXIOMA XIV.

Contra minas, & convitia veritas & patientia, & in bene agendo perseverantia sunt arma omnium potentissima.

ITa P. Jacobus Laynes secundus Societatis Jesu Generalis dicere solebat, idque propria experientia didicerat, uti ex vita ipsius colligere licet.

Exegesis.

L. 3. c. 4. & 46. Hinc Thomas Kempensis in persona Christi hortatur: *Fili ambula coram me in veritate, & in simplicitate cordis tui, me quære semper. Qui ambulat coram me in veritate, tutabitur ab incursibus malis, & veritas liberabit eum a seductoribus & detractionibus iniquorum. Si veritas te liberaverit, vere liberis, & non curabis de vanis hominum verbis.* Et iterum: *Testimonium hominum sæpe fallit; meum judicium verum est, stabit, & non subvertetur: Latet plerumque, & paucis ad singula patet; numquam tamen errat, nec errare potest, etiamsi oculis insipientium non rectum videatur. Ad me ergo currendum est in omni judicio, nec proprio innitendum arbitrio; justus enim non conturbabitur, quidquid a Deo ei acciderit. Etiamsi injuste aliquid contra eum prolatum fuerit, non multum curabit. Sed nec vane exultabit, si per alios rationabiliter excusetur, pensat namque, quia ego sum scrutans corda & renes, qui non judico secundum faciem & humanam apparentiam, nam sæpe in oculis meis reperitur culpabile, quod hominum judicio creditur laudabile.*

Hinc jam olim cum Alveri tempore, quid omnium rerum fortissimum esset, disputaretur, illius sententia prælata est; qui veritati hoc præconium adscripsit. Quod vero etiam patientia scutum sit fortissimum contra ejusmodi minas & convitia, idem author sequentibus verbis indicavit: *Filii numquam securus es in hac vita, sed quoad vixeris, semper arma spiritualia tibi sunt necessaria: Inter hostes versaris, & a dextris & a sinistris impugnaris; si ergo non uteris undique scuto patientiæ, non eris sine vulnere; Insuper si non ponis cor tuum fixe in me, cum mera voluntate cuncta patiendi propter me, non poteris ardorem istum sustinere, nec ad palmam pertingere beatorum. Oportet te ergo omnia viriliter pertransire, & potenti manu uti adversus objecta. Nam vincenti datur manna, & torpenti relinquitur multa miseria.* Th. Kem. l. 3. c. 12

AXIOMA XV.

Omnis terra, & nulla terra nobis patria est.

ITa sæpe memoratus P. Vincentius Caraffa in epist. ad Societatem, sed & Seneca cap. 28. idem confirmat dicens: *Cum hac persuasione vivendum est: Non sum uni angulo natus, patria mea totus hic mundus est.*

Exegesis.

Illic statua hæret, ubi erigitur; nec illo versum, ubi olim est ficta, magis, quam alio propendet. Sic nostrum quemlibet par decet omnem ad locum Collegium & habitationem facilitas, & æqualitas; nec major in patriam, quam in aliam partem propensio. Omnis terra & nulla terra nobis patria est. Ad omnes vocamur, ubique gentium; pari studio juvandos. Unum, si qua nobis patria, cælum est; ubi nos Pater verus, ubi paterna hæreditas exspectat. Omnis æque cognata natio, gens omnis una est, adoptionis divino jure, fraternitate Christi Jesu, patrimonii æterni promissionibus conflata. Hinc iterum Seneca, *magna*, inquit, *& generosa res est humanos animos, nullos sibi poni nisi communes, & cum Deo terminos patitur. Primum humilem non accipit patriam Ephesum, aut Alexandriam, aut si quod est etiamnum frequentius incolis, latius tectis solum. Illi patria est quodcumque superne universa circuitu, cingit. Hoc omne convexum, intra quod jacent maria cum terris, intra quod aer humanis divina secernens etiam conjungit, intra quod disposita numina actus suos excubant.*

P. Vincent. Caraff. ep. ad. Soc. — ep. 102.

AXIOMA XVI.

Subitus calor longum teporem vincit.

ITa S. Hieronymus in epistola ad Paulam, per hoc eam ad fervorem in servitio Dei animans, ut, quod per teporem præcedentem neglectum est, per subsequentem fervorem compensetur.

Exe-

Exegesis.

S. Th. in ep. ad Eph. c. 5. Hic S. Thomas dixit: Contigit quandoque, quod aliquis per magnum tempus vitæ vivit in peccato, & hoc est tempus perditum; sed quomodo redimet, cum homo non sufficiat ad debita persolvenda? Respondeo: dicendum est, quod tanto magis debet vacare operibus bonis, quanto prius institit malis: nam ut S. Hieronymus ait, subitus calor longum teporem vincit. Hinc cum quondam S. Gertrudis peteret a Deo, & sponso suo Christo, ut peccatorum suorum, & defectuum non recordaretur amplius, rapta est a Christo in cælum, & cum veste laciniis & centonibus consuta coram patre cælesti apparuit; ubi, quam primum Christus pro ea peroravit, & pretium vitæ ac sanguinis obtulit, de repente vestis illa, in qua omnes illius defectus distincte repræsentabantur, lamina aurea, instar chrystalli lucida cooperta fuit. Nec male alii idipsum per viatorum exemplum declarant, qui, ubi se tardius processisse, & socios longe ante se reliquisse advertunt, præcedentem tarditatem celeritate cursus compensant. Hinc merito S. Ignatius suos his verbis hortatus est: *Quo circa per Jesum Christum vos oro, & obtestor, ut nullum umquam in divino servitio teporem admittatis, quandoquidem arcum frangit remissio;* & contra, ut sacra pagina testatur, *anima operantium impinguabitur.* In epist. de perfect. c. 1. Prov. c. 13.

AXIOMA XVII.

Qualis vir, talis oratio.

ITa Martinus Braccharensis in maximis; & Seneca in Proverbiis.

Exegesis.

Quia ex abundantia cordis os loquitur. Hinc idem Martinus colligit, quod imago animi, sermo sit: & ideo merito dixerit nonnemo: *Loquere adolescens, ut videam te.* Apertius vero hanc caussam indicavit Thomas Kempensis, dum dixit. *Quare tam libenter loquimur, & invicem fabulamur? cum tamen raro sine læsione conscientiæ ad silentium redimus? ideo tam libenter loquimur, quia per multas locutiones ab invicem consolari quærimus, & cor diversis cogitationibus fatigatum optamus relevare. Et multum libenter de his, quæ multum diligimus, vel cupimus, vel quæ nobis contraria sentimus, libet loqui & cogitare.* L. 1. c. 10. n. 1.

AXIOMA XVIII.

In Societate obedientem, & sanctum esse una res sunt.

ITa P. Vincentius Caraffa l. 2. vit. c. 6. ubi Author vitæ sic loquitur: Superest mihi de obedientia dicendum, quam tanti faciebat Vincentius; ut affirmaret legum, Præsidumque observantiam & sanctitatem, diversa quidem esse nomina, sed rem eamdem. Propterea ut erat hujus perquam studiosus, ita numquam eum quisquam vidit ab ipso Societatis ingressu ad finem usque vitæ, id est spatio 45. annorum vitium ullum, etiam leve contra obedientiam admittere.

Exegesis.

Ratio est quia ex una parte sanctitas in charitatis, & aliarum virtutum ei subordinatarum possessione consistit; ex altera vero obedientia teste S. Gregorio: *Sola virtus est, quæ virtutes cæteras menti inserit insertasque custodit.* Hinc & a S. Augustino, *Mater aliarum virtutum* appellatur. Et S. Catharina Bononiensis dicebat: *Quis dubitare potest de sua salute, si vitam finiat in obedientia, quæ suo Domino similiorem facit, quam ulla alia virtus.* Itaque qui vult erigere bonum ædificium, accipiat illam pro suo fundamento, & credat firmiter, se melius salvandum per illam; quam per ullam pœnitentiam, jejunium, & contemplationem. S. Greg. l. 35. mor. S. 7. de armat.

AXIOMA XIX.

Totum summum, totum perfectum.

ITa P. Vincentius Caraffa in Epistola ad Societatem sic loquens: Author erat Hieronymus Paulino, nihil in se mediocre contentus esset: totum summum, totum perfectum desideraret. Non dispari animo S. Parens noster summum nos virtutis apicem spreta vult mediocritate prensare, & divino fultos auxilio perfectissima consectari.

Exegesis.

Quia summos summa decet. Hinc S. David templum Deo ædificaturus dicebat: *Totis viribus præparavi impensas domus Domini, non enim homini præparatur habitatio, sed Deo.* Præterea sicut jaculatores, ut centrum metæ facilius, certiusque attingant, semper paulo altius collimant, ita perfectionis studiosi, ut eam assequantur; ad altiora defigunt animum.

AXIOMA XX.

Non res sibi, sed se rebus submittere oportet.

ITa S. Ignatius dicere solitus, teste Ribadeneira; in rebus gerendis illud in primis tenendum, ut te rebus, non res tibi submittas: hoc est, ut rei gerendæ, non tuæ commoditatis rationem ducas, negotiorumque utilitati diligenter servias & tempori. Vit. l. 5. c. 11.

Exegesis.

Quia cum negotiorum felix successus plerumque ab opportunitate temporis dependeat, atque adeo ea differri non expediat, nisi te illis accommodes, & suo quoque tempore administres, confusio ordinis, & negotiorum, atque adeo infelix quoque successus sequetur.

AXIOMA XXI.

Non qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.

ITa S. Paulus quod etiam Jeremias confirmavit, dicens: *Sana me, Domine, & sanabor. Salvum me fac, & salvus ero, quoniam laus mea tu es.* 2. Cor. 10. v. 18. Jer. c. 17. v. 14.

Exe-

Exegesis.

Quia laus vera supponit perfectionem operis; propter quod aliquis laudabilis efficitur; atqui hanc perfectionem non cognoscitis, qui se commendat, cum merito dicere possit cum S. Paulo: *Et si nihil mihi conscius sum, non tamen propter hoc justificatus sum.* Cum ergo solus Deus hanc perfectionem cognoscant; ille solum probatus censeri debet, quem Deus commendat. Hinc recte S. Augustinus dixit: *Securitas laudis in laude Dei est; ubi laudator securus est, ubi non timet, ne te laudato erubescat.* Merito ergo dicebat S. Franciscus: *Quantum unusquisque est in oculis tuis, tantum est, & non amplius.*

1. Cor. 4. v. 4.

In Esam.

AXIOMA XXII.

Qui gaudet laudibus, perdit laudes.

ITa Wigo de tranquill. animi c. 7. cui ettiam S. Augustinus consentit dicens: *Esse humilem est nolle laudari in se; qui ergo in se laudari appetit, superbus esse convincitur.*

S. Aug. in Psalm.

Exegesis.

Non enim potest laudari, qui vult laudari. Ille laudatur, cujus bona jactantur. Qui autem vult laudari, non solum vacuus est vero bono, sed insuper plenus magno & diabolico malo; nimirum magna arrogantia. Non ergo laudatur. Hinc recte Wigo citatus dicit: Contemptus, aut parvi habitus doluisti? Hoc ipso contemnendum, ac parvi habendum fuisse, & ideo jure id factum demonstras. Nisi enim contemnendus, ac parvi habendus fuisses, contemni, aut parvi haberi nequaquam timuisses, aut doluisses. Hoc enim ipso solo, vel maxime contemnendus, & parvi habendus es, quod id times, aut doles. Prorsus non timet vilis haberi, nec contemni, nisi vilis & contemni dignus.

AXIOMA XXIII.

Quidquid agant homines, intentio judicat omnes.

ITa commune proverbium, & recte, quia teste S. Augustino: *Officium nostrum non initio sed fine pensandum est; ut scilicet non tantum si bonum est, sed præcipue si bonum est, propter quod facimus, cogitemus.*

S. Aug. in Ps. 118.

Exegesis.

Quia cum homo ad Deum, velut ultimum finem amandum & honorandum creatus sit, nisi omnia ad illius gloriam per bonam intentionem ordinat, nullius momenti erunt, uti recte agnovit idem S. August. dicens; *Quod bona intentione non facis, non tibi proderit, quia quomodo feceris, non quomodo evenerit tibi, imputabitur.*

Idem sup. c. 6. Matth.

AXIOMA XXIV.

Quid sis interest, non quid possideas.

ITa Martinus Braccharensis in Maximis. Hinc S. Augustinus dicere solebat: *Senti de Augustino quidquid vis, sola in oculis Dei conscientia me non excuset.*

S. Aug. l. c. contra Secundin. heret.

Exegesis.

Ratio est, quia omnia bona terrena cuique tamquam dispensatori conceduntur; Unde non tam exiget Deus ab eo, quid concesserit possidendum, quam quomodo illud dispensaverit, atque adeo quid sis (an scilicet bonus, vel malus dispensator) interest, non quid possideas; cum etiam ille, qui pauca accepit, auditurus sit: *Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam.* Hinc sapienter Epictetus monuit. Nulla aliena præstantia efferaris animo. Si equus semet jactans diceret, sum pulcher, ferendum esset? Tu vero cum insolenter gloriaris, te pulchrum equum habere; scito, te bono equo superbire. Quid igitur est tuum? Usus visorum. Quapropter cum in usu visorum ita moratus fueris quemadmodum natura postulat, tum efferreris, tum enim aliquo tu bono lætaberis.

Matth. 25. v. 23.

Epist. c. 11. Ench.

AXIOMA XXV.

Non quam multis placens, sed qualibus stude.

ITa iterum Martinus Braccharensis in Maximis; ubi etiam addit: Maximum in eo vitium est, qui non melioribus vult placere, sed pluribus.

Exegesis.

Quia cum plerique hominum mali sint, & secundum affectum judicent, placere illis non possunt opera bonorum; atque adeo illis displicere laudabile est: solum ergo proborum judicium attendendum est. Hinc recte Epictetus monet; *Cum facis aliquid, quod faciendum esse statuisti, nunquam recuses inter agendum, conspicis tametsi futurum est, ut vulgus de eo secus judicet. Nam si perperam facis, rem ipsam fuge. Sin recte, quid eos vereris, qui non recte reprehendunt.* Nec male Epicurus apud Senecam sic scribit: *Hæc ego non multis, sed tibi, satis enim magnum alter alteri theatrum sumus. Ista, mi Lucilli* (addit Seneca) *condenda in animum sunt, ut contemnas voluptatem ex plurium assensione venientem. Multi te laudant. Et quid habes, cur placeas tibi, si is es, quem multi intelligunt. Introrsus bona tua spectent.* Ideo Democritus recte dixit: *Unus mihi pro populo, & populus pro uno.* Bene & ille, quisquis fuit (ambigitur enim de auctore) cum quæreretur ab illo, quo tanta diligentia artis pertineret, ad paucissimos perventuræ? *Satis sunt*, respondit, *mihi pauci, satis unus, satis nullus.*

C. 17.

Epist. 7. Ibidem.

AXIOMA XXVI.

Facillime bonus eris, si ea vitaveris, quæ vituperaveris.

ITa iterum Martinus Braccharensis in Maximis. Et ideo pius Asceta quoque monet: Ubique profectum tuum capias; ut si bona exempla videas, vel audias, ad imitandum accendaris. Si quid autem reprehensibile consideraveris, cave ne idem facias? aut si aliquando fecisti, citius emendare te studeas. Sicut oculus tuus alios considerat, sic iterum ab aliis notaris.

Th. Kem. l. 1. c. 25. n. 5.

Exe-

Exegesis.

Quia in aliorum actionibus considerandis plerumque satis oculati, & severi censores sumus, utpote ab amore proprio non excæcati, quare si ea, quæ in aliis vituperamus, diligenter vitemus, non facile ulli vitio succumbemus, sicque boni efficiemur.

AXIOMA XXVII.

Nihil impudentius anima cupiente in vanitatibus confoveri.

ITa Wigo de tranquillitate animi c. 10. ubi etiam doctrinam hanc similitudine mox subjicienda aptissime declarat.

Exegesis.

Quia cum rogas Deum, ut non auferat tibi aliquid, cui inhæsisti cupide; idem est, ac si mulier a viro suo, in ipso adulterio deprehensa, cum debeat petere veniam criminis, roget potius, ne interrumpat ei ipsius adulterii voluptatem. Non satis tibi est a Deo recedere, nisi ipsum ad hoc inclines, ut ea, quibus corrumperis fruendo, augeat, conservet, & coaptet; id est formas corporum, sapores, & colores? quæ est adeo impudens mulier, ut dicat viro suo: Quære mihi illum aut illum, cujus consuetudine fruar; qui placuit mihi plus te; alioquin non quiescam. Tu tamen hoc facis viro tuo, id est, Deo, cum præter ipsum aliquid diliges, idipsum ab eo petis. Cum dicis Deo, *da mihi hoc aut illud*, hoc est dicere, *da mihi in quo te offendam, & a te fornicer*. Cum enim aliquid aliud ab eo, quam ipsum petis, ipsa petitione tua scelus ei tuum, & defectionem ab eo ostendis, & nescis. Misericors vindicta, si sponsus sponsam suam adulteram deprehendens, ea tantum subtrahit ei, quibus ad suam turpitudinem abutebatur. Quam vero impudica, & inverecunda est ipsa, si ad injuriam hoc accipiat; Nulla alia fere tibi est causa dolendi, nisi talis: id est, de subtractis libidinibus tuis. Ipsi ergo dolores tui arguunt libidines tuas ita, ut non sit opus aliis testibus. Hæc solet a sponsi oculis quælibet inverecunda & impudica mulier abscondere: lachrymas, quas pro damnis, quæ contingunt adultero, & quas pro injuriis ab adultero sibi irato illatis fundit; ipsas quoque injurias, similiter & gaudia. Vide nunc, an id saltem tu erga Deum facias, an non aperte coram eo pro damnis adulterii tui, id est, mundi hujus lugeas, & de prosperis exultes.
Jer. 3. v. 3. *Frons ergo mulieris meretricis facta est tibi.*

AXIOMA XXVIII.

Occasio hominem fragilem non facit, sed, qualis sit, ostendit.

ITa Thomas Kempensis lib. c. 16. dicens: *Quantæ autem virtutis quisque fuerit melius, patet occasione adversitatis. Occasiones namque hominem fragilem non faciunt, sed, qualis sit ostendunt.*

Exegesis.

Hinc in eadem occasione, v. g. sectandæ voluptatis, alius per contemptum illarum ingentem sibi laudis meritorum, & aliorum fructuum copiam parat; alius in scelera per admissam voluptatem proruit, & grandia mala ipsamque damnationem sibi accersit. Unde sicut diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum; ita iis, qui eum oderunt, & offendere non verentur, universa in malum cedunt.

AXIOMA XXIX.

Omnis malorum radix, meum ac tuum.

ITa Martinus Braccharensis in Maximis dicens: Quietissimam vitam agerent in terris, si duo hæc verba a natura omnium rerum tollerent; *meum ac tuum*.

Exegesis.

Quia omnes lites ac turbationes mentis oriuntur in nobis a concupiscentiis nostris; atqui hæc ipsa concupiscentia (inordinata intellige) nihil aliud est, quam mei & tui appetentia, ergo merito dicitur, iis sublatis homines quietissimam vitam ducturos, sicuti de facto Beati similem vitam ducunt; eo quod non reperiatur apud illos meum ac tuum; frigidum illud verbum, & quidquid est malorum in vitam nostram invehens, innumeraque gignens bella, ut S. Chrysostomus in oratione de S. Philogonio loquitur.

AXIOMA XXX.

In Christianis non laudantur exordia, sed finis.

ITa S. Hieronymus l. 1. contra Jovin. his verbis: *Non quæruntur in Christianis initia, sed finis & perseverantia; Paulus male cœpit, sed bene finivit; Judæ laudantur exordia, sed finis proditione damnatur.*

Exegesis.

Quia, ut recte S. Gregorius dixit: *In cassum bonum agitur, si ante vitæ terminum deseratur; quia frustra velociter currit, qui prius, quam ad metas venerat, deficit.* Hinc merito S. Bernardus dicebat: *Absque perseverantia, nec qui pugnat, victoriam, virtutum nec palmam victor consequitur: vigor virium, consummatio est. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. Denique non qui inceperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Lib. 1. mor. Epist. 129.

AXIOMA XXXI.

Nullum conscius peccatorum tuorum magis timueris, quam temetipsum.

ITa sæpe citatus Martinus Braccharensis in Maximis, ubi & causam addit: *Alium potes effugere, te numquam.*

Exegesis.

Hinc recte Epictetus: Pædagogo pueros nos tradiderunt parentes, qui ubique observat, ne quid apud Euseb. in Panar. v. ed. §. 2.

quid læderemur: *Deus autem jam* viros insitæ conscientiæ custodiendos tradidit, quæ quidem custodia & consecratio nequaquam contemnenda est, quia & Deo displiceret, & conscientiæ ipsi nos hostes efficeremur: Unde & Poeta canit.

Juvenalis Satyr. 13.

Exemplo quodcumque malo committitur, ipsi
Displicet Auctori, prima est hæc ultio, quod se,
Judice nemo nocens absolvitur, improba quamvis
Gratia fallaci Prætoris vicerit urna.

S. Ber. ser. 23. in Cant. Quamobrem Bias interrogatus, quid in vita metu careret respondit: Bona conscientia; e contrario vero infernus quidam & carcer animæ est rea conscientia, teste S. Bernardo.

§. III.

De axiomatibus ad Proximum spectantibus.

AXIOMA I.

Da mihi animas, cætera tolle tibi.

Genesis c. 14. v. 21. ITa Melchisedech Sacerdos, qui oblatis variis ab Abrahamo hostium spoliis, nihil aliud, præter captivos reductos acceptavit, uti in sacris videre est; quod dictum merito ab iis, qui curam animarum susceperunt; observari oportet, ut scilicet per curam & laborem nihil aliud quærant, quam ipsarum animarum salutem, & lucrum.

Exegesis.

Quia cum omnium divinorum divinissimum sit, teste S. Dionysio Areopagita, cooperari Deo in salutem animarum, major apud ipsum gratia iniri non poterit, quam huic ipsius voluntati, quoad ejus poteris, velificando. *Etsi immensas pecunias pauperibus eroges, plus tamen effeceris, si unam converteris animam*, aurea Chrysostomi vox est. Imo *majus esse miraculum* censet M. Gregorius; *prædicationis verbo, atque orationis solatio peccatores convertere, quam carne mortuum suscitare*. Amplius quid dicam: majus hoc opus, certe Deo pluris est, quam ipsa cæli, terræque creatio. Aves scire, quo id pacto? Laboris utrinque impendium attende. Ecce *ipse* solum *dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt*. Non sic in præsenti animarum negotio: pluris hæ ipsi puta sanguine pretiosissimo, vita quin ipsa stetere. Sane quo in pretio censusque apud Deum sit alienæ salutis administratio, ipse admodum Servator noster iis apud dilectum discipulum verbis luculenter expressit: *Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam*; itaque exemplo meo cæteri homines redivivi, æternum mihi convivant. Ubi notant Sancti minime eum, ut poterat, dixisse: *Propterea me diligit Pater, quia in principio omnia per me creavit*, sed: *quia ego pono animam meam*, pro recuperandis scilicet animabus perditis; ut hinc disceremus, nihil plane cælesti Patri hoc opere esse antiquius. Unde & Doctor Angelicus in illa Domini verba paulo ante posita: *Sicut novit me Pater, & ego agnosco Patrem, & animam meam pono pro ovibus meis*, observat Christum non hoc tantum velle se, Patrem ea cognitionis plenitudine agnoscere, qua Pater novit ipsum (jam enim alias dixerat, *nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius*) sed quemadmodum obsequens filius, si cujus facti causam rogetur, reddere hanc solet: *Ego enim novi Patrem meum*, quasi dicat, sic ei placere, sic velle ipsum novi; ad eumdem modum ergo Christum qui se animam suam pro ovibus suis (rem scilicet nobilissimam pro re nihili) posuisse dixisset, causam hujus rogatum, responsurum fuisse: *Ego agnosco Patrem*, hoc est, pernovi voluntatem, adeoque, voluntatem Patris mei, & quam ipsi sint in deliciis hæ oviculæ: hoc adeo me subigit, nec invitum, pro iisdem vitam ponere. Acres igitur hinc ipsum nobis ad captanda animorum lucra stimulos subjicere debet, nosse tantam propterea apud Deum gratiam iniri. Quare haud injuria D. Chrysostomus id, quod Dominus Petrum tertio interrogavit: *Amas me?* totiesque affirmanti subjecit: *Pasce agnos meos*; Sic interpretatur, quasi ei diserte dixisset, hunc, quem dicis, tuum mei amorem factis ostendas volo, animabus, inquam, quas sanguine meo mercatus sum, pascendis, fovendis, confirmandis.

S. Dionys. c. 3. de Hier. — *Chrys. ho. 3. l. ad Cor. 3. l. 3. Dial. c. 17. & ho.* — *Ps. 148. v. 5.* — *Joan. 10. v. 17.* — *S. Thom. Joan. 10. v. 15.* — *Matt. 11. v. 27.* — *Chrys. de S. Philogon. & de Nat. Dni.* — *Joan. 21.*

AXIOMA II.

Pluris facienda est sanitas Fratrum corporalis, quam omnes mundi thesauri.

ITa S. Ignatius dicere solebat, teste Ribadeneira l. 5. c. 8. quod dum enarravit Lyræus, in hæc verba prorupit: O aureum viri sanctissimi juxta ac prudentissimi apophtegma, dignum profecto, quod non Apollinis cujusdam Delphici foribus, sed omnium præpositorum cordibus inscribatur, tum ad tanti tamque excellentis herois laudem ac commendationem, tum vero ad præstantissimam Rectorem omnium institutionem! quem namque is fumptum ferre, quam impensam ultro sustinere, curamve refugisset, ut ægris fieret bene; qui & Mygdonias opes, & Arabum gaas, Crœsique divitias, si forte suppetivissent, etiam minimi familiaris sui solatio, salutique vel comparandæ, vel custodiendæ statuerat erogare?

Exegesis.

Ribad. l. 5. c. 8. Ratio, quæ ad hanc charitatem movebat, erat, quia *cum homo ægrotare cœpit, raro aliquid boni potest in aliorum utilitatem facere; quando vero sanus est, multa bona potest præstare*. Quæ causa fuit, cur Pyrrus Rex Epirotarum, cum diis immolaret, non Regni sui dilatationem, aut contra hostes victoriam, non opes aut gloriam, sed sanitatem tantum petere soleret, teste Cælio Rodigino: & Albertus Austrius interrogatus, quænam esset jucundissima possessio, responderit: *sanitas, cujus thesaurus tam pretiosus est, ut quidvis potius perpeti debeat homo, quam eam sibi eripi sinat*. Neque verbis hunc suum affectum magis, quam operibus declaravit S. Ignatius. Accidit, cum ipse gravissime langueret, & ad illum sublevandum, Patrum, qui Romæ tum quidem erant, precibus cogeretur, temporaneum Vi- *Lib. 7. c. 24.*

Vicarium admittere, omnibus, quæ domesticus minister ad se referre ex præscripta officii sui regula deberet, in Vicarium rejectis, illa tantum exceperit, quæ ad curam, salutemque eorum, qui ægra essent valetudine, pertinerent; hæc enim ad se tunc quoque referri volebat. Addit vero idem Ribadeneira ad rei tantæ confirmationem, quod ipse hac in parte fuerat expertus: cum, inquit, ægrotanti mihi de nocte sanguis ex brachio esset extractus, custodesque, qui excubias agerent, Ignatius apposuisset, reliqui vero se quieti dedissent, ad multam noctem, aliis dormientibus, bonus solicitusque pater vigilabat. Bis terve misit, qui brachium exploraret, circumligatum ne esset commode: ne forte soluta vena sanguis efflueret, & subitum (quod nonnullis evenit) interitum adferret, & erat tunc dictus Ribadeneira circiter quindecim annos natus. Imo contigit non raro, ut alios excitari nolens, aut somnum eorum interturbari, ipsemet præsertim Novitios, tamquam minorem sui curam gerentes adiret, &, num bene haberent, brachiumque tuto colligatum foret, inquireret. Alias duo Turones, unus Hispanus, *Lib. 3.* Gallus alter, ut Auctor est Daniel Bartolus, vix pedem in domum intulerant, cum in morbum inciderunt; erat autem res familiaris admodum angusta, plures domi variis morbis prostrati, quare fuit, qui eos censeret ad nosocomium deportandos, donec valetudinem recuperassent: nequaquam vero, nequaquam id fiat, ait vir sanctus: An domi nostræ locus non erit eis, qui mundum totum pro Deo reliquere? Quæratur locus, illis prospiciatur, & Deus propter illos nobis quoque providebit. Hinc merito S. Gregorius; *Boni*, inquit, *Rectores, etsi jam summa contemplando appetant, necessitatibus tamen infirmantium compatiendo miscentur; Quia tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, cum ad ima proximorum se misericorditer attrahit, & cum benigne descendit, ad infima, valenter recurrit ad summa.* *S. Greg. in Past.*

AXIOMA III.

Gubernatio & crucifixio nomine non re differunt.

Lib. 3. vit. c. 7. ITa P. Vincentius Caraffa dicere solitus: Officia gubernationis in societate sunt crux quædam, similis cruci Christi; quæ speciosum titulum habet, sed supra spinas. Et spinarum quidem puncturæ sentiuntur, tituli vero apparentia sola delectat, sed non sanat vulnera, nec mitigat dolorem.

Exegesis.

Tales spinæ sunt solicitudines, & anxietates variæ de ratione Deo & superioribus mediatis reddenda, de sustentatione subditorum; de eorundem defectibus curandis & supportandis; de muneribus ordinis recte dispensandis & obeundis; de sæcularium odiis, murmurationibus & persecutionibus perferendis; ratione quarum merito dicere possunt superiores cum *Gen. 25. v. 22.* Rebecca: *Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere*, multique nunquam suscepisse ... Tom. I.

pturi fuissent hanc crucem, nisi Simonem, seu obedientiam in ea portanda socium & adjutorem haberent.

AXIOMA IV.

Charitas & prudentia facit, ut omnium nationum simus.

ITa P. Jacobus Laynius secundus societatis Jesu generalis in epistola ad Petrum Canisium Anno 1552. scripta.

Exegesis.

Qui enim per prudentiam sibi præfigit legitimum finem nempe solum Deum, & hunc solum etiam per charitatem quærit & amplectitur, eumdem in omnibus etiam inveniet, atque adeo nullam personarum distinctionem attendet, sed dicet cum S. Paulo! *Non enim est distinctio Judæi & Græci; nam idem Dominus omnium, dives in omnes, qui invocant illum.* *Rom. 1. v. 12.* Unde verificabitur illud Philosophorum axioma: *Quæ sunt eadem cum uno tertio, sunt etiam eadem inter se.*

AXIOMA V.

Cum Proximo agendum, ut cum sclopeto.

ITa S. Franciscus Borgias dicere solebat, uti in vita ejusdem l. 4. c. 8. refertur; quibus verbis indicare solebat; sicut minorem quantitatem pulveris in parvulum sclopetum, quam in magnum, imponimus, ita doctrinas nostras, & consilia eorum, quibuscum agimus, viribus esse accommodanda.

Exegesis.

Quia sicut, si ultra debitam mensuram sclopetum oneretur, rumpitur, ita si plus, quam oportet, ab iis, quorum curam suscepimus, exigamus, plus illos destruemus, quam edificabimus. Hinc S. Ambrosius ait: *Aliter cum potentibus Mundi, aliter cum mediocribus, aliter cum humilibus agendum est, aliter iterum cum mansuetis, aliter cum iratis, quibus cedere oportet.* *In c. 4. Coloss.* Quo in genere iterum laudatur S. Patris nostri Ignatii prudentia, qui voluntates ac naturas eorum, quibuscum agebat, festine odorari, ambitiosis splendida, avaris utilia, voluptuosis jucunda proponere, & suo, quod ajunt, hamo, vel esca quemcumque piscari solebat. Atque ut bonus agricola non tantum rectas ac fructuosas arbores, sed etiam depravatas, neque ita fertiles colit, easque adminiculis erigit, vel circumcidendo castigat vel sub aliena latentibus umbra cœlum aperit, vel telluris vitio laborantibus mutat locum; sic ille rerum difficultate numquam exterritus, despiciebat in primis, quod ingenium, qua ratione, tractandum esset, iisdemque morbis sæpe pro varietate naturæ, non diversas modo, sed & contrarias inter se medicinas attribuere consueverat. Ut veraciter dicere cum S. Paulo posset: *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.* *1. Cor. 9. v. 22.*

AXIOMA VI.

Dilige, & dic quod vis.

Tr. 7. in epist. 1. Joan. c. 3. ITa S. Augustinus dicens: *Semel tibi præceptum præcipitur: Dilige, & fac quod vis. Sive taceas, dilectione taceas: sive clames, dilectione clames, sive emendes, dilectione emendes: sive parcas, dilectione parcas. Radix sit intus dilectionis, non potest de ista radice non bonum procedere.*

Exegesis.

In vit. PP. l. 5. c. 13. Rationem hujus doctrinæ dedit senex ille, qui dicare solebat: *Si quis cum humilitate & timore injungat fratri aliquid facere, sermo ipse, qui propter Deum egreditur, facit fratrem illum subjectam existere, & implere, quod fuerit imperatum: si quis autem voluerit jubere fratri, & hoc non secundum timorem Dei fecerit, sed contra per authoritatem volens sibi in eo potestatem defendere, Deus, qui videt occulta cordis, non permittit eum audire, vel facere quod jubetur. Quod a Deo est cum humilitate, & obsecratione imperatur, quod autem ex potestate, cum furore, & perturbatione, utpote quod a maligno est. Nimirum leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti, asperitate autem nimiæ increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem*, ut recta S. Prosper lib. 2. de vita contempl. S. Prosper dixit. Aliam ejusdem doctrinæ rationem dedit ipse Deus, qui quondam S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis dixit: *Maxime falix spiritus, qui hodie regnat in terra est ille S.* Lancis. opusc. 1. fol. 81. *Ignatii: quia ejus filii in conducendis animabus ad Deum præcipue procurant dare notitiam, quanti momenti sit agere cum Deo, quia hoc exercitium facit, ut cum facilitate res arduas amplectantur, propter lumen, quod accipiunt a Deo in oratione.* Alias aidem Beatæ ostendit, se in spiritus S. Joannis Evangelistæ, & & S. Ignatii mire sibi complacere, quod uterque conatus sit per viam amoris homines ad suum ultimum finem parsuoere; additque hanc complacentiam toties sibi renovari, quoties S. Ignati filii eumdem modum in convertendis peccatoribus tenent. Bene itaque notat hanc doctrinam opararius, certoque sibi persuadeat, hanc viam & compendiosissimam, & afficacissimam esse ad peccatores convertendos, id quod olim majores apposito apologo significarunt, dum finxerunt, solam & Aquilonem quondam in certamen venisse, uter eorum majoribus viribus & potentia polleret; cumque ad hoc certamen finiendum communi consensu decrevissent, eum pro fortiori habendum, qui viatori tunc forte prope ipsos transeunti pallium citius erepturus esset. Aquilo mox magno impetu flatuque viatorem invasit, verum plus non effecit, quam ut viator arctius sibi pallium adstringaret; sed cum sol paulatim radios per pallium immisisset, ita viator incaluit, ut sine alia violentia ultro pallium abjiceret.

Simila quid experiuntur operarii, qui radios amoris divini in animarum sibi commissarum pectora jaculantur, sicque efficiunt, ut ultro malas consuetudines exuant, dum interea ii, qui per violentiam asperarum increpationum id efficere conantur, nihil aliud obtinent, quam ut exasperati animi pertinacius in suis erroribus vitiisque perseverent; nimirum non frustra Christus suis Apostolis dixit: *Discite a me* Matth. 11. v. 29. *quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.*

AXIOMA VII.

Oratorem te puta, si quod alios doces, tibi ipsi persuaseris.

ITa Martinus Braccharensis in maximis.

Exegesis.

Quid enim prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Serm. 18. sup. Cant. Id quod facit, qui, quod alios docet, ipse non observat. Hinc sapienter S. Bernardus: *Si sapis*, ait, *concham te exhibebis, & non canalem; hic siquidem pene simul recipit & effundit; illa vero donec impleatur expectat, & sic quod superabundat, sine suo damno communicat.*

AXIOMA VIII.

Talis esto erga omnes, qualis erga te veritas extitit.

ITa Wigo de tranquillitate animi c. 15. ubi addit: *Qualem te sustinuit, & amavit, ut meliorem faceret, tales sustine, & ama, ut meliores facias.*

Exegesis.

Nam blasphemas medicum, desperando ægrotum. Tam facilis enim est ejus sanitas, quanta illius in medendo potestas & benignitas, Vide ne propter opus hominis contemnas opus Dei.

AXIOMA IX.

Curam, non curationem exigis ab Operariis Deus.

ITa S. Bernardus ad Eugenium scribens: lib. 4. de consid. 2. *Noli diffidere*, inquit, *curam exigeris, non curationem. Denique audisti: curam habe illius, & non cura, vel sana illum.*

Exegesis.

Quia *non est in medico, semper revelatur ut æger. At melius tibi propende tuis. Paulus loquitur: Plus omnibus laboravi, non ait, plus omnibus profui, aut plus omnibus fructificavi verbum insolens religiosissime vitans. Alias autem noverat homo, quem docuit Deus, quia unusquisque secundum laborem accipiet, non secundum proventum. Ita quæso & tu fac, quod tuum est; nam Deus, quod suum est faciet, satis absque tua anxietate & solicitudine curabit. Planta, riga, fer curam, & tuas explevisti partes; sane incrementum, ubi voluerit, dabit Deus. Ubi forte noluerit, tibi deperibit nihil, dicente scriptura: Reddet Deus* Sap. 10. *mercedem laborum sanctorum suorum. Securus labor, quem nullus valet evacuare defectus.* Quod ipsum etiam B. Virgo S. Birgittæ olim Lib. 4. Rev. c. 23. sequentibus verbis insinuavit: *Amici Dei non habent attediari in servitio Dei: sed laborare, ut homo malus fiat melior; & homo bonus ve-*

veniat ad perfectiora. Nam quicunque haberet voluntatem filiandi in aures omnium transeuntium, quod Jesus Christus esset vere filius Dei, & faciendo conaretur, quantum posset, ad aliorum conversionem, licet nulli, vel pauci converterentur; nihilominus eamdem mercedem obtineret, ac si omnes converterentur, sicut per exemplum dico tibi, si duo mercenarii ex præcepto Domini foderent montem durissimum, & alius inveniret aurum electum, alius vero nihil. Isti propter laborem & voluntatem digni essent æquali mercede.

AXIOMA X.

Ad conversionem animarum aptior est bonus Orator, quam disertus Concionator.

ITa P. Vincentius Caraffa l. 2. c. 13. per Oratorem hoc loco intelligens virum orationi ac contemplationi deditum.

S. Bern. epist. 201. Quod ipsum etiam S. Bernardus indicare videtur, dum ait: *Nunc autem manent tria hæc: Verbum, exemplum, oratio; major autem horum oratio.*

Exegesis.

Lib. de compunct. c. 2. Ratio est, quia, ut S. Justinianus sapienter advertit, *absque gratiæ adminiculo quis præsumere audeat, posse facere quidquam, dicente Domino, sine me nihil potestis facere? Nam quamvis homo a se, de se aliquid boni valeret, nihil omnino valet in altero; quoniam libero quisque utens arbitrio, suæ potestatis est, assensum præbere suadenti. An non verba possumus velut semina jactare, annunciare futuram felicitatem, & æterna supplicia? minime tamen corda compungere, animum flectere, interiorem auditum aperire, affectum promovere, gratiam infundere. Hæc solius Dei sunt, per consensum audientis & recipientis. Quemadmodum imber de cælo cadens terram inebriat, & eam germinare facit, ac dare semen serenti, & panem ad manducandum; sic & gratia cælestis, cum in humanum cor labitur, & rigat illud devotionis dulcedine, madefacit compunctionis rore, & per sancta desideria virtutum, atque bonorum operum fœcunditatem producit ad publicum, quatenus intuentes agnoscant non ex infructuosa arbore, sed de latente divinæ benedictionis radice, universa laudabilia gesta prodire. Prorsus humanus inutilis est arboris truncus, si non intrinsecus gratia Dei operetur.* Unde S. Paulus ait: Ego

1. Cor. 3. 6. plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit; Atqui hoc incrementum magis impetrat bonus Orator, quam disertus Concionator.

AXIOMA XI.

Vires tuas amici magis sentiant beneficiis, quam injuriis.

ITa Martinus Braccharensis in maximis.

Exegesis.

Lib. 1. Off. Quia ut Tullius sapienter advertit, benevolentia beneficiis capitur maxime; secundo autem loco benefica voluntate benevolentia movetur, etiamsi res forte non suppetit.

Hom. 10. Et S. Chrysostomo teste: *mentem habentes magis beneficia quam pœnæ ad mandatorum obedientiam attrahunt.* Cujus efficaciæ rationem reddens S. Bernardus: *Dabit operam sapiens,* ait *maledicos capere beneficiis atque obsequiis, monitisque salutaribus, & orationibus pro his ad Deum. Non cessabit ejusmodi carbones ignis congerere super caput maledici.* Serm. 21. in Cant. An non tibi captus ille videtur, qui suffusus ora rubore, quippe proprium erubescens judicium ipse suæ confusionis, & pœnitudinis testis est, sive quod oderit hominem amore dignissimum; sive quod dilexerit tantum verbo & lingua eum, a quo se diligi opere & veritate vel sero est expertus.

AXIOMA XII.

Magnarum rerum etsi successus non fuerit, honestus, est ipse conatus.

ITa idem Martinus Braccharensis in citatis maximis.

Exegesis.

Quia, ut S. Chrysostomus alicubi notavit; *computat Deus voluntatem, ubi non invenit facultatem;* hinc etiam in antiquo proverbio dicitur.

Si desint vires, tamen est laudanda voluntas. Et vero quod clarius exemplum confirmatione hujus doctrinæ adduci potest, quam Christi, immo & ipsius Dei; quis enim negare poterit, honestissimos & summe laudabiles fuisse labores & conatus, quos pro salute cujusque hominis procuranda susceperunt? & tamen in quam multis conatus iste suo effectu destituitur? Unde merito Catholicus quidam Poeta cecinit.

Fac quantum poteris, tua sitque intentio justa,
Cætera supremo cuncta relinque Deo.
Sic nivea intrabit mentem pax alma quadriga,
Et lætos pariet semper amica dies,
hoc est,

AXIOMA XIII.

In conversatione ingressus aliis concedendus, exitus sibi reservandus.

ITa S. Ignatius, de quo sic loquitur Daniel Bartoli l. 4. §. 36. Solemni suo carmine admonebat, id a nostris fieri hominibus oportere, ut sermonis ingressum externis facile concederent, exitus sibi reservarent; quasi vero acceptum quodcumque sermonis metallum auro tingere, atque in illud vertere, utrorumque summopere interesset.

Exegesis.

Quia *verbum dulce* (id est, gratum audienti, quale vel maxime est, quo de rebus ipsius fit sermo) *multiplicat amicos, & mitigat inimicos.* Et ut S. Ambrosius sapienter advertit: Eccl. c. 6. v. 5. *Nihil tam utile, quam diligi; nihil tam inutile, quam non amari. Itaque id agamus, ut omni sedulitate commendemus existimationem, opinionemque nostram, ac primum placiditate mentis, ex animi benignitate insinuamus in affectum hominum; popularis enim & grata est omnibus bonitas, nihilque, quod tam facile illabatur hominis sensibus. Ea si mansuetudine* L. 2. Off. c. 7.

 mo-

morum, ac facilitate animi, moderatione præcepti, & affabilitate sermonis, verborumque honore, patienti quoque sermonum, vitæ, modestiæque adjuvetur gratia: incredibile, quantum procedit ad cumulum dilectionis. Hinc S. Franciscus Xaverius ad P. Gasparem Barzæum sic scripsit: *Pravos cujusspiam mores emendaturus, non potius manum admovebis, quam intimos ejus perspexeris sensus: Itaque magnopere tibi suadeo, ut primum odoreris atque investiges, an is vitio aliquo aut mentis perturbatione occupatus, ab animi salute abhorreat. Si ira, aut quavis molestia perturbatum senseris, supersedendum erit monitoris officio, & affectus animus insinuatione quadam ac dulcedine orationis deliniendus. Ubi eum redegeris in ditionem, obnoxio ad arbitrium tuum leges salutis impones, quæcumque opus erunt, plane aperte præscribes.*

AXIOMA XIV.

Tantum per nos operabitur Deus, quantum se nostra in eo fiducia extenderit.

Deut. c. 11. v. 24. ITa S. Bernardus in Ps. *Qui habitat*, cui etiam S. Cyprianus consentit, dum in verba illa Deuteronomii: *Omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit;* sic loquitur: *Pes vester utique spes vestra est, & quantumque illa processerit, obtinebit.*

Exegesis.

Rationem hujus doctrinæ indicavit ipse Christus S. Methildi, dum dixit: *Perplacet mihi videre homines confidentes de mea bonitate; talis enim quicumque est, & in hoc perseverat, singulariter eum in hac vita remunerabor, & in altera uberrimam ei mercedem conferam. Et quanto plus de me confidet, tanto plus etiam a me consequetur. Impossibile enim est, ut quod quis sancte de me crediderit, & consequi speravit, non obtineat, cum hoc ipsum ego promiserim. Mihi igitur fidat, qui grandia a me expectat.* Alias vero S. Gertrudi dixit; *Fiducia illa, quam homo in me solo collocat, credendo, posse, scire, & velle me ipsum fiducialiter juvare in omnibus, cor mihi transfigit, tantamque pietati meæ violentiam facit, ut non possim non ei gratificari, & manus porrigere ob gustum, quem ex eo, quod totus a me pendeat, capio. Et merito si enim artifex, qui opus aliquod præcipuum ad artem suam, & ingenium in eo ostendendum fecit, cupit illi suam perfectionem dare, cavetque sedulo, ne quis dicto, vel facto male id tractet; & si forte detrimentum passum est, omni modo restaurare studet; quanto minus Deus patietur, ut homo, in quo omnem suum amorem & sapientiam ostendit, non pereat, sed omnem perfectionem acquirat!*

Blasius c. 11. monit. spir.

AXIOMA XV.

Quantum nos addiderimus ad studium, tantum ille (Deus) apponet ad adjutorium.

ITa Cæsarius lib. 3. ad Monach. ubi etiam addit: *Quantum nos apposuerimus ad diligentiam, tantum ille addet ad gloriam.*

Exegesis.

Quia Deo saltem in omni opere ab eo imperato cooperari debemus, juxta illud S. Augustini: *Qui creavit te, sine te, non salvabit te sine te.* Atque adeo merito ille tantum præbet auxilii, quantum nos per cooperationem nostram promeritos fuisse, advertit. Hinc S. Hieronymus dixit: *In promissis veritatis nemo dubitet. Sit homo qui esse debet* (id est, cooperetur pro viribus) *& ei addantur omnia, propter quem facta sunt omnia*, sed & S. Gregorius in Mor. ait: *Tanto spes in Deo solidior surgit quanto pro illo (Deo) graviora quisque pertulerit; quia nequaquam retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non hic pia tribulatione seminatur.* S. Hieron. S. Greg. in moral.

PARS SECUNDA

Facta Ascetica complectens.

PROŒMIUM.

ETIAM hoc loco per facta Ascetica non intelliguntur quæcunque actiones, piæ & laudabiles, sed heroicæ & generosam sui victoriam involventes, nec ex quocunque motivo humano elicitæ, sed ardenti perfectionis studio imperatæ; quales sat multæ hac in parte, ea intentione enarrabuntur, ut quoniam exempla magis movent, quam verba, etiam hoc subsidio non careant Ascetæ perfectionis studiosi! Quo vero efficacior sit hæc ipsa factorum Asceticorum enarratio, brevem cuique facto glossam subjungam, qua vel præstantia tantæ actionis breviter ostendatur; vel aliorum de ea judicium indicetur; vel si difficilis imitatio videatur, modus eam facilitandi demonstretur. Unum tamen hoc loco lectorem præmonitum velim; mirari videlicet, aut ægre ferre eum non debere, si exemplum actionis asceticæ & heroicæ hic propositum, in alio quopiam libro meo, præcipue jam enarratum invenerit; nam sicut idem nonnumquam condimentum pluribus cibis immiscetur; ita eadem quandoque historia ad diversos fines obtinendos proponi potest; sicut passim in libris historicis videre est. Alibi ergo si enarratæ sunt historiæ tales, communem cum aliis finem, titulumque habebant; hoc loco autem ex communi illarum acervo excerptæ & selectæ, solummodo, prout heroicam sui victoriam continent, proponentur, ut earum præstantia & pulchritudine illectus lector, si non ad omnimodam, saltem aliqualem imitationem accendatur. Ut vero etiam facilius inveniantur eædem, visum est, hoc quoque loco ordinem alphabeticum observandum.

FA-

A.

FACTUM I.

Abstinentia heroica.

Joan. Rho. lib. 7. var. histor. c. 7. n. 1. HEroicæ plane abstinentiæ exemplum S. Joannes Gualbertus fundator & incola Vallombrosani Monasterii reliquit. Locus ibidem erat in media abietum silva peramænus, cui ab æstu non timeas obumbrantibus undique ramis. Fons ibi purus, & illimis supina erumpit vena, sed collectis aquis; depressoque in orbem solo nulla elaboratam industria piscinam implet. Huc concedebat Joannes, cum urentem sitim amplius tolerare non posset, neque tamen parato, atque innocenti remedio utebatur, verum ut illam falleret, pedes ac manus, frigidario illi satis, habebat immergere, animumque pulcherrimo vicinorum montium ac vallium prospectu paululum recreatum in Deum erigere. Id ubi fecerat arido hiantique ore abire consueverat.

Avertendum. Quam generosa fuerit hæc victoria, vel eo æstimes, quod, cum objecta præsentia magis moveant sensum, quam absentia, hoc ipso magna opus fuerit violentia ad appetitum ab amplectendo objecto tam fortiter sensibus ablandienti avertendum. Unde & Epictetus ad simile factum excitans dicebat: *Si vehementer sitieris frigidum haustam exputo, ac nemini dicito.* *c. 70. Enchir.*

FACTUM II.

Amor heroicus pie insaniens.

Idem. l. 1. c. 1. n. 1. S. Maria Magdalena de Pazzis cum totis præcordiis Deum acceperat, quod illi frequentissimum fuit, cursare per domum, obvias sorores apprehensa dextera ardentibus verbis ad amorem excitare, hortum ingredi, spatia citato gressu conficere, identidem succlamare: O Amorem! ad aeris campani turrim accurrere, illudque totis connixa viribus pulsare cum illis vocibus: Excitemus mortales omnes, ut amorem hunc ament. O amor! si mihi ferrea vox, quam vocalissime profecto inclamarem: Amate hunc amorem, mortales amate. Ad hæc ardoris haud tolerans, brachia, & sinum, frigida immergere, ac spargere consueverat. Hæc illa in ipso æstu charitatis, quæ ex imo cordis, oceani instar effusa in animæ facultates, minoris prudentiæ fines omnes obruit; eadem, cum sibi relinquebatur, mirum quanta modestia eos ignes dissimularet, quorum pallido in ore cineres gerebat.

Nimirum hæc est genuina solius Divini amoris proprietas, ut amatum etiam ab aliis velit amari, quod summe cavent, & horrent immodici rerum creatarum amatores. Hinc præclare Nierenbergius: *Quid hæsitas, o anima, qui necessario te amat fideliter, ut ames eum, qui perfide forsitan te amabit? Infeliciter amabis bona, quæ si amet alius, irasceris; aut homines, qui si ament alium, combureris. Amor Dei immunis est dolore & curis: qui, quod amet alios, gaudebis; & quod eum ament omnes, optabis. Hæc Dei sufficientissima bonitas est, ut amet omnes, & ametur ab omnibus cum nullius jactura, vel amantis vel amati, sed cum omnium majori gaudio. Reliqua imbecilla, & mendica sunt, quæ non sufficiunt amare duos, vel amari a duobus, sine alterius fraude.* *Jo. Euseb. Nierenberg. l. 4. de Ador. a. 9.*

FACTUM III.

Amor heroicus admirandus.

MAria Victoria Furnaria Ordinis S. Francisci, cum tenerrimo quodam amoris sensu erga Deum afficeretur, ubi ab hominibus consceleratis aliquid in eum peccatum audiret, magno edito suspirio, verissimisque suffusa lacrymis, non aliter, ac si telo icta esset, concidebat, quod animadversum attentiores socias virgines reddidit, ne ad eam tristis unquam hujusmodi fama penetraret. *Joa. Rho. l. 1. c. 1. n. 7.*

Nimirum cum amans amatum perinde ut se diligat (hinc amantium cor unum, & anima una dicitur) gravissimum malum, quale est peccatum, perinde ab amato, quam a se abesse cupit. Hinc Magdalena Caraffa, matrona Neapolitana, eodem Authore teste, si forte inter colloquendum violatam ab impiis hominibus adamatam numinis majestatem audisset, turbari primum, ac veluti improviso attonita malo pallere, ut amantem non negaret; tum subducere se ab aliorum consortio, atque abditum in conclave secedere, accuratisque precibus ac suppliciis divinam iram diligentissime criminosis deprecari. Noverat, Deum optime amari, si ejus charitati vel inimicos commendamus, quibus dum ignoscit, suo in amore triumphat Deus. *Idem n. 8.*

P. Henricus Henriquez e Societate Jesu vero dicere solebat, inferos non ideo se deprecari, ne deterrimis pœnis cruciaretur, quas sibi suisque sceleribus debitas non ignoraret: sed ne insanas illas voces contumeliose in Deum debacchantium consceleratorum audiret, quibus profecto amanti nihil intolerabilius esse potest. Quem eundem sensum etiam S. P. Ignatio fuisse, varii Authores testantur. *Ibid. n. 12.*

C

FACTUM IV.

Castigatio corporis singulariter heroica.

FElix Virgo Barberiana lustrum integrum pernox perpetuo egit, & cum acrius sua jura exposcenti naturæ concedendum fuit, de die oculis paululum convivebat. *Idem l. 7. c. 5. n. 1.*

S. Petrus Alcantaranus Ordinis minorum cella usus est angustissima quatuor passus in profundum, tres in fronte, adeo humili, ut ipse, qui procerus esset, erecto corpore ibi esse non posset: somnum cœpit reclinato in tigillum a pariete prominens capite, eique per quadraginta annos sesqui hora tantummodo se permisit, quanquam sese pugnacissime somnus ingereret, tunicam ex laminis ferreis stanno tenuissime illitis, quas mittit Germania (lattam Itali vocant) minutim pertusis, obversisque ad nuda membra punctiunculis, squammatæ in modum loricæ contextam septem annos indutus habuit, ut reliqua afflictationem vulgata in- *Idem l. 7. c. 5. n. 6.*

interim dissimulemus, quare minime mirum erit, quod traditum a Teresia legimus, arida, & arboris cortici simillima cute vix obducta ossa homini superfuisse. Pasicca Crogia loricam hamis consertam pondo sexaginta nudo appressam corpusculo gestavit. Piscinæ conglaciatæ spinas injecit, seque nudam super, tum maxime ningente cælo; in vepribus nuda sæpius membra volutavit, ac etiam somnum cœpit: candentibus laminis, aut titionibus non semel se adussit, larido, aut sevo igne guttatim stillantibus excoxit. Capillo se de trabe suspendit, gravi ad pedes alligato pondere; aut pedibus de eadem trabe pendens sublimis, capillis pondera innexuit, fumoque ex accensa subtus palea excruciata est.

Ib. n. 13.

Ib. n. 14. S. Maria Magdalena de Pazzis cilicium induit spinarum aculeis cannabinæ insutis adeo horridum, ut ne aspectum quidem ferre possent voluptates, quum illa interim perfodi sibi pectus ac latera libentissime toleraret. Eadem nudo pede detrita in tunica, sub Jove frigido ac ningente in preces incubuit tanta patientia, ut licet diro a frigore intumescere ac cruentari crura, pedesque sentiret, læta nihilominus perseveraret, ac demum nivibus propemodum obruta, vix sese inde agere posset.

Ib. n. 15. Cornelia Lampugnana jussa a marito choreas ducere, ut eam saltandi voluptatem in dolorem verteret, cicerum durissima crepidis indidit, quæ saltu teneros in pedes adacta acerrimum doloris sensum, quo saltandi vindicaretur licentia, excitarent; ejus certe vim quum ferre non posset, linqui animo cœpit, & collapsa inter manus ancillarum, relapsa est. Sed parum hoc est, vincam in eo, quod sequitur, expectationem. Quatuor integros annos genuflexa duravit diu noctuque, nimirum precari, legere, acu pingere, cibum capere, somno, ubi obstinatior incideret, paululum indulgere de genu, illi solemne fuit.

Ib. n. 18. Antonius Corsus Capuccinus cum semper sibi iratus, atque implacabilis, tum destinato anni tempore incredibili cuidam odio indulgens, sexaginta sex supra sexcenties & sex millenas plagis per horas quinque continuata ditissima flagellatione lacerabat; eum enim numerum totidem a Christo toleratis olim flagellorum ictibus, sacrum esse dicebat. Hujus ille moris cum plus haberet imitatores, tam egre dæmon tulit, ut miris modis minax absterrere conaretur.

Hæc exempla non eo fine proposita sunt, ut undequaque imitemur (neque enim cuivis pumilioni concessum est gigantum vestigia intrare) sed quam vere dixerit nonnemo. *In amore non vivitur sine dolore:* atque adeo illum, si occasiones patiendi ultro a Deo non offerantur, aliunde eas accersere, ut se tanto efficacius probare possit amato, sicque verificetur dictum illud pii Ascetæ: *Quanto caro magis per afflictionem atteritur, tanto spiritus amplius* (in amore) *roboratur. Et nonnumquam in tantum confortatur & affectu tribulationis & adversitatis, ob amorem conformitatis Crucis Christi, ut sine dolore ex tribulatione esse non vellet; Quoniam tanto se acceptiorem Deo credit, quanto plura & graviora pro eo perferre potuerit. Non est istud hominis virtus, sed gratia Christi, quæ tanta potest, & agit in carne fragili: ut quod naturaliter semper abhorret, & fugit, hoc fervore spiritus aggrediatur & diligat.*

Thom. Kemp. l. 2. c. 12.

FACTUM V.

Constantia Heroica.

Ibo. l. 1. c. 13. n. 11. JOannes Perezius Ordinis Prædicatorum cum in Ordinis petitione sæpius a Priore Cæsaraugustani Conventus multa causante repulsam tulisset, rescivit tandem scabiosos, ac semi corruptos dentes fraudi sibi fuisse. Adolescens, qui prudentiam prioris invalidam, & religiosis laboribus minus aptam valetudinem inde suspicantis, minime intelligebat, ratus eum fœdo aspectu offensum negasse, quod petebatur, domum revertit, dentesque ad unum evellit, atque ad priorem adiens constantiæ miraculo, novoque eloquentiæ genere edentulus validissima virtute causam peroravit, & vicit.

Usque adeo scilicet verum est, quod communi proverbio circumfertur, constantiam esse potissimum pro gratiis impetratis advocatum, ut non immerito ipse Servator Christus Luc. c. 11. Quomodo efficaciter orandum sit, auditores instructurus, parabolam de amico post factam sæpius repulsam in panibus petendis perseverante attulerit, dixeritque: *Dico vobis; & si non dabit illi surgens, quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen illius* (*& constantiam*) *surget, & dabit ei quotquot habet necessarios.*

FACTUM VI.

Contemptus Heroicum desiderium.

Lyran. in Apopt. hist. 1. JOannes Crucis primus Carmelitarum excalceatorum parens, dum multis exhaustis laboribus & ærumnis Segobiæ cum Deo familiarius loqueretur, seque ab eo interrogari persentisceret, quod præmium pro tot laboribus peteret? respondit: *Domine, pati & contemni propter te.*

Sciebat namque, quod, ut ingeniose nonnemo advertit, Deus & homo se habeant inter se comparati, sicut quantitas continua, & discreta; atque adeo sicut, quo magis quantitas continua, v. g. lignum minuitur per divisionem, tanto magis discreta quantitas, seu numerus, augetur: ita, quo magis homo per contemptum in oculis hominum minuitur, tanto magis Deus per gloriam ex contemptu tali ipsi resultantem exaltetur. Hinc sapienter Siracides suasit: *Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & invenies gratiam coram Deo, quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur.* *Eccl. 3. v. 20.*

FA-

D

FACTUM VII.

Dilectio heroice exoptata.

Blosius c. 1. Monil. spir. QUidam Dei servus admirandas in oratione illustrationes a Deo acceperat, earum ille se ratus indignum, impensissime eas a se auferri rogabat; audivit Deus orationem servi sui, eumque quinquennio integro in summa spiritus ariditate reliquit. Semel amarissime lacrymanti duo Angeli ipsius conspectui sese objiciunt, consolaturi Dei servum; ad quos ipse: Non peto consolationem ullam. Abunde enim mihi sufficit, si Dei in me voluntas adimpleatur.

lib. 3. de imit. c. 52. Hinc & pius Author libelli de Imitat. recte ad Deum sic loquitur: Domine, non sum dignus consolatione tua, nec aliqua spirituali visitatione: & ideo juste mecum agis, quando me inopem & desolatum relinquis. Si enim ad instar maris lacrymas fundere possem, adhuc consolatione tua dignus non essem. Unde nihil dignus sum, quam flagellari, & puniri, quia graviter & sæpe te offendi: & in multis valde deliqui. Ergo vera pensata ratione, nec minima sum dignus consolatione. Sed tu clemens & misericors Deus, qui non vis perire opera tua, ad ostendendum divitias bonitatis tuæ in vasa misericordiæ, etiam præter omnem proprium meritum, dignaris consolari servum tuum supra humanum modum. Tuæ enim consolationes non sunt sicut humanæ confabulationes.

FACTUM VIII.

Dilectio offensas proximi heroice dissimulans.

Pentaquin in liaz. dig. 7. n. 24. ACillas venerabilis senex, & religiosissimus eremi cultor, cum sanguinem quondam expuisset, & quidam ex eo causam rogasset, respondit, id ex aculeato fratris verbo ortum esse, a quo nonnihil fuerat contristatus, voluisse tamen illud silentio involvere, & apud se patienter concoquere, idque ut faceret, gratiam a Deo postulasse, illudque quodammodo versum in sanguinem: nam tum in ore velut cruorem persensisse, quem ubi expuit, magna tranquillitate continuo fruitus est.

Ib. n. 31. Hunc gradum dilectionis tanti fecit lumen illud eremi, & virtutum palæstra exercitatissimus Pimenius, ut in supremo charitatis gradu silentium illud collocaret: rogatus enim, quo pacto quis executioni mandare posset illa Christi verba; *majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat pro amicis suis,* *Joan. 15. v. 4.* respondit: Si quis contumelia, aut verbo injurioso appetitus, cum innocentiam suam verbo verbum reponendo tueri potest, nihilominus tacet, vimque sibi facit, ne verbo contristet fratrem, ille vere pro amico animam ponit. Unde recte notat S. Athanasius, silentium Christi coram Pilato, tantæ fuisse ad persuadendum efficaciæ, ut inde innocentiæ testimonium Præses acciperet. O egregiam patientiam, & sæpe numero victricem apud homines, apud Deum vero semper fructuosam sæpius altissimæ pacis bono compensatam.

FACTUM IX.

Dilectio heroice & fructuose sui prodiga.

ELatus quondam iracundia, quam per temulentiam conceperat, Siciliæ Prorex truci *Idem l. 3. c. 3. n. 10.* ac plane barbara voce Zingaros omnes illico ad capitula columnarum in Peristilio suspendi, quasi majestatis reos compertos levissima de causa imperavit. Timentes Prætoriani, ac satellites, ne cunctatio proprium verteret in periculum, exequi parant. Adest carnifex, injectoque laqueo, quem primum sors obtulerat, adnecem trahit. Ille vociferari, obniti, Dei, hominumque fidem implorare, alienissima loqui a salute. Stabat miserorum agmen attonitum, vicina morte, cum ex infelici grege unus: Me primum, inquit, hominique huic spatium date animo ad suprema componendo; Ego qui hesterna luce divinæ mensæ accubuerim, non moriar imparatus: Factum, quod dixit, lætusque ac magnæ spei securus animam pro alterius salute prodegit; vix enim huic fauces eliserat carnifex, cum discussa Principis insania, subeunte impiæ humanitatis verecundia, dimissi omnes læti abiere.

O vere generosam charitatis victimam dignam verissimo Christi præconio: *Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam quis ponat pro amicis suis* *Joan. c. 11.* quid mirum ergo si tam eximiæ dilectioni eximium quoque in hac etiam vita tot hominum a morte redemptorum præmium contulerit Deus.

FACTUM X.

Dilectio heroice intrepida.

COnjecerant in cadaverum acervos spirantem adhuc hominem diri pestilentis necessitatis vespillones, in quibus crebra imago *Ibi. l. c. n. 11.* mortis sensum omnem extinguit humanitatis. Jacuerat integra nocte in illa mortuorum strue, mox albente cælo, profundam in foveam vivæ calcis plenam projiciendus. Ibat forte sub illam ipsam fatalem horam e Caroli disciplina sacerdos, Eucharistiam sub umbella, sacro hymnorum cantu, ad ægros deferens, quum semimortuus ille canentium vocibus excitatus, & labentia in morte membra, cubito connixus, attollens, media e cadaverum strage, lamentabili cum ejulatu, sacerdotem inclamat, atque obsecrat, ne divini se muneris expertem hinc abire patiatur. Inhorruit comitantibus sacrum Ferculum pilus, ut luridum illud os, & viventis mortis tabidum simulacrum conspexere: at sacerdos victo, ac dissimulato timore per altam cadaverum faniem intrepidus vadens, procul spectante, & vicinum periculum horrente comitatu, desertissimum hominem, viatico immortalitatis inter ipsa mortis trophæa impertivit. Et vero quas ille mortes timeret, qui superum pariter, hominumque vitam immortalem gestaret in manu?

Mirentur alii, excussum ab hoc sacerdote

 mor-

mortis timorem fuisse, non ego miror; qui enim vitam, ipsam, & Authorem vitæ portaverat, quomodo mortem timere poterat. An non tunc jure cum Psalmista dicere poterat.
Psal. 22. *Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.*

FACTUM XI.

Dilectio inimici heroica.

Rho. l. 1. c. 3. n. 6. CUm S. Thomas Villanova hominem de clero, quod corruptissimis moribus Ordini dedecori esset, paulo acrius objurgasset, ille contumacia elatus in Thomam invehi, eique in se qui sacrorum Quæsitorum in familiaritatem adscitus esset, nihil Archiepiscopo juris esse, vociferari cœpit, adeo inverecunde, ut nisi Thomas seipsum incusans, suorum iras repressisset, nonnisi male mulctatus, inde abiturus fuisse videatur. Verum peracto Quæsitoribus indicio, jubent illi hominem corripi, atque in vincula duci. Ejus rei nuncium Thomæ accumbenti quum esset allatum, exilivit, atque impransus conscensa mula ad Quæsitores accurrit, & quum multis frustra egisset, ne misero illi linguæ impotentia, ultra quam non peccaverat, fraudi esset; ad extremum sancte confirmans, non abiturum se, nisi voti compotem, sibi ut incolumem redderent, pervicit. Tum peramanter amplexum, impositumque mulæ totam per urbem pari secum equitantem gradu circumduxit, ac sermones miscuit amicissimos. Dixisses de victis injuriis triumphum longe amplissimum agi.

Si juxta S. Augustinum nihil mirabilius est in rebus humanis, quam diligere inimicos, si juxta Cassiodorum nihil fortius, nihil magis egregium, quam audire noxia, & non respondere contraria; si juxta S. Gregorium virtus est coram hominibus tolerare inimicos: sed virtus coram Deo diligere, an non mirabilem merito, & Deo perinde ac hominibus amabilem dicemus S. Thomam de Villanova, qui tam insignem charitatis triumphum ab inimico suo reportavit?

FACTUM XII.

Dilectio erga infirmos heroica & insolita.

Idem. l. 1. c. 6. n. 4. ALexander Luzago Nobilis Brixiensis jacentem in trivio senem curiosum, cadaverosum, Borno nomen fuit, indeptus, secreto in ædium partem optimam curavit inferendum, lectuloque mollissimo exceptum per annos plures, quibus ille superfuit, diligentissime curavit. Ipse servus, ipse consolator cubiculum verrere, sordes amoliri, lectulum concinnare, ligna conferre, focum extruere, cibos inferre, scitamenta ex saccharo præbere, stomachabundo atque crascenti, quasi minus opportune procuraretur, suavissime blandiri, & in convitia usque prorumpentem (quanta est infimæ conditionis insolentia) admirabili dissimulatione perferre. Demum quum aliquando obiisset, indoluit Alexander suo se fundo fuisse depulsum, ex quo tam uberes ad se quotidie virtutum fructus provenirent, jamque de alio sibi circumspiciebat, sed a magno Patrefamilias, quos jam collegerat, æternum fruendis evocatus est. Videri posset Alexandro dilectio columnas duas Herculeas cum inscriptione: *non plus ultra*: statuisse; & ideo forte a Deo ad præmium evocatus est; ut qui ratum haberi vult a nobis summe consolatorium suum effatum: *Quandiu fecisti uni ex minimis meis, mihi fecistis*: adeoque ne diffideremus, facto quandoque ipso confirmat.

FACTUM XII.

Dilectio ægrorum heroica, sicque secura.

FErdinandus Panormi Proregis Filius societatem cum adolescentium nobilissimis coiverat, ut noctu abambulantes urbem, si quos domi ab omni suppellectili imparatos, aut humana ope destitutos, atque in triviis abjectos indipiscerentur, vel collata pecunia juvarent, vel etiam ad hospitalem ægris domum ipsi deferrent. Hic Ferdinandus ut dignitate, sic animi ardore omnibus anteire, pauperes suis ipse manibus moliri, nullo contagionis metu absterreri, quod diceret, optima charitatis theriaca munitos, inter nobiles pauperum Christi morbos, luemque non vulgari. Forte fortuna leprosum ad nosocomium detulerant, illumque, antequam lectulo exciperent, lavare voluerunt domus magistri. Invasit Ferdinandus magnæ charitatis occasionem, pedesque abluere occepit, sed indoles delicatior fœditatem rei non ferebat; iratus itaque sibi, & delitias ulturus, aqua sordibus ac sanie corrupta os faciemque proluit, abluta, super hæc ulcera impressu labiorum exosculatur, egregie victor. Ibid. n. 5.

Si juxta S. Ambrosium omnis summa disciplinæ Christianæ in pietate & miseratione sita est, & nihil tam commendat Christianum, quam miseratio charitatis, si juxta S. Gregorium nihil homo habet tam divinum, quam de aliis bene mereri, quis satis æstimet, & deprædicet hanc Ferdinandi in infirmos charitatem, quam, ut coronam oleaginam dignius mereretur a Deo olim accipere, tam generosa sui victoria comitata est. S. Gregor. Naz. s. de paup. amor.

FACTUM XIV.

Dilectio heroica & illustrissima infirmorum.

HÆc in Guillelmo pio Bojariæ Duce fulsit illustrissime, ut qui sex prope lustris, deposita purpura principali, pauperibus ministravit. Quos enim desperaverant medici artem morbis atque ulceribus victam confessi, hos invicta morbis omnibus charitate usus, seposita in domo exceptos invisere, alloqui, amplecti, fovere, suaque manu cibis ac sorbitiunculis ori admotis alere perseveravit. Neque his tantum castris continebatur bene de pauperibus merendi ardor; excurrebat ad alias ægrorum domos, ipsaque lepra infectos non refugiebat, perque villas & mapalia, quibus benefaceret, conquirebat. Neque tot, quibus abundans satis sibi dives magni Principis mens videbatur, nisi suis in conclavibus tres ægros pauperculos, grande scilicet peculium charitatis, sepositos haberet, quibus assiduam veluti si operam locasset, amantissime famulabatur, ac ne in sacrum sibi summæ Triadis reverentia numerum, Idem. l. 6. n. 21.

quid-

quidquam morti fas esset, si quem illam subriperet, qui locum impleret, illico adlegebatur: ut immortalis esset non tam morientium manipulus, quam caritatis exercitatio.

Quid mirum ergo, si Guillelmus praeclarum Siracidis encomium in se & nepotibus experiri meruit: *Illi viri misericordiae sunt, quorum pietates non defuerunt: cum semine eorum permanent bona, haereditas sancta nepotes eorum, & in testamentis stetit semen, & filii eorum propter illos usque in aeternum manent: semen eorum, & gloria eorum non derelinquetur. Corpora ipsorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum vivit in generationem & generationem. Sapientiam ipsorum narrent populi, & laudem eorum nuntiet Ecclesia.* *Eccl. c. 44. v. 10.*

FACTUM XV.

Dilectio heroice facienda.

Item l. 1. c. 3. n. 14. ALoysius Velasquius nobilem amicum, qui mulierculae amore insaniebat, cum per se, tum per communes amicos, viros religionis primos, frustra saepius monitum, ut se respicere vellet; tandem sanctioris hebdomadae feria quarta ad se in palatium evocat, ubi affuit, non jam rationibus, objurgationibusque agendum ratus, lacrymarum imbre aggressus, tandem, ne pergeret insanire, felicissime persuasit: Res profecto esset admirabilis, undis, quas charitatis expresserat ignis, victas esse flammas amoris, nisi plusquam hostili diffiderent odio amores, atque adeo mutuum sibi invicem essent venenum. Cecinerat quidam olim Poeta: Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo; Verum in Velasquio tam salutares & efficaces guttae probarunt, etiam vi seu violentia eas cavare lapidem; id est, indurata pectora, posse, si opportune, & de sublimi miserantis animi canali stillare sinantur. His guttis profecto applicari potest illud S. Hieronymi encomium: *Oratio Deum* (& hominum pectora) *lenit, lacryma cogit.* *cap. 58. in Isaia.*

FACTUM XVI.

Dilectio heroica & ingeniosa.

Ibid. n. 2. S. Franciscus Xaverius hominem obstinate consceleratum jam diu officiosissime coluerat, minime tamen, ut animum per confessionem expiaret, persuaserat; descenderant forte nautae (nam simul navigabant) aquatum, quum Franciscus amicum secum trahens, in littus excendit, blandeque confabulando vicinum in palmetum abducit, ac de confessione simul compellat, simul in genua procumbit, simul nudatum tergus deprompto in id flagello, acrius pulsat & sanguine, quem plurimum eliciebat, hominem rei novitate attonitum large respergit. Totus erat in ore amor, & voces jaciebantur ardentiores, quibus id se pro illius salute subire suppliciis significabat. Horror primum subitus obstinatum animum concussit; subiit mox divina oboriente luce, dolor intimus, & lacrymas excussit, abjecitque jam confitentem ante Xaverium, qui victoria laetus, quae sibi, non victo, fuerat cruenta, rite expiatum in vitae novitatem dedit probitatis ac sanctimoniae tenacissimum. Ita nempe verissime dixit Seneca: *Longum iter* (ad conversionem animarum praecipue) *per sermones, breve, & efficax per exempla*, maxime ab ingeniosa charitate profecta; sunt quippe non pauci, quos, ut S. Gregorius loquitur, ad amorem caelestis Patriae (& dolorem de peccatis concipiendum) magis exempla, quam praedicamenta, succendunt.

FACTUM XVII.

Dilectio heroica, & zelosa.

Ibid. n. 4. DIdacus a S. Jago Societatis Jesu Presbyter in eo mari, quod Philippinas interfluit, instructam militum flore rostratam, magno eorum bono conscenderat, jamque Dux pratoriam piratarum indeptus, tantum non expugnaverat, quum repente, incertum casu quo aperta carina, navis Oceanum accepit: in ea rerum desperatione, dum omnia dissonis clamoribus alia atque alia properantium, ac misero turbae pereuntis ejulatu contemplentur, Didacus sedulas aures morituris praebuit, securus periculi atque naufragii; expiatis omnibus, vel aderant, plurimisque in proximum littus enatantibus, eamdem & ipse aleam subiturus, e navis margine desiliebat in oceanum, salutem in undis quaesiturus, quam in navi desperaverat: sed ecce, e tabulatis audita prope intermortua vox est revocantis, ut verbum de aeterna salute secum acturi adhuc audiret. Exarsit ad eam vocem in Didaco germana Societatis indoles, &, quamquam horrida undique paulum modo cunctanti mortis imago in oculos incurreret, desertissimi hominis felicitatem suae nihilominus praeferens vitae, ad eum audiendum in foros regressus, vix expiatorio carmine hominem absolverat, quum vasto hiatu subsidente navi, immanique lapsu coeunte oceano haustus est.

Ibid. n. 6. Non absimile factum narrat idem Author de P. Francisco Roderico in haec verba: Revertentem ex Japonia illius Societatis Procuratorem, secundaque per tot maria, saevissimis infesta procellis, usum navigatione ad ipsa usque Tagi ostia fortuna repente destituit, ut illa major ostenderetur: Allisa memorabili clade ad scopulos navis, pretiosissima onera demersa, mortales multis fluctibus hausti, plurimi cymbis excepti, advolaverat una, quae Franciscum fluctibus ereptum in tutum aveheret, urgebatque vehementissime, ut sine mora conscenderet. At ille in ea tabula fluitans, & pereuntes audiens, absolvensque, charitatis, quam vitae retinens, magis mori maluit, quam animas Christi sanguine quaesitas, dum undis absorbentur, daemoni prodere glutiendas. Cui facto utrique merito subscribi potest epiphonema ab Authore his fere verbis conceptum: Magnos illi quidem Societatis Indicae damno spem rerum maximarum secum merserunt, sed praestiterunt illustri documento charitatis sanciri disciplinam, in quam omnes, quicumque de societate sumus, auctoratos nos, par est existimare.

Nulla

Nulla illustrior mors est, quam quæ charitatis imperio percipitur.

FACTUM XVIII.

Dilectio heroica purgantium animarum.

Idem l. 1. c. 4. n. 3. P. Henricus Monsoyus e Societate Jesu secum reputans, post fata non sibi amplius integrum fore in egentissimos humanæ opis animos opportuna conferre beneficia, novo auso, pioque ingenio legi fraudem facere conatus est. Nam quicquid sibi vita functo sive in precibus, sive in sacrificiis, sive in quocumque genere piamentorum obventurum erat, proprio chirographo in pœnarum socios, eorum nominibus solvendis, ut illis bene esset, sui plane incuriosus, totum ex asse transtulit, inventique homo acute pius, quo steriles meritorum flammas sibi faceret esse frugiferas. Non ignoro, prodigam minusque conformem charitati sui ipsius ordinatæ videri hanc liberalitatem, sed cum multiplici fœnore compensatam per gratiæ gloriæve augmentum fuisse plures non dubitent, fœnerationem piam rectius, quam prodigalitatem, dixerim. Certe, si uspiam alibi, in tam illustri facto locum habere videtur munificum Servatoris promissum: *Date, & dabitur vobis: Mensuram bonam, coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.* Luc. c. 6. v. 38.

FACTUM XIX.

Docilitas heroica, rara.

L. 3. c. 4. n. 7. HUjus præclarum specimen P. Franciscus Suarius reliquit, de quo sic loquitur Joannes Rho: Hunc ego hominem quum nomino, ipsius sapientiæ, ac prudentiæ nomen mihi videor appellare, quo nemo aut nostra, aut huic proxima superiori ætate interius in illarum se abdita penetravit. Ob hanc rem miraculo proximum cuiquam videri posset, illum tam prompte aliorum sententias rogasse, ac monitis acquievisse, ut adolescentium, quos ipse in Theologicis erudierat, censuras admitteret, & quæ jam scripserat, ad illorum placita refingeret. Æque illustre hoc in genere exemplum Cardinalis Bellarminus præbuit, qui Andream Eudæmonon Joannem, & Mutium Vitellescum, viros scientia & judicio acri, sibi, postquam erat in purpura, suorum operum ac librorum, quos ederet, censores delegerat, illisque tam facilem se fingi, ac refingi præbebat, ut quum tantus esset ipse, illorum tamen monitis crescere mallet, quam obstinati in sententia animi contumaciam retinere. Nimirum, cum prudentissimi fuerint hi viri, præclare noverunt, male apud omnes audire illos, qui neminem vellent audire; & sicut plures oculi plus vident, quam unus, ita intellectum quoque aliorum judicio adhibito persici magis, atque illustrari. Ibid. n. 2.

E

FACTUM XX.

Educatio heroica, & pia.

Idem l. 1. c. 10. n. 10. SEvera & pia Joannis Gersonis mater, ut natum utilibus atque sublimioribus de Deo opinionibus imbueret, quum jentaculis aut merendæ tempus admoneret, infantem in genua procumbere jubebat, atque a communi, ac liberalissimo omnium parente Deo nuces, castaneas, ac, quæ maxime cuperet, poma postulare; preces profecto, si rite conciperet, non irritas futuras. Ubi piæ fraudi adhuc opportunum infantem serio id agere videbat, tunc illa de superiori loco in precantis sinum, quæ optaverat furtim jacere, ut ille de cælo ea demitti nullus dubitaret. His artibus per infantiam in Deo spem omnem reponere doctus, in eam paulatim evasit sanctimoniam, quæ singulari adjuncta sapientia nominis, ac gloriæ eidem attulit immortalitatem. Nimirum adolescentia, teste S. Basilio, tanquam subacta & mollis cera est, quæ ipsa impressas in se formas quascumque facile recipit, & mollissime cedit; confestim igitur ab ipso initio, omni rerum bonarum imbui exercitatione debet. In Reg. fu. interr. 15.

FACTUM XXI.

Eleemosyna heroica extraordinaria.

Rhod. 4. c. 13. n. 14. S. Thomas Villanovanus adeo in pauperes fuit liberalis, ut nomen Eleemosynarii post tot sæcula ab Joannis Alexandrini memoria revocatum merito fuerit consecutus. Optimum est Valentinum Sacerdotium in paucis, annuique redditus, quum illud administravit Villanovanus, paulatim ad triginta aureorum, quæ summa immanis tunc erat, excreverunt. Ingentem hanc pecuniæ vim singulis annis pauperibus alendis, donandisque adeo diligenter insumebat, ut ne obulum quidem reliquum domi faceret, clamitans, nolle se sacrilego furto contaminari; quod ipsum ad mortem usque constantissime usurpavit. Nemo a Villanovano petiit, quin acciperet, sæpiusque ut consuleret pudori, præveniebat; nec illi summa laudum fuit dedisse, quæ supererant, nisi ut dare posset, cultu, victuque infra privatum modum usus fuisset. Murænam magnitudine visendam obsonator domum attulerat, quam ut Archiepiscopus LX. assibus emptam audivit, altum ingemuit: quumque obsonator admoneret, ut meminisset vellet, se Archiepiscopum esse. Quasi vero, respondit, æquum sit, nos Episcopos pauperum patrimonia per luxum abligurire? Abi, & tuam istam murænam in macellum refer, ac eodem pretio vendito; mihi sat erit, si denario obsonaveris. Idem cum novus induendus esset thorax, ubi a sartore accepit, quatuor aureos valere; apage, inquit, hoc ego argento totum pauperem induissem, ac thoracem vendi, sibique vilissima e linea quatuor denariis confici jussit. Idem quum alio sartore de pretio pacisceris, adeo morose transegit, ut non obscura, ut quidem videbatur, Thomæ tenacitate ille subiratus abierit. Sed abierant jam anni aliquot, atque homini tres filiæ nubiles erant, nec unde argentum ad dotem conficeret, habebat: mœstum itaque urgebant amici, ut Archiepiscopi liberalitatem experiretur, quamvis veterum sordium, ut ipse quidem interpretabatur, memoria reluctantem, tandem impulerunt. Hominem lubentissime Thomas excepit, atque aureis quinquaginta in

in singulas filias donavit; triginta ut in dotem conferret, reliquos autem viginti sellulariæ suppellectili comparandæ, novis sponsis ut attribueret; tum hominem præ gaudio vix sui compotem, atque ad genua sibi accedentem amice monuit, ne secus interpretari vellet, si ipse ut pauperibus abundaret, diligentis, atque aliquando etiam odiosi patrisfamilias partes ageret. Nimirum sciverat hic Sanctus, quid S. Gregorius dixerit: *Quidquid tribuitur pauperi, si subtili consideratione pensetur, non est donum, sed mutuum, quia, quod datur, multiplicato sine dubio fructu percipitur.* Hinc S. P. Augustini consilium secutus est dicentis: *Si vis esse mercator bonus, fœnerator egregius, da quod non potes retinere, ut recipias, quod non potes amittere: Da modicum, ut recipias centuplum: Da temporalem possessionem ut consequaris æternam hæreditatem.*

In Reg.

S. Aug. in epist.

F

FACTUM XXI.

Fiducia in Deum heroica.

Jo. Rhol. c. 3. n. 2.

JOannes Avila paupertatem professus, ut expeditior Evangelio prædicando esset, sibi nihil persuaserat defuturum; quumque plurimos annos eodem vitæ instituto transegisset, ajebat sibi optimum semper fundum fuisse illam Christi Domini pollicitationem: *Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis*: Neque mensuram hanc unquam fefellisse. Qua porro spe ad suprema illa bona, beatamque vitam grassaretur, vel in ipso mortis confinio praeclare docuit, dum adstantem sibi Sacerdotem eodem ritu facere jussit, quo de resurrectione fieri consuevit; tanta enim erat animi ac spei sublimitate: ut semimortuus resurrectionis felicitatem cogitatione præciperet. Merito ergo S. Augustinus alicubi sic loquitur: *Tu Christiano, tu Dei servo, tu bonis operibus dedito, tu Domino tuo chare aliquid existimas defuturum? An putas, qui Christum pascit, a Christo ipso non pascitur? An putas terrena deerunt, quibus cælestia, & divina tribuuntur? Unde hæc incredula cogitatio? quid faciat in domo Dei perfidum pectus.*

Matth. c. 6. v. 33.

FACTUM XXIII.

Fortitudo heroica, & invicta.

Idem l. 6. c. 2. n. 3.

SIve audere, sive pati necesse fuit, utramque laudem validissime meritus est Josephus Leonessanus Capuccinus, cui Turcico ferro emori nobile, sed irritum votum fuit. Qua enim fortitudine imbutum attulit pectus, qui in aulam turcarum tyranni ausus irrumpere, ut tenebrarum illi arci Evangelii lumen inferret, atque ob præclarum facinus damnatus ad uncos, pedem manumque trajectus, sublimi de trabe suspensus, animique constans triduo in patibulo pependit? Sed revertendum illi fuit in patriam, in qua dirissimos in verrendis vulneribus cruciatus, medicorum ferrum, & medicamentorum cruciamenta turcicis ipsis tormentis duriora experiretur. Ubi enim diu dissimulantem, ut morbum fateretur, doloris subegit immanitas, ferroque illi occurrendum medici censuerunt, tunc quanta viri virtus esset, apparuit. Ligare volentibus, quod motus quilibet in ea curatione ac laniatu periculosissimus esset; vos vero, inquit, vinculis abstinete, præbebo secantibus corpus immotum: utinam illi tam firma secent manu, quam ego membra continebo; dixit, arreptoque Crucifixi sigillo, quod semper habebat in sinu, addidit. Hæc mea validissima sunt vincula. Nec fortius dixit, quam fecit. Semel iterumque ferrum ita passus est, quasi alieno in corpore depugnaret. Sicque facto ipso probavit, quod S. Bernardus suasit dicens: *Voluit Christus oculos in sua sustolli vulnera, ut exemplo sui reddat ad tolerandum fortiores: non enim sentit sua vulnera miles, qui Ducis sui vulnera intuetur.*

Frat. Caroff l. 2. c. 22.

G

FACTUM XXIV.

Gratitudo heroica & insolita.

Idem l. 4. c. 8. n. 6.

SUbtilis admodum Eleonoræ ex Austriadum gente Mantuanorum Ducis in hac gratiarum philosophia ratio fuit. Ibi beneficium se accipere agnoscebat, ubi mortalium plurimi debitam agnoscunt servitutem. Quis enim pauperes artifices, aratores, piscatores, cæterosque hujusmodi suos inter numerat beneficos? Faciebat hoc tamen Eleonora, eorum sudoribus sibi lautius parari dictans; & otium, quo Principes perfruerentur, illorum laboribus defendi. Quam ob rem pro illorum manibus pias preces fundere sollicite institerat, ne plane viveret ingrata. Si erga illos, qui tam modice cooperati sunt ad delicias & necessitates suas, tam gratam se exhibuit Elisabeth, quam gratos nos erga Deum oportet esse, qui omnibus rebus, quibus fruimur, & quas alii nobis procurant optatum incrementum dare solet, & quidem sine ullo nostro merito; si enim Heliodorus jubet reddere majore mensura, quam acceperis utenda, quid debemus facere beneficio provocati?

FACTUM XXV.

Gratitudo heroica præmiata.

Idem l. cit. n. 11.

IN expugnatione arcis Cronzoniæ, quam de Hispano in minori Britannia Gallus vi ceperat. Aumontius exercitus Mareschallus, trucidari præsidiarios, ac nemini parci mandaverat, fiebant itaque cædes, & victis non inulte morientibus, omnia late sanguine redundabant. Dum maxime ira cædibus incalesceret, nec tam pugna, quam strages esset, Anglus gregarius Hispanum, qui se in latebras penetraverat, indeptus, jugulaturus protrahebat, quum subito bono animo esse jussit, non periturum; aderant manipulares, Hispanumque ad cædem deposcebant; absterrere Anglus, & si vi deditio fieret, ferro se repulsurum. Exorta inde rixa, & clamore invicem sublato, ad Aumontium res tota defertur, qui accitum

citum Anglum suo cum Hispano interrogat. Quid ita jussa Ducis intempestiva illa humanitate contempserit, facessat illico imperata, ni pereat. Enim vero Anglus moriturum se cum Hispano, si vitam illi conservare non posset, se profiteri agnovisse se hominem, a quo in Belgio pari humanitate olim fuisset conservatus; nolle se ingratum vivere, si illi moriendum sit, commori certum sibi esse, quando simul vivere non posset. Aumontius supra gregari fortunam & virtutem admiratus, utrumque liberum abire permisit, & mutuo frui beneficio, factum laudans, uti raris grati animi exemplis olim inferendum. Et quid ad hæc Christianus a Christo non armis, sed morte ipsa & quidem tam crudeli, servatus? An non dicet cum S. Bernardo: *Etsi cætera taceam, hoc solo non immerito vendicat vitam nostram, quia pro ea posuit suam? Nemo igitur sibi vivat, sed ei qui pro se mortuus est; cui enim justius vivam, quam ei, qui, si non moreretur, ego non viverem?* Serm. de dilig. Deo.

H

FACTUM XXVI.

Humilitas heroica.

S. Philippus Nerius diebus singulis ita se miserum, & in lapsum facilem & proclivem existimabat, ut Deo diceret: *Nisi me Deus meus prohibueris, & corruentem sustinueris hodie te, ut alter Judas, vendam nihilo, totiusque mundi mala perpetrabo.* Dicere etiam solitum ferunt: *Vulnus lateris Christi latum est, sed nisi Deus compesceret manus meas, illud ego malitia mea dilatarem.* Bis in anno morbo decumbebat, actum temporis vitæ præteritæ pœnitentiam, doloremque concipiebat maximum, & iteram, si convalesceret, emendationem proponebat. Nihil se vita æterna dignum fecisse ajebat, hominumque se esse ingratissimum, omnes sibi bono exemplo esse; tenellas virgines, & pauperes rusticos præcessuros: quin immo cum rogaretur, ut illud S. Martini pronuntiaret: *Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius.* Negavit, se hoc dicturum, cum nunquam sibi venisset in mentem; ulli se ad salutem necessarium, imo nec proficuum unquam fuisse. Quis modo non videt ex tantæ humilitatis fundamento assurrexisse, quod miratur posteritas, sublimissimæ in eo charitatis ædificium, ut ex amoris excessu costam sibi fregerit, & media hyeme nimio amoris calore æstuans ad fenestram apertam, ut aliquod hauriret refrigerium, constituere se sit coactus; ut merito de illo dicere possimus: Qui ascendit, quis est, nisi qui & descendit. Pet. Pennequin in Ijag. p. 2. c. 18. n. 28.

I

FACTUM XXVII.

Jejunium heroice defensum.

Constans Stanislai Hosii jejunii amor, ne intentato quidem mortis metu quasi infrantis non potuit labefactari. Tridenti per ipsa cineralia, quæ ille sanctissime decurrebat, decubuit ex febri non sine Medicorum timore. Itaque monuerunt, ut pullo gallinaceo reficeretur. Abnuentem, & leges sacri jejunii causantem, monitus a Medicis, quum adjisset collega, in Tridentina Legatione Hercules Gonzaga Cardinalis, paulo vehementius instaret, atque illum amplissima, qua tum utebatur, auctoritate, illa lege solveret, subridens Hosius dixit: Volucrum ergo cadaveribus meus in hac vitæ statione animus & non potius divino retinetur jussus? At mihi patris ac matris parere præceptis stat sententia. Pater Deus jejunandum edixit, Mater Ecclesia dies hosce jejunio dedicavit; Pareamus. Liberabit Deus datam olim fidem, & his obtemperantem, nequicquam conjectantibus Medicis, non incolumem modo, verum etiam longævum super terram præstabit. Vicit itaque amicorum blanditias, Medicorum metum, morbi vim, unico jejunii telo victor egregius. Hac eadem ille animi constantia, veterisque disciplinæ retinendæ studio, Poloniæ Cancellarii, aliorumque magnorum virorum suasionibus repudiatis, quidquam de immutandis jejunii legibus, atque ovorum usu laxandis, tractaturum se fortiter abnuit, quod sexcentorum annorum consuetudine, totius antiquitatis pondere firmatos mores minime movendos esse putaret; facile omnia convelli, ubi semel mutandi obtinuit libido. Quid mirum ergo, si tantus illius Deo Patri & Ecclesiæ Matri exhibitus honor & obedientia, maximam apud omnes æstimationem, & gratiam peperit, impletumque est Salomonis vaticinium dicentis: *Audi, fili mi, disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo & torques collo tuo.* Rho. l. 7. c. 8. n. 2. Prov. c. 1. v. 11.

FACTUM XXVIII.

Intentio heroica.

Narratur de Ivone religioso S. Dominici, quod, cum a Ludovico Galliarum Rege ad magnum Sultanum missus esset, mulier illi obviarit, manu una lebentem prunis ardentibus refertum, altera amphoram aqua plenam portans; quæ, cum de causa interrogaretur facti, dicebat, se optare, ut cælum prunis exurere, aquis vero infernum extinguere posset, ne quisquam deinceps amplius amore cæli, aut timore inferni, sed propter solam Dei gloriam, & beneplacitum operaretur. Nec immerito quia beneplacitum hoc summum est premium, quod conferri a Deo homini potest; quodque ipsi etiam Beati suæ felicitati præferunt. Hinc recte S. Chrysostomus dixit: *Si omnino dignus fueris agere aliquid, quod Deo placeat, aliam ne require mercedem, præter hoc ipsum, quod placere meruisti, Si enim aliam requiris mercedem; vere ignoras, quantum bonum sit placere Deo. Si enim scires, numquam extrinsecum aliquid mercedis, aut muneris expectes.* Hoc ipsum etiam S. Thomas Aquin. ipso opere declaravit, dum Christo quærenti, quam mercedem expeteret? respondit: Non aliam, nisi te, Domine. Quantopere autem hæc responsio Deo placuerit, post mortem illius inclaruit, dum cum lucidissima stella in pectore apparuit, asserens, eam sibi ob purissimam intentionem datam esse. Nadess. in ann. Hebr. 12. n. 1. f. 108. l. 2. de compunct.

L

L

FACTUM XXIX.

Labor heroicus, & pius.

Vital. c. 7. S. Bernardus virtute Spiritus Sancti simul & totus quodammodo laborabat exterius; & totus interius vacabat, in altero devotionem, pascens conscientiam, in altero laboris tempore & intus orabat, seu meditabatur absque intermissione esterioris laboris, & exterius laborabat absque jactura suavitatis. Et ut alio loco dicitur, ita se fecerat omnium servum, ac si toti genitus foret orbi; ita tamen liber ab omnibus, conscientiæ suæ curam gerebat, tamquam soli deditus curæ, & custodiæ cordis sui. Sic nempe implevit, quod ipse suaserat dicens: *Serenus animus & prudens ad omnem se comparat laborem, nec in eo dissolvitur, sed per eum magis in seipsum colligitur, qui semper præ oculis habens, non tam quod agit, quam quod agendo intendit, omnis consummationis attendit finem.* Unde in eo impletum est illud Psalmistæ: *Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit.* S. Bern. l. de vita solit.

M

FACTUM XXX.

Mansuetudo heroica.

Rho. l. 7. c. 8. n. 8. DOmestica Philippi II. Regis Hispaniarum mansuetudo cum incredibili gravitate conjuncta mores illius reddidit admirabiles. Nihil tam præposterum accidebat, ut excandesceret, infra regium fastigium: iram etiam arbitratus. Vigilaverat ad multam noctem, litterasque ad Pontificem de gravissimis Christianæ reipublicæ negotiis dederat, quum absolutam epistolam aulico ab epistolis dedit, ut complicatam, obsignatamque sigillo inscriberet, ille semisomnis epistolam recentem ab atramento pulveraturus, haud satis attentus atramentarium invergit, totamque corrumpit; exanimaverat hominem casus inopinus, cui serena fronte Philippus: Huc, inquit, aliam chartam, iterumque orsus scribere epistolam, de integro composuit. Quid mirum, si propter hæc & similia mansuetudinis exempla Deo, hominibusque amabilis factus est Philippus; *nihil enim*, teste S. Chrysostomo, *ita conciliat Domino familiares, ut quod illum videant tranquillum se offerre, & mansuetudine jucundum; nam & talem majoris faciunt, habentque pro Patre, & non Domino; gratus & amabilis est videntibus; gratus item & his, quibus nomine tantum notus est.* Hom. de mansuet.

FACTUM XXXI.

Mendacii heroica fuga.

Rho. l. 4. c. 9. n. 6. MAtthæum Riccium, quum primum Nanchini sedem fixit, novæ sapientiæ atque legis, quam profitebatur fama vulgata, adeo celebri concursu frequentabant Philosophi pariter, atque Magistratus Sinarum, ut quum resalutandi omnes domi essent, ac disputationibus dies noctesque continuarentur, fractis viribus deficeret, nec jam tantæ celebritati se parem esse sentiret. Talia, ut fit, apud se quærentem clarissimus, atque amicissimus vir, hortari cœpit, ut per domesticos se identidem esse negaret domi, spatiumque ea arte quieti sumeret necessarium. At, inquit Riccius, mendacium hoc est. Hic vero ridere amicus advenam, qui hanc mendaciloquam ignoraret Philosophiam. Id ubi sentit Riccius, de Christianæ legis sanctitate disputare aggressus, & mendacii fœditatem palam fecit, & hominem in maximam dedit admirationem. Vulgata res est, & pro miraculo fuit, advenisse hominem ab ultimo occidente, qui nec leviter mentiri vellet, quamque ipsi necessariam rebus humanis medicinam arbitrabantur, ipse morbis atque incommodis omnibus deteriorem haberet, quæ res & Ricci famam extendit, & Christianæ legi attulit venerationem.

Noverat nempe Matthæus, quod, S. Aug. teste, *incomparabiliter pulchrior sit veritas Christianorum quam Helena Græcorum*, pro illa enim fortius martyres, quam pro ista mille heroes adversus Trojanos, concertarunt. S. Augu. epist. 9.

FACTUM XXXII.

Misericordia heroica.

MArgarita Philippi III. Hispanorum Regis conjux, & regiarum virtutum exemplis affatim dives Regina, dum Hispanicæ navigationi sævum hyeme se aperit mare, Mediolani substiterat, & domesticæ non immemor disciplinæ, præclara edebat exempla. Itaque cum pauperem pannosum, seminudum, ab hyberno gelu torridum, atque obrigescentem vidisset, accersito e stipatoribus principibus uno; Vide, ajebat, misellum illum algentem. Tu ex optimo panno vestem ei a sartore ad modulum scindi acturum cura, moxque ad me afferto: factum, quod imperaverat. Domum reversa vesti suendæ manum admovet Regina totamque diligentissime consuit, pauperemque lautum, ac regia stipe donatum induit, Christianæ misericordiæ gloriosissime operata. Nimirum in mente habebat Margarita illud Joannis: *Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Rho. l. 2. c. 7. n. 4. Jo. 1. c. 3.

FACTUM XXXIII.

Morborum heroica tolerantia.

NIcolaa virgo, morte sola excepta, omnes Christi crucifixi, & Matris dolorum Reginæ dolores volebat sentire. Et videtur partem non infimam impetrasse. Quinquaginta annis jacuit inter dolores, quasi Jubilæum doloris & mortis. Intumescebat, detumescebatque quotidie, flammas videbatur spirare tenerum corpus. Cancer illi pectus omne, ac linguam depastus est. Accessere pertinaces stomachi lapidisque dolores, & quidem festis majoribus, ut in Ecclesia duplex officium, ita ipsi duplex dolor. Videbatur in solemnita- Vogler. & alii 16. Maii.

tatibus festorum totis quadraginta horis, quasi in hora mortis, foisse in agone posita. Et tamen quasi cælesti quodam dolorum hydrope plena, petebat avidissima insatiabilitate febrium genera, & dolores omnes, puncturas, tumores &c. Fuitque etiam summo culpam, & plurima inter omnes passo martyri fere par in doloribus pro Christi amore libentissime ferendis. At vires ad hæc ab Altari hauriebat. Nam & sacris intererat, & Sacramento Synaxeos reficiebatur quotidie, devotione admirabili. Neque fuisset ferendo nisi tanto fulta auxilio. Ita post quinquaginta dolorum annos pulla corporis laceri, ac mortalitatis veste exuenda, quadraginta totis horis, clausis oculis jacuit, & passionem Christi legi sibi postulavit, flens acerbissime, quod quasi durum haberet Deum, qui illi non plures, non majores dedisset dolores, nihil se passam. Ita e doloribus ad delicias excessit felix. Si teste S. Ambrosio, *infirmitas corporis sobrietas mentis est: infirmitas virtutum officina est*, quantam par est credere virtutum copiam in Nicolaa fuisse congregatam, ubi tot officinæ virtutum, quot morbi, extiterunt.

Serm. 71.

FACTUM XXXIV.

Obedientia heroica.

l. 6. n. 10. Rho. l. 4.

DEderat nascenti severiorum Carmelitarum familiæ nomen juvenis ingenio acri, ab Academia Salmaticensi digressus, in qua fama ante alios condiscipulos Juris consultos audierat; hunc quia scientiæ suæ opinione tumidum advertit Joannes a Cruce illius superior, obedientia ei medicinam facere decrevit. Libellum, in quo prima elementa Christianæ fidei continebantur, homini, ab aliis abstinere jusso, in manus tradit, imperatque ut poerorum more stylum per singulas literarum notas ducat, easque ot legendi ignarus componat; hoc illi studium convenire. Paruit strenue adolescens, dioque id fecit tanto animi sensu, ut per eam exercitationem non unius modo obedientiæ, quæ prima petebatur, sed reliquarum virtutum, quæ comites adesse solent, ingentibus se auctum incrementis fateretur; sicque in se verificatum viderat, quod S. Gregorius dixit: *Obedientia sola virtus est, quæ virtutes cæteras menti insertasque custodit.*

FACTUM XXXV.

Observantia heroica.

Idem lib. 4. c. 5. n. 23.

VIsum erat S. Pio V. Pontifici Romano rerum a majoribus gestarum magnitudinem, & quam ex illis Respublica Christiana utilitatem ceperat reputanti, Lusitanum Regem titulo aliquo augere, simul ad præteritorum monumentum, simul ad futurarum incitamentum. Data est Sebastiano optio, ut, quoniam vicinus Hispanus Catholicus, Anglus fidei defensor, Hungaricus Apostolicus, & Gallus omnium primus Christianissimus dicerentur, videret ipse, quem dici vellet. Proceribus in diversa abeuntibus observantissimi Ecclesiæ nomen Sebastiani optavit: quod ea appellatio & ad fidei suæ perturbarissimis illis Ecclesiæ temporibus testificationem atque ornamentum, ut prima illius nota, & ad Ecclesiæ aliquam faceret amplitudinem. Fuerit sane aliorum magnatum supra citatorum titulus multiplici ex titulo gloriosus, hunc tamen ego eum Sebastiano merito aliis prætulerim, tanto æquius, quanto majorem laudem merebatur humilitas tam raræ observantiæ conjuncta.

FACTUM XXXVI.

Occasio vanitatum heroice declinata.

Idem. l. 4. c. 11. n. 14.

JOannes Vincentius Hondondæus Perusini Gymnasii decus, qui quatuordecim quotidie horis studendi laborem continuabat, adhuc juvenis cum esset, per Bacchanalia sparso rumore, quasi Eugubium abiisset, domi sese abdidit, absque interpellatoribus sapientiæ arcana scrutaturus. Condiscipuli ejus absentiam non ferentes, crebras epistolas domesticas ad illum dare, propositisque comœdiarum atque equestrium decursionum illecebris Perusium, quantum poterant, revocare; ille domi latens fidissima famuli opera usus subinde respondere, acciti reditus spem sociis facere, ac spes lactare, donec detecta fabula, ipsis prodiit cineralibus, eorum dierum, quos aliis per luxum male perdiderant, egregie multoque tum lucro sapientiæ sibi constante ratione.

FACTUM XXXVII.

Oratio heroice continuata.

Idem l. 4. c. 8. n. 32.

JOannes Baptista Vitellius corpore pariter animoque immotus perseverabat; quindecim ad minimum horas diebus singulis absumebat in oratione, quantula parte, si reliqua pietatis demas officia, curando corpori relicta. Sed si quis esset, vehementius multo agebat; fuit enim quum in gravibus Christianæ Reipublicæ temporibus totidem sæpe dies perdius ac pernox ante aram & divinissimam Eucharistiam perseveravit immotus, si duas modo horas sub auroram excipias, quas naturæ usibus concedebat. Quid non a Deo auferret, quem de petendi ac precandi constantia nulla temporis dimoveret vicissitudo? Hinc videlicet & Joannes Avila adolescentibus, quos litterarum labor exercebat, identidem affirmabat, malle se illorum genua callis obdurescere ob orandi contentionem, quam oculos laborare ob studia litteratum; harum enim sæpe inanem esse laborem, illius nunquam non frugiferam occupationem. Idem Stephanum Centenaresium, cujus ingens erat concionandi studium & laus, quum ab eo partitionem diurnarum ac nocturnarum horarum inter orationis ac litterarum studia audisset, horas aliquot litteras ademptas precationi jussit attribuere, quod ista christiane dicendi optima esset magistra.

Ibid. n. 9.

FA-

P

FACTUM XXXVIII.

Patientia heroica insatiabilis.

Idem l. 6. c. 4. n. 6. FAustina virgo Neapolitana longis valetudinibus ac perpetua tabe ita erat exhausta, ut vix pelle ossa continerentur. Roganti Caviaquerræ, an satis adhuc dolorum esset (nam arcanorum conscius erat, animique moderator) minime gentium, inquit, superest adhuc votum, quod audiri velim; cur enim, quod reliquum est hujus corpusculi, vermes, si modo id gratum Deo, non exedunt? Præstiterit integram virtutem & morbi vim ferendo, & ministrantium negligentiam injuriamve dissimulando, qui colluendo ori aquam florum forte fætidam sæpius dederant, cum gemitu levissimo patientiam sibi violare visa, dictum revocavit, addiditque, si vel efformato leviter Crucis signo febrim sanguinisque excreationem, qua conficiebatur, arcere posset, se manum digitosque non esse moturam. Tanta virtus vigesimoquinto ætatis anno absumpta est. An non hæc preclare S. Franciscum Xaverium in tribulationibus: *Amplius, amplius*, clamantem æmulabatur? Nimirum apud hos verificabatur notum illud. *Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ* (tribulationum). Hinc S. Maria Magdalena de Pazzis dicere solebat: *Desidero diu vivere, quia desidero amore sponsi diu pati.*

FACTUM XXXIX.

Patientia heroica admiranda.

Ibid. l. 6. c. 8. n. 12. HIeronymus Platus, qui luculento opere Religiosi status bona complexus effecit ut sua si bona nosse velint viri Religiosi, felicibus esse liceat eodem ingenio atque eruditione. De perfectione christiani officii libros plures elaboraverat, jamque ad umbilicum perductos, ac typis paratos habebat, non sine magna eorum, qui viderant, approbatione, quum tyronis unius incogitantia perierunt. Jusserat Hieronymus cartas, quas in mensa offendisset, concerpere, atque auferre; ille obedientiæ properus, ac parum attentus, ut ea ætas solet, libros in eadem forte mensa jacentes invadit, ac temere concerptos, fœdius etiam dispergit. Quam gravi afflictione Hieronymi animum ea percusserit jactura, non est, opinor, interrogandum; sed nihilominus suæ mentis fuit, vocis ac vultus, ut etiam renidens exanimati adolescentis pudorem, timoremque discusserit, quam profunde de virtutibus illis chartis disputaret, uno loco palam factum est experimento. Simile quid de P. Georgio Collibrando legitur, qui, cum in Enchiridion bene magnum græcorum ac latinorum Auctorum sententias, ut linguæ utriusque callens erat, lectissimas collegisset, cumque codicem homo ineptus per imprudentiam concidisset, commotis aliis ad rei indignitatem, ipse unus immotus solemni suo carmine, veluti antidoto se communiens, ad vitam æternam festive dissimulaverit, ac transmiserit, ea voce testatus, qui æterna speret, humanis non commoveri.

Idem l. 1. c. 10. n. 5.

FACTUM XL.

Patientia heroica in injuriis ferendis.

SAnctus a Ripatransone Ordinis minorum, hominem veteris disciplinæ retinendæ, aut revocandæ cupidissimum, eaque gratia iis, qui omnia alia sentirent, minus gratiosum, quum Antistes ordinis in comitio jussum coram se genu flectere probris, atque contumeliosissime dictis oneraret, maxima vocis, ac totius oris acerbitate, ille contra ore lætissimo renidens, palliolo in sinum collecto, eoque paulum explicato: Tu vero, inquit, strenue age, atque hujusmodi fragrantissimas rosas huc affatim congerito; ea res mihi volupe est. Scio Lusitanicæ Elisabethæ in sinu panis frusta in rosas abiisse grandi miraculo charitatis; nemo negabit aliquanto hic majore patientiæ metamorphosi spinas ipsas purpureos in flores conversas. Idem l. 4. c. 3. n. 12.

FACTUM XLI.

Patientia heroica multiplex.

CAtharina Godinia Carmelitana discalceata, adolescentula clarissimi generis, inter nuptiarum meditamenta, in Christi Domini e cruce pendentis signum oculos casu forte conjecerat, quum mutato illa unica visione animo, & jam certa Deum sequi, virginitatem suam illi voto mancipavit, novoque ardore mentis elata Martyrum victorias & triumphos præoptavit. Audita est, quamquam non idem, ac Martyribus, hostes illi fuerint decreti, quos fortiter excepit, & vicit. Decem & septem solidos annos lectulo fere perpetuo affixa, torquentibus velut in equuleo morborum sævissimis lætabunda transegit. Laborabat febri hectica, continua phthisi, carbunculis, morbo articulari, hidrope, ischiade, cardiaca, hepatis calore adeo violento, ut interulæ tantum non conciperent ignem. Et ne minor a medicis virtutis occasio daretur, quinquagies, quod vix ulla audivit ætas, secta vena sanguinem misit, nec tamen patientiam amisit; sæpius cucurbitulis eodem exausta est, indito etiam sale, quod medicus nescio quis diceret plurimum conducere venenatis humoribus evocandis: sæpius cauterio inusta, bis ad supremam luctam inuncta est, animo inter hæc omnia adeo tranquillo, ac ferendi avido, ut ferrum ignemque, quum secanda erat, aut inurenda, moræ increparet. Hujus ergo patientiæ probationem brevi morti anteferendam puto. Certe tot hic sunt mortis imagines, ac meditationes, quot morbi, aut morbis sæviora remedia: ut ergo votis, nec citra sanguinem, factum est satis, momento convaluit, votique rea Monacham induit. Nempe hic, si unquam alias verificatum fuit: *Fortis est, ut mors, dilectio: Dura, sicut infernus, æmulatio. Aquæ multæ* (tribulationum) *non potuerunt extinguere charitatem: nec flumina obruent illam.* Idem l. 6. c. 4. n. 4. Cant. c. 8. v. 7.

FA-

FACTUM XLII.

Patientia heroica mirabilis.

Idem l. n. 9.

P. Ignatius Balſamon duodeviginti acerbiſque morbis conflictabatur, & juxta cognominis arboris ingenium undique vulneratus admirandæ virtutis odorem ſuaviſſimum afflabat; cum enim vel numero ipſo poſſet obrui, quo ille major erat, eo erigebatur alacrius, ſuaſque domeſticas appellabat beatitudines, quibus unica illa, quæ procul dolorem habet & luctum, poſſet comparari. P. Nicolaus Romæus vero, gente Belga calculum, quo excruciabatur, adamantem ſuum eximii ſane pretii appellabat; quis enim unquam tam nobilis indicaturæ adamantem Peguanis e montibus fodit, quo emi cælum queat? ſectus, ut per vulnera convaleſceret, eadem egit conſtantia: Virtus virtutem parit, & patientia uſu firmatur, non atteritur.

FACTUM XLIII.

Patientia heroice obediens.

Bibl. Scr. S. Cod.

P. Thomas de Blanck in ultimo diſcrimine vitæ poſitus quamvis perſuaſum haberet, moriendum ſibi eſſe, ſi Medicus in ſectione venæ mortem gereret, tamen alacriter, paruit dicendo: *Moriamur, quando Deo ita viſum eſt.* Atque ita vita excedens, præclaro illam concluſit obedientiæ erga Medicos exemplo. Quis dubitet eum nomen cum Chriſto ſuper omne nomen meruiſſe, qui cum eodem humiliavit ſe, factus obediens uſque ad mortem.

FACTUM LXIV.

Patientia heroice humilis.

Rho. l. 6. c. 3. n. 11.

P. Joannes Plaza ſupremo vitæ triennio adeo ab artritide occupatus & vexatus eſt, ut vel levem amicæ manus attactum ſine acerrimo doloris morſu non toleraret. Hæc inter animo conſtanti ad Deum mente ac voce converſus ſæpiſſime uſurpabat. Dum a te peregregie vapulo, ego interim Pſalmum quinquageſimum pœnitentiæ nunc meæ, ac miſericordiæ olim tuæ teſtimonium ſane luculentum recitabo. Nimirum ob oculos habebat Pſalmiſtæ exemplum dicentis: *Veruntamen Deo ſubjecta eſt anima mea, quoniam ab ipſo patientia mea.* *Pſ. 61. v. 6.*

FACTUM XLV.

Patientia heroica in perſecutionibus.

S. Petr. Damian. in vit. c. 49.

S. Romualdus fundator ſui Ordinis accuſatus ab impuro homine, diſciplinam ejus non ferente, quaſi nefandum ſcelus ſecum perpetraſſet, a ſuis ſubditis in publico conventu condemnatus, tanquam laqueo & igne dignus, adeoque & ſacra celebrare prohibitus eſt, quæ omnia licet centenarius æquiſſimo tulit animo, ſolatus ſe Chriſti dicto & exemplo: *ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur.* *Jo. 15. v. 20.* Ob quam cauſam etiam S. Philippus Nerius per triginta annos multa in domo S. Hieronymi perpeſſus, nunquam abduci potuit, ut domicilium Patrum Congregationis Oratorii a ſe fundati tranſiret, donec auctoritate Summi Pontificis ad hoc coactus eſt. *Vit. l. 1. c. 18.*

FACTUM XLVI.

Paupertas heroice confidens.

Rho. l. 7. c. 11. n. 11.

CAjetanus Thienæus Theatinorum Fundator poſitis in urbe Venetiarum novi Ordinis principiis, quæ rejectis in Deum curis belliſſime ſe dederant, jubetur, a Caraffa Neapolim proficiſci, atque in ea novam ſtirpem pangere. Rapuit ad ſe animos civium ac Principum Thienæi virtus, quem quum egcotiſſimum rerum omnium videret oppidi Comes, & virtutem hominis ſuſpiceret, cenſus & fundos, quibus receptem familiam aleret, liberaliſſime obtulit. Renuentem atque objicientem belle ſibi in ea quam profitebatur rerum omnium nuditate rem Venetiis proceſſiſſe, monebat Comes, non eadem omnium locorum eſſe ingenia; Ad quæ ſucclamans Thienæus: At ego inquit, alterum Neapolitanæ urbis, Venetiarum alterum Ducem eſſe neſciebam. Verum quum obtrudendi, quæ non accipiebantur, nullum finem faceret Comes, veritus Thienæus, ne contentio illa paupertatis luminibus officeret, ea quæ conſecuta eſt, die, ſummo mane, quos ſecum habebat ſocios, cum ſuis talaribus, ac precum breviario, domo, quam idem commodaverat Comes, exire juſſit, clavesque remiſit, multa cum gratiarum actione jubens renuntiari. Velle Thienæum experiri, an Deus alius Neapoli eſſet, qui fidem ſuam liliorum, ac volucrum fidejuſſione obligatam pauperibus ſuis non ſervaret. Hinc Thienæi imaginibus addita lilia, ut quæ aliis candoris, atque intaminatæ virginitatis ſunt ornamenta, ſpei in Deum rejectæ, nec falſæ eidem ſint argumenta.

FACTUM XLVII.

Paupertas heroice prelata.

Ibidem n. 9. ncſt.

JOannes Valeſius calculo immaniter cruciatus, Medici ferrum, & vulnus incitatiſſime poſtulabat & ſecari tuto poſſe dicebant Medicorum peritiſſimi. Ergo cum homine illius laniatus bene perito trecentis Belgicis florenis ſocii paciſcuntur, grandi ſane mercede; Nam hi alienæ vitæ pericula caro vendunt. Hoc ut reſcivit Valeſius, immanem illam ſummam eſſe reputans, ſeque tanti eſſe, haudquaquam credens, ut ſecari vellet, abduci non potuit. Malit igitur diros inter cruciatus paupertatis integer emori, quam cum aliqua illius offenſione ſanitatem recuperare; qua eadem conſtantia, ſi qua paulo pretioſiora Medici pharmaca imperarent, abnuebat, ne per adamatæ ſibi paupertatis vulnera convaleſceret. Quæ quidem reſolutio in Joanne tanto magis æſtimanda erat, quanto certius pletique ſtatuunt, paupertatem commodis quidem omnibus anteferendam, at quum de vita cernitur, hujus jura eſſe longe potiora, utque nemo ſanus divitias omnes vitæ tuendæ comparatus eſſe non intelligit; ita omnibus con-

constare paupertatem usque ad vitæ aras colendam esse.

FACTUM XLVIII.

Pietas heroice victrix.

Idem l. 4. c. 4. n. 19. MUltifariam in uno adolescente atque elegantissime se pietas explicabit; etenim Tarellus, quum invito parente Capuccinum induisset, & deposito extra patriam tyrocinio constantiam solemnibus votis firmasset, jussus Forum Julii reverti, ut patrem irarum adhuc plenum placaret, se veteranis probavit. Ut primum horrida illa in veste patrem convenit, tantum illi ipso invisi habitus aspectu stomachum movit, ut ingenti colapho ab homine impotentissimo ad terram affligeretur; sed egregius adolescens patris pedes incredibili modestia osculatus, ita flexit, ut illico mutatus in amplexum rueret, atque amantissime ipsum oscularetur. Novum inde litis genus ortum, parente domum invitante, filio pauperum Xenodochium præhabente, ex quo paupertatis amans extrahi, ac paternas in ædes migrare nunquam passus est. Mox valetudine occupatus, conclamatusque a medicis tabulas novi generis, solidæque adversus parentem pietatis conficit, illumque eorum, quæ ipse cumque apud Deum meruisset (sancte precatus, ut ea rata esset voluntas) hæredem instituit, simulque obsecrat, nihil ultra rogaturus, ut quod reliquum esset vitæ, ad christianæ sanctitatis amussim exigat, nihil se patri amplius præstare posse. Perculit filii morientis pietas hominis animum, eamque post illius excessum vitam instituit, cujus filium, si viveret, non pœniteret. Si nempe etiam hæc pietas, quæ parentibus exhibetur, utilis est ad omnia, promissionem habent vitæ, quæ nunc est in futuro.

FACTUM XLIX.

Prudentia heroice ingeniosa.

Idem l. 1. a. 1. n. 6. GRave vulnus in genu Romæ a sicario acceperat vir nobilis, atque ut erat iræ, & doloris impotens, quum diro cruciatu artus convellerentur, vindictam clamans & spirans, nullamque saniori suggerentium vocem aures admittens, geminæ mortis in limine periclitabatur. Desperata propemodum erat non minus animi, quam corporis curatio, quum ex animorum medicis unus (e Capuccinorum familia fuisse tradunt, nec nomen addunt, qui hæc prodiderunt) acciri, quibus æger delectabatur, symphoniacos jubet; ac modis lenissimis canere. Itaque illapsa furentis in animum modulorum suavitate, iræ atque furori modus paulatim fieri cœpit, detumuitque animus; factumque musicæ pretium, ut exinde monitores, atque ad omnem christianæ adversus inimicum ac sicarium charitatis significationem nullo negotio traduceretur. Tanti est crudos adhuc atque indomitos humores pharmacis lenioribus præmollire, ut placide ac sine concussu possint evocari.

R

FACTUM L.

Religio Heroica.

ROganda venia est, admonendique delicatuli, stomachum ut audituri confirment, aliquid enim dicturus sum ultra communes leges a Mancinello, sed magna, atque incredibili quadam operis mercede tentatum. Sumptam, fluctuante stomacho, Eucharistiam, haud ita multo post eodem redundante integram adhuc, minimeque dissolutam rejecerat æger. Dum quid facto opus sit consulitur, atque igne parant sacras species abolere, Mancinellus occasionem ultro invadens, quod vix cogitare audemus, facit, infectamque sordibus absorbet. Miror non tam stomachi, quam animi robur, & charitatis præsentem adfuisse mercedem, minime miror ferunt exinde divina libanti Sacramenta abditæ dulcedinis sensu nunquam defuisse, ut non tam animo, quam corpore ipso laute sibi, ac delicate epulari videretur. Operæ pretium est, aliquando præclare vincere, ut divinarum consolationum victoribus æra procedant. *Idem l. 1. c. 1. n. 11.*

FACTUM LI.

Resignatio heroica in Divinam voluntatem.

S. Franciscus Salesius suam cum Divina voluntate consensionem sat clare sequentibus verbis expressit: *Nolo mihi ullam eligendi opinionem dari: Deus ipse, si placet, solus eliget: Nihil volo & omnia volo, modo voluntas Divina, mea Regina voluntatis, prius velit: post mortem ad locum, quem mihi incomprehensibilis bonitas assignarit, lubenter & plus quam libentissime, in eoque pacate & placite conquiescam, cum hac loci a Deo mihi facta designatione. Purgatorium mihi erit ad instar Paradisi; sine illa Paradisus ad instar purgatorii a me reputabitur. O! inquies, ad Paradisum potius evehamur, ibi Deum multo perfectius laudabimus. Nolo illud multo perfectius examinare aut discutere; hoc mihi sufficit, si eum laudem, quantum ipse sapientissimus præscripserit.* Ita vir ille sanctissimus, & quietis & pacis singulare domicilium, cujus ab ore manabant hæ frequenter voces: *Volo, ut quod Deus meus non est, mihi pro nihilo sit: omni me libertate aliquid volendi abdico, unicum mihi reservo desiderium conformandi me voluntati divinæ, & miror homines alteri bono, quam illi, adhærere.* Quem in finem exemplum parvuli Jesu in præsepio jacentis ob oculos sibi objiciebat, qui non legitur ad papillas maternas ma- *Penneqn. he Ussag. p. 1. c. 14. n. 5.*

manus extendisset; ut lac se haurire velle monstraret, hoc maternæ relinquebat providentiæ, a qua ablata solatiola non recusabat. Nihil iste infantulus ambiebat, omnem suam voluntatem in matris voluntate deposuisse videbatur: Ita non est satis amanti, divino beneplacito conformari, sed omni se propria voluntate exuat oportet, & illam in Divinam quodammodo convertat, ita ut non tam velimus ipsi, quam Deus in nobis, & pro nobis velit operando velle simul & perficere, modo admirabili, sed amanti perjucundo, atque fructuoso.

FACTUM LII.

Alia Resignatio heroica.

Ibid. c. 16. n. 21. COEnobita quidam cum omnia Monasterii bona divinæ Providentiæ subjecisset, sui ipsius etiam curam abjecit, seque totum Deo permisit pro tempore, & æternitate; dicens: Si scirem divino decreto jam constitutum, ut ad inferos detruderer, nollem vel unico momento Dei voluntati obsistere; & si possem dicendo unum Pater & Ave decretum illud evertere, aut immutare, non facerem; duo tantum Deum rogarem: unum, ut tota æternitate sanctissima ejus voluntas in me impleretur: alterum, ut mihi eam faceret gratiam, ne unquam vel minimam cogitationem contra ejus decretum admitterem: quam animi demissionem, & precationem iterabat quotidie ut nulli mirum esse debeat, si Deus hominem frequentibus miraculis honestarit, cum tanta animi excelsitas, & magnitudo summum sit ipsa miraculum. Quod ipsum exemplo suo insigniter confirmavit Margarita D' Arborete Virgo (Ibid. p. 1. c. 9. n. 12.) nostris temporibus contestatæ virtutis, quæ cum corpore, & animo gravissimis doloribus affligeretur, eumque, qui illi erat a rebus conscientiæ dirigendis, ad commiserationem promoveret: eisque suaderet, ut istis animi angoribus se expedire conaretur, *Omnem*, inquit illa, *conatum adhibui, sed incassum, quo magis a colloquiis & communicatione cum aliis levationem quæro, eo magis corporis animique tormenta accrescunt: ita tamen me animo constitutam sentio, ut iis liberari omnino nolim: ferendum est, tolerandum est, & cum Deo in voluntatis & gaudii conspiratione veniendum; sic enim melius habere me sentio, & magis Deo conjungi: Jesus sponsus inter excruciatos & patientes primus fuit, & inter amantes etiam palmam tulit. Humanitas etiam inter ista hypostatice Verbo unita fuit: quem proinde cum propius imitabor, eo magis in unum idemque cum illo conspirabo, & collimabo.* Hoc propterea est pensandum: aliud esse amare, aliud me pernoscere, quod amem. Amor ille superior nullo sensu percipi potest, latet sub crucibus, & in intimis animi recessibus operatur, quo sensus nullus penetrat, eo velut in arcem & propugnaculum confugit. Inde emanant amantis hæ voces: *Deus meus, tuus sum, eroque semper:* quas non tam ore exprimit, quam omnimoda cum voluntate Dei conformationem, quæ tacita quædam precatio est, & cæteris omnibus excellentior, qua animus se ipsum quasi exuit, & omnibus afflictionibus superior in Deum se totum transfert, & omni jure propriæ voluntatis se prorsus expoliat, quasi Deo diceret: Verum est, me multum pati, Deus meus; sed aliter mecum agi nolo, quando ita vis: Verum etiam est, aliquam mei partem has afflictiones refugere; sed non quod ego volo, sed quod tu: amabo hanc crucem, hos dolores, immo potius hunc infernum, quamdiu volueris, & illa non in se ipsis amabo, sed ut tua voluntate assignata, quæ sola amoris mei regula est.

FACTUM LIII.

Resignatio heroica cælitus approbata.

B. Joannes Hieronymus Sacerdos e Societate nostra, vir ob virtutum ornamenta & (Ibidem p. 4. c. 7. n. 4.) conciones per Hispaniam celebris, & apud Philippum secundum gratiosus, vespere plures horas orationi dare solitus fuit, in qua sæpius amorem sanctum ad luctam cum amore proprio provocabat; ibi instructa velut acie prodibant omnia mala huic infesta, & unum post aliud, quam honorifica poterant specie ad incutiendum metum se menti meditantis repræsentabant, hærebantque velut in conspectu, donec paratum se ad illa perpetienda Deo offerret. Id quod cum die quodam ageret; & famem, sitim, morbos, carceres & mortem ipsam, velut præsentia pro amore Dei subeunda volens lubensque acceptasset: subit postremo, velut inter ultimæ aciei triarios hæc cogitatio: Quid si te jam Inquisitio sacra accerseret, & de propositione hæretica in pulpitis prolata accusatum examinaret, & damnaret? Hic hæsit, & ad Deum conversus ait: *Non hoc, Domine.* Cumque nihilominus videretur sibi minus liberaliter cum Deo agere in hoc puncto; post aliquam cogitationum pugnam, cum amori divino ulterius resistere non posset, tandem Deo se totum commisit, dicens: *Et hoc, Domine.* Vix hæc verba protulerat; cum apparitor fores pulsat, ad Insiquisitores vocat, a quibus jubetur abstinere a pulpito, donec de propositione hæretica, quam dicebatur inter concionandum protulisse plane se purgaret. Etiam accusatus est apud Romanum Pontificem de verbis contra supremæ Sedis auctoritatem temere prolatis, Romamque accersitus, ut dictorum rationem redderet: in utroque Tribunali post longum examen innocens declaratus, & concionibus tum Romæ coram Pontifice, tum in Hispania deinceps cum majore, quam antea audientium applausu habitis clarior evasit, sed etiam Deo charior ob amoris divini per hanc rerum contrariarum varietatem, & in iis tolerandis constantiam maxima incrementa.

S

FACTUM LIV.

Scientiarum amor heroicus.

PErtinax virtus animi in Augustino Stenio (Rhom. l. 1. c. 11. n. 1.) improbæ, atque obluctantis fortunæ, quæ hominem ad magna destinatum vilissimo loco, & corpore deformi nasci voluit, malignitatem omnem constantissime superavit; quamquam enim

enim qua extrema paupertate, qua oris fœditate inter ultimæ plebeculæ homines deridiculo haberetur; animus nihilominus jam tum vere magnus ipsa tolerantia eminebat. Appulit deinde se ad religionem, ac multis precibus in Canonicorum Regularium familiam aditu impetrato, adeo a collegiis exagitatus est, ut, quum litteris dare operam vellet, risu exciperent hominem, ac ne lumen in cubiculum ad lucubrandum inferret, impedirent. Hac ille rerum iniquitate conflictatus, nequaquam sciendi ardorem remisit, verum profunda noctium operi pulcherrimo destinavit; itaque stragula obvolutus in templum descendens, septem totos annos ad pensilem ante aram lychnuchum constantia inaudita pervigilans, nullam facultatem, linguam nobiliorem nullam, scientiam nullam reliquam fecit, quam animo non conciperet, atque informaret, ut illis e tenebris magna nominis claritate prodierit, atque etiam in exponendis divinis oraculis sui non nimium judicii; verum qui sine magistro didicerat, aliquando labi fuit necesse.

T

FACTUM LV.

Tristitia heroice correcta.

Fonsequ. p. 1. c. 9. n. 4.

ANno 1585. in Hispania vir nobilis alicujus criminis reus mandato Regis conjectus est in carcerem; ubi in mortis cogitatione, timoreque defixus, dum septem menses differtur sententia, ita mœrore contabuit, ut qui ejus curam gerebant, præ tristitiæ magnitudine moriturum crederent: Ubi tandem intellexit se ad mortem condemnatum, sibique in carcere carnificis manu gulam frangendam, toto corpore inhorruit, & voce intercepta suique præ angustiis vix compos, post aliquod silentium, tandem in suspiria & singultus erumpens exclamavit; Ergone mihi carnificis manu moriendum? ergo laqueo fauces frangendæ? o laqueum! o chordam! o quæ nuntia aures, mentemque percellunt? O inferi, & sempiterna tormenta? Tres illi concessi erant dies, quibus se pararet ad mortem; hic sanctiori consilio, & gratiæ cælestis subsidio ad rationem velut ultimum asylum confugit; purgat se Sacramento Pœnitentiæ, & cælesti pane se corroborat; res mira, in hominem alterum prorsus mutatur, timor mortis, horror carnificis, laquei evanescunt; mille vitas optat, ut eas omnes Deo in sacrificium offerat, omnia Martyrum supplicia omnibus corporis membris excipere ardenter in votis habet: quin & manibus, oculisque erectis in cælum a Deo postulat, ut beneficii loco supplicium suum proroget, tortoris manum præ turbatione aberrare permittat, ac sæpius intercidere ac prolabi, ut vel annum integrum imperfectis strangulationibus discutietur, mortemque non inveniat; & qui paulo ante tortorem, & laqueum exhorruerat, nunc a centum lictoribus ligari, & cum ignominiosius proclamationibus circumduci impense desiderat; nocte integra ante diem supplicio destinatam voluit sibi manus & gulam laqueo vinciri, ut tanto diutius, hoc Dei, ut ajebat, beneficio frueretur: Denique qui prius ad solum inferorum nomen contremiscebat, jam tanta fiducia in Deum & pace fruitur, ut dicat, videri sibi a divina misericordia calce & cæmento inferorum portas occlusas, & quem tristitiæ magnitudine moriturum credebat, tanta nunc exundat lætitia, ut dicat: Si, cum peccata mea defleo, tantis incesso gaudiis, quantis brevi, ubi Dei conspectu frui dabitur, perfundar? ejus verba & voces ita in Dei laudes, & gratiarum actiones abeunt, ut admirabiles in adstantibus excitet motus animorum: exauditus fuit a Deo in eo, quod tortorem attingebat: ille enim, dum gulam frangere conatur, animo perturbatus, dum vix advertit, quid agat, quartam fere horæ partem in eo ultimo, funestoque actu posuit, reo interim tam sereno vultu, & constantia omnem hanc carnificinam excipiente, ut nec pedem, aut manum, aut aliam partem corporis moveret, nec verbo querelam proferret, astantibus ad tantam patientiam & tranquillitatem stupore defixis, & nominatim Patre Aria, qui spectabat, & morientem in hoc ultimo certamine juvabat, quique hæc omnia litteris ac posteritatis memoriam consignavit; ut, quantum habeant mortales in humili & perseverante ac fideli oratione subsidium, agnoscerent.

FACTUM LVI.

Temporis heroica parsimonia.

ANgelus Pazius Ordinis Minorum, clari nominis, magnarumque virtutum, nihil unquam per ineptas moras corrupit, sed celerrime omnia administravit, addensatoque gradu, quantum officii ratio ferret, per urbem incessit, quod diceret, otiose molientibus, atque obambulantibus multa offerri aliena, quæ tempus furacissime subducerent, animique vim, quæ suopte difluit ingenio, mora insuper debilitarent. *Rhom. l. 1. c. 11. n. 1.*

V

FACTUM LVII.

Veritatis amor Heroicus.

HIspali agebat Philippus Tertius, obortaque de novo vectigali controversia, cives minus quam vellet, habebat obsequentes, quod se cogi non posse dicerent, sponte vero nihil daturos. Nec deerant ex Theologis, qui regiæ cupiditati faverent, sed quod hi gratiam Principis veritati præhabere vulgo crederentur, ideo parum illis auctoritatis in publicum. Ingens id temporis Ruizii nomen, etsi pro Rege sentiret, secuturum Senatum ac cives apparebat. Ergo tentari hominem placuit, & quia auro, oblatisque honoribus inexpiabilem non dubitabant, alia via aggrediendus fuit, sciebant hominem ingentes, atque eruditissimos commentarios de divinæ gratiæ, hominumque libertatis concordia elaboratos habere, quos ante editum a Paulo V. Decretum, quod de illa controversia publicatis utrimque libris disputare vetuerat, non absolutos apud se habere cogeretur & in lucem bono reipublicæ emittere summis votis expeteret. Componit ergo ad Ruizium litteras Lernæus Dux, *Idem l. 4. c. 9. n. 1.*

qui cum rerum arbiter ipse solus erat Philippo, laudatumque prolixe hominem hortatur, ut justissimæ Regis voluntati obsequi velit, illiusque petitionis suæ, quam esse validissimam Rex intelligeret, momentum addere auctoritatis. Obligare Regem fidem suam, acturum se cum Pontifice, ut quos premeret summæ eruditionis libros, edere posset in lucem; tantam esse Regis apud optimum Pontificem gratiam, atque auctoritatem, ut de repulsa timendum non videatur. Hortari proinde se opere quam maximo, ne Regis abire jam volentis voluntate unus ipse, quem omnium vota spectarent, ultra frustrari vellet. Valida hæc omnino petitio fuit, sed apud Ruizium major omnibus, ut est in oraculis veritas fuit. Rescripsit, habere se gratias Regi, quas numquam posset referre pro ea, quam de se haberet, opinione, proque promissis, quæ sibi auro gemmisque essent pretiosora. Cæterum neque his, neque quibus demum cumque aliis a veritatis, quam unice adamaret, semita ne latum quidem unguem deflexurum; ac ne suspensum diutius Regem haberet, videri sibi cives cogi non posse. Nimirum alte menti Ruizius inscripserat saluberrimum monitum Salomonis: *Misericordia & veritas te non deserant, circumda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui, & invenies gratiam, & disciplinam bonam coram Deo, & hominibus.* Prov. c. 3. n. 3.

FACTUM LVIII.

Victoria sui generosa.

Tempoqu. p. 2. c. 16. n. 22. NEapoli puella nobilis & prædives ab adolescente paris nobilitatis in conjugem petebatur, & jam in id consenseraot utrimque parentes, & prò connubialibus pactis communiter stabiliendis in aliquod conclave convenerant; cum puella in suo cubiculo ante pendentem e cruce Christum prostrata, altioribus cogitationibus agitari cœpit, & divitioribus flammis accendi: Quid, agebat, quid ago, Jesu Fili Dei, & hominum amator? siccine, dum tu carnem tuam innocentissimam tam atrociter tractas, ego voluptates licet in conjugio licitas consectabor? siccine, dum tu vulneribus, & sanguine deformaris, ego formæ excolendæ, ego gemmis & monilibus ornando corpori operam dabo? non fiet; & continuo sibi comam rescindit, eaque ad pedes crucifixi appensa, illam ipsam effigiem manu gerens, e cubiculo egreditur, & ad conclave, in quod omnes convenerant, se confert; ibi ad matrem conversa: Non est, inquit, Domina, quod de conjugio meo ulterius agatis; ecce sponsus iste meus est; quem elegi, & cujus pedibus crines meos ut arrhas appendi. Mira hic inter omnes turbatio, admirantur aliqui, fremunt, & indignaotur alii: sed tamen penes Christum, novamque ejus sponsam stetit victoria. Audierat videlicet intus Christum dicentem, quod olim visibiliter conspectus virgini sponsum terrestrem eligenti dixerat: *Me accipe, qui sum formosus, dulcis, generosus.*

FACTUM LIX.

Victoria sui heroicæ sanguinea.

JOanoes Baptista Facntinus Capuccinus, ferocior, quam credi possit, natura ingenioque, ac diuturna gladiatorum consuetudine oppido efferatus, ut se tandem respexit ardentissimis animis Capuccinorum arduam, ac perdifficilem vivendi, suique vincendi rationem, inter ipsa renascentis familiæ initia secutus, admirabili quadam contentione sese ad omnem perturbationum victoriam exercebat. Nec moderatores deerant, duriora imperando, & verbis castigando. Ad quæ ille, quamvis animo commotior, continebat se nihilominus, iramque habebat in potestate; quæ tamen ita efferbuit, ut violentius cohibita, ferventem jam nimium sanguinem, rupta pectoris vena, magno impetu profunderet. Tum Joannes Baptista in templum se raptim conjiciens, ut erat cruentus, ante Christi in crucem acti signum se abjicit, atque succlamat: *En meum sanguinem Domine.* Exprobrantis hæc vox videbatur, cui Dominus, conversa ad lateris vulnus dextera eas reddidit: *Vide, qualia, & ego passus sui causa olim fuerim*; Sic nimirum sentire non debebat vulnera sua miles Christi, dum Ducis sui vulnera & sanguinem intuebatur. Bo. m. l. 7. c. 8. n. 19.

FACTUM IX.

Vota heroica Deo oblata.

JOannes Falco e Soc. Jesu voto spopondit Deo, se nunquam suo sensui in cibo & potu obsecuturum, sed soli necessitati: Joannes le Pessier voto conceptis verbis se obstrinxit nihil se acturum unquam, quod divinæ gratiæ repugnaret, imo acturum semper, quidquid ex majore Dei gloria futurum erat. Ludovicus de Ponte ex eadem Societate, vigesimo ante obitum anno, votum concepit, nullum se animo deliberato peccatum, quantumvis leve admissurum. Et eo tempore nihil in eo notari potuit, quod constaret esse capax reprehensionis. Quis ergo miretur, tam liberalem erga hos in gratiis suis communicandis fuisse Deum tanta eorum liberalitate provocatum: Zelosus honoris sui est Deus: Liberalitate se vinci non patitur. Ex Bibl. Societ.

CATALOGUS

Scriptorum Asceticorum præcipuorum.

NON *est animus, ut alibi jam monui, plerosque hic asceticos Scriptores enumerare (hoc enim immensi foret laboris, cum in nulla fere materia tot Scriptores extiterint, & pro suo quisque zelo prodesse aliis statuerint) sed eos duntaxat, qui vel propter utilitatem materiæ passim manibus teruntur, vel propter aliam quamcumque causam notiores existant, quales fere sunt sequentes juxta ordinem alphabeticum cognominis iterum proponendi.*

AL-

A

ALvarez de Paz Jacobus S. J. natione Hispanus vir omni virtute ornatissimus, cujus lucubrationibus luculentum accessit divinitus pondus commendationis, quod visus sit inter scribendum cælesti fulgore circumfundi, & ab adstante quopiam, viri gravis specie, quæ scribebat, in aurem excipere. Biblioth. Societ.

Arias Franciscus S. J. natione Hispanus, vir tum varia eruditione, tum vitæ integritate admirandus, & inter viros non hujus solum ætatis, sed venerandæ etiam antiquitatis, opinione sanctitatis, qua floruit, numerandus; scripsit materna lingua, singulari ingenio, eximia religione, ac prudentia, Tomos tres grandes, in quibus utilissima præcepta de Christi imitatione & aliis materiis tradit.

B

De Barry Paulus, natione Gallus Soc. Jesu, vir admodum pius, uti contestantur ejus lucubrationes plurimæ, & observantiæ religiosæ peramans, scripsit plura opuscula valde utilia. Bibl. Soc.

Bartolos Daniel natione Italus S. J. post conciones magna nominis celebritate duodecim annis in præcipuis Italiæ urbibus habitas, libris scribendis applicatus, plures quidem historicos, non paucos tamen etiam asceticos, eosque per quam utiles libros conscripsit. Bibl. Soc.

Bellarminus Robertus S. R. E. Card. natione Italus, dictus est vitæ cælestis, ac perfectæ magister, & dux, qui intra limites ævi sui neminem habuerit majorem se; validus Ecclesiæ Dei colossus: piissimus fidei athleta, & hæreticorum hostis acerrimus novus Antoninus in sublevandis pauperibus, in vitæ perfectione Basilius, in confutandis Hæreticis Irenæus a divina providentia destinatus; numquam satis laudatus nostro fæculo, posterioribus semper laudandus: tutor, præses, consiliarius, senator christianæ Reipublicæ magnus: magnum Ecclesiæ columen: lucerna lucens in caliginoso loco, tenebrasque omnes discutiens, rerum divinarum consultissimus; amplissimi Ordinis, suique sæculi ornamentum; hæresum debellator; novus Alcides aquilonis; eximium pietatis christianæ, & eruditionis omnimodæ nostri ævi sidus; Romanæ sacræ Purpuræ decus immortale; in medio Ecclesiæ a Deo positus, tanquam lucerna lucens, & ardens; sacræ militiæ princeps, ingens gloria temporum suorum, & sexcenta in hanc sententiam elogia meritus, quæ brevitati condono. Scripsit præter alios plurimos libros, de Ascensione mentis in Deum, de æterna felicitate Sanctorum, de Gemitu columbæ, de Septem Verbis Domini, de arte bene moriendi.

Bellovacensis Vincentius ex ordine Prædicatorum, vixit tempore Innocentii IV. Pontificis. Scripsit opera laboriosissima; ac præsertim specula quatuor: Doctrinale, Historiale, Naturale, & Morale.

Bernardinus Theophilus, natione Gallus, S. J. vir rerum spiritualium scientissimus, ad quas novem annis nostros instruxit, seorsim etiam sexennio patres in tertia probatione; scripsit præter alia utilissimum Tractatum de religiosæ perseverantiæ præsidiis.

Le Blanck Thomas natione Gallus S. J. vir ex omni parte perfectus, & cum scientia ita virtutem conjunxit, ut difficile dictu sit, utra magis excelluit. Scripsit præter alia multa Idæam perfectam Religiosorum, & aliarum multarum personarum. Bibl. Soc.

S. Borgia Franciscus natione Hispanus S. J. sæculi sui decus, & specimen sanctitatis, scripsis hispanice ante, quam sæculo nuntium remitteret, opuscula quædam valde utilia ad formandos mores, & profectum spiritualem pertinentia, quæ prodierunt octo tractatibus. Bibl. Soc.

Braccharensis Martinus ab Episcopatu sic nominatus Damiensis Monasterii Abbas, vixit circa annum Domini 572. Scripsit de virtutum Cardinalium differentia. Bellarm.

C

Canisius Petrus natione Belga S. J. cum nata nondum esset Societas, fœmina quædam opinione sanctitatis vulgo nota matrem ejus admonuit, ut magna Petrum cura educaret, quod brevi Religio quædam Clericorum instituenda foret, quæ eximias Dei Ecclesiæ utilitates esset allatura, in quam Religionem filius ejus adscriptus, vir apprime insignis haberetur. Vaticinium seu præsensionem fœminæ rei approbavit eventus. Scripsit postulante Ferdinando Romanorum Rege *Summam Doctrinæ Christianæ*, brevem quidem illam, sed præclarissimam, & quæ copiosæ bibliothecæ instar sit. Prodiit primum S. P. N. Ignatio probata, & Ferdinandi Regis munita diplomate, tacito alioqui auctoris nomine anno salutis 1554. Primum omnium Societatis partus, post S. Patriarchæ nostri Exercitia spiritualia, sæpius deinde variis locis, & linguis recusa, demum recensita ab Auctore, & multis locis aucta.

Caraffa Vincentius, natione Italus, S. J. septimus Societatis Generalis, vir insigni sanctitate præditus, & scientia ascetica clarissimus, scripsit saluberrima & piissima opuscula, præcipue Seraphinum, seu scholam divini amoris, & Itinerarium ad alteram vitam. Bibl. Soc.

Carthusianus Dionysius, ab Ordine suscepto sic dictus; alioqui enim Dionysius a Lievvis vocabatur, natione Belga, vir fuit, teste Bellarmino, sanctissimus & doctissimus, vixit in Ordine 48. annis. Scripsit libellum de quatuor novissimis; ubi tamen Bellarminus caute legendum esse monet, circa statum animarum in purgatorio. Bellarm.

Cassianus Joannes, natione Scytha ex Theodosia Tauricæ Chersonensi Urbe oriundus, sed patria Atheniensis in Bethlemitico Cœnobio a pueritia educatus, Ægyptum cum Germano populari suo peragravit, & Monasteria, sanctosque Patres frequens invisit. Constantinopolim profectus, a S. Joanne Chrysostomo illius Ecclesiæ Diaconus creatus est, & ab

ab eodem ad Innocentium I. Papam legatus missus cum Germano presbytero anno 403. vel sequenti. Aliquot post annis ab eodem Pontifice factus presbyter, capta ab Alarico Romana Urbe, Massiliam anno circiter 410. venit: Scripsit egregios libros de Institutis Cœnobiorum, & octo principalium vitiorum remediis. Item collationes Patrum.

S. Climacus Joannes monachus religiosissimus scripsit Librum triginta graduum, quibus ascenditur ad perfectionem. Unde Climaci nomen sortitus est. Bellarm.

Crombecius Joannes natione Belga S. J. asceta insignis, scripsit perutiles duos libros de perfectionis studio. Bibl. Soc.

D

Diadochus Episcopus Phorices, scripsit insignem librum de perfectione centum capita continentem, quem Franciscus Turrianus S. J. Theologus interpretatus est. Phil. Labbè.

Dorotheus Archimandrita scripsit Sermones viginti quatuor valde solidos & utiles, quos P. Balthasar Corderius S. J. Theologus latinitate donavit, brevibusque notis illustravit. Ibid.

D' Autreman Philippus, natione Gallus S. J., divini honoris & salutis alienæ perquam studiosus, scripsit utilissimum librum duos tomos complectentem, quem pædagogum christianum appellavit. B. S.

F

Fatius Julius natione Italus S. J. vir æque prudentiæ; ac magnæ sanctitatis laude conspicuus, scripsit perutilem libellum de mortificatione passionum animique affectuum. Bibl. Soc.

G

Gaudier Antonius natione Gallus S. J. rerum spiritualium peritissimus scripsit egregium opus de natura & statibus perfectionis. Bibl. Soc.

Gerson Joannes a Vico natali sic dictus, alioqui Charlierius vero cognomine appellatus, S. Theologiæ Doctor Parisiensis, S. Joannis in Gravia Parochus, & Ecclesiæ Cathedralis, atque Universitatis Cancellarius, scripsit plurima pia opuscula fuse a P. Philippo Labbè in tract. de Script. Eccles. relata, inter quæ tamen libellum de imitatione Christi falso numerari ipse cum Bellarmino notat.

H

Hautious Jacobus, natione Belga S. J. vir indole ad virtutem facta, & erga proximos eximia charitate. Scripsit præter alios insignem Tractatum, quem Patrocinium Defunctorum vocat. Bibl. Soc.

Hayneuf Julianus natione Gallus S. J. vir religiosus, & morum suavitate amabilis, & inter sanctissimos sui ævi merito numerandus, scripsit præter alias veritates practicas ex vita Christi, sanctorumque gestis in singulos anni dies quatuor tomis comprehensas. Bibl. Soc.

Hugo de S. Victore natione Saxo Ordinis S. Augustini Canonicus in Cœnobio S. Victoris ad muros Parisienses, ab antiquis quibusdam Chronographis dictus Didascalus, ob septem libros ab eo Didascali seu Didascalici titulo insignitos, ab aliis lingua Augustini, vel alter Augustinus, quod summus illius æmulator esset, cognominari solitus. Scripsit plures libros utiles; cui hoc Epitaphium adscriptum.

Conditur hoc tumulo Doctor celeberrimus Hugo;
Quam brevis eximium continet urna virum!
Dogmate præcipuus, nullique secundus in orbe.
Claruit ingenio, moribus, ore, stylo.

Hubertus Dominicanus natus in oppido Romonensi, seu Romansensi diœcesis Viennensis, Hugonis a S. Caro, postea Cardinalis ... nuncupati, discipulus, atque Ordinis Prædicatorum Quintus Prior Generalis ab anno 1254. ad 1263. Obiit Lugduni anno 1276. Scripsit Institutionum spiritualium libros sex, universa, quæ ad absolutam Religionis formam spectant exactissime comprehendentes, quod etiam speculum Religiosorum inscribitur. Phil. Labbè.

I

Idiota plerisque hactenus ignotus, eo quod nomen proprium ex humilitate suppresserit, hoc demum sæculo emicuit a R. P. Theophilo Raynaudo eductus clarissimam in lucem. Is est Raynaudus Jordanus, Canonicus Regularis Ordinis S. Augustini, primom Uticensis sive Uzeciensis in Narbonensi Gallia Præpositus anno 1381. Deinde Cellensis ad Carum fluvium in Biturigibus Cubia Abbas, quæ nunc Abbatia Patribus Fuliensis Congregationis Ord. S. Bernardi attributa est. Scripsit præter alios complures libros Tractationem plenam de B. Virgine, quæ sæpius citatur. Phil. Labbè.

Isidorus Præsbyter Ægyptius sanctissimus, & magnæ in Ecclesia Christi gloriæ, vulgo Pelusiota dictus, quod juxta urbem Ægypti Pelusium, quibusdam modo Belbeis, vel Damiata appellatam, monasticam vitam exercuerit (sunt & qui Abbatem vocent Pelusiaci montis in Ægypto) fuisse S. Joannis Chrysostomi discipulum, & floruisse sub Arcadio ejusque filio Theodosio minore constat; de quo Nicephorus testatur, scriptas fuisse ab eo decem Epistolarum chiliadas omnis generis divinæ simul & humanæ gratiæ refertarum, in quibus omnem Scripturam sacram clarissime exponit, omnesque omnium Ordinum mores instruit. Phil. Labbè.

K

De Kempis Thomas a Patria Kempiensi, sive a Campis modico in Diœcesi Coloniensi oppido ad Rhenum, cognomento hemerchin, hoc est, malleolus, Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini, Congregationis Windemensis religioso in monte Divæ Martyris & Virginis Agnetis prope Zwollas, Diœcesi Ultrajectensi, vita & conversatione de-

vo-

votus, & Beatæ semper Virginis Mariæ amator præcipuus; hic obiit ætatis anno 91. Christi Domini 1471. die 8. Kal. Augusti, de quo tam multa in utramque partem, occasione librorum quatuor de imitatione Christi, hisce proximis annis scripta sunt, ut non necesse sit diutius in ejus pangendo elogio immorari. Phil. Labbè.

L

Lancizius Nicolaus, natione Lithuanus S.J. vir sapientia & virtute clarissimus; scripsit opuscula spiritualia valde erudita duobus tomis in folio comprehensa. Bibl. Soc.

Lessius Leonardus natione Belga S. J. de quo cunctorum una vox erat, humili, suavi, feria, pia Lessii conversatione sese velut ei quadam magnetica attractos, lætiores, doctiores, ad virtutem promptiores effectos esse; scripsit varios, solidissimosque libros asceticos præcipue de perfectionibus divinis, summo bono &c.

M

Munfordus Jacobus, natione Anglus S. J. vir cum Deo per orationem valde conjunctus, divini honoris valde appetens, salutisque animarum. Singularem erga animas in piacularibus flammis detentas pietatem exercuit, quibus, quidquid operis boni agebat, partem satisfactoriam applicabat. Quod ut aliis etiam persuaderet, egregium & solidum de misericordia illis præstanda tractatum scripsit. Bibl. Soc.

N

Nierembergius Joannes Eusebius, natione Hispanus S. J. vir omni scientiarum genere, & sanctitate eximia conspicuus; tot tamque eruditos & solidos conscripsit libros, ut aliqui senserint, infusas illi suisse divinitus scientias. Specialem vero commendationem meretur liber de Adoratione in spiritu & veritate, & vita divina. Bibl. Soc.

Nigronius Julius natione Italus S. J. vir non solum doctus & sapiens, sed etiam pius valde & religiosus; scripsit perutiles septemdecim Tractatus Asceticos. Bibl. Soc.

P

Platus Hieronymus, natione Italus S. J. vir celeberrimæ virtutis & sanctimoniæ fama clarus; scripsit egregium tomum de bono Status Religiosi. Bibl. Soc.

Pinellus Lucas, natione Italus S. J. vir doctus, & bonus Asceta, scripsit multos perutiles septemdecim Tractatus Asceticos. Bibl. Soc.

De Ponte Ludovicus natione Hispanus S. J. conspectus aliquando cum peculiari Doctoris Laureola, ac prærogativa, propterea quod inspirante Deo, salutarem Ecclesiæ doctrinam in suis lucubrationibus propinasset. Bibl. Soc.

Poiræus Franciscus natione Burgundo Sequanus, vir cum cæteris virtutibus, tum impense pio in Deiparam studio laudabilis, de qua etiam triplicem coronam ex humanis, divinisque sententiis contextam scripsit. Bibl. Soc.

Pennequin Petrus, natione Belga S. J. vir insigni præditus prudentia, & rerum spiritualium usu, scripsit egregiam Isagogem ad amorem Dei. Bibl. Soc.

R

Rodriquez Alpholsus natione Hispanus S. J. ultra 30. annos tirones cum summa laude instruxit, heroicis virtutibus insignis, quippe in seipso expressit, quidquid sanctitatis impressit in libris, præcipue in Exercitio de perfectione, & virtutibus Christianis. Bibl. Soc.

Raynaudus Theophilus, natione Gallus S. J. vir eruditissimus, & sanctissimus, scripsit libros quamplurimos Asceticos, eruditionis & scientiæ spiritualis laude refertos. Bibl. Soc.

Roth Hugo, natione Germanus S. J. homo singulari prudentia, & mirifice solidarum virtutum spiritu SS. PP. repletus; scripsit viam regiam virtutis omnium Religiosorum Institutis accommodatam. Bibl. Soc.

Rusbrochius Joannes a pago cognomine Rusboeck ad Sennam fluxium inter Bruxellam & Hallas in Belgio sic appellatus, ex Vicario & Presbytero Ecclesiæ S. Gudulæ in Urbe Bruxellensi primus Prior sub Francone Præposito cœnobii Canonicorum Regularium Ord. S. Augustini in viridi valle sita in sylva Soria ad secundum ab eadem Urbe lapidem, dictus Doctor divinus & excellentissimus contemplator obiit 1581. ætatis 88. die: Decembris; scripsit utilissima opuscula, maxime de septem custodiis scholæ spiritualis.

S

Salianus Jacobus, natione Gallus S. J. vir vitæ integritate, & indefesso labore conspicuus; scripsit opuscula utilissima de amore & timore Dei. Item de arte placendi Deo. Bibl. Soc.

Saint-jure Jo. Baptista natione Gallus S. J. vir inter summos Societatis viros merito reponendus; scripsit præter alios insignem tractatum de cognitione & amore Jesu Christi. Bibl. Soc.

Scribanus Carolus, natione Belga S. J. ob res gestas scriptasque summis infimisque in pretio fuit; scripsit plurimos libros valde eruditos & utiles. Bibl. Soc.

Saraffa Alphonsus Antonius, natione Belga S. J. in quo mirabantur omnes conjunctam cum summa claritate soliditatem doctrinæ; scripsit artem semper gaudendi, egregium plane & utilissimum opusc. Bibl. Soc.

Suffrex Joannes, natione Gallus, vir ob eximia naturæ & gratiæ dona æterna memoria dignus, & externis juxta ac domesticis charissimus; edidit præter alia annum Christianum, opus omnibus longe utilissimum, quo docentur, singulas per annum actiones recte instituere. Bibl. Soc.

Suquet Antonius, natione Belga S. J. vir omnino magnus, & conjunctione cum Deo suo maximus, quem unum pectore, ore, calamo suo circumferebat; scripsit viam vitæ æternæ tribus libris comprehensam, quorum primus viam incipientium, alter proficientium, tertius perfectorum docet. Bibl. Soc.

T

Taulerus Joannes natione Germanus, Ord. S. Dominici, concionator insignis, & piissimus, quem adversus criminationes Eckii defenderunt Laurentius Surius, Ludovicus Blosius, & alii. Floruit circa annum 1350. Scripsit præter alia multa sermones de perfectione vitæ interioris, de virtutibus, & novem gradibus perfectionis. Bellarm. & Phil. Labbè de script.

Trinckelius Zacharias Ignatius, natione Ungarus S. J. vir ingenio perspicace, prudentia singulari, consilio prompto, & in negotiis tractandis imperterrito, asceta præterea insignis; scripsit de hac materia librum, quem major Dei gloria finis unicus Societati præpositus inscripsit. Bibl. Soc.

TITULUS XIV.

AVARITIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

1. 2. qu. 2. h. a. 3. I. EST inordinatus habendi appetitus juxta S. Thomam, sed quia ut sic etiam superbiæ, aliisque vitiis, conveniret hæc definitio, ideo rectius ab eodem definitur inordinatus divitiarum appetitus. Unde quia divitiæ plerumque in argento consistunt, Græci avaritiam φιλαργυρίαν dixerunt.

Divisio.

S. Aug. in ser. quodam. II. Dividitur in duas species, quarum prior inhiat alienis bonis immoderate cumulandis, posterior propriis bonis ultra rationis præscriptum retinendis; nam ut S. Augustinus bene advertit, avarus non solum est qui rapit aliena, sed etiam qui cupide servat sua.

Actus.

S. Aug. lib. 11. de Civ. cap. 25. III. *Nimiam de divitiis æstimationem concipere:* nam, ut S. Augustinus ait, avari frui volunt nummo, uti autem Deo, quoniam nummum non propter Deum intendunt, sed Deum propter nummum colunt.

1. Tim. 6. v. 9. IV. *Assiduum desiderium divitiarum in pectore facere.* Uti S. Apostolus insinuavit dicens: qui volunt divites fieri incidunt in tentationem & laqueum Diaboli, & desideria multa, inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum.

Exod. 5. v. 9. V. *Superfluas curas & solicitudines de divitiis congregandis suscipere:* Unde divitiæ Pharaoni comparantur, quia cum eodem dicunt, vacant & vociferantur dicentes: eamus, & sacrificemus Deo nostro. Opprimantur operibus, & expleant ea, ut non acquiescant verbis mendacibus.

S. Gregor. l. 31. mor. c. 31. VI. *Varias artes, modosque illicitos excogitare ad divitias acquirendas.* De quibus S. Gregorius locutus est dicens: De avaritia, proditio, fraus, fallacia, perjuria, inquietudo & violentiæ oriuntur.

VII. *Negare aliis debitam mercedem, victum, aut debitorum solutionem.* De quo actu Innocentius ait: Avarus largus in alieno, sed parcus in proprio, gulam evacuat, ut arcam adimpleat: corpus extenuat, ut lucrum extendat: manum habet ad dandum collectam, sed ad recipiendum porrectam; ad dandum clausam, sed ad accipiendum apertam. Quod præcedenti testimonio Innocentii, & quotidiana experientia patet. *Innoc. de vili condit. hum.*

VIII. *Erga pauperes & miseros cor obduratum gerere:* Quia, ut S. Thomas loquitur, cor avari non emollitur, ut de divitiis subveniat miseris. *S. Thom. 2. 2. q. 118. art. 8.*

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. INfernus & perditio numquam implentur: Similiter oculi hominum insatiabiles. *Prov. 27. v. 20.*

II. Avaro nihil est scelestius. *Eccl. 10. v. 9.*

III. Omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam a summo usque ad novissimum. *Isaiæ 56. v. 11.*

IV. Avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos. *Eph. 5. v. 3.*

V. Nec erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient sibi pennas quasi aquilæ, & volabunt in cælum. *Prov. 23. v. 5.*

VI. Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. *Psal. 61. v. 11.*

VII. Videte, & cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia cujusquam vita ejus est ex his, quæ possidet. *Luc. 12. v. 15.*

VIII. Quid nobis profuit superbia, aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia tamquam umbra. *Sap. 5. v. 8.*

Fuga.

IX. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi fures effodiunt, & furantur, ubi ærugo & tinea demolitur. *Matt. 6. v. 19.*

X. Divitibus hujus sæculi præcipe, non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo. *1. Tim. 6. v. 17.*

XI. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus: habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. *Ibid. v. 8.*

XII. Sint mores sine avaritia, contenti præsentibus. *Hebr. 13. v. 5.*

XIII. Viro cupido & tenaci sine ratione est substantia, & homini livido ad quid aurum? *Eccl. 14. v. 3.*

Damnum.

XIV. Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam. *Prov. 15. v. 27.*

XV. Avari regnum Dei non possidebunt. *1. Cor. 6. v. 10.*

XVI. Ubi sunt, qui thesaurizant argentum & aurum, in quo confidunt homines? ad inferos descenderunt, & alii loco eorum surrexerunt. *Baruch. 3. v. 18.*

XVII. Nihil est iniquius, quam amare pecuniam; hic enim animam suam venalem habet. *Eccl. 10. v. 10.*

XVIII. Væ ei, qui multiplicat non sua. Usquequo aggravat contra se densum lutum? *Habac. 2. v. 6.*

nura-

numquid non repente consurgent, qui mordeant te, & suscitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eis?

Eccl. 41. v. 1. XIX. O mors, quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantia sua.

Eph. 5. v. 5. XX. Hoc scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hæreditatem in regno Christi & Dei.

Jac. 5. v. 1. XXI. Agite nunc divites, plorare ululantes super miseriis vestris, quæ advenient vobis. Divitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra tineis obnoxia facta sunt. Aurum & argentum vestrum ærugine viliatum est, & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & exedit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus.

Matt. 19. v. 24. XXII. Facilius est camelum transire per foramen acus, quam divitem intrare in regnum cælorum.

Prov. 28. v. 22. XXIV. Vir, qui festinat ditari, & aliis invidet, ignorat, quod egestas superveniet ei.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Aug. in Epist. ad comit. I. Avarus vir inferno similis est. Infernus enim, quantoscumque devoraverit, numquam dicit: satis est. Sic etsi omnes thesauri confluxerint in avarum.

S. Ambr. de Nabot. II. Inflammatur lucro avaritia, & non extinguitur. Quasi gradus quosdam cupiditatis habet; & quo plures ascenderit, eo ad altiora festinat, unde fit gravis ruina lapsuro.

S. Hieron. in serm. III. Cum cætera vitia senescente homine senescant, sola avaritia juvenescit.

Ibidem. IV. Avaro tam adest, quod habet, quam quod non habet; quia aut non habita concupiscit, ut habeat, aut habita metuit, ne amittat. Et dum in adversis sperat prospera, in prosperis timet adversa, huc illucque quasi quibusdam fluctibus volvitur.

Ibidem. V. Nihil aliud est avarus, quam Bursa Principum, cellarium latronum, rixa parentum, sibilus hominum.

Innoc. de vil. cond. hum. VI. Avarus nec patientibus compatitur, nec miseris subvenit, vel miseretur, sed offendit Deum, offendit proximum, offendit seipsum; nam Deo detinet debita, proximo denegat necessaria, sibi subtrahit opportuna: Deo ingratus, proximo impius, sibi crudelis.

August. in Epist. VII. Avarus antequam lucretur, seipsum perdit, & antequam aliquid capiat capitur.

Idem ib. VIII. Non solum avarus est, qui rapit aliena, sed ille avarus est qui cupide servat sua.

Anselm. super Ep. ad Ephes. IX. Avaris Deus nummus est.

Greg. 14. moral. X. Peccatum avaritiæ mentem, quam inferit, ita gravem reddit, ut ad appetenda sublimia attolli non possit.

Idem. XI. Mens avari, quæ prius ex abundantia requiem quæsierat, postea ad custodiam gravius laborat.

Aug. in l. Confess. XII. Liberalitate vitia teguntur, nudantur avaritia.

Fug[illegible]

S. Bern. 1 ser. 4. de advin. XIII. Filii Adam, g[illegible]arum & ambitiosum, audite; quid [illegible] cum terrenis divitiis, & gloria tem[illegible], quæ nec veræ, nec vestræ sunt? Aurum & argentum nonne terra est, rubra & alba, quam solus hominum error facit, aut magis reputat pretiosam.

S. Chrys. ho. 21. ad popu. XIV. Nec luto melius aurum esse cogitemus, materia namque pretium non ex natura est, sed ex opinione nostra; si quis enim diligenter inquireret, multo magis auro ferrum necessarium; & quid dico auri & ferri comparationem? Hi enim vulgares lapides magis necessarii sunt, quam pretiosi, nam ex his nihil utile fieri potest; illis vero domus, & muri, & urbes constructæ sunt: tu vero mihi demonstra, quæ de margaritis utilitas istis, quin imo quod non inde fiat damnum; etenim ut tu feras unionem unus, innumeri pauperes fame premuntur.

Idem t. 5. ser. 21. XV. Quamprimum Apostoli verbum pietatis seminare cœperunt, annumerata sunt eis statim tria millia, *eratque ipsorum omnium cor, & anima una*; Et quis tantæ concordiæ auctor? quod illud charitatis vinculum? opum contemptus; nullus enim ipsorum dicebat suum aliquid esse ex his, quæ possidebat, sed erant ipsis omnia communia; omnia enim bona statim proveniunt, ubi malorum radix, avaritiam dico, sublata fuerit, jam frivola illa verba, meum & tuum, quæ tot bella mundo invexerunt, ex sancta illa Ecclesia erant exterminata, inhabitabaturque non aliter terra, quam ab Angelis cælum.

Idem ho. 81. in Matt. XVI. Quotidie ille (Judas) cum eo erat, qui non habebat, ubi caput reclinaret, & quotidie verbis & operibus instituebatur, ut non argentum, non aurum, non duas tunicas habere vellet, & tamen reprimere se non potuit; quomodo igitur tu speras absque magna cura & diligenti studio contagionem hujus morbi effugere?

S. Greg. ep. Mag. 18.8. dist. 10. n. 7. XVII. Admonere vos volo, ut relinquatis omnia, sed non præsumo. Quia vero, quisquis in hoc sæculo vivit, bonis hujus terræ pro ratione status sui indiget, quonam hac in re consilio nobis utendum erat? sic tenete quæ hujus mundi sunt, ut per ea non teneamini in mundo.

Turpitudo.

S. Chrys. ho. 23. in Matth. XVIII. Hoc loco, & animo prorsus toto perhorrescamus, & corpore, intelligentes istud quod Christum dixisse memoravimus, ex adverso scilicet Deum, aurumque consistere & componi: si igitur istud sono quoque sermonis horribile est, quanto est horribilius, cum ipsis operibus tyrannis auri Dei timori præfertur?

S. Jo. Damasc. l. 1. cap. 14. XIX. Cum quis opes iniquis artibus collegit, atque hinc sibi robur & potentiam conciliari censet, similis est ægroto, in morbi abundantia sanitatem sitam esse statuenti.

S. Petrus Dam. l. 1. ep. 1. XX. Nulla fane putredo vulneris, inquit S. Damianus, in Dei naribus intolerabilius fœtet, quam stercus avaritiæ & cupidus quisque, dum sordentis pecuniæ quæstus accumulat, ver-

vertens exedram in latrinam, quasi molem stercoris coacervat.

Damnum.

S. Ambr. l. 2. offic. cap. 49. XXI. An non vane etiam ille conturbatur, qui summo labore coacervat, quod nesciat, cui hæredi relinquat? sæpe, quod avarus summa congessit solicitudine, præcipiti effusione dilapidat hæres luxuriosus, & diu quæsita turpis helluo, præsentium cæcus, futuri improvidus, quadam absorbet voragine.

S. Cypr. ep. 2. ad Donat. XXII. Quibus argenti & auri maximum pondus, hos etiam inter divitias suas trepidos cogitationis interna solicitudo discruciat, ne prædo vastet, ne percussor infestet, ne inimica cujusque locupletioris invidia calumniosis litibus inquietet, non cibus securo somnusve contingit. Suspirat ille in convivio, licet bibat in gemma, & cum epulis marcidum corpus thorus mollior alto sinu condiderit, vigilat in pluma, nec intelligit miser speciosa sibi esse supplicia, auro se illigatum teneri, & possideri magis, quam possidere divitias atque opes.

Anonym. apud Masi disc. 15. num. 7. XXIII. Aurum est monarcha in imperio, imperator in campis, arbiter in litigiis, cotes ferri, flammarum fomes, scopulus fidelitatis, affectuum tyrannus, magnes curarum, fortissimarum expugnator urbium, debellator regnorum, mundi triumphator: Aurum est, quod innocentissimas corrumpit animas, acutissimas excæcat oculorum pupillas, justissimas manus catenis constringit, generosissimis sibi corda subjugat.

S. Hier. ep. ad Rustic. XXIV. Æstimato malo pondere peccatorum, levius videtur alicui peccare avarus, quam idololatra; sed non mediocriter errat; non enim gravius peccat, qui duo grana thuris projicit super altare Mercurii, quam qui pecuniam avare, cupide, & inutiliter servat, & congregat. Ridiculum videtur, quod aliquis judicetur idololatra, quia duo grana thuris offert creaturæ, quæ debuit Deo offerre; & ille non judicetur idololatra, qui totum servitium vitæ suæ offert creaturæ?

S. Cypr. de ord. dom. XXV. Cæca est avaritia, sed diversis fraudum occulta ingeniis, non videt quæ divinitatis sunt, sed cogitat quæ cupiditatis sunt.

S. Ambrosius l. de avar. XXVI. Avarus propinquis est odiosus, famulis gravis, amicis inutilis, exteris difficilis & vix affabilis, vicinis molestus, uxori malus contubernalis, liberorum parens atque sordidus educator, sui ipsius malignus curator, noctu interdiuque solicitus & cogitabundus.

S. Leo ser. 9. de pass. XXVII. Non est in illo corde justitiæ vestigium, in quo sibi avaritia fecit habitaculum.

S. Basil. ho. 7. in divit. avar. XXVIII. Avaritia est animarum laqueus, mortis hamus, peccati esca, belli materia; propter opes propinqui, cognati naturam negant, fratres inter se digladiantur, loca deserta grassatoribus, mare piratis, civitates calumniatoribus replentur; quis mendacii pater est? quis falsæ accusationis minister? quis perjuriis genitor? nonne divitiæ, ac circa divitias studium?

S. Valer. lib. 10. de avar. XXIX. Derelinquitur ampliata possessio, & quamvis sit in alterius potestatem transfusa, testimonium tamen tui sceleris servatura: apud alium facultatum tuarum pompa resedit, & tecum pœna migravit; stultitiæ genus est, aliis fecisse lucrum, & sibi parasse supplicium.

XXX. Sunt laquei (divitiæ) male acquirendo per fœnus & rapinam, furtum, fraudem: servando sunt laquei immisericordiæ & impietatis, timoris mundani, superbiæ, & perversæ confidentiæ; in amittendo sunt laquei desperationis invidiæ, iræ, odii. *Hugo Card. in 1. Tim.*

XXXI. Quis sapiens dubitet, cupiditatem fontem esse omnium malorum, radicem scelerum, culparum fomitem, & propter quam nec terra, nec maria, nec ullus omnino locus aut secure inhabitatur, aut sine pavore transitur? Hujus concupiscentiæ causa, prædones in fluctibus, in itineribus latrones, in vicis & urbibus fures; propter hanc circumventiones, rapinæ, mendacia, perjuria, falsa testimonia, fraudes, impietates; hujus causa innocentium sanguine quotidie terra polluitur; spoliatur pauper, miser opprimitur, nec viduis, aut orphanis parcitur; propter hanc omnibus pene momentis lex divina contemnitur. Hujus causa nonnumquam expugnatur pudor, castitas vincitur, & per illicitas voluptates impudens libido vagatur: per hanc sæpe parricidia partim votis, partim operibus perpetrantur. *Sixtus Tertius lib. de divit.*

XXXII. Videmus, quod per divitias homo acquirit facultatem perpetrandi quodcumque peccatum, & adhibendi desiderium cujuscumque peccati, eo quod adhibenda quæcumque temporalia bona potest homo per pecuniam juvari. Juxta illud Eccl. 10. *Pecuniæ obediunt omnia.* *S. Thom. 1. 2. q. 84. a. 1.*

XXXIII. Aurum nemo tutum habet, nisi qui semper abscondit in perniciem domini; fulget, per tenebras quæritur, per tenebras custoditur. Aurum, amanti se, nihil de sua possessione permittit, refundens ei reatum suum, cui usum suum negat, gravis acquisitio, ærumnosa possessio. *S. August. s. 10 in divit. avar.*

XXXIV. Reginam illam vitiorum procacium avaritiam fuge, (o Cancellariæ) cui cuncta crimina detestabili devotione famulantur; quæ dum pectus hominis ingressa fuerit, gregatim quoque maleficas cohortes admittit. Ferri non potest recepta, quia nescit esse solitaria, agmen habet blandissimum: arma suscipit ex talentis, & per dulcedinem superat, quos amara deceptione captivat. *Cassiodorus li. 12. ep. 8.*

XXXV. Dum Christus Luc. 16. dicit: *Homo quidam*, & nomen non exprimit, significare voluit, quod dives ille ignorabatur in Paradiso, ubi stabat Christus: quia in Paradiso ignoratur nomen avari amatoris mundi, & divitiarum, plusquam Dei: *Amen dico vobis nescio vos.* Sed Lazarus pauper, Paulus Apostolus, & similes bene cognoscantur in Paradiso. *S. Bernardinus to. 4. serm. 16. p. 2.*

XXXVI. Hoc interest inter mortem divitis & pauperis, quod inter accipitris & gallinæ. In vivis accipiter blande habetur & fertur in manibus, gallina contemptim habetur, & alitur. At in morte accipiter abjicitur in fimetum: gallina vero grata & accepta in herili mensa & stomacho ponitur, & fit caro & sanguis Domini sui. *Idem p. 2.*

XXXVII. Cum Avaritia alicui dominatur, *S. Ant. de lib. Artis.*

tur, subjectus malis omnibus demonstratur, quia de Avaritia mala omnia & peccatorum omnium spinæ oriuntur.

Idem de verbo Domini. XXXVIII. Quæ est ista aviditas concupiscentiæ, cum & ipsæ belvæ habeant modum? tunc enim rapiunt, quando esuriunt; parcunt vero prædæ, cum sentiunt satietatem. Insatiabilis est sola Avaritia divitum. Semper rapit, & numquam satiatur; nec Deum timet, nec hominem reveretur, nec patri parcit, nec matrem cognoscit, nec fratri obtemperat, nec amico fidem servat. Viduam opprimit, pupillum invadit, liberos in servitutem revocat, testimonium falsum profert, res mortui occupantur. Quæ est illa animarum insania, amittere vitam, appetere mortem, acquirere aurum, & perdere cælum?

S. Greg. in hom. XXXIX. Avarus hic ardet æstu concupiscentiæ, ac multiplici cura custodiæ, & postmodum ardebit igne gehennæ. Si potentiorem videt, timet raptorem: si inferiorem, timet furem: infelix tanta patitur, quanta pati timet.

S. Bern. in ser. quod. XL. Divitiarum amor insatiabilis longe amplius torquet animam, quam refrigeret usu suo, quarum acquisitio quidem laboris, possessio timoris, amissio plena doloris invenitur.

S. Chrys. ho. super Matth. XLI. Qui pecuniæ servit, & præsentibus compedibus constringitur, & futuris paratur.

S. Ber. ep. 103. XLII. Beatus ille, qui post illa non abiit, quæ possessa onerant, armata inquinant, amissa cruciant.

S. Basil. hom. in avar. XLIII. Cupiditas est transgressionis mater, magistra nocendi, primipila iniquitatis, auriga malitiæ, sicarius virtutum, seditionis origo, fovea scandalorum.

S. Leo in serm. XLIV. Avaro pecuniæ vilis est omnis affectio: & anima lucri cupida etiam pro exiguo perire non metuit: nullumque est justitiæ in illo corde vestigium, in quo sibi avaritia fecit habitaculum.

S. Valerianus h. 20. XLV. Avarus parricidali animo, aut patris vitam increpat, aut matris mortem expectat: nam quisquis parentalis mortis expectatione animam pascit, parricidali crimine in hæreditate succedit.

S. Cyprian. s. de Jeju. XLVI. Usque ad mortem amor lucri se ingerit, nec vitæ Salvatoris quæstus desiderium parcit.

XLVII. Multi hodie Judæ scelus, quod Dominum ac magistrum, Deumque suum pecunia vendiderit, velut immane & nefarium exhorrent, nec tamen cavent; nam cum pro muneribus falsum contra quemque dant testimonium, profecto quia veritatem pro pecunia negant, Deum, qui veritas est, pro pecunia vendunt.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Lib. 1. c. 1. §. 4. I. Vanitas est, divitias perituras quærere, & in illis sperare. Vanitas est, diligere, quod cum omni celeritate transit, & illuc non festinare, ubi sempiternum gaudium manet.

Lib. 1. c. 6. §. 1. II. Superbus & avarus numquam quiescunt. Pauper & humilis spiritu in multitudine pacis conversantur.

Lib. 3. c. 32. §. 1. III. Noli concupiscere, quod non licet habere. Juvat enim non quælibet res adepta vel multiplicata exterius, sed potius contempta & præcisa ex corde radicitus.

IV. Tene breve & consummatum verbum: Dimitte omnia, & invenies omnia: Relinque cupiditatem, & invenies requiem. *Lib. 3. c. 32. §. 2.*

§. V. EXEMPLA SACRA ET CATHOLICA.

Qualitas.

I. Judas Iscariotes tantopere ab avaritia occupatus & excæcatus est, ut proprium suum magistrum, summumque benefactorem vendere non dubitarit. *Matt. 26.*

II. Avarus quidam moriturus copiosis lacrymis id unum deplorabat, quod divitias suas deserere, aliisque relinquere cogeretur. *Spec. Ex. dist. 9. ex. 8.*

III. Alius quidam, cum subita morte extinctus esset, ideoque mortis causam indagaturi corpus aperire jussissent, nullum cor habere deprehensus est; sed illud postea in cista pecuniarum inventum est, ubi Diabolus specie draconis super illud sedebat, & in varias partes discerpebat. *S. Prosp. l. de dono timoris.*

IV. In Belgio erat vir quidam, qui filio centena aureorum millia pro hæreditate relinquebat, & tamen ipse seniculus frusto panis & casei onustus supra viginti milliaria pedes conficiebat. Cumque ad hospitium divertisset, prolatis suis frustulis solummodo medium cerevisiæ poculum requirebat. *Tollenarius in Spec. Ecc. ser. 6. p. 113.*

V. Quidam collectis multis, ut eos servaret, in commune valetudinarium inter pauperculos recipi petiit, ibique pulmentis, & olusculis victitavit. *Strengelius t. 1. de jud. c. 7. num. 4.*

VI. Alius quidam ditissimus in agrum proficiscens, panes breviores urbe delectos numerare solebat, ut pro numero panis æstimaretur, quot dies in agro futurus esset. Panis unus singulis diebus deputabatur, qui tenacem vix satiare posset. Conquestus etiam, si quando ovum ei apponebatur, quod pullus fuisset occisus. *S. Ambr. l. de Naboth. c. 4.*

VII. Novi Fratrem, ait S. Bernardinus, qui a cognatis cujusdam divitis rogabatur, ut in extremis posito pœnitentiam suaderet. Nam triginta annis non fuit confessus. Adit, hortatur. At æger, quale nunc ait, est pretium piperis? centenarius lanæ quantum valet? suntne reversæ naves? multumne sacchari est in nundinis venale? quidquid frater ille de pœnitentia, & misericordia Dei loqueretur. Cum vero semper æger ea repeteret, quæ sanus tractabat, Frater ille serio in extremis positum hortabatur; at ille voce magna respondit: non possum, non possum, non possum: & sic infœlix obiit. *S. Bern. s. 13. a. 2. cap. 2.*

VIII. Quidam dives portari ad se jussit opes, & thesauros suos, quos tristi ore alloquens: o denarii mei, ait, o thesauri mei: en morior: juvate me quæso, juvate me denarii mei. Relinquamne vos, dilecti denarii mei? tangebat eos, palpabat, osculabatur, amplectebatur, lamentabatur, denarii mei! heu denarii mei! Demum accepto argenteo calice, in illud quasi rabidis morsibus stringens, cum diabolo expiravit. *Idem ser. 14. art. 2. cap. 1.*

IX.

Ibidem art. 2, c. 3. IX. Quidam vir nobilis moriturus exclamavit: O Domine, quam contemnendus est mundus iste? Ecce ego, qui tot habeo arces & hospitia ad divertendum: & tamen nescio, quorsum ire debeam: aut quis mihi hospitium præbiturus sit.

S. Bern. tom. 4. f. 20. p. 3. X. S. Bernardinus de avaro quodam, civitatis Ariminensis incola refert, quod ex ingenti tritici coacervata quantitate, in magna annonæ caritate, nec quicquam in usus publicos distrahere aut vendere volens, caritatem præsentem vehementer adauxerit, adeo ut unus tritici modius 40. solidis venderetur; Et licet tunc etiam pro simili pretio tritici ab eo postularetur annona, se tamen triticum venale habere pertinaciter negarit, quippe qui illud eo usque conservare decreverat, donec pretium ad 50. solidos ascenderet, ideoque ne quis eum ad venditionem solicitaret, relicta civitate ad villam quamdam se receperat, ne domi reperiri posset, interea tamen quotidie ab iis, qui Arimino venientes illac transibant, currens frumenti pretium solicite exquirebat, & audiens, quod pretium esset carius, fingebat compati pauperibus ore, sed corde gaudebat. Accidit autem, inquit idem Sanctus Pater, quod duo mercatores, qui ingentem in Apulia frumenti provisionem sibi compararant, magnam quamdam navim frumento plenam ad sublevamen populi Ariminensis in dictæ civitatis portum advexerint, & quemlibet frumenti modium pro tribus solidis cum dimidio passim omnibus venum exposuerint, quod cum in tota illa Civitate & in cunctis locis finitimis innotuisset, occurrerunt omnes, domibusque suis de sufficienti mox annona prospexerunt, festivique, & *gloriam in excelsis Deo* decantantes, domum rediere. Cumque avarus ille asinos frumentis onustos plurimos villam suam videret transeuntes, reique totius eventum ex variorum relationibus intellexisset, stupefactus voce magna exclamavit: væ mihi, tres solidos cum dimidio! heu mihi, tres solidos cum dimidio! cumque ab obviis salutaretur amicis & notis, hoc solum respondebat: tres solidos cum dimidio: nec quicquam aliud occurebat dicendum, prætterquam: tres solidos cum dimidio. Hisce verbis salutabat uxorem, filios, servos. Qui eum ab hoc proposito divertere cupiebant, aliud nihil ab eo torquere poterunt, quam verba illa, tres solidos cum dimidio. Tandem sano corpore lecto se commisit; uxor morbum suspicata, medicum accersivit, qui nullum aliud verbum ab eo obtinere potuit, prætterquam quod identidem ingeminabat: tres solidos cum dimidio: sic dicendo præ dolore crepavit, & diabolus ejus animam asportavit, inquit, præfatus Sanctus Pater.

Fuga.

Lapt. Bud. l. 9. XI. Constantia Constantini Maximi Augusti filia, & Galli Cæsaris, qui in oriente regebat, conjux, Clematium Alexandrinum virum innocentem indicta causa interfici jussit; gemmato enim monili corrupta a Clematii Socru, generi mortem ei vendidit, quem invisum socrus habebat, quia vir probus stupri ab ea interpellatus tanta turpitudine abstinuerat, cujus rei quoties mentionem fieri continget, haud facile dijudicabitur, quid potentius existimari debeat, effræna ne in Clematii socru libido, an Clematii honestas, aut rapacis constantiæ avaritia.

XII. Constans III. Phocæ Imperatoris ex Constantino majore natu filio nepos; ex Græcia ad urbem Romam profectus, omnibus sacris prophanisque locis spoliatis, quinque diebus, quibus in ea urbe mansit, tantum statuarum ac reliquorum ornamentorum inde abstulit, quantum antea ex magno numero omnes barbari, qui urbem Romam diripuerunt, non abstulerunt; adeoque acerbe populos imperio parentes, atque non in postremis Siculos gravibus tributis pressit, ut multi vendere filios cogerentur, adeo a primis principibus degeneravit, qui non solum ornare studebant urbem Romam, verum etiam victui necessaria populo, atque insuper pecuniam large præbebant, id gloriæ ex donationibus quærentes, quod in rapiendo constans sibi proposuerat. Cæterum cum in Sicilia a militibus suis interfectus esset, Saraceni qui per id tempus in Sicilia Panormum urbem occuparant, in Africam omnes Constantis rapinas devexerunt. Cui id contigit quod plerunque avaris solet, ut opum, quas rapinis congesserunt, hi possessores fiant, quos minime arbitrabantur, ac penes raptorem avarumque infamia ac crimen maneat; cum alii recto Dei judicio rapinam commodo ac voluptate perfruantur. *Ibidem.*

XIII. Dum S. Franciscus una cum sodali suo e Civitate Bariensi in Apulia discessisset, ingens quoddam in via publica repererunt bene fartum marsupium, quod cum auro argentoque refertum a socio ejus crederetur, is sancto Patriarchæ magnam fecit instantiam, licentiamque sibi ab eo dari poposcit illam aperiendi, & quid intus lateret, studiosius examinandi. Sanctus autem vir Dei, utpote a Deo in hoc casu specialiter illuminatus, fraudulentis serpentis artificium & dolum subito detexit, cui tamen bonus ille frater, genuinam in loculis pecuniam asservari arbitratus, minime acquievit, dolendumque esse dixit, quod pauperes neglecta pecunia defraudarentur, quæ alias in magnum illorum subsidium erogari potuisset. Tunc sanctus ille Patriarcha, una cum socio, ut turbatum sodalis sui animum nonnihil componeret, dæmonisque fraudem perspicue magis eidem detegeret, retrogressi sunt ad locum, in quo loculos jacere viderant, factaque ab utroque oratione, Sanctus vir Dei socio suo, ut marsupium aperiat, & pervestiget, imperare cœpit: oratione præmissa jubet socio illam levare: tremefactus frater obstupuit, diabolicum jam præsentiens monstrum, propter obedientiæ tamen mandatum, dubietatem abigens cordis, manum extendit ad bursam, & ecce serpens non modicus de bursa exsiliens, simulque cum ipsa subito evanescens, diabolicam deceptionem fratri monstravit. Tunc *S. Bonav. in vita S. Franc. c. 7. n. 5.*

S. Fran-

S. Franciscus hanc sanctitate personæ suæ dignam protulit sententiam: pecunia servis Dei, o frater, nihil aliud est, quam diabolus, & coluber venenosus.

Mansi dis.4.n.4. XIV. Idem quoque S. Antonio Magno accidisse legitur; dum enim is perfectionis viam ingressus, tamquam destinatus a Deo eremitarum anachoretarumque Patriarcha, in vastam solitudinem iter ageret, dæmon ut a via cœpta eum diverteret, atque a sanctis propositis revocaret, quid fecit? vas ingens argenteum in mediam viam abjecit, ut Antonius illac transiturus, vas illud intuens inescaretur, & velut altera Atalanta in cœpto cursu sisteret. Antonius autem ad dictum locum veniens, viso dicto vase argenteo, coporis quidem gressibus substitit nonnihil, nequaquam vero animus ejus moram admisit per adhæsionem affectus, quia argentum intuens protinus artificium agnovit tortuosi serpentis, illudque declinavit, siquidem argentum istud torvo vultu respiciens, demoni dixit: Disspareat una tecum argentum istud, tuortuose coluber; ad quæ verba fumi instar evanescens disparuit, sanctus autem vir Dei iter suum, tamquam victor, gloriose prosecutus fuit.

S. Chrys. h. 16 in 1. ad Cor. XV. In vita S. Odoardi Angliæ Regis legimus: quod, cum ejus subditi propter bella, quæ Rex pater ejus contra Dacos gesserat, magnopere ab eodem patre suo gravati essent exactionibus, earumque executiones ministri Odoardi Regis etiamnum prosequerentur, accidit, quod dum pecunia illa ad certum quemdam ad hoc deputatum locum recondita esset, sanctus hic Rex super eadem dæmonem incubantem viderit, magnaque cum hilaritate ludos & jocos agitantem conspexerit, qui proinde illas deinceps a subditis exigi serio prohibuit: nihil sic diabolo, inquit idem D. Chrysostomus, hominem subjici facit, ut inhiandi opibus, atque habendi amore superari.

Damnum.

Mansi disc. 4. num. 15. XVI. De certo quodam avaro referunt historiæ, quod, cum insignem quemdam auri cumulum in rupis cujusdam loco recondito & secreto reposuisset, acciderit, quod vir quidam pauper ob summam, quam patiebatur, egestatem desperabundus, & laqueum, quo sibi vitam abrumperet, manu sua ferens, in hunc eumdem locum inciderit; cumque ex certis signis thesaurum ibi latere deprehendisset, & cœpisset fodere, incidit feliciter in reconditum auri depositi thesaurum, quem protinus ex eodem loco sustulit, & in locum thesauri laqueum, quem secum attulerat, eodem in loco recondidit. Post dies autem aliquot dives ille avarus cum ad repetendum depositum accessisset, illudque sublatum vidisset; obstupuit primum, ac quasi toto corpore obriguit, ut præ desperatione inventum in loco depositi laqueum collo injecerit, seque ibidem suspendio suffocarit. Quid vobis de tragico hoc casu videtur? Numquid vere in eo verificatum fuisse videmus, quod opes scilicet in amittendo sint laqueus desperationis?

XVII. S. Bernardinus de avaro quodam refert, quod, cum sua armaria auro per usuram adimplere, ac tum ab omni deinceps usura desistere decrevisset, magna cum parsimonia in hunc finem vivere cœperit, continuoque se pro pecuniis accumulandis, sudore fatigarit: at vero cum ea vix ad medietatem replesset, dæmon metuens, ne post repleta armaria ab ipso deficeret, & meliorem vitam agere inciperet: taliter guttur constrinxit, quod quicquam non poterat deglutire, denique allatis variis cibis cæpit æger clamare dicens: crucior, crucior, & morior fame, sed quia a diabolo suffocabatur, spiritum exhalavit, ut verificetur, quod dicitur Eccl. 5. *Qui amat divitias, fructum non capiet ex eis.* *S. Bern. tom. 2. S. num. 1.*

XVIII. Constantino Heraclii filio imperante, vir quidam pecuniosus Constantinopoli in morbum incidit, mortemque formidans in pauperes triginta auri libras distribuit: convalescit subito, & pecuniæ expensæ pœnitentia (haud dubie dæmone impulsore) ductus, rem cum sincero quodam & recto amico, eoque locuplete communicat; qui ad amicum: repelle, inquit, mi homo, hanc impiam cogitationem, nec te pœniteat eleemosynæ in gentes distributæ, ne Deum, qui tui misertus te sanitati restituit tuæ, graviter offendas, forteque infausta & subita morte repente opprimaris, atque sine pœnitentia discedas. Sed frustra: Consilium enim amici fidum omnino rejicit. Tum amicus: quando ea, quæ salutaria suasi, non admittis, aliud, suggeram tibi. Et ille: quid suades? Et amicus vere misericors: Age, inquit, huc mecum ad templum adi, & ibi profitere: Domine, non ego, sed iste dedit eleemosynam: & ego ibi statim triginta auri libras denuo annumerabo. Placet hoc consilium avaro: ad templum venitur, verba concepta pronuntiantur, aurum ab amico infelici illi in manus traditur: recepta pecunia, dum pedem ex templo esset, subito mortuus concidit, omnibus, qui præsentes aderant, ingenti horrore & pavore correptis, qui justum judicem laudabant, & celebrabant. Cum autem, qui aderant clerici, monerent amicum, ut suam sibi ipse pecuniam sumeret. Absit, inquit, hoc factum e me, immo cogitatio impia, ut ego Deo devotum aurum, & cælo jam inscriptum recipiam. Domini est, nullum mihi in id amplius jus aut potestas. Quod Ananias & Sapphira immemores de suo jam Deo dedicato furati, pœnas subita morte, quemadmodum & iste, persolverunt. Deus enim non irridetur. His illius dictis ab omnibus mirifice comprobatis, aurum pauperibus est divisum. *Baron. tom. 3. an. 593.*

XIX. Huic non absimile refert S. Gregor. Turonensis, accidisse in Galliis, mulier quædam, inquit, sub specie religionis vacabat jejuniis, orationibus insistebat, vigilabat pertinaciter, ac loca sancta devotione simulata circuibat assidue, cumque in hoc colore justæ vitæ duraret immensas opes a multis suscipiebat, congregabat aurum quotidie, & quod devotio Christiana pro redimendis porrigebat captivis, loculis abdebatur occultis, & quæ daban- *S. Greg. Tur. l. de glor. MM. c. 106.*

bantur inopum necessitatibus profutura, iniquis marsupiis condebantur: nam mulier effossa humo in medio cellulæ ollam immensam imposuit: ibique cum aliquid datum fuisset, recondebat diligenter, & lapide superposito claudens, ut nulli pateret occultum. O terque quaterque execranda cupiditas, quæ luce fraudans homines, demergis in tenebras! Quid plura? Cum olla impleta fuisset nummis, huic mulieri tempus resolutionis advenit. Mortua vero Deo, migrans in inferno sepulta est, post cujus exequias Sacerdotes, qui aderant, puellam ejus familiarem interrogant, quid de tanta fecisset pecunia, aut si ea eroganda temporis fui permisit spatium? At illa respondit nunquam se vidisse, quod ulli inopum manus misericordiæ perrexisset; aut quo pecunia data devenisset ignorare se confitetur: unum tantum scio, ait: quod cellula deportatum, regressum foras ultra non vidit. Hæc audientes clerici stupent, & quid ex hoc factum fuisset, diligenter inquirunt, totumque crebris ictibus pavimentum tundentibus, locus in quo occulta jacebat pecunia, tinnitum dedit impulsus, cavoque resonans prodit, quæ latebant, & statim remoto lapide invenitur auri congeries, & clerici stupentes tantæ subtilitatis perversitatem, Episcopo, quid actum fuerat, indicant. Ille vero commotus, jussit reserato sepulchro pecuniam super corpus exanime projici, dicens: sint tua tibi, quæ congregasti: pauperibus vero Christi non deerit, unde sustententur. Nec mora, cum prima quies nocturno tempore data fuisset, audiuntur voces a tumulo, fletus, & ululatus immensus: inter quas voces hoc maxime resonabat, se miseram, se infelicem, quæ auri consumebatur incendio. Denique cum per triduum hæ voces advenientе nocte resonarent, populis non durantibus, ad Sacerdotem venitur. At ille accedens jubet tumuli opertorium amoveri, submotoque videt aurum quasi in fornace resolutum, in os mulieris ingredi cum flamma sulphurea. Tunc Sacerdos oravit ad Dominum, ut quia malitia ejus populis fuerat declarata, tandem Dominus pœnam juberet cessare a corpore, & operto tumulo discessit, vocesque mulieris amplius non sunt auditæ.

Mus de Gl. conf. c. ... XX. Quidam apud Lugdunensem urbem vix ita laborans, ut unum trientem posset habere; accensus auri execrabilis sacra fame voluit per eam facculi ora replere, juxta illum prudentis nostri versiculum.

Auri namque fames parto conquiritur auro. Igitur de hoc triente vinum comparat: admixtisque aquis, iterum per argenteos venundans duplat pecuniam. Hoc iterum atque iterum agit, & tam diu turpis lucri secutor est factus, usque quo centum solidos de hoc triente lucraretur: sed judicium Dei confutavit lucra diaboli. Congerens enim avarus negotiatur aurum in facculum, possessurus pecuniam unius horæ momento, alterius negotiatoris nundinas adit. Extractoque triente, quasi aliquid negotiaturus colloqui cum socio cœpit. Erat autem facculus ex pelle phœnicia, sicut his manu gestare mos est, & ecce subito adveniens milvus rapit eum pedibus, atque decerpere tentat, putans a colore partem aliquam carnis esse. Sed cum nihil pinguedinis sentiret in eo, evolans super alveum Araris, de quo hic aquas hauriens vino miscuerat, laxatum facculum dejicit in flumen. At ille apprehensis capillis elidens se ad terram, spargensque pulverem super caput, ajebat: Væ mihi, qui judicio Dei oppressus, perdidi pecuniam, quæ inique fuerat aggregata. Nam ex uno triente centum erexi solidos. Nunc perditis centum solidis unus tantum mihi remansit triens. Væ mihi, sicut feci, sic recepi: & qui nihilo eos habui, ad nihilum redisse conspicio. Talis pecunia, diabole, tua est, per tale lucrum deduxisti Deo inobedientes in tartarum. Tale enim commercium, & in præsenti damni notam ingerit, & in futuro diversarum pœnarum genera parit.

XXI. Sanctius Cicatellus nuper Genuæ obiit 95. ann. natus, Euclio avarus, qui cum esset morti proximus, a Sacerdote inventus est habere secum in lectulo marsupium nummis plenum, & alteram crumenam brachio alligatam, quam identidem exiguis intervallis præ metu, ne sublata esset, manu contrectabat. Monitus de periculo, tantam auri cupiditatem formidolosam esse, respondit: Non possum aliter facere. Quo dicto cum suis idolis animam expuit. *Lyr. de imis. Chr. purat. l. ... cap. 1. de elect. 15.*

XXII. Præfectus oppidi cujusdam in Lusitania octavo quoque die confiteri, & SS. Eucharistiam sumere solitus, summam in vultu Religionem præferebat, verum subjectos avare, & crudeliter tegebat. Dumque studet maxime opes (jure, injuria) corradere, die quadam ignotus sit illi obvius in via, ac literas reddit, qui statim evanuit, nec visus uspiam postea. Præfectus literis acceptis lectisque, statim: heu mihi, horride exclamat, & amissis viribus, domum inter manus delatus in lecto collocatur: verum in eo cubiculo, ubi decumbebat 27. dæmones horribili forma se obtulerunt, quorum 20. statim intro in hominem irruerunt; totumque immaniter possederunt, reliqui vero septem in eodem cubiculo se continuerunt. Hoc aspectu territis omnibus, Sacerdotes mox vocantur, adsunt, & exorcismos adhibent, at dæmones, operam, inquiunt, luditis; Dei jussu huc venimus, nulla alia voce ejiciendi: qui foris in cubilo sunt, citius expellentur, quam nos nequam hunc hominem deseramus, Sacerdotes inde commoti, cubiculi dæmones aggrediuntur, qui singulorum peccata, qui aderant, aperiebant. Ex iis cum jam sex emigrassent e cubili, postremus qui supererat, conversus ad eos, qui in hominem immigrarunt, eumque acriter cruciarunt; quandoquidem, inquit, relicti sumus a sociis, quid hic agimus? cur non eos sequimur; qui eo dicto, mox omnes facto impetu excesserunt, atque una secum infelicem illam animam ad inferos detulerunt. *Jande Nicias exempl. 4.*

XXIII. Reginherus Misnensis Episcopus post *Bar. t. 11. an. 1066.*

post refectionem in cubiculum, ubi thesaurum suum reconditum habebat, secedens, cum quasi somnum capturus se inclusisset, sequenti die fractis cervicibus exanimis, ac thesauro suo incumbens repertus est.

Spec. Ex. dist. 6. ex. 84. XXIV. Usurarius quidam cum sepeliri se cum sacculo pecunia pleno curasset, aperto sepulchro dæmones sub bufonum specie visi sunt cor ejus pecunia implere.

S. Greg. Turon. de glor. mar. c. 106. XXV. Mulier quædam simulatæ sanctitatis cum aurum pauperibus elargiendum inique congregasset, illudque post mortem Episcopus super corpus exanime in sepulchrum conjici jussisset, aurum quasi in fornace resolutum in os mulieris cum flamma sulphurea fluere visum, ipsaque lamentabili ejulatu se ab auro vehementissime uri, conqueri audita est.

Bar. t. 7. an. 553. XXVI. Quidam æger cum triginta auri libras pauperibus distribui jussisset, ideoque subito convaluisset, pœnitentia facti ductus amico suo dolorem aperuit, qui promisit, se omnem ei pecuniam restituturum, si in templo coram Altari diceret: Domine, non ego, sed iste dedit eleemosynam. Cum autem consensisset alter, vix templo egressus concidit exanimis, & periit.

Vit. PP. l. 10. c. 77. XXVII. Cæcus quidam aliis duobus cæcis narravit, se, quod mortuum quempiam ita expoliare voluerit, ut ne linteum quidem, quo tegeretur, relinqueret, ab eo apprehensum, & duobus oculis privatum esse.

Niceph. hist. l. 18. c. 40. XXVIII. Mauritius Imperator cum paucis nummis magnam militum manum e captivitate liberare potuisset, ex avaritia occidi illos permisit. Unde omnem occisorum turbam nocte contra se coram Christo Judice exurgentem, & avaritiam ejus accusantem vidit, justoque Dei judicio damnatus, cum uxore, & omnibus liberis capite plexus est.

Josue c. 7. XXIX. Cupiditate seductus Achan de Anathemate Jericho sumpsit, sed pro eo luro damnum terribile reportavit.

4. Reg. c. 5. XXX. Giezi ea, quæ antea non habuerat, ivoensacquirere, non modo gratiam prophetiæ non meruit possidere quam per successionem velut hæreditariam a suo habuit magistro, verum etiam e contrario æterna lepra S. Elisæi maledictione perfunditur.

Act. 5. XXXI. Ananias, & Saphira reservantes partem quandam ex his quæ possederant, apostolico ore morte mulctantur.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Vita. I. S. Ignatius tantopere aversabatur hoc vitium, ut, quo eidem aditum in societate occluderet, per triginta dies deliberarit, an domibus professis jus aliquod ad stabiles reditus templi relinquere vellet, & tandem in negativam partem se resolverit. Ob eandem causam etiam vetuit, ne quicquam pro muneribus acciperet societas.

Vita l. 3. & 2. II. S. Franciscus Xaverius licet plurima, eaque magnifica munera eidem sæpe a Regibus, aliisque opulentis personis offerebantur, magno tamen animo semper repudiabat. In navi, licet omnia a prætore illi abunde fuissent suppeditata, non nisi mendicato vivebat, quæ vero Eleemosynæ nomine offerebantur, continuo in pauperes & infirmos distribuebat.

III. P. Petrus Faber nondum conditis constitutionibus proprio voto se devinxit, nunquam se quidquam pro spiritualibus functionibus accepturum, ac ne annuis quidem fructibus liberaliter usurum, nisi a potestatem habente cogeretur, quod ille votum inter magna Dei dona numerabat. *Hist. Soc. l. 3. n. 31.* Idem Moguntia discedens, cum ei Cardinalis Archiepiscopus speciosa munera obtulisset, ea remisit dicens, se non ex iis esse, qui argenteam suppellectilem, sed qui omnia sua secum portaret. *Ib. n. 71.* Altera autem die cum ei Cardinalis ipse in Breviarii thecam centum florenos injecisset, accepit quidem, ne tantum Antistitem contemnere videretur, sed omnem statim in socios Lovanienses summa in egestate viventes, vel in pauperes, aliosque pios usus, erogavit.

IV. P. Jacobus Laynes in expeditione Africana nihil unquam de conquisitis, a se pro ægrotis subsidiis usurpabat, nihil unquam ab aliis in gratæ memoriæ monumentum oblatum accepit, quod eum in magna veneratione apud omnes posuit. *Hist. Soc. P. 1. l. 10. n. 84.*

V. P. Aaroz cum aliquando in Hispaniis concionatus fuisset, finita concione pro consuetudine loci, magnam ei pecuniæ vim obtulere, in qua repudianda ita certatum fuit, ut populus ad strepitum altercantium accurrerit, qui re cognita non sine secunda admurmuratione discessit. Cum deinde celebris quidam concionator diceret Dominicano cuipiam, docto, & pio, Patres Societatis magnum facturos fructum, si universi in hoc concionandi modo convenirent, subjecit Dominicanus: non in hoc rei summa vertitur; sed in eo, ut universi conveniant in factis, Deique verbo gratis ubique evulgando: facile dein, quantum ad pietatem opus erit, in dictionis forma conventuros.

Plura vide infra de virtute paupertatis §. VI.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

Qualitas.

I. TEmpore Xerxis Regis vir quidam fuit Pythas nomine, qui uxorem habebat sapientissimam, atque ad omnem benevolentiam & humanitatem optime efformatam; hic fortuito in locum quemdam incidens, ubi purissimi optimique auri venam prædivitem latere certis ex vestigiis deprehendebat, omnes conatus suos, cunctorumque subditorum suorum vires, industriam, & labores tanta cum vehementia in aurum illud ex imis terræ visceribus eruendum applicuit, ut, posthabitis cunctis ruris, domorumque suarum negotiis, huic uni labori intenti esse cogerentur; unde factum est quod omnia non solum tribunalia quiescerent, verum etiam agri sylvescentes, nil nisi lappas, sentes, & tribulos germinarent, horti quoque & oliveta in mera degenerarent deserta, vites denique nil nisi otiosos & infæcundos germinarent pampinos, adeoque ubique intra breve tempus tanta unicuique domui invaluit egestas, ut mulieres re- *Mascar. di disc. 8. celeb.*

regionis illius lacrymabundæ ad palatium Pythæ turmatim accurrentes a prudente ipsius conjuge opportunum plangentes popofcerint fubfidium, id quod ab eadem protinus promiffum fuit. Accidit autem, ut Pythas certa quadam ex neceffitate, aut voto exftimulatus, peregrinationi cuidam in remotum locum inftituendæ fe accinxerit; quo e domo fua abfente, uxor ejus quicquid ferculorum ad lautum aliquod inftituendum convivium defiderari poterat, ex mero puroque auro per artifices adhibitos, ea qua fieri potuit, cum induftria, & ingenio fabricari fecit, quibus omnibus rite perfectis, Pythas domum reverfus, cœnam fibi apponi poftulavit; quapropter fagaciffima conjux ejus, ingentem ferculorum apparatum ex auro vivaciffime expreffum menfæ inferri juffit, quem quidem avarus princeps, primitus fumma cum voluptate, & complacentia luftrando probavit, mox tamen famis vehementia exftimulatus, veros, non fictos, nutritivos, non vero aureos fibi cœnaturo cibos popofcit, unde fagaciffima mulier optima (ejus nimium auri inveftigandi ftudium, & avaritiam reprehendendi) occafionem nacta, his eum verbis aggreffa fuit; an non vides, optime marite, quantam hactenus per exceffivum illud, probrofumque auri accumulandi ftudium, tibi, fubditifque tuis accerfiveris egeftatem, & univerfalem miferiam? Ex quo fubditis tuis a fummo diluculo in feram ufque noctem in plures jam annos auro egerendo a te plus nimius adftrictis, aratri ftiva quiefcit, terra paffim tui folius culpa in eam ufque fterilitatem redacta fuit, ut præ nimia fui infæcunditate vix pecoribus pafcendis, & nutriendis germen illis fufficiat. Hacque efficaci, licet brevi invectiva effecit, ut univerfali regionum illarum fami folerter pariter & fuaviter fuerit provifum: fiquidem maritus ejus ftultitiam, qua hactenus auri cupiditate poffeffus laboraverat, agnofcens, refipuit, morefque priftinos emendando, bono communi confulere, & profpicere ftuduit. Merito igitur Ariftoteles 3. l. Politicorum, c. 6. admirabile illud paradoxum pronunciavit, quod fcilicet divitiæ in civitatibus annonæ parere foleant caritatem: quod jam adductum exemplum evidenter fatis probavit. Hæc omnia ex magno illo oratore dicta funto.

In Bibl. paup. lit. l. de rat. II. Nidificabat aliquando in monte alauda, & quotidie accedebat ad S. Francifcum, ut cibum pro enutriendis pullis acciperet, quos ut domum duxit, & major ex pullis roftro minores appeteret, ac cibo prohiberet, vel privaret, exofus S. Vir tantam cibi aviditatem, & inhumanitatem, velut ad rationis capacem, inquit: Inhumana, & infatiabilis alaudicula, malam mortem obibis, nec erit ex carnivoris animalibus, quod velit tuis carnibus vefci. Ita accidit, nam in vafculum aquæ, quod ipfe vir Sanctus pro potu earum appofuerat alauda cadens fuffocata eft: ex quo extracta felibus canibufque projecta, ab omnibus manfit intacta.

Fr. l. 4. c. 10. III. Juftinianus Imperator tam inexplebili avaritia fuit accenfus, ut omnia fubjectorum bona his, qui Magiftratus adminiftrabant, ac tributa colligebant, aut nulla de caufa infidias hominibus ftruere volebant, ob auri amorem vendiderit. Hinc innumerabiles, caufa falfa conficta, omnibus fuis bonis mulctavit.

IV. Crumus Rex Bulgarorum, quia non poterat a Nicephoro Imperatore Conftantinopolitano pacem obtinere, nifi iniquiffimis conditionibus, ira accenfus cum paucis militibus eum aggreffus vicit, & caput ejus abfcindi, craniumque poculi in morem auro obduci voluit, ut vel fic alii fitim extinguerent illo capite, cujus avaritiæ fitis fedari non poterat. *Zonar. t. 3. in Niceph.*

V. Cum Jurifconfultus quidam injuftæ caufæ patrocinium fufcipere nollet, folicitator multos aureos, quibus bellatorum cataphractæ imagines impreffæ fuerant, obtulit, quibus vifis jurifconfultus, Eheu, inquit, captivum me tenes; quis enim tot armatis refiftet? *March. in Tuba Paftor. tr. 2. lect. 9.*

VI. Caligula Imperator tantopere auro & argento delectabatur, ut fæpius in thefauris fuis cum magna voluptate fe volutaret. *Sueton. c. 42. vit.*

VII. Caliphas Babylonis Rex turrim habebat auro, argento, & lapidibus pretiofis refertam, & tamen obfidione cinctus perire maluit, quam thefauro aperto milites evocare ad defenfionem. Unde captus, & eidem turri inclufus fame periit cum hac objurgatione: I nunc, & famem depelle thefauris tuis, quos tam avide fitifti. *Fab. in Dom. 16. poft Pent. conc. 4.*

VIII. Tomyris Scytharum Regina Cyro Perfarum Regi a fe cæfo aurum in os infundi, & dici juffit? Aurum fitifti, aurum bibe. *Ibid.*

Fuga.

IX. Crates Thebanus fuas divitias in mare abjecit dicens: Abite peffum malæ cupiditates: Ego vos mergam, ne ipfe mergar a vobis. *Enarr. l. 6.*

X. Babytaceni repertum aurum defodiebant, ne ejus ufu polluti æquitatem corrumperent. *Solinus c. 30.*

XI. Princeps quidam tantum malum credebat avaritiam effe, ut, fi improbis fubditis fuis longam, & magnam creare moleftiam vellet, divites eos faceret, quippe cum divitiis ingentem curarum farcinam accepturos. *Balth. Chavafius l. 4. de Prud. c. 3.*

§. VIII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. Sicut infantes, & pueri magis amant unum pomum quam totum regnum; ita avari pluris faciunt parvam terræ particulam, quam integrum regnum cœlefte. *Stapl. t. 3. in Domin. 2. poft. Pent.*

II. Sicut anguilla, quo magis ftringitur, eo minus tenetur; fic terrenæ divitiæ, quo arctius eas amplectimur; eo minus noftræ funt. *Ibid.*

III. Sicut talpa fodiens terram fupra fe congerit; ita avarus terram effodiens, & coacervans, eam fupra fe ponit, id eft, dominum fuum conftituit. *Ibid.*

IV. Sicut is, qui cacumen altiffimi montis afcendere cupit, ineptiffime ageret, fi multis oneribus humeros gravaret, ita non minus ftulte agit, qui altiffimum cælum confcendere volens, divitiis terrenis fe onerat. *Id. thom. 3. in Domin. 14. poft. Pent.*

V. Sicut,

S. Chrys. hom. 10.
V. Sicut, qui metallis effodiendis operam dant, potissimum aliis laborant, sibi autem vix paucos nummos lucrantur; ita avari posteris potius, quam sibi in divitiis coarcervandis laborant.

9. Max. f. 92.
VI. Sicut, qui hydrope laborant, quo magis bibunt, eo plus sitiunt; ita avarus, quo plus acquirit, tanto plus desiderat.

Job 27. v. 18.
VII. Sicut Custos in vinea erigit sibi umbraculum, ut custodiat non suas, sed alienas vitea (ipse enim vix delibat uvas) ita avarus quoque summa cura, & anxietate custodit thesaurum suum, non sibi, sed aliis, cum ipse vix modicum de eo sumere audeat. Unde Job ait: Ædificavit sicut tinea domum suam (id est, ut, dum ædificat, destruat), & sicut custos fecit umbraculum.

Senec. l. de mor.
VIII. Sicut viator stultus foret, si itinere jam prope finito de magno viatico angeretur, ita non minus ineptit, qui, cum eras forte moriturus sit, de bonis hic accumulandis solicitus est.

S. Ambr. sup. Luc.
IX. Sicut hi, qui per insaniam mente abalienati sunt, non jam res ipsas, prout sunt, aspiciunt, sed prout phantasia easdem repræsentat; ita mens avari vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, & argentum credit se tractare, etiamsi alia negotia tractet.

Granat. in lo. com.
X. Sicut Absalon capillis in arbore suspensus est, mulo aufugiente; ita avarus in fine vitæ a suis possessionibus deseritur, ipso misere interea per cupiditates suas pereunte.

Engelgr. p. 2. cœli in festo S. Matt. §. 1.
XI. Sicut vas vino oppletum, & occlusum, etiam laxato Epistomio, guttam non emittit, ita avarus divitiis repletus nec obolum dat pauperibus, quia vacuum, id est, defectum, & inopiam pati timet.

S. Bon. in diets. Salut. tit.
XII. Sicut Porcus non nisi post mortem aliis est utilis; ita avarus in vita inutilis est omnibus, post mortem pluribus omnia sua relinquens prodest.

S. Basil. hom. 6. in divers.
XIII. Sicut per insaniam mente emoti, res non ut sunt, sed pro morbi sui ratione quævis imaginantur: sic anima tua ab avaritia possessa, cuncta aurum, cuncta argentum respicit: Libentius vides aurum, quam solem, quæcunque vides, in aurum verti cupis, dasque operam, quoad possis, & liceat: quid enim rerum non moliris, movesque, unius auri gratia? frumentum tibi in aurum vertitur, vinum in aurum concrescit, lanæ ipsæ transeunt in aurum, omnis mercatura, studium omne tuum ac solertia, conciliat tibi suggeritque aurum.

S. Bern. ap. Mansi dis. 71. n. 14.
XIV. Sicut sterquilinium quidem dispersum utile est, agros enim uberes reddit: congregatum vero non tantum est inutile, magis autem inquinat, & fœtet: sic divitiæ dispersæ fructiferum reddunt agrum humani cordis, congregatæ vero amatorem suum inquinant.

Fuga.

Mansi dis. 5. n. 9. f.
XV. Sicut sublata, & radicitus evulsa arboris alicujus radice, omnes quoque ejus frondes, flores, & fructus deficiunt: eodem quoque modo sublato affectu inordinato ad bona temporalia, animas quoque puras & immaculatas remanere deprehendetis.

XVI. Sicut putei illi, qui identidem exhauriuntur, longe elegantiores cæteris esse solent: sic etiam divitiæ illæ, quæ quiescunt, & reponuntur, nullius usus existunt; at quæ moventur, & hinc inde transeunt, summam utilitatem fructumque afferunt. Audiamus denique pro conclusione, quisnam ex mente D. Chrysostomi dives appellari vere mereatur: dives est, non qui multa possidet, sed qui multa largitur. *S. Basil. Orat. 4.*

XVII. Sicut agricola prudens, qui viam, per quam neminem vult transire, fossatis præcidit, ac palis in terra confixis, applicatis pungentibus spinis illam obstruit, atque munit: sic nempe sapientia Dei in itinere divitiarum posuit angustias multas in eas acquirendo, solicitudines & timores in conservando, & dolores plurimos in eas amittendo, ut sic saltem impedirentur homines per talem viam turmatim currere ad infernum. Unde Deus apud Oseam diviti cuidam avaro dicit, *Sepiam viam tuam spinis.* *S. Bern. t. 2. f. 41. ser. 2. c. 1.*

XVIII. Sicut qui spinas laxa tenet manu, non pungitur aculeis; sin vero manum contrahat, quo magis contrahit, eo magis sauciatur; sic divitiæ si manibus extensis, id est, liberalibus geras, noxiæ non sunt, sit vero si arctius, & avidius utaris, & comprimas mirum est, quam non modo animam, sed etiam corpus enervent. *Did. Stella in c. 9. Luc.*

Damnum.

XIX. Sicut infernus, quantoscunque devoraverit, nunquam dicit, satis est: sic etsi omnes thesauri confluxerint in avarum, nunquam satiabitur. *S. Aug. t. 4. l. de sal. doct. cap. 30.*

XX. Sicut aviculæ, quæ reti illaqueatæ; aut visco innexæ captæ sunt, continuo quidem expansis alis volare nituntur, sed quo major est earum ad volandam conatus, tanto alas suas copiosiori visco imbuunt, & tenacius retinentur, & a volatu plus impediuntur; idem quoque multis accidit animabus, quæ bonis hisce terrenis debita quidem cum temperantia & sobrietate frui, & gaudere volentes, attamen postquam illorum dulcedinem degustarunt, tanto deinceps cum affectu illi sese immergunt, ut ab illis se expedire aut illa affectu suo deserere numquam possint, *incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum.* Tim. 1. c. 6. v. 9. *Mansi d. 20. n. 9.*

XXI. Sicut tinea vermis, vestimentum, ita avaritia mentem corrodit; unde tinea dicta est, eo quod teneat, & eousque insideat, quousque corrodat; sic avaritia mentem avari corrodit, ut plena multiplicet, sed secundum multiplicationem suam plus esuriat. *S. Anton. Pat. in dom. 6. Post. Pas.*

XXII. Sicut viscus utramque aviculæ alam constringit, ut sursum ferri nequeat; ita cupiditas intellectum & voluntatem detinet avari, ne sursum feratur. *Simplet. tax. 6. in Dom. 2. post Pent.*

XXIII. Sicut flumina ex parvis initiis exeuntia, paulatim incrementum intolerabile progressu accipientia, demum impetu violento, quidquid objicitur, secum trahunt; ita avari, potentes, quo magis crescunt, eo magis opprimunt, & per oppressorum ruinas ad alios opprimendos feruntur. *S. Chrys. h. 7. in avar.*

Stap. tex. 1. in Dom. 14. post Pent. XXIV. Sicut terra, quæ aurum ex se producit, ad cætera omnia sterilis est; sic anima auri cupida ad nihil aliud, nisi ad illud coacervandum utilis est.

Ibid. XXV. Sicut navis pretiosis mercibus onusta, dum in mari fluctuat, jucundissimum est domino spectaculum; at in portum delata, mercibus spoliatur & nihil nisi fæces & sordes retinet; ita avarus in hoc mundo plenus divitiis, secundo vento navigare videtur, sub mortis horam autem spoliatus terrenis opibus, cum suis peccatis, & sordibus nudus manet.

Stap. tex. 2. in Dom. Sept. XXVI. Sicut luna non patitur eclipsin, nisi cum plena est, & tunc maxime distat a Sole; ita homo tunc maxime obscuratur, & a Deo recedit, cum divitiis plenus est.

Ibid. XXVII. Sicut aspis, ne vocem incantatoris audiat alteram aurem cauda, alteram terra obtegit; ita avarus, ne vocem Dei ad conversionem vocantis audiat, utramque aurem, intellectum scilicet & voluntatem cupiditate divitiarum occludit.

Fab. con. 4. in Domin. 16. post Pent. XXVIII. Sicut mercurius seu argentum vivum naturali inclinatione auro, & argento se sociat, tamque firmiter ea apprehendit, ut non nisi per vehementem ignem separari queat, & tunc ipse in fumum abit; ita avaritia ad aurum, & argentum quidem quærendum impellit, sed ubi hæc acquisita sunt, ipsa in fumum abit, & evanescit.

Hect. Pintus in c. 9. Daniel. XXIX. Sicut vermiculus sericus gignit ex se fila quædam, ex quibus conficit folliculum, in quo reconditus moritur: ita dives cupiditate, & avaritia ductus ex suis opibus sepulchrum sibi in inferno constituit, & parat.

Marcant. in tuba Sacerd. tr. 2. lect. 10. XXX. Sicut araneus seipsum eviscerat pro inani tela texenda, & tandem per scopam convolvitur, & in ignem mittitur: ita avari per labores inutiles seipsos consumunt, & tandem in ignem infernalem præcipitantur.

S. Chrys. hom. 39. in Matth. XXXI. Sicut mare sine fluctibus numquam conspicitur; ita avarus nunquam sine solicitudine, tremore, curis, periculis invenitur, cum ante, quam priora componat, posteriora succedant.

S. Chrys. conc. 1. de Laz. XXXII. Sicut, si quis videret latronem aliis per silva transeuntibus insidiantem, spoliantem, & mactantem, haud dubie non beatum ac miserum prædicaret propter scelerum gravitatem, & supplicii subeundi periculum; ita nec avari, licet nondum in manus judicis venerint, quia tamen certo venturi, gravissimeque æternis suppliciis castigandi sunt, infelices, sed potius summa commiseratione digni censendi sunt.

§. IX. MOTIVA.

Eccl. 10. v. 9. I. Quia *avaro nihil est scelestius*, atque adeo nihil abominabilius apud Deum, teste Siracide & merito quidem. 1. Quia animam propriam venalem habet. 2. Quia Deum ipsum cum Juda pro pecunia vendit. 3. Quia in plurima alia scelera, præsertim contra fraternam charitatem, & justitiam commissa præcipitat. 4. Quia est idolorum servitus, dum aurum, & argentum pro diis habet, & adorat.

II. Quia *vanissimus est labor avari*, sicut aranei, cum modico tempore divitiis frui possit, meritoque brevi auditurus sit illud Christi: stulte, hac nocte animam tuam repetent a te, & quæ parasti, cujus erunt? Hinc Salamon, quid prodest stulto habere divitias, cum sapientiam emere non possit? Et iterum: Quid prodest possessori, nisi quod cernat divitias oculis? Neque enim proderunt divitiæ in die ultionis. *Luc. 12. v. 20. Pr. 17. v. 16. Eccl. 10. v. 10. Pr. 1. 4.*

III. Quia *mille curarum, & afflictionum causa est avaritia*; Quis autem ultro se in spinas conjiciat, & inter illas miseram, & doloribus refertam vitam vivere cupiat? Quis siti perpetua vexari, quam modico potu contentus esse malit? Atqui numquam satiari novit cupiditas, teste S. Isidoro; semper enim avarus eget, quantoque plus quærit: nec solum desiderio audiendi cruciatur, sed etiam amittendi metu afficitur. *S. Isid. l. 2. de sum. bon. c. 41.*

IV. *Quia avaritia est morbus prope incurabilis*: Quemadmodum enim, qui acutæ bilis fervore febricitant, non solum non extinguunt ardorem potu, sed magis accendunt; & ebriosi, quo plus potui indulgent, tanto magis augent sitim; ita avari, quo plura possident, tanto plura cupiunt, atque adeo nunquam curantur, nisi, quod rarissimum, & difficilimum est, divitias contemnant, & abjiciant. *Habac. 2. v. 6.*

V. *Quia in manifestum salutis amittendæ periculum præcipitat ob restitutionis difficultatem*; ut enim qui profundo luto immersus est, vix spem concipere potest emergendi; ita nec avarus divitiis immersus facile emerget, nisi potentiori a manu extrahatur. Hinc Abacuc clamat: væ ei, qui multiplicat non sua. Usquequo aggravat contra se densum lutum: Et Christus: quam difficile est confidentes in pecuniis in regnum Dei introire. Et, Sanctus Paulus: qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & laquem diaboli & desideria multa, inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. *Marc. 10. vers. 24. Tim. v. 2.*

VI. *Quia nihil homine indignius, quam opibus inhiare*: Quid enim aurum, argentum, margaritæ sunt, nisi terra aut lapis? Quam turpe autem est his cor affigere? Hinc recte Seneca dixit, ipsam naturam nos ab hoc vitio absterrere, dum nulli vitio nos conciliat, sed integros ac liberos genuit. Neque aliquid, quod avaritiam irritaret in aperto posuit, pedibus enim aurum, & argentum subjecit, calcandumque ac premendum dedit; vultus autem nostros in cælum erexit. *Senec. ep. 96. ad Lucil.*

VII. *Quia avaritia nemini prodest, multum vero nocet*, uti recte Didacus Stella advertit dicens: superbus, & arrogans amplissimas ædificat ædes, & ita ædificatores, famulosque alat, necesse est: Helluo pistoribus, venatoribus, cauponibus edacitate sua prodest, & sic aliis emolumento sunt alii peccatores, quod in divitibus avaris multo aliter se habet; nam præter hoc, quod nemini ex usu sunt, Reipublicæ summe nocere solent, frumentum reliquaque necessaria asservantes, & in tempora cariora reponentes, pauperes affligentes, omnesque summis incommodis afficientes. Nec patientibus avarus compatitur, *Didac. Stella in c. 10.*

tur, nec miseris subvenit, vel miseretur, sed offendit Deum, seipsum, proximum; nam Deo retinet debita, proximo denegat necessaria, sibi subtrahit opportuna, Deo ingratus, proximo impius, sibi crudelis.

Stella in cap. 14. Euch. VIII. *Quia nauseam cælestium creat*; non aliter, quam si quis ad magnum & lautum convivium invitatus, moræ impatiens vilibus dapibus se adeo in principio ingurgitaret, ut postea omni edendi appetitu amisso, reliqua comedere non posset, jam enim ínediæ satisfecerat, antequam lautioribus cibis fruitus erat. Hoc contingit quamplurimis, qui naturale desiderium divinorum bonorum, quod Deus hominibus, quasi quamdam cæli famem dedit, rebus terrenis tradunt, & ita inebriati bonis temporalibus vivunt, ut æterna cælorum bona non desiderent, dicantque: S. Bern. S. de 4. negat. *nauseat anima nostra super cibo isto levissimo*. Unde prudens negotiator, qui videt in divitiis laborem, in honoribus pœnam, invidiam in gloria, facit sarcinam suam, mundi contemptum, & fugit.

S. Greg. h. in Evang. Luc. 8. IX. *Quia animam vehementer cruciat*, ut S. Gregorius indicavit dicens: Quis mihi unquam crederet, si spinas divitias interpretari voluissem, maxime cum illæ pungant, istæ delectent, & tamen spinæ sunt, quæ cogitationum suarum punctionibus mentem lacerant, & cum usque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant. Et iterum. Quis talem non misereatur? angustatur abundantia, constringitur, & coangustatur ex opulentia: ager ei non tam redditus largiores, quam gemitus attulit graviores. Salmeron quoque de hisce spinis ex S. Ambrosio ita scribit: spina crucians cogitatio est comparandi divitias, labor in illis augendis & cumulandis, timor in illis amittendis, dolor in eis expendendis.

S. Ambr. S. 11. X. *Quia bona, de quibus avarus gaudet, non sui ipsius, sed aliena sunt*, uti Sanctus Bernardinus ostendit hac similitudine: sicut si videns canem aliquem, duos homines insequentem, & agnoscere velis, uter ex illis canis illius Dominus sit, id melius experiri non poteris, quamdiu duo illi homines ab invicem separantur; sic divitiæ temporales non apparent, cujus nisi hominis, an mundi, sed cum mundus ab homine separatur, tunc manifeste apparet, quod proditor mundus illas non dedit, sed mutuavit.

§. X. MEDIA.

S. Basil. ann. 120. v. 15. I. SE *peregrinum æstimare*, uti S. Basilius agnovit dicens: exilium haud agnosco, qui nullo loco circumscriptus sum & neque terram hanc; quam nunc incolo, meam habeo; universam terram Dei esse scio, cujus Hermno in 25. Luc. sum advena, & peregrinus. Ideo etiam Christus in peregrini specie apparuit, ut nos, qui membra ejus sumus, in hac vita peregrinos S. Bern. ad FF. de monte Dei. & advenas nos esse sentiamus. Hinc S. Bernardus dixit: obsecro, in peregrinatione hujus sæculi, in militia hac super terram, ædificemus nobis non domos ad habitandum, sed tabernacula ad deferendum, utpote cito inde evocandi, & migraturi in patriam, & civitatem nostram.

II. *Cælestis Patriæ meminisse*, quia ibi est S. Chys. h. 12. in Matth. domus nostra, id est, in cælo, ibi etiam omnia recondamus, nihil hic penitus relinquentes, quicquid enim hic dimiserimus, amittimus. Sicut enim viator, quanto magis ad viæ suæ terminum appropinquat, tanto magis gaudet & exultat, animumque resumens tanto celeriori gressu progreditur; ita quoque anima fidelis, quæ oculos suos in cælum defixos tenet, ad iter suum, quantumvis difficile, prosequendum, animatur, omniaque obstacula facile superat. Hinc S. Laur. c. 1. de cast. con. S. Laurentius Just. dixit: validissimum contra præsentis vitæ illecebras medicamentum est, futuræ vitæ habere notitiam, absque æternæ vitæ gustu & scientia istius non habemus contemptum. Quod confirmans S. Gregorius, si semel, inquit, quisque ad æterna se erigat, atque in his, quæ incommutabiliter permanent, oculum cordis figat, prope nihil esse conspicit, quicquid ad finem currit.

III. *Vanitatem rerum mundanarum considerare*, nam, ut S. Gregorius Nyssenus recte advertit, omnia, quibus in hac vita mortalium S. Gregor. Nyss. tr. 1. in Ps. 107. curæ destinantur, inanis quædam opinio sunt, nihilque subsistens; opinio est honor, dignitas, generis claritudo, superbia, elatio, divitiæ, & his similia. Unde, & Seneca: nemo ex his, quos purpuratos vides, felix est, Senec. ep. 80. non magis, quam illi, quibus sceptrum aut clamydem in scena fabulæ assignant.

IV. *Damna avaritiæ perpendere*; Quæ S. S. Bonav. in c. Ap. Bonaventura explicans textum illum Ap. 3. 17. *quia dicis quod dives sum &c.* indicat dicens, nota hic quanta sint infortunia avari, est enim miser, quia divitias cum labore acquirit; pauper, quia cum dolore perdit; cæcus, quia nihil aliud respicit; & nudus, quia nihil aliud bonum facit.

V. *Ad veras & cælestes divitias animum adjicere*: ita S. Bernardus suasit; Fratres, si S. Bern. in serm. sex. divites esse cupitis, veras divitias amate. Veræ divitiæ sunt non opes, quas mundus offert, sed virtutes, quas animus possidet. Hinc Marc. 6. & Christus monet, has præ aliis quærere, ut quas nec fures effodiunt & furantur, nec tinea & ærugo consumit.

VI. *Brevitatem vitæ perpendere*: nam, ut S. Greg. hom. 11. in Ev. S. S. Gregoris ait: longa nostra desideria increpat vita brevis. In cassum multa portantur, cum juxta est, quo pergitur. Ast S. Augustinus confirmans: avaritiæ morbus, inquit, Aug. de conflict. numquam melius compescitur, nisi cum dies mortis sine oblivione meditatur.

VII. *Regnum Dei & justitiam ejus ardenter quærere*; sic etiam radix Avaritiæ, scilicet Matth. 6. v. 34. timor inopiæ & indigentiæ tollitur, cum vera sit promissio Christi asserentis, talibus omnia necessaria adjectum iri, uti Sanctus Psal. 22. v. 1. David expertus est dicens: Dominus regit me & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocabit.

VIII. *Dei amorem augere*: nam, teste S. S. Aug. sup. Ps. Augustino, augmentum charitatis est imminutio cupiditatis. Si Deum amemus, inquit, nummos omnino non amabimus. Erit tibi

nummus instrumentum peregrinationis, quo utaris ad necessitatem, non ad irritamentum cupiditatis, quo fruaris ad delectationem. Utere mundo, non te teneat mundus: quo intrasti, iter age: existi, non mansurus. Certe Cassianus ait [*Caſſ. l. 2. c. 1.*], hoc vitium nasci ex torpidæ mentis ignavia; cum juxta Sanctum Gregorium [*S. Greg. l. 30. mor. c. 16.*] avaritia non soleat evenire illis, qui in via Domini viriliter currunt, quibus dicitur: viriliter agite, & confortetur cor vestrum; sed his maxime, qui effæminatos gressus gradientes per blandimenta sæculi resolvuntur.

IX. *Exitum avaritiæ funestum frequenter meditari;* cur enim; quæ ad usum diuturna esse non possunt, ad supplicium diuturna deposcas? inquit S. Ambr. [*S. Ambr. sup. Luc.*] cave insidias, cave fraudes; nam avarus, teste S. Gregorio [*S. Greg. past. p. 1. c. 21.*], more avium captus, cum escam rerum terrenarum avide concupiscit, quo stranguletur peccati laqueo, non agnoscit.

X. *Pauperibus dare divitias & sic in Patriam præmittere:* quid enim hoc melius bono, inquit Sanctus Ambrosius [*S. Ambr. cap. 7. de Naboth.*], si pauperibus largiaris, in quo Deum debitorem quadam pietatis fœneratione constituas? Hinc ipse Christus suasit, facere amicos de mammona iniquitatis.

XI. *Christi inopiam frequenter perpendere:* [*Luc. 16. Rufin. l. 2. de discipl. c. 16. S. Th. fer. 6. infrast. Eccl. 11. v. 11.*] quid enim indignius, quam ut servus abundet divitiis, Domino summam indigentiam patiente? quid absurdius, quam ut Discipulus magni faciat opes, quas magister suus sapientissimus verbo, & opere spernendas esse docuit?

XII. *Evomere divitias animum gravantes:* sicut enim ei, qui stomachum gravatum sentit, suadent medici, ut medicinam ad vomitum provocantem sumat; ita & avaro nihil ad avaritiæ lenimentum magis prodest, quam si pecunias minuendo evomat. Hinc Plato cuidam pecuniis cumulandis semper intento dicebat: O improbe, ne possessioni augendæ studeas, sed cupiditati minuendæ: sibi ergo applicet avarus Spiritus Sancti Consilium per Siracidem datum: Si coactus fueris (a tuis cupiditatibus) in edendo multum, surge e medio, & vome & refrigerabit te, & non adduces corpori (& animo) tuo infirmitatem.

§. XI. ASCETICA.

I. IN primis nosse debet asceta. 1. Quibus potissimum modis committatur, nimirum quatuor illis, quos Hugo [*Hug. l. de claſ.*] sequentibus verbis indicavit: quatuor sunt in rebus possessis observanda, ne licita injuste quæramus; aut injuste acquisitis illicite fruamur: ne multa quamvis licite possideamus: ne licita illicite defendamus. Male enim acquirere, aut male uti acquisitis, de licito facit illicitum, multa sibi possidere propinquum est cupiditati; & sic quandoque, quod nimium diligitur, male defenditur.

II. Nosse pariter debet modum legitime, & cum fructu etiam spirituali rebus possessis utendi, quem quidem S. Gregorius [*S. Gr. h. 16. in Ev.*] pulchre indicavit dicens: si cuncta mundi relinquere non potes, sic tene, quæ hujus mundi sunt, ut per ea non tenearis: ut terrena res possideatur, non possideat. Sit res temporalis in usu, æterna in desiderio; hæc ut in itinere, illa ut in termino. Quasi ex latere aspiciatur, quidquid in hoc mundo agitur. Ante nos autem tota mentis intentione spectemus, illa, ad quæ tendimus. Nam, & omnia retinendo relinquimus, si sic temporalia gerimus, ut tamen tota mente ad æterna tendamus. Et hoc, quod Apostolus suasit dicens [*1. Cor. 7. v. 29.*]: reliquum est, ut & qui uxores habent, tanquam non habentes sint, & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur. Sicut enim is, qui in aqua submergitur, periculo caret [*Scupler. text. 3. in Dom. 19. post Pent.*], quamdiu caput extra aquas liberum tenet; sic qui divitiis circumdati, & immersi sunt, periculo vacant, quamdiu caput liberum est, seu cor non adhæret. Porro, quomodo divitiis utendum sit, S. Bruno [*S. Brun. de imit. Chryſ. in paupert.*] etiam indicavit dicens: *Qui volunt divites fieri &c.* Ecce, qui volunt fieri, dixit; non qui sunt: cupiditatem damnabilem ostendit, non divitias: possunt divites esse, & boni, sed illi, de quibus dicitur: *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere.* Cor autem apponit [*Titellmo in ps. 15.*], si aliquid agat eorum, quæ saluti officiunt, sive eorum, quæ salutaria sunt, aliqua omittat. Uti S. Abraham fecit, de quo S. Laurentius Justinianus [*S. Laur. Just. c. 4. Lin. Vitæ.*] dixit: cum locuples esset, inquit nequaquam inordinate divitias dilexit: unumquemque Deus non secundum affluentiam rerum, sed secundum inordinatum affectum judicabit; nec diviti obsunt opes, si bene utatur, nec pauperem egestas commendabilem facit, si inter sordes & inopiam ambire non desierit. Habeat homo multas facultates, si in eis non extollitur, pauper est; non habeat aliquid, sed cupiat, & infletur, inter divites & reprobos judicabitur; quia divites & pauperes in corde interrogat Deus, non in arca, & in pecuniis.

III. Nosse debet solidum modum avaritiam extirpandi, quem S. Prosper [*S. Proſp. l. 2. de vit. contempl. c. 14.*] sapienter præscripsit, dum dixit: Quem possidendi delectat ambitio, Deum, qui possidet omnia, quæ creavit, expedita mente possideat, & in eo habebit, quæcumque in eo sancte habere desiderat: sed quoniam nemo possidet Deum, nisi qui possidetur a Deo, sit ipse primitus possessio, & efficietur ejus Dei possessor & portio. Et quid potest eo esse felicius, cui efficitur conditor census, & hæreditas ejus dignatur esse ipsa Divinitas? Quid ultra quærit, cui omnia suus Conditor fit? aut quid ei sufficit, cui ipse non sufficit.

IV. Nosse debet, *cur Deus cor humanum taliter efformarit* [*Manſi dif. 17. n. 6.*], nimirum illud in medio corporis, tanquam omnium sensuum & operationum nostrarum primum mobile reposuit, eo quoque modo illud formavit, ut ex ea parte, qua terram & hæc terrena bona respicit, illud strictum, accuminatum, clausum, & angustum esse voluerit; ex ea vero parte, qua cælum suspicit, apertum esset & largum, ut ex hoc unusquisque homo intelligeret, quod ad consequenda bona cælestia; tantumdem affectum, cogitationes, curas & animi con-

contentiones ditare, & ampliare possit, quantum se quoad bona terrena coercere, moderari, & constringere tenetur, ne modum excedat.

S. Salv. lib. 1. ad Cath. Ec. V. Nosse debet, *cur opes datæ* sint; id quod S. Salvianus indicavit dicens: ad hoc Deus facit homines locupletes, ut bona operatione sint divites, ut commutent scilicet divitias, quas acceperunt, in bonis operibus collocantes Dei opes, quas habent in hoc sæculo temporarias, bene utendo, facientes sempiternas, ac sic agnoscentes munera Dei, duplici bono gaudeant, cum qui sunt divites in hoc sæculo, esse quoque divites mereantur in cælo. Unde S. Augustinus etiam dixit: Bonæ S. Aug. s. 12. de div. sunt divitiæ, bonum est aurum, bonum est argentum, bonæ familiæ possessiones, omnia ista bona sunt, sed unde facias bene, non quæ te faciant bonum.

Sen. ep. ep. 15. VI. Nosse debet, *divitias, & similia bona, ex se ipsis utilia non esse ad salutem, sed id solum ex possessoris bonitate provenire*, ut ipse etiam Seneca naturali lumine agnovit, dicens: aut ista bona non sunt, quæ vocantur, aut homo felicior Deo est: quoniam quidem quæ parata nobis sunt, non habet in usu Deus, nec enim libido ad illum, aut opes: ergo (quod incredibile est) bona Deo desunt, aut hoc ipsum argumentum est bona non esse, quæ Deo desunt.

Cassianus l. 7. Inst. c. 14. VII. Nosse debet *triplicem Religiosis avaritiæ morbum contrahi posse*. *Unus*, qui decipiens miserabiles quosque, quæ ne antea quidem, cum sæculo degerent, possidebant, congregare persuadeat. *Alius*, qui hæc, quæ in primordiis suæ renuntiationis abjecerant, postea resumere, & rursum desiderare. *Tertius*, qui inito malo, vitiosoque contractu, & ab imperfectione incipiens, eos, quos semel hoc tempore infecerit, paupertatis ac diffidentiæ timore perterritos, spoliare se cunctis mundi facultatibus non finit.

S. Bern. s. 2. f. 4. av. c. 1. VIII. Nosse debet, *cur avari numquam satientur*: nimirum quia potus pecuniæ non ibi est, nec ibi ponitur, ubi est sitis auri. Unde sicut vinum in dolio non sedat corporalem sitim, sic pecunia in arca sitim mentis sedare non potest. Rationalis enim anima ad imaginem Dei facta creaturis omnibus occupari potest, satiari non potest: quia capacem Dei, quidquid Deo minus est, implere non valet. Insuper nullum corpus in spirituali loco contineri potest: nam sicut sapientia non potest repleri arca, sic nec pecunia repleri anima. Unde Bernardus: non plus satiatur cor hominis auro, quam corpus aura.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Marc. 4. v. 7. I. EX occasione thematis: *Aliud cecidit in spinas*: divitiæ spinis comparari possunt. 1. Quia ad illas perinde, ac ad spinas accessus est difficilis & periculosus; vix enim sine læsione conscientiæ accedunt homines ad illas; Prov. 28. v. 20. hinc Salomon ait: qui festinat ditari, non erit innocens. 2. Quia sicut spinæ sunt receptaculum venenatorum animalium; ita diabolus, S. Chrys. hom. 9. in teste S. Chrysostomo, veluti sub spinis occultatur intra divitiarum imposturam assidue latitans; radix omnium malorum cupiditas. Epist. ad Rom. 3. Quia sicut spinæ dolorem inferunt, cum infiguntur, & cum infixæ manent, & maxime cum extrahuntur; sic divitiæ cruciant, dum acquiruntur, possidentur, & amittuntur: 4. Quia sicut spinæ in extremitate maxime pungunt? ita divitiæ in ultima possessione seu mortis tempore maxime pungunt, tunc enim verificatur illud Ecclesiastici: O mors, quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantia sua. Eccl. 41. v. 1. 5. Quia sicut qui spinas laxa, & aperta manu tenet; illarum non pungitur aculeis: Secus vero si manum contrahat; ita nec divitiæ nocent, si liberali & cauta manu in proximos dividantur; secus vero, si arctius, quam par est, continguntur. 6. Sicut spinæ suffocant semen in illas cadens; Ita divitiæ verbum Dei, & inspirationes divinas infructuosas efficiunt. Vide Staplet. text. 2. in Sexag. Item Fabrum conc. 2. in Sexag.

II. Ex occasione thematis: *Avarus, quod est Idolorum servitus, non habet hæreditatem in regno Christi & Dei*: Eph. 5. v. 5. potest ostendi gravitas & turpitudo avaritiæ ex eo, quod sit idolorum servitus. Nam 1. Frui volunt nummo, uti autem Deo (quemadmodum S. Augustinus loquitur) quoniam non nummum propter S. Aug. l. 7. de Civ. c. 25. Deum impendunt, sed Deum propter nummum colunt. Hinc pecuniæ dicunt, Deus meus, & omnia. 2. Quia pecuniæ obediunt perinde, ut Idololatræ suis Diis; imo magis, nam ut S. Chrysostomus advertit, Idolis non omnia S. Chrys. de Civ. Mat. parent, huic vero omnia, & quodcumque faciendum suggerit, obsequuntur. Quid dicit avaritia? Esto omnibus inimicus, oblivіscere naturam, contemne Deum, sacrificium te mihi offer. Dicto citius parent. 3. Quia Idolis tantum boves, & oves; per avaritiam vero animæ sacrificantur, quo sacrificii genere nihil est Bacchicum magis, nihil insanius, inquit idem Sanctus. Hinc S. Augustinus ait: Juppiter pecunia vocatur, quod S. Aug. l. 7. civ. c. 12. ejus sint omnia. O magnam rationem divini nominis! Sed nimirum hoc avaritia Jovi nomen imposuit, ut, quisquis amat pecuniam, non quemlibet Deum, sed ipsum Regem omnium sibi amare videatur. Vide Engelgr. in Cæli Emp. part. 2. in festo S. Matthæi, §. 2. Matt. 26. v. 15.

III. Ex occasione thematis: *Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?* comparari potest avaritia cum venditione Christi; imo dici, majus esse scelus ex multis capitibus. 1. Ex parte *Venditi*: quia Judas vendit adhuc mortalem, & in exilio viventem; avarus autem gloriosum, & in patria jam triumphantem vendit. 2. Ex parte *Vendentis*: quia Judas nondum erat redemptus, quando eumdem vendidit: avarus autem scit quantum beneficium ei Christus per redemptionem exhibuerit, & tamen hoc obstante eum turpissime vendit. 3. Ex partes illius, *cui vendit*: nam Judas tantum Judæis, avarus autem Dæmoni eum vendit, dum ad ejus inspirationem Deum ex corde suo dimittit, ut modicam pecuniam lucretur. 4. Ex parte *pretii*, nam Judas triginta saltem ar-

genteis vendit; avarus autem etiam pro uno interdum nummo eumdem vendere non erubescit. 5. Ex parte *temporis*: nam Judas semel tantum vendidit; avarus autem fera quotidie, imo aliquoties etiam in die, & hora. Si ergo Judas propter unicam venditionem & traditionem tam gravi pœna mulctatus est, ut infimum in Inferno locum habere per revelationem fit cognitus; quantam timere debebit, qui toties & cum talibus circumstantiis vendidit; hortare proin, ut illa Christi verba: amice, ad quid venisti? fibi dicta putent, & melius, quam Judas, perpendentes, a tam scelerata & turpi venditione deinceps abstineant. Vide Engelgrav. in p. 2. Cæli Empyrei in Festo S. Matthæi §. 2.

1. Tim. 6. v. 10. IV. Ex occasione thematis: *Radix omnium malorum est cupiditas*; ostendatur, quam merito avaritia radix omnium vitiorum fit & origo. 1. Quia ficut per radicem planta suscipit nutrimentum, ita vitia per avaritiam & cupiditatem nutriuntur, uti bene S. Jacobus indicavit, dum dixit: unde bella & lites in vobis? nonne hinc? ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris. 2. Quia ficut radix magis se semper dilatat, & firmat in terra; ita & avaritia plures semper divitias appetit, & firmior per illarum amorem & possessionem efficitur. 3. Quia ficut radix deorsum semper tendit; ita & avaritia semper magis inferno appropinquat. 4. Quia ficut radix nullibi, nisi in terra subsistere & crescere potest; ita & avaritia non nisi in auro & argento, quæ nihil aliud, quam terra sunt, sedem habet. Hortare ergo, ut securim ad hanc radicem ponant, & cum ea totam arborem malitiæ excidant.

Jac. 4. v. 1.

Luc. 16. v. 11. V. Ex occasione thematis: *Hic diffamatus est quasi dissipasset bona ipsius*: ostendi potest, quod Avari sint maximi dissipatores bonorum. 1. Quia dissipant bona *Fortunæ*; nam, teste Salomone, substantia festinat (qualis sunt vel maxima divitiæ avarorum) minuetur; quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur. 2. Qoia dissipant bona *Corporis*: nimirum sanitatem, robur, speciem, & quandoque ipsam vitam, quæ per avaritiam amitti quotidiana experientia docet. 3. Quia dissipant bona *Animæ*: tum naturalia, ut sunt memoria, intellectus, voluntas, ac aliæ potentiæ, quas inutilibus operibus, puta opibus cumulandis, occupant: tom moralia, qualia sunt quies animi, fama, amicitia, cum ejusmodi homines omnibus exosi sint. 4. Quia dissipant etiam bona supernaturalia *Gratiæ*, & *Gloriæ*: dum toti sunt in divitiis cumulandis, nihil admodum de salute sua & meritis augandis solliciti. Hinc adolescens ille Evangelicus ad thesaurum in cælo comparandum a Christo stimulatus, abiit tristis, quia habebat multas possessiones. Vide fabrum conc. 1. in Dom. 8. post Pent.

Prov. 13. v. 11.

Matt. 19. v. 22.

Luc. 14. v. 2. VI. Ex occasione thematis: *Et ecce quidam Homo hydropicus erat ante illum*: potest avaritia hydropi comparari. 1. Quia ficut hydropicus perpetua siti vexatur, & ideo quamvis aquam aut alium potum arripit; ita avarus continua siti divitiarum urgetur, & quodvis etiam vilissimum lucrum avidissime amplectitur. 2. Quia ficut hydropicus, quo plus bibit, eo plus accenditur; sic & avarus, teste S. Gregorio, ex potu sitim multiplicat, quia cum ea, quæ appetit, adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat. Quia sicut hydropicus cum grandi suo damno bibit, dum omnis potus haustus in corruptum humorem mutatur; ita & avarus omnes, quas acquirit divitias, in perniciem suam convertit. 4. Quia ficut hydropicus graves ab aqua inclusa nimio humore cruciatus patitur; sic & avarus a divitiis, teste quotidiana experientia. 5. Quia ficut hydropicus plus semper bibendo, mortem sibi accelerat, ita & avarus, quos plus cumulat divitias injuste, tanto magis inferno ac morti sempiternæ appropinquat. Vide Fabrum, conc. 4. in Dom. 16. post Pent.

S. Greg. l. 14. mor. cap. 6.

Luc. 12. v. 20. VII. Ex occasione thematis: *Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te, & quæ parasti, cujus erunt*: ostendi potest multiplex stultitia avarorum. 1. Quia felices esse cupiunt, & medium arripiunt, quo summe miseri & infelices reddantur. 2. Quia diversorium, in quo vix per horam hospitabuntur, amplissime & abundantissima instruere satagunt, & de domo, in qua perpetuo habitaturi sunt, bene instruenda nihil sunt soliciti. 3. Quia aliis, non sibi, laborant; quæ autem major stultitia, quam sibi mortem & supplicium æternum, idque inexplicabile, procurare, ut alteri parvulas in hac vita opes fluxas & noxias relinquant? 4. Quia portam arctam, per quam ad æternam felicitatem intrandum est, divitiis onusti & gravati ingredi volunt, cum tamen Christus eas potius abjiciendas esse docuerit. Vide plura de hac materia apud Engelgrave in Cælo Empyr. p. 1. die 2. Bachanal. Item Panarium Busæi v. Avaritia n. 7.

Sap. 5. v. 8. VIII. Ex occasione thematis: *Divitiarum jactantia quid profuit nobis? transierunt omnia tamquam umbra*: potest avaritia umbræ comparari. 1. Quia ficut umbra lumen, sic ipsa illustrationes & inspirationes cælestes animæ impedit. 2. Quia calorem charitatis reprimit, planeque extinguit, ut umbra calorem solis. 3. Quia ficut umbræ sterilitatem in frugibus, sic ipsa in bonis operibus inducit. 4. Quia diaboli & vitiorum habitatio est ficut umbra serpentium & colubrorum. 5. Quia ficut umbra somnum provocat; sic illa obdormire facit animam in pietatis & virtutis studio. 6. Quia ficut umbra celeriter transit; ita & avaritia cum bonis, quæ promittit. Unde exclamare cogentur avari cum Davida: *Dies mei sicut umbra transierunt*. Ps. 101. v. 12.

§. XIII. ALII CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Qualitas.

I. DEus Gedeoni insignem illam adversus Madianitas victoriam impertiri volens, hoc ei signum dedit, e quo, quosnam in suum exercitum seligere posset proficuos milites, quorum opera in illo eras certamina adhiben- Lyranus c. 7. Jud.

bibenda, perspicue dignosceret: *Qui lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum: qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt*: Hi autem, qui commode bibebant, genuaque sua, cum qua poterant commoditate flectebant, ut se super aquas extendere, easque tanto copiosius bibere possent, repudiati fuere, electi vero sunt & probati, qui obiter ad instar canum undas lambebant; omnia in figura contingebant. Lyranus enim moraliter in hanc historiam ita scribit: per illos, qui biberunt aquas flexo poplite, significantur illi, qui ad hauriendum hujus mundi bona sunt nimis effusi, & illi non sunt apti ad sequendum Christum. Per illos autem qui biberunt manu aquam ad os projiciente, significantur illi, qui de bonis hujus mundi accipiunt, quantum sufficit ad necessitatem. Hi enim sunt milites ad militiam Christianam aptissimi, & adversus inimicum infernalem insuperabiles, & ab illis solis corona cælestis gloriæ acquiritur.

Hug. Car. in Ezech. II. Idem Deus quondam Ezechieli Prophetæ ad se die quodam accersito præcepit, ut accepta novacula capillos capitis sui sibi abraderet: eosque adhibita justi ponderis trutina libratos in tres partes æquales divideret, & primam quidem harum partium in medio civitatis igne succensam combureret: secundam vero portionem in minutissimas partes discinderet: tertiam denique in ventos dispergeret. Quo quidem divino præcepto Prophetæ imposito, quoad sensum literalem, strages populo immittenda, & quas in ea passurus erat, miseriæ significabantur: quia aliqui eorum in igne perituri erant, alii in minutissimas particulas comminuendi, alii denique velut mancipia in captivitatem abducendi erant: In sensu autem spirituali per capillos bona significantur temporalia, quia sicuti corporis & vitæ corporali superflui capilli sunt, non vero essentiales, cum sint quædam capitis excrementa, ita quoque bona terrena necessariam cum vita spirituali Christiani hominis & cum anima connexionem non habent: mysterium vero, ob quod sic capilli in tres partes dividendi erant, ab Hugone Cardinali his verbis tangitur: divitiarum prima pars in ignem, secunda in ventum, tertia in gladium traditur, quia divites hujus mundi suas divitias expendunt, alii in igne libidinis, alii in vento superbiæ, alii in lites & bella.

Holkot in Sap. Lect. 03. III. Injusti opum corrasores non immerito cygnis comparantur, qui in morte omnium suavissime canunt. Quia & hi morte sua, seu cantilena suavi, testamento hæredes recreant. Unde Seneca recte: avarus nihil boni facit, nisi cum moritur.

Fuga.

Mansi dis. 22. n. 13. IV. In magna illa caritatis annona, quæ universam pene terram affligebat eo tempore, quo Joseph Ægypti salvator audire meruit, magna erat in Ægypto ex præfati Joseph speciali providentia & directione frugum quarumlibet abundantia; unde Ægyptii, ut alias nationes ad se pro frumentis comparandis evocarent, paleas, e quibus frumentum excussum fuerat, in nilum conjecerunt, ut ex illis deorsum per varias regiones decurrentibus annonæ in Ægypto reservatæ omnibus insinuaretur notitia: omnia in figura contingebant: etenim Salvator totius mundi, per transitorias hujus præsentis vitæ aquas, paleas decurrere facit, id est, multa nobis bona apparentia, honores videlicet, divitias, delicias & voluptates ob oculos objicit, ut ex illarum palearum vi attractiva & apparentia permoti apprehendere & conjicere valeamus, quod in cæli granario frumentum electorum copiosissime abundet, de quo dicitur: *Triticum autem congregate in horreum meum*; Ibi enim thesauri, gaudia, & gloria stabilis ac vera. Et ideo S. Augustinus nos monet dicens: ama alteram vitam, & videbis quod ista vita tribulatio est, quacumque prosperitate fulgeat, quibuscumque deliciis superabundet & affluat.

Damnum.

V. Consideratione dignissimum est, quod is, qui opulentissimos, multarumque Provinciarum Dominus fuit; Job nimirum, Spiritus Sancti instinctu de auro scripsit, dicens: *Ab aquilone aurum venit*: Cur enim aurum potius a regionibus Aquilonaribus, quam ab aliis mundi partibus provenire dicit, cum certum esse constet, aurum ex aliis quoque terræ partibus in magna copia ad nos adduci. Mysterium hujus dicti ex illis Jeremiæ Prophetæ verbis desumi posse existimo, quibus dicit: *Ab Aquilone pandetur omne malum*: Unde enim aurum venit, inde pariter omne vitium derivari necessum est: nam, ut S. Gregorius optime dicit: Ubi aurum placet, ibi & vitium. Dic sodes, ubinam is qui omnis mali, omnisque vitii author, & inventor extitit, sedem suam primitus collocavit? Num ad orientem. Vel ad meridiem aut occidentem? minime: quin potius ipsemet dicit: *Sedebo in lateribus Aquilonis*: Et ideo, tametsi omnia vitia laquei sint dæmonis, quibus homines involvit, Apostolus tamen solam avaritiam specialiter *dæmonis laqueum* solemni nomine appellat. *Idem di. 1. n. 1.* *1. Tim. 6. 9.*

VI. Hugo Cardinalis in c. 5. Ezech. dicit, quod per capillos, quæ pars quædam sunt corporis nostri superflua, bona temporalia & divitiæ significentur: addit tamen, notandam esse magnam inter capillos M. Magdalenæ, & Absalonis, differentiam, quia tametsi illa capillos suos valde prophanaverit, tot animas in lascivos ejus mores illaqueando, eosdem tamen etiam tanta cum pietate, & devotione in obsequium Redemptoris adhibere noverat, ut & ipse ejus caperetur amoribus, & cordis ejus præda fieret: De Absalone autem vere dici potest, illum, quot ex ejus vertice capilli prominebant, totidem etiam in capite suo gestasse laqueos, ex quibus in arbore quercus infami modo suspensus remansit. Nostisne aliquam differentiæ assignare causam? Non est alia, quam hæc; quia capilli Absalonis laquei erant dæmonis, quia hactenus specialia avaritiæ fomenta præbuerant; per quæ quis peccat, per hæc & torquetur; etenim non *Hugo Cardin. in c. 5. Ezech.*

M 4 ob-

1. Reg. 14. obstante, quod tanti Regis Filius esset, nihilominus capillos suos vel comam capitis sui detonsam vendebat, & in ea negotiabatur: *Ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico*. Quid magis admirandum audiri potest; &c.

S. Aug. in c. 11. Gen. VII. S. Augustinus sequens movet dubium, cur videlicet Deus non æque arboribus, & plantis benedixerit, ac aliis creaturis? & respondent, ideo id Deum non fecisse quia arbores per fibras & radices in lateribus terræ inhærent. Cum igitur homines arboribus sint similes, unde & Philosophus hominem arborem inversam appellabat: Et Psalmista de eodem dicit: Quod sit *lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum;* hinc est, quod Deus arboribus non benedicendo insinuare nobis voluerit, se benedictiones suas cælestes nequaquam communicare illis, qui affectibus & cogitationibus suis bonis terrenis immersi hærent.

Mansi disc. 14. n. 2. VIII. Refert magister Henricus de Gandavo in suo quodlibeto, quando Constantinus dedit Ecclesiæ bona temporalia, vox fertur audita fuisse: hodie cecidit venenum in Ecclesia Dei. Id tamen accidisse narrat propter malorum abusum. Quis autem est, qui Constantinum Magnum fidem & Religionem Christianam de interitu periclitantem restituisse, & stabilivisse nesciat? & tamen ex altera parte, quando illam bonis temporalibus adauxit: valdeque locupletem fecit, eidem præjudicium quoddam intulisse dici potest, non quidem ex intentione & culpa ipsius, sed eorum culpa, qui divitiis illis in pravos fines abutebantur.

Id. disc. 16. n. 8. IX. In carcere Pharaonis Regis Ægypti duo ex Regiis servis ejus detinebantur captivi, pincerna videlicet Regius, & magister pistorum, qui ambo Dominum suum graviter offenderant; ambo in somnis visionem habuerant, sed valde inter se differentem, quas Josephus utrique declarans, primo Regiæ gratiæ redintegrationem, alteri vero pœnam capitalem prædixit: cujus porro presagii multæ quidem adduci possent rationes, verumtamen ea, quæ ad præsens nostrum propositum pro sensu morali aptissime quadrat, hæc est, quia scilicet pincerna tali fungebatur munere, in cujus executiones manus suas coinquinare necessum non erat; siquidem acceptum cyathum disco imponebat, vinumque ei infusum Regi bibendum propinabat, quæ omnia sine ulla manuum suarum coinquinatione facillime facere poterat: magister vero pistorum non item; hic enim massam continuo tractabat, quæ ubi manibus ejus adhærescebat, easdem farina consperşas, & non aliter a massæ glutine depurare poterat. Omnia in figura contingebant; etenim historia hæc monet illos, qui mundas manus non habent, qui terrenis rebus immersi vivunt, iisdemque accumulandis continuo student; monet, inquam, illos, ut sibi ab ira Dei, & a commendatione æterna diligenter caveant, eo quod manus suas semper immundas habeant; placent enim illis alienæ, moxque visas concupiscunt, rapinas, & extorsiones continuo committunt, suntque bona temporalia, veluti massa quædam, quæ faciliter æque ac tenaciter ea tractantibus adhærescit. Unde Albertus Magnus super illa verba Psalmi: *Nolite cor apponere*: hanc glossam adjicit, quasi dicat: habere, non damno, sed affectum ponere in illis, reprobo, hoc enim est, quod divites reprobos efficit.

X. Quando in tempestatibus maritimis periculum est submersionis, aut naufragii, nautæ se invicem alligare solent rei alicui, quam in navi habent, maxime autem alicui tabulæ vel trabi, aut asseri ligneo, separantes, quod dum huic arcte alligati in superficie natant, tandem aliquando salvi ad littus maris sint perventuri; quod si vero aliquis ferro vel massæ aureæ, vel argenteæ firmiter se astringeret, quæ natura sua fundum petere, nequaquam vero in aquarum superficie natare solet, is utique omni foret spe periculum evadendi frustratus; siquidem una cum illis in fundum usque demergendus foret. Ad eumdem quoque modum hæc est ingens avari præ cæteris peccatoribus infelicitas, quod scilicet ambitiosi adhærescant honoribus, dignitatibus; luxuriosi crapulæ; iracundi vindictis; cumque hi affectus quantumvis immoderati sint, tandem nihilominus sive per similes ætatis annos, sive per illarum continuum usum, sive per infirmitates, aut aliud quodvis simile accidens moderantur, vel certe totaliter deficiunt; cujus contrarium fit in peccato avaritiæ, utpote quæ non solum per annos quantumvis decrepitæ ætatis; verum etiam per divitiarum incrementum magis semper magisque adaugetur, ac proinde etiam vicinæ mortis tempore avarum non deserit, sed æque firmiter ei adhærescit. Unde Hugo Cardinalis ait: signanter dicit: mergunt quia divites ad modum naufragantium, quod tenent, vix dimittunt. Id. disc. 6. n. 4.

XI. Videmus quotidie, quod, dum a piscatore vermiculus aut alius gratus cibus in aquas cum hamo projicitur, omnes certatim accurrant, ut illum aliis præripiant, illique, qui eum una cum hamo deglutivit, alii quasi invideant, sed immerito, cum potius eidem compati suo modo deberent, quia nondum retraxit hamum piscator, quem ubi retraxerit, cibus ille causabit, ut paulo post hæc suo, cui innatabat, elemento extrahatur agonizans, moxque torrendus vel assandus superimponatur carbonibus. Idem quoque multis accidit, qui in hac præsenti vita pinguibus hæreditatis opulentæ, vel insignis fortunæ, vel dignitatum, Dominiorum, deliciarum, voluptatum, aliarumque prosperitatum temporalium bolis, juxta cordis sui votum impinguantur. Sed caveant sibi tales; nondum retraxit hamum piscator, ipsi hamum, quem una cum cibo deglutierant, intra fauces suas habent, nec tamen id advertunt, quod præcipuum & manifestum est æternæ reprobationis suæ indicium: *recordare, quia recepisti bona in vita tua;* sed quænam hinc nascitur consequentia; hæc cruciatum causa tota. Etenim in hac vita gaudere, ad ignem infernalem hominem condemnat: *sicut pisces capiuntur hamo*, inquit sapiens, & *sicut* Id. disc. 6. n. 5.

ut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo cum eis ex templo supervenerint interitus; aves lætæ enim prorsus hinc inde circumvolant; dum esca sub laqueo vel reti recondita sese nutriunt; pisces pariter festivi in aquis circumnatant, seque hamum una cum injecta aquis esca deglutisse ignorant, & tanto facilius ambo morti in prædam cadunt: Idem quoque multis mortalium accidit, qui in hac vita felicissime vivunt. quando enim se sibi in hoc mundo verum quemdam stabilivisse paradisum credunt, quando in prosperrimo humanæ felicitatis statu degunt, rota fortunæ protinus eversa circumvolvitur, Sol ad occasum vergit, ipsique ad infernum ex improviso aguntur præcipites.

§. XIV. MISCELLANEA.

Qualitas.

Gen. 4. I. CAin legitur primus ædificasse civitatem, sed non Abel, quia sancti non habent hic manentem civitatem, sed futuram inquirunt.

Sicilianus ap. Marchant. Tab. Past. lect. II. Semiramis Regina sepulchro suo inscribi jussit: Si quis Rex pecunia indiget, hoc monumentum diruat. Cum ergo Darius cupiditate pecuniæ allectus, sepulchrum aperiri jussisset, nihil nisi hæc verba scripta invenit: Nisi esses insatiabilis, sepulchrum mortuorum non attingeres.

Ib. lect. 9. III. Quod quidam de magnatibus cecinit, pariter omnibus avaris applicari potest:

Ib. lect. 12.
Cuncta trahunt ad se magnates aurea, sicut
magnetes ad se ferrea cuncta trahunt.

IV. Turoni, cum Rex Galliæ Ludovicus IX. culinam sub habitu nobilis communis intrasset & adolescentem veru vertentem quæsiisset, quantum lucraretur? audivit respondentem: Lucror tantum, quantum Rex ipse. Cumque Rex iterum quæreret: Quid ergo Rex lucratur? Iterum ille respondit: Victum & amictum, tantumdem & ego. Sed ille a Deo, ego vero ab eo, dum illi inservio. Quo responso Rex delectatus, eum postea ad honores evexit.

Horat. l. 1. ep. 1. V. Recte cecinit Horatius ironice:

O Cives, cives quærenda pecunia primum,
Virtus post nummos. Sic Janus summus ab imo
Perdocet, hæc recinunt Juvenes dictata, senesque.

Menand. apud Stobæum. VI. Nec minus vere & argute Menander cecinit:

Tantum dato,
Ipsos habebis vel ministrantes Deos.

S. Greg. in carm. de jus vita. VII. S. Gregorius Nazianzenus potentiam auri sic expressit.

Vinum afferebat quispiam omnia vincere,
At fœminam alter, tertius palmam dabat
Vero, dedissem ast robur ego quam maximum.
Auro, arbitratu cuncta quod regat suo.

Engelgr. in cœlo Emp. die 1. Bach. VIII. Alius sic eamdem potentiam expressit:

Audito nummo, quasi viso Principe summo,
Dissiliunt valvæ, nihil auditur, nisi salve.

IX. E contrario vero,

Qui caret argento, frustra utitur argumento.
Ibid. Pauperibus semper curia clausa Codris.

X. Ovidius quoque symbolam suam conferens breviter, sed recte, cecinit. *Ovid. l. 1. Fast.*

In pretio pretium nunc est, dat census honores.

XI. Fructum vero avaritiæ suppressæ sequentibus verbis pulchre expressit Horatius. *Horat. in Epist.*

Quod si
Frigida curarum fomenta relinquere posses,
Quo te cælestis sapientia duceret, ires.
Hoc studium summi semper tractemus, & imi.

XII. Imperator Trajanus thesaurum Principum lieni non male comparavit; ut etiam crescente liene reliqua membra tabescunt; sic crescente fisco (cujusvis avari divitiis) debilitantur facultates. *Sextus Aurelius in vita Julian.*

XIII. Augustus Imperator suos officiales spongias vocabat, quas, cum impletæ essent opibus, ipse exprimeret. *Fab. conc. 1. in Dom. 5. post Pent.*

Damnum.

XIV. Si pecuniam habes, inquit Seneca, necesse est, ut te ipsum, aut pecuniam vilem habeas. *Sen. Ep. 13.*

XV. Pecuniæ oportet imperare, non servire. Pecunia si uti scias, ancilla est, si nescias, domina. *Idem in Prov.*

XVI. Hortulanus quidam, cum prius omnem pecuniam in egenos distribuisset, postea autem seductus a diabolo congregare & parcere cœpisset, subito putrefacto pede omnem pecuniam in medicos erogare debuit. Unde, cum rogasset a Domino misericordiam, stetit Angelus noctu coram ipso, & dixit: ubi sunt nummi tui? ubi spes tua? & cum peteret veniam? Angelus tangens pedem sanavit. Vide fusius l. c. *Vita PP. l. 3. libel. 6. n. 21.*

XVII. Cum Sigismundo Imperatori quondam ex Hungaria quadraginta millia aureorum allata essent, ea de causa dormire non potuisset, mane is fortissimos militiæ duces ad se evocavit & his verbis allocutus est: Ecce crudelissimos hostes, ac tortores acerrimos, a quibus nulla mihi data requies, nullus oculis sopor. Ite proin, & eos ex gazis educite, & inter vos æqua sorte dividite. Illis deinde cum gaudio abeuntibus, ipse quoque gaudens dixit: Recessit a me tortor, qui me flagellavit: securius modo quiescam. Recte ergo S. Cyprianus dixit: Inter divitias trepidum solicitudo discruciat, nec intelligit miser, speciosa sibi esse supplicia. *Soliant l. 4. in Alphonso. S. Cypr. ep. 2. ad Donat.*

XVIII. Bernardus Pipini frater, Caroli Magni nepos, conjurationis reus, impetravit, ne sibi, quemadmodum reliquis ejusdem factionis, oculi stylo ferreo eruerentur, sed aurea pelvi solis radiis opposita, in eandem continenter fixam oculorum aciem intendens, ad fulgorem auri excæcatus est. Idem quoad internum oculum avari contingit. Hinc S. Ambrosius ait cæca est avaritia, non videt, quæ divinitatis sunt, sed cogitat, quæ cupiditatis. *Pontanus in Bellar. p. 2. c. 27. S. Ambr. l. 39.*

XIX. Mydas Rex Apolloniæ petiit ex magna avaritia, ut, quidquid tangeret, aurum fieret. Id vero cum obtinuisset, munus in ultionem conversum est, ut cibus & potus in auri naturam obrigesceret. Qua fabula pulchre avarorum stultitia & miseria significatur. *Ovid. lib. 11. Met.*

XX.

Petrarc. l. 1. Dial. 100. XX. Recte Petrarcha: Virtutum nutrix optima est paupertas, opulentia vitiorum. Multos pavidos, & imbelles, omnes tumidos ac superbum nullum penitus virum fortem fecere divitiæ. Qui thesaurum congregat, sibi, curas & invidiam, hostibus stimulos, furibus solicitudinem addidit.

Ib. lib. 2. XXI. Quidam pater, cum filio multas pecunias relinqueret, iste autem omnes in arcula servaret, nec ad utiles usus impenderet, abeunte quondam Romam filio, extractos saccos pecunia spoliavit, & iisdem magnificam domum instruxit, omniaque ad summum splendorem comparavit, saccosque arena iterum repletos antiquo loco reposuit. Quos cum filius rediens apertos arena plenos reperisset, & ideo apud patrem de furto questus fuisset, respondit pater, quid refert, o fili, apud te; arena ne, an pecunia pleni sint sacci, cum neutro modo utaris? ingeniose scilicet tenacitatem filii taxans.

§. XV. AXIOMATA.

Chilo Laced. Juvenal. Sat. 14. I. Lapis Lydius auri index, aurum hominum.
II. Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.
III. Avaro tam deest quod habet, quam quod non habet.
S. Hieron. ep. 103. IV. Et genus, & formam regina pecunia donat.
Seu, ut alii, pecuniæ obediunt omnia.
V. Nulla ditandi ratione potestas avaris.
Flor. p. 4. f. 381. Vos faciunt inopes, quam cumulatis, opes.
Male parta, male dilabuntur.

§. XIV. AUCTORES.

I. Bernardus Rosignolius l. 2. de discipl. c. 16.
II. Cassianus l. 7. de Instit. renunciat.
III. Ludovicus Granatensis in duce peccatorum lib. 2. c. 5. fol. 619.
IV. Jacobus Marchantius in horto Pastorum & Tuba Sacerdotali tract. 2.
V. Josephus Langius v. Avaritia, in Polyanthæa.
VI. Jacobus Alvarez to. 2. l. 1. p. 2. c. 7. & 8.
VII. Joannes Busæus in Panario v. Avaritia.
VIII. Petrus Canisius p. 3. de 7. vit. capital. §. 4.
IX. Thomas Stapletonus in Promptuario textu in Domin. 2. post Pent. & tex. 3. in Dom. 14. & text. 5. in Dom. 19. Item tex. 8. in Dom. Quinq.
X. Henricus Hengelgtav. in p. 2. Cæli Empyr. in Festo S. Matth.
XI. Matthias Faber conc. 1. in Domin. 8. post Pent. & conc. 4. in Dom. 16.
XII. Josephus Mansi in Bibl. Moral. tract. 8.

TITULUS XV.

BACCHANALIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Fab. conc. 2. in Quinq. I. SUnt tempus jejunium Quadragesimale antecedens, quo homines genio suo liberalius solent indulgere. Quorum originem Matthias Faber Ægyptiis adscribit, & ab his Orpheo magistro ad Græcos, inde ad Romanos, & tandem ex Italia trans Alpes in Germaniam translata, totum denique orbem pervasisse ait. Celebrabantur autem apud Romanos noctu a nudis fœminis ac viris, nisi quod circa caput & femoralia pampinis & uvarum racemis cingebantur. Sicque tumultuario invicem commixti cœtu, in sublime saltantes, variaque gesticulatione caput & brachia moventes, carmen inconditum Baccho cantabant, nec prius a saltatione cessabant, quam defatigati, & toto corpore vacillantes, aut in proximum sibi socium resupinarentur, aut in pavimentum velut fanatici & amentes proruerent.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. SEdit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. *Exod. 32. v. 6.*
II. Usquequo facies peccatorum sumitis. *Ps. 81. v. 2.*
III. In medio laqueorum ingrederis, & super dolentium arma ambulabis. *Eccl. 9. v. 20.*

Fuga.

IV. Videte, Fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes redimentes tempus, quoniam dies mali sunt (sicut enim dicitur mala esse domus, quæ malos habitatores habet, ita dicuntur dies mali, in quibus mala fiunt a malis hominibus, ait recte S. Remigius.) *Eph. 5. v. 15.*

V. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus, non in commessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, sed induimini Dominum Jesum Christum. *S. Remig. in eis. loc. Rom. 13. v. 12.*

VI. Tempus flendi, tempus ridendi: tempus plangendi & tempus saltandi. *Eccl. c. 3.*
VII. Risum reputavi errorem, & gaudio dixi: quid frustra deciperis. *Eccl. c. 2.*
VIII. Nolite jugum ducere cum infidelibus; quæ conventio Christi ad Belial: aut quæ pars fideli cum infideli? qui autem consensus templo cum idolo? *2 Cor. 6.*
IX. Ibunt in adinventionibus suis. *Psal. 80.*
X. Obsecro vos, Fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam Deo placentem rationabile obsequium vestrum, & nolite conformari huic sæculo. *Rom. c. 12.*

Damnum.

XI. Ecce ascendimus Jerosolymam & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis: tradetur enim gentibus & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. *Luc. 18.*
XII. Omnes, qui ad spectaculum processerant, trucidavit. *2 Mach. 5. 5.*
XIII. Descendit diabolus ad vos, habens iram magnam sciens, quoniam modicum tempus habet. *Apoc. c. 12.*
XIV. Adhuc carnes eorum erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuscemodi cibus; & ecce furor Domini concitatus est in populum, & percussit eum plaga magna nimis. *Num. c. 11.*

XV.

Luc. 11. v. 24. XV. Cum immundus spiritus exierit ab homine, perambulat per loca inacquosa (id est, voluptatibus carentia) quærens requiem & non inveniens dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam & ornatam. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.

Osee 2. v. 10. XVI. Et nunc revelabo stultitiam ejus in oculis amatorum ejus, & vir non eruet eam de manu mea. Et cessare faciam omne gaudium ejus, solemnitatem ejus.

Isaiæ 28. v. 7. XVII. Absorpti sunt a vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt judicium, omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu sordibusque, ita ut non esset ultra locus.

Num. 11. v. 33. XVIII. Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuscemodi cibus, & ecce furor Domini concitatus in populum percussit eum plaga magna nimis.

Ezech. 13. v. 19. XIX. Violabant me propter pugillum hordei & panis fragmentum, ut interficerent animas, quæ non moriuntur.

Prov. 7. v. 21. XX. Irretivit eum (Bacchus) multis sermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum. Statim eum sequitur quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciviens, & ignorans, quod ad vincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta jecur ejus.

§. III. EX S. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

Fuga.

S. Chrys. hom. 1. in Gen. I. SI Medici pharmaca dare volentes jubent interea temperanter agere, ne minus pharmaca operentur; multo magis jejunium suscepturos tenuitate victos mentem expurgare, & leviorem reddere oportet.

S. Basil. hom. 1. de laud. jejun. II. Athleta ante certamen exercetur, jejunator ad jejunandum temperantia præparatur, ne velut ulciscens veniat dies jejunii.

Ibid. III. Non est per temulentiam aditus ad jejunium; nec ad justitiam iter per fraudem; nec ad sobrietatem per lasciviam, nec per malitiam ad virtutem. Crapula & ebrietas ad lasciviam inducunt, ad jejunium frugalitas.

Idem h. 2. de jej. IV. Quis cras pudicam uxorem legitime ducturus, hodie scorta & concubinas inducat in ædes? aut quæ uxor legitima tale pateretur connubium?

Idem. V. Nullus servus hero suo reconciliari cupiens, hostem illius patronum adhibet. Ebrietas inimica est Deo. Itaque si cupis per confessionem reverti ad Deum, fuge temulentiam, ne magis etiam abs te Deum alienes.

S. Basil. Orat. 1. de jejun. VI. Heu, quid facis, o homo? nemo uxorem castam in matrimonium ducturus, pellices ac meretrices præassumit, secumque habitare facit; nam mulier honesta ferre non poterit, ut scorta una secum habitent. Noli igitur & tu, cum inedia corpus tuum macerare vis, ebrietatem prius introducere, ebrietatem, inquam, quæ nihil aliud est, quam publicum scortum, quam bacchans & furens mulier, ad omne genus turpitudinis prompta, ac parata.

S. Chrys. h. 5. Jeff. 48. VII. Quis est adeo doloris expers; ut non doleat, cum in ea, quæ ad diabolum pertinent plus studii conferri cernat? Atqui nulla spes veniæ nobis, vel excusationis reliqua esset, si vel æquale studium conferretur, cum autem etiam longe superet, quis nobis defensionis locus relinquitur? Quotidie nos invitant spectacula, nec ullus pigritatur, nullus est qui cunctetur, nullus est qui negotiorum occupationes obtendat, sed tanquam expediti, & omni cura soluti occurrunt omnes, non canitiem senex reveretur, non ardorem naturæ ac libidinis juvenis suspectum habet.

Damnum.

VIII. Est tempus hoc tempus descendendi de peccato in peccatum, & perducens ad infernum, & ideo dicitur: *Tenent tympanum, & citharam, & ducunt in bonis dies suos & in puncto ad infernum descendunt.* S. Vinc. Ferrer. f. 1. in Quinq.

IX. Spectacula etiam juxta nostram professionem opera sunt diaboli. Quomodo: o Christiane, spectacula post Baptismum sequeris, qui opus diaboli esse confiteris? Renunciasti semel diabolo, semel & spectaculis ejus; ac proinde necesse est, prudens & sciens, dum ad spectaculum remeas, ad diabolum te redire agnoscas. Salvian. lib. 6. de Provid.

X. Vide retia inextricabilia, quæ dæmon inimicus noster hoc tempore nobis tendit; vide fossas peccatorum, in quas tot homines cæco quidem modo præcipites agit: vide innumetabilium animarum prædam, quam hoc tempore sibi surripit. Quid plura? vide, inquam, quantum hodie Satanas triumphet, quomodo in hoc populo tuo regnet, & tyrannizet; idque non solum quoad plebejos toto anno vitæ vanitatis deditos, verum etiam persæpe quoad illos, qui alio anni tempore bonam habent animæ suæ custodiam, & mundo sapientes esse existimantur. S. Carol. Bor. Act. Mediol. p. 1151.

XI. Ubi citharæ & chori, ac plausus manuum, ibi virorum tenebræ & mulierum perditio, Angelorum tristitia, & diaboli festum. S. Ephr. to. 1. de abstin. a lud.

§. IV. EXEMPLA SACRA, ET CATHOLICA.

Fuga.

I. ROmanorum Senatus sacra aut sacrilegia potius ad extremum per totam Italiam abolevit, ita ut ne nomen quidem Bacchanalium audire amplius voluerit. S. Aug. l. 7. de Civ.

II. Regina Galliæ, uxor Ludovici XIII. post gravem morbum superatum, quindecim aureorum millia, quæ in larvarum tripudium destinaverat, voto, quod in extremis fecerat, exolvendo, in piam causam impendit, restitutæ vitæ pretium. Mancinus de pass. l. 9. p. 655.

III. S. Gertrudis, quia viderat Christum triduo Bacchanalium ad similitudinem languentis supra pectus suum recumbere, per totum illud tempus nihil aliud investigavit, quam ut orationibus, silentio, & cæteris afflictionibus pro emundatione mundanorum hominum insudaret. Quod obsequium quam gratum illi fuerit, ostendit illi per aliam visionem, quando eidem in throno gloriæ sedens cum S. Joanne Evangelista scribente apparuit, & L. 2. in fin 14. & 16.

cum

cum ipsa, quid S. Joannes scriberet, quæsisset, respondit, omnia opera & obsequia per hoc tempus bacchanalium ab hominibus sibi impensa eum scribere, ut ipse quidem (Christus) eis mensuram bonam post mortem reddat, postea vero cum hac charta etiam ad Patrem æternum eos ducat, & mensuram coagitatam & supereffluentem gratiæ ac gloriæ ipsis impetret.

Vita p. 4. c. 24. IV. S. Maria Magdalena de Pazzis sæpe noctu se proripiebat e lecto, & ibat ad SS. Sacramentum, ibique prostrata in terra amare deflebat Dei offensas, & petebat salutem animarum, præsertim bacchanalium tempore, quo Deus magis offenditur, quo & augebat pœnitentias & preces pro peccatoribus, aliasque moniales ad hoc excitabat.

Mansi disc. 13. n. 4. V. S. Catharina Senensis toto hoc durante bacchanalium tempore, pro majori parte noctis in profunda oratione absorpta erat; dato autem signo, quo aliæ sorores ad Matutinum decantandum accersebantur, ipsa licentiam sibi a Deo dari postulabat, ut per modicam quietem membra corporis nonnihil restaurare posset, hoc enim commodiori tempore fieri non posse credebat, quam illo tempore, & hora, quo multi diversorum ordinum religiosi, & religiosæ Deum psallendo in cordibus suis laudabant.

Chron. S. Franc. p. 3. l. 6. c. 25. VI. In Chronicis S. Francisci de quodam Patre F. Michaele de Barea magnæ sanctitatis viro legitur, quod tantam peccatorum, quæ hisce diebus libere committuntur, habuerit displicentiam, ut ad locum, ubi mulieres ad tripudia, & choreas instituendas congregatæ erant, accedens, unamquamque illarum seorsim his verbis fuerit obtestatus: Quod si mihi: O benedicta filia, promiseris, quod ex puro amore Dei illum per hæc tripudia, & alia hujus temporis peccata offendere nolis; vicissim sancte tibi polliceor, quod te toto hoc anno Deo per orationes specialissime recommendabo; hisque promissis, plurimas illarum a vanitatibus illis frequenter abstraxit. Accidit quoque, quod hisce diebus locum quemdam, qui caligarum dicitur, ubi varii profani lusus exercebantur, accedens, in medio ludentium tanto cum fervore indictorum ludorum detestationem prædicaverit, ut multos præsentium non solum pro illo anno, sed & pro aliis sequentibus a similibus lusibus sæcularibus deterruerit.

Vit. S. Ludov. VII. In vita S. Luduvinæ Virginis legitur, quod dum hæc pientissima Virgo, instar Jobi ulceribus pleni & afflicti, variis morbis excruciaretur, audito ingenti quodam dissolutorum hominum strepitu in plateis hoc bacchanalium tempore excitato, postquam de causa illius sibi adstantes domesticos interrogasset, eidem responsum fuerit, hosce clamores a nonnullis consuetis recreationibus operam dantibus excitari; quod ipsa audiens zelo reparandi honoris cælestis sponsi sui, qui illis profanis diebus conculcabatur, mota, eumdem sponsum suum enixe rogavit, ut pro diluendis profanorum istorum hominum offensis afflictum corpusculum suum novo quodam & vehementi morbi genere dignaretur exercere; & ecce subito gravissima quadam infirmitate correpta fuit, quæ acerrimos ei accersivit dolores, qui per totam Quadragesimam usque ad Pascha Resurrectionis sine ulla intermissione continuarunt.

VIII. S. Gertrudis, quia Sabbato bacchanalium tota in Deum absorpta, ab omni se applicatione exteriori sequestrabat, ideo Deus illam summa cum benignitate in sinum suum recepit; ubi tanta cælestium consolationum abundantia fruebatur, ut sibi plane videretur, quod simul cum Domino suo de omnibus cæli terræque Regnis libere disponere posset: Ad hæc cælestis ejus sponsus dixit ei: o dilecta mea tu hodie facta es protectrix mea, ita enim tibi persuasum & decretum esse scio; quod si sana esses, libenter pro me laboratura esses, ut securus efficerer ab iis injuriis, quibus hoc tempore specialissime offendor, ac proinde cum hodie passim ab omnibus repellar, ad te veni, ut meam in te quietem habeam. *Vit. l. 4. c. 18.*

IX. Eidem virgini Christus Redemptor noster in Dominica Quinquagesimæ eodem modo & forma apparuisse legitur, in qua flagellatus & inter duos lictores circumductus fuit, quorum unus spinis caput ejus cingere, & dolorosissime pungere videbatur: Cumque S. Virgo funestum hoc & lacrymabile spectaculum memoria sua circumferens, ad amarum fletum incitata, stagnantibus præ lacrymis oculis eum sciscitata fuisset, an aliquis hunc ejus dolorem mitigandi modus excogitari posset, Christus cælestis sponsus ejus ei respondit: Quod si quis amaram passionem meam devoto & amoris pleno corde ad mentem serio revocaverit, seque exinde in corde suo compungi sentiens, pro peccatoribus Deum precatus fuerit, is utique suavissimum afflicto cordi meo emplastrum conficiet, quo mediante dolor hic meus mitigari, & lenior ac tolerabilior fieri possit. *Ibid.*

Damnum.

X. Annales Ecclesiastici de Episcopo quodam referunt, quod is, quia Joannis nomine insignitus erat, in festo S. Joannis Evangelistæ, multas fœminas nobiles ad tripudiandum invitare consueverit, cumque ipse in medio illarum dieuchoreas velut choragos duxisset, repente cadens miserabili morte expiravit mortuus, non ut Episcopus, non ut Sacerdos, sed veluti histrio; mortuus non in atrio, sed in theatro; non in loco sacro, sed profano; non in Ecclesia, sed chorea. *Annales Eccl. Anno 1312. n. 31.*

XI. Cum Bacchi (qui Num. 25. Beelphegor nominatur) festum celebrarent, & cum filiabus Moab fornicarentur Israelitæ, præcepit Deus Moysi, ut tolleret cunctos Principes populi, & contra Solem in patibulis suspenderet, & præterea unusquisque occideret proximos suos, qui Beelphegor initiati sunt. *Num. 25.*

XII. Cum Populus Israeliticus sedisset manducare & bibere & surrexisset, ludere mandatum est Moysi, ut occidat unusquisque fratrem, & proximum, & amicum suum, sicque viginti tria millia hominum occisa sunt. *Exod. 32.*

XIII. Dum Carolus VI. Rex Galliæ in nuptiis nobilis cujusdam, leonis vestem & larvam cum aliis quinque assumpsisset, saltibusque jucunde, spectante tota aula, vacaret, *Fab. conc. 4. in Quinqu.*

Lu-

Ludovicus Aurelianensis Regis frater studio clarius videndi, correptam facem admovens, & regem, & socios ita accendit, ut quatuor misere statim perirent, unus in cellam properans, & aquæ vinoque se immergens servaretur, Rex ipse uxoris Biturigis caudata veste involutus difficulter ab interitu vindicaretur.

Ibid. XIV. In Germania anno 1570. cum Comites aliquot Hohenloenses Eberbardum consanguineum suum in arce Waldenberga visitassent, &, ut bacchanalium tempus invitabat, faunorum personis & vestibus assumptis spectaculum jucundum matronis facere voluissent, ex aleis, quibus hospites ad lusum incitabant, una in terram cecidit, quam dum puer personatus attollere conatur, funalis incautius adhibiti flammam concipit, cui, dum Eberhardus succurrere parar, etiam ipse, ac paulo post & socii juvare volentes flamma corripiuntur. Concurritur ergo ad labrum vicinum, quod Comes in hunc eventum aqua impleri jusserat, at illud jam exaruerat. Alius, qui vas plenum aqua attulerat, in ipso limine offendens concidit, aquamque effudit: alterius aquam ferentis cadus satiscens, auxilii desperatione calamitatem auxit. Sic ergo intra tres horas tres Comites misere exustulati perierunt.

Ib. conc. 5. XV. Quidam, ut tempore bacchanalium liberius insaniret, pictorem, qui faciem ei personatam pingeret, vocari jussit. Sed pictor aquis tantum coloratis eum illinebat potius; quam pingebat. Unde is personatum se putans, cum plurimas ineptias peregisset, omnium ludibrio se exposuit, & magno tandem cum dolore fraudem pictoris agnovit.

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

Exerc. in devot. antiq. c. 6. I. POliverius Manaræus, dum Laureti degens intelligeret, tempore bacchanalium comædiam publicam & infamem apparari, & frustra aliis mediis impedire conatus esset, orationem quadraginta horarum in Sacello Lauretano magnifice ad hunc finem adornato instituit, sicque omnes homines a comœdia abstraxit, atque ad celebritatem sacræ ædis attraxit.

Imago 1. sæc. l. 1. c. 2. II. Gandiæ pridie cinerum sex e nostris, vertice ac pedibus nudi, longo fune a cervicibus pendente, duo etiam flagellis terga cruentantes, cæteri cum cruce & calvaria in manibus, concionabundi celeberrimas urbis vias obivere.

Lit. an. Venet. 1653. III. Anno 1553. Bononiæ, feria quinta pinguiore, sodales prope quingenti facie horridi, quinque partitam aciem instruxere: præibant in primo agmine centum sub crucis vexillo, trabali cruce onusti. Secunda centuria mortis Calvarias portabat. Tertia sub extremi judicii signo processit. Quarta sub inferni labaro flammeis facibus, ardens & minax. Quintam beatorum cælestis Archistrategus ducebat. Quo spectaculo mire spectatores commoverunt, & ad pœnitentiam ac compunctionem incitarunt.

Imago sæc. lib. 3. IV. Anno 1640. sodales Parthenii primariæ congregationis assumptæ Virginis, ut feriis antecineralibus populum a profana licentia ad pietatem & devotionem avocarent, novem florenorum millia in extemporaneam tridui solemnitatem expenderunt. Nam molem centum viginti palmis altam, octoginta latam pulcherrimis statuis, imaginibus, historiis emblematibus ad stuporem exornarunt, & quatuor mille luminibus illustrarunt, ubi res divina solemnissime ab Archiepiscopo Rodiensi, præsentibus septemdecim Cardinalibus, & omnibus prope Romanæ curiæ prælatis, principumque oratoribus celebrata, magnoque populi concursu per totum triduum facta fuit.

§. VI. SIMILITUDINES.

Fuga.

I. SIcut morigeri filii, dum patrem a fratribus vehementer irritatum advertunt; diligenter cavent, ne aliquid committant; quo patrem amplius offendant; ita boni Christiani, dum tempore bacchanaliorum vident, patrem cælestem gravissimis peccatis ad justissimam iram concitatum, sedulo ab ulterioribus offensis abstinent, & potius pro se & fratribus placare piis obsequiis & precibus student. *Anonym.*

II. Sicut a quolibet magis acceptatur beneficium exhibitum in adversitate, quam in prosperitate; sic & ego (dicebat Christus ad S. Gertrudem) magis accepto fidelitatem illam quæ mihi hoc tempore (bacchanaliorum) exhibetur, quo mundus plus peccando me infestat. *L. 4. in fin. c. 16.*

III. Sicut mulier videns filios suos cum occisoribus patris sui fœdera pepigisse, ludere, convivari &c. subuculam viri sui sanguine conspersam profert, ut ea ostensa filios a consortio homicidarum abstineat; ita Ecclesia hoc tempore bacchanaliorum passionem Christi in Evangelio proponit, ut per ejus considerationem a peccatis absterreat homines. *Templ. sex. 1. Quinqu.*

IV. Sicut merito reprehendimus eos homines, qui equos conductitios, quando finis itineris appropinquat, tam improbe agitant, & vexant, ut ad longum tempus inutiles existant; ita non minus carpendi sunt, qui ita per bacchanalia gulæ & ebrietatis peccatis se onerant, ac gravant, ut postea ad quadragesimale jejunium ac pœnitentiam inhabiles existant. *Ibid.*

§. VII. MOTIVA.

I. *QUia bacchanalia sunt contra finem ab Ecclesia intentum*; uti Josephus Mansi ostendit, sic discurrens: Inter cæteros, qui in hunc mundum irrepserunt, errores, unus hic est, quod, quia paulo post in decursu Quadragesimæ, jejuniis mortificationi, pœnitentiæ & solitudini nobis vacandum est; ideo hoc tempus Quadragesimale jejunium immediate præcedens, recreationibus, ludis, spectaculis, choreis, comessationibus, aliisque similibus dissolutionibus, & vanitatibus jure merito transigendum esse censeatur. Hoc autem falsum est, quia in Dominica Septuagesimæ, in qua mundani bacchanalibus celebrandis se accingere solent, Sancta mater Ecclesia longe contrarium nos docet, dum ita canit: *circumdederunt me gemitus mortis &c.* Unde venerab. Ivo Carnotensis in sermone de septuagesima ita scribit: Sub typo universi tem- *Mansi tr. 9. disc. 1. n. 1.*

poris

poris commendati sunt nobis specialiter hi septuaginta dies, quibus recitatione lectionum & canticorum, casum humani generis recolimus, ut mortalitatis nostræ dolores attendentes quotidie doleamus. Unde in introitu hodiernæ Missæ, Sancta Ecclesia per lapsum primi parentis mortem sibi illatam esse, deplorat.

Idem disc. 2. n. 4. II. *Quia stulta est eorumdem bacchanalium celebratio, si peccatis sit conjuncta*; quid enim, inquit idem Auctor, de sapienti quodam viro diceres, qui se lavare & mundare volens, prius manus & faciem, ac totum corpus atramento totaliter defœdaret, utique rationis & judicii deliquium pati assereres. Et revera ita est; & ideo bacchanalia nos recto rationis usu destituunt, adeoque hoc tempore vere stultorum infinitus est numerus.

S. Chrys. hom. 6. in Matth. III. *Quia diabolicum inventum est*; uti S. Chrysostomus indicavit, dicens: Non est hoc eorum, qui ad æternum Regnum vocati sunt, quique sunt in cælesti illa civitate conscripti, non est spiritualia arma gestantium, quod certe proprium est diabolo militantium; ille enim est ille, qui etiam in artem jocos, ludosque digessit, ut per hæc ad se traheret milites Christi, virtutisque eorum nervos redderet molliores, propterea in urbibus etiam theatra construxit, & illos risuum ac turpium voluptatum incentores paravit, ut per illorum lucem universas prorsus urbes communi peste corrumperet.

§. VIII. MEDIA.

Ad illa eliminanda.

Vit. S. Carol. l. 7. c. 7. I. EXempla bona abstinentium; ita S. Carolus Borromæus suasit, dum dixit: quod exempla bonorum magnam in se efficaciam habeant, ut eos, qui totaliter depravati non sunt, ad ea imitanda invitent; ac proinde eo ipso, quo exercitia spiritualia hisce diebus tractabuntur a bonis, hoc saltem obtenturi sint, ut non omnino mali ad eadem sectanda facile se induci permittant.

Ibidem. II. *Prædicatio fervens, qua abusus bacchanalium perstringatur*; ut iterum idem Sanctus insinuavit dicens. Verbum Dei fœcundum semper fuit & fructuosum, ac proinde nequaquam convenit; ut hisce diebus, quibus mundus pravis suis exemplis prædicando, homines ad mala sectanda hortatur & invitat, ego a prædicando verbo Dei desistam. Tandem ait: eo tempore, quo multæ animæ ad interitum properare, divinæque iracundiæ flagella a populo provocari conspiciuntur, bonus & solicitus Episcopus ad placandum Deum, eumque ad compassionem erga peccatores promovendum, ad orationem & pœnitentiam una cum bonis confugere arcte obligatur. Hinc S. Chrysologus tam serio dehortatur; si quæ sunt viscera pietatis in nobis, si qua est in nobis contemplatio humanitatis, si qua nos habet fraternæ salutis affectio, abstrahamus eos, qui sic ad perditionem currunt, rapiuntur ad mortem, trahuntur ad tartara, festini sunt in gehennam.

S. Chrys. ser. 155.

S. Aug. in Ps. 50. III. *Oratio seria*, uti S. Augustinus monuit, dicens: deprecanda est misericordia Dei, ut donet intellectum ad ista damnanda, & effectum ad fugienda, & misericordiam ad dignoscenda.

S. Ambr. s. 11. IV. *Passionis Dominicæ consideratio*; quemadmodum S. Ambrosius monuit, inquiens: non corporalibus vinculis, ut Ulysses, ad arborem alligandus est animus, sed ad crucis signum spiritualibus nexibus vinciendus, ne lasciviarum moveatur illecebris cursumque naturæ detorqueat in periculum voluptatis. Quod ipsum etiam Origines confirmans dixit: certum est, quia ubi mors Christi animo circumfertur, non potest regnare peccatum; est enim tanta vis crucis Christi, ut, si illa ante oculos ponatur, nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, sed continuo ad ejus præsentiam totus ille peccati & carnis fugatur exercitus.

Orig. in c. 6. ad Rom.

Sylva Hist. t. 7. c. 1. n. 1. V. *Cælestium gaudiorum consideratio*, uti puella illa experta est, quæ choreis semper valde addicta fuerat, adeo ut alias frequentissime adire desideraret, si id ei a parentibus concessum fuisset; tandem hanc suam in choreas propensionem confessario manifestavit, qui illam interrogavit: quid si chorearum voluptas per integrum annum quotidie continuanda promitteretur, cum ea tamen conditione, ut unica tantum die ab illis adeundis abstinendo te mortificares, numquid hanc acceptares conditionem? Cui cum illa, omnino se hanc conditionem libenter admissuram esse respondisset, subjunxit Confessarius: Scito igitur, quod, si te hisce tripudiis, quæ in terris instituuntur, voluntarie ex mortificatione uno tantum die privaveris, perpetuis paradisi choreis semper & in æternum interesse & assistere poteris. Ad quod illa subintulit, quod si ita res habet, ut asseris, libentissime tripudiis terrenis in perpetuum renuntiabo; ac proinde Confessarius, ut illam choreas ac tripudia contemnere doceret, hortatus est, ut verba illa Jeremiæ frequenti meditatione intra se ruminaret: *Ornaberis tympanis tuis, & egredieris in choro ludentium*; item ut illa Davidis verba penes se ponderaret, dicentis: *Prævenerunt principes conjuncti psallentibus, in medio juvencularum tympanistriarum*; necnon verba illa ex hymno Virginum: *Quocumque pergis, virgines sequuntur, atque laudibus post te canentes cursitant, hymnosque dulces personant*; quæ dum hosce paradisi cantus melodicos, choreas, & gaudia seria meditatione aliquandiu in mente sua revolvisset, suam in brevi tempore animam prorsus immaculatam in cælum moriens transmisit.

§. IX. ASCETICA.

S. Aug. contra Faustum l. 2. c. 2. I. IN primis nosse debet asceta, *quomodo excusationibus bacchanalia inordinate celebrantium occurrere debeat*; quod videlicet illis, qui per Ecclesiæ permissiones dissolutiones bacchanales exercentes se tuentur, & defendunt, idem respondere possumus, quod S. Augustinus contra Faustum his verbis scribit: aliud est, quod sustinemus; aliud, quod præcipere jubemur; aliud, quod compellimur emendare præcipimus, & donec emendemus, tollerare compellimur.

II. Nosse debere, *quid de spectaculis & comæ-*

Seneca ep. 7. mædiis ludicris sentiendum sit; nempe quod nihil magis damnosum moribus sit, quam in spectaculis desidere; tunc enim facilius per voluptatem vitia subrepunt, ut Seneca recte notavit. Et consentiens Petrarcha, multum, inquit, mali auribus invehitur, sed multo magis oculis, illis quasi fenestris bipatentibus in animam mors irrumpit, nil potentius in memoriam descendit, quam quod visum subit, facile auditum prætervolat, conspectarum imagines rerum hærent etiam invitis, nec se tamen nisi volentibus ingerunt, perraro, & perocyus obituræ. Hinc Clemens Alexandrinus, prohibeantur, inquit, spectacula, quæ nequitia, verbisque obscœnis & vanis, temere profusis plena sunt; quod enim turpe factum non ostenditur in theatris? quod autem verbum imprudens non proferunt, qui risum movent scurræ & histriones? Qui autem ex vitio, quod in se est, delectationem aliquam perceperunt evidentes domi imagines imprimunt.

Petrarcha c. 10. de remed.

S. Clem. l. 3. Pæd. c. 11.

S. Car. p. 7. Act. Mediol. 7. III. Nosse debet, *quid de larvis sentiendum sit*; de quibus sensum suum S. Carolus Borromæus sequentibus verbis expressit: proscriptæ sunto in perpetuum omnes larvæ, per quas homines figuram, quam Deus illis indidit, non solum transformare, sed delere student; imo per quas aliqui in turpi illa stultitia eo usque progrediuntur, ut antiquas in bestias se transformandi, metamorphoses, æmulari videantur; sint etiam præter omnem alium respectum maledictæ & execrandæ larvæ, utpote antiquæ ruinæ nostræ, quam dæmon serpentis larva contectus nobis procuravit, nobis refricantes memoriam. Abominabiles larvæ, sub quibus hominibus verba inhonesta eloqui, & in gesta & acta impudicitiæ plena prorumpere, fas esse videtur, sceleratæ larvæ impugnatrices honestatis & pudicitiæ, gravitatis inimicæ, omnisque custodiæ: quam Christiani hominis anima intus forisque habere debet, extrema ruina.

S. Ambr. l. 3. de Virg. IV. Nosse debet, *quid de choreis judicandum sit*; idem videlicet, quod S. Ambrosius, & S. Franciscus Salesius judicarunt, quorum prior sic discurrit: ibi intuta verecundia, illecebra suspecta est, ubi comes deliciarum est extrema saltatio: Nemo, ut dixit quidam sæcularium Doctor, saltat sobrius, nisi qui insanit; quod si juxta sapientiam sæcularem saltationis author est aut temulentia, aut dementia, quid divinarum scripturarum cautum ducamus exemplis, cum Joannes prænuntius Christi saltatricis optione jugulatus, exemplo sit, plus nocuisse saltationis illecebram, quam sacrilegi furoris amentiam; posterior sic locutus est: choreæ & tripudia natura sua ex se indifferentia sunt: sed hoc exercitium communiter usurpatum, valde in partem mali propendet, & proinde periculi plenum est. Quia vero noctu, & in tenebris ac caligine plerumque instituuntur, hinc multa opera tenebrosa & vitiosa facile se insinuant in rem, quæ ex se ipsa mali admodum susceptibilis est. Illorum causa vigilatur in multam noctem, unde fit, ut matutinum crastini diei tempus postea depereat, & Deo quis & pietatis exercitiis vacare non possit. Verbo ut dicam, semper stultitia est, diem cum nocte, lucem cum tenebris, & opera sancta cum ineptiis commutare. Omnes, ad invidiam quodammodo & certatim, secum vanitatem ad tripudia ferunt: ipsa autem vanitas tam evidens est, ad pravos effectus, & periculosos & illaudabiles amores colligendos dispositio, ut hæc omnia facile sit e tripudiis oriri. Hoc tibi Philothea de choreis dico, quod de fungis medicorum filii. Nam ut hi fungos optimos nihil valere ajunt, sic ego dico, optima tripudia non admodum esse bona; si tamen fungis tibi vescendum sit, vide, ut bene præparentur, & condiantur; si aliqua ex causa, a qua te non facile queas excusare, tripudia te adire oporteat, vide ut tripudia tua bene sint condita, & præparata. At quomodo, petes, illa condiam? modestia, dignitate, & bona intentione. Comede parum, & raro, ajunt, Medici loquentes de fungis, nam quantumcumque bene cocti sunt, copia eorum venenum & virulenta est. Parum & raro tripudia, Philothea, aliter enim si feceris, periculo te exponens, ut eisdem affectum applices. Fungi, teste Plinio, cum spongiosi, & porosi sint, omnem, quæ sibi proxima est, infectionem & virulentiam facile attrahunt, ut si serpentibus vicini sint, illorum venenum ex vicinitate recipiant. Tripudia, choreæ, & id dignus tenebrosa & nocturna conventicula, plerumque vitia & peccata aliquo in loco dominantia (puta jurgia, invidias, irrisiones, & carnales vanosque amores) ad se attrahunt. Et sicuti hæc exercitia corporis illa exercentium poros aperiunt, ita etiam animi illorum: unde, si virulentus & pestilens aliquis serpens, verbum aliquod lascivum, aliquam ineptiam, & sermonem impudicum auribus tunc afflet; vel basiliscus quispiam impudicos intuitus, & amorosos oculorum nutus conjiciat, facili negotio animi occupantur, & intoxicantur. Unde merito Petrarcha dixit choream esse Veneris præludium, libidinum stimulum, laxamentum licentiæ, ubi liberæ manus, liberi oculi, liberæ voces. Pro quorum confirmatione proderit referre, quod in vita Jo. Baptistæ Vitelli de Fulginio refertur, quod scilicet, dum civitas Fulginiensis pro bacchanalibus solemniter celebrandis magnos sumptuososque apparatus faceret, ipse ad illa impedienda ferventem instituerit orationem, ad quam una cum ipso faciendam aliam quandam animam valde sanctam invitaverat, quæ, dum oraret, in spiritu elevata vidit in principio choreæ per aulam saltantia septem dæmoniorum capita, quæ tam viris, quam mulieribus, dictis tripudiis operam dantibus, omnigenas suggerebant malas cogitationes, quæ illos vel maxime a Deo elongare, & vitiis tenacius irretire poterant. Hi quoque dæmones in medio ipsorum spiritus rixarum & homicidiorum immiserant; at vero, quia inter hæc omnia tanto ferventius orationi insistebat, vidit, quod in eodem momento, quo choreæ inchoabantur, Angelus quidam de cælo descenderet, qui stricto gladio, quem in manibus gerebat, dæmones in fugam agebat, simulque tibicinum instrumenta minutim confringebat; unde corruen-

Salesius in Introduct. p. 3. c. 33.

Vit. l. 2. c. 9.

ruente theatro omnia in confusionem conversa fuerunt; ex quo facto dæmonem chorearum, & tripudiorum originem, authorem, & promotorem esse, clare satis colligitur.

§. X. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Luc. 18. v. 14. I. EX occasione thematis: *Domine, ut videam*: potest ostendi fraus dæmonis, qua hoc tempore decipere solet; eum in finem narrari potest historia supra §. 4. indicata de pictore, qui personam affingere vultui jussus, non nisi aqua colorata falsas lineas duxit. Huic ergo pictori similis diabolus dicatur, qui & ipse falsas lineas ducit, id est, falsa axiomata & principia hoc tempore dictat, qualia sunt. 1. Nemo nos agnoscit. 2. Hoc tempore omnia licent. 3. In Quadragesima velut tempore pœnitentiæ omnia peccata facile expiari possunt: Quorum proin dogmatum falsitas paulo fusius ostendatur.

Ibid. II. Ex occasione thematis: *Ecce ascendimus Jerosolymam & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis*. Potest ostendi, quomodo passio Christi hoc tempore renovetur. Et 1. quidem, quomodo agonia renovetur, offerendo illi calicem amarum, per immoderatas compotationes. 2. Quomodo iterum flagelletur per denudationes corporum, & vitia luxuriæ. 3. Quomodo coronetur per assumptionem larvarum hominibus illudendo. 4. Quomodo crux gravis ei per peccatorum hoc tempore commissorum onus imponatur. 5. Quomodo omnino crucifigatur contrahendo consuetudinem in istis peccatis, & emendationem sibi ac pœnitentiam quasi impossibilem efficiendo introducatur: proin Christus illi S. Bernardi verbis auditores alloquens: S. Bern. in quod. serm. Nonne satis propter te vulneratus sum? numquid pro iniquitate tua afflictus sum, cur addis afflictionem afflicto? magis aggravant me vulnera peccati tui, quam vulnera corporis mei. Pro qua materia videri potest Henricus Engelgrav. in Cælo Empyreo.

III. Ex occasione thematis: *Stultorum infinitus est numerus*: potest dicere concionator infinitum quidem esse numerum stultorum larvatorum per plateas discurrentium, sed multo majorem esse numerum occultorum stultorum, qui, cum videantur sapientes, revera tamen stultissimi sint, quorum proin aliquos breviter se producturum, larvasque detracturum, ut vel pudore obruti deinceps a stultitia abstineant. Fingatur ergo sapientem quemdam audivisse de quodam loco & urbe, quod stultis abundet, proinde illico suscepisse, ut sapientia sua illos corrigere & erudire posset, 1. autem obvium habuisse nuntium vehementer festinantem, sed, cum quæsitus fuisset, quo tenderet? respondentem, se non quæsivisse, quo ire debeat? rediturum itaque & quæsiturum. Per hunc nuntium dicat significari eos Christianos, qui magnum ætatis spatium in hoc mundo confecerunt, nec tamen unquam indagarunt, cur creati sint? cur in hunc mundum missi: Ostendatur proin, quomodo hanc stultitiam corrigere debeant, id quod in posterioribus quoque stultis observandum. 2. Obvium habuisse adolescentem generoso & petulanti equo insidentem, & sarcinam gravem propriis humeris portantem, qui quæsitus, cur non equi tergo sarcinam imponat? respondit, timere se, ne equus nimirum prægravetur. Significat eos, qui, ne corpus, velut equum animæ castigare, aut appetitas delicias negare illi cogantur, animæ sarcinam peccati imponere non verentur, non considerantes, quod hoc onus nihilominus & corpus premat, & omnino in infernum depressurum sit. 3. Obvios habuisse juvenes per avia & devia in curru vectos, & cum curru perpetuo eversos; quos, cum accedens advertisset, cæcum aurigam habere, & causam, hujus cæci electi quæsiisset, responderunt, se ideo eum elegisse, ut liberius per avia & devia vehi possent (quod ipsos summe delectaret) etsi vero hoc modo sæpe cum curru caderent, & vulnera gravia acciperent, habere tamen se bonos chirurgos, qui curarent. Significant eos, qui memoriam præsentiæ Dei deponunt, ut liberius viam mandatorum declinent; vulnera peccati vero non curant, eo quod confessarios sufficientes habeant. 4. Obvium habuisse Gigantem, tenui filo a formosa & tenella muliercula ad carnificem tractum, qui quæsitus, cur non abrumperet filum, & se a periculo mortis liberaret; respondit: non possum. Significat eos, qui a voluptate ad interitum trahuntur, & ad eamdem repellendam excitati respondent, se filum consuetudinis rumpere non posse. 5. Urbem ipsam ingressum, vidisse muros destructos, cujus destructionis causam cum quæsiisset, responsum est, id factum jussu magistratus, eo quod difficile nimis esset muros conservare. Magistratum autem hunc constare centum senatoribus, & hanc consuetudinem habere, ut, quod ultimus & maxime juvenis senator faciendum diceret, hoc ratum, licet omnes reliqui contradicerent, habeatur. Significant, qui mandata Dei gravia nimis æstimantes, violando destruunt, eo quod amor proprius, nequicquam Deo, Sanctis, ratione contrarium, suadentibus, sic suaserit. 6. Ulterius progressum vidisse duos cum oblonga trabe domum ingredi volentes, sed quia nullus alteri præcessionis honorem concedere volebat, ab eadem exclusos. Significat eos, qui ex ambitione primatum ubique affectantes, malunt cælo excludi, quam alteri cedere. 7. Ingressum hospitium vidisse famulos & Ancillas splendidissime vestitos & pastos; hospitem ipsum cum uxore laceris vestibus indutum, & vix mucido pane refectum. Significat eos, qui omnem curam in ornandum & recreandum corpus impendunt, nulla animæ ratione habita. 8. Cum hospite cellam ingressum vidisse cellarium in terra jacentem, & aspicientem, quomodo vinum nobilissimum aperto epistomio in terram effluat, & ridentem eos, qui ad claudendum epistomium hortabantur. Significat eos, qui tempus nobilissimum sine fructu perire sinunt, frustra admoniti, ut modico labore illud conservare studeant. 9. Urbe egressum vidisse imaginem fœdissimam, & membris sine omni proportione pictis constantem, ante ædes pictoris prostare: ubi, cum quæreret, qua-

qualis pictor ibi habitaret? responsum est esse hujus propositi, ut in pingendis imaginibus non artis suæ dictamina, sed vulgi judicium sequatur; hinc ob diversitatem judiciorum tam fœdas imagines prodire. Significat eos, qui hominibus placere cupientes, illorum potius judicio, quam rationis dictamini, & Sanctorum Christique exemplis actiones suas conformare student. 10. Macellum prætergressum vidisse lanionem cultro sibi digitum abscindentem, causamque quæsitum respondisse, accepisse se ex casu fortuito modicum vulnus in digito, ideoque ut justiorem habeat causam chirurgum vocandi, voluisse omnino digitum abscindere. Significat eos, qui commisso uno peccato, plura admittunt, ut copiosiorem habeant confessionis materiam, & eadem opera singula confiteantur. 11. Ulterius progressum vidisse duos sibi ultro pedes porrigentes & gladio abscindentes, & cum causam facti quærerentur, respondentes, pro Philippi lucro ortum inter illos certamen esse, quis meliorem gladium haberet? & ideo in pedum abscissione probare eos voluisse. Significat eos, qui ut suas & militum suorum vires, animosque ostendant, bella suscipere, & plurima, utilissimaque membra a Republica abscindere non verentur. 12. Denique vidisse turbam cum magno furore tela in aere recta sursum jacientem, iterumque in sua capita non sine gravi læsione recipientem, eo quod de Sole, qui æstu fruges impedivisset, vindicare se voluerint. Significat eos, qui ob infortunia exorta de Deo per blasphemias & maledicta, & murmurationes ulcisci se volunt, faciuntque, ut omnia hæc tela iterum in capita eorum recidentia, duplicatum damnum inferant.

Nota ex his stultitiis tres conciones fieri posse, ita ut in prima stulti, quos ante urbem: in secunda, quos intra urbem: in tertia, quos urbe egressus invenerit, explicentur.

Cant. 2. v. 5. IV. Ex occasione thematis: *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo*: narrari potest, quod S. Gertrudis, ut supra §. 4. dictum est, viderit Christum tempore baccanaliorum ad similitudinem languentis & infirmi super ipsius pectus recumbere; quo viso significare videtur voluisse, quod hoc tempore cupiat a dilectis suis amicis velut infirmus tractari. Et 1. quidem medicina confessionis salutaris accipere. 2. Cibo gratissimo sui SS. Corporis refici. 3. Blandissimo alloquio orationis ferventis recreari. 4. In lectulo mollissimo contriti, & in omne Dei beneplacitum resignati animi collocari. Quæ omnia paulo fusius explicari possunt, simul ostendendo, quam grata Christo hæc obsequia sint futura.

Luca 18. v. 41. V. Ex occasione thematis: *Domine, ut videam*, dici potest, recte hoc tempore Evangelium hoc de cœco curato legi, quia nihil magis nunc necessarium est, quam ut homines videant, 1. quidem *vanitatem* gaudiorum, quæ sectantur, & de quibus olim cum Salomone dicent: Vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub Sole. *Eccles. 2. v. 11.* Ita vanitatem agnovit fructuose, qui cum post diem totum inter epulas aliaque gaudia traductum, noctu nihil aliud sibi, quam oneratum corpus & animam, relictam adverteret, respuit, & Religionem ingressus, meliora & veriora gaudia quærere statuit. 2. *Stultitiam* quæ tunc committitur, dum omni licentiæ frænum permittitur, ut postea pœnitentia agatur; quis enim seipsum fœdat, aut vulnerat propterea, ut occasionem habeat se lavandi, aut curari possit? 3. *Infelicitatem* ob damna secuta in opibus, fama, pace, virtutibus, meritis, gratia, & gloria, ut merito quidam dixerit, ejusmodi voluptates similes esse pomo a Fenella Regina præparato, quod qui tangebat, a telis erumpentibus petebatur, & occidebatur.

§. XI. ALII CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Fuga.

1. Memorabile factum est, quod a pluribus classicis & authenticis scriptoribus, nominatim vero a S. Bernardino de Senis refertur. *3. Reg. 3. Ser. 41. ar. 2. c. 4.* Hic enim postquam quæsisset; Vis nosse hanc distinctionem filiorum Dei, & diaboli? Mox subdit: audi exemplum. Vir quidam uxorem cum tribus filiis habebat, quos veros, & legitimos filios suos esse hactenus semper existimabat, donec tandem aliquando conjux ejus adultera suam erga maritum bilem emovere volens, aperte diceret, quod ex tribus illis filiis, quos maritus suos esse hactenus crediderat, duos ex habito cum aliis viris commercio genuisset; cumque maritus eam instanter, uter ex tribus illis verus suus & naturalis filius esset, interrogasset, illa hanc ei notitiam dare pertinaciter renuit, & paulo post absque eo, quod filium legitimum manifestaret, mortua fuit, maritus vero paulo post etiam infirmatus testamentum condidit, in quo illum hæredem suum futurum esse declaravit, qui ex tribus illis verus, legitimus & naturalis filius esse probaretur, absque specifica illius nominatione: Post mortem vero hujus singuli hæreditatem tamquam veri filii adire contendentes ad judicem concurrerunt, qui ad imitationem Regis Salomonis, ad discernendum, uter illorum verus filius esset; hoc medium excogitavit: Præcepit enim eorum Patrem ad arborem alligari, & quod quilibet eorum fratrum sagitta impeteret patrem; ut noscere posset ex jactu, quis verus filius ejus esset; fuit forte memor iste prudentiæ Salomonis 3. Reg. 3. de meretricibus coram eo contendentibus, tam mirabiliter ex vinculo amoris naturalis veritatem conjecturantis, & justissime judicantis. Primus illorum fratrum sagittam jacit rectissime, quantum sapuit, in cadaver patris defuncti; Secundus toto conamine nititur superare primum; cum ad tertium pervenitur, concutiuntur viscera ejus, titubare incepit animus ejus, & contremuit, negat natura filii vulnerare propriam carnem patris, horret facinus, patet vulnus, stupet spiritus, & demum ipsius naturæ vinculo tractus, prælegit potius pro hæreditate patris naturalem dilectionem, quam ejus substantiam temporalem, atque judici: Date hæreditatem, cui dare licet quia potius eligo eam amittere, quam meum licet mortuum

tuum vulnerare Patrem. Nescitur rei veritas, palam fit per naturam, quod absconditum erat per culpam, manifestatur hic esse filius verus, & tota hæreditas ejus in manibus relaxatur. Enim vero quis nostrum est, qui non videat, Salvatorem nostrum hisce diebus vehementius, quam alias lamentari posse de fidelibus suis dicendo: *Posuerunt me quasi signum ad sagittam.* Etenim corpus & sanguis Christi in trunco crucis publice expositus esse cernitur. Sancta quoque mater Ecclesia eos, qui veri filii, & ad cælestem hæreditatem adeundam prædestinati sint, explorare nititur. Quotquot igitur hisce diebus gaudiis & recreationibus suis ex Dei amore se privant, hi veri fideles sunt. E contra vero: *ecce peccatores paraverunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent*, quia qui hisce diebus appetitibus suis inordinatis omnem libertatem indulgent, qui peccatorum suorum jacula sine ullo filiali respectu, aut reverentia in pectus Christi figunt, hi infallibile in se signum edunt, e quo agnosci possit, quod filii sint adulteri & spurii; Non sic anima illa electa fecit de qua dicitur; *Arcum conteret, & confringet arma.* Hi igitur cæli veri declarabuntur hæredes.

Mansi di- II. Si pictor aliquis virum doloribus plenum
sc. 18. n. 8. delineare volens, caput illius exprimeret, spinis & tribulis undequaque cinctum, cujus capilli livido sanguine rigentes, oculi profundati, vultus pallidus, & sputis defœdatus ac lividus esset, collum veræ eboris instar candidum, ac cætera totius corporis membra veste pretiosissima auro & gemmis distincta amicta depingeret, ipsum vero citharam intra manus illius depictam plectro tangentem, & hilari voce cantantem exprimeret, numquid pictoris illius stoliditati & imprudentiæ indignareris? Numquid illum pictorem amentem & delirum esse diceres? utique sic de illo arbitrareris; sed audi, quid Apostolus de nobis Christianis dicat: Imprimis de Christo asserit: *Ipse est caput corporis Ecclesiæ*, sed quænam sunt huic capiti subordinata membra? Nos Christiani membra illius sumus: *An nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi?* Quænam igitur est illa stoliditas nostra, quod, cum sancta mater Ecclesia, Christum caput nostrum nobis exhibeat sanguine, & lacrymis manantem, cum clamore valido, & crudeliter flagellatum, spinis circumdatum, & felle potatum, nos stolidi homines, aliud nihil, quam voluptates, convivia & gaudia requiramus & cogitemus?

III. Deus olim serpentem æneum, qui Christi Crucifixi figura fuit, in palo quodam erigi jussit, ut omnes, qui ex serpentinis morsibus accensi & intoxicati erant, ex hujus ænei serpentis aspectu sanarentur. Serpentes infernales hoc tempore vel maxime igniti, in nostram perniciem venenum suum certatim evomere contendunt, lasciviam nimirum, gulam prophanitatem larvarum, & similes alias carnalis hominis dissolutiones: quonam vero remedio id obtinebimus, ut ab horum serpentum morsibus venenum prorsus nullum contrahamus, aut contractum protinus in nobis curetur? S. Bernardus ait: Si tentationum sentis aculeos, exaltatum serpentem æneum intuere, & fuge non tam vulnera, quam ubera crucifixi. S. Bern. ep. 25.

IV. De insigni Dei servo Joanne Baptista de Fulginio, implacabili illo Bacchanalium hoste, refertur, quod, cum quidam e germanis fratribus suis his diebus mortuus fuisset, ipse se lætum esse ostenderit, ea præcipue de causa, ut cadaver illius publice expositum, multis frænum illis diebus injiceret, quo a peccatis coercerentur: sperabat enim, quod per hoc spectaculum, si non plures, saltem aliquem a peccato aliquo veniali deterrere posset. Sed quænam est proportio inter hominem aliquem naturali morte extinctum, & inter filium Dei propter peccata nostra in crucis infami ligno suspensum? Fratres, exclamabat S. Augustinus, ut a peccato sanemur Christum Crucifixum intueamur. Mansi l.c.

Turpitudo.

V. Si miles aliquis crastino die cum valido quodam & exercitato inimico suo in duello confligaturus, hodie eidem arma in manus consignaret, quibuscum adversus ipsum valide decertare posset, quid id ipsum videns de eo diceres? Omnibus nobis evidenter & clare satis constat, corpus nostrum intra paucos dies jejunio esse macerandum, ut tanto magis efficiatur spiritui subjectum, cur igitur tanta cum industria efficere satagimus, ut spiritui caro prævaleat? Dictio illa, *Carnevale*, quæ Italice idem, quod Baccanalia significat, secundum suam Etymologiam idem significare videtur, quod, *Caro prævaleat*: quod nimirum idem est, ac nos inimico nostro arma subministremus, adeoque directe operemur contra consilium Apostoli dicentis: *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus, sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato.* Porro convivia, ebrietates, voluptates, & aliæ Bacchanalium dissolutiones arma sunt, quibuscum caro & corpus nostrum adversus spiritum dimicabit. Mansi dis. 1. n. 7.

VI. S. Augustinus bacchanalium gaudia vocare solitus est diaboli sacramenta, quia sicut Sacramenta a Christo instituta sunt ad sanctificandas animas, ita sacramenta diaboli contrarium operantur effectum, siquidem eo solum tendunt, ut perdant animas, easque gratia & amicitia Dei privent, per voluptates ab ipso excogitatas, ut conscientias indissolubilibus peccatorum nodis illaqueare possit. Sacramenta, in quantum sacrificia, iram Dei placant; at vero dæmonis sacramenta, qualia sunt bacchanalia, eandem semper magis irritant; Sacramenta Christi S. Augustinus portas Paradisi appellat, sine quibus ad vitam, quæ vera est vita, non intratur: At vero hæc dæmonis Secramenta scopuli quidam sunt procurantes nobis præcipitium inferni, cujusmodi sunt larvæ, comediæ, spectacula profana, scurrilitates impudicæ, tripudia, choreæ, crapulæ, ebrietates, & quævis aliæ bacchanalium turpitudines. S. Aug. tr. 1. in 1. c. 2. S. Aug. tr. 110. in Joan.

VII. Quæstio est moralis, quare in Dominica Quinquagesimæ Sancta Mater Ecclesia facit S. Vinc. Ferrer. ser. 1. in Dom. Quinqu.

cit mentionem de Christi passione, cum dicat sapiens: *Omnia tempus habent, tempus flendi &c.* Omne negotium ipsius opportunitatem habet, cum ergo hodie sit tempus lætitiæ & exultationis, quare fit mentio de Christi passione, quæ est flebilis & tristis? Respondetque hic vir sanctus sequentibus verbis? Respondeo, quod sancta mater Ecclesia a Spiritu Sancto gubernata & recta, sciens excessum & gulositatem filiorum suorum, quam faciunt his tribus diebus in comedendo, & bibendo, ideo cogitavit ponere coram filiis Christi passionem, ut fideles restringantur a gulositate, considerantes, quantum constitit peccatum gulæ primorum parentum, non gallinarum & perdicum, sed unius pomi fructus, esu commissum, quod filius Dei habuit suspendi in patibulo crucis. Et quidem, quod S. hic Prædicator de gula dixit, nos quoque aliis dissolutionibus & turpitudinibus bacchanalibus applicare possumus.

Damnum.

VIII. Quærunt nonnulli, cur inter tot arborum & plantarum genera ficus potissimum ab illo Deo, qui præ cunctis aliis virtutibus de mansuetudine gloriatur, dicens: *Discite a me quia mitis sum*: maledictionem accepit, cur non potius pinus, vel ulmus, aut alia quædam arbor inutilis hoc maledictionis fulmine percussa fuit? Idque eo præcipue tempore, quod fructibus pariendis nequaquam a natura destinatum erat, (non enim erat tempus ficorum) solvit hanc difficultatem S. Bonaventura dicens: Per fici arborem potest intelligi homo deditus dulcedini mundanæ, qui dicitur esse secus viam, id est, in via carnis, non in via spiritus. Per hanc vero viam homo bacchanalium tempore dici potest incedere, ac proinde mirum non est, si Dei super se provocat maledictionem.

S. Bon. se. 1. in Dom. 7. post Pent.

IX. Cum Archias Thebarum tyrannus de quodam in numeroso amicorum se recreantium, & dulciter conversantium agmine constitutus, lætus, festivus & hilaris assisteret, littera quædam ad eum delata est, in qua ipse secreto monebatur; multos in ipsius necem conjuratos hostes eodem in loco ipsi machinari mortem, ac proinde necessum ei esse, ut ab eorum insidiis se caute subduceret; cumque litterarum bajulus instanter, litteras ut aperiret, illarumque seriem attente perlegeret, sollicitaret, is nihilominus earum lectionem usque & usque distulit; cumque ulterius litteras illas arduum illi significare negotium, ac proinde in mora lectionis magnum subesse periculum, moneretur; Tyrannus respondit; Seria in crastinum; sed gravi mulctatu moram hanc luere coactus fuit; Siquidem mox, ut ab amicis digressus fuit, violenta hostium suorum manu protinus interemptus occubuit. Quot sunt, qui hisce diebus internas a Deo inspirationes accipiunt, a Prædicatoribus enixe rogantur, monentur ex libris lectione spiritualium, nec non ab optimis timoratorum hominum exemplis, ut hisce diebus a mundi universali vanitate se subducant, qui tamen, tempus adhuc sufficiens superesse, respondent, quo in immineonte Quadragesimali tempore se ab iis subtrahere, & bona operari possint; nunc tempus esse, ut pro communi hominum aliorum more genialiter vivant, quos tamen Deus in Quadragesima justo suo judicio a mortali quadam infirmitate corripi, vel occasione insolentiarum illius temporis inimicitiæ alicujus gravissimum subire periculum, vel per crapulam suam totaliter perdere valetudinem, taliaque experiri discrimina permittet, ob quæ tota vita sua suspirare, & gemere cogantur.

Manst. dis. 9. n. 4.

X. Sardonica herba hanc proprietatem habet, quod tales in illam degustantem spasmos causet, ut moriens os suum eo modo aperiat, & expandat, ut omnibus ridere videatur; quot sunt hisce diebus, qui ex hac herba degustarunt, id est, certi peccati cujusdam, vel dissolutionis venenum absorbuerunt, qui tametsi modo rideant, & jucundi ac hilares existant, attamen intra breve tempus se mulctandos ac puniendos esse pertimescunt, aut vero culpæ illius mortalis, quæ illos æternæ mortis reos effecit, gravem interius puncturam, & remorsum sentiunt.

Idem dis. 12. n. 7.

XI. In Annalibus Ecclesiasticis refert Baronius, quod, dum Gentiles in urbe Neocæsariensi profano cuidam festo celebrando insisterent, ingens quædam hominum in confinibus habitantium multitudo eo confluxerit, adeo ut, dum unus alteri præ nimia populi confluentis densitate cedere vix posset, dæmonem, cujus solemnitates agebantur, supplices interpellarint, ut largiorem illis, commodioremque locum indulgeret, alta voce clamantes: Jupiter fac nobis locum. Quod cum S. Gregorio Thaumaturgo innotuisset, subito ad eos misit, qui illis futurum esse nomine ejus prædicerent, quod post modicum tempus largiorem & capaciorem locum essent habituri, imo voto & desiderio ipsorum longe ampliorem. Unde eodemmet die pestilentialis quædam illis est immissa mortalitas, quæ cantus ipsorum in planctus subito convertit, tantus enim ex eadem lue morientium numerus fuit, ut vivi mortuis sepeliendis minime sufficerent, nam quotidie terribilis coram eis figuram se spectandam præbuit, domus autem, ad quas propius, accedebat figura ista, sine ullo remedio aut juvamine subito exanimabantur ab incolentibus illas; Tandem vero ideo supplicium istud sibi a Deo immissum fuisse animadvertentes, quia dæmonem invocaverant, ad Thaumaturgum accurrerunt, qui flagellum istud orationum suarum efficacia protinus amovit, eosque ad Christianam Religionem integerrime perduxit.

Baron. ann. 256. n. 2.

XII. Surius in vita S. Eligii refert, quod, dum populo suo die quadam prædicans eidem, ut a saltibus & tripudiis, cunctisque aliis prophanitatibus, a dæmone ad præcipitandas in infernum animas adinventis, abstineret, persuadere conaretur, quidam ex eis Episcopum se ipsorum petulanti levitati opponentem diutius sustinere non valentes, de inferenda ei nece inter se deliberarunt. Quod cum sanctus hic Præsul Martyrii patiendi cupidus audisset, cum uno tantum Diacono & duobus

Surius 1. Decembr.

Clericis ad eam se civitatis partem, ubi hi morabantur, contulit, & medium furibundæ multitudinis pertransiens, in locum quemdam sublimiorem & elevatum ascendit, indeque contra choreas, & tripudia mira cum energia prædicans vanitates dæmonis instrumentum & inventiones esse dixit: e contra vero furens plebecula variis eum convitiis & injuriis afficiens, mortem ei, nisi desisteret, comminabatur, aperte protestando, quod his se consuetis recreationibus & ludis nequaquam paterentur privari. Quare sanctus hic vir ovium suarum emendationem & resipiscentiam vehementer desiderans, Deum enixe rogat, ut ad salvandas ipsorum animas dæmones ipsorum corpora obsidere & ingredi permitteret, & subito quinquaginta ex illis, qui contra eum conjuraverant, a dæmone fuerunt obsessi, qui omnes furiose salire & saltare cœperunt, non obstante, quod aliis flexis coram S. Episcopo genibus in terram provoluti eum supplices rogarint, ut pro infelici illa hominum obsessorum multitudine suas apud Deum preces & orationes interponeret, quibus ipse respondit, admiranda potius & laudanda ab ipsis esse justa Dei judicia, qui in reos justis beneque pro meritis suppliciis ad aliorum exemplum & correctionem animadverteret: Ad tempus illi traditi sunt, quos amant; sentiant magistros suos, quos colunt; Unde hi per obsessi annum integrum choreas & tripudia sua continuarunt, in cujus fine, recurrente die, quo saltare cœperant, eosdem aquæ benedictæ aspersione absolvit, & a tripudiis abire jussit.

§. XII. MISCELLANEA.

Rasquinck in sua rel. I. MAchometanus quidam Legatus ad Christianos missus, cum quæsitum ex eo fuisset, quid apud eos notatu dignum vidisset? respondit, nihil sibi mirabilius visum, quam quod certo tempore per integrum triduum (bacchanalia intelligebat) omnes propemodum insanirent, & quarto die, modica quantitate cineris capiti imposita ad se redirent.

Seneca ep. 18. II. Quod olim Seneca suis dixit, hoc Christianis non male accommodatur. His, inquit, maxime diebus animo imperandum est, ut tunc voluptatibus solus abstineat, cum in illas omnis turba procubuit. Certissimum argumentum fortitudinis suæ capit, si ad blanda, & ad luxuriam trahentia nec it, nec abducitur. Hoc multo fortius est, ebrio ac vomitante populo siccum ac sobrium esse: eadem, sed non eodem modo facere. Licet enim sine luxuria agere festum diem.

S. Chrysol. s. 155. III. Nec minus huic tempori quadrant illa S. Chrysologi verba: Erras homo, non sunt hæc ludicra, sed crimina. Quis de impietate ludit? de sacrilegio quis jocatur? piaculum quis dicit risum? satis se decipit, qui sic sentit. Qui jocari voluerit cum diabolo, non potest gaudere cum Christo. Nemo cum diabolo jocatur impune.

Bellarm. c. 20. Dom. IV. Olim, inquit Bellarminus, hoc festum simplex erat, quia homines simpliciter sine larvis ac choreis moderate & Christiane lætabantur; post brevi evasit semiduplex, & sic tandem crevit, ut etiam duplex primæ classis evaserit, & cum octava celebretur.

V. Olim Polyphemo Ulysses titione ardente unum, quem in fonte habebat, oculum extinxit: nunc Bacchus thyrso suo rationis lumen hominibus adimit tempore bacchanaliorum. *Virg. l. 3. Æneid.*

VI. Sapienter Seneca, magna pars sanitatis est, inquit, hortatores insaniæ reliquisse. Hoc ut esse verum scias, aspice, quanto aliter unusquisque sibi, aliter populo vivat. Nemo oculis suis lautus est, nec paucorum quidem, & familiarium, sed apparatum vitiorum suorum pro modo turbæ spectantis expandit. Itaque irritamentum est omnium, in quæ insanimus, admirator & conscius. *Seneca ep. 94.*

VII. S. Catharina Senensis, quia feriis his antecineralibus se in conclave abdiderat, apparuit ei Christus cum Matre & Angelis, dixitque: Quia tu sprevisti vanitates mundi, amplexa crucem & pœnitentiam, quærens summum & æternum bonum his diebus, dum mundani vacant gulæ & luxuriæ, ideo ego te desponsabo mihi, anuloque digito inserto adoptavit in sponsam. *Vit. 30. April.*

§. XIII. AUTHORES.

I. Nicolaus Lancizius Opusc. 11. c. 21.
II. Matthias Faber conc. 4. 5. & 6. in Domin. Quinquag.
III. Henricus Engelgrav. in Parth. Dominica, & Fer. 2. ac 3. Quinquag. Item p. 2. Lucis Evang. Domin. Quinquag.
IV. Thomas Stapletonus tex. 1. in Quinquag.

TITULUS XVI.

BAPTISMUS.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

EST remedium, quo homines a peccato originali ac actuali liberantur, & felicitatis æternæ seu gloriæ hæredes efficiuntur. Quæ definitio omni Baptismo, ut examinanti patebit, convenit.

Divisio.

II. Dividitur in Baptismum *fluminis*, *flaminis*, *& sanguinis*. Baptismus *fluminis* est novæ legis primum & maxime necessarium Sacramentum, in ablutione corporis exteriore & legitima verborum pronunciatione, juxta Christi institutum, consistens; uti P. Petrus Canisius definivit. Baptismus *flaminis* est votum seu desiderium efficax Baptismi fluminis suscipiendi, cum perfecta contritione conjunctum. De quo S. Ambrosius in oratione de obitu Valentiniani junioris sic loquitur: Audio, vos dolere, quod non acceperit Baptismatis Sacramentum; atqui hoc etiam in votis habuit. An non ergo habuit gratiam, quam desideravit? imo habuit, quia poposcit. Baptismus Sanguinis est Martyrium seu effusio sanguinis pro Christo suscepta; de quo S. Clemens sic loquitur: Qui Martyrio *Canis. p. 2. §. de Bapt.*

S. Clem. l. 5. Apost. const. c. 7. tyrio habitus est dignus, is lætitiam in Domino percipiat, quod tantam coronam adeptus sit, & quod propter confessionem ex hac vita exeat. Et si Catechumenus sit, accedat ad Deum lætus; cruciatus enim, quo propter Deum afficitur, erit ei verior Baptismus; quia is quidem experientia ipsa mortuus commoritur Christo, reliqui vero mystica repræ-
S. Cypr. ep. 7. sentatione. Unde & S. Cyprianus, numquid, ait, potest vis Baptismi major aut potior esse, quam confessio? quam passio? ut quis coram hominibus Christum confiteatur, & suo sanguine baptizetur?

Cæremoniæ antecedentes Baptismus.

III. Prima est *Patrini, seu Susceptoris Assistentia*: qui ideo adhibetur, ut partim fide-
S. Aug. in serm. post Pasch. jussoris, partim pædagogi (unde S. Augustinus fidei Doctorem appellat) partim patris spiritualis munere fungatur. Unde S. Augustinus sic tales patrinos alloquitur: Vos ante omnia tam mulieres, quam viros, qui filios in baptismate suscepistis moneo, ut cognoscatis vos fidejussores apud Deum extitisse pro illis, quos visi estis de sacro fonte suscipere, ideoque semper eos admonete, ut castitatem custodiant, justitiam diligant, charitatem teneant. Ante omnia symbolum & orationem Dominicam vos ipsi tenete, & illis, quos suscepistis de sacro fonte, ostendite.

IV. Secunda est *nominis impositio*: qua significatur, baptizatum Deo nomen dare, & catalogo militiæ ejus adscribi debere.

V. Tertia est *Insufflatio in faciem baptizandi*: tum ut significetur, Satanam cum contemptu ab illo ejici: tum ut indicetur, quod per Baptismum Spiritus Sanctus, velut spiraculum vitæ, illi insufletur & novus homo regeneretur.

VI. Quarta est *Formatæ crucis in fronte & pectore*: ut non erubescat nomen Christi crucifixi, sed potius amet, & intrepide confiteatur.

Origen. hom. 6. in Ezech. VII. Quinta est *benedictio & impositio salis*: ut quemadmodum Origenes loquitur, baptizandus per salem typicum conditus iniquitatis fœtore careat: velut promissionis suæ memoria se a corruptione peccati præservet: vel ut veram Sapientiam Divinam accipiens, discretione in omnibus utatur.

VIII. Sexta est *Salivæ ad nares & aures appositio*: ut vocem Dei audire, & bonum odorem pietatis æternæ gustare incipiat.

Cæremoniæ comitantes Baptismum.

S. Ambr. lib. 1. de initiandis c. 2. IX. Septima est *Renunciatio Satanæ*: de qua S. Ambrosius: Ingressus es regenerationis sacrarium, repete quid interrogatus sit, recognosce quid responderis. Renunciasti diabolo & operibus ejus, mundo, luxuriæ, & voluptatibus ejus: tenetur vox tua non in tumulo mortuorum, sed in libro viventium. Præsentibus Angelis locutus es: non est fallere, non negare:

Ivo Carnot. X. Octava est *Unctio baptizandi*: de qua Ivo Carnotensis, accepistis, inquit, & oleum sanctum in pectore, ut vigeret in corde vestro sapientia: Accepistis & in humero vestro, ut in exercitio bonorum operum indeficiens servetur patientia; neque aliquando noverit sinistra vestra, quid faciat dextra vestra. Quia vero in humeris vigor constat portandi oneris, hujus partis unctione Christi Athletæ dedicati estis, ut sciatis, vos ad certamen esse vocatos.

XI. Nona est *Trina immersio vel perfusio*; S. Greg. cujus rationem reddens S. Gregorius ait: Nos autem, quod tertio mergimus, triduanæ sepulturæ Sacramenta significamus: & dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimitur.

Cæremoniæ subsequentes Baptismum.

XII. Decima est *Unctio verticis Chrismate peracta*, qua significatur, baptizatum tunc vere esse Christianum, id est, Chrismate unctum, & unctionem invisibilem Spiritus Sancti, per quam regalis Sacerdotii Christi particeps factus est, accepisse.

XIII. Undecima est, *Vestis albæ oblatio*: tum ut lætitia interna significetur, tum ut meminerit baptizatus, se nunc esse candidatum regni cælestis, tamque puram deinceps retinere animam debere, quam pura hæc vestis est, & quam purus ipse de fonte exiit. Hinc S. Ambrosius, accepisti, inquit, vestimenta S. Ambr. l. supra c. candida, ut essent indicium, quod exueris involucra peccatorum, & indueris innocentiæ casta velamina.

XIV. Duodecima est *Cerei ardentis in manu traditio*: ut doceatur, baptizatus, se Fidem, Spem & Charitatem non corde dumtaxat, sed etiam opere profiteri & exercere debere. Hinc S. Gregorius Nazianz. ait: Lampades, quas accendes, illius luminis gestationum figuram gerunt, cum qua splendide & virgines animæ splendidis fidei lampadibus Christo sponso obviam prodibimus.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. IN illa die erit fons patens domui David, Zach. 13.
& habitatoribus Jerusalem, in ablutio- v. 1.
nem peccatoris & menstruatæ.

II. Euntes ergo docete omnes Gentes, bapti- Matt. ult.
zantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. v. 19.

III. Quicumque baptizati sumus in Christo Rom. 6.
Jesu, in morte ipsius baptizati sumus, conse- v. 3.
pulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem.

IV. Unus Deus, una Fides, unum baptis- Eph. 4.
ma, Deus pater omnium. v. 4.

V. In die illa exibunt aquæ vivæ de Jeru- Zach. 14.
salem: medium earum ad mare orientale, & v. 8.
medium earum ad mare novissimum in æstate & hyeme erunt.

VI. Haurietis aquas de fontibus Salvatoris. Isaiæ 12.
VII. Candidiores Nazaræi ejus nive, niti- v. 3.
diores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sa- Thren. 4.
phiro pulchriores. v. 7.

Necessitas.

VIII. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Joan. 3.
Spiritu, non potest introire in regnum Dei. v. 5.

IX. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, Marc. 16.
salvus erit: qui vero non crediderit, conde- v. 16.
mnabitur.

Utilitas.

Ezech. 47. v. 9. X. Sanabuntur aquæ. Et omnis anima vivens, quæ serpit, quocumque venerit torrens, vivet.

Ibid. 36. v. 25. XI. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab universis idolis vestris mundabo vos. Et dabo vobis cor novum, & Spiritum novum ponam in medio vestri.

Joel. 3. v. 18. XII. Fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem spinarum.

Act. 2. v. 38. XIII. Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus Sancti.

Ad Tit. 3. v. 5. XIV. Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus Sancti.

Dignitas.

1. Jo. 3 v. 1. Jo. 1. v. 12. XV. Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur, & simus per baptismum, juxta illud S. Joannis: quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem Filios Dei fieri.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Damasc. 4. Sent. I. Baptismus est, per quem primitias spiritus accipimus, & principium alterius vitæ, ut sit nobis regeneratio, & sigillum, & custodia, & illuminatio.

S. Aug. ho. 80. II. Detrahe verbum ab aqua, quid erit nisi aqua? accedit verbum ad elementum, fit Sacramentum. Unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo? non quia dicitur, sed quia creditur; nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud est virtus manens.

Idem in lib. Sent. III. Verus Baptismus constat non tam ablutione corporis, quam fide cordis, sicut Apostolica doctrina tradidit dicens: Fide mundans corda eorum. Et alibi: Salvos facit Baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bona interrogatio in Deum.

S. Basil. l. de S. Spir. c. 15. IV. Unum novimus Baptisma salutiferum, quandoquidem una est pro mundo mors, & una ex mortuis resurrectio, quarum figura est Baptisma.

V. Baptismi aqua per spiritum efficax est.

August. Confess. c. 114. Hom. 10. Idem in Matt. Idem in Evang. Joann. Idem in Epist. ad Hebr. ho. 19. VI. Baptismus signaculum fidei.

VII. Baptisma tale est, qualis est; per cujus potentiam datur, non qualis ille, per quem datur.

VIII. Baptismus non corporis est lavatio sed animæ.

IX. Baptismus extra Ecclesiam esse potest, sed non prodesse.

Necessitas.

Id. Ep. 50. X. Si baptizata est caro Christi, quæ sine peccato erat, propter exemplum imitationis, quanto magis baptizanda est caro mortis, propter evitandum judicium damnationis?

S. Aug. l. de Bap. XI. Confugite ad aquas istas; solæ enim sunt, quæ possunt vim futuri ignis extinguere. Ad quas qui moratur accedere, constat, in eo adhuc infidelitatis idolum permanere, & ab ipso prohiberi ad quas properare, quia salutem conferunt. Sive enim justus, sive sit injustus, Baptismus ei per omnia necessarius est; justo quidem, ut adimpleatur in eo perfectio, & regeneretur Deo: injusto vero, ut peccatorum, quæ gessit, remissio concedatur.

XII. Baptismus est captivorum, & alieni æris remissio, peccati mors, animæ regeneratio, amictus splendens, character indeprehensibilis, cæli iter, regni cælestis conciliatio, adoptionis gratia.

Utilitas.

XIII. Per quam baptismi transitus est de terrenis ad cælestia. Ideo Pascha transitus dicitur: hic transitus est de peccato ad vitam, de culpa ad gratiam, de inquinamento ad sanctificationem. Qui per hanc aquam transit, non moritur, sed exurgit. S. Ambr. l. de Sac.

XIV. Ecce libertatis serenitate fruuntur qui tenebantur paulo ante captivi: & cives Ecclesiæ sunt, qui fuerunt in peregrinationis errore: & in justitiæ sorte versantur, qui fuerunt in peccati confusione. Non enim sunt tantum liberi, sed & sancti: non tantum sancti, sed & justi: non solum justi, sed & filii: nec solum filii, sed & hæredes: nec tantum hæredes, sed & fratres Christi: nec tantum fratres Christi, sed & cohæredes: non solum cohæredes, sed & membra: non membra tantum, sed & templum, nec tantum templum, sed & organum spiritus. Vides, quot sunt Baptismatis largitates? sed multis videtur cælestem gratiam tantum in peccatorum remissione consistere, nos autem honores computavimus decem. S. Chrys. homil. ad Neoph.

XV. In Baptismo Rex, Sacerdos & Propheta afficimur. August. in Epist. ad Corinth. Hom. 3.

XVI. Per Baptismum incipimus esse oves Christi. Idem de peccat. merit. & remiss.

Dignitas.

XVII. Agnosce, o Christiane, dignitatem tuam, & divinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire. Memento; cujus capitis, & cujus corporis sis membrum. Reminiscere, quia erutus de potestate tenebrarum, translatus es in Dei lumen & regnum. S. Leo f. 1. de Nativ.

§. IV. EXEMPLA.

Qualitas.

I. Christus, teste S. Ambrosio, baptizatus est, non mundari volens, sed mundare aquas, ut ablutæ per carnem Christi, quæ peccatum non cognovit, Baptismatis vim haberent. S. Ambr. l. 2. in Luc. c. ul.

II. Cum Philippus Eunuchum catechizasset, simulque ad aquam in via pervenissent, ecce, inquit Eunuchus, aqua, quis me prohibet baptizari? & descendit uterque in aquam, & baptizavit Philippus Eunuchum. Act. 8. v. 36.

III. Cum processus & Martinianus milites custodientes S. Petrum in carcere Mamertino viderent ejus cælestem vitam & doctrinam, Baro. ad ann. Do. 68.

ad Christum conversi sunt. At cum aqua deesset, Petrus signo crucis in rupe expresso fontem eduxit, qui adhuc hodie post annos plus mille quingentos fluit.

V. Bed. l. 2. c. 7. IV. Ceдualla Rex Britonum Romam proficiscens desiderabat baptizari, & post baptismum mundus ad cælos ascendere, quod utrumque obtinuit; nam Sabbato Paschæ baptizatus mox languore corripitur, & paulo post carne solutus ad cælum abiit.

S. Greg. Tur. l. 1. de glor. Mart. c. 23. & 25. Sephon. in prat. Spir. c. 25. V. In Lusitania apud Osem campum baptisterium, quod ante vacuum erat, toties, & tamdiu aqua refertum inventum est, quamdiu baptizandi aderant; his deficientibus & ipsa disparuit. Sed & in Lycia Provincia in Pago Cedebratis baptisterium erat, quod a seipso aqua implebatur in die Paschæ, & durabat usque ad diem Pentecostes, tunc vero evanescebat.

Baron. Ann. Ecc. tom. 1. ad Annum Dom. 68. VI. Anno Christi Domini 68. evenit, ut Sanctus Petrus Apostolus in carcerem Mamertinum mitteretur, uti asservatus est a militibus Processo & Martiniano, qui multas ob causas S. Petri monitu nomen Christo dederunt, cumque non esset eo in loco ad illos baptizandos aquæ copia, mirabiliter e saxo fons erupit; e cujus aqua baptismus est administratus.

Baron. l. 6. Anno 506. 24. VII. Tempore Anastasii Imperatoris XVI. & Symmachi Papæ VI. sub annum Christi Domini: Deuterius Arianorum Constantinopoli Episcopus, cum Barbatem quendam sic dictum baptizaret reprobata & corrupta Dominica traditione, ausus est inter baptizandum dicere, baptizetur Barbas in nomine Patris per filium in Spiritu sancto. Quo dicto aqua ex Colymbetra evanuit, Barbas vero arrepta fuga exivit, & miraculum hoc cunctis significavit.

Utilitas.

S. Greg. l. 4. Dial. c. 26. VIII. Mellitus monachus in extremis constitutus, dixit, apparuisse sibi juvenem literas deferentem, & dicentem aperi, & lege. Illis vero apertis vidisse omnes, qui ab Episcopo baptizati fuerant, aureis literis scriptos. Quapropter certum tenuit, omnes brevi morituros, quod & factum.

Surius 22. Nov. IX. Cum S. Cæcilia sponsum suum Valerianum ad Urbanum Pontificem mitteret baptizandum, & ipsa ei assistere non posset, Angelus sub juvenis fulgidissimi specie adstitit, qui ei libellum aureis literis scriptum obtulit, in quo hæc verba legebantur: unus Deus, una fides, unum baptisma. Quo viso adeo recreatus est Valerianus, ut infracto animo martyrium sustinuerit.

D. Anto. p. 2. hist. tit. 20. c. 9. §. 9. X. Cum Rex Tartarorum Cassianus desponsatam sibi Regis Armeniæ filiam morti adjudicasset, eo quod filio perquam deformi genito suspicionem adulterii creasset, Regina petiit, filium baptizare liceret, quo facto tam venustus apparuit filius, ut Rex ipse tanto miraculo commotus fidem Catholicam susceperit.

Paday. Christ. p. 1. c. 1. §. 1. XI. S. Maria de Ogniaco vidit a puero, qui exorcismo & aliis precibus ad Baptismum parabatur, fugientem dæmonem, ac deinde cum primum sacris undis tinctus esset, Spiritum Sanctum visibili specie in pueri animam, in innumera beatarum mentium corona subingredientem.

XII. Constantinus Imperator lepra infectus cum suasu Sacerdotum gentilium 3000. infantium adduci, eosque, ut illorum sanguine lavare se posset, occidi jussisset, sequenti nocte a SS. Petro & Paulo apparentibus, & collaudantibus, quod matrum precibus motus a cæde abstinuisset, jussus est, Silvestrum in monte Soracte latitantem accersere, a quo instructus in fide baptizatus, & curatus est. *Baron. ann. 324.*

XIII. S. Catharinæ, antequam baptizata fuit, B. Virgo cum Filio apparuit, cui cum Catharinam illa commendaret, avertit ille faciem suam dicens, nimiam esse deformitatem. Intelligens ergo Catharina hoc ob defectum Baptismi dici, festinavit illum accipere, & paulo post ipse Christus iterum ei apparens, annulo eamdem sibi desponsavit. *Ribad. 25. Nov.*

XIV. In Ciazzurana Insula gentili adolescenti octodecim annorum se crebro visendum offerebat canis ingens, horribilis, rufus, qui eum alloquebatur, & per montes in loca abditissima ducebat, detinens eum ibi biduo, vel triduo, atque impellens, ut se manibus sublatis adoraret, aliaque scriptione indigna faceret. Videns itaque adolescens, se tantas molestias a capitali humani generis hoste perpeti, tandem perfugium habuit ad Ecclesiam, doctrinam Christianam audivit, & didicit, baptismi Sacramento Christo devictus, ac de cætero numquam a Tartareo illo cane divexatus. *Lit. Iap. Lud. Frois. 1596.*

XV. Cum aliquando in Anglia tribus annis pluvia non cecidisset, ideoque plurimi fame periissent, ipsa, qua a Wilfrido Episcopo baptizati sunt die pluvia cecidit, totaque terra cum incolis refloruit. *Ven. Bed. lib. 4. hist. Angl. c. 13.*

XVI. Prope Delphos Hollandiæ cum pueri quidam baptizati cæremonias ex contemptu admittere nollent, gravi infirmitate tamdiu sunt correpti, donec parentum precibus permotus Sacerdos eas adhibuit. *Bredenb. l. 7. coll. c. 48.*

XVII. Abbas Pachomius ea nocte, quæ illi a suscepto Baptismo prima fuit, mellitum rorem sibi in cælo in dexteram manum decidentem videre, & vocem hanc audire visus est: aperi mentis tuæ oculos, Pachomi, & agnosce in rore isto accipere a Deo gratiæ argumentum & pignus. *Pad. p. 2. c. 1. §. 1.*

Dignitas.

XVIII. Ludovicus Galliarum Rex nullibi jucundius, quam Passiaci agebat, quod ea in urbe baptismo ablutus esset, quo honore nullibi majorem se accepisse dictitabat. *Ibid. p. 1. c. 1. §. 1. n. 6.*

XIX. Cum Quintianus Siciliæ Prætor S. Agathæ diceret: nonne pudet te nobili genere natam, humilem & servilem Christianorum vitam agere? respondit illa: multo præstantior est Christiana humilitas & servitus Regum opibus & superbia. *Ibid. n. 5.*

Baptismus flaminis.

XX. Cum S. Philemon a Deo illuminatus Christum confiteretur, & Tyrannus illi objiceret, quod baptizatus non esset, rogavit ille, ut aliquis e media turba ipsum baptizaret; cum *Surius 4. Dec.*

vero nemo id audiret; ipſe autem Deum rogaret, ut Sacerdotem mitteret, Chriſtus in nube deſcendens eum baptizavit.

Baptiſmus ſanguinis.

Surius 25. Nov. XXI. Cum quinquaginta Philoſophi a S. Catharina converſi, jamque in media civitate cremandi baptiſmum ſolicite expeterent, S. Catharina juſſit eos ſine ſollicitudine eſſe, eo quod mox proprio in ſanguine eſſent baptizandi: Unde illi benedictione S. Virginis accepta ſignantes ſe ſigno ſanctæ Crucis in ignem miſſi, animas Deo reddiderunt, ita tamen ut nec corpora, nec veſtimenta, nec capillus igne fuerit correptus.

Surius 21. April. XXII. Cum S. Gregorius ad Martyrium duceretur, multi ad pedes ejus procidentes per Chriſti nomen & ſignum ſanabantur, inter quos cum Glycerius Agricola exclamaſſet: Magnus eſt Deus Chriſtianorum: ideoque Imperatoris juſſu ad ſupplicium duceretur, currebat ante milites, magnaque voce Deum rogabat, ut martyrium ſibi baptiſmatis loco eſſet.

Menolog. Græcor. Chron. S. Antonin. XXIII. Apud Alexandriam Armeniæ, tempore Adriani Imperatoris exercitus decem millium militum ab Angelis de Chriſti Domini fide inſtructus. Imperatorum juſſu ſinguli primum, ut ipſe Jeſus flagellis, cæſi, tum ſpinis coronati, tandem humi clavis crucifixi in monte Ararath, proprio ſanguine baptizati triumphantes intrarunt in cælum, ut ſibi repoſitam reciperent coronam gloriæ.

Breviar. Ro. 1. 23. XXIV. Sancta Emerentiana Virgo Romana collactanea Beatæ Agnetis adhuc Catechumena fide & charitate flagrans, furentes in Chriſtianos idolorum cultores cum vehementius argueret, a concitata multitudine eſt obruta lapidibus; Quæ in cruciatibus orans ad Sepulchrum S. Agnetis proprio ſanguine quem pro Chriſto conſtanter effudit baptizata animam Deo reddidit.

§. V. SIMILITUDINES,

Qualitas.

S. Aug. l. de bapt. I. SIcut per primum hominem in peccato & morte naſcimur; ita per Chriſtum in juſtitia & vita æterna in baptiſmo renaſcimur.

S. Dam. lib. 4. or th. fid. c. 46. II. Sicut Circumciſio non utile membrum amputat corporis ſed ſuperfluitatem inutilem; ſic per Baptiſmum Sanctum a peccato circumcidimur; manifeſtum autem, quod peccatum ſuperfluitas concupiſcentiæ eſt, non neceſſaria concupiſcentia.

S. Aug. l. 99. vet. & novi test. q. 99. III. Sicut vox advenientis Spiritus, ideſt, venit auditus quidem, non autem videtur, ſic & ratio baptiſmi. Auditur, quod dicitur: tamen, quomodo per Spiritum fit, non videtur; auditur tamen, cum quid futurum eſt, ab eo, qui verba inſinuat, prædicatur; ut fieri credatur, quod auditur, non tamen ratio facti reddatur.

S. Cyrill. Alex. lib. 2. in Jo. IV. Sicut viribus ignis intenſius aqua calefacta non aliter, quam ignis urit, ſic Spiritus Sancti operatione aquæ ad divinam reformantur virtutem, qua baptizati corpus abſtergunt.

Utilitas.

V. Sicut aqua ſuperne infuſa ex omni parte arcam abluebat, eamque non obruebat, ſed ſublevabat, ut qui in ea erant, illeſi ab undis ſervarentur, impiis abſorptis; eodem modo baptiſmi aquæ ſuperne infuſe abluunt, & ad cælum evehunt, ne ab undis iræ divinæ, vel ſcelerum quis obruatur. *Bozius t. 1. de ſign. Eccl. 12.*

VI. Sicut Naaman per aquas Jordanis a lepra mundatus eſt, ejuſque caro pura, quaſi caro pueri effecta eſt, ita per aquas baptiſmi anima a peccati lepra mundatur, & puritati perfectæ reſtituitur. *4. Reg. 5. v. 10.*

VII. Sicut in tranſitu maris rubri hoſtes a tergo ſunt mortui, ſed alii contra faciem in eremo ſunt inventi; ſic omnes, qui Sacro Baptiſmate tinguntur, eorum peccata præterita laxantur, quia eis velut a tergo Ægypti hoſtes moriuntur: ſed & in eremo alios hoſtes invenimus, quia, dum in hac vita vivimus, priuſquam ad promiſſionis patriam pertingamus, multæ tentationes nos fatigant, & ad terram viventium & tendentibus iter intercludere feſtinant. *S. Greg. l. 9. ep. 39.*

VIII. Sicut aqua temperat æſtum, radios ſolares excipit, & repreſentat ipſum ſolem; ita baptiſmus concupiſcentiæ, & vitiorum ardorem extinguit, characterem virtutum & præterea gratiam, velut ſplendidiſſimam Dei imaginem homini imprimit. *Faber. conc. 10. in feſto SS. Trin.*

IX. Sicut ſcorpii aut ſerpentes, qui in ſicco prævalent, in aquam præcipitati prævalere non poſſunt; ſic & Spiritus nequam, qui ſcorpii ac ſerpentes appellantur, permanere ultra non poſſunt in hominum corpore, in quo baptizato & ſanctificato incipit Spiritus Sanctus habitare. *S. Cypr. l. 4. Epiſ. 7.*

X. Sicut Chriſti Crucifixi corpus tumulatum ſalutem mundo protulit; ſic & noſtrum corpus per baptiſma ſepultum, juſtitiam nobis ipſis produxit. *Lanſius in Polyant. v. eod.*

Neceſſitas.

XI. Sicut impoſſibile erat per mare rubrum pertranſire, niſi miraculo via fuiſſet facta: ſic a priore vita ad cælos aſcendere ſine medicatione baptiſmi non poſſumus. *S. Chryſ. hom. 4. in Matt.*

XII. Sicut cruenta infantium corpora ſtatim ut emittuntur ex utero, lavari ſolent: ita & generatio ſpiritualis lavacro indiget ſalutari; nullus enim mundus a ſorde, nec ſi unius quidem diei fuerit vita ejus. *S. Hier. l. 4. in Ezech. c. 16.*

XIII. Sicut de arido tritico maſſa una fieri non poteſt ſine humore, neque unus panis: ita nec nos multi unum fieri in Chriſto Jeſu poteramus ſine aqua, quæ de cælo eſt. Et ſicut arida terra, ſi non percipit humorem, non fructificat; ſic & nos lignum aridum numquam fructificaremus vitam ſine ſuperna voluntaria pluvia. *S. Irenæus l. 3. c. 19.*

Jucunditas.

XIV. Sicut emiſſus eſt de arca corvus, & non redit, columba vero emiſſa ramum attulit; ita & in baptiſmate Eccleſiæ, teterrimo alite expulſo, id eſt, diabolo, pacem terræ noſtræ columba Spiritus S. nunciat. *S. Hieron. contra Lucif.*

§. VI.

§. VI. MOTIVA.

Pro Baptismo recipiendo.

Joan. 3. v. 5. Sap. 7. v. 11. I. N*Ecessitas:* quia nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poterit introire in regnum Dei.

1. Joan. 3. v. 1. II. *Utilitas*; cum per baptismum vir ad hæreditatem cælestem conferatur, atque adeo merito de illo illud Salomonis usurpari possit: Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illo.

III. *Dignitas*: quæ enim major obvenire potest dignitas, quam a Deo in filium adoptari? Hinc merito D. Joannes dixit: videte, qualem charitatem dedit nobis Deus, ut filii Dei nominemur, & simus.

IV. *Jucunditas*: si enim jucundissimum est vitæ corporalis usum accepisse, quantum censeri debet gaudium & voluptas: si ad vitam æternam omni bonorum genere affluentem quis renascatur.

§. VII. MEDIA.

Pro Baptismo rite recipiendo.

I. P*Ræceptorum naturalium observatio*: faciendi enim, quod est in se, non denegat Deus gratiam Baptismi; id quod multis hactenus exemplis comprobatum est.

II. *Seria & constans hujus gratiæ petitio*: cum enim hæc gratia sit donum & datum aliquod ex præcipuis, quæ Deus conferre potest, merito illud desursum descendere atque adeo a Deo peti debere dicitur.

III. *Constans in misericordiæ operibus exercitatio*: nam, ut bene S. Paulus dixit, Moysi
Rom. 9. v. 16. dicit (Deus) miserebor, cujus miserebor: & misericordiam præstabo, cujus miserebor. Itaque non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Merito ergo ad hanc misericordiam promerendam, misericordia velut efficacissimum medium (juxta illud Christi:
Matth. 5. v. 7. Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur) adhibetur.

IV. *Verbi divini auditio, aut privata cum baptizatis conservatio*: ita iterum S. Apostolus indicat dicens: Quomodo autem audient sine prædicante? Ergo fides ex auditu; auditus autem per verbum Christi.

§. VII. ASCETICA.

I. T*Ria sunt præcipue, quæ ab Asceta de Baptismo notanda & scienda fuit. Primum est, ut sciat differentiam inter hunc, & S. Joannis Baptistæ baptismum. Quæ quidem septuplex fuit. 1. In *forma*. 2. In *necessitate*, quia baptismus Joannis non erat necessarius ad salutem, sicut baptismus Christi. 3. In *efficacia*: quia baptismus Joannis non remittebat peccata, nec conferebat gratiam, nec disponebat ad illam, ut baptismus Christi. 4. In *extensione*: quia non se extendebat baptismus Joannis ad parvulos, utpote pœnitentiæ incapaces. 5. In ratione *significationis*: quia baptismus Joannis non erat Sacramentum. 6. In *Duratione*: Quia ille ad annum duravit tantum, non autem baptismus Christi. 7. In *repetitione*: quia baptismus Christi ob impressionem characteris repeti non potest, uti tamen baptismus S. Joannis poterat.

II. Secundum est, ut institutionis causas bene cognoscat, quæ quidem quatuor plerumque assignantur. 1. Est, ut spiritualis hominum generatio primæ animantium generationi respondeat, quæ ex aquis facta est juxta illud Genesis: producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile super terram. 2. Ut causa efficiens gratiæ baptismatis, scilicet mors Christi, aptius repræsentetur; sicut enim Christus morte superata terræ commendatus, & tertia die sine carnis corruptione resuscitatus est; ita qui baptizatur, aquæ immergitur, indeque rursum mox emergitur sine læsione; ut sciat, se Christo consepultum, ejusque temporali morte, ab æterna morte ereptum esse. 3. Ut principalis effectus, scilicet ablutio a peccatis, aptius repræsentetur: 4. Ut baptismus tanto facilius administrari possit, cum aqua elementaris facillimo negotio haberi possit. Gen. 1. v. 10.

III. Tertium est, ut bene cognoscat officium hominis baptizati, atque ad illud implendum juvet: quod quidem officium breviter indicavit S. Augustinus, cum dixit: Sancto baptismo consona sit vita Christiana, ne cuiquam homini, si utrumlibet defuerit, vita promittatur æterna. Qui enim dixit: nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum; ipse etiam dixit: nisi abundaverit justitia vestra super Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum. S. Aug. c. 26. de fide & oper.

Clarius vero S. Ambrosius id ipsum indicavit dicens: Quando Levita te interrogavit. Abrenuncias diabolo, & operibus ejus? quid respondisti? abrenuncio. Abrenuncias sæculo & voluptatibus ejus? quid respondisti? abrenuncio. Memor esto sermonis tui, & numquam tibi excidat tuæ series cautionis; si Chirographum homini dederis, teneris adstrictus, & reluctantem te fœnerator adstringit: si recusas, vadit ad judicem, atque illic tua cautione convinceris. S. Ambr. l. 1. de Sacr. c. 2.

Hoc bene considerans Muritta Diaconus, Elpidophorum, quem de fonte a se susceptum, a fide defecisse adverterat, ostensa veste alba, quam in baptismo acceperat, sic allocutus est: Hæc sunt linteamina, Elpidophore, minister terroris, quæ te accusabunt, dum majestas venerit judicantis: quas custodivit diligentia mea ad testimonium tuæ perditionis, ad demergendum te in abysso putei sulphurantis. Hæc te immaculatum cinxerant de fonte surgentem. Hæc te acrius persequentur, cum flammantem gehennam cœperis possidere, quia induisti maledictionem sicut vestimentum, scindens atque amittens veri baptismatis & fidei Sacramentum. Quid facies miser, cum servi patrisfamilias ad cœnam congregarint invitatos. Dicet tibi Rex: quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? non video vestem, quam tibi dedi, perdidisti militiæ chlamydem, quam mundavi, & purpura mei sanguinis decoravi. Characterem non video Trinitatis, ligate ergo eum pedibus & manibus, qui se separavit a fratribus Catholicis, in tenebras projicite. Hoc ipsum alia similitudine declarans S. Chrysostomus ait: Arbores, quæ insitæ sunt, & cæteram habuerunt diligentiam Victor. Uticens. lib. 3. de persec. Wand.

tiam

tiam Agricolarum adhibitam, si nullam referant laboris vicissitudinem, radicitus evulsæ igni traduntur; tale quid in causa contingit baptismatis. Cum Christus nos instituerit, & irrigatione spirituali potiti fuerimus, si deinde fructum nullum afferamus, ignis nos expectabit gehennæ, & flamma inextinguibilis.

§. IX. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Ezech. 3. v. 25. I. EX occasione thematis: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris*: possunt explicari effectus Baptismi per aquæ similitudinem. Et 1. quidem ostendi, quod sicut olim in prima mundi creatione Spiritus Domini ferebatur, seu, ut alii interpretantur, incubabat super aquas, & sic varia viventia produxit, ita & Spiritus Sanctus aquam baptismalem & ipsum Baptismum sua virtute fœcundarit, ut præstantissimum animalium genus, scilicet homo regeneratus, prodiret. 2. Quod sicut aqua mundat a sordibus; ita Baptismus a peccatis. 3. Quod sicut aqua extinguit ignem, ita Baptismus liberet a flammis Inferni & Purgatorii; imo & concupiscentiæ flammas mitiget. 4. Quod sicut aqua est summe necessaria ad vitam juxta illud Ecclesiastici,
Eccl. 29. v. 28. initium vitæ hominis, aqua, & panis; ita & Baptismus ad vitam spiritualem non minus necessarius sit.

Zac. 13. v. 1. II. Ex occasione thematis: *In illa die erit fons patens domui David, & abitatoribus Jerusalem in ablutionem peccatoris*: potest huic fonti Baptismus comparari, & alii etiam sententiæ de variis fontibus in S. Scriptura prolatæ ei applicari: Nimirum. 1. Quod si parvus, qui crevit in fluvium magnum, id est, ex modicis initiis magna incrementa sumpse-
Gen. 2. v. 6. rit. 2. Quod fons iste ascendebat a terra, irrigans universam superficiem terræ; id est, ab humanitate Christi exortus fit, & per totum mundum propagatus. 3. Quod si fons patens, id est omnibus accessus ad baptismum
Lib. 1. C. 18. v. 11. pateat, si mandata servare velit. 4. Quod sit fons aquarum, cujus non deficient aquæ; quia
Jo. 4. v. 14. hoc Sacramentum usque ad finem mundi durabit. 5. Quod sit fons aquæ salientis in vi-
Ap. 13. v. 3. tam æternam; eo quod jus ad illam tribuat. 6. Quod sit fons Salvatoris, juxta illud Isaiæ: Haurietis aquas de fontibus Salvatoris; eo quod Christus illum instituerit. Ut merito quivis dicat cum Davide: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te &c.

III. Ex occasione thematis: *Erat autem Jerosolymis probatica piscina*: potest Baptismus huic piscinæ probaticæ comparari. 1. Quia sicut
Joh 5. v. 2. hæc piscina vocabatur ovilis, eo quod oves immolandæ ibi laverentur, ita & in baptismo homines Deo per mortificationem sacrificandi abluuntur. 2. Quia sicut in illa erat quinque porticus; ita in baptismo quinque Christi vulnera, per quæ ad baptismum accessus datur. 3. Quia sicut in illa piscina jacebat multitudo languentium, cæcorum, claudorum, aridorum; ita per baptismum curantur cæci, id est, ignorantia fidei laborantes, claudi, id est, Deo & mundo servire volentes: aridi, id est, charitate Dei & proximi carentes: langui-di, id est, ab inordinatis affectibus debilitati. 2. Quia Angelus Domini, id est, Sacerdos movet, id est, applicat hanc aquam, sic infirmitatem tollit. Addatur vero, quod in hoc præstantior sit hæc piscina, quod non oporteat certa tempora exspectare, nec queri cum languido illo: Hominem non habeo, ut mittat me in piscinam &c.

IV. Ex occasione thematis: *Baptizabuntur ab eo in Jordane, confitentes peccata sua*: potest baptismus Jordani fluvio comparari. 1. Matth. 3. v. 6.
Quia sicut Jordanes idem significat, ac fluvius Judicii, & regionem Judæorum fidelium a regione infidelium dividebat; ita per baptismum Christiani ab infidelibus discernuntur. 2. Sicut in Jordane curabatur lepra Naaman; ita & in baptismo lepra peccati. 3. Quia sicut Jordanes Filiis Israel se aperuit, & sicut iter præbuit; ita & per baptismum aditus ad terram promissionis, id est, vitam æternam patet. 4. Quia sicut Christus Jordanis aquas suo contactu sanctificavit; ita & baptismo vim suam ac efficaciam sua institutione tribuit. 5. Quia sicut, dum Christus in Jordane lotus est, cæli aperti sunt, & Spiritus Sanctus in specie columbæ descendit; ita & per baptismum referatur cælum, ac Spiritus Sanctus descendit, facitque, ut de baptizato vere dicat Pater æternus: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Matth. 3. v. 17.

§. X. AUTHORES.

I. JAcobus Marchantius in Candelabro mystico tractatu 2.

II. Petrus Canisio tom. 3. c. 2.

III. Antonius Dauroltius in Cathechismo Historiali p. 3. cap. 6.

IV. Matthias Faber p. 2. conc. 8. in Dom. 3. Adv. & conc. 6. Dom. 4.

V. Josephus Langius in Polyanthæa V. eodem.

TITULUS XVII.

BEATITUDO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST status omnium bonorum aggregatione perfectus, juxta Boetium. Juxta S. Augustinum vero ille beatus est, qui omnia, quæ vult habet, nec aliquid vult, quod non decet. Juxta S. Bernardum autem Beatitudo est, ubi nihil sit, quod nolis: ubi totum sit, quod velis.
Boeth. l. 3. de con. S. Aug. de Spir. & lit. S. Bern. apud Drex. l. 2. cal. c. 10. §. 1.

Divisio.

II. Dividitur in substantialem & accidentalem. Illa in visione beatifica, hæc in gaudiis & actibus a dicta visione distinctis consistit. Dividi etiam potest in beatitudinem corporis, & animæ, quarum illa juxta D. Anselmum pulchritudinem agilitatem, fortitudinem, liber- S. Ans. l. 4. ser. de simil.

bertatem, sanitatem, voluptatem, & longævitatem involvit: hæc vero sapientiam, amicitiam, concordiam, honorem, potestatem, suavitatem, gaudium continet.

Actus.

III. Potiores sunt, juxta Hugonem sequentes. *Vivere* vita sine fine, molestia, sine diminutione, sine omni adversitate. Vita eorum, visio & cognitio beatæ Trinitatis, sicut Dominus ait. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te Deum verum, & quem misisti Jesum Christum. *Hug. l. 4. de anim.*

IV. *Sapere*, scilicet consilia atque judicia Dei, quæ sunt abyssus multa, item causas & origenes rerum omnium. De qua sapientia sic clarius loquitur S. Anselmus: sapientiam quam omnes in hac vita non inutiliter amant, tanta in futura vita bonis erit, ut eorum, quæ scire voluerint, nihil sit, quod ignorent. Bonus enim perfecta, quæ Deus est, sapientia replebitur, eamque a facie ad faciem intuebitur. Quam dum ita perspexerit, creaturas totius naturæ videbit, quæ in Deo melius, quam in seipsa consistit. Tunc etenim justi omnia scient, quæ Deus fecit scienda, tam ea, quæ præterita, quam ea, quæ postmodum sunt futura. Ibi a singulis omnes, ibi ab omnibus singuli cognoscentur, nec quemquam omnino latebit, qua patria, qua gente, qua stirpe quis editus fuerit, vel quid etiam in vita sua fecerit. *S. Ansf. l. de simil. c. 59.*

V. *Amare* Deum incomparabiliter, quia sciunt, unde, ad quid eos provexerit, amare item singulos, sicut seipsos.

VI. *Gaudere* de Deo ineffabiliter: gaudere de tanta sua beatitudine. Et quia unusquisque unumquemque diligit tamquam seipsum, tantum gaudium quisque habeat de bono singulorum, quantum de suo; quoniam bonum, quod non habet in seipso, possidet in altero. Constat ergo, quod singuli tot gaudia habent, quot socios. Et singula gaudia tanta sunt singulis, quantum propriorum singulorum. Cum autem quisque plus amet Deum, quam seipsum, & omnes alios secum, plus gaudet de Dei felicitate, quam de sua & omnium aliorum secum. Si ergo cor uniuscujusque vix capit suum gaudium, quomodo capit tot & tanta gaudia? ideo dicitur: intra in gaudium Domini tui; non, intret gaudium Domini tui in te, quia capi non posset.

Ps. 83. v. 5. VII. *Laudare* Deum sine fastidio, sine fine, sicut scriptum est; beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Exod. 33. v. 19. I. CUm Moyses dixisset ad Dominum: Ostende mihi gloriam tuam: respondit Dominus: Ostendam tibi omne bonum.

Psal. 16. v. 15. II. Satiabor, cum apparuerit gloria tua.

Is. 49. v. 10. III. Non esurient, neque sitient, & non percutiet eos æstus & sol, quia miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum portabit eos.

Baruch 3. v. 24. IV. O Israel, quam magna est domus Dei, & quam ingens locus possessionis ejus.

V. Tunc justi fulgebunt sicut sol in conspectu patris eorum. *Matt. 13. v. 43.*

VI. Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. *Rom. 8. v. 18.*

VII. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt eum. *1. Cor. 2. v. 9.*

VIII. Charissimi, nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit, quid erimus: scimus, quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. *1. Jo. 3. v. 2.*

IX. Nox ultra non erit, & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in sæcula sæculorum. *Apoc. 22. v. 5.*

X. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus & habitabit cum eis. Et ipsi populus ejus erunt, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus. Et absterget omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt, & dixit qui sedebat in throno: Ecce nova facio omnia. *Ib. c. 21. v. 3.*

XI. Ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem descendentem de cælo a Deo, habentem claritatem Dei, & lumen ejus simile lapidi pretioso; & platea civitatis aurum mundum, tamquam vitrum perlucidum. Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens, aut mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ. *Apoc. 21. v. 10.*

XII. Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. *Matt. 5. v. 12.*

Utilitas.

XIII. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. *Ps. 16. v. 15.*

Jucunditas.

XIV. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. *Ps. 30. v. 20.*

XV. Ecce ego creo cælos novos, & terram novam, & non erunt in memoria priora, & ascendunt super cor, sed gaudebitis & exultabitis in sempiternum in his quæ creo. *Is. 65. v. 17.*

XVI. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. *Ps. 35. v. 9.*

XVII. Iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet a vobis. *Jo. 16. v. 22.*

§. III. EX SS. PARTRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. TAnta est pulchritudo justitiæ, tanta est jucunditas lucis æternæ, hoc est, incommutabilis sapientiæ, ut, etiamsi in eo non liceret amplius, quam unius diei mora permanere, propter hoc solum innumerabiles anni hujus vitæ pleni deliciis & circumfluentia bonorum temporalium recte meritoque contemneretur. *S. Aug. l. de moribus.*

II. Ibi Deus erit omnia in omnibus, ipse finis erit desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. *Idem l. 22. de civ.*

III.

Idem l. 3. de symb. III. Facilius possumus dicere, quid ibi non sit, quam quid ibi sit. Non est ibi mors, non est ibi luctus, non est ibi lassitudo, non est infirmitas, non est fames, nulla sitis, nullus æstus, nulla corruptio, nulla indigentia, nulla tristitia.

Idem super Joan. IV. Non erit aliqua invidia disparis claritatis, quoniam regnavit in omnibus unitas charitatis.

S. Aug. sub Ps. 49. V. Hæreditas Christi, qua cohæredes sumus, non minuitur copia possessorum, nec fit angustior numerositate cohæredum, sed tanta est multis, quanta paucis: tanta singulis, quanta omnibus. Tantum emit vidua duobus minutis, quantum emit Petrus relinquens retia, quantum emit Zachæus dando dimidium patrimonium. Regnum Dei tantum valet, quantum habueris.

S. Fulgentius apud Sur. tom. 1. VI. Quam speciosa debet esse cælestis Jerusalem, si sic fulget Roma terrestris? si in hoc sæculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem; qualis præstabitur sanctis diligentibus veritatem?

S. Bern. l. de consf. VII. Merces sanctorum tam magna est, quod non potest mensurari, tam copiosa, quod non potest finiri, tam pretiosa, quod non potest æstimari.

S. Aug. apud Orat. l. 1. col. c. 1. VIII. Effugit omnem sermonem, excedit omnem humanum sensum decus illud atque majestas. Quod Deus præparavit diligentibus se, fide non capitur, spe non attingitur, charitate non apprehenditur, desideria & vota transgreditur. Acquiri potest, æstimari non potest.

Idem sol. c. 21. IX. Si tanta facis nobis in carcere, quid ages in palatio? si tanta solatia in hac die lachrymarum, quanta conferes in die nuptiarum? nam ex his minimis tua magna, & ex his visibilibus tua invisibilia comprehendimus.

S. Aug. l. 17. de S. X. De rege autem, qui horum agminum medius residet, dicere vox nulla sufficit. Ultra omnem enim sanctorum gloriam est, ipsius inæstimabilem adipisci conspectum, & splendore majestatis ejus irradiari. Si enim quotidie oporteret nos tormenta perferre, si ipsam gehennam parvo tempore tolerare, ut Christum videre possemus in gloria venientem, & Sanctorum ejus numero sociari, non erat dignum pati omne, quod mœstum est, ut tantæ gloriæ, bonitatisque participes haberemur?

S. Ans. in ep. 2. ad Hugon. XI. Frater charissime, regnum cælorum clamat Deus se habere venale. Quod quidem regnum cælorum tale est, ut ejus beatitudinem & gloriam nec oculus mortalis hominis possit videre, nec auris audire, nec cor cogitare. Ut tamen aliquo modo possit illud cogitare, quisquis ibi regnare meruerit, quidquid ipse volet, hoc erit in cælo, & in terra, quidquid vero nolet, non erit in cælo & in terra. Tanta enim erit dilectio in Deum & eos, qui ibi erunt, & inter se ipsos invicem, ut omnes se invicem diligant sicut se ipsos, sed plus ament omnes Deum, quam seipsos. Et propter hoc nullus ibi volet, nisi quod vult Deus, & quod volet unus, hoc volent omnes, & quod unus vel omnes, hoc ipsum volet Deus. Quapropter quidquid volet unusquisque, hoc erit & de seipso, & de omnibus aliis, & de tota creatura, & de ipso Deo. Et sic singuli erunt perfecti Reges, quia quod singuli volent, hoc erit, & omnes simul cum Deo unus Rex, & quasi unus homo, quia omnes unum volent, & quod omnes volent, erit.

S. Aug. s. 3. de verb. Ap. XII. Qualis sit hæc gloria futura, & quibus divitiis floreat, quantoque splendore præfulgeat, laudare possumus, explicare non possumus. Quare? quia legimus: *Nec oculus vidit, nec auris audivit; nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.*

S. Ber. s. in Dom. 1. post Ep. 4. XIII. Quantum est illud regnum! hic deficit sensus, imaginatio, ratio, intelligentia, est enim magnum longitudine æternitatis interminabilis, latitudine capacitatis incoarctabilis, celsitudine sublimitatis incomprehensibilis.

Idem t. 1. l. 11. art. 3. c. 2. XIV. Tanta est magnitudo Cælorum, quod, si de novo crearet Deus hujus magnitudinis tot terrarum orbes; quot grana arenæ maris, adhuc non impleretur empyreum cælum.

S. Bern. apud Mans. tr. 10. disc. 1. num. 3. XV. Civitas ista est in mensura valde spatiosa; unde dicit Bernardus, quod ad litteram quilibet Sanctus in cælo empyreo habebit locum sibi assignatum proprium, & specialem magis spatiosum, quam sit ab oriente ad occidentem.

S. Aug. s. 19. de verb. Do. c. 27. XVI. Non tibi sit angusta domus ejus, pariter ab omnibus totum a singulis possidetur regnum Dei, crescente possessorum numero non minuitur, quia non dividitur unicuique integrum est, quod concorditer habetur a multis.

Idem in Man. c. 11. XVII. Cum sint hæc omnia valde delectabilia, quæ bonis, pariterque malis communia tradidisti, qualia futura sunt illa, quæ solis bonis recondisti, si tam innumera & varia tua dona, quæ nunc amicis pariter tribuis & inimicis, quam magna & innumerabilia, quam dulcia & delectabilia, quæ solis tuis es largiturus amicis? si tanta solatia in hac die lachrymarum, quanta conferes in die nuptiarum? si tanta delectabilia continet carcer, quanta quæso continet patria.

Didacus Stella in c. 11. Luc. XVIII. In hoc præcipue regnum Dei est mirabile, nam quando quis in extera proficiscitur, dicitur abisse in regnum Franciæ, vel in aliud quodvis, non tamen recte diceretur venisse regnum Franciæ in illum: Verum cum regnum Dei prius in hominem, quam homo in illud ingrediatur, optime dicitur, ad nos venisse regnum Dei, tunc enim regnat in homine, cum homo suscipit illud per fidem & charitatem.

S. Ber. in c. 24. XIX. Alii violenter rapiunt, alii mercantur, alii furantur, alii compelluntur. Illi rapiunt, qui reliquunt omnia, & sequuntur Christum, mercantur, qui dant temporalia, & accipiunt æterna; fruuntur, qui bona occulte faciunt, & laudem humanam vitantes solo divino testimonio sunt contenti, compelluntur intrare pauperes, quos hic ignis paupertatis, Deo dispensante, probat, ne in futuro ignis judicii damnabiliter premat.

Bern. super Cant. ser. 13. XX. In gloria cælesti est mira serenitas, plena securitas, æterna felicitas.

Aug. de civit. Dei lib. 12. XXI. Beatitudo vera non est, de cujus æternitate dubitatur.

XXII. Beatitudo posita est in vera fide.

XXIII.

Idem de s. sup. ser. 6. XXIII. Beatitudo est & in doloribus, nec perditur adversis.

Amb. de Jacob. XXIV. Beatitudo nostra futura non præsens.

Idem s. ff. XXV. Regnum cælorum via arcta est, nec recipit nisi parvos.

Utilitas.

Tern. lib. de pass. Domini. S. Greg. in hom. XXVI. Si considerentur, quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt omnia, quæ habentur in terris. Terrena namque substantia supernæ felicitati comparata pondus est, non subsidium.

Tert. apud Lyl. in apoph. S. Ign. XXVII. O beati servi Christi! O Christiani, membra vestra ligata sunt cæteris, sed spiritus vester est liberrimus: Jacent corpora in carceribus, in equuleis, in tenebris, sed mentes vestras nil potest perturbare. Hoc tantum agite, conscendite cogitationibus vestris in palmam; considerate pulchritudinem, & suavitatem cælestis gloriæ, vagamini per pulcherrimas mansiones, quas Christus ait esse in cælis. Quoties ea spiritu deambulaveritis, toties in carcere non eritis. Nihil crus sentit in nervo, cujus animus est in cælo.

S. Chrys. ho. 24. in Matth. XXVIII. Si nautis minaces pelagi fluctus, si tempestates atque hyemes agricolis, si vulnera cædesque militibus si gravissimi illi ictus plagæque pugilibus leves videntur atque tolerabiles propter spem temporalium ac pereuntium commodorum, multo magis, cum cælum proponatur in præmio, nihil ex præsentibus his adversitatibus sentietur.

Jucunditas.

S. Aug. Dixit. XXIX. Talis erit illa pulchritudinis delectatio, ut semper tibi præsens sit, & numquam satieris, imo ut semper satieris, & numquam satieris. Si enim dixero, quod numquam satiaberis, fames erit. Si dixero, quod satiaberis, fastidium times, ubi nec fastidium erit, nec fames. Quid dicam, nescio. Sed Deus habet, quod exibeat.

Idem in Manual. XXX. O vita vitalis, vita sempiterna, & sempiterne beata. Ubi gaudium sine mœrore, requies sine labore, dignitas sine tremore, opes sine amissione, sanitas sine languore, abundantia sine defectione, vita sine morte, perpetuitas sine corruptione, beatitudo sine calamitate.

Eusebius Emiss. ho. 10. de Pass. XXXI. Quia vidisti me, credidisti: beati, qui non viderunt, & crediderunt. Si beatitudo est credere, quod anuntiatur, quanto majoris beatitudinis erit videre, quod creditur.

Idem ho. 8. XXXII. Recordemur, quam jucunda sit quies, quam delectabilis repausatio, post depositam alicujus gravissimi oneris fascem? Quam dulce sit post longam navigationem & pericula, ad optatam terram atque portum desiderabilem pervenisse. Atque ex his colligamus & cognoscamus, quam jucundum erit, comite bona conscientia, ad vera & solida gaudia, atque ad Angelorum transire consortia, & ad illam vitam conscedere; ubi nulli erunt labores, nulla damna, nulla incomoda, & (quod supra omne bonum est) Nulla peccata, sed æterna innocentia, inviolata justitia, inconcussa securitas, atque sempiterna felicitas.

XXXIII. Si dilectus in myrrha, multo magis in botri suavitate. Quid faciet in præsentia, qui solum in memoria delectat? si spes tam dulcis est, quanto res dulcior erit?

XXXIV. Hæc est plena beatitudo, & tota glorificatio hominis videre faciem Dei sui, videre eum, qui fecit cælum & terram, videre eum, qui fecit eum, qui salvavit eum, qui glorificavit eum, videbit eum cognoscendo, amabit diligendo, laudabit possidendo. *S. Bern.*

XXXV. Ibi anima valde delectabitur in continua visione delectabilis vultus Dei, de qua dicit Glossa super Psalmum, quod visione nihil delectabilius, quia semper amabunt, quem semper videbunt; In ea tanta est delectatio, quod, teste Augustino, si possent mali, mallent esse in pœnis, & Deum videre, quam esse extra pœnas, & Deum non videre, illa enim facies delectabiliter mirabilis est, & plena gratiarum. *S. Th. op. 63. c. 1.*

XXXVI. Tanta in Deo est jucunditas & amabilitas, ut cognitus ab anima statim ipsam ad se trahat, eamque vehementer in se absorbeat, ad similitudinem magnetis, qui virtute sua fortiter ferrum ad se trahit. *Ibidem.*

XXXVII. Triplex gaudium illos beatos Spiritus lætificat, & delectat. Gaudent delectabiliter in perfecta & clarissima divinæ charitatis contemplatione, gaudent dulciter in melliflua & suavissima Divinæ bonitatis degustatione, gaudent sempiternaliter in tranquilla & securissima divinæ Majestatis tentione. *S. Bonav. vain. fol.*

XXXVIII. S. Petrus unam stillam dulcedinis gustavit, & omnem aliam fastidivit dulcedinem; quid putas, dixisset, si magnam illam multitudinem dulcedinis Divinitatis gustasset, quam abscondisti timentibus te. *S. Aug. in sol. c. 22.*

XXXIX. Cur per multa vagaris quærendo bona creata? Ama unum, in quo sunt omnia; si delectat pulchritudo: *fulgebunt justi sicut Sol*; si libertas, aut fortitudo: *Similes erunt Angelis Dei in cælo*; si longa & salubris vita: *Est ibi sanitas æterna*; si satietas aut ebrietas: *Satiabuntur de gloria & inebriabuntur de ubertate domus Dei*; si melodia: *ibi canunt Angeli*; si societas, & amicitia: *ibi est beatorum societas, & una omnium voluntas*, si honores & divitiæ: *Gloria & divitiæ in domo ejus*; si securitas & certitudo: *Ibi omnium temporum æterna longitudo.* *S. Emm. in Solil.*

XL. Si singula bona delectabilia sunt, cogita mente; vide quam delectabile sit illud bonum, quod continet jucunditatem omnium bonorum, & non qualem in rebus creatis sumus experti; sed tanto differentem, quantum differt creator a creatura. *S. Aug. in medit. c. 20.*

XLI. Si bona est vita creata, quam bona est vita creatrix; si jucunda est salus facta, quam jucunda est salus, quæ fecit salutem? si multæ & magnæ delectationes sunt in rebus delectabilibus, qualis & quanta est in illo, qui fecit omnia delectabilia? O qui hoc bono fruetur, quid illi erit, & quid illi non erit! *Idem.*

Dignitas.

XLII. Si rex aliquis curatum suis regalibus ornamentis indutum sibi præsentari præciperet, ut in regno suo filius suus a cunctis haberetur, atque in nullo quod imperaret, a quoquam con- *S. Anselm. c. 66. de simil.*

contradiceretur, hæredem suum, filiique sui cohæredem institueret, & cum suo nomine vocari vellet, nonne diceres, hunc magnifice & inopinate honoratum? Et certe Deus nobis hæc omnia faciet, nati enim de putredine carnis replemur multis miseriis, vocatos nos nomine suo Deos facit, ipse enim dicit: *Ego dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes*, Sed ipse Deus deificans est, tu vero Deus deificatus.

§. VI. EX LIBELLO, DE IMITATIONE CHRISTI.

I. Filli non te frangant labores, quos assumpsisti propter me, nec tribulationes te dejiciant usquequaque, sed mea promissio in omni eventu te roboret & consoletur. Ego sufficiens sum ad reddendum supra omnem modum & mensuram.

Lib. 3. c. 47. II. Age, quod agis, fideliter labora in vinea mea: ego ero merces tua magna nimis. Scribe, lege, canta, geme, tace, ora, sustine viriliter contraria, digna enim est his omnibus & majoribus præliis vita æterna.

Ibid. §. 2. III. Pensa, Fili, horum fructum laborum, celerem finem; atque præmium nimis magnum, non habebis inde gravamen, sed fortissimum patientiæ tuæ solamen. Nam & pro modica voluptate, quam nunc sponte deseris, habebis semper voluptatem tuam in cælis.

Lib. 3. c. 49. §. 6. IV. Ibi invenies omne, quod volueris, omne, quod desiderare poteris. Ibi aderit totius facultas boni sine timore amittendi. Ibi voluntas tua una semper mecum, nihil capiet *Ibid.* extraneum vel privatum. Ibi nullus resistet tibi, nemo de te conqueretur, nemo impediet, nihil obviabit, sed cuncta desiderata simul erunt præsentia, totumque affectum tuum reficient, & adimplebunt usque ad summum. Ibi reddam gloriam pro contumelia perpessa, pallium laudis pro mœrore: pro loco novissimo sedem regni in sæcula. Ibi apparebit fructus obedientiæ, gaudebit labor pœnitentiæ; & humilis subjectio coronabitur gloriose.

Lib. 3. c. 22. §. 3. V. O si vidisses Sanctorum in cælo coronas perpetuas, quanta quoque nunc exultant gloria, qui huic mundo olim contemptibiles & quasi vita ipsa indigni putabantur; profecto te statim humiliares usque ad terram, & affectares potius omnibus subesse, quam uni præesse, nec hujus vitæ lætos dies concupisceres, sed magis pro Deo tribulari gauderes, & pro nihilo inter homines computari maximum lucrum duceres. O si tibi hæc saperent, & profunde ad cor transirent, quomodo auderes vel semel conqueri? nonne pro æterna vita cuncta laboriosa sunt toleranda, non est parvum quid, perdere, aut lucrari regnum Dei.

§. V. EXEMPLA EXTERNA.

Qualitas.

S. Aug. ep. ad Cyrill. I. S. Augustinus statuerat scripto exquirere ex S. Hieronymo, quid de beatitudine sentiret? quia vero S. Hieronymus interea decessit e vita, ideo post mortem ei apparuit, dixitque, vide, si numerare potes stellas cœli, arenas & guttas maris. Id namque facilius est, quam gloriam dicendo explicare. Est enim res tanta, quanta, nisi ipse vidissem, numquam credidissem. Et tam longe abest ab eo, quod ego vivens cogitabam, ut omnino sit quidpiam infinities majus.

Id fusius paulo narratum memini alibi, nimirum quod S. Augustinus, dum die quadam *S. Aug. tract. de Beat.* tractatum de beatitudine scriberet, ad horam Completorii in extasim raptus, suavissimam quamdam vocem audivit; Cumque cujusnam hæc vox esset, inquisiisset; Respondit loquens: Ego sum Hieronymus amicus tuus, qui dum in hac vita etiamnum superstes esset, varia circa hanc materiam dubia contulit: Tunc S. Augustinus lætus ad hunc dixit; Utique ex quo in cælis vivens omnia clare & intuitive intueris, omnes hactenus inter nos agitatas difficultates resolvere tibi jam minime arduum erit. Cui S. Hieronymus ait: ut uno verbo edicam, quod desideras, opus erit ut mihi prius ad sequentia interrogata respondeas: Putas ne quod totam terræ rotunditatem in uno pugno claudere poteris: Aut universam maris aquam in parvo vasculo coarcere? si autem id impossibile judices, longe impossibilius esse dico, quod intellectus aliquis creatus illius gloriæ, quam Deus diligentibus se præparavit; minimam partem capere valet, hisque dictis protinus disparuit.

II. S. Chrysostomus dicere solebat, se paratum esse ad ipsas etiam inferni pœnas sustinendas, modo aspectu Christi per momentum frui liceret.

III. S. Franciscus cum gravissimo oculorum *Herod. c. 6.* dolore & in somnis vexatus Deum laudaret, solumque patientiæ gratiam peteret, vox quæpiam de cælo delapsa sic eum allocuta est? Francisce, si tota terra esset aurum, & mare, *Spec. ex. v. gl. glor. ex. 8.* & flumina ac fontes, merum essent balsamum, & omnes montes ac colles essent lapides pretiosi, & tu invenires alium thesaurum his omnibus tanto nobiliorem, quanto aurum nobilius est terra, & balsamum aqua, & hunc thesaurum tibi quis pro infirmitate tua daret, an non gauderes? tumque S. Franciscus indignum se se thesauro tali diceret, ulterius vox ad eum dixit, Gaude nunc: Francisce: quia ille est thesaurus vitæ eternæ, quem tibi reposui: Et ex nunc te investio, & ista infirmitas & afflictio tua est arrha illius beati thesauri. Quo audito S. Franciscus mire lætabatur.

IV. B. Mechtildis a Christo quondam visitata, hanc a Sanctis illum comitantibus vocem audivit: O beatos vos homines in terris, *Rodriq. p. 2. tr. 1. c. 21.* quibus tanta quotidie promerendi occasio est; si enim penetraretis gloriam vobis paratam, certe eo ipso momento, quo e lecto vos proripitis, præ immenso cordis gaudio exiliretis, quod ille illuxisset dies, in quo incrementa frugum justitiæ, & illic gloriæ, prope in immensum multiplicare possitis.

V. Rogarat aliquando S. Thomam Aquinatem soror illius, quid tandem esset cælestis *Ribbad. 7. Mart.* gloria? cui ille, ante, inquit, quam tu illam mereare, a nemine, quæ sit, intelliges.

VI. Cum Hermenegildo Regi Hispaniæ Pater necem minaretur, quod ab Ariana labe *Beirh. in festo SS. Phil. & Jac. tr. 3.* se expurgasset, respondit illi: Bene igitur mecum acturus es; Pater, siquidem ut regnum hoc

hoc abs te jugulatus amittam, æternum cum superis consequar.

Spec. Ex. dist. 9. ex. 9. VII. Dæmon quondam ex energumena confessus est, se tanti gloriam cælestem æstimare, ut libenter omnes Damnatorum pœnas usque ad diem Judicii passurus esset, modo per unicum momentum aspicere Deum posset.

Spec. Ex. dist. 1. ex. 5. VIII. Cælestem gloriam ad brevissimum tempus expertus quidam puer, omnium hominum linguis loqui cœpit.

Surius in vita S. Cæciliæ. IX. In vita S. Cæciliæ refertur: quod, cum Martyrii ipsius ministri ipsam acrius reprehenderent, quod in flore ætatis pulcherrimo constituta, sponsalitii sui voluptates, divitias cunctaque alia hujus vitæ bona simul & semel perdere non dubitaret: ipsa voce libara responderit: Hoc est dara lutum, & accipere aurum, dare tabernaculum breve & miserabile, & magnam spatiosamque, & amplam domum accipere ex lapidibus pretiosis & auro ædificatam, dare angulum, tenebrosum locum, & accipere lucidum, margaritis cælestibus resplendentem, dare lapidem miserabilem, quem pedibus conculcatis, & accipere lapidem pretiosum, qui resplendet in Regio diademate.

Mansi disc. V. n. 1. X. S. Fulgentius Romanæ Urbis magnificentiam demiratus, dixit: Quam speciosa esse potest Civitas cælestis; si ita fulget Romana terrestris? Et si in hoc sæculo tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem, quænam præstabitur Sanctis diligentibus veritatem.

Ibid. disc. 10. n. 6. XI. S. Franciscus ecceßiva quadam melancholia oppressus, in lecto decumbens, rogavit fratrem Pacificum, ut Assisium abiens quemdam sui ordinis religiosum, qui perfectus citharœdus erat, ad se accerseret, ad hoc ut ex citharæ sono modulato nonnihil sublevaretur. Cui frater Pacificus multos exinde scandalizandos fora, respondit, at proinde monuit, ut meliori usus consilio, ad Deum potius se toto corde converteret, sic enim futurum esse ajebat, ut pro molestæ illius tristitiæ mitigatione solatium aliquod perciperet. Cui consilio cum Seraphicus Pater morem gerere vellet, contigit, ut dum Sanctus Vir Dei ad sublevamen illud implorandum, suam in Deum mentem elevaret, protinus Angelus quidam citharam artificioso plectro pulsans coram viro Dei compareret, qui dum vix primæ chordæ plactrum admovisset, Seraphicus Franciscus mox sa tanto jubilo adeoque immensa lætitia demulceri & perfundi sensit, ut eum, ne secundam chordam tangeret, impensa rogarit, timens, ne præ nimia suavitate & infinita dulcedine, qua interius afficiebatur, spiritum exhalaret: Unde ad infinitum hunc jubilum, quem in corde suo persentiscebat, temperandum, crucem quamdam vicinam amplexatus Passionem Redemptoris nostri menti suæ vivacissime impressit.

Daurolt. c. 8. tit. 22. n. 5. XII. Dimidio fare anno, priusquam vita excederet Archiepiscopus Ano, visus est sibi domum quamdam omni decore intus & foris resplendentem intrare. Ecce in subselliis judicialibus, tanquam ad concilium solemniter evocati residebant, Heribertus Coloniensis, Archiepiscopus, Bardo Moguntinus Archiepiscopus, Boppo, & Eberhardus Trevirenses Archiepiscopi, Arnulphus Wormatiensis Episcopus, & alii quamplures Galliarum cum Episcopi, quorum alios in carne noverat, alios fama tantum, & lectione compererat, amicti omnes stolis Pontificalibus, & habentes vestem instar nivis candidam, ipse quoque admodum candidis ac pretiosis indutus sibi videbatur, sed partem candentis vestimenti, eam scilicet, qua pectus tegebatur, sordida quædam ac fœda caligo obduxerat, ut cæterum cultus ejus splendorem sua fœditate plurimum offuscaret, propter quam ipse nimio rubore perfusus, objecta manu tegere ac celare, ne inspicientium offenderet obtutum, conabatur. Videt inter eos sibi quoque sedem miri decoris paratam, quam cum occupare gaudio & exultatione æstuans procurarat, surgens Arnulphus Wormatiensis Episcopus, modesta voce eum prohibuit, dicens, reverendos Patres, qui assiderent, nolle eum in suum admittere consessum, propterea quod vestem ejus turpis hæc macula fœdaret. Cumque jussus loco cedere? flens, confectoque nimium animo egrederetur, insecutus eum idem Episcopus: Æquo animo, ait, esto Pater, maculam tantum hanc, quæ vestem tuam infecit, maturius ablui præcipe, quia non post multos annos beatæ hujus mansionis consortium, & Sanctorum Patrum, quos adspexisti consessum voti compos percipies. Mane facto cum familiari cuidam suo visionem retulisset, ille sapienter rem conjiciens: macula, inquit, hæc vesti tuæ illata, nihil aliud est, Pater, ut æstimo, quam memoriam injuriæ civium tuorum, qui te anno superiore Colonia expulerunt, quibus te, Divinæ pietatis respectu, jam olim oportuerat admissi hujus veniam dedisse. Hæc, quod bona venia dixerim, pectori tuo tenacius, quam æquum sit, insidens, & amarissimo mœrore contra fas mentem tuam decoquens, cæteram sanctissimæ tuæ conversationis claritatem molesta quadam caligine obducit, & obscurat, Archiepiscopus conscientiæ suæ testimonio convictus, ne infeciaretur, quod audiebat, reatum suum humiliter agnovit, statimque destinatis circumquaque nunciis, cives omnes Coloniæ, quos in ultionem injuriæ suæ excommunicatos urbe fugaverat, ad se avocavit, eisque proxima festivitate Paschali (nam in Quadragesima visionem viderat) non solum communionem Ecclesiasticam, sed etiam bona sua omnia, quæ direpta fuerant, benignissime restituit. Sic gravis illa tempestas; quæ spiritu diabolico suscitata totam concusserat Coloniam, conquievit: pater filios, filii patrem recognoverunt, Archiepiscopus amaritudine, populus metu & solicitudine, civitas liberata est solitudine.

XIII. In ea mortalitate, quæ Patricii Narsi tempore hanc urbem vehementer afflixit, in domo Valeriani, Romanæ urbis Advocati, puer armentarius fuit præcipuæ simplicitatis & humilitatis. Cum vero ejusdem Advocati domus eadem clade vastaretur, idem puer percussus est, & usque ad extremum deductus. Qui subito sublatus a præsentibus rediit, sibique Dominum suum fecit vocari, cui ait: Et ego in cælo fui, & qui de hac domo morituri *S. Greg. l. 4. Dial. c. 20.*

ri sunt, agnovi. Ille,' atque ille morituri sunt, tu vero non timeas, quia hoc tempore moriturus non es; ut vero scias, quia me fuisse in cælo verum fateor, ecce accepi illo, ut linguis omnium loquar. Numquid non cognitum tibi fuit, Græcam linguam me omnino nescisse? & tamen Græce loquor, ut cognoscas, an verum sit, quod me omnes linguas accepisse testificor. Cui tunc Græce Dominus suus locutus est, atque ille in eadem lingua respondit, ut cuncti, qui aderant, mirarentur, in eadem quoque domo prædicti Narsi Spatarius Ulgarus manebat, qui festinc ad ægrum deductus, ei Ulgarica lingua locutus est, sed ita puer ille in Italia natus, & nutritus in eadem barbara locutione respondit, ac si eadem fuisset gente generatus. Mirati sunt omnes, qui audiebant, atque ex duarum linguarum experimento, quas eum ante nescisse noverant, crediderunt de omnibus, quas probrare minime valebant. Tunc per biduum mors ejus dilata est; sed die tertio (quo occulto judicio, nescitur) manus & brachia lacertosque suos dentibus dilaniavit, atque ita a corpore exivit. Quo mortuo, omnes illi, quos prædixerat, ex hac protinus luce subtracti sunt, nullusque in illa domo ex eadem tempestate defunctus est, qui voce illius denunciatus non est.

Bellvac. lib. 31. c. 26. XIV. Anno Domini MCIV. quidam Clericus de Vendopera, cum studeret in scholis apud Lugdunum, vidit visione noctis vallem sub monte, super quem civitas pulcherrima sita erat, cujus aspectus nimium delectabat intuentes, ita ut quisquis eam videret, de aspectu illius satiari non posset, & modis omnibus laboraret, quomodo ad eam pervenire valeret. Interea vidit fluvium quemdam sub pede montis, quem dum circumiret, quærens, quomodo illum transmearet, vidit super ripam fluminis duodecim pauperes lavantes in flumine tunicas suas. Inter quos erat quidam veste candidissima indutus, aliis dissimilis, qui juvabat alios in tunicarum suarum ablutione, qui postquam adjuverat unum, ibat postea adjuvare alium. Tunc Clericus, qui hoc videbat accessit ad illum, qui alios juvabat, & dixit: Quæ gens estis vos? qui ait: Isti pauperes homines sunt pœnitentiam agentes, & se a peccatis suis lavantes, & ego Filius Dei Jesus Christus, sine cujus auxilio nec isti, nec alii possunt benefacere. Civitas hæc pulchra, quam vides, Paradisus est, ubi ego maneo, & quando quis tunicam suam laverit, id est, pœnitentiam egerit, in illam intrabit. Tu ipse satis diu quæsivisti viam, qua itur in illam, sed nulla alia via, quam ista, ducit ad eam. His dictis Clericus evigilavit e somno; & mirari cœpit de visione. Cumque non multo post rediisset de schola in patriam, narravit Episcopo Cabilonensi visionem hanc, cui familiaris erat, qua audita Episcopus suasit ei, ut sæculum relinqueret, & religionem intraret, commendans ei super omnes Ordines novellum istum Ordinem Cisterciensem. Ille venit Cistercium, & invenit locum incultum & desertum, fratres inter bestias conversantes. Ad portam vero Monasterii, quæ de vimine facta erat, pendebat malleus ferreus, cujus sonitu ad portam portarius compellabatur ab intrare volentibus. Hoc vero sonitu portarius vocatus, venit ad eum foras, & inclinans se salutavit eum. Quem Clericus intuens, statim cognovit eumdem vidisse inter eos, qui tunicas in flumine lavabant. Rogavitque eum, ut duceret ad Abbatem. Abbas igitur & totus Conventus venit ad eum, & recognovit Clericus omnes se vidisse tunicas suas in flumine lavantes. Statimque cecidit ad Abbatis pedes, rogans eum lacrymis, ut susciperetur, qui susceptus, non multo post factus est Prior.

XV. Contigit aliquando Fratrem Jordanum Generalem Prædicatorum loqui cuidam obsessæ, quæsivit a spiritu immundo, ubi foret libentius? Respondit in cælo, & cum scrutaretur causam, quare magis desideraret esse in cælo? Respondit, ut faciem Creatoris videret. Quæsivit magister, quam libenter videret? respondit spiritus: paulo amplius vidi, quam ad ictum oculi, sed propter tamdiu denuo videre faciem Creatoris omnes pœnas, quas omnes dæmones sustinuerunt a die, qua ejecti sunt de Cælo, & etiam quas sustinebunt usque ad diem judicii, vellem sustinere. Quod audiens magister expavit vehementer, ita ut non videretur in eo spiritus. Postea ad se reversus dixit spiritui. Optime dixisti mihi, sed alicujus pulchritudinis comparationem dicas mihi ad pulchritudinem Dei. Et respondit spiritus nequam: stulte quæsivisti, quia non potest enarrari. Sed propter instantiam petitionis tuæ unum tibi narrabo, quod tamen frivolum est, & penitus nihil respectu veritatis. Considera, inquit, quod si omnes pulchritudines omnium pulchritudinum terrarum sive cælorum, atque gemmarum, vitri, auri, argenti, florum, atque omnium metallorum, & eorum omnium, quæ pulchritudine sua visum delectant, redactæ essent in unum, & omnes stellæ ad solis similitudinem lucerent, & sol præ omnibus stellis jam prædictis, lucem haberet, & omnes illæ pulchræ stellæ, radios suos jactarent in pulchritudinem unam: Scias hoc pro certo, quod omnis illa pulchritudo humanam æstimationem excederet, & tam incomparabilis esset illa pulchritudo, ad pulchritudinem Creatoris, quam nox tenebrosa est ad diem seu solem clarissimum. Væ ergo illis, qui separabuntur ab illa inæstimabili gloria. *Fr. Herm. in Promptuaria l. c.*

XVI. Fuit quidam Monachus, qui legens in matutinis cum aliis fratribus: *Mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesterna, quæ præteriit*, miratus est nimis, quomodo illud esset possibile. Erat enim sanctus & devotus valde, post matutinas ergo mansit in choro in sua devotione, ut consueverat, & petivit sibi illum versum revelari a Deo, & incepit discere, & cum staret, avis pulcherrima ante oculos ejus, volavit, & avolavit. Sequebatur eam, quia totus fuit intentus ad visionem ejus. Tandem volavit extra Ecclesiam, & tamen semper prope ipsum, ut posset videri, & ita prope, ut posset apprehendi. Tandem deduxit eum extra claustrum, & ulterius deduxit eum ad unum nemus, quod fuit ante claustrum magnum & spatiosum valde. Et ibi Monachum detinebat per dulcem melodiam per trecentos annos; nunc avolando, nunc appropinquando, quousque omnes Monachi dicti Monasterii essent defuncti. *Specul. exempl. v. cælest. glor. ex. 14.*

ii. Et præ dulcedine cantus dictæ avis non esurivit, nec sitivit, nec comedit, nec bibit, postea avis avolans monachum dimisit. Statim Monachus ad se reversus monasterium suum petiit, quia prope erat, putans se eadem nocte post matutinas recessisse. Jam erat hora tertia, ut sibi videbatur, & se petivit intromitti. Dixit portarius, quis esset: Qui dixit: sum Sacrista istius Monasterii, qui post matutinas egressus sum. Portarius putans eum delirum, non cognovit eum omnino, tamen requisivit ab eo nomina fratrum scilicet Abbatis, Prioris, & Cellarii. Recitavit ergo nomina eorum, qui erant temporibus suis, & portario incogniti omnino erant. Et admirans Monachus, quod non intromitteret eum, & simularet, se nescire nomina fratrum, petivit, ut duceret eum ad Abbatem. Ductus autem ad Abbatem, nec ipse cognovit Abbatem, nec Abbas e converso eum. Et inquisivit Abbatem de prædecessore, & sic inventum fuit, quod Abbas ille cum aliis, quos nominavit, ante trecentos annos esset defunctus. Tunc ostendit Abbati & omnibus fratribus, quid Deus secum operatus est per tot annos in eremo per avem, & illum versiculum: *Mille anni &c.* & de gaudio Paradisi, & tunc ipsum in fratrem receperunt, qui statim sumptis Sacramentis Ecclesiasticis, dulciter obdormivit in Domino, & ad gaudia vitæ æternæ pervenit.

Marull. lib. 2. XVII. Martini Episcopi vultus, cum obiisset splendidus apparuit, ut non mori eum, sed ad immortalitatem transire cuivis fidem faceret. Angelici præterea cantus circa ipsum auditi, eadem hora Severus Coloniensis Episcopus animam ejus ab Angelis ad cælum ferri vidit. Severus etiam Monachus ipsum in quiete conspexit niveo tegumento, vultu rutili, radiantibus oculis, librum manu gerentem, summa cæli petere, & evigilans audivit eundem tunc decessisse.

Ibidem. XVIII. In Petri Apostoli martyrio a multis Angelos visos tradunt coronas illi rosarum liliorumque porrigentes, atque etiam juxta stantem Christum, apertumque librum manu tenentem, in quo ea scripta conspiciebantur, quæ Petrus ad populum expromebat, & dum plebs eum subtrahere neci vellet, ne oblatam gloriam impedirent, petiit. Sed quota hæc beatitudinis ejus pars, quæ tantum ad fidelium consolationem vel ad infidelium conversionem se ostendit? cum ille etiam invisibilibus intra se jam frueretur bonis, quæ plenius liberiusque affectans amplecti crucifigi optavit, & tam immane supplicium gratanter subiit; nec mors ei gravis, sed dilatio mortis erat.

Ibidem. XIX. Pauli Apostoli caput a corpore diffectum ter per humum prosiliit, ter nomen Jesu Christi invocavit, tres fonticulos, qua saliendo terram contigit scaturire fecit, de vulnere ejus lac primo, deinde sanguis emanavit. Quorsum tot miracula in morte sancti hujus, nisi ut hæc tam magnifica oculis nostris objecta pensitantes, quanto illa in cælo magnificentiora sint ejus præmia, quæ oculus videre non potest, cogitemus.

Ibidem. XX. D. Hieron. corpus cum spiritum reddidisset subita lux circumfulsit: visi sunt Angeli & Christi vox audita, quæ illum ad possidendum cæleste regnum invitaret. Lux cum spiritu abiit, odor suavissimus cum corpore remansit. Eadem hora Cyrillus Episcopus Hierosol. animam ejus Angelicis manibus gestatam cælum versus tendere conspexit. Eodem die sancta hęc anima miro radians fulgore Aug. Hipponæ apparuit.

Utilitas beatitudinis considerata.

XXI. Milites tres fidelitatem mutuo promiserunt, ut in quacumque necessitate se non desererent, erant in bellis & torneamentis strenui, & ad omnia mundi facta probi. Contigit tandem quadam die transisse silvam omnes in silentio; cum autem essent extra silvam, unus eorum dixit: Miror, quare sic obmutuimus in transitu silvæ hujus, & dixit causam sui silentii esse hanc, quia videns amœnitatem silvæ memor sui amœnitatis cælestis, quam causam etiam cæteri confessi sunt. Quibus senior dixit: Credite, non sine causa hoc factum esse, sed nutu Dei, ut sicut hactenus mundo, ita nunc Deo serviamus. Quapropter consulo, ut claustrum ingrediamur, & eandem fidelitatem in Domino habeamus. Quod factum est. Et laudabiliter & strenue per aliquod tempus illic vixerunt. Tandem duo juniores cœperunt tepescere, & hoc invicem confessi sunt, & consolationem ad invicem quæsierunt. Venerunt ergo ad tertium de statu quærentes suo, & invenerunt eum Deo servientem, hilarem & devotum. Videns autem ille vultus eorum tristes, dixit: ex multo otio & tædio estis tristes & segnes, mihi autem totum tempus breve videtur, quia semper occupor. Illis autem mirantibus quibus studiis, & occupationibus tempus impenderet, cum sicut ipsi illiteratus esset, dixit; Tres litteras tantum inveni quas docuit me magister meus in ingressu meo, quas legens quotidie, nullo unquam tædio afficior, sed præ desiderio legendi deficit mihi tempus. Una scripta est nigro colore, quæ significat peccata mea; quæ denigraverunt animam meam, & falsitatem & instabilitatem mundi, & pœnas inferni. Hanc lego a mane usque ad Missam. Secunda scripta est colore rubeo, quæ significat passionem Salvatoris nostri, qui multa pro nobis sustinuit. Hanc lego a Missa usque ad Nonam, quando emisit spiritum. Tertia scripta est auris litteris, hæc est amœnitas & multiplicitas gaudii cælestis. Hanc lego usque ad Completorium, & sic expendo tempus meum sine tædio. Quo audito cæteri multum accensi, profecerunt de cætero & ipsi. *Ibid. ex. 11.*

XXII. Cum quidam Novitius laboraret in extremis in Conventu Argentinensi in Tentonica, & fratres recommendarent animam ipsius Creatori, ex insperato aperuit oculos suos, & ait: Audite, fratres charissimi, mihi accidit, sicut alicui eunti ad forum, & parvo pretio magnas merces ementi; ecce enim regnum accipio, & causas nescio meritorum, & hoc dicto requievit in pace. *Vita Prædicat. p. 3. c. 1.*

XXIII. Quidam Juvenis valde nobilis, & delicatus venit ad ordinem S. Francisci, qui indutus habitu fratrum post aliquos dies, diabolo instigante, cœpit habere in tanta abominatione habitum, quem gerebat, quod videbatur sibi portare saccum vilissimum, & propterea horrebat manicas, abominabatur caputium, & ipsam *Specul. Exempl. loc. cit. exempl. 6.*

ipſam longitudinem tunicæ, & ejus aſperitatem tamquam importabilem æſtimabat. Unde factum eſt, quod creſcente Religionis faſtidio deliberavit penitus rejicere habitum, & redire ad ſæculum. Magiſter autem ejus docuerat eum, quod quando ante Altare Conventus tranſiret, in quo ſervabatur ſanctiſſimum Chriſti corpus cum magna reverentia genibus flexis, & diſcooperto capite & cancellatis manibus, ſe devotiſſime inclinaret. Dictus autem juvenis hoc ſemper ſolicite obſervavit. Accidit autem illa nocte qua deliberaverat dimittere habitum, & redire ad ſæculum, quod oportebat eum tranſire Altare, ubi, ſicut conſueverat, genuflexit, & ſtatim fuit raptus in ſpiritu, & oſtenſa fuit ſibi mirabilis viſio. Vidit enim quaſi multitudinem infinitam coram eo proceſſionaliter tranſeuntes, omnes vero, qui in illa proceſſione beata erant, bini incedebant, & erant veſtiti in ornatiſſimis diaſperis. Facies autem eorum & manus, & quidquid apparebat de corpore, ſole ſplendidius radiabat, & ibant cum cantu, & jubilo Angelorum ſolemniſſime & dulciſſime decantando. Inter quos duo nobiliores cæteris incedebant, tanta claritate velati, quod mirandum ſtuporem inſpicientibus ingerebant, & quaſi circa finem proceſſionis prædictæ vidit etiam quemdam tanta gloria decoratum, quod videbatur quaſi novus miles ab omnibus ſingulariter honorari. Dictus autem juvenis hoc videns mirabatur valde & neſciebat, quid hoc eſſet, nec interrogare tranſeuntes audebat, nec poterat, nimia dulcedine ſtupefactus. Sed cum proceſſio pertranſiſſet, & ipſe adhuc videns extremos, reſumens audaciam cucurrit, & illos interrogans, dixit: O chariſſimi, rogo vos, quod dicere placeat, qui ſunt iſti tam admirabiles, quos continet hæc veneranda proceſſio? illi vero convertentes ad eum ſplendidiſſimas facies dixerunt: nos omnes ſumus Fratres minores, qui modo venimus de Paradiſo. Et ille rurſum interrogans ait: qui ſunt illi duo, qui tam excellenter inter alios rutilant? Reſponderunt: Illi duo cæteris clariores; ſunt beatus Franciſcus & S. Antonius. Ille autem ultimus tantum honoratus eſt quidam ſanctus Frater noviter mortuus; quem (quia valenter contra tentationes pugnavit, & uſque ad finem perſeveravit in ſancto propoſito) ad gaudia æterni regni cum gloria & triumpho perducimus, non ſolum comitantibus ſanctis, ſed etiam lætantibus Angelis. Iſta vero veſtimenta diaſperi, quæ nos tam decora portamus, data ſunt nobis propter aſperas tunicas, quas in Religione patienter detulimus: & gloriæ claritas, quam tu vides, data eſt nobis a Deo propter humilem patientiam, quam fecimus & propter ſanctam paupertatem & obedientiam, & caſtitatem mundiſſimam, quam uſque in finem hilari mente ſervavimus. Unde, fili, non ſit tibi durum, ſaccum Religionis tam fructiferum deferre; quia ſi in ſacco beati Franciſci, amore Domini Dei noſtri Jeſu Chriſti mundum ſpernendo, carnem mortificando, & contra diabolum dimicando, viriliter te habueris, nobiſcum ſimili veſte fulgebis. Et his dictis juvenis ad ſe rediit, & confortatus ex ipſa viſione, omnem tentationem abjecit: culpam coram Guardiano & aliis fratribus recognovit, aſperitatem pœnitentiæ, & indumenti, ut divitias de cætero concupivit, & ſic mutatus in melius, in ſancta vita finivit.

XXIV. Ingraveſcente vi perſecutionis, præſes Martianus ſanctum Julianum poſt dira tormenta, & diverſis pœnis afflictum, & vinculis ferreis per omne corpus oneratum, juſſit ſub voce præconis civitatem circumire, dicens: Hæc merentur Deorum rebelles, & principum contemptores. Et cum veniret ad locum, ubi Celſus unicus filius præſidis ſtudebat, ait puer ad condiſcipulos ſuos: Rem inauditam video, illum ſcilicet Chriſtianum, quem ducunt, cum multitudine albatorum colloquentem, & coronam ſuper caput ejus ex gemmis & auro, cujus fulgor excæcat hujus aeris lucem, & alios tres viros albeſcentibus comis, alarumque volatu in ſimilitudinem aquilarum ſuper eum excubias celebrantes. Et hoc mihi videtur, quia dignum eſt tali Deo ſervire, qui ſuos ſic tuetur, & tali decore circumdat. Hoc audientes diſcipuli, & magiſter ejus, blande corripientes eum, ab intentione revocare conati ſunt. At ille doctorum volumina abjiciens, etiam veſtes, quas indutus erat, abjecit dicens: nudum me mater fudit huic ſæculo, quod mundi eſt, mundo relinquo. Hæc dicens per plateas civitatis curſum arripuit, donec, ubi ſanctus Julianus torquebatur, veniens, pedibus ejus proſtratus; ait; Te ſecundæ nativitatis, quam mihi Chriſtus oſtendit, patrem agnoſco: Martianum vero genitorem meum, veritatis inimicum deſpicio. Tota autem civitas concurrebat, & filium præſidis ſic vulnera Martyris oſculantem mirabatur. Si quis autem voluiſſet, ex præcepto præſidis, puerum a Juliani complexu avellere, ſtatim manus ejus & brachia contrahebantur. Præſentatis ergo eis præſidi, ait Juliano præſes: ſpei meæ fructum magicis artibus auferre contendis, & ipſum parentum amorem negare compellis. Hoc eo dicente advenit & mater cum multiplicata familia, crine ſoluto, & nudatis uberibus clamans. Quod videns præſes clamavit inciſis veſtibus ad Julianum: Juliane crudelis, aſpice dolorem patris & matris, & planctum tantæ familiæ, & a magicis artibus innocentem ſolve, & ego Imperatoribus ſuggeram, ut illæſus abſcedas. Cui ille reſpondit: ſuffragiis tuis opus non habeo, nec dimitti deſidero. Ecce adeſt, qui a te natus, modo credendo mecum renatus eſt, ipſe tibi & matri reſpondeat. Reſpondit puer: de ſpinis roſæ naſcuntur, nec roſa nata de ſpinis, odorem ſuaviſſimum, nec frutex, qui roſas genuit, amittit aculeos ſuarum pœnarum. Ut ergo conſueviſtis, pungite, & me odorem ſuavitatis credentibus propinare permittite. Vobis obediant, qui perire parati ſunt, me imitentur, qui de tenebris ad lucem venire contendunt. Ego pro Chriſto vos parentes nego, & per vitam temporalem vitam æternam acquiro. Non poſſum in vos pius eſſe, & in me crudelis: Quid moraris? quaſi incredulus & crudelis, quaſi Abraham, paternis manibus apprehende gladium, & victimam offer filium. Vani ſunt vultus veſtri, falſæ lacrymæ, ab hac confeſſione pietatis nemo me valebit disjungere.

Surius in vita t. 1.

re. Mox ergo jubetur in tenebrosum carcerem vermibus scaturientem includi: Quem ingressus statim tenebræ vertuntur in lucem, & ebulliens pœna disparuit. Hoc videntes milites viginti conversi sunt.

Hebr. 12. v. 2. XXV. Christus Dominus, teste S. Paulo, proposito sibi gaudio sustinuit Crucem.

Heb. 11. v. 25. XXVI. Moyses, eodem teste, magis eligebat affligi cum populo, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi; aspiciebat enim in remunerationem.

Ps.118. v. 1. 2. XXVII. S. David de seipso fatetur: Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes, propter retributionem.

Act. 7. XXVIII. S. Stephanus lapides fortiter excepit quia vidit cælos apertos, Jesum stantem a dextris Dei.

Bessaus de nov. XXIX. S. Serapion, cum omnibus se nudasset, manu gerens Bibliorum Codicem solum, nudus per agros circumibat; sciscitantibus vero, quis eum spoliasset; hoc, ajebat, Biblia monstrans; quo indicare voluit, se præmiis, quæ in hoc volumine promittuntur, illectum, omnia terrena sprevisse.

Surius 8. Sept. XXX. Cum S. Adriano nondum Christiano, obstupescendam Martyrum constantiam admiranti, & roganti, quid se tanta patientia consecuturos sperarent; respondissent illi, se bona illa sperare, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descenderunt; ita is amore Martyrii accensus est, ut mox Christi fidem amplexus, mortem pro Christo, totius corporis membris in frusta dissectis obierit.

Surius 22. August. XXXI. S. Symphoriani Mater Filium suum in gravissimis tormentis constitutum sic alloquebatur: Fili, esto memor illius vitæ, quæ tibi in cælo parata est: vide ibi & te ad æternam gloriam invitantem Deum; neque enim vita tibi suppliciis eripitur, sed in meliorem beatioremque commutabitur.

Sanderus l.1. schis. Angl. XXXII. Cum Thomam Morum in carcere detentum Aloysia uxor solicitaret, ut sui, suorumque misertus, iniquæ Regis voluntati dissimulanter saltem pareret, eique, quot annis oblatis a Rege honoribus frui posset, quærenti responderet, viginti adhuc annis, si Deo placeret frui talibus posse, respondit ille: Abi stulta mercatrix; tune me caducis viginti annorum bonis æterna commutare postules? absit, ut talem ego emptionem faciam; quin potius omnia tormenta, mortesque mille sustinebo, quam ut æternam felicitatem tanto periculo exponam.

Drexel. 2. cal. cap. 11. §. 5. XXXIII. Silvanus Abbas, cum prolixiores preces finiisset, manus oculis apponens, sic eos allocutus est: o mei oculi, diem vobis negari permittite. Claudamus has valvas, quæ vix unquam sine periculo patent. Nihil est in orbe terrarum, quod dignum visu sit. Quidquid ostentat terra, modicum est, ac vile, nihil ad cælum. In cælo magna pulchra, æterna sunt. Illic abundabimus, Deum videbimus.

Jucunditas.

Spec. ex. v. col. glor. ex. 12. XXXIV. Miles quidam a socio suo defuncto ad convivium invitatus, cum comparuisset, & ad ultimum dumtaxat ferculum venisset, redire jussus, invenit Monasterium loco domus, ex qua exierat, ædificatum, seque ducentis annis emansisse.

Paucitas Salvandorum.

XXXV. Quo tempore Bertoldus ex Franciscana Familia in Germania inter prædicandum Dei verbum acrius in vitium invectus esset, mulier, quæ eo vitio tenebatur, pœnitentiæ ac contritionis vi in media concione mortua concidit. Verum, cum omnibus in preces procumbentibus, paulo post revixisset, narravit omnibus mortis causam, jussamque se ad corpus redire, ut peccatum illud confessione expiaret. Adjecit etiam tum alia multa, quæ viderat, tum illud in primis horribile, & dictu etiam mirabile; cum ipsa ad Dei tribunal apparuisset, adducta simul esse sexaginta animarum millia, quæ in omnibus mundi patribus, fidelium & infidelium variis casibus excesserant ex hac vita, atque ex his tres tantum addictas purgatorio, reliquas omnes ad ignem æternum damnatas; unum autem ex Franciscanis Fratribus, eodem ipsum quoque temporis articulo defunctum, per purgatorii quidem locum transisse; sed tamen non modo ibi diutius non commoratum, verum etiam par animarum, quæ præcipua cum eo amicitia conjunctæ fuerant secum in cælum abduxisse. *Hieronymus Platus l. 1. c. 5.*

XXXVI. Cum D. Bernard. Abbas Clarevallensis ab hac vita migrasset, quod contigit Anno Domini 1153. Indictione 1. 13. Calendas Septembris, anno ætatis suæ sexagesimo quarto, horrenda visio Lingonensi Episcopo facta est. Apparuit ei namque Eremita quidam mortuus, quem viventem olim noverat, qui divino timore compunctus ante aliquot annos, cum esset Decanus dives & nominatus, omnia contemnens, eremitorium pro Christi amore intravit. Quem cum de statu suo, & divini judicii districtione interrogasset, ille respondit: Ea hora, in qua ego de corpore migravi, triginta hominum millia ab hac luce transierunt. E quibus Bernardus Clarevallensis Abbas, qui eadem hora obiit una mecum ad cælos evolavit; tres alii ad purgatorium missi sunt; cæteri omnes per sententiam judicis condemnati, ad infernum perpetuo cruciandi descenderunt. *Jo. Trithemius ad Ann. 1160.*

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

I. S. Ignatius, cum cæli pulchritudinem contemplabatur, exclamabat subito; o quam sordet mihi terra, cum cælum intueor! *Vita l. 5. c. 1.*

II. P. Sebastianus a Campo in morbo extremo nolebat de Beatorum præmio, quo illum Deus remuneraturus esset, loquentes audire, eo quod indignum se tanto præmio judicaret. *Annua Pro. Sar. 1698.*

III. P. Georgius Colibrant in omni conversatione Prologi & Epilogi loco hæc verba usurpabat: *ad vitam æternam*. Hinc si quis sermonem faceret de ejus laboribus, puerorum lusum vocabat. *Annua Belg. 1610. f. 230.*

IV. P. Joannes Hieronymus ad mortem decumbens, cum aliqui dicerent, se oraturos pro illo, ut Deus illi vitam prorogare dignetur, respondit: nescitis, quid petatis. Perpendite, quod ego & Paradisi gloria una dumtaxat *Annua Bæt. dom. prof. Hisp. 1605.*

taxat

taxat cortina (corpus suum morbidum intelligebat,) dividimur.

Annua Lusit. 1599. V. Sebastianus Baretthus juvenis incredibili desiderio fruendi beatitudine accensus, cum fratres de æterna felicitate ad lectum ejus canerent, inter hæc desideria animam efflavit.

Hist. Soc. p. 2. l. 2. VI. Joannes Rodericius Grammaticæ magister rogatus a Rectore, num aliquid animum torqueret? respondit, hoc unicum se timere, ne forte vita prorogetur, sicque optata beatitudine pro voto suo frui non possit.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Rabanus super illud Mat. 20. multi vocati. I. SIcut omnes quidem canonici ad electionem veniunt, sed unus tantum eligitur, sic multi quidem simul moriuntur, & in altera vita conveniunt; sed proh dolor! sæpe unus duntaxat alterve ad æternam vitam admittitur, uti pluribus historiis probatum est.

Anonym. II. Sicut si equus ad splendidum convivium invitaretur, nihil aliud sibi imaginaretur apponendum, quam optimam avenam & aquam frigidissimam, ac purissimam, quia nullas alias delicias novit, ita & nos homines cum nullas alias fere delicias quam eas, quas sensu percipimus, agnoscamus, non melius cælestes voluptates apprehendere aut explicare possumus, quam per epulas, potum, & similia.

III. Sicut si ingressus palatium, cerneres coquinam, stabula &c. auro incrustata, & gemmis ornata, summam æstimationem præconciperes de ipso regio conclavi & ingens illius videndi desiderium haurires; ita & dum ea, quæ in hoc mundo conspicis, tam præclara vides, majora de cælo concipe, ad S. Augustini imitationem, dum ait: o Domine si tanta tribuis nobis in carcere, quid dabis in Patria? si tanta amicis, & inimicis quid est, quod solis amicis servasti? si tanta solatia in hac die lacrymarum tribuis, quanta in die nuptiarum conferes? *S. Aug. in lib. med.*

S. Franc. Salef. de amor. IV. Sicut corallum, quandiu intra maris aquas latet, molle admodum est, & omnibus injuriis expositum: extractum vero ex aquis mox solidum & quasi immutabile efficitur; ita homines, quandiu in mari hujus mundi degunt, molles sunt & mutabiles; solidantur vero & confirmantur in gratia, quando ex mari hujus mundi extracti, Beatis associantur.

S. Fulg. in epist. V. Sicut per speculum vitreum trina nobis visio administratur, qua nos ipsos, & ipsum speculum, & quidquid præsens est, videmus; sic per speculum divinæ claritatis & ipsum Deum, ut est, videbimus, quantum creaturæ possibile est: & nos ipsos, & omnia alia, vera & certa scientia cognoscemus.

Granat. in l. c. s. 89. VI. Sicut sol unicus mundum magis, quam omnia alia cæli luminaria illuminat; ita solus Deus magis animam satiat, quam omnium aliarum rerum possessio.

Stapler. Dom. sep. t. 7. VII. Sicut ursi alvearia invadunt favorum dulcedine illecti, quos illic melle plenos esse autumant, nec apum aculeos curant; sic qui Deum gustare cœperunt, æternæ beatitudini toto desiderio inhiant, nec adversitates propter illam tolerandas æstimant.

Ibid. VIII. Sicut mercator locuples emptorium vadens, merces emat, pro vilioribus statim pretium persolvit; pro pretiosioribus vero ad certum tempus se soluturum pollicetur; ita Deus mortales & civiles virtutes ac opera solvit, ac præmiat in hac vita; supernaturales vero virtutes ac merita in altera vita se remuneraturum promittit.

S. Ansel. l. de similit. c. 43. IX. Sicut oculus unus verti non potest, quin vertatur & alius, & in eamdem partem; sic etiam corpus & anima, vel societas illa justorum nihil poterunt velle diversum, sed eamdem semper voluntatem habebunt.

S. Prosp. l. 1. de vit. contempl. c. 4. X. Sicut corporis saturitas omnes saturos æqualiter habet, quamvis singuli cibos non æqualiter, sed pro possibilitate perceperint; ita omnes sancti licet aliqua graduum suorum diversitate sint distincti, una beatitudine perfecti erunt, quia & una perfectione beati futuri sunt.

Beirl. in festo SS. Phil. & Jac. t. 3. XI. Sicut sol in ædificium suos radios sic mittit, ut omnes quidem partes illuminet, sed magis eas, quæ ampliores sunt, & magis capaces; ita Deus omnes quidem beatos per lumen gloriæ illuminat, sed magis eos, qui per plura merita sese capaciores effecerunt.

Ibid. XII. Sicut alia est claritas solis, alia lunæ, alia stellarum, & tamen in eodem omnes firmamento sunt stabilitæ; sic licet sancti discrepent in merito, omnes tamen in immortalis & æternæ beatitudinis firmamento manent stabiliti.

S. Ansel. l. de simil. c. 64. XIII. Sicut in corpore humano, vel pes loco aut officio manus, vel manus pedis fungi non exoptat, aut os vel nasus, ubi oculi sunt, aut oculi ubi os & nasus, relictis sedibus non cupiunt tranferri, aut si tranferrentur, convenienter & sine injuria non id paterentur; eodem modo in illa admirabili & glorificata dispositione, & æque disposita glorificatione beatæ civitatis Dei, ita quisque quod adeptus fuerit, amabit, ut statum suum potiori gradu immutari non velit: Quare? quia cuique satis erit sua felicitas, & beatitudo sibi pro meritis suis misericorditer impertita.

Utilitas beatitudinis considerata.

S. Bern. de dilige. Deo. XV. Sicut stilla aquæ modica, multo infusa vino puro, a se deficere tota videtur, & saporem vini induit, & colorem; & quomodo ferrum candens ignitum, simillimum igni fit, pristina, propriaque forma exutum; & quomodo solis luce aer perfusus in eamdem transformatur luminis claritatem, adeo ut non tam illuminatus quam ipsum lumen videatur; sic omnem tunc in sanctis humanam affectionem quodam ineffabili modo necesse erit a semetipsa liquefacere, atque in Dei penitus transfundi voluntatem.

S. Greg. l. 8. mor. c. 11. XVI. Sicut mercenarius agricola omnibus aeris injuriis expositus arat, occat, fodit, sudat, & laborat, nec eum toto die hosce labores continuare piget, quia ad mercedem, quam ex diurno labore sibi comparat, cor & animum suum directum habet; sic electi quique dum mundi hujus adversa patiuntur, cum inhonestates, contumelias, rerum damna, cruciatus corporis tolerant, esse gravia, quibus exercen-

centur pensant; sed cum mentis oculum ad æternæ patriæ considerationem tendunt, ex comparatione præmii, quam sit leve, quod patiuntur, inveniunt.

S. Cypr. n. 6. XVII. Sicut Filius, qui in exilio esset, & sciret, se avidissime ab amicis & parentibus expectari, & desiderari, avidissime utique in patriam abire cuperet; ita & merito quivis homo ad cælum properare deberet, ac suspirare, cum sciat, se avidissime a Deo, Sanctisque ejus expectari.

Anon. XVIII. Sicut is, qui sciret sibi in Hispania perpetuo vivendum, utique ibi domum & habitationem præstantissimam ædificaret, eamque omnibus rebus necessariis optime instrueret; ita multo magis quivis homo conabitur merita virtutesque augere, si meminerit, se æternam in cælis mansionem sperare.

Stapl. in dom. sept. f. 7. XIX. Sicut avarus si incidat in tabulas thesaurum indicantes, advertat autem locum, in quo thesaurus absonditus est, non sine multo labore & sudore adiri posse, nulli labori parcet, ut thesaurum obtineat, quia avarus est cui ad pecunias congerendas nihil arduum videtur; sic vir pius & Deo frui desiderans, inventis scripturæ tabulis, quæ docent, servis fidelibus vitam æternam in præmium promitti; nulli labori parcet, ut ea potiatur.

2. Cor. 4. XX. Sicut pondus grave si levioribus rebus imponatur, eas comprimit, & constringit; sic momentaneum & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

Dignitas.

Mansi dis. 2. n. 14. XXI. Sicut is, qui indubitatum jus habet, ut in Regno aliquo succedat, Rex communiter vocari solet, tametsi sceptrum Regni illius actualiter non moderetur; ita quoque dici posse videtur, quod is, qui gratiam Dei in anima sua possidet, quæ pignus quoddam & semen est gloriæ, Regnum quoque Dei intra se habeat.

Perpetuitas.

Idem dis. 20. n. 12. XXII. Sicut corallus, licet arbusculum tenue & flexile sit, mox tamen, ubi ex aqua extrahitur, solidatur & indurescit, nec amplius flecti patitur, colorem, quoque suum pallidiusculum in rubicundum mutat; eodem modo nos quandiu in maris hujus mundi constituti sumus continuis lapsibus, iisque periculosis subjicimur, continuam contra nosmetipsos luctam experimur: & prævaricari facile possumus. At vero ex hujus maris undis extracti, & in aliam vitam translati, in amore Dei solidi, & constantes efficimur, atque in beatitudine immutabilem quendam statum nobis comparamus. Unde S. Bonaventura ait: De hujus regni, & convivij æternitate dicit Augustinus: o vita vitalis, dulcis & amabilis, ubi summa securitas, secura tranquillitas, tranquilla jucunditas, jucunda felicitas: felix æternitas, æterna beatitudo, & beata vita sine fine.

§. VIII. MOTIVA.

Ad beatitudinem quærendam.

I. *Quia in cælis sunt meri Reges*, uti Jeremias Propheta indicavit, dicens, *ingredientur per portas Civitatis hujus Reges, & Principes sedentes super solium;* Quam nobilis Societas, inquit ibi Doctor Seraphicus, quam gloriosa civitas illa esset, in qua nullus omnino nisi Principes & Reges habitarent; si in civitate aliqua, duos civium Milliones numerante, neminem videres alium, quam Principes, Reges, Papas, qualis in tali Regnorum & Monarchiarum Metropoli nobilitas & magnificentia reluceret! Pergit autem idem S. Bonav. de Regno cælorum ulterius dicere Reges utique sunt, qui de manu supremi Imperatoris coronam Regni accipiunt. *Idem c. 17.*

II. *Quia voluntas beatorum se semper impletur*; sicut enim Angelis nihil obsistit, nec aliquid eos impedire potest, nec constringere, quin pro velle suo cuncta penetrent liberrime; ita non erit aliquod obstaculum, quod nos retardet; nulla clausula, quæ nobis ullatenus obstet; non elementum, quod nobis ad velle nostrum promptum omnino non extet. Quod confirmans Angelicus Doctor, ibi ait, voluntas cujusque semper & ubique complebitur, juxta illud S. Augustini: Omnipotentes erunt voluntatis suæ, sicut Deus suæ. *S. Ansel. de simil. c. 53.* *S. Thom. Opusc. 63. c. 4.*

III. *Quia* ut idem S. Doctor testatur, *ubi nullus alteri subjicitur, ibi cessabit omnis prælatio*, sed soli Deo omnes subjecti sunt. *Ibidem.*

IV. *Quia ibi omnes pulchritudine summa sunt præditi*; Nam S. Vincentius Ferrerius corpus aliquod gloriosum septies sole luminosius futurum scribit, unde ipsum arguit, quod si Deus ad mundum illuminandum glorioso aliquo corpore, loco solis uteretur, hoc majori lumine mundum persunderet, quam quo sole illustratur. Quod confirmans S. Augustinus, hujus corporis claritas, inquit, tantum solem excedit, quantum sol nostrum corpus in claritate præcellit. Si ergo unicus tantum sol in cælo suo constitutus omnes homines, animalia & plantas lætificat, vitam & calorem omnibus viventibus subministrat, totque alios admirandos hic in terra, quæ vallis est lacrymarum, effectus producit, quale gaudium, qualis lux & claritas in cælo empyreo ex tot innumerabilium animarum beatarum, & gloriosorum corporum consortio coruscabit, ubi hæc velut totidem soles luminosa erunt, suosque radios in illam civitatem Dei ex auro instar crystalli corusco stratam, totque inæstimabilibus & splendentibus gemmis locupletatam effundet? *S. Vincent. Ferrer. ser. 3. in Dom. in Albis.* *S. Aug. l. 9. in tr. 5. c. 47.*

V. *Quia omnes beati impassibyles erunt*, quæ impassibilitas resultabit ex virtute animæ suum corpus potenter retinentis, ita quod a nullo exteriori agente immutari valebit. Unde in Apocalypsi dicitur: *Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis Sanctorum; non erit etiam amplius, neque clamor, sed nec ullus dolor.* Ibi lætitia, ut S. Aug. notat, sine tristitia, salus sine dolore, vita sine labore, lux sine tenebris, vita sine morte, bonum sine omni malo. Ubi juventus nunquam senescit, ibi vita ter- *Apoc. c. 7.* *S. Aug. in solil. c. 35.*

terminum nescit, ubi decor nunquam pallescit, ubi amor nunquam tepescit, ubi sanitas nunquam marcescit, ubi gaudium nunquam decrescit.

VI. *Quia summe agiles erunt iidem beati*; nam teste S. Bernardo tanta credenda est futura corporum levitas, & agilitas beatorum, ut possint, si velint, absque omni mora seu difficultate ipsam quoque cogitationum nostrarum sequi ad omnia velocitatem. Hujus autem velocitatis exemplum in radio solis licet intueri, qui statim orto sole in plaga Orientali pertingit usque ad ultimum plagæ Occidentalis, ut eo perpendamus non esse impossibile, quod de nostra dicimus futura celeritate, præsertim cum rebus animatis soleat inesse major velocitas, quam inanimatis.

S. Bern. s. 4. in Fest. Om. SS.

S. Ansel. de similit. c. 51.

VII. *Quia summa intra beatos unio & concordia erit*; nam ut S. Laurentius Justinianus notat, tanta vis in illa cælesti pace nos sociat, quod in se quisque non accipit, hoc se accepisse in altero exultet? Una cunctis erit Beatitudo lætitiæ, quamvis non una sit omnibus sublimitas vitæ. Et confirmans id ipsum S. Anselmus, ibi inquit, erit tam perfecta & beata charitas justorum, quod unusquisque in tantum diligit proximum suum, quantum se ipsum, ex quo illud inæstimabile sequetur bonum, quod ita unusquisque de alterius bono, vel gaudio gaudebit, sicut de merito proprio, proinde cum inenarrabilis sit numerus Electorum, quis putas narrare sufficiat gaudium Beatorum? Ibi virgo gaudebit de castæ virginitatis privilegio: ibi vidua exultabit de sanctæ viduitatis merito; ibi Confessor de Martyris jucundabitur triumpho? ibi Martyr tripudiabit de Confessorum bravio; ibi Propheta lætabitur de Patriarcharum pia conversatione; ibi Patriarcha exultabit de Prophetarum fide; ibi Apostoli & Angeli gaudebunt de merito omnium inferiorum; ibi omnes inferiores lætabuntur de gloria & corona superiorum. Omnibus erit una voluntas, ut S. Anselmus ait, quasi nulla esset iis, nisi Dei voluntas; ideo erit omnibus plena concordia, & ideo sicut volent illi non aliud, quam quod ille, ita volet, quidquid volent illi, & ideo Filii Dei, & Dii vocabuntur, cujus rationem genuinam reddens S. Augustinus, hæreditas, inquit, in qua cohæredes Christi sumus, non multitudine minuitur filiorum, nec fit angustior numerositate cohæredum, sed tanta est multis, quanta paucis, tanta singulis, quanta omnibus.

S. Laur. Just. de lign. Vit. c. 7.

S. Ansel. l. c. 59.

VIII. *Quia jucundissima erit in cælis societas*, ut iterum S. Anselmus notavit, dicens: Ad cumulum beatitudinis suæ aliud habebit, unde magis possit gaudere, quia enim quisque sicut se alterum amabit, patet, quia sic de illius felicitate, ut de sua, gaudebit. O quot igitur, & quanta gaudia quisque obtinebit, quid de tot tantisque beatitudinibus sanctorum jubilabit? Quod si tantum de aliis, quos ut se diliget, gaudebit, quantum de Deo, quem super se diligit, exultabit? Gaudium ei erit intus & extra, gaudium sursum & deorsum, ubique gaudium plenum.

S. Ansel. de similit. c. 71.

IX. *Quia ibidem erit perfecta perpetuitas omnium gaudiorum*, teste S. Augustino dicente: Quæ dat (Deus) in præsenti, temporalia sunt, quæ autem in futuro sæculo se promittit suis daturum, æterna sunt. Temporalia bona difficile acquiruntur & acquisita facile dilabuntur, & quæ habita sunt, cum gravi sollicitudine custodiuntur, & cum dolore amittuntur, & amissa cum gravi labore recuperantur: futuri autem sæculi bona nunquam amittuntur: cum gaudio & quiete possidentur, cum semel quis acceperit, ita securus erit, se ea nunquam amissurum, sicut certus est, vel erit, se nunquam velle amittere. Cui consentiens S. Bonaventura, cujus cursus, ait, sine termino, usus sine fastidio, refectio sine cibo, sub antiquis perpetuisque gaudiis semper nova jucunditas, & sine timore amittendi continuata felicitas.

S. Aug. Medit. c. 10.

X. *Quia brevis labor exigitur ad beatitudinem obtinendam*, nam ut S. Augustinus notavit. Dei ineffabilis & immensa bonitas, inquit, etiam hoc providit, ut laboris quidem tempus, & agonis non extenderet, nec longum faceret, aut æternum, sed breve, & ut ita dicam momentaneum. Et alibi, qualis misericordia Dei? non dicit: decies centena millia annorum labora; non dicit: vel mille annos labora, cum vivis, labora in paucis annis, inde jam requies erit, & finem non habebit: momentaneum hoc &c. Ecce quantum pretium damus, quodammodo unam siliquam ad accipiendos thesauros sempiternos.

S. Aug. s. 37. de Sanctis.

Idem in Ps. 91.

XI. *Quia facilis est via perveniendi ad beatitudinem*, non enim exigitur, ait S. Thomas Villanov. hodie a te, o Christiane, mors, non sanguis, non supplicia: ama, & regna; quid facilius, quam amare? o quam constrata est via; & quam plana ut diligendo pervenias, quo pervenit Laurentius patiendo, cujus rationem assignans Paulus de Palatio, non pigeat, ait, audire causam, cur Dominus solam charitatem & misericordiam delegit, cui possessionem regni tribueret; causa est, quia nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo: at sola charitas deduxit Christum ad nos, igitur sola charitas efferet nos ad Christum.

S. Thom. Vill. Conc. Quinquag.

XII. Quia memoria hujus beatitudinis est remedium potentissimum ad peccata vitanda; quis enim vellet esse impius in patriam, cui æternus civis adscribi cupit? dicet sane is mundo ac carni, quod olim Demosthenes meretrici allicienti fertur dixisse: tanti pœnitere non emo.

Bessæus de nov.

XIII. Quia eadem memoria vehementer ad pugnam animat; si enim David ob Michol promissam tam fortiter contra Goliathum pugnavit, quomodo non fortius pugnabit, cui beatitudo promissa est?

XIV. Quia mire addit animos ad laborandum, omniaque adversa fortiter toleranda; si enim gubernator navis non fluctus, sed commodum: miles non cædem & vulnera attendit, sed triumphum & victoriam: agricola non tempestates, sed messem: ambitiosi non difficultates, & sumptus, sed dignitatem considerant; quidni & candidatus dignitatis cælestis, desiderio regni cælestis consequendi, omnes difficultates, & pericula spernat?

XV.

XV. Quia jucundos facit labores; si enim Jacobo Patriarchæ viginti anni videbantur dies pauci præ amoris magnitudine, quo erga Rachelem ferebatur; quam brevis & jucundus videbitur labor provisione Dei consequenda impensus?

XVI. Quia cælum Patria est, ad quam fruendam & contemplandam nati sumus, hinc philosophi hominem arborem inversam dixerunt, cujus radix cælum spectet, eo quod inde succum trahere oporteat. Hinc etiam Deus os homini sublime dedit, cælumque tueri jussit, & erectos ad sidera tollere vultus. Id quod Anaxagoras agnovit, dum sciscitanti, cur natus esset; ut cælum contempler, respondit.

§. IX. MEDIA.

Ad beatitudinem obtinendam.

S. Euseb. Emissenus in c. 11. v. 9.

I. D*Esiderium ardens*, uti S. Eusebius monet: *Petite & accipietis; quærite, & invenietis; pulsate & aperietur vobis*, id est, ut petamus orando, quæramus laborando, pulsemus desiderando, pulsemus proficiendo, pulsemus perseverando, & in spem cælestium promissorum tanto incitemur studio, tantoque inardescamus affectu, ut cum præmiorum dignitate desideriorum magnitudo concordet. Certe quapropter Deus a nobis hoc desiderium requirat, testatur S. Vincentius, dum narrat, quod, cum quidam eximius Dei servus, qui cum magna sanctitatis opinione semper vixerat ad alteram vitam moriendo transisset; vehemens quemdam suorum amicorum incesserit desiderium sciendi, an anima ejus recta volasset ad cælum, cumque super hoc Dei responsum sibi revelari ardenter petiisset, anima dicti servi igne circumdata ei apparuit, & terrefacto ex hac apparitione amico suo dixit, se in purgatorio ad aliquod tempus condemnatam hærere, eo quod in vita sua cæli gloriam eo, quo par erat, ardenti desiderio non quæsisset, aut desiderasset.

S. Vincent. Ferrer. in Fest. Om. SS.

1. Cor. c. 2. v. 9.

II. *Charitas seu dilectio Dei*; uti S. Apostolus indicavit, dicens; *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus*. Sed quibus *iis, qui diligunt illum*, adeo ut S. Thom. firmiter hanc statuat conclusionem. Qui plus diligit, majorem locum habebit.

Luc. c. 24.

III. *Patientia constans in tribulationibus*. Juxta Christi testimonium: *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Et illud Actuum Apostolorum: *Per multas tribulationes oportet nos introire in Regnum Dei*. Hinc S. Bernardinus quoque ait, Deum ante Paradisum constituisse Angelum cum flammeo gladio, ut significaret, quod nullus possit intrare in Regnum Dei, nisi transeat per flammeum gladium, atque versatilem, qui positus est ad custodiam ligni vitæ, sed hoc nullus potest facere, nisi per patientiam in tribulatione, gladius enim flammeus atque versatilis tribulatio est, affligens animam & corpus: cujus ulteriorem reddit rationem Jos. Mansi sic discurrens: Trita jure regula est, quod hæres possessionis alicujus, majus in illam jus habere nequeat, quam testator habuerit; Ac proinde cum Christus discipulis suis, ac consequenter nobis omnibus, sub iisdem oneribus & obligationibus regnum suum relinquat, quibus cum ipse illud ab æterno Patre suo accepit, consequens est, quod si in supernæ illius hæreditatis possessionem subingredi volumus, onera quoque & obligationes illius adimplere necessario debeamus. Unde Cajetanus verba illa: *Dispono vobis &c.* ita explicat: similes mihi dispono vos futuros in Regno, qui perseverastis mecum in afflictionibus, prius enim Apostolis dixit: *vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis*; & postea subdit: *Et ego dispono vobis Regnum*. Hinc idem alibi dixit: beati, qui persecutionem patiuntur propter Justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Sicut ergo mercator prudens, qui vult cito ditescere, ibi merces emit, ubi in magna copia habentur, ut postea revendat, ubi raro inveniuntur: sic justi in hac vita multos pro Deo labores suscipiunt, velut vulgares merces, ut in altera vita copiosam a Deo mercedem percipiant. Hinc ipse Christus dixit: beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentieotes propter me: gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælo.

Act. c. 14.

S. Bern. Dom. 1. post Epiph.

Mansi dis. 21. n. 2.

Matth. 5. v. 10.

Ibid. v. 11.

Did. Nisse §. 4. in Dom. 1. post Epip.

IV. *Pœnitentia seria*; hinc B. Virgo olim ad Christum dixit: *Dolentes quærebamus te*: ut nos doceret, ut siquidem invenire eundem in templo gloriæ volumus, ubi in medio Angelorum, & aliorum cælicolarum positus omnes suo aspectu beatos efficit, ad eum modum, quo Maria & Joseph, quæramus illum dolentes cum luctu & lacrymis, per opera pœnitentiæ, & tolerantiam adversitatum. Qui enim Deum gloriosum aliter quærunt, illi spe sua frustrabuntur, & non invenient. Non incommoda quoque huc veniet quædam melliflui Doctoris observatio: Sponsam invitabat sponsus, ut sursum erectis cogitationibus, relictisque rebus hisce terrenis aspiraret ad vitæ futuræ quietem, utque alacrem illam redderet, ajebat: *Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni*; Cant. 2. 10. *Vide simul, quam vernet patria nostra floribus, quam flagret rosis: flores apparuerunt in terra nostra*. Saoctus Bernardinus in horum expositione ait: In eodem Cantico evidenter expressum est, quod florum apparitio turturis comitetur auditum. Sed quid mysterii habet apparitio florum conjuncta cum auditione turturis? Flores symbolum gloriæ sunt, turtures typus pœnitentiæ, & animi ex recordatioqoe male actæ vitæ mœsti, ac tristis, quod S. Gregorius Magnus, Pierius Ricciardius, Lauretus & alii affirmant. Et recte hominem pœnitentem scelerum suorum, & allacrymantem peccatis hæc avis disignat; quæ pro cantu gemit, & querulas dat voces. Quod ergo Sponsus flagrantes flores, quibus gloria significatur, cum gemebundis turturibus, pœnitentiæ symbolis, conjungit, tantumdem est, ac si dixisset, separari horum aliud ab alio non posse, sed necessum esse, ut per amaritudinem pœnitentiæ, per acerbitatem lu-

S. Bern. in c. 2. Cant.

luctus, ac suspiriorum transeat, qui ad amænitatem æternum vernantis, ac florentis gloriæ anhelat, nec enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit.

V. *Contemptus mundi & rerum terrenarum*, ubi S. Bernardinus per aptum Apologum ostendit, dum ait: Patrem quemdam fuisse, qui duas habebat filias, aliam facie valde decoram, turpem vero valdeque deformem alteram, quarum primam quidem singuli precabantur; aliam vero nemo non abominabatur, qua de re cum hæc apud patrem querula voce lamentaretur, pater, ut eam consolaretur, bono eamdem animo esse jussit, subdens, quod primæ nullam assignasset dotem; ipsi vero, id est, deformi omnes suas facultates fecisse dotales, tametsi hæ regnum facile adæquarent: moxque prædictum Apologum in sensu morali explicans, per patrem Deum intelligit, per filiam vero apparenter speciosam prosperitatem mundanam, per deformem vero paupertatem exponit; Hanc turpem filiam qui acceperit in uxorem, promittit ei Deus Regnum suum, dicens: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum*. Quanto autem facilius est unicuique, paupertatem profiteri, quam divitem esse. Consonum hoc ei quod Christus alibi dicit: *Amen dico vobis, quod omnis, qui reliquerit domum vel Fratres, aut sorores, aut Patrem; aut Matrem, aut uxorem, aut Filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit*.

(S. Bern. serm. de paupert. in proœmio.) (Matth. 9. v. 19.)

VI. *Misericordia erga miseros*; uti S. Laurentius Justinianus indicavit dicens: venalis est beatitudo cælestis, & tanti valet, quantum quis potest expendere. Hanc per egenorum susceptionem sibi vendicavit Abraham; Job per miserorum compassionem; Tobias per defunctorum exequias, Zachæus per distributionem dimidii bonorum suorum, vidua, duobus minutis, alii vero pro calice aquæ frigidæ; quod ipsum etiam Sanctus Chrysostomus confirmavit in persona Dei sic loquens. Pretium non appono, ne objicias inopiam, quanti potes, tanti eme, habes obolum, eme cælum; non habes obulum, da calicem frigidæ aquæ, da panem, & accipe Paradisum. Unde S. Augustinus, quid potentius, ait, quam ut regnum cælorum non solum Zachæus emat dimidio rerum suarum, sed & vidua duobus minutis, & tantumdem ibi uterque possideant? Quid potentius? quam ut idem regnum & thesauris diviti, & calice aquæ frigidæ pauperi valeat.

(S. Laur. Just. l. 2.) (S. Chrys. h. 37. ad pop.) (S. Aug. in Ps. 111.)

VII. *Immaculata vita*, seu mandatorum observatio, juxta illud Psalmistæ: beati immaculati in via: tamquam diceret, inquit S. Augustinus, scio, quid velis; quæris beatitudinem. Si ergo vis esse beatus, esto immaculatus. Quis enim ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde. Hinc & Christus adolescenti quærenti, quid faciens vitam æternam possideret? respondit: si vis ad vitam ingredi, serva mandata.

(Ps. 118. v. 1.) (Ps. 23. v. 3.) (Matth. 19. v. 17.)

VIII. *Mortificatio passionum inordinatarum*: nam teste servatore, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

(Matth. 11. v. 12.)

IX. *Resignatio sui*: nam, ut S. Augustinus sapienter dixit, res ista, id est, regnum cæleste, aliud non quærit pretium, nisi teipsum. Tantum valet, quantum es tu. Te da, & habebis illam. Quid turbaris de pretio? Christus semetipsum dedit; ut acquireret se regnum Deo Patri. Ita & tu teipsum da, ut sis regnum ejus, ac non regnet peccatum in mortali tuo corpore, sed spiritus in acquisitionem vitæ.

(S. Aug. lib. 50. de Sanct.)

X. *Consideratio seria cælestium gaudiorum*; Nam ut S. Gregorius notavit, si semel quisque ad æterna se erigat, atque in his, quæ incommutabiliter permanent, oculum cordis figat, prope nihil esse hoc conspicit, quidquid ad finem currit. Imo teste S. Thoma Villanova: momentum tibi erit vita præsens, si oculum dirigas ad æternum præmium: transit cito, quod cruciat, permanet in æternum, quod coronat. Et quo altius in æternorum civium visione quispiam suspenditur, eo & sibi fortior, ait iterum S. Gregorius.

(S. Greg. l. 10. moral. c. 19.) (S. Th. Vil. in conc. sanct.) (S. Greg. lib. 1. de Reg. c. 9.)

§. X. ASCETICA.

I. IN *primis nosse debet Asceta naturam & essentiam Beatitudinis*, quod scilicet consistat in perfecta & secura fruitione Dei; cum ipsi etiam Philosophi jam olim dixerint, nisi stabili, & fixo bono beatum neminem esse posse. Tale autem bonum cum sit solus Deus, merito beatitudo in illius fruitione, quæ fit per visionem & amorem inde consequentem, consistere dicitur. Distincte magis beatitudinis naturam insinuat S. Antonius Paduanus, dum ait: primum gaudium a dextris est de jucunda Angelorum societate, quando inter Sanctos tanta erit claritas, ut gaudium singulorum fit omnium commune. Neque enim anima glorificata solum in gaudium Domini sui intrabit: *Intra in gaudium domini tui*; verum in gaudia ingredietur omnium beatorum, cunctorumque Angelorum in genere, & in specie. Secundo, de beatitudine & stola propria animæ, quando lætitia sempiterna erit super caput eorum, & gaudium & lætitiam obtinebunt. Isaiæ 58. *implebit splendoribus animam tuam*. Tertium, de Resurrectionis expectatione, quando in terra sua duplicia possidebunt. Quartum, de admirabili Christi hominis fraternitate, quando carnem illam gloriosam oculo ad oculum videbimus, quando poterimus eum vocare fratrem, & dicere os meum, & caro mea. Adducitque auctoritatem S. Bernardi dicentis: Plenum prorsus omnis suavitatis dulcedine, hominem videre hominis conditorem, hoc gaudium speciale præ Angelis habebimus. Quintum de manifesta Trinitatis cognitione. Sextum, de horum omnium æterna & secura possessione: *Gaudium vestrum nemo tollet a vobis* Apocal. 3. *Foras non egredietur amplius*.

(Cic. 5. Tusc.) (S. Anton. Paduan. apud Mens dif. 7. n. 1.)

II. Nosse debet *digne æstimare hanc beatitudinem*; quod obtinebit, si omnia vana duxerit, quæcumque non ad hanc beatitudinem consequendam ordinantur, cum enim tota felicitas animæ in possessione finis sui consistat, finis autem illius sit possessio Dei, merito vana & inutilia reputantur omnia, quæ non ad hunc finem, a quo bonitatem suam accipiunt ordinantur.

III.

S. Hier. ep. 22. ad Eustoch. III. Nosse debet *solidam praximsse per hanc beatitudinem ad contemptum rerum terrenarum, aliaque media ad ipsam obtinendam conducentia excitandi*; quam quidem praxim breviter indicavit S. Hieronymus sequentibus verbis. Quotiescumque te vana sæculi delectaverit ambitio; quoties in mundo videris aliquid gloriosum, ad Paradisum mente transgredere: esse incipe, quod futura es, & tunc poteris dicere: Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent eam. Eodem modo in adversis casibus solatiom a beatitudine futura petendum esse, idem Sanctus Demetriadem monuit dicens: Respice, quod promissum est: omne opus leve solet fieri, quando ejus pretiom cogitatur; & spes præmii solatium est laboris. Certe S. Gregorio teste, mala præsentis vitæ tanto durius animus sentit, quanto pensare bonum, quod sequitur, negligit: & quia non vult præmia considerare, quæ restant, gravia æstimat esse, quæ tolerat. At si semel quisque ad æterna se erigat, atque in his, quæ incommutabiliter permanent, oculum cordis figat, prope nihil esse hoc conspicit, quidquid ad finem currit.

Idem ad Demetr.

S. Gregor. l. 10. mor. c. 12.

S. Bonav. in diaet. f. l. 10. c. 2. IV. Nosse debet, *duplicem beatis coronam esse præparatam scilicet auream & aureolam*. Aurea dicitur præmium substantiale, quod consistit in tribus, scilicet in visione Dei clarissima, in fruitione suavissima, & in recreatione securissima, de qua dicitur: *Corona aurea supra mitram ejus*, quæ est ornatus Pontificum, quia omnes Sancti non solum erunt Reges omnipotentes voluntatis suæ, sed etiam erunt Sacerdotes & Pontifices, offerentes Deo semper sacrificium laudis; & ideo dicitur: *Fecisti nos Deo nostro Regnum & Sacerdotes*, alia corona dicitur aureola, id est, coronula parva; redditque coronæ hujus rationem dicendo, quod sit gloria quædam specialis accidentalis, quæ Sanctis quibusdam propter excellentiora quædam opera communicatur: Dator tribus generibus operum; *Virginibus*, & hæc est *florea*; *Martyribus*, & hæc est *gemmea*; *Doctoribus*, & hæc est *stellata*.

S. Bern. ser. 2. f. 49. c. ult. V. Nosse debet, *cur beatitudo a Christo gaudium plenum dicatur*, nimirum propter tria. Primo, quia adimplebit totum animi appetitum, de quo Propheta ait: *Adimplebis me lætitia cum vultu suo*. Secundo, quia consistit in visione, fruitione, & possessione plenissimi & consummati boni, quod est Deus trinus & unus. De quo immenso & infinito bono intelligendum esse dicit Textum illum Exodi cap. 33. *Ego ostendam tibi omne bonum*. Tertio, quia tale & tantum gaudium omnino inamissibile est. Unde S. Joan. 16. dicit discipulis suis: *Et gaudium vestrum nemo tollet a vobis*.

S. Bonav. l. c. 4. S. Bonaventura per 12. fructus explicat horum gaudiorum plenitudinem; quorum primus est, sanitas absque infirmitate. Secundus, juventus sine senectute. Tertius, satietas sine fastidio. Quartus, libertas sine servitute. Quintus, pulchritudo sine deformitate. Sextus, impassibilitas, vel immortalitas. Septimus, abundantia sine indigentia. Octavus, pax sine perturbatione. Nonus, securitas absque timore. Decimus, cognitio absque ignorantia. Undecimus gloria sine ignominia. Duodecimus, gaudium sine tristitia. S. Bernardus per similitudinem coronæ duodecim stellarum eamdem plenitudinem demonstrat; quarum prima est memoria sine oblivione. Secunda, ratio sine omni errore. Tertia, voluntas sine omni perturbatione. Quarta, impossibilitas moriendi, quia resurget corpus incorruptibile. Quinta, claritas, quia configuramur claritati Christi corporaliter. Sexta, agilitas, ut corpus sit agile secundum agilitatem mentis. Septima est subtilitas, ut corpus nostrom penetret omnia corpora. Octava est, ut quilibet diligat alterum, sicut seipsum. Nona est, videre, quod proximus quilibet diligit ipsum sicut seipsum. Decima est, Deum perfecte diligere, & plus quam se ipsum. Undecima est, diligere seipsum tantummodo propter Deum. Duodecima est, videre Deum se diligentem, plus quam homo ille diligat se ipsum.

S. Bern. ibi.

VI. Nosse debet, *quibus mediis oporteat obtinere beatitudinem*, de quibus discurrit Mansi: S. Ambrosius in ea est opinione, quod, quando se Deus Moysi in spineto, sive rubo spinoso videndom exhibult, mysteriom incarnationis nobis, licet a longe præfigurare voluerit: Per rubom Christum intelligendum existimo, secundum quod homo est, flamma vero rubi ejus divinitatem figuravit. Quo supposito, quærendum venit, cur Deus non potius in alia quadam arbore vel planta nobiliori, v. g. Platano, cedro vel alia simili apparere voluerit? cur videri voluit intra densum quoddam dumetum, spinis & sentibus undique obseptom? Cur non potius se rosas inter & flores conspiciendum exhibuit; ipse quidem lilio comparatur; *sicut lilium*: sed inter spinas constituto. Unde Seraphicus Doctor ait: volve & revolve vitam boni Jesu, & non invenies eom, nisi in croce, ex quo enim carnem assumpsit, semper in pœna fuit. A primo instanti, quo filius Dei hac se mortalitate nostra vestivit, nusquam illum alibi, quam inter spinas invenimus. Unde & S. Eusebius ait: Omnes Sancti, quanta passi sunt tormenta: Ecce per totum mundum in Sanctis Apostolis atque martyribus felicitati adversitas viam fecit, saluti perditio militavit, & ostium dum vitæ claudit, gloriæ patefecit.

S. Ambr. in c. 6. Exodi.

S. Euseb. hom. de SS. Epiph. & Alex.

VII. Nosse debet, *cur Deus per tribulationes, voluerit beatitudinem obtineri*; de qua quæstione sic Mansi discurrit: Lactantius Firmianus optime considerat, quod, licet Deus adeo se erga hominem benignum, & propitiom exhibuerit, ut in eum ad imaginem, & similitudinem suam a se creatum, pretiosissimos quosque cæli thesauros infuderit; ex altera tamen parte corpus illi dederit corruptibile, millenisque miseriis & ærumnis subjectum; sed quoniam sine id eum fecisse existimas? Ut proponeret homini virtutem, id est, tolerantiam malorum, sed qua utilitate id fecit? Per quam possit gloriam immortalem adipisci, ne immortalitas homini sine ulla difficultate constaret: Et quidem horum ultimorum verborum Eusebius Emissenus rationem assignat, dicens: Non vult Deus bona sua nimia inveni-

Mansi disc. 24. n. 4.

niendi facilitate vilescere, pretiosa & concupiscibilis merces cupidum amatorem, & avidum negotiatorem requirit. Quid avari continuo laborando non sustinent, ut opulentas sibi facultates congregare valeant? Et cælum nobis acquirere volumus quiete & suaviter dormiendo?

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Luc. 14. v. 16. I. EX occasione thematis: *Homo quidam fecit cœnam magnam:* potest beatitudo huic cœnæ comparari, & ostendit 1. Cur dicatur magna, scilicet propter *invitantem*, qui est magnus & laudabilis nimis: propter *convivas* qui omnes sunt principes & reges cæli: propter ipsam *cœnam*, quæ perfectissime famem expellet, & tamen appetitum relinquet, juxta illud: Satiabor, cum apparuerit gloria tua: Sed & sitim copiosissimo gratissimoque potu levabit, juxta illud ejusdem Psalmistæ: Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis potabis eos. Ut merito tandem exclamet cum admiratione. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te: propter *Durationem*, quia per totam æternitatem durabit juxta testimonium Christi dicentis: Et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Et iterum: Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam. 2. Ostendatur, quantam quisque curam merito suscipere debeat, ut vestem nuptialem gratiæ ac charitatem habeat. Quam libenter item interea a vilibus escis, id est, voluptatibus illicitis & carnalibus, abstinere debeat, ut tanto perfectius in illa cœna satietur.

Ps. 16. v. 15. Ps. 35. v. 9. Ps. 30. 20. Jo. 16. v. 22. Matt. 25. v. 26.

Gen. 15. v. 1. II. Ex occasione thematis: *Noli timere Abraham; ego protector tuus sum, & merces magna nimis:* potest ostendi 1. cur Deus dicatur merces magna nimis; nimirum quia beatitudo, quæ hic per mercedem intelligitur, & ex ejus visione oritur, tam magna est, ut Deus ipse majorem facere non possit, teste D. Thoma. Deinde quia magno, immo infinito excessu excedit omne hominum meritum. Præterea quia certissime dabitur, quamprimum labor hujus vitæ fuerit finitus. Et ultimo, quia est merces stabiliter durans per totam æternitatem. 2. Ostendatur, si famuli & operarii hujus mundi propter modicam, incertam, & perituram mercedem tam fidele, promptumque servitium præstant suis dominis carnalibus, quanta cum alacritate & fidelitate Deo ob tantam mercedem servire oporteat. Unde semper quisque sibi hos famulos ob oculos ponere, illudque olim S. Augustino dictum objicere deberet; Potuerunt isti, & istæ, & tu non poteris?

Ps. 35. v. 10. III. Ex occasione thematis: *Apud te est fons vitæ:* potest ostendi, quam merito beatitudo fons dicatur veræ vitæ, quia scilicet ex ea solidum gaudium, in quo vita consistit animæ, in altera vita hauritur *purius*, (cum nihil tibi sit, quod corrumpere queat ejusmodi gaudium) *recentius* (cum adeo recens videatur Beatis gaudium, ac si eo primum die frui illo cœpissent) & *abundantius* (cum fons illius a se sit, atque adeo exarescere non possit,) quam merito ergo cum S. David quivis ad hunc fontem aspirare debeat ac dicere: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Item: dulcius ex ipso fonte petuntur aquæ. Ps. 41. v. 2.

IV. Ex eodem themate, vel isto: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum vivum:* ostendi in primis potest, quomodo vita animæ consistit in cognitione Dei, perfecta nempe seu beatifica visione, quia ex hac oritur amor perfectus, per quem anima unitur moraliter summo bono atque adeo fruitur illo, sicque operationem illam, ob quam creata est, elicit, quod est vere vivere. 2. Ostendi potest, qualis hæc vita sit, scilicet *vera*, cum vita mortalis, teste S. Gregorio, æternæ vitæ comparata, mors sit potius dicenda, quam vita; ipse enim quotidianus defectus corruptionis quid est aliud, quam quædam prolixitas mortis? Vita *beata*, quia omnium bonorum aggregatione perfecta, cum tunc Deus cuivis Sancto dicat, quod olim Moysi dixit: Veni, ostendam omne bonum tibi. Atque adeo quivis cum Salomone dicere queat: Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius. Vita *sempiterna*, uti colligitur ex citato themate, & alio Christi dicto apud Matthæum: Ibunt hi in supplicium æternum; justi autem in vitam æternam. Quæ omnia breviter complexus S. Prosper dixit: Futura vita creditur beate sempiterna, & sempiterne beata; ubi est certa securitas, & secura tranquillitas, & tranquilla jucunditas, fœlix æternitas, & æterna felicitas: ubi est amor perfectus, nullus timor, dies æternus, alacer motus, & unus omnium spiritus de contemplatione Dei sui, ac de sua cum illo permansione securus: ubi ipsa civitas, quæ est Angelorum Sanctorum & hominum congregatio beata, meritis fulgentibus micat, & æterna salus exuberat, veritas regnat, ubi nec fallitur quisque, nec fallit, unde nullius ejicitur beatus quo nullus adjicitur miser. Excitentur proin auditores ad hanc vitam quærendam illis Psalmistæ verbis: quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? declina a malo, & fac bonum. Ostendaturque, quam modicum sit, quod petitur, (cum mandata ejus gravia non sint, sed potius jugum suave, & onus leve) atque adeo merito cuivis dici queat, quod olim Naamano servi sui dixerant: Pater, & si rem grande dixisset tibi Propheta, certe facere debueras; quanto magis, quia nunc dixit tibi: declina a malo, & fac bonum?

Jo. 17. v. 3. S. Greg. hom. 37. Exod. 33. v. 19. Sap. 7. v. 11. Matt. 25. v. 46. Prosp. l. 1. de vita contempl. c. 2. Psal. 33. v. 13. 4. Reg. 5. v. 13.

V. Ex occasione thematis: *Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis:* potest magnitudo beatitudinis ex septem testium testimoniis probari. 1. Ex testimonio Dei dicentis Abrahamo: Ego protector tuus sum, & merces magna nimis. Item Moysis dicentis: veni ostendam omne bonum tibi. 2. Ex testimonio *Christi*, in citato themate, & alibi dicentis, simile esse regnum cælorum thesauro abscondito in agro, quem, qui invenit homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit universa, quæ habet, & emit agrum illum.

Matth. 5. v. 12. Genes. 15. v. 1. Exod. 33. v. 19.

Id

Matth. 25. v. 41. Id quod ipse abunde implevit, dum vitam & sanguinem infiniti pretii pro eo obtulit. 3. Ex testimonio *Sanctorum*, de quibus canit Ecclesia: omnes Sancti, quanta passim sunt tormenta, ut securi pervenirent ad palmam Martyrii & præmium felicitatis æternæ, qui omnes *Rom. 8. v. 18.* nunc cum sancto Paulo testantur, non esse condignas passiones hujus temporis ad futuram *1. Cor. 2. v. 9.* gloriam, quæ revelabitur in nobis. Et quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt eum. 4. Ex testimonio *Cælorum*, qui enarrant gloriam Dei. Hinc merito *Baruch 3. v. 24.* Baruch exclamavit: o Israel, quam magna est domus Dei, & quam ingens locus possessionis ejus. Et S. Ignatius: Heu quam sordet terra, cum cælum aspicio. Etsi exterior cæli facies *Apud Fabr. conc. 2. in Festo omnium Sanctor.* talis est, quid intus latebit? 5. Ex testimonio *terræ*; si enim, ut olim S. Prophyrius Græcorum Episcopus visa pompa, qua Theodosius junior baptizabatur, dicebat, ea, quæ paulo post evanescunt, tantum gloriæ splendorem habent, quantum habitura sunt cælestia, quæ parata sunt Sanctis & electis Dei? Et ut S. Bernardus dixit, quid erit in Patria, si tantum est delectationis in via? 6. Ex testimonio *malorum & reproborum hominum*; si enim in hoc sæculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem; qualis præstabitur Sanctis *S. Fulgentius, apud Sur. tom. 1. Cæsarius l. 1. c. 10.* diligentibus veritatem? ut recte discurrit S. Fulgentius. 7. Ex testimonio *dæmonis* quondam fatentis, si columna ferrea, eaque ignita novaculis, acutisque calamis, undequaque instructa, atque a terra ad cælum usque pertingens staret, se assumpto humano corpore libenter per illam usque ad extremum judicii diem volvi & revolvi velle, si cælo potiri per hæc tormenta liceret. Imo alias dicere auditus est, se omnia damnatorum tormenta libenter usque ad judicii diem toleraturum, si unico momento Deum aspicere liceret.

Vide Fabrum l. 1. Matth. 25. v. 23. VI. Ex occasione thematis: *Euge serve bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui*: ostendatur, quale hoc sit gaudium, scilicet 1. Gaudium *sincerum* seu *purum* propter omnis mali absentiam, juxta illud A- *Apoc. 21. v. 4.* pocalypsis: Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. 2. Gaudium *plenum* propter omnis boni præsentiam, de quo *Joan. 16. v. 24.* gaudio Christus apud S. Joannem locutus est dicens: Petite, & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. Ubi breviter ostendi potest, qualia gaudia in corpore & anima Sancti sunt habituri. 3. Gaudium *perpetuum* juxta illud Christi testimonium: & gaudium vestrum ne- *Ib. v. 22.* mo tollet a vobis: Excitentur proin auditores, ut in hac vita libenter modicam tristitiam super peccata, & adversitates, pœnasque ob peccata inflictas patiantur, ut hæc tristitia in tale gaudium mutetur. Item ut sint fideles super pauca, id est, talenta a Deo data bene impendere studeant, ut super multa constitui olim mereantur.

Ps. 35. v. 9. VII. Ex occasione thematis: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis potabis eos*: possunt enarrari quinque fontes, ex quibus inexplicabilis voluptas, & gaudium Sanctorum oritur. Videlicet. 1. *Ex loci amœnitate & magnitudine*: de qua S. David dixit: Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. *Ps. 83. v. 1.* Et Baruch: O Israel, quam magna est domus Domini, & ingens locus possessionis ejus. *Baruch 3. v. 24.* 2. *Ex societate Sanctorum*, tam *multorum* (juxta illud S. Joannis testimonium: vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat) *Apoc. 7. v. 9.* tam *concordium* (erit enim tunc maxime eorum cor unum & anima, quia nihil proprium possidebunt; & hoc ipso, quod perfectissime unum erunt, cum tertio, nempe Deo, etiam inter se unum erunt,) tam *speciosorum* (tunt enim justi fulgebunt, sicut sol) *Matth. 13. v. 43.* quorum omnium gaudium commune erit: 3. *Ex oblectatione sensuum*: quæ breviter enarrari possunt. 4. *Ex corporis glorificatione*: quod teste S. Paulo, surget in virtute, surget spiritale, surget incorruptibile: *1. Cor. 15. v. 42.* ideoque etiam quatuor dotibus impassibilitatis, agilitatis, subtilitatis, & incorruptibilitatis ornatum. 5. *Ex visione beatifica*; de qua S. David locutus est, dum dixit: Lætificabis eum in gaudio cum *Ps. 20. v. 7.* vultu tuo. Quæ omnia fusius explicata videri possunt apud Fabrum conc. 3. in Festo omnium Sanctorum.

VIII. Ex occasione thematis: *Peto, nate, ut aspicias ad cælum*: ostendi potest, quomo- *2. Mach. 7. v. 28.* do per beatitudinis memoriam se quivis contra duplicem tentationem, scilicet concupiscentiam & timorem inordinatum, armare & tueri queat. Et 1. quidem, quoties aliquid delectabile in terra occurrit, recordando, quanto melius olim in terra vita id habituri simus, ideoque imitemur illos, qui ad convivium ituri a vilioribus cibis abstinent, melioribus se reservantes. Id quod S. David fecit dicens: Renuit conso- *Psal. 76. v. 3.* lari anima mea (in rebus creatis,) memor fui Dei, & delectatus sum. 2. Quoties adversitas occurrit, oculos iterum sursum ad cælos elevando, exemplo illorum, qui super ponticulum aquis rapacibus imminentem ambulant, & vertiginem timent. Sic Mater Machabæorum filium natu minimum verbis in themate citatis animavit. Et Christus discipulos, dum di- *Matth. 5. v. 11.* xit: Beati estis, cum maledixerint vobis homines &c. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

§. XII. ALII CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Qualitas.

I. FUerunt nonnulli, qui ad cælestem glo- *Mans. dis. 1. n. 16.* riam adumbrandam emblemate usi sunt, cujus corpus erat cælum quoddam, stellis, sole, luna, aliisque omnibus elegantissimis, & pretiosissimis ornamentis mire adornatum; anima autem dicti emblamatis hac epigraphe exprimebatur: *Pulchriora latent*; idem quoque nos in præsenti dicere possumus; postquam enim de cælesti gloria multum speculati sumus; postquam de ea scripsimus, legimus, diximus, quicquid de ea a nobis scribi, legi, aut dici potuit; imo postquam imaginationi, & de-

& desiderio nostro, omne quidvis bonum, pulchrum, jucundum & appetibile, quod excogitari potest, imaginandi & desiderandi libertatem indulsimus, tandem libere dicere possumus & debemus, quod longe plura, nobiliora, & præstantiora in cælis visuri & possessuri simus, siquidem *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit &c.*

S. Bonav. ser. 3. de Resur. II. S. Bonaventura explicans illa verba: *Tunc justi fulgebunt sicut sol*: In hoc planeta quatuor corporum gloriosorum dotes considerat, dicens: In splendore significantur dos claritatis: In perpetuitate solis dos impassibilitatis: In virtute solis activa (sol enim penetrat integrum vitrum) dos subtilitatis; in celeritate solis dos agilitatis, sole celeriores erunt Sancti.

S. Bernardinus tom. 1. serm. 93. art. 1. c. 3. III. S. Bernardinus quatuor hasce dotes enumerat, illumque sapientiæ textum, *Fulgebunt justi, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent*, adducens, ita scribit: Primo in fulgore designatur claritas: Secundo impassibilitas denotatur in igne: Tertio in scintilla subtilitas indicatur. Quarto in discursu potest agilitas designari.

S. Thom. in c. 25. Matth. IV. Angelicus doctor dubium movet, cur increata & incarnata sapientia potius dixerit: *Intra in gaudium Domini tui*, quam, accipe gaudium; cui hac adhibita distinctione respondet: Quod est in aliquo, continetur ab illo, & continens majus est; quando ergo gaudium est de aliquo, quod minus est, quam cor tuum, tunc gaudium intrat in cor tuum: Sed Deus major est corde, ideo qui gaudet de Deo, intrat in gaudium. Cajetanus tamen aptius ad propositum loquitur, dum ad gaudiorum cælestium æternæ beatitudinis immensitatem sese reflectens, inquit: Tam magnum est gaudium cælestis patriæ de Deo, ut non possit concludi in homine & ideo homo intrat in gaudium illud incomprehensibile, & non intrat gaudium illud in hominem, velut comprehensum ab homine.

Mans. disc. 1. n. 10. V. Accessit quondam ad Salvatorem mater sanctorum, Jacobi & Joannis, & suppliciter eum rogavit; *dic ut sedeant hi duo fili mei unus ad dexteram tuam & unus ad sinistram*: cui jure merito ab eodem Salvatore protinus responsum fuit: *Nescitis quid petatis*. Verum dicet fortassis aliquis: Cur Christus hos discipulos, & matrem eorum reprehendit, & ignorantiæ redarguit, qui alias de ejus ore verba hæc audierant: *Primum quærite Regnum Dei?* Nunquid illos in oratione Dominica petere docuerat: *Adveniat regnum tuum*; cur igitur nunc illos rejicit, dicens: *nescitis, quid petatis*: Nimirum errorem, in quo hærebant, e mentibus eorum tollere voluit, siquidem ipsi in beato cælorum Regno etiam sinistram reperiri credebant, in quo tamen graviter errabant, nequaquam enim ibi sinistra locum habet, sed solus & merus ibi dexteræ locus reperitur, nullum est ibi tristitiæ genus, sed solum gaudium, & mera lætitia, delectationes in dextera tua usque in finem. Ibi lætitia est sine melancholia, tranquillitas sine turbatione, divitiæ sine jactura, honores sine periculis, sanitas sine indispositione, abundantia sine paupertate, vita sine morte, felicitas sine miseria. E contra vero in lacrymarum valle nullus unquam sol sine sua ecclypsi nascitur, nulla dies sine nocte oritur, omnis creatura vanitati subjecta est.

VI. Considerari meretur ad hunc finem differentia, quæ est inter margaritas, & alias gemmas, & lapides pretiosos; hi enim scalpello opus habent, & expoliri debent, postquam e terræ visceribus eruti sunt. Quantus enim non adhibetur labor ad perficiendum & expoliendum aliquem adamantem, Jaspidem, vel alios lapides similes? Sola margarita eo modo, quo ex aquis marinis extrahitur, ad exornandas regum coronas apta est & idonea, omnemque ab ipsis primis natalibus sui perfectionem secum adfert? tales autem esse quoque debent animæ, quæ Paradisum ingredi volunt, scalpello indigere minime debent: quia *non intrabit in eam aliquid coinquinatum*, ideoque necessario mundæ, puræ, nitidæ, atque ab omni culpæ nævo expurgatæ esse debent. *Idem disc. 12. n. 1.*

VII. In Exodo, inter auri, argenti, purpuræ, gemmarumque pretiosas oblationes, pili quoque caprarum, licet viles sint, connumerabantur: *Pilos caprarum pellesque arietum*; pari quoque modo pauperes rustici pro patientia, paupertate, & laboribus, quas in hac vita sustinuerunt, pari in cælis præmio remunerabuntur, quo multæ animæ, quæ in hac vita sublimibus Ecclesiæ ministeriis suam impenderunt industriam. Unde S. Isidorus Agricola in cælo cum multis Sanctis Episcopis par erit in præmio; ac proinde nullus est adeo egenus, & pauper, quantumvis mendicus, sit, qui non habeat unde Regnum Dei comparare sibi possit. Inveniuntur quidem nonnunquam mendici, qui ne micam panis ad sui refectionem habent; at vero nullus hominum adeo est desolatus, qui monetam non habeat ad comparandam sibi cælestem gloriam, cujus evidens in Lazaro habemus exemplum, cui quantumvis pauperrimo & afflictissimo, solemnes in cælo ab Angelis celebratæ fuerunt exequiæ, suaque mendicitate comparavit sibi Regnum cælorum; liberalitati enim & magnificentiæ illius, qui absolutus est Dominus Paradisi, abunde sufficit, si demus, quod habemus. *Ibi. disc. 10. n. 2.*

VIII. Imitari hac in re Deus videtur creditores, qui, ut a morosis debitoribus tandem solutionem expeditam obtineant, acceptant, quidquid apud illos inveniunt; unde si debitor dixerit: Non sunt mihi ullæ pecuniæ, creditor juxta pecuniæ debitæ quantitatem, granum se libenter acceptaturum esse respondet; si non habet grana, acceptabit ligna; si ligna desint, acquiescit fœno, si fœno careat, tanta firmi aut sterquilinii quantitate contentus erit: Eodem quoque modo in casu nostro discurrere possumus; Salvator etenim a divitibus pro pretio gloriæ pecunias postulat in eleemosynas erogatas; cui non est facultas dispensandi nummos, corpus suum per disciplinas & cilicia affligat; qui vero corporis austeritates ob nimiam debilitatem sustinere nequit; lucro ani- *Ibidem.*

ma-

marum se consecret; qui neque ad hoc faciendum talentum a Deo habet, in operibus misericordiæ corporalibus, sese exerceat: qui infirmus est, tribulationem a Deo sibi immissam patienter sustineat, divinæque obsequatur voluntati, si contemnatur aut afficiatur opprobriis, gaudens Deum benedicat & collaudet, qui pro ejus amore patiendi occasionem ei tribuit, quod si etiam nudus cum Jobo redigatur in sterquilinium, roget Deum, ut peccata offensæ & injuriæ, quibus illum adversum se irritavit, illius miseriæ intuitu condonet; sic enim peccata nostra nobis ad cælum conscensuris scalæ loco deservient dummodo pro illis pœniteamus, & emendemur.

Modus acquirendi Beatitudinem.

Mans. di-sc.10.n.1. IX. Deus in venditione Paradisi ad eum se modum habuisse videtur, quo mercatores in nundinis merces suas vendere solent, in principio etenim nundinarum omnia caro pretio divendunt, quæ tandem in fine pro levi pecunia dimittunt. Quando Christus in die Ascensionis cæli officinam prima vice aperuit, primis sæculis illam sequentibus magna fidelium pars sub persecutionum, solitudinum, martyriorum pretio, æternam sibi beatitudinem comparare non dubitavit; nunc in Ægypto vastæ pro Christo incolebantur horridorum desertorum solitudines, fervidissimi Christiani tunc in equuleis extendi, uncinis & pectinibus ferreis dilaniari, feris objici, ab iisdemque devorari se permittebant; Postea vero cessantibus persecutionibus faciliori & planiori via cælum sunt ingressi, in quiete contemplationis cælestium dulciter conquiescendo, aut fervidos charitatis actus exercendo, aut vero virtutum christianarum praxi & studio assiduam operam impendendo.

1. Reg.30. X. Quando David Rex post devictos Amalecitas victor in Sicelege rediit, orta est inter milites, qui ad sarcinarum custodiam remanserant, & alios, qui cruento illi prælio interfuerant, gravis de spoliorum participatione controversia, hisce nimirum adversus illos prætendentibus, nullam illis ex partis spoliis partem deberi: Respondensque omnis vir pessimus & iniquus de viris, qui ierant cum David, dixit: *Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quicquam de præda, sed sufficiat unicuique uxor sua, & filii*. David autem justus Princeps, ambabus partibus rite auditis, controversiam prædictam in favore determinavit illorum, qui ad sarcinarum & hospitiorum custodiam remanserant: Dixit autem David: *Non sic facietis, fratres mei, de his, quæ tradidit vobis Dominus, æqua enim pars erit descendentis ad prælium, & remanentis ad sarcinas, & similiter divident*. Origenes historiam hanc proposito nostro applicans considerat, quot illi, qui Davidem ad prælium fuere secuti, Religiosos significent, qui mortificationis ferrum in se ipsos vertentes, implacabile sibi ipsis bellum indicunt; aut vero gladio Verbi Dei vibrante multas animas convertunt, atque ab inimico infernali liberant, cum inferno continuo præliantur, nec non adversus mundi illecebras, & allicientes blanditias: Per illos vero qui domi ad sarcinarum custodiam remanserunt, sæculares intelligit, quibus ob vocationem suam bonis hisce temporalibus sese applicare incumbit. Terminato prælio, id est, post vitæ hujus, quæ *militia est super terram*, consummationem, *Job 7.v.1.* Religiosi forte se solos, spoliorum æternæ beatitudinis particeps futuros esse credent; sed deceptos esse experientur, siquidem Deus (verus David) declarabit: *æqua pars erit &c.* Et ratio est, quia amor Dei adeo intensus esse, adeoque vehementer ardere potest sub purpura & paludamento regio, quam sub vili aliquo sacco & cilicio. Quot enim Cardinales, Reges, Imperatores, & Summi Pontifices in supremo honorum, thesaurorum, & terrenæ felicitatis culmine positi sancti suere?

Orig. hom. 25. in Num. [margin note beside "sarcinas"]

XI. Ad quartam vigiliam noctis apparuit quondam, inter procellosi maris fluctus, Christus discipulis suis, quos sæva tempestas misere, & periculose exagitabat. Ut viderunt tam inusitatum prodigium, phantasma arbitrati sunt, quod oculis usurpabant, quibus cum locutus, & de sermone agnitus fuisset, ajebat Petrus: *Domine, si tu es, jube me venire ad te super aquas*. Matth. 14. 28. cui Christus: Esto, veni, ac curre, sis huc ad me, scis enim quam hoc percupiam, qui huc omnes invitavi, cum dixi: *Venite ad me omnes;* Matth. 11. 18. & quomodo te unum prohibeam venire cupientem, qui alios nihil tale cogitantes advocavi? Desiliit ad ea verba in mare Petrus, cumque ventus validior de repente excitatus, velle illum fluctibus involvere videretur, præsentaneumque periculum suum animadverteret, Christum inclamabat, atque ut a proximo discrimine eriperet, magnis vocibus obsecrabat. *Videns ventum validum timuit, & cum cœpisset mergi, clamavit dicens: Domine salvum me fac;* ibidem v. 30. Quid est, quod Petro ad Christum aspiranti, jamque contendenti occurrunt irati maris fluctus, & rem tam bonam, sanctamque meditanti minatur interitum tempestas, cui favere debuisse elementa omnia videntur, ut securus appellere posset ad eum, quem petebat? cur a turbine in periculum adductus fuit, qui ad Christum totius salutis portum anhelabat? Respondet S. Ambrosius ser. 2. de Sanctis, Sanctus Petrus, dum fluctuat, dum mergitur, sic pervenit ad Dominum, ostendens nobis, quod non nisi per pericula properatur ad Christum. Exemplo ergo Petri docemur, qui naufragii pericula non fortiter ferat, qui vitæ discrimina non libenter adeat, qui tribulationes & ærumnas, & rerum suarum jacturas non æquo & magno animo toleret, eum pervadere in gloriæ portum tranquillum non posse, ac delirare, qui alter, quam per tempestates adversitatum eo pervenire posse existimant. Non enim nisi per pericula properatur ad Christum. *Didac. Nissen. S. 4. in Dom. 1. post Epiph.*

XII. Quæstio est, quare Dominus Moysen & Eliam, præ aliis veteris Testamenti Patriarchis, *Ibid. 1. §. 1. 4. in Sab. post 1. Dom. Qua.*

chis, testes gloriæ suæ adesse voluit? Respondet appositissime Galfridus in Allegor. Biblior. apud Godefrig. Tilman: Ne clarificato facile credas, nisi occurrant ei Moyses & Elias; ut si quis affirmet, ac glorietur, Christum in se glorificari, se quemdam Thaborem esse, & theatrum factum gloriæ, donorum, ac favorum illius, non credas, nisi fidejussores adducat Moysen & Eliam, testes omni exceptione majores, quorum alter promulgator & reverentissimus observator legis, alter acerrimus illius propugnator fuit, ardens & vivus ignis, formidabile & horribile fulmen, qui nec regibus parcebat, neque cum subditis connivebat. Illa tuta gloria, ille indubitatus favor, inquit Galfridus, quem observantia & zelus legis probant, commendantque. Plurimum enim suspecta, & parum tuta gloria, quæcumque talium testium calculis & suffragiis destituitur. Ne Christo clarificato facile credas, nisi occurrant ei Moyses & Elias.

Ibidem. XIII. S. Joannes cum amœnam & cælestem Paradisum gloriæ, & æternæ patriæ beatorum, sub metaphora magnæ, amplæ, elegantis, & sumptuosæ civitatis delineat, murorumque firmitatem, & portarum magnitudinem adumbrat, denique situm hic paucis exprimit: *Civitas in quadro posita est*; Apoc. cap. 21. vers. 16. Qui architectandi periti sunt, ajunt hanc esse stabiliendæ civitati commodissimam fabricam sed cum felix illa civitas, etiam quocumque alio modo constructa foret, æternum nihilominus duratura esset, quare magis in quadrangulum, quam in orbem, & sphæricam formam redacta fuit? Respondet Aretas: Cum civitas quadrangularis sit, per figuram crucis ex diametro dividitur. Quid sibi velit, quod in formam crucis ordinata est illa beatorum civitas? Indicio est, & documento, parum fidendum gloriæ hujus vitæ, quæ non obtinetur pretio crucis & afflictionis, postquam æterna ut videtur, opus habet crucis commendatione, & adminiculo, ut suam habeat a cruce securitatem. Quod ergo illa superna civitas in quadro posita fertur, tale est, ac si diceretur: Civitas supremæ gloriæ in formam crucis digesta consistit: secura ergo ea gloria est, quæcumque enim e cruce nascitur, eadem firma stabilis gloria est, & interitus nescia: cum civitas quadrangularis sit, per figuram crucis ex diametro dividebatur.

Conclusio.

S. Thom. Villanov. Conc. 1. de S. Joan. XIV. Festinemus igitur ingredi in illam requiem, ubi vere magnus est, quisquis etiam in ea minimus est; non mihi curæ est, Deus meus, quantus futurus sim apud te in regno tuo, sed hoc magis curo & exopto, ut de regno tuo sim, quia si ad domum tuam pertineo, qualiscumque fuero, magnus ero. Quanta enim illa gloria, quo tendimus, ubi omnium minimus maximo, sapientia, puritate, virtute, perfectione major est? quisquis maximus habetur, ad illam felicitatem comparatus, velut infantulus reputatur.

§. XIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. EVenient Beatis olim, quod Reginæ Sabæ, visa gloria Salomonis, evenit; nam & illi dicent: Verus est sermo, quem audivi in terra mea &c. & non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probavi, quod media pars mihi nunciata non fuerit. Major est sapientia tua & opera tua quam rumor, quem audivi. Beati viri, & beati servi tui, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam. *3. Reg. 10.*

II. Cælum Empyreum distat a terra mille septingentis nonaginta myriadibus, nongentis viginti quinque millibus, & quingentis milliariis. Nam juxta Clavium cælum lunæ distat 120630. milliariis, cælum Solis 4013923. Firmamentum autem 161884945. Unde si lapis moralis e firmamento decideret, cadendo consumeret 1500. annos solares, licet quotidie cadendo conficeret 32780. milliaria, & singulis horis 1300. Magnitudo vero hujus cæli est prope immensa, cum minima stella magnitudine terram decies octies superare dicatur. *Clavius in Sphæram Ioan. de Sacrobosco c. 11.*

III. Antiochus Rex in honorem Daphidis mire adamatæ, convivium in intima aula sic instituit, ut tamen interea sexcentos Ephebos formosissimos, & ducentas puellas elegantissime vestitas per urbem mitteret, qui floreis redimiti sertis ex vasis Chrystallinis vina, & ex orbibus candidissimis candidos panes, & saccaraceos fructus offerrent, aliis interea jucunda musica accinentibus. Quod totum ideo factum, ut ex hac munificentia colligerent cives, quam nobile convivium in aula esset apparatum. Applicatio facilis ad convivium cæleste, ad cujus magnitudinem demonstrandam Deus mittit in terram Angelos varia interdum cæli gaudia prægustanda offerentes. *Kissel. to. 2. f. 817.*

IV. Recte de beatitudine cecinit Ovidius: *Ovid. 3. Met.*

Ultima semper
Expectanda dies homini est, dicique beatus
Ante obitum nemo, supremaque funera debet.

V. Epedocles rogatus, cur viveret; ut cælum aspiciam, respondit; tolle cælum, & nullus ero. *Engelgr. in hom. 22. post Pent.*

VI. Alcinous Rex palatium habuit ex muris æneis, portis aureis, postibus argenteis, laquearibus ex electro & ebore ad miraculum elaboratis. Sed quid hoc ad cælum, cujus plateæ aurum mundum, & portæ ex singulis gemmis. *Ibidem.*

VII. Pulchre Poeta S. Ignatium terras ex aspectu cæli despicientem sic describit: *Lyræus l. 1. apoph. 8.*

Vos astra testor, agmen in cælo vigil,
Orbisque sempiternus errantis chorus,
Divinitatis intimæ scena extima:
Dum vos avaro sæpe conspectu fruor,
Dedisco rerum pretia, nunc gemmæ jacent;
Jam pallet aurum; non habet flores humus.
Et quæ placebant ante, nunc sordent opes.

VIII.

Ecclesia in offic. Transfig. VIII. Breviter, sed nervose etiam Ecclesia admonens sic canit:

Oculos in altum tollite,
Illic licebit visere,
Quod nesciat finem pati,
Sublime, celsum, interminum.

Senec. nat. qq. c. 1. Cicero l. 1. de nat. Deor. IX. Sursum, inquit Seneca, ingentia spatia sunt, in quorum possessionem animus admittitur.

X. Simonides interrogatus ab Hierone Siciliæ tiranno, quid qualisve esset Deus, unius diei post alterum spatium petiit ad cogitandum; & tandem post multos dies dixit: Quo considero diutius, hoc mihi res videtur obscurior. Idem de beatitudine non male dixeris.

Bassaeus de novis. XI. Philosophus quidam interrogatus, cur patriæ curam non gereret? digito in cælum intento dixit: hanc curo.

Cicero 4. Tusc. XII. Is est beatus, inquit Cicero, cum nihil humanarum rerum aut intolerabile ad demittendum animum, aut minus lætabile ad efferendum videri potest.

Arist. l. 1. Rhet. c. 5. XIII. Aristoteles varie sic definiri posse beatitudinem putat, ita ut sit vel prosperitas cum virtute conjuncta: vel fortunata rerum cum virtute administratio, actiove vel ratio per se sufficiens ad bene vivendum: vel vita plenissima voluptatis, summa securitate & præsidio nixa: vel abundantia copiarum, & absolutissima incolumitas corporis, cum potestate hujusmodi atque vi, quæ ad paranda illa & conservanda sufficiat.

Utilitas.

Langius in Polian. V. ecd. XIV. Musca contemnens formicam, vide, inquit, quanta sit humilitas tua. Cava loca terrarum incolis, & perpetuo humi reptas, magno cum labore tenuem victum quæris. At me alæ in sublime ferunt, & mensæ regiæ accipiunt, delicatissimis cibis vescor, & purpuræ regiæ incumbo, quin & formosissimas genas deosculor. Cui formica: atqui improbitas tua odiosa est omnibus, ob quam etiam flagella & venena in necem tuam parantur. Sed & modica anni parte durat felicitas tua, cum hyemis tempore mox pereas, ego autem in æstate, mediocri labore exerceor, ut in hyeme quietam & securam vitam degere possim.

S. Chrys. h m. 5. de Pen. XV. S. Chrysostomus inter alia suadet, ut, quoniam lumen majus offuscat minus, cum quis viderit mulierem formosam, oculis splendentem, respiciat desuper, quo tale spectaculum prætereat. Id quod in aliis quoque casibus faciendum.

Cicero in somnio Scipion. XVI. Quid potest ei magnum videri, inquit Cicero, in rebus humanis, cui æternitas omnis totiusque Mundi nota sit magnitudo; ipsa terra ita mihi parva visa est, ut me imperii nostri, quo quasi punctum ejus attingimus, pœniteret.

Beyrl. in festo SS. Phil. & Jacob th. 3. XVII. Lysander a Persa interrogatus, quam Rempublicam florentissimam censeret? respondit: In qua bene meritis condigna, præmia redduntur. Qualis ergo erit Respublica Christiana, in qua talia præmia bene meritos exspectant, quæ in cor hominis non ascenderunt?

XVIII. Beatitudo est in hoc mari laborantibus, inquit Beyrlinch, quod fundamentum ædificio, quod navi carina, quod in animalium generatione cor, quod viatoribus iter non asperum, euntibus hospitium commodum, mercium amor mercatoribus, agricolis spes fertilitatis. *Ibidem.*

XIX. Herculi adhuc adolescenti dubitanti, quod vitæ iter sectaretur, duæ se objecerunt mulieres, una decora, deliciis affluens, & præter voluptatum illecebras nihil promittens, & hæc vitium erat; altera macilenta, rugosa, & præter labores nihil laudans, sed post eos exantlatos Deorum consortium pollicens; & hæc virtus erat; quam proinde priore rejecta amplexus est Hercules. Idem de beatitudine hujus, & alterius vitæ dici potest. *Ibidem.*

XX. S. Martinus rogatus, ut corpusculum lateris conversione nonnihil relevaret, sinite me ait, cælum respicere potius, quam terram ut suo jam itinere iturus ad Dominum Spiritus dirigatur. *Sulpicius in vita.*

Jucunditas.

XXI. Socrates interrogatus, quid esset felicitas? voluptas, respondit, quam nulla pœnitudo sequitur. *Stobæus 201.*

§. XIV. AUCTORES.

I. PEtrus Canisius tom. 4. cap. ult.
II. Hieremias Drexelius in Cælo.
III. Ludovicus Granatensis in loc. comm. f. 834.
IV. Petrus Bessæus de quatuor noviss.
V. Gabriel Inchinus de novissimis.
VI. Philippus D. Outreman in Pædag. Chr. p. 1. c. 8. §. 10.
VII. Matthias Faber con. 1. 2. & 3. in Festo omnium Sanctorum. Item conc. 2. in Dom. 2. Quadr.
VIII. Thomas Stapletonus text. 7. in Dom. Sept. & text. 2. in Dom. 2. Quadrag.
IX. Laurentius Beyrlinch in Festo SS. Philippi & Jacobi.
X. Joannes Major in Magno speculo Exemplorum. Tit. Gloria cælestis.
XI. Antonius Dauroultius in Catechismo Historiali p. 3. c. 8. tit. 22. & seqq.

TITULUS XVIII.

BLASPHEMIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST contumelia Deo illata, quo modo omnibus speciebus Blasphemiæ mox afferendis convenit; licet aliqui strictius eam sumendo definiant: Verbum in contumeliam Dei prolatum. *Langius in Polyanth.*

Blasphemia juxta S. Augustinum est vitium, quo aliqua mala dicuntur de bonis; itaque jam *S. Aug. l. 2. de Mor. Manich. c. 11.*

jam vulgo blasphemia non accipitur, nisi mala verba Deo dicere; de hominibus namque dubitari potest, Deus vero sine controversia bonus est. Unde & Suarez ait: usu receptum est, ut blasphemia ad derogationem divini honoris, ac bonitatis applicata sit. [*Suarez 1. 1. de infid. c. 4.*] Citatque eodem loco Hugonem de S. Victore, dicentem: blasphemiam esse cum quadam probrosa irreligiositate, & diminutione honoris divini, vituperium, ac convitium.

Divisio.

II. Dividi potest in mentalem, verbalem, & actualem. *Mentalis* est, quæ sola mente peragitur; quo modo etiam diaboli blasphemant Deum, uti & alii damnati spiritus in inferno. *Verbalis* est, quæ voce exprimitur, & magis in sensus cadit. *Actualis* est, quæ opere peragitur, sive dein per scripturam, sive per alia mala opera in contumeliam Dei directe perăcta; de qua S. Ephrem locutus est dicens: [*S. Ephr. to. 3. interrog.*] Quemadmodum Deus operibus bonis glorificatur, ita contra malis actionibus blasphematur; nam cum Infideles intuentur Christianos, quod instar Ethnicorum ipsi quoque in crapula & ebrietate vitam degant, ludentes atque saltantes cum citharis & tympanis, non amplius dictitant, quod insensati sint Christiani, dum Christi legem transgrediuntur; verum blasphemantes asserunt, eos, sicut traditum a Christo acceperunt, ita & facere. Unde & S. Augustinus, raro, inquit, jam inveniuntur, qui Christum lingua blasphement, sed multi, qui vita. [*S. Aug. tr. 27. in c. 6. 30.*]

S. Bonaventura tres modos declarat, quibus aliquis blasphemiam committere possit, scilicet vel cum attribuitur Deo, quod sibi non convenit; vel cum removetur ab eo, quod sibi convenit; vel cum creaturæ, attribuitur, quod proprie Deo convenit. [*S. Bonav. in c. 1. Luc.*]

S. Thomas Deum variis modis offendi posse scribit: Primo quantum ad suas creaturas, scilicet in homicidiis, furtis, adulteriis, & similibus. Secundo quantum ad suam familiam spiritualem. Tertio quoad personam velatam. Quarto quantum ad naturam assumptam. Quinto quantum ad naturam divinam. Etenim qui furatur, inquit hic Sanctus, qui committit fornicationem, vel homicidium, Deum in subditis suis male tractat: qui vero Martyribus, Apostolis, aliisque familiaribus Dei amicis necem infert, gravius illum offendit. Denique qui sacratissimum ejus Corpus sumptum pedibus suis protereret, & conculcaret, præcedentibus longe abominabiliorem Deo inferret injuriam: sed qui offendunt Deum, quantum ad naturam divinam, gravissime peccant, quod faciunt blasphemantes. Nam blasphemia est peccatum immediatum contra Deum.

Actus.

III. *Attribuere Deo falsum prædicatum*, ut fecerunt Pharisæi dicentes, Christum in Beelzebub ejicere dæmonia; item Lutherus & Calvinus Deum auctorem peccati constituentes. [*Luc. 11. v. 15.*]

IV. *Adimere Deo, quod ei debetur*, v. g. negando sapientiam, bonitatem, aut potentiam; uti Rapsaces negavit, Deum Judæis opem ferre posse. Item Alphonsus Rex Hispaniæ, qui dicere ausus est, se principio mundi si Deo præsens fuisset, multa melius & sapientius ordinaturum fuisse. [*Fab. to. 1. in Op. 38. post Pent. n. 3.*]

V. *Tribuere creaturæ, quod solius Dei proprium est*; ut si quis dicat, diabolum tam potentem esse, ac Deum: æque colendum, adorandum, &c. Item solem & lunam aut alias creaturas, rectores orbis terrarum Deos putare, ut in Sapientiæ libro de nonnullis dicitur. [*Sap. 13. v. 2.*]

VI. *Inhonorare Sacramenta, reliquias aut alias res sacras, quatenus ad Deum spectant*: uti faciunt Iconoclastici, Hæretici & nostri etiam Lutherani, B. Virgini, & Sanctis debitum cultum & invocationem negantes.

§. II. EX SCRIPTURA.

Qualitas & gravitas.

NON assumes nomen Domini Dei tui in vanum; nec enim insontem habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra. [*Exod. 20. v. 2.*]

II. Nominatio Dei non sit assidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiscearis, quoniam non eris immunis ab eis. [*Eccl. 23. v. 9.*]

III. Cui exprobrasti? & quem blasphemasti? contra quem exaltasti vocem tuam? & elevasti in excelsum oculos tuos? contra Sanctum Israel. [*4. Reg. 6. 22.*]

IV. Docuit iniquitas tua os tuum; & imitaris linguam blasphemantium. [*Job 15. v. 5.*]

V. Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Deum peccaverit vir, quis orabit pro eo? [*1. Reg. 2. v. 25.*]

VI. Exacuerunt ut gladium linguas suas, intenderunt arcum rem amaram. [*Ps. 63. v. 4.*]

VII. Quis est, qui loquitur blasphemias? [*Luc. 2. 6.*]

VIII. Posuerunt in cælum os suum, & lingua eorum transivit in terra. [*Ps. 72.*]

IX. Blasphemia tollatur a vobis, cum omni malitia. [*Eph. c. 4.*]

X. Dominatores ejus inique agunt, dicit Dominus, & jugiter tota die nomen meum blasphematur: propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa. [*Isai c. 52.*]

XI. Spiritus autem blasphemiæ non remittetur. [*Matt. c. 12.*]

XII. Blasphemarunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum, dereliquerunt Dominum. [*Isaiæ c. 1.*]

XIII. Vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ. [*Apoc. c. 17.*]

Damnum.

XIV. Maledicti erunt, qui contempserint te, & condemnati erunt omnes, qui blasphemaverint te. [*Tob. c. 13. v. 16.*]

XV. Tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare. [*1. Timot. c. 1.*]

XVI. Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus super caput ejus, & lapidet eum populus universus. [*Lev. c. 24.*]

XVII. Qui blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non habebit remissionem in æternum. [*Marc. 3. v. 29.*]

XVIII.

Levit. 24. v. 16. XVIII. Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum: & qui blasphemaverit nomen Domini, morte morietur: lapidibus obruet eum omnis multitudo populi.

Eccl. 27. v. 28. XIX. Qui in altum mittit lapidem (aut blasphemiam) super caput ejus cadet.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas & Gravitas.

S. Hier. in c. 18. Is. I. Nihil est horribilius blasphemia, quæ ponit in cælum os suum; omne quippe peccatum comparatum blasphemiæ levius est.

S. Chrys. Ho. 26. ad Pop. II. Nescitis, quis sit Deus, & quali debeat ore vocari? Quod si de studioso quodam viro male loquamur, dicimus: os tuum ablue, & ita commemora; nunc vero nomen venerandum, quod audientes dæmones horrent, temerarie circumferimus?

S. Ephr. 2. paren. a. 5. III. Non metuis, ne forte ignis de cælo descendat, & devoret te, qui sic os adversus Omnipotentem aperis? Neque vereris, ne forte terra sub te disrumpatur, & te absorbeat? Ne decipiaris, o homo: impossibile enim est, manus effugere Creatoris; audi eum, qui dicit: Blasphemantes rationem reddent Deo, qui paratus est judicare vivos & mortuos.

S. Chrys. c. 1. Orat. 3. de fato & provi. IV. Non est hoc peccato ullum deterius, sed neque par; nam in eo & accessio omnium malorum est, omnisque confusio; inexpiabile supplicium & intolerabilis pœna.

Didac. Stella in Luc. c. 5. V. Alii peccatores appetunt delectationes, honores, vel aliud quidpiam mundi; & vellent, si possent, his bonis frui sine Dei offensa, sed blasphemus multo aliter, quia consulto & præmeditate contra Deum insurgit.

S. Bern. t. 4 ser. 11. VI. Omnia alia peccata videntur procedere partim ex fragilitate humanæ naturæ, partim ex ignorantia; sed illud peccatum blasphemiæ procedit ex propria malitia, & quanto est major persona offensa, tanto major culpa, & plus crescit malitia culpæ, & sic blasphemia continet in se majorem malitiam aliis peccatis, & nullum est peccatum, quod habeat in se tantam iniquitatem, sicut blasphemiam.

Idem t. 2. ser. 41. a. 1. c. 1. VII. Peccatum tanto majus & gravius est, quanto minus motivum habet; si juvenis, & senex adulterium perpetrant, plus in hoc peccaret senex. In cæteris peccatis aliquod motivum est ad peccandum inducens, sicut in superbia excellentia dignitatis, in luxuria delectatio carnis, in gula gustus, in avaritia pecunia, in blasphemia autem nullum est motivum, quia nulla est ibi delectatio ad blasphemandum inducens.

Ibid. VIII. Quis magis ingratus est Deo de beneficio specialiter sibi collato præ cæteris creaturis, scilicet loquela & lingua, quam blasphemator nominis Dei, qui cum dicere debeat cum Propheta: *Benedicam Domino in omni tempore, semper laus ejus in ore meo*, Domino suo ore fœtido maledicit. Omnes enim creaturæ, & quælibet suo modo solicite laudant Deum, & benedicunt potentiam, sapientiam, & clementiam Salvatoris.

IX. Ingratus etiam de beneficio Incarnationis; nam membra illa humanæ infirmitatis, quæ pro salute nostra assumpsit Dei Filius, blasphemus nominat ad contumeliam, quasi non satis afflictus fuerit Christus pro sua, & aliorum salute ab impietate Judaica, propterea compleat contumelia ejus. Ibid.

X. Patet, quod blasphemantes Deum pejores sunt bestiis, canibus & aliis; canes enim non mordent Dominos suos, licet ab eis lædantur; sed blasphemus eodem ore, quo Dei beneficium percipit, & bibendo vinum, Deum blasphemat. Mansi di. sc. 4. n. 6.

XI. Blasphemia est lepra, quæ omnino mundari non potest, & ideo extra castra pellenda, hoc est, crimen blasphemiæ, quod in Spiritum Sanctum committitur, de quo dicitur: *Qui peccat in Spiritum Sanctum, non remittetur ei.* Gloss. c. 13. Lev.

XII. Nihil est, quod animum nostrum magis exulceret, & confodiat, quam horribilis atque impia, & christianis auribus intolerabilis divini nominis blasphemia, cum audivimus sacratissimum Dei, & Jesu Christi Domini nostri nomen, quod super omne nomen cælestia venerantur, terrestria adorant, inferna contremiscunt (quod ne temere quidem a quopiam propter ejus sublimitatem, & majestatem usurpandum sit) passim pravorum efferatorumque hominum vocibus scindi &c. ut minime mirandum sit, si a Christianis populis, in tantis calamitatibus constitutis, divinæ iracundiæ flagella non amoveantur. Jul. III. Bulla 21.

XIII. Blasphemia est peccatum diabolicum, loquela infernalis: Sicut enim Spiritus Sanctus loquitur per bonos, ita diabolus per blasphemos. Mansi di. sc. 7. n. 2.

XIV. O lingua diabolica, quid potest te inducere ad blasphemandum Deum tuum, qui te plasmavit, in quo tuum summum bonum consistit, qui te pretioso sanguine redemit? S. Bern. t. 4. ser. 11.

XV. Horrendum penitus sacrilegium, quod & ipsorum videtur excedere facinus, qui Domino majestatis manus sacrilegas injecerunt. S. Bern. serm. 2. de Convers. S. Pauli.

XVI. Audes aperire os tuum audacter: & in cælum verba emittere, juramenta atque blasphemias, & non times, ne falx ignea, quam Propheta vidit, demoretur in domo tua, donec ex ea, quæ sub cælo est, te excidat, dum sic audes os aperire adversus Deum omnipotentem, in quem Angeli, Archangeli, Cherubim ac Seraphim non audent oculos conjicere? S. Ephr. paraenes. 41.

XVII. Nullum gratiarum actioni par bonum, quemadmodum blasphemia, pejus nihil. S. Chrys. ho. 1. ad Pop.

XVIII. Cum Deus laudatur de bono opere tuo, laudas opere tuo Deum. Et cum blasphematur Deus de malo opere tuo, opere tuo blasphemas Deum. Itaque ad aurium exhortationem canta voce, corde ne sileas, vita ne taceas. Si ergo bene agis, & quando manducas, & bibis, ad refectionem corporis sumis, gratias agens Deo, cibus tunc, & potus laudat Deum. Si vero modum naturæ debitum immoderatione voracitatis excedas, & vio- S. Aug. in Ps. 46.

violeotia te ingurgites, quantaslibet laudes lingua tua sonet, vita blasphemat.

Idem l. de Civ. Dei c. 9. XIX. Cum probrum jacitur in Principem, patriæ bonum & utilem, nonne tanto est indignius, quanto a veritate remotius, & a vita illius alienus? quam igitur supplicia sufficiunt, cum Deo sit ista tam nefaria, tam insignis injuria illata?

Damnum.

S. Ambr. ep. 82. XX. Immugiens terra in medio plebis scinditur, aperitur in profundo sinus, abripiuntur noxii, & ita ab omnibus mundi hujus ablegantur elementis, ut nec aerem haustu, nec cælum visu, nec mare tactu, nec terram contaminarent sepulchro.

§. IV. EXEMPLA EXTERNA.

Fuga.

Ep. Jud. v. 9. I. CUM *S. Michael Archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemiæ, sed dixit: Imperet tibi Dominus.* Ex quo Josephus Mansi sic concludit, quod is, qui cælestis militiæ princeps est, pro divini honoris defensione inimico Dei non fuit ausus maledicere, qua fronte homo vilissimus ille terræ vermiculus, tantis a Deo beneficiis cumulatus, euodem optimum Deum, cum tanto honoris, & reverentiæ ei debitæ præjudieio, blasphemare, & execrari, eique maledicere audebit?

Mansi disc. 4. II. S. Polycarpus, quando solicitabatur a tyranoo, ut si vitæ suæ consulere vellet, Christum blasphemaret, animose respondit; Jam octogiota sex anni elapsi sunt, quibus Christo meo inservio, nec tamen unquam mali quidpiam ab illo recepi, imo multis iisque præclaris bonis de manu ipsius auctus sum, qua igitur ratione illum, prout tu, o Proconsul, a me fieri desideras, blasphemare, illique maledicere potero; qui tot mihi beneficia præstitit, & hactenus adeo benigne conservavit; qua fronte tam bono Deo & Domino ingratus esse potero?

Ruffin. Aquil. l. 3. in vit. PP. de verbis seniorum n. 17. III. Venerabilis Pæmen Abbas, quendam discipulorum suorum, qui frequeotibus a spiritu blasphemiæ pulsabatur teotationibus, docuit, ut tentatus semper diceret: Ego causam non habeo, blasphemia tua super te sit Satanas, hanc enim causam anima mea non vult. Ita sanus frater ille discessit.

Annal. Eccles. Rayn. 1267. n. 63. IV. Cum S. Ludovicus Rex Franciæ edicto publico sancivisset, ut cuilibet nomen Dei blasphemanti ignito ferro in labiis stigma inureretur; accidit, ut, postquam civis quidam Parisinus hujus pœnæ reatum incurrisset, multi pro illius ab hac pœna exemptione intercederent, quem Rex justus absque misericordia cauterizari præcepit in labiis ferro candenti, in peccati sui memoriam sempiteroam, & in aliorum exemplum. Non defuere quidem multi etiam secundum mundum sapieotes viri, qui S. Regem velut nimis crudelem & rigidum censurarent. At vero S. Rex verissimum esse sciens, quod ait Christus: *Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum propter me*; hanc protulit Regia majestate sua dignam sententiam; videlicet quod desideraret potius simile cauterium sibi in labiis esse inustum, & quoad viveret, talem indecentiam sustinere, dummodo hujusmodi perniciosum vitium de Regno suo penitus tolleretur.

V. De Philippo pariter Franciæ Rege, legimus, quod, quotiescumque aliquos io tabernis, vel etiam in bello milites blasphemias protulisse audiebat, illos protinus submergi jusserit, haneque legem in Regno suo perpetuo ac inviolabiliter observari voluerit: Et de hoc edictum, posteris firmiter tenendum, reliquit ante mortem. Vincent. in Spec. Histor.

VI. Anno 1509. accidit Argentinæ, quod Senatus pro tribunali sedens judicium ferre debuerit, quod ad duos milites urbis præsidiarios, quorum unus armis suis gubernatorem suum graviter data opera offenderat, alter vero enormes in Deum blasphemias evomuerat; & quidem unus illorum pro se suique liberatione habebat advocatos, alter vero neminem habebat, qui in ejus defensiooem os suum aperiret. Pro illo ob spectatam fortitudinem optimi quique intercedebant, pro hoc nulli; Senatus prudens ratus, violatorem Dei non meliori conditione esse, quam calumniatorem hominis, causæ cognitiooe, quibus oportuit, demandata, ubi blasphemiam horrendam, licet ab ebrio, & emotæ mentis homine admissam cognovit, plus divinæ Majestati, quam humanæ gratiæ & intercessioni tribuendum ratus, supplicio capitali, extracta per cervicem lingua blasphemum affecit. Mansi disc. 1. n. 1.

VII. Michael de Barro Navaræus Ordinis S. Jacobi nobilis Eques, de Rege suo optime meritus, semel tantum per vitam Dei publice jurans, triginta & uno diebus in carcerem conjectus fuit; cumque de gravi nimis pœna, qua mulctabatur, apud Regem conquereretur, Rex filium suum se ipsi in socium additurum respondit, qui catenarum pondus dimidiatum cum ipso ferret, ita enim de se meritum esse, ut libenter ipsum juvare velit, hac vero in re nullam aliam gratificandi rationem dispicere; ac proinde carcerem quidem in gratiam illius nonnihil ornamentis apparari fecit, at vero compedes & catenas ab ipso tollere renuit. Floren. de Orig. barel. l. 2. c. 4.

VIII. Ezechias Rex, utpote a Deo magnopere illuminatus, mox ut horrendam Sennacherib blasphemiam audivit, certam contra ipsum obtinendam victoriam in manu sua se habere existimavit, neque tam Hierosolymæ fortificationibus, munitionibus, victualium, annonæ, militumque suorum generositati innixus est, quam indubitatæ spei, quam de Deo protinus concepit, qua futurum esse confidit, quod Deus honorem ab inimico suo Sennacherib enormissime læsum defensurus esset, vindicando illatas sibi per blasphemiam gravissimas injurias. Uode S. Cyrillus Alexandrinus ait; Convitia in Deum detorta ægerrime ferens Rex, eaque si dissimularentur, capieodæ civitatis causam esse posse, pie prudenterque considerans, & se nihilominus ab ipso blasphe- S. Cyrill. Alexand. l. de fide ad Theo.

ma-

marum vocem crimine exsolvere percupiens, derepente conscissa veste in domum Dei ascendit, precibusque, quibus potuit, iræ divinæ se opposuit: sciebat enim, quod eo ipso, quo de illatis Deo injuriis intrinsecum cordis exterius testaretur dolorem, divinamque ejus justitiam ad injurias illas debite mulctandas imploraret, consequens futurum esse totius hostilis exercitus infallibile exterminium.

Lorinus in c. 24. Lev. IX. Robertus Rex Franciæ pacem publicam in regnis suis pro virium suarum possibilitate conservare satagebat, eoque fine devotissimas coram crucifixo quodam preces effundebat. In proœmio pragmaticæ sanctionis narratur, quod Roberto Regi Francorum, filio Capeti in urbe Aurelia pro pace Regni sui oranti, crucifixus non sine ingenti prodigio, & ingenti miraculo respondit: Non habiturum pacem in Regno, donec blasphemias extirparet.

Raynal. ad ann. 1270. n. 23. X. In Annalibus Ecclesiasticis legimus, quod S. Ludovicus Rex vere christianissimus, inter alia monita, quæ filio suo, qui in Regno successurus erat, specialiter commendata esse voluit, unum hoc fuerit: Maxime autem nullum verbum blasphemiæ de Deo, sive de Sanctis, patiaris dici ab aliquo, quin vindictam de eo fieri facias. Et paulo post vitæ ejus historia ibid. n. 17. repetit, Sanctum hunc Regem eidem filio suo de novo, singulari cum anxietate animi, & solicitudine dixisse; Labora, quod omne peccatum de terra tua removeatur, maxime autem blasphemia.

Exod. 32. S. Chrys. Orat. 5. XI. Moyses licet alioqui mitissimus, ubi tamen populus vitulum aureum adoravit? tam severe vindicavit, ut comminutum vitulum idem potandum dederit, imperaveritque, ut unusquisque occidat fratrem suum, & amicum, & proximum.

Fab. Con. 3. in Do. 18. post Pent. XII. Job, etsi ab uxore ad maledicendum Deo graviter incitatus, potius tamen duxit, ut loquitur S. Chrysostomus, innumera perpeti mala, quam blasphemia tantorum malorum relaxationem consequi.

XIII. Abbas Pœmen docuit juvenem de blasphemia tentatum ita respondere: Vellem quidem blasphemare, sed non habeo causam blasphemandi Deum.

Æmilius l. 7. Hist. Franc. XIV. B. Ludovicus Rex Franciæ, cum multi peterent, ut nobili cuidam pœna blasphemiæ ab eo decreta, scilicet cauterii in fronte inurendi, remitteretur, respondit: Ego paratus essem, & pro gratia reputarem, si tale signum fronti meæ inureretur, dummodo tale scelus e regno meo extirparetur.

Exercit. in Dom. 11. post Pen. XV. Joannes Hurtado Dominicanus, cum militem graviter blasphemantem audivisset, sic eum allocutus est: Mentiris, maligne, Deus is non est, qualem tu blasphemo ore fingis, sed bonus est, justus & misericors. Cumque miles hoc dicto efferatus ferrum stringeret, Joannes in genua provolutus martyrii palmam avide expectabat.

Pal. Chr. p. 1. c. 5. §. 2. XVI. Imperator Justinianus blasphemos morte plecti volebat. Rex Scotiæ impiam linguam radicitus exscindi. Argentoratensis Magistratus an. 1569. uni e præsidiariis militibus suis, quod blasphemasset, linguam per cervices extrahi jussit.

Damnum.

XVII. Sennacherib Rex ob blasphemiam in Deum jactam primo centum octoginta quinque millia militum una nocte, Angelo Dei percutiente, amisit; deinde ipsemet a filiis suis percussus interiit. *4. Reg. 19.*

XVIII. Nicanoris lingua jussu Judæ præcisa particulatim avibus devoranda exposita, & manus contra Domum Sanctam omnipotentis Dei suspensa. *2. Mach. 15. v. 33.*

XIX. Herodes Rex a vermibus consumptus: Antiochus vero miserabili & invisibili plaga a Deo ob blasphemiam humiliatus interiit. *Act. 12. v. 23. 2. Mac. 9. v. 5.*

XX. Anno 1623. 9. Octobris duo adulterinæ monetæ cursores ad furcam damnati sunt, quorum alter catholicus cum magna aspicientium ædificatione obiit, alter vero hæreticus nomine Michael Thomas Houssaye horrendas in Deum & ejus SS. Matrem blasphemias cum effudisset, e scala vix dejectus, fune nimium quidem fracto, e furca delabitur, capite prorsus ab humeris, ac si novacula abscissum foret, excusso, sola lingua excepta, quæ longa infamis, & visu horrida e trunco corporis pendebat, unde eidem funis iterum applicatus, truncumque corpus in patibulo iterum suspensum est. *Mercur. Gallic. l. 10.*

XXI. B. Petrus Damianus scribit, non procul Bononia duos commessatores ad cœnam convenisse, in qua cum alter gallinaceum pullum dissecuisset, alter tam apte, inquit, hunc pullum divisisti, ut ne ipse quidem S. Petrus integrum nobis restituere queat; imo nec Deus, subjecit alter; Qua blasphemia vix prolata gallus ex jusculo vivus exiliens cantat, & alas concutiens multo jure blasphemos conspergit, ipsi vero lepra tacti eamdem etiam in posteros transfunderunt, qui in criminis a majoribus patrati memoriam deinceps Ecclesiæ multis annis facti sunt vectigales. *S. Dam. l. 2. ep. 1.*

XXII. S. Gregorius narrat, puerum quinquennem in patris gremio blasphemantem a dæmone abreptum, nec unquam amplius conspectum esse. Simile quid S. Cyrillus narrat de pucro duodenni cum patre ludente & S. Hieronymum blasphemante. *S. Greg. l. 4. dial. c. 18. S. Cyrill in ep. de mir.*

XXIII. Simon de Tornaco Doctor Parisiensis celeberrimus, cum publice dixisset, tres fuisse impostores, qui mundum fraudibus suis subjugarint, Moysen, Christum & Mahumetum, quorum primus Judæos alter Christianos, tertius Turcas infatuarit, subito eversis oculis, mugitum emittens, & per epilepsiam elisus in terram, tertio die misere obiit, neminem nisi concubinam nominare valens. *S. Hier. Cantipr. c. 40. § 1*

XXIV. Clericus quidam cum dixisset, falsam esse illam Christi sententiam: Omnis, qui se humiliat, exaltabitur: repente gladio per os instar fulminis transfixus est. *S. Dami. l. 2. ep. 15.*

XXV. Aleator quidam, cum per membra Christi & Mariæ horrende jurasset, illico corruit, voceque terribili clamavit: Heu miser, qui es, qui me interficis? Et volutatus aliquantum humi tartaream animam efflavit. Postea vero in tergo reperta est plaga re- *Spec. Ex. 41. apud Bajaum in Pana. V. Blasph.*

 cens

cens horribili hiatu dehiscens, quasi securi facta.

Ibid. 5. XXVI. Mulier hæretica in oppido Hollandiæ, cum in summa difficultate pariens Deiparam scropham appellasset, mox divinitus punita, nigellas aliquot suculas emortuas enixa est.

Grim. Vi-ad l. 2. c. 21. XXVII. In Mediolanensi Provincia, cum juvenis quidam cum socio duellaturus, blasphemas in Dei Matrem voces protulisset, eo ipso temporis articulo ab adversario, lingua & palato transfossis, peremptus est.

Gualter. Sæc.17. p. 222. XXVIII. Villanovæ, cum anno 1613. notarius quidam publicus, Sacerdotes catholicos sepulturam catholico ritu peragentes rudentibus asinis æquiparare solitus, ipse quoque cum ad sepulchrum efferretur, magnus asinus coloris fuci apparuit, circa mortui cadaver horrendum in modum rudens, & sepulchrum aliquoties circumiens, & tandem, postquam amicos ad domum defuncti comitatus esset, ex oculis evanescens.

Bredem. l. 1. colla. c. 17. XXIX. In Phœnicia mimus quidam erat, Gajanus nomine, qui, cum in theatro B. Virginem blasphemasset, hæc ei apparens dixit: Noli, quæso, noli ita lædere animam tuam: idque tertia vice faciebat; cum autem ille magis blasphemaret, meridie dormienti apparens iterum, nihilque dicens manus & pedes digito signavit; quo facto ipse vigilans manibus & pedibus se truncatum reperiit.

XXX. Baronius in Annalibus refert, quod, cum Constantinopoli ex Arianæ sectæ hæreticis, qui SS. Trinitatis jurati hostes erant, unus, cui nomen Olympius, in balneo corpus suum abluens, impias contra eandem & horrendas blasphemias evomuisset, confestim in rabiem actus, semetipsum unguibus miserabiliter dilaniarit, & paulo post sacrilegam animam ad infernum transmiserit.

Wegmus Minoris. f. 10. in expl. Symboli. XXXI. Alius quoque scriptor memorabilem quemdam casum recenset, qui in regno Hispaniarum contigit circa quemdam, qui postquam omnia, quæ habebat, ludendo perdidisset, Deum instanter rogavit, ut pro jactura sua reparanda gratiam suam impertiretur; at vero, quia fortuna illi totaliter adversante, ludus semper de malo devolvebatur in pejus, pecuniis ludendo penitus amissis, tandem vestes quoque suas ejusdem ludi exponebat discrimini, ac demum vestibus denudatus domum repetiit, ibidemque assumptis armis, & conscenso equo in forum concessit, ubi coram multis alta voce exclamavit, & ait: Si quis est amicus, & fidelis Dei, qui dicat, Deum esse aliquid, vadat, & se armet, & congrediatur mecum in nomine Dei sui, & ego ipsum occidam sine Deo, & intelliget, quod nullus sit Deus. Ad quam propositionem omnes quidem exhorrescentes, præ nimio stupore hæsere attoniti, nullus tamen ex omnibus erat, qui detestabile facinus istud, ejusque inverecundam temeritatem ei improperare auderet: sed cui non respondit homo, protinus Deus respondit, nam qui olim flagella Pharaonem, se potentiæ suæ opponentem, non ursis & leonibus, sed ranis & muscis, immisit Deus, huic vesano unam muscam, licet esset tempus hyemis, quæ eum in facie sic invasit, & sic inter faciem & galeam se opponens, aculeis suis graviter illum læsit, ita quod oportuit galeam deponere, & ad terram projicere, at ubi musca liberum habuit accessum, sic eum in facie feriebat, quod se defendere non valens, de equo ad terram decidit, faciem versus terram firmans, ut posset se tueri a musca, quæ etiam ibi eum fortiter invasit, nec cessavit, quousque publice blasphemiam, quam ore profano protulerat, omnibus audientibus cum cordis gemitu revocavit.

XXXII. De alio quoque blasphemo refertur, quod, cum in villa quadam Terræ Laboris, in Regno Neapolitano situatæ, in die sancto Parasceves duo, quorum unus Christianus, alter Judæus erat, taxillis luderent, & Judæus magnam pecuniæ summam perdidisset, hic Christum horrendum in modum blasphemare cœperit; cumque ludum repetere volens, taxillos apprehendere niteretur, subito nervi manuum ejus contracti fuerunt; quare magis indignatus, manibus hoc modo contractis mensam lusoriam in terram dejicere contendit, majori cum impetu blasphemias contra Christum, ejusque Sanctissimam Matrem multiplicando; At vero confestim super temerarium hunc hominem divina vindicta animadvertere cœpit, siquidem subversis in capite oculis protinus in terram corruit mortuus: Christianus collusor illius pavore nimio in amentiam versus elanguit, & miseram vitam morte misera finivit. *Th. Cantipr. 42. ap. c. l. 9. §. 6.*

XXXIII. In historiis virorum illustrium ordinis Cistercienfis, Abbas Gherebaldus quemdam inverecundum Beatissimæ Virginis blasphematorem dæmonis potestati traditum fuisse refert, qui idem insuper durissima passione divexatus atque distortus est, ita ut oculis eversis, & facie tota enormiter intumescente, linguam ardentem atque ejectam longius ab ore porrigeret, qui cum ita fuisset longo & horrendo tormento excruciatus, tandem miserabilem animam dæmoniacis spiritibus reddidit, linguamque effrænem, quam extraxerat, nec in morte retraxit. *In Histor. Ordin. Cisterc.*

XXXIV. Dum post demolitum quoddam in Flandria Ordinis S. Francisci Monasterium, dum multæ Sanctorum statuæ igne conflagrante absumerentur, unus illorum sacrilegorum in statuam quamdam S. Antonii incidens, postquam variis illam contumeliis affecisset, tandem in execranda hæc verba prorupit: si quam vim, aut virtutem habet, declaretur: & ecce protinus ignis e statua illa egressus, eumdem viventem totaliter combussit. *Bredem. l. 3. coll. c. 27.*

XXXV. In ejusdem libri cap. 29. & 30. narratur, quod, dum hæreticus quidam ejusdem Sancti statuam ad ignem comburendam deportaret, eidem ludibriose dixerit: Antoni, Antoni, tu quidem soles in mortale genus desævire, eosque misere ustulare, at ubi nunc vires illæ? Et ecce subito lingua illius peste correpta est, ac demum paulo post cum tota familia sua igne pestilentiæ consumptus est. *Ibidem.*

XXXVI. B. Petrus Damianus pariter de quo- *S. Petr. Damian. l. 2. ep. 15.*

quodam impio, risisque dedito clerico refert, quod, cum tempore diem & horam præsignasset, in qua cum quodam hoste suo, qui nonnullas beneficii sui possessiones usurpabat, manus conferere decreverat, acciderit, quod mane Missæ audiendæ assistens, verbaque illa audiens: *Omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur*, illico hic clericus conversus in hanc vocem sacrilegam protervus eruperit: Hæc sententia vera non est, nam si ego me meis adversariis humiliter inclinassem, hodie tot possessionum copias, atque clientum non haberem; cumque in eodem loco ab adversario clerici missus nuntius, alterum de clerici proposito informaturus, præsens adesset, hancque a clerico prolatam blasphemiam ei, a quo missus fuerat, referret, mox ille plaudens in Domino lætus efficitur, atque ad spem proculdubio obtinendæ victoriæ milites cohortatur. Pridie vero, quam manus conferturi ad invicem erant, Deus blasphemum istum castigare volens, jumentum ejus quendam salis modium in via obvium habere permisit, quem cum avide abligurrisset, sitibundus equus, ad copiosum quemdam aquarum rivum perveniens, ut se in torrentem illum mergeret, sitimque suam mitigaret, frænum clerico e manibus avulsit. Ille vero dum ea manu, qua scutum tenebat, cum jumento confligit, hostilibus jaculis faciem coactus exponit, & ecce repente gladius os ejus fulminis more transfigit, talique fine reprobus vitam suam conclusit. O quam congrue in illa pertulit corporis parte vindictam, qua nigri fellis in Dominum vomuerat blasphemiam! & cum Propheta de talibus dicat: *Filii hominum, dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus;* qui linguam suam, & dentes adversus Deum gladii more vibravit, digne per eadem membra materialis gladii pœnas exsolvit.

Drexelius in Phaet. c. 14. §. 2. XXXVII. P. Hieremias Drexelius refert, quod, cum anno 1581. in civitate Bituriensi Elisabetha Blæstina in die Sacratissimi Corporis Christi una cum marito suo, matre item, & ancilla, in Ecclesiam S. Severi filiolum suum in ulnis deferens ingressa fuisset, quemdam verbum Dei publice ex pulpito declamantem audiens, eum deriserit; concione vero finita, dum Parochus ejusdem loci sacrum Missæ officium exordiretur, ipsa ritus Missæ & cæremonias sacras pari risu prosequens, dixit: Accedamus propinquius, & spectemus stulti illius Presbyteri superstitiosas gesticulationes. Et ecce mox ut ad altare propius accessit, subito veluti fulminata, sine ulla pueruli, quem in ulnis portabat, læsione, in terram ad pedes gubernatoris civitatis illius concidit; mater autem ejus, quæ blasphemiæ consors fuerat, muta, nec sibi præsens, elata templo, ubi magnam sanguinis copiam ex ore & naribus ejecit.

Ap. Mansi disc. 1. n. 8. XXXVIII. Refert quidam Scriptor, quod Alvarado Regio Hispaniarum Ministro, in prælio cum Xalitcæ populis habito, mortuo, Beatrix de Cuena uxor illius in blasphemas voces eruperit, dicendo: Nullam in Deo esse omnipotentiam; Unde subitanea quædam tempestas oborta, e vicino monte, diluvio quodam civitatem a marito ipsius ædificatam inundavit, quod prægrandia secum a monte divulsa saxa rapiens in domum, in qua blasphemiam illam, in cujus pœnam universa civitas subversa remansit, evomuerat, ingenti cum impetu allisit, soloque tenus eamdem subvertit; quod vero vel maxime ad propositum nostrum facit, est, quod præfatus Auctor scribat, quod blasphema hæc mulier imminentem domus suæ ruinam videns, saniori exinde mente concepta, precibus malum, quod imminebat, a domo sua avertere quidem conabatur, sed incassum, siquidem diluvium raptata secum saxa in domum illideos, eamdem oppressit, totamque civitatem momento evertit.

XXXIX. Narrat Drexelius, quod Batavi, postquam sacellum Beatæ Virginis Sichemiensis deprædati fuerunt, duas deinceps valde præcipuas amiserint civitates. Ostendam nimirum, & Bredam, multaque alia infausta & funesta illis acciderint. Et quidem hoc loco sileri non debet, quod ex prædonum illorum numero unus fuerit, qui equo cæco insidens per ludibrium dicit: Eja Maria, nunc miracula faciendi tempus adest, si potest, huic equo meo visum restituas; quibus verbis dictis, equo quidem oculorum lumen restitutum fuit, ipse autem blasphemus prædo penitus excæcatus remansit, in multam criminis, quo Deiparam Virginem ipse deriserat. *Drexel. l. 4. 6. §. 1.*

XL. Eusebius in Historia Ecclesiastica Maximiani Imperatoris odium, quo christianos prosequebatur, tantum fuisse refert, ut multas adversus Christum componi fecerit blasphemias, easdemque scholarum didascalis seu ludimagistris dari & distribui præceperit, ut scholares easdem edocti, ad majus fidei nostræ ludibrium per vicos & plateas publicas decantarent, ut tanto firmius teneræ illius ætatis menti & memoriæ imprimerentur. At vero per sævam adeo pestilentiam punitus fuit, ut mortuorum cadavera ob nimiam illorum multitudinem insepulta remanserint; ita tamen, quod nullus christianorum eadem infectus fuerit. Ipse quoque Imperator oculorum lumine orbatus, & rabie plenus, caput suum columnæ sæpius valideque allidens, totus desperatus necem sibimetipsi intulit. *Eusebius ap. Mansi disc. 10. n. 33.*

XLI. Ludovicus Episcopus Tudensis refert, Eliam, qui S. Francisco in Generalatu Ordinis Minorum successit, sequentem casum retulisse, qui laudæ revera accidit; Ibi namque in hospitali quodam hæreticus quidam, licet ignotus, ad mortem usque infirmabatur, quem proinde Sacerdos, ut sacro se viatico armaret, hortatus fuit, cui hæreticus cum suspiriis respondit: Ecquis dabit mihi corpus Christi, ut accipiam, & adorem? Cui Sacerdos, Sacellanum illud confestim allaturum esse, respondit: cui infirmus replicavit: Apage sis, Presbyter noo deferet corpus Dominicum, sed panem nostrum. Et ecce eodem, quo hæc dicebat, momento, cattus quidam, qui alias cicur & domesticus fuerat, in gulam te- *Mansi disc. 11. n. 9.*

merarii illius insilivit, dentibusque & unguibus illum misere discerpere cœpit, adeo ut summa cum difficultate cattum istum ab illo avellere possent. Quo miraculo circumstantes animati, infirmo enixe conati sunt persuadere, ut Christi in hoc Sacramento præsentiam crederet, suamque hæresim detestans abjuraret, eo vel maxime, quod jam oculis conspexisset, qualiter se bestiola ista ad insultum, in communem sui & ipsius Creatorem ab ipso temere dictum vindicandum, armasset: Quibus ille, cattum illum utique antea ferocem & rabidum fuisse, respondit: Ubi vero ab illis rei veritatem percepisset, quod scilicet numquam ferocisset, quin potius hactenus semper unicuique familiaris & blandus existens, hanc suam ferociam & rabiem, tamquam instrumentum ab ultrice divina justitia assumptum exercuit, infirmus etiamnum licet, in sua contumacia perseverans, subticuit: cum vero Sacerdos paulo post ad eum accedens, hortaretur eum, ut se ad saniorem fidem converteret, ille vero de novo blasphemaret, & in Sacerdotis faciem conspueret, cattus ille protinus reversus, eum ut antea, crudeliter invasit, unguibusque atrociter in collo & facie discerpsit, eumque quasi ad mortis angustias reduxit: qui tamen a circumstantibus coercitus, & ne deinceps ipsum lædere posset, videreturque, num infirmus ad saniorem rediturus esset mentem, eæ inclusus fuit; Interea blasphemus ille desperatus, & obstinatus mortuus est: cumque sua catto restitueretur libertas, ex hospitali ad agrum properavit, in quem cadaver impii illius projectum fuerat, ibique clamoribus & ejulatibus aera replens, tandem & ipse mortuus est.

Pratum florum. p. 1. l. 3. c. 6. XLII. In partibus Vasconiæ duo laniones in blasphemiis quotidianis habituati, corpus Christi frequenter per diem ex contemptu nominare consueverunt; cumque ambo die quadam a suis inimicis ad mortem usque sauciati essent, omnes regionis illius canes certatim ad eos accurrentes, utrumque aggressi, corpora illorum dilaniarunt, & in minutas partes discerpserunt.

Cæs. Histor. l. 7. c. 44. XLIII. In alio quodam scriptore legimus, quod, cum ex duobus lusoribus unus, qui sua ludendo perdiderat, varias contra Deum blasphemias effutiisset, collusor id ipsum audiens ei dixerit, quod modum efficaciter blasphemandi ignoraret; ac proinde ipsum docere volens, horrendas contra Deum & sanctissimam ejus Matrem evomuerit blasphemias: Et ecce subito vox quædam audita fuit, hæc verba articulate pronuntians: Hactenus illatam mihi injuriam dissimulavi; at vero nunc, quia de honore Matris meæ agitur, vindictam differre nequeo; & confestim in eodem loco ab invisibili manu ferro transfossus animam exhalavit.

Ibid. l. 4. c. 21. XLIV. In eadem historia de nobili quodam legitur, quod, dum longo tempore aerem quotidie turbari, novamque imminere tempestatem vidisset, impatiens & furore plenus dixerit: Ecce de novo iste diabolus se prodere incipit. Qui vix blasphemum hoc verbum finierat, cum ecce filius ejus inter manus nutricis positus fulminis sagitta percussus interiit, nutrice prorsus illæsa permanente. Eodem fulmine quædam ejus ædificia conquassata corruerunt, omniaque ejus armenta, & ovium greges disparuerunt.

XLV. Non procul a celebri quadam Galliarum urbe degebat vir magnæ nobilitatis, sed sceleribus infamis; neque contentus pejerare, idem liberos docebat. Provocatus a viro nobili, cum alacriter cum eo congrederetur, lethale vulnus accepit. Uxor ejus perquam pia mox virum religiosum acciri curat, qui mariti confessionem audita (fuit is ipse rei totius oculatus testis) sed is ab ægro aliud nihil audiit, nisi blasphemias, juramenta, & execrationes. Cumque nihil efficere se videret, cum socio in proximum conclave secedit, & per horæ quadrantem pro misero illo Deum orat. Interea audit clamorem in cubiculo & inter vociferationes & ejulatus has voces interruptas, Pater, Pater, misericordia! Adest Pater, & videt hominem furiis & horrendis convulsionibus agitatum. Interrogatus, quid vellet, respondit verbis concisis: Video ante me scripturam: Pater legere scripturam jubet, quam semimortua & languente voce protulit; & erat: *Dum tempus habemus, operemur bonum*. Tum Pater sumpto crucifixo, lacrymis plenus in collum & postea pedes ægri ruit: eum amplexatur, orat, obtestatur, ut confiteri velit, Dei in obstinatos justitiam, in pœnitentes misericordiam ob oculos ponit: præstare, fero tandem, quam nunquam resipiscere. Ubi Pater mite responsum accepit, spem salutis concepit, voluitque eo actus contritionis elicere, multa in eam rem prolocutus. At ille, Pater, inquit voce concisa; & oculis dolore quocumque plenis: Ah! Pater, quid cogitas de contritione? e centum millibus vix quatuor ad eam mortales pertingere possunt. Pater, cum ostenderet, facile id ope Dei fieri posse; cum neque blandis verbis, nec minis Dei judicis quidquam efficeret, iterum in proximum conclave se confulit, & coram B. Virginis imagine se prostravit, subinde æger in magnum deliquium incidit, ut coactus fuerit aliquid medicamenti sumere, quod vires restauraret. Interim æger ad mortem festinat, intus computrescit, vexatur insomnia, infestatur somniis & iterum auditur instar rabidi vociferari: Pater, mi Pater, misericordia! Redit Pater, & instar canis spumantem reperit, jam vultum hominis damnati præferentem. Quem æger quidem inclamat, sed cum ejulatu, blasphemiis, & omnis impletatis phrasi. Pater illum animat, superesse adhuc locum pœnitentiæ, & veniæ. Cui ille, non hoc agitur, velut furens loquitur: Iterum scripturam video, cum tamen & Pater & conjux nil viderent. Tunc voce rauca legit: *Quæretis me, & non invenietis*. Hic Pater zelum suum & minas intendit, spem & lenitatem admiscens. At æger, non moriar, clamat cum rabie, & dentium stridore, vulnus non est mortale, injuriam facerem generosæ menti, & commilitones jure possent meam timiditatem criminari, ac dicere, me mortis metu confessum esse. Igitur Pater tertia jam vice secedit, plane consternatus, & mox iterum horrendos clamores execrandi ho- *Th. Blancas in milite Generoso l. 2. c. 3.*

hominis audit. Accurrit, hortatur ad confessionem. Cui æger: non est jam tempus amplius: diabolus ingens volumen meorum scelerum mihi ostendit; jam sentio ejus sævitiem, & uncos, qui viscera mihi evellunt: Habuit tunc tantum adhuc virium, ut diceret, tertiam se scripturam videre (quam ipse vidit solus) legit igitur & hanc, sed horribili cum clamore: *In peccato vestro moriemini*. Eo momento, quo hæc edixit, supremum agonem adiit, fremuit, tremuit, & stridit dentibus, modo prorsus horrendo: Et inter inauditos terrores immane vociferatus, infœlicem animam orco transmisit. Eodem tempore corpus apparuit tam terribile, ut vix alicujus hominis formam retineret. Vermes ex omni parte cadaveris scaturiebant, tanto cum fœtore, ut nemo eum posset perferre, præter duos agrestes, qui ad eum sepeliendum in cubiculo relinquebantur. Pater postquam consolatus est viduam, ut potuit, ex arce egreditur, mortuo similis. Cumque in via ea secum volvit, quæ gesta sunt, vocem audit se appellantem, videtque ex arce hominem formidine plenum ad se adventare, qui ait: Ah Pater, revertere quantocyus, diaboli herum abstulerunt: duo molossi nigerrimi per caminum illapsi, corpus abripuerunt, & per caminum regressi corpus abstulerunt nulla re alia de hero relicta, quam linteamine, cui insutus erat. Pater prope exanimatus est hoc nuntio, ac robur a Deo expostulavit: & reversus ad arcem, reperit omnia, uti in via audierat, & linteum super culcitram stramineam; dæmones in linteo foramen pugni magnitudine fecere, ut inde cadaver auferrent: Tamque tetrum fœtorem post se reliquere in cubili, ut ne fortissimis quidem tolerabilis esset, quin illico pedem referrent. Interea Pater viduam vidit ad crucifixi pedes postratam oculis in cælum levatis, adeo desolatam; ut vocem ab ea elicere non posset: & pro illa Christum inibi e cruce pendentem precatus, eidem valedixit, & ipse mœrore plenus, itaque fractus, ut quindecim dies præ languore ægresceret. Uxor autem proba cœpit mature penitusque res mundi abjicere: negotiisque compositis, ac liberis duobus adhuc admodum teneris (qui intra paucos menses mortui sunt) in tutorum manus traditis, eodem adhuc anno religionis Visitatæ B. Virginis se adjunxit. Ad anni finem feralis fuit dies mortui anniversarius; nam eodem die, qui est a morte annuus, eadem hora & momento, quo anno priore impiam animam efflavit, tam horribili fragore fulmen in ejus cubile irruit, ut turres corruerent, & muri minutim confracti per aera volarent, tota denique arx ita in voraginem subsedit, ut ne vestigium quidem ejus supersit, & nunc locus sit curribus passim pervius, neque de execrabili homine aliud monumentum restat, quam ejus apud inferos corpus & anima. Contigit hæc tragœdia 15. Octob. 1653. quam vidit, & sua manu consignavit vir ille Religiosus, qui ad eum evocatus erat.

Drexel. Phaet. c. 14. §. 2. XLVI. P. Hieremias Drexelius refert, quod anno 1583. Novesii in Diœcesi Coloniensi mulier quædam hæretica, sed occulta, interrogata, cur cum aliis non frequentaret Ecclesiam, & officia divina, per ludibrium responderit: adeo alta & sublimis est illius fabrica, ut de illius ruina vix in ea securi esse possimus: Accidit autem eodem tempore: ut ibidem Monasterium quoddam religiosorum extra urbis mœnia situm dirueretur; alibi in urbe situ quodam commodiori & securiori reædificandum, quod prædicta videns mulier, ex petulantia quadam hæretica, se gaudere, dixit, quod ad illud usque tempus vitam suam produxisset, quo Papistarum Ecclesia devastari, & solo tenus everti videri licet; & ecce, dum prædictam Monasterii demolitionem jucundo vultu spectat, columna quædam in ipsam collapsa eamdem oppressit, & totaliter contrivit, aliis astantibus nec quidquam læsis.

XLVII. In Annalibus Ecclesiasticis, ex Thoma Waldensi Carmelitano, oculato teste, refertur, quod jam memoratus præclarus Ecclesiæ & fidei pugil propriis oculis quemdam viderit hæreticum, qui, cum veram & realem Christi in sanctissimo altaris Sacramento præsentiam credere nollet, ab Episcopo illum reverenter adorare jussus, dixerit: Vere dignior est aranea revereri. Dicitque præfatus Waldensis, qui id ipsum Londini in Ecclesia Cathedrali S. Pauli vidit, quod, dum Archiepiscopus Cantuariensis ipsum ad saniorem fidem apprehendendam frustra & incassum hortaretur, divina justitia vindex, debitum huic temerario homini immiserit supplicium; Nam statim de alto culmine tecti descendens ingens & horrenda visu aranea ad os blasphemi pervenit, & dum loqueretur, ut intraret per polluta labia solicite procuravit, & multorum manibus vix potuit prohiberi. Unde Episcopus occasione hac usus, hanc divinæ justitiæ demonstrationem populo manifestavit; nec mora, qui prætiosissimæ carni Agni prælegit araneam, peccatricem carnem suam flammis devorandam amisit. *Annal. Eccles. Anno 1396. n. 17.*

XLVIII. Refert Baronius de Libanio sophista, qui S. Gregorii Nazianzeni magister fuit, de quo etiam Theodoretus lib. 3. c. 18. scribit, quod Juliani Apostatæ amicus & sectator existens, Christianorum quemdam sibi familiariter notum per ludibrium, quid filius fabri, id est Christus faceret, interrogarit; cui ille id quod postea revera accidit, protinus respondit, videlicet: Deus hujus universi Creator, quem tu per ludibrium fabri filium appellas, Juliano feretrum, in quo mox moriturus collocabitur, fabricat; factumque est, ut paulo post Julianum pessima morte defunctum fuisse nunciaretur; nam ex vulnere lethifero, quo ab invisibili manu sauciatus fuerat, effluentem sanguinem sola manu excipiens, cælum versus, projecit, ad ultimum usque spiritum blasphema voce dicendo: Vicisti Galilæe. *Baron. ann. 363. n. 32.*

XLIX. Thomas Cantipratensis refert, quod, dum Lovanii in Brabantia civis quidam timoratæ conscientiæ mane in die veneris sancto ad templum properans, ante tabernam quamdam transeundo, dissolutos is juvenes quosdam audiret ludentes, Deumque enormiter blas- *Thom. Cantipr. l. 2. Apium v. c. 29. §. 9. 10.*

blasphemantes, viderit pariter in platea, quam pertransibant, multos homines, ex compassione miserabilis cujusdam hominis graviter saucîati, ignoti tamen, amare plorantes: cumque circumstantes, quisnam crimen illud commisisset, sciscitaretur, responderunt, id a juvenibus illis petulantibus, Deumque in taberna sine intermissione blasphemantibus fuisse patratum, ad quos proinde ingressus, execrabile hoc facinus acerrime illis improperavit, qui tamen id ab se minime factum esse, constanter asseverarunt, falsamque hanc de illis conceptam opinionem efficacibus rationibus a se nisi sunt propulsare, utpote qui nec verbis, nec factis illi homini saucio molestiam ullam intulissent, quia vero egressi, ut vulneratum hunc hominem viderent, & criminis authorem ab eo explorarent, ipsum disparuisse invenerunt. Conversi singuli ad se ipsos, animadverterunt; blasphemis suis rursus Christum Dominum contumeliis affectum, rursus improperiis cruciatum.

Blasphemia castigata.

Paul. Zehentner in vermo conj. tuno l. 1. S. 1. L. In Hispania quidam, quod taxillis infeliciter luderet, & post opem etiam Dei invocatam nihil proficeret, tandem furens, domi galeam, loricam & arma sumit, & conscenso equo, in forum provolans, omnes & singulos illic provocat, ut si quem Deum esse crederent, ejus causam armis tuerentur; se vero cæsis omnibus demonstratum, nullum Deum esse. Tum Deus unam in illum vespam misit, quæ per galeam illapsa ejus vultum, aculeo passim confixit: Donec tandem gemebundus fateretur, Deum esse justum commissi sceleris ultorem.

LI. Filius cujusdam mulieris Israeliticæ præcepto Domini lapidatus est, quod nomen ejus blasphemaverit.

Judith. c. 6. LII. Holophernes indignatus, quod Achion potentiam Dei cæli commendasset, dixit: Quia prophetasti quod gens Israel defendatur a Deo suo, ostendam tibi, quod non est Deus, nisi Nabuchodonosor, cum percusserimus omnes quasi hominem unum; verum postea per unius fœminæ manum caput ejus amputatur.

1. Tim 1. LIII. Propter blasphemiam D. Paulus Alexandrum & Hymenæum dæmoni torquendos permisit.

2. Mach. c. 9. LIV. Blasphemus Antiochus insanabili plaga percussus est.

in vita S. Chrysost. apud Sur. 27. Jan. LV. Cum Anthemius quidam, qui non parvi quidem nominis fuit propter studium eloquentiæ, gentilis autem religione, alioquin linguæ nimis & sibi indulgens, Beato Joanni Chrysostomo Archiepiscopo Constantinopolitano religionis diversitatem obtruderet, ipsi sic respondit Sanctus vir. Quod dicis me esse dissimilem vobis religione, erubescerem, si viderer tacere, ducens hoc esse pudendum; ego enim Deos neque novi, nec me eos unquam esse adoraturum profiteor. Absit ut adeo desipiam & sit mihi lingua tam temeraria, sed unus mihi Deus est Christus, qui cognoscitur in Patre & Spiritu, qui, & omnia ab initio produxit ex nihilo, & nunc ineffabili virtute continet & annuos nobis fructus suppeditat, & manum aperiens omne animal implet benedictione. Sed non Christus, dixit interpellans Anthemius, producit hos fructus annuos, sed elementa mundi suis temporibus producunt, Deorum providentia. Nondum finem acceperat ejus sermo, cum a maligno spiritu possessus & terræ allisus, misere jacebat rugiens, lacrymarum & timoris simul causa iis qui aderant, pervertens quidem oculos, stridens autem dentibus spumam vero ex ore turpissime expuens.

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

Fuga Blasphemiæ.

I. S. Ignatius dicere solebat, si Deus ipsum in inferno collocaret, nihil sibi acerbius fore, quam audire blasphemias in Deum. *Hist. Soc. p. 1. l. 10. n. 62. L. 1. ep. 7.*

II. S. Franciscus Xaverius scripsit in quadam epistola. Tædet me interdum vivere, ac satius esse arbitror pro religione mortem oppetere, quam in tot tantisque divini Numinis contumeliis vivere.

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. Sicut Filius, qui a Patris præceptis deviat, minus peccat, quam qui in faciem ei proterve repugnat, ita contra Deum gravius peccat, qui blasphemiam vel sacrilegium committit, quam qui humanitus delinquit. *Lanzius in Polyanth. f. 160.*

II. Sicut olla quæ cum magno impetu & ardore sursum aquas projicit, vehementer se succensam esse ostendit; ita grandis in Deum odii signum est, blasphemiam in ipsum sursum projicere. *Fab. conc. 3. in Dom. post Pent. n. 3.*

Damnum.

III. Sicut jaculum, si in solidum aliquod ceciderit, nonnunquam in mittentem retorquetur, ita convicium in fortem & constantem virum tortum, recidit in convicium facientem. Et quidem si id ipsum in hominibus virtuosis locum habet, quanto magis in Deo ac proinde David cum dixisset (Ps. 72. 9.) *Posuerunt in cælum os suum*, immediate subdit: *Et lingua eorum transivit in terra.* *Plut. in moral.*

IV. Sicut qui lapidem sursum jaculatur, corpus cæleste non attingere, nedum lacerare potest, plagam autem suo capite excipit, cum lapis eodem, unde jaculatus est, redeat; ita qui Beatam illam blasphemat substantiam, et nunquam offendere eam potest, cum longe potior, atque excelsior sit, quam ut affici aliquo possit detrimento; sic ferrum adversus animam suam acuit & parat, cum se ingratum Domino bene merenti exhibet. *S. Chrys. hom. 3. de natura Dei.*

§. VII. MOTIVA.

Ad fugiendam blasphemiam.

I. Q*Uia per hoc vitium non creata aliqua res*, uti fit in furto, homicidio, adulterio, *sed ipsa Dei majestas in seipsa læditur*. Unde S. Ephrem: Desine, inquit, o ho- *S. Ephr. paren. 61.*

mo

mo blasphemare, ne forte idem sermo, quem contemnis, fiat flamma in ore tuo, & tuam linguam comburat. Nam si homo homini pugnam suscitans, etiam pace jam facta in conspectum ejus prodire erubescit, quomodo tu hodie in mundo constitutus, si cras tribunali ipsius præsentandus, audes talia eloqui & non metuis, ne forte ignis descendat de cælo, & devoret te? Certe S. Hieronymus dicere ausus est, nihil horribilius esse blasphemia, quæ ponit in excelsum os suum. Omne quippe peccatum blasphemia levius est.

[*S. Hier. in Ap. I 17. c. 18. S. Aug. supra Jo. Herold in Prompt. de blasph.*] II. *Quia Christum ipsum flagellat iterum, ac crucifigit:* sic enim S. Augustinus aperte testatus est dicens: Flagellatus est Christus flagellis Judæorum, sed non minus flagellatur flagellis falsorum Christianorum; unde graviter aliquanbo vulneratus ante hospitium jacere a viro quopiam sancto deprehensus est, quæsitusque, quis tam graviter eum vulnerasset; se ab adolescentibus in hospitio blasphemantibus sic tractatum fuisse respondit.

[*Apoc. 16. v. 9. c. 13. v. 6.*] III. *Quia diabolo, & damnatis hoc vitium proprium est juxta illud* Apocalypsis: Æstuaverunt homines æstu magno, & blasphemaverunt nomen Dei. Et de diabolo: Aperuit os suum (Draco infernalis) in blasphemias ad Deum, blasphemare faciens nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos, qui in cælis habitant: hinc S. Chrysost. linguam vehiculum diaboli appellat, quod blasphemiis onerato contra Deum invehitur.

[*Perald. in summ. vit. tr. 9. c. 1.*] IV. *Quia nihil magis dedecet Christianos, quam blasphemia;* quemadmodum enim, inquit recte Guillelmus Peraldus, blasphemi, filii diaboli ea cantica discunt in mundo, quæ canant in inferno; ita Filii Dei divinis laudibus assueti eos psalmos addiscunt in terris, quos cantabunt in cælis.

[*S. Fern. tr. 1. s. 41. a. 3. c. 1.*] V. *Quia Deus Genitor noster est:* quod si enim honor & reverentia erga proprios genitores, adeo unicuique homini ab omni lege, naturali, positiva, humana & divina, sub gravissimis pœnis præcipitur, quanto magis unumquemque urgere debet reverentia erga illum Patrem, ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur? Hoc scelus est in cælestem Patrem, & ideo dignum æterna morte. *Qui maledixerit patri aut matri, morte morietur.*

[*S. Chrys. hom. 3. de Laz.*] VI. *Quia Deus præcepit, ut inimicos tuos diligas:* tu vero Deum te amantem aversaris? Deus jussit, ut convitiis insectantibus benigne loquaris, maledicentibus benedicas? tu vero illi benefacienti, & tui curam agenti maledicis, cum nulla in re læsus sis?

[*S. Ephr. Paræn. 43.*] VII. *Quia idem Deus tot nobis beneficia contulit;* Unde S. Ephrem sic loquitur; quousque tandem exacerbamus eum, qui tanta nobis bona donavit? Qui pulverem e terra capiens formavit hominem, & spiravit in eum spiritum vitæ? Qui cuncta subjecit sub pedibus suis, & nos dormientes custodit, & excitatos protegit, & esurientes nutrit, & nudos vestit, pusillanimes consolatur, corripit & miseretur, qui etiam filium suum unigenitum pro omnium vita tradidit.

§. VIII. MEDIA.

[*De civit. Dei c. 9.*] I. MEtus *pœnæ æternæ:* de qua locutus est S. Augustinus, dum dixit: Cum probrum jacitur in Principem patriæ bonum ac utile, nonne tanto est indignius, quanto a veritate remotius, & a vita illius alienius: quæ igitur supplicia sufficiunt, cum Deo sit ista tam nefaria, tam insignis injuria?

[*Annus S. 1592.*] II. *Metus pœnæ temporalis a seipso infligendæ;* Sic militi cuipiam suasit quidam Pater societatis Jesu ut toties terram oscularetur, quoties in blasphemiam prorupisset; quod cum facit miles, globus plumbeus, qui sine dubio ipsum stantem occidisset, prætervolavit, nec damnum aliud, quam levem thoracis adustionem intulit.

[*Busæus in Panar. V. blasph.*] III. *Beneficiorum a Deo acceptorum ponderatio:* nemo siquidem est tam impius, qui amico suo, & benefactori maledicat, cum bestiæ ferocissimæ minimo beneficio mansuefiant.

[*S. Climac. grad. 23.*] IV. *Cito resistere tentationi blasphemiæ:* Ita B. Jo. Climacus suasit dicens: Qui blasphemiæ spiritu se perturbari sentit, atque ab eo liberari cupit, pro certo habeat, non suam animam hujusmodi tentationum esse causam, sed impurum illum spiritum, qui aliquando Domino dixit: Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me. Idcirco nos quoque contemnentes ipsum & quæ ab illo dicuntur, nihil æstimantes, securi & intrepidi dicamus: Vade post me Satana; Sermo autem dolusque tuus in caput tuum convertetur, & in verticem tuum blasphemia tua descendet in præsenti, & in futuro sæculo. Qui præter hunc modum adversus blasphemiæ spiritum pugnare vult, is ei similis est, qui manibus suis coruscationem continere nititur.

[*S. Clim. ib.*] V. *Patri suo spirituali aperire tentationem:* Sic Monachus ille apud S. Climacum exemplo suo docuit, qui cum viginti annis frustra jejuniis, & vigiliis spiritum blasphemiæ fugare studuisset, tandem scriptam in charta tentationem sancto cuidam seni in faciem prostratus, nec illum intueri valens obtulit, quam ut legit senior, subridens, fratremque erigens dixit: Pone, fili, manum tuam super oculum meum. Quod cum fecisset, ait illi senior, super collum meum, o frater, sit hoc peccatum. Tu autem id observa, ut flocci-pendas illud & nihil æstimes. Quibus verbis ita roboratus est frater, ut non ante senis cellam excederet.

[*Engelgr. in 10. 2. Panth. de Assumpt. B. V.*] VI. *Spes præmii propter fugam blasphemiæ conferendi;* ita correctus est miles ad urbem Ostendam, qui adeo blasphemiis assuetus erat, ut ad singula verba iteraret; monitus sæpe dicebat, usu ita roboratam eam consuetudinem, ut dediscere nequiret. Tandem inopia pressus stipem petiit ab uno e Patribus nostris castrensibus, qui solitus erat eam egenis militibus præbere. Aureum illi nummum Pater promittit, si per horam se sequatur, castra, & stationes militum lustrando, citra juramentum: acceptat conditionem. Dum per transennam a sociis varie lacessitur, irritatur. Sacerdos præit, aureum illi ad hos insultus ostendens. Res mira! solus conspectus & spes auri ita

ho-

hominem cepit, ut consuetudinem omnino superarit.

§. XI. ASCETICA.

I. IN primis nosse debet asceta, *quomodo blasphemia per sanctos aut alias creaturas committatur*, id quod S. Th. sequentibus verbis ostendit: Sancti ex vi sui status habent quasi intrinsecam habitudinem ad Deum, & ideo si contumelia afficiantur, injuria transit in Deum ipsum, etiamsi hoc formaliter non intendatur, vel illa habitudo expresse non consideretur; sicut considerari posset & deberet. Unde S. Thom. ait: Sicut Deus in Sanctis suis laudatur in quantum laudantur opera, quæ Deus in Sanctis efficit, ita & blasphemia, quæ fit in Sanctos, ex consequenti in Deum redundat. Quia vero objicere quis posset, pari ratione futuram esse blasphemiam, si quis contumeliam aliquam proferat contra quamvis aliam creaturam, ideo cum eodem S. Th. respondetur: Maledicere rebus irrationalibus, in quantum sunt creaturæ, esse peccatum blasphemiæ.

S. Th. 2. 2. q. 76. a. 2.

II. Nosse debet, *unde oriatur gravitas blasphemiæ*, quod S. Bernardinus sic ostendit: in omnibus aliis peccatis, quæ fiunt maxime contra proximum, nullus intendit divinam offensam, neque intendit se vindicare de Deo; sive committat homicidium; sive furtum, sive adulterium, sive quod simile crimen, imo potius cuperet homo hujusmodi operari; ita quod non offenderet Deum. In blasphemia autem intendit homo directe offensam Dei, & de ipso se vindicare, qui nullam commisit, neque committere potest culpam. Eamdem optime declaravit Origenes, dum dixit: Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Quis porro magis pater, quam Deus? nonne, inquit, ipse est pater tuus, qui possedit te, fecit te, & salvavit te! Quanto ergo magis digni erunt, qui huic patri spirituum maledicunt? Hinc etiam in Levitico præcepit Deus, ut blasphemus extra castra educeretur, & non tantum carnifex, sed omnis populus eum lapidaret, ut omnes communis parentis Dei injuriam zelo gloriæ ejus incensi vindicarent, & ut admonerentur hoc exemplo, ne id committerent, quod tam horrendo ac ignominioso supplicii genere plectendum esset.

S. Ber. to. 1. feri 4. a. 1. c. 1.

III. Nosse debet, *cur blasphemantes Judæis deteriores a SS. Patribus dicantur*: nimirum obsequentes causas. Prima, quia Judæi Christum in crucem egerunt, dire tractarunt, dum mortalis etiamnum esset, & in statu abjecto, paupere & vili nobiscum viveret: At vero blasphemans illum, in cælis gloriose regnantem injuria afficit; adducitque quandam ex Alexandro de Ales petitam rationem, qui ait: fit major injuria ratione majoris status; status autem regnantis in cælis est major ipsius regnantis in terris. Secunda ratio illius est: Judæi hoc fecerunt ex ignorantia; *si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent*. 1. Cor. 2. blasphemus autem hoc perpetrat ex malitia. Tertia, eaque præcedentibus non minus efficax est: Judæi non promiserunt ei fidem, blasphemi autem in baptismate promiserunt, & in Chrismate confirmaverunt; ac proinde Deum illis apud Isaiam improperare dicit: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis, dereliquerunt Deum, blasphemaverunt Sanctum Israel*.

S. Ber. t. 1. ser. 41. a. 2. c. 3.

IV. Nosse debet, *cur blasphemia neque in hoc sæculo remitti dicatur, neque in futuro*; nimirum quia, ut Hugo Victorinus ait: hoc malum nihil in se habet excusationis, non meretur habere excusationem remissionis. Ubi notanda est dictio illa, excusationem remissionis: quia tametsi Deus nonnunquam ad placandum, concedendamque ei commissarum in se culparum remissionem promptus esset, justo tamen judicio suo permittit, ne blasphemus prompta hac ejus voluntate utatur, quin potius ad recidivam subito redeat. S. Bernardinus quemdam textum S. Joannis adducit, dicens: Spiritus blasphemiæ non remittitur; ideo vocatur peccatum ad mortem; Unde 5. Jo. 16. dicitur: *Est peccatum ad mortem, non dico, ut pro eo roget quis*, id est, quilibet, quia necesse est, ut magni meriti sit, qui hujus sceleris remissionem impetrare valet; cujus ratio est, quia tanta cæcitate obtenebratur mens talis, maxime judicio Dei, in puncto mortis, quod peccatum suum nullo modo cognoscere potest: unde pervenire ad veram pœnitentiam possit. Juxta illud Levitici c. 20. *Qui maledixerit patri*, id est Christo, & Deo, *vel matri*, id est, Virgini, vel Ecclesiæ triumphanti, *extinguetur lumen ejus in mediis tenebris*; id est, in puncto mortis. In alio quoque sermone, qui est in t. 4. serm. 33. idem sanctus textum illum S. Matth. *Non remittetur ei neque in hoc sæculo neque in futuro*, ponderans ait: Quia propter ejus ingratitudinem in puncto mortis non recordatur pœnitendi se, & in isto modo remanet damnatus, quia est extra gratiam Dei, & est peccatum in Spiritum Sanctum.

Hugo Victor. a S. Ber. l. c. citatus.

V. Nosse debet, *solidum modum curandi hoc vitium*, qui in eo fere consistit, ut ex parte gravitas illius clare demonstretur; ex altera vero parte etiam ostendatur, quod hoc vitium nihil commodi afferat homini, sicut alia vitia, ad quæ plerumque voluptatis aut honoris cupiditate trahimur; blasphemus autem sola sua malitia, & odio impellitur ad blasphemandum Deum, unde merito diabolicum vocatur vitium, ut supra vidimus.

Orig. in c. 20. Levit.

§. X. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. EX occasione thematis: *Lapidet eum populus universus*: ostendatur, quam merito hæc pœna, & longe gravior in altera vita infligatur blasphemo. 1. Quia condemnatur a Deo. Qui iterato repetit in scriptura; qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur, idque actu in tot blasphemis terribili, & repentina morte castigatis ostendit. 2. A *SS. Angelis*, aliisque *cælitibus*, quorum unus centum octoginta quinque millia Assyriorum ob blasphemiam Sennacherib, alii sancti alios blasphemos graviter castigarunt. 3. Ab *hominibus*, præcipue magistratus, dignitate & potestate præditis, qui tam per leges canonicas, quam civiles huic sceleri gravissimas pœnas decreverunt.

Levit. 24. v. 14. Ibid. v. 16.

4. A

4. A *Creaturis irrationabilibus*: quæ sæpe ad Dei imperium vel absorpserunt blasphemos: vel consumpserunt alio mortis genere, uti supra variis exemplis ostensum est. 5. A *Dæmonibus*: qui non semel blasphemos ex Dei permissione ad tartara corpore & animo rapuerunt. 6. A *Seipsis* qui, uti S. Joannes testatur, commanducaverunt linguas suas præ dolore, & blasphemaverunt Deum cæli præ doloribus & vulneribus suis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus suis. Vide fusius hæc deducta apud Fabrum conc. 8. in Dom. Pass.

Marc. 3. v. 29. II. Ex occasione thematis: *Qui blasphamaverit in Spiritum Sanctum, non habebit remissionem peccatorum*: explicari possunt causæ, cur hoc peccatum tam grave censeatur. 1. Quia gravissimum est ratione *offensi*: quia directe committitur in Deum, hinc Judæi audita blasphemia vestes lacerabant. 2. Ratione *Offensæ*: quia maximam Deo infert injuriam, auferendo ipsi honorem, quem præ omnibus æstimat, ac defendit. 3. Ratione *Offendentis* quia ex sola malitia, & grandi furia & odio in Deum committitur. 4. Ratione *effectus annexi*, scilicet pertinaciæ, quæ in hoc peccato plerumque reperitur. Vide hæc fusius apud Fabrum conc. 3. in Dom. 18. post Pentec.

Coloss. 3. v. 8. III. Ex occasione ejusdem thematis declarari possunt rationes, cur tam difficulter hoc peccatum remittatur, nimirum 1. Quia ipsum Auctorem gratiæ, & veniæ largitorem oppugnat. 2. Quia blasphemat, & vituperat ea, per quæ sanari debebat, nempe passionem, Sanguinem, & vulnera Christi ac Sacramenta, item bonitatem ac misericordiam Dei. 3. Quia nihil ignorantiæ aut infirmitatis in eo miscetur, sed ex pura malitia committitur. 4. Quia duritiam cordis plerumque annexam habet; unde respuit omnem medelam. Vide fusius hæc apud Fabrum loco citat.

IV. Ex occasione thematis: *Nunc autem deponite, & vos omnia, iram, indignationem malitiam, blasphemiam:* narrari potest factum medici cujusdam, qui mulieri querenti, quod assiduo verberetur a marito, & remedium evadendi hoc malum postulanti, vasculum aqua communi plenum dedit, jussitque, quoties maritus iratus fuerit, eadem os implere, & retinere illam in ore, donec mariti ira deferbuerit? hoc, inquam, factum narrari potest, dicique, simile medium blasphemo suaderi, scilicet, ut quoties se iratum, & ad blasphemiam concitatum adverti, os & mentem suam una ex sequentibus quinque aquis repleat 1. Aqua ex latere Christi fluente, cogitando, quod ipse blasphemiis suis latus Christi aperuerit, & aquam ac Sanguinem effluere fecerit 2. Aqua baptismali, perpendendo, quantum beneficium per baptismum acceperit, & quid ibi per patrinum promiserit. 3. Aqua supernaturali gratiæ Divinæ, de qua Christus Joannis 4. locutus est quod adeo efficax sit, ut, qui eam bibiturus sit, non habiturus sit sitim in æternum 4. Aqua lacrymarum; qui enim vere agnoscit gravitatem blasphemiæ, eamque detestatur, non facile eamdem denuo committet 5. Aqua naturali, accipiendo eam in os, ut silere cogatur; ita enim S. Catharinæ Senensi suasit ipse Christus, ut scilicet tempore contradictionis, & concitationis ad iram silentio se defendat, & soletur.

§. XI. ALII CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. Machometus infidelissimus canis in Alchorano suo præcepit, quod quicumque Deum & Christum, & etiam B. V. blasphemaret, medius divideretur; retulit mihi quidam Frater de ordine socius noster, unum Saracenum in Terra Sancta graviter fuisse punitum ab officiali pagano, eo quod verbum inhonestum contra Virginem protulisset. Quanta igitur Christianismi indignitas erit, quod minorem reverentiam, & respectum Deo, & beatissimæ Virgini deferat? S. Bern. t. 1. f. 41. a. 3. c. 3.

II. Si quis lupum cooperiat pelle ovina, quomodo cognoscas illum, nisi aut per vocem, aut per actum? Ovis inclinata deorsum balat, lupus in aera convertit caput suum contra cœlum, & sic ululat. Qui ergo secundum Deum vocem humilitatis & confessionis emittit, ovis est: qui vero adversus veritatem turpiter blasphemiis ululat contra Deum, lupus est, sicut dicit Propheta de illis: *Iniquitatem in excelso locuti sunt, posuerunt in cælum os suum.* Auth. Imp. h. 19.

III. Ex duobus illis famosis latronibus, qui eorumdem erant criminum rei, (*in eadem damnatione es*), quique Christo crucifixo æque vicini in crucibus suis hærebant, illique sanguini, qui in salutem & redemptionem peccatorum etiam obstinatissimorum tanta cum aviditate bulliebat, æque proximi erant, unus ex sanguine illo vitam consecutus est æternam, alter vero nullum illius in se effectum sensit. Sed quænam fuit hujus in duobus hisce latronibus diversitatis ratio? scio equidem multorum opinionem esse, quod, quia bonus latro ex illa crucis Christi parte crucifixus pendebat, in qua B. V. quæ refugium est peccatorum, subsistebat, ideo ipsa pro ejus conversione apud filium suum intercesserit; at vero cur eadem Sanctissima Virgo cujus intercessio adeo est liberalis & efficax, ut etiam alteri latroni reprobo pœnitentiæ donum facili negotio impetrare potuisset, non pariter illi latroni patrocinata fuit? ideo id facere omisit, quia is non merebatur, ut patrocinio ejus frueretur, siquidem is una cum aliis Filium ejus pariter blasphemavit: unus autem ex his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum dicens: *si tu es Christus, salvum fac temetipsum & nos*: Alter vero non item; quin potius: *Respondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es: nos quidem juste, nam digna factis recipimus, hic vero nihil mali gessit.* Atque ideo patrocinium Mariæ jure promeruit, quia, tametsi ipse quoque ante blasphemasset, hoc tamen eo tempore factum est, quo lumen & notitiam Dei non habebat: protinus vero ut eum cognovit, blasphemiam in eum evomere tantopere horruit, ut ad consodalem suum aspere reprehendendum zelo se ardentissimo obarmarit. Mansi disc. 5. n. 15.

IV. Participes sunt Prælati & animarum rectores (intellige tam quoad culpam, quam quoad S. Bernar. t. 1. f. 41. a. c. 4.

quoad pœnam) qui, si in correptione hujus sceleris sunt negligentes, Judæis sunt deteriores, qui audita blasphemia lapidabant blasphemantem; si hoc agere non poterant, aures obturabant, vestes scindebant. In hoc scelere participes sunt domini, & regimina civitatum habentes, de correctione hujus vitii non curantes, quid enim, si in terra sua idololatriam sustinerent; nonne æstimaretur horrendum? tamen blasphemia in hoc deterior est, quia idololatria honorem suum Deo aufert, sed ultra hoc blasphemia contumeliam eidem infert.

§. XII. MISCELLANEA.

Is. 52. v. 5. I. Deus olim apud Isaiam questus est: Et jugiter tota die nomen meum blasphematur? eamdem querelam nunc etiam repetere potest, quia licet raro inveniantur inter christianos, qui voce blasphement; multi tamen, qui vita, teste S. Augustino. Hinc S. Davidi quoque dictum: quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini: propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, morte morietur. *2. Reg. 12. v. 14.*

Gen. 4. v. 13. II. Antesignanum blasphemorum Cainum dicentem: Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear: sic castigavit suo dicto S. Bernardus: mentiris, o Cain, major est enim Dei pietas, quam quævis iniquitas.

Graec. 44. 8. III. Theodoretus explicans præceptum Dei, quo jusserat blasphemum extra castra educi, & lapidibus obrui, ait: recte homicidii pœna & morte puniri vult Deus blasphemiam; blasphemus enim, cum Conditorem nequeat perimere ferro, lingua ferit.

D. excel. in Phaeth. c. 6. §. 4. IV. Olim consuetum blasphemorum præmium fuit, maledicam linguam afferculo clavis affigere, & simul reo cultrum dare in manus, quo se liberaret, ut posset. Culter hic pœnitentiæ feriæ non immerito applicari potest, per hanc quippe liberari potest a pœna inferni sibi decreta blasphemus.

Ex ex In. Nido l. 4. Fam. c. 3. V. Cum Rupertus Cæsar Rex Romanorum anno 1400. electus Spiram venisset, & cum eo tunc mos erat, proscriptorum non exiguus numerus, pro quibus rogabatur, ut reditum in urbem impetraret, auditis caussis, propter quas proscripti essent, cum de cive quodam diceretur, eum proscriptum esse, quod ludo incalescens aliquoties in Deum impias voces jecisset, dignum Cæsare responsum dedit: Pro omnibus rogaverim, ut recipiantur urbe, hoc solo in exilium remisso, nam alii deliquerunt in homines potissimum, iste vero in Deum: cæteris igitur, si placet, omnibus parcite; hic in locum, quo dignus est, exulatum abeat. Similis sententia in blasphemos a Deo fertur, quia de his quoque dictum est: Qui blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti. *Marc. 3. v. 29.*

Drexel. l. c. §. 2. VI. Lyrano teste, olim apud Judæos, si blasphemus ad mortem damnabatur, testes manus suas super caput ejus imponentes dicebant: malitia tua adduxit te ad mortem, non nos. Sic olim in judicio dicet Deus illud Jobi: condemnabit te os tuum, & non ego, & labia tua respondebunt tibi. *Job. 15. v. 6.*

Tit. 3. v. 2. VII. S. Paulus Titum instruens, inter alia dixit: Admone illos, neminem blasphemare; super quæ verba S. Hieronymus, absolute neminem, inquit, non tantum non Deum, sed nec Angelum, nec hominem, nec ullam aliam creaturam: omnia quippe, quæ a Deo facta sunt valde bona sunt.

Lev. 24. v. 15. VIII. In Levitico dicitur: homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum: quasi diceret Deus, hanc solam etiam pœnam fat gravem esse portare in conscientia tam grande peccatum; sicut militibus interdum gravis pœna est, sua, & aliorum arma humeris imposita circumferre.

§. XIII. AUCTORES.

I. Hieremias Drexelius in Phaethonte p. 1. c. 6.
II. Joannes Busæus in Panario. V. eodem.
III. Philippus D' Outreman in Pædagogo Christiano. p. 1. c. 5. §. 2.
IV. Jacobus Marchantius in Horto Pastorum tr. 3. lect. 2. Et in tuba Sacerdot. tr. 6. lect. 4.
V. Josephus Langius in Polyanthæa. V. eodem.
VI. Matthias Faber conc. 8. in Dom. Passionis, & conc. 3. in Dom. 18. post Pent.
VII. Ludov. Granat. in locis comm. f. 383.
VIII. Antonius Dauroltius in floribus Exemplorum c. 3 tit. 28.
IX. Josephus Mansi in Bibl. morali tr. 22.

TITULUS XIX.

CARITAS DEI.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Dion. de divino nom. c. 4. I. Est virtus, qua Deus non ob timorem pœnæ, nec ob spem præmii, sed propter seipsum, & ob suam bonitatem, diligitur. S. Dionysius eam sic describit: est virtus unionem (cum Deo scilicet) faciens. Quam descriptionem sic exponit: amor facit unionem, vel effective, ut amor concupiscentiæ movens ad desiderandam & amandam præsentiam amati, quasi sibi convenientis, & ad se pertinentis: vel formaliter, ut amor amicitiæ, qui est talis unio vel nexus, unde S. Augustinus dicit, quod amor est quasi junctura quædam duo aliqua copulans, vel copulare appetens, amantem scilicet & quod amatur. Quod enim dicit (copulans) refert ad unionem affectus, sine qua non est amor: quod vero dicit (copulare intendens) pertinet ad unionem realem. Utramque amoris rationem & vim exprimit David; priorem quidem illis verbis: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus:* posteriorem vero sequentibus: *Quando veniam & apparebo ante faciem Dei.* Sic S. August. Quis mihi dabit, ut venias in cor meum, & inebries illud, ut obliviscar mala mea & unum bonum amplectar te? Noli abscondere faciem tuam. Moriar, & eam videam!

Di-

Divisio.

Joan. c. 3. v. 18. II. Dividitur in *affectivam*, & *effectivam*. Illa est, quæ in solo affectu, & quidem inefficaci tantum, id est, non impellente efficaciter ad bonum amato procurandum consistit. Hæc in affectu efficaci, hoc est, semper quantum est ex se, ad bonum amati promovendum incitante, sita est. De utraque loquitur S. Joannes: Filioli, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate. In hoc cognoscimus, quoniam ex veritate sumus, & in conspectu ejus suadebimus corda nostra.

Actus.

I. Complacere sibi in summa bonitate Dei.

II. Velle Deo suum bonum intrinsecum, & gaudere, quod tam perfectus sit. Et ex his duobus actibus, complacentia scilicet & benevolentia, juxta D. Th. componitur dilectio, quæ est primarius charitatis actus.

III. Desiderare Deo gloriam, bonumque externum, ut videlicet ejus nomen sanctificetur a nobis & aliis, & sic omnia fiant ad majorem Dei gloriam.

IV. Dolere de impedimentis gloriæ divinæ v. g. de peccatis nostris, & alienis, aliisque obstaculis, eaque efficaciter removere.

V. Velle frequenter conversari cum Deo, aut de Deo.

VI. Desiderare magis Deo frui in hac vita, eique magis uniri per perfectionem, & consiliorum Evangelicorum adimpletionem.

VII. Desiderare eodem magis, & citius frui in patria, adeoque juxta exemplum S. Pauli cupere dissolvi, & esse cum Deo.

VIII. Diligere omnia, quæ Dei sunt, præcipue tamen proximum.

IX. Omnia adversa, etiam ipsum martyrium, propter Deum cum gaudio sustinere.

Lanciz. opusc. 10. n. 210. f. 223. X. P. Ludovicus de Ponte illius actus paulo fusius declarat, dum, ut Nicolaus Lancizius de eo refert, imaginabatur sibi amorem instar fluvii, qui in rivos dividitur & suo impetu vias sibi aperit, & obstacula perrumpit, & facit canales, per quos currant inclinationes amorosæ.

Prima inclinatio amoris Dei est destruere majores Dei inimicos, quos habet, scilicet peccata, & satisfacere Deo pro illis, castigando suam voluntatem, sensus, & carnem, tanquam auctores tanti mali dignissimos omni pœna, & fugere imposterum talia, & ad hoc uti mortificatione.

Secunda inclinatio amoris est, crescere infinite, desiderando magis ac magis cognoscere, & amare suum Deum. Ideo rumpit obstacula, quæ habet ad crescendum, scilicet affectiones terrenas, quia diminutio cupiditatis est augmentum charitatis, & hoc facit per mortificationem.

Tertia inclinatio amoris est, cum debita gratitudine recognoscere auctorem sui esse, qui Deus est, qui nos creavit, sustentat, auget, perficit infinitis beneficiis, ideoque desiderat illa facere obsequia usque ad sanguinis effusionem, quod facit abnegatione sui. *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? calicem salutaris accipiam.*

Quarta inclinatio amoris est, assimilare se amato, quia ita magis amabitur, & quia similitudo est causa amoris, & quia vita Christi tota fuit mortificatio in paupertate, contemptu, dolore, labore, ideo mortificatio amat hæc.

Quinta inclinatio amoris est, benefacere amatis ab amato, qui sunt proximi, procurando lucrari eorum animas, ad augendum patrimonium amati, & serviendo illis corporaliter; quia in illis est suus dilectus; & hoc non potest præstare, quin perdat multa commoda sua; ideo amat mortificationem.

Sexta inclinatio amoris perfecti est, desiderare conspectum sui dilecti, & gaudere ejus præsentia, & præsumit duas res esse posse impedimento: primo non complevisse numerum meritorum, quem Deus vult illum habere: secundo post completa merita, non satisfecisse pro pœnis peccato debitis; ideo ut acceleret primum, & auferat secundum, exercet se in abnegatione & mortificatione; quia scit eum, qui vivit & moritur in cruce, currere valde, & volare sine impedimento ad gloriam: siquidem, & bonus latro audivit in cruce: *hodie mecum eris in Paradiso.*

Septima inclinatio & super omnes est, implere voluntatem dilecti, anteponendo eam omnibus suis utilitatibus & commodis etiam visioni Dei. Ideo delectatur mortificatione propriæ voluntatis, & acceptat omnem abnegationem, quia ita vult ejus dilectus.

Denique, sicut homo satiatus cibis pretiosis fastidit alios; ita amor solo Deo contentus nihili facit omne creatum: & ita illi facilis est omnis mortificatio, in non videndo eum, nec gustando, nec possidendo. Multoties ad hoc propositum obtulit se mihi satietas, quam habuit Beatissima Virgo tenendo suum Christum, quem possidendo non sentiebat paupertatem, contemptum, & alia: Sicut dicebat mater Tobiæ, omnia in te uno habentes, in Deo solo habeo omnia.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Causæ motivæ ad diligendum Deum.

I. SI linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum, velut æs sonans. Et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum; & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest, &c. 1. Cor. 13. v. 1.

II. Super omnia autem charitatem habete, quod est vinculum perfectionis. Coloss. 3. v. 14.

III. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, & probatum, ut locuples fias. Apoc. 3. v. 18.

IV. Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur. Luc. 12. v. 49.

V. Introduxit me Rex in cellam vinariam, & ordinavit in me charitatem. Cant. 2

VI. In omni virtute tua dilige illum, qui te fecit. Eccl. 7. v. 32. Eph. 5. v. 1.

VII.

Eph.5.v.1. VII. Estote ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi, & ambulate in dilectione: sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam in odorem suavitatis.

Josue 23. v.11. VIII. Hoc tantum diligentissime præcavete, ut diligatis Dominum Deum vestrum.

Prov. 23. v. 26. IX. Præbe, Fili mi, cor tuum mihi, & oculi tui vias meas custodiant.

Deut. 30. v. 19. X. Elige ergo vitam, ut & tu vivas, & semen tuum, & diligas Dominum Deum tuum, utque obedias voci illius, & illi adhæreas; ipse enim est vita tua, & longitudo dierum tuorum.

1. Jo. 4. 10. XI. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

Modus diligendi.

Deut. 6. v. 5. XII. Audi Israel, Dominus Deus noster, Deus unus est. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.

1. Jo. 3. v. 18. XIII. Et dilexerunt eum in ore suo; cor autem eorum non erat rectum cum eo.

Cant. 8. v. 6. XIV. Filioli, non diligamus verbo aut lingua, sed opere & veritate. In hoc cognoscimus, quoniam ex veritate sumus, & in conspectu ejus suadebimus corda nostra, scilicet, ut eum ex toto corde diligamus.

Ib. v. 7. XV. Pone me, ut signaculum super brachium tuum (id est, ut omnes cogitationes & opera dirigantur).

1. Jo. 5. v. 3. XVI. Fortis est, ut mors, dilectio; dura sicut infernus æmulatio.

XVII. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.

Eccl 11. v. 18. XVIII. Hæc est charitas Dei, ut mandata illius custodiamus.

Rom. 8. v. 35. XIX. Omni vita tua dilige Deum.

XX. Quis ergo nos separabit a charitate Dei? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos.

Jo. 14. v. 23. XXI. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

Jo. 14. v. 21. XXII. Qui diligit me, diligetur a Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.

1. Cor. 2. v. 9. XXIII. Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.

Eccl. 3. v. 4. XXIV. Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur.

Rom. 8. v. 28. XXV. Scimus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.

Phil. 3. v. 8. XXVI. Omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam.

Judic. 5. v. 31. XXVII. Qui diligunt te, sicut sol in ortu splendet, ita rutilent.

Luc. 7. v. 47. XXVIII. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Ps. 144. v. 20. XXIX. Custodit Dominus omnes diligentes se.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. Rogo, ut amorem Christi ostendas sociabus tuis, non solum verbis, sed & operibus bonis. Tunc vere Deum diligis, si pro amore illius bona, quæ potes, operaris. Unaquæque anima sancta debet in se monstrare amorem Dei, & verbis sanctis, & actionibus. Unde in Canticis Canticorum sponsus, scilicet Christus, Sponsam, id est, animam sanctam orat dicens: *Pone me ut signaculum super cor tuum & super brachium tuum.* In corde sunt cogitationes, in brachio operationes. Ergo super cor, & super brachium sponsæ, dilectus in signaculum ponitur, quia in sancta anima, quantum ab ea diligatur, & voluntate & actione designatur: quia amor Dei nunquam est otiosus. Si vere est amor, magna operatur: si vero non operatur, amor non est. Si vere Deum diligis, nulla hora otiosa erit. Bern. S. 51. de modo bene vivendi.

II. Nescio, quo inexplicabili modo quisquis se ipsum, non Deum amat: & quisquis Deum, non seipsum, amat, ipse se amat. Qui enim non potest vivere de se, moritur utique amando te; cum vero ille diligitur, de quo vivitur, non se diligendo, magis diligit, qui propterea se non diligit, ut eum diligat, de quo vivat. S. Aug. tr. 123. in Joann.

III. Amicitiæ amor debet esse gratuitus: non enim propterea debes habere amicum, vel amare, ut aliquid tibi præstet. Si propterea illum amas, ut præstet tibi vel pecuniam, vel aliquod commodum temporale; non illum amas, sed illud, quod præstat; amicus gratis amandus est propter se, non propter aliud, si hominem te hortatur amicitiæ regula, ut gratis diligas: quam gratis amandus, est Deus, qui jubet, ut hominem diligas? Nihil delectabilius Deo: Nam in homine sunt, quæ offendant, per amicitiam, tamen cogis te, ut etiam illa, quæ offendunt in homine, toleres propter amicitiam. Si ergo non debes propter quædam toleranda dissolvere hominis amicitiam: Dei amicitiam, quibus rebus debet cogi, ut dissolvatur a te? Id. h. 15. tr. 50.

IV. Sed dicturus es mihi; non Deum video, quomodo sum amaturus, quem non video? Modo ostendo; ecce amas amicum gratis. Sed forte homo senex est amicus iste tuus. Quid amas in sene; incurvum corpus, album caput, rugas in fronte, contractam maxillam? corpus, quod vides, non amas, quia deforme est. Unde vides, quod amas? responsurus es, te amare, quia homo est fidelis. Ergo fidem amas. Quibus oculis videtur fides, ipsis oculis videtur Deus. Ibidem.

V. Amat anima sponsum suum. Quid ab illo quærit? a sponso suo, quem diligit, forte divitias & aurum ejus amat &c. Absit. Ipsum solum amat, & gratis amat; quia in ipso habet omnia. Hinc ipse amantissimus, dulcissimus. Quoties talem salutas, etiam ad te conversio ejus. Id. in Ps. 72.

VI. Habet omnis amor vim suam, nec potest vacare amor in anima amantis: necesse Id. in Ps. 121.

est,

est, ut ducat; sed vis nosse, qualis amor sit? vide, quo ducat. Non enim monemus, ut nil ametis; sed monemus, ne mundum ametis; eum qui fecit mundum, libere ametis. Obligata enim anima amore terreno, quasi viscum habet in pennis, volare non potest. Mundata vero ab affectibus sordidissimis sæculi tanquam extensis pennis, & duabus alis resolutis ab omni impedimento, id est, duobus præceptis dilectionis Dei, & proximi volat? Quo, nisi ad Deum volando, quia ascendit amando.

Id. tr. 9. in ep. 1. Joan. VII. Quomodo diligis eum, cujus odisti præceptum? quis est, qui dicat: Diligo Imperatorem, sed odi leges ejus?

S. Greg. h. 30. VIII. Probatio dilectionis exhibitio est operis: vere enim diligimus, si ad mandata ejus a nostris nos voluptatibus coarctamus.

S. Th. IX. Anima, quæ amat, operatur magna, & reputat parva; operatur multa, & reputat pauca; operatur diu, & reputat breve.

S. Ber. de dil. Deo. X. Dilectio, quæ tendit in Deum, tendit in immensum, in infinitum (nam & infinitus Deus est, & immensus) quis nam, quæso, dabitur finis esse nostri, vel modus amoris? Quid? quod amor ipse noster non jam gratuitus impenditur, sed rependitur debitus, amat ergo immensitas, amat æternitas, amat supereminens scientiæ charitas, amat Deus, cujus magnitudinis non est finis, cujus sapientiæ non est numerus, cujus pax exuperat omnem intellectum & vicem rependimus cum mensura? Diligam te Deus meus, adjutor meus, diligam te pro dono tuo, & modulo meo, minus quidem justo, sed plane non minus posse meo? qui etsi, quantum debeo, non possum, non possum tamen ultra, quam possum. Potero vero plus, cum plus donare dignaberis: numquam tamen, pro ut dignus haberis.

S. Aug. l. 13. conf. XI. Ponderibus suis aguntur omnia, & loca sua petunt. Pondus meum amor meus, illo feror, quocunque feror.

S. Aug. in conf. l. 10. c. 29. XII. Minus, Domine, te amat, qui aliquid tecum amat, quod propter te non amat.

S. Bern. sup. Can. s. 20. XIII. Magna res est amor, si ad suum recurrat principium, si suæ origini reddatur, si refusus suo fonti semper ex eo sumat, unde jugiter fluat.

S. Aug. Ps. 33. XIV. Pes tuus, amor tuus: habeto duos pedes, noli esse claudus. Duo pedes sunt duo amores, Dei & proximi.

S. Aug. XV. Putate amorem hominis, quasi manum animæ; si quid tenet, tenere aliud non potest; ideo qui amat aliud, Deum amare non potest, occupatam habet animam.

XVI. O ignis, qui semper ardes, & nunquam extingueris. O amor, qui semper uris, & nunquam tepescis, accende me & accendar: accendar, inquam, ut totus te diligam solum. Minus enim amat te, qui tecum aliquid amat.

S. Bern. in l. de amor. Dei. XVII. Vultis a me audire quare, & quomodo est diligendus Deus? & ego dico, quod causa diligendi Deum, Deus est. Modus diligendi sine modo, est diligere ob duplicem causam, dico, Deum propter se diligendum, vel quia nihil justius, vel quia nihil fructuosius diligi potest.

S. Aug. XVIII. Cum dicit, toto corde, tota anima, tota mente, nullam vitæ nostræ partem relinquit, quæ vacare debeat, & quasi locum dare, ut alia re frui velit, sed quidquid aliud diligendum occurrit, illuc rapiatur, quo totius dilectionis impetus currit. *de doct. Christ. l. 1. c. 22.*

S. Prosp. l. 2. de vit. contempl. c. 13. XIX. Illi plus, quam se, diligunt Deum, qui pro ejus amore suæ ad tempus saluti non parcunt, se ipsos tribulationibus ac periculis tradunt, nudari facultatibus propriis, patriæ suæ extorres fieri, parentibus & uxoribus, & filiis suis renunciare parati sunt, & ut totum dicam, ipsam corporis mortem non solum non refugiunt, sed etiam libenter excipiunt, ambientes a corporis sui vita magis, quam a Deo vita vitæ suæ discendere.

Ibid. XX. Illi perfecte diligunt Deum, qui volendo, quod vult Deus, & nolendo, quod non vult, nec ullis peccatis, quibus offenditur, acquiescunt: & semper se ad virtutes, quas ipse dignatur donare, diligendas, & habendas extendunt.

S. Bern. super Cant. s. 20. XXI. Dilexit nos Deus dulciter, sapienter, fortiter. Dulciter nempe dixerim, quia carnem induit. Sapienter, quia culpam cavit: fortiter, quia mortem sustinuit. Disce ergo, christiane, a Christo, quemadmodum diligas Christum, disce amare dulciter, ne illecti; prudenter, ne decepti; fortiter, ne compressi deficiamus.

Cant. 1. XXII. Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meridie? quid significat meridies? magnum fervorem, & magnum splendorem, fervorem charitatis & splendorem veritatis.

Bern. de dil. s. 67. XXIII. Amoris Dei suavitas experimento, & non ratione percipitur.

Aug. in s. de Trib. XXIV. Amandus est Deus affectuose circumspecte, dulciter, fortiter & prudenter.

Hieron. XXV. Si necessitas venerit, ut amor parentum sive filiorum amore Dei comparetur, & non possit utrumque servari, odium in suos, charitas in Deum servanda est.

Greg. in hom. XXVI. Ille in amore Dei major est, qui ad illius amorem in plurimos attrahit.

Id. in h. Aug. sup. Cant. serm. 70. XXVII. Numquam Dei amor otiosus est, operatur enim magna si est, si vero operari renuit, amor non est.

XXVIII. Amor Dei amor animæ parit.

Utilitas.

S. Greg. h. 25. super illud Domine, si tu fuisses. XXIX. In quantum quisque amat, in tantum ad ingressum regni appropinquat. In quantum vero amare negligit, in tantum ingredi recusat.

Bern. de dil. Deo. XXX. O jugum sancti amoris, quam dulciter capis, gloriose illaqueas, suaviter premis, delectantes oneras, fortiter stringis, prudenter erudis! O felix amor, ex quo oritur strenuitas morum, puritas affectionum, subtilitas intellectuum, desideriorum sanctitas, operum claritas, virtutum fœcunditas, meritorum dignitas, præmiorum sublimitas.

Rabanus in quodam s. XXXI. Si vis perfecte purgari a vitiis; in quantum prævales, accende in te ignem divini amoris? Si dulcedinem divini amoris perfecte gustaveris, de temporali dulcedine non curabis.

S. Basil. XXXII. Thesaurus indeficiens est amor divinus,

vinus,

in Rit. vinus, quem, qui habet, dives est; quo quicunque caret, pauper est.

Hugo de lau. car. XXXIII. Charitas omnem animi languorem sanat. Charitas omnium vitiorum radices extirpat. Charitas omnium virtutum origo est. Charitas mentem illuminat, conscientiam mundat, animam lætificat, Deum demonstrat. Animam, in qua charitas habitat, superbia non inflat, invidia noo devastat, ira non dissipat, tristitia mala non vexat, avaritia noo excæcat, gula oon inflammat; luxuria noo inquinat, semper munda est, semper casta, semper, quieta, semper læta, semper pacifica, semper benigna, semper modesta.

S. Aug. c. 9. solil. XXXIV. Quisquis cognoscit te, diligit te, se obliviscitur, amat te plus, quam se, relinquit se, & venit ad te, ut gaudeat de se.

S. Greg. sup. Ezech. XXXV. Sancti viri amando dicunt, quod docendo proferunt.

Ib. *Ib. c. 227.* XXXVI. Machina meotis vis amoris, quæ illam & a mundo extrahit, & in alta tollit.

S. Bern. XXXVII. Non sine præmio diligitur, qui sine præmio est diligendus.

S. Th. XXXVIII. Meliora sunt ubera tua vino, id est, amores tui vino consolationis terrenæ, quia universalior afficiens totum hominem, iotimior penetrans intima cordis: durabilior, quia in æternum durat.

S. Bern. Ejusd. XXXIX. Duæ lectiones amoris sunt, dulcoris, & doloris. O adesse & abesse! primum ad majus solatium, secuodum ad majus meritum. Præsentia jucundior, absentia utilior. In præsentia delectatur anima cum Deo; in absentia delectatur Deus in anima.

Id. in S. 8. XL. Scio, Domine, quia male est mihi præter te, non solum extra me, sed in me ipso. Et omnis copia, quæ Deus meus non est, egestas mihi est.

S. Aug. l. 13. conf. c. 2. XLI. Nec absque charitate quodlibet magnum bonum suscipitur, nec cum illa quodlibet exiguum respuitur.

S. Fern. Ep. 41. S. Bas. in Psal. 44. XLII. Beati, qui veræ illius pulchritudinis amore inardescunt, charitatis enim vinculis quodammodo adstricti, cælestem ac beatum amantes amorem, obliviscuntur domesticorum, & amicorum: obliviscuntur familiæ, & facultatum omnium, quin & immemores potus & cibi ad corporis sustentationem necessarii, soli divino & puro amori penitus adhærescuot.

S. Aug. in Ps. 49. XLIII. Quisquis habet charitatem, ut quid eum longe mittimus, ut videat Deum? conscientiam suam attendat, & ibi videt Deum, vult eum forte videre sedentem in cælo? habet charitatem, & in eo habitat, sicut in cælo.

Æquitas.

S. Fern. 9. de dil. Deo. XLIV. Meretur amari propter se ipsum Deus, & ab infideli: qui etsi nesciat Christum, scit tamen se ipsum. Proinde inexcusabilis est omnis etiam infidelis, si non diligit Dominum Deum suum, toto corde, tota anima, tota virtute sua: clamat oempe intus ei iooata, & non ignota ratione justitia, quia ex toto se diligere debeat, cui se totum debere non ignorat.

S. Aug. medit. c. 35. XLV. Si homo hominem tanta diligit dilectione, ut alter alterum vix patiatur abesse; si sponso tanto conglutinatur mentis ardore, ut præ magnitudine amoris oulla perfrui valeat requie, chari sui absentiam non sine magno mœrore ferens: qua ergo dilectione, quo studio, quo fervore, anima, quam desponsasti tibi side & miserationibus, debet diligere te verum Deum, & pulcherrimum sponsum, qui nos sic amasti, & salvasti, qui pro nobis tot, tanta & talia fecisti? Quamquam autem hæc infima habeant suas delectationes, suosque amores, tamen non tali modo delectant, sicut tu Deus noster. In te enim delectatur justus, quia amor tui suavis est, & quietus. Nam pectora, quæ possides, dulcedine & suavitate reples. Et contra amor sæculi, & carnis anxius est, & perturbatus: animas certe, quas ingreditur, quietas esse non patitur. Semper enim suspicionibus, & perturbationibus, variisque timoribus sollicitat eas. Tu itaque es delectatio rectorum, & merito. Quies enim valida est apud te, & imperturbabilis vita. Qui intrat in te, bone Domine, intrat in gaudium Domini sui.

S. Aug. Man. cap. 18. XLVI. Solus est amor ex omnibus animæ motibus, sensibus atque affectibus, in quo potest creatura, etsi non ex æquo respoodere Authori, vel ipsi mutuam rependere vicem. Amor ubi veoerit, cæteros in se omoes traducit, & captivat affectus, animæ per se sufficit, per se placet, & propter se, ipse meritum, ipse causa, ipse fructus, ipse usus.

S. Aug. 6. conf. c. 16. XLVII. Væ animæ audaci, quæ speravit, si a te recessisset, aliquid se melius habituram. Versa, & reversa in tergum, & in latera, & in ventrem, & dura sunt omnia, & tu solus, Domine requies.

S. Aug. s. 9. in Ps. 30. XLVIII. Avare, an parum tibi est, si te impleat ipse Deus? Deus ad te veniat sine auro & argento, non vis illum? quid ergo de his quæ fecit Deus, tibi sufficiet, cui Deus ipse non sufficit?

Id. sol. c. 3. XLIX. Da, quod peto, quoniam si cuncta quæ fecisti, mihi dederis, oon sufficit servo tuo, nisi teipsum dederis.

Id. l. 3. in Ps. 36. L. Hic aurum quod est, non potest tibi esse argentum. Vinum quod est, non potest esse tibi panis. Quod tibi lux est, non potest tibi esse potus. Deus tuus totum tibi erit, manducabis eum, ne esurias; bibes eum ne sitias; illuminaberis ab eo, ne deficias; & possidebis totum, integrum totus integer.

S. Bern. c. de dilig. Deo. LI. Ob duplicem causam Deus propter seipsum diligendus est, sive quia nihil justius, sive quia nihil diligi fructuosius potest. Meretur amari propter seipsum Deus & ab infideli, qui, etsi nesciat Christum, scit tamen seipsum. Proinde inexcusabilis est omnis etiam infidelis, si non diligit Dominum Deum suum toto corde, tota anima, tota virtute sua. Clamat nempe intus ei innata, & non ignota ratione justitia, quia ex toto se illùm diligere debeat, cui se totum debere non ignorat.

S. Aug. l. 1. Conf. c. 5. LII. Quid mihi es? miserere, ut loquar. Quid tibi sum ipse, ut amari te jubeas a me, nisi faciam, irascaris mihi, & mineris ingentes

tes miserias? Hei mihi, parvane est ipsa miseria, si non amem te?

S. Bern. super illud Psal. quid retribuam. LIII. Quando ignorabam, me instruxit; quando errabam, me reduxit; quando peccabam, me correxit, quando fleti, me tenuit, quando cecidi, me erexit, quando ivi, me duxit; quando veni ad ipsum, me suscepit, & subdit, nec pro his omnibus, quod rependam, habeo, nisi tantum ut diligam. Non enim melius, nec decentius quam per dilectionem rependi potest, quod pendi lectionem latum est.

S. Greg. l. 25. mor. 17. LIV. Altare Dei est cor nostrum, in quo jubetur ignis semper ardere, quia necesse ex illo ad Deum flammam charitatis indesinenter ascendere.

S. Bern. s. 83. in Cant. LV. Cum amat Deus, non aliud vult, quam amari. Quippe non ob aliud amat, nisi ut ametur, sciens ipso amore beatos, qui se amaverint.

S. Bern. s. 83. in Cant. LVI. Nulla major est ad amorem invitatio, quam ad amorem pervenire, nimis durus est animus, qui, si dilectionem nolit impendere, nolit rependere.

Jucunditas.

LVII. Verus amor non sentit amaritudinem, *S. Aug. l. 13. conf.* sed dulcedinem, quia soror amoris dulcedo est, sicut soror odii est amaritudo.

S. Aug. med. c. 35. LVIII. Quamquam hæc infima habeant delectationes suas, suosque amores, non tamen tali modo delectant, sicut tu Deus noster. In te enim delectatur justus, quia amor tui suavis est, & quietus. Nam pectora, quæ possides, dulcedine, & suavitate reples. E contra amor sæculi & carnis anxius est, & perturbatus: animas certe, quas ingreditur, quietas esse non patitur.

d. s. 10. de SS. LIX. Qui vult gaudere de se, tristis est, qui autem de Deo gaudere vult, semper gaudebit, quia solus Deus sempiternus est.

Id. l. 4. conf. c. 10. LX. Domine Deus virtutum, ostende faciem tuam, & salvi erimus. Nam quaquaversum se verterit anima hominis, ad dolores figitur alibi, præterquam in te, tametsi figitur in pulchris extra te, & extra se.

S. August. LXI. Anima amans debet continuo stare in præsentia Dei, & habitare intra Deum, sicut intra favum mellis habitat, apis quæ ita se ei includit, ut non aliud nisi mel videat, gustet & tangat; sic illa non aliud nisi divinam suavitatem aut in ipso Deo tanquam fonte, aut in creaturis instillatam gustet. Suge, suge, & bibe dulcedinis divinæ suavitatem inenarrabilem, immergere, & replere, adhære, fume, & fruere.

S. Aug. tr. 7. in Ep. Joan. LXII. Laudatur vobis charitas, erigimini, acclamatis, laudatis? exhortor vos, quantum datur, ad magnum thesaurum: si vobis ostenderetur aliquod vasculum anaglyphum, inauratum, operose factum & illiceret oculos vestros & duceret in se intentionem cordis vestri, & placeret vobis manus artificis, & splendor metalli, & pondus argenti, nonne unusquisque vestrum diceret: O si haberem vasculum istud. Laudatur vobis charitas, si placet, habete, possidete, non opus est, ut furtum alicui faciatis, non opus est, ut emere cogitetis, gratis constat: tenete eam, amplectimini eam, dulcius illa nihil est: si, cum commemoratur, talis est, cum habetur qualis est?

LXIII. Existimo, quia nec cum inventus *S. Bern. serm. 84. in C.* fuerit, cessabitur a quærendo, non pedum passibus, sed desideriis quæritur Deus. Et utique non extundit sanctum desiderium felix inventio, sed extendit. Nunquid consummatio gaudii desiderii est consumptio? oleum magis est illi.

Dignitas.

LXIV. Talis est quisque, qualis ejus dilectio; terram diligis? terra es. *S. Aug. h. 2. in 1. Joan.*

LXV. Deum diligis? quid dicam? Deus es; *Ego dixi, Dii estis.*

LXVI. Cum quæritur, utrum quisque sit *Id. in Ench. c. 117.* homo bonus? non quæritur, credat, aut speret, sed quid amet? Item nihil esse isto Dei dono excellentius.

LXVII. Nihil est pretiosius Deo virtute dilectionis, nihil est desiderabilius diabolo extinctione charitatis. *S. Greg. in past.*

LXVIII. Beatus vir, qui ascensiones in corde suo disponit, non gressibus corporis, sed affectibus mentis. Amando ascende, quanto plus amaveris, tanto plus ascendes. *S. Aug. in ps. 83.*

LXIX. Non clarescit anima fulgore æternæ pulchritudinis, nisi prius hic arserit in officina charitatis. *S. Greg. l. 18. mor. c. 33.*

LXX. Quantitas cujusque animæ æstimatur de mensura charitatis, quam habet. *S. Bern. in Cant. s. 27.*

LXXI. Nunquam humana opera mirabitur quisquis se cognoverit filium Dei: dejecit se de culmine generositatis, qui admirari aliquid post Deum potest.

Facilitas.

LXXII. Nil durum, nil amarum, nil grave, nil lethale computat amor verus. Quod ferrum, quæ vulnera, quæ pœna, quæ mortes amorem prævalent sperare perfectum? Amor est impenetrabilis lorica; respuit jacula, gladium excutit, periculis insultat, mortem irridet; Si amor est, vincit omnia. *S. Cypr. l. de spect.*

LXXIII. Qui amat, non laborat; & omnis labor non amantibus gravis est; amor solus est, qui nomen difficultatis erubescit. *S. Aug. l. 13. conf.*

LXXIV. Ideo sponsa, dum dicit; fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, non fascem, sed fasciculum dilectum dicit, quod leve præ amore illius ducat, quidquid laboris immineat, & doloris. *S. Bern.*

LXXV. Quomodo grave est mandatum Dei? aut enim quisquam non diligit, & ideo grave est; aut diligit, & grave esse non potest. *S. Aug. l. 9. de nat. & gr. c. 9.*

LXXVI. Quid hic molestum est, aut difficile? non juberis maria nondum tentata trajicere & tempestate furente in mediis fluctibus sursumque denique jactari, non itinera ingredi feris infesta & latronibus, satis est, si annuat animus. *Did. Nyss. fen. s. 2. in Dom. 17.*

LXXVII. Nihil difficile est, nihil grave est, quod nobis imperatur, si voluerimus. *S. Chrys. h. 14. in epist. ad Hebr.*

LXXVIII. Amor facilis est, omnibus se exhibet, nulli se negat capit eum juvenis & senex, vir & mulier, sanus & infirmus, dives & pauper, summus & infimus, liber & servus, sæcularis *Idiota de Div. amore c. 1.*

laris & Religiosus, debilis & fortis, nec est, qui se valeat excusare.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

L. 1. c. 3. I. VEre magnus est, qui magnam charitatem habet.

L. 1. c. 24. II. Qui Deum ex toto corde amat, nec mortem, nec supplicium, nec judicium, nec infernum metuit, quia perfectus amor securum ad Deum accessum facit.

L. 2. c. 1. III. Si semel perfecte introisses in interiora Jesu, & modicum de ardenti amore ejus sapuisses, tunc de proprio commodo vel incommodo nihil curares, sed magis de opprobrio illato gauderes, quia amor Jesu facit hominem seipsum contemnere.

L. 2. c. 5. IV. Amans Deum anima, sub Deo despicit universa.

Ib. l. 2. VI. Dilectus tuus talis est naturæ, ut alienum non velit admittere, sed solus vult cor tuum habere, & tamquam Rex in proprio throno sedere.

L. 2. c. 9. VI. Verus amator Christi & studiosus sectator virtutum non cadit super consolationes, nec quærit tales sensibiles dulcedines; sed magis fortes exercitationes, & pro Christo duros sustinere labores.

L. 3. c. 34. VII. Ecce Deus meus & omnia, quid volo amplius, & quid felicius desiderare possum? O sapidum & dulce verbum; sed amanti verbum, non mundum, nec ea, quæ in mundo sunt.

L. 3. c. 48. VIII. Quidam amando me intime, didicit divina, & loquebatur mirabilia. Plus profecit in relinquendo omnia, quam in studendo subtilia.

L. 1. c. 25. §. 1. IX. O qui scintillam haberet veræ charitatis, profecto omnia terrena sentiret esse plena vanitatis.

Luc. 3. 10. §. 1. X. Vere ineffabilis dulcedo contemplationis tuæ, quam largiris amantibus te.

§. V. EXEMPLA EXTERNA.

SS. PP. & Interp. I. B. Virgo Maria adeo amavit Deum, ut amore mortua fuerit, ut communiter sentiunt SS. PP. & Doctores.

Joan. 21. II. S. Petrus Domino sæpius roganti, amas me? respondit: Domine, tu scis, quia amo te.

Rom. 8. III. S. Paulus ita dilexit Deum, ut cum veritate dicere ausus sit: Quis me separabit a charitate Dei?

Luc. 7. IV. S. Mariæ Magdalenæ Christus ipse dixit: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Vita apud Surium 1. Febr. V. S. Ignatius Martyr adeo Christum dilexit, ut dixerit: ignis, crux, bestiæ, confractio ossium, membrorumque divisio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me veniant, tantum ut Christo fruar.

Vita. VI. S. Thecla post superatas bestias, & carceres sic orasse scribitur: Etiamsi in singulos dies mihi cum igne, belluis, vinculis, carceribus rem esse contingat, adeo mihi omne mortis, & discriminis genus pro pietate subeundum ipsimet & Paradisi deliciis, epulisque instructissimis potius ducitur: tantummodo digna, quæ pro te, & nomine tuo cruciatus tolerare semper possim, habeat.

Petrus Sanch. in regn. Dei p. 4. c. 6. VII. Junior quidam Monachus ex seniore, quodam quærebat, cur charitas modo tam perfecta non sit, atque olim fuerat? cui ille respondit: Olim omnes sursum progrediebantur & hinc corda etiam secum rapiebant. Sed nunc omnes ad terram inclinantur, & quæ sua sunt, quærunt.

Idem p. 7. c. 6. VIII. Cum Zeno monachus in eremo contemplatione absorptus circumiret, obviam illi factus Macedonius Imperator, quid ageret? interrogavit. Cui Zeno: Et quod tuum id hoc loco negotium est? cumque Imperator respondet: Venatio meum negotium est. Respondit Zeno: Et ego pariter consector Deum, neque donec apprehendero, cessabo. Quo dicto tergum vertens Imperatori, abiit.

Ibid. IX. Dominicus cum aliquando solus in campo ab hæreticis deprehensus interrogaretur, ac quid acturus esset, si ipsum occidere præsumerent? respondit, se hoc unum petiturum, ut, quo diutius cruciatum sentire, suumque erga Deum amorem magis testari posset, lento eum martyrio excruciarent.

Ibid. X. S. Antonius tantum in amore Dei profecerat, ut Abbati Ammonio dicere ausus sit: nunc tandem non timeo Deum: (intellige servili timore) cumque Ammonius diceret: & quare tu tanti æstimaris ab omnibus, cum tamen ego plus multo laborem & agam, quam tu? respondit S. Antonius. Quia *ego* etiam Deum plus diligo, quam tu. Et hoc sine vana gloriatione proferebat.

Cantip. l. 2. apum c. 57. p. 25. XI. Virgo quædam in molestiis mali dæmonis impugnationibus constituta, cum jam pene succubuisset, atque adeo nubere statueret, Christus eam invisit, dixitque: me dilige, qui sum formosus, dulcis & generosus.

Sp. Exer. dilectio. Ex. 2. XII. Joannes junior de scholari scribit in schala cæli, qui ingressus Parisiis, Theologiam cum audisset legi: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde &c. Subito surrexit, & abivit: mirantibus vero Magistro & condiscipulis dixit: antequam plus audiam, volo hoc opere complere. Et mox religionem ingressus est.

Kisselius t. 1. c. 60. §. 18. XIII. Urbanus adolescens post vitam diu inter flagitia exactam, tandem feria pœnitudine eam detestatus est: quo facto ductus ab Angelo Custode ad stabulum Bethlemiticum, ubi juxta Christum ac B. V. misericordia in candida veste ramum olivæ portans astabat, qua suadente hic modo pedes, modo manus Jesuli deosculans, mille elicit actus contritionis, spei & demissionis, præcipue tamen amoris, quibus eo usque exarsit, ut omnino denique consumptus conciderit.

Chron. Franc. p. 2. l. 7. c. 14. XIV. B. Ægidius e Francisci familia ita aliquando S. Bonaventuram familiari sermone, & innato, quo erat, candore agressus legitur: O vos beatos, quibus eruditio miros Deo serviendi, laudandique modos suppeditat; Nos idiotæ quid ea in re scimus, quid facere possumus? Cui Bonaventura, etsi cætera omnia, quæ tu tantopere suspicis, desint, mi Ægidi, parum est si Dei adsit amor, illo enim uno plus ad Dei obsequium poteris: quam aliis omni-

mnibus. At poteftne, fubjicit Ægidius, tam facile, & ardenter amare imperitus aliquis, quam doctus? Poteft vel maxime, inquit, Bonaventura. Ad quæ fanctus ille Idiota e confpectu fe illius proripit ad Monafterii muros, qua parte in urbis plateam patebat afpectus, accurrit, & qua poteft, voce clamat: Audite, o vetulæ, audi ignarum vulgus. Si Dominum Jefum Servatorem veftrum amabitis, Doctore noftro Bonaventura poteritis effe apud Deum majores. Quo dicto hæfit in Deum abforptus non minus tres horas immobilis.

Penneq. confid. 21. f. 581. XV. S. Auguftinus dixiffe fertur: Domine Deus, ita te diligo, ut fi Deus effem, vellem fortem inter nos commutare, & ego Auguftinus effe, ut tu Deus effes. In quo apparet quafi cæco impetu voluntatem in amati bonum ferri, neque dare otium intellectui, ut attendat ad ea, quæ dicit, & dictorum, ac voti impoffibilitatem videat: impoffibile enim eft Deum velle non effe; cum ultimus ipfe fit fibi omnium fuorum amorum, & defideriorum finis.

Non immerito ergo cor ipfius Angelis traditum eft, ut incorruptum fervaretur: Sigiberto deinde Epifcopo Lugdunenfi poft longas preces ad impetrandum aliquid reliquiarum S. Auguftini ad Deum fufas pyxide cryftallina, auro gemmifque diftincta inclufum ab eodem tutelari Angelo donatur, ac dum in Hymno; *Te Deum*, in gratiarum actionem decantatur, ad illa verba, *Sanctus*, *Sanctus*, palpitare, & exultare confpicitur, Deo ad tantum viri celebrem in amore Sancto memoriam hominum animi imprimendam, in corde ejus poft quinque amplius annorum centurias tam admiranda amoris divini argumenta manifeftante, dum ille viveret, a Trinitatis comprehendendo myfterio a puero cochleari totum mare in exiguam foffam exhaurire fatagenti deterretur; non vero ab illa infinitæ charitatis divinæ, quam proxime poterat, acceffione a qua tantos amoris ignes concepit, repellitur.

Th. Cantipr. l. 2. apum c. 37. p. 24. XVI. Erat puella quædam in Brabantiæ partibus inter proceres generofa, quæ in amorem cujufdam juvenis per multos annos miro dæmonum ftimulabatur infultu. Hæc enim cum mihi frequenter cum multis lacrymis in confeffione diabolicas infidias aperiret, confului, ut fummopere caveret, ne nutu aut verbo juveni tentationis occafio præberetur; & paruit illa diligenter, ut monui. Cumque adeo graviter tentaretur, ut fomni cibique perderet appetitum, accidit nocte quadam, ut tanto dæmonum agitaretur impulfu, ut fupervenientе aurora furgere cogitaret, & clam adire juvenem, qui in vicinia morabatur. Nec mora, ubi oculos aperuit, vidit Chriftum, quafi plagis recentibus crucifixum, leni fermone dicentem fibi lingua patria: *Tu me dios aymer, je fuis tres beau, bon, & doux, noble, & loyal.* Quod nos latine coloratis verbis exponimus: Me diligas, qui fum formofus, bonus, dulcis, & generofus. Unde verfus:

Diliges formofum, dulcemque, bonum, & generofum.

Hæc ut dixit, repente difparuit, & puellam in omni pace, & gaudio, & gratiarum actione ab omni tentatione liberrimam dereliquit. Bene, & veridice de fe Chriftus afferuit. Diligendus eft enim præ omnibus; quia *fpeciofus forma præ filiis hominum*; & fplendor eft gloriæ, & figura fubftantiæ Patris. Contra de homine dicitur: *Omnis caro fænum.* Diligendus eft etiam, quia *bonus, a quo omne bonum*: Contra de hominibus. *Nemo bonus, nifi folus Deus.* Diligendus eft etiam, quia dulcis, *cujus labia favus diftillans. Mifericordia enim ejus fuper omnia opera ejus.* Contra de homine Salomon quærit: *Nequius oculo quid creatum eft? qui tamen eft lucerna corporis noftri.* Diligendus eft etiam, quia generofus, *quem Deus Pater conftituit Hæredem univerforum, per quem fecit & fæcula.* Contra de hominibus Malachias ait: *Numquid non pater unus omnium noftrum? quare defpicit unufquifque proximum fuum?* merito ergo puellæ juvenem diligenti Chriftus per hæc verba conclufit, & fe potius diligendum, formofum, bonum, dulcem, & generofum comprobavit.

XVII. Erat quædam Virgo Nobilis 14. annorum, quæ B. Virgini valde erat devota. Hæc gloriofam Virginem rogabat continue feptem annis, ut fibi dignaretur oftendere Filium fuum. Quæ cum in vigilia Nativitatis Domini orationis caufa fola capellam intraffet, apparuit ei Virgo pulcherrima, tenens Filium in manibus, & allocuta eft virginem Dei: Accipe filium meum, & lude cum eo. Quæ gaudens fecit. Cui puer: Diligifne me? Et illa: omnino. Et ille: Quantum? Tunc illa: plus quam corpus meum. Et Jefus ait: quantum plus corde tuo diligis me? Et illa: nefcio dicere, fed ipfum cor loquatur. Quo dicto ftatim cor ejus præ amore fciffum eft. Tunc Beata Virgo accepta anima ejus in concentu Angelorum deduxit in cælum. Ad cantum vero Angelorum familia cucurrit, & virginem mortuam invenientes, odore inenarrabili funt repleti. Et Fratres Prædicatores, qui aderant, cor ejus aperientes fciffum invenerunt, & in eo fcriptum erat: Diligo te plus, quam me, quia tu creafti, redemifti, dotafti me. *Spec. Ex. v. Dilectio ex. 2.*

XVIII. Sanctæ Mariæ Magdalenæ de Pazzis frequentiffimum fuit, curfare per domum, obvias forores apprehenfa dexterà ardentibus verbis ad amorem Dei excitare, hortum ingredi, fpatia citato greffu conficere, identidem fucclamare. O amorem! ad æris campani turrim accurrere, illudque totis connixa viribus pulfare, cum illis vocibus: Excitemus mortales omnes, ut amorem hunc ament. O amor, fi mihi ferrea vox foret quam vocaliffime profecto inclamarem? Amate hunc amorem mortales, amate. Ad hæc ardoris haud tolerans, brachia & finum, frigida immergere, ac fpargere confueverat. Hæc illa in ipfo æftu charitatis, quæ ex imo cordis oceani inftar effufa in animæ facultates, minoris prudentiæ fines omnes obruit; eadem, quum fibi relinquebatur, mirum quanta modeftia eos ignes diffimularet, quorum pallido in ore cineres gerebat. *Joan. Rho. hift. 1.*

XIX. Cornelia etiam Lampugnana, quum *Idem ex. 2.*

 fe

ſe unam illis ardoribus exhauriendis imparem ſentiret, identidem ad ſocias ſucclamabat: Ferte opem, properate ſociæ, ut amorem amem. Tom vehementius incitata, jamque amore victa: Satis eſt, ſatis, non ultra ferre valeo. Mox: Proh! quam libenter cor mihi dilacerari vellem pro Dei honore. Parcite, qui hæc legitis, imperioſus amor eſt, & mira velocitate omnes ciet, agitque animæ affectiones.

Ibidem exempl. 2. XX. Violentior in S. Philippum Nerium incubuit divina flamma, quam ut excuſſa juſte conteotus acquieſceret; huic olim triumphalibus martyrum in ſpelæis ad D. Sebaſtiani, profunda jam nocte iotentius precanti, tantus repente divini amoris incidit e cælo calor, ut animo in amorem dulciſſime liqueſcente, humi abjectus exclamaret: Impar ſum, Domine, impar ſum. Mox ubi concitatiſſima illa vis, paululum ſe remittens, conſuetæ vitæ officiis, liberum animum reliquit, ſiniſtras ioter coſtas repentinum tumorem dolore nullo animadvertit Philippus: Novum inſuper cordis laxato ſpatio motum exiſtere, cum veluti exultans ſubſultaret, ac inaudito ſub fornice, coſtis duabus majorem in arcum curvatis, vel triumphum ageret de ſæculi cupidine victo, vel regium in morem, magnifice habitans, ac ſibi in illa perplacens nova ædis laxitate glorioſiſſime plauderet. Fuit hoc deinde Philippo proprium, ut qoum divinis rebus tractandis, myſteriiſque imperiiendis amorem excitaſſet, illius vim non ferens toto corpore concuteretur. Quin ſumma non minus hyeme, quam ſenectute, jam octogenario ab hac pietate æſtuanti facies, oculique dulciſſima quadam vi emicabant, totuſque in ore erat amor, cujus lumini venerabilis quidam pallor, & qualis amantium ſolet eſſe, ſuccedebat. Non hæc tamen ſumma illius amoris laus, ſed quod liquidiſſimis hiſce voluptatibus carere, ut ſiocerius amaret, præoptabat.

Ib. exempl. 11. XXI. Nicolao Factorio ordinis Minorum adeo promptus amoris flammæ explicandæ animus erat, ut vel levi ejus recordatione a ſenſibus procul abriperetur, eoque duce ad divina peregrinaretur; Itaque opere ſummo cavebat, ne in publico de amore ſermonem inferret, cujus recordatione violentius excitabatur. At quum domi ſe illi permiſerat, nihil omittebat eorum, quæ amantibus ſolemnia ſunt ſuſpiria, concurſationes, gemitus. Verum illud noo vulgare, quod quum æſtum non ferens, in piſcinas deſiliret, ferveret illico frigida, quaſi admoto igne, haud aliter, ac in fabrorum lacubus, quum tingitur ferrum. Et vero admirabilis erat ardor charitatis, quæ mediis in aquis fervorem excitabat.

Barry in bland. c. 6. exer. XXII. B. Jacoponus quondam interrogatus; cur tantam vim lacrymarum profunderet: Quod amor non amatur, reſpondit. S. Franciſcus Seraphicus concepto etiam voto ſe obligavit, nihil ſe cuiquam poſtulanti negaturum, ſi amore Dei poſtularet. Unde accidit, ut cum quidam ex ejus ſancta familia ob viri ſancti venerationem cuperet illius veſte uti, per amorem Dei poſcenti, quam primum facta permutatione ſuam illi tunicam cederet. Unicum dumtaxat pauperem ſemel rejecit, etſi legitima eſſet obſecrandi formula uſus, quod domeſticis negotiis nimium aliquantum eſſet occupatus: mox tamen, repulſæ memor, ioquiſito liberalem ſtipem erogavit, veniam etiam precatus; quod eum indonatum ad primas preces dimiſiſſet.

XXIII. Raymundus Lullus quavis occaſione amoris nomen iteravit, & reſponſi loco repoſuit, ſi ab eo quæſiiſſes: cujus es? Amoris, reſpondiſſet. Unde venis? ab Amore. Quo pergis? Ad amorem. Quis te huc adduxit? Amor. Unde vivis? Amore. Ubi habitas? In amore. Totum ejus ac unicum negotium erat, de amore cogitare, ac loqui. *Ibid. l. 1.*

XXIV. S. Gertrudis, recolens vice quadam adverſos caſus inſtabilitatis, converſa ad Dominum dixit: mihi adhærere tibi ſoli, dilecte mi; booum eſt. Tunc Dominus inclinatus circumplectebatur eam diceos: & mihi ſemper adhærere tibi ſuave eſt, dilecta mea. Quod cum diceret, omoes ſancti aſſurgentes obtulerunt merita ſua ante thronum ob reverentiam Domini, ut inde tribueret animæ iſtius, ut vel ſic dignior ſibi fieret habitatio in ea. Unde intellexit, quam faciliter Dominus inclinatur ad animam, & qoam libeoter ſanctorum cætus ipſi ad hoc famulantur, quo ex ipſorum meritis indignitas animæ ſuppleatur. Hinc cum ex affectu deſideriorum diceret: Ego vilis homuncio ſaluto te, amantiſſime Domine. Tale a dulciſſima pietate Dei accepit reſponſum: Et ego reſaluto te meam amantiſſimam. Per quod intellexit, quod quotieſcunque aliquis dicet Deo: dilecte mi: vel dulciſſime, vel amantiſſime, & ſimilia cum intenta devotione, frequenter ab ipſo tale accipit reſponſum, ex quo ipſe quaſi privilegium ſpecialis gratiæ habebit in cælis, ſicut Joannes Evangeliſta ſpecialem habet gloriam in terris ex eo, quod vocatur *Diſcipulus, quem diligebat Jeſus.* *Inſinuat. c. 20.*

XXV. Eadem Virgo cum quadam vice circa Dominicam Paſſionem memoriam haberet devotius occupatam, & inde quaſi effrænis in abyſſum deſideriorum ageretur, ſenſit jecur ſuum præ nimio æſtu deſideriorum valde ſuccenſum, & dixit ad Dominum: Mi amator dulciſſime, ſi iſtud, quod nunc ſentio, ſcirent homines, diceredt, quod jure a tali fervore abſtinere deberem propter recuperandam corporis ſanitatem: cum tameo tibi occultorum meorum cognitori perſpicue pateat, quod omni conatu virium, & ſenſuum meorum noo poſſem me modo continuiſſe a tuæ ſuavitatis pertranſitiva commotione. Ad quod Dominus reſpoodit: Quis, niſi ſenſu carens neſciat, quod inæſtimabiliter efficax dulcedo divinitatis meæ incomprehenſibiliter longe excedit omnem humanam, & carnalem delectationem, cum omnis dulcedo corporea, divinæ dulcedini coæquata, ſit quaſi ſtillæ roris exigua ad immenſum pelagus totius maris, cum tamen ſæpius homioes tam efficaciter humana delectatione trahantur, quod nullatenus ſe poſſunt con- *Ibid. l. 1. c. 44.*

continere ab aliquibus, unde non corporis, sed etiam animæ se sciunt periculum incursuros æternum. Quanto minus anima meæ divinitatis dulcedine penetrata se potest ab amore meo continere, unde sibi scit æternam felicitatem provenire.

Lib. 4. Revel. c. 74.

XXVI. S. Petrus, audiente S. Brigitta, ad militem quemdam dicebat: Ego, qui graviter cecidi, sed fortiter surrexi, impetrabo tibi loricam, id est, divinam charitatem: sicut enim lorica ex multis constat ferreis circulis, sic charitas defendit contra tela inimici, & animæ, fortiorem reddit hominem ad toleranda mala ingruentia, agiliorem efficit ad amorem Dei, & ferventiorem ad divinos labores, invictum in adversitatibus longanimem in spe, perseverantem in inceptis. Hæc itaque lorica fulgere debet, ut aurum, fortis esse ut chalybs, & ferrum. Quia omnis homo charitatem habens, ductilis esse debet, ut aurum, per patientiam contra omnes adversitates, fulgensque per sapientiam, & discretionem, ne hæresim recipiat, pro integritate fidei, dubiaque pro certis. Sit quoque lorica fortis, & ut ferrum domat omnia, sic homo utens charitate, studeat humiliare eos, qui resistunt fidei, & bonis moribus. Non retrocedat propter oblocutiones, non flectatur propter amicitias. Non tepescat propter commoda sua temporalia. Non dissimulet propter quietem carnis. Non revereatur propter mortem, quia nemo potest auferre vitam, nisi permittente Deo. Verumtamen quamvis lorica ex multis constet circulis, tamen duo sunt principales circuli, quibus lorica contexitur charitatis. Primus itaque circulus est cognitio Dei, & frequens consideratio divinorum beneficiorum, ac præceptorum, ut sciat homo, quid faciendum sit Deo, quid proximo, quid mundo. Secundus circulus est refrænatio propriæ voluntatis propter Deum; omnis quippe, qui Deum perfecte & integre diligit, nihil sibi de voluntate, quæ contra Deum est, reservat. His similia tradit S. Gregorius Papa: Qui perfecte Deo placere desiderat (quales sunt omnes ii, qui volunt perfecta erga Deum charitate fervere) sibi de se nihil relinquat.

Annal. s. Capuc. 1566.

XXVII. Fr. Victor Bergomat dæmoni dicenti damnatum esse, respondit: si sum, ergo Deum in vita laudabo, sumensque flagellum, & se cædens interea cantabat; Laudabo Dominum in vita mea, psallam Deo meo quamdiu fuero.

Marull. ibid. 3. ex. A.T. Ap.

XXVIII. S. Apostolus Paulus cum esset Tyri, ab Agapo Propheta & Spiritu Sancto ipsi fuit prædictum, quod vincula tribulationesque passurus Hierosolymis esset, ipse tamen eodem Spiritu confirmatus, illuc proficisci nequaquam dubitavit; lugentibus discipulis, & magistrum indulgentissimum pariter ac doctissimum a proposito deterrentibus; Quid facitis inquit flentes & affligentes cor meum? ego autem non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum propter nomen Domini Jesu: ivit, in insidias incidit, comprehenditur, ligatur, cæditur, torquetur. Et tamen cum ei fandi copiam fecissent, tortores suos in viam salutis dirigere moliebatur, non pro se solicitus, ut vel sic acceptus dimitteretur, sed pro illis, ne errantes in æternum perirent pro injuria, referens beneficium, pro malo bonum. Non enim laguescit odium sustinens charitas; sed accenditur, si vera fuerit.

Marull. ibid.

XXIX. Charitas Sanctos homines Dei non modo divitiarum dignitatumque sæcularium, atque honorum, verum etiam vitæ lucis hujus contemptores fecit. Nullis tyrannorum minis suppliciisve absterreri potuerunt, ne nomen Christi ubique palam prædicarent, atque extollerent. Petrus, Andreas, Philippus crucifigi non recusarunt, Jacobus & Paulus capite truncari. Jacobus alter de Pinna templi dejici & fullonis fuste mactari, Joannes in bullientis olei dolium nudus demitti, Thomas & Matthæus lanceis confodi: Stephanus lapidibus obrui, Matthias securi percuti, Simon & Judas irruenti sacrilegorum impetu elidi atque obteri. Reliqui omnes discipuli diversis tormentorum generibus absumi ac perimi. Quid post illos de tot millibus martyrum dicam? dulcia illis tormenta erant, per quæ ad Christum ascendere, & cum ipso jungi properabant. Nihil illis formidini, nihil timori esse poterat, quoniam perfecta charitas foras mittit timorem; vehementiores pœnas repetierunt, ut majora erga Christum amoris testimonia redderent: sed nulla tam vehemens a persecutoribus excogitari poterat, ut æquaret patientum affectum, graviora tolerare parati erant, quam noverat inferre rabies inimici in ipsos debacchantis.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Hier. c. 8. de amore erga Jesum 4. S. P. 1. l. 7. num. 18.

I. S. Ignatius quantopere diligeret Deum, ex eo colligi poterat, quod post mortem visus sit corde aperto, in quo dilecti Jesu nomen aureis characteribus scriptum legebatur. Ante conditas constitutiones promulgavit regulas quasdam, quas tunc omnes observabant. Earum prima erat, ut purum pectus, & in amore Dei flagrans perpetuo custodirent, nihil ut aliud amarent, expeterentve, nisi Deum, aut esse, ac sermocinari cum Deo: Dicere solitus erat, si Deus eum in gehenna collocaret, nihil sibi acerbius fore, quam audire blasphemias in Deum. Adeo vero desiderabat Frui Deo, ut quoties de morte sua cogitaret, a lachrymis temperare vix posset. Quantalibet vero cura & molestia fatigatus esset, in Dei tamen recordatione mox acquescebat. Clarum quoque de ejus eximia charitate testimonium habetur in relatione pro Canonizatione in hæc verba: Quantopere diligeret, patet ex summa illa cura, ac diligentia, qua studuit propter Deum proximo in spiritualibus, ac temporalibus semper benefacere, & ex maxima vigilantia, qua curavit cor suum mundum custodire. Neque vero tantummodo custodivit cor suum ab iis, quæ sunt contra dilectionem, sed etiam a se ipso amorem omnium re-

H. S. P. l. 1. L. 10. n. 2. Rib. lib. 1. c. 1.

Gloria S. Ign. c. 7. ubi plura vide.

Relatio pro Canoniz.

rerum, quæ Deus non sunt, prorsus abjecit, atque in eumdem transtulit Deum: omnemque affectionem ad Dei dilectionem referre conatus est. Hanc in Deum charitatem (pergunt iidem Apostolici Commissarii) adeo puram in suo corde aluit, retinuitque, ut etiam sui ipsius amorem prorsus amandarit. Dixit enim aliquando; se, si optio daretur, velle potius vivere cum incertitudine Beatitudinis, & interim servire Deo, quam cum certitudine tunc obire, & judicare, sibi magis durum, & pœnale futurum, audire blasphemias in Domini nomen, quam pœnas inferni pati, si unquam ad inferos detruderetur a Deo. Tanto denique erga Deum amore flagrabat, ut tota die illum exquireret, & nihil aliud loqueretur, nihil aliud cuperet, quam placere Deo, & illius obtemperare voluntati. Itaque illi se totum committebat, illum omnino sequi decreverat etiamsi toto cælo, terraque privaretur. Omnes suas cogitationes, verba, opera in Deum, tamquam in finem referebat; ad Deum, ac Dei gloriam honoremque destinabat: atque ad hoc, veluti symbolum, *Ad majorem Dei gloriam*, in ore semper habebat. Ex his nimirum oriebatur illud magnum gaudium spirituale, quo hic Dei servus plane repletus erat; illa serenitas, quam semper in vultu præseferebat; illa pax interior animi. Hæc illi.

Lib. 1. ep. 7. II. S. Franciscus Xaverius scribebat in quadam Epistola: Tædet me interdum vitæ, ac satius esse arbitror pro religione mortem oppetere, quam in tot tantisper divini numinis contumeliis vivere.

III. B. Aloysius tanto Dei amore flagrabat, ut, quoties ejus mentio fiebat, ita inflammaretur, ut in vultu etiam signa quædam emicarent.

Vita l. 1. c. 11. IV. P. Petrus Faber cupiebat ad eum amoris gradum venire, ut animæ suæ damnationem non tam timeret ob gehennæ tormenta, quam ne tam pretiosus Christi sanguis in ipso periret.

Pro. Sardin. 1598. V. P. Sebastianus a Campo adeo amabat Deum, ut præter eum nihil in mente & ore illi esset, hunc solum desideraret; hinc non modo rumores tota urbe notissimos nesciebat, sed neque quæ domi erant omnibus trita, audiebat, imo sæpe ignorabat, quæ nostri in collegio munia haberent.

Biblioth. Script. Soc. VI. P. Jacobus Salesius divini amoris magnitudinem tot modis exprimebat, ut nunquam satis ardere videretur, omnis illius sermo inde fere principium, ibi finem sortiebatur. Si quando jubebatur ad socios verba facere, nihil sonabat aliud, quam amorem divinum: Illiusque & usque nutriendo adveniebat spirituales industrias, quibus uteretur, quarum potiores sequentibus versibus comprehenderat.

Gusto Deum, cupio, zelor, gratusque revolvo.
Offero, depono, atque resigno, mortificorque.
Confero, magnifico, admiror, congratulor ipsi.

Mores Ill. 1. Quorum verborum iste est sensus breve quoddam amoris compendium complectens: delector Dei quodam gustatu: cupio unice ipso frui, quæ cupido mihi zelum acuit ipsi serviendi: idque vel maxime, dum recolo beneficia illius in me, pro quibus ipsi debitas gratias persolvo: neque illi in signum gratitudinis ex integro offero: & me, meaque omnia ad pedes ipsius depono: ut, cum me ipsi plene resignavero, de me constituat arbitratu suo: atque ut in hoc me resignative contineam, me mortifico: conferoque cum ipsius perfectionibus creata omnia, quæ ubi longe inferiora deprehendo, illas extollo atque magnifico; cumque laudando deficio, admirabundus veneror: & tandem Deo suas gratulor excellentias. *Fab. fol. 160.*

VII. Insuetus in Joanne Baptista sanctior amoris ardor fuit, & votum ultra mortalium vota quæsitissimum. Nam, quum amori se totum permisisset, ita comparatus vivere didicerat, ut una moriendi, id est, ad videndum, quem unice diligebat, Deum, evolandi spe vitam toleraret. Hinc gravissima illi affirmatio, si integram sibi vitæ diem superesse, vel divitus acciperet, vel certa crederet persuasione, atroci se doloris telo confixum iri, ideoque certissime moriturum, quod tamdiu ab amato Deo absuturum se certus esset. Res igitur plena erat admirabilitatis, vivere hominem ea tantum gratia, quod se cito speraret esse moriturum. *Joan. Rho. Hist. 2. fol. 11.*

VIII. Vincentius Caraffa jam inde a pueritia perenni numinis memoria mentem assuefecit; & ut sensus quoque, præter genium suum, ejus imagini effingendæ famularetur, a tyrocinio solitus erat objicere oculis hæc verba: Præsentia Dei. Quam artem junioribus, aliisque amandi necdum satis peritis suadebat, usque dum animus suopte impetu in Deum feratur. Idem benefaciebat omnibus, non tantum extra spem cujuslibet commodi, verum etiam actionis gratiarum, male namque repeti, ajebat, ab hominibus, quod Deo omnino dederis. Semper in ore habuit hæc verba: amare, & pati: pati, & amare. Et in rei hujus memoriam diu semper nudo pectore gestavit pauperrimum signum Redemptoris in cruce pendentis, at sine cruce; sive quod ipse cordi suo tanquam cruci clavis amoris illum affigi desideraret; sive quod molestiam atque crucem majorem ferret. *L. 1. vita c. 9. & 11.*

§. VII. SIMILITUDINES.

Natura & qualitas.

I. Sicut Carbo nisi ignitus sit, nullam habet pulchritudinem: ita nec anima, nisi habeat charitatem, unde S. Bernardinus: charitas est animæ pulchritudo. *S. Bernardinus.*

II. Sicut oleum omnibus superius esse cognoscimus; ita charitas omnibus virtutibus sublimior comprobatur. *S. Aug. ser. 42. de temp.*

III. Sicut si quis in via publica initium ejus recta apprehendit, recta via ducitur, & non habet opus, ut manu ducatur; sic etiam in charitate tantum arripe principium, & statim manum ipsam tibi præbens te deducit, & dirigit. *S. Chrys. hom. 19. ad Heb.*

IV.

S. Laur. Justin. de disc. c. 21. IV. Sicut ii, qui volunt domos construere & palatia; ante omnia student solidum fundamentum ponere, ita qui absque sui detrimento, & aliorum scandalo spiritualem in seipso domum ædificare desiderat, veræ charitis fundamentum jacere debet.

S. Chrys. ho. in ep. ad Colos. V. Sicut in navi etiamsi magna sint instrumenta, si tamen non per vincula connectantur, nihil proderunt: & sicut in corpore etsi magna sint ossa, si tamen non fuerint etiam per nervos & compagines connexa, nihil juvabunt: ita quæcunque, qui habeat recte facta, aut sapienter inventa, inania erunt omnia, nisi una adsit charitas.

Stapl. in Dom. 17. post Pent. §. 2. VI. Sicut natura arborum radices sub terra abscondit, ut a nulla re lædantur; quia ex illis rami & folia vegetantur, flores ac fructus producuntur; sic cor nostrum, unde omnia procedunt, vel bona, vel mala, & maxime amor, ante omnia conservari debet, juxta illud Salom. Prov. 4. Omni custodia custodi cor tuum.

Ibidem. VII. Sicut in templo Salomonis non solum Sanctum Sanctorum, sive interior pars oraculi, sed etiam domus ante oraculum vestita erat auro purissimo; sic quilibet Christi fidelis, qui est templum Domini sanctum, ex omni parte, scilicet corde, anima, viribus, pura in Deum charitate fulgere debet.

Effectus.

Nieremb. in lib. de ador. VIII. Sicut lapis, quo propior centro est, eo velocius movetur, ita & homo, quo propior per verum amorem sit Deo tanquam centro suo, hoc velocius in via perfectionis decurrenda movetur.

Idem. IX. Sicut homo, qui multo vino obrutus est, usum suorum sensuum amittit, nec a mortuo multum differt; ita cum quis plenus est vino cælestis charitatis, moritur mundo, habetque omnes sensus suos cupiditatibus impeditos.

S. Chrys. hom 52. in Act. X. Sicut Procus non spectat nisi Amasiam, & Amasia sit ei omnia; sic qui igne Christi captus fuerit, talis fit, qualis esset homo solus super terram habitans, qui nihil curat gloriam & ignominiam. Tentationes sic contemnit & flagella, ac Carceres, quasi in alieno corpore pateretur, & quasi adamantinum possideret corpus. Ea autem, quæ suavia sunt in hac vita, ita ridet, & non sentit, sicut nos vel ipsi mortui mortua corpora.

S. Aug. in Psal. 121. XI. Sicut amor immundus inflammat animam ad terrena concupiscenda, & peritura sectanda vocat, & in ima præcipitat, atque in profunda demergit; sic amor sanctus ad superna elevat, & ad æterna inflammat, & de profundo inferni levat ad Cælum.

Staplet. in Dom. 2. Quadr. §. 10. XII. Sicut mulier, si locupleti viro, aut honorato nubat, in summa pace, & affluentia vitam deget; ita anima, quæ Deo per amorem se desponsat, fateri debebit cum Salomone. Omnia bona venerunt mihi pariter cum illo, & inumerabilis honestas per manus illius, & lætata sum in omnibus.

Mich. Staudac. Affectus 41. pag. 129. loc. c. p. 137. XIII. Sicut cælum plus lucet, cum unum solis oculum habet, quam cum mille stellarum oculis distinguitur; sic anima mea a te unico Deo meo plus splendoris, quam ab omnibus creaturis accipit. Fabulis annumerari potest, quod Aristoteles narrat, ad Phasim amnem arbusculam nasci, quæ a marito in thoro collocata, conjugem fidam, & amore firmam reddat. Vere autem ejus plantæ gratiam præstare nobis potest Dei gratia, quæ cordibus nostris illata, amorem eorumdem firmare, & devincere potest, ne vagam, & lascivientem flammam per creaturas circumferant.

§. VIII. MOTIVA.

S. Ansel. I. QUia in Deo omnia perfectissime velut in fonte continentur. Hinc S. Anselmus dicebat: cur, o anima, vagaris per multa, quærens bona corporis & animæ? quære unum bonum, in quo est omne bonum, & sufficit, & S. Augustinus: si quæris verum gaudium, quære; sed non ubi quæris: quære in fonte; ibi enim omnia vivunt. Nam ut idem S. Doctor recte dixit: Si multæ & magnæ delectationes sunt in rebus delectabilibus, qualis & quanta est delectatio in illo, qui fecit omnia delectabilia? amemus unum bonum, in quo sunt omnia bona, & sufficit. S. Francisco Deum ardentissime amanti ac proinde Seraphico appellato, valde familiaria fuere verba illa: *Deus meus, & omnia*; quænam etenim a quopiam imaginari poterit pulchritudo & venustas amabilior illa, in quam desiderant Angeli prospicere, quæque paradisum vere paradisum esse facit. Aliam adhuc rationem addit S. Thomas, dum ait: Bona creata delectant tantum superficialiter, Deus autem intime; solus Deus substantiam animæ substantialiter penetrat, & ideo medullitus delectat. Clarius denique hoc proponens motivum S. Thom. Villanova sic loquitur; amor, teste Philosopho, est naturalis inclinatio quædam in bonum, quanto ergo aliquid melius, tanto amore dignius. Primum igitur ac summum bonum, in quo omne bonum, quo amore prosequendum erit? Dic mihi, obsecro te, anima mea, quid tibi potest placere, quod in Deo tuo non reperias? Si delectat te sapientia, sapientissimus est; si potentia, omnipotens est; si pulchritudo, candor est lucis æternæ; si divitiæ, si gloria, *gloriæ & divitiæ in domo ejus*; si delectatio, si vita; *Delectationes in dextera ejus usque in finem, & vita in voluntate ejus.* S. Aug. S. Th. 2. 2. q. 23. ar. 8. S. Th. Vill. s. de S. Maria Magd.

Ibidem. II. *Quia nemo dignior amore, quam Deus*, uti idem S. Episcopus indicavit dicens: Quis amore dignior, quam Deus? quis præstantior? quis perfectior? quis gloriosior? nihil nobis contulerit Deus, nihil pro nobis passus fuerit, nihil nobis promiserit, certe propter hoc, quod ipse est, omni amore a nobis amandus est, quia scilicet ejus excellentia infinita infinito etiam amore dignissima est.

S. Bern. f. §. 4. sup. Cant. III. *Quia invitat ad amorem, imo præcipit*: Nam ut S. Bernardus ait, huc nos provocavit anticipantis benignitas, illius, qui nos & prior quæsivit, & prius dilexit, cujus utraque tam amica comperta suavitas, & ausum dedit, & verecundiam depulit, & movit affectum. S. Thomas de Villanovæ quoque obstupescit, quod Deus tanto hominem digne-

tur honore, ut ſe ab illo amari velit, idque ſub gravi pœna ei facere præcipiat. Sed nequeo ſatis mirari, & intra me obſtupeſco, Domine mi, quid eſt hoc, quod ſic amari vis a me, ut mihi mortem & æternos cruciatus mineris, ſi non amavero te? tanti facis amorem meum? quis ego ſum, ut ſic æſtimes amari a me? S. Augiſtinus ſimilem prorſus conſiderationem inſtituit dicens: Dic mihi per miſerationes tuas Domine Deus meus, quid tibi ſum ipſe, ut amari a te jubeas me, & niſi faciam, iraſcaris mihi. Hinc igitur infinita cognoſcitur æſtimatio, quam Deus de nobis habet, id quod continui calcaris, & ſtimuli loco ad illum quoque æſtimandum & amandum eſſe merito deberet. Totum Evangelium, omneſque haſtenus datæ leges ad hunc amorem ordinantur. *Plenitudo legis eſt dilectio*. Porro S. Thomas de Villanova hæc omnia continere ſe nequit, quin exclamet: inter tot & tanta cæleſtium ſpirituum agmina, & tam ſplendidam, tamque decoram te diligentium multitudinem, deſpicabilis hujus ac vilis vermiculi tu Domine, non ſolum non deſpicis amorem, ſed inſuper velut grande aliquid & pretioſum cum minis & terroribus reddi tibi efflagitas; & indicas, multum dignificas me, dum ſic amari vis a me; ſed intelligo Domine, quoniam in amore meo non tuum, ſed meam inquiris utilitatem.

S. Aug. c. 5. Conf. c. 20.

Ric. de S. Victore p. 1. de gra. char. c. 3.

VI. *Quia ſine charitate omnia nihil ſunt*, ut ſapienter Richardus de S. Victore advertit, dicens: Hæc eſt virtus, in qua nec minimum opus reſpuitur, ſine qua nec maximum acceptatur; non prædicatio, etiam ſi fiat lingua Angelorum: non fides, etiamſi montes transferat: non eleemoſyna, etiamſi omnes facultates in cibos pauperum diſtribuat: non corporis afflictio, etiamſi tradatur corpus ita, ut ardeat. Adeoque ad hoc, ut omnia opera apud Deum accepta & grata habeantur, neceſſum eſt, ut hujus amoris ſignaculo, velut legitimationis charactere ſint obſignata, cui perfecte conſonat, quod in S. Auguſtino legimus, ſcilicet: ſola charitas ſufficit, ſi adſit: cætera omnia nihil proſunt, ſi ſola charitas deſit.

S. Bern. t. 2. ſ. 5. c. 2. c. 1.

V. *Quia charitas omnia opera meritoria facit*, uti S. Bernardinus indicat dicens; O quam pretioſus eſt amor, qui in conſpectu Dei omnia pretioſa facit! ideo aurum denominatur; aurum enim omnium theſaurorum pretium eſt. Adducitque jam mentionatam ſimilitudinem, quod, ſicut auro appretiantur omnia, quæ per illud comparantur; ſic cunctæ hominis cogitationes & affectiones, cuncti ſermones, inſuper omnes operationes amoris pretio menſurantur.

VI. *Quia charitas eſt optima via perveniendi ad Deum*, uti S. Thomas Villanova indicavit dicens: hæc eſt via altior, via ſecurior, planior & brevior perveniendi ad Deum, omnis via, quæ a charitate non procedit, circuitus eſt. Similiter Idiota ad Deum converſus dicit: non ergo, Domine ſuſceptor amoris & largitor, jejunium, oratio, & eleemoſyna eſt via recta omnino, ſed amor & dilectio tua eſt via rectiſſima abſque devio, via brevis abſque tædio, via plana abſque tumulo, via clara abſque nubilo, via ſecura abſque periculo, via jucunda cum bono ſocio, ſcilicet cum te, Domine, amantiſſimo duce. Si quis ad patriam cæleſtem velit celeriter pervenire, per viam dilectionis & amoris ambulare debet, quia qui amat ardentius, currit velocius, & pervenit citius.

S. Thom. Vill. ſ. in Dom. 17. Pent.

VII. *Quia Deus proprie noſter eſt*, juxta illud: *Diliges Dominum Deum tuum*. Quod confirmans S. Thomas Villanova ſic loquitur: Si non diligis quia Deum; neque diligis quia Dominum, ſaltem dilige quia *tuum*; quis enim propria ſua non diligat? O homo diligis veſtem tuam, diligis domum tuam, diligis arva tua, dilige quoque *Deum tuum*. Dilige vel quia tuum; nihil enim ita tuum eſt, ſicut Deus tuus, quia tibi magis eſt tuus, quam tu. Nimirum ſanctus hic Archipræſul conſiderat, quod nos creaturas vehementer amemus, & Deus noſter, qui creator eſt omnium creaturarum, nonnumquam, ut ita dicam, contentus eſſet, ſi pari ſaltem, quo ipſas, proſequeremur & illum. Cur Deum maxime & ſuper omnia tuum a communi tuorum exceptas dilectione? ſolusne inter tua indignus a te judicatur amore? ut cum omnia tua diligas, ipſum maxime tuum minime diligas? nonne indignabitur Deus ſuper tam execrando contemptu? pallium tuum diligis, caligas tuas diligis, zonam tuam diligis, & Deum tuum non diligis? Didacus Stella idem ly, *tuum*, ponderando iiſdem motivis aliis licet verbis utitur, dum ait: Deum dilige, quia tuus eſt; nam nihil eſt ſic tibi proprium & tuum ut ipſe Deus, qui potius tibi tuus eſt, quam tu ipſe tibi.

S. Laur. Juſt. de lig. vit. c. 4.

Idiot. c. 4.

VIII. *Quia theſaurus eſt animæ*, uti S. Laurentius Juſtinianus teſtatur dicens. Nullæ majores ſunt divitiæ, quam Deum poſſidere, & charitatem habere; cui conſonat, quod Idiota meditatur dicens: Amorem animæ theſaurus nullus ſuperat; neſcit enim homo pretium ejus, omne aurum in comparatione ejus arena eſt exigua; ſine amore dives pauper eſt, & cum illo pauper dives eſt, quia qui Deum tota anima amat, & diligit, jam habet, quem amat. In alio vero ejuſdem Tractatus capite ſcripſit: non poteſt eſſe pauper, qui Deum habet, quem amat; & quomodo poteſt eſſe pauper, qui te, qui es omne bonum, habet in conſcientia? Qui habet aurum in arca, dives non eſt, ſed qui te habet in conſcientia, dives eſt; unde ſcribitur de te: in me ſunt divitiæ & gloria, ut ditem omnes diligentes me, & theſauros eorum repleam.

Oleaſt. in c. 20. Num.

IX. *Quia omnes creaturæ ſuo exemplo incitant ad amandum Deum*, uti Oleaſter recte advertit: omnia, inquit, etiam inſenſata dant Deo Creatori ſuo, quidquid ab eis poſtulaverit, etiamſi id ſua natura non habeant: ſolus homo negat Deo ſuo, quod Deus ab eo petit, nempe amorem, & præcordia ſua, ac tandem merito ferrea nos viſcera habere, & ſilicibus duriores eſſe concludit: Ferreus & plus quam lapideus es, ſi dante petra aquas Deo, & populo, tu non des Domino Deo tuo cor tuum.

X. *Quia*

S. Thom. opusc. 61. c. 15. X. *Quia summe in nos beneficus est*. Hinc S. Thomas: Præponderat, inquit, evidenter Deus, qui tibi communicans, & dat sua, & se: de donis datis magna, & multa donavit in præterito: donat, & donare non cessat io præsenti, sed maxima, & plura donabit in futuro. Alius quoque ejusdem nominis S. Thomas eleganter ostendit, quantum affectum nostrum ad se rapiat is, qui nulli alteri rei adeo intenta mente studet, quam ut nobis benefacere possit. Quem in sensum etiam Didacus Stella loquitur dicens: Saltem amorem ejus amplectere eo tempore, quo tibi benefacit, cum vero beneficia non contulerit, uoo eum diligas; parum certe homo ab homine peteret, qui solum postularet, ut si quando beneficia aliqua ipso actu in eum exerceret, tum temporis diligeret; cum igitur Deua omni tempore, & omni hora beneficiis factis alia majora, & ampliora semper cumulet, amorem semper illi debes. Ita S. Augustinus injuriam illam; quam anima Ingrata Deo facit, dum tot se ab eo beneficiis cumulatam cernens, eum non amat, graviter exprobrat dicens: Majorem charitati ejus injuriam facis, si dona illius accipis, & tamen vicissitudinem dilectionis non impendis.

S. Aug. l. 2. de catech. rudibus. XI. *Quia per Eucharistiam se, suaque omnia donat*; hinc S. Augustinus: Ama amorem, inquit, illum, qui amore tui descendit in substantiam panis, & ibi amorem suum amori tuo copulavit, humiliando se, sublimando te, conjungendo lumen suæ æternitatis. S. Laurentius Justinianus in libro de casto connubio, de cælesti inter Deum & animam sponsalitio tractans ait: Quid se majus dare potuit? se fecerat fratrem, & ad humanæ inclinaverat naturæ consortium; parum se judicavit egisse, oisi etiam se daret in cibum. O incomprehensibilis bonitas: & paulo post, quonam ad hoc faciendum motivo ductus fuerit, edisserit dicens: ut per quotidianum experimentum ipsius agnoscatur dilectio usque ad mundi terminum, voluit, ut boc perseveret mysterium.

XII. *Quia propter beneficium redemptionis* *S. August. ap. Mansi. dis. 10. n. 2.* *amorem nostrum specialiter sibi vendicat*, ut præclare S. Augustinus advertit dicens: Magnum quidem mihi est de Deo, quod esse me sentio opus suum, sed multo plus est, quod transiisse ipsum video in pretium meum; quandoquidem tam pretioso munere ipsa redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur. Hinc *Did. Stella in c. 10. Luc.* Didacus Stella merito dixit: Tot sunt ora, tot linguæ, quæ in ejus amorem invitant, quot sunt vulnera, quæ in suo corpore pro tuo amore accepit, quilibet ictus est lingua quædam, quæ semper vociferatur, ut eum diligas. *S. Thom. Vill. c. 3. in Dom. 17. Pent.* Et S. Thomas Villanova exclamat: Heu, heu! dic, obsecro, O Christiane, qui nomen Christi solo verbo profiteris, despicis in Christo, quod non despicis in vernaculo, & in filio æthiopis amas æthiopem, & multum amas, & juste amas, quia ipse amat te. Et amat te Deus tuus, & amore tuo ardet, & pro tuo amore moritur, & solus Deus, & ejus dilectio habetur contemptui, non dignus redamari putatur. Et alibi: Si adhuc in amando frigidus inveniris, duriorem te lapidibus ostendis, siquidem ad tantæ dignationis conspectum durissimi lapides confracti sunt, & qui sensum non habent, sensum ostenderuot, ut attendas quid facere teneantur hominum corda, si tantum pondus amoris, neque rupes ipsæ sustinere valuerunt. Quæ omnia iterum confirmans S. Augustious, opus, ait, nostræ redemptionis totam vitam nostram, totum laborem nostrum, totum obsequium nostrum, amorem denique oostrum facile sibi vendicat, totum hoc, inquam, est, quare devotionem nostram & excitat melius, & quærit suavius, & auget amplius.

XIII. *Quia omnes causæ amoris ab Ethicis assignari solitæ*, nempe bonitas, pulchritudo, similitudo, amor, perfectissimo modo in Deo reperiuntur.

XIV. *Quia Deus omnem amandi potentiam* in animam plantavit, ergo illi fructus, & primitiæ debentur amoris. Quis enim plantavit vineam, & de fructu ejus non edit? quis pascit gregem & de lacte gregis non manducat? *1. Cor. 9. v. 7.*

XV. *Quia ideo Deus jussit*: Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui; atqui primitiæ cordis sunt affectus, amor &c. ergo. *Exod. 23.*

XVI. *Quia Deus est nostrum totum*, sed pars diligit naturaliter suum totum; ergo.

XVII. Quia Deus hominem ad amandum creavit. Hinc Deus hominem ultimo creavit, postquam Angelis cælos, terram animalibus, aerem avibus, piscibus uodas diviserat, ut iodicaret, homini nihil aliud superesse, quam Deum.

XVIII. Quia amor est donum ex natura sua, & donum per se, ergo bono ex natura sua debetur, quale est solus Deus.

XIX. Quia nihil æquius, utilius, dignius, jucuodius, facilius est amore Dei, uti ex sententiis SS. PP. supra citatis patet.

§. IX. MEDIA.

I. *Consideratio creaturarum*, nam ut Richardus de S. Victore ait, ioteger amator Dei, quocumque se vertit, familiarem habet admonitionem amoris, rebus his pro speculis utitur, & in omne, quod cernit, sui amatoris, sibi resultat memoria. Aspicit cuncta, quæ condidit, & quo condiderit fine, & in his non tam admirabilis, quam amabilis sibi occurrit: Atque ex arrha dilectionis, quam præcontulit, sapienter æstimat, quanta reservavit in dotem. Castus profecto columbinusque oculus amor est, qui in rebus humano usui concessis nulla libidine figitur, sed in transitoriis contemplatur æternum. Quod confirmans S. Augustinus, si ista diligis, inquit, ut subjecta dilige, ut arrham sponsi, ut munera amici, ut beneficia Domini, sic tameo, ut memineris, semper, quid illi debeas, nec ista propter se, sed ista propter illum, nec ista cum illo, sed ista propter illum, & per ista illum, & super ista diligas illum. *Rich. de S. Vict. de gradibus charitatis c. 1.*

II. *Consideratio sui ipsius*: Sic enim S. Bernardus suasit diceos: Quærat homo eminentiora bona sua in ea parte sui, qua præeminet sibi, hoc est, in anima, quæ suot dignitas, scientia, *S. Ber. 1. de dil. Dei.*

tia, virtus. Dignitatem in homine liberum arbitrium dico, in quo ei nimirum datum est, cæteris non solum præeminere, sed & præsidere animantibus; scientiam vero, qua eamdem in se dignitatem agnoscat, non a se tamen. Porro virtutem, qua subinde ipsum, a quo est, & inquirat non segniter, & teneat fortiter, cum invenerit.

Psal. 38. v. 4. III. *Meditatio assidua bonitatis & pulchritudinis divinæ*, de hac enim verificatur illud S. Davidis: Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis.

Sap. 6. IV. *Magnum desiderium*: nam initium sapientiæ & charitatis concupiscentia disciplinæ, teste Salomone: Imo, ut idem testatur, præoccupat, qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat.

Lib. 1. de imit. c. 25. Apoc. c. 2. v. 17. V. *Generosus contemptus omnium rerum extra Deum*, quia, teste S. Augustino diminutio cupiditatis est augmentum charitatis. Et hic proprie locum habet illud Thom. Kemp. Tantum proficies, quantum tibi vim intuleris. Et illud Dei apud S. Joannem: Vincenti dabo manna absconditum, amoris scilicet divini omnem saporem eminenter continentis.

§. X. ASCETICA.

S. Th. 2. 2. qu. 1. art. 3. I. DE hac virtute *nosse debet Asceta*, *in ea totam perfectionem & felicitatem hominis consistere*; uti S. Thomas ostendit. Et colligitur ex eo, quod perfectio & felicitas hominis consistat in possessione summi boni; hæc autem possessio cum non possit ordinaria via haberi per realem unionem, necessario per intentionalem, qualis est charitas, obtineri debet. Hinc colligitur, cur Christus dixerit:

Matt. 5. v. ult. *Estote perfecti, sicut Pater vester cælestis perfectus est*. Indicare enim voluit, quod, sicut Pater seu natura divina cum Paternitate identificata quodamodo perficitur, & completur, dum seipsam perfectissime cognoscendo generat Filium, & cum hoc spirat Spiritum Sanctum velut perfectissimum amorem, atque adeo ipsius Patris perfectio in perfectissima sui cognitione & amore consistit, ita hominis quoque perfectionem in iisdem duabus entitatibus consistere.

II. *Nosse debet*, *quid requiratur ad dictam unionem*, *seu amorem?* nempe quod duas partes involvat, amorem scilicet *affectivum*, qui consistit in hoc, quod Deus & nos ad exemplum illius velit sibi bonitatem summam, & summe gaudeat, se esse eum, qui est, id est summe bonum & perfectum. Et *effectivum* qui in hoc consistit, quod omnia, quæ ad extra operatur, ad majorem suam gloriam dirigat, id est, ad hoc, ut clarius & perfectius semper cognoscatur & ametur a creaturis, conformando se ejus sanctissimæ voluntati in substantia, modo, & fine nostrarum actionum, ut advertit P. Caraffa in Itinerario; vel, ut alii clarius explicant, eligendo semper & agendo vel patiendo, *quæ Deo magis placent* (qualia sunt cæteris paribus; in quibus amor copiosius demonstratur, uti fit per tribulationes fortiter perpessas, hæc enim ostendunt, firmam homini cum Deo unionem intercedere, cum per tantam violentiam abstrahi se a Deo non patiatur; Item per charitatem proximo velut imagini Dei exhibitam, per hanc enim fit; ut amplius cognoscatur & ametur Deus, atque ideo iterum major longe in amante affectus arguitur, quam si solus ipse Deum amare studuisset) *quo modo magis placent* (uti fit, si cum magna alacritate, diligentia, & constantia opus peragant; hæc enim omnia magnam iterum in amante æstimationem Dei, & adhæsionem ostendunt) *& quia magis placent*, id est, purissime propter ipsius beneplacitum, unde ex hoc capite tanto perfectior est amor, quanto minus solatii, vel præmii a creaturis sperat, vel capit.

III. *Nosse debet*, *quod ex hac unione velut perfectissima regula cujusque hominis profectus in perfectione sit metiendus*. Pro quo notandum ex S. Thoma, Perfectionem charitatis ex parte diligentis tunc perfectam esse, quando diligit quis tantum quantum potest, quod contingit tribus modis. Primus est, ut totum cor hominis actualiter semper feratur in Deum, & hæc est perfectio charitatis in patria, in via autem ordinarie possibilis non est ob humanam infirmitatem. Secundus modus est, ut quis totum cor suum habitualiter figat in Deo, ita scilicet, ut nihil cogitet, vel velit, quod divinæ charitati sit contrarium, quale est solum peccatum mortale; & hæc charitas est de necessitate salutis. Tertius modus est medius inter hos duos, ad quem duo requiruntur. 1. Ut quandoquidem aliquis semper actualiter in Deum ferri non potest, conetur, saltem quantum necessitas præsentis vitæ patitur, actualiter cum Deo uniri, ut S. Thomas pulchre docet, dum ait: *In cælo una & continua & sempiterna operatione mens hominis Deo conjungitur, sed in hac vita, quantum deficimus ab unitate & continuitate talis operationis, tantum deficimus a beatitudine & perfectione. Licet ergo homo non semper actu operetur hujusmodi operationem, tamen quia in promptu habet eam, semper potest operari; & quia etiam ipsam cessationem, puta somni vel occupationis naturalis ad prædictam operationem ordinat, quasi videtur continua operatio esse.* 2. Requiritur, ut vitia & affectiones sic aliquis habeat mortificatas, ut ab illis vix aut parum impediatur vel retardetur ab unione cum Deo, sed potius fruatur pace interna, quæ est effectus perfectæ charitatis. Atque hæc perfectio in hac vita haberi potest, non tamen præcepta est, sed solum sub consilium cadit. Et ex hac potissimum profectus colligendus est, quo enim magis accedit ad primum gradum, scilicet Beatorum charitatem, tanto major perfectio censetur.

S. Th. 2. 2. q. 24. a. 8. & 9.

S. Th. q. 3. a. 2. ad 4.

IV. *Nosse debet*, *cur* charitas inter omnes virtutes excellentissima dicatur, nempe, quia Deum attingit, ut in ipso sistat, & non ut ex eo nobis aliquid proveniat, uti S. Thomas docet. Cur item sine charitate reliquæ virtutes nihil æstimentur, nimirum quia per ipsam homo & omnes ejus actus & virtutes ad ultimum finem diriguntur, quam ob causam etiam a SS. PP. & Ascetis Regina & forma virtutum reliquarum dicitur, quia scil. omnes, ut supernaturalem bonitatem habeant, ipsi in ordine S. Th. 2. 2. q. 23. a. 6.

ad

ad finem suum consequendum servire debent, atque ab ipsa velut radice prædictam bonitatem supernaturalem accipiunt.

Ex modo dictis sciat sequentia sex Axiomata erui posse, non parum servitura ascetæ ad perfectionis studium prosequendum. Primum est. *Nemo bonus nisi solus Deus*, quia in Deo tanquam fonte reperitur vera bonitas. Secundum: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas; præter amare Deum*, quia ad imaginem Dei facta anima rationalis cæteris rebus occupari potest, repleri non potest, ut recte dixit S. Bernardus. Tertium: *Minus Deum amat, qui aliquid præter ipsum amat quod propter ipsum non amat*. Quia hoc ipso ostendit, se dignam de Deo æstimationem non habere, ut qui in ipso tanquam fonte verum gaudium haurire non malit. Quartum: *Nullum malum, nisi peccatum?* quia scilicet hoc solum privat vero bono, aut certe minuit conjunctionem cum illo. Quintum: *Nemo læditur, nisi a seipso*, quia nemo invitus ad peccatum cogi potest, a quo solo, ut dictum, vera læsio timeri debet. Sextum: *Non est pax impiis*, quia cum res quævis non nisi in centro suo quiescat, impius autem a Deo velut centro suo discedat, hoc ipso pacem sperare non potest.

Vita par. 1. §. 5. V. *Nosse debet quatuor amores*, quos S. Maria Magdalena de Pazzis communicandos sponsis verbi divinitus accepit. Primus est *unitivus*, qui cum magna velocitate eas unit cum sponso, ac purificat certas maculas imperfectionum, quas habere possent sponsæ.

Secundus amor est *communicativus*, quem qui habet, non potest eum gustare, nisi videat eum gustari simul ab omnibus creaturis, & libenter se privaret Deo, ut illum posset communicare cuilibet creaturæ, sicut eum gustavit Paulus cum dixit, *optabam anathema esse a Christo, pro fratribus*.

Tertius est *transformativus*, qui facit, ut anima per participationem voluntatis, & amoris, fiat quasi unus quidam Deus, & hæc transformatio est quasi vinculum, quod vincit, & ligat animam cum Deo.

Quartus est *præsentativus*, qui facit voluntatem operari sapienter & prudenter; quia facit, ut operationes omnes fiant recta intentione, tantum ad honorandum Deum, prudenter, ut conserventur omnes virtutes, quæ producent in anima amores. Qui simul uniti in unum, facient pretiosissimum annulum ad desponsandam sponsam.

S. Thom. opusc. 61. c. 19. VI. *Nosse pariter debet naturam divinæ dilectionis*, quam quidem eleganter declaravit S. Thomas sic scribens. Natura humani cordis cognata est dilectionis actioni; est enim cor in complexione calidum & sicum, hoc est ignea natura, sicut naturale igni calere est, ideo naturale est cordi amando ardere, adducitque sequentem Hugonis a S. Victore authoritatem, ita scribentis: vita cordis amor est, & ideo impossibile est, ut sine amore sit cor, quod vivere quærit, Psal. 38. Concaluit cor meum intra me: calidum consequitur leve, & sursum mobile; sed heu *filii hominum, usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem;* prosequitur deinde causas structuræ & architecturæ cordis humani, & primo quidem loco cordis substantiam ex materia solida constare considerat, hujusque mysticam quamdam & spiritualem reddit rationem dicens: est cor in substantia solidum, ne facile a voluptate dissolvatur; est inferius acutum, superius latum; inferius acutum, ut ad temporalia, & hæc inferiora modice attingat; superius latum, ut ad cælestia dilatet affectum. Item est interius concavum, in signum, quod per creaturas sufficienter impleri non valet, citatque sequens S. Bernardi testimonium, dicentis. Capacem quippe Dei rationalem animam, quicquid Deo minus est, non implebit.

VII. *Nosse debet modum recte diligendi Deum*, quem iterum percommode S. Thomas sequentibus verbis indicavit: Ex parte diligentius tunc est charitas perfecta, quando diligit tantum, quantum potest, quod quidem contingit tripliciter. Uno modo sic, quod totum cor hominis actualiter semper feratur in Deum, & hæc est perfectio charitatis patriæ, quæ non est possibilis in hac vita, in qua impossibile est, per humanæ vitæ infirmitatem, semper actu cogitare de Deo, & moveri dilectione ad ipsum. Alio modo, ut homo studium suum deputet ad vacandum Deo, & rebus divinis, prætermissis aliis, nisi quantum necessitas vitæ præsentis requirit, & ista perfectio charitatis, quæ possibilis est in vita, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem. Tertius vero modus, quem assignat, cuilibet statui, sexui, ætati, condiditioni, & personarum professioni adaptari potest, estque facilis, & ab unoquoque practicabilis: sic enim loquitur: Tertio modo ita, quod habitualiter aliquis totum cor suum ponat in Deo, ita scilicet, quod nihil cogitet, vel velit, quod divinæ dilectioni sit contrarium, & hæc perfectio est communis omnibus charitatem habentibus. *Ibidem 2. 2. qu. 24. art. 8.*

VIII. *Nosse debet, quomodo creaturæ, salva charitate Dei, diligi queant*, id quod S. Augustinus sic declarat: Quando vobis dicitur: nolite ista diligere, an hoc dicitur, ut non manducetis, aut non bibatis, aut filios non procreetis? non hoc dicitur, sed fit modus propter creatorem, ut non vos illigent ista dilectione, ne ad fruendum hoc ametis, quod ad utendum habere debetis. Et iterum alibi: *Qui amat Patrem aut Matrem super me, non est me dignus*, ita ait: Amorem parentum, uxoris, filiorum non abstulit, sed ordinavit; non dixit, qui amat, sed qui amat super me; hoc est, quod Ecclesia loquitur in canticis Canticorum: *Ordinavit in me charitatem*; ama patrem, sed noli supra Dominum: Ama genitorem, sed noli supra creatorem. Quod confirmans S. Leo sic loquitur: æternis bonis inseparabiliter inhærendum; temporalibus vero transeunter utendum est, & peregrinantibus nobis, & ad patriam redire properantibus, quidquid de prosperitatibus mundi hujus occurrerit, viaticum sit itineris, non illecebræ mansionis. *S. Aug. apud Mass. disc. 14. num. 1.* *S. Leo s. 5. de jej. 7. mens.*

IX. *Nosse debet signa veræ dilectionis;* quæ quidem breviter indicavit S. Laurentius Justinianus dicens: De signis, quibus cognoscitur, *S. Laur. Just. de lign. vit. c. 11.*

utrum

utrum homo Deum diligat, hæc accipe: cum aliquis cogitat de Deo libenter, & audit, cum quis libenter pro Deo dat, cum quis pro Deo libenter patitur. Quod confirmans S. Bonaventura, vis scire, inquit, si Deum perfecte diligas, vel aliud plus Deo ames? Attende, si de Deo plus, quam de aliis rebus cogitas, quia de illo plus cogitas, quod plus amas? Ubi enim thesaurus tuus, ibi cor tuum est: si plus cogitas de mundo, plus de lucro, plus de amico vel socio, quam de Christo, non vertas in dubium, sed tibi certissimum sit argumentum, quod ames ista plus, quam Christum. Hinc sponsus sponsæ dixit in Canticis: *Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum*, ut per hoc nobis insinuaret, ut non diligamus verbo, neque lingua, sed opere. Medicus infirmi vigorem exploraturus pulsum cum primis tangit, qui si debilis est, vitam periclitari significat: simili modo Idiota ait: Amor vita est animæ, & qui non amat, mortuus est; si autem, an vita hæc in debito vigore constituta sit, an vero languescat, experiri volumus, opera examinemus; nam probatio dilectionis exhibitio est operis; amor semper aliquid operatur, inquit idem Idiota, semper crescit, & augetur.

S. Bonav. Ser. de S. M. Mag.

Cant. 8. v. 6.

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. POtest ostendi, quomodo militia sit vita nostra super terram, & quomodo per gladium S. Michaelis, *Quis ut Deus*, vincere omnes tentationes possimus &c. In exordio ergo dicat concionator, videri sibi nobis contingere, quod Judæ Machabæo, cui Jeremias dedit gladium aureum dicens: Accipe gladium sanctum munus a Deo, in quo dejicias adversarios populi mei &c. In corpore ostendat, quatuor occasiones esse, in quibus homo tentari solet, ut ad creaturas se convertat. 1. In *spectatore* operum suorum quærendo; est quippe homo laudis a natura cupidus; & per hoc similibus Japonibus, qui etiam magno salario persoluto tristes abeunt, nisi addatur illud encomium: *Optime laborastis*. Sed in hac tentatione facile vincemus hoc gladio, quis ut Deus, qui omnes conditiones veri spectatoris ita contineat? est quippe 1. summæ auctoritatis, ut plus sit ipsi placere, quam infinites infinitis creaturis. Est 2. summæ sapientiæ, ut possit judicium ferre de operibus. Est 3. omniscius, qui etiam cor & intentionem intuetur, & secundum illam judicat. An non ergo de illo recte usurpatur illud Epicteti: Hæc ego non multis, sed tibi; satis enim magnum alteri alteri theatrum sumus. Et illud Jobi: Ecce in cælo testis (& spectator) meus. 2. In *adjutore* pro necessitatibus quærendo. Sed quis ut Deus? qui *sciat, possit, & velit* juvare; quæ tres sunt conditiones ad adjutorem requisitæ, & facile deduci fusius possunt. Hinc merito illam sibi Thomæ Kemp. Dei nomine probatam exhortatiunculam applicet: fili ego Dominus confortans &c. 3. In *consolatore* quærendo; nam libenter, teste eodem Authore, habemus aliquid pro salario &c. Sed quis ut Deus? qui utpote summum bonum potest satiare, omni loco & tempore, & sine omni labore, aut grandi pretio haberi, quæ sunt conditiones veri consolatoris. Juvabit ad hanc veritatem dilatandam cap. 16. l. 3. ejusdem Authoris. 4. In *præmiatore* quærendo; nam unum fere teste Thoma eodem libello, est, quod multos a profectu retrahit, horror difficultatis, & labor certaminis. Hinc prima quæstio cum Davide plerumque movetur; quid dabitur viro, qui percusserit? sed quis ut Deus? qui nos ultro adhortatur illis verbis, ad Abrahamum Gen. 15. v. 1. dictis: Noli timere Abraham, ego protector tuus sum, & merces magna nimis. Vere merces magna, quia Dei beneplacitum, quod solum verus amans, quærit, est 1. summum præmium, utpote quod Beati etiam ipsi beatitudini suæ & deliciis longe præferunt. 2. Semper *præsens*, quia in illo statim instanti, quo opus peragitur, conferri solet, 3. *inauferibile*, quia impossibile est, ut opus, quod semel placuit, non semper ei placeat. Claudatur ergo Concio illo Psalmi versiculo: Quid mihi est in Cælo &c. Mihi adhærere &c. v. 28.

2. Macc. 15. v. 15.

Job. 16. v. 20.

l. 3. de im. c. 30.

l. 2. de imit. c. 9.

l. 1. de im. c. 25.

Psal. 72. v. 25.

II. Potest ostendi, cur Christus dixerit de præcepto diligendi Deum: hoc est maximum, & primum mandatum. Nempe maximum. 1. *Necessitate*, quia qui non diligit, manet in morte. Hinc S. Aug. Sola charitas sufficit, si adsit; cætera omnia nil profunt, si charitas sola desit. Et S. Paulus: Si linguis &c. 2. *Dignitate*, quia major omnium virtutum charitas; utpote quæ est Regina & norma illarum: & ex illius quantitate cujusque animæ quantitas mensuratur, ut S. Aug. ait. 3. *Utilitate*, quia cum hoc præcepto omnia bona pariter veniunt, nam amanti Deus dicit illud Exodi: Ego omne bonum ostendam tibi &c. si enim non est inopia timentibus eum, teste Davide, quanto minus amantibus eum, quidquam deerit? 4. *Jucunditate*, quid enim jucundius, quam summo bono frui? semper veri gaudii ad fontem sedere, in centro suo quiescere, summum præmium sperare, scilicet plenam ejusdem boni & centri possessionem? 5. *Facilitate*, vide sent. SS. Patrum supra §. 3. & simil. §. 7. an non de illo merito dicitur illud: Mandatum hoc, quod ego &c. claudatur ergo Concio hortando, ut AA. sibi dictam putent illam Dei adhortationem, considera &c. ac proinde maximum hoc mandatum, maximo affectu amplectantur, maximo conatu implere satagant, & maxima denique constantia continuent, ut maximum proximum, id est maximam cum Deo unionem, & per hoc maximam felicitatem acquirant. Vide Fabr, Dom. 17. post Pent. conc. 1. & Stapl. in ead. Dom. §. 3.

Matt. 22. v. 38.

1. Jo. 3. v. 15.

S. Aug. tom. 10.

1. Cor. 13. v. 1.

Exod. 33. v. 19.

Psal. 33. v. 10.

Deut. 30. v. 11.

Deut. 30. v. 15.

III. Potest ex occasione illius sententiæ a sponsa prolatæ: Introduxit me in cellam vinariam, & ordinavit in me charitatem: declarari mira vis & efficacia per similitudinem ebrietatis, & exordium fieri a judicio Judæorum, quo judicarunt Apostolos ebrios esse, & musto plenos, dicique cum S. Cyrillo Catech. 27. vera dicunt Judæi, novum enim vere erat illud vinum, novi Testamenti gratia (& charitas) in ipso deinde corpore comparari possunt effectus ebrietatis cum effectibus charitatis. Et 1. quidem, quia hominem quodammodo ratione

Cant. 2. v. 14.

Act. 2. v. 13.

ne naturali privat, & in alium hominem mutat. 2. Quia facit hominem impavidum & animosum. 3. Quia facit pugnacem, & obvios quosque invadentem & provocantem ad gustanda vina. 4. Quia facit jucundum & hilarem, imo omnino quasi insanientem. 5. Quia accendit & inflammat hominem. Quæ omnia pulchre charitati applicari possunt, uti videre est apud Fab. Fer. 2. Pentec. conc. 6.

Matth. 6. v. 21. IV. Potest utilis concio fieri de signis amoris, qualia sunt. 1. *Frequenter* de Deo cogitare. Juxta id, ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. 2. *Libenter* & reverenter de eo loqui, juxta illud Luc. 6. v. 43. Ex abundantia cordis os loquitur. 3. *Revelare ei arcana*, Jo. 16. v. 15. præcipue in confessione juxta illud, quomodo dicis, quod ames me, cum animus tuus non sit mecum? 4. *Libenter*, & quasi *inseparabiliter conversari*, nam inaudita est dilectio, quæ amicum diligit, & præsentiam ejus non amat, Cassiod. super Ps. 18. inquit Cassiodorus. Hinc S. Paulus, desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo. 5. *Facere, quæ placita sunt ei*, juxta illud Joannis: 1. Ph. v. 21. Ut cognoscat mundus, quoniam diligo Patrem &c. 6. *Contemnere pericula & adversa propter ipsum*, quia fortis est ut mors dilectio. Et Jo. 14. v. 31. Cant. 8. v. 6. majorem charitatem nemo habet, quam qui animam suam ponit pro amicis suis. 7. *Etiam imaginem illius, & alia adipsum pertinentia diligere*, Jo. 15. v. 13. juxta Proverbium: Qui amat quempiam, etiam canem ejus diligit, quanto magis proximum similem sibi? juxta illud S. Joannis: Et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. 1. Joan. 4. v. 21.

V. Potest etiam ex occasione verborum illorum Levitici: Ignis semper in altari meo ardebit, quem nutriet Sacerdos subjiciens ligna: charitas igni comparari; & id probari in prima parte ex proprietatibus illius. Levit. 6. v. 12. 1. Quod semper tendat sursum ad suum centrum, ita & charitas juxta illud S. Augustini: Fecisti nos, Domine, ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. S. Aug. l. 9. conf. c. 1. 2. Quod purificet, illuminet, calefaciat, uti facile ex effectibus charitatis supra indicatis videre est. 3. Quod valde fortis sit, & omnia in nutrimentum suum convertere conetur, quod vel maxime charitati convenit, ut aquæ multæ non potuerunt extinguere; nam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Hinc dicat cum S. Paulo: Quis nos separabit a charitate Dei &c. Rom. 8. v. 35. In secunda parte potest ostendi, quomodo hic ignis nutriri a nobis debeat per considerationem beneficiorum creationis, redemptionis, institutionis Sacramentorum, justificationis, prædestinationis &c. juxta illud S. Augustini. S. Aug. c. 18. solil. O ignis qui semper ardes, & nunquam extingueris! O amor, qui semper ferves, & nunquam tepescis! Unde mihi verbum, ut exprimam signa dilectionis tuæ erga me propter innumerabilia beneficia, quibus ab initio educasti me &c. In epilogo posset invocari Spiritus S. dicendo: Veni S. Spiritus &c.

VI. Potest alio modo charitas igni comparari, & in exordio narrari fabula de Prometheo ignem seu particulam divinæ auræ de cælo aufetente, ut corpus a se confictum animaret, dicique, hoc cum veritate dici posse de corpore Ecclesiæ mystico, & igne charitatis a S. Spiritu allato. Ostendatur postea in corpore concionis, quomodo charitas sit anima Ecclesiæ & membrorum ejus. Et 1. quidem: quomodo exerceat officium animæ vegetativæ, faciens hominem attrahere alimentum, & vegetari. Est autem triplex hoc alimentum, scilicet Verbum Dei, S. Eucharistia, voluntas Dei &c. quæ in antiquo Testamento parum, vel omnino non attrahebantur, unde Deus per David querebatur: *Quadraginta annis proximus fui generationi huic, & dixi: semper hi errant corde: ipsi vero non cognoverunt vias meas.* Psal. 94. v. 10. Sed post adventum Spiritus S. velut animæ mox copiose, & quidem Eucharistiam etiam quotidie attrahebant, & per hoc adeo vegetabantur, ut contra omnes tentationes robustissimi evaderent. 2. Quomodo exerceat officium animæ sensitivæ, faciens videre cælestia per meditationem & fidem; audire Verbum Dei, & inspirationes illius, odorari odorem bonorum exemplorum & virtutum a Christo & SS. relictorum, gustare suavitatem Domini, & bonæ conscientiæ, tangere difficilia etiam opera, quæ prius horrebat; movere se, & ambulare viam mandatorum; & consiliorum, immo exultare ut gigantes ad currendam viam, ita ut diceret sponsa: Similis est dilectus meus capreæ &c. Cant. ult. 3. Quomodo exerceat officium animæ rationalis, recte apprehendendo cælestia, & terrestria spernendo cum S. Paulo: Omnia detrimentum feci &c. Et cum S. Ignatio: O quam sordet mihi terra, cum cælum aspicio! Judicando sincere, Deum esse super omnia amandum, seipsum odio habendum, proximum diligendum sicut seipsum, omnia esse vanitatem præter amare Deum &c. Discurrendo, & convincendo voluntatem, ut amplectatur, quæ Christus amavit; & fugiat, quæ ille vitanda docuit. Phil. 3. v. 7. Volendo recte, ut amplectatur virtutes, & vitia fugiat, conformando voluntatem suam cum divina &c. reminiscendo semper Deum, & dicendo cum S. David: Providebam Dominum &c.: Memor fui Dei, & delectatus &c. Psal. 15. v. 8. Psal. 76. v. 4. In epilogo hortari posset, ut hanc animam omni custodia defendant, quoniam ex ipsa vita procedit. Atque adeo fugiant ignem concupiscentiæ, aquam terrenarum delectationum, laqueum divitiarum, latrones malos socios, vulnera peccati mortalis &c. nutriant calorem naturalem pane Angelico, hauriant aerem divinarum inspirationum & gratiæ divinæ per orationem juxta illud: Os meum aperui & attraxi spiritum. Psal. 11. v. 131. Non ascendat in altum, ne cadat, & elidat spiritum, semper sit memor illius Matth. Quid prodest homini, si mundum universum lucretur &c. Matt. 16. v. 26.

VII. Potest charitas auro comparari juxta illud Apocalypsis: Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, ut locuples fias. Apoc. 3. v. 17. In corpore concionis possunt quatuor auri proprietates comparari cum effectibus amoris; nempe 1. præstantia auri super alia metalla cum dignitate amoris. 2. Utilitas ad omnia cum efficacia charitatis ad omnia a Deo impetranda, si enim pietas ad omnia utilis, quidni multa magis charitas? si quæ

si quærentibus regnum Dei omnia adjicientur, quanto magis diligentibus? Tunc implebitur illud: Cariſſimi, ſi cor noſtrum &c. 3. Aptitudo dilatationis cum extenſione charitatis ad proximum; dum cedens percuſſionibus, ſeu perſecutionibus ſe magis dilatat, & ſinum quodammodo magis aperit, etiam inimicis. 4. *1. Jo. 3. v. 20.* Vis confortandi cor cum virtute charitatis eumdem effectum ſpiritualiter præſtante ante, in, & poſt mortem; quæ omnia facile fuſius deduci poſſunt. Hortetur ergo, ut emant hoc aurum offerendo pro eo ſeipſos, ſicut ſæpe homines ſe diabolo pro auro tranſcribunt, tantoque promptius faciant, quanto præſtantius & verius eſt hoc aurum, & quanto certiora promiſſa a Chriſto, quam diabolo facta. Subſcribant ergo ſe ſanguine ſuo, & promittant, ſe multos in obſequium adducturos.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Jo. Rho. v. amor æstm. 33. I. BAlthaſar Alvarez ex Societate Jeſu ajebat, religioſas domos videri ſibi noſocomia divina charitate vulneratorum, qui enim aliter ibi ex diſciplina vitam poſſent traducere; fornaces item, in quibus innumerabilibus Dei donis, quaſi ſubditis ignibus corda quantumvis lapidea amore ſolverentur. Nimirum tum ex rei dignitate loquebatur, tum ex animi ſententia, cum ita comparatus viveret, ut humanis omnibus major, deoque tantummodo intentus.

Didacus Nyſſenus Dom. 4. quadra. S. 1. II. Sacer textus refert, quod *plurima turba ſequebatur Chriſtum*, & cauſam hanc adjicit, *quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur*. Variæ fuerunt ſequelæ conſilia. Namque alii illum ſequebantur, ut viderent miracula nova, hi curioſi: Alii, ut comederent de panibus ejus, hi guloſi: Alii, ut ſanitatem reciperent, hi infirmi: Alii, ut eum in ſermone caperent, hi phariſæi: Alii, ut doctrinam ejus acciperent, hi diſcipuli. Cumque tam multi illum ſequerentur, ſolos hoc nomine laudat diſcipulos, dicens: *vos, qui ſecuti eſtis me*; Matth. 19. verſu 28. Sed quomodo Chriſtus ſolos ait ſecutos diſcipulos; cum Joannes dicat, *ſequebatur eum multitudo magna?* Reſpondet, Chriſti arbitrio, & exiſtimatione eos ſolos illum ſequi, qui ſolum ſequuntur, ut ſequantur, & ob id tantum amant, ut ament, ſine alterius lucri cujuſpiam expectatione, aut cupiditate, quia & hoc omnium maximum lucrum eſt, quod Deus amari ſe permittit a creaturis tam vilibus, & abjectis, quam ſunt homines, itaque vult etiam diligi, tantum ut diligatur, quia amor, qui non eſt avidus lucri, huic Deus plurimum defert. Propterea dicebat S. Auguſtinus tractatu ſeptuageſimo ſexto in Joannem: Quia diligunt, eliguntur; hoc eſt, ii, qui amant ſolum, ut ament, hos Deus unice amat, ii Dei ingenium, quantum homini fas, referunt, & mores æmulantur.

Ibidem. III. Dignum eſt notatu, quod Deus in veteri lege cavit, ne ſibi aſinus offerretur: *Nolo mihi brutum tam brutum immoles, ſed primogenitum aſini mutabis ove, quod ſi non redemeris, interficies*, inquit, Exod. decimo tertio, verſu decimo tertio. Bovem e contra tam gratum habebat, ut eum ſibi litari etiam præceperit. Quid vero cauſæ, quod tam vehementer & probarit bovem Dominus, & improbarit aſinum? Sanctus Baſilius Magnus in caput primum Iſaiæ reddit rationem quam acutam, tam opportunam, atque ab Iſaia indicatam cauſam, cum inquit: *Bos cognovit poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui*. Iſaiæ c. 1. v. 3. Bos dominum ſuum novit, nec præter illum aliud quidquam ſpectat: Aſinus vero non domini, ſed præſepis, ſed pabuli, ſed commodi ſui rationem habet. Hioc jam elucebit, quare domo ſua prohibeat aſinum, quare tecto dignetur bovem Deus. Facit nempe hoc, ut intelligatur, eos ſolos Domino charos, qui pro more bovis cognoſcunt poſſeſſorem ſuum, illumque ſolum, nec aliud extra, aut præter ipſum ſpectant: ii ſcilicet diligunt illum tantum, ut diligant: ſed qui aſino ſimiles ſolum ſibi quæſtum, & emolumentum proprium propoſitum habent, ut aſinus præſepe domini ſui, hos non tantopere diligit Deus; nec enim amat amatores ambitioſos utilitatis ſuæ, nec gratam habet voluntatem, quæ commodis propriis nititur.

IV. Diſputat S. Joannes Chryſoſtomus ibidem, utrius horum ſanctorum Patriarcharum major fuerit fides, & amor in Deum. Definitque ita: Majorem iſte (Henoch) fidem, quam Abel oſtendit. Quo argumento id, Doctor ſancte, evincis? Eo, inquit, quia nihil illi retributum erat. Obſequia Henochi nulla exteriori benevolentia remuneravit Deus, uti Abelis, qui cum lectiora & præſtantiora obtulit, *reſpexit Dominus ad Abel*, Geneſeos quarto, verſu quarto, ubi aliorum verſio habet: *inflammavit Dominus ſuper Abel*, igne ſcilicet inde ſubmiſſo, quo ſignificabat, acceptam ſibi eſſe ejus oblationem, & gratum officium. Numquam tale quidquam cum Henoch egit. Is vero eſt integerrimus amor, inquit Chryſoſtomus, ea ſinceriſſima fides nominis, qui Deum amabat, illique credebat, & ſerviebat, quamquam nullo indicio declaratum haberet, talia ſua opera illi probari, hinc enim palam erat, quod Deum amabat tantum, ut amaret, eique famulabatur ſolum, ut famularetur; neque magnum erat, quod Deum Abel diligeret, & coleret, privatum enim ſuum hoc ex illo emolumentum habebat, quod ſciret grata eſſe illi ſua obſequia. Minus ergo aliquid hac re faciebat, quam Henoch, ut proinde bene dictum ſit a S. Chryſoſtomo: Majorem fidem habuit Henoch, quam Abel, quia nihil illi retributum erat. *Ibidem.*

V. Salus mundi tantis ſæculorum omnium *Ibidem p. 2. ſolg. 377.* ſuſpiriis expetita in lucem mundi prodiit, quod cum Angelus quidam paſtoribus nuntiaſſet, ſubito facta eſt cum illo multitudo militiæ cæleſtis laudantium Deum, & dicentium: *Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Lucæ 2. 13. 14. S. Cæſarius notavit pacem e cælis nuntiatam non boni ingenii, felicis memoriæ, multarum divitiarum, ſed bonæ voluntatis hominibus. Quare his ſolum pro bona ſua voluntate, non

altis

aliis similiter pro opum copia, ingenii præstantia, virium robore, corporis valetudine pax nuntiata fuit? Respondet ille homil. 19. Quia potest dicere aliquis, facultatem non habeo, ut non obsecundes Deo præcipienti eleemosynam, inopia facere potest. Infirmum ægra sua valetudo excusat, ut sit immunis a jejunio. Sic alia sunt non pauca, quæ homo, cum per vires suas moraliter nequeat, non teneatur etiam præstare, quamdiu ista imbecillitas obstat. Verum nunquid potest quispiam dicere: bonam voluntatem habere non possum? Ergo cæterorum bonorum operum intermissio justam rationem habere potest, sed ut non propendeas voluntate in Deum, ut non ames illum, id citra piaculum fieri nequit: Nunquid enim potes dicere: bonam voluntatem habere non possum? Non potes sane; propterea etiam bonæ voluntatis hominibus pax promittitur, ut ad omnes pax illa pertinere intelligatur, velut omnes bonæ voluntatis esse possunt.

Idem fol. 228. VI. Merito admireris, quod Rex ille, cum ingrederetur nuptiarum locum, ut videret convivas suos, quibus opulentissimum epulum apparaverat, & quantum quisque splendoris suo vestium ornatu, & elegantia ad convivii magnificentiam conferret, unum ex omnibus objurgavit, quod cum sordido habitu ad nuptias tam illustres venisset, dicens: *Quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?* Matth. 22. 12. Notandum, quod hunc hominem increpat, non de auri, argenti, gemmarum, unionum, taliumque rerum inopia, sive neglectu, sed de sola incuratione vestitus quod indumentum non haberet nuptiale. Quid hoc vestimenti erat, quod apud ignavum & improvidum convivam Rex desiderabat? S. Gregorius Homil. 38. ait. Quid ergo debemus intelligere per nuptialem vestem, nisi charitatem? Charitas ergo fuit, qua ornatum suum hospitem Rex volebat, de cujus neglectu, cum illum objurgavit, eo nobis peradigmate significare voluit, si forte ad festa Dei conveniamus a jejuniorum, vigiliarum, cæterarumque corporis afflictionum, aut virtutum quarundam aliarum ornamentis nudi, non propterea pœnas a nobis exacturum Deum, cum viderit nos ea pro tenuitate seu virium, seu facultatum parare non posse: At si absque charitatis trabea nos videat, id gravissime ulciscetur, quod ea parabilissima sit, nec quicquam ardui insit amori Dei, ob quod excusate prætermitti possit, quantumvis sint alia, quorum sæpe vel pars aliqua excusabilis. Ea propter dicebat Regius Propheta; *Non est, qui se abscondat a calore ejus*. Psal. 18. 7. In quæ Hugo Cardinalis sic commentatur: Nec est, qui se excusare possit, quin eum diligere possit. Dilectio nimirum actio voluntatis est, & liberi arbitrii opus, idcirco qui non diligit, non habet, quo negligentiam hac in re suam purget, nec est, qui se abscondat. Quicquid obtendas, non effugies pœnam, negligas præcepti tam justi observantiam.

Ibidem. VII. Pulchre hanc in rem dictum a Philone Judæo de victimas offerentibus: Quid hic molestum est, aut difficile? Non juberis maria nondum prius tentata trajicere; & tempestate furente in mediis fluctibus susquedeque jactari procellis inter se confligentibus, non itinera ingredi feris infestata & latronibus, satis est, si annuat animus. Cor, animum, voluntatem promptam appetit Dominus, hæc illi sufficit, eaque satisfacis officio tuo, quam si prætermittas, inexscusabilis est tua ignavia.

Idem in Poli. par. 2. l. 2. c. 6. VIII. Quamquam longum erat septem annorum, & tanti laboris spatium, septennium tamen illud non majus septiduo Jacobo videbatur, breveque tempus, & levem laborem, & facilem pactionem putabat, quoties ea conferebat cum flagranti amore, quo animus illius occupatus formosam Rachelem deperibat: *Videbantur ei dies pauci præ amoris magnitudine*. Gen. 29. 20. Ubi Interpretes, cum in hunc locum incidunt, notant potentiam amoris magnam, & vires, quas pectori infundit, quod invadit; nec enim est mare, quod non sulcet, nec mons, quem non complanet, nec ignis, quem non oppugnet, nec incommodum, quod non contemnat, vel conterat, nec impossibile, quod non tentet. Ita sentit Abulensis, quando observat, quod Jacobo tam prompte lætanterque suscepit septennis servitutis duros, ac diuturnos labores, ut formosam ovium custodem nancisci posset, neque lubens tantum suscepit, verum & exiguos brevesque, ac leves, prout illam deperiebat, existimavit: Nullus enim labor magnus videtur amanti, ignes non timet, nives spernit, gladiis se opponit, & omnia pericula sibi grata reputat, inquit ille. Quidquid aliis durum, molestum, operosum, hoc illi voluptas est, & deliciosus paradisus.

Ibid. fol. 65. IX. Dictis vires adjiciet id, quod Diogenes Laertius, qui veterum Philosophorum historias conscripsit, refert, estque fere hujusmodi: Interrogati Athenienses de nomine, quod accomodatissimum amori fore putarent, postquam diu secum altercati varios expendissent titulos, qui in illum quadrare videbantur, sed proprietates ejus non satis exacte exprimebant, demum unum repererunt epithetum, quod significandis illius qualitatibus, & conditionibus aptissimum putarunt: Itaque propositæ quæstioni sic responderunt: Amor pro nomine annuens vocetur. Annuens idem est, quod omnibus assentiens, *der zu allem ja saget*. Admirabilis revera titulus, & qui aptius in neminem, quam in amantem cadat. Effusissimus, & maxime prodigus homo non concedit semper omnia, quæ rogantur, non occurrit omnibus, quæ petuntur. Valentissimus nonnunquam debilitatur. Ingeniosissimus non semper superat obscuritatem alicujus difficilis quæstionis. Prudentissimus & consultissimus non semper ita comparatus est, ut recte de omni re quovis tempore pronuntiet. Facilis ad risum, hilari & jucundo promptoque ad honestos jocos animo non semper exporrigit frontem, non semper remittit supercillia: At qui vere & integre amat, semper idem est, omni occasione ad omnia promptus, quia est annuens, omnibus assentiens, ut Maria Magdalena gladiis, spiculis, tormentis æneis, machinis fulminaribus intrepidum pectus animo-

mose objicere, cuique temporis inclementiæ sese accommodare, nemini quidquam noverat negare, gratificari omnibus, quantum poterat studebat, idque amore sui Jesu.

Ibidem. X. S. Gregorius in Psalm. 114. ait: Machina cordis vis amoris. Bene expressit iis verbis doctus Sanctus magnam violentiam amoris. Quando sive muniendi, sive exornandi ædificii necessitas postulat, ut ingens aliquod, vastumque saxum ad locum illius editiorem sublevetur, quod humeris in locum sibi convenientem efferri nequeat, invenit ingeniosa hominum industria instrumentum quoddam, seu machinam volubilem, quam viri pauci dum ineunt, & gyrant, ac velut convolvunt, immanes lapides, & gravissima saxa tam leviter attollunt, ac si exiguus lapillus esset. Huc allusisse videtur Sanctus Gregorius, cum ait: vim amoris esse machinam cordis. Amor enim cor, quocunque libet, transfert & attollit. Nonne hoc experimento quotidiano discimus; avarus, cujus tam grave semper ac durum cor, manus autem, ac si congelaverint, tam pigræ & torpentes ad dandum, si pectoris sedem amori semel concedat, & permittat, quam faciliter a sordida parcitate, ad generosam liberalitatem transfertur, aut transit ipse? Timidus & ignavus, quem levissima umbra exterret, nonne est ferox, & Mars quidam bellicosus, simul ac sub Cupidinis vexillis militare incipit? Quis negare possit? Qui furiose rixatur, & cæcatur ira, nonne mitescit, ut agnus, tigridisque feritatem facile deponit, cum eam videt, quam deperit? Per momenta singula experimur, quis has facit mutationes; quis corda ista sic movet; quis sublevat illa tam gravia saxa? Amor, cujus vis est machina sursum attollens quantavis pondera? Machina cordis vis amoris. Ubi amor regnat, non est periculum, quo exterreat, neque discrimen, quod adferat metum.

XI. Sponsa illa de Canticis, cum de Sponso suo, vitæque ac morum illius conditione dissereret, ajebat, illum malo frondosæ, opacæ, patulæ, prolixæ, ac venustæ similem esse, quæ foliorum copia calorem prohibeat, elegantia oculos pascat, fructibus necessitatem famis levet, inquiens: *Sicut malus inter ligna sylvarum; sub umbra illius, quem desideraveram, sedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo.* Cant. 23. Acuta est in hunc locum S. Bernardi annotatio, quæ sic habet: Non dixit, sub umbra, quam desideraveram, sed illius, quem desideraveram, ut indicaret, sed non umbram ad refrigerium sui quærere, sed arborem spectare, & devenerari; velut dictum fuisset, illam ad bene agendum non donis sponsi, sed ipsius puro amore motam fuisse: Neque munera illius, sed personam solum respexisse. Illum unice attendebat, is illi actionum omnium scopus & finis erat; beneficia, quæ ab illo consequi poterat, non cogitabat. Integerrimus nempe amor magis dilectum, quam ejus favorem spectat, ipsiusque amore magis, quam remunerationis expectatione movetur, ut gratificari ei studeat; maximum enim & largissimum præmium, quodcunque tali ex re evenire potest, illud est, si non ob aliud diligat, quam ut diligat, & solius amoris amore amet.

XII. Sophis Rex Indorum, teste Curtio l. 9. ut Alexandro Magno quam nobiles ad venandum canes aleret, quam leonibus infestos, quam in defensione, morsuque pertinaces ostenderet, in conspectu leonem eximiæ magnitudinis jussit emitti, & quatuor omnino admoveri canes, qui celeriter occuparunt feram, tum, & iis, qui assueverant talibus ministeriis, unius canis, leoni adhærentis, crus avellere, & quia non sequebatur, ferro amputare cœpit; nec sic quidem pervicacia victa, rursus aliam partem secare institit, & inde non segnius hærentem ferro subinde cædebat, ille in vulnere feræ dentes moribundos infixerat. Hoc emblemate perfecti amoris constantia repræsentatur, qui ubi semel dilectum apprehendit, ita res omnes humanas despicit, ita infra se positas arbitratur, ut omnes fortunas, vitæque commoda everti, dissiparique facile sinet, dummodo Deo tranquille potiatur. *Penequ. par. 1. c. 25.*

XIII. Tollatur sol, & hortis venustas, nemoribus vigor, & viror, campis amœnitas, palatiis splendor, mundo sua forma periit. Auferatur amor, & castitati nitor, fortitudini decus, modestiæ gratia, prudentiæ fulgor, pietati meritum, spei præmium, fidei utilitas occubuit. *Barri ass. fest. 11.*

XIV. Meditando quandoque cognoscere cœpit S. Gertrudis interiorem deformitatem suam, & in ea tantum, sibimetipsi displicere, quod quasi anxie vacillans, cogitabat, quomodo unquam perpenderet, ibi penetrans oculus divinitatis conspiceret infinitas. Super quo tali responso est consolata: Amor facit placentiam. Unde intellexit, quod si in terrenis hominibus amor tantum prævalet, quod quandoque deformes propter dilectionem placent eis, a quibus diliguntur, & etiam interdum tantum placent, quod amatores per vim dilectionis desiderent similari amatis, quomodo tunc diffidendum est in eo, qui Deus charitas est, quod ex vi amoris non possit placitos facere, quos amat? *lib. 3. in fin. c. 30. §. 21.*

XV. Seneca de virtutum moralium consecutione cum amico suo disputans, quid tibi opus est, ut sis bonus? inquit, & uno verbo quæstioni primo aspectu arduæ, & intricatæ respondet: velle. Quod responsum dedit etiam S. Thomas in rebus pertractandis, & illustrandis perspicacissimus, dum sorori, qua breviori via ad perfectionem niteretur, interroganti dixit: Velis. Unde merito cum S. Augustino concludere possunt, Vides igitur in nostra voluntate esse positum, ut hoc fruamur tanto, & tam vero bono: quid enim tam in voluntate, quam ipsa voluntas est? Neque est, quod hanc difficultatem in Deum aliquis rejiciat, cum ipse hunc amorem super omnia imperet, gratia præveniat, & ejus impetratione delectetur. Ignem veni, inquit, mittere in terram; & quid volo, nisi ut accendatur? Quid si etiam ex parte nostra accedat deprecatio? ea vero quid facilius expeditius? præsertim si brevis oratio etiam hac in parte non parum momenti, *Epist. 80.*

& vi-

& virium ad impetrandum sit habitura. Dixit aliquando Sanctæ Brigittæ Mater Dei amantissima, eum, qui unum duntaxat Pater pro charitate obtinenda pronunciaret, effectu, fructuque non esse frustrandum.

Mans. dis. 18. n. 11. XVI. Sponsa in Canticis, tametsi a custodibus civitatis pessime habita, multisque fuisset verberibus, aliisque injuriis affecta: *Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem, percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi.* Et tamen filiabus Jerusalem, quas fortuito obvias habuit, dixit: *Adjuro vos filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum ut nuncietis ei, quia amore langueo.* Ubi notandum, quod nullam prorsus verberum, vulnerum aliarumque acceptarum injuriarum mentionem fecerit; quia sincere & ardenter amans pro deliciis & voluptatibus habet omne illud, quod pro objecto amato sustinet & patitur. Unde Sanctus Gregorius ait: Quid grave non leviter tolerat, qui amat; quicquid enim diligitur, cum magna devotione portatur. *S. Greg. l. 5. c. 1. in 1. Reg. 13.* Est quædam magna Dei ancilla, valde ab eodem illuminata, quæ dicere solebat, quod, postquam a cælesti sagittario vulnerata fuit, deinceps quid pati sit, prorsus ignoraverit, quia fortis est ut mors dilectio: si dederit homo omnem substantiam suam pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

S. Aug. l. 8. conf. c. 6. XVII. Aulici nonnulli, prout in Confessionibus S. Augustini legimus, ad mundi contemptum in se excitandum ita inter se loquebantur: quot & quænam molestiæ subeundæ sunt, ut quis ad Imperatoris amicitiam & bebevolentiam pervenire possit: immo, dicebant, posito etiam, quod quis ad illud felicitatis culmen tandem pertingat, per quot pericula pervenitur ad grandius periculum? At vero, subjungebat inter eosdem alius, amicus Dei, si voluero esse, nunc fio. Quænam obsecro illa futura esset hominis felicitas, in cujus arbitrio & libera potestate consisteret Monarchæ alicujus potentissimi concilianda gratia, & intima amicitia; seu potius Monarchiæ ejus inseparabilis societas, & tamen longe excellentius quid est, quod aliquis amicus Dei constituatur, & quidem id, si voluero, nunc fio. Ad hoc enim sufficit, si interius sinceri erga Deum amoris actus elicias. S. Thomas postquam tributum illud, quod Deus noster a nobis exigit, leve esse hisce verbis dixisset; *S. Thom. Villan. conc. de sed.* Advertite & considerate, quam leve tributum Dominus a nobis exigat; pro tantis beneficiis nihil aliud exigit, nisi amorem; mox nisi tributum illud prompte solvamus, nostram nobis ingratitudinem severissime exprobrat, & justa Dei comminatur supplicia, dicens: O quam merito, quam juste damnabitur, qui maluit ardere, quam amare. O peccator, talis tibi visus est Deus, tam onerosus amor Dei tui, ut malis sempiternis incendiis deputari, quam amare?

S. Aug. l. de nat. & grat. XVIII. S. Augustinus illa S. Joannis verba: *Mandata ejus gravia non sunt*, declarans, aliam quamdam rationem assignat, cur jugum hoc facili negotio sustineatur. Quomodo est grave, inquit, cum sit dilectionis mandatum? Idiota in cap. 1. libri, quem de amore Dei composuit, ita scribit. Inclinat amor amantem, neque in hoc laborat, amor difficultatem non norit. Amor lascivus, quantumvis duram ei, qui illum sectatur, legem præscribat, hæc tamen ei semper suavis esse videtur, quanto igitur majorem vim in peccatore Christiano obtinebit amor divinus? Chrysologus ait: Fortem faciat vis amoris, quia nihil durum, nil amarum, nil grave, nil lethale computat amor verus. Quod ferrum? quæ vulnera? quæ pœna? quæ mortes amorem prævalent superare perfectum?

XIX. *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum:* *Mans. dis. 5. num. 41.* Verbis hisce cælestis amator suos erga ardentissime amantem exprimit amoris reciproci affectus. S. Gregorius textum hunc aptissima quadam similitudine explicat; sicut enim, qui sagittam suam in meditullium scopi evibrare nititur, ad hoc, ut non erret, sed sagittæ jactum tanto de metæ assecutione securiorem efficiat, unum oculorum suorum occludere solet; ita quoque sponsa unum oculorum suorum sponso suo clausum exhibet, clausum, inquam, ad cunctas hasce res terrenas, ut alterum affectus sui oculum tanto vehementius in Creatorem suum defigat. Qui ad solam Dei naturam visus acumen dirigit, is in cæteris omnibus cœcus, ad quæ multorum oculi respiciunt.

XX. Figura prædictæ veritatis maxime expressiva, nisi fallar, fuit illa coram Salomone a duabus matribus habita contentio & controversia. Porro historia notissima est, quodnam scilicet fuerit sapientissimi illius Judicis in hac perplexitate dirimenda judicium. Nimirum ut quænam ex ambabus mulieribus germana mater esset, clarius elucesceret, præcepit: *afferte mihi gladium*; Eoque allato, infantem per medium secari, & unam illius partem uni & dimidiam partem alteri dari. Qua sententia, quænam infantis vera & indubitata genitrix esset, detexit: Commota sunt quippe viscera ejus super filio suo, unde & dixit: *Obsecro, Domine, da illi infantem vivum*, non vero eadem fuit fictæ & personatæ matris opinio, utpote, quæ ait: *Nec mihi, nec tibi, sed dividatur.* Paulus de Palatio ait: Bona mater integrum non divisum vult filium, licet quæ se matrem fingebat, dividi filium optaret; ita Deus integrum cor, non divisum vult; ita quoque tunc, quænam anima a Deo electa & prædilecta sit, agnoscetur, si diabolo consulenti, ut cor inter Deum & ipsum per affectum dividatur, nec mihi, nec Deo, sed dividatur, ipsa non consentiendo solida in se, & constans perseveraverit, nec cor per amorem in diversa dispersum dividi permiserit. Hac historia Didacus Stella verba illa: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua*, exponens utitur, dum ait: Non vult Deus cor divisum, sed integrum. Salomon veluti prudentissimus infantem integrum & intactum matri tradidit, & noluit ut divideretur. Mundus, inquit, dividatur, Deus vero contrarium. Enim vero si certum, & indubitatum aliquod

quod signum nosse desideremus, e quo an noster erga Deum amor filialis fit; agnoscere possimus, examinandum nobis cor nostrum erit, videndumque, an sit divisum, sive an aliquam illius partem creaturis cesserimus; quia si simul cum Deo voluptates, honores, aut divitias dilexerimus, manifestum id nobis indicium erit, quod Deus a nobis eo modo, quo amari cupit, minime diligatur. Unde S. Augustinus ait: Exclude malum amorem mundi, ut implearis amore Dei: vas es, sed adhuc plenum es, (*amore scilicet mundi*) funde, quod habes, ut accipias, quod non habes.

S. Athanasius ser. 3. in Arian. XXI. S. Athanasius quoque apte ad intentum interrogat, cur Pater æternus redemptionem nostram a filio consummari voluerit, non vero ad hunc finem Angeli cujuspiam opera uti voluerit? Respondetque id factum esse, ne ulla nobis daretur occasio amorem Deo debitum transferendi in creaturam; quia si ab Angelo fuissemus redempti, motivum utique efficacissimum habituri fuissemus amoris nostri partem eidem quoque impendendi. Conveniebat redemptionem fieri per eum, qui naturæ Dominus erat, ne alium nobis Dominum agnosceremus. Cui consonat illa Sancti Anselmi meditatio, dicentis: Qui creavit te, ipse redemit te, ne amorem tuum dividas partim creatori, partim tribuens Redemptori.

XXII. Quodnam, obsecro, in eo latet mysterium, quod Salvator noster innocentissimam quidem carnem suam sibi dilacerari & vulnerari permiserit, nec tamen tunicam seu vestem inconsutilem dividi voluerit! Num forte ideo id factum est, quia tunica hæc opus manuum sanctissimæ Matris suæ fuit? sed Corpus Christi e virgineo Matris suæ sanguine conditum fuit, aut vero factum est ideo, quia vestis illa unitatem Ecclesiæ suæ præfigurabat, prout in apparitione S. Petro Alexandrino facta ostendit, omnia in figura contingebant. Omnia hæc bene quidem dicuntur & aptissime, verumtamen Idiota per vestem hanc charitatem seu amorem divinum intelligit, qui divisionem minime admittit: Designatur, *Idiot. c. 22.* inquit, per tuam tunicam inconsutilem, quæ neque scissa fuit, nec divisa, quia amor neque dividi debet, neque scindi, & qui eum dividunt, vel scindunt, pejores videntur, quam milites te crucifigentes, qui tuam tunicam dividere noluerunt.

Isai. cap. 28. v. 20. XXIII. Deus per os Isaiæ Prophetæ nobis quoque insinuat, angustum esse lectum seu thalamum, in quo cum anima dulciter quiescit, ac proinde eumdem alterius incapacem esse: coangustatum est enim stratum, ita ut alter decidat, & pallium breve utrumque operire non potest. Porro quid per hunc *lectum angustum* intelligatur, Dionysius Cartusianus optime declarat, dum ait: Hoc stratum est fundus cordis humani, in quo pariter quiescere nequeunt amor mundi, & amor Dei, carnalis affectio, & spiritualis dilectio, sed alter alterum pellit; ac proinde cum cor nostrum adeo sit modicum & angustum, & consequenter ad hoc, ut Deo nostro adeo nos ferventer & tenere amanti, tantoque benefactori nostro digne respondere possit, ignem & amorem sufficientem nequaquam exhibere possimus; minime profecto convenit, ut modicum hunc amorem dæmonio, mundo, sensui, ac inimicis nostris pariter communicemus.

XXIV. Sponsus cælestis animæ amanti præcipit dicens: *Pone me ut signaculum super cor tuum:* Etenim quando in littera aliqua sigillum aut figura Principis alicujus conspicitur, *S. Ambros. med. c. 11.* magnus illi honor & respectus ab omnibus illam videntibus defertur, nec quisquam est, qui illam contemnere aut aperire audet; atqui Deus noster, utpote valde zelotypus, & amoris animæ nostræ cupidissimus illius sponsus per hanc similitudinem eamdem monere voluit, futurum esse, ut, si ipsum, velut sigillum quoddam cordi suo imprimeret, nullus alius affectus vel amor ad illam aliquem sit aditum obtenturus; ex quo enim Creatorem illud occupasse conspiciunt, nulli eo subingredi licebit creaturæ. Unde S. Ambrosius ita meditatur: Dulcissime & amantissime Jesu, infunde, obsecro, multitudinem charitatis tuæ pectori meo, ut te solum in corde habeam, scribe digito tuo in pectore meo dulcem tui memoriam, nulla unquam oblivione delcodam.

XXV. Didacus Stella nobilem quandam con- *Did. Stella in cap. 10. Luc.* siderationem in medium adducit; considerat enim, quod amor nobis superabundanter a Deo recompensetur, aut remuneretur, cum tamen nulla sui retributione indigeat. Dicit igitur: Nulla ratio est, ut amor mercede & retributione sit dignus. Verum est, quod operarius, qui mane summo diluculo surgit, & ad vesperam usque laborat, suum mereatur stipendium; at vero qui amet, quid est, quod præmium accipiat? Estne quid jucundius, dulcius, aut suavius, quam semper diligere? amor certe sui ipsius est merces, nobis vero ratione amoris & dilectionis gloriam retribuere, nihil aliud est, quam mercedem mercedi addere, & præmium præmio, & beneficium beneficio. Pro cujus meliori intelligentia evidentissimam quamdam adducit similitudinem alicujus sitibundi hominis, qui ardentissimam patitur sitim, miraque cum aviditate aquam bibendam tradi sibi postulat; quod si enim tali homini non solum petita subministraretur aqua, verum etiam eidem pro aqua postulata & exhibita pecunia daretur, ad hoc ut eamdem biberet, nunquid largitas, & munificentia ista inaudita res esset; Unde mox ita exclamat: O divina charitas, quibus te laudibus commendabo? nam cum anima hæc nostra (qua nihil a Deo accepimus pretiosius) sine amore non vivere, nec stabilis permanere queat, præcipit, ut amemus, & pro amoris mercede, gloriam retribuit.

XXIV. B. Ægidius, qui socius fuit S. Francisci, ut sæcularem quemdam ad verum Dei *Mansi dis. 8. n. 1.* amorem accenderet, die quodam in huoc cum ipso discursum digressus fuit; Erat aliquando nonnemo, qui nec manus, nec pedes, nec oculos habebat, qui, dum ab amico suo interrogaretur, an si aliquis in mundo inveniri posset, qui ei lumen daret ad videndum, ad am-

ambulandum pedes, nec non & manus, quas non habebat, ei donaret, eum etiam amaturus, seque erga hunc benefactorem gratum exhibiturus esset? miser ille a vestigio respondit, me ei omnibus diebus vitæ in servitutem etiam durissimam addicerem. Quo responso accepto Ægidius cœptum discursum resumens, ei dixit: Ecquis autem ille est, qui tibi oculos, aures, linguam, manus, pedes, caput largitus est? quis nobilissimum hoc corporis & animæ compositum tibi donavit? Non alius utique, quam Deus: *manus tuæ, Domine, fecerunt me, & psalmaverunt me totum in circuitu;* ac proinde si te in servitutem addiceres hominis illius, qui tibi solum manus, pedes & oculos dedisset, qualis igitur, & quænam est tua erga Deum gratitudo & amor, qui tibi ultra hosce sensus omnia alia donavit, imo & animam ipsam, eamque ad imaginem & similitudinem suam tribus nobilissimis potentiis suis instructam creavit?

S. Aug. in Ps. 21. XXVII. Quando fons aquæ vivæ in paludem se exonerat ibidem stagnaturus, inficit aerem, animalia venenosa producit, prorsusque corrumpitur; Non vero item, quando in meatibus seu canalibus subterraneis constrictus, in deliciosum quemdam amœnumque hortum derivatur, ibi namque per varios sese aquæductus in altum erigens, postea ad terram fœcundandam descendit, illamque herbas, flores, fructus, & quicquid tandem in horti areolis pulchrum & utile est, a natura arte cultivata produci potest, progerminare facit. Hæc utique quantum ego existimo, allusio pariter & exhortatio S. Augustini, fuit, dicentis: Aquam amoris tui fluentem in cloacam, converte ad hortum; etenim amor noster, dum fertur ad creaturas, veluti in paludibus & luto stagnans generat serpentes, bufones, aliaque animalia venenosa, id est multa vitia & peccata, ac proinde divini amoris Secretarius optime nos monet:

1. Joan. 2. v. 15. & 16. *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt: si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo, quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* Non vero in nobis timendum est, quando amorem nostrum ab omnibus hisce rebus creatis subtrahimus, & Deo unimus, tunc enim vere contempletur, quod Christus Salvator noster ait; *Si quis bibit ex hac aqua, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Mystica hæc aqua terram animæ nostræ fœcundat floribus & fructibus omnium virtutum: ac proinde ait Ambrosius: Charitas omnium virtutum forma est, cum per ipsam omnium virtutum actus in debitum & ultimum finem ordinentur.

§. XIII. MISCELLANEA.

Natura.

Philipp. Kissel. in Nyle Myst. I. Quidam amoris genium explicare volens pinxit adolescentem, & juxta illum quatuor mundi globos cum verbis: *His nihil.* Dextera vero manu elevante cor versus cælum, accensum flammis, inter quas scriptum: *Soli Deo.*

II. In Æthiopia ignis fuit, qui virginibus nihil nocebat, pollutarum manus urebat: hinc probationis ignis dictus: Talis ignis amor est. Idem.

III. In Anglia olim nobiles certamen ludicrum instituerunt, in quo quisque in clypeo florem, rosam, lilium depictum habebat; at Dux Britanniæ fasciculum florum, in quo omnes aliorum flores depicti erant cum lemmate; *In me omnia.*

IV. Rosa Hiericuntina, etiam aridissima cum vel minimum aquæ imponitur, mox se explicat, & ramos diffundit; sic amor omnes tribulationes magno affectu accipit. Drex. Ros. p. 2. c. 11. §. 1.

V. Christus interrogans ter S. Petrum, an plus, quam alii diligeret, indicare voluit, illum, qui aliis perficitur, diligere Deum debere plus, quam sua, plus quam suos, & plus quam se. S. Ber.

VI. S. Augustinus dixit, virtutem nihil aliud esse, quam ordinem amoris. S. Aug. l. 15. de Civ. Dei c. 22.

VII. Cum Pharao ad filios Israel sacrificare Deo volentes diceret, sacrificate Domino, oves tantum vestræ & armenta remaneant; Respondit Moyses, cuncti greges ibunt nobiscum: non remanebit ex eis ungula, quæ necessaria sunt ad cultum Dei nostri. Sic & charitas nihil relinquere mundo aut carni vult, sed omnes vires & potentias secum ad sacrificium amoris offerendum ducit. Stapler. Dom. 13. post Pent. §. 2.

VIII. Filii Aaronis quoniam in thuribulum ignem alienum posuerunt, igne sunt combusti. Ignis alienus in thuribulo est amor creaturæ inordinatus in corde. Cave ergo hunc imponere. Idem.

IX. Cum quinque viri de tribu Dan Micheæ conflatile idolum abstulissent, & illi cum lacrymis sequenti dicerent: Quid tibi vis? cur clamas? respondit ille: Deos meos, quos mihi feci, tulistis, & dicitis: quid tibi est? quanto magis clamabit anima, cum verus Deus illi ablatus ex corde fuerit? Idem Do. 19. post Pent.

X. Sponsa Cant. 3. non dixit in lecto, sed in lectulo quæram, quem diligit anima mea. Super quæ verba Gilbertus ait: Ego plane coarctationem quamdam in hoc verbo intelligo, ut soli secum dilecto sufficiat: Bonum est ergo, non dilatare, sed contrahere cogitationes & cordis lectulum. Dil. Nyss. Sabb. post Cin. Per insb. 4.

XI. Miratur S. August. in Ps. 149. quod David dicat, reges alligandos in compedibus & nobiles eorum in manicis ferreis, idque inter mirabilia novi testamenti ponat; sed respondet; si ferrea sunt, quamdiu timent, ament & aurea erunt. Idem fe. 7. post Cin. per. 6.

XII. S. Chrysostomus quærens, cur S. Joannes Bapt. baptizaverit, & prædicaverit in deserto? respondet his verbis: & sciebat Christum esse venturum, & quærebat in deserto. Separaverat se a multitudine; oculis enim expectantibus Christum, nihil aliud aspicere dignum est præter Christum. Idem in Sabb. post Cin. per. 2.

XIII. Innoc. III. rationem reddens, cur Cant. 8. v. 6. dictum sit: Fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio? respondet: Tantam in pœnis reprobi tolerant angustiam, ut vix aliquid cogitare possint, ubi fen- Innoc. l. 1. de contem. pto mundi c. 7.

tiunt vim doloris. Sic amor amantem alibi versari non finit; quam apud eum, quem diligit.

Plin. l. 12. c. 21. XIV. Heliotropium non tantum sereno, sed etiam nubilo die solem sequitur. Tantus sideris amor est, inquit Plinius, ut etiam nubilo die se circumagat cum illo.

XV. Si amanti Terentiano usque adeo insanire licuit, ut Thaidi suæ diceret: Dies noctesque ames me, me desideres, me somnies, me expectes, de me cogites, me speres, me te oblectes, mecum tota sis, meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuus.

Plutarc. in vita Antonii. XVI. Refert Plutarchus, Reginam Cleopatram tam ardenti M. Antonii amore flagrasse, ut assumpto ancillæ habitu, quo regiam majestatem dissimularet, in mediis noctis tenebris per plateas civitatis illum quæritaret; sed quid hoc ad amorem Dei, qui regna exuere, & monasteria intrare facit?

S. Greg. l. 19. mor. c. 21. XVII. Sponsus de sponsa dicit Cant. 7. Statura tua assimilata est palmæ, quia hæc arbor sola ad radicem est tenuis supra vero ad cacumen crassa; sic ergo & sponsæ amor erga creaturas tenuis erat, grandis erga Deum.

Nyss. in Dom. 20. per 4. XVIII. Qui bene probare vult dispositionem cordis, tangat pulsum in sinistra, ut medici solent; ita & qui vult probare dispositionem dilectionis, tangat & probet hominem adversitate, quia certior est probatio; verus enim amor non nisi passionibus probatur.

Orat. Ex. temp. p. 2. c. 3. XIX. Plato dixit, amorem magnum Deum esse & omnipotentem, quippe cui nec Hercules resistere potuit, & cujus famulum se esse Socrates ex Delphico oraculo sapientissimus publice professus est.

Alex. ab Alex. l. 4. c. 7. XX. Lacedæmones prius, quam ad bellum exibant, victimas amori immolabant; cur non & nos ante quodvis opus.

Plinius l. 16. nat. hist. XXI. Plinius ait, reperiri arborem, nomine larix, quæ igne non comburitur, quin potius si igni admoveatur, ac si lapis esset, resistit, uti Cæsar probavit circa civitatem Gozobiam turri confectæ ex tali ligno ignem applicans. Ita amor constitutus.

§. XIV. AXIOMATA.

Cant. 8. v. 6. I. FOrtis est ut mors dilectio, & dura sicut infernus æmulatio.

S. Ignat. in l. Exercit. II. Amor ab operibus magis pendet, quam verbis.

III. Tantum es, quantum diligis.

IV. In amore non vivitur sine dolore.

St. Aug. V. Vanitas vanitatum & omnia vanitas, præter amare Deum.

VI. Minus Deum diligit, qui aliquid diligit, quod propter ipsum non diligit.

§. XV. AUCTORES.

I. DIonysius Chartus. p. 2. Opusc. l. 4. toto.
II. Didacus Stella de amore Dei l. toto.
III. Franciscus Labata v. amor Dei.
IV. Pædagogus Christianus p. 2. c. 23. §. 8.
V. Vincentii Caraffæ Seraphin. Item itinerarium.
VI. Petrus Sanchez in regno Dei.
VII. Ludovicus Granatensis in locis communibus f. 306.
VIII. Bernardinus Rosignolius de disciplina Relig. perfect. l. 3. c. 6. a c. 8. usque ad 14. & a 20. usque ad finem.
IX. Jacobus Alvarez tom. 2. l. 3. p. 2. c. 5. & p. 5. 56. c. 2.
X. Henricus Engelgrav. in Lucæ Evang. p. 2. Dom. 14. post Pent. §. 3.
XI. Matthias Faber, conc. 6. in Fer. 2. Pent. item conc. 2. in Dom. 12. post Pent. & conc. 1. 2. 3. 4. in Dom. 17.
XII. Thomas Stapletonus text. 10. in Dom. 1. Quadrag. Item text. 3. in Domin. 12. post Pent. & text. 6. in Dom. 14. & text. 2. & 4. in Dom. 17. & text. 2. in Dom. 18. & tex. 8. & 9. in Dom. 19.
XIII. Antonius Gaudier in com. de natura perfect. par. 2. tota.
XIV. Josephus Mansi Bibl. moralis tr. 4.
XV. S. Franciscus Salesius de amore Dei.
XVI. Vincentius Caraffa in Schola sancti amoris.

TITULUS XX.

CASTITAS.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST virtus, qua ab impuris carnis voluptatibus abstinemus. Hinc S. Ambrosius: quid est castitas, nisi expers contagionis integritas? Juxta S. Thomam castitas est virtus, qua homo secundum judicium rationis, & electionem voluntatis, moderate utitur corporis membris, cui adjuncta est pudicitia; quæ re ipsa eadem est ac castitas, quamvis proprie externas actiones hominis ad honesti normam dirigat. Virginitas vero a S. Augustino describitur: in carne corruptibili incorruptionis perpetua meditatio. Per meditationem intelligitur propositum, in quo perpetuo virgo perseverat. Hinc adjungitur proxima viduarum continentia. *S. Ambr. l. 1. de Virg. 2. 2. q. 151. a. 1. ad 1.*

Divisio.

II. Dividitur communiter in *conjugalem*, quæ ab omni quidem illicita, sed non perinde licita copula abstinet. Et *non conjugalem*, quæ etiam a licita copula abstinet; atque iterum dividitur in *perpetuam*, quæ voluntaria pollutione per totam vitam abstinet, & *Virginitas* appellatur. Et *non perpetuam*, qua quis post voluntariam pollutionem admissam de cætero abstinere statuit. Atque hæc plerumque castitas viduarum vel cœlibum vocatur, de qua tamen recte dixit Cæsarius: Longa castitas post peccatum est imitatrix virginitatis.

Huic cognata virtus pudicitia est, qua aspectum, os, manus continemus, ne in aliquid indecens, minusve honestum tendant, quod munditiæ castitatis officiat. De hac S. Cyprianus sic loquitur. Pudicitia est honor corporum; ornamentum morum, sanitas sexuum, vinculum pudoris, fons castitatis, pax domus, *S. Cypr. inde bon. dis. & pudic.*

mus, concordiæ caput. Hæc nos commendat Domino, connectit Christo: hæc expugnat omnia de membris illicita desideriorum prælia, pacem nostris corporibus inducit, beata ipsa, & beatos efficiens, apud quoscumque habitare dignatur.

Actus & gradus.

Cassianus coll. 12. c. 4. & 7. III. Omnem illicitum carnis congressum fugere, licitum admittere.

IV. Ab omni opere carnis etiam licito abstinere.

V. Desideria carnis insurgentia elidere, minimeque in ea continere.

VI. In cogitationibus carnis non immorari, sed eos statim deprimere.

VII. Turpes motus carnis valde deprimere, & ad aspectum & tactum eorum, quæ nos possunt ad opus nefarium provocare, fortiter cohibere.

VIII. Non moveri etiam subtilissimo voluptatis desiderio, si memoriam harum rerum vel tractatus ratio, vel necessitas lectionis ingesserit, sed velut opus quoddam simplex, ac ministerium humano generi necessario contributum tranquillo ac puro cordis intuitu contemplari, nihilque amplius de ejus recordatione concipere, quam si operationem laterum, vel cujuslibet alterius officinæ mente pertractet.

IX. Ne in somno quidem illecebrosis phantasmatibus illudi.

X. Ab illis etiam motibus, qui causas cæteroquin naturales habent, tam in somno, quam vigilia liberum esse, quem gradum a paucissimis obtineri, ait Cassianus l. c.

Apud Lancio op. 4. n. 128. XI. Similem fere in modum hos castitatis gradus S. Bonav. assignat, dum ait: Primum gradum esse continentium ab actu carnali, cum proposito manendi, & omnibus illicitis motibus consensum negandi. Secundum gradum ait esse cum maceratione carnis, & per alia studia spiritualis, affectus ita mundatur & caro ita spiritui subjugatur, ut rarius tentetur & mitius. Tertium ait esse, ita edomitas habere carnis concupiscentias, quod vix rarissime & tenuissime sentiantur. Et ex affectu talis induitur castitatis amor, ut horreat, & ita detestetur omnes carnales motus, quod quasi nauseam inde patiatur, nec possit audire tractari de operibus carnis, nisi cum horrore cordis, & extorsione. Si vero pro utilitate aliorum de Matrimonii casibus aliquid tractandum occurrerit (ut in confessione, scholasticis lectionibus, & studiis rerum talium ad scienda peccata necessariis) ita quietos motus suæ carnis sentiat, ac si de luto vel lapidibus, vel similibus tractetur. Et cum per soporem humoris (id est seminis) abundantia naturaliter se resolvit, ita quiete, & insensibiliter profluat, ut nec turpium phantasiarum imaginationibus illudatur, nec in sensu fœdæ delectationis titilletur. Ita perfecta castitatis distinctio, prout in hoc peccati corpore potest haberi, a viris perfectissimis obtinetur. Ut autem stabiliter in hoc gradu, & continue perseverent, puto, ad hoc requiri privilegium singulare. Quod etiam confirmans Abbas Chæremon apud *Cass. coll. 12. c. 8.* Cassianum, hæc ait, probare, utrum possibilia sint, certo examine definire poterit nemo, nisi per experientiam longam, & puritatem cordis ad confinia carnis ac Spiritus, verbo Domini dirigente pervenerit.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarent quidem de virgine. *Job. 31. v. 1.*

II. Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione, & honore. *1. Thess. c. 4. v. 3.*

III. Ne respicias in mulieris speciem, & ne concupiscas mulierem in specie. *Eccl. 26. v. 28.*

IV. Sunt Eunuchi, qui castraverunt seipsos propter regnum cælorum. *Matth. 19. v. 12.*

V. Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati; virgines enim sunt, hi sequuntur agnum, quocumque ierit. *Apoc. 14. v. 4.*

VI. Scivi, quoniam non possem esse continentes, nisi Deus det, & hoc ipsum scire, erat sapientiæ. *Sap. 8. 21.*

Utilitas.

VII. Confortatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris, & post virum tuum alterum nescieris, ideo eris benedicta in æternum. *Judith. 15. v. 11.*

VIII. Quoniam felix & sterilis, & incoinquinata, quæ nescivit thronum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum. *Sap. 3. v. 13.*

IX. Non fornicaberis, & non eris cum viro, & ego expectabo te. *Osea 3. v. 3.*

X. Dico autem non nuptiis, & viduis, bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego. *1. Cor. 7. v. 8.*

XI. Mulier innupta & virgo cogitat, quæ Domini sunt ut sit sancta corpore, & spiritu. *Ib. v. 34.*

XII. Qui sine uxore est, solicitus est, quæ Domini sunt quomodo placeat Deo. *Ib. v. 32.*

Dignitas.

XIII. O quam pulchra est casta generatio cum claritate, immortalis est enim memoria illius, quoniam & apud Deum nota est, & apud homines. *Sap. 4. v. 1.*

XIV. Omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ. *Eccl. 26. v. 20.*

Allegorica.

XV. Ponat vir gladium supra femur suum. *Exod. 32. v. 27.*

XVI. Ecce vir unus vestitus lineis & renes ejus accincti auro obryzo. *Dan. 10. v. 5.*

XVII. Contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valde. *Nah. 2. v. 1.*

XVIII. State succincti lumbos vestros in veritate. *Eph. 6. v. 14.*

XIX. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus. *Luc. 12. v. 35.*

XX. Succincti lumbos mentis vestræ, sobrii, & perfecti, sperate in eam, quæ vobis offertur, gratiam. *1. Pet. v. 13.*

XXI. Vidi præcinctam ad mamillas zona aurea. *Ib. 11. v. 9.*

XXII. Exierunt septem Angeli præcincti circa pectora zonis aureis.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Substantia & Qualitas.

S. Greg. Naz. I. MUlier nupta est Christi ex parte: at virgo tota Christi fit. Illa non se totam alligat mundo, hæc autem nullo modo se ei accommodat. Quod est pars quædam innupta est, totum in virgine. Quæ igitur Angelorum vita elegisti, in eorum choris connumeraris, ita puritatem serva, ut numquam descendas ad vitam carnis.

S. Hier. apud Lu. dev. de pan. t. 11. II. Crebra munuscula, & dulces literas, & sudariola, & prægustatos cibos sanctus amor non habet: hæc enim omnia carnem sapiunt, & procul sunt ab amore casto.

Ib. in Ep. III. Felix conscientia, & beata virginitas, in cujus corde nullus alterius amor, quam ipsius Christi, invenitur, quod si alicujus personæ recordatur, non suspirat propter eam, nec videre desiderat, quem visum non vellet deserere.

S. Aug. in Ser. IV. Inter omnia certamina Christianorum, duriora sunt prælia castitatis, nam ibi continua pugna, & rarior victoria. Rara enim concordia formæ, atque pudicitiæ. Rara avis in terris, alboque simillima corvo.

Ibid. de sum. bono. V. Castus ille est, qui amorem amore exclusit, ignemque igne spiritus extinxit.

Cass. l. 6. Instit. VI. Puritatis hoc erit evidens indicium, ac plena probatio, si vel nulla imago decipiens quiescentibus nobis, & in soporem laxatis occurrat, vel certe interpellans; nullus concupiscentiæ motus valeat excitare. Licet enim ad plenam peccati noxam talis commotio minime reputetur, tamen necdum perfectæ mentis indicium est, nec ad purum excocti vitii manifestatio, cum per fallaces imagines hujusmodi operatur illusio.

S. Clim. gr. 15. VII. Pudicus est ille, qui in somnis nullum motum, nullamque status sui mutationis sensit, & in somnis perfectam semper insensibilitatem in corporum specie, & varietate possidet. Hæc regula est perfectæ consummatæque castitatis, ut ita animata, sicut inanimata, intueamur, atque ita rationalibus, sicut brutis corporibus, afficiamur. Initium quidem castitatis est, cogitationibus sordidis non acquiescere, atque per intervalla temporum obsceno liquore illo simpliciter, & absque ulla imaginationis illusione respergi; medium vero naturalibus motibus ex repletione ciborum advenientibus absque imaginibus (scilicet phantasmatibus imaginationis) inquietari: ita tamen ut ad fluxum usque illi non perveniant: Finis mortificare corpus, jam antea mortuis cogitationibus sordidis. Felix revera est, qui ad omnem colorem corporis, atque aspectum, perfecte insensibilis effectus est. Magnus ille est, qui nulla ex tactu passione movetur: Major vero, qui nullo aspectu vulneratus est, atque cogitatione supernæ pulchritudinis igneum spectaculum vicit.

VIII. Hæc est consummatio castitatis, ut vigilantem Monachum oblectatio libidinis nulla pertingat, ut quiescentem somniorum non fallat illusio, sed cum dormienti tantum per sopitæ mentis injuriam commotio carnis obrepserit, quemadmodum sine ulla titillatione voluptatis excitata est, ita & sine ullo pruritu corporis conquiescat.

S. Greg. in Mor. Et cum de ipsa continentia mens elatione tangitur, plerumque omnipotens Deus superbiam deserens, hanc in immunditiam operis cadere permittit. Nulla enim est castitas carnis, quam non commendat humilitas mentis.

Isid. l. 2. de sum. bono c. 31. X. Quidam in juventute luxuriose viventes in senectute continentes fieri delectant, & tunc eligunt servire castitati, quando libido eos servos habere contempsit. Nequaquam in senectute continentes vocandi sunt, qui in juventute luxuriose vixerunt; tale non habent præmium, quale non laboris certamen non habuerunt. Eos enim expectat gloria, in quibus fuerunt gloria certamina.

Aug. de Sanct. virg. XI. Bona pudicitia conjugalis, sed melior continentia virginalis vel vidualis.

Idem in Epist. XII. Pudicitia vi nec in carne, nec in animo violari potest.

Idem lib. 1. de civ. Dei. XIII. Pudicitia virtus animæ est & comitem habet fortitudinem.

Amb. 1. de Virg. XIV. Castitas etiam loci abolet infamiam, non locus infamat castitatem.

Cassiod. super Matt. XV. Sex sunt, quæ incorruptam conservant castitatem: scilicet sobrietas, operatio, asperitas cultus, inhibitio sensuum, raritas sermonis cum honestate, evitatio opportunitatis & personæ & loci & temporis.

Utilitas.

S. Dam. lib. 4. or. Fid. c. 25. XVI. Nonne tres pueri virginitatem colentes igne superiores evasere, per virginitatem corporibus ab igne inexpugnabilibus factis? Nonne Danielis corpori virginitate solidato ferarum dentes infigi non potuerunt? Nonne cum videndus esset Deus ab Israelitis, castum corpus habere præcepit? Nonne etiam Sacerdotes se ipsos castos servabant, & ita adita intrabant, offerebantque hostias? Nonne lex magnum votum castitatem appellavit? Cit. 28.

S. Cypr. in lib. de bono discip. & pud. XVII. Virginitas æquat se Angelis, si vero exquiramus, etiam excedit, dum in carne luctata victoriam etiam contra naturam refert, quam non habent Angeli. Virginitas est voluptatum triumphus: Virginitas filios non habet, sed quod plus est, filiorum contemptum habet; non habet fœcunditatem, sed non habet orbitatem.

S. Ath. lib. de virg. XVIII. O virginitas, corona quæ numquam marcescit, templum Dei, sacrarium Spiritus Sancti, gemma pretiosissima a paucis inventa, a multis odio habita, a solis dignis optata! O continentia mortem destruens, possidens vero immortalitatem! Tu es gaudium Prophetarum, gloria Apostolorum, vita Angelorum, & corona Sanctorum. Beatus qui te obtinet, & constanter retinet; modicum enim pro te laborabit, & plurimum in te ipse gaudebit.

S. Hier. in ep. ad Demetr. XIX. Divitiæ tuæ virginitas tua: thesaurus tuus est thesaurus irrecuperabilis, postquam semel amissus est.

S. Greg. post admon. 29. XX. Admonendi sunt peccatum carnis ignorantes, ut incessanter præmia suscipiant; & libenter procul dubio tentationum, quas tolerant,

rant, labores calcabunt. Si enim attendatur felicitas, quæ sic transitu attingitur lene fit quod transeundo laboratur.

S. Aug. in l. 10. conf. c. 29. S. Nazianz. Orat. 26. XXI. Per continentiam colligimur, ac redigimur in unum, a quo in multa defluximus. Hoc autem unum, Deus est, summum ac solum bonum, quo amando nos quoque boni, & quo fruendo beati sumus. Aptissime etiam Nazianzenus castitatem laudans, ut aqua, inquit, quæ plumbeis canalibus inclusa defertur, quia multum comprimitur, & conglobata volvitur, in altum erumpit, supra naturæ suæ pondus, sic si anima per continentiam totum suum amorem strinxerit, nec in creaturas diffluere patiatur, sed eum in Deum effundat, sursum tendet, nec unquam humi prolabetur.

Dignitas.

S. Cypr. de hab. Virg. XXII. Quod futuri sumus, vos jam esse cœpistis; vos resurrectionis gloriam in hoc sæculo jam tenetis, per sæculum sine sæculi cogitatione transitis, cum castæ perseveratis, ac virgines, Angelis Dei estis æquales.

S. Ambr. l. 1. de Virg. XXIII. Quis humano eam posset ingenio comprehendere, quam nec natura suis inclusit legibus? aut quis naturali voce complecti, quod supra usum naturæ sit; a cælo accersivit, quod imitaretur in terris. Nec immerito vivendi sibi usum quæsivit e cælo, quæ sponsum sibi invenit in cælo. Hæc nubes, aera, Angelos, sideraque transgrediens, verbum Dei in ipso sinu Patris invenit, & toto hausit pectore. Nam quis tantum, cum invenerit, relinquat boni? Postremo non meum est illud, quoniam quæ non nubunt, neque nubentur, erunt sicut Angeli Dei in cælo. Nemo ergo miretur, si Angelis comparentur, quæ Angelorum Domino copulantur.

S. Cassian. l. 6. c. 6. XXIV. Quodammodo exire de carne est in carne commorantem; & ultra naturam est, fragili carne circumdatum, carnis aculeos, non sentire. Et idcirco impossibile est hominem suis, ita ut dixerim, pennis ad tam præcelsum, cælesteque præmium subvolare, nisi eum gratia Domini de terræ cæno munere eduxerit castitatis. Nulla etenim virtute tam proprie carnales homines spiritualibus Angelis imitatione conversationis æquantur, quam merito, & gratia castitatis; per quam adhuc in terra degentes habent, secundum Apostolum municipatum in cælis, quod deposita corruptela carnali habituros Sanctos promittitur in futurum, hic jam carne fragili possidentes.

S. Greg. Naz. Ho. in Matt. XXV. Videtis rei hujus præstantiam, atque sublimitatem, propemodum enim talis reperitur, ut concipi, comprehendique prorsus nequeat. An non enim præstantius est quam pro carnis fragilitate, id quod ex carne creatum sit, in carne non gignere? An non plane Angelicum eam, quæ carnis vinculis alligata sit, non secundum carnem vivere, sed natura excelsiorem esse? Caro cum mundo revinxit, sed ratio ad Deum subvexit. Caro depressit, sed ratio extulit, eique velut pennas addidit. Caro vinculis adstrinxit, sed amor solvit. Igitur nisi plana et ecce esse volumus, sed potius recto judicio uti, quæ major videri potest dignitas, quam castitatis, quæ non dicam Regibus, ac dynastis, quod homines tanti æstimant, sed illis supernis principibus, ac potestatibus nos exæquet?

S. Bern. ep. 42. XXVI. Sola est castitas, quæ in hoc mortalitatis loco, & tempore, statum quemdam immortalis gloriæ repræsentat. Sola inter nuptiarum solemnia morem beatæ illius vendicat regionis, in qua neque nubent, neque nubentur præbens quodammodo in terris cælestis jam illius conversationis experientiam. Vas interim fragile, quod portamus, in quo & crebro periclitamur, tenet castitas (ut monet Apostolus) in sanctificationem, & instar odoriferi balsami, quo condita cadavera incorrupta servantur. Sensus ipsa & artus continet, & constringit, ne dissolvantur otiis, ne corrumpantur desideriis, carnis voluptatibus computrescant, quemadmodum legitur, de quibusdam, qui computruerunt, ut jumenta, in stercore suo.

S. Chrys. de Virg. c. 79. XXVII. Quare differebant ab Angelis Elias, Helisæus, Joannes, veræ amatores integritatis? Nulla, nisi quod mortali natura constabant. Nam de cætero si quis diligenter inquirat, hi nihilo aliter affecti reperientur, quam beati illi Spiritus, & idipsum quo inferiores videntur esse conditione, in magna est eorum laude ponendum. Ut enim terrarum incolæ, & ii, qui essent mortali natura, posseot, ad illam virtutem vi & studio pervenire, vide quanta eos fortitudine, quanta vitæ ratione præditos fuisse oporteat.

S. Basil. apud Plat. sum l. 2. c. 4. XXVIII. Et hi profecto, qui continentiam servant, Angeli sunt, qui viventes in carne corruptibili mortalium vitam illustrando tuentur, sunt autem Angeli non ex infimo, quovis ordine, sed certe illustrissimi ac nobilissimi. Illi enim carneis nexibus liberi integritatem suam in cælis servant, & loco, & natura inviolabiles, & apud summum regem omnium Deum constituti; At vero illi in terra carnis illecebris, & voluptatibus diu reluctantes, ac diaboli tentamenta perpetua exercitatione vincentes, incorruptionem angelicæ puritati parem, virtute præcipua ante Creatoris oculos custodierunt.

S. Leo ser. 4. de Pasch. XXIX. Nihil est in omnium virtutum dignitate præstantius, quam pietas misericordiæ, & puritas castitatis, his tanquam duabus elevatis alis, de terrenis cælestes esse meremur.

S. Paulin. ep. 4. ad Severum de fide. XXX. Christi nisi morte commoriar, resurrectione non vivam, ergo illum amemus, quem amare debitum est; illum osculemur, quem osculari castitas est; illi copulemur, cui nupsisse virginitas est; illi subjiciamur, sub quo jacere supra mundum stare est; propter illum dejiciamur, cui cadere resurrectio est; illi commoriamur, in quo vita est.

S. Bern. in Ep. XXXI. Differunt quidem inter se homo pudicus, & Angelus, sed felicitate, non virtute. Sed etsi illius castitas sit felicior, hujus tamen fortior esse non concluditur.

S. Ambr. l. 1. de Virg. XXXII. Quis negat hanc vitam fluxisse de cælo, quam non facile invenimus in terris, nisi postquam Deus in hæc terreni corporis membra descendit?

Jucunditas.

S. Isidor. l. 2. de sum. bono c. 40. XXXIII. Amanda est pulchritudo castitatis, cujus degustata delectatio dulcior invenitur, quam carnis, castitas enim fructus suavitatis est, & pulchritudo inviolata Sanctorum castitas servitus mentis est, & sanitas corporis.

XXXIV. Quid virginitate suavius? quid pulchrius, quid illustrius? etenim ipsis solis radiis fulgores splendidiores emittit, nos vero ab omnibus terrenis rebus avocans sic afficit, ut solem justitiæ puris, & intentis oculis intueamur.

S. Basil. c. 2. consult. Monast. XXXV. Quicumque a mundi vinculis liber esse cupit, conjugium velut compedes quasdam profugere debet, & Deo vitam suam consecrare, & castitatem profiteri. Qui enim hujusmodi est, cum Deum solum sibi amandum proposuerit, ejusque puritatem, & tranquillitatem omnis perturbationis expertem, & quæ ex his nascitur, lætitiam & gaudium degustare optet, in eo tantum versatur, ut ab omni materiæ concretione, & corporis affectione animum quam maxime abducat, & cælesti lumine insatiabiliter hausto, puris oculis, nullaque caligine præpeditis, divina contempletur.

S. Ephr. to. 2. ser. de cast. XXXVI. O castitas, quæ cor possidentis te lætificas, & animæ ad cælestia alas adjungis! O castitas, quæ passiones minuis, & animum a perturbationibus liberas! O castitas, quæ justos illuminas, & diabolo tenebras offundis! O castitas currus spiritalis, possessorem suum in sublime evehens! O castitas, quæ rosæ instar in medio animæ, & corporis, flores, universamque domum odoris fragrantia reples!

Necessitas.

S. Hier. in Ep. XXXVII. Quacumque virtute polleas, quibuscunque opibus niteas, si cingulo castitatis careas, omnia per terram trahes.

Impedimenta.

S. Amb. l. 1. de virg. XXXVIII. Plerasque virgines cognovi velle, & prohiberi a matribus, & quod gravius est, viduis, cum quibus hic mihi sermo est. Nempe si hominem amarent filiæ vestræ, per legem eligere possent, quem vellent. Quibus igitur hominem eligere licet, Deum non licet?

Idem. XXXIX. Bonum est, si virginitatem studia parentum quasi flabra pudoris aspirent; sed illud gloriosius, si teneræ ignis ætatis, etiam sine veteribus nutrimentis se rapiat in fomitem castitatis. Dotem negabunt parentes? sed habes divitem sponsum, cujus contenta thesauro patriæ successionis emolumenta non quæras. Quanto dotalibus præstat compendiis casta paupertas! vince prius puella pietatem, si vincis domum, vincis & sæculum.

Idem l. 1. de Virg. XL. At certe ipsis gentilibus inter aras, & focos venerabilis solet esse virginitas, & in quibus nulla est meritorum pietas, nulla mentis integritas, in iis tamen carnis virginitas prædicatur. A profanis igitur cæremoniis virgines nemo prohibebit; ab Ecclesia Dei virginitas arcebitur? illic coguntur, quod non docentur, hic interdicitur, quod non licet non doceri? illic præmiis revocantur a nuptiis, hic ad nuptias coarctabuntur injuriis? illic violentia fit, ut capiantur; hic violentia fiet, ne profiteantur?

§. IV. EXEMPLA EXTERNA.

Virorum.

I. JOsephus Patriarcha maluit in carcerem detrudi, quam lædere castitatem, hinc ejus exaltatio. *Gen. 39. Vita & Spec. Ex. c. 8. & 94.*

II. S. Thomas Aquinas fortiter impudicam fœminam vincendo castitatis cingulo ab Angelis decorari meruit. *Surius 21. Mart.*

III. S. Benedictus per speciem mulieris aliquando a se visæ graviter tentatus in spinas se abjecit, sicque prurientem libidinem extinxit. *Thomas Cantip. l. 2. ap. c. 30. n. 43.*

IV. S. Dominicus meretricem, conscio Rege Castellæ adtentandam ejus castitatem immissam, in lectum prunis ardentibus plenum, in quo ipse sine vestium aut corporis ambustione jacebat, invitans, egregium suæ castimoniæ testimonium reliquit.

V. S. Franciscus Seraphicus ab impudica fœmina noctu scelus invitatus, pavimentum prunis ardentibus ex proximo igne constravit, in eoque decumbens ad idem statum mierculam invitavit, quo facto procacem mulierem ad pœnitentiam reduxit. Idipsum in Ægypto fecisse dicitur, dum a Saracena meretrice ad impudicitiam provocatus in ignem proxime ardentem se conjecit, eamque ad stratum illud evocavit, quæ tanto viso miraculo fidem suscepit. Alia a dæmone per impuras suggestiones agitatus nudum corpus in foveam glacie plenam, alio tempore in nivem projecit, & ex nive septem statuas, ac si uxorem, & filii forent, formavit, & nudus amplexus est. *Chronic. Min. l. 1. c. 64. & l. 2. cap. 437.* *Vita c. 8.*

VI. S. Ludovicus Catalanensium Episcopus, corpore venustus & pudicus, a quadam Galliæ Regina ad scelus invitatus, eam torvo oculo aspiciens rejecit, unde oculus ille post 400. annos incorruptus mansit, & quasi chrystallus lucidissima luxit. *Thomas Cantipr. l. 2. Ap. c. 30. §. 11.*

VII. S. Casimirus Regis Casimiri filius ad mortem infirmatus, medicis connubium pro sanitate recuperanda suadentibus, mori maluit, quam virginitatis jacturam facere. *Cromerus de gestis Polo l. 20.*

VIII. S. Elzeario cum ordinem intrare vellet, Christus ipse præcepit, ut Dalphinam uxorem acciperet, cum qua tamen tam virginee vixit, ut Christus ipse visus sit ad caput lectuli stare, & manus super utrumque extendere. Ipse vero Elzearius fateretur suam castitatem nullibi securiorem fuisse; quam cum in eodem cum Dalphina lecto dormiret. Hinc soror hujus Dalphinæ gravi tentatione luxuriæ pulsata, flexis genibus circa lectum ipsius cum reptasset, mox liberata est. *Surius to. 5.*

IX. Constantinus magnus summo in pretio habebat virgines, eo quod in earum mentibus Deum habitare crederet, unde eas etiam ex publico ali jussit, tantumque non adoravit. *S. Atha. in Apol. ad filium ejus.*

X. Cum Godefridus Bullionius in recuperan-

peranda Palæstina tanto robore depugnaret, ut equites cataphractos uno ictu medios secaret, interrogatus, unde illi tantæ vires essent? respondit; numquam hæc dextera molliori aliquo, ac turpiori tactu effœminata est.

Petrus Sanch. in regno Dei p. 2. c. 8. XI. Felix de suo Episcopo narravit, quod cum ad Episcopatum evectus, separasset se ab uxore, hæc suspicata, id ideo fieri, ut alteri pulchriori copulari posset, quondam noctu sub lecto se abscondens vidit supra pectus illius agnum sole lucidiorem jacere.

Ibidem. XII. Cassianus refert, quod cum juvenis quidam ad Joannem Abbatem accederet sub exorcismo diaboli, ab eoque in ordinem admitti peteret, mox ad juvenis istius adventum Diabolus, qui nullo alioqui modo pelli poterat, discesserit, quare rogatus quis esset: respondit, se a parentibus ad matrimonium coactum, undecim annis cum sponsa illibatum vixisse, nunc vero impetrata ab ea facultate ordinem petere. Quo audito dixit Abbas: jam non miror, Diabolum tuam præsentiam ferre non potuisse.

Ex. spec. d. 5. ex. 39. XIII. Castitatis merito juvenis (tria rosaria, per annum quotidie ad instantiam avunculi persolvens) mirabiliter a B. V. convertitur, & ad nuptias cœlestes invitatur.

Vita & spec. Ex. d. 8. ex. 5. XIV. S. Edmundus postquam B. Virgini suam virginitatem vovisset, eamque annulo subarrhasset, ex eo tempore (ut ipse in obitu fassus est) quoties B. V. invocavit, sensit in tentatione proventum, in persecutione solatium, in tribulatione remedium, in dolore gaudium &c. Idem ingenioso consilio mulierem procacem virgis cæsam a scelere abduxit.

Vita PP. l. 8. c. 39. XV. Pachonis Eremitæ luctam contra gravissimas carnis tentationes etiam in senectute, ita ut duodecim annis post annum quinquagesimum jam transactum, nullo die non tentaretur, vide loc. cit.

Ibid. & pratum spirit. c. 289. XVI. Cum viri cujusdam captivi uxor vehementer plorans, causam lacrymarum reddere a divite viro jussa respondisset; inopiæ causa se plorare, ob quam marito succurrere non posset, promisit ille, se, si in scelus consentiret, maritum e carcere erepturum, & quantum vellet, pecuniæ daturum, respondit illa, se mariti consensum prius requirere debere, cumque ille diceret, se mori fame malle, quam in talem petitionem consentire, audiens fur captivus, vocavit ad se uxorem, eique significat, se in aliquo loco ollam pecuniis refertam defodisse, iret proin, & per illas pecunias maritum liberaret.

S. Athan. in vita. XVII. Est insigne pudoris exemplum in S. Antonio, qui Lycum flumen vado transmissurus, cum nudandi essent pedes jussit Theodorum vitæ comitem, longius a se abesse; sed ne hoc quidem pudori ejus satis fuit, siquidem ipse aliquid sui nudum videre erubescens, veste se exuere non potuit: id quam superis gratum esset, Deus miraculo testatus est, qui famulum suum momento in adversam ripæ partem intacta aqua transvexit.

Ribad. 9. Julii ex Metaph. XVIII. SS. Julianus & Basilissa celebratis rite nuptiis, cum prima nocte utriusque consensus mirabiliter ad illibatum pudicitiæ florem Deo servandum conspirasset, mira quædam toto cubili afflata est odorum suavitas: affulsit amœna lux, & in luce cælitum chori duo, quorum alteri, qui erat masculorum, Christus, alteri puellarum Virgo Mater præsidebat: & ille quidem suavissimo concentu ita cœpit applaudere: vicisti Julianæ, vicisti. Tum alter subdidit: Benedicta Basilissa, quæ sanctis monitis aures præbens, & animum, vanas despexit illecebras, & æterna vitæ cœlestis laurea dignam se reddidit. Sub hæc viri duo ex cælesti turba nivea induti veste prodeuntes, inter utrumque conjugem, novo cælesti amoris vinculo, stipulata manu, castum innovant conjugium: interim alio quodam canitie venerabili librum offerente, in quo aureis exarata literis legebatur: quicunque obsequii divini causa mundi insanis voluptatibus nuntium remittet, ut fecisti, Juliane, in album eorum, quicum mulieribus non sunt coinquinati, refertur. Basilissa vero pro eo, quod illibatam corporis sui innocentiam servare intendit, virginum numero apponetur, cujus Principem locum tenet Maria Mater Jesu.

Jo. Rho l. 5. cap. 2. exempl. 2. XIX. De Pasquale Baylon, Ord. Min. in hæc verba scribit Joannes Rho: verberare servilem in modum (hostem domesticum) sat habuit Baylon, & in officio continuit, quum enim de adolescente, qui jam tum inter pastores, a quorum mapalibus ad Francisci castra se transtulit, fama esset pudicitiæ celeberrimus, rogaret perquam familiariter gregalium unus, num hoc bello, ex quo tam pauci abeunt victores, & ipse peteretur. Ille quidem, respondit, minime quietum esse hostis permittit, ego vero viminibus armatus eum tamdiu verberibus castigo, donec satis habens, quod doleat, otium libertatemque meam perturbare non possit. Vetus illud Ægidianum hic tenuit, invadentem molossum, morsuque appetentem fuste abigere oportere.

Ib. exempl. 6. XX. S. Carolum Borromæum eduxerant importune in suburbanum viri Principes, & quæ temporum ante Tridentinam Synodum obtinebat licentia, mulierculam in comitatu clam habebant, quæ forma excellenti in Principum dedecus abuteretur; hæc enim ineptis ac prophanis hominibus expeditissima ratio visa est, Caroli ab ea tristi, ut ipsi quidem interpretabantur severitate, quam ab Ignatii commentationibus hausisset, evocandi. Solus, dilapsis de industria comitibus, in cubiculo quum sub noctem relictus esset, adsuit occultis submissa scalis, veluti ex inferni machina, procax mulier, jamque blanditias addebat; sed Carolus, quem improvisa res paululum defixerat, suos illico austeriori voce inclamat, ac pestem illam irarum plenus abigit, abominatusque tectum, quod periculo, ac fraudi senserat opportunum, insterni equos jubet, in urbem reverti se velle. Abiit profunda jam nocte, nullisque precibus de sententia potuit dimoveri; quasi majores nusquam tenebras offensurus, quam ibi reliquisset.

Ib. exempl. 11. XXI. Severius sibi agendum censuit Laurentius Fuccinensis, Capuccinus, veterisque moris exempla revocanda, quum Forolivii Concionatoris partes ardentissime sustineret, suam

suam ille orationem, quam sequenti die ad populum haberet, multa jam nocte parabat, cum pulcherrima, flagitioque prompta, sein cubiculum fœmina conjecit, hominemque ad libidinem provocare ausa est. Id quorumdam scelere factum deinde innotuit, qui in libidinum sordes vehementissime declamantis Laurentii auctoritatem ea se machina subvertere posse confitebantur; At Laurentius ubi periculum, & flammam circa se animadvertit, libris intentus, immotusque, ac si nihil acturus esset, scorto ne quidem appellato, digitum lucernæ flammæ admovet, constanterque in illa habet, donec caro difflueret, incredibili animi pariter corporisque patientia, satius duxit, totum digitum igne perdere, quam vel levi afflatu castitatem comburi.

Ib. exempl. 22. XXII. Bonaventura Regensis Capuccinus, non suo, sed alterius dolore Impudicas, quibus illa exarserat, flammas extinguendas sibi duxit, Bernardini Senensis, opinor, exemplum secutus. Seductum in conclave sceleri opportunum de stupro impudica & nobilis matrona procacissime compellabat, quum prompto ferreis ex catenulis flagello impudicæ os, & qua membra ictibus patebant, valide verberans, adductaque fronte, ac truci voce terribilis audaciam, ac petulantiam increpitans, egregio adversus libidinis insaniam medicamento, ab ea cogitatione in concepti ac designati flagitii dolorem saluberrimum dedit, sive ipse geles, sive flammas procul submoveas, tantumdem est.

Ib. exempl. 23. XXIII. Ut nulla tuta sit ætas, maxime tamen periculis obnoxia est adolescentia, cui, quasi vero domestico igne non satis arderet, consceleratis hominibus faces subdere ludus est, ineptique habentur, qui ardere nolunt. Sed horum insana judicia insuper quum haberet Antonius Caraffa adhuc adolescens (is, qui deinde Cardinalis factus, Vaticani Senatus sapientiæ fama diu Princeps fuit) placuit impuris nebulonibus constantiam experiri. Puellam forma egregiam, & sermonis procacem, comptam, ornatamque, quantum impudicæ satis erat, in Antonii cubiculum adhuc in lectulo quiescentis summo mane immittunt, multis oneratam promissis, si pelliceret ad amplexus. Nec leve Antonii periculum fuit; etenim ad primum aspectum exiliens, ad ostium, quum accurrisset, illud suorum fraude occlusum invenit; quum voce contentissima famulos inclamasset, nemo respondit; nec illa interim sibi deerat, sed omnibus agebat blandimentis totaque meretricia arte pugnabat. Quid faceret deprehensus, suoque ne cubiculo veluti constrictus, hostique traditus adolescens? Caminum ibi habebat, in eoque prius quam se cubitum reciperet, luculentum ignem excitarat, nam hyeme summa initum certamen est. Ergo ad illum accurrit; batilloque usus, ingenti cineris nube, atque ardentium adhuc prunarum grandine, petulantis accœpit instantis mulieris os, crines, sinum implet, ac semiustulatam egregie fugat. Meruit castissimus adolescens, divinorum librorum scientia postea inclarescere; nam castis ea maxime patent adita; prophani procul arcentur.

Ib. exempl. 24. XXIV. Adolescens quidam Paraquariensis iverat socius leni exploratum, quæ vicinæ genti moribus perditissimæ, ac pro veteri barbarie adhuc in silvis agitanti mens esset, si de pago constituendo, Evangelioque recipiendo sermo inferretur. Verum commercium statim abrumpentes barbari, nudas illico fœminas utrique offerunt, & adolescenti præcipue puellam, principis inter suos filiam, formæ ut id loci pulcherrimæ, sed libidinis projectissimæ, illasque, negata spe reditus, ducere, ac sibi habere jubent, ni pareant, præsentem utrique mortem, ac lanitatum, in feralium usum epularum, superbissime cominantur. Non semper pro ætate virtus est; senex turpiter succubuit, novusque ex marito (nam uxorem domi habebat) adulter, imperata facturum se, & cum illis se futurum spopondit. Adolescentis animus, neque imminentis nec crudelissimæ terrore mortis neque blandientis voluptatis, quæ plurima in oculos incurrebat, dulcedine victus, & datam conjungi fidem, & paulo ante susceptam religionem vitæ præhabuit. Nam & nudam puellam vel respicere non sustinuit, seque apud consceleratos esse posse tanto cum animi discrimine pernegavit. Itaque constans animi, instigante puellæ patre, qui repulsam filiam indignissime ferebat, a barbaris cæditur, ac immanissime devoratur. Quo in facto, & quantum a se ipso per vitia degeneret, quantumque supra se virtute attollatur humanum genus, egregio in utramque partem experimento comprobatum est.

Ib. exempl. 25. XXV. Nomen in annalibus non legimus hominis in hoc bello nobili victoria longe clarissimi. Pugna hæc fuit. Duodecimo ab urbe Lima lapide Idolum libidinis (nos Venerem diceremus) colebant Peruani, contra tam nefariam pestem eo in pago per quatuor integros dies declamavit ex Prædicatorum Ordine Sacerdos, qui cum tantam injuriam Divinitatis non ferret, multosque a nefario cultu dimovit. Ubi Limam reversus est, eum aggreditur Satanas, objectaque pulcherrima puellæ specie noctu ad flagitium omni nequitiarum arte sollicitat, sed ille flagello depugnans domesticum hostem continuit, admonuitque, ne lascivire vellet. Postridie illius noctis ad pagum redeundi nunciant Indi, ea nocte auditas esse voces Dæmonis, flagellari se queritantis, eaque verbera minaci prece deprecantis. Rem porro indignam videri tantam Deo suo illatam ab eo esse contumeliam. Risit in sinu Sacerdos lætus, quod iis flagellis, quibus se ipse ceciderat, satanas tam luculenter vapulasset. Id quamquam non semper queritur dæmon, semper tamen dolet.

Rade. in Bavaria sancta vol. 2. pag. 31. XXVI. S. Vitalis, a S. Ruperto secundus in Salisburgensium numero Episcopus; ea fuit castimonia, ut ex castissimo ejus jam sepulti pectore candidissimum lilium per ipsa se tumuli marmora, & munimenta in lucem penetrarit, Praefulisque integerrimi virgineam mentem, corpusque ab omni labe intactum mundo prodiderit.

S. Chrys. in homil. 23. in Gen. XXVII. Noe continentiam servavit per quingentos annos, cum autem 500. esset annorum,

Deo

Deo inspirante nupsit, & genuit tres filios, Sem, Cam, & Japhet.

Marull. Lib. 4. XXVIII. Joannes Anachoreta in quadam Ægypti prærupta rupis spelunca obstruso aditu degens, cum fœminis nunquam est locutus, raro cum viris, ad se tamen intrare neminem permisit. Tribuno roganti ut se conjugi suæ conspiciendum sustineret, non est assensus.

Ibidem. XXIX. Martino Massici Campaniæ montis solitario decretum, ac deliberatum fuit, ne fœminam aspiceret; & dum quædam, non sancto visendi cupiditate, sed magis propositi ejus turbandi causa captata occasione repente astitisset, primus humi corruit, vultuque inter palmas collecto tamdiu Deum ut se in tali pudicitiæ discrimine tueretur, oravit, donec illa longo oris moræ victa tædio inde discessit: ac ne quis Christo servis negotium facessere leve crimen putet, fama est, mulierem hanc simul atque de monte descendisset, vita decessisse, Deo temeritatem ejus ulciscente.

Mulierum.

S. Greg. lib. 4. Dialog. c. 13. XXX. Gothorum tempore hujus urbis nobilissima puella Galla Symmacha consulis ac Patricii filia, inter adolescentiæ tempora marito tradita, unius anni spatio ejus est morte viduata. Quam dum fervente mundi copia ad iterandum thalamum, & opes, & ætas vocarent, magis elegit spiritualibus nuptiis copulari Deo, in quibus a luctu incipitur, quam carnalibus nuptiis subjici, quæ a lætitia semper incipiunt, & ad finem cum luctu tendunt. Huic autem cum valde ignea a conspersio corporis inesset, cœperunt medici dicere, quia nisi ad amplexus viriles rediret, calore nimio contra naturam barbam esset habitura: quod ita post factum est. Sed sancta mulier nihil exterioris deformitatis timuit; quæ interioris sponsi speciem amavit, nec verita est, si hoc in illa fœdaretur, quod a cælesti sponso in ea non amaretur. Mox ergo ut ejus conjux defunctus est, abjecto sæculari habitu ad omnipotentis Dei servitium se se apud Beati Petri Apostoli Ecclesiam monasterio tradidit, ibique multis annis simplicitati cordis, atque orationi dedita, larga indigentibus eleemosynarum opera impendit. Cumque omnipotens Deus perennem jam mercedem reddere ejus laboribus decrevisset, cancri ulcere in mamilla percussa est. Nocturno autem tempore ante lectum illius duo candelabra lucere consueverant: quia videlicet amica lucis non solum spirituales, sed etiam corporales tenebras odio habebat. Quæ dum nocte quadam ex hac eadem jaceret infirmitate fatigata, vidit B. Petrum intra utraque candelabra, ante lectum suum extitisse, nec, perterrita timuit, sed ex amore sumens audaciam exultavit, eique dixit: qui es Domine mi: Dimissa sunt mihi peccata mea? Cui ille, benignissimi ut est vultus, inclinato capite annuit, dicens: dimissa, veni. Sed quia quamdam sanctimonialem fœminam in eodem monasterio præ cæteris diligebat, illico Galla subjunxit: Rogo, ut soror benedicta mecum veniat. Cui ille respondit: Non, sed illa talis tecum veniat. Hæc vero, quam petis, die te erit trigesimo secutura. His ergo expletis Aposto'i visio assistentis, & colloquentis ablata est. At illa protinus cunctæ congregationis matrem accersivit, eique quid viderit, quidve audierit, indicavit. Tertio autem die cum ea quæ fuerat jussa, soror defuncta est. Illa vero, quam poposcerat, trigesimo die subsecuta est. Quod nunc usque in eodem Monasterio manet memorabile. Sicque hoc a præcedentibus matribus traditum narrare illic subtiliter solent juniores, quæ nunc sunt sanctimoniales Virgines, ac si illo in tempore huic tam grandi miraculo & ipse affuissent.

Cantipr. Job. 2. c. 30. pag. 37. XXIX. Erat homo (ut frater Ordinis Prædicatorum retulit) frater lignarius, admodum tenuis, uxorem habens pulchram & bonam. In hanc dives quidam pecunia, sed inops corde oculos injecerat impudicos. Missa ergo ab eo vetula nefanda, intrat domum juvenculæ, salutat eam, quasi cognitam, residet ad ignem. Nec mora, circumductis oculis fatigatam se plangit. Quærit hinc juvencula, unde veniat, aut quid quærat. Et vetula: Si ipsa sis nescia talis nominis, talisque matris filia, quam habere me credo in ista vicinia consobrinam. Cui juvencula, si sum, nescio tali quidem nomine censeor, & etiam habui talem matrem. Tunc vetula illa dolo & astutiis plena ruens in oscula juvenculæ, bene, inquit, assimilaris matri tuæ. Tu autem virum habes? Cui illa: Bonum inquit, opere fabrum lignarium. Mox vetula altius elato gemitu: Heu, inquit optimæ matris filia, quomodo ad istam miseriam venisti, ut fabrum habeas virum, quæ tot in parentela tua magnos & divites habuisti! Hæc dicens quasi mœsta nihil amplius locuta recessit. Inde quarta die reversa: inquit: Vere multum solicitor, ut post infortunium saltem copiosius rebus valeas abundare. Inveni ergo viam qua hoc fieri poterit, si mihi consentis. Est in civitate ista vir dives & potens valde, qui te (ut heri mihi dixit, olim tuum infortunium deplorarem) super omnia diligens, concupiscit. Cum isto ubertim habebis quidquid corpori placere poterit, & decere. Cui juvencula: Bonum, inquit, virum, & meliorem me habeo. Divitias autem cum peccato augere non cupio. Cui vetula quasi blando vultu congratulans: Et hinc inquit, magis te diligo charissima. Hæc dicens abiit. Et post triduum reversa, dixit, veni mecum charissima, & Ecclesiam pariter gloriosissimæ Virginis visitemus. Nihil mali suspecta simplex juvencula paret illi, & cum vetula vadit. At ibi ante portam divitis transeunt, ut præordinaverat vetula, juvencula rapitur, & protrahitur in conclave. Angustiata juvencula, & eminus ad aures vetulæ se inclinans, ait: Mihi hac nocte contigit secundum consuetudinem fœminarum. Ad horam nunc liberes me cognata dulcissima, & fide data spondeo cras redire. Annuit vetula, consensit & dives. Hinc ergo juvencula domum rediens, quid fiat, excogitat. Præparat de vicinia tres fortes

tes & validas fœminas, & eas cum fcopis clam in thalamo collocavit, & quafi vellet melioribus veftibus indui venientem vetulam velut ad fuum auxilium, introduxit, firmatoque oftio concurrunt fœminæ, & nudatam veftibus, percutiunt fcopis miferam ufque ad fanguinis effufionem, nec ceffant a verberibus, donec eluctuato conamine vetula oftium exilivit, & nuda penitus per plateas aufugit: Mirantibus cunctis, quid factum fit, audiunt, & conftantem in caftitate juvenculam per totam civitatem extollunt, plufque lucrata eft in honore & gloria bonæ famæ, quam fuiffet in omnibus copiis & divitiis adeptura.

XXXII. Cum Otho VI. Imperator Florentiæ effet, & inter multas forma, atque ætatis flore infignes fœminas Gualdratam Bertham, ipfe plurimum laudaret puellæ Pater, qui aderat Bellincionus nomine, obtulit facturum fe, fi ita ejus ferret animus, ut deofculandæ puellæ copiam haberet, quod cum puella audiffet, refpondiffetque; Nullius unquam, nifi ejus, qui vir fuus effet, fuavium accepturam; adeo modefto Principi ea res placuit, ut indignum duceret, fine præmio puellam dimittere. Itaque eam in matrimonium Guidoni Germano locavit, viro non folum armis atque virtute; verum generis quoque nobilitate infigni, & totam eam vallem, quæ fub Cafsentini nomine, in Aretino agro cenfetur, cum Comitatus honore utrifque dedit. A quibus poftea familia manavit, quæ Comitum Guidorum nuncupata eft.

Jo. Rho. l. 7. c. 2. ex. 4. XXXIII. Non interfuit narrantium, nomen tradere Hifpanæ mulieris, cujus virtutem audire frugiferum erit, opinor. Dum tranfeuntem cum fortunæ fuæ pompa Philippum Regem ejus nominis II. e feneftra intectas mammas incautius fpectat, vifa ab eo eft, atque ut erat formæ eximiæ, adamata; nec fubditus Regis ardor clam fuit Aulico ex illis uno, quibus talia rimari haud dubius fortunæ fundus eft; Itaque ad mulierem adit; atque in aulam invitat. Illa, cui caftitas cum forma certaret, dicti fœditatem averfata, interrogat tamen, quid ita fe unam Rex elegiffet, quidque ex fua forma illi carum magis. Ubi nives pectoris, & mammarum ebur audivit arriffe: Hic ego inquit, compta mox adero, & hæc ipfa pars mundo; atque arte muliebri crefcet ad pulchritudinem, & fimul fe in cubiculum abdit. Ibi fervent latice pectus ac mammas perfundens, quidquid Regis animum corrupiffe indignabatur, generofa corrumpit, ac præclare victrix in aulam progrediens, nudato pectore, cujus jam forma decoxerat, lenonem increpuit. Hæccine tam fœda pectoris fpecies Regis oculos vicit? Nec plura opus fuit dicere. Perierant nives, quibus frigidior abiit ftupri conciliator, fe, artemque fuam victam effe confeffus.

Ibid. ex. 3. XXXIV. Gravis profecto eft hoftis Regum libido, adverfus quam caftæ matronæ etiam igne pugnandum fuit. Hæc quamquam paulo antiquioris ævi, quia tamen minus Latinis, quod fciam, litteris eft cognita, his noftris fuit confignanda; nam plurimis quamvis agamus exemplis, vereor, ut fatis munire poffimus. Quam igitur fibi a Regis libidine periculum imminere fentiret, quod nullum faceret rogandi finem (& Regum preces imperiis ipfis magis validæ funt) faciem cujus forma Regem captum effe, non ignorabat, titione non uno in loco aduffit, eoque feminigro igne pulchritudinem omnem obliteravit. Sed non ideo regius extinctus furor veteris formæ quamvis conceffa veftigia impotentius adhuc adamabat: Ergo ne poft formam pudicitiam perderet fanctioris, cui fe clanculum addixit, vitæ religionem demum objecit furenti, atque in latebras abdita hiantem delufit; docens, alienam etiam libidinem fuga facilius vinci, quam pugna. Hæc fub Francifco meruit.

XXXV. S. Euphrafia Antiochena cum a milite amafio deprehenfa, non poffet evadere, dixit, fe eum dicturam artem, quam in bellis lædi non poffet, fi fibi parceret, utque ejus experimentum fumeret, collum unguento unxit, quod feriens ille uno ictu amputavit. *Niceph. c. 10.*

XXXVI. Cum S. Victoria multis verbis S. Anatoliæ Virgini nuptias perfuadere niteretur, ipfa potius ab ea perfuafa virginitatem vovit; quo facto mox Angelus illis apparuit, dixitque virginitas eft aurum, viduarum ftatus argentum, & conjugalis caftitas cuprum. *Petrus Souch. p. 1. c. 4.*

XXXVII. Præterea caftitas egregium exemplum præbuere Sara, Judith, Sufanna. *Tob. 3. Jud. 8.*

XXXVIII. Cum caftiffimam fœminam vetula quædam decipere vellet, illa miro actu fe ab infidiis liberavit; vetulam autem a tribus mulieribus, ad hoc conftitutis, egregie verberari juffit. *Dan. 13. Spec. Ex. v. Caftitas ex. 80.*

XXXIX. Caftrum mentium gloria, SS. Juliano & Bafiliffæ oftenditur. *Ib. v. virginitas.*

XL. Vidua quædam monialis poft mortem forori virgini apparens floribus ab altera fororе virgine acceptis, rofa circulum in muro cum explicabili odore fuavitatis defcripfit, fimulque exceffum laureatæ virginitatis, fupra præmium viduarum oftendit. *Ex. 102. ib. v. virginitas ex. 29.*

XLI. Paulam Romanam ab Hieronymo proditam legimus, poft mariti mortem, non folum nubere noluiffe, fed etiam tum viris nunquam comediffe, cafta mulier vix fe viduam effe putavit, fi cui non fui fexus hominum vel ipfa tantum convivendi familiaritate jungeretur; fic, itaque viduitatem fancte pureque cuftodivit, ut in monafterio facris virginibus præeffet, quas enim æquaverat caftitate eas cæteris virtutibus fuperabat. *Ibid.*

Juvenum.

XLII. S. Thomas Aquinatius Comes in ætatis flore, titione propudium abegit. Bernardus incondito clamore fcortum repulit. Bernardinus integerrima pudicitia adolefcentulus floruit. Edmundus Cantuarienfis ad illicita pertrahentem fortiffime profligavit. Jacobus Regis Lufitani nepos mortem fubire, quam caftitati contraria patrare elegit. Item Cafimirus Poloni Regis Filius mortem oppetere potius, quam legem continentiæ virgineæ violare voluit: Michael Vernius Poeta Hifpa- *Tandem in flore Myftico tract. 5. p. 169.*

panus, qui vix octodecim annos natus pudicitiæ servandæ studio vitam contempsit. Robertus Cardinalis Nobilius, qui carnis integritati jacturam vitæ posthabuit. Ex eadem familia Robertus Cardinalis Bellarminus, qui, quam a matre virginem carnem acceperat, quam a sacro lavacro innocentiam, Deo reddidit. Nicetas juvenis speciosissimus, vinctus in strato, præcisam morsu linguam cum sanguinis profluvio in provocatricem est jaculatus. Pelagius puerulus Hispanus, a Rege barbaro de turpitudine, identidem appellatus, eum precibus vinci non posset, & vis adhiberetur, procaci ac libidinoso Principi pugnos in faciem impegit. Ludovicus Cathalaunensium Episcopus corpore perquam venusto, sed æque pudico, qui a Regina opportuno loco ad flagitium invitatus, ita torvum est intuitus procacem fœminam, ut territa se subduxerit; cujus oculus post quadringentos & amplius annos in cadavere lucidissime instar crystalli splenduit.

Conjugatorum.

Ibidem. XLIII. Castitatem etiam in thoro conjugali servarunt Marcianus & Pulcheria. Valerianus cum Cæcilia; Julianus cum Basilissa; Eduardus Britanniæ Rex cum Editha; Henricus Imperator Deiparæ studiosissimus cum Cunegunde uxore perpetuam virginitatem coluit; Emericus S. Stephani Hungarorum Regis filius cum sponsa Regia carnis integritatem perpetuo illibatam custodivit; Pelagius Adolescens prima nuptiarum nocte in ipso thalamo nuptiali sponsæ castitatem persuasit; Elzearius Comes & Dalphina pari consensu incorruptum virginitatis florem Deo consecrarunt; Quod etiam fecere Chrysanthus & Daria in Italia; Ansbertus & Angadrisina in Gallia; Alphonsus II. Castilliæ Rex vocatus castus, cum Berta in Hispania.

Virginum.

Cassianus coll. 4. p. 7. XLIV. Solebat Abbas Joannes non ad imitationis formulam, sed tantummodo pro admonitione proferre, quia quidam veniens ad prædictum senem habitu sæculari, cum ei quasdam frugum suarum primitias detulisset, ferocissimo quendam dæmonio arreptum ibidem reperit. Qui cum Abbatis Joannis obtestationes, ac præcepta despiciens, testaretur se nunquam ad illius imperium, de corpore, quod obsederat, migraturum, hujus adventu perterritus, cum reverendissima nominis illius inclamatione discessit; cujus tam evidentem gratiam senex non mediocriter admirans, eoque amplius obstupescens, quod hunc in habitu cerneret sæculari, cœpit ab eo vitæ, ac professionis ejus ordinem diligenter inquirere. Cumque ille sæcularem, atque uxorio vinculo obligatum esse dixisset, Beatus Joannes excellentiam virtutis ejus, & gratiæ, mente pertractans, quænam illi esset conversatio, attentius explorabat. Ille se rusticum, & quotidiano manuum opere victum quærere, nec ullius boni se esse conscium testabatur, nisi quod nunquam ante ad ruris opera mane exercenda procederet, neque vespere domum reverteretur, nisi in Ecclesia pro quotidianæ vitæ commeatu largitori suo Deo gratias retulisset, neque se unquam de fructibus aliquid usurpasse, nisi prius Deo primitias eorum, ac decimas obtulisset, & nunquam se boves suos per alienæ messis traduxisse confinium, nisi prius ora clausisset, ne vel parum damni per injuriam ejus proximus sustineret. Et cum hoc quoque Abbati Joanni necdum ad comparationem tantæ gratiæ, qua eum sibi prælatum esse cernebat, idonea viderentur, atque ab eo quidnam esset illud, quod tantæ gratiæ meritis conferri possit, sciscitans inscrutaretur, ille reverentia tam solicitæ inquisitionis adstrictus, uxorem se parentum vi imperioque compulsum, cum profiteri Monachum vellet, ante undecim annos accepisse confessus est, quam nemine etiam tum conscio, sororis loco a se virginem custodiri testabatur. Quod factum cum audisset senex, tanta est admiratione permotus, ut coram ipso publice proclamaret: Non immerito dæmonem, qui se despexerat, illius non tolerasse præsentiam, cujus ipse virtutem non solum in juventutis ardore, sed ne nunc quidem sine discrimine castitatis auderet appetere.

XLV. Sub Decio & Valeriano persecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, Cyprianus Carthagine, felici cruore damnati sunt, multas apud Ægyptum & Thebaidam Ecclesias sæva tempestas depopulata est. *S. Hieron. in vita S. Paul. Eremitæ.* Votum tunc erat Christianis pro nomine Christi gladio percuti. Verum hostis callidus tarda ad mortem supplicia conquirens, animas jugulare cupiebat, non corpora, & ut ipse, qui ab eo passus est, Cyprianus ait, volentibus mori non dabatur occidi. Cujus crudelitas sequenti exemplo notior fiet. Decius juvenem quemdam juvenili ætate florentem in amœnissimos hortulos adduci præcepit, ibique inter candentia lilia & rubentes rosas, cum leni juxta murmure serperet rivus, & molli sibilo arborum folia ventus stringeret, super stratum plumis lectulum resupinari jussit: & ne inde se excutere posset, blandis serico nexibus irretitum relinqui. Quo, cum recedentibus cunctis, meretrix speciosa venisset, cœpit delicatis stringere colla complexibus, & (quod dictu quoque nefas est, manibus attrectare virilia. Quid ageret miles Christi, quo se converteret, nesciebat. Et quem tormenta non vicerant, superaret voluptas? Tandem cœlitus inspiratus præcisam mordicus linguam, in osculantis se faciem expuit; sic libidinis sensum, succedens doloris magnitudo superavit.

XLVI. Refert Beatus Gregorius Turonensis, quod quidam nobilissimus juvenis Romæ de nobilioribus Senatorum, cum virgine æque nobili contraxerit, temporibus Arcadii, Honorii & B. Martini, quæ tamen non sponte sua, sed parentum & vi & auctoritate premebatur, ut in matrimonium consentiret, *S. Greg. Turon. de gloria confess. c. 32.* cum itaque solemnes nuptiæ celebrarentur lætantibus cunctis, & cantantibus organis, hæc in corde suo soli Domino decantabat dicens: Fiat cor meum & corpus meum, Domine, immaculatum, ut non confundar. Solemniter itaque cunctis nuptialibus cele-

celebritatis, cum servo pariter in cubiculum ducerentur, ipsa conversa ad parietem, virginitatis suæ periculum amarissima cœpit lamentatione deflere. Miratur juvenis (utpote propositi virginalis ignarus) atque tanti causam mœroris solicita cœpit interrogatione perquirere. Tunc illa profundis gemitibus cordis dolores aperiens: Hæc (inquit) est causa tanti mœroris, quoniam thesauro virginitatis pretiosissimo, quem voto fideli soli Deo dedicaveram, nunc in vita privabor. Respondit juvenis. Quod & placeret Deo conjugium, quippe quod ipse a principio constituisset hominibus observandum, ex quo proles acquiritur, quæ est parentum gaudium, hæresque domorum. Instabat illa contrarie asserens, virginalem statum Domino acceptissimum, cujus quidem principium in cœlestibus spiritibus dedicasset, atque post hæc in terras veniens virgo mansurus, de sola virgine nasci voluisset. His itaque & pluribus aliis virgine prosequente fit consensus amborum, ut videlicet castitatem sub solo nomine conjugii ambo servarent: cum autem jam diu sub solo nomine conjugii sic fideles virgines, atque (ut dixerim) in igne fideles Martyres Christi manerent inusti: placuit tandem Domino, ut de fæcibus vitæ præsentis puellam educeret. Postquam autem circa corpus ejus Ecclesiasticum complesset officium, stans juvenis supra uxoris (ut putabatur) sepulchrum, manibus extensis in cælum: Gratias, inquit, ago tibi Domine Deus, atque hunc thesaurum a te mihi commissum, immaculatum, & integrum tibi restituo. Tunc illa de tumulo quasi subridens. Cur (inquit) ante tempus ea loqueris, quæ non interrogaris? Audiebant hæc cuncti, & mirabantur. Non multo vero post tempore etiam juvenis ipse evocatus, migravit ad Dominum. Sepultus est etiam ipse, sed per multum spatium a tumulo uxoris putativæ; cumque non post multum tempus exigentibus causis circa locum fodientes juvenis corpus non invenirent, in sepulchro virginis quæsitum est atque repertum, ut videlicet, quorum conjunctas animas non separat cælum, etiam sepultorum corpora non separet monumentum. Incolæ autem tantis mirabilibus visis cum post horum duorum memoria venisset in medium, duos amantes eos putabant.

Vincent. Belvac. in speculo morali l. 3. p. 3. dist. 96. XLVII. Refert Vincentius in speculo morali: Sigismundus Rex Lotharingiæ Christianissimus juvenili florens ætate, ne ætas illa ad mala semper proclivior per luxuriæ inquinamenta deflueret, secundum Apostoli consilium nubere magis elegit, quam uri. Audiens ergo de virgine quadam, quam per omnes terras virtutum fama vulgaverat, quod videlicet nobilis esset origine, fama procerior, atque super hæc omnia castitate, atque virtute omni præstantior, accensus est animo, ut hanc habere possit uxorem, & regni sui reginam efficeret. Mitti solemnes nuncios cum muneribus regiis in Alemania, ubi præfata virgo morabatur, pro parentum & virginis requirendo consensu. Parentes igitur audientes regis affectum facile consentiunt, utpote, qui omnes suam posteritatem talibus nuptiis nobilitandam, ac sublimandam esse sperarent. Cumque regales nuncii de virginis consensu sollicitarentur, promiserunt parentes, quoniam ipsi eam ad nuptiarum consensum inducerent. Timebant enim, quoniam sciebant, filiam virginitatis habere propositum, ut si negaret assensum, tanta gloria de ejus parentela periret. Educiturque itaque virgo de domo, & de patria omnis fraudis ignara, utpote quæ nesciebat, quo duceretur. Sed cum perventum esset ad locum, atque intellexisset, se regali matrimonio copulandam, flere cœpit & gemere, dicens, se virginitatem suam Reginæ, & Domino cæli devovisse. Atque ideo nunquam mortali homini se nupturam. Quæ enim cum Agno virginum gloria gaudere cupiebat in cælis, exaltationem etiam regalem cum detrimento castitatis non requirebat in terris. Sed parentes atque cognati omni cavebant solertia, ne hoc ad regis notitiam perveniret. Verum cum virgini omnis evasionis demeretur occasio, tandem die statuto ad Ecclesiam S. Stephani adducitur in sponsalibus ornamentis, ut scilicet ibi solemniter secundum morem Ecclesiasticum Regi regaliter jungeretur. Sed ubi ad Ecclesiam ventum est, videns virgo Christi nimis imminere periculum, atque majori jam libertate potita, infusa lacrymis gemens ad beatæ Virginis altare confugit. Quo per cornu apprehenso eadem gemens repetebat, quæ prius, atque nunquam se fatebatur ab altari avellendam, nisi promitteretur virginitas permansura. Erubescunt parentes, immo, ut vere dicam, insaniunt, se scilicet esse deprehensos. Mirantur assistentes; hi quippe causam virginis nesciebant. Ad regis aures tandem fama pervenit. Qui ubi sacrum sponsæ propositum intellexit, devotionem castitatis, atque constantiæ propositum miratur, & laudat, promittens eidem, quatenus si ab altari se pateretur abduci, non violator, sed protector & custos ejus castitatis existeret. Omnia tamen, inquit, solemniter præparentur in vestibus, epulis atque cæteris nuptialibus, tanquam mihi desponsanda sit, neque enim dignum est, cum minori solemnitate eam cælorum regi desponsari, quam mihi. Fecit itaque jam indui regalibus vestimentis, atque regalem coronam capiti ejus desuper imponi. Lætantibus igitur omnibus, virgine quidem de obtento proposito castitatis. Rege vero mirante cum cæteris de devotione tanta in ætate tam tenera, convivium celebratum est. Quo expleto, omnibus regalibus redimitam cum ingenti gaudio fecit in Ecclesiam S. Petri monialem collocari. Soli vero parentes ejus cum grandi confusione in sua reversi sunt, dolentes videlicet, quod tam sperato honore defraudati essent. Virgo autem Deo devota vitam superstitem in Domini exegit servitio, atque nuptiis hujus mundi spretis, pervenit ad nuptias æternas.

XLVIII. Nobilis quædam virgo, nomine Euphemia, voverat castitatem in annis puerilibus Domino, & votum suum (ut voverat) strenue adimplebat, se coram Deo & hominibus conservans irreprehensibilem. Pater hujus sæcularis videns eam formosam (licet in vitam *Spec. ex. pl. v. Virgo ex. 19.*

tam

tam & omnibus viribus renitentem) cuidam Comiti desponsavit. At virgo plena Spiritu Sancto capellam intrabat, & projiciens se in terram orabat Reginam misericordiæ, ut eam in voto castitatis conservaret. Et advertens, quod ratione suæ pulchritudinis jacturam castitatis patiebatur, accepto cultello, amplius (inquit) vana pulchritudo occasio peccati non eris, & hoc dicto nasum sibi præscidit, & labia: Pater tyrannus audiens hæc, vocato quodam crudeli suo rustico, filiam illi tradidit in ancillam: mandans, ut sub obtentu gratiæ suæ illam servitiis rusticanis manciparet. Ac rusticus compati nesciens sanguini nobili, ultra modum eam laboribus & plagis affligebat. Et hæc illa omnia libenter devincebat, Deo gratias agens, quod in istum statum deduxit, in quo aliquid pro Deo sustineret. Cum vero in Dei servitio septem annis permansisset, in vigilia Nativitatis Christi, in nocte (ut mos est Christianis comedere) familia ad mensam sedente, ipsa cucurrit in stabulum, ut laudes redderet suo Creatori. Sed rusticus non visa virgine, arrepto baculo eam quæsivit. Et directis oculis in stabulum, fulgor ibidem coruscus apparuit. Et putans ignem, propius accessit, & ecce Virgo Maria cum multitudine Virginum & Angelorum eam confortabat dicens: Constans esto filia, quia pro hoc servitio dabitur tibi corona regni cælestis. Quod rusticus videns, totam familiam clamore convocavit, & viderunt Euphemiam nasum, & labia pulcherrima habentem, & facie rutilantem, & omnes, qui eam viderant, de immenso dono pulchritudinis Deum laudabant. Cumque pater ejus hoc audisset, veniam petens in loco stabuli claustrum virginum construxit. In quo Sancta Euphemia Deo serviens, in brevi quievit Domino.

Ib. ex. 20. XLIX. Refert Jacobus de Vitriaco, sanctimonialem quamdam pulchram fuisse facie, quam Princeps dives & potens (in cujus potestate fundatum erat monasterium) concupivit, & cum nec precibus, nec muneribus sibi eam usurpare posset, mandavit per nuncios Abbatissæ, ut unum ex duobus eligeret, aut scilicet monialem illam sibi corrumpendam transmitteret, aut ipse totum monasterium ignibus conflagraret. Terretur vehementer Abbatissa, utpote quæ sciret, quoniam nisi, quæ desiderabat, obtineret, faceret pejora, quam dixerat. Pavida igitur moniali illi sanctæ Regis edictum crudele denunciat. Quæ tremens & dolens cæpit inquirere, cur eam præ cæteris monialibus sic amaret? audivit ex nunciis: propter pulchritudinem (inquiunt) oculorum tuorum in te ardenti amore succensus est. Exhilarata illa, atque segregata parum a cæteris, ambos sibi oculos pia crudelitate evulsit, atque componens in disco præsentavit ministris principis dicens: Ite & principi vestro hæc præsentate ex me, ei dicentes: Ecce sagittæ, quæ cor tuum importuno ardore confoderant. Habes quod desiderasti, nunc eis utere pro libito, atque oculos cordis mei intactos, atque illæsos relinque.

Ib. ex. 21. L. Legitur in Itinerario Dietmari, quia inter Hierusalem & Bethelem est cœnobium, ubi erant sanctimoniales, quando Terra Sancta perdita fuit, pulchræ valde; de quarum pulchritudine ut intellexit Soldanus, voluit eis commisceri, & præcipit eis, ut sese pulchris vestibus induerent, & ornarent, nequitiæ incestum passuræ. Abbatissa autem earum, ne sic ludibrio esset carni & diabolo, & ne castitatis suæ lilium mergeret in luxuriæ cloacam, sui laboris annullans meritum, se suasque maluit mutilare, quam corpore integro, facie siderea immundissimum scortum existere. Igitur tamquam divinitus edocta, cum jam præ foribus esset Tyrannus, promissa exhortatione, hac confortatione usa est. Sorores venerabiles, tempus tribulationis ac persecutionis nostræ est. Soldanus nostræ virginitatis & pudoris inimicus in promptu est, manus ejus evadere non potestis, utamini ergo meo consilio, & quod ego fecero, vos quoque faciatis. Quod dum ratum singulæ concepissent, ipsa Abbatissa primitus se naso mutilavit, & singulæ postmodum voluntate spontanea se mutilaverunt. Quo audito, Soldanus vehementer admirans constantiam illarum, & prudentiam obstupuit, & multum hoc factum, & suæ fidei tenacem constantiam approbavit.

LI. Tres erant moniales in uno claustro sociæ speciales, & ex illis duæ erant virgines. Hæ autem singulæ studebant se devotas Beatæ Virgini exhibere. Mortua vero una virgine, & jam vidua in extremis agente, tertia soror superstes rogabat viduam, ut post mortem rediret, & de prœmio sociæ certificaret eamdem. Quod promittens (si tamen foret de beneplacito Dei) expiravit. Die autem trigesima, ista ante altare in orationibus procumbente, apparuit socia vidua inæstimabili splendore fulgens nimis & dicens? Veni, quia ad reditum obligasti me. Et ecce modicam partem præmii mei, sed benedicta dies, in qua nata sum. Illa vero confortata, & resumpto spiritu, quæsivit de statu prioris defunctæ. Cui illa dixit; si totus mundus esset pergamenum, & mare incaustum, & omnia folia, & gramina scriptores cum omnibus hominibus, qui fuerunt, & sunt & erunt futuri, primo omnes deficerent, quam immensitatem præmii cælestis exprimerent. Sed parumper (ait) ad præsens dicam tibi: Soror nostra in infinitis claritatibus me præcellit, & merito, quia ipsa heri choream cum agno duxit candidam, cum multitudine candidarum puellarum cantans canticum singulare, solis virginibus appropriatum, & gerens sertum de divinis floribus confectum. Rogavi autem eam, ut saltem ad horam mihi sertum concederet, quæ ait: non expedit tibi. Tamen de ipsis floribus dedit mihi, quas attuli tibi sociæ meæ charissimæ, ut aliqualiter virtutem eorum, quantum sensus capere poterit, humanius perpendas. Facto ergo ab ea circulari tractu in pavimento cum floribus, tam miri odoris processit fragrantia, quod illa soror præ suavitate, rapta fuit in extasim. Et sic vidua expleto promisso ad cælum rediit. Omnes qui monasterium intraverunt, per multum tempus senserunt cælestem odorem. *Ib. ex. 24.*

Ibid. LII. Thecla virgo Paulo Apostolo Iconii Christum evangelizanti credidit; cumque jam desponsata esset, repudiato conjugio, virginitatem servavit: & ob fidei confessionem in ardentem rogum missa, uri non potuit, subitis imbribus igne extincto; deinde leonibus, ursis, tauris exposita, tot feris belluis repente mansuefactis, evasit inoffensa. Puduit proconsulem ultra in illam sævire velle, cum tam atroces bestiæ pepercerant, & liberam dimisit.

Ibid. LIII. Maria decennies puella duodecim annos nata, parentum, non sua voluntate cuidam Joanni nuptui tradita, vitæ destrictione ac sanctitate commovit virum, ut intactam dimitteret; In virginitate ergo perseveravit, multa virtute multisque miraculis celebris evasit.

Ibid. LIV. Brigitta virgo inter Scotiæ puellas pulcherrima, cum a potentibus & quidem Christianis viris in matrimonium peteretur, & illa virginitatem Domino vovisset, eundem oravit, ut aliquo corporis vitio ipsam devenustaret, quo procorum inquietudo facile sedari posset. Itaque cum oculorum decore maxime placuisset, alterum subito ulcere percussum amisit; cui ergo charior fuit virginitas oculis, nonne tanto pulchrior fuit in conspectu sponsi cœlestis, quanto istis terrenis (qui jam illam, quam paulo ante appetierant, despondere sibi dedignabantur), visa est deformior.

Violatæ castitatis pœnæ.

Pratum. LV. Abbas Polychronius nobis narravit, inquit Joannes Eviratus, quod in cœnobio Penthucula Frater quidam erat sibi ipsi valde intentus & continens. Cum autem aliquando impugnaretur a spiritu fornicationis, non valens hanc pugnam sustinere, egressus de monasterio, profectus est Hierico, ut concupiscentiæ suæ satisfaceret. Moxque ut meretricis cellam ingressus est; leprosus factus est totus. Videns autem lepram, continuo rediit ad monasterium, Deo gratias referens, & dicens: Idcirco Deus hac me castigatione percussit, ut anima mea salva sit, & magnifice glorificabat Deum.

Id. c. 10. LVI. Narravit nobis, inquit idem Eviratus, Abbas Elias, dicens; cum aliquando moraretur in partibus sancti Jordanis in spelæo juxta eunuchorum monasterium, ideo quod non communicarem Machario Archiepiscopo Hierosolymitano, die quadam circa horam sextam, æstu vehementissimo coquente desuper (erat enim Augustus mensis) pulsavit quidam ostium speluncæ meæ. Egressus vero vidi mulierem, & dixi ad illam: Quid tu hic facis? Et respondens dixit mihi: & ego, mi Pater, ejusdem, quo tu, instituti sum, & quasi uno lapide distat a te spelunca mea. Ostendebat autem & locum, quasi ad Austrum. Et ait: Lustravi hanc eremum, & præ æstu nimio siti fatigata sum, fac ergo charitatem. Pater, & da mihi pusillum aquæ. Itaque protuli urceum, & dedi ei. Quæ cum sumens bibisset, dimisi illam. Cum autem abiisset, cœpit diabolus impugnare me, immitens cogitationes sordidas in eam. Superatus igitur, neque ferens libidinis ardorem, sumpta virga mea, cellam egressus sum, in fervore æstus, cum lapides ignescerent, profectusque sum ad illam, ut implerem turpem concupiscentiam. Cum vero ferme uno stadio ab ejus adhuc spelæo distarem, urente me graviter æstu libidinis, repente factus in extasi, vidi apertam terram, & me hiatu terræ absorptum. Aspicioque illic cadavera putrida jacentia, & resoluta, & incredibili fœtore plena, quendamque reverendi habitus virum ea mihi demonstrantem, ac dicentem: Ecce istud mulieris est, istud viri, istud pueri, fruere jam ut vis, & quantumlibet, concupiscentia tua: hujus tamen voluptatis gratia vide, quot labores amittere voluisti. Vide, propter quod peccatum vos ipsos privare vultis regno cælorum. Væ humanæ miseriæ; propter unius horæ voluptatem tanti laboris mercede frustramini. Ego autem præ nimio fœtore in terram corrui. Tunc accedens vir ille venerabilis, qui mihi apparuerat, erexit me: & gratias agens Deo reversus sum in locum meum.

LVII. Hartfridus beati Trudonis consanguineus, continentiæ voto, non amore, quem gratia remunerat, sed timore potius, quem justitia punire solet, se se obstrinxerat. Is postea promissionis immemor conjugium postulat, implet, & consummat. Nocte vero sequenti, ecce vir Dei, tota sanctitatis suæ cooperttus auctoritate, cum terrore ad eum ingrediens, sic increpat: Cur violata fide, uxorem ducere non timuisti? Quam frustra hoc feceris, vel ex hoc intellige: quamvis uxoratus sis, semper tamen eris sine sobole; & virga, quam gerebat, percutiens in femore: signum, ait, id sit neglectæ promissionis; donec vives, curvo crure, incessu male pronu damnaberis. Expergefactus homo, eruditus eo verbere, agnoscit auctoritatem, & culpam fatetur; mutatus in melius comam deponit, & monasterium ingreditur, ubi vitam castigate satis emendat. *Drexel. lib. 4. c. 7. Tit. 12. Ex. 3.*

LVIII. Cum sanctimoniales sub instituto S. Claræ militantes ab Hæreticis e Civitate Gebennensi expulsæ fuissent in quandam Sabaudiæ Civitatem, quam Catholici incolebant, se se transtulerunt. Una tamen earum maluit cum perditissimo quopiam, qui monasticam vitam abjurarat, matrimonium inire, quam sodalium suarum consortio uti, ac patriæ dulcedine, privari. Sed perditionis filia dignam factis mercedem accepit: Sacrilegus enim ejus maritus, votifragus, eam postea vivam excoriavit, justitiæque divinæ executor fuit. *Drexelius ibid. Ex. 4.*

LIX. Bello Pedemontano, nostra pene memoria, cum civitas quædam occuparetur, dux militum, virginem jam marito desponsatam, eximia pulchritudine corporis, majore etiam animæ, quam adamare cœperat, in sua domo valide est aggressus. Illa vero, cum celerrime manus hominis evasisset; ostium, quo effugiendum erat, præter spem occlusum invenit. Itaque cum incerta hæreret, quorsum evaderet, hoc invenit consilium. Fenestra erat patens; in publicum versa, per hanc *Guilielm. Baldesan. l. 2. stimul. virt. cap. 8.*

hanc ita exilit, ut postem fenestræ medium amplexa penderet. Sic enim futurum cogitabat, ut tum ipsius conspectu periculo, tum concursu hominum in via publica, quos rei novitas contraheret, absterritus, vim adhibere non pergeret. Sed immanis, & huic prædæ inhiantis belluæ libido, ne sic quidem repressa est. Cum ergo ne sic quidem molestus esse desineret, casta Lucretia (hoc ei nomen erat) coacta est, nodum, quem manibus strinxerat, solvere, atque in terram (erat fenestra loco satis edito) deorsum labi, ut corpore confracto, animus integer maneret. Sed hoc corporis damnum, præclarissimis virtutis donis postea pensavit. Cum enim sanctissimam vitam multis deinde annis egisset, mortua est Perusiæ in Alexandrinorum ædibus.

Daurault. P. 4. c. 17. Tit. 12. exempl. 16. LX. Jacobus de Vitriaco, vir doctus S. E. R. olim Cardinalis, refert, sua ætate suisse Virgines complures, quæ Leodiensi urbe ab hostibus occupata, suis habitationibus ejectæ sunt. Ex his aliquas ad templa confugisse, alias, quæ id minus poterant, in flumen se præcipitasse; quod mortem castitatis violationi postponerent: partim in cloacas insiliisse, ut nullam doloris tetritudinem cum libidinis fœtore comparandam ostenderent. Nec dubia erat mors, nisi admirabili prorsus modo sic a Deo fuissent conservatæ, ut in tanta multitudine nulla prorsus, vel castitatis detrimentum acceperit. Præclarum vero, quod uni ex eo numero contigit. Laborantem illam exceperant cymbula duo milites, exceptamque solicitabant ad flagitium. At illa, cum mori, quam corrumpi mallet, tanto saltu iterum se in undas dedit, ut eodem impetu schapham everteret, corruptoresque ipsos submergeret. Ipsa vero absque omni aut animi, aut corporis damno, fluvio obsequente, ad littus emersit.

Ib. exem. etiam 16. LXI. Dum Alaricus Romam cepisset, ac diriperet, mulier quædam maximum exhibuit pudicitiæ specimen. Quod namque & ætatis flore, & formæ venustate præstaret, ex Alarici militibus juvenis quidam pulchritudine ejus, quum eam vidisset, captus, ad concubitum eam solicitavit. Quum autem illa piaculum id aversaretur, miles ense stricto mortem ei minatus, veluti cum amore concertans, per misericordiam summum tantum collum vulneravit. Illa vero cruore diffluens, jugulum ferro subdit, melius sibi esse rata, ut cum pudica mente mortem oppeteret, quam cum viro alio concumberet. Et postquam ferocius barbarus illam aggressus est, plurimumque eam oppugnando nil egit, ad castitatem ejus consternatus, in Apostolicum Divi Petri templum eam duxit, Ecclesiæque custodibus commendavit, sex illis aureis nummis datis, ut puellam viro suo conservarent.

P. Jacobus Alvarez Tom. 2. de Cast. lib. 1. 3. P. 2. c. 13. LXII. Refert Pater Jacobus Alvarez de Paz è Societate Jesu celeberrimus scriptor, quod, cum in America Hispani adversus Gentiles dimicantes in prælio succubuissent, ideoque omnes urbis Osorno incolæ tam indigenæ, quam Hispani advenæ, majoris securitatis causa e civitate ad fortalitium quoddam confugissent, ad idem quoque asylum moniales quædam ex instituto S. Claræ, ut vitæ & pudicitiæ suæ consulerent, confugerint. Quia vero ob diuturnam, quam in illa munitione trahere cogebantur, moram, omnes inibi degentes magna famis cruciabantur inedia, una e monialibus, quæ pro herbis colligendis egressa fuerat, a milite quodam capta, in cujusdam belli Ducis potestatem consignata remansit, quam is tandem in uxorem sibi adsciscere decreverat, quod illa animadvertens, his illum verbis allocuta fuit; celare te nequeo, quod virgo sim, & quidem Christo Jesu per votum desponsata, ac in Monasteria consecrata, prout ex eo, quem defero, habitu monastico videre tibi licet, ac proinde carnalibus voluptatibus operam dare, aut alium mihi sponsum adoptare, mihi non licet, ne Deo, & sponso meo obsequio injuriam inferam; cave igitur sis, ne violentiam mihi inferas, ne iram Dei, atque vindictam protinus incurras, tibique me in uxorem adoptando concilies mortem. Quam Virginis in loquendo animositatem barbarus obstupescens, ab omni deinceps violentia abstinuit, eamque more suo vivere permisit. Insuper talem erga illam venerationem concepit, ut illam haud secus ad divinum quoddam numen deinceps veneratus fuerit, omnem illi reliquendo libertatem, qua ad cælesti sponso suo inserviendum opus habebat, quæ proinde ut Religionis suæ cultum & institutum prosequi posset, Breviarium sibi ab eo dari petiit, & monasticam vestem, quæ utraque inter spolia Christianis erepta, & penes militem quendam asservata, singulari Dei providentia reperta, eique subministrata fuere; adeo insuper sanctimonialem hanc honorabat, ut quotiescumque eam se cum aliis captivis mulieribus ministerio alicui domestico ingerentem videbat, ab eisdem illam removerit, dicendo, quod minime illam deceret aliis, quam Sponso suo, cui se consecrarat, inservire, rogandoque, ut suam eidem cælesti Sponso salutem instanter recommendaret. Postquam vero hæc virgo per anni spatium in domo dicti belli Ducis fuisset commorata, tandem in fine anni Deus huic Duci, indignum esse, inspiravit, ut Sponsa Christi ejus ulterius subjiceretur imperio domestico, illam proinde in manus consignaret Christianorum; Quia vero si id patenter exequeretur, pœnis atrocibus se subjiciendum esse formidabat, hunc pro divinæ voluntatis executione modum excogitavit, ad Christianorum nempe vigiles, quantum sibi secure licebat, appropinquans, eosdem ut illam excipiendam tantisper egrederentur, instanter rogavit, utpote quam fugam simulando, eo in loco hoc fine relicturus esset. Dictum, factum; Vigiles enim egredientes eam exceperunt cum gaudio; adeoque ipsa de pudicitia conservata triumphans, & victrix ad Catholicos rediit, suoque benefactori ad sanctam fidem nostram amplexandam, ferventibus precibus suis lumen a Deo impetravit. Unde tandem pius hic barbarus patria sua fugiens, omnibus facultatibus suis pro Christo relictis in Peruanum Regnum concessit, ubi hæc omnia Christianis quibus in

in fide erudiendus traditus fuerat ex ordine recensuit, quæ demum fideliter exposita fuere Authori qui præsentem historiam conscripsit.

§. V. EXEMPLA DOMESTICA.

Maffei l. 1. vitæ c. 6. I. S. Ignatius, ex quo die in B. Virginis Patrocinium se dedit, tantam consecutus est castitatem, ut nullam deinceps tyrannidem, quamvis præfervidus natura, senserit.

Dowsilr. p. 4. c. 7. Tit. 14. Ex. 22. II. Sanctitatem animi P. Francisci Xaverii perpetua corporis sanctitas honestavit. Satis constat, ab eo virginalem pudicitiæ florem ad extremum usque spiritum custoditum. Id & Meliaporæ Vicarius, ex sermone cum Francisco ibidem habito, se comperisse liquido confirmavit, & alii ejus confessiones excipere soliti se perspexisse testati. Insignis profecto in illo amore castimoniæ, insigne odium libidinis fuit; adeo ut vel minimas hujus generis labeculas exosus ipsum horreret libidinis nomen. Quod ex eo, quod subjiciam, existimari licebit. Ulyssippone profectionis Indiæ diem opperiens cum Simone Roderico, in eodem diversabatur cubiculo. Ibi intempesta nocte repente excitatur e somno, adeo commotus, ut naribus magnam cruoris vim profunderet. Ejus deinde rei causam Simonem pergratim obstinato silentio celavit, quamdiu in Lusitania fuit. Ad ultimum ubi solvendi advenit tempus, sub digessum, in navis angulum cum eo secessit, & sine arbitris, nunc demum, inquit, tempus est enunciandi, quod toties ex me, Simon, frustra es sciscitatus: quippe hoc ultimum, ut arbitror sum te in hac vita visurus. Scito igitur, illa nocte impuram speciem per somnium mihi oblatam, summaque vi repellere conansi, tantam illam sanguinis copiam erupisse. Hisce signis humanisque testimoniis divinum indicium, ac testimonium extincti corporis accessit integritas. Quod eximium Dei beneficium inter alia egregiæ virginali castimoniæ concessum accepimus. Cæterum Franciscus, ut tantum custodiret thesaurum, non cautior fuit, quam cautior. Etsi enim vir sanctissimus cælestium rerum contemplationi maxime deditus, excellentisque temperantiæ armis tectus, nullo negotio tela nequissimi ignea extingueret; tamen adeo timidus in hoc genere cautus eras, ut si maxime obnoxius esset libidini. Numquam cum fœmina ulla nisi luce palam, & adhibitis arbitris, de rebus utique necessariis collocutus est, ratus, mulieres ferme adiri minore emolumento, quam periculo. Id quod etiam Vitæ ejus scriptor hisce verbis confirmat, dicens: S. Franciscus Xaverius adeo castitatis eras amans, & studiosus, ut contra impudicam cogitationem & in somno obvenientem, ad sanguinem usque certaret. *Vita.*

Jt. Rho. l. 7. c. 2. c. exempl. 1. ex nostris. III. Parum ab hac quidem laude abiuisse opportuit Angelum Montiolam, hominem Italum, qui cum in terra, Peruica Evangelio per barbaras illas provincias disseminando, diu multumque peregrinaretur, apereque inter gentes nudis perpetuo corporibus, priusquam Evangelii lumen aspicerent, incedentes, non magis ea tanta surpitudine unquam commotus est, quam si statuas inter versaretur, a quibus tamen & periculum timeri debet, quum marmoreorum signorum nuditate irritatam, & quidem non unius fuisse libidinem legamus. Verum sicut mollem argillam, ubi efficax illa marmoribus progignendis vis comprehendit, non amplius licet refringere duratam in rigidum, ac nisi ferro cædas, indocile marmor; haud aliter us humanum cor divina pœnitens pervasit gratia, ita obsirmat, ut signi statuæque instar objectas sensuum illecebras respuat, ac supra lapidum omnium contumaciam, si ferro cædas, alienam nihilominus imaginem refutet.

IV. Sed non pluribus ea pace frui datum, plerisque omnibus pugnandum est, quamquam non iisdem semper artibus venerit victoria; quidam enim prompto ingenio expedisoque consilio, quidam acie ac duello vicere. Videamus unum e sociis per lusum e vicina flamma evadentem. Hunc nobilis in Brasilia adolescentula perdite cum amaret, nec virtutis reverentia flammas auderet profiteri, diu animi ægra, corporis ad extremam valetudinem simulans, hominem per speciem arcanæ confessionis excipiendæ, jubet advocari. Ubi semotis minus caute arbitris, soli fuere, ægritudinem confessa, vulneri per vulnera medicinam male sana facere sentavit, & quia blandiendo nihil proficiebat, imo gravi contra oratione, insuper castigabatur, ut quem simplici voluptate pellicere non poterat, duplici circumventum, capitis, ac famæ periculo expugnaret, ardens libidinis per summam audaciam interminata est, ni pareat, sublato clamore, ut violatorem, stupratoremque, validissimis mancipiorum mox se objecturam ad verbera, ad necem. Quid faceret deprehensa virtus, quum ex solitudine impudicæ audacia, casto periculum crearetur? Exuit ictum validissimum levi admodum declinatione. Quominus ei morem gerat, sitim causatur, & illa ut potum inferant, servos advocat, cum quibus blande sermonem sacerdos tantisper ducit, donec intrante adolescentulæ matre, ad eam explicatissima fronte conversus; Bene, inquit, habere nata mihi videtur, & confessioni, ut in hoc tanto æstu laboriosæ, atque levi a valetudine decumbentibus omnino supersedendum censeo. His artibus elusa impudentia, dum templum ingreditur, Deo pro depulso periculo gratias acturus, obvium habuit Josephum Anchietam, magnum illud Brasiliæ lumen, qui re divinitus cognita, magna precum contentione apud Deum egerat, ne caderet; itaque ad eum, & ego, inquit, rogavi pro te, ut non deficeret fides tua. Scilicet humanæ opis haudquaquam est, e flammis ne leviter quidem afflatum exire, imo longe facilius ab igne illæsus abeas, quam a procacis fœminæ petitione pudicus. *Ibidem exempl.*

V. Consimilem projectæ libidinis impressionem Claudius Aquaviva, graviore, ac validiore consilio repulit, & quamquam in lubrico & ipse positus, ac ruinæ imminens, alte tamen vestigia castitatis reliquit impressa. Quæ enim ejus forma exarserat alia, quam prætendebat, febri laborans, ubi exclusis de more ab illo judicio arbitris, quorum *Ib. ex. 4.*

rum aures omnino quidem, sed oculos nusquam arceri debere, idem Claudius rerum arbiter postea sancivit; ut, inquam, solitudo audaciam fecit, nudato repente corpore (quod flagitii pars non minima esse censetur) ardentibusque verbis Claudium aggressa, preces, blanditias, minas, Satana erudiente miscet. Validis profecto machinis petebatur, & grandis erat tentatio homini, cui aut libidinis, aut calumniæ flammis esset conflagrandum. Sed utroque ex periculo emersit Claudius consilio, tam in speciem fœdo, quam exitu salutari; schaphium conspicatus, invadit, haustisque manu alvi purgamentis (parcite, qui hæc legitis) os injungit, atque attonitæ ad oscula, ad amplexus, si teterrimi odoris gravitas, & sordium inquinamenta arriderent, contemptim increpitans objectavit. Quod de Claudio tradidi, de Oliverio Manereo, viro Societatis primævæ itidem tradunt, ne isti libidinis fœditatem pœnitus animo informaverant, qui tam sordida persona illi occurrendum censuerunt. Certe nulla tanta est sordium quarumlibet fœditas, quæ, si cum venereis componatur, non debeat præoptari.

VI. Domesticum sæpe bellum pro castitate pugnantes externo longe periculosius experiuntur, lapsu faciliore, ut sine teste. Qua-
Ib. ex. 5. re non minor in hoc profligando (nam confici vix unquam potest) virtus laborat; quanta fuit igitur in eo viro, qui quum hostium importunitati solus vix par esset, formicarum legiones immisit! Crescunt in Paraquaria, vicinisque regionibus formicæ forma, atque ingenio nihil nostris dissimiles, sed magnitudine admodum enormi, quas etiam squillarum instar accolæ esse non dubitant; ergo qua rubrum (neque enim nigræ illæ sunt) maxime fervebat agmen, nudum se abjiciens, immotum corpus morsibus earum diu præbuit lancinandum, ut tota cute cruentus, ac tumentibus membris victor abscederet. Quantum hic a Benedicto distat! Equidem vivos morsus, quam mortui aculei, crediderim esse molestiores.

Ib. ex. 6. VII. Joannes Ribera nondum erat de Societate, quem illius decora auxit. Pulcherrimus adolescens in ipso ætatis flore ab excellentis formæ muliere adamatus, sollicitatusque ad flagitium, nequiter blandientem majori, quam pro ætate constantia repulerat, nec ideo tamen illa irascebatur: sed ipsa repulsa libidinem vehementius irritante adolescentem solitario in loco deprehensum occupat, amplexumque expedit, ablatura per vim, quod precibus ac blanditiis non impetrarat. Pallio manus injecerat, sed Joannes prævalens viribus, ac reluctans, lacerati frustum exiguum flagitiosi conatus monumentum, illi relinquens, liber evolavit. Fœminas vepribus similes non male quis dixerit, in quas cum incideris, aut sanguinem, aut pallium dare sit necesse.

Nadasi andier memor 23. Jan. VIII. P. Franciscus Adornus (qui S. Caroli Cardinalis Borromæi confessarius, ab eodem in honore & reverentia unice est habitus) procacem fœminam, quæ liberali, ejus forma pellecta, scelus ab eo blanditiis flagitare aggressa erat, castissimo ingenio elusit; quando turpificata sordibus, seu recrementis e latrina petitis, facie, fœdiores illius amores in horrorem, nauseamque convertit.

IX. P. Joannes Hieronymus tolerantia, & Ecclesiastico munere præstans inter primos Hispaniæ, cum Granatense collegium regeret, a procacissima fœmina obscœni flagitii est accusatus. Hispali Provincialis eam rem Patrum cuidam viro prudenti, ac non incurioso vesperi in cubiculo clam ad candelæ lumen exposuit, vehementi dolore plenus. Is vero, qui hæc audiebat, posteaquam nihil veri mendacio illi tam enormi subesse, constanter dixisset, adjecit: ego, o Pater, pietate castitatemque P. Joannis ita perspectam habeo, adeoque eum ab hoc flagitio immunem scio, ut ad innocentiam viri testificandam, atque ab omni suspicione vindicandam, ausim nudam manum ardenti foco inserere: interque verba manum protinus extendit & in mediam lychni ardentis flammam ingessit, ac tandiu immotam sine ullo doloris sensu eam Scævola hic Christianus istic tenuit, donec omnia, quæ dicenda fuere, narrasset, ac Provincialis rei novitate attonitus, non sine admiratione tam præclari experimenti, ab omni disquisitione tunc facienda cessavit &c. proterva vero accusatrix doloribus correpta, se ipsam percutiebat, cruciatus illos turpis mendacii supplicium esse fassa, & coram Provinciali, testibus, ac notario veniam petens calumniæ sceleratæ. Romæ quoque ad Gregorium XIII. innoxius est compertus ab omni suspicione hæresis, quam ei nescio quis, imposuerat. Obiit Hispali Anno 1605. 1. Julii ætatis 60. societatis 43. *Ib. 1. Jul.*

X. P. Antonius Cordeses multis laudibus excellenter eminuit, & in primis constans virorum gravium sensus fuit, eum primævam baptismi gratiam nullo unquam crimine perdidisse. Totis ille quidem annis sexdecim pravarum cogitationum molestiam, difficultatemque perpessus, sed eo in igne purior ejus spectata semper integritas est, ut procacem etiam aliquando fœminam, ad quam fuerat velut ægram obtentu confessionis accitus, egregii facti insolentia, primum ad horrorem, tum vero etiam ad suæ detestationem lasciviæ commoverit. Nimirum ut ab ea sollicitari cœpit ad flagitium, ipse dissimulato consilio, postulatoque levandæ naturæ spatio, illud ubi datum est, vultum egesta proluvie delibatum præstolanti obtulit, eoque spectaculo vehementer absterruit. Ipse vero ab omni ea mentis vexatione liberatus est, piæ fœminæ (ut rebatur) oratu, quæ suas illi preces apud Deum moriens, quidquid demum obtinere libuisset, spoponderat, quippe qui secundum ejus obitum perpetuæ deinceps fructum pacis & tranquillitatis expertus sit. Cæterum hoc illi sive ad indulgentiam, sive ad negligentiam nullo unquam loco fuit: tanta, tamque pertinaci sensuum usque custodia, ut muliebrem in formam non auderet obtutum defigere. Cumque ad sextum usque *P. Aleg. in vit. char. 1601. c. 2. p 144. & 147.*

 & se-

& sexagesimum ætatis annum, modico propter stomachum vino sibi indulsisset, reliquo vitæ frigida semper sitim levavit.

XI. P. Petro Cotono, cum aliquando in somnis contra immissa a dæmone visa impuritati assioia, magno animi corporisque conatu luctaretur, purissimi duo Spiritus, fugatis puritatis hostibus capitalissimis femora, fune bis circum ea convoluto, tam arcte compressere, ut cicatrix ruptæ in ambitu cutis, aote & post mortem conspicua fuerit.

Vita. XII. B. Aloysius taota a Deo castitate præditus, erat, ut nullam obscœnam cogitationem vel motum, neque noctu, neque interdiu unquam experiretur; adeo vero mulieres fugiebat, ut ei nativam cum his discordiam intercedere diceres; nullam certe, etiam consanguinitate conjunctam, aspicere sustinebat.

Hist. lib. 2. p. 2. n. 110. XIII. P. Laynes Romæ cum concionaretur, a fœmina ad flagitium allectus erat; sed ipse tamquam sensus expers & tamquam statua aliqua nihil sentiens, gravi oratione eam deterruit. Ipse tamen dein dixit, consultius se facturum fuisse, si confestim aufugisset.

Vit l. 2. c. 26. XIV. P. Petrus Faber in hospitiis, domibusque recentibus, vicinorum omnium Angelos invocabat, contra fallaces spiritus cubitum discedens, armabat se peractente S. Crucis signo, pieque ad Deum verba illa fundebat, Hostem repellas longius &c. Et ad B. Virginem; da mihi virtutem cootra hostes tuos. Sentiebat enim, princeps tenebrarum in tenebris maxime dominari: valde autem, ajebat, ad hunc finem conducere, ut in diversoriis statim profiteatur quis pietatem vel piis sermonibus, vel alio religionis actu; nihil enim vel nos vel alios magis in officio continere, quam edita jam virtutis exempla. Denique omnium maxime hac in re ei proderat precationis studium, & pietatis ardor &c.

Biblioth. Script. Soc. XV. P. Franciscus Costerus octoginta octo, quibus vixit annis, nunquam ne minima corporis inhonesta commotione, aut cogitatione pulsatus est. In se fuit adeo severus, ut perpetuo cilicio, creberrimisque flagris corpus attereret.

XVI. P. Balthasar Alvarez, ne in publico inquisitionis actu mulieres aspicere cogeretur, septem integris horis oculos in B. Virginis imaginem defixos habebat. Semel vero a juvene, & eleganti fœmioa ad flagitium allectus, per orationem non modo se a tali periculo liberavit, sed illam mulierem etiam Deo lucratus est. Dicebat insuper, non esse in tanto periculo positum eum, qui ex subtili stamine in aliqua turri penderet, atque ille, qui positus est in occasione puritatem suam amittendi.

Ann. Mexic. Coll. Mexic. 1612. XVII. P. Gabriel de Loyrono nihil ægrius ferebat, quam sibi obscœnæ rei vel tantilla species animo ejus incidisset, quam, velut ipse reus, acerbis suppliciis vindicabat. Semel cum ei noctu vigilanti simile quid incidisset, nudus prope e lecto prosilieos, ad hydriam aqua plenam accurrit, eaque maxima noctis parte a cervice ad calcem usque se perfudit, ulturus luxuriantem carnem.

1604. Coll. Casinense. XVIII. P. Ferdinandus Pateroo vocatus ad confessiooem ignotæ fœmioæ, cum domum ingressus multas fœminas reperisset, primum blandis verbis, tum aperta vi eum ad peccatum allicientes, iovocato Deo, eoque, quo potuit modo eas repellens, concitata demum fuga aufugit.

XIX. P. Laurentius Magius Romæ ad fœminam ægrotam confiteri cupientem vocatus, cum ab illa ad flagitium solicitaretur, ille ad summas angustias redactus, spatium paulum secedendi cupit, quasi satisfacturus necessitati. Rediit autem facie tota stercore turpata, quod videns mulier vitam serio emendavit. Simile quid de P. Oviedo narratur. *Ex lib. Ingolst. M. S. de propriis & solidis virtutib. c. 1. §. 5.*

XX. P. Matthæus Boys, cum adhuc novitius esset, & mendicatum de more missus, mensæque adhibitus, verba aliqua impudica audisset, tanto mox dolore & iracundia exarsit, ut ex oculis lacrymæ, e narribus sanguis copiose proflueret. Causam rogatus, egone, ait, dolore non afficiar, cum videam supremum numen ita hac linguæ improbitate violari? *An. Rhen. Coll. Spirens. 1678.*

XXI. Joannes Berckmannus dicebat, eum, qui sit impurus, oequiorem fieri omnibus diabolis. Fassus est, se nunquam ulla impura tentatione oppugnatum. Hic oon potuit etiam ob horrorem erga luxuriam Confessiones S. Augustini legere. Qui eum intuebantur, licet aliorum vultus ob periculum intueri non auderent, ipsius tamen aspectu ad castitatis amorem iocitabantur. Post mortem etiam multis castitatis donum impetravit. *P. 2. vit. pag. 72. pag. 81.*

XXII. Bartholomæus Mariana tantus castitatis amator erat, ut oppositum vitium nunquam suo nomine, sed circuitione verborum appellaret, ne vel solo nomine contaminaret. *pag. 87. pag. 89.*

XXIII. Genesius Martinez Coadjutor, licet in prædio esset, nunquam tamen cum fœminis colloqui sustinuit. Unde aliquando ignem petenti vetulæ, oculis aversis porrexit, cum addito si quid deinceps opus esset, per aliquem e domesticis peteret, non eoim, inquiebat, qui te his foribus astantem videt, statim Catharinam secundam aut me Franciscum alterum cogitabit. *Prov. ven. Coll. Brix. 1598. Prov. Arago Calar. ang. 1612.*

§. VI. SIMILITUDINES.

I. Sicut ii, qui cænosam & insalubrem regionem incolunt, ordinarie male valent, ita mirum oon est assiduo ægrotare animam, quæ corpus cænosum, & immundum habet. *Nieremb. in lib. 2. aderas. c. 8. n. 2.*

II. Sicut regiam purpuram cæno & luto plenam merito quivis induere recusaret, ita etiam luto, & fœtore infectam caroem suam portare, quivis merito horrere deberet. *Idem.*

III. Sicut quo major est Dominus, tanto ordinarie domus & aula mundior esse debet; ita cum nulla creatura (excepto Angelo) animam rationalem superet, merito domus ejus (quæ est corpus) purissima & mundissima esse deberet. *Idem.*

IV. Sicut Sponsæ magnorum Principum, si fideles fiot, omnia facile a sponsis suis impetrant, ut patet in Esther, quæ liberationem totius populi Judaici ab Assuero obtinuit, ita multo magis sponsa supremi Regis Christi omnia, *Idem.*

mnia, & maxime aliorum liberationem a peccatis obtinebit.

Imago primi. V. Sicut virgo in Zodiaco regnans, terram maxime frugiferam facit, ita si castitas in animo hominis regnet, fructus honoris, & gratiæ copiosos germinare faciet.

Sacculi Soc. l. 2. S. Ambr. l. 3. de virg. VI. Sicut apes, dum vehementior furit ventus, lapillos pedibus apprehendunt, qui illis sint Saburræ loco, ne a tempestate huc illucque pellantur, ita ne castitas nostra a tentationum ventis periclitetur, suberrare nos oportet cognitione ejus, quod ex nobis ipsis habemus, & considerare nostram imbecillitatem, arripiendo pedibus nostrorum affectuum lapidem vivum Christum Dominum nostrum, cujus virtute fortitudinem induemus, & constantiam, quam ad ejus gloriam intendimus.

Dadreus in loc. aerm. simil. v. Castitas f. 10. VII. Sicut optimus corporis habitus, & coloris bonitas pugilem a cæteris distinguit, ita Christianum a cæteris macilentia corporis pallorque deflorescens, qui continentiæ individuus comes est, indicio est, eum in luctu carnis Adversarium suum feliciter, fortiterque prostravisse, atque adeo dicere cum S. Paulo posse; cum infirmor, tunc potens sum.

§. VII. MOTIVA.

I. Exemplum Christi, qui castos habere parentes & discipulos voluit: a diabolo circa castitatem tentari noluit, & neque ab hostibus suis unquam vel minimum quid circa castitatem objici voluit.

II. Dignitas castitatis, utpote quæ juxta SS. Patres hominem Angelis similem, imo ex hac parte aliquo modo nobiliorem facit.

Nadast 18. Nov. III. Præmium castorum, quod aliquando P. Ledesmæ Soc. Jesu indicatum est, cui, cum de castitate servanda prope desperaret, B. Virgo cum S. Magdalena, & SS. Catharinis M. & Senensi apparuit promissque ad castitatem servandam auxilio in abitu hanc stropham per socios cantari curavit. Divina res est castitas; divina, sed sunt præmia, quæ continenti dat Deus.

IV. Utilitas, quæ ex eo colligitur, quod anima casta fiat sponsa Dei. Si ergo Princeps hujus mundi sponsis suis tantas delectationes, & recreationes, tantas divitias, & honores provident, quanto magis Rex cæli & terræ sponsis suis talia præparabit.

V. Bene ponderare, quam vilis, turpis, brevis noxiaque tum corpori, tum animæ sit voluptas Venerea, quamque adeo indignum sit pro tam brevi voluptate pulcherrimum, & amabilissimum cæli sponsum repudiare.

VI. Voti obligatio, si enim in sponsis Regum terrestrium fidem datam frangere per adulterium tam turpe censetur; quam turpe erit, si cælesti sponso non tantum per adulterium cum creaturis (quæ spiritualiter omnes vel fratres vel sorores nostræ sunt) sed etiam per incestum frangatur.

§. VIII. MEDIA.

Hist. Soc. p. 2. l. 3. n. 61. I. Timor Dei; hæc enim est herba, qua Araozius etiam in mediis aulæ peri-

culis castitatem illibatam servavit.

II. *Amor & cultus B. Virginis*; si enim, ut D. Bonaventura apud Canisium testatur, ex venerando vultu, & corpore prodibat divinum aliquid, & Virgineus frigidusque ros, qui ad impuritatem omnem spectantium arcendam & extinguendam mirifice conferebat, & quasi virgines germinabat, aut ad majorem vitæ honestatem provocabat, quanto magis ab ea nunc gloriosa simile auxilium expectari poterit? ita sane expertus S. Ignatius, & P. Ledesma, ut supra in Ex. domest. n. 1. & §. 7. n. 3. dictum est. *Stimul. virt. l. 2. c. 23. & 24.*

III. *Humilitas*, hinc apud priscos patres maximæ instar erat, non posse ad purum quempiam carnalibus vitiis emundari, nisi universum laborem suum atque conatum ad tantæ perfectionis finem intellerit non posse sufficere, nec eam nisi miseratione Dei, & adjutorio comprehendi contingat. Et Climacus in scala Paradisi ait, eum qui sudoribus & laboribus suis adversus hujusmodi adversarium pugnat, similem esse ei, qui inimicum suum papyro ligavit: qui vero continentia ac vigiliis oppugnat, ei similem esse: qui catenis torquibusque hostem devinxit: qui denique altissima humilitate & vacuitate iracundiæ depugnat ei comparari, qui occidit inimicum & in arena ocultavit. *Grad. 15.*

IV. *Fuga occasionem*: Ita Josephus Patriarcha exemplo suo docuit relinquens pallium in manibus uxoris Puthipharis, contagium quippe judicavit, uti S. Ambrosius ait, si diutius moraretur, ne per manus adulteræ libidinis incentiva transirent. Non, ut bene Tertull. facile est, non appetere, quod nescias, at aversari, quod desideraveras numquam. Accedit consilium sapientis. Quasi a facie colubri fuge peccata. Nam, ut Baldesanus l. c. ait, ideo fit ut habitent, & depascantur hominum flagitiosorum cadavera serpentes, quod in viventium animis sibi olim struxerint habitationem. Recte ergo sponsa cant. ult. Fuge dilecte mi, & assimilare capreæ &c. Hinc Daphnis ob fugam libidinis in laurum conversa dicitur, ut significarent hoc figmento Poetæ, victoriam de carne non facilius, quam per fugam, obtineri posse. *Stim. vir. l. 1. c. 7. & seq. l. 1. de Joseph. c. 5. l. ad ux.* *Eccl. 21.*

V. *Labor & occupatio honesta*, hinc S. Hier. ad edomandam carnem, Hebræam linguam addicit, & postea dixit: ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Ob eamdem causam Pater quidam monasterii, adolescentem quemdam luxuria graviter tentatum, jurgiis & dicteriis onerari præcipit, ut sic ei ad intendendum cogitationibus non vacaret. *Stim. vir. l. 2. c. 22. & 23.*

VI. *Frequens usus Sacramentorum*: præcipue sacræ communionis, de hoc enim dicit S. David Ps. Parasti mensam adversus eos, qui tribulant me. Hinc pulchre S. Bonav. si ergo, o anima, carnem diligis, nullam carnem, nisi Christi carnem ames. *Stim. vir. l. 2. c. 18. in Stim. p. 1. c. 9.*

VII. *Præsentiarum sociorum, Dei, B. Virginis, & S. Angeli Custodis*; nam, si teste Seneca, magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat; quanto magis si tres isti cogitantur præsentes. Ita sane expertus *Ludov. de Ponte e. 3. tr. 2. c. 10. §. 2.*

S. Ephrem, mulierem ad scelus provocantem ad publicum forum invitans.

Stim. vir. l. 2. c. 11. VIII. *Accurata sensuum, præcipue oculorum custodia;* quia, ut sapienter S. Basilius advertit, sensualis voluptas est instar alicujus fontis habentis plura epistomia, qui aquam fundit per sensus, & potentias carnis, & instar serpentis multorum capitum, quæ omnia inficit veneno. Hinc sponsa Hortus conclusus & fons signatus appellatur. *Cant. 4.*

Ludov. de Pont. t. 3. tr. 4. §. 2. IX. *Votum, saltem ad tempus editum, & ejus renovatio:* per hoc enim provocatur partim liberalitas Dei ad gratiam offerendam; partim firmatur voluntas in proposito castitatis servando, si enim ingens est incivilitas, non stare verbis aut promissis, quæ Regibus & Principibus hujus mundi sunt facta, quanto major erit inurbanitas, atque irreverentia si promissio Deo facta non impleatur. Sic Michael Sanch. e Soc. Jesu Coadjutor Gallus, cum ruri fere solus degeret, œconomiæ administrandæ causa, & e procacibus fœminis non semel ad turpia varie urgeretur, sese humi projiciebat in genua, & conceptam votorum religiosorum formulam recitabat ardenter, ajebatque, id sibi semper perfectissimo remedio fuisse ad omnes turpes imagines e mente penitus abstergendas. *Nadasi in anno memor. Julii 23.*

S. Hieron. epist. 22. X. *Oratio.* Hoc clypeo S. Hieron. usus est, qui de se ipso sic scribit: o quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine &c. putabam me Romanis interesse deliciis? sedebam solus, qui amaritudine plenus eram: horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm Æthiopicæ carnis obduxerat, quotidie lachrymæ, quotidie gemitus &c. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere damnaveram, scorpionum tantum socius, & ferarum; sæpe choris intereram puellarum: pallebam jejuniis, & mens desideriis æstuabat in frigido corpore &c. Itaque omni auxilio destitutus, ad Jesu jacebam pedes &c. Memini me clamantem diem crebro junxisse cum nocte, nec prius a pectoris cessasse verberibus, quam rediret, Domino increpante, tranquillitas. Hinc S. Paulus ter Dominum rogavit, ut discederet stimulus carnis ab eo, sciens nimirum cum sapiente, quoniam non posset esse continens, nisi Deus daret.

Stim. vir. l. 2. c. 12. Sandæus in flore mystico p. 5. fol. 162. & 168. XI. *Castigatio corporis:* Hoc medio usi sunt Paulus castigans corpus suum & in servitutem redigens, quod non fit profecto vulpina cauda. Hieronymus pectus tundens non levi digitorum pulsu, sed gravi lapidis percussu. Francifcus in nive se volvens nudus, & uxorculam ex nive conficiens, cujus frigore flammas extingueret. Benedictus detracta sibi veste, in spinis se rotans, ut carnis stimulum spinarum aculeis contunderet. Guillelmus Aquitanus ferro thorace pectus, catena renes constringens, ut hac fibula sensualitatis belluam frænaret. Dominicus catena in corpus sæviens, profecto non ut muscas abigat. Damianus scopis se armans, & novus in palæstra Christi virgator, corpus sævissime dilanians. Alphonsus Rodriquez annis 47. fœminam de facie nunquam videns, ideoque crebro a virgine Virginum visitatus.

XII. *Principiis obstare;* de quo in vita B. *Surius t. 7. 23. Apr.* Ægidii Minoritæ sic legitur. Non ita diu post obitum sancti Francisci, Religiosi aliquot, quorum plerique cum illo vixerant, inter se habuere consilium, in quo quisque proferret, quid de intemperantiæ importunitate vincenda maxime sentiret. Dictæ sunt a variis sententiæ variæ; fuit qui diceret, se cum impugnaretur, objicere sibi deformitatem hujus vitii, quod non modo abominaretur Deus, sed ne homines quidem perditissimi, nisi occultantes se, lucemque effugitantes, admitterent. Tum alius: ut primum, inquit, tentationem hanc sentio, provolvor in genua, & cum lacrymis Virginis Matris auxilium imploro; neque ego precandi finem ante facio quam hostis faciat impugnandi. Sequebatur, ut tertius diceret, Juniperus: Ego, inquit, cum procul adventantem hunc inimicum prospicio, portas animi bonis desideriis sanctissimisque cogitationibus occludo: & interius sublata voce, procul, procul, exclamo, occupatus est diversorii locus. Erat tum præsens sanctissimus vir Ægidius, charissimus olim S. Francisco discipulus. Is audito responso Juniperi, ego, inquit, arma mihi Juniperi assumo. Certe enim, qui potestatem subeundæ domus inimico facit, periclitatur, ne plus damni, quam lucri reportet; eo quod proditrix nostra caro mox se cum hoste conjungat. Itaque non exspectandum, dum ingressus opprimatur, sed ab ipso etiam prohibendus ingressu.

XIII. *Fuga mulierum;* sic S. Hieronymus *S. Hier. ep. 47.* suasit dicens: Quid tibi necesse est in ea versari domo, in qua necesse habes quotidie aut perire, aut vincere? quis unquam mortalium juxta viperam securos somnos capit? quæ etsi non percutiat, certe solicitat. Securius est, perire non posse, quam juxta periculum non periisse. Et alibi: Hospitiolum tuum aut raro, aut numquam mulierum pedes terant. Puellas & Virgines Christi aut ignora, aut *lib. 2. ep. 12.* æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto mansites, nec in præterita castitate confidas. Nec sanctior David: nec Sampsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quod mulier paradisi colonum de possessione sua ejecit.

XIV. *Memoriam passionis Christi:* Hanc S. *S. Aug. Manual. c. 32.* Augustinus expertus est efficacem, dicere solitus: Nullum tam potens est, & tam efficax medicamentum contra ardorem libidinis, sicut mors Redemptoris mei. Tunc enim occurret illud Bernardi: Deus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo? Et dices cum fideli Uria; *arca Dei, & Israel: & Judas habitant in papilionibus, & Dominus meus Joab, & servi Domini mei super faciem terræ manent: & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? per salutem tuam, & per salutem animæ tuæ non faciam rem hanc.* Olim Romanus quidam, quod lugente patria, domi rosis coronatus fuisset, capite est condemnatus, & Christianus ducis sui, ac Dei summo luctu, rosis coronari, voluptatibus indulgere audebit?

XV.

S. Bern. XV. *Obedientia*: Ita S. Bernardus præscripsit: qui terram illam, quam Dominus dixit, a mitibus possidendam, corpus hoc nostrum intelligit, quod si possidere vult anima, si regnare desiderat super membra sua, necesse est, ut ipsa sit mitis, & superiori suo subjecta. Itaque non dubitat affirmare, cum caro a spiritus imperio rebellat, indicium esse, quod ipsa quoque anima non perinde ac deberet, superioribus potestatibus subjecta sit, & contra, si se subjecerit, ipsam quoque corpus suum obediens, & subjectum invanturam. Quod ipsum egregie confirmans S. August. *S. Aug. in Psalm. 103.* expedit, inquit, inferius subjici superiori, ut ille, qui sibi subjici vult, quod inferius est, se subjiciat superiori suo. Agnosce ordinem, quære pacem, tu Deo, tibi caro, quid justius? quid pulchrius? Tu majori, tibi minor. Servi tu ei, qui te fecit, ut tibi serviat, quod propter te factum est. Si autem tu contemnis servire Deo, nunquam efficies, ut tibi caro obtemperet. Qui non obtemperas Domino, cruciaris a servo. Hinc & Thomas Kempensis ait: *Thom. Kemp. l. 3. de imit. C. c. 13.* Qui non libenter & sponte suo superiori se subdit, signum est, quod caro sua necdum perfecte sibi obedit, sed sæpe recalcitrat, & remurmurat. Disce ergo celeriter superiori tuo te submittere, si carnem propriam optas subjugare: citius namque exterior vincitur inimicus, si interior homo non fuerit devastatus.

§. IX. ASCETICA.

Ludov. de Ponte t. 3. tr. 3. c. 3. I. UT hanc materiam, quæ ad seipsum, & ad alios dirigendos pernecessaria est, ex fundamento solide intelligat asceta, noverit. 1. Statum continentiæ, perpetuæ duo genera personarum complecti. Primum est eorum, qui nunquam experti sunt ullam voluptatem carnalem, & etiam per reliquam vitam nunquam experiri statuerunt, & hic status proprie virginitas appellatur. Secundum est eorum, qui post amissam (sive cum, sive sine culpa) virginitatem, statuerunt castitatem deinceps perpetuo servare; & status iste proprie Cælibatus vocatur.

Ibid. §. 2. II. Bene apprehendat commoda, & excellentias, quas status continentiæ præ statu matrimonii habet, & offert, quæ quidem ad quatuor fere revocari possunt a S. Apostolo Paulo. 1. Cor. 7. indicatas, quarum prima est quies, & tranquillitas in puro Dei amore, & rebus omnibus, & ejus obsequium spectantibus; nam ut Apostolus ait, qui sine uxore est, solicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Secunda est quod ad altiores sanctitatis gradus hominem extollat; nam eodem Apostolo teste, mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore & spiritu; qui quidem fructus, quanti faciendus sit, pulchre S. Hieron. *Lib. 1. ad Jovinian.* his verbis indicat. *Non existimes parvam esse virginis amplitudinem, & excellentiam, quod dicatur de illa, quod cogitet quæ Dei sunt, ut sit sancta corpore & spiritu, nam etsi nullam etiam mercedem haberet, sufficeret ei hæc sola prælatio, cogitare quæ Domini sunt. Hujus fructus est sanctitas carnis & spiritus. Nam virginitas illa est hostia valde grata Christo; cum neque cogitatio spiritum, neque luxuria carnem inficit, aut maculat.* Tertia est, quod conferat facultatem sine impedimento Dominum obsecrandi: cum enim elevet animam ad sponsæ Dei dignitatem, hoc ipso aperit ei portam, quandocunque voluerit cum Sponso suo suavius conversandi, & tanto facilius gratiam impetrandi, quanto magis ea necessaria est ad castitatem promissam servandam. Quarta est quod singularem claritatem & dignitatem afferat animæ, juxta illud Sapientis: *O quam pulchra est casta generatio cum claritate; immortalis est enim memoria illius, quoniam & apud Deum nota est, & apud homines.* *Sap. 4. v. 1.* Id quod supra clarius indicavit dicens: *Felix Spado, qui non cogitavit adversus Deum nequissima; dabitur enim illi fidei donum electum, & sors in templo Dei acceptissima.* *Sap. 3. v. 14.*

Ibid. §. 1 III. Pariter bene apprehendere studeat incommoda, quæ secum videtur status continentiæ afferre, & propter quæ aliqui ipsum tantopere horrent; ea autem sunt tria potissimum. Primum est *Solitudo*, eo quod societate viri aut uxoris careat, qui auxilio, & subsidio sint in adversis. Secundum est *Sterilitas*, seu prolitia carens. Tertium est familiæ, & nominis, quod in terra habere poterant interitus. Contra quæ impedimenta in primis universim objicere posset Christus illud Elcanæ dictum ad Annam uxorem: Anna, cur fles? & quamobrem affligitur cor tuum? nunquid non ego melior tibi sum, quam decem filii? *1. Reg. 1. v. 8.* Deinde vero in mentem revocanda est illa Dei per Isaiam facta promissio: *Ne dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum, quia hæc dicit Dominus Eunuchis qui custodierint Sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fædus meum, dabo eis in domo mea & in muris meis locum, & nomen melius a Filiis, & Filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.* Multo minus vero timendus est ipsius mundi interitus, ob continentiam: nam cum ea sit lilium inter spinas, lilium super capitella columnarum templi, de quibus 3. Reg. 22. dicitur: *pauci sunt, qui spinas non horrent; aut, qui animum habent ad conscendendum, ut ejus pulchritudine fruantur*, *3. Reg. 7. v. 16.* ut fusius videre est apud Platum.

IV. Ante omnia diligenter perpendat, quod sicut teste S. Greg., *L. 1. c. 16.* sunt duo genera luxuriæ, altera carnis, quæ castitatem corrumpit: altera cordis, quæ de ipsamet castitate gloriatur, ita duplicem quoque suo modo castitatem, carnis scilicet, & cordis, assignari posse, & debere. Hinc sapienter advertit S. August. *Lib. de continent. cap. 4.* primam pugnam eorum, qui desiderant continentiam, esse debere contra Dæmonis suggestiones, instigantis ad multum sibi ipsis tribuendum & fidendum. Unde per medicinalem providentiam Dei S. David paululum desertus est a Rectore, ut per exitialem superbiam desereret ipse Rectorem, agnoscens ex lapsu suo, se non posse solum servare sanctitatem, quam habebat. Ex quo recte infert Cassianus, *Coll. 12. c. 15. & 16.* apertum indicium esse proxime obtinendi donum castitatis, non sperare illud ex sola sua industria; & singularem esse de luxuria victoriam, non side-

fidere propriis viribus ad eam vincendam, sed eam a divina misericordia sperare, & recurrere continuis suis orationibus ad Dominum, qui potest illam dare. Et quamvis hæc fides videatur facilis, est tamen, ut bene observat S. Gregorius, satis difficile homini, non credere esse a se, quod videt & experitur in se. Porro consistit hæc humilitas in tribus potissimum capitibus. Primo, ut summo secreto quis sibi soli ita servet castitatem, ut nullo verbo, quod vanitatem aliquam, aut jactantiam sapiat, aut inane desiderium ostendat, quod propterea in honore esse velit, illam prodat. Secundo, ne quis inaniter glorietur de excellentia, & perfectione sui status, aliosque, qui minus perfectum habent, statum, contemnat. Tertio, ut semper vivat in timore suæ infirmitatis, memor, quod Eva, cum esset virgo, fuerit decepta a serpente.

V. Bene etiam intelligat, quem fructum afferat votum, si castitati jungatur, quod scilicet castitas voto firmata, sit similis velleri Gedeonis, a carne ovis separato; cum castitas sine voto sit similis velleri, quod adhuc carni inhæret, adeoque rore benedictionis cælestis non perinde, ut illa, implebitur.

VI. Advertat, etsi, ut ante n. 4. dictum est, magna semper de viribus propriis diffidentia sit concipienda, sedulo tamen cavendum esse, ne per eam fiducia in divinæ gratiæ auxilio minuatur, ideoque insignis illa Dei promissio apud Isaiam facta semper ob o-
c. 43. v. 1. culos habenda erit: Hæc dicit Dominus creans te Jacob, & formans te Israel: Noli timere, quia redemi te, & vocavi te nomine tuo (id est specialiter elegi) meus es tu (multis quidem, sed præcipue desponsationis titulo) cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te. Cum ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te, quia ego Dominus Deus tuus, sanctus Israel Salvator tuus.

Coll. 12. c. 10. & 12. VII. Bene etiam notandum ex Cassiano, virginitatem duos habere gradus; alterum imperfectum, & proprium Tyronum, & pugnantium, quem Aristoteles proprie Continentiam vocavit, eo quod hi proprie se contineant, & passionum impetum refrænent, qui gradus adumbratus est in tribus pueris in fornacem Babylonicam conjectis, qui saltem quoad vincula patiebantur effectum combustionis. Alterum perfectum, proprium hominum jam consummatorum, & quasi triumphum agentium, qui pugna absoluta magna pace fruuntur, & hæc puritas angelica vocatur quæ figurata est per rubum a Moyse visam, quæ ardebat, nec consumebatur. Exod. 3. v. 3. Neque propterea, quod difficultate careat, imperfectior est priore, quia ut bene S. Thomas docet,
2. 2. qu. 155. ar. 4. ad 24. non semper est melius, quod difficilius est, nec semper minus bonum, quod suavius est ac facilius; sed respicienda est origo & causa facilitatis, quæ si sit naturalis, minuit meritum; si autem spiritualis, & laude digna promovet meritum; neque enim par esset, ferventem suo favore sibi impedimentum perfectioris meriti, & præmii causare.

§. X. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Natura & Præstantia Castitatis,

I. Comparari potest speculo, dicendo in exordio, solere virgines pulchritudinis amantes, ante omnia curare, ut pulchrum speculum habeant, in quo examinent, an non macula aliqua, vel aliud quid reperiatur, quod pulchritudinem minuat, vel tollat; idem facere castas mentes, pulchritudinis internæ & puritatis corporeæ, quæ castitas merito censetur, amantes; ut ergo examinare possint, jam nunc pulcherrimum & nitidissimum speculum oblatum iri. Hoc præmisso exordio; in corpore dicatur, duo ad speculum requiri. 1. Plumbum, per quod intelligitur humilitas, summe necessaria ad castitatem uti ex §. præ- *Sap. 4.*
ced. n. 4. patet, ubi castitas cordis vocatur. *v. 1.*
2. Vitrum, per quod intelligitur ipsa castitas corporis, quæ fragilis est, ut vitrum, sed clarissima juxta illud: O quam pulchra est casta generatio cum claritate &c. Et propterea inficitur tribus potissimum rebus, ut speculum. 1. Vento pulverem inspergente, vel pulvere invisibili, per quem intelliguntur cogitationes impuræ. 2. Anhelitu oris, per quem indicantur verba impudica &c. 3. Per tactum manuum, per quem significantur opera carnalia. Hæc ergo fusius explicentur, & excitetur Auditor, ad speculum hoc frequenter inspiciendum, ut, quid desit pulchritudini suæ, cognoscere, & emendare, sicque Deo velut animæ sponso magis placere, & in æternum thalamum introduci queat.

II. Dici potest, Reges Galliæ, qui Christianissimi vocantur olim Busones (*Crotten*) habuisse in Insignibus, quod quia fœdum est animal; ideo substituisse lilium, ad ostendendum candorem, quem Reges in corpore, anima, & morum sinceritate, seu syncera conversatione habere debent. Dicatur proinde, idem tanto magis curandum cuivis Christiano, quanto meliori titulo & auctoritate possidet hoc nomen: quare te ostensurum, quomodo id fieri debeat.

In prima ergo parte Concionis dicatur, vereri quem non immerito posse, ne Busonem, id est, peccatum in cordis insignibus ferat. Comparetur Buso cum peccato, primo per fœditatem. Secundo per inhabitationem luti. Tertio per veneni abundantiam; pro quo vide Pædagog. p. 1. c. 2. & Feria 2. Pent. Conc. 6. In secunda parte demonstretur, quomodo lilium substituere debeant, id est, triplici candori, corporis per castitatem, animi per puritatem, morum per synceritatem studere: pro quo videri potest Faber in auctario in Festo S. Cath. them. 1. Claudatur seria adhortatione ad hoc pulcherrimum lilium procurandum, ut vere agnoscantur Christianissimi, & ut tales non terrestre, sed cæleste regnum possidere mereantur.

III. Idem scopus probari posset per comparationem animæ castæ cum Esthere Regina, narrando in exordio breviter historiam de Esthere, & dividendo corpus concionis in duas partes, qua-

quarum prima ostendat, animam castam Estheri similem esse, primo in nomine, quod exponitur occulta, seu abscondita, per humilitatem, vel solitudinem. Secundo in contemptu omnis vanitatis & ornatus muliebris, juxta il-
C. 2. 15. lud Estheris, quæ non quæsivit mundum muliebrem. Tertio in pulchritudine, juxta illud Est-
Esther. c. 14. v. 18. steris; erat enim formosa valde, & incredibili pulchritudine, & omnium oculis gratiosa, & amabilis videbatur. Quarto in purissimo amore Dei juxta illud: Tu scis, quod nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata
Cant. 4. v. 8. sum, in præsentem diem, nisi in te Domine Deus &c. In secunda parte ostendi potest primo, quomodo placuerit oculis Dei, & electa in sponsam & Reginam, juxta illud: Veni de Libano sponsa mea; veni, coronaberis. Secundo, quomodo etiam publicæ & communi utilitati Ecclesiæ, & reipublicæ Christianæ prosit
C. 7. v. 2. juxta illud Esther: si inveni gratiam &c. Dona mihi animam meam, pro qua rogo, & populum, pro quo obsecro. Tertio quomodo omnia impetrare queat, juxta illud Esth. Quæ est petitio tua, Esther, ut detur tibi? quid vis fieri? etiamsi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. Claudatur ad modum prioris concionis. Vide Fabr. in Festo Nativ. c. 5.

IV. Idem scopus probari posset comparatione facta animæ castæ cum Judith Holofernem superante. Et in prima parte ostendi, quam bene comparetur caro Holoferni. 1. Propter nomen, quia idem significat, ac fortis dux. 2. Propter obsessionem Bethulliæ, quæ idem ac Virgo significat, 3. propter modum obsidendi & expugnandi quia scil. jubet præcidi aquæ ductum cælestium gratiarum, impediendo ab oratione, usu Sacramentorum, exercitio virtutum, per quæ gratia obtineri, & sitis animæ ad voluptates spirituales expleri solet. In secunda parte ostendi potest, quomodo Judith hunc Holofernem superaverit. 1. Orando, & aliorum pro se preces exposcendo. 2. Habens super lumbos suos cilicium & jejunans. 3. Assumens gladium & caput amputans, per quem intelligi potest serium servandæ castitatis, statui suo convenientis propositum, vel votum.

Fructus seu effectus.

Cant. 2. v. 16. V. Potest etiam anima casta throno eburneo Salomonis comparari intelligendo. 1. Per ipsum ebur castitatem, & per currum charitatem. 2. Per leunculos duo castitatis officia, abstinere scil. & sustinere. 3. Per sex gradus sex diversa genera continentium, religiosorum, Ecclesiasticorum, virginum, viduarum, cælibum volentium perpetuo continere, conjuga-
C. 19. v. 3. torum. 4. Per manus, cooperationem nostram cum divina gratia: 5. Per duos magnos leones magnanimitatem & fiduciam. 6. Per ascensum purpureum, merita Christi per sanguinem & passionem ejus procurata, nobisque applicata, & etiam per propriam mortificationem, quæ omnia fusius explicata videri possunt apud Ludov. de Ponte tom. 3. tr. 2. c. 1.

VI. Potest primarius fructus familiaritatis cum Deo explicari ex occasione illorum verborum ex Canticis: Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia. 1. Propter candorem castitatis, & pulchritudinem. 2. Propter sex folia candida, id est, sex diversos gradus continentium, ut supra dictum. 3. Propter sex virgulas aureas intra lilium reperiri solitas, per quas significantur sex actus perfectæ castitatis, nempe in operibus, in verbis proferendis, & audiendis, in aspectu, & reliquis sensibus, in cogitationibus, ac desideriis internis, in evitandis omnibus occasionibus in intentione, qua hæc omnia fiunt, non ex necessitate, sed purissimo amore castitatis, & desiderio placendi Deo 4. Propter durum corticem mortificationis internæ, & externæ, cui lilium tanquam sustentaculo innititur. 5. Propter odorem boni exempli, quem de se emittit, juxta illud Ecclesiastici: Florete flores, quasi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, & benedicite Dominum in operibus suis. In secunda parte ostendatur, quomodo Christus libenter pascatur inter hæc lilia, id est, suas delicias & conversationem habeat, propter similitudinem, amorem, munditiam, & minora impedimenta. Potest claudi, repetendo illud: Florete flores &c. vide Ludov. de Ponte tom. 3. tract. 2. cap. 1.

Media.

VII. Potest ex occasione illius dicti sponsi Cantic. 2. Sicut lilium inter spinas, dici, quod dicatur anima casta inter spinas, ob varias causas 1. Quod sicut lilium sua excellentia spinas superat, ita etiam casta anima longissime excedat eas, quæ castitatem non profitentur. 2. Quod sit inter spinas, id est, crescat, & nutriatur per spinas variarum mortificationum. 3. Quod sicut lilium non impeditur per spinas a crescendo: ita nec spinæ curarum, & solicitudinum, quæ in hac vita occurrunt, impediant animam castam a sancti amoris exercitiis. 4. Quod anima casta sit circumdata spinis, id est, personis impedientibus a proposito castitatis, quales sunt diabolus, parentes, proci, aut meretrices, mali socii, nos ipsi. Claudi potest concio adhortando; ut pergat esse lilium, pergat crescere, pergat odorem emittere, neque horreat spinas, quia nemo coronabitur, nisi qui legitime certaverit.

VIII. Potest ex occasione illius sententiæ ex Prov. 4. v. 23.
Proverbiis: *Omni custodia serva cor tuum*, repræsentari imago, cujus oculi velo obducti sint, aures spinis obseptæ, os sera occlusum, nasus digitis compressus, manus funiculo ligatæ; & inde sumi occasio explicandi mortificationem sensuum, quæ est ex potissimis mediis ad castitatem conservandam; videri potest Drexelius in Niceta. l. 2. cap. 9. & stimulus virtutum l. 1. c. 11.

IX. Potest ex occasione fabulæ de Daphnide fugiente procum, & in laurum conversa, ostendi. 1. Quod optimum medium sit, fugere: cujus figura fuit mulier in Apocalypsi, fu- Apoc. 12. v. 6.
giens in solitudinem, ut vitaret Draconem, ibique inveniens sedem paratam a Deo. Quem in finem servire multum poterit stimulus virtutum l. 1. c. 7. 8. 9. 10. 2. In specie, quænam res fugiendæ sint, nempe otium, societas mala, saturitas ven-

ventris, libri inhonesti, saltatio de quibus iterum videri potest Stimul. 1. c. 14. 15. 22.

X. Potest ex occasione insignis facti S. Bernardi quo clamavit: Latrones, latrones &c. ostendi, quam vere S. Bernardus eos latrones vocaverit. 1. Quia ut latrones seducunt cantu. 2. Quia ut latrones spoliant divitiis virtutum & meritorum. 3. Quia omnino denique animam occidunt. 4. Quia inter bestias in silvis obscuris habitare solent. Vide Drexelli Nicætam l. 1. c. 9. & stimulum virt. l. 1. c. 14. & 15.

§. XI. ALII CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Josephus Mansi tract. 15. disc. 1. num. 11.

I. ID, quod in Virginibus, quam maxime diligitur, est vultus; morumque pulchritudo, & elegantia, quæ profecto in anima est eximia & singularis: Unde psaltes regius ait: *Concupivit Rex decorem tuum*. Et S. Augustinus inquit: Pulchra est casta juvenum pudicitia, & Deo amabilis, & ad omne bonum diliguntur. Sponsus in sacro sui Epithalamio sponsæ pulchritudinem depingere, aut describere volens, inquit: *Venter ejus eburneus distinctus sapphiris*. Pro cujus loci intelligentia sciendum, quod ebur ex dentibus Elephanti confici soleat, hoc autem animal est castissimum, siquidem generationis causa semel tantum in vita cum sua commiscetur consorte: præterquam quod ebur eximio candore suo hanc repræsentet virtutem: Saphirus autem instar cæli stellati colorem habet cœruleum, auri punctis hinc inde venustissime distinctus; & ideo hæc quoque gemma honestatis & pudicitiæ virgineæ egregium est symbolum. Idem quoque sponsus, seu Spiritus Sanctus alia sponsæ virginea membra describens talibus semper utitur symbolis, quæ ad virgineam puritatem exprimendam specialiter diriguntur; unde oculos ejus esse dicit sicut columbæ, caput vero ejus aurum optimum, labia ejus per lilii candorem exprimit, manus denique hyacinthis plenas, capillos vero elatis palmarum ramis similes esse asserit. Verum quidem est, quod ultimus capillos sponsæ inter & palmarum ramos adductus parallelus, prima facie ab omni videatur proportione esse alienus, siquidem capilli subtiles, graciles sunt, & debiles, palmarum vero rami grossi & robusti; attamen si quis parallelum hunc intimius consideraverit, inveniet utique, quod debilior sexus fœmineus, in quo virginitas quam maxime germinat, & efflorescit, longe sit victoriosior, pluresque triumphorum erexerit palmas, quam robustus sexus virilis; ad hæc sicut capilli specialem capiti venustatem adferunt, & ornamentum, ita quoque casti, & virgines Christo, qui Ecclesiæ caput est, magnam conciliant speciem & venustatem. Unde S. Cyprianus ait: Flos est ille Ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritualis, Dei imago, respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi. Et ideo Spiritus sanctus de puræ cujusdam animæ pulchritudine differens, cum admiratione dicit: *O quam pulchra est casta generatio cum claritate*! Capilli porro ex carne nascuntur, nec tamen ullam cum ea necessariam habent conjunctionem, unde sine dolore aut ullo damno a carne raduntur: pari quoque modo casti in carne præter carnem vivunt, & tametsi hac carne circumcingantur, vivunt tamen, ac si carnis prorsus essent expertes.

II. Indubitatum est, quin inter pretiosiores, & venustiosiores gemmas, quæ virgineam symbolice referunt puritatem, Margarita primum omnium locum teneat; hæc autem tametsi suam in aquis marinis originem habeat, quantum tamen ab illis differens est & diversa? Mare enim colorem refert viridem, aut cæruleum, Margarita vero album, & candidum; mare salsum est, & amarum, Margarita vero colliquefacta dulcescit; mare pavorem & terrorem incutit, juxta illud: *Mare vidit, & fugit*, innata vero Margaritæ proprietas est, quod cor hominis ditatet, & lætificet; mare instabile est, & procellosum, Margarita vero solida est, & firma; Margarita tametsi in medio hujus maritimi elementi nascatur, concha tamen, in qua generatur, rorem cœli, aliosque concipit influxus cælestes: quæ eadem prodigia in anima cernuntur pura & virginea; tametsi enim in hujus nostræ mortalitatis luto nascatur, fragilis quoque & ipsa, lapsibus frequentibus subjecta, a carnis desideriis stimulata, & instigata a spiritu fornicationis, vivit tamen pura & immaculata, haud secus, si nullum haberet cum terra commercium, & veluti si purus spiritus esset; unde fit, quod immortalis animæ sponsus, qui spirituum ponderator est, tanti talem quamdam animam faciat, ut ad instar prudentis negotiatoris, inventa una pretiosa Margarita abierit & vendiderit omnia, quæ habuit, & emerit eam; ac perinde non est digna ponderatio &c. *Ibid. n. 20.*

III. Hugo Cardinalis in hæc thematis verba scribens, dubium quoddam movet, cur scilicet Joannes illos Christum sequi viderit, qui virginitatis laureola insigniti erant? aut cur non potius sacros Doctores & Martyres in Agni contubernio & comitatu conspexerit? & respondet: quia nec martyrium, nec prædicatio signum est generalis innocentiæ generaliter, sed integritas virginitatis signum est generale innocentiæ generalis, quia probabile est, quod, qui se ipsum propter Deum contempserit, contempsit & mundum, & ea, quæ in eo sunt, unde signanter dicitur, quod sequuntur non Christum, sed Agnum, in quo innocentia exprimitur, & signatur. *Ibid. disc. 2. num. 1.*

S. Thomas Aquinas, vel quisquis commentarii illius auctor est, super sæpe dicta Apocalypseos verba, virgines Filium Dei sibi valde familiarem efficere, scribit: acquirat, inquit, de virtute castitatis divinam familiaritatem in statu viæ; unde B. Joannem familiarius diligebat Jesus, in cujus sinu recubuit. Hinc etiam quisquis sanctarum virginum vitas legerit, frequentissimas illis a Christo ipsarum sponso visiones, revelationes, aliaque familiarissimæ benevolentiæ signa concessa fuisse reperiet; hæ enim præ cunctis aliis sanctis animabus, visitationibus, raptibus, extasibus, &

ad-

admiranda spiritus suavitate, & consolatione a Christo demulceri solent. Virgines Virginem sequuntur, inquit Hugo Cardinalis, magis delectabiles, & jucundi Deo, quam cæteri sancti; ac proinde primitiarum nomine a Spiritu sancto appellantur, eo quod, sicut primitiæ fructuum delectabiliores sunt, & gratantius recipiuntur: B. Albertus Magnus quoque super illa verba; *empti sunt ex hominibus*, dicit: id est, quadam prærogativa ab aliis separati sunt; sicut primitiæ eliguntur ex fructibus. Et quidem observandum est, quod dicantur empti, qui baptismalem innocentiam servaverunt, redempti vero, qui a peccatis per pœnitentiam redierunt.

Ibid. n. 5. IV. Enim vero nihil est, quod natura nostra vehementius appetat, quam cibum, qui in substantiam nostram convertitur, at vero pari quoque appetitus vehementia virgines a Dei Filio, velut spiritualis quidam ejus cibus eique gratissimus, desiderantur; siquidem spiritus veritatis ipsemet, qui virtutis continentiæ auctor & largitor existit, ipsum inter lilia pasci, & nutriri testatur: *Qui pascitur inter lilia*, quod idem est, ac si diceret: Qui virgines plus amat, & desiderat, quam quoslibet alios sanctos; unde Ecclesia in Hymno canit: *Qui pascis inter lilia, septus choreis virginum*; & sacer quidam interpres ait: Sicut diabolus cruenta iracundia, & execrando cœno libidinis saginatur; ita Christus Dei Filius misericordiæ, mansuetudinis, vel castimoniæ liliis pascitur.

Ibid. n. 2. V. Nobilissimum acceptissimumque Dei consortium, quo Majestas ejus vel maxime honoratur, castæ sunt & puræ animæ. *Virgines sunt, hi sequuntur agnum quæcumque ierit*, quia ab Agni immaculati latere nunquam separantur. Unde S. Mater Ecclesia in earum honorem ita canit: *Septus choreis virginum Sponsus decorus gloria. Quocumque pergis, virgines sequuntur, atque laudibus post te canentes cursitant*. Porro quotidiana videmus experientia, quod, tametsi Principes omnes benemeritos Aulicos suos diligant; inter illos tamen aliqui communiter inveniuntur, qui ipsorum se majori gratia dignos efficientes, iisdem præ cæteris chariores sint, sive id fiat, quia ipsorum se genio aptius componunt, sive ob aliam quandam prærogativam, & virtutem singularem, per quam se clementiæ Domini sui majori insinuarunt; quibus proinde, ad penetrandum ad Principis sui secretiora penetralia, nulla opus est, janitoris aut ephebi-camerarii insinuatione, sed liberum habentes aditum familiarissime cum eo conversantur, & ut plurimum, quocumque se ejusmodi Principes recipiunt, individui eorum socii, & grati comites existunt: Eodem quoquo modo, tametsi Salvator noster omnes servos suos honoret, diligat, suamque illis gratiam, & paternam benevolentiam exhibeat, in illis tamen quam maxime sibi complacet, qui virginitatis suæ florem illibate custodiunt: *Hi sequuntur agnum quocumque ierit*. Nullus eis locus, inquit Hieronymus, in illa cælesti aula clauditur, sed cuncta eis divinarum mansionum habitacula reserantur, S. Isidorus super præcitata Apocalypseos verba scribens dicit: Tantum autem est in virginibus castitatis donum, ut etiam Joannes tantum eos Agni vestigiis inhærere præscribat, qui contaminati a mulierum coitibus non fuerint, ipsi enim sunt centum quadraginta millia Sanctorum Cytharistarum illibatæ virginitatis, inviolatæ castitatis in corde, qui sequuntur Agnum, quocumque ierit, quem nemo sequi vel auditu valet, nisi tantum Virginitas.

VI. Anselmus illa Apostoli ad Corinthios verba: *Præceptum Domini de virginibus non habeo, sed consilium do*, ponderans, rationemque assignare volens, cur virtus isthæc adeo Christo grata sit, & accepta, dicit: Quia ubi præceptum, ibi necessitas est servitutis, ubi vero consilium datur, ibi est arbitrium offerentis; ibi aliud facere non licet, & ideo plus amat virgines Christus, quia sponte tribuunt, quod sibi non fuerat imperatum; majoris autem gratiæ est, offerre quod non debes, quam reddere quod exigeris. Unde Albertus Magnus super illa verba: *Hi sequuntur Agnum quocumque ierit* dicit: sequuntur in quamcunque viam, sive ad viam præceptorum, sive ad viam consiliorum. Enim vero Virginitatis lilium illibatum servare, actus est perfectionis & hæroicæ virtutis, ac proinde S. Joannes ex mero instinctu divino dicit: *Hi empti sunt ex hominibus primitiæ*, non quasi alii homines, Agni in monte Calvario occisi pretioso sanguine empti, aut redempti non fuerint, sed ut inde discamus, Virgines ab eo primo loco fuisse privilegiatas; & ideo dicit: *empti sunt ex hominibus primitiæ*, quasi diceret, virgines in præmium sequelæ suæ primæ fuerunt, quæ ex ditissimo & pretioso Agni thesauro participarunt: *Hi sequuntur Agnum quæcumque ierit*. Hujus quoque specialis Christi erga virgines benevolentiæ alia assignati potest ratio, quam S. Antonius de Padua adducit, dum ait: Cum omnes animæ sponsæ sint Christi; specialius tamen Virgines, quia sicut sponsus & sponsa una sunt caro, 1. Cor. 7. ita caro Virginum carni Christi verius se conformat, quam aliorum, quia sicut caro Christi non vidit corruptionem, sic nec caro Virginum. Ibid. n. 7.

VII. S. Augustinus canticum novum, quod in processione Agnum immaculatum turmatim sequentes modulaturæ sunt, considerans, amabilibus hisce verbis eas invitat dicens: Perseverantes, laudate Dominum dulcius, quem cogitatis uberius, sperate felicius, cui servitis instantius; amate ardentius, qui placetis attentius: lumbis accinctis, & lucernis ardentibus expectate Dominum, quando veniat a nuptiis: vos afferetis ad nuptias Agni canticum novum, quod cantabitis cytharis vestris, non utique tale, quale cantat universa terra; cui dicitur *Cantate Domino canticum novum, cantate Domino omnis terra*; Sed tale, quale nemo poterit dicere, nisi vos: Ita enim testatur quidam, Agnus inter omnes alios quam maxime dilectus, inquit S. Augustinus: *Nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra*. Quo ire putamus hunc Agnum, quo eum nemo sequi Ib. n. 14.

qui vel audeat, vel valeat, nisi vos: quo putamus eum ire? in quos saltus & prata? gaudia, virginum Christi de Christo, in Christum, cum Christo, post Christum, per Christum, propter Christum. Gaudia propria virginum Christi, non sunt eadem non virginum, quamvis Christi; nam sunt aliis alia, sed nullis talia; merito eum sequimini virginitate cordis & carnis, quocunque ierit: quid est eum sequi, nisi imitari? Porro qua ratione intelligendum sit, quod canticum illud a nullis aliis, quam a virginibus cani possit, Venerabilis Beda declarat dicens: Singulariter canticum Agno cantare, est eum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de carnis incorruptione gaudere, quod tamen electi cæteri canticum audire possunt, licet dicere nequeant. Laudes, gratiæ, voces, & cantus a virginibus modulati, suaviorem Agno harmoniam efficiunt, quam si omnes alii Sancti ad modulos canere contenderent.

VIII. Daniel famosam illam trium puerorum recenset historiam, qualiter scilicet, dum hi in flammarum vehementia, haud secus ac in rorulento quodam, ac spirante aere festivi gestiebant, Rex sacrilegus obstupefactus, propiusque accedens dixerit: *Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? qui respondentes Regi dixerunt: Vere Rex; respondit & ait: Ecce ego video quatuor viros solutos & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis filio Dei.* Circa quam historiam merito quærendum venit, cur filius Dei hisce pueris se jungere, illisque in habitu, vultu, moribus, cunctisque actionibus similis videri voluerit? *Video quatuor viros.* Sed ecce tibi rationem in promptu: Nihil corruptionis in eis erat; hi namque pueri vitam agebant incorruptam, immaculatam, Virgineam; & ideo Aponius super illa Canticorum verba: *Qui pascitur inter lilia*, dicit: Tres pueri Hebræi virginitatis dilectione missi sunt inter Babylonicas flammas, in eisque mediis ardente fornace, quasi inter lilia Dominus pascitur, eo quod semper requiescat in cordibus diligentibus virginitatem.

Ibidem dis. 5. n. 6. IX. S. Joannes, ut in Apocalypsi legimus Angelum adorare volens ab Angelo eodem passus est repulsam: *Cecidi, ut adorarem ante pedes Angeli, & dixit mihi: vide ne feceris*: Ubi merito quærendum venit, quonam motivo hic Angelus voluntarium hoc S. Apostoli obsequium admittere renuerit? *Conservus enim tuus sum.* Sed quo pacto Angelus, qui humanam naturam adeo sua natura præcellit, Joannem vere conservum & collegam dicere poterat, quando hic etiamnum in terra constitutus mortali carne præcinctus erat? Respondeo: verum quidem est Angelum natura sua Joanne præcellentiorem fuisse, veruntamen virgo erat, & ideo verus Angeli collega erat, nam ut Rupertus Abbas Tuitiensis ait: Altioris honoris & gratiæ est Sacra Virginitas, quam pia commendat humilitati venustas. B. Petrus Damianus serm. 1. de hoc S. Apostolo ait: noluit adoratorem quem decernebat æqualem, socium judicavit: quamvis enim in omnibus Sanctis semper sit Angelicæ munditiæ contubernalis & cognata virginitas, Beatus tamen Joannes tanto reliquos virgines superat, quanto virginitati B. Mariæ, per sedulitatis & perpetuæ custodiæ meritum appropinquat.

X. In Actibus Apostolorum Hebræi pertinaces & increduli, suos in Sanctum Protomartyrem defigentes oculos, viderunt faciem ejus tamquam faciem Angeli, cum tamen illum mortali carne cinctum esse cernerent, talemque ex vulneribus per conjectos in illum lapides inflictis, & sanguine manantibus agnoscere possent. Verumtamen mirum non est, quod his non obstantibus S. Stephanus illis Angelus quidam esse videretur, siquidem ut S. Augustinus ait: In amico Angelorum similitudo apparuit; quia igitur purus & immaculatus Virgo erat, vultum præseferebat Angelicum. *Ibidem num. 7.*

XI. S. Bonaventura multas continenter viventium excellentias & prærogativas recenset, ex quibus hæc potissimum præsenti proposito nostro deservit, quod scilicet Angelis amabiles faciat, cujus hanc adducit rationem, quia cum naturaliter omne animal diligat simile sibi, etiam Angeli casti omnes castos familiarius diligunt; ideo quoque S. Apostolus dicebat: *Nostra conversatio in cælis est*; at vero ex quo Sanctus hic Apostolus cum hominibus commorabatur in terra, quomodo se in paradiso conversari, veraciter dicere poterat? sciendum est igitur, Paulum purum & castum virginem fuisse, virgines autem etiam dum hic in terris nobiscum degunt, consortio gaudent Angelorum. Unde S. Ambrosius ait: Dicit Apostolus, *nostra autem conversatio in cælis est*, & cælestium conversatio potest esse nobiscum, hoc est, ut qui vita viximus Angelorum, recte consortium mereamur. Legatis velim S. August. in quodam sermone in Dominica 25. post Trin. ibi namque hoc de virginibus invenietis testimonium: Qui in castitate vivunt, Angelicam habent in terris conversationem: castitas homines cælo conjungit, Angelis facit civem.

XII. De Matrona quadam Anglicana, Cæcilia nomine, Annales Ecclesiastici referunt, quod post mariti sui mortem coram Archiepiscopo Cantuariensi votum emiserit perpetuæ castitatis; cum autem in propinquo esset, ut ex hac vita in alteram commigraret, confessarium suum, qui ex ordine S. Dominici Religiosus erat, ad se accersiri fecit, qui in digito ejus annulum conspiciens aureum, ancillis ejus præcepit, ut eum e digito tollerent, ne in eo momento, quo vel maxime humilitas ei profitenda erat, hoc esset ornamento conspicua; quod illa inaudiens, licet semiviva, resumpto spiritu sic loqui conata est; absit, absit hoc, Pater a me, ut unquam recedat a me viva vel mortua hic annulus, quem ante tribunal Dei sponsi mei proferam in testimonium inviolatæ, quam ei per hunc annulum promisi, continentiæ, ut recipiam, quam pepigimus, retributionem. Scio, cui credidi, quoniam nobilium amplexus pro ipso cum optimis dotibus recusavi. Ecce tibi quanta cum libertate & fiducia æternam sperabat retributionem; atque hæc dicens expiravit animam *Ibidem dis. 7. n. 10.*

in

in Paradisum, ut pie creditur, transferendam.

Ibidem. dis. 8. n. 6. XIII. Præterea homo castus ipsius quoque Dei sibi comparat gratiam & benevolentiam, teste Sapiente, qui in Ecclesiastici libro ait: *Gratia super gratiam mulier sancta, & pudorata.* In pessimo illo sæculo, in quo ipsomet Spiritu Sancto teste. *Omnis caro corruperat viam suam*, nullus in universo genere humano reperiebatur, qui gratiam & amicitiam Dei non amisisset, nisi solus Noe. Unde in universali illo diluvio solus ipse cum sua familia commune evasit naufragium. *Noe vero invenit gratiam coram Domino*, Sed quænam de ipso ad posterorum memoriam in sacra Historia conscribuntur opera aut facta heroica, unde hanc sibi gratiam promeritus fuit? Num forte, quod exemplo Abrahæ patriam & parentes derelinquit? Aut vero, quia ad imitationem Isaaci vitam suam propriam Deo in sacrificium obtulit? Nihil horum in Scriptura de ipso legitur, sed solum hoc de illo dicitur: *Justus atque perfectus fuit, ambulavit cum Deo*, & hoc totum est, quod de ipso quo ad merita hujus sibi comparatæ benevolentiæ in scriptura sacra legitur: Veruntamen doctissimus Oleaster verba illa Scripturæ: *Noe vero cum quingentorum esset annorum genuit Sem*, mature ponderans ipsissimam attigisse videtur rationem, cur Noe tantam sibi apud Deum compararit gratiam & benevolentiam. Dicit enim: Commendat valde castitatem & continentiam Noe, qui quingentis annis cœlibem vitam duxit, & ideo forte tam gratus Deo esse meruit, ut in toto terrarum orbe solus in oculis Dei justus videretur; De nullo enim alio legimus, tamdiu generationem distulisse. Quod vero postea matrimonio se junxerit, in eum ex speciali divina inspiratione, credibile est, ea præcipue de causa fecisse, quia nimirum Deus ex toto genere humano, parvam quamdam scintillam ejus videlicet familiam reservare decreverat, ac proinde volebat, ut ipse, & familia ejus homines essent castissimi, & continentissime viventes, ut hac ratione, sicut reliquos totius generis humani homines propter incontinentiam disperdebat, ita humanæ stirpis jacturas per viri alicujus, castitatis virtuti addictissimi progeniem restauraret.

Ibid. dis. 22. n. 17. XIV. S. Bonaventura in lilio sex grana, quasi aurea, & sex folia nivis instar candida considerans dicit: Et nota, quod in lilio sex sunt folia nivei coloris, & sex grana aurei coloris; sex folia nivea significant carnis pudicitiam & sex grana aurea significant mentis munditiam. Primo ergo in lilio sunt sex folia, in quibus figurantur sex ad pudicitiam necessaria; Primum folium est cibi & potus sobrietas, juxta illud S. Hieron. in epist. 22. ad virginem Eustochium ita scribentis: Virgo fugiat vinum, ut venenum; nam vinum & adolescentia est duplex incendium voluptatis. Nam Pierius Valerianus in suis Hieroglyphicis huic flori proprium esse dicit, quod si vino humectetur, candorem suum primo deperdat. Secundum folium, inquit Seraphicus Doctor, est habitus asperitas; Unde dicit Bernardus: Memento, quod asperior carduus pannum facit leniorem, sicut asper habitus carnem facit castiorem. Tertium folium est laboris strenuitas, & per contrarium ignavia & otium sunt summum luxuriæ nutrimentum; juxta illud Ezechielis: *Hæc fuit Sodomæ iniquitas sororis tuæ, superbia, saturitas, abundantia pacis, & otium;* David in domo otians commisit adulterium. Quartum folium est custodia sensuum, & maxime quoad visum & auditum, quia curiositas videndi & audiendi via est ad peccatum, cujus exemplum patet in Dina. Quintum folium est modestia verborum, & maxime immundorum, quia maxime excitatur luxuria per verba dissoluta, & inhonesta, nam dicit Apostolus 1. Corinth. 15. *Nolite corrumpi inanibus verbis: corrumpunt enim bonos mores prava colloquia.* Et ideo S. Hieronymus epistola prima ad Demetriadem post med. Tomi noni inquit: Sermo virginis prudens sit, & modestus, tardus, vel rarus, nec tam eloquentia pretiosus, quam pudore. Sextum folium est fuga occasionum; idque confirmat authoritate S. Bernardi, homilia tertia super *Missus est*, ita monentis: Virgines quæ veræ virgines sunt, semper debent esse pavide, & numquam securæ, ut & non timenda secure etiam perhorrescant.

XV. Est alia quoque hujus floris proprietas, quam observat S. Bernardus, dum ait: *Ibid. numer. 19.* Nec enim vel levissimam spinæ sustinet ullatenus punctionem floris teneritudo, sed mox ut modice premitur, perforatur. Ita pariter candor hujus virtutis, per quamvis puncturam, aut per quodvis verbum minus honestum, per obtutum minus pudicum, vel denique per cogitationem, aut contactum turpem facile nimis offenditur. Nam ut S. Hieronymus ait: Tenera res in fœminis fama pudicitiæ, quasi flos pulcherrimus, cito ad levem marcescit auram, levique flatu corrumpitur, maxime ubi ætas consentit ad vitium.

XVI. S. Bonaventura de consiliis Evangelicis differens: tres distinguit aureolas; scilicet virginum, martyrum, & Doctorum; Virginum florea, Martyrum gemmea, Doctorum aurea. At vero quænam est ratio, quod, cum virginitas aliis virtutibus superior existat, non tamen ipsa honoretur, aut remuneretur corona aliqua, sive aureola gemmea, sed ex floribus contexta? Quia in Scriptura castitas flos dicitur, merito castis corona de floribus datur; & nota, quod castitas instar floris solo tactu marcescit, quia tactus impudicæ delectationis castitatem omnino corrumpit.

XVII. Si Doctoribus sacris fidem adhibere *Ibid. dis. 16.* volumus, virginitati & continentiæ martirii meritum nequaquam deest: Hoc enim S. Bernardus clare & perspicuis verbis asserit, dum ait: Genus martyrii, spiritu facta carnis mortificare, illo nimirum, quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius. S. Laurentius Justinianus in sermone quodam de S. Hieronymo, sanctum hunc Doctorem ex hoc capite martyrem fuisse probare nititur: Nempe sine sanguinis effusione gloriosi martyrii triumphum obtinuit; quod enim carnificis mucrone non pertulit, hoc in se ipso

ipso castitatis amore complevit. Idem quoque S. Hieronymus in vita S. Paulæ, illos, qui cum sævo hoc carnis tyranno fortiter dimicant, illiusque victores evadunt, inter Martyres quasi numerandos esse dicit: Non enim solum effusio sanguinis in confessione reputatur, sed devotæ quoque mentis servitus immaculata, quotidianum martyrium est; illa corona de foliis & violis plectitur; hæc de liliis. De S. Thecla D. Chrysostomus ait: erat igitur in ipsa etiam virginitas, quæ illis, qui rem accurate perpendunt, magnum quoddam martyrium ante martyrium videtur; cujus convincentem hanc assignat rationem: sunt enim crudeles quidam carnifices corporis, imo carnificibus crudeliores. S. Isidorus Pelusiota in quadam epistola sua idem punctum his verbis tangit, dicens: Virginitatis certamen magnum quidem & præclarum & divinum est: nam adversus corporis voluptatem ipsi bellum est, quod in aliis certaminibus labores minuit; voluptates enim & delectationes maxime carnales nimis sunt homini connaturales, & ideo eximia virtute opus est, ut debellentur.

Idem dis. 23. XVIII. Signum Virginis in cælesti Zodiaco, ut diximus, in medio Leonis & Libræ consistit, ad denotandum, quod virgo ad instar leonis, qui apertis oculis dormit, vigilare debeat, atque insuper discat quodvis verbum, unumquemque obtutum, omnem motum &c. librandum sibi, & ponderandum esse exacte, omniaque & singula eidem suspecta esse debere.

Idem dis. 26. n. 4. XIX. Lucas Wadingus in Annalibus Franciscanis refert, quod cum religiosus quidam F. Ægidium conveniens, coram eo gloriatus de obtenta adversus carnis vitium gloriosa victoria, modum quoque recensuisset, quo carnis præparatos sibi evasisset laqueos, inter cætera, sequentia a tergo fœminæ dixerit sibi immissam concupiscentiam, eoque validiorem, quo propius illa accedebat, stetisse vero parumper, atque prætereuntem serius aspexisse, mox omnem evanuisse tentationem. Quem P. Ægidius mox interrogavit, an mulier illa speciosa, an vero deformis, juvencula aut vetula fuerit; cui cum religiosus vetulam & turpem fuisse respondisset, mox vir Dei in hæc verba subjunxit: Quid ergo mirum, si præteriit tentatio apposito antidoto? Scias, fili mi, potius succubuisse te, quam vicisse. In eo consistebat victoria, quod prætereuntem non aspiceres, sed demissis vel clausis oculis te tentantem omnino negligeres; hisque utilissimum quoddam, nostro proposito admodum opportunum, subjunxit documentum, dicens: Victoria tentationis carnalis, non in congressu, sed in fuga securior & firmior: cave iterum, ne molestas tibi fœminas, neque in universum ullas in faciem respexeris; nam pro vetula, adolescentula, & pro fœda, speciosa se tibi objiciet, quæ tentationem non remittet, sed augebit, non tollet, sed immittet, quo fiet, ut facile pro victoria turpem lapsum, & pro gloria perpetuam reportes infamiam.

§. XII. MISCELLANEA.

I. Virgines Vestales Romæ tanto in honore habebantur, ut nec attingi quidem possent, & duobus lictoribus uterentur, ac si casu in aliquem incidissent, qui ad supplicium duceretur, is statim liberaretur. *Plutar. l. 2. ult.*

II. Thales Milesius, unus e septem sapientibus, suadenti matrimonium, cum adhuc junior esset, nondum esse tempus dixit: major vero natu cum esset, eodem instante, non amplius esse tempus, respondit. *Laert. l. 1.*

III. Myrthus philosophus rogatus, cur uxorem non duceret? respondit, si probam duxero, eam cogar relinquere in morte: si improbam, multa ab ipsa patiar: si pauperem, eam alere debebo: si divitem, ejus improperia, & jactantiam audire cogar: si turpem, eam odisse debebo: si pulchram, custodire debebo. Et pessimum omnium est, quod ei libertas mea tradenda est, ipsa tamen gratias mihi non agit. *Fab. in fest. S. Cath.*

IV. Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vestimentis salutis, & indumento justitiæ circumdedit me, quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis. Ubi bene notandum, quod Propheta se sponsum & sponsam vocat, ut insinuaret, non tantum hominem castum esse sponsam Dei; sed etiam sponsum castitatis. *Lud. de Ponte t. 1. tr. 2. c. 4.* *Isai. 61. v. 10.*

V. An non grande miraculum, de quo Moyses dixit Exod. 3. v. 3. Vadam & videbo visionem hanc magnam, quare rubus non comburatur? atqui non minus mirabile opus est, hominem carneum carnales affectus in carne positum respuisse. *Cass. Collat. 12. c. 13.*

VI. S. Job dixit: Propter superbiam quasi leænam capies me; alludens ad modum, quo leænæ capiuntur structa fovea, & ove supra appensa, cui, dum insidiatur leæna, in foveam cadit. Sic Deus permittit, ut in occasionem tentationis incidant superbi, & dum inhiant delectationi illicitæ, cadant in foveam, de qua Salomon in Proverbiis dixit: Fovea profunda est meretrix, & puteus angustus aliena: cui iratus est Dominus, incidet in illa. *Lud. de Ponte t. 1. tr. 2. c. 7. §. 1.*

VII. Climacus dixit: incipientes incidere in peccata contra hanc virtutem, ob gulam; proficientes, ob superbiam; perfectos, ob temerarium judicium latum de aliis. *Job c. 10. v. 16.*

VIII. Ægyptii ornabant filias suas etiam pauperes torquibus, & ab aliis pro torquibus filiæ stipem petebant. In his torquibus figuræ erant sex: Prima, turtur cum lemmate: *Sic sola*: Secunda, columba cum lemmate: *Sic casta*: Tertia, aquila cum lemmate: *Sic prompta*: Quarta, ciconia cum lemmate: *Sic pia*: Quinta, noctula cum lemmate: *Sic vigil*: Sexta, alauda cum lemmate: *Sic sancta*, aut *devota*. *Pr. 23. v. 27.* *Climacus gr. 10.*

IX. S. Aug. Deum esse castitatis auctorem sequentibus verbis indicavit: Dominus noster Jesus Christus ideo per virginis casta membra venit ad terras, ut ostenderet, Deum esse castitatis auctorem. Portemus ergo, & nos Deum in casto corpore, quem virginis casta membra portaverunt, Christus enim magister est casti- *Serm. 22. de Temp.*

ta-

tatis, & ideo qui castitatem non habet, Christum portare non potest.

L. 2. c. 14. X. Simon de Cassia dignitatem castitatis ex eo colligit, quod Christus duabus virginibus factus est subditus, ut quod illorum Christus complet vota, desideria perficit, qui se puritati & munditiæ tradiderunt. Et hinc spes magna est facta amantibus cælibem vitam, quanta eis in altera vita familiaritate donandus, qui duobus castis in hac vita factus est subditus.

Ap. 14. v. 4. in l. 1. Reg. c. 13. XI. S. Joann. vidit virgines in monte sequentes agnum, quocumque ierit, quia, ut S. Gregorius loquitur, per meritum incorruptionis, quo a terrenis & carnalibus delectationibus se dividunt, in superna Redemptoris gloria sublimantur.

Hom. 9. de pæn. ap. Drex. p. 1. Ref. c. 10. S. 13. XII. S. Chrysost. petentis: pinge mihi sermonem virginitatis: ait, eum in cælo loco pentissimo pictum esse, dum in Zodiaco signum Virginis inter Libram, & Leonem positum est, ut indicetur, pro virginitate & castitate servanda semper fortitudinem, & temperantiam necessariam esse; nam virgo eodem teste, a bello nunquam cessare potest.

Ibid. XIII. Quidam e S. Dominici familia, cum pro castitate tuenda multas ei difficiles pugnas sustinuisset, nec tamen succubuisset unquam; ipsi dæmones inviti acclamarunt: vicisti, vicisti, quia in igne fuisti, & non arsisti.

Ibid. XIV. S. August. rogatus, cur cum sorore habitare nollet? respondit, quia non sunt mihi sorores, quæ cum mea sorore sunt. Huic alteri quoque suasit: contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis obtinere victoriam.

S. 250. de temp. XV. An non Ægyptius Abbas, postquam ab initio uxore ducta, ei virginitatis custodiam persuasisset, & octodecim annis, cum ea velut sorore habitasset, sæpius cum ea dicere solebat. Plurima pars hominum nescit, quam suavis sit sopor in vacuo cubili, quod solus quis occupat. Hinc postea Nitriam concessit, & plurium monachorum pater est factus.

Ibid. ex Paladio c. 8. XVI. S. Hieronymus ait: gentilem errorem Deas virgines armatas finxisse cum scuto & lancea, ut significarent, sine bello pudicitiam non posse defendi.

§. XIII. AXIOMATA.

Ep. 140. I. CAstitas in juventute martyrium est sine sanguine.

S. Bern. S. Cyp. Id. II. Voluptatem vicisse, voluptas est maxima.

III. Nulla major victoria, quam quæ de cupiditatibus carnis refertur.

§. XIV. AUCTORES.

I. HIeremias Drexelius in Niceta. Item in Rosis, p. 1. c. 9.

II. Ludovicus de Ponte t. 3. tr. 2. c. 4. & tr. 6. c. 9.

III. Alphonsus Rodriquez p. 3. tr. 4. toto.

IV. Hieronymus Platus l. 2. de bono statu Relig. c. 4.

V. Lucas Pinellus t. 3. tr. 3. toto.

VI. Bernardinus Rosignolius l. 4. de disc. Christ. c. 35.

VII. Stimulus virtutum adolescentiæ l. 1. & 2. toto.

VIII. Petrus Sanchez in Regno Dei p. 5. c. 8.

IX. Pædagogus Christianus p. 1. c. 24. §. 3.

X. Franciscus Labata v. Castitas.

XI. Ludovicus Granatensis in locis communibus f. 555.

XII. Franciscus Arias t. 3. de imitatione Christ. tr. 6.

XIII. Antonius Gaudier de natura & causis perfectionis p. 4. c. 15.

XIV. Jacobus Alvarez t. 2. l. 5. p. 2. tota.

XV. Joannes Busæus in viridario v. Castitas.

XVI. Jacobus Marchantius in tuba sacerdotali lect. 12. tr. 3.

XVII. Matthias Faber in festo S. Catharinæ conc. 1. 2. & 3. Item in Actario in festo S. Silvestri them. 2. & festo Sanctæ Catherinæ them. 2.

XVIII. Nicolaus Lancizius opusc. 2. c. 7. & opusc. 4. c. 4. n. 116. & seq.

XIX. Josephus Mansi t. 1. Bibl. mor. tr. 14.

XX. Vincentius Caraffa in Seraphino seu schola sancti amoris.

XXI. S. Franciscus Salesius de amore Dei.

TITULUS XXI.

CATECHESIS.

PROŒMIUM.

QUam necessaria non modo, sed utilis etiam sit hujus tituli propositio & tractatio, vel ex ipsa catechesis definitione colligi facile potest; cum enim catechesis nihil aliud sit, quam rudium in materia ad fidem & salutem pertinenti instructio, facile intelligitur, non minus honorificam & meritoriam catechizanti, quam utilem necessariamque catechizato esse hanc catechesim. Quia vero de insigni muneris hujus præstantia de virtutibus catechizantis, & modo, induſtriaque in ipsa catechizationis praxi observandis egi fusius ego in fine septimæ meæ instructionis, quæ de munere concionatorum tractat, præterea communes doctrinæ in catechismo explicandæ passim in catechismis ad hunc finem ex instituto compositis & impressis proponuntur, eas solummodo doctrinas in hoc titulo afferam, quæ circa festa varia Ecclesiæ, & cæremonias in illis observari solitas catechistam scire docere convenit; hæ enim cum non modo rudibus ad plenam catecheticarum doctrinarum notitiam acquirendam, sed etiam ipsis concionatoribus pro formandis in occurrentia talium festorum concionibus non modice servire posse videantur, merito etiam lectori tanto gratiores futuræ sperantur, quanto rarius illæ tali modo & ordine apud Auctores explicatæ reperiuntur.

§. I.

§. I. *Quæstiunculæ de adventu*.

QUæritur I. Quare tempus 4. hebdomadarum fest. nativitatis Christi antecedentium *adventus* vocatur? Resp. Quia quadruplicem Christi adventum nobis Eccl. hoc tempore in memoriam revocat, scilicet adventum Christi in mundum; adventum illius in judicio cujusque particulari; adventum ipsius in judicio universali, & adventum ejusdem in corda hominum per gratiam sanctificantem.

Qu. II. Quare hoc tempus ab Eccl. institutum est? Resp. Ut per dignam pœnitentiam ad festum solemnissimum nativitatis dignius celebrandum nos preparemus & mundum Christo infanti in cor nostrum venturo habitaculum præparemus. Quapropter Ecclesia illa S. Pauli verba hoc tempore occinit: *Fratres hora jam est nos de somno surgere: Ecce nunc tempus acceptabile; ecce nunc dies salutis. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.*

Q. III. Quare violaceo colore utitur hoc tempore? Resp. Ad tristitiam, & dolorem, quem de peccatis concipere debemus, significandum; hinc & nuptiarum gaudia hoc tempore interdicuntur.

Qu. IV. Quomodo hoc tempore ad nativitatem Christi præparare nos debemus? Resp. 1. Per ardens desiderium, quo Christi adventus desideretur; hinc Ecclesia assiduo clamat hoc tempore: *Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum aperiatur terra, & germinet Salvatorem* 2. Per seriam peccatorum detestationem, & confessionem, uti S. Aug. in Dom. 2. Adv. sequentibus verbis monuit: *Sanctam & desiderabilem, gloriosam ac singularem solemnitatem, hoc est, nativitatem Domini fratres dilectissimi, devotione fidelissima suscepturi, totis viribus nos debemus cum ipsius adjutorio præparare & omnes latebras animæ nostræ diligenter aspicere, ne forte sit in nobis aliquod peccatum absconditum, quod & conscientiam nostram confundat ac mordeat & oculos divinæ majestatis offendat: Nam licet Christus Dominus noster post passionem resurrexerit, & in cælum ascenderit, considerat tamen, ut credimus, & diligenter attendit, qualiter se unusquisque servorum ejus sine avaritia, sine ira, sine superbia, atque luxuria ad celebrandam ejus nativitatem studeat præparare, atque componere; & secundum quod unumquemque ornatum bonis moribus viderit, ita illi gratiam suæ misericordiæ dispensabit &c.* 3. Per affectuosam beneficii incarnationis considerationem, perpendendo septem circumstantias illius, quarum prima est, quis venerit? Is enim filius Dei est, quis hic non obstupescat? si de aulicis suis Angelum unum aliquem vel infimum misisset ad consolandos & liberandos nos, hostes, inquam, suos: an non sat superque id fuisse? Secunda, unde venerit? e summo cælo, videlicet Psal. 18. *de regalibus suis sedibus*. Sap. 18. de sinu patris, Joan. 1. de multorum millium Angelorum frequentia, Hebr. 12. Tertia, quo venerit? In hunc scilicet mundum, in vallem lacrymarum, in carcerem captivorum, in regionem umbræ mortis, in nosocomium, & piscinam probaticam languentibus plenam. Quarta ad quos venerit? Ad exules, nimirum ejectos e Paradiso, ad hostes & perduelles, ad mancipia dæmonum, ipsis quam simillima. Quinta, quomodo venerit? *Cum enim in Dei forma esset, exinanivit semetipsum*, inquit Apostolus ad Philipp. 2. *formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Si Monarcha terrenus ad liberandum mancipium a morte suam majestatem ad statum servilem demitteret, & servus servi causa fieret, quanti æstimaretur hoc beneficium? At incomparabiliter plus est, Deum ad hoc se demittere, cujus demissionem nemo mirari potest. Plurimum suffset, si vel in forma visibili gloriosa orbem hunc lustrare, & sua præsentia condecorare voluisset. Quid igitur nunc dicemus? Sexta, quare venerit? Venit enim, ut eriperet nos e potestate tenebrarum, ut quæreret ovem perditam, imponeret in humeros suos, & ad aulam gloriæ suæ deferret. Venit, ut doceret nos, tanquam magister: venit, ut exemplo suo nos præiret ad virtutes, & aspera quæque. Venit, ut in filios adoptaret & hæredes. Septima, quando venerit? Cum videlicet nox in suo cursu medium iter perageret. Sap. 18. id est, cum humanum genus in densissimis ignorantiæ tenebris versaretur, & totus mundus in maligno positus esset.

§. II. *Quæstiunculæ de nativitate Christi*.

QUæritur I. Cur tempore nati Christi Deus voluit descriptionem orbis universi fieri? Resp. cum S. Ambrosio in c. 2. Luc. id factum, ut intelligeremus, descriptionem hanc universi orbis potius pertinere ad eum, qui tunc nascebatur, verum totius orbis Dominum. Cui consonat, quod refert Orosius, Augustum hoc ipso tempore Domini titulum recusasse, quasi præsagientem, natum jam in terris esse verum cæli terræque Dominum. S. Gregor. hom. 8. in Evangelia ait, nascente Christo mundum describtum, ut aperte demonstretur *quod ille apparebat in carne, qui electos suos adscriberet in æternitate*. Tributum Christo dandum, fides est.

Qu. II. Cur Christus tempore Augusti Cæsaris nasci voluit? Resp. Quia tunc magna toto orbe pax florebat, quoniam (ut Apostolus ait, ad Ephes. 2.) *Ipse est pax nostra*. Et ut Isaias c. 9. ait, *Princeps pacis. Aquila aliunde advolante* (ait S. Basilius Isai. 2.) ac desuper *conspecta, futili garrulitati loquacium avium silentium indicitur*. Ita Christo in orbem prodeunte terræ Dominis bella cogitantibus silentium impositum.

Qu. III. Cur Dominica die natus? Resp. Natum Dominica die, *ut quo die dixit: fiat lux, & facta est lux, ejusdem diei nocte orietur in tenebris lumen rectis corde*, inquit Rupertus l. 3. de divin. Officiis c. 13.

Qu. IV. Cur natus est in hyberno solstitio? Resp. Natum in solstitio hyberno, vel circa id, quo tempore solent dies crescere, & sol ad nos accedere, ut intelligeremus, quia gratiæ lucem Christus sol justitiæ attulit, & auxit, cum ad nos accessit.

Qu.

Qu. V. Cur media hyeme natus est? Resp. Quia elegit tempus frigidissimum, & quod carni molestius esset, ut carnis prudentiam taxaret, secundum Bernardum serm. 3. in Nativit.

Qu. VI. Cur media nocte nasci voluit? Resp. Ut ex tenebris lux magis splendesceret, sicque impleretur, quod Isaias cap. 9. prædixerat dicens: *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, habitantibus in regione mortis, lux orta est illis;* illa videlicet, de qua ipse Christus dixit: *Ego sum lux mundi.* Et S. Joannes c. 1. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

Qu. VII. Cur in Bethlehem nasci voluit? Resp. Ob tres causas. 1. Ut demonstraret, se esse de domo & familia David, Luc. 2. 2. Ut per hanc pauperem suam nativitatem mereretur nobis sublimem in cælo. Congruit huic rei situs civitatis, quia erat via in Jerusalem: Sic per humilitatem ascenditur ad cælestem Jerosolymam, id est, pacis visionem. 3. *Bene in Bethlehem nascitur Christus:* inquit S. Gregor. hom. 8. in Evangelia; *Ipse est enim, qui ait, Ego sum panis vitæ &c.* (Bethlehem enim domum panis significat) Item quia electorum mentes satietate interna refecturus erat, secundum Gregorium ibid.

Qu. VIII. Cur in præsepio reclinari voluit? Resp. Ob quatuor causas. 1. Ad literam, quia non erat ei locus in diversorio: Omnia enim diversoria a ditioribus jam occupata erant, itaque secessit Deipara in stabulum vel speluncam; & quia non habebat cunas, reclinavit filium in præsepio, ut vel ibi commodius cubaret. 2. Ut significaret, se esse verum Pastorem, imo etiam cibum pecoribus suis futurum. 3. Ut indicaret, regnum suum non consistere in fastu, palatiis, opibus & pompa, sed in mundi contemptu, nec ignominiæ Christo fore hanc paupertatem, sed gloriæ; imo hoc esse ejus symbolum. 4. Ut statum, in quem deciderat homo, comparatus jumentis ostenderet, nec non gentium, quæ bestiarum instar degebant, conversionem.

Qu. IX. Cur præ cæteris pastores ad præsepe vocati sunt? Resp. Pariter ob quatuor causas. 1. Ut pateret, qualis futura esset messis apud Judæos in Evangelio admittendo: cujus primitiæ essent pauperes & simplices. Nam de potentibus dicitur: *Numquid ex principibus aliquis credidit in eum?* Joan. 7. Ex gentibus contra primo vocantur Reges, quia plurimi potentes ex iis credituri erant. 2. Ut damnaret mundi fastum & superbiam, dum humiles tantum, non superbos Pharisæos ad se vocavit. Nec mirum, quia cum Christi prædicatio sit de contemptu mundi, de mortificatione, cruce &c. pauperes hanc avide arripiunt, ut se in sua paupertate solentur, & animent: Hæc vero fugiunt, & oderunt divites. Unde S. Jacobus c. 2. ait: *Nonne elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni?* Item æquum est, ut qui corporalibus bonis destituuntur, spiritualibus donentur, & vice versa. *Difficile, imo impossibile est,* ait S. Hieronymus epist. 34. ad Julianum, *ut præsentibus quis & futuris fruatur bonis; ut hic ventrem, & ibi mentem expleat, ut de delitiis transeat ad delitias, ut in utroque sæculo primus sit; ut in cælo & terra appareat gloriosus.* 3. Quia capaciores erant hujus mysterii: superbi non credidissent, sed de Infante hoc dixissent, quod Achis Rex de Davide: *Vidistis hominem insanum? Quare adduxistis eum ad me?* 1. Reg. 2. Vel cum Michole: Quam gloriosus est hic Rex? 2. Reg. 6. Pastores rem, ut audierunt ab Angelis, ita crediderunt. Pulchre S. August. ser. 59. de verbis Domini ait: *Veni tu pauper; nihil habes, nil nosti: sequere me: tam largo fonti vas inane admovendum est.* Accedit, quod divites & delicati vix adigi potuissent, ut venirent: Alii enim suaviter dormientes, surgere renuissent: aliis cælum nubilum, vel intempesta nox displicuisset: alii longiore apparatu opus habuissent. 4. Quod pastorum simplex relatio majorem audientibus fidem faceret: *plebem Dominus simplicem requisivit,* inquit S. Ambrosius Luc. 2. *quæ phalerare audita, & fucare nesciret; simplicitas enim quæritur, non ambitio desideratur.* Alexander M. Homerum optabat reviviscere, ut suarum laudum dignum haberet præconem; sed non ita Christus, qui nullius præconis fuco indiget, simplicitate delectatur. Sicut draconites gemma non admittit artem aut polituram: sic & Christi Evangelium.

Qu. X. Cur, nato Christo, omnes Sodomitæ extincti sunt, ut S. Hieronymus refert? Resp. Id merito accidisse; cum enim Sodomia naturam humanam depravet, & bestialem reddat, extingui debuit ab eo, qui naturam rationalem sibi copulaturus & reparaturus venerat. Ut enim Deus olim noluit inire fœdus cum hominibus, & spiritum eis suum relinquere, quod naturam libidine vitiassent, nisi tollerentur rei, & purgaretur natura per diluvium, Genesis 6. &c. ita nec Christus naturam humanam assumere voluit, nisi deletis iis, qui tam turpiter eam fœdassent. *Hoc quippe vitio violatur ipsa societas,* ait S. Aug. lib. 3. confess. c. 8. *quæ cum Deo nobis esse debet, cum eadem natura, cujus ille auctor est, libidinis perversitate polluitur.*

Qu. XI. Cur eodem Christo nato fons olei in taberna meritoria repente exortus, in Tyberi vicinum fluxit? Resp. Ut significetur, præsentem esse Christum, qui fons est misericordiæ per oleum significatæ: Unde Cantic. 1. dicitur: *Oleum effusum nomen tuum.* Oleum quidem Christi nomen est, quia, ut oleum curandis in primis vulneribus salutare; ita Jesus peccatorum salus. Hinc enim est Samaritanus ille Luc. 10. fauciati vulneribus oleum infundens. Hic est, qui adulteram absoluturus de monte Oliveti, id est, misericordiæ descendit in templum, Joann. 8. Effusum vero, quia largiter, & quasi nullius esse pretii, omnibus communicatur.

Qu. XII. Quid significant tres Missæ in Festo Nativitatis legi solitæ? Resp. id fieri tum propter sanctitatem, & solemnitatem festi, ob quod die Weyhnacht vocatur, i. e. nox specialiter Deo consecrata, ideoque speciali quo-

quoque cum devotione celebranda: tum ad significandam triplicem Nativitatem Christi, *aeternam*, per quam a Patre æterno genitus est; *temporalem*, qua per matrem in terris est genitus: & *spiritualem*, qua in mentibus hominum nascitur. Tum ad indicandam triplicem adorationem & cultum, quo Christus natus est, nocte quidem ab Angelis, mane a pastoribus, & paulo post a Magis; unde & convenientia his adorationibus Evangelia leguntur.

Qu. XIII. Quare hoc Festum solemnius est celebrandum? Resp. id egregie a S. Bernardo sermone tertio in Nativitate Domini indicari his verbis: *Obsecro vos, dilectissimi, considerate diligentius, quatum fecerit Deus pro vestra exhortatione & salute, ne infructuosus inveniatur in vobis sermo tam vivus & efficax sermo fidelis & omni acceptione dignus, sermo non tam oris, quam operis. Putatis fratres parum mibi molestum esse, si hoc ipsum verbum, quod nunc loquor ad vos, vacuum & sine aliqua utilitate deperire in cordibus vestris nossem? Et quis sum ego, aut quis est hic sermo meus? si hunc tantillum vocis laborem, inutilem esse doleret homo pusillus, imo & nihil: quam justius indignabitur Dominus Majestatis, si tantum ejus operam nostram aut duritia aut negligentia contingat evacuari: Avertat hoc in servulis suis, qui pro eorum salute induere dignatus est formam servi, &c.*

§. III. *Quæstiunculæ de Circumcisione Christi.*

QUæritur I. Cur Circumcisio a Deo in veteri Testamento instituta & præcepta est? Resp. Ob sequentes causas. 1. Ut esset signum memorativum pacti a Deo cum Abraham initi. Genes. 17. ut videlicet Judæi eo signaculo monerentur, se jam transisse in fœdus illud, quo se Deo obstrinxerant, ut essent ei in peculium seu populus Deo, ejusque cultui dicatus & consecratus. Scimus certe Dominos suis mancipiis stigma in fronte imprimere, ut eorum servitio mancipato se intelligant. Scimus etiam dæmonem, quasi Dei simiam, stigma imprimere sagis suis, quo notentur transisse in jus & dominium dæmonis; cui tamen alioquin jure subjectæ non sunt. Multo æquius Deus notare potuit servos suos, quibus jure dominatur, signaculo servitutis. 2. Ut esset signum destructivum & purgativum peccati Originalis, quod per generationem transfundebatur in posteros. 3. Ut esset figura Baptismi, per quem similiter ingredimur in Ecclesiam, sicut Hebræi ingressi erant per circumcisionem; profitemur fidem publice, quemadmodum Hebræi suam religionem profitebantur per circumcisionem; quibus in hoc longe feliciores sumus, quod medium multo suavius præscripserit nobis Christus, quam olim Deus Hebræis. Quis enim non malit baptizari, quam circumcidi?

Qu. II. Quare circumcidi Christus etiam voluit? Resp. Ob sex causas. 1. Ut ostenderet, se in veritate carnem assumpsisse propter Manichæum, Valentinum, & Apollinarem, qui dixerunt Christum tantum habuisse corpus phantasticum, aut cæleste vel divinum. 2. Ut suo exemplo legem circumcisionis a se olim latam approbaret, & contra obtrectatores Gentiles, qui propterea Hebræos contemptui & ludibrio habebant, Appellas, Verpas, Recutitos appellabant, defenderet. 3. *Ne legem, quam ipse dederat, solvere videretur*, inquit Bernardus tract. de pass. Dom. c. 2. 4. Ut cum suis popularibus, utpote circumcisus cum circumcisis tanto liberius agere, eosque ad se pertrahere posset; ipsique excusationem non haberent, si Christum non susciperent. 5. Ut hoc grave legis jugum in se suscipiendo, eos, qui sub lege erant redimeret. 6. Ut signaculum servitutis, & remedium peccati originalis in se susciperet, qui venerat a servitute peccati nos liberare, & similitudinem peccatoris accipere.

Qu. III. Cur octavo die circumcidi voluit? Resp. Ob tres causas. 1. Ut legi, quæ hoc mandarat, Gen. 17. (propterea quod infans ante octavum diem nimis tener, & debilis est) se accomodaret, adeoque nobis obedientiam erga legem divinam commendaret. 2. Tropologice, ut nobis amorem suum, & desiderium patiendi pro nobis ostenderet, qui octavo statim diem sanguinem fundere cœpit. *Vide*, inquit S. Bernardus, *quantum ad suscipiendos dolores festinavit, quam paratus, & promptus sanguinem effundere, circumcisus pro nobis die Nativitatis suæ octavo. Utinam nos saltem & anno octavo nonnibil pro Domino patiemur!* 3. Anagogice, *ut per circumcisionem octavo die factam, & simul nominis impositionem intimaret iis, qui digni Sanctorum consortio censentur, quod eorum nomina scribentur in cæli: & æternæ beatitudinis, quæ post vitæ hujus septimanam consequitur, hæredes fient & consortes, quicumque vitæ innocentia & cælibatus sanctimonia sese Domino consecraffent*; inquit S. Cyprianus l. de Card. Christi oper.

Qu. IV. Cur Jesu nomen in circumcisione accepit Christus? Resp. Quia *salvaturus erat populum suum*, ut dixerat Angelus. Jesus enim Hebr. Salvatorem & salutem significat; salutis enim nostræ negotium in tribus omnino consistit, in Redemptione, Justificatione, Glorificatione. Christus nobis hæc omnia præstitit; in 1. figuratus per Jesum summum Pontificem; in 2. per Jesum Doctorem; in 3. per Josuen seu Jesum Ducem. Quam ob rem jure vocatus est Jesus, id est Salvator, quoniam talis erat, & vere ipse solus, si ad sensum non ad sonum vocis attendimus; nemo enim hæc omnia, adeoque veram salutem præter ipsum attulit.

Qu. V. Cur Nomen hoc post circumcisionem sortitus est? Resp. Quia placuit ei non prius tam glorioso nomine insigniri, quam id promeruisset, sanguinem suum pro nobis fundendo. Quam ob causam merito caput aperimus, & genua submittimus, cum nomen hoc audimus; siquidem id nomen, adeoque salus & redemptio nostra magno ei stetit. Non facimus hoc Christi audito nomine; quia nomen hoc dignitatis est, Regibus & Sacerdotibus commune,

Qu.

Qu. IV. Cur hoc nomen specialiter invocandum & honorandum est? Resp. Quia teste Apostolo *est nomen super omne nomen* ad Philip. 2. adeoque venerabilius ipso nomine tetragrammaton, Jehova. Primo, quia est proprium Verbi Incarnati nomen, significans totam Incarnationis & Redemptionis œconomiam, seu Deum, qua Salvator & Redemptor est. (Hoc autem beneficium Redemptionis majus est, quia nihil nasci profuit, nisi redimi profuisset, ut Ecclesia canit). Nomen autem Jehova significat Deum, qua Dominus & Creator est. Ad hæc Redemptionis nomen includit nomen Creatoris, non e contra. Hinc infert Abulensis in c. 20. Exodi, majus esse peccatum accipere nomen Jesu in vanum, quam nomen Dei, & confirmat ex usu Ecclesiæ, quæ audito nomine Jesu flectit genua, & inclinat caput; non autem audito Dei nomine. Secundo, quia non ab homine vel creatura aliqua, sed a SS. Trinitate Christo est impositum, & ab Archangelo in terras delatum. Tertio quia est nomen, per quod omnes salvi fieri debemus, siquidem salutem & Salvatorem nobis annuntiat. Quarto quia est nomen efficacissimum. 1. Ad corporis ægritudines curandas. Actor. 3. *In nomine Jesu Christi surge*. 2. Ad pellendos e corporibus dæmones Marc. ult. *In nomine meo dæmonia ejicient*. Exemplum habetur Actor. 16. vers. 18. ita ut etiam perfidi aliqui ad id hoc nomine uterentur, eventu quandoque felici, ut Luc. 9. ver. 49. quandoque infelici, ut Actor. 19. ver. 13. 3. Ad eorumdem dæmonum tentationes & insidias pellendas; quod experti S. Antonius, Hilarion, Edmundus, Abramius, aliique. Denique ad miracula patranda, omniaque sanctificanda. Ac licet effectus prædicti quandoque etiam per alia Dei nomina obtineantur, non tamen toties ac tam certo; licet nec in nominis Jesu invocatione tanta efficaciæ certitudo sit, quanta est Sacramentis, quia non extat hujus rei promissio vel sanctio aliqua. Quinto quia usu receptum fuit apud omnes Christianos, ut hoc nomen summe honorarent, capitis adapertione, poplitum flexione, vel alio honoris indicio, ut cum eleganter pingitur radiis solaribus cinctum; item dum nemo sibi hoc nomen ausus est tribuere.

§. IV. *Quæstiuncula de Epiphania, seu trium Regum Festo.*

QUæritur I. Quales fuerunt hi magi? Resp. Juxta sententiam probabiliorem, non fuisse maleficos, sed viros sapientes Astrologiæ & Philosophiæ vacantes, moreque philosophico viventes. Tales enim fuisse magos apud Chaldæos & Persas testatur Hieronymus Dan. 2. Accedit, quod non videbatur conveniens, ut malefici, & præstigiatores dæmonum mancipia ad præsepe Christi primi adducerentur, sed tales potius, qui juxta naturæ præscripta viverent.

Qu. II. An vere Reges fuerint? Resp. Affirmative; ita enim semper Christianus populus eos pinxit, ita etiam communiter Patres. Colligitur ex regiis eorum muneribus, & thesaurorum apertura, quæ non est vulgarium hominum. Item quia in illis regionibus magi in summo honore erant, & nulli fere Reges nisi magi erant. Accedit congruentia ex D. Thom. 3. p. q. 36. art. 4. Quia enim Christus venerat omnes gentes salvas facere, decebat, ut natus non vocaret solum ad se pastores, viles, rudes, Judæos prope constitutos, sed etiam magos, qui essent Reges, sapientes, longe positi, ut ita appareat neminem a Christo excludi.

Qu. III. Cur ab Oriente vocati hi Magi ad Christum? Resp. Quia ibi genus humanum lapsum est, & ejectum e Paradiso. Unde bene jubentur Magi per aliam viam reverti: *Regio quippe nostra*, inquit Gregor. hom. 10. in Evangel. *Paradisus est, ad quam Jesu cognito redire per viam, qua venimus, prohibemur. A regione etenim nostra superbiendo, inobediendo, visibilia sequendo, cibum vetitum gustando, discessimus; sed ad eam necesse est, ut flendo, obediendo, visibilia contemnendo, atque appetitum carnis refrænando redeamus.* Sic Gregor. Secundo quia inde dies nascitur: Christus autem verum attulit mundo diem. Unde Zach. 6. dicitur. *Ecce Oriens nomen ejus*. Et Luc. 1. *Visitavit Oriens ex alto*.

Qu. IV. Quomodo appellati sunt hi Magi? Resp. cum Venerabili Beda in Collectaneis: *Dicitur primus Melchior senex & canus, barba prolixa & capillis: Aurum obtulit Regi Domino. Secundus nomine Gaspar, juvenis imberbis, rubicundus: Thure quasi Deo oblatione digna Deum honorabat. Tertius fuscus, integre barbatus, Balthasar nomine: per myrrham filium hominis moriturum professus est.* Sic ille; ternarius vero hic tres orbis partes, seu universitatem humani generis, quod per tres filios Noe propagatum est, significat ad Christum adducendam, vel etiam fidem Trinitatis.

Qu. V. Cur per stellam indicem sunt vocati? Resp. Quia Astrologi erant, ideo familiari sibi & amabili signo vocati sunt. Cum bovem ad te allicis, fœnum, non carnem ei porrigis; cum canem vocas, carnem, non fœnum ostentas. Condescendens, itaque Dominus Magorum saluti, per id vocabat eos, quod maxime delectabat. Secundo pastores Judæi vocati sunt per Angelum, quia Judæi *acceperunt legem in dispositione Angelorum*, Act. 7. & ad Gal. 5. & habebant legem scriptam: Gentiles vero habebant tantum naturalem, & per creaturas solum visibiles *invisibilia Dei cognoscere poterant*, ad Rom. 1. idcirco vocati sunt per stellam, & cæleste indicium. Cæli autem maxime enarrant gloriam Dei. Illi per creaturam rationalem, velut rationales: Hi per elementum tantum, quod ratione uti nescirent, ut vult S. Greg. hom. 10. in Evang.

Qu. VI. Unde agnoverunt, hanc stellam esse indicem Christi nati? Resp. Ex peculiari revelatione, & interno lumine. Quomodo enim absque hoc ad iter se accingere, Christum invenire, & pro Deo agnoscere ac venerari potuissent? Imo quomodo ibi Regem

alium inquirere, ubi aliquis jam regnaret, ausi fuissent?

Qu. VII. Quomodo intra tredecim dies ex Arabia felici, quæ centum octoginta milliaribus distat a Bethlehem, pervenire huc potuerunt? Resp. Quia dromedarios habebant, teste If. c. 60. qui, ut S. Hieronymus scribit, uno die tantum conficiunt itineris, quantum equi nostri tribus.

Qu. VIII. Quare aurum, thus, & myrrham ei obtulerunt? Resp. Quia crediderunt esse Deum, & ut tali attulerunt thus, quod Deo solet incendi: Crediderunt esse hominem, & ut tali obtulerunt myrrham, qua corpora mortuorum condiuntur hominum. Totum hoc verbis illis expresserunt: *Ubi est qui natus est Rex? Venimus adorare eum*. Dum dicunt natum, agnoscunt hominem: dum volunt adorare, agnoscunt Deum. Regem denique expresse vocant. Unde S. Gregorius hom. 10. ait: *Eum, quem adorant, etiam mysticis muneribus prædicant, auro Regem, thure Deum, myrrha mortalem*. Secundo S. Bernardus in Siloliq. ait, forte aurum ob Christi paupertatem: myrrhæ unguentum, ob infantilis corporis teneritudinem: thuris odoramentum, ob fordidam stabuli mansionem obtulisse.

Qu. IX. Quomodo nos mystice hæc munera offerre possumus? Resp. Deo offerimus aurum, thus, & myrrham, quando offerimus ei animam per orationem, corpus per jejunium seu afflictiones corporales, & mortificationem, bona externa per eleemosynam.

§. V. *Quæstiunculæ pro festo Purificationis*.

Quæritur I. Cur Christus in templo præsentari, & B. V. purificari voluit, cum tamen neuter ea lege teneretur? Resp. Ob quatuor causas 1. Ut docerent suum obedientiæ gradum observare; Nam primus gradus est observantium præcepta, sicut debent. Secundus observantium accuratius & cumulatius, quam debent. Tertius observantium ea, quæ omnino non debent. Summam igitur filii obedientiam, & mater imitata est. *Nec mirum* ait D. Ambrosius de purificatione, *si mater observet legem, quam ejus filius non venerat solvere, sed adimplere*. 2. Ut docerent profundissimam humilitatem; sunt enim, qui intellectu sunt humiles, sed non voluntate, fatentur enim se peccatores defectibus obnoxios, & omni supplicio dignos: sed nolunt tales ab aliis haberi, imo boni potius reputari, bona sua cupiunt prædicari, mala nesciri. Non sic Christus, & Maria, qui etiam voluntate humiles fuerunt, quia etiam ab illis vilipendi amaverunt. Etenim Christus in monte Tabor seorsim ostendit gloriam suam coram tribus tantum discipulis: passionis vero ignominiam pertulit in monte Calvariæ coram ingenti multitudine. Idem gloriosam nativitatem suam paucis tantum pastoribus voluit annuntiari, ministerio Angelorum: Hodie vero ut servus voluit in templo publice offerri. Similiter Maria non ore prædicabat similem aliis matribus, sed re ipsa se talem proferebat, ut nemo de ea aliter opinari posset, cum tamen longe diversa mater esset ab illis matribus. Alii jure se humiliant, quia habent in se causam humilitatis, sordes peccatorum, & defectus, vel notam servitutis, alteriusque debiti. Nihil horum in Christo, nihil in Maria; Neque enim servus Christus, neque immunda erat Maria: nihilominus quasi tales in templo se sistunt, cum tamen ille Dominus, hæc Virgo esset. 3. Ut docerent, nos gratitudinem erga Deum divinaque beneficia. Altera enim ratio, cur primogenita Deus sibi offerri præciperet, erat, quod Hæbreorum primogenita servarit, quando Ægypto Angelus Domini omnia Ægyptiorum primogenita percussit, Exod. 12. quam rationem subdidit Moyses Exodi 3. Ita propter hoc beneficium Judæis olim a Deo impensum, in gratiarum actionem sistit Deipara Filium, nec non & Filius se ipsum coram Deo Patre. Ubi docemur gratias agere Deo etiam pro beneficiis, quæ majoribus nostris impendit, veluti pro conservata majorum nostrorum fide, pro primis sanctis Episcopis patriæ nostræ datis, pro optimis & Catholicis Principibus, pro constantia Martyrum, fundationibus Monasteriorum, & Diœcesium & c. 4. Ut ne scandali occasionem alicui præberent. Cum enim lateret adhuc homines Christi Divinitas, & Deiparæ Virginitas, poterant scandalizari si vidissent, eos præceptum Domini non observare; singularitas enim, & nolle subjici præceptis, valde scandalizat: Unde timendum in populo murmur erat, si Virgo se purificationi, & filium oblationi non præsentasset. Maluit itaque honore sibi debito carere Christus, & Maria, quam offendiculi occasionem præbere.

Qu. II. Cur non Agnum, sed par turturum, aut duos pullos columbarum obtulit Deipara? Resp. 1. Ex paupertate, quia cum paupere filio pauper vivere voluit, ideo etiam pauperum hostiam dare? 2. Ob mysterium, quia Christus ipsemet erat agnus verus, quem præfigurabat ille typicus; debet autem umbra cedere veritati. Fuit igitur in hac oblatione Christus Agnus matutinus, futurus postea vespertinus, in cruce scilicet immolandus, ut sic impleret figuram jugis sacrificii Exod. 29. ut docet S. Bern. serm. 2. & 4. de Purificatione. 3. *Quia talem hostiam*, inquit Eucherius Lugdun. hom. infra octavam Nativitatis. *Offerre debuit Virgo Maria, per quam castitas & humilitas figuratur, quæ inter omnes mulieres & castior & semper humilior extitit; & bene quidem non singula, sed paria obtulit, quæ non corpore tantum, sed corpore & anima casta & humilis erat*.

Qu. III. Cur festum hoc vocatur per Liechtmeßtag? Resp. Quia hoc die cerei multi benedicuntur, & accenduntur in honorem & memoriam Christi, de quo S. Simeon dicebat: *Nunc dimittis servum tuum, Domine, quia oculi mei viderunt salutare tuum. Lumen ad revelationem gentium*.

Qu. IV. Quid ergo significant cerei hoc die benedici soliti? Resp. Ipsum Christum; nam aptissima est Christi cum cereo comparatio.

Nam

Nam in primis æternam Christi, qua Dei Filius est, generationem modo aliquo repræsentat; Etenim D. Basilius lib. 2. contra Eunomium ait; *Oportet divinam de Deo generationem intelligere impassibilitatem, indivisibilem, sine tempore instar resplendentis a luce radii.* Itaque uti radius a luce, seu lumen a corpore luminoso producitur in aere seu diaphano sine omni sive lucis, sive aeris corruptione: ita filius Dei, qui ad Hebr. 1. *Splendor gloriæ & figura substantiæ Dei vocatur*, gignitur a Patre absque ulla corruptionis labe. Deinde uti splendor lucis est coævus soli v. gr. & si sol ab æterno fuisset, ab æterno illuminasset: Ita etiam Filius Patri coæternus est. Denique uti non minuitur lux, quando producit lumen in medio cum cereus a cereo accenditur, nihil hic deperdit, sed manet tantus, quantus erat prius, quam alteri communicaretur: pariter & Filius, qui in Symbolo Nicæno lumen de lumine appellatur, ita suam totam a Patre recipit naturam, ut interim nihil ei demat. Cujus rei alterum simile affert S. Basilius loco supra citato de artis communicatione. *Nam tota*, inquit, *ex docentibus in discipulos immissa, cum nihil desit docentibus, profecto adsit iis, qui didicerunt.* 2. Cereus temporalem etiam Christi Nativitatem repræsentat; nam uti in cereo tria sunt, quæ candelam unam constituunt, lumen, cera, stupa seu linum, ita & in Christo tres diversæ substantiæ unam constituunt Christi personam, divinitas, caro, anima. Lumen seu ignis divinitatem notat id Deut. 4. *Deus tuus ignis consumens est.* Quia ut elementum ignis superat omnia elementa claritate, subtilitate, levitate, activitate, situ seu altitudine: sic Deus omnia creata. Cera Christi carnem denotat; ut enim cera ab apibus ex purissimo succo, quem ex odoriferis aufere floribus, sine ulla earum contaminatione aut nota conficitur: ita caro Christi opera Spiritus S. ex purissimo Deiparæ sanguine sine illius labe coagulata est. Linum denique cera tectum animæ Christi typus est. Linum illud cum flammam concipit, ea totum ignitur, non ita cera: Sic & anima Christi ex prima sui cum divinitate unione, beata & beatitudinis dotibus ornata fuit: non tamen corpus Christi, nisi post Resurrectionem.

Qu. V. Cur cerei in processionibus portantur? Resp. 1. ad protestandam fidem nostram per quam intellectus noster illuminatur. 2. In gratiarum actionem pro fidei veræ lumine tam gratiose communicato. 3. Ad confusionem Hæreticorum, ut ostendamus, nos non erubescere Christum confiteri coram hominibus, ut ipse quoque nos confiteatur coram Patre, qui in cælis est. 4. Ut impleamus Christi monitum, Luc. 12. hortantis: *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.*

Qu. VI. Cur cerei in Missa accenduntur? Resp. ob tres causas. 1. Ad fidem nostram demonstrandam, quia credimus, Missam esse vere sacrificium incruentum, per quod idem Christus, qui nobis crucifixus est, Patri æterno incruento modo offertur. 2. Ad lætitiam nostram, & gratitudinem, quam de sacrificio hoc in nostrum commodum instituto concipimus, demonstrandam; ad hunc enim finem ignes publicos accendi, quotidiana experientia testatur. 3. Ad amorem nostrum, quo velut igne hoc holocaustum, & sacrificium offerimus, demonstrandum; ad tale enim holocaustum ignis, quo tota hostia consumebatur, necessarius erat.

Qu. VII. Cur ad Baptismum cereus adhibetur? Resp. Ad significandum, quod per Baptismum fidei lumen accipiant baptizandi, & jam non filii tenebrarum, sed filii lucis effecti sint.

Qu. VIII. Cur agonizantibus cereus in manus datur? Resp. Ut profiteantur, se in Catholica fide vitam finire velle, atque adeo cum prudentibus Virginibus lampadem suam oleo charitatis, & fidei lumine instructam habere, ut ad cælestes nuptias cum agno celebrandas intromitti queant.

Qu. IX. Cur in mortuorum exequiis tam copiosa lumina adhibentur? Resp. Ut ostendatur, eos vera fide illuminatos mortem oppetiisse, nosque ex animo illis optare, ut quemadmodum Ecclesia canit in Missa pro defunctis, lucis æternæ beatitudine perfui queant.

Qu. X. Cur exortis cæli tempestatibus cereus accenditur? Resp. Ut per preces, quas Ecclesia in benedictione cereorum adhibet, diaboli & asseclarum illius furor, & nocendi cupiditas arceatur, hinc in benedictione earumdem precatur, ut quibuscunque locis accensæ, sive positæ fuerint, discedant Principes tenebrarum, & contremiscant, & fugiant pavidi cum omnibus ministris suis ab habitationibus illis, nec præsumant illos amplius inquietare, aut molestare servientes Deo omnipotenti.

§. VI. *Quæstiunculæ de Quadragesima.*

QUæritur I. Cur cineres in principio Quadragesimæ capitibus inspergantur? Resp. Triplicem ob causam 1. Ut sicut olim Ninivitæ in cinere pœnitentiam egerunt, ita & nos pœnitentiæ tempus a cineribus inchoemus. Hinc Ecclesia in Missa feriæ Cinerum orat: Omnipotens sempiternæ Deus, qui Ninivitis in cinere & cilicio pœnitentibus, indulgentiæ tuæ remedia præstitisti; concede propitius, ut sic eos imitemur habitu, quatenus veniæ prosequamur obtentu. Per Dominum. 2. Ut originis nostræ memores humiliemur, & per hanc humilitatem tum a vitiis absterreamur, tum etiam Deum facilius placemus; hinc Sacerdos capiti cineres imponens dicit: *Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Et Ecclesia in Missa: Deus, qui non mortem, sed pœnitentiam desideras peccatorum, fragilitatem conditionis humanæ benignissime respice; & hos cineres, quos causa proferendæ humilitatis, atque promerendæ veniæ capitibus nostris imponi decernimus, benedicere pro tua pietate digneris, ut qui nos cinerem esse, & ob pravitatis nostræ meritum in pulverem reversuros cognoscimus; peccato-

rum omnium veniam & præmia pœnitentibus repromissa misericorditer consequi mereamur. Per Christum Dominum nostrum. Amen. 3. Ut per benedictionem cinerum varia beneficia & gratiæ propter Ecclesiæ preces obtineantur, quæ quidem beneficii in genere indicat eadem Ecclesia, quando orat, ut quicunque hos cineres super se aspersertint, pro redemptione peccatorum suorum, corporis sanitatem & animæ tutelam percipiant; in specie vero illa enarrat in sequenti oratione: Deus, qui humiliatione flecteris, & satisfactione placaris; aurem tuæ pietatis inclina precibus nostris, & capitibus servorum tuorum, horum cinerum aspersione attactis, effunde propitius gratiam tuæ benedictionis; ut eos & spiritu compunctionis repleas, & quæ juste postulaverint, efficaciter tribuas, & concessa perpetua stabilitate intactos manere decernas. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Qu. II. A quo institutum est quadragesimale jejunium? Resp. In primis ab Apostolis, dein a variis Conciliis, & SS. Patribus, & ferventibus christianis, qui hanc institutionem authoritate, encomiis, & exemplis receperunt, & confirmarunt.

Qu. III. Ob quas causas institutum est hoc jejunium? Resp. Ob tres præcipue 1. Ad Christi jejunantis aliqualem imitationem 2. Ad peccatorum veniam facilius a Deo impetrandam, sicut Ninivitæ triduo jejunantes eam obtinuerunt; sed & futura peccata facilius devitanda, uti S. Bernardus s. 38. indicavit dicens: *Bonum & salutare jejunium, quo rediumuntur æterna supplicia, dum remittuntur peccata, non solum autem ablutio est peccatorum, sed etiam extirpatio vitiorum: non solum obtinet veniam, sed meretur gratiam; non solum delet peccata præterita, quæ commisimus, sed etiam repellit futura quæ committere poteramus*: Et brevius S. Chrysostomus h. 1. de jejunio: *Jejuna, quia peccasti; jejuna, ut non pecces*. 3. Ad varias utilitates, & gratias, quas jejunium aufert, obtinendas; quas quidem in genere indicavit S. Leo s. 2. de jejunio dicens; Divinarum reverentia sanctionum inter quælibet spontaneæ observantiæ studia habet semper privilegium suum, ut sacratius fit, quod publica lege celebratur, quam quod privata institutione deperditur; exercitatio enim obedientiæ, quam sibi quisque proprio arbitrio indicit, ad utilitatem cujusdam pertinet potionis; jejunium vero, quod universa Ecclesia suscipit, neminem a generali purificatione sejungit; & tunc fit potentissimus Dei populus, quando in unitatem sanctæ obedientiæ omnium fidelium corda conveniunt, in castris militiæ Christianæ similis ex omni parte est præparatio, & eadem ubique munitio. In specie vero enumerat breviter Ecclesia, dum in Præfatione Fer. 4. Cinerum canit: *Qui Quadragesimali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris & præmia*.

Qu. IV. Quæ potissimum devotiones exercendæ sunt tempore Quadragesimæ? Resp. Tres præcipuæ, 1. Corporis castigatio; hinc jejunium præcipitur ab Ecclesia, & flagellatio a piis fidelibus peragitur, cruces portantur, aliaque similia opera suscipiuntur. 2. Orationi plus & accuratius vacandum; hinc longiores preces ab Ecclesia in Breviario præscribuntur, Psalm. quinquagesimus cantatur, aliæque similes devotiones peraguntur. 3. Passio Christi sæpius ruminanda? hunc enim imagines passionum Christi repræsentantes ante altaria, vel in medio templi suspenduntur & hæc aut similia verba adduntur: O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus.

Qu. V. Cur Altaria in Quadragesima cortinis teguntur? Resp. Itidem ob tres causas 1. Ut indiceretur, hoc tempus tristitiæ & condolentiæ ob passionem Christi, non pœnitentiæ agendæ esse; hinc etiam nuptiæ publicæ hoc tempore prohibentur 2. Ut significetur, nos Dei & Sanctorum faciem non visuros, nisi pœnitentiam agamus 3. Ut, sicut ante dictum, passio Christi, quæ communiter in talibus cortinis depicta est, vehementius cordi & memoriæ imprimatur.

Qu. VI. Cur tempore Quadragesimæ Vesperæ ante meridiem canuntur? Resp. Quia olim hoc tempore antiqui christiani post Vesperas primum cœnabant; nunc autem, quia ob ferovoris imminutionem dispensatum est, ut cœna illa sub meridiem accipi queat, vesperæ quoque ante illam canuntur. Et ideo sicut in Dominica die ob memoriam festivæ Resurrectionis jejunium suspenditur, ita Vesperæ quoque a prandio more solito cantantur.

Qu. VII. Cur Dominica Lætare Rosarum appellatur Dominica? Quia Pontifex præter benedictionem solemnem, qua populo benedicere solet, & quasi gratulari mediam partem Quadragesimæ feliciter transactam, etiam Rosam auream benedicit, eamque Principi cuidam de Ecclesia bene merito transmittit in signum gratitudinis ob beneficia Ecclesiæ præstita.

Qu. VIII. Cur in Dominica Palmarum palmæ benedicuntur? Resp. Ob tres causas 1. Ob memoriam Christi Jerosolymam ingredientis, & cum palmis excepti 2. Ut fruges, quæ circa hoc tempus progerminare incipiunt, ob sacram benedictionem ipsis ab Ecclesia impertitam abundantius floreant, & crescant 3. Ut indicetur Fidelibus, neminem posse Jerosolymam cælestem ingredi, nisi qui multiplicem de vitiis, & passionibus suis victoriam obtinuerint.

§. VII. *Quæstiunculæ de Passione Christi in genere.*

QUæritur I. Cur Christus voluit Jerosolymis pati? Resp. Ob plures causas. Prima est, quia ibi tantum immolabantur hostiæ, quæ erant figuræ Passionis Domini. Præsertim agnus paschalis, qui non nisi Jerosolymis immolabatur, & comedebatur. Ibidem etiam Abraham in monte Moria paraverat immolare Filium; in quo Christi immolatio perspicue repræsentatur. Secunda, quia passio Christi in bonum totius mundi decreta erat, ergo de-

cebat, ut in medio orbis perageretur, Jerosolyma autem in medio orbis tunc habitati sita erat, confinis Asiæ, Africæ, Europæ. Ut ergo toti mundo facilius innotesceret præcipuum fidei mysterium, passio, inquam, Christi, congruentissime facta est Jerosolymis, unde primis Asiæ, deinde per mare mediterraneum Africæ, & Europæ cito insinuari poterat. Tertia, quia voluit in passione uti summos dolores, ita summam quoque sustinere ignominiam, quæ sane ex eo mirum in modum aucta est, quod in loco celeberrimo crucifixus est. Transfigurationis suæ elegit Dominus montis recessum, locum nemini conspicuum; crucifixioni vero suæ locum patentissimum. Ita nos præclara nostra tegere, humilia nostra pandere decet.

Qu. II. Cur tempore Paschali pati voluit? Resp. Ob duas causas 1. quia eo tempore Agnus Paschalis immolabatur, qui Christi immolandi typus erat. 2. Quia eo tempore plurimi ex omni Judæorum terra confluebant Jerosolymam. Voluit autem Dominus coram tanta multitudine pati, quia uti communis erat passionis fructus, ita ignominiam suam voluit esse maximam, suamque crucifixionem plurimis conspicuam.

Qu. III. Cur pati voluit Christus? Resp. Ad majorem Patris sui æterni gloriam, ad quem finem omnia sua opera dirigebat, ut ipse Jo. c. insinuavit, dicens: *Ego non quæro gloriam* (id est honorem) *meam* 2. Ob gloriam propriam juxta illud Luc. 22. *Nonne oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* 3. Ob salutem generis humani, ut indicavit Angelus Josepho Matth. c. 1. *Et vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum a peccatis eorum.*

Qu. IV. Cur campanarum sonitus in Feria quinta usque ad Sabbatum suspenditur? Resp. Per hoc indicari Apostolorum fugientium silentium, simulque incitantur fideles ad passionem Christi in silentio meditandam; campanarum vero invicem crepitacula ingratum sonum edentia adhibentur, ad tumultum Judæorum Christum capientium & crucifigentium significandum.

Qu. V. Cur eadem Feria V. Altaria denudantur? Resp. Significari per eam denudationem, quod Christus sæpius tempore passionis fuerit denudatus, maxime vero in flagellatione, & crucifixione.

Qu. VI. Cur Feria VI. tredecim candelæ tempore matutino accenduntur, & omnes successive extinguuntur præter unam, quæ sub finem retro altare portatur? Resp. Id ideo fieri, ut significetur, omnes Apostolos Christum tempore passionis dereliquisse, excepta B. V. quæ constans perseveravit.

§. VIII. *Quæstiunculæ de passione Christi, in specie de agonia & oratione Christi in horto.*

QUæritur I. Cur Christus ante egressum in montem Oliveti hymnum dixit? Resp. Ob tres causas 1. Ut demonstraret alacritatem suam & promptitudinem patiendi, adeoque se gaudere, quod hora passionis advenerit, quam magno desiderio desiderasse se dixerat. Hæc enim hora illa erat, quam ut videret, exultavit Abraham, quam totus mundus expectabat 2. Ut doceret, homini justo potius gaudendum, quam lugendum esse, cum morti appropinquat. Quemadmodum enim cygnus morti cum cantu obviare dicitur, sic etiam homo candidus & bonæ conscientiæ facit; uti S. Franciscus, qui sub illo versu Ps. 141. *Me expectant justi, donec tribuas mihi*, obiit. Et Nicolaus in illis verbis Ps. 30. *In manus tuas commendo spiritum meum*. Et S. Ludovicus Rex Galliæ in illis verbis: *Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum*; ut in eorum officiis legitur 3. Ut doceret post mensam gratias agere: ne videlicet simus instar porcorum, qui nunquam attollunt oculos ad arborem, unde glandes eis decidunt. Bruta non possunt agere gratias, nec debent, quia non sibi, sed homini nutriuntur: At homo, quia sibi vivit, maxime obligatur.

Qu. II. Cur tres discipulos secum assumpsit? Resp. Ut essent testes eorum, quæ acturus, & passurus erat. Nihil enim in tenebris, vel sine arbitris facere solebat Dominus: quin potius dicebat: *Quæ dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate super tecta* 2. Ut sic etiam discipulos suos in campum educeret, non quidem ad pugnandum cum ipso, sed ad pugnam ejus spectandam, & pugnandi rationem perdiscendam, ipsosque animandos tanquam & ipsos aliquando in arenam descensuros; *sicut aquila* nimirum *provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans &c.*

Qu. III. Cur torrentem Cedron transivit? Resp. 1. Quia via ad montem Oliveti illuc ducebat 2. Ut exemplo suo nos doceret, prius transeundum esse Cedron crucis & tribulationum, si ad montem Oliveti, id est, ad gloriam pervenire & in die resurrectionis capita nostra exaltare, seu læti, & hilares comparere velimus. Ita enim semel statutum est, *quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei*. Act. 14. Ad quod animat nos exemplum Christi, sicut exemplum Joannis ducis Machabæorum, quando ad torrentem transeundum vident trepidare populum, ipse *primus transfretavit*. Animavit enim milites, ut ipsi post eum transirent. 1. Machab. 16.

Qu. IV. Cur in montem Oliveti ascendit? Resp. Ut ex eo loco inchoans passionem suam, primam & primariam ejus causam nobis demonstraret, Dei scilicet misericordiam, quæ per oleum designatur. Hinc enim est Samaritanus ille, qui misericordia motus super humanum genus gravissime vulneratum, descendit de Majestate sua, & oleum infudit vulneribus suis 2. Ut sciremus, morti vicinos, etiamsi pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentis muniti sint, bonamque conscientiam habeant, ita ut hymnum canere queant, nihilominus ascendere debere ad montem Oliveti, hoc est, ad Dei misericordiam potius, quam ad justitiam: tum quia omnia opera nostra valorem ex se non habent, sed ex Dei misericordia, & gratia, per Christi passionem nobis impertita,

tita, & per Sacramenta applicata, tum quia incerti sumus, an opera nostra usquequaque perfecta sint.

Qu. V. Cur in hortum montis Oliveti intravit? Resp. Quia locus ille erat notissimus Judæis, & eo quod Christus frequenter ibi orare consueverit.

Qu. VI. Cur in hortum assumpsit tres sibi magis familiares discipulos? Resp. Ob tres causas. 1. Quia cæteris fortiores in fide & Christi dilectione erant, minusque obnoxii scandalo, utpote qui Christi majestatem & gloriam speculati fuerant in monte Tabor: quasi eis diceret Christus. Vos de mea divinitate, & gloria dubitare non potestis; ipsi enim vidistis eam in monte, & audistis vocem Patris mei, non igitur miremini, licet nunc alia forma, mœrore nimirum & afflictione circumdatus vobis appaream: Volo enim, ut toti Mundo contestemini, non tantum, quis ego ex me sim, sed qualis etiam propter ipsum factus sim. Itaque magis perfectos ad majus certamen ducit, Jacobus & Joannes jam antea gloriabantur, se posse bibere ejus calicem. Petrus vero dicebat: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo*. 2. Ut essent socii laborum, qui erant, & consolationis. Magnam illis gratiæ prærogativam concesserat, dum his solis gloriam suam ostendit; sed eam hic tribulatione compensavit, dum eosdem mœstitia sua affixit, & periculo comprehensionis ac mortis objecit. Ita nimirum solet Deus illos, quos majori extulit gratia, vicissim majori cruce onerare ac deprimere. 3. Ut sciremus Dei gratiam, & favorem esse, cum ipso tristari, & pati, & Deo gratias agere debere, qui ab eo occasionem accepit, strenue laborandi, & pro ipso patiendi. Hæc enim sunt semen gloriæ.

Qu. VII. Cur cœpit contristari, & mœstus esse? Resp. 1. Ut se verum ostenderet hominem, passibilem, & eisdem nobiscum affectibus obnoxium; neque enim speciem incarnationis suscepit, sed veritatem. Debuit ergo, & dolorem suscipere, ut vinceret tristitiam, non excluderet. Neque enim habent fortitudinis laudem, qui stuporem magis vulnerum tulerint, quam dolorem 2. Ut disceremus, noxias saltem delicias nobis interdicere, & præterea quandoque ultroneam assumere tristitiam per novissimorum & sacratissimæ passionis Christi meditationem. *Melius esse venire ad domum luctus, quam ad domum convivii*, ait Ecclesiastes c. 7. 3. Ad consolationem infirmorum membrorum, inquit S. Bernardus in serm. de passione Dom. *ne forte desperet aliquis, si caro infirma murmuret, ubi ad passionem promptus est spiritus*. Item ne animis concidamus, si non summum, quem deberemus, dolorem eliciamus peccatorum, confisi in dolore Christi, qui nobis per Sacramentum applicatur; quodque in confessione attritus fiat contritus.

Qu. VIII. Cur oravit: *Pater mi, seu Abba Pater, si possibile est (omnia autem tibi possibilia sunt) transeat a me calix iste: verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat*. Resp. 1. Ut ostenderet hominibus se verum esse hominem, quasi unum ex nobis, & vere mortem metuere, ac secundum appetitum sensitivum optare, ut eam effugeret; quia tamen in decreto Dei, & cum salute nostra fieri non poterat, petere se absolute & definitive, ut Patris voluntas fiat, &c. atque ut hinc intelligeremus, quanti ipsi steterimus, & quam caro pretio ab ipso redempti simus. 2. Ut moneret, non esse malum sentire, quæ sunt hominis, & affectus humanos pati, tristari, pavere, tædere &c. modo eos moderemur, & rationi, atque in primis Dei voluntati accommodemus, ipsum etiam rogemus, ut affectus nostros dirigat &c. Sic enim Christus Dominus suam fregit voluntatem, seu potius velleitatem, & appetitum sensitivum, Patrisque voluntati subdidit, ut velut æger potionem amaram, a qua natura humana abhorrebat, sumeret, quia cælestis Medicus sic præceperat, & salus corporis ejus, quod est Ecclesia, postulabat. Et hanc ob causam vocat hic passionem suam, *calicem*, quod instar amaræ potionis esset, tametsi valde salutaris. 3. Ut doceret resignationem in divinam voluntatem, cum ait: *Non sicut ego volo, sed sicut tu*, cum enim nesciamus, quid nobis expediat, opus est, ut Deo resignemus nostras necessitates, & dicamus, *Fiat voluntas tua*. Vel cum Davide: *In manibus tuis sortes meæ*.

Qu. IX. Quomodo tristari potuit Christus, cum tamen gaudium beatificum possideret, omnem tristitiam excludens? Resp. ex communi Patrum sententia, gaudium illud ab eo tempore ita suspensum & prohibitum fuisse; ut in superiore tantum animæ parte (qua ad Deum ut finem attendit) operaretur, ad interiorem vero (quæ circa media & temporalia versatur) non fluxisse. Tunc enim velut nubes aliqua obducta erat inter utramque partem, ut neutra alteram impediret, neutra alteri quidquam communicaret: Ad eum fere modum, quo cælo obducto nubibus, inferius turbo, imber, fulgura, fulmina, tonitrua fiunt maximo nostro terrore: supra nubem vero cælum serenissimum est, quæ tamen serenitas tunc nihil nobis solatii vel gaudii affert. Unde si quis caput supra nubem illam erigere posset, supra experiretur calorem, infra vero frigus, &c. Alia id ipsum similitudine declaramus; an non aliquando evenit, ut æger quis collo intumescat, ita ut nihil prorsus refectionis ad stomachum deferre possit? Talis igitur cibum cum voluptate in os ingerit, masticat & terit: sed quia deglutire nequit, ob faucium occlusionem, stomachus interim, & reliqua membra vehementissime affliguntur, quia cibum attrahere cupiunt, nec possunt: Interim lingua, & palatus gustu afficiuntur: sed quia illum cibum stomacho communicare nequeunt: inde acerbissimus dolor, & mors denique miserrima. Ita res se habuit in Christo? Unde fit, ut gaudium beatitudinis, quod in superiore animæ parte continebatur, dolorem potius & anxietatem Christo in inferiori ejus parte excitarit, quod inferior nihil gaudii e superiori parte reciperet.

Qu. X. Quomodo Angelus confortavit eum? Resp. Id contigisse vel consolando eum verbis,

bis, aspectu externo, sanguinis abstersione, laudibus &c. vel proponendo illi ingentem fructum, qui ex passione ejus proventurus erat, Dei gloriam, ipsius Christi exaltationem, animarum salutem & gaudium, &c. juxta id 59. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum*. Vel ostendendo Patris voluntatem esse, ut calicem ebiberet, hinc ea intellecta dixit: *Surgite, eamus;* obviam scilicet turbis eum capturis.

Qu. XI. Qualis fuit agon Christi? Resp. 1. Fuisse secundum aliquos duellum quoddam voluntarium ad majorem dolorem assumptum, inter carnem, & spiritum, sed appetitum sensitivum, & rationem, quasi inter duos milites a Duce permissum. Caro pati refugiebat: spiritus patiendum esse contendebat; & quia uniti erant, & alter alterum in suam trahere partem nitebatur, inde hæc agonia. Velut si duo in eodem carcere, & eadem catena colligati ita colluctentur, ut alter velit fugere, alter vero manere, cum a se mutuo nequeant separari. Fugere conabatur a morte Christi caro naturali inclinatione: sed retinebat eam spiritus, cique prævalebat, & mortem subeundam denique persuasit, tametsi trepidanti, & horrenti. 2. Fuisse duellum inter metum mortis, & imminentium cruciatuum ex una parte: & zelum gloriæ Dei, & salutis hominum, ex altera. 3. Fuisse duellum inter vitam & mortem prout canit Ecclesia: *Mors & vita duello conflixere mirando*. Solet enim in moribundis adverti ejusmodi lucta, cum mors appropinquans abripere nititur hominem e viventium numero: Tunc enim natura horret, resistit, sudat præ angustia? quamvis viribus & sensibus jam defecta, & pene exanimis. Christus integris sensibus ac viribus luctatus est cum morte clarissime conspecta.

Qu. XII. Quæ causæ fuerunt hujus extraordinarii sudoris, & agoniæ? Resp. Sequentes causas fuisse. 1. Repræsentatio secutorum tormentorum. 2. Apprehensio peccatorum omnium ab hominibus commissorum, & committendorum, quorum enormitatem, multitudinem, damnum ex offensione Divinæ Majestatis ponderabat. 3. Consideratio exigui fructus passionis suæ in multis hominibus secuturi. 4. Consideratio dolorum & martyriorum, quos electi passuri erant amore sui, atque adeo & ipse in corde patiebatur.

§. IX. *Quæstiunculæ de flagellatione Christi*.

QUæritur I. Cur Christus in sua flagellatione nudari voluit? Resp. 1. Ut fœdam illam nuditatem, quam humano generi peccatum Adæ adduxit, puniret in seipso. Sic enim per peccatum nudatus est homo Dei gratia, & remansit fœdus atque abominabilis. 2. Ut doceret nos veterem hominem, qualis per peccatum factus est, exuere, & induere novum, qualis in paradiso ante peccatum fuit. Adam vestitus a Deo fuit in signum admissi peccati, & in symbolum pœnitentiæ. Hinc quadraginta illi milites, ac Martyres apud S. Basilium a Præfecto nudati, & in gelidum stagnum conjecti, ut ibi frigore necarentur, hac voce se animabant: *Non amictum exuimus, sed hominem veterem, concupiscentiæ deceptione corruptum. Gratias agimus tibi Domine, quod cum isto amictu simul & peccatum exuere licet, quoniam ob serpentem eum induimus, ob Christum vero exuimus*. Tum singulis singulæ de cælo allatæ per Angelos sunt coronæ.

Qu. II. Cur ad columnam ligari voluit? Resp. 1. Ut absolveremur nos a vinculis peccatorum, quibus ligati eramus, velut victima ad macellum æternæ damnationis. Quemadmodum enim Sampson ligari se passus est, & fortia brachia sua in funes ultro inseruit in gratiam populi sui, ut eorum paci, & quieti consuleret, & malum quod impendebat eis a Philisthæis, averteret: ita etiam Christus in gratiam omnium nostrum, ut averteret a nobis malum illud æternum, vinciri se permisit. 2. Ut nos sibi vicissim alligaret per fidem, amorem, patientiam, obedientiam, de hoc enim prophetavit Jacob, cum Judæ benedicens ait: *Ligans ad vineam pullum suum, & ad vitem asinam suam: lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum*. Gen. 49. Pullus est populus gentilis ad Ecclesiam opera Apostolorum adductus; asinus Judaicus alligatus Christo (prædicanti sibi in propria persona); lavit igitur Christus ligatus corpus suum in sanguine, ut nos alligatos sibi ablueret eodem. Quis non libenter alligari velit ad hanc vitem & columnam Christum? quis ei non obediat? quis non libenter ferat omnia tormenta ob amorem ejus, qui tanta pro nobis pertulit? Ergo quisquis es, *injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum*. Eccl. 6.

Qu. III. Cur flagellari voluit? Resp. 1. Ut nos a peccatis imposterum absterreret. In primis enim si Deus ita sæviit in Filium innocentem, quomodo non sæviet in servum impœnitentem? 2. Ut puniret peccata, quibus adhuc flagellamus eum tota die, quia *nomen meum blasphematur tota die* inquit. Flagellatur autem blasphemiis, ut ait S. Aug. tr. 10. in Jo. 3. Ut illarum nobis virtutum, quas difficile addiscimus, vivum aliquod exemplum proponeret in filio suo. Difficile addiscimus contemptus & confusionem pati. Ecce tibi Dei filium, nudatum coram scurris & ludibriis expositum, ut scires nullam ignominiam esse ignominiam, sed honorem potius, cum pro Deo accipitur. Difficile addiscimus hominibus obedire, malis præsertim & discolis. Ecce tibi Filium Dei, qui ligari sese & ad verbera aptari passus est, pro libitu, & libidine vilissimorum servorum. Difficile addiscimus patientiam in doloribus, silentium in injuriis. Ecce tibi Magistrum hujus artificis, qui inter immania verbera tam æquo animo stetit, quasi ignoraret, quid circa se ageretur, ut dicitur Psal. 34. *Congregata sunt super me flagella, & ignoravi*. Nulla ibi vox, nullus gemitus, sed velut ovis coram tondentibus se obmutuit. Imo ausim dicere, hilarem potius & alacrem se ibi exhibuisse Christum. Non enim frustra dicit Cant. 5. *messui myrrham meam cum aromatibus meis*; loquens de passione sua. Ut

enim

enim agricolæ, cum metunt, lætiores esse solent, quam aliis temporibus, licet multo sudore & corporis incurvatione laborent tota die, juxta id Is. 9. *lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe.* Ita Christus licet ad verbera ad modum incudis incurvatus esset, & sanguinem sudaret, lætus tamen interim fuit, quia metebat tunc aromata suorum electorum.

§. X. *Quæstiunculæ de Coronatione Christi.*

QUæritur I. Cur Christus coronatus est? Resp. 1. Ipsum occasionem coronationi dedisse, dum dixit, se regem esse, sed regnum suum non esse de hoc mundo, hoc enim ludicrum regnum esse existimantes milites, ludicrum quoque regem crearunt. 2. Cum potissima peccata in capite, ubi quinque sensus præcipue resident, committantur, voluisse Christum specialia quoque tormenta in capite sustinere, ad satisfaciendum pro illis.

Qu. II. Cur purpurea chlamyde fuit indutus? Resp. 1. Ut magis confirmarent, eum ludicrum esse regem, dum ludicra purpura, quæ alioqui regiæ dignitatis est indicium, eum induerunt. 2. Ut satisfaceret pro peccatis, quæ multipliciter per superbiam vestium committi solent; ut enim tales sibi per vestes superbas authoritatem, & honorem conciliare cupiunt: Ita Christus ex opposito per istam vestem irrisionem & contemptum pati voluit, ut contraria contrariis curarentur.

Qu. III. Cur sceptrum arundineum ei oblatum est? Resp. 1. Id ad complendam ludicram coronationem factum, tum ut ostenderent, Christum vilissimum hominem esse, qui perinde ut arundo maris, & omnibus bonis destitutus esset. 2. Id ipsum etiam ad peccata, quæ per reges hujus Mundi sceptra male gerentes committuntur, pati voluisse Christum; cum enim potentes potenter tormenta sint passuri, gravia quoque peccata ab iis commissa fuisse necesse est.

Qu. IV. Cur sputis conspui voluit Christus? Resp. 1. Ad summam ignominiam, quæ ei obvenire poterat, tolerandam; quæ enim major ignominia excogitari poterat, quam quod sit facies, in quam desiderant Angeli prospicere, sputis turpissime dehonestata. 2. Ad satisfaciendum pro peccatis, quæ plurima in faciebus adscititio decore ornandis perpetrantur, uti & pro illis peccatis, quæ turpiloquio & sacrilego ore committi solent, quæ magis Christum dehonestabant, quam si omnia totius mundi sputa in faciem ejus fuissent conjecta.

§. IX. *Quæstiunculæ de Crucis bajulatione.*

QUæritur I. Cur Christum ante bajulationem crucis iterum propriis vestibus induerunt milites? Resp. 1. Ut magis agnosceretur, in veste propria, quam aliena. Studebant enim famam ejus modis omnibus conspurcare, & nomen exosum reddere. Erat autem facies Domini adeo deformata sputis, alapis, sanguine, ut in aliena veste vix agnosci posset. 2. Ut impleretur id, quod scriptum est de ejus tunica inconsutili: *Super vestem meam miserunt sortem.* Denique ut doceret, unumquemque in suis virtutum vestibus ad mortem esse iturum, non in alienis; tametsi forte in hoc mundi theatro alias gestarit. *Nihil intulimus in mundum, nihil efferemus.* Sola opera vere nostra sunt, & hæc sola nos sequentur.

Qu. II. Cur crucem suam portare Christus voluit? Resp. Ob tres causas 1. Quia lignum crucis adeo probrosum, & maledictum erat, ut nemo honestus id vellet tangere, ideo crucifigendis ipsis gestandum erat. 2. Quia bonus Dominus noluit quemquam fatigari aut vexari propter se; juxta id Is. 63. *Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum.* Quod vero postea translata est crux in Simeonem, militum libidine factum est. Christus id non petiit. *Volens crucem sibi ipsi ferebat: neque enim necessitate compulsus accessit ad mortem;* S. Athanasius. *Quia decebat*, ut ait S. Athanasius, *victorem triumphantem de diabolo, non alteri concedere, sed sibi suum trophæum gestare.* Vel ut Euthymius: *gerebat crucem tanquam strenuus miles lanceam, qua dejecturus erat adversarium.*

Qu. III. Cur duo latrones cum Christo educti sunt? Resp. 1. Ut latronum consortio Christus magis infamaretur, quasi socius vel similis eorum; quod recte expressit Lucas, cum eos vocat, alios duos nequam, mentem & intentionem Judæorum exprimens, qui ut Christum nequam facerent, adjunxerunt illi alios duos nequam. Vide hic quam vere scripserit Is. c. 53. *Et cum iniquis reputatus est* 2. *Propter mysterium significationis*, ait B. Bonaventura in c. 23. Luc. *Nam per duos latrones secundum allegoriam intelliguntur duo populi, inter quos, & pro quibus passus est Christus; unus scilicet Judæorum, & alter gentium, qui recte latrones dicuntur, quia utrique Deo per superbiam in Adam voluerunt præripere dignitatem propriam. Sed populus Judaicus tanquam latro sinister adhuc blasphemat: Gentilis autem confitetur & orat.*

Qu. IV. Cur Simon Cyrenæus in cruce portanda adjutor Christo datus est? Resp. 1. Quia milites metuebant, ne Christus in via deficeret, utpote fractus viribus, adeoque crucem effugeret; aut si moram traherent, revocaretur forte sententia a Pilato. 2. Ut Dominus indicaret, *se non suam, sed hominum mortem obire*, ut ait S. Athanas. 3. Ut sciremus, nobis etiam post Christum gestandam esse crucem; nec satis esse, quod Christus pro nobis eam tulerit, sed oportere, ut eamdem cum Simone saltem levemus a terra nonnihil; quo videlicet passionem Domini per opera pœnitentiæ nobis applicemus. Ad hanc gestandam crucem Christus sæpius nos invitavit. Licet autem caro reclamet, ad hoc tamen angarianda, & cogenda est.

Qu. V. Cur Christus mulieres flere prohibuerit, dicens: *Nolite flere super me?* Resp. 1. Ut eas instrueret, mortem suam non ita esse flendam, sicut mortem hominis vulgaris, qui mortem evitare nequeat; nec sicut extremam calamitatem, qualem Christo inferre Judæi sperabant & studebant: Mors enim Christo erat voluntaria, deinde momentanea seu triduana

solum, denique toti humano generi utilissima & Christo ipsi gloriosa. 2. Ut eas a suæ mortis deploratione abducat in deplorationem majoris calamitatis multo magis deplorandæ, quæ Jerosolymitanis immineret in excidio Urbis, & omnibus denique reprobis in excidio orbis.

§. XII. *Quæstiunculæ de crucifixione Christi.*

QUæritur I. Cur Christus in monte Calvariæ crucifixus est? Resp. Quia juxta multorum Patrum opinionem Adam primus parens ibi sepultus est; mori ergo ibidem voluit Christus, *ut sicut in Adam omnes moriuntur, sic in Christo omnes vivificentur; & in illo loco, qui dicitur Calvariæ locus, id est, locus capitis, caput humani generis resurrectionem inveniat cum populo universo per resurrectionem Salvatoris, qui ibi passus est & resurrexit*; ait Orig. tr. 35. in Matth. Et S. Ambr. in Luc. *Congruebat*, inquit, *ut ibi vitæ nostræ primordia locarentur, ubi fuerunt mortis exordia*. 2. Mystice & prophetice secundum Cyrill. Catech. 13. quod ibi caput totius generis humani Christus erat passurus.

Qu. II. Cur vinum myrrhatum, cum gustasset, noluit bibere? Resp. 1. Ne videretur voluisse consopire sensus suos, quo minus acerbitatem sentiret dolorum, pati voluit Christus in illa hora tenebrarum, non relevari. Vinum autem illud, tametsi ex una parte amaritudinem præbebat, propter fel & myrrham: ex alia tamen doloris sensum poterat minuere, si exhaustum fuisset. 3. Ut sitis suæ ardorem in crucem reservaret, ubi omni dolorum genere mederi voluit omnibus nostris vitiorum morbis & sensibus depravatis: visui, cum aspicere voluit afflictam Matrem, & milites ludentes pro veste sua: auditui, cum audire probra, cachinnos, blasphemias: gustui, cum sitire, & potari felle: odoratui, cum fætore loci vexari. Tactui, cum affixus cruci penderet. 3. Mystice, secundum Hieronymum, ut significaret, se mortem quidem gustaturum, sed in ea non permansurum. Quod & nobis sua morte eruit, ut mortem tantum gustaremus, id est, temporiariam tantum subiremus, non vero ebiberemus, id est, æternam non subiremus, ubi peccatores bibunt fæcem furoris Domini, & fex eorum non exinanitur.

Qu. III. Cur Christus in cruce mori debuit? Resp. 1. Ut pœna responderet delicto, medicina morbo. *Ut unde mors oriebatur*, canit Ecclesia, *inde vita resurgeret; & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur*. Primus Adam perdidit nos, cum ad lignum vetitum extendit manum suam. Secundus Adam redemit nos, cum ad lignum execrabile extendit manus suas. Inobedientia in ligno perdidit, obedientia in ligno reparavit nos; & quia homo in ligno obedivit circa rem facilem, ideo nunc in eodem obedire debuit circa rem difficilem 2. Ut hoc acerbissimo supplicio satisfieret divinæ Justitiæ, & ex hoc appareret ejus rigor, & enormitas peccati. Quia enim peccata hominum commeruerant gehennam, cui nulla æquiparari supplicia possunt, idcirco gravissimum supplicium Christo fuit decretum, quale erat crux, sive ignominiam spectes, sive cruciatum. Ignominiam ejus maximam colligimus ex eo, quod in ea pendens omnium pateret oculis, essetque omnium probrum, quod integris sensibus continuo sentiebat, quamdiu vivebat. Unde mors turpissima & lignum maledictum vocatur in SS. Literis; nec aliter habebatur a gentilibus. Cruciatum vero ex manuum, & pedum transfixione, quorum nervi continuo distrahebantur a penduli corporis gravitate: deinde quia diuturnus erat, & sæpe in aliquot dies poterat durare. Unde S. Aug. tract. 36. in Joan. ait: *Elegit extremum & pessimum genus mortis, qui omnem fuerat ablaturus mortem: de morte pessima occidit omnem mortem*. 3. Ut hac ratione mors Christi omnibus innotesceret, veluti certa & indubitata (propter futuram ejus resurrectionem) ac pro salute totius mundi suscepta. Unde Lactantius l. 4. Instit. c. 26. ait: *Extendit in passione manus suas, orbemque dimensus est, ut jam tunc ostenderet ab ortu Solis usque ad occasum, populum ex omnibus linguis, & tribubus congregatum sub alas esse venturum*. Et S. Athanas. l. de Incar. *Par*, inquit, *erat, ut Dominus hoc modo mortem sustineret, manusque ejus extenderentur, ut hac quidem veterem populum, illa vero Gentiles attraheret & ambos in se conjungeret Id enim ipse dixit, indicans, qua morte omnes redempturus esset: cum exaltatus fuero, inquit, omnes ad me traham*. Ad hæc sicuti crux quatuor habet cornua in quatuor angulos divisa, ita significabat Christum a quatuor mundi partibus tracturum ad se homines per suam passionem. De qua re scripsit Habac. c. 3. dicens: *Splendor ejus, ut lux erit. Cornua in manibus ejus: ibi abscondita est fortitudo ejus*. Cornua crucis intellige cum S. Aug. l. 18. de civit. c. 32. & aliis 4. Ut perfectum nobis virtutum exemplar exhiberet, earum præsertim a quibus caro, & mundus maxime abhorrebant, quales sunt hæ quatuor: paupertas, humilitas, patientia, obedientia. Etenim noxia cupiditas divitiarum, honorum, voluptatum, dominationis & libertatis, tam altas in animis hominum radices egerat, ut nisi Deus in se ipso hæc omnia, quæ mundus tam avide quærebat, damnaret, impossibile foret extirpare. Quare crucem ascendit Christus, quasi excelsam cathedram, ut in ea nos doceret paupertatem in primis, quia nudus ibi stetit, nec habuit, quod habent volucres & vulpes, ubi reclinaret caput. Secundo humilitatem, quia instar malefactoris in medio latronum, loco supplicii publico & infami, in ligno execrando, & maledicto. Tertio patientiam, quia cum summis doloribus pependit tribus horis, cum maxima patientia & silentio. *Cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur*, &c. 1. Petr. 2. Quarto obedientiam, quia in eo fuit obediens patri usque ad mortem, licet ei æqualis esset. Nemo ergo imposterum horreat paupertatem, nemo probra, & contumelias, nemo mortem, & quodcumque mortis genus, nemo fugiat obedientiam: quia si hæc mala essent, imo si non salutaria & pretiosa essent, Dei filius non assumpsisset.

Qu.

Qu. IV. Cur feria sexta mori voluit? Resp. 1. Quia illa die, sexta scilicet mundi, creatus fuit homo: ergo in eadem convenienter recreatus est, quamvis magno discrimine, Nam creatus est sine labore, redemptum vero maximo labore. 2. Quia ea die de communi Patrum sententia Adam, & peccavit, & a Paradiso ejectus est; ergo bene eadem die est reparatus, & in Paradisum reductus, quod primo factum in latrone. Merito igitur Christiani hunc diem in honore habent & abstinentia sanctificant, quia in eo creati & recreati, lapsi & reparati, e Paradiso ejecti, & in eum reducti sunt: in eo mors inventa: & rursum eliminata fuit: in eo scripturæ impletæ, infernus spoliatus, & Paradisus est apertus.

Qu. V. Cur in die solemni Paschatis mori voluit? Resp. 1. Quia Christus erat agnus immolandus pro toto mundo, qui per eum liberandus erat de servitute Pharaonis; id est diaboli, & ab Angelo percutiente. 2. Ut magis innotesceret ejus mors, quia tunc innumerus populus ex omnibus regionibus confluxerat. 3. Quia Christus toti moriens illuxit orbi, ideo conveniebat, ut luna 14. in semiplenilunio moreretur. 4. In die primo Azymorum mortuus est, ut *jam non epulemur in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis synceritatis, & veritatis*, ut ait Apostolus 1. Corinth. 5. q. d. quia Pascha nostrum immolatus est Christus.

Qu. VI. Cur titulus, Jesus Nazarenus Rex Judæorum, appensus est? Resp. 1. Ex mente Pilati, ut causam mortis explicaret, quæ ferebatur regni Judaici affectatio. Vel secundum Chrysostomum, ut Christum excusaret, & Judæos accusaret, ac confunderet, ut qui Regem suum crucifixerint; invitus enim Christum condemnavit. Unde admodum probabile est, ad ultionem de Judæis sumendam cum sic scripsisset. 2. Ex mente, & dispensatione divina, ut hinc Christi innocentia patefieret: (Nihil enim criminis continet hic titulus) imo ut vera causa mortis Christi indicaretur, quia scilicet erat Jesus, & Salvator mundi, pro aliorum sceleribus satisfacturus; & quia Nazaræus, id est, flos seu floridus virtutum, quas impuri & fœtidi Judæi ferre; & olfacere non poterant, odore fragrantissimus; & quia rex erat, ad prælium ante nos exiturus, & pro nobis hosti sese objecturus. Itaque docet Christus, id esse & facto præstare, quod præsefert cujusque titulus, quæmadmodum, & ipse titulum Salvatoris, & Regis nequaquam frustra gessit. Plerique ambiunt titulos, & volunt vocari Rabbi, Domini, Gratiosi, Clementissimi, Reverend. &c. Sed tales an sint, non curant. Nos omnes titulum Christianitatis gerimus, & sæpe christiane parum vivimus: *Nomen habes, quod vivas & mortuus es*, scribit Joann. ad Episcopum Sardicensem Apoc. 3. Unde Salvianus l. 4. de provid. ait: *Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra, & fatua*, Prov. 11. *Et in nobis itaque Christianum vocabulum quasi aureum decus est: quo si indigne utimur, fit ut sues cum ornamento esse videamur*. Sic ille; & S. Hieronymus ad Paulinum ait: *Esse Christianum grande est, non videri.*

Qu. VII. Cur Christus tunicam inconsutilem portavit? Resp. 1. Ob amorem Patris sui cælestis; significat ergo hæc vestis utramque Christi naturam, divinam & humanam. Divinam, quia ea ab æterno mirabili & inscrutabili opificio communicata & inducta est filio a Patre; & quia ea in passione indivisa & illæsa, imo indivisibilis & illædibilis fuit. Humanam, quia etiam mirabili Spiritus Sancti artificio desuper contexta fuit per totum in utero B. Virginis e puris & solis filis purissimi sanguinis virginei, nulla humana adhibita manu, vel futura alterius adminiculi. Hanc tunicam solus induit Filius, adjuvante tamen se Patre, & Spiritu Sancto, & quasi ex utraque parte manicas tenente, ut docet S. Bonaventura in medit. vitæ Christi: ita ut opus Incarnationis operata sit tota Trinitas, solus tamen Filius incarnatus sit, & tunicam hanc induerit. 2. Ob amorem sanctissimæ Matris suæ. Nam ut scribit Euthymius in c. 6. Matt. ex traditione Patrum ea fertur tunica opus fuisse Dei Matris. Adduntque alii, Beatissimam Virginem Christo parvulo existente illam texuisse, & eo crescente tunicam quoque crevisse. Nec id improbabile videtur; siquidem & vestes Hebræorum peregrinantium in deserto per annos quadraginta non sunt attritæ, imo & videntur cum crescentibus crevisse. Unde enim illis vestes aliæ in deserto? ut notat Cornel. a Lapid. in Deut. 8. 3. ob amorem Sponsæ suæ Ecclesiæ: nam & hanc, ut diximus, designabat vestis illa, quia uti vestis ornat hominem, ita Ecclesia Christum. Vestis hæc contexta e filis, id est Christianis innumerabilibus per charitatem & fidei unitatem sibi mutuo innexis, ita ut dissolvi, nisi grandi peccato, deleri vero prorsus nequeat. Ac sicut vestis interula, & Christi corpori conjunctissima semper adhæsit; ita, & Ecclesia per amorem semper ei intima fuit. Hæreses (uti Lutherana, & Calviniana in Imperio) assuturæ tantum sunt, quæ ad illam tunicam non pertinent, ideo resecari possunt, ac debent.

Q. VIII. Cur in medio latronum crucifixus est? Resp. 1. Ex mente Judæorum, ut latronum princeps & antesignanus haberetur; hunc locum tribuit mundus suo benefactori, & Patri patriæ. 2. Ex mente Spiritus Sancti, quia crux Christi omnium Martyrum cruces superat, ideo tanquam Reginæ medius ei locus debebatur. *Nam passio Domini æmulos habet, pares non habet*, inquit S. Ambr. in Luc. l. 10. c. 29. Nemo enim tantæ dignitatis homo, nemo tanto amore & fortitudine, nemo pro tali causa, nemo in tanta innocentia unquam passus est vel patietur. Patiuntur alii pro mundo, ut latro malus: alii pro Deo, ut latro bonus: Christus Deus passus est pro hominibus. 3. Quia ipsi ut mediatori medius locus debebatur; nam ibi proprie est lapis angularis, jungens duos parietes, id est, populum Hebræum & gentilem, & faciens utraque unum. 4. Quia ibi cernebatur ut Judex futuri Judicii specimen aliquod exhibens, dum latronem pœnitentem assumit ad Paradisum; alterum vero insultantem, & impœnitentem relin-

linquit: illum habens a dextra, hunc vero a ſiniſtra. Unde Auguſtinus tr. 31. Jo. ait: *Ipſa crux tribunal fuit. In medio enim Judice conſtituto, unus latro, qui credidit, liberatus; alius, qui inſultavit, damnatus eſt. Jam ſignificabat quid facturus eſt de vivis, & mortuis, alios poſiturus ad dexteram, alios ad ſiniſtram &c.*

Qu. IX. Quomodo cruce derelictus ſit Chriſtus a Patre? Reſp. Quatenus Pater unionem protectionis ſuſtulit, de qua Chriſtus Joan. 6. dixerat: *Qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum.* Et hæc ſola ad breve tempus rupta eſt Chriſto patiente, dum poteſtati tortorum, & inimicorum relictus eſt, non tantum a Patre, ſed a ſeipſo etiam, & dum ei ſubtracta eſt omnis conſolatio, quæ alioquin a ſuperiori parte animæ derivabatur in partem inferiorem.

Qu. X. Cur eum tali modo dereliquit pater? Reſp. Quia cum neceſſaria fuerit Chriſti oblatio, etiam derelictio neceſſaria fuit. Quare ut pater non audit filium male affectum, quia a Chirurgis ſcinditur, & uritur, clamantem & opem ejus invocantem: quia videlicet novit hanc ipſi medelam eſſe neceſſariam: ſic Deus Pater non audivit Filium, ſed dereliquit eum in tormentis, quemadmodum & ipſe Chriſtus, ut Deus, ſeipſum, ut hominem dereliquit: ut ſic ſanitas toti ejus corpori myſtico conferretur. 2. Quia nos dereliqueramus Deum, & ab eo receſſeramus velut oves errantes: Ideo Deus Pater reliquit Chriſtum in cruce, & quæſivit oves, quæ perierant. Audi Moyſen de populo ſuo loquentem Deut. 32. *Dereliquit Deum factorem ſuum: receſſit a Deo ſalutari ſuo.* Debuit ergo Chriſtus noſtram luere rebellionem, & fugam, quod libentiſſime fecit, ut videlicet Deus Pater ipſo derelicto in cruce, ad nos accurreret, noſque a gehenna liberaret: ſicut cum mater aliqua aſſidens ægroto filio, & interim audiens duos alios cecidiſſe in flumen, deſerit ægrum & ſuccurit illis, qui in aquis periclitantur: torquebatur in lecto crucis Dominus: ſed nos ad infernum abripiebamur; nobis igitur ſuccurit Deus, tanquam gravius periclitantibus, & filium dereliquit naturalem in cruce patientem.

Qu. XI. Quæ fuerit illa ſitis, quam Chriſtus in cruce pati ſe dicebat? Reſp. 1. Sitim corporalem ſignificat, quia per tot horas vehementer fatigatus, & ſanguine exhauſtus revera ſitiebat, & vehementiſſime ſitiebat. Solet enim magnam corporis fatigationem, & multam ſanguinis effuſionem naturaliter ſequi ſitis, quæ maximum affert tormentum. 2. Significat ſitim adimplendi voluntatem Patris, & ſcripturam, in qua illa continebatur, adeoque perficiendi opus redemptionis. Hoc indicat Joannes cum ait: *ut conſummaretur Scriptura, dixit, ſitio.* Quia enim videbat Chriſtus omnia, quæ paſſurus erat, ab æterno præordinata & decreta Deo, eaque in Scripturis prædicta; idcirco vehementes æſtuabat implere omnia ad unguem: ita ut nec apex præteriretur, aut jota unum. Cum ergo etiam ſitim & aceti potionem ſibi decretam in Scripturis expreſſam, ſolamque ſibi ſupereſſe exſolvendam ſciret, idcirco dixit: *ſitio*; Dei ſcilicet voluntatem magis quam potum. Sciebat enim Dominus parum ſibi profuturum, quem porrecturi erant, potum, nihilque neceſſarium: plurimum autem referre, ut Scriptura impleatur. 3. Significat ſitim plura patiendi, ſi neceſſe foret, & ita videretur cæleſti Patri; cum enim potus homini exhauſto prolonget vitam: & acetum ſiſtat ſanguinem, ut vult Cardin. Baronius. Item cum Dominus prænoſſet, ſe hoc verbo non quæſiturum ſibi refrigerium, ſed novum cruciatum acerbæ potionis juxta Prophet. Pſ. 68. *In ſiti mea potaverunt me aceto*: an non hoc ipſo inſinuavit, quam libenter plurima pati vellet, qui ſciens volens petiit novi doloris materiam, 4. Significat ſitim animarum & Gentium converſionem. Cupiebat enim Dominus omnes populos, poſtquam eos ad ſufficientiam jam redemiſſet, & omnia conſummaſſet, redemptos etiam quoad efficaciam: ſeu cupiebat eos ſibi unire per amorem, quo modo potus unitur corpori, & viſceribus. In quem ſenſum dixit Apoſtolus ad Philipp. 1. *Teſtis mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Jeſu Chriſti*, Hanc ſitim explicavit Samaritanæ, cum petiit ab ea bibere, non ſane aquam corporalem, ſed ipſius animam.

Qu. XII. Quid per verba: *Conſummatum eſt*, voluit Chriſtus ſignificare? Reſp. 1. Voluiſſe ſignificare Patri, conſummatum eſſe opus Redemptionis, quod ipſi commiſſum eſt, & a Patre ſuſcepit perficiendum. Hoc enim eſt, quod anticipando dixit Dominus poſt ultimam cœnam, mox iturus ad paſſionem, Joan. 17. ad Patrem: *Opus conſummavi, quod dediſti mihi, ut faciam.* Atque ita adimplevit voluntatem Patris, & Scripturas, in quibus ea conſignata erat, omnes uſque ad apicem. 2. Conſummatum eſſe baptiſma ſuum, quo debuit baptizari, de quo prius dixerat: *Baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor, uſque dum perficiatur?* Græce, *quomodo contineor?* q. d. baptiſmo ſanguinis habeo baptizari, & quomodò deſidero, ut perficiatur? quomodo non propero, & ad mortem meam curro? Spes, quæ differtur, affligit animam. 3. Conſummatum eſſe matrimonium inter ſe, & Eccleſiam, & quaſi diceret: nunc ſcitote Sponſam meam factam eſſe Reginam, & uxorem meam. Volo itaque, ut impoſterum eam honoretis, ejuſque filios veluti fratres, & concives veſtros. 4. Conſummatum eſſe teſtamentum vetus, & adimpletum; completæ enim ſunt umbræ, & figuræ, ſacrificia, cæremoniæ veſtræ legis, nova facta ſunt omnia, quia umbris, & figuris ſucceſſit ipſa res. Unde Apoſtolus ad Roman. 10. dixit, finem legis eſſe Chriſtum. Nunc innocens Abel a fratre occiſus: nunc Arca Noe contra diluvium fabricata & perfecta: nunc arcus cæleſtis poſitus eſt in nubibus in ſignum fœderis. Nunc Iſaac ſuper lignum a Patre immolatus: nunc Joſephus a fratribus venditus, & cum ſceleratis reputatus eſt: nunc immolatus agnus Paſchalis: nunc ſerpens æneus exaltatus:

tus: nunc vacca rufa extra civitatem cremata, & immolata: Nunc Sampson amplexus crucis columnas, aereas potestates contrivit: nunc David Goliam prostravit, vulnerum suorum lapidibus, & decollavit gladio crucis. Et reliqua omnia, quæ Christum præfigurabant. 5. Consummatum esse imperium, & tyrannidem Luciferi, quam hactenus exercuit in humanum genus, *Numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud*, uti quondam Balthasaris Dan. 5. *Consummatus est miser*, inquit Isaias c. 16. *Defecit, qui conculcabat terram*, sed quo jure? quia consummatum est, & pretium redemptionis, numerata est pecunia, & summa tota impleta ad redimendos a tyrannide dæmonis homines requisita. 6. Consummatum esse ædificium arcæ cælestis, in quod Patres e limbo, aliique sancti secuturi suscipiantur. 7. Consummatum esse convivium paratum omnibus intra sinum Ecclesiæ versantibus, id est, omnia necessaria ad salutem præparata, quæ si adhibere nolint, dicetur illis: *Perditio tua ex te Israel, a me tantummodo auxilium tuum.*

Qu. XIII. Cur clamore magno emisit spiritum? Resp. 1. Id factum esse, ut testetur dolorem ex mortis aculeo sibi inflictum, omnium acerbissimum, maxime quia per vim, & violentiam inferebatur ei mors. Optimi semper sodales erant anima, & corpus Christi, in nulla unquam re dissentientes; ideo non mirum, si ægre separabantur. 2. Ut testaretur amorem suum, & indefessum laborem usque ad ultimum spiritum quærendi animas nostras, & congregandi sub alas suas, quemadmodum gallina rauca voce congregat pullos suos sub alas; vel quemadmodum ovis suo balatu vocat ad se agnum foris exerrantem. Hoc enim clamore testatur, se pro filiis suis mori, monens, uti ne fraudemus eum fructu mortis suæ sperato. 3. Ut ostenderet potentiam suam, qua si vellet uti, etiam morti proximus facile posset mortem effugere, & hostes suos sternere. Ostendit autem potentiam hanc plusquam humanam, primo in eo, quod extremo spiritu tam magnam emisit vocem, siquidem homines morti vicini nequeunt clamare ob virium defectum, naturalem. Non potuit deesse Christo etiam hic defectus, quia non repente, sed paulatim enectus, & tarde mori compulsus est: & tamen clamans expirat, ut nemo non adverteret, clamorem hunc miraculo tribuendum, & a Deo ipso profectum esse, qui ab homine non posset.

Qu. XIV. Cur capite inclinato emisit spiritum? Resp. 1. *Ut obedientiam præstaret Patri æterno postremam, qui juxta id* (Philipp. 2.) *factus est obediens ad mortem.* Videtur hoc gestu respondisse, quod aliquando dixerat in spiritu, tacite respondens voluntati Patris, qui eum morti destinarat pro salute nostra: Ita Pater quoniam sic placitum fuit ante te, ut videlicet moriar: Et quod Ps. 39. dicitur: *Holocaustum & pro peccato non postulasti*, (q. d. noluisti admittere sacrificia veteris testamenti pro expiatione peccatorum) *tunc dixi: ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam. Deus meus volui*. 2. Ut ostenderet, se valedicere amicis suis, valedicere in primis Matri, quæ in utero eum gestarit, uberibus lactarit, solicite educarit, ardentissime semper amarit, & ad extremum denique halitum fortissime comitata sit. Valedicere discipulis, qui eum prompte secuti, solicite auscultarint, coram aliis confessi sint, cum eo denique in tribulationibus permanserint. Valedicere novercæ suæ Synagogæ, quæ dederit ei pro pane maledicta, opprobria: pro vino fel, & acetum: pro corona spinas: pro sceptro arundinem: pro purpura clamydem coccineam: pro osculo verbera, & alapas: pro lecto denique crucem. Valedicere toti mundo, qui ei in domo sua non concesserit hospitium, qui factorem suum tam misere tractarit, miseriis exturbavit: O durum vale! Cælum luget, petræ disrumpuntur, velum scinditur, monumenta aperiuntur in ultionem ingratorum: solus non promovetur homo. 3. Ut indicaret mortem se lubenti subire animo, adeoque non necessitate, sed voluntate mori. Ita Cyrill. l. 12. c. 76. Chrysost. hom. 84. Aug. tr. 119. Theophyl. & alii. Qui significant homines cæteros prius mori, postea inclinare caput, quia necessitate moriuntur: Christum prius inclinasse caput, postea mortuum esse, quia voluntate sit mortuus. S. Augustinus l. c. ait, Christum deposuisse vitam, veluti cum quis deponit vestem, quam suo arbitrio, & deponere potest, & accipere. Sic enim dixit ipsemet Dominus: *Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.* 4. Ut paupertatem suam extremam nobis recommendaret. Dixerat de se Christus Luc. 9. *Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet.* Cum ingrederetur mundum, foveam non reperit, quia non erat ei locus in diversorio, ideo reclinatus in præsepio, bestiarum hospitio usus est. Cum jam in aere pendulus e mundo vult excedere! jam nec nidum in arbore crucis reperit, ubi requiescere, ideo inclinat caput, & in aere pendulum relinquit. 5. Ut petitionibus nostris annueret; nam, ut advertit Euthymius in Ps. 16. inclinatur auris, cum inclinato capite alicui exilis vocis condescendimus: ut solet medicus ægro, procerus humili. Quod igitur antea obtinere a Deo non poterat, hoc a Christo in cruce obtentum est, cum inclinato capite aurem quoque suam petitionibus nostris inclinavit; neque ad id solum, ut audiret, verum etiam, ut in causam nostram propenderet, atque adeo assentiretur nobis; propterea non aures, sed aurem inclinavit, dum ad dextrum latus (ut picturæ crucifixi innuunt; & verisimilius, ait Barradius ad cap. 19. Joan.) caput inclinavit.

Qu. XV. Cur Sol in morte Christi obscuratus est? Resp. 1. Ut ignominiam Christi in cruce denudati sol modo aliquo tegeret, adeoque temperaret. 2. Ut ostenderet occidere tunc verum Solem, qui creavit Solem, & Lunam, omniaque elementa; obscurari etiam omnes ejus excellentias, gloriam, potentiam, sapientiam, vitam, famam. 3. Ut ju-

justa funebria Creatori suo sol persolveret. Ut enim moriente patrefamilias tota domus pullis vestitur, in signum luctus: ita mundus iste tenebris vestitus est, cum Dominus ejus mortem jam jam oppetiturus erat. Condolent ergo Christo creaturæ irrationales, ut confundant nos, ei si non condoleamus, qui causam morti ejus dedimus. 4. Ut detestationem sceleris Judæorum indicaret, quasi indigni essent, quos aspicere sol deberet, & digni, quibus subduceretur verus sol Christus, ejus Evangelii lumen, ut in posterum in tenebris cæcitatis, & ignorantiæ permanerent. Dicebant Judæi: *Tolle, tolle hunc*: quasi dicerent id Sap. 2. *Gravis est nobis etiam ad videndum*. Itaque, & sol noluit eos aspicere, & sic quodammodo clamavit: *Tolle, tolle istos*, & disperge in nationes.

Qu. XVI. Cur velum templi scissum est? Resp. 1. In detestationem sacrilegii, quod commiserunt in Deum Judæi. Si enim summus Sacerdos Caiphas, cum audivit a Christo ipsum esse Filium Dei, quasi hoc blasphemia esset, scidit vestimenta sua, in signum doloris. Decuit, ut Deus etiam hujusmodi signum daret in detestationem sceleris Judæorum. 2. Ad indicandum, reserata nunc esse mysteria veteris legis, nec non sancta sanctorum, id est, gloriam cœlestem patere Beatis; Tunc enim SS. Patres cœperunt gloriam Dei cernere; & deinceps omnibus patuit cæli janua. 3. Ut ostenderet scissionem, & abolitionem legis Judaicæ, & transmigrationem Dei a Synagoga ad Ecclesiam. Ad idem indicandum scribit S. Ephrem serm. de passione Domini, tunc temporis columbam e templo evolasse, ut indicaretur migrasse a templo Spiritum Sanctum, ejusque gratiam. *Sicut enim gloria domus est*, ait S. Chrysostomus hom. 2. de cruce, & latrone, *ubi velum pendet habitante intrinsecus Domino domus; sic ignominia templi est, unde recessit Spiritus Sanctus*. Nimirum tunc impleri cœptum id Domini: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta*.

Qu. XVII. Cur terra mota est? Resp. 1. In detestationem sceleris Judæorum, quasi terra contra eos rugiens os suum aperire vellet, ad eos devorandus: quod utique contigisset, nisi pro illis in cruce Christus orasset, & terram cohibuisset. Tantum ergo id scelus erat, ut illud sustinere terra non vellet. 2. Ad honorem & majestatem Christi e mundo egredientis, & limbum ingredientis; solent enim cives ad introitum magnorum Principum bombardas explodere. 3. Ut doceret tremere peccatores. Tremit enim terra, quod innocens Christus tam severe plectatur ob peccata aliena: quomodo non tremat peccator, plectendus ob sua propria? Sane tremor ille Dei iram ingratis imminentem innuit.

Qu. XVIII. Cur petræ scissæ sunt? Resp. 1. Arguebant Judæorum corda saxis duriora; siquidem his Creatori suo compatientibus, illi non sunt compassi. Unde exclamat S. Ambrosius l. 12. in Luc. *O duriora saxis pectora Judæorum! Finduntur petræ, sed horum corda durantur: horum immobilis duritia manet orbe concusso*. 2. Prænuntiabat findenda per passionem Christi saxea plurimorum pectora, & scindenda per pœnitentiam.

Qu. XIX. Cur reseratio sepulchrorum, & resurrectio mortuorum contigit? Resp. Ut indicetur, per mortem Christi spoliandam esse mortem, & vitam nobis immortalem donandam. Quemadmodum Dominus in suscitatione Lazari clamans; *Lazare veni foras*, mortuum e sepulchro extraxit: ita in cruce cum clamore emittens spiritum sepulchra aperuit, & mortuos evacuavit.

Qu. XX. Cur vulnus lateris suscepit Christus? Resp. 1. quia cum homines delinquere soleant omnibus suis membris, maxime vero corde, quod est fons peccatorum? (*de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ*, ait Dominus Matth. 15.) voluit etiam Christus pati in omnibus membris, e quibus solum cor supererat, quod proinde lancea transfixum est, uti & ipsum a veneno peccatorum in nobis expurgaretur. 2. Ut hoc vulnere amorem erga nos suum testaretur, tum quia cor, quod jam olim saucium erat amoris vulnere, nunc iterum sauciari voluit lancea, juxta id Cant. 4. *Vulnerasti cor meum soror mea, vulnerasti cor meum*: (ex secundo hoc vulnere lanceæ primum illud demonstrans amoris. *Quis enim cor suum ferro vulnerari permitteret, nisi prius amoris illius vulnus accepisset?* inquit S. Bernardus serm. 2. de pass.) ubi vides Christum vere pelicano similem factum, quia de pectore suo elicuit sanguinem, ut vivificaret pullos suos, peccati veno enectos; tum quia etiam sanguinem illum, qui adhuc residuus erat in corde, velut in thesauro repositus pro nobis, aperto latere fudit; ut intelligeremus, nihil ei tam charum fuisse, qnod non libenter pro nobis expenderet, imo si opus foret, paratum se iterum pati etiam post mortem. 3. Ut asylum vitæ nobis panderet. Unde S. Aug. ser. 120. in Joan. scribit, *Vigilantis verbo Evangelista usus est, ut non diceret: Latus ejus percussit; aut vulneravit, aut quid aliud; sed aperuit, ut illic quodammodo vitæ ostium panderetur, unde Sacramenta Ecclesiæ manaverunt, sine quibus ad vitam, quæ vera vita est, non intratur*. Hæc Aug. qui ibidem ait: *Hoc prænuntiabat, quod Noe in latere arcæ ostium facere jussus est, qua intrarent animalia, qua non erant diluvio peritura*. Quoties ergo tentatio exurgit, vel tribulatio nos premit, ad hoc asylum fugiamus, ibique habitemus, donec transeat tempestas. Sic monet Isaias c. 2. dicens: *Ingredere in petram, & abscondere in fossa humo a facie timoris Domini*. Petra quid, nisi Christus? fossa humus quid? nisi ejus vulnus est.

§. XIII. *Quæstiunculæ de Resurrectione Christi*.

Quær. I. Cur Christus a mortuis resurrexit? Resp. Ob tres causas. 1. Ut figuras & prophetias scripturæ de Jona, Isaia, Sampsone impleret. 2. Ut resurrectionem hominum universalem exemplo suo confirmaret. 3. Ut

Ut nos ad ſpiritualem Reſurrectionem procurandam incitaret.

Qu. II. In quo conſiſtat ſpiritualis Reſurrectio? Reſp. in eo, ut anima per unionem charitatis Chriſto uniatur, & quatuor dotes corporis glorioſi in eadem anima ſpiritualiter producat, & impaſſibilis quidem fiat per perfectam in omnibus tribulationibus cum divina voluntate confeſſionem: ſubtilis per obſtaculorum a vitæ emendatione impedientium remotionem, agilis per raram ad omnia Dei & proximi obſequia promptitudinem: clara denique per vitæ ſanctæ & exemplaris accuratum ſtudium.

Qu. III. Cur ad Inferos prius deſcendit? Reſp. 1. Ut devicto Diabolo prædam ei eriperet & ſpolia, vinctos ſcilicet Patres, qui in limbo detinebantur. 2. *Ut impleret omnia*, inquit Apoſtolus ad Epheſios 4. hoc eſt, ut ſicut poteſtatem ſuam oſtenderet in terra vivendo & moriendo, ſic etiam oſtenderet in inferno, illum viſitando, illuminando, effringendo. Erat ergo ſicut Sol quidam totum percurrens orbem, ut omnibus impertiret ſuum lumen & calorem.

Qu. IV. Cur tertia die reſurrexit? Reſp. 1. Quia ex una parte debuit certo conſtare mors Chriſti, ad quod ſufficiebat triduum, ex altera non debebat ejus reſurrectio diu differri, ne fides credentium corrueret, & ne caro Chriſti corrumperetur. Recte ergo tertia dies decreta eſt Reſurrectioni. Ita. D. Thomas loc. cit. 2. Quia ſi tardius ſurrexiſſet, non videretur ipſe ſurrexiſſe, ſed quis alius, nec fuiſſet habitus mortis triumphator. 3. *Quia per reſurrectionem Chriſti tertium tempus incipiebat; nam primum fuit ante legem, ſecundum ſub lege, tertium ſub gratia. Incepit etiam in Chriſti reſurrectione tertius ſtatus ſanctorum; nam primus fuit ſub figuris legis: ſecundus ſub veritate fidei; tertius erit in æternitate gloriæ, quem Chriſtus incboavit reſurgendo.*

Qu. V. Cur cum terræ motu ſurrexit? Reſ. 1. *Propter cuſtodes, ut timore dejecti, & terrore Angeli conſternati fugerent, & hæc Judæis nuntiarent, ac teſtes ipſi fierent veritatis;* inquit Euthymius. Prædictum de illis verbis Nahum 3. *Cuſtodes tui quaſi locuſtæ, quæ conſidunt in ſepibus: in die frigoris ſol ortus eſt, & avolarunt.* Dies frigoris erat dies ſepulturæ Domini: Ortu igitur præter ſpem ſole, Chriſto inquam reſurgente avolarunt præ timore cuſtodes. 2. Ad honorandum Chriſti reſurgentis Majeſtatem. Solent paſſim Principes adventantes in civitatem æneorum explosione tormentorum excipi. Idem ergo terra Chriſto ad ſe ingredienti, & ab Inferis revertenti fecit. 3. Ad indicandam Chriſti victoriam ab Inferno domito reportatam. Ut enim ventus terræ cavitatibus incluſus, & vi erumpens terram ſcindit cum fragore: ita Chriſtus ab inferis divina vi prodiens, limbum dirupit, & infernum perterrefecit.

Qu. VI. Cur ſecum multorum corpora mortuorum ſuſcitavit? Reſp. 1. Ut ſuam charitatem & liberalitatem oſtenderet, qui non poterat ſe continere, quin bonum Reſurrectionis ſuæ & aliis mox communicaret, ad inſtar nimirum nobilis aquilæ, quæ prædam ſuam ſola non comedit, ſed cum aliis avibus dividit. 2. Ut hi pauci eſſent teſtes reſurrectionis ejus, & hinc nos quoque ſpem conciperemus, reſurrecturos etiam ſuo tempore nos, quemadmodum ſurrexerunt iſti. 3. Ut nobis aperiret voluntatem ſuam, qua deſiderat, quantum in ipſo eſt, ut mox omnes reſurgamus ſpiritualiter per novam vitam: Ac ſicut ipſe feralem exuit amictum, & induit cæleſtem: ita nos exuto veteri homine induamus novum: ac quantum fas eſt, corpus glorioſum, ſimulque immortales cum firmitate, ne amplius ad lethalia peccata redeamus, ſicut Chriſtus ſemel reſurrexit, non amplius moriturus. Impatibiles nullis animi perturbationibus aditum præbentes, quæ morbum aliquem animæ adferant ſplendentes lumine internæ cognitionis rerum cæleſtium. Agiles ad exequendum abſque ulla repugnantia quidquid erit voluntatis Dei; ſubtiles & ſpirituales, ita omnibus terennis renunciantes, ut nihil ex eis, niſi quod ſit neceſſarium, accipiamus, ut converſationem noſtram habere in cælis poſſimus, quamvis corpore verſemur in terris.

Qu. VII. Cur mulieribus ante viros apparuit? Reſp. 1. Quia prima mulier, Eva, mortis internuncia fuit, & prior guſtavit pomum mortiferum, voluit Deus, ut jam vitæ nunciæ eſſent, & priores participarent gaudium reſurrectionis. 2. Quia majore zelo & devotione præditæ erant. Planxerunt enim Dominum exeuntem ad Calvariæ montem, aſtiterunt etiam crucifixo tametſi a longe, adfuerunt ſepulto, primæ ad ſepulchrum abierunt, cum Apoſtoli pœne omnes diffugiſſent & ſerius veniſſent. Jure ergo ante illos gaudio reſurrectionis Dominicæ recreatæ ſunt. 3. Quia magis erant idoneæ ad reſurrectionis promulgationem, velut minus de dolo ſuſpectæ, quam diſcipuli, minus autem obnoxiæ animadverſioni judicum.

Qu. VIII. Cur Matri ſuæ primo apparuit? Reſp. 1. Quia hoc Matris dignitas poſtulabat, & Filii erga eamdem obſervantia. Sampſon favum mellis in ore leonis quem occiderat, repertum parentibus impertivit Judic. 14. Eccur non & Chriſtus Matri ſuæ dulciſſima reſurrectionis ſuæ gaudia, quæ ex interrupta morte reportavit, primo omnium communicaret. 2. Quia id ipſum Matris merita requirebant. Nemo omnium ita ſenſit Chriſti paſſionem, nemo tot triſtitiæ fluctibus obrutus fuit, nemo tam deſideranter exſpectavit redivivum Chriſtum, atque ipſius Mater: decuit ergo, ut ipſa præ omnibus gaudii reſurrectionis ejus particeps fieret. Unde Rupertus lib. 7. de divin. Offic. cap. 25. putat Chriſti reſuſcitati hanc primam fuiſſe vocem: *Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris*, Cant. 4. Erat enim illa tunc mons myrrhæ, quia amariſſimæ paſſionis Filii recenti dolore plena. Collis thuris, quia meditationi & deſiderio reſurrectionis ejus intenta.

Qu. IX. Cur Evangeliſtæ non meminerunt hujus apparitionis? Reſp. Quia eas tantum ſcripſere, quæ citari poterant in teſtimonium re-

Resurrectionis Christi: Matris autem testimonium de Filio receptum non fuisset a Judæis.

Qu. X. Cur mulieres ad Discipulos missæ sunt nuntiatum Resurrectionem? Resp. 1. Quia Apostolorum erat eamdem toti orbi annunciare: ergo & præ aliis scire. 2. Quia ipsi præ cæteris ex passione Domini, suaque fuga magis consternati, & dejecti, præ cæteris etiam erectione indigebant. 3. Quia conspectu Domini & Magistri magis erant digni, magisque ad credendum dispositi. Judæi velut porci Margaritam hanc pedibus calcassent, ideo eis objecta non fuit. Non capit gaudium Domini, qui putrescit in peccatis suis.

Qu. XI. Cur jubentur eam Petro indicare? Resp. 1. Quia erat caput Apostolorum, futurus etiam totius Ecclesiæ Pastor. 2. Quia ipsius testimonium plurimum valebat apud cæteros Apostolos. *Surrexit Dominus vere*, inquiunt, *& apparuit Simoni*. Fœminarum testimonii nullam mentionem faciunt. 3. Quia ex sua negatione magis contristatus erat, quam cæteri, unde egebat præsentiori & peculiari Medici opera ad dolorem leniendum. Voluit ergo Dominus cum speciali hoc favore ad fiduciam & priorem amicitiam erigere: quasi non meminisset injuriæ acceptæ: ne concideret animo Discipulus; qui peccarat ex timore. Unde apparet Christi benignitas & clementia, qui tam cito obliviscitur peccata lacrymis punita, & præterea solatur illos, ac speciali favore prosequitur, ut fortius resurgant.

Qu. XII. Cur in Galilæam ablegantur Apostoli? Resp. 1. Quia in Galilæa jucundius velut in propria patria, nec non securius cum ipso agere poterant; nam in Judæa metu Judæorum continebantur, præsertim Jesolymis, ut docet S. Chrysostomus hom. 90. in Matt. 2. Quia illo destinarat spectatissimam & omnibus discipulis communem apparitionem, factam plus quam quingentis fratribus, quorum multi degebant in Galilæa. 3. Quia in Galilæa frequens prædicarat, imo prædicationem inchoarat, & plurima signa fecerat, debuit igitur ibi suam Resurrectionem speciatim manifestare ad confirmandam doctrinam, & miracula sua, & solidandos in fide eos, quos ibidem ad se traxerat. 4. Ob causam mysticam, ut doceret, nobis transmigrandum esse (quod sonat Galilæa) a vitiis ad virtutem, a cupiditatibus præsentis sæculi ad desiderium futuri, si videre ipsum in gloria cælesti velimus.

Qu. XIII. Cur tempore Paschali toties Alleluja repetitur? Resp. Id ideo fieri, ut Ecclesia nos ad Deum propter inexplicabile beneficium Redemptionis assiduo laudandum exhortetur; nam Alleluja est vox Hebraica, ex *Allelulà*, quod idem significat, ac Laudate; & voce *ja*, quod Deum significat, composita. Unde etiam in cælo aliquoties decantari audita est hæc vox, imo & miraculis approbata, ut Forerus in vita Christi, & alii testantur.

Qu. XIV. Cur vulnera sua etiam post gloriosam Resurrectionem retinuit? Resp. 1. Ut essent perpetui testes suæ erga Deum & hominis charitatis. 2. Ut per ea adhuc in cælis apud Patrem oraret, variaque viventibus & mortuis beneficia impetraret. 3. Ut devotæ animæ in illis velut petris & cavernis maceriæ refugium habeant. 4. Ut in die Judicii reprobis terrori, justis autem solatio foret.

Qu. XV. Quid Cereus Paschalis significat? Resp. significat Christum in gloriæ luce resurgentem; Unde quia quinque Vulnera retinuit, quinque grana ex thure facta cereo inseruntur; In festo Ascensionis vero cereus iste extinguitur post Evangelium, quia in eo Christus in cælo ascendisse nunciatur.

Qu. XVI. Cur Vexilla tempore Paschali iterum eriguntur? Resp. 1. Ad significandam victoriam, & triumphum Christi, quem de carne, mundo, & Diabolo tulit. 2. Ut profiteamur, nos sub Christi vexillo militare, & dicamus cum pio Asceta lib. 3. de Imit. Eja, fratres, pergamus simul, Jesus erit nobiscum, propter Jesum suscepimus hanc crucem: propter Jesum perseveremus in cruce. Erit adjutor noster, qui est dux noster, & præcessor. En! Rex noster ingreditur ante nos, qui pugnabit pro nobis. Sequamur viriliter, nemo metuat terrores; simus parati mori fortiter in bello, nec inferamus crimen gloriæ nostræ, ut fugiamus a cruce. Hinc varii coloris vexilla eriguntur, ut significetur contra varios hostes pugnandum; & Martyrum quidem certamina contra Tyrannos per rubra vexilla; Virginum contra carnem per candida; Confessorum contra mundum per cærulea; Perfectorum contra Dæmonem per viridia indicantur.

§. IV. *Quæstiunculæ de Ascensione Christi.*

Quæritur I. Cur Christus cælos ascenderit? Resp. 1. Ut debitam a Patre mercedem caperet, & quia humiliaverat semetipsum factus obediens usque ad mortem crucis, propterea exaltaretur a Deo Patre, & acciperet Nomen super omne nomen, ita ut in Nomine Jesu flecteretur omne genu cælestium, terrestrium, & infernorum. Ut Matri suæ & Apostolis totique Ecclesiæ Spiritum Sanctum mittere posset? nam ipsemet Joannis 14. dixerat: *Nisi abiero, Paraclitus non veniet ad vos*. Decuit autem, ut non ante, sed post Ascensionem suam mitteret, ut per eam missionem probaret, se in cælo regnare. Si enim nihil inde nobis misisset, dubitaremus forte, num in cælum ascendisset. Jam vero, quia spiritum suum misit, non est dubitandi locus. 3. Ut Advocatum haberemus apud Deum; ita enim S. Joannes 1. Joan. 2. ait: *Sed etsi quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum*. Et Apost. Paul. ad Hebr. 9. *Introivit in ipsum, ut appareat vultui Dei pro nobis*. Quis non vehementer gaudeat; quod apud Patrem Judicem, fratrem habeamus Advocatum, sed quomodo est Advocatus noster? Resp. dum semper repræsentat Deo Patri vulnera sua pro nobis accepta. Unde Apoc. 5. Vidit Joannes agnum in cælo stantem, *quasi occisum*: quia nimirum, sicut in cruce obtulit Patri passionem suam, nostrum se Ad-

vocatum præbens: ita etiam nunc in cælo eam Patri repræsentat, quasi adhuc pateretur, atque interpretative orat. Deinde juxta Patrum sententiam vere etiam & proprie orat, dum jus meritis suis debitum, & præmium sibi a Patre promissum, gratiam scilicet & gloriam nobis communicandam exigit, qua homo. Quod indicat Apostolus ad Rom. 8. cum ait: *Etiam interpellat pro nobis*. Sicut ergo in cruce pro transgressoribus oravit: ita pro illis supplicat etiam in cælo justitiæ divinæ; sed in cruce & terra per modum servi, cum solicitudine, pavore, *clamore valido & lacrymis*: In cælo vero per modum filii, cum libertate, confidentia & hilaritate; stans, non in faciem procidens. 4. Aliam adhuc causam S. Bernardus addit serm. de Ascens. dicens: Ipsi Apostoli Spiritu Sancto repleri nequiverunt, quia carni Dominicæ, etsi sanctæ, inhærebant.

Qu. II. Cur ex monte Oliveti ascendit ad cælum? Resp. Ut inde ascenderet ad gloriam, unde descendit ad passionem. Ait enim Apostolus ad Ephes. 4. *Quid est ascendit, nisi quia descendit?* Ergo quæ via est ad patientiam, eadem est ad gloriam: Et qui vult ascendere, debet prius descendere: Addunt alii, id ideo etiam factum, ut indicaret, se olim ut Judicem iterum venturum, & in vicina Valle Josaphat omnes judicaturum; Hinc Angeli dicebant Apostolis: *Viri Galilæi quid admiramini aspicientes in cælum; hic Jesus, qui a vobis assumptus est, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.*

Qu. III. Cur post quadraginta primum dies ascendit? Resp. Ut præberet *seipsum vivum in multis argumentis*, Act. 1. Ut ageret cum Apostolis de regno Dei, idest de Ecclesia, ejusque institutione, gubernatione, capite, de Sacramentis, de Scripturis &c. Et demum ut charitatem & humilitatem suam vehementius commendaret, dum etiam in statu gloriæ suæ cum hominibus tam frequenter, & tam familiariter conversari voluit.

Qu. IV. Cur feria quinta ascendit? Resp. Quia illo die prius ad montem Oliveti, sed post passurus iverat, ut ostenderet, eamdem esse viam ad passionem, & ad gloriam. Item die, quo Eucharistiam instituerat, forte ut nobis insinuaret, se & a nobis recedere, & nobiscum manere in Eucharistia. Unde mox ascensurus dixit: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*.

Qu. V. Cur post meridiem, sumpto, prius cum Apostolis prandio, ut Act. c. 1. dicitur, ascendit? Resp. 1. Ut, sicut post meridiem ejectus e paradiso est Adam: Ita secundus Adam eodem tempore intraret. 2. Ut manifestior esset ascensio ejus. 3. Quia etiam in meridie circa horam diei sextam crucifixus fuit; ut quo tempore se humiliavit ad mortem crucis, eodem exaltaretur ad cælum.

Qu. VI. Cur super omnes cælos ascendit? Resp. 1. Ut, sicut in terra omnium infimum, & contemptissimum habuit locum; in cruce nimirum inter latrones medium: ita & exaltatus haberet omnium summum. Notum enim est, tam alte ascendere aquam, quam profunde prius descendit. Dixit aliquando Christus, exaltandum fore eum, qui in mensa novissimum occupat locum, auditurumque: *Amice, ascende superius*. 2. Ut se probaret Dominum esse universorum, ipsumque velut Regem in Regia, vel amphiteatro, influere in membra, & contueri omnia. Unde S. Bernardus serm. 2. de Ascens. ait: *Cum se Dominum universorum, quæ sunt in terra & in mari, & in inferno, probasset, non restabat, nisi ut aeris & calorum se esse Dominum argumentis similibus, vel certe a potioribus approbaret. Terra enim cognovit Dominum, quia ad vocem virtutis ejus, cum clamasset voce magna: Lazare veni foras, mortuum reddidit. Cognovit mare, quia solidum se præbuit sub pedibus ejus, ita ut Apostoli eum putarent phantasma esse. Cognovit infernus, cujus ipse portas æreas & vectes ferreos confregit.*

Qu. VII. Cur sedere ad dexteram Patris dicitur? Resp. Ad demonstrandam judiciariam potestatem; Judicum enim est sedere. Tamquam ad quietem & cessationem a præteritis laboribus. In mundo semper visus est ambulare, nunqnam fere sedere, nisi forte ad prædicandum sederet. Nunc tandem post fatigationem venit ad quietem. Nunc tandem post diluvium passionis mense septimo arca requievit super montes Armeniæ, Gen. 8.

Qu. VIII. Quomodo Christus cum Apostolis se mansurum dixit? Resp. Quadruplici modo. 1. *Per realem existentiam in Eucharistia*: ob quam vere potest ad nos illa Levit. c. 26. verba pronuntiare: *Ponam tabernaculum meum in medio vestri, & non abjiciet vos anima vestra: Ambulabo inter vos, & ero Deus vester, vosque eritis populus meus*. 2. *Per cooperationem in laboribus & operibus nostris*: sic enim ipsemet Joann. 15. indicavit dicens: *Ego sum vitis vera: vos palmites: sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis*. 3. *Per protectionem*, uti S. Cyprian. testatur dicens: *Qui pro nobis semel mortem vicit, semper vincit in nobis*. Hinc ipse quoque Joann. 16. cap. dixit: *In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum. Hac locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis*. 4. *Per patrocinium*: Ideo ipsemet Joann. 16. hortatus est; *Usque modo non petistis quidquam in nomine meo: petite, & accipietis*. Et ideo etiam vulnera sua retinuit, ut tanto efficacius pro nobis oraret. Hinc & S. Joannes 1. Ep. c. 2. innuit: *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi*.

Qu. IX. Quomodo cum Christo spiritualiter ascendere debemus? Resp. 1. Desiderando, sicut Apostoli oculos non averterunt ab ipso, quamdiu videre poterant. Hinc clamandum cum Davide: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus*. 2. Orando, quia, cum hæc fit locutio cum Christo, eundem quasi in cælum sequitur. 3. Amando, anima namque magis est ubi amat, quam ubi animat. 4. Imitando,

do, hinc enim ascensurus in cælum vestigia duo terris impressit, quæ cuique homini sunt proportionata, ut ostenderet, quemvis in suo statu ipsum sequi, & imitari posse.

§. XV. *Quæstinculæ de Pentecostes Festo, & Spiritus Sancti adventu.*

QUæritur I. Cur tertia Persona SS. Trinitatis Spiritus Sanctus & Paraclitus vocatur? Resp. 1. Spiritus appellatur. 1. Quia per modum spirationis, qua homo producit flatum, seu anhelitum, procedit a Patre & Filio. Sicut enim cor per os producit flatum; ita Pater per Filium producit Spiritum Sanctum. Vel potius sicut anima ex intellectione rei amabilis spirat & producit amorem ejusdem: ita Pater per Verbum Spiritum Sanctum. 2. Quia similis Spiritui nostro, seu animæ. Sicut enim hæc corpus vivificat, eique vires influit, ac vitales actiones gignit: ita Spiritus Sanctus animam gratia vivificat, & potentias ejus ad bene operandum excitat, ac facilitat, omniaque ejus opera meritoria vitæ æternæ facit. 3. Quia spiritui seu vento non absimilis est. Ventus purgat aerem, affert pluvias, incendit ignem, propellit naves, agit molas, refrigerat homines, tibias resonare facit. Spiritus Sanctus purgat animam a peccatis, rigat & impinguat lacrymis compunctionis & devotionis, amorem Dei inflammat, ad cælum euntes promovet, ad bene operandum incitat, consolatur, ad orandum movet &c. Resp. 2. Sanctus appellatur, quia sanctissimus & purissimus, omnisque sanctitatis fons. Secundo quia animam sanctificat, & quodammodo encæniat, ut sit templum Deo consecratum. Tertio ad differentiam spiritus maligni, qui malorum omnium incentor est. Resp. 3. Paraclitum denique significare consolatorem, exhortatorem, advocatum. Est ergo Consolator in adversis & tribulationibus, maxime in peccatis, *Consolator*, inquit S. Gregorius hom. 30. de hodierno festo, *idem spiritus vocatur, quia de peccati perpetratione mærentibus, dum spem veniæ præparat, ab afflictione tristitiæ mentem levat*. Exhortator in aggrediendis & perficiendis rebus difficilibus: Advocatus, quia *postulat pro nobis* (hoc est, postulare nos facit) *gemitibus inenarrabilibus*, ad Rom. 8.

Qu. II. Cur Spiritus Sanctus in die Pentecostes venit? Resp. 1. Ut significaret, legem veterem hoc die mutatam in novam. Notum enim est, veterem legem Judæis in monte Sinai datam die quinquagesimo post Pascha. Quinquagesimo etiam die data lex gratiæ Christianis in monte Sion (juxta Prophetiam Is. 2. *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem*) velut finem imponens legi veteri, sicut res ipsa finem imponit umbræ & figuræ; fuit enim promulgatio legis veteris typus legis novæ. Resp. 2. Ut significaret, ex hoc die incipere Jubilæum plenissimum remissionis peccatorum in toto mundo. Etenim numerus quinquagesimus, quem significat vox Pentecoste, numerus est Jubilæi, quod erat quovis quinquagesimo anno, in quo poterat quisque redire ad pristinam possessionem suam, alteri venditam, Levit. 25. Similiter hodierno die, quo remissio peccatorum toti mundo prædicari cœpit, incipiebat Jubilæum Christianorum, quoad pristinam possessionem, id est, gratiam & gloriam perditam redire quisque poterat. Et hic est annus ille placabilis Domini, quem de tempore gratiæ prædixit Isaias cap. 61. & interpretatur ipsemet Christus Luc. 4. in quo omnia peccatorum debita Spiritus Sancti igne comburi incœperunt.

Qu. III. Cur hora tertia venit? Resp. 1. Quia tunc Apostoli, & alii homines erant omnes excitati, & vigiles, nec non sobrii adhuc, adeoque magis idonei ad hoc prodigium suscipiendum, & considerandum. 2. Quia illa hora apud Judæos erat orationi destinata, ait Beda. 3. Quia tunc promulgabatur lex tertia. Prima fuit lex naturæ. Secunda Moysis. Tertia lex Christi. 4. Quia Spiritus sanctus est tertia in Trinitate Persona. Quam ob causam etiam Ecclesia hora precum tertia Spiritum Sanctum invocat; *Nunc sancte nobis Spiritus* &c.

Qu. IV. Cur venit super sedentes in eadem domo? Resp. 1. Ut indicaret, quod non detur Spiritus Sanctus nisi constitutis in domo Ecclesiæ Christi. Ut enim columba a Noe emissa extra arcam non invenit, ubi requiesceret pes ejus Gen. 8. Ita nec Spiritus Sanctus extra Ecclesiam. 2. Quod non detur ira & odio æstuantibus, sed unanimiter sedentibus, id est, pacificis, & concordibus. Hoc enim est, quod Ps. 132. dixit David: *Ecce, quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum, &c. Sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion: quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, &c.* Quo loco Theodoretus per rorem interpretatur Spiritum Sanctum missum in montem Sion. Porro ros non cadit in terram sæviente tempestate, sed tranquilla: sic Spiritus Sanctus non venit super iracundos & odio flagrantes: quietos vult, & pacificos.

Qu. V. Cur venit repente? Resp. 1. Ut miraculum hujus missionis manifestum esset; Cum enim naturale tonitru fit, prius advehitur nubes, micant a longe fulgura, & subaudiuntur de procul bombi: non ita ibi, sed repente factus est de cælo sonus, *ut subita consternatione*, inquit Œcumenius, *& magis excitaret, & omnes ad concurrendum impelleret: sensibiliter vero ut miraculum confirmaret, quod omni careat calumnia &c.* Unde subdit postea Lucas: *Facta autem hac voce convenit multitudo, & mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes*. Fuit ergo repentinus iste sonitus, quasi sonitus campanæ, quæ instante publica necessitate pulsatur ad convocandum populum ad primam Apostolorum concionem, ut omnes intelligerent, non hominum, sed Dei promulgandum esse verbum. 2. Ut doceret, omni tempore expectandum esse Spiritum Sanctum, & parandos animos ad eum recipiendum, quia repente & improviso venit, quando ipsi placet. *Spiritus ubi vult spirat*, ait Dominus Joan. 3. *& vocem ejus audis; sed nescis unde veniat*.

Qu. VI. Cur cum impetu? Resp. Ad signi-

V 2 fican-

ficandum, quod Spiritus sanctus credentibus, quos replet, fervorem imprimit, ut omnia celeriter & expedite agant. Unde Ambrosius super Luc. c. 1. ait: *Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia*. Sane Apostoli post acceptum Spiritum sanctum statim concionari cœperunt ad plebem, & legem Dei promulgare.

Qu. VII. Cur cum sonitu venit? Resp. 1. Ad indicandum, quod sonus miraculorum, sanctitatis & prædicationis Apostolorum in omnem terram esset exiturus, juxta id Ps. 18. *In omnem terram exivit sonus eorum*; 2. Ad designandum, Evangelium Christi esse cæleste; de cælo enim factus est sonus. Poterat ex terræ latebris per terræ motum edi sonus: sed non ita evenit, quia talis sonus designat doctrinam hæreticorum, qui de orco promit sua dogmata.

Qu. VIII. Cur cum Spiritu vehementi venit? Resp. Ad designandas mirabiles Spiritus S. operationes. Nam primo uti spiratione & respiratione aeris vita hominis conservatur; ita vita animæ flatu Spiritus S. Secundo, uti ventus aerem purgat; sic Spiritus sanctus animam purgat a peccatis. Tertio, ut ventus impellit navim; ita Spiritus sanctus hominum corda ad bona opera, & ad viam cæli. Quarto, uti ventus in fistulis, & tubis sonum edit; sic Spiritus sanctus cor ad docendum & loquendum cælestia replet. Item ut indicaret, quod Apostoli instar ventorum peragraturi essent orbem, purgaturi mundum, dejecturi idola, refrigeraturi æstuantia peccatorum corda Evangelio, hoc est, bono nuntio, quod possint fieri filii Dei.

Qu. IX. Cur in specie linguæ venit? Resp. Quia lingua est instrumentum sermonis & prædicationis; hic autem Spiritus sanctus constituit Apostolos Prædicatores Evangelii; contulit eisdem donum linguarum, simulque Ecclesiæ. 2. Quia, ut a verbo mentis procedit vox linguæ: ita Spiritus a Filio. 3. Quia sicut lingua distinguit sapores; ita Spiritus sanctus facit hominem discernere res cælestes a terrenis, veram doctrinam a falsa & hæretica.

Qu. X. Cur in lingua ignea venit? Resp. 1. Ad demonstrandam naturam legis gratiæ, quæ est lex charitatis per ignem designatæ, juxta illud Deut. 33. *In dextera ejus ignea lex*. 2. Ad significandum effectum, quem in animis Apostolorum, cæterorumque fidelium operaturus erat Spiritus sanctus, nimirum quod in eis torporem, timorem, concupiscentias & vitia consumpturus, eosque ferventes, zelosos & quasi igneos redditurus erat. 3. Quod per hunc ignem amoris, & consolationis Spiritus sancti non torquentem aut comburentem, sed potius refrigerantem & recreantem, superaturi essent ignem tribulationis ac persecutionis urentem ac consumentem. Ita Cyrillus Cath. 17.

Qu. XI. Cur in dispertitis linguis apparuit? Resp. 1. Ad indicandam duplicem charitatem Dei & proximi, qua Spiritus sanctus corda fidelium repleverat. 2. Ad significandam duplicem artem recte loquendi, quam docuerat eos Spiritus sanctus, nempe loquendi cum Deo & proximo.

Qu. XII. Quid est donum Spiritus sancti? Resp. Nihil aliud esse, quam afflatum & impulsum ejus ad patranda rara & heroica maxima virtutum opera: quibus exercendis solæ virtutes etiam infusæ ordinarie non sufficiunt, requiritur præterea specialis motus & excitatio Spiritus sancti.

Qu. XIII. Quot sunt dona Spiritus sancti? Resp. Septem primaria (ad quæ revocanda sunt cætera) describit Isaias c. 11. collata Christo Domino: *Requiescet super eum Spiritus Domini*, inquit, *Spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini*.

Qu. XIV. Quid est donum sapientiæ? Resp. Est donum, quo causam altissimam, id est, Deum rite cognoscimus, & divina secundum veritatem judicamus.

Qu. XV. Quid est donum intellectus? Resp. Est donum supernaturale, quo ea, quæ nobis circa fidem proponuntur, & naturaliter capere non possumus, recte & facile capere valemus.

Qu. XVI. Quid est donum scientiæ? Resp. Est donum, quo certum & verum judicium de veritatibus fidei formamus; nam ad assensum his præstandum duo requiruntur. 1. Ut eas capiat, & hoc præstat intellectus. 2. Ut certum assensum præbeat, & hoc scientiæ donum efficit.

Qu. XVII. Quid est donum consilii? Resp. Est donum, quo homo se & alios dirigere potest cum prudentia, id est, ea media eligere, quæ ad finem & aliis præfixum magis opportuna videntur.

Qu. XVIII. Quid est donum fortitudinis? Resp. est donum, quo amore Dei omnia adversa fortiter & generose tolerantur, & superantur, uti in SS. Martyribus cernere est.

Qu. XIX. Quid est donum pietatis? Resp. Est donum, quo omnia, quæ ad Dei honorem, proximique ac nostram salutem pertinent, impigre exequimur, & præstamus.

Qu. XX. Quid est donum timoris? Resp. Est donum, quo offensam Dei, & omnia alia, quæ eidem displicere possunt studiose vitamus.

§. XVI. *Quæstiunculæ de festo SS. Trinitatis.*

QUæritur I. Cur hoc Festum in Dominica prima post Pentecosten celebratur? Resp. Quia, cum tribus personis specialia Festa sint instituta, & ad honorem Patris æterni quidem Festum Nativitatis Christi, cui singularis honor & gaudium erat, talem ipsi Filium genitum fuisse. In honorem Filii vero Festum Resurrectionis, quod propter devictos hostes specialiter ipsi gloriosum fuit. In honorem Sancti Spiritus vero Festum Spiritus Sancti institutum fuerit; conveniens videbatur; ut, ne tres Dii putarentur, unum etiam commune Festum, ob unam & communem naturam institueretur.

Qu.

Qu. II. Cur hoc Festum minori, quam alia Festa prædicta solemnitate celebratur? Resp. Id ideo fieri, ut Ecclesia ipso facto ostendat, se tantopere Festum istud æstimare, ut ea, qua par est, solemnitate celebrare non queat. Mavult ergo per humilitatem profiteri suam impotentiam ad hoc Festum celebrandum, quam debitum ipsi honorem & reverentiam non exhibere.

Qu. III. Quare unus tantum Deus est S. Trinitas, cum tamen quælibet trium Personarum verus Deus sit? Resp. Cum omnes tres Personæ unicam tantum naturam habeant, pluralitas autem Deorum, a pluralitate naturarum desumi soleat, merito SS. Trinitatem unum dumtaxat Deum vocari. Hinc S. Athanasius in suo Symbolo dixit: Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, & tamen non tres Dii, sed unus est Deus, quia, sicut singillatim unamquamque Personam verum Deum ac Dominum confiteri Christiana veritate compellimur, ita tres Deos aut Dominos dicere Catholica Religione prohibemur.

Qu. IV. An ergo omnes operationes omnibus tribus Personis communes sunt? Resp. Ita quidem de operationibus ad extra productis sentiendum; non tamen de internis processionibus; nam solus Pater generare, solus Filius generari, solus Spiritus S. spirare dicitur.

Qu. V. Cur ergo solus Pater Creator, solus Filius Redemptor, solus Spiritus S. Sanctificator dicitur? Resp. Non ideo hoc dici, quasi non etiam Filius, & Spiritus S. creassent mundum, sed quod creatio sit primum beneficium mundo collatum, atque adeo per quamdam accommodationem merito primæ Personæ attribui videatur. Quod idem etiam cum proportione de reliquis attributis sentiendum.

Qu. VI. Cur SS. Trinitas specialiter colenda sit? Resp. Ob tres causas. 1. Quia ad imaginem illius creati sumus; quid autem magis conveniens, quam ut imago, si ratione prædita foret, Prototypon præ cæteris amaret. 2. Quia ipsa est mare immensum omnis bonitatis; ex quo omnia nostra bona profluunt, unde par est, ut illi grato animo omnia adscribamus, & sicut flumina ad mare, per debitum honorem gratiarum actionem refferamus. 3. Quia SS. Trinitas, cum sit summe potens, sapiens, & bona, hæc sola per se maxime potest, scit, & vult juvare; creaturæ vero non nisi dependenter ab ea auxiliari possunt.

Qu. VII. Qui est optimus modus colendi SS. Trinitatem? Resp. 1. Per exercitium fervens & constans trium virtutum Theologicarum, Fidei, Spei, & Charitatis. 2. Per oblationem potentiarum internarum, memoriæ, intellectus & voluntatis ad perpetuum obsequium illius. 3. Per directionem omnium operum, verborum, & cogitationum ad majorem gloriam SS. Trinitatis; sic enim perpetuum Gloria Patri &c. ipsi canitur.

§. XVII. *Quæstiunculæ de festo Corporis Christi.*

QUæritur I. Quando, & a quo hoc Festum sit institutum? Resp. Ab initio quidem Urbanum IV. interveniente consilio & assensu Dominorum Cardinalium decrevisse, ut Festum Corporis Christi per universam Ecclesiam, semel in anno solemniter feria quinta post Octavam Pentecostes, in toto terrarum orbe celebraretur, & vocato B. Thom. de Aquino, qui tum præsens aderat, præceptum fuit, ut officium de tali Festo secundum usum omnium Ecclesiarum componeret. Thomas autem divinarum armarium scripturarum, cujus mentem obedientiæ, & omnium virtutum decor collustraverat, præceptum hoc libenter, breviter, atque insignissime complevit. Verum quamquam Apostolica mandata omnibus Ecclesiis directa fuissent super celebranda nova de Venerabil. Sacramento solemnitate, omnes tamen Ecclesiæ dissimulaverunt obedire, præter Ecclesiam Leodiensem, quæ ubi Apostolicum Nuntium cum bullis, decretalibus, officio apportatis honorifice suscepit, tanquam devota filia mox quam celerrime obedivit, rejecto officio, quod Virgo Juliana confici fecerat, utens illo officio, quod Thomas Aquinas confecerat. Itaque ab adventu præfatarum bullarum tota & sola Leodiensis Diœcesis præfatam solemnitatem singulis celebravit annis usque ad tempora Domini Joannis Papæ XXII. qui floruit anno Domini 1315. qui omnes constitutiones Clementis publicavit, & ad universalia studia transmisit. Et ultra illas ordinationes Urbani IV. Clementinis constitutionibus insertas, novas indulgentias concessit, atque Processionem adornavit. Et tunc igitur & deinceps solemnitas hæc per totius orbis Ecclesias devotissime accepta est.

Quærit. II. Qua occasione hoc Festum institutum est? Resp. Id juxta relationem R. P. Joannis Diestemii Blæti, Prioris P. Jacobi Leodiensis hac occasione institutum fuisse. Circa Annum Domini millesimum ducentesimum trigesimum in Episcopatu Leodiensi, juxta civitatem Leodii in hospitali leprosorum, quod vulgariter usque hodie, locus Cornelii montis dicitur, fuit Virgo omnium virtutum flore renitens nomine Juliana. Hæc a primis infantiæ annis semper sese orationi mancipabat, & crebro vidit, & quasi semper suo aspectui inter orandum ingredi mirabile signum, scilicet lunam, quasi in suo splendore, cum aliquanta tamen sui orbicularis corporis fractione. Et videns mirabatur, & etiam timebat nesciens, quid hoc significaret. Unde nitebatur totis viribus præfatum signum amovere, nec valuit. Tandem cum nulla sua, vel aliorum fidelium precibus amovere posset, cœpit cogitare, ne forte mysterium aliquod in præfato signo lateret. Tum didicit divino responso significari in luna præsentem Ecclesiam, & in ejus fractione defectum unius solemnitatis, quam Deus voluit in Ecclesia celebrari, ad augmentum sacræ fidei. Accepit proinde præceptum cœlitus, ut hanc solemnitatem inchoaret, & celebrandam mundo nunciaret. Illa vero ad hæc obstupescens, se non posse respondit. Verum quotiescunque orationi vacabat, ad-

admonebatur a Domino, ut præceptum injunctum perficeret, quam ad hoc præ mortalibus cunctis Deus prælegisset. Igitur Juliania Christi Virgo humilis a tempore prædictæ visionis, per cursum annorum viginti, precibus & gemitibus inenarrabilibus institit apud Deum, quatenus alteri personæ præfatum negotium cæli Conditor committeret. Verum quantum ipsa plus se tanto negotio indignam asserebat, eo magis humilitatis amator hanc digniorem judicavit. Acquiescens igitur tandem virgo sacra, totum ordinem præfatæ legationis, Domino Joanni de Lansenna Canonico S. Martini Leodiensis, quem pro suæ sanctitatis excellentia, plurimum diligebat, patefecit. Et rogavit, ut de his omnibus sermonem haberet cum his, qui clavem scientiæ in Dei Ecclesia tenerent. Obtemperat ille, & cuncta proponit Domino Jacobo de Trecis tunc Archidiacono Ecclesiæ Leodiensis Viro fideli & docto, qui pro eruditionis & vitæ præeminentia postmodum supra multa constitui meruit. Siquidem postea factus est Episcopus Verdunensis, dehinc Patriarcha Hierosolymitanus, demum universalis Ecclesiæ Pontifex electus, dictus est Urbanus IV. Proposuit etiam præfatus Joannes duobus magnis luminaribus, quæ tum Leodii vita & scientia præfulgebant mortalibus cunctis scilicet Domino Hugoni Provinciali Ordinis Prædicatorum postea Cardinali, & Domino Guyardo Cameracensis Præsuli. Proposuit insuper Cancellario Parisiensi, Lectoribus Prædicatorum, & multis aliis personis, scientia & vita clara præfulgidis. Qui omnes auditis, intellectis, & diligenter examinatis præfatis revelationibus, uno spiritu pronunciarunt, efficacem rationem in lege divina inveniri non posse, quare præfata festivitas fieri non deberet. Insuper & dignissimum fore, & ad Dei honorem cedere, & ad profectum, gratiamque electorum afferebant, si memoriam institutionis tanti Sacramenti solemnius ac specialius singulis annis Mater Ecclesia celebraret. Quorum sententiæ Concordiam cum Christi virgo cognovisset, gratias egit Deo, quod voluntatis suæ responsum in tantarum personarum ore posuisset. Et si vero ab initio sola Ecclesia Laodiensis hoc Festum celebravit, postea tamen, ut ante vidimus, jussu Urbani IV. & Joannis XXII. a tota Ecclesia celebrari cœpit.

Qu. III. Quas ob causas hoc festum institutum est? Resp. Ob tres præcipue 1. Ut pro tam extraordinario Institutionis Eucharistiæ beneficio speciales & publicæ gratiæ agerentur; hoc enim Christus innuebat, dum instituens hoc Sacramentum, dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*. 2. Ut publice profiteremur articulum fidei, quo contra Hæreticos credimus Eucharistiam esse Sacramentum non in usu tantum, sed etiam extra illum, atque adeo asservari, ad ægros portari, in processionibus portari, & adorari posse. 3. Ut negligentias & defectus, quos per annum circa cultum Eucharistiæ commisimus, per publicum hunc & solemnem cultum compensemus; sicque benedictionis, quam nobis & omnibus frugibus nostris petimus, tanto capaciores dignioresque efficiamur.

Qu. IV. Quas ob causas ipsa Eucharistia instituta est? Resp. Pariter ob tres. 1. In memoriam amoris sui infiniti; quo Christus non solum pro nobis de cælo descendere, incarnari, tantaque agere & pati dignatus est, sed etiam ut intime nobis uniri posset, hoc tam admirandum medium invenit. 2. Ut loco multiplicium Sacrificiorum in veteri Testamento offerri solitorum haberemus in Ecclesia perenne Sacrificium, quod & dignitate sua, & utilitate, & offerendi facilitate omnia vetera testamenta longissime superaret. 3. Ut esset nobis in cibum animæ, qui suo modo eandem pasceret, nutriret, roboraret, crescere faceret, & recrearet, sicut cibus corporalis hæc omnia corpori præstare solet.

Qu. V. Cur sub duabus speciebus, panis scilicet & vini instituta est? Resp. 1. Id voluisse Christum, ut nobis indicaret, se perfectum nobis instituisse convivium, non quasi sub utraque specie necessario sumendum sit ab omnibus, sed quod habeat perfectam vim explendi famem & sitim hominum, id est, omne desiderium. Quia enim Eucharistiam nobis reliquit, ut esset nobis pignus gloriæ, & quasi prægustus quidam cælestis illius mannæ, quod omnem omnino satiat appetitum: idcirco ea perfectam debuit significare refectionem, (non minus, quam panes a Christo multiplicati, famem sedare & sitim) quod sufficienter facit in Sacrificio Missæ. 2. Ut significaretur Christi mors & quidem talis, in qua totus ejus sanguis separatus sit a corpore effusus in pretium redemptionis nostræ. Cum enim necessarium esset relinqui nobis aliquod memoriale passionis & mortis Christi, tanquam unicæ salutis nostræ causæ, convenientissimum hoc fuit, quia per id tam passio, quam mors ipsa repræsentatur, separato enim sanguine a corpore mors subsequitur, nec qualiscunque, sed per vim illata: nec non per modum Sacrificii, cujusmodi erat Christi immolatio ad reconciliandum Deum. In omni autem Sacrificio sanguis separabatur a corpore.

Qu. VI. Cur sub speciebus panis & vini potius, quam aliarum rerum, institui voluit? Resp. 1. Ad significandam Eucharistiæ necessitatem id factum esse. Ut enim ad vitæ sustentationem nihil magis necessarium & homini conveniens, quam panis & vinum; primum etiam viaticum, quod sumit secum viator, panis est & vinum: ita & Eucharistia ad sustentationem vitæ spiritualis & robur animæ conservandum in hoc laborioso itinere vitæ nostræ destinata, panis & vini specimen habere debuit. Et quemadmodum nihil ita appetit homo, quam cibum & potum, quando esurit ac sitit; (quia hæc vitam ejus conservant): ita voluit Christus indicare, sed a nobis maxime super omnia appetendum, & desiderandum tanquam unicum & necessarium animæ fomentum. 2. Ut finem hujus institutionis nobis ante oculos poneret, qui est unio & concordia membrorum, id est, Christianorum omnium, inter se, & cum capite Christo. *Ex multis namque granis*, inquit S. Augustinus tract. 26. in Joan. *unus panis efficitur, & ex multis racemis vinum confluit*. Apo-

Apostolus quoque 1. Corinth. 10. hoc indicat, cum ait: *Unus panis, unum corpus ex multis sumus, omnes qui de uno pane participamus.* Unde & communio vocatur & hinc olim Christiani ante communicationem osculum pacis sibi mutuo dabant. Hoc denique est, quod Christus oravit, ut nimirum fideles omnes sint unum in charitate, sicut ipse & Pater in essentia unum sunt.

Qu. VII. Cur invisibiliter sub speciebus tamen visibilibus poni voluit? Resp. 1. Ut sic accedere ad eum, & sumere eum auderemus: alioquin enim quis auderet, si in gloria sua visibilis appareret? Refert Joann. Carthagena Ord. S. Francisci l. de August. Euchar. Sacr. hom. 9. inventum cujusdam Medici Hispani, qui sanari cupiens ægrotum tabe confectum, quoniam ille ab esu testudinum, quarum carnibus, erat sanandus, abhorrebat, præcepit pullos, quos ægrotus libenter edebat, testudineis carnibus ali, eique ad vescendum dari quo artificio illusus ægrotus sanitatem recuperavit. Pari modo, quia Christum Dominum in sua specie visibiliter apparentem sumere non poteramus, idcirco sub specie panis & vini sese occultare voluit, ut non tam ipsum, quem panem & vinum sumi sensus judicarent, adeoque non abhorrerent. 2. Ut meritum fidei haberemus, dum exercemus heroicum actum illius, abnegando sensus nostros, & ratiocinationes, quas intellectus noster inde conficeret: voluit enim Christus in hoc mysterio exercere, & probare fidem nostram. 3. Ut præberet nobis etiamnum speciem humilitatis illius, qua in mundo conversatus, sub aliena sordidaque humanitatis veste delituit. Ut enim ibi gloriam Majestatis suæ vili & abjecto servi habitu abscondit: ita & nunc tegumento panis & vini.

Qu. VIII. Cur pridie, quam pateretur, eam instituere voluit? Resp. 1. Ut hoc ejus velut testamentum arctius custodiremus, & recentiorem ac teneriorem ejus memoriam haberemus. Solent enim Filii diligenter observare, quæ a morientibus parentibus in mandatis acceperunt: postrema quoque eorum munera diligenter asservare. 2. Ut ostenderet nobis desiderium suum, manendi semper nobiscum, etiam quia homo. Propterea antequam per mortem recederet a discipulis suis, adinvenit & instituit rationem, qua etiam absens cum ipsis maneret. 3. Ut monstraret nobis charitatem suam, qua tantum nobis thesaurum parabat, eoque ipso tempore, quo Judæi ipsi parabant flagella, spinas, crucem, adeoque in id toti incumbebant, ut eum crudelissime interficerent. Aquæ istæ multæ tantorum cruciatuum minime potuerunt extinguere charitatem ejus.

Qu. IX. Cur pedum lotionem huic Institutioni præmisit? Resp. Ut doceret nos abluere sordes animi, etiam leviores, antequam accedamus ad S. Communionem purissimi Virginis Filii. Porro nisi a lethalibus saltem peccatis fuerimus abluti, non habebimus partem cum Christo: Non percipiemus Sacramenti gratiam & virtutem, sed incurremus Dei indignationem & judicium. Nisi a levioribus etiam simus immunes, minore fructu communicabimus. Ergo non tantum pedes, sed & manus & caput omnesque animæ & corporis vires lavandæ, dicendumque: *Amplius lava me Domine.*

Qu. X. Cur nocturno tempore instituit? Resp. 1. Ut ostenderet, magnum esse secretum hujus Sacramenti, magno Dei consilio instituti. Dici autem solet: *De nocte consilium.* 2. quia mysterium hoc fide magna credendum erat. Fides autem quasi lucerna est in nocte; ubi ex parte videmus, ex parte adhuc cæcutimus.

Qu. XI. Cur in Cœna instituit? Resp. Ut innueret, se hoc Sacramentum instituisse, ut non solum tempore vitæ pro cibo, sed etiam ingruente mortis somno nobis pro singulari robore, & refocillatione serviret.

§. XVIII. *Quæstiunculæ de Sacrificio Missæ.*

QUæritur I. Quid est Missa? Resp. Est verum & incruentum Sacrificium in nova lege ac suprema Cœna, a Christo institutum; & Deo per legitimum Ministrum, cum certis ritibus & cæremoniis, tum ad delenda peccata, tum ad gratias pro beneficiis agendas, tum ad varias obtinendas, tum ad supremum ipsius dominium profitendum, offerri solitum.

Qu. II. Unde desumpta hæc vox, Missa, fuerit? Resp. Etsi Baronius ad annum trigesimum quartum Christi n. 53. a voce Hebræa *Missa est* spontaneam oblationem significante, & prima vice a Jacobo Apostolo usurpata, dictam putet, rectius tamen Gavantus, Azorius, & alii a vulgo potius introductam, & ab ultimis verbis: *Ite Missa est*, scilicet hostiam vel oblationem nostram ad Deum desumptam esse censent.

Qu. III. Quare Missa hæc dicitur Sacrificium? Resp. Id ex definitione Sacrificii proprie dicti in communi colligi, quæ sic formatur ab Azorio: Est actio, per quam res aliqua corporata, sive ad esum, sive ad potum apta primum sacratur certis verbis, & cæremoniis adhibitis, & Deo offertur a legitimo Ministro, ritu debito, in finem congruentem. Quæ omnia, ut patet, vere Missæ conveniunt.

Qu. IV. Quotuplex sit hoc Sacrificium? Resp. Realiter quidem unum esse; formaliter tamen & denominative multiplex; est enim *Latreuticum* & Holocaustum, dum totum in honorem Dei offertur. Est *Eucharisticum*, quatenus in memoriam & gratiarum actionem pro passione Christi offertur. *Est propitiatorium*, quatenus Deum nobis & defunctis propitium reddit, ut peccata aut pœnas remittat. Est *pacificum* sed impetratorium, quatenus varias a Deo gratias nobis impetrat.

Qu. V. An Sacrificium hoc etiam Sanctis die ipsorum cultui consecrato offeratur? Resp. Negative; sic enim clare indicat Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 3. dicens: *Et quamvis in honorem & memoriam Sanctorum Missas Ecclesia celebrare consueverit, non tamen illis Sacrificium offerri docet, sed Deo soli qui eos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere solet; Offero tibi Sacrificium Petre, vel Paule, sed Deo de illorum victoriis gratias agens, eorum*

V 4 pa-

patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum memoriam facimus in terris.

Qu. VI. An unum idemque sit Sacrificium, quod quotidie in Missa offertur, atque illud, quod olim est in cruce immolatum? Resp. Ex Concilio Tridentino l. 1. *Una eademque est hostia, idemque nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui per seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.* Pro quo melius intelligendo, sciendum est, in Missæ Sacrificio & esse hostiam, quæ Deo offertur, & eum, qui offertur, & actionem, qua hostia offertur a Sacerdote. Concilium asserit, hostiam esse eamdem, quia est corpus Domini: Offerentem principalem esse eundem, eo quod idem Christus, qui tunc in cruce se obtulit nunc quoque quotidie Patri se offert, eo quod ipsius Christi Domini jussu, institutione, auctoritate, & nomine quotidie Sacerdotes offerant. Ipse igitur est principalis Sacerdos, cæteri Sacerdotes veri sunt ipsius ministri ad Sacrificium faciendum, & offerendum, Ecclesiæ auctoritate consecrati, & potestate præditi. Actio vero instrumenti, & administri est eadem, quæ causæ principalis, ac proinde oblatio Sacerdotalis eadem est, quæ Christi, se quotidie incruente per suos Sacerdotes Patri offerentis. Sed non est eadem, quæ fuit facta olim in Cruce, nam oblatio in cruce fuit facta semel, & in hac altera incruenta quotidie replicatur: In cruce Christus seipsum revera obtulit, nunc vero in Missæ Sacrificio non se per ipsum offert, sed per Sacerdotes: quia ipse Sacerdotes instituit Apostolos, & jussit ipsos, & ipsorum successores Sacrificium facere, & offerre.

Qu. VII. Cur speciales vestes in Sacrificio Missæ offerendo adhibentur? Resp. Id triplici ex causa fieri. 1. Propter majorem decentiam. 2. Ad majorem æstimationem Sacrificio conciliandam, unde & in veteri lege Deus certas vestes pro Sacerdotibus præscripsit. 3. Ad pietatis & devotionis augmentum per significationem vestium ingerendam.

Qu. VIII. Quid ergo significant vestes Sacerdotales. Resp. 1. Per amictum significari velum, quo Judæi faciem Christi tegebant, dum eundem colaphizantes dixerunt: Prophetiza nobis Christe, quis te percussit. 2. Per albam significari vestem, qua Herodes Christum illudens indui jussit. 3. Per cingulum funes, quibus columnæ pro flagellatione alligatus est. 4. Per stolam funes, quibus per collum ligatus ad judices tractus est. 5. Per manipulum funes, quibus manus ejus, cum caperetur, sunt vinctæ. 6. Per Casulam indicari purpuram, qua in coronatione fuit indutus. 7. Per Biretum denique coronam spineam, qua caput illius cum illusione est coronatum.

Qu. IX. Cur autem varii colores in his vestibus adhibentur? Resp. Ob triplicem finem. 1. Ad diversitatem festorum, v. g. Martyrum, Confessorum &c. indicandam; hinc quia Apostoli & Martyres sanguinem fuderunt, color ruber in eorum festis adhibetur: candidus vero in festis B. Virginis, Confessorum & Virginum, quia puritatem animi & corporis servare singulariter studuerunt: In Dominicis quibusdam viridis, ad significandum, quod in die resurrectionis, quæ juxta aliquorum opinionem in Dominica die continget, florere iterum quoad corpora incipiemus; Alias violaceus ad luctum & pœnitentiam: Et niger denique ad condolentiam cum mortuis significandam usurpatur.

Qu. X. Cur Altaria versus Orientem ædificantur? Resp. Quia Christus ab Oriente venit in mundum, & inde ad cælos rediit, iterumque ad Judicium redibit. Sed & in passione faciem versus Orientem vertit.

Qu. XI. Quid significatur per Altare? Resp. Significari tum mensam, in qua Cœnam ultimam sumpsit, & S. Eucharistiam instituit, tum ipsam crucem, in qua velut in altari seipsum, ut vivam hostiam obtulit.

Qu. XII. Cur Crucifixi imago in altari statuitur? Resp. Ut & Sacerdos, & circumstantes meminerint, memoriam passionis Christi in Sacrificio præcipue recolendam esse.

Qu. XIII. Quid Calix & Patena significat? Resp. Sepulchrum Christi, & lapidem super impositum.

Qu. XIV. Quid mappa & corporale significat? Resp. Corporale sudarium, Mappam, linteum, quo corpus ejus involvebatur, indicare.

Qu. XV. Cur tot cæremoniæ in Missa adhibentur? Resp. 1. Ad majorem huic Sacrificio reverentiam & æstimationem conciliandam. 2. Ad devotionem populi præsentis excitandam. 3. Ad Christi Passionem clarius repræsentandam: hinc tot cruces, extensiones manuum & brachiorum, percussiones pectoris, oscula Altaris adhibentur.

Qu. XVI. Cur Missale ab uno latere ad aliud transfertur? Resp. 1. Ut Sacerdoti ad preces in Canone dicendas commodius serviat. 2. Ut significetur, Evangelii prædicationem a Judæis ad Gentes translatam esse, hinc in fine iterum refertur, ut innuatur, universalem fore in Mundi fine prædicationem, ut fiat unum ovile, & unus pastor.

Qu. XVII. Cur statur ad Evangelium? Resp. Id tum ob reverentiam, quam Evangelio debemus, demonstrandam fieri, tum ad promptitudinem indicandam, qua parati sumus ad Evangelium observandum, & omnibus viribus contra hostes defendendum; Hinc alicubi ab adstantibus viris gladii nudi in manibus sub lectione Evangelii tenentur.

Qu. XVIII. Cur in Missa Defunctorum populus non benedicitur? Resp. Ut indicetur, hanc Missam ad Defunctorum dumtaxat solatium & auxilium ordinari; qui proin magis benedictione, quam Deus ipsis impertitur, quam populus viventium indigent.

Qu. XIX. Cur in fine Missæ ordinarie Evangelium S. Joannis legitur? Resp. In memoriam & gratiarum actionem pro beneficio Incarnationis, quæ fuit initium vitæ & passionis Christi, cujus Evangelium hoc est succinctum compendium.

§. XIX.

§. XIX. *Quæstiunculæ de Beatissima Deipara.*

QUæritur I. An SS. Dei Mater sine macula originalis peccati sit concepta? Resp. Affirmative, cum communissima Catholicorum Doctorum sententia, triplici ratione id probantium. 1. Ex variis congruentiis, ex filiatione Christi & maternitate hujus sanctissimæ Virginis petitis, sed hæ utpote subtiliores Theologis relinquendæ sunt. Secundo probant id ipsum ex variis revelationibus & miraculis, quæ uti magis ad hoc forum pertinent, ita non erit extra rem aliquas narrasse. Et primo quidem ipsa sanctissima Virgo Sanctæ Birgittæ dixit, se esse sine macula conceptam, & hoc non definiri a sede Apostolica, ut fideles magis habeant occasionem, suum erga ipsam affectum ostendendi, uti Bernardus de Bustis sect. 1. p. 1. refert: idem etiam alias Canonico revelavit, ut S. Anselmus lib. 1. mirac. c. 7. scribit, nam cum Canonicus iste noctu per aquas ex fornicatione rediret, & Matutinum de Beatissima Virgine recitans a Dæmonibus eversa navicula submersus esset: jamque ab iisdem ad infernum raperetur, subito ab hac sanctissima Virgine ereptus est, audivitque si gratus esse vellet, operam dare debere, ut a fornicatione deinceps abstineat, & festum Immaculatæ Conceptionis devote celebret: Deinde etiam ipse S. Thomas, cujus authoritate tamen se maxime tuentur adversarii, Fantino Episcopo Pataviensi id revelavit, cum enim Episcopus hic legeret tertiam partem sancti Thomæ, & miraretur, quod ibi determinasset, quod Beatissima Virgo in originali peccato sit concepta, apparuit ei S. Thomas dicens: Scias, Domine Episcope, quod quando talem opinionem posui, solum habui respectum ad statum, quo Beatissima Virgo peccatum originale contrahere debuerat, nisi per filium suum esset præservata, sed Dei Filius Matrem suam ab omni macula præservavit. Ita Nicolaus de Padua, tum ejus Vicarius & Doctor asserens, se ab hoc Episcopo visionem hanc non sine magna lacrymarum effusione propriis auribus audivisse, teste eodem Bernardo de Bustis sect. 7. Id ipsum vero aliis adhuc miraculis est confirmatum, inter quæ primum merito locum habere debet, quod Alexandro Alensi viro doctissimo ex ordine S. Franc. contigisse scribitur: cum enim hic in festo Conceptionis coram tota Universitate doceret, Beatissimam Virginem esse in macula originali conceptam: repentino ac gravi morbo correptus, eoque singulis annis eodem die redeunte tentatus est, donec votum fecit, se librum de Immaculata Conceptione compositurum, hoc enim voto facto mox sanatus est, & postea in morte sua assidue hæc verba ingeminavit: *Maria, Domina mea, tota pulchra es, & macula originalis nunquam fuit in te.* Nec minus mirabile est, quod idem Bernardus de Bustis in Civitate Mantuæ accidisse narrat, quod scilicet, cum Dominicanus quidam in solemnissima disputatione probare vellet, Beatissimam Virginem esse in macula conceptam, omnia verba in ore ejus mutata sint, dixeritque, propono vobis istam veram conclusionem, quod Beatissima Virgo sit sine macula concepta, cumque Fratres irascerentur, & ille se emendare vellet, nihil aliud dicere potuerit. Sed quia forte similes revelationes, & miracula ab adversariis, ut incerta explodentur: ideo tertium argumentorum genus ex affectu erga Beatissimam Virginem petitum sic formant nostræ sententiæ Auctores: Quidquid probabiliter & sine incommodo Beatissimæ Virgini attribui potest, id merito tribuitur: sed hoc fieri potest in Immaculatæ Conceptionis assertione: ergo merito asseritur. Major est S. Augustini, Bernardi & aliorum, minor autem ex eo probatur, quod major pars Doctorum ita sentiat, neque ullum inconveniens ex tali assertione secuturum appareat, sed potius magni favores & gratiæ ab hac sanctissima Virgine, quin & ipso Christo, sperari possint, si tam honorifice de illa sentiamus, & loquamur, quidni ergo id agamus.

Qu. II. Quid nomen Maria significat? Resp. 1. Idem significare ac *Illuminatrix*: quia ipsa procul omni dubio Apostolos & primos Christianos secum viventes instruxit, & per illos nos quoque. Propterea enim S. Anselmus l. de excell. Virg. c. 7. existimat, tam diu eam in terris post Christum relictam, ut esset doctrix Apostolorum. Sanctus etiam Ambrosius lib. de Instit. Virg. c. 7. vult, ab ipsa edoctum esse in multis Joannem Evangelistam, qui præ cæteris historiam Christi quasi ad vivum descripsit. *Non miror*, inquit, *præ cæteris mysteria divina locutum, cui præsto erat aula cælestium Sacramentorum.* Ac propterea forte dicitur conservasse omnia verba hæc, id est, quæ circa Christum & ab ipso gesta sunt, ut postmodum alios ea doceret. 2. idem significare ac *Stella maris*: uti S. Bernardus hom. 2. de B. Virgine indicavit dicens: *Nomen Virginis Maria, quod interpretatum maris stella dicitur, ipsa est præclara & eximia stella super hoc mare magnum & spatiosum sublevata, micans meritis, illustrans exemplis.* Hinc subjungit: *O quisquis intelligis, te in hujus sæculi profluvio magis inter procellas & tempestates fluctuare, quam per terram ambulare, ne avertas oculos a fulgore hujus sideris: non vis obrui procellis respice stellam, voca Mariam.*

Qu. III. An congruum fuerit, ut B. Deipara ante, in, & post partum Virgo permaneret? Resp. Affirmative, idque probatur, 1. ante partum: nam sic decebat ex parte Patris, quia non decebat, ut Christus præter Patrem cælestem haberet alium terrestrem. Ex parte Filii, quia est verbum Patris; verbum enim in corde concipitur, absque ejus omni corruptione. Ex parte carnis Christi, quæ necessario contraxisset peccatum originale, si ex concubitu prægnata fuisset, teste S. Aug. l. de nuptiis & concupiscent. 2. In partu. Primo enim si verbum non solum in corde absque corruptione concipitur sed etiam ex corde procedit, decebat, ut verbum Dei etiam nasceretur sine læsione matris. Secundo, quia Christus venerat ut nostram corruptionem tolleret, ergo non decebat, ut aliquid corrumperet, præsertim

In-

integritatem matris. Unde S. Aug. in ser. de Nat. Domini apud D. Th. 3. p. q. 28. art. 2. ait: *Fas non erat, ut per ejus adventum violaretur integritas, qui venerat sanare corrupta*. 3. Post partum, Nam 1. id congruebat dignitati & perfectioni Christi, qui sicut unigenitus est Patris, ita decebat, ut esset unigenitus & matris. 2. Uterus Virginis sacrarium fuit Spiritus Sancti. Non decebat igitur, ut ab homine violaretur. 3. Ingratissima fuisset Deipara, si tanto Filio non contenta fuisset, etsi virginitatem tanto miraculo sibi conservatam sponte perdere voluisset. 4. S. Joseph a temeritatis nota immunis non esset, si eam, quam a Spiritu S. concepisse intellexerat per Angelum, violare ausus fuisset.

Qu. IV. Cur B. Virginis consensus ad Christi incarnationem fuit requisitus? Resp. Ob sequentes causas. 1. Quia hic sponsalia Dei Patris cum B. Virgine, item Filii Dei cum humana natura, denique Christi cum Ecclesia celebranda erant: decuit ergo, ut consensus utrinque adesset. 2. Quia nos una mulier male consentiendo perdiderat: decuit, ut altera bene consentiendo nos pristino statui restitueret. 3. Quia non sicut absque nostra voluntate nos creaverat Deus, ita & nos recreare statuit, sed cum illa potius: Unde de dormiente quidem Adamo Eva educta est, sed non item caro Christi de dormiente virgine. Qui creavit te sine te, non redimet te sine te. 4. Ut eo consensu Maria virtutes suas depromeret, & pauculis verbis ostenderet, quam merito, ad hanc dignitatem præ omnibus aliis electa fuisset. 5. Denique, ut Deiparæ arctius obstringeremur nos, quorum salus suo modo dependebat etiam a Deipara, quæ in illo consensu personam gessit totius naturæ humanæ, ut asserit S. Th. 3. p. q. 30. art. 1. Quantas igitur ei gratias debemus.

Qu. V. An B. Virgo etiam quoad corpus fuit in cælum assumpta? Resp. ita communiter sentire Doctores cum Juvenali Archiepiscopo Jerosolymitano scribente ad Marcianum Imperatorem, sacrosanctum corpus illius angelica simul & apostolica hymnodia elatum in tumulo quodam in regione Gethsemani repositum esse & in tertium usque diem eo loco carmina Angelos perpetua in honorem & laudem Dei Genetricis cecinisse, & cum eodem tertio die is, qui in obitu Virginis matris choro Apostolorum non adfuerat, advenisset, & sacrum illum cœtum, ut tumulum recluderet, quo & ipse Verbi matri debitum supremumque persolveret honorem precibus summopere solicitasset, atque sigillo ablato sepulchrum apertum esset, sacrum illius corpus prorsus repertum non esse, sed sepulchrales illius fascias tantum suo loco intactas atque inviolatas perinde, ac si eas corpus paulo ante reliquisset, repertas. Et quidem inenarrabili odoris suavitate redolentes, eaque suavitate illos abunde afflatos, signaculo rursus tumulo imposito, abiisse. Atque illud solum pro eo ac decebat animo secum meditatos, Deum corpus Virginis ante communem omnium resurrectionem immortalitate cohonestasse.

Qu. VI. Cur B. Virgini singularis hyperduliæ cultus tribuitur? Resp. Ob tres causas. 1. Ob maternitatem illius, nam & in terris constat, matres Regum & Principum non æquali cum aulicis aliis cultu coli. 2. Ob dignitatem illius tanquam Reginæ cæli, & Sanctorum omnium, unde pariter decet, speciali & majori eam cultu coli. 3. Ob sanctitatem illius, quia ut Suarez probavit, in primo conceptionis instanti plus gratiæ accepit, quam omnes Angeli & Sancti simul habuerint, aut habituri sint, & hanc gratiam singulis momentis duplicata mensura auxit; cum ergo honor virtutem & sanctitatem sequatur, merito major ob hanc causam illi cultus debetur.

Qu. VII. In quo consistat verus cultus virginis? Resp. in hoc, ut corde, ore, & opere colatur. Et 1. quidem *corde*, eam digniorem omnibus Sanctis æstimando, juxta illud S. Anselmi l. de concept. *Nihil tibi, O Domina æquale est, nihil comparabile. Omne enim quod est, aut supra te, aut infra te est. Quod supra te est, solus Deus est; Quod infra te est omne quod Deus non est:* Quid multis? *Ipsa est*, inquit S. Bonav. in speculo B. V. *qua majorem facere mundum potest Deus: majorem Matrem, quam Matrem Dei facere non potest*. 2. *Ore*, magna fiducia eam per varias preces invocando, juxta monitum S. Bernardi: *In periculis, in rebus dubiis Mariam cogita: Mariam invoca, non recedat ab ore*. Nam *sinum misericordiæ suæ Maria omnibus aperit, ut de plenitudine ejus accipiant universi; captivus redemptionem: æger curationem: tristis consolationem: justus gratiam. Angelus lætitiam: tota Trinitas gloriam, & denique persona Filii Dei carnis substantiam*. 3. *Opere*, imitando virtutes illius, ut iterum S. Bernardus hortatus est dicens: *Ut impetres orationis ejus suffragium non deseras conversationis ejus exemplum*. Et clarius S. Ildephonsus ser. de Assumpt. dum ait: *Igitur, dilectissimi, amate Mariam, quam colitis, colite, quam amatis, quia tunc vere colitis, & amatis, si imitari velitis ex toto corde, quam amatis*. Nam ut bene S. Ildephonsus S. 1. de ass. advertit: *Non tamen illi prodest nostra laudatio, quam nobis illius imitatio; unde sponso magis placet imitator devotus, quam laudator otiosus: tamen vera laudatio cordis, imitatio est operis*.

§. XX. *Quæstiunculæ de SS. Angelis*.

QUæritur I. An quilibet homo Angelum Custodem habeat? Resp. Affirmative, ita enim S. David Ps. 90. indicat dicens, *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis*. Et confirmat S. Gregorius Nyss. lib. de vit. Moys. dicens: *Verus sermo ad nos descendit, quo creditur postquam in peccatum natura nostra lapsa est, non omnino a clementia divina neglectam esse, nec absque patrocinio dimissam, sed Angelorum, qui natura incorporei sunt, aliquem in adminiculum cuique institutum esse*. Hinc S. Cæcilia Valeriano dixit: *Ego Valeriane, in Angeli tutela sum, qui virginitatem meam custodit: cave ne quid in me committas, quo ira Dei in te concitetur*.

Un-

Unde S. Beroardus ser. 11. in ps. 90. admirans exclamat: *Mira dignatio, & vere magna dilectio charitatis: Quis enim, quibus, de quo, quid mandavit? Summa Majestas mandavit & Angelis suis mandavit. Illis utique sublimibus, tam beatis, tam proximis sibi cohaerentibus, tam familiariter adhaerentibus, & vere domesticis Dei mandavit de te. Tu quis es, quid est homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam reputas eum? quasi vero non sit homo putredo, & filius vermis!*

Qu. II. Quæ beneficia corporalia conferunt custodes Angeli? Resp. sequentia 1. In itineribus comitantur, uti expertus Tobias dicens: me duxit, & reduxit. Sic & Angelus Domini praecebebat castra Israel in columna nubis, monstrans iter per desertum. 2. victum suppeditant, ita Genes. c. 21. Cum Agar filiolum suum deficiente aqua, jam animam agentem in solitudine, ad radices arboris abjecisset, ne videret cum siti confici. Angelus apparuit, & ostendit illi puteum aquæ limpidæ, qua moribundum filium reficeret. Ad hæc Danielem in lacu leonum conclusum, per Habacuc ad eumdem locum mirabiliter delatum, pavit cibis, qui pro messoribus parati erant. Dan. 6. Eliam etiam refocillavit pane subcinericio, & vase aquæ 3. Reg. 19. 3. Hostes compescunt: uti S. Basilius testatur dicens; *Quemadmodum urbium muri in circuitu undequaque hostium insultus arcent: sic & Angelus a tergo & a fronte custodit*, &c. Et Origenes hom. 8. in c. 8. Josue: *Sancti Angeli*, loquit, *videntes nos insectationem Dæmonum pati, insurgunt adversus eos qui infestant, & omnes eos post terga cadentes interimunt*. Testis Jacob, qui Angelorum præsidio munitus fuit contra Esau fratrem. Gen. 32. Testis Judas Machabæus, qui præsidio Angelico suffultus, devicit Lysiæ exercitum. Apparuit enim præcedens eos eques in veste candida, armis aureis, hastam vibrans. 2. Mach. 11. Testis Elisæus, qui circumdatus ab hostibus vidit maximum exercitum Angelorum sibi in auxilium missum. 4. Reg. 6. Testis Ezechias Rex, qui centum octogiota quinque millia Assyriorum hostium suorum ab Angelo una nocte trucidata vidit. 4. Rex 16. Testis Theodosius junior Imperator, quo cum Persis & Saracenis pugnante, circiter centum millia Saracenorum in fluvium Euphratem Angelus Domini præcipitavit. 4. A periculis servant: ita Tobiam a pisce servavit Raphael: Lot eduxerunt & servaverunt ab incendio Sodomæ. Gen. 19. Tres pueros in fornace ignis. Dan. 3. Danielem in lacu leonum Dan. 10. Apostolos de nocte apertis carceris januis eduxerunt. Act. 5. Petrum e carcere Herodis. Act. 12.

Qu. III. Quæ beneficia spiritualia conferunt Angeli? Resp. sequentia 1. Offerunt orationes nostras Deo, uti S. Raphael testatus est dicens: *Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium &c. ego obtuli orationem tuam Domino*. Et Apoc. 8. vidit Joannes Angelum stantem ante altare aureum, adolentem incensa multa (quæ sunt orationes Sanctorum) super id ante thronum Dei. Et ascendit fumus incensorum de Orationibus Sanctor. omnium super Altare aureum, in quem locum S. Bernardus ser. 1. de Angelis ait: *Angeli nostros sudores, non suos; nostras, non suas lacrymas offerunt Deo, nobis quoque ejus munera referunt*. Et S. Augustinus sol. c. 7. *Gemitus nostros atque suspiria referunt ad te Domine, ut impetrent nobis facilem tuæ benignitatis propitiationem* 2. Illuminat per inspirationes, librorum spiritualium exhibitionem, vel ad concionem adducendo, vel exempla salutaria proponendo, quæ sit voluntas Dei bona, & bene placens; quid agendum, quid fugiendum sit, ubi venenum & anguis sub herba lateat. Sic Tobiam docuit rationem fugandi, & eo compescendi dæmonem per cor, fel, & jecur piscis; spiritualiter ut postea aperte dixit, per orationem, jejunium & eleemosynam, cum discessurus dixit: bona est oratio cum jejunio & eleemosyna. Cor designationem, fel jejunium, utpote gustui adversum, jecur seu hepar, quod cæteris membris alimenta & sanguinem subministrat, eleemosynam. 4. Peccandi occasionem amovent, teste Davide ps. 90. *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis: in manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*. Sic Lot monuit, & ex societate Sodomitarum eduxit, ne cum illis periret. 5. Consolantur, sic locutus ad Zachariam consolatoria verba Zachariæ 1. Sic astitit Tobiæ cæco Raphael *gaudium tibi sit*, inquiens: *Et forti animo esto, in proximo est, ut a Deo cureris*. Tob. 5. Sic consolatus est Magdalenam ante sepulchrum plorantem, cum dixit: *Mulier quid ploras?* Sic & Hebræos ab hostibus afflictos Jud. 2. Ita in nova lege sæpe consolati sunt Martyres in carceribus & suppliciis: Sanctum Sebastianum pallio candidissimo induerunt; Sancto Petro crucifixo cum coronis de floribus rosarum & liliorum astiterunt. 6. Post mortem ad cælos ducunt. Testis est hujus rei Christus ipse, qui Lazarum ab Angelis portatum esse in sinum Abrahæ dixit Luc. 16. Testes Sanctorum vitæ, quorum plurimi a Sanctis Angelis suscipi, & ad superos gestari visi sunt. Velut S. Martinus, S. Dominicus, Medicus ille servulus apud S. Gregorium M. Animam S. Guillelmi Abbatis vidit per duos Angelos elevari ad cælos Gomundus ejus discipulus. Animam S. Pauli Eremitæ S. Antonius. Animam S. Germani Episcopi S. Benedictus: Petrus Exorcista, & Marcellinus cum sociis Martyribus a spiculatore visi ab Angelis in cœlum ferri, unde is conversus est.

Qu. IV. Pluresne habet quivis homo custodes Angelos? Resp. Affirmative, si de iis, qui plures simul custodiunt, sit sermo; nam ut Paulus Barry, & plures alii affirmant, quælibet Provincia, civitas, parochia, domus &c. peculiarem habet custodem, qui omnes in ea urbe, vel domo morantes defendit. Quemadmodum enim in Republica bene ordinata non solum particulares cujusque loci, vel civitatis officiales sunt, sed etiam alii quidam generales super integras provincias, tractus, præfecturas, ut illi ab his dependeant, & dirigan-

rigantur: ita etiam Deus, quoniam interventu Angelorum mundum gubernare constituit, præter custodes unicuique proprios, constituit quoque superiores alios, quibus integræ provinciæ, tractus, præfecturæ, civitates commissæ sunt. Hujusmodi Angelos vidit Jacob. Gen. 32. cum dixit, *Castra Dei hæc sunt*. Erant enim duo exercitus, unus Angeli præsidis super Mesopotamiam, alter præsidis super Chananæam constituti cum tutelaribus ejus subordinatis, ut docet ibi Alphonsus Tostatus Episcopus Abulensis.

Q. V. Cur specialiter amandi sunt omnes Angeli? Resp. 1. Quia natura nobilissimi, & quasi Aulici Dei, respectu quorum nos stabularii & mancipia tantum sumus. Jam si servi Assueri flectebant genua Amani, quia primus erat in aula Regis; quanto magis nos veneramur Angelos, qui sunt aulici Dei, & tantum nos excedunt, ut vel infimus Angelus nobilior sit quam tota humana natura? 2. Quia Dei legati sunt, ad nos destinati, Dei personam repræsentant. Unde ait Dominus Moysi Exod. 23. de Angelo Ductore exercitus Israelitici: *Nec contemnendum putes, quia non dimittet, cum peccaveris, & est Nomen meum in illo*, quasi diceret: Angelus hic personam, authoritatem, & voluntatem meam repræsentat. 3. Quia sunt pædagogi & magistri nostri. Quod si parentibus nostris plurimum debemus, quia dant nobis vivere, plus certe adhuc magistris nostris, quia dant nobis bene vivere. Sic honoravit Josue Angelum; quando ante eum corruens in terram pronus dixit: *Quid Dominus meus loquitur ad servum suum?* Jos. 5. Sic honorabat Raphaelem suum Tobias junior, quando vocavit eum Dominum suum, Tob. 6. *Domine invadit me*. Sic Sacerdos ille de societate Jesu, qui ut refert Crombecius de studio perfectionis lib. 2. c. 2. Angelo suo custodi eam reverentiam deferebat, ut quotiescumque portam aliquam ingrederetur, Angelo tutelari primas in ingressu relinqueret. Nec vane, siquidem die quodam, dum singulari studio locum illum eidem cederet, visibilis Angelus transiit, & gratum sibi esse hujusmodi obsequium declaravit.

Qu. VI. Quomodo honorandi sunt Angeli? Resp. tribus præcipue officiis. 1. Timendi sunt, juxta monitum D. Bern. dicentis: *Caute ambula, ut scilicet cui adsunt Angeli sicut eis mandatum est in omnibus viis tuis, in quovis diversorio, in quovis angulo Angelo tuo reverentiam habe; tu ne audeas illo præsente quod vidente me non auderes*. Sic faciebat Abbas in vitis Patrum l. 7. c. 44. qui rogatus, quænam ejus esset quotidiana exercitatio, respondit: *Ego Angelum meum mihi assistentem juxta me expecto, & custodio memetipsum, quod scriptum est reminiscens: providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commovear. Timeo ergo eum, ut custodientem vias meas, & quotidie ascendentem ad Deum; & insinuantem actus meos, & verba*. 2. Audiendi sunt juxta Dei præceptum Exodi 23. *Observa, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes, quia non dimittet, cum peccaveris, & est nomen meum in illo* (Chald. habetur: in nomine meo est verbum illius) quasi diceret: quidquid præcipit, meo nomine præcipit. 3. Imitandi sunt, ut S. Bern. Ser. 1. de S. Michaele monet dicens: *Quod si necessariam habemus familiaritatem dignationis Angelicæ, cavenda nobis eorum offensa, & in his maxime exercendum, quibus novimus eos oblectari: sunt enim plura, quæ eis placent, & quæ in nobis invenire delectat, ut est sobrietas, castitas, paupertas voluntaria, crebri in cælum gemitus, & orationes cum lacrymis, & cordis intentione. Attamen super omnia hæc unitatem & pacem a nobis exigunt Angeli pacis*.

Qu. VII. Cur Angeli sub specie humana depinguntur? Resp. Quia sæpius in ea apparuere. S. Th. 1. p. q. 51. a. 2. forte ut sic amorem erga nos suum explicarent, & reciprocum a nobis erga se exigerent, similitudo enim amorem causat. Qui alicui Duci pugnanti in subsidium veniunt, ejus librea seu colore armorum amicti veniunt, ut amici agnoscantur. Similiter S. Angeli, quia in subsidium nostrum missi sunt, vestibus se nostris, nostra se a se librea induunt, ut sic intelligamus, eos amicos esse nostros, & in ministerium missos propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.

Qu. VIII. Cur in Juvenili forma pinguntur? Resp. Quia Marc. ult. in tali forma apparuerunt; dein ob naturæ speciositatem, & fulgorem nunquam senescentem, semper florentem; & quia Angeli, quæ volunt, immobiliter volunt, nec mutant consilia & proposita, quæ semper & necessario bona sunt, & voluntati divinæ conformia.

Qu. IX. Cur alati pinguntur? Resp. Quia sic Isaiæ c. 6. visi sunt; & præterea propter naturæ subtilitatem juxta Chrysostomum in hom. 3. de incompreh. Dei nat. vel propter velocem in cuncta discursum juxta Hieron. in c. 6. Isaiæ: vel quia velocissime Dei mandata exequuntur, juxta Paulinum natali 8. Dionys. de cæl. Hierarch. c. 15. Pulchre hanc Angelorum promptitudinem describit David Ps. 103. dicens: *Qui facit Angelos suos Spiritus*. Quæ verba Paraphrastes Chaldaicus sic reddit: qui facit Angelos suos veloces sicut ventum: nec male; sic enim & venti pinguntur, tanquam Angeli alati spirantes. Ut enim ventus nil est aliud, quam exhalatio a nube depulsa, regionem aeream & nostram celerrime pervadens: ita & Angeli a Deo ad nos missi, omnia celerrime pervadunt ac perficiunt, ac si a Dei mandato depulsi essent.

Qu. X. Cur discalceati pinguntur? Resp. cum S. Dionysio c. 15. Hierarch. Quia liberi, absoluti & expediti, atque ab exterioris omnis adjectionis labe sunt puri, & ad divinæ simplicitatis similitudinem pro viribus tendunt. Hac de causa jussit Deus Exod. 3. Moysen, cum eum ducem profectionis per desertum in terram sanctam constitueret calceos exuere, quia nimirum decebat peregrinum, & ad terram sanctam tendentem exuere curas & solicitudines terreas.

§. XXI.

§. XXI. *Quaestincula de Sanctis*.

QU. I. Quae sunt gaudia praecipua Sanctorum in caelis? Resp. sequentia. 1. In intellectu visio Dei a facie ad faciem, & creaturarum perfectissima. 2. In voluntate amor perfectus, quies animi maxima, justitia perfecta. 3. In memoria perpetua contemplatio Dei, recordatio mirabilium Dei, & beneficiorum acceptorum. 4. In sensibus tam copiosae voluptates, ut S. David. Ps. 35. dixerit. Inebriabuntur ab ubertate domus tuae, & torrente voluptatis tuae potabis eos.

Qu. II. Cur sancti specialiter honorandi sunt? Resp. Quia ipsi Deum summe honorant, & amant; quem honorem nos pluris facere debemus, quam si nobis exhibitus fuisset. 2. Quia ipsi a Deo nimis sunt honorificati, uti David Ps. 72. testatur. 3. Quia eorum honor redundat in Deum; nam honor erga gratos & benignos conservos benevolentiae erga communem Dominum indicium est, ait S. Damascenus l. 4. Orthod. fid. c. 16. cum laudatur pictura, laudatur & ejus author, cum laudatur pulchritudo creaturarum, laudatur & Creator. 4. Quia sic omnes Sanctos ut honoratos in operibus nostris spectatores, potentes in periculis defensores, propitios in necessitatibus advocatos habebimus.

Qu III. Quomodo colendi sunt Sancti? Ref. Tribus praecipue officiis. 1. Per magnam de ipsorum gloria aestimationem. 2. Per cordialem fiduciam & invocationem. 3. Per sedulam virtutum ab iis exercitarum imitationem; nam teste S. Augustino: tunc libenter pro nobis intercedunt, quando aliquid in nobis de suis virtutibus recognoscunt. Hinc non male cecinit poeta quidam:

Sanctorum est cultus gratissimus optima vita.

Quia cultus hic purissimus, amplissimus (id est, universas vitae actiones complectens) & perpetuus est, quia diu noctuque durans.

Qu. IV. An, & quomodo cognoscunt Sancti preces nostras? Resp. vel per revelationem Dei, vel in ipsa illius essentia.

§. XXII. *De Fidelibus defunctis*.

QUaeritur I. An poena, quam animae purgatorii patiuntur, gravior sit omni poena hujus mundi? Resp. Affirmative S. Thomas dicens, qualemcumque poenam sensus purgatorii quovis tormento praesentis vitae esse graviorem. Et haec etiam S. Augustini doctrina est in Psal. 37. ubi adducens verba illa Apostoli 1. ad Corinth. 3. *Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem*, inquit, *quamvis salvi per ignem, gravior tamen erit ille ignis, quam quidquid homo potest pati in hac vita*.

Qu. II. An poenae illarum paulatim minuantur? Resp. Ita quidem aliquos sentire, sed probabilius Suarezium judicare, quod non quoad intensionem, sed durationem dumtaxat minuantur. Quia ejusmodi poenae ac dolores finiuntur, sicuti incipiuntur. Jam vero omnes isti dolores simul incipiunt, non autem paulatim augescunt: ergo etiam ita finiuntur, quod & verisimile est; animae enim in principio ad certam poenam, & certum tempus condemnantur, ergo etiam poena illa una eademque manebit donec tempus earum adimpletum fuerit.

Qu. III. Cum purgatorii cruciatus adeo acerbi sint, quomodo animae eos sufferre possunt? Resp. Animo lubenti ac patienti: nam etsi poenae istae acerbissimae sint; charitas tamen, quae in ipsis dominatur, efficit, ut in omnibus divinae voluntati sese perfectissime conforment, unde non libenter solum ac patienter poenas illas sustinent, sed & easdem amant, ac complectuntur, adeo ut, si liberae dimitterentur, ultro illas etiam susciperent, scientes, juste se ad easdem condemnatas, quibus mediantibus ad fruitionem divinae Majestatis admittantur, ad quam solam prae reliquis rebus omnibus aspirant. Etsi nihil aliud fit praeter solam illam cognitionem, qua norunt Deum velle, ut poenas illas sustineant, propter hanc solam prompto & parato animo eas tolerabunt, quae promptitudo ex perfecta illa nascitur subordinatione, quam habent cum voluntate divina, qua fit, ut nihil velint ipsae, quod non idem velit Deus.

Qu. IV. Cur Animabus purgatorii liberaliter subveniendum? Resp. Ob tres causas. 1. Ob Dei, & Sanctorum beneplacitum, qui ardenter desiderant, eas a poenis suis liberari, & in consortium gloriae admitti. 2. Ob miserum animarum statum, e quo tamquam commembra & fratres merito a nobis liberari petunt, illud Jobi ingeminantes: *Miseremini mei saltem vos amici mei*. 3. Ob nostrum commodum, & solatium, quia, qua mensura mensi fuerimus, eadem remetietur nobis.

Qu. V. Quis sit optimus modus ipsis subveniendi? Resp. Si detur ipsis mesericordiae mensura *bona* (ordinaria tempora & modo ipsis subveniendi observando) *conferta* (omnem operum suorum fructum satisfactorum aliis non debitum ipsis transcribendo) *coagitata* (etiam opera post mortem pro se offerenda, ex charitate transcribendo, si Deo id placeat) *superfluens* (alios quoque ad similem misericordiam omni possibili conatu incitando).

Qu. VI. An opera pro talibus animabus oblata illis infallibiliter prosint? Resp. quod sic; viventium enim satisfactiones fundatae sunt in justitia, quippe quae a Deo ordinatae sint, qui cum easdem etiam non fore irritas promiserit, sequitur inde, Deum illas infallibiliter acceptare: nisi quandoque ob justas causas aliud ipsi statuendum videatur.

Qu. VII. An satisfactiones nostrae tantum prosint defunctis, quantum nobis profuissent? Resp. Quod ita, v. g. si quis opus aliquod satisfactorium perficiat illudque applicet sibi, tollet quatuor gradus poenae in purgatorio persolvendae; quod si ipsum opus defuncto ali-

alicui applicetur, præstabit omnino tantumdem, prorsusque eandem in aliis virtutem habebit, quam habet in nobis ipsis.

Qu. VIII. An, qui juvare animas cupit, in statu gratiæ esse debeat? Resp. cum communi Theologorum cœtu affirmative, quia opera, quæ quis mortalibus peccatis obnoxius ad delendam pœnam facit, nullius apud Deum valoris sunt & efficaciæ. Atque ideo ne ipsum quidem, qui ea in tali statu, operatur, juvare queunt, multo minus aliis prodesse poterunt; juxta illud Apostoli 1. Cor. 13. *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

Qu. IX. An indulgentiæ animabus applicatæ infallibiliter illis prosint? Resp. Authores communiter affirmant; Ratio est, quia Christi, Sanctorumque merita & satisfactiones dantur in compensationem pœnarum ac tormentorum Purgatorii, quæ valoris & efficaciæ sunt infinitæ: deinde etiam divinam habemus promissionem: *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Ergo Deus infallibiliter ejusmodi indulgentias gratas habet & acceptas, tam scilicet eas, quæ pro vivis, quam quæ pro defunctis conceduntur. Unde cum hic sit universalis totius Ecclesiæ consensus, & sensus gravissimum committet errorem, quisquis indulgentias animabus in Purgatorio existentibus, per modum suffragii concessas dixerit, esse incertas.

Qu. X. An, qui applicat animabus indulgentias, in statu gratiæ esse debeat? Resp. Cum Pinello & aliis, non esse necessarium; Ratio est, quia si Pontifex non expresse commendaverit, ut opus illud perficiatur ab aliquo in statu gratiæ constituto, etiam non erit necessarium, sed sufficiet, si illud ipsum opus dumtaxat, in effectum perducatur. Praeterea status gratiæ requiritur in illo, qui effectum recipit indulgentiarum, eæ vero sunt animæ in Purgatorio detentæ, quæ (ut supra dictum est) sunt in statu gratiæ. Deinde effectus indulgentiarum non ex merito dependet facientis opera illa, sed ex valore satisfactionum Christi & Sanctorum, atque ideo animæ a Purgatorii pœnis liberari possunt, etiamsi is, qui facit opera illa, sit in peccato, quemadmodum Sacerdos aliquis, etsi peccatis obnoxius sit, nihilominus tamen remissionem obtinere potest peccatorum, non quidem pro se, sed pro aliis, quippe cum iste effectus non a Sacerdote, sed a Sacramento Altaris dependeat. Et hæc doctrina est S. Thomæ, Ricardi, Gabrielis, Cordubensis, & aliorum, quos citat Suarez de Indulgentiis disp. 53. sect. 4.

Qu. XI. An aliqua in Purgatorio solatia habeant animæ? Respondet Faber Conc. 4. in die comm. animarum affirmative; nam 1. Gratulantur sibi, quod jam sint in statu gratiæ, & merito sane, quantum enim bonum est cælestis gloriæ arrham habere? Hunc certe statum David gaudium vocat & lætitiam Ps. 50. *Auditui meo dabis gaudium, & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata.* Gaudium, inquam, veluti testem aliquem, & indicem internæ gratiæ. 2. Gratulantur sibi, ac Deo gratias agunt de dono innocentiæ; docet enim S. Thomas q. 7. de peccato veniali, quod quamprimum illud animæ post mortem revelatum fuerit, eam esse in Dei gratia, actum charitatis tam intensum eliciat, qui omnem penitus expellat culpam venialem, idque non per modum meriti, sed per modum incompossibilitatis; quemadmodum is, qui in camera magnum aliquem excitaret ignem, frigus expelleret, licet in hunc finem ignem non accenderit. 3. Gratulantur sibi de certitudine salutis, quæ præcipuum merito pœnarum condimentum esse creditur; *mavult enim anima*, teste Blosio c. 13. Monil. *præferre pœnas cum certitudine perveniendi ad Deum, quam adhuc esse in hac vita cum periculo peccandi in Deum.* 4. Gratulantur sibi, & gaudent de mutua charitate, qua se animæ mutuo in purgatorio amplectuntur, & de mutua liberatione gaudent. 5. Denique gratulantur & gaudent Angelica visitatione; nam mitigant, teste S. Augustino, suavissimo suo alloquio, aspectuque afflictorum pœnas; quid enim vel alloquio eorum suavius, vel aspectu jucundius? Nuntiant deinde facta pro eis suffragia. Postremo solantur de brevi liberatione.

TITULUS XXII.

CHRISTIANUS.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. JUXTA S. Thomam est, qui fidem Christi habet, qui spiritu Christi virtuose operatur, & ad imitationem Christi peccatis moritur. Aut, ut Canisius eum describit, qui Baptismatis Sacramento initiatus, totam Jesu Christi doctrinam salutarem in ejus Ecclesia profitetur. Huc etiam pertinet, quod de S. Pacomio legitur, quod scilicet, cum adhuc Gentilis esset, & multis militibus fame pereuntibus, ad Christianam civitatem venisset, ibique victum magna charitate subministrari advertisset, quæsiverit, quænam hæc gens foret ad bene faciendum tam prona? cumque intellexisset, Christianos vocari; hoc responso non contentus, iterum quæsierit, quid sit esse Christianum? cui cum iterum responsum esset, esse homines pios, Deum colentes, & credentes in Jesum Filium Dei, & sperantes ab eo mercedem omnibus benefacere, Religionis hujus amore incensus, paululum secessit, & manibus in cælum levatis, se Christo in perpetuum devovit. *S. Thom. 1. 2. q. 124. a. 1. Sur. 14. Maji.*

§. II.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

2. Tim. 2. v. 19. I. DIscedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini.

1. Tim. 6. v. 12. II. Labora ficut bonus miles Christi, certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, vel, ut alii interpretantur, Filium Dei.

Matth. 7. 21. III. Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum.

Jac. 2. v. 14. IV. Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat?

1. Jo. 2. v. 6. V. Qui dicit, se in Christo manere, debet, quemadmodum ille ambulavit, & ipse ambulare.

2. Petr. 2. v. 21. VI. Melius erat illis, non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti.

2. Petr. 1. v. 10. VII. Quapropter, fratres mei, satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis.

Dignitas.

1. Petr. 2. v. 9. VIII. Vos genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis.

Coloss. 1. v. 12. IX. Gratias agentes Deo, qui nos fecit dignos in partem fortis Sanctorum in lumine.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Gregor. Nyss. de nomine & prof. Christ. I. CHristianismus est imitatio divinæ naturæ. Si igitur Christianus es, Christum Deum imitare: noli vacuum ferre nomen, atque inane, sed plenum: tanti mensuram nominis imple, inquam, operibus nomine dignis.

S. Cypr. de 12. abus. II. Nemo Christianus vere dicitur, nisi qui Christo moribus, prout valet, coæquatur.

S. Aug. de vita Christian. III. Christiani nomen ille frustra sortitur, qui Christum minime imitatur. Quid enim tibi prodest vocari, quod non es, & nomen usurpare alienum? Sed si Christianum te esse delectat, quæ Christianitatis sunt, gere & merito tibi Christiani nomen assume.

Ibidem. IV. Ille vere Christianus est, qui omnibus misericordiam facit: qui nulla movetur injuria: qui alienum dolorem tanquam proprium sentit: cujus mensam nullus pauper ignorat: qui coram hominibus inglorius habetur, ut coram Deo & Angelis glorietur: qui terrena contemnit, ut possit habere cælestia: qui opprimi pauperem se præsente non patitur: qui miseris subvenit: qui ad fletum fletibus provocatur alienis, quod bene faciebat Paulus: quis infirmatur, & ego non infirmor?

Idem sup. Ps. 32. V. Ipse est Christianus, qui & in domo sua peregrinum se esse cognoscit. Patria nostra sursum est, ibi hospites nos erimus.

S. Max. in serm. VI. Tota vita hominis Christiani, si secundum Evangelium vivat, crux est atque martyrium.

S. Aug. de vit. Chr. VII. Christi ille non famulus, & subsannator & irrisor est, qui ejus se servum dicit, cui servire dissimulat.

Ibid. VIII. Non in hoc nobis nomine tantum, quod Christiani dicimur, non blandiamur, sed propter hoc etiam nos judicandos credamus, si nomen nobis frustra vindicemus alienum.

S. Cypr. IX. Nos, fratres carissimi, philosophi non verbis, sed factis sumus, nec vestitu sapientiam, sed veritate præferimus; virtutum magis conscientiam, quam jactantiam novimus, qui non loquimur magna, sed facimus.

S. Salv. Gent. X. Quamvis legem sanctissimam habeamus; si tamen ea, quæ barbari, faciamus, barbaris etiam deteriores sumus. Quod enim lex bona sit, nostrum non est, muneris Christi est. Quare nihil in hac vita lex Christi nos adjuvat quin potius accusat, quod sub lege positi contra legem omnia facimus.

Chrysost. super Jo. hom. 12. XI. Christianus est lux, sal, fermentum.

Aug. Ep. 43. XII. Christiani non pugnando, sed moriendo vincunt.

Hieron. in Evang. hom. 18. XIII. Christianus a bono opere cessans vix se excusabit apud Dominum.

Aug. lib. 8. Conf. cap. 2. XIV. Christianum non faciunt parietes.

Idem super Ps. 13. XV. Nihil periculosius falsis Christianis.

Dignitas.

S. Leo S. de nat. Christi. XVI. Agnosce, o Christiane, dignitatem tuam, & divinæ consors naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire. Memento, cujus capitis sis membrum, quodque erutus de potestate tenebrarum, translatus es in Dei lumen & regnum. Nolite iterum diaboli subjicere servituti, quia pretium tuum Sanguinis Christi est.

Idem lib. quæst. ex vet. Testam. XVII. Christianorum dignitas non in terra, sed in cælo posita est.

§. IV. EXEMPLA.

Qualitas.

2. Tim. 4. v. 7. I. S. Paulus quam bene Christiani nomen impleverit, de seipso testatur dicens: bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi: in reliquo reposita mihi est corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex.

Sur. 20. Jan. c. 48. II. S. Sebastianus pectori hanc inscriptionem velut pretiosam gemmam affixit: *Quia Christianus sum*: ut hac ratione suæ vocationis, meminisset, & ad qualibet ardua pro Christo patientia animaret.

Sur. 7. Aprill. III. S. Calliopius, cum ad convivium in deorum celebritatem paratum invitaretur, intrepide respondit: Christianus sum, & Christum jejuniis colo, & Idolis immolata non licet in os eorum, qui Christum colunt, ingredi. Cum itaque immaniter cæsus esset, & præses, nisi resipisceret, in crucem se, ut magistrum, suffixurum minaretur, iterum respondit: admiror impudentiam tuam, qui cum sæpe ex me audieris, Christianum me esse, & Christianum esse moriturum, & in Christo vi-

Ru-

ctorum, tam imprudenter pergis veritatem oppugnare. Ob quas voces cum præsens eum in crucem suffigi imperasset, Mater id intelligens, ministris quinque nummos dedit, ut eum, sicut S. Petrum, inversa ratione crucifigeret. Quod ubi ipso die parasceves factum est, vox de cælo allapsa dixit: veni civis Christi, & cohæres SS. Angelorum.

Euseb. l. 4. hist. Eccl. c. 1. IV. Alius quidam a Tyranno interrogatus, quod ipsi nomen esset? respondit, Christianus sum. Qua natus domo? Christianus sum. Sicque ad omnes alias quæstiones respondit, ratus, hoc uno nomine omnes honoris titulos comprehendi.

Idem c. 15. V. S. Polycarpus Proconsuli rogum minitanti, nisi Christo malediceret, respondit: octoginta & sex annis servio Christo, & nihil me læsit unquam, quomodo ei maledicam?

Philipp. de Mar. l. 1 de Miss. Japon. 1651. VI. Non vidit oriens & quævis alia plaga Indiæ Orientalis, quam nostri a centum & viginti annis excolendam suscepere Ecclesiam, magis florentem, & fructu copiosiorem, neque sanctitatem magis radicatam, populum sanctiorem, laboris magis benedictos, quam quos in Regno Tunquinensi exantlavimus. Abundantior est inibi fructus, quam fuit jactura in Japonia. In Japonia quidem primis quadraginta annis Patres nostri erant centum & triginta, habebant duos Episcopos, multa Collegia, inter quæ erant, ubi docebantur artes liberales, seminaria non pauca, ubi educabantur Cathechistæ: & tanta cultura toto eo tempore facti Christiani ter centies millenii: erecta dein templa ducenta. In Tunquinensi Regno spatio triginta annorum, sine Collegiis, Seminariis, Episcopis, ad summum denique a decem sociis, sæpe paucioribus linguæ illius gnaris tot ad Christum adducti sunt, ut Japonum numerum superarent.

In furor. Gallic. VII. In Gallia ad decem millia Catholicorum contra Hugonotas ivere, qui zelo divino instructi prædia ampla, uxores, & liberos reliquerunt: Christoque se devoventes, propriis militiarum stipendiis, solo victu contenti: de reliquo nudi nudum Christum secuti, cum hac inscriptione: eamus & nos & moriamur cum Christo.

Brocard. in descr. terræ san. VIII. Brocardus Monachus ait: in terra promissionis homines sunt ex omni ratione, quæ sub cælo est; & vivit quælibet gens juxta ritum suum. Et ut verum loquar, in nostram magnam confusionem, nulli in ea pejores, & in moribus corruptiores inveniuntur, quam Christiani. Ita ille, causam, ait, se credere, quod Hispani, Galli, Itali, Germani & scelerum & mortis rei, ac scelesti quique huc ad asylum, & libertatis portum fugiant, qui locum, non animum mutent:

In relat. nov. Fra. 1647. c. 9. IX. In nova Francia cum oppidum aliquod ab hostibus Hiroguensibus magno rei Christianæ incommodo disjecto etiam templo S. Ignatii, misere habitum esset, & omnia minarentur extremam ruinam. Neophytus quidam, viso patris, qui ejus missionis curam habebat, mœrore, ob res adeo suorum afflictas, eum accedens consolatus est. Inter alia dixit: videris mihi verborum illorum oblitus esse, quæ quotidie nobis pro concione inculcas. Persuadeo mihi, te ideo esse tristem, quod videas tam florentem Ecclesiam dissipari; dejici templum hoc; multos e nostris esse mortuos aut captos, reliquos sparsos hinc inde cum periculo amittendi fidem & salutem. Sed qui sumus nos, ut Dei judicia indagemus? Novit ille, cur hæc faciat. Hi Christiani, qui numquam sunt dispersi, secum fidem & bona exempla ad eos inferent, a quibus capti sunt. Quidquid agat, ille amat nos, qui hæc permittit, Deus. Ecce homo barbarus hoc a Deo lumen accepit, ut etiam ipse exilia bonorum putarit fore barbaris Gentilibus utilia, quod Doctores in Judeorum captivitate notarunt.

X. Custos carceris in quo detinebantur Paulus & Silas, videns terræmotum fieri, & carcerem aperiri, tremefactus procidit ad pedes eorum dicens; Domini quid me opportet facere, ut salvus sim? At illi dixerunt; crede in Dominum Jesum & salvus eris. *Act. c. 16.*

Utilitas.

XI. Blandina Virgo, dum clamat in tormentis: Christiana sum: immanes cruciatus non superavit modo sed & risit, & velut inter epulas exultavit. *Euseb. 4. Hist. Ecc. c. 1.*

XII. Celsus puer visa corona aurea, quam Angelus supra S. Juliani verticem tenebat, dum flagris cæderetur, abjectis libris Christianum se exclamat, & martyrium subit. *Sur. 9. Martii.*

XIII. Cum Marinus vir militans civis Hierosolymitanus, honore & divitiis clarus, in persecutione Valeriani apud Cæsarem Palæstinæ inter collegas honorem quendam obtineret militarem, ut fieri solet, insequentem collegam suum subit invidia, & exclamat, non posse Marinum adipisci superiorem gradum, eo quod esset Christianus. Interrogatur a Judice, Marinus, si ita haberet; ille ita esse, & vere esse Christianum clarissima voce testatur. Tres ei deliberandi horæ decernuntur a Judice, ut eligat utrum velit immolari Diis & Imperatori, an Christianus interimi. Cumque a tribunalibus esset egressus, Theotecnus Episcopus loci apprehensa manu ejus perducit eum ad Ecclesiam, ibique multis verbis in fide confirmans ad ultimum in interiora perducit. Altaris, gladiumque suum, quo præcinctus erat, ostendens ei, & rursum Evangelium offerens, quid e duobus mallet, interrogat; Marinus vero promptissima fide, cum manum ad Evangelium tetendisset: obtine, inquit Theotecnus, quod elegisti o fili, & contemnens præsentem vitam, æternam sperato: confidens perge & suscipe coronam, quam tibi Dominus præparavit. Regressus ad tribunal, evocatur per præconem; aderat enim tempus statutum. Ille vero nec moras patitur, nec expectat interrogantem, sed continuo sibi & deliberatum asserit, & ex paternis legibus confirmatum, quod Deo obtemperare oporteat magis quam hominibus. Quem judex illico capite puniendum pro tali responsione pronunciat. *Euseb. Hist. Eccl. l. 7. c. 15.*

Di-

Dignitas.

Sur. 8. Feb. XIV. Cum Quintilianus Siciliæ Prætor ad S. Agatham diceret: nonne te pudet nobili genere natam humilem & servilem Christianorum vitam agere? Respondit illa: multo præstantior est Christiana humilitas, & servitus, Regum opibus & superbia.

Pædagog. Christ. p. 1. c. 1. §. 1. n. 6. XV. S. Ludovicus Rex Galliæ nullibi libentius, quam Passiaci agebat, eo quod in ea urbe baptizatus Christiani nominis titulum & honorem accepisset, quem ipse omnibus aliis honoribus longissime præferebat.

Æneas Sylv. c. 20. de Europ. anno 1790. XVI. Jugo Regulus Venedorum, qui ad fontes Tauri & Dravi habitant, Carinthii hodie dicti, multos ex suis satrapis hac ratione fecit Christianos. Anno salutis septingentesimo nonagesimo convivium laute instruxit, & vilem plebeculam simul cum equestris ordinis proceribus invitavit, atque præ foribus nobiles recumbere jussit, pane duntaxat cibario & caruncula rancida pavit, vinumque fictilibus propinavit austerum, sed agricolas suæ mensæ adhibitos cœna lauta pavit, & vinum poculis aureis, argenteis & gemmatis proposuit. Cum nobiles id indigne ferrent, ac in sui contumeliam fieri stomacharentur respondit: Ideo rusticos ad mensam meam adhibui, quia sacro lavacro abluti sunt, vos vero foras reliqui, quod sordibus ethnicis squallentes, hircumque impietatis olentes nauseam mihi facitis. Castigati ea re nobiles brevi tempore sub Vergilio & Anone Invaniensibus Episcopis Christi fidem acceperunt.

§. V. ASCETICA.

2. Tim. 4. v. 8. I. Tria sunt, quæ Asceta de hoc nomine specialiter observare debet. Primum est, ut bene cognoscat officium veri Christiani, videlicet ut Christum non ore duntaxat, sed opere etiam, per imitationem vitæ illius profiteatur; atque adeo contra concupiscentiam triplicem, oculorum carnis, & superbiæ, fortiter militet; nam, ut S. Paulus recte dixit, nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. *Gal. 4. v. 24.* Hinc aliqui distinctius tria ad Christiani officium requirent, scilicet charitatem in corde, veritatem in ore, castitatem in corpore. Alioqui enim timere debebit, ne impleatur comminatio S. Augustini dicentis: Detegeris & deprehenderis, o Christiane, quando aliud agis, aliud profiteris, fidelis in nomine, aliud demonstrans in opere. *S. Aug. tr. de Symb.* Renunciasti diabolo & operibus ejus, non hominibus, sed Deo & Angelis conscribentibus tenetur in cælo chirographum tuum. Renunciato non solum vocibus, sed etiam moribus; non tantum sono linguæ, sed & actu vitæ.

II. Alterum est, ut digne æstimet hunc titulum, & frequenter meminerit, se ejus beneficio in medio eorum esse positum, qui sunt gens sancta, populus acquisitionis: habere Deum Patrem, Christum Salvatorem, Verbum Dei pro alimonia vitæ. Sacramenta pro medicina animæ, gremium Ecclesiæ tanquam sinum matris, quæ ipsum peperit, fovet, lactat, ac protegit: Atque adeo hac consideratione ad vitam Christiano nomine dignam excitet, semper seipsum illis cujusdam ferventis Religiosi verbis excitans: Ne degeneremus ab excelsis cogitationibus Filiorum Dei.

III. Tertium est, ut norit, quam turpe sit, vitam tali nomini difformem vivere; id quod præclare olim S. Cyprianus Fortunato ostendit, dum eum sic alloquitur: Tu tam vili mercedula solicitatus sponte deficis ad eum, a cujus tyrannide te Christus suo sanguine redemit, cujus jam totus es factus? Hujus militiam professus es ad salutare lavacrum, huic dedisti nomen, hujus Sacramentis initiatus es, accepisti donativum, & pignus Spiritus, ne quid dubitares de promisso stipendio, simulque Diabolo denunciasti perpetuas inimicias, renunciasti omnibus illius pompis ac voluptatibus, exsufflasti, exsibilasti, jurasti in verba Redemptoris &c. *S. Cypr. de dupl. martyrio ad Fort.* Idem sapienter Beniamin Diaconus Isdegerdi Persarum Regi ostendit, dum eidem ad fidem negandam allicientis dixit: Quo tu, Rex, supplicio dignum arbitrareris eum, qui e castris tuis fugitivus hostibus se tuis jungeret: cumque Rex, morte crudelissima dignum esse respondisset, subjecit Beniamin: Quam crudeli ergo morte dignus videri debet is, qui Deum suum ac universorum Dominum ausus fuerit negare, tantum ut ne vili creaturæ displiceat? *Theodor. l. 5. c. 38.*

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. Sicut exigit militaris ordo, ut cum Imperator, quemcumque in militum receperit numerum, non solum sinet receptum, sed etiam armis competentibus instruat pugnaturum; ita in baptizato benedictio illa (confirmationis) munitio est. *S. Melch. in ep. ad Hisp. Ep.*

II. Sicut oleum, quo unctus fuit Aaron, non solum a capite in faciem, sed etiam in oram vestimenti defluebat; ita gratia spiritualis, qua Christus a Patre unctus fuit, etiam ad minimum quemque fidelem defluit, eumque Christianum nominari facit. *Mach. in hort. past. tr. 1. f. 1.*

III. Sicut Procuratores, quibus supellex pretiosa, vel ampla cellaria creduntur, fideles dici nequeunt, si res traditas absumant; sic nec mali Christiani, qui legem ac Prophetas, Apostolicas doctrinas, Sacramenta & similia, per quæ Christiani sumus, violant, hoc nomine digni censendi sunt. *Salvian. contra gent.*

IV. Sicut non meretur dici Franciscanus aut Benedictinus, qui S. Francisci, aut S. Benedicti Regulam non servat; ita nec Christianus dici meretur, qui Christi legem & exempla non curat. *Pat. con. 2. in festo S. Andreæ.*

V. Sicut ficus, quæ folia tantum habuit, & non fructus, Domini voce arefacta est; ita indignus Christi gratia & influxu censendus est, qui nomen Christiani, & non opera habet. *Idem con. 4 in Dom. 7. post Pent.*

Ibid. c. 2. VI. Sicut operarii, si per totam hebdomadam sibi, non & conductori laborent, nullam ab eo mercedem sperare possunt; ita Christiani sibi, & non Deo, viventes remunerationem ab hoc nullam impetrabunt.

Dignitas.

S. Clem. Alex. l. 7. Strom. VII. Sicut, si quis Demostheni operam dederit, eum faciet oratorem: si Platoni, Philosophum; ita qui paret Domino, efficitur ad Magistri similitudinem Deus, qui in carne versatur.

§. VII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Vit. l. 4. c. 4. I. S. Franciscus Borgias, cum audivisset, eum, qui se Borgiam simulasset, triremibus addictum, cum suspirio exclamavit. Si triremibus addicitur, qui meum nomen sibi vindicat; quid de me fieri par est, qui nomen Christi falso mihi assumpsi.

Eccl. c. 13. v. 31. II. Recte dixit Ecclesiasticus: Vestigium cordis boni, & faciem bonam difficile invenies; nam & Christianum, cujus cor & externum opus concordent, non facile est reperire.

Prov. 31. v. 13. III. Mulier illa fortis & sapiens quæsivit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum; non ergo sufficit externum opus perficere, sed ipsa etiam cordis intentio requiritur ad verum Christianum.

Fab. con. 4. in Do. 7. post Pent. IV. Romani Cives & Censores, si viderunt quempiam otiosum, interrogabant, qua arte uteretur, manusque, an callosæ forent, considerabant; quas si delicatas & nitidas reperiebant, velut inutilem reipublicæ expulerunt.

S. Hier. in reg. Mon. c. 11. V. S. Hieronymus, cum plus æquo se lectione Ciceronis & Platonis delectaret, raptus aliquando ad tribunal, & quis esset interrogatus, cumque se Christianum esse dixisset, audivit a Judice: Mentiris, nam Ciceronianus, non Christianus es; ubi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Simile quid continget aliis etiam Christianis, alia quam Christum amantibus & sequentibus.

Fab. conc. 7. in circumc. VI. Alexander militi cuipiam suum nomen sustinenti, & ignavo dixit: Aut nomen hoc depone, aut digna Alexandro gere. Idem Christus Christianis dicit.

§. VIII. AUCTORES.

I. Jacobus Marchantius in Horto Past. tr. 1. lect. 1.

II. Philippus D'Outreman in Pædag. Christiano p. 1. c. 1. §. 1. & 2.

III. Matthias Faber conc. 5. in festo S. Andreæ; & in Festo. Circumc. conc. 7.

IV. Ludovicus Granatensis loc. com. fol. 103.

V. Josephus Langius in Polyanth. V. eodem.

TITULUS XXIII.

C H R I S T U S.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. Est homo, ex natura divina & humana, ac Filii divini personalitate compositus. Ita enim indicare videtur S. Athanasius in symbolo, dum ait: Sicut anima rationalis & caro unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus.

Proprietates.

II. Quinque potissimum Christo perfectiones seu proprietates propter unionem hypostaticam conveniunt. 1. *Summa gratia*: de qua S. Joannes testatus est: Et vidimus gloriam ejus quasi unigeniti a Patre, & plenum gratiæ & veritatis. 2. *Summa Sanctitas*: ob quam jure dicere poterat: quis arguet me de peccato? 3. *Summa sapientia*: de qua S. Paulus locutus est dicens: In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. 4. *Summa dignitas*: de qua idem Apostolus testimonium tulit, dum dixit: Omnia subjecit pedibus ejus, & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam. 5. *Summa felicitas seu beatitudo*: quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis, ut iterum S. Paulus testatur. *Cap. 1. v. 14. Jo. 8. v. 46. Coloss. 2. v. 3. Eph. 1. v. 22. Coloss. 2. v. 9.*

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Christi Incarnatio.

I. Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel. Butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum & eligere bonum. *Is. 7. v. 14.*

II. Creavit Dominus novum hominem super terram: Fœmina circumdabit virum. *Jer. 31. v. 22.*

III. Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus, & vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius, Deus fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. *Is. 9. v. 6.*

IV. Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. *Jo. 1. v. 14.*

Christi Nomen.

V. Et vocabis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. *Matth. 1. v. 21.*

VI. Nec enim est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. *Act. 4. v. 12.*

VII. Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genuflectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum. *Philip. 2. v. 9.*

VIII. Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc & usque in sæculum. A solis ortu usque ad occasum laudabile nomen Domini. *Ps. 112. v. 2.*

IX. Laudate Dominum, quia bonus Domi- *Ps. 94. v. 4.*

minus: psallite nomini ejus, quoniam suave est.

Prov. 18. v. 10. X. Turris fortissima nomen Domini; ad ipsam currit justus, & exaltabitur.

Cantic. 1. v. 2. XI. Oleum effusum nomen tuum; ideo adolescentulæ dilexerunt te.

Joel. 2. v. 32. XII. Et erit: omnis, qui invocaverit nomen Domini, salvus erit.

Christi dignitas.

Matth. 3. v. 17. XIII. Et ecce vox de cælo dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Agg. 2. v. 8. XIV. Et veniet desideratus cunctis gentibus, & implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum.

Heb. 1. v. 2. XV. Constituit hæredem universorum, per quem fecit & sæcula: qui cum sit splendor gloriæ & figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram Majestatis in excelsis, tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu; ego hodie genui te. Vide totum caput.

Sap. 7. v. 26. XVI. Candor est lucis æternæ, & speculum sine macula, Dei Majestas, & imago bonitatis illius.

Is. 4. v. 2. XVII. In illa die erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis, & exultatio his, qui salvati fuerint de Israel.

Matth. 28. v. 18. XVIII. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra.

Cant. 2. v. 3. XIX. Sicut malus inter ligna silvarum; ita dilectus meus inter Filios.

Ps. 2. v. 6. XX. Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem Sanctum ejus, prædicans præceptum ejus.

Ps. 44. v. 3. XXI. Speciosus forma præ Filiis hominum: diffusa est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum.

Eph. 1. v. 20. XXII. Suscitavit illum a mortuis, & constituens ad dexteram suam in cælestibus supra omnem principatum & potestatem & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro.

Christus Adjutor.

Matth. 28. v. 20. XXIII. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.

2. Cor. 5. v. 21. XXIV. Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.

1. Jo. 3. v. 5. XXV. Et scitis, quia ille apparuit, ut peccata nostra tolleret: & peccatum in eo non est. Omnis, qui in eo manet, non peccat.

Heb. 8. v. 1. XXVI. Talem habemus Pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cælis, Sanctorum Minister, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.

Rom. 5. v. 6. XXVII. Ut quid enim Christus, dum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impiis mortuus est? Vix enim pro justo quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori.

XXVIII. Ego suscitavi eum ad justitiam, & omnes vias ejus dirigam: ipse ædificabit civitatem meam, & captivitatem meam dimittet, non in pretio, neque in muneribus. *Isai. 45. v. 13.*

XXIX. Unde debuit per omnia fratribus assimilari, ut misericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse, & tentatus, potens est & eis, qui tentantur, auxiliari. *Hebr. 2. v. 17.*

XXX. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei, qui misit me, habet vitam æternam. *Jo. 6. 24.*

XXXI. Ego sum resurrectio & vita; qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet. *Joh. 11. v. 25.*

XXXII. Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me. Et ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum; & non rapiet eas quisquam de manu mea. *Jo. 10. 1. 27.*

Christus Advocatus.

XXXIII. Quis est, qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est, imo qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. *Rom. 8. 34.*

XXXIV. Si quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam totius mundi. *1. Jo. 2. v. 1.*

XXXV. Unus Deus, & unus mediator Dei hominum Christus Jesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. *1. Tim. 2. v. 5.*

Christus amandus.

XXXVI. Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema. *1. Cor 16. v. 22.*

XXXVII. Qui diligit me, diligetur a Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. *Joh. 14. v. 21.*

XXXVIII. Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis. *Joh. 16. v. 27.*

XXXIX. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. *Joh. 14. v. 23.*

XL. Estote ergo imitatores Dei, sicut Filii carissimi, & ambulate in dilectione: Sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam in odorem suavitatis. *Ephe. 5. v. 2.*

XLI. Omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam. *Philip. 3. v. 8.*

XLII. Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scriptum est: propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oves occisionis; sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. *Rom. 8. v. 37.*

XLIII. Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me. *Jo. 14. v. 21.*

Christus imitandus.

XLIV. Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri *Tit. 2. v. 11.*

ſtri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & ſæcularia deſideria ſobrie, & juſte, ac pie vivamus in hoc ſæculo, expectantes beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti.

Jo. 14. v. 6. XLV. Ego ſum via, veritas, & vita: nemo venit ad Patrem, niſi per me.

Exod. 25. v. 40. XLVI. Inſpice, & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte (Calvariæ) monſtratum eſt.

Job. 23. v. 11. XLVII. Veſtigia ejus ſecutus eſt pes meus; Viam ejus cuſtodivi, & non declinavi ex ea.

Cant. 1. v. 4. XLVIII. Trahe me poſt te; in odorem curremus unguentorum tuorum.

Jer. 17. v. 16. XLIX. Et ego non ſum turbatus te paſtorem ſequens: & diem hominis non deſideravi.

Mich. 2. v. 13. L. Aſcendit pandens iter ante eos.

Matt. 10. v. 38. LI. Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me non eſt me dignus.

Matt. 16. v. 24. LII. Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.

Matt. 19. v. 28. LIII. Vos, qui ſecuti eſtis me, & reliquiſtis omnia, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede Majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſrael.

Jo. 8. v. 12. LIV. Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.

1. Joh. 2. v. 6. LV. Qui dicit, ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.

Jo. 12. v. 26. LVI. Siquis mihi miniſtrat, me ſequatur, & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Chriſtus Incarnatus.

Euſeb. E-miſſ. hom. 3. de nat. Dom. I. PArvulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. Natus eſt nobis, qui ſibi erat. Datus eſt ergo ex divinitate, natus ex Virgine. Natus, qui ſentiret occaſum: natus qui neſciret exordium. Natus, qui & Matre eſſet junior: datus, quo nec Patre eſſet antiquior. Natus, qui moreretur, datus, ex quo vita naſceretur. Ac ſic qui erat, datus eſt; qui non erat, natus eſt, Illic dominatur, hic humiliatur: ſibi regnat, & mihi militat.

Ibid. II. Quid hic rationem quærimus? quid intellectum fatigamus humanum? generationem ejus quis enarrabit? quid novitatem ſtupemus, ubi cernimus majeſtatem? Et mox, ſubſtantia operis ſola fuit potentia Conditoris. Secundum hanc ergo potentiam credamus Dominum noſtrum abſque ullo ſexus initio ex ſola fœmina virum creaſſe, quam ſcimus inter ipſa initia generis humani ex ſolo viro fœminam condidiſſe.

III. Redemptor noſter homo naſcendo, Vitulus moriendo, Leo reſurgendo, & ad cælos aſcendendo Aquila factus eſt.

S. Greg. ho. 4. ſuper Ezec. IV. Non jam deſperandum eſt, participatione Verbi poſſe homines fieri filios Dei, quando Filius Dei participatione carnis factus eſt Filius hominis.

S. Aug. de grat. novi teſtam. V. Illuminamini modo Fratres, habentes collyrium fidei. Præceſſit enim ſaliva ejus cum terra, unde inungeretur, qui cæcus eſt natus, & nos de Adam cæci nati ſumus, illo illuminante opus habemus. Miſcuit ſalivam cum terra. Verbum enim caro factum eſt, & habitavit in nobis.

S. Aug. ſuper Jo. tr. 24 Euſeb. Emiſſ. h. 2. de ſimb. VI. Quando audis, Deum ex homine natum eſſe, & majeſtatem ſub fragilitate latuiſſe, virginem prole ditatam, nec tamen virginitatem fuiſſe ſolutam, non ſe objiciat ſenſibus tuis novitas operis, nec dicas? illud fieri non poteſt: quia, qui te magna credere juſſit omnipotens eſt. Divinis rebus admiratio adhibenda eſt, non credulitas deneganda. In omnipotente te credere confirmas: ſed ſi de factis ejus dubitas, imbecillitatem omnipotentis accuſas.

S. Aug. de verbis Apoſt. VII. Non liberaretur genus humanum, niſi ſermo Dei dignaretur eſſe humanus. Nam & ille homo dicitur eſſe humanus, qui ſe exhibet humanum, & maxime hoſpitio ſuſcipit hominem. Si ergo humanus dicitur qui ſuſcipit hominem in domo ſua, quam humanus eſt, qui ſuſcipit in ſeipſo hominem (ſi ergo homo non periiſſet, Filius hominis non veniſſet.

S. Bern. ſup. Cant. VIII. Fratres, generationem ejus quis enarrabit? Angelus nuntiat, virtus obumbrat, Spiritus ſubvenit, Virgo credit, Virgo parturit, Virgo permanet. Quis non miretur? Naſcitur verbum infans, & agnoſcitur longitudo brevis, latitudo anguſta, altitudo ſublimis, profunditas plana: Ibi agnoſcitur lux non lucens, verbum infans, aqua ſitiens, pānis eſuriens.

S. Maximus in ſerm. de nativ. IX. Generationem ejus quis enarrabit? ſi lingua deficit, fides proficit. Magnus profectus eſt fidei, cum tantum de Deo ſuo poteſt concipere, quantum ſermo non poteſt parturire.

Chriſti Nomen.

S. Bern. ſup. Cant. X. Nomen Jeſu lucet prædicatum, paſcit recogitatum, lenit & ungit invocatum. Qui ita exercitatos reparat ſenſus virtutes roborat, vegetat bonos mores atque honeſtos, caſtas fovet affectiones.

Ibid. XI. Nihil ita ſicut hoc nomen Jeſu, iræ impetum cohibet, ſuperbiæ tumorem ſedat, livoris vulnus ſanat, luxuriæ fluxum reſtringit, libidinis flammam extinguit, ſitim avaritiæ temperat, ac totius indecoris puriginem ſanat.

S. Bern. ſ. 1. in Cant. XII. Triſtatur aliquis veſtrum? veniat in cor Jeſus & inde ſaliat in os, & ecce ad exortum nominis lumen, nubilum omne diffugit, redit ſerenum. Labitur quis in crimen, currit inſuper ad laqueum mortis deſperando, nonne ſi invocet nomen vitæ, confeſtim reſpirabit ad vitam.

Ibid. XIII. Aridus eſt omnis cibus animæ, ſi non oleo iſto infunditur; inſipidus, ſi non hoc ſale conditur. Si ſcribis, non ſapit mihi, niſi ibi legero Jeſum, ſi diſputas aut conferas, non ſapit mihi, niſi ſonuerit ibi Jeſus. Jeſus mel in ore, melos in aure, in corde jubilus.

XIV. Cum nomino Jeſum, hominem mihi

pro-

propono mitem & humilem corde benignum, sobrium, castum, misericordem, & omni denique honestate & sanctitate conspicuum, eumdemque Deum omnipotentem, qui suomet exemplo sanct, & roboret adjutorio.

Ibid. XV. Hoc electuarium tibi habes, o anima mea, in vasculo vocabuli hujus, quod est Jesus. Salutiferum certe, quodque nulli unquam pesti tuæ inveniatur inefficax. Semper sit tibi in sinu, semper in manu, quo tui omnes in Jesum & sensus dirigantur, & actus. Ad hoc enim invitaris ab ipso sponso in Canticis, cum ait: Pone me signaculum, in corde tuo, signaculum in brachio tuo.

Christi Adjutor.

S. Ambros. in quod ser. XVI. Omnia habemus in Christo, & omnia in nobis Christus. Si a vulnere curari desideras, medicus est. Si febribus æstuas, fons est. Si gravaris iniquitate, justitia est. Si indiges auxilio, virtus est. Si mortem times, vita est. Si tenebras fugis, lux est: si cælum desideras, via est: si cibum quæris, alimentum est.

S. Bern. sup. Cant. XVII. Ne mundi gloria seu carnis voluptatibus abducaris, dulcescet tibi pro his sapientia Christus. Ne seducaris spiritus mendacii & erroris, lucescat tibi veritas Christus. Ne adversitatibus fatigeris, confortet te virtus Dei, Christus.

S. Ambr. XVIII. Si in te resurrexerit lupus, petra Christus est; si ad Christum confugies, fugit lupus, nec terrere te poterit. Hanc petram quæsivit Petrus, cum titubaret in fluctibus, & invenit, quod quæsivit, quia dexteram amplexus est Christi.

S. Bern. serm. 13. in Cant. XIX. Origo omnium fontium & fluminum mare est virtutum & scientiarum Dominus Jesus Christus. Quis enim Dominus virtutum, nisi ipse Rex gloriæ? Continentia carnis, cordis industria, voluntatis rectitudo, ex illo fonte manant. Non solum autem, sed & si quis callet ingenio, si quis moribus placet, inde est. Inde scientia, inde sapientiæ sermo, thesauri siquidem sapientiæ & scientiæ ibi sunt absconditi.

S. Ambr. l. de Isaac. c. 8. XX. Ipse Christus est os nostrum, per quod Patri loquimur: oculus noster, per quem Patrem videmus; dextera nostra, per quam Patri offerimus.

S. Aug. in medit. XXI. Quid est Jesus, nisi Salvator? Ergo propter temetipsum esto mihi Jesus. Noli Domine, noli, sic attendere malum meum, ut obliviscaris bonum tuum, o bone Domine? si ego commisi, unde me damnare potes, tu non omisisti, unde me salvare soles.

S. Bern. de nova milit. XXII. Nunquid Adam plus potuit in malo, quam Christus in bono? si ex Deo nati, & in Christo electi sumus, quænam justitia est, ut plus noceat humana atque terrena, quam valeat divina atque cælestis generatio?

S. Clem. Alex. XXIII. Verbum vitam præbuit, ut opifex: bene vivere docuit, ut Magister: ut semper vivere suppeditaret, ut Deus.

Christus amandus.

S. Aug. in Medit. XXIV. Scio Domine mi, quia ex hoc; quod me fecisti, debeo tibi meipsum, & quia redemisti, & pro me homo factus es deberem tibi plus, quam me si haberem: quanto tu major es, pro quo dedisti teipsum.

S. Euseb. Emiss. hom. 3. de Epiph. XXV. Tu servasti vinum bonum, tamquam si diceret, Meliora sunt Domini gratiæ instituta, quam legis. Lex peccatores, ad tempus utile hircorum & vitulorum cruore, mundavit: tu, Domine, servasti nobis vinum bonum, idest, in extremo sæculo fudisti pro nobis sanguinem tuum. Lex intromisit in terram promissionis, angustis limitibus terminatam: tu, Domine, amplos Paradisi sinus pandis, tu inæstimabile præparas regnum: tu introducis in cælum. Lex cultores suos per medium maris rubri, natura rerum stupente, perduxit: Videamus, quanto plus est, quod præstat gratia. Qui in Christo (inquit) sunt, resurgent primi, & tunc simul rapiemur obviam Christo in aera.

Granat. in Sil. loc. com. V. Christus. XXVI. Talis nobis decebat, ut esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus: de cujus sanctitatis præstantia Sponsa in Canticis ait: sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. Solus enim ille malo comparatur, cujus fructus gratissimus est: cæteri vero mortales silvarum ligna sunt, quæ aut nullum, aut acerbissimum fructum ferunt, quo non homines, sed porci pascuntur. Quo igitur consilio ab hac injuria vindicabimur? nimirum si in illum inseramur. Sic silvestres & steriles arbores in frugiferas comutantur. Decerpamus igitur a Christo Spiritum ejus; & amputatis cupiditatum nostrarum silvestribus ramis, mentibus illum nostris inseramus, & sic fructus, & ubertatis ejus consortes erimus. Hoc autem modo charitas nos unit, & inserit Christo, & pinguedinis ejus participes facit.

S. Bern. in Serm. XXVII. Videns Deus homines omnino carnales effectos, tantum eis dulcedinis in carne exhibuit, ut durissimi cordis sit, quisquis eum affectu toto non diligit.

Id. Serm. 11. XXVIII. Quanti te fecit Deus, ex his, quæ pre te factus est, agnosce: ut appareat tibi benignitas ejus in humanitate. Quanto enim minorem se fecit in humilitate, tanto majorem se exhibuit in humilitate, & quanto pro me vilior, tanto mihi carior. Adverte homo, quia limus es, & non sis superbus: & quia Deo junctus es, non sis ingratus.

S. Bern. sup. Cant. XXIX. Dignus plane est morte, qui tibi, Christo, recusat vivere, & qui tibi non sapit, desipit: & qui curat esse nisi propter te, pro nihilo est, & nihil est. Propter teipsum Deus fecisti omnia, & qui esse vult sibi, & non tibi, nihil esse incipit, inter omnia.

Christus imitandus.

S. Aug. super Matt. XXX. Ego sum via, veritas, vita, tamquam diceret: qua vis ire? ego via: quo vis ire? ego sum veritas, ubi vis permanere? ego sum vita.

Ibid. XXXI. Ideo permittitur inimicus juxta viam ponere laqueos, ne securitate exultationis via deferatur, & in insidias incidat. Via Christus humilis: Christus veritas & vita; Christus excelsus & Deus. Si ambules in humili, pervenies ad excelsum.

S. Aug. de vera relig. XXXII. Tota vita Christi in terris per hominem, quem gessit, disciplinam morum fuit. Omnia enim bona mundi Christus contempsit, quæ contemnenda docuit: & omnia mala sustinuit, quæ sustinenda præcepit: ut nec in istis quæreretur felicitas, nec in istis infelicitas timeretur.

S. Chrys. super c. 13 Epist. 1. ad Corint. XXXIII. Induere Christum, est undique in nobis per sanctimoniam & mansuetudinem Christum in nobis conspicuum esse. Homo enim indutus id esse videtur, quod indutus est: appareat itaque in nobis Christus.

S. Greg. Naz. or. 42. in Pasch. XXXIV. Simus ut Christus, quoniam Christus quoque sicut nos: efficiamur dii propter ipsum, quoniam ipse quoque propter nos homo factus est.

S. Greg. ep. 1. de perf. Chr. XXXV. Quisque suæ vitæ pictor est, & artifex hujus voluntas, colores autem sunt virtutes, exemplar Christus esse debet.

S. Bern. s. 4. de advent. XXXVI. Omnis nostra virtus tam longe abest a vera virtute, quam longe est ab ea forma, quam verbo & exemplo commendavit Christus præsens in carne.

S. Aug. in Ps. 109. XXXVII. Parum erat Deo, ut Filium suum daret demonstratorem viæ: eum ipsum viam fecit, ut per illum ires regentem te, ambulantem per se.

S. Bern. s. 1. de adv. Domini. XXXVIII. Altitudinem meam primus Angelus affectavit; scientiam quoque, quæ nihilominus mea est, surripere voluit homo: omnes invident mihi. Ecce venio, & talem me exhibeo, ut, quisquis gestierit imitari, fiet illi æmulatio ista ad bonum.

S. Bonav. in quad. Ser. XXXIX. Hæc sit sapientia & meditatio tua, & studium, semper aliquid de ipso (Christo) cogitare, unde vel provoceris ad imitandum eum, vel ad eum amandum exciteris. Quanto enim se quisque ei virtutis imitatione hic conformare studuerit, tanto ei in prima gloria, & claritate appropinquabit, & similior erit.

S. Bern. XL. Summa felicitatis nostræ est divinæ similitudinis participatio: ad quam perveniemus, cum Deum coram intuebimur. Si ergo similis Deo fieri cupis, videndo Deum, sicuti est, da operam, ut ei similis fias, videndo eum, sicut pro te factus est, ac ita per imitationem sacræ humanitatis, ad similitudinem venies summæ divinitatis.

S. Aug. sup. 10. tr. 21. XLI. Si dixisset tibi Dominus Deus tuus: Ego sum veritas & vita, tu desideras veritatem, & vitam concupiscens, viam, qua ad hæc pervenire posses, profecto quæreres, & diceres tibi: Magna res veritas, magna vita, si esset, quomodo illuc perveniret anima mea. Quæris qua? Audi eum dicentem primo: Ego sum via. Primo dixit, qua venias: postea quo venias. Ego sum via, ego sum veritas. Ipse manens apud Patrem veritas & vita est: induens se carne factus est via. Non tibi dicitur: Labora quærendo viam, ut pervenias ad veritatem & vitam, non, inquam, hoc tibi dicitur: Ergo surge piger, via ipsa ad te venit, & te de somno dormientem excitavit (si tamen excitavit) surge & ambula.

S. Bern. Ser. 22. in Cant. XLII. Incassum laborat in acquisitione virtutum qui eas alibi, quam in Christo quærit.

Hieron. ad Celant. XLIII. Christum imitari tutissimum est.

XLIV. Christi exemplo adversa sunt patienda. *idem ad Eustoch.*

XLV. Aut cum Christo aut cum Diabolo nos esse oportet, nec est locus medius. *Aug. de gratia Christi contra Pelag.*

XLVI. Christi vita tota humilitatem docet.

XLVII. Christum quod non sapit insipidum est. *idem supra ps. 31.*

XLVIII. Instabilis est domus, quæ Christum non habet in fundamento. *idem super Ev. Joann. Tract. 9.*

XLIX. Christum apprehendere poteris citius sequendo, quam legendo. *id. l. 2. mor.*

L. Habemus in Christo quod amemus, imitemur, & admiremur. *Bernard. in Epist. idem Epiph. Dom. ser. 1.*

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

I. Doctrina Christi omnes doctrinas Sanctorum antecellit; & qui Spiritum Christi haberet, absconditum ibi manna inveniret. *Lib. 1. c. 1.*

II. Da Christo locum, & cæteris omnibus nega introitum. Cum Christum habueris, dives es, & sufficit tibi. Ipse erit provisor tuus, & fidelis procurator, ut non sit opus in hominibus sperare. Homines enim cito mutantur, & deficiunt velociter: Christus autem manet in æternum, & astat usque ad finem fortiter. *Lib. 2. c. 1.*

III. Non requiem aliquando habebis, nisi Christo intime fueris unitus. *Ibid.*

IV. Teneas te apud Jesum vivens ac moriens, & illius fidelitati te committe, qui omnibus deficientibus solus potest te juvare. *Lib. 2. c. 7.*

V. Plus homo nocet sibi, si Jesum non quærit, quam totus mundus, & omnes sui adversarii. *Ibid.*

VI. Esse sine Jesu gravis est infernus; & esse cum Jesu dulcis Paradisus. Si fuerit tecum Jesus, nullus poterit nocere inimicus. *Lib. 1. c. 8.*

VII. Qui invenit Jesum, invenit thesaurum bonum: imo bonum super omne bonum. Et qui perdit Jesum, perdit nimis multum, & plus quam totum mundum. Pauperrimus est, qui vivit sine Jesu, & ditissimus qui bene est cum Jesu. *Ibid.*

VIII. Eligendum est magis, totum mundum habere contrarium, quam Jesum offensum. Ex omnibus ergo caris sit Jesus solus dilectus specialis. *Ibid.*

IX. Eja Fratres, pergamus simul. Jesus erit nobiscum; propter Jesum suscepimus crucem: propter Jesum perseveremus in cruce. Erit Adjutor noster, qui est Dux noster & præcessor. En rex noster ingreditur ante nos, qui pugnabit pro nobis. Sequamur viriliter, nemo metuat terrores: simus parati mori fortiter in bello, nec inferamus crimen gloriæ nostræ, ut fugiamus a cruce. *Lib. 3. c. 56.*

§. V. EXEMPLA EXTERNA.

S. Joannes Baptista tanti fecit Christum, ut diceret, se indignum esse, qui corrigiam calceamentorum ejus solveret. *Jo. c. 1.*

II. S. Petrus, quanto opere amarit Christum, satis testatus est, dum tertia vice dixit: Domine, tu scis, quia amo te. *Jo. c. 21.*

III. S. Paulus ita Christum imitari studuit, & amavit, ut licere ausus sit: Vivo autem jam non *Gal. 2.*

ego,

2. Cor. 2. Philip. 3. ego, vivit vero in me Christus. Et non judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, & hunc Crucifixum. Et iterum: Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum lucri faciam.

Luc. 10. IV. S. Maria Magdalena adeo Christum diligebat, ut pedibus ejus semper affixa håreret, & in mortem usque comitaretur.

Sur. in vit. V. S. Thomas Aquinas audiens a Christo: Bene de me scripsisti Thoma, & quam mercedem petis? respondit: non aliam, nisi te, Domine.

Sur. in vit. VI. Bernardinus opifici chartas lusorias facienti suasit, ut pro iis chartis SS. Jesu nomen faceret: paruit homo, & ditatus est.

Rib. l. 4. vit. c. 20. VII. S. Theresia de Jesu voto se astrinxit, quod nolit quantum in se est, pati, ut a quoquam mortalium in amore isthoc, sponsique sui expressa similitudine superetur.

Annal. Capuc. 1609. VIII. F. Narcissus Dianensis Laicus erga puerum Jesum amore flagrabat, ut ejus colloquia tantum de eo essent, cujus amore liquefactus etiam extases patiebatur. Flores colligens iis partem lecti sui aspergebat. Rogatus causam respondit, hæc non mea, sed pueri Jesu lecti pars est, ideo æquum est, eam floribus exornare.

Spiritus Apophth. 3. f. 1. IX. Cum P. Petrus Faber Madriti cuidam doctrinam salutis petenti suasisset, hæc quatuor puncta sæpius ruminanda. Christus in summa inopia, & ego in opulentia: Christus in fame & siti, & ego in exquisitis epulis: Christus nudus, & ego pretiose vestitus: Christus in doloribus, & ego in deliciis: ille his instructus dum ad epulas invitatus comparuisset, una harum sententiarum occurrens ita eum movit, ut in lacrymas solutus abire debuerit.

Nysselius in Nilo mystic. tom. 7. c. 38. n. 74. X. Franciscus a Puero Jesu Valentiæ in Hispania mulieri peccatrici dixit: Soror, satis diu servisti vanitati & Satanæ. Tempus est, ut etiam aliquando nato infantulo servias. Risit illa, sed eadem nocte tot scrupulis & timoribus agitata est, ut summo mane accederet ad confessionem, & facta confessione, Pœnitentiarum ordinem ingrederetur. Dictus est hic Franciscus a Puero Jesu, quia, quidquid ab aliis petebat, amore parvuli in Bethlehem postulabat.

Vitæ PP. l. 10. cap. 72. XI. Adolescens quidam cum falso a sene accusatus rogasset, ut suspenderetur orientem versus, ut Christum intueri posset, miserabiliter a morte liberatus est.

Drexel. in prodr. c. 3. §. 7. XII. Aulicus Œniponti graviter decumbens jam rationes cum Sacerdote computarat, cum usu venit, ut siti levandæ frigidam posceret, datur: & cum porrecto poculo, honoris causa, jubetur ei, quem amicissimum haberet, propinare; lectulum forte aulica turba coronabat: tum ille circumferre oculos, & ex adverso Christi patientis contemplatus: Atque Christo, inquit, propino charissimo meo, qui me ab inferis vindicavit. Occursabat, siquidem Christi patientis amor, quem alto pectore dudum foverat.

Pennep. in Isag. p. 1. cap. 3. n. 2. XIII. Religiosus e S. Dominici familia coram S. Ægidio S. Francisci discipulo dicebat habendam S. Joanni gratiam, quod in principio Evangelii sui, tam alte & magnifice de Deo, Patrisque Verbo locutus fuisset. Opposuit se contra Ægidius, nihil de Deo Joannem elocutum asseverans, mirantibus cæteris, qui adstabant, ait: Si avicola ex ingenti vastoque monte arenæ granum abstulisset, illamne aliquid abstulisse diceretis? Cumque illi respondissent; si levissima illa arenula cum reliquo monte conferatur, dicendum videri, nihil accepisse. Idem esto, inquit, de illis, quæ de Deo, ejusdemque natura in sacris paginis habemus, judicium; illa enim si cum Dei incomprehensibili perfectione conferantur, longe abesse arbitror ab istius naturæ præstantia, de qua, quidquid a viris sanctissimis, atque illuminatissimis scriptum dictumque unquam fuit, millites longius, a justa cum Dei magnitudine comparatione, recedere sentio, quam aviculæ apex, cum cælo terraque collatus, atque compositus.

XIV. Crudelissime excarnificatus est S. Menas ab Hermogene præfecto, siquidem oculi ei effossi, evulsa lingua, caro misere dilacerata, sed divina non caruit consolatione: apparuit misero Cbristus atque omnia ipsi membra restituit, & sanat, hortatur quoque deinceps ad constantiam, promittitque præsens in adversis omnibus auxilium. *Metaphr. in vita ejus apud Sur. to. 6.*

XV. Apparuit Christus B. Barbaræ existenti in carcere, & præsentia sua carcerem mirifice illustravit, atque virginem ad constantiam est hortatus: Eodem tempore mox plagæ ejus curatæ sunt magna omnium admiratione. *Surius in vita ejus & Metaphrast. 4. Decemb.*

XVI. S. Wilhelmus fortis Christi athleta in vocationis proposito admodum firmus, religionis & instituti sui tam erat æmulator vehemens, ut cum jam superioris, ut vocant, fungeretur officio, nulla sineret sacræ religionis instituta violari. Interea apparuit illi nocte quiescenti Christus Dominus sub forma speciosissimi adolescentis, vocansque eum proprio nomine: Noveris inquit, Wilhelme, te ad quandam insulam mecum profecturum, multasque illic tentationes & molestias perpessurum, sed iis mea ope superatis, ad me venies in cælestem paradisum. Quam rem non prius intellexit, quam esset in Daniæ Insulam Zeelandiam, ubi modo quiescit, accitus. *Surius in vita ejus 6. April. to. 2. pag. 644.*

XVII. Elisabetha Pannonum Regis filia dum cælestia meditaretur, in extasim abibat, & mente cernebat, quod oculi providere non possunt, quod ne tum quidem cum ad se redisset, dissimulare poterat, tanta etiam tacita facies hilaritatem præsferebat. Eadem cum aliquando nimio labore fatigata, lassaque resedisset, oculis in cælum intentis fronte modo jucunda, modo tristis apparuit. Cujus causam interrogata confessa est se in nubibus vidisse Jesum, qui nunc se ostendens lætam reddebat, nunc tegens mœstam. Denique ipsum hæc sibi dixisse: Bono animo esto, filia, ego tecum sum, & se respondisse: Ita Domine, tu mecum, atque ego tecum: Eidem post viram multis annis religiose transactam idem Dominus apparuit, atque dixit: Veni Sponsa, cælesti thalamo potire. *Marull. l. 2. c. 4.*

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Vita. I. S. Ignatius eum vitam Christi legisset, tanto eum imitandi desiderio exarsit, ut eam, quam novimus & miramur, vivendi rationem susceperit, societatemque Jesu instituerit.

Vita pra-fixa: de Aug. II. P. Franciscus Suarez si nodus aliquis intricatior inter studendum occurrebat, semper ad Christum in cruce pendentem confugiebat, eumque familiarissime consulebat.

Annua 1610. III. P. Thomas Sanchez hæc tria semper charissima habebat, atque in iis omnem spem suam ponebat, Christum crucifixum, Eucharistiam, B. Virginem.

Hist. Soc. p. 1. l. 4. n. 96. IV. P. Oviedo vehementer lætatus est, se quinque vulneribus a Latronibus affectum, ut hoc modo Christo tanto similior esset.

Id. l. n. 70. V. P. Emmanuel Nobrega scribens affectum suum ad gradum in Societate, velim, dicebat, nescire quidquam velle nisi in Christum: & hunc Crucifixum.

Annua Soc. 1592. VI. Franciscus a villa Regali Coadjutor tanto in Christum & ejus nomen amore ferebatur, ut domesticos pariter & externos salutaret his verbis: Laudetur Dominus noster Jesus Christus. His verbis contubernii pueros excitans per integrum quadrantem in iis durabat. Hæc eadem inscripsit loco sententiæ schedulis, quas Menstrui loco dividebat externis. Hinc certabat, quis spiritum diutius retinere posset in hoc nomine pronuntiato, & passim laudator Christi vocabatur.

§. VII. SIMILITUDINES.

Christus homo Deus.

F. Dam. de prob. fid. c. 11. I. Sicut ferrum ignitum una res dicitur, licet in eo & ferri, & ignis natura reperiatur; ita & Christus unus dicitur, licet divinam humanamque naturam conjunctam habeat.

S. Bern. de Nat. Christi. II. Sicut ferrum licet nigredinem & frigus contineat, si tamen igni uniatur, totum candens servensque efficitur; ita & humanitas Christi tota quodammodo divina propter unionem cum verbo efficitur, nec tamen vicissim Verbo suas infirmitates communicat.

S. Aug. de ver. Do. III. Sicut si quis purpuram aut Regale diadema in terra jacens contemnat, minime reprehensibilis censetur; secus vero, si illa Regio corpori conjuncta contemnere præsumpserit? ita licet nullum sit piaculum, humanitatem seorsim sumptam non adorare, culpa tamen non carebit, qui eandem divinitati unitam honorare noluerit.

S. Bern. 1. ad verb. Do. IV. Sicut flos campi absque omni semine aut terræ fossione, impinguationeque producitur, ita Christus absque omni virili semine productus, & sine Matris corruptione aut imprægnatione generatus est.

Theop. in Luc. cap. 14. V. Sicut Medici sævis in morbi ulceribus humores colligi sinunt, & deinde remedia apponunt; ita & peccatum: oportebat omnes species indicare, donec Christus veniret, & medicamentum apponeret.

VI. Sicut sol radios per vitrum immittit in cubiculum & vitrum non lædit; ita Deus Pater misit Filium suum in uterum Sanctissimæ Virginis, claustro virginali non violato.

Christus amandus.

VII. Sicut si quis insidias, quas subditi Regi struere præsumpsissent, detegeret; merito omni amore & veneratione dignus censeretur: ita cum Christus omnes easque gravissimas Mundi, carnis, & diaboli insidias detexerit, modumque eas evitandi ostenderit, merito non minori amore ac veneratione prosequendus est, quam olim Assuerus Rex Mardochæum, qui similes insidias detexerat, honoravit. *Esther. c. 1.*

VIII. Sicut ii, qui salvi esse cupiunt, ante omnia caput suum tuentur, & amant, utpote sine quo nec vivere, nec operari se posse sciunt; ita cum Christus sit caput nostrum, & nos velut membra illius mystica sine ejus influxu nihil facere possimus; merito ipsum præ omnibus aliis sanctis amamus atque honoramus. *Col. 1. v. 18.*

IX. Sicut, cum vere novo sol ad nos redit, omnia vivere incipiunt, terra parturit, arbores frondibus vestiuntur, & tota terræ facies innovatur ac reviresc it, ideoque cum summa exultatione ac gaudio sol rediens excipitur; ita cum adveniente Christo ad vos per Incarnationem: velut sole justitiæ, tota Mundi facies spiritualiter innovata sit, surrexerint Virginum chori, Monachorum cœtus, exercitus Martyrum, Confessorum & Pontificum ordo, merito ipse quoque amatur, & cum insigni jubilo gaudioque jam nunc etiam oriens in anima excipitur. *Granat. in Sylv. loc. com. f. 12.*

Christus imitandus.

X. Sicut si Actor aliquis promitteret, comœdiam exhibiturum, & expectante semper populo, nunquam inciperet, merito gravissimam populi indignationem in se concitaret; ita non minorem sane apud æternum Patrem & Sanctos indignationem promerebitur, qui postquam promisit, se Christum per veram imitationem exhibiturum, nunquam hanc Comœdiam seu repræsentationem inchoat.

XI. Sicut ii Discipuli, qui serio proficere cupiunt, vel in Philosophia, vel in Theologia, præcipue sui Professoris scripta assiduo volvunt, animoque bene imprimere student, ita Christianus in virtutis atque perfectionis Christianæ studio progredi cupiens, non melius id obtinebit, quam si vitam & mores Christi frequenter meditetur, & per studiosam imitationem assequi conetur.

XII. Sicut si superior ad omnes occupationes sit primus, & subditi se recusent, merito is hoc ægre ferre, conquerique censetur, ita non minus queri poterit Christus, si cum ipse ad omnes labores, & virtuosas actiones primus extiterit, Christiani eum imitari recusent.

§. VIII.

§. VIII. MOTIVA.

Christus amandus.

Coloss. 1. v. 18. I. QUia est caput nostrum principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens, quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum omnia reconciliare in ipsum.

Hebr. 2. v. 11. II. Quia non confunditur, fratres nos vocare, dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis. Et iterum: Ite, nuntiate fratribus meis, Matt. 28. v. 10. ut eant in Galilæam.

Cant. 5. v. 10. III. Quia est sponsus animæ, candidus per vitæ innocentiam & sanctitatem, & rubicundus per passionem, sanguinisque sui pretiosissimi totalem effusionem, ideoque electus ex millibus.

S. Bern. IV. Quia Redemptor noster est; quam causam merito S. Bernardus præcipuam censet, dum ait, super omnia te mihi amabilem reddit, o bone Jesu, calix, quem bibisti, opus nostræ redemptionis. Hoc enim omnino amorem nostrum sibi vendicat.

Christus imitandus.

Matt. 17. v. 5. V. Quia ita Pater æternus mandavit dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite.

Joan. 13. v. 18. VI. Quia Magister noster est sapientissimus, sanctissimus, & mansuetissimus, quæ tres proprietates ad perfectum Magistrum requiruntur. Hinc ipse dixit: Vos vocatis me Magister & Domine, & bene dicitis. Et exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, & vos faciatis.

Joan. 8. v. 12. VII. Quia ipse ad imitationem hanc toties, tantisque promissis invitavit, præcipue dum dixit: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen Joan. 14. v. 6. vitæ. Et iterum: Ego sum via, veritas, & vita. Nemo venit ad Patrem, nisi per me.

Joan. 10. v. 27. VIII. Quia pastor noster est, &, ut ipsemet dixit: Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis.

Christus invocandus.

1. Jo. 2. v. 1. IX. Quia Advocatus noster est, justa testimonium S. Joannis: Si quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum.

1. Tim. 2. X. Quia mediator noster est, teste S. Paulo dicente: Unus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus.

Heb. 2. v. 11. XI. Quia frater noster est; Quidni ergo cum fiducia ad hunc proregem Ægypti cælestis potiore jure, quam ad Josephum olim fratres, confugiamus, ab eoque frumentum gratiæ divinæ petamus.

Act. 2. v. 21. XII. Quia Salvator noster est; atque adeo omnis, quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit, teste S. Petro.

§. IX. MEDIA.

Ad Christum imitandum.

L. de virg. I. MAgna æstimatio de Christo tanquam de perfectissimo Magistro; nam teste S. Ambrosio, primus discendi ardor nobilitas est Magistri.

II. Frequens meditatio vitæ Christi; ut enim qui pingendo prototypum perfecte exprimere cupit, oculos ad omnia illius lineamenta assiduo reflectit; ita & qui Christum perfecte imitari desiderat, oculum mentis in vita moribusque illius perpetuo defixum habeat oportet.

III. Ardens amor erga Christum, quia amor aut reperit similes, aut facit, juxta commune Ethicorum effatum.

IV. Assiduum exercitium; ut enim fabricando fabri; ita imitando imitatores Christi efficimur.

Ad Christum amandum.

V. Seria ponderatio amoris Christi erga nos; cum enim, teste Seneca, efficacissimum amoris philtrum sit amor, quid tantus Christi amor in corde humano non efficiet, si accurate secundum potiores circumstantias consideretur.

VI. Alte menti imprimere, quod prius scriptor pronuntiavit: Teneas te apud Jesum vivens & moriens, & illius fidelitati te committe, qui omnibus deficientibus te solus potest juvare. Dilectio creaturæ fallax & instabilis: dilectio Jesu fidelis & perseverabilis. Thom. Kemp. l. 2. c. 7.

VII. Humilitatis & pacis internæ studium, ut idem Author suasit his verbis: Magna ars est, scire, cum Jesu conversari, & scire Jesum tenere, magna prudentia. Esto humilis & pacificus, & erit tecum Jesus. Sis devotus & quietus, & manebit tecum Jesus. L. 2. c. 7.

VIII. Contemptus generosus externarum & sensibilium consolationum: poteris enim, inquit idem scriptor, fugare Jesum, si volueris ad exteriora declinare. E contrario vero frequens illi visitatio cum homine interno, dulcis sermocinatio, grata consolatio, multa pax, & familiaritas stupenda nimis. L. 2. c. 8. & 9.

§. X. ASCETICA.

TRia præcipue circa Christum & bene apprehendere ipse, & alios docere debet Asceta.

I. Primum est, ut bene apprehendat qualitatem, necessitatem & dignitatem incarnationis: & *Qualitatem* quidem optime ex Symbolo Athanasii intelligere poterit, ubi ea sequentibus verbis explicatur, est ergo fides recta, ut credamus & confiteamur, quia Dominus noster Jesus Christus Dei Filius, Deus & homo est. Deus est ex substantia Patris ante sæcula genitus: Homo est ex substantia Matris in sæculo natus. Perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali & humana carne subsistens. Æqualis Patri secundum divinitatem, minor Patre secundum humanitatem. Qui licet Deus sit & homo, non duo tamen, sed unus est Christus. Unus autem non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum. Unus omnino non confusione substantiæ, sed unitate personæ. Nam sicut anima rationalis & caro unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus. *Necessitatem* ex SS. Patrum doctrina cognoscet; nam ut recte De verb. Apost.

S. Au-

S. Augustinus ait, si homo non periisset, Filius hominis non venisset. Et nisi primus homo delinqueret, secundus ad passionum probra minime veniret, teste S. Gregorio. Hinc & S. Ambrosius, non prodesset, inquit, nasci, nisi redimi profuisset. Clarissime vero S. Augustinus, mediator, ait, inter Deum & homines, oportebat, ut haberet aliquid simile Deo, aliquid simile hominibus, ne in utroque hominibus similis, longe esset a Deo; aut in utroque Deo similis, longe esset ab hominibus, atque ita mediator non esset. *Dignitatem* denique intelligere poterit ex Granatensis discursu, quem sic format: Dignitas divinæ legis & Dominicæ Incarnationis beneficium colligitur ex illis Moysi verbis: Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te, ex die, quo creavit Deus hominem super terram, a summo cælo usque ad summum ejus: si facta est hujuscemodi res aliquando, aut unquam cognitum est, ut audiret populus vocem Domini Dei loquentis de medio ignis, sicut tu audisti, & vidisti. Si ergo magnum fuit, Deum per Angelum loqui de medio ignis, quid erit ipsum Dei verbum ac verum Deum in assumpto homine toties inter discipulos consedentem, eosque cælestibus disciplinis imbuentem cernere? Recte proin S. Bernardus ait: Nemo hominum novit, nec noscere potest ad plenum, quid boni ad gratiam, quid congruentiæ ad sapientiam, quid decoris ad gloriam, quid commodi ad salutem, penes seipsam contineat hujus venerandi mysterii, humanæ redemptionis inscrutabilis altitudo.

L. 3. moral. *S. Ambr. sup. Luc.* *S. Aug. l. 10. conf.* *Deut. 4. v. 32.* *S. Bern. in Epist.*

II. Alterum est, ut bene apprehendat, aliisque inculcet tria officia Christi primaria, nempe Ducis, Magistri, & Redemptoris, quæ ipsemet indicavit, dum dixit: Ego sum via (quia duco ad cælum) veritas (quia doceo homines veritatem) & vita (quia redempturus sum illos). Hinc S. Leo, Christus, inquit, est via sanctæ conversationis, veritas doctrinæ divinæ, vita beatitudinis sempiternæ. Et S. Cyrillus: Christus nobis est via per vitæ actionem, veritas per fidei rectitudinem, vita per sanctificationem.

Joan. 14. v. 6. *S. Leo s. 4. de res.* *S. Cyrill.*

III. Tertium est, ut pariter bene apprehendat tria officia, quæ vicissim quivis Christianus erga Christum evertere debet, nempe 1. *Charitatem tenerrimam propter dilectionem*, quod officium, pulchre indicavit S. Augustinus, dum dixit, Domine, qui tibi non servit (& te amat) quia creatus est, infernum meruit; sed qui tibi non servit (& te non diligit) quia redemptus est, meretur, ut novus pro illo infernus fiat. 2. *Gratitudinem maximam propter redemptionem*, si enim, ut S. Bernardus sapienter advertit, totum me debeo pro me facto, quid addam pro me refecto, & refecto hoc modo? 3. *Imitationem studiosissimam propter perfectionem*: Idem enim Dominus Jesus, ut ait S. Laur. Justin. quod alias docuit verbo, ipse suo primo formavit exemplo. Utrumque nobis, & meritum patientibus & patiendi speculum factus. Et clarius S. Ambrosius: Tempus faciendi, non jubendi, quia non legatus, neque nuntius, sed Dominus ipse salvaturus erat populum suum. Tempus faciendi Domine, hoc est, ut crucem ascendas, ut mortem subeas; totus in periculum ultimum mundus urgetur: factum tuum subveniat, quoniam nec tua præcepta prodesse poterunt.

S. Aug. *S. Laur. Just. in Ligno vitæ c. 1.* *S. Ambr. ser. 16. in Ps. 118.*

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Christus Incarnatus.

I. POtest ostendi fructus Incarnationis potissimus, scilicet reconciliatio hominis cum Deo, ideoque Christus iridi comparati. 1. *Propter similitudinem finis*, quem Deus indicavit, dum dixit: erit arcus meus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis sempiterni; quod factum est inter Deum & inter omnem animam viventem. 2. *Propter similitudinem essentiæ*: ut enim iris est splendor solis in nube receptus, habetque duo cornua; ita Christus est splendor & figura Patris in carne humana receptus, duasque naturas, divinam scilicet & humanam, habet. 3. Propter similitudinem colorum; ut enim iris tres habet colores, viridem, cæruleum, rubeum; ita in Christo triplicis generis mysteria reperiuntur, gaudiosa per viridem, dolorosam per rubeum, gloriosa per cæruleum colorem significata. 4. Propter similitudinem odoris, quem iris materialiter. Christus spiritualiter per virtutes & miracula reliquit. Excitandi proinde auditores, ut agnoscant, & sequantur consilium Ecclesiastici dicentis: Vide arcum, & benedic eum, qui fecit illum: valde speciosus est in splendore suo. Vide Fabrum in festo Annun: c. 2. n. 1.

Gen. 9. v. 6. *Eccl. 43. v. 12.*

II. Potest ex occasione sententiæ: *Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum*: comparari Christus rori. 1. Quia ut ros sub noctem cecidit in terram, id est, uterum virgineum, juxta Salomonis testimonium, cum quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus exiliens de cælo a regalibus sedibus venit. 2. Quia ut roris generatio occulta est, & is sine strepitu in terram cadit; ita idem de Christi generatione verius dicitur. 3. Quia sicut ros suavem odorem aspirat viventibus, terræque fœcunditatem affert; ita Christus & suavissimum odorem exemplorum reliquit, & tam in utero virgineo, quam hominum pectoribus pretiosissimos pulcherrimarum virtutum fructus producit. 4. Quia sicut olim ex rore Deus Israel manna confecit; ita Deus ex Christo Eucharistiam, quæ omnem saporem suavitatis in se continet. 5. Quia sicut per rorem in vellus Gedeonis delapsum Deus significavit, se Israelitas ab inimicis liberaturum; ita per Christum in uterum Virginis delapsum indicavit idem Deus, se humanum genus a servitute diaboli liberaturum. Excitandi proinde auditores, ut, quoniam paratus est etiamnum Deus, hunc rorem in ipsorum animas demittere, sinum cordis sui aperiant, magnoque desiderio eumdem excipiant, ut suavissimo illius odore liquoreque saluberrimo recreentur & fœcundentur. Interea dicant cum Ecclesia: sicut pluvia in vellus descendisti, ut

Isaiæ 45. v. 8. *Sap. 18. v. 14.* *Judic. 6. v. 36.*

ut salvum faceres genus humanum. Te laudamus Deus noster.

Joan. 14. v. 6. III. Potest ex occasione sententiæ: *Ego sum via, veritas & vita*: explicari triplex officium Christi, nempe Ducis, Magistri, & Redemptoris. Et 1. quidem ostendi, quod sit Dux peritus viæ, fidelis & jucundus, cujus conversatio non habet amaritudinem. 2. Magister sanctissimus, sapientissimus & mansuetissimus. 3. Redemptor potentissimus, promptissimus, Deoque gratissimus. Unde excitandi auditores, ad tria officia Christiani, nempe charitatem, gratitudinem, & imitationem exercenda. Vide Fabrum in Festo Nativ. con. 5.

Malac. 4. v. 2. IV. Potest ex occasione thematis: *& orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiæ*: Christus soli comparari. 1. Quia uti sol in se maximus, & centies sexagies terra major, nobis tamen parvus, & metæ sagittariæ similis apparet; ita Christus quidem parvulus apparuit, ut sol, sed in se major erat omnibus creaturis. 2. Quia luce suæ sapientiæ, & calore suæ charitatis totum mundum illustravit, fœcundavitque, nocturna vero spectra & tartareos spiritus fugavit. 3. Quia ut sol celerrime mundum prope universum per se, & suos Apostolos peragravit. 4. Quia ut sol per duodecim signa Zodiaci occurrit. Et in *Geminis* quidem fuit tempore Incarnationis, quando duas naturas conjunxit: In *Cancro*, quando adhuc in utero matris existens, Bethlehemi ab omnibus repulsus, retrocedere in stabulum, ibique nasci coactus est: aut quando ex Dei summa dignitate ad hominis vilissimam conditionem descendit. In *Virgine*, quando recenter natus in gremio Matris recubuit; In *Libra*, quando per privatam vitam actiones suas omnes voluntati justitiæque divinæ conformavit. In *Leone*, quando tempore prædicationis plurimis voce sua salutarem terrorem incussit. In *Arcitenente*, quando per orationem assiduam ardentissimas sagittas desideriorum, piorumque affectuum in cælum jaculatus est. In *Scorpione*, quando fatalem ictum in morte accepit, & eclypsatus est per interpositionem terræ in sepulchro. In *Capro*, quando in montibus versatus, vel oravit, vel prædicavit, vel transfiguratus est: In *Piscibus*, quando tempore passionis obmutuit & nec verbo apud Pilatum se defendit. In *Ariete*, quando seipsum Patri in cruce victimam obtulit. In *Tauro*, quando in infernum descendens, ejusdem januas pertregit, & divinitatis humanitatisque suæ potentia dæmones vicit. In *Amphora*, quando Baptismum instituit, & discipulos suos omnes gentes baptizare jussit. Excitandi proinde auditores, ut studeant esse heliotropia, & ad solem hunc se convertentes, salutares ab eo influxus recipere studeant.

Luc. 2. v. 7. V. Potest ex occasione thematis: *& peperit filium suum primogenitum*, ostendi, quomodo Christum natum optime colere, & amare possimus, si videlicet officia a Matre sua corporaliter illi exhibita, spiritualiter nos præstemus. Et 1. quidem eum *concipiamus*, eliciendo propositum emendationis, dicendoque: ecce ancilla (vel servus) Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. 2. *Generemus*: exequendo propositum & voluntatem divinam implendo, quam qui facit, vere Mater est Christi, ut ipsemet Christus fassus est. 3. *Pannis mundæ conscientiæ involvamus*; quod fiet, si consuetudines malas studiose devitare studeamus. 4. *Lacte dulcissimo devotionis solidæ pascamus & nutriamus*: quod præcipue per promptam & accuratam operum ad propriam cujusque vocationem & statum pertinentium executionem præstandum est. 5. *Reclinemus in præsepio*: corde scilicet nostro, eisque per veram humilitatem fœnum substernamus, hoc enim ei præsepe gratissimum esse, certum est; utpote quod ipse petierit, dicens: fili, præbe cor tuum mihi. 6. *Portemus in ulnis*: non in prosperis magis, quam in adversis eidem adhærendo, dicendoque cum S. Paulo, quis me separabit a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Dom. nostro. 7. *Canticum ei cantemus*: & novum quidem cum S. David, quod faciemus, si studuerimus, ut intellectus, voluntas, ut omnes aliæ vires nostræ concordent, novamque vitam inchoemus.

Matth. 12. 50. Prov. 23. v. 26. Rom. 8. v. 35. Ps. 149. v. 1.

Luc. 2. v. 10. VI. Potest ex occasione thematis: *Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis Salvator*: ostendi, quale gaudium attulerit nativitas Christi universo mundo. Et 1. quidem Deo per gloriam ipsius summe amplificatam. 2. *Angelis* ob sedes ipsorum & ruinas restauratas. 3. *B. Virgini & Josepho*, dum in eorum sinu & ulnis recumbere dignatus est. 4. *Hominibus*, dum ad eos salvandos venit. 5. *Patribus in Limbo*, dum spem liberationis certissimam causavit. Excitentur subinde auditores partim ad spirituale gaudium concipiendum; partim ad Nativ. spiritualem per novum vitæ emendandæ fervorem instituendam, ostendatur breviter, quantum gaudium & ipsi per hanc Nativ. Deo, B. V. Ang. Patronis, hominibus, quibuscum agunt, purgantibus animabus creare possint.

Luc. 2. v. 11. VII. Potest ex occasione thematis: *Natus est vobis hodie Salvator*, dici, antiquum esse morem, ut natales dies magnorum Dominorum magna cum solemnitate celebrentur, variaque dona natalitia offerantur. Excitari proinde possunt auditores, ut & ipsi sequantur hunc morem, & quia dignum tali Domino munus non habent, imitentur Æschinem pauperem studiosum, qui cum Magistro Socrati varii varia dona offerrent, ipse quoque accessit, &, cum aliud non haberet, seipsum obtulit, audiitque a Socrate: bono animo esto, o Æschines: vere tu liberalitate tua omnes alios superasti, ac proinde vel ex hoc tempore operam dabo, ut te tibi meliorem quondam restituam. Poterit ergo concio in duas dividi partes, & in prima quidem probari, quod hoc donum sit Christo gratissimum, quia multum dat, qui nihil sibi retinuit. In secunda autem ostendi posset, quomodo etiam Christus nos nobis sit restituturus meliores in bonis naturæ, in bonis gratiæ & in bonis gloriæ. Vide Thom. Kemp. l. 4. c. 8. & Fabrum in Festo Purif. conc. 2. n. 4.

Chri-

Christi nomen.

Cant. 1. v. 2. VIII. Potest ex occasione thematis: *Oleum effusum nomen tuum*: comparari SS. Jesus nomen cum Oleo, 1. Quia ut oleum supernatat omnibus liquoribus, ita hoc nomen est nomen super omne nomen, præcipue quoad significatum, quod excedit omne bonum creatum. 2. Quia sicut oleum cibis condiendis adhibetur; ita SS. nomen Jesu omnibus actionibus admiscendum est, præcipue precibus, ad imitationem Ecclesiæ semper claudentis orationes: *per Dominum nostrum Jesum Christum*; sic enim implebitur, quod Christus dixit: Si quid petieritis in nomine meo, hoc faciam. 3. Quia sicut oleum ad lucem alendam peraptum est: ita SS. Jesu nomen ad scientias & sapientiam, uti pius Scriptor in persona Christi sic loquens fatetur: Ego sum, qui doceo hominem scientiam, & clariorem intelligentiam parvulis tribuo, quam ab homine possit doceri. 4. Quia sicut oleum roborat certaturos, ita SS. nomen Jesu contra diaboli insidias munit, ejusque vires frangit, uti ex pluribus historiis patet. Quare excitandi erunt auditores, ut vasa electa, id est, corda munda præparent pro hoc oleo, illaque isto copiose adimpleri a Christo petant.

Joan. 14. v. 14.

De imit. l. 3. c. 43.

Luc. 1. v. 31. IX. Potest ex occasione thematis; *Vocabis nomen ejus Jesus* hoc SS. nomen, prout depingi solet, postremo offerri. Et prima quidem littera I Clericis offerri, tum quia & littera perfectissima & rectissima, utpote significationem totius nominis continens: tum quia significat Itionem, atque adeo monet Sacerdotes, ut præeant exemplo, & sint prompti ad omnia officia suæ vocationi convenientia. Secunda littera H Conjugatis offerri potest, tum quia significat indissolubilem conjunctionem per mediam lineolam; tum quia per crucem in medio poni solitam indicat tribulationes in matrimonio non defuturas, sed qua per nomen & auxilium Jesu leniendæ sint. Tertia S Studiosæ juventuti offerri potest, simulque indicari, quod a Christo discere debeat, vitam a pueritia recte instituere, atque adeo proficere in ætate, sapientia, gratia apud Deum & homines. Hortandi proinde auditores, ut boni consulant hanc strenam, atque ex ea solidum fructum referre studeant.

§. XII. MISCELLANEA.

I. MErcator ille, qui suadente S. Bernardino nihil aliud, quam S. Jesu nomen effinxit, ditissimus factus est, quis ergo dubitat, ditiorem multo futurum eum, qui nihil aliud quam Christum in operibus suis formare, & repræsentare conabitur. Certe si Christum bene scis (imitari) satis est, si cætera nescis.

II. Si B. Virgo Pictorem, qui ipsius imaginem elegantissime semper efformare studuit, a lapsu in terram preservavit, manu ab imagine porrecta; quanto magis Christus a lapsu in peccatum præservabit eos, qui ipsum in cordibus suis pulcherrime depingere studuerint.

III. S. Damasceno, cum fortiter imaginum cultum defendisset, & restaurasset, ob eamque causam Leo Isauricus manum abscindi jussisset, B. Virgo manum integre restituit: quanto magis Christus contra Leonem tartareum nos desendet, si imaginem suam, id est, virtutes suas restaurare studebimus?

IV. Quidam Rex confici sibi vestem ex panno jussit, ut mercatores pannum similis materiæ vendere possent. Aurelius Imp. volens reducere studia Philosophica, primus scholam ingressus est & omnes post se traxit. Sub Ludovico II. Rege Franciæ nemo æstimabat studia, quia is Filium studere nolebat propter imbecillitatem. Sub Francisco primo florebant, quia viros doctos amabat. Idem quia tonderi se jusserat, ut facilius vulnus auris curaretur, effecit, ut nemo capillos longos portare vellet. Quia Alexander & Alphonsus Reges collo obtorto incedebant, idem Aulici quoque faciebant. Æthiopes ita amabant Reges, ut ad eorum imitationem vivere, vestiri, loqui, incedere, comedere, bibere studerent, imo & oculum eruerent, aut crus debilitarent, si Regem talem haberent. Quanto magis similis amor, & imitationis studium erga Christum exercendum est?

V. Christus S. Birgittæ dixit: quid te delectat audire opera mundanorum, & bella procerum, & cur tali auditu inani occuparis, cum ego sim omnium Dominus, nullaque delectatio sine me in pretio habenda sit? Si cupis audire facta magni Domini, si considerare opera magnalia, debes utique audire & considerare facta mea, quæ intellectu incomprehensibilia sunt, cogitatione stupenda, & auditu admiranda. Lib. 4. rev. c. 37

VI. Inter alia præconia Christus recte flos campi dicitur, partim quia sine personarum acceptione omnibus eum carpere volentibus in commune propositus est; partim quia solo cælestis spiritus influxu, sine ulla humani cultus opera in castissimis Virginis visceribus, velut in campo quodam satus & conservatus fuit. Gran. in Silva loc. com.

VII. Christus Admirabilis est in Nativitate, consiliarius in prædicatione, Deus in operatione, fortis in passione, pater futuri sæculi in resurrectione, Princeps pacis in perpetua beatitudine. S. Bern. l. 10. inter parvos.

VIII. Triplex est Christi Nativitas, naturalis in carne, spiritualis in corde, æterna in cælo. Prima natus est semel; secunda sæpe; tertia semper. Prima fuit absque Matre, secunda absque Patre & matre. Faber. in festo Nat. con. 1.

IX. Pulchram exhortatiunculam ad Christi imitationem & amorem proposuit S. Bernard. in hæc verba: Obsecro vos, dilectissimi, considerate diligentius, quantum fecerit Deus pro vestra exhortatione & salute, ne infructuosus inveniatur in vobis sermo tam vivus & efficax, sermo fidelis & omni acceptione dignus, sermo non tam oris, quam operis. Putatis, fratres, parum mihi molestum esse, si hoc ipsum verbum, quod nunc loquor ad vos, vacuum & sine aliqua utilitate deperire in cordibus vestris noscem? & quis sum ego, aut quis est hic sermo meus? si hunc tantillum vocis laborem inutilem esse doleret homo pusillus, immo & nihil: quam justius indignabitur Dominus majestatis, si tantam ejus operam Serm. 1. in Natal. Dom.

ram

ram nostra aut duritia aut negligentia contingat evacuari? Avertat hoc in servulis suis, qui pro eorum salute induere dignatus est formam servi!

S. Bern. lib. 3. in Nat. X. Primus Adam pelliceis vestitur tunicis, pannis secundus involvitur. Non est tale judicium mundi. Aut iste fallitur, aut mundus erat. Sed divinam impossibile est falli Sapientiam. Et mox: Christus utique, qui non fallitur, elegit, quod molestius est. Id ergo melius, id utilius, id potius eligendum. Et quisquis aliud docet, vel suadet, ab eo tanquam seductore cavendum.

XI. Quid mirum, si inter prospera fluctuas & adversa; qui necdum statuisti super petram pedes tuos? dicebat S. Bernardus Henrico magistro suo.

XII. B. Salesius dicebat: non maneamus in nobis, sed mente, intentione, ac fiducia domicilium figamus in aperto latere Christi, nam sine illo nihil possumus, & licet possemus, nollemus tamen aliquid sine illo aggredi; totum in illo, totum per illum, totum cum illo, totum propter illum nos habere oportet: totum nostrum ipse est.

XIII. Christus S. Birgittæ dixit: magis paterer cor meum vulnerari, & dividi, quam te carerem. Et iterum: talis mihi etiamnum est voluntas, qualis fuit pendenti in cruce; idem enim modo sum, qui tunc fui, quando latroni misericordiam petenti peccata omnia dimisi, & cæli portas aperui.

§. XIII. AUCTORES.

I. Eusebii Nierenbergii Amor erga Jesum.
II. Jeremiæ Drexelii Christus nascens, moriens, resurgens.
III. Gasparis Tausch. Fontes Salvatoris.
IV. Francisci Arrias Tomus de Imitatione Christi.
V. Antonius Gaudier de Imitatione Christi.
VI. Ludulphus Saxonia de vita Christi.
VIII. Eusebius Nierembergius in Doctrinis Asceticis lib. 3.

TITULUS XXIV.

COGNITIO SUI.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Jacob. Alvar. to. 2. l. 4. p. 2. c. 1. I. EST scientia, qua homo ad movendum affectum suum, seipsum quoad naturalia & moralia cognoscit, & quid ex se habeat, quid vero ex Deo possideat, attenta mentis consideratione discernit.

Divisio.

II. Dividi potest in Cognitionem sui quoad *naturalia*, & quoad *moralia*; illa est, qua cognoscuntur ea, quæ a natura quisque habet; hæc est, qua considerantur, quæ libero suo arbitrio quisque operatus est.

Actus.

III. Tres potissimum possunt assignari. Primus est, quo quis cognoscit, quid fuit, quia sperma fœtidum; quid est, quia vas stercorum; & quid erit, quia esca vermium. S. Bern. in fer. hu. vit.

IV. Secundus, quo consideratur, quid quisque potuerit, possit, & potuerit, videlicet undequaque *nihil*; nam, ut sapienter S. Augustinus dixit, sicut oculus corporis, licet plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere: sic homo quibuscunque donis ornatus, nisi æterna luce Justitiæ divinitus adjuvetur, non potest recte vivere. S. Aug. l. de nat. & gr. c. 26.

V. Tertius est, quo cognoscitur, quid quisque fecerit, faciat, aut facturus sit: id quod graphice S. Bernardus expressit, dum dixit: quid necesse est, singulas ejus, id est, animæ miserias numerare, quam sit onerata peccatis, fusa tenebris, irretita illecebris, pruriens concupiscentiis, obnoxia passionibus, impleta illusionibus, prona semper ad malum, in vitium omne proclivis, postremo totius confusionis & ignominiæ plena; mirum, si ipsæ quoque justitiæ nostræ omnes, ad lumen veritatis inspectæ, velut pannus menstruatæ inveniuntur: injustitiæ deinceps quales reputabuntur? Si lumen, quod in nobis est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ, quantæ erunt? S. Bern. s. 3. in dedic. Eccl.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

I. VIde vias tuas in convalle; scito, quid feceris. Jer. 2. v. 23.
II. Ego vir videns paupertatem meam, in virga indignationis ejus. Thre. 3. v. 2.
III. Contemplabor, ut videam, quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me. Abbac. 2. v. 1.

Necessitas.

IV. Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum tuorum. Cant. 1. v. 7.

Utilitas.

V. Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui; id est, per cognitionem tui, ut Alvarez & alii interpretantur. Cant. 4. v. 9.
VI. Postquam ostendisti mihi (scilicet probrosum & malum statum meum) percussi femur meum. Jer. 31 v. 19.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. REvera omnium causarum difficillimum est, seipsum cognoscere; non enim solus oculus ea, quæ extrinsecus habentur, inspiciens, seipsum non valet intueri, sed etiam mens ipsa, satis acute aliena delicta contemplans, tardior est erga suorum cognitionem. S. Basil. in Hexam. l. 9.

II. Unumquodque coram facie sua ambulabat. Quid est coram facie sua ambulare, nisi seipsa sibi præsentia habere? Sicut ambulare co- S. Greg. to. 4. in Ezech.

coram facie Dei; est, Deum sibi facere præsentem.

Idem l. 10. mor. c. 22. III. Iste in hac vita justorum labor est, ut semetipsos inveniant, & invenientes, flendo & corrigiendo ad meliora perducant.

Ibidem. IV. Electi intra sinum cordis adversum se, quidquid impugnat, enumerant: ibi ante oculos suos omne, quod defleant, coacervant: ibi, quidquid per iram districti Judicis discerni possit, intuentur; ibi tot patiuntur supplicia, quot pati timent.

Reg. 24. liber. V. Qui vult intelligere qualis est, tales debet aspicere, qualis non est.

Ibidem. VI. Quanto quis minus se videt tanto minus sibi displicet & quanto majoris gratiæ lumen perceperit, tanto amplius reprænsibile se esse cognoscit.

Hieron. VII. Prudentis hominis est nosse mensuram suam.

Necessitas.

Hugo l. 1. de an. VIII. Frustra cordis oculum erigit ad videndum Deum, qui nondum idoneus est ad videndum seipsum. Prius enim est, ut cognoscas invisibilia Spiritus tui, quam possis esse idoneus ad cognoscendum invisibilia Dei. Et si non potes cognoscere te, non præsumas apprehendere ea, quæ sunt supra te. Præcipuum & principale speculum ad videndum Deum animus rationalis, intuens seipsum.

S. Bern. s. 37. sup. Cant. XI. Scio, neminem absque sui cognitione salvari, de qua nimirum mater salutis humilitas oritur, & timor Domini qui & ipse sicut initium sapientiæ, ita & salutis est.

S. Aug. in Solil. medit. X. Omnis gravis angustia. Si me inspicio, non tolero meipsum. Si non inspicio, nescio meipsum. Si me considero, terret me facies mea: si non considero, fallit me damnatio mea. Si mea video, horror est intolerabilis; si non video, mors inevitabilis.

S. Bern. s. 36. XI. Noveris licet omnia mysteria, noveris lata terræ, alta cæli, profunda maris: si te nescieris, eris similis ædificanti sine fundamento, ruinam, non structuram faciens. Quidquid exstruxeris extra te, erit instar congesti pulveris, ventis obnoxium. Non ergo sapiens, qui sibi non est. Sapiens sibi, sapiens erit, & bibit de fonte putei sui primus ipse.

S. Aug. ser. 10. de verb. Ap. XII. Semper tibi displiceat, quod es, si vis pervenire ad id, quod non es: nam ubi tibi placuisti, ibi remansisti.

Utilitas.

S. Bern. de consid. XIII. Primum ipsum fontem suum, id est, mentem de qua oritur, consideratio purificat, deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus, mores componit, vitam honestat & ordinat; postremo divinarum pariter & humanarum rerum scientiam confert.

S. Chrys. in. de symb. c. 3. XIV. Est primum hominis sapientiam affectantis, contemplari, quid ipse sit: quid intra se, quid infra se, quid supra, quid contra, quid ante, quid postea sit. Hæc consideratio quadripartitum pari fructum, utilitatem sui, charitatem proximi, contemptum Mundi, amorem Dei.

Hug. l. 1. de anim. XV. Disce ex tuo spiritu cognoscere, quid debeas de aliis spiritibus æstimare. Hæc porta, hæc schola, hic introitus, iste ascensus; hac intratur ad intima, hac elevatur ad summa; ex hac siquidem proficisceris ad cognitionem omnium cælestium, terrestrium, & infernorum.

Cassiod. super illud Ps. Miserere mei, quoniam infirmus sum. XVI. Magnus accessus ad Deum est cognitio infirmitatis suæ. Locis corpora continentur: animi autem locus est affectio sua. Magna est utilitas servo Dei, propriam infirmitatem cognoscere, atque in suis viribus aut meritis nullam fiduciam habere. Tunc enim incipit adesse virtus divina, quando deficere incipit præsumptio humana.

S. Bern. XVII. O homo, si te videres, tibi displiceres, & mihi placeres, sed quia te non vides, tibi places, & mihi displices. Veniet tempus, cum nec mihi, nec tibi placebis; mihi, quia peccasti; tibi, quia ardebis.

Idem de inter domo c. 28. XVIII. Multæ scientiæ hominum; sed nulla melior est illa, qua cognoscit homo seipsum: beatus homo, qui se potest cognoscere.

Idem l. 17. in Cant. XIX. Noveris te, ut Deum timeas: noveris & ipsum, ut æque ipsum diligas. In altero initiaris ad sapientiam, in altero consumaris: quia initium sapientiæ timor Domini est, & plenitudo legis est charitas.

Dignitas.

S. Clem. pæd. l. 3. XX. Est omnium disciplinarum pulcherrima ac maxima, seipsum nosse.

Hug. de S. Vict. l. de claustro animæ. XXI. Melior est scientia, si teipsum cognoscas, quam si te neglecto cursum siderum, vires herbarum, complexiones hominum, naturas animalium, cælestium, terrestriumque omnium cognitionem habeas: multi enim multa sciunt, & seipsos nesciunt, cum tamen summa Philosophia sit sui cognitio.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

L. 1. c. 2. I. HÆc est utilissima & altissima lectio, sui ipsius vera cognitio, & despectio.

Ibidem. II. Qui bene seipsum cognoscit, sibi ipsi vilescit, nec laudibus delectatur humanis.

L. 1. c. 3. III. Humilis tui cognitio certior via est ad Deum, quam profunda scientiæ inquisitio.

L. 1. c. 14. IV. Ad te ipsum oculos reflecte, & aliorum facta caveas judicare. In judicando alios homo frustra laborat, sæpius errat, & leviter peccat, seipsum vero discutiendo & judicando, semper fructuose laborat.

L. 1. c. 21. §. 3. V. Habe semper oculum super te primum, & admoneas teipsum specialiter præ omnibus tibi dilectis.

L. 2. c. 5. VI. Nunquam eris devotus & internus, nisi de alienis silueris, & ad teipsum specialiter respexeris.

§. V. EXEMPLA.

Rod. p. 2. tr. 2. c. 9. I. S. Augustinus assiduo precabatur, & dicebat: Deus semper idem, noverim me, noverim te.

Ibidem. II. S. Franciscus Seraphicus perdius & pernox in hac oratione erat occupatus: Domine, quis sum ego? & quis tu?

Ibidem. III. B. Margarita Sanctimonialis Instituti S. Dominici, cum peteret a Deo gratiam cognoscen-

scendi viam, per quam antiqui Patres ad tantam sanctitatem pervenissent, in libro aureis literis exarata hæc verba ei ostensa sunt: perfectio antiquorum Patrum isthæc fuit: Deum amare, seipsum nosse, & despicere, aliorum vero contemnere neminem, neminem vel in re minima judicare.

Engelgr. Dom. 3. Adv. §. 4. IV. Willigisus Coloniensis Archiepiscopus in veteris suæ fortunæ memoriam, in musæo, & ubique alibi rotam (erat enim Patre Redario natus) cum hac Epigraphe depingi curavit: qui sis, fuerisque memento.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Exerc. 1. ibid. I. S. Ignatius statim a primo conversionis suæ initio, ad intimam sui ipsius notitiam studuit penetrare, iis adhibitis mediis, quæ plurimum istuc facere posse cognoverat, quæque ipse in libello Exercitiorum indicat his verbis. Considerabo meipsum, quisnam aut qualis sim, additis exemplis quæ, me in majorem mei contemptum trahant, ut si mecum reputem, quantulus sim ad hominum omnium cælum comparatus; quid deinde sit multitudo universa mortalium, si cum Angelis, beatisque hominibus conferatur. Adde, quid rei sit tandem, quidquid est creatum pro ipso Creatore: jam quid homuncio unus esse possum? Demum inspiciam corruptionem mei totius, pravitatem animæ, ac corporis fœditatem, ac me tamquam ulcus sive apostema esse ducam, ex quo tanta sanies peccatorum tantaque vitiorum lues defluxit.

Vita l. 4. c. 24. II. S. Franciscus Xaverius dicere solebat, eos, qui in virtutibus sincere proficere cupiunt, in sui cognitione diu multumque versari oportere, fibris cupiditatum evulsis, veræ humilitatis altas radices figere.

Vita l. 4. III. S. Franciscus Borgia omnia sibi hospitia optime semper præparata esse dicebat, eo quod semper duos nuncios, scilicet cognitionem sui & inferni præmitteret, qui hospitium præpararent. Sed & alias postquam in asceticis se exerere consuevit, duas quotidie horas in meditatione cognitionis sui consumebat, in eoque totus erat, ut quidquid audiret, legeret, in hujus potissimum argumenti usum traheret.

IV. Franciscus Suarez rogatus a quodam primario academiæ professore, uter Deo plus deberet, Rex aliquis, cui Deus sceptrum obtulerit, an ipse, cui Deus Theologiæ claves commiserit? demissis oculis, erubescens respondit: ille plus ei debet, cui humilitatem, suique notitiam dedit.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

Æneas Silvius de regno Boh. Idem I. Lechas Rex Poloniæ ab aratro ad regnum evectus, evectus, semper vestes rusticas in palatio suspensas in oculis habebat, ne prior conditio animo excideret.

II. Primislaus Rex Poloniæ ad solium a stiva vocatus, sculponeas ac petones asservari jussit, ne umquam rusticum exueret.

Engelgr. embl. 4. §. 4. ibid. III. Agathocles Siciliæ Rex semper testaceis vasis utebatur, ne se filium figuli oblivisceretur.

IV. Quidam Rex Mogor, Tamerlani nepos, ob heroica facta vilissimos quosque evehere solebat, sed tamen iisdem semper etiam instrumenta artis, ex qua assumpti fuerant, præferri jubebat.

§. VIII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. Sicut oculus alias videns, seipsum tamen non cernit: ita etiam mens nostra corrupta, aliena vitia magis spectat quam sua. *Lansius in Polyanth. v.*

Necessitas.

II. Sicut ille pater familias merito reprehendendus est, qui assiduo indagaret, quid in alienis ædibus fiat, de sua vero domo nullam notitiam habere studeret, atque adeo penitus eam perire sineret, ita non minori reprehensione dignus coram Deo est ille homo, qui se neglecto, cursum cæli, & alia ad se non pertinentia considerat. *Ecl. Anonym.*

Utilitas.

III. Sicut Christus, dum cæcum illuminavit, oculos luto prius linivit, sic nos ad cognitionem nostri, & vitiorum ducit. *S. Bonav.*

§. IX. MOTIVA.

I. Quia cognitio sui est via brevissima & certissima perveniendi ad cognitionem Dei; nam, ut S. Bernardus ait, primo omnium oportet animam scire seipsam quod postulat ordo orationis, quando, quod nos sumus, primum nobis est. Hinc Cassiodorus ait: magnus accessus ad Deum est cognitio infirmitatis suæ. *S. Bern. sup. Cant. 60. 36.*

II. Quia per cognitionem talem obtinetur vera humilitas uti S. Bernardus testatur, dum ait: ergo tenetis memoria, quod teneam assensum vestrum, neminem absque sui cognitione salvari, de qua nimirum mater salutis humilitas oritur. Et S. Hieronymus. Drachma (humilitatis) periit, sed in stercore propriæ vilitatis per cognitionem invenitur. *Idem s. 37. in Cant.*

III. Quia per eamdem cognitionem sui, charitas & beneplacitum Dei non modice promovetur, juxta illud Sancti Bernardi: O homo, si te videres, mihi placeres, & tibi displiceres. *Lib. 1. c. 1.*

IV. Quia etiam fraterna charitas per talem cognitionem egregie promovetur, quia enim bene & recte sua ponderaret, inquit Thomas de Kempis, non esset, quod de alio graviter judicaret.

V. Quia hæc cognitio est necessaria ad salutem, juxta S. Bernardi testimonium dicentis, scio, neminem absque cognitione sui salvari; quia qui hac caret, sequetur concupiscentias inordinatas, implebitque illud Canticorum: si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum tuorum, & pasce hædos tuos, id est, inordinatas affectiones tuas. *Cant. 1. v. 7.*

§. X. MEDIA.

I. Oratio; nam, teste S. Gregorio, cognoscere se non potest anima, quæ tota apud se non est, nisi etiam Divinæ luci appropinquet. *S. Greg. l. 11. mor.*

II. Quies

Idem. l. 2. sup. Exa. cf. bon. 51.

II. *Quies & solitudo animi*; nam sicut concussa aqua imaginem respicientis non reddit, sed solum cum est quieta; sic anima non deprehendit se, nisi cum est quieta.

III. *Accuratum conscientiæ examen*, nam hoc est speculum, quod Bias frequenter inspici suadebat, ut unusquisque suas actiones contemplaretur, ut honestas magis ornet, turpes vero emendet.

S. Greg. in moral.

IV. *Humilitas*: nam qui plenissime appetit intelligere qualis est, debet conspicere, qualis non est, ut ex bonorum forma metiatur ipse, quanto deserto bono deformis est. Lucem namque debet conspicere, qui vult de tenebris judicare. Lumen intelligentiæ humilitas aperit, Sapientia abscondit.

S. Prosp.

V. *Curiositatem in alienis moribus inspiciendis vitare*, nam ut Sanctus Prosper ait, tandiu quis peccata sua, quæ nosse & flere debet, ignorat, quamdiu curiose aliena considerat.

§. XI. ASCETICA.

S. Ambr. s. 2. in Ps. 118.

I. TRia sunt præcipue, quæ de sui cognitione bene observare debet Asceta. Primum est, in quo consistat vera sui cognitio. Qua in re facem egregie præfert S. Ambrosius sic discurrens: quid est se noscere? nisi ut sciat unusquisque hominem ad imaginem & similitudinem Dei, factum rationis capacem, qui terram suam excolere, tamquam bonus agricola debeat, aratro quodam & falce sapientiæ, ut vel dura scindantur, vel luxuriantia recidantur, qui inferiorem sui portionem animi imperio debeat gubernare? Unde etiam in lege scriptum est: attende tibi, ne fiat verbum absconditum in corde tuo. Tibi, inquit, attende: non utique dicit pecuniæ tuæ, non possessionibus tuis, non viribus corporis, sed animæ ac menti tuæ: unde omnia consilia, facta, cognitionesque manant. Tibi ergo attende, tibi potiorem esse te nosti.

Arist. l. 2. mag. mor.

II. Alterum est, ut magnam concipiat æstimationem de hac cognitione, quam quidem difficulter concipiet, si meminerit, eamdem merito ab antiquis Patribus pro fundamento totius ædificii spiritualis habitum esse, utpore ex qua vera & genuina humilitas, sine qua nec charitas, nec ulla alia virtus subsistere diu potest. Adde quod teste Aristotele, difficillimum, atque adeo pulcherrimum quoque sit cognoscere seipsum.

In Ecn.

III. Tertium est, ut solidam quoque praxim cognoscat, acquirendi & exercendi hanc sui cognitionem, quam quidem duplici modo consequi potest, nempe vel per comparationem sui cum Deo, aut cum aliis hominibus, maxime justis & perfectis, ut supra §. 6. n. 1. S. Ignatium docuisse diximus, vel per accuratam considerationem propriarum infirmitatum & imperfectionum, ut Innocentius Pontifex docuit sequentibus verbis: o vilis conditionis humanæ indignitas! O indigna vilitatis humanæ conditio! herbas & arbores investiga, illæ de se producunt flores, & frondes, & fructus, & tu de te lendes, lumbricos, & pediculos. Illæ de se effundunt oleum, vinum, & balsamum, & tu de te sputum, & urinam, & stercus. Ille de se spirant suavitatis odorem, & tu de te reddis abominationem fœtoris. Qualis arbor, talis fructus, non enim potest arbor bona malos fructus facere.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. EX occasione thematis; *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis*: possunt miseriæ totius vitæ humanæ explicari. *Job. 14. v. 1.* Et 1. quidem ea, quæ cuique ætati propriæ sunt, nempe respectu *Infantiæ* impotentia, & rationis carentia, respectu *Adolescentiæ* inclinatio seu facilitas ad faciendum malum, & difficultas in faciendo bono: respectu *Juventutis* periculum bivii in electione status, in quo tam multi aberrarunt, & quotidie aberrant: respectu *Virilis* ætatis solicitudo in regenda & alenda familia, statuque suo tuendo; respectu *Senectutis* languor & rerum omnium fastidium, 2. Demonstrari potest, quæ miseriæ omnibus his ætatibus communes sint, nempe respectu corporis necessitas cibi, potus, ac somni (de quibus recte Thomas Kempensis dixit: vere miseria est, vivere super terram. *lib. 1. c. 22. §. 2.* Quanto homo voluerit esse spiritualior, tanto præsens vita fit ei amarior: quia sentit melius, & videt clarius humanæ corruptionis defectus. Nam comedere, bibere, vigilare, dormire, quiescere, laborare, & cæteris necessitatibus subjacere, vere magna miseria est, & afflictio homini devoto, qui libenter esset absolutus, & liber ab omni peccato) labor, morbi dolores, mors respectu *animæ* perpetua pugna, perpetuum salutis periculum, perpetuus lapsus; ratione quorum omnium merito quivis cum S. Job exclamat. *Job. 10. v. 1.* Tædet animam vitæ meæ, dimittam adversum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ. Dicam Deo: noli me condemnare.

II. Ex occasione thematis: *Tu quis es?* *Joh. 1. v. 20.* Ostendi potest, quomodo quivis ex se utiliter & frequenter quærere debeat, quis sit secundum triplicem statum. 1. Secundum *Naturam*: ut meminerit, se esse rationalem creaturam, atque adeo vitam rationi conformem ducere debere, ne illam severam S. Chrysostomi increpationem audire cogatur: *S. Chrys. s. 23. ad pop.* hominem te agnoscere nequeo, cum nempe ut asinus recalcitres, lascivias vero ut taurus, tamquam equus post mulieres hinnias, ventri, ut ursus indulgeas, ut mulus carnem impingues, & malum memoria teneas, ut camelus. Porro rapias quidem ut lupus, ac ut serpens irascaris, ferias ut scorpius, sis subdolus ut vulpes, nequitiæ venenum tamquam aspis & vipera serves, ac sicut malignus Dæmon fratres impugnes. Quomodo te cum hominibus connumerare valeo, talis in te naturæ signa cum non intuear. *Jac. 2. v. 14.* 2. Secundum *Religionem*: ut meminerit, se esse Christianum & proinde illam Sancti Jacobi sententiam sibi applicet? Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? nam, ut recte S. Augustinus dixit, christiani nominis non sola dignitas facit christianum, nihilque prodest, *S. Aug. s. 28. de SS.* quod aliquis christianus vocetur in nomine, si in hoc non ostendit in opere: 3. Secundum *Statum* seu *Officium*: ut meminerit, se spectaculum factum esse Deo, Angelis, & ho-

& hominibus, atque adeo operam det, ut personam suam ad exemplum Christi ita sustincat, ut dici de eo perinde possit: *Bene omnia fecit*.

Luc. 2. v. 52. III. Ex occasione thematis: *Et Jesus proficiebat Sapientia, & ætate; & gratia apud Deum & Homines*: potest dicere Concianator, multum solicitos esse quosdam homines, ut veram sui effigiem quoad corpus obtineant, utilius vero justiusque solicitos fore de effigie vera animi obtinenda, falcem autem se cuique in præsenti concione oblaturum, eamque non aliam esse, quam memorabilem illam pii Ascetæ sententiam. *Tantum proficies, quantum tibi vim intuleris*. Ostendat ergo veritatem hujus axiomatis triplici ratione. 1. Authoritate scripturæ sacræ mire hanc victoriam sui commendantis, maxime in Apocalypsi, ubi promittit Deus, quod ei, qui vicerit, daturus sit nomen novum, manna absconditum, vestimenta alba, edere de ligno vitæ, non lædi a morte secunda, potestatem super gentes, non deleri nomen ejus de libro vitæ, columnam esse in templo Dei, scribit super eum nomen Dei sui, sedere secum in throno. 2. Authoritate virorum sanctorum ex hoc judicio præcipue profectum cujusque metientium, id quod de S. Ignatio maxime refertur, ut qui perpetuo suis occinebat: vince te ipsum: ita ut S. Franciscus Xaverius idem faciens, cum aliquando causam tam frequenter repetitæ hujus doctrinæ rogaretur, non aliam reddiderit, quam quod hæc doctrina S. Ignatii sit, & si fiat, sufficiat. Potest etiam afferri in confirmationem testimonium Ludovici Blosii dicentis, si duo in campo ambularent, & alter florem a se conspectum decerperet, alter ad vincendum se abstineret a decerptione, hunc tanto intervallo in merito imparem fore, quanto cælum a terra distat. 3. Ratione quoque id confirmat dicendo, quod cum profectus hominis in charitate Dei consistat, hanc autem nihil magis impediat, quam amor & timor inordinatus rerum sensibilium (quando ob causam veteres Philosophi sapientiam in abstinendo & sustinendo sitam esse putabant) si autem per tui victoriam maxime expugnetur, recte concluditur, tantum quemque proficere, quantum sibi ipsi vim intulerit. Quem in finem practicis exemplis ostendi potest, quomodo sanctissimi quinque viri vim sibi intulerint, & eorum exemplum Auditores imitari possint.

lib. 1. de imit. Christi c. 25. §. ult.

§. XIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Rel. p. 2. tr. 3. c. 8. I. Cognitio sui & bonitas Divina sunt quasi scala Jacob, cujus pars una terra affixa erat (& hæc est sui cognitio) altera cælum attingebat, scilicet Divinæ misericordiæ thronum, per quam proinde Angelorum more ascendere & descendere debemus, ita ut ad pusillanimitatem ob defectus nostros incitati, ascendamus ad Divinam misericordiam, sublati vero encomiis ad nostri cognitionem descendamus.

Necessitas.

Vitæ PP. l. 10. c. 24. II. Interrogatus quidam Senex a Fratre, quæ causa esset, cur ita Fratres suos semper judicaret? Respondit; Quia necdum teipsum cognovisti; nam qui se ipsum novit Fratrum vitia non respicit.

III. Deprehendas te oportet ante, quam emendes, recte jam olim dixit Seneca. Sen. ep. 28.

IV. Idem alibi clamat. O egregiam artem! scis rotunda metiri, in quadratum redigis, quamcunque formam acceperis; intervalla siderum dicis, nihil est, quod in mensuram tuam non cadat. Si Artifex es metiendi, hominis animum dic, quam magnus sit, quam pusillus sit. Scis, quæ sit recta linea? quid tibi prodest, si, quid in vita rectum sit, ignoras? Idem ep. 88.

V. Et iterum alibi: Hoc nos pessimos facit, quod nemo vitam suam respicit. Idem ep. 83.

VI. Plato, ignorantiam sui vocabat genus improbitatis universæ: nosse autem seipsum, esse absolute sapere, ab eo omnem vitæ sapientiam, justitiamque pendere, nec prudentem, bonum, aut felicem esse posse, qui seipsum non probe norit. Plato in Philebo & Amatoribus.

VII. Xenophon dicebat, eum, qui seipsum ignorat, neque ad regimen sui, neque ad familiæ & Reipublicæ gubernationem idoneum esse. Xenoph. l. 4.

Utilitas.

VIII. Ad tertium cælum ascendendum est per primum & secundum. Primum autem cælum est cognitio sui, secundum cognitio Dei. Hinc S. Bernardus, inquit, ad notitiam Dei est cognitio tui, & ex imagine sua, quæ in te renovabitur, ipse videbitur. S. Bern.

IX. Demonax interrogatus, quando philosophari inciperet? quando meipsum cognosco, respondit. Langius in Polyanth.

X. Philemon dicere solebat: Homo cum sis, id fac semper intelligas, & semper eris homo. Ibidem.

XI. Breviter & sapienter Juvenalis; cecinit: Juvenal. sat. 11.
E cælo descendit γνῶθι σεαυτόν.
Figendum, & memori tractandum pectore.

Jucunditas.

XII. Christus S. Catharinæ Senensi dixit: Filia, si noveris, quis ego sim, & quæ tu sis, beata eris. Ego sum, qui sum, tu es, quæ non es. Hac cogitatione freta facile conteres omnes laqueos inimici. Et vero quomodo quis persuadebit, nihilum aliquid laudis promereri? Surius vita.

XIII. Thales dicere solebat, difficile esse, noscere seipsum, sed beatum. Et hanc esse vitam secundum naturam. Langius in Polyanth. v. eodem.

XIV. Aristoteles affirmabat, difficillimum esse seipsum cognoscere, sed suavissimum. Arist. c. 2. magn. mor.

§. XIV. AXIOMATA.

I. Christe; sciant quæcumque alii, mihi sufficit una Cognitioque tui, cognitioque mei. Anonym.

II. Tecum habita, & noris, quam sit tibi curta supellex. Persius l. 4. Anon.

III. Nemo minus notus, quam quisque sibi. S. Cypr.

IV. Is maxime se novit, qui se nihil putat, quia hoc veritati maxime congruum est. Persius.

V. Ut nemo in sese tentat descendere nemo.

Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.
VI. Qui multum foris, raro domi eſt.

§. XV. AUCTORES.

I. Alphonſus Rodriquez p. 2. tr. 3. c. 6. 7. 8. 9.
II. Jacobus Alvarez, Tom. 2. l. 4. p. 2.
III. Joannes Pelecius de offic. Hominis Religioſi l. 2. c. 10.
IV. Joannes Buſæus in viridico v. cognitio ſui.
V. Joſephus Langius in Polyanthæa, verbo cognitio & notitia ſui.
VI. Henricus Engelgrave, Emblem. 4. in Dominic. 3. Adventus.
VII. Ludovicus Granatenſis in locis communibus. f. 616.

TITULUS XXV.

COMMUNIO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Hebr. c. 13. 16. I. BEneficentiæ & communionis nolite oblivisci.
Matth. c. 24. 27. II. Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.
Sap. c. 16. 20. III. Paratum panem de cælo præſtitiſti illis.

Utilitas.

Gen. c. 27. 37. IV. Frumento & vino ſtabilivi eam.
Zach. c. 9. 17. V. Quid enim bonum ejus eſt, & quid pulchrum ejus, niſi frumentum Electorum?
Joan. 1. v. 29. VI. Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.
Pſ. 127. 3. VII. Filii tui ſicut novellæ olivarum in circuitu menſæ tuæ.
Pſ. 22. VIII. Paraſti in conſpectu meo menſam adverſus eos, qui tribulant me.
Ex. 12. c. 23. IX. Tranſibit enim Dominus percutiens Ægyptios: cumque viderit ſanguinem in ſuperliminari, & in utroque poſte, tranſcendet oſtium domus, & non ſinet percuſſorem ingredi domos veſtras, & lædere.
Iſ. 25. 7. X. Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium vindemiæ. Et præcipitabit in monte iſto faciem vinculi colligati.
Luca c. 24. XI. Et cognoverunt eum in fractione panis.
1. Cor. 11. XII. Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis.
Joan. c. 6. XIII. Caro mea vere eſt cibus & ſanguis meus vere eſt potus.

Jucunditas.

Sap. c. 16. 20. XIV. Paratum panem de cælo preſtitiſti eis, omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem.
Pſ. 62. XV. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum.
Pſ. 30. XVI. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine quam abſcondiſti (id eſt, in hoc Sacramento abſcondite tribuiſti, ut S. Bernardus exponit) timentibus te.
XVII. De petra melle ſaturavit eos.
XVIII. Subſtantia tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, oſtendebat, & deſerviens uniuſcujuſque voluntati ad quod quiſque volebat, convertebatur. *Sap. c. 16. 21.*

Diſpoſitio.

XIX. Mundamini, qui fertis vaſa Domini. *Iſ. c. 52.*
XX. Super triticum & vinum ruminabunt. *Oſea c. 7.*
XXI. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. *1. Cor. 11.*
XXII. Sic autem illum comedetis: Renes veſtros accingetis; & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus. *Exod. c. 12.*
XXIII. Accepto corpore Joſeph, involvit illud in ſindone munda. *Matt. 22.*
XXIV. Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus. *Ib. c. 8.*

Indigna Communio.

XXV. Quicunque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & ſanguinis Domini. *1. Cor. 2.* *Ibidem.*
XXVI. Qui manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini. *Matth. 22.*
XXVII. Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? Tunc Rex dixit miniſtris: Ligatis manibus & pedibus ejus mittite eum in tenebras exteriores. *Lev. c. 22.*
XXVIII. Loquere ad Aaron & filios ejus, ut caveant ab his, quæ conſecrata ſunt filiorum Iſrael, & non contaminent nomen ſanctificatorum mihi, quæ ipſi offerunt: ego Dominus, dic ad eos, & ad poſteros eorum: omnis homo, qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea, quæ conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filii Iſrael Domino, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino. *Lev. c. 7. 20.*
XXIX. Anima polluta, quæ ederit de carnibus hoſtiæ pacificorum, quæ oblata eſt Domino, peribit de populis ſuis. *Jo. c. 13.*
XXX. Poſt bucellam intravit in eum Satanas.

§. II. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Diſpoſitio.

I. ROgo, ut audias prudentiam ſerpentis: ſerpens enim, cum cœperit ire ab bibendum, antequam veniat ad fontem evomit omne venenum: imitare ergo & tu, chariſſime hunc ſerpentem in hac parte, ut, antequam venias ad fontem, id eſt, communionem Corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, evomas omne venenum, ſcilicet odium, iram, malitiam, invidiam, voluntatem carnalem, & noxias cogitationes ex corde tuo. *S. Bern. ſ. 25. de modo bene viv.*
II. Quomodo tu ad illam menſam, ad præſentiam Chriſti, ad tactum Dei Filii, intrepidus audes accedere, quem Joannes Baptiſta tangere contremiſcit? Petrus Apoſtolorum Princeps a ſe præ formidine repulit, dicens: *exi a me Domine, quia homo peccator ſum*! cognita, *S. Bonav. in faſc. c. 7.*

quod

quod iste, quem tu sumis, erit Judex tuus. Notandum autem Apostolum eodem tempore & loco, quando nos ad cælestem hunc panem verbis illis invitat: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat*, nos pariter ad rigorosum exstimulare examen; & Christum nobis in hoc Sacramento tamquam judicem oculis oostris proponere, dum ait: *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat*. Voluit namque Apostolus per hanc judicis mentionem nobis communicantibus sanctum quendam imprimere timorem judicii particularis animæ nostræ, quasi ita præparati ad mensam hanc accedere deberemus, veluti si judicem nos judicaturum, & non Salvatorem nos nutriturum, excepturi essemus. Honor Regis, inquit S. Bernardinus, judicium diligit, videlicet in sumptione corporis ejus; discutienda est enim conscientia, quasi homo ex hoc mundo sit transiturus ad Patrem. Profecto si Principem vestrum ad ædes vestras admissuri essetis, somma utique cum solicitudine procul inde eliminaretis, quidquid ei displicere posse, & offendere, maxime si vos puniendi potestate polleret.

S. Bern. s. 16. ar. 2. c. 1.

III. Quam civilem vivendi methodum considerans S. Bernardinus, se continere nequit, quin exclamet: O si expectares in domo tua cujusdam magoi Domini temporalis adventum, quanta solertia, quanta munditia, quantaque diligentia disponeres domum tuam? Quanto magis præparandum est conscientiæ hospitium Regi cælorum, & Domino Angelorum?

S. Franc. ep. c. 1. ep. 12.

IV. Audite, fratres mei, si Beata Virgo Maria honoratur (ut dignum est) quia ipsum portavit in sanctissimo utero suo: si B. Joannes Baptista contremuit, & non audebat tangere Domini verticem; si sepulchrum, in quo per aliquod tempus jacuit, sic veneratur: quantum debet esse sanctus & dignus, qui non jam moriturum, sed in æternum victurum & glorificaturum, *in quem desiderant Angeli prospicere*, contrectat manibus, corde, & ore sumit, & aliis ad sumendum præbet?

Utilitas.

S. Chrys. apud Mans. dis. 32. n. 4.

V. Non est sanguis Christi deterior Babylonio igne, ille scit sanctorum in camino honorare corpora, & Chaldæos comburere; quanto magis sanguis ille pretiosissimus scit perdere incredulos, & servare fideles.

Petr. Dam. ad Blanc. c. 3. Hieron. Basil. in Summ. mor.

VI. Terretur adversarius, cum Christiani labia videt Christi cruore rubentia.

VII. Corpus Christi accipere majus & utilius est quam orare.

VIII. Christi corporis & sanguinis participatio necessaria & utilis est ad vitam æternam.

Indigna Communio.

Salmeron t. 41. c. 8.

XI. Porro gravissimum est & horrendum male communicantium delictum: pejus enim est quodammodo, quam Christi Corpus cruci suffigere, atque pretiosum ejus sanguinem fundere, propter quod dicit Apostolus: *reus erit Corporis & sanguinis Domini*. Deterius enim peccat vel ipso Juda, qui filium Dei & pretio vendidit, & osculo prodidit: nam hic non solum exterius osculatur, sed intus morsu lethali afficit, ut Propheta dicat, *aperuerunt super me eos suum, sicut leo rapiens, & rugiens*: atque quod ad se attinet, renovat filii Dei mortem.

Petr. Bles. ep. 132.

X. Domine Jesu Christe, inquit Petrus Blessensis, Sacramentum corporis & sanguinis tui quasi pignus & obsidem cælestis gratiæ dimisisti, & in eo constituisti nobis, non mortem, sed vitam, oon judicium, sed salutem, quam perditus ergo est, qui redemptionem in perditionem, qui sacrificium iu sacrilegium, qui vitam convertit io mortem!

S. Chrys. h. 91. in Matth.

XI. Audiamus ergo, & per hoc horrescamus, inquit S. Chrysostomus: carnes suas oobis tradidit, seipsum immolatum proposuit, quam igitur satisfactionem offeremus, cum tali pabulo nutrit, taliter peccemus, cum agnum comedentes in lupos convertimur, cum ovinis carnibus saturati, ut leones rapiamus.

Dionys. s. de indig. com.

XII. Tales socii sunt Judæ proditoris, de quo in Joanne legitur: *Post bucellam introivit in eum Satanas*: nam & ante in eum intravit, sed quia Corpus Domini iodigne accepit, magis possedit eum diabolus.

S. Thom. Vill. c. 1. de sacr.

XIII. Quantum flagitium sit in spurcissimam pectoris tui cloacam sacratum Christi sanguinem fundere, Apostolica illa tuba personuit, dicens; *Quicumque manducaverit panem hunc* &c. reus erit, ac si occidisset, & effudisset, non æqualiter, sed proportionaliter; quascomque enim blasphemias, quascumque irrisiones, quæcumque opprobria impiissimi Judæi in Christum corporaliter exercuerunt, has omnes spiritualiter repetit impius comestor; filium Dei rursum in semetipso crucifigens & ostentui habens.

S. Bern. s. 1. ar. 1. c. 1.

XIV. O ingratitudo omni nequitia plena; nonne ingratissimus putaretur, qui haberet Dominum, a quo cuncta, quæ habet, accepisset bona, & tamen ipsum a morte, & a suspendio multis suis laboribus liberasset, & tamen ipsum Dominum in immundissimum stabulum inimici sui prodigiose locaret, ut crudeliter necaretur? Looga majori ingratitudine plenus est, qol in mortali culpa dominicum sumit Sacramentum. Idem Dominus lameotabillter ait. *Conculcaverunt me inimici mei tota die*.

S. Chrys. h. 7. in Matth.

XV. Cave, nec Herodi efficiaris similis, & dicas: *ut & ego veniens adorem eum*; cumque veneris, interimere coneris: hujus enim similes sunt, qui indigne abutuntur communionis mysterio.

Petr. Bles. ep. 131.

XVI. Repositum fuit illud pretiosissimum corpus in sindone munda, & in monumento novo: Iste autem in ore, adhuc potu hesterno fœtente, & in sentina ventris, adhuc ex præcedenti crapula æstuante, demergit eum, quem Angeli prospicere concupiscunt, quem prospiciendo delectationes æternas accipiunt. Nonne potius Antichristianus, quam Christianns judicandus est, qui quantum in se est, Christum jam factum impassibilem, ita tractat indigne, ita probris afficit, ita crudeliter interimit, & sepelit inhoneste?

S. Bern. l. c.

XVII. Quam temerarium, quamque nefa-

 rium

rium eſt , cruentis manibus intemeratæ virginis tractare filium? quis auditus hoc ſuſtinet aurium, quis oculus non confunditur ad intuitum, ubi pretium mundi mittitur in ſterquilinium? etenim minus eſt deteſtabile in os pollutum, quam in lutum mittere Dei filium.

Chryſoſt. ſuper Ep. ad Cor. XVIII. Corpus Chriſti aliter piis aliter impiis ſapit.

Idem Hom. 5. ſuper Matth. XIX. Sicut corporalis cibus cum ventrem invenerit adverſis humoribus occupatum, amplius lædit, magis nocet, & nullum præſtat auxilium, ita & ſpiritualis cibus ſi aliquem reperit malignitate pollutum, magis eum perdit non ſua natura, ſed accipientis vitio.

Regis tr. ſup. Mat. gloſa. XX. Væ tradentibus Chriſtum ad crucifigendum, ſed væ cum maligna conſcientia ſub Sacramento ſumentibus illum, etſi non tradant eum Judæis ad crucifigendum, tradunt tamen ipſum membris inimici ad ſumendum.

Rara Communio.

S. Thom. Vill. conc. 2. in F. Corp. Chriſti. XXI. Deſidiam veſtram perpendite, quippe qui corpus in via toties in die reficiatis, & animam miſeram longa peregrinatione laborantem, vel ſemel in menſe reficere negligatis.

Salmeron tr. 40. c. 9. XXII. Si dicas: ſi gratiam habes cur ad Sacramentum participandum accedis? Reſpondebo, & pariter objiciam, ſi vivis, quorſum edis? inquies, ne vitam perdam; eadem ratione & ego ſubjungam; pane vitæ paſcor, ne gratiam, quæ in me eſt, amittam, nam ita etiam lucernæ oleum infundis, ne propter olei defectum extinguatur, denique, non tantum, ne gratiæ jacturam faciam, ad hunc cibum accedo, ſed ut etiam gratiam corroborare & perficere valeam.

Frequens Communio.

S. Dionyſ. apud Maximum Monach. l. 50. Eccl. Myſt. c. 21. XXIII. Oportet omnem Chriſtianum beatæ Eccleſiæ vacare, & nunquam abeſſe a SS. Communione, quæ in ea peragitur, propter SS. Angelos, qui in ea permanent, & eos, qui ingrediuntur, ſemper deſcribunt, & Deo aperiunt, & pro eis orationes faciunt; propter ſancti ſpiritus gratiam, quæ invincibiliter quidem ſemper permanet, maxime autem, & propria ratione, tempore S. Synaxis, & unumquemque eorum, qui inveniuntur, transmutat, & transformat.

S. Baſil. in ep. ad Patritiam de comm. XXIV. Quotidie communicare, & participem fieri SS. Corporis & ſanguinis Chriſti bonum eſt, utile, cum ipſe aperte dicat: *Qui manducat carnem, &c.* Joan. 6. nam aſſidue participem fieri, id demum nihil aliud eſſe, quam frequenter, & multifariam vivere, quis dubitet?

S. Franc. Saleſius in Philoth. p. 2. c. 22. XXV. Sæpæ communica, & quam potes ſæpiſſime, idque ſuaſu & conſilio Confeſſarii tui: & mihi crede, ſicuti lepores in montibus noſtris hyberno tempore albeſcunt, quod præter nivem nil videant, aut comedant, ita te pulchritudinem, bonitatem, & puritatem ipſam in hoc divino Sacramento ſæpius adorando & ſumendo totam pulchram, bonam & puram fore.

§.III. EXEMP. CATHOLICA EXTERNA.

Cultus.

Jo. Rib. l. 2. c. de virt. c. 1. n. 5. I. MAria, Maximiliani II. Conjux, poſtquam a Germania in Hiſpanias revertit, incredibili quadam pietate emicuit, dies duos quoties Myſteriis communicaret (faciebat autem frequentiſſime) divinæ in illis liberalitati recolendæ adeo ab omnibus curis ſepoſitos haberet, ut nihil rerum humanarum cogitationibus in illos vellet licere. Id, cum alias ſæpe, tum eo tempore maxime apparuit, quo Maximilianus filius, qui diſſimulata perſona ſacrum Jacobi tumulum veneraturus in ultimos Gallitiæ fines fuerat peregrinatus, in Germaniam revertens Mantuæ Carpentanorum ſubſtitit, ſeque ſecreto Cæſaris Legato indicavit. Ille curriculo ad Mariam defert, adeſſe Maximilianum, ac manum oſculari, matremque amplecti percupere. Ad hæc Maria, ego perinde eum videbo, hodierna enim dies expiandis culpis deſtinata eſt: craſtina Euchariſtiæ ſumendæ dicata; qui dies cum Deo ſolidi debeantur, non eſt, quod in Maximiliani gratiam eos diminuam.

II. Anna ab Almedia, ordinis Minorum, *Ib. n. 16.* noctem ejus diei, qui ſacris epulis feſtus erat futurus, juſto pervigilio ita ducebat inſomnem, & ne quid, quamquam longa vigilia edomitum corpuſculum, pro innata inſolentia in animum auderet, flagello acriter cæſum ſervitutis admonebat.

III. Corruptiſſima licet apud Moſcos Chri- *Ibid. n. 29.* ſtiana res ſit, remanent nihilominus antiquæ dignitatis præclara veſtigia, quæ obſervaſſe non pœniteat. Quis enim non miretur extremos Europæ homines, & rerum divinarum alta merſos ignoratione, attamen hæc divina Myſteria uſque adeo venerari, ut, qua die iiſdem participant, quod ſæpiuſcule faciunt, ſicci omnino, nullo cibo, potuque eam frangentes, perfrigida illa in regione perſeverent? Neſcio, quo modo plus illi ſuis in tenebris, quam plerique apud nos clariſſima luce videant.

IV. Corpus Chriſti in Sacramento Altaris *Daurolt. c. 5. ſ. 89 ex. 4.* devotiſſime venerabatur S. Margarita, virgo Illuſtriſſima, Regis Hungarorum filia, & ſub elevatione illius in Miſſa flebat uberrime, & frequenter ab elevatione uſque ad ſacram communionem, ſic præ devotione manebat abſtracta a corporis ſenſibus, ut quaſi mortua videretur. Quando vero ſacram erat communionem perceptura, die præcedenti non ſumebat, niſi panem & aquam, & tota nocte in orationibus permanebat. Sumebat autem ipſum Sacramentum cum magna devotione, & multo lacrymarum imbre, atque interdum adeo rapiebatur in ſpiritu, ut ceu mortua videretur, nec raro viſa eſt inter cælum, & terram, plus quam cubiti altitudine elevata nullis corporis ſenſibus utens. Poſt acceptam vero Euchariſtiam, tenebat ab una parte mappulam ante facies ad Communionem accedentium, hoc fine, ut videret identidem Corpus Chriſti, ipſa quoque die, qua communicarat, perſiſtebat continenter in precibus uſque ad noctem; & tunc cibo valde modico utebatur.

Deſiderium.

V. S. Bernardinus de inſigni illo Dei ſervo *S. Bern. ſ. 53. t. 2. c. 2.* Hugone de S. Victore refert, quod cum morti vi-

vicinus esset, & sanctissimum sacramentum avidissime expeteret, circumstantes cum eum cibum retinere non posse viderent, hostiam ei non consecratam obtulere, moxque Dei servus ad eos conversus ait: Misereatur vestri, Deus fratres, cur me deludere vultis, iste enim, quem mihi portastis, non est Dominus meus; at illi attoniti, corpus Domini mox attulerunt, sed ille videns, se non posse illud accipere, elevatis in cælum manibus, sic oravit: ascendat filius ad Patrem, & spiritus ad eum, qui fecit illum. Et inter hæc verba emisit spiritum: & Corpus Domini inde disparuit.

Bollandus 9. Jan. c. 4.

VI. Bollandus scribit, S. Lucianum presbyterum & martyrem carceribus inclusum, cum aliud altare illi non suppeteret, incruentum sacrificium super pectus suum, quod loco altaris adhibuit, celebrasse. Salmeron quoque aliud insigne memorat cujusdam Religiosi factum, qui, cum cibum propter languorem, stomachique infirmitatem retinere non posset, & nihilominus communionis desiderio traheretur, sacerdotem rogavit, ut hostiam sacram candido inclusam lino super pectus ejus collocaret, quod cum fecisset sacerdos, corpus Domini penetravit in cor ejus, & ita compos desiderii sui ex fide magna profecti, non minus, quam Hemorrhoissa, tangens Domini fimbriam, factus est.

S. Carol. Bor. conc. 1. prov.

VII. Mediolani, dum pestis grassaretur, fuit in publica hospitali domo S. Gregorii homo quidam, qui peste mortuus putabatur: inde igitur ad locum asportatur, unde cæteri mortui ad cæmeterium efferuntur. Eo loci, cum in magno cadaverum acervo tota nocte pene sepultus fuisset, mane dum publicæ curationis sacerdos, qui peste ægrotantibus sanctissimum Eucharistiæ sacramentum ferre consueverat, illac transiret, ubi ille cadaveribus plane opertus jacebat, de repente ardenti sumendæ Eucharistiæ desiderio excitatus, se in genua erexit, & hac divina occasione exhilaratus, voce, quam ab illo animam exhalante consolatio vix elicuerat, a sacerdote supplex petiit, sibi quoque dari sanctissimum viaticum, quod ubi sacerdos libentissime ministravit, & ille religiose, summaque veneratione accepit, eodem loco statim in pestis acerbitate, cum summo percepto sacri viatici graudio, ex hac vita migravit.

Barrus p. 1. c. 2. prax. 1.

VIII. B. Franciscus a puero Jesu prope conficiebatur desiderio, cum dies communionis aderat, hinc exclamabat sæpe: Jo. adhuc tantum septem horæ, adhuc unica ad illam superest; eamus, jam tempus est.

S. Thom. Vill. c. 2. in fest. Corpori Christi.

IX. S. Thomas Vill. sequens narrat factum: vidi monialem quamdam, quæ Corpus Domini, sicut cervus fontem aquarum desiderabat sitiens, cui, ut videbatur, difficile erat e Sacramento, vel una sola die abstinere, tanta erat sumendi aviditas, tantus accedendi appetitus. Die Sancto Parasceves, cum Corpus Domini Ecclesiastico more in monumento reponitur, quia oblitus sacerdos formam, quam illi daret, non reservavit, ejulatibus & clamoribus domum replevit, ut filii unigeniti sepulturam lugere videretur, neque enim ejus desiderio subveniri poterat. Tandem cum in fletibus, & lachrymis amarissima tota die persisteret, mirabile dictu, duæ manus visibiliter ei cum Sacramento apparuerunt, ex quibus ipsum accepit, quo accepto omnis illa amaritudo in consolationem uberrimam mutata est. Hæc omnia, inter multas alias revelationes, ab ejus ore ipse audivi, quæ mihi non sponte sua, sed obedientia astricta narravit, quia in Ordine nostro mihi subdita erat.

Wadingus 1123. n. 9.

X. In Ecclesia S. Francisci aliud mirabile perpetuis signatur monumentis. Præparaverunt se duo fratres laici pro modulo suo sacram communionem cum cæteris fratribus de religioso more in die Cœnæ Domini faciendam, cumque nihil minus cogitaretur a loci Guardiano (urgebat siquidem necessitas) panem mendicaturi in civitatem mittuntur, qui tandem domum tardius reversi, cum & divinum officium persolutum, & reliquos fratres mensæ assidentes invenissent, Ecclesiam, ubi Venerabile Christi Salvatoris Corpus de more asservabatur, contempta refectione, petunt, ibique suas vices, quod sacra communione in tanta solemnitate privarentur, miserrime dolentes, gemitibus ac singultibus anxie vacabant. Dumque nihil minus cogitarent, ex ipsa arcula, qua sacrosancta Eucharistia recondebatur, gratissimus quidam pulcherrimus, ac compositus juvenis prosiliit, qui asserens se Christum Dominum esse, eorum utrique sacram communionem porrexit statimque locum, unde prodierat, repetiit. Exstant adhuc vestigia pedum ipsius, pavimento ejus sacelli, in quo hoc contigit, impressa, atque ferreis craticulis contecta.

Utilitas.

Baron. 144. ann. n. 11.

XI. Ramirus Rex Hispaniæ infeliciter cum Saracenis præliatus, in montes se contulit, ad certum quemdam locum totus desolatus, ubi illi per noctem S. apparuit Jacobus Apostolus, suum ei promittens auxilium & infallibilem victoriam; hac tamen conditione, ut postridie milites omnes sacra se armarent communione: qua corroborati 70. milla Saracenorum occiderunt. Anno 1040. dum barbari idem Messanam ministris imperialibus subditam invaderent, hi omnes sacra prius refecti communione, portas aperientes, tanto cum impetu in canes illos proruperant, ut irreparabilem iis intulerint stragem, cadaveribus planities, valles, & flumina implentes; quo ex tempore amplissima Siciliæ insula, tyrannico cæteroquin barbarorum jugo pressa, in pace reflorescere cœpit.

Vita P. Lud. de Pont. l. 1. c. 6. c. 3.

XII. Maria de Escobar licet senio, morbis, & minimo cibo deformata esset, quando tamen divinum epulum sumebat, elegans erat, facie plena & rosea instar Angeli, ac vires corporis instaurabantur.

Eusfeb. Nierenberg. in Theoph. Marian. c. 11.

XIII. Rodericus Ininguez, seu Ignatius, magister Ordinis S. Jacobi cum Lerenam obsideret, diffidens humanis viribus, suos milites jussit se confessione, & SS. Communione munire, ac invocato Dei, & B. Virginis auxilio, urbem aggredi. B. Virgo post hæc in somnis sacerdoti ejusdem Ordinis apparens gratias egit, ob administrata militibus Sacramenta

cum Sanctorum Angelorum & Virginum comitatu spectabili, ait, hæc plus illis profutura, quam omnia arma; & victoriam pollicetur. Narravit hæc Sacerdos omnia militibus, & quod a B. Virgine in signum victoriæ malum granatum accepisset. Unde milites animati urbem invaserunt: tum in platea quidam sagittarius in Mahometanum urbis gubernatorem sagittam expedit: *en nombre de la Vigen de la Granada*, & cor illius contigit, & victoriam inclamat; & mox se Mauri dederunt.

Vit. l. 4. c. 12. XIV. S. Mater Teresia authoritate virorum præstantissimorum nixa quotidie communicabat, idque ratum se habere ostendit Deus, dum alioqui ex stomachi debilitate mane & vesperi vomentem, deinceps, quo hoc Sacramento frui posset, mane ab ea molestia liberavit. Quæ tamen si Confessarius aut Christus Communionem vetabat, statim sine tristitia acquiescebat.

Sur. t. 3. in vita. XV. Cum S. Lutgardi singulis Dominicis communicare solitæ Antistes id prohiberet, hæc statim afflicta morbo, non prius ab eo liberari potuit, quam eamdem iterum permitteret.

Blosius in monili c. 6. XVI. Cum Sanctimonialis quædam alias a frequenti Communione absterreret, Christus de ea S. Gertrudi pro illa oranti dixit: non placet, quæ cæteras a sacra corporis mei mensa absterret, cum summæ mihi deliciæ sint esse cum hominibus.

Ribad. in vita 19. Maii. XVII. S. Bonaventura, cum aliquamdiu ex reverentia SS. Missæ Sacrificio abstineret, alteri cuipiam sacerdoti ad aram facienti assistens sensit unam sacræ hostiæ particulam ab altari in os mirabiliter transferri, ex quo intellexit, gratius esse Deo, si amore ad tremenda illa mysteria accedamus, quam si ex timore quodam & reverentia subterfugiamus.

Ribad. in vita 19. Maji. XVIII. S. Petrus Cælestinus dubitans, num Deo frequens communio, quam rarior magis placeret, ideoque aliquoties abstinens, & ob id Romam, Pontificis consulendi causa, proficiscens, Abbatem, a quo monachi vestem acceperat, jam vita functum obvium habuit, qui eum ita affatus est: Bene sentis, fili mi, de augusto corporis Christi mysterio, cum nemo, ne Angelus quidem illo satis dignus sit, sed non idcirco illud minus frequenter cum timore & reverentia usurpabis. Quibus dictis nusquam comparuit.

S. Anton. p. 3. tit. 23. c. 14. §. 8. XIX. Cum S. Catharinam Senensem Episcopus quidam ob frequentiam Communionis argueret, & illud S. Augustini objiceret, quotidie Eucharistiam sumere, nec laudo, nec vitupero, singulis tamen Dominicis diebus communicandum hortor: illa respondit: ex quo S. August. me non vituperat, cur tu, Pater Reverende, me reprehendis? quo dicto Episcopus confusus tacuit.

Vita c. 3. XX. S. Catharina Genuensis, quando ex causa ad divinam mensam accedere non poterat, toto illo die dolore conficiebatur, & sibi ipsi intolerabilis erat, unde qui apud illam morabantur, ei compatientes dicebant, clarum esse, placere Deo, ut quotidie cæleste epulum acciperet.

Spec. ex d. 3. ex. 54. XXI. Cum Mulier quædam incantationibus magorum in equum conversa, & S. Macarii, ad quem a marito deducta fuerat, precibus liberata esset: causam ille hujus permissionis esse dicebat, quod per quinque septimanas a Communione abstinuisset.

XXII. Cum S. Gertrudis communionem, quam valide desideraret, consilio matris spiritualis omisisset, Christus ei dixit: quia liberasti me omittere pure propter me, ego in gremio meo confovebo te. *Blosius in monil. c. 6.*

XXIII. Marcus scriptor apud Ægyptios ita cognominatus, quoniam curæ illi fuit Anachoretarum Ægypti vitas describere, cum aliquando genibus provolutus Eucharistiam a sacerdote poposcisset, apparuit manus eam sibi porrigens, nec dubitarit ille accipere quod divinitus offerri credidit: nec ambigitur quin Angelus fuerit, qui præripere ausus sit officium sacerdotis, majoremque incussit hominibus reverentiam, erga se metum panis ipse Trinitatis, cum tam mirabiliter etiam ab Angelo porrigi visus sit. *Marull. l. 4.*

Communio digna.

XXIV. In primitiva Ecclesia diaconus populo communionem præbiturus alta voce clamabat: sancta sanctis: Si quis non sit sanctus, ad sacramentum non accedat. *Pedagog. Christ. c. 14. §. 3.*

XXV. Catharina Senensis velut infans ad materna ubera, ad hoc sacramentum anhelabat, acquiescebatque. *Ib. §. 2.*

XXVI. S. Catharina Senensis, quoties S. Hostiam inter manus sacerdotis aspiciebat, mox impatiens dicebat: O cito, cito illud animæ meæ nutrimentum intima cordis immittere propera. Et cum sæpe missa durante rapta esset, ipso tamen communionis tempore ad se reversa dixit? O mi Domine, mortua licet forem, ad vitam redirem, ut te frui possem. *Vita c. 4.*

XXVII. S. Mechtildem Christus sic instruxit: quando ad S. Eucharistiam accedis, illud tibi veri honoris, amorisque opta, quo ulla unquam creatura erga me fuit. Hoc enim amoris votum mihi ex voto tuo gratum acceptumque erit. *Blosius in monil. c. 6.*

XXVIII. cum S. Gertrudem ingens cupido communicandi incessisset, & ipsa se ad eam minus dispositam credidisset, tristis ad Dei matrem, cœlitesque se convertit, rogavitque, ut, quidquid in illis olim gratiæ ad promerendos divinos favores fuerat, totum pro se Deo offerant, quo modo effecit, ut in oculis Dei talis visa fuerit, qualis esse optabat, uti ipse Christus ei revelavit. *Ibidem.*

XXIX. Ferdin. II. Imperator ante synaxin percipiendam semper severiore abstinentia cænulam accepit. Ipso vero Eucharistiæ suscipiendæ tempore tantum ardorem & pietatem, tot suspiria & lacrymas præseferebat, ut incensus Dei amore animus, plane e corpore suo fervatori obvius ire velle videretur. *Vita c. 4.*

XXX. Inde post acceptum Christi corpus quod superest temporis, ad horam cibi capiendi usque, precibus, gratiisque agendis magna reverentia in templo ponunt. Multi etiam post cibum sumptum in templum redeunt, manentque usque ad vesperam. Dies, qua primo accedunt, ad Eucharistiam, est illis festiva lætitia celebris. Hinc Mater quædam suæ filiolæ ho- *Annua 1606. f. 176.*

no-

norandæ causa, primo eam nitidissime ornavit. Deinde, dum ea communicat, interea domum purgavit, junco (præcipuo illis partibus honore) ornavit, cubiculum singulari ornatu instruxit, odoribus replevit, redeuntem amplexibus osculisque excepit, divinam illi felicitatem gratulata est, & in cubiculum deductam luminibus accensis illustre, hortata est, ut gratias agat Deo pro tanto beneficio, ideoque clauso ostio ipsam solam reliquit, arcanis cum Deo colloquiis instituendis.

S. Bonav. in vita c. 9. XXXI. S. Franciscus flagrabat erga Sacramentum Dominici corporis fervore omnium medullarum stupore admirans permaximo illam charissimam dignationem, & dignissimam charitatem. Sæpe communicabat, & tam devote, ut alios devotos efficeret, dum ad immaculati Agni degustationem suavem quasi spiritu ebrius, in mentis plurimum rapiebatur excessum.

Indigna Communio.

Insin. l. 4. c. 18. XXXII. S. Gertrudis post sumptam Communionem revolvens, quanta diligentia os esset observandum, quod præcipue inter alia membra est receptaculum pretiosorum Christi mysteriorum, hac similitudine edocta est a Domino. Si quis non observans os suum a verbis vanis, falsis, turpibus, detractoriis, & similibus impœnitens ad sanctam accedit Communionem, tali modo suscipit Christum (quantum in se est) sicut qui hospitem in ipso ingressu lapidibus in superliminari congregatis obrueret, vel vecte duro caput ejus obtunderet.

Bromiar. in sum. prædic. l. 6 c. 6. n. 38. XXXIII. Cuidam, qui frequenter corpus Christi indigne acceperat, morienti dæmon cum multis hostiis in patena apparens dixit: quia frequenter male communicasti, hodie de manu mea Communionem accipies. Infirmo vero renuenti, unam de hostiis illis super manum ejus posuit quæ suo calore manum statim perforavit.

Spec. Exod. 2. ex 77. XXXIV. Cum quidam luxuriosus Sacerdos indigne sæpius celebraret, tam fœdo ulcere percussus est in capite, ut etiam ossa hujus computrescerent, a quo tamen morbo postea liberatus est, posteaquam S. Macario juramentum fecit, se nunquam amplius in peccato mortali celebraturum.

Ib. dist. 1. ex. 164. XXXV. Alii Eucharistiam in die Paschæ chorizationum vanitatibus dehonestantes, horribili plaga puniti sunt, ut loc. cit. fusius videre est.

Rodriq. p. 2. c. ult. XXXVI. Quidam Sacerdos in sumenda Eucharistia magnam difficultatem expertus, vidit Christum manibus pedibusque reluctantem: jussus ergo mores corrigere, vidit sine resistentia ingredientem.

Mansi disc. 4. n. 4. XXXVII. In silva historiarum de quodam mercatore lucris illicitis dedito, divitiasque per fraudes accumulare satagente, scriptum reperio, quod statim post sumptam Communionem Paschalem, pallidum & tetrum vultum præseferens infirmatus, cum a suis ad Sacramenta recipienda exhortatus fuisset, se ea nolle, responderit, utpote a quibus omnino abhorreret, siquidem hostia, quam in Paschate sumpserat, faucibus ejus etiamnum inhærens, magnum sibi dolorem causaret: cumque ei suaderetur, ut in divinam confideret misericordiam; Frustra id sibi inclamari, dixerit, utpote cui jam damnato locus in inferno demonstratus esset, in quo juxta collegam suum, qui paulo ante vesperi sanus lectum ingressus noctu a diabolo abreptus fuerat, in æternum torquendus esset; cumque imago Crucifixi ad eum delata esset, ipseque divinam ejus moneretur invocare clementiam, manibus oculis admotis, eamdem nequaquam respicere voluerit, dicendo, quod non nisi severum in ea Judicem suum videret, utpote diaboli jam manibus traditus, hisque dictis, confestim expiravit.

XXXVIII. In revelatione quadam, quæ S. Birgittæ obtigit, cujus titulus est: *Filii quæ-rimonia de quadam anima damnanda*, sequentia leguntur. *Revelat. S. Birg. l. 3. c. 3.* Cum enim dæmon moribundi cujusdam animam suam esse prætenderet, Beatissima Virgo, cui moribundus ille mire devotus fuerat, se apud Filium suum intercessione sua fortiter interposuit. At vero non forte hoc peccatorum refugium & asylum, aliquid pro obtinenda peccatorum miseri hujus venia, a Filio suo impetrasse existimatis? Minime gentium, quin potius Filius ejus illi respondit; scis, Mater mea, & vides omnia in me; hæc anima, quamvis te in memoria habuerit, Corpus meum mundissimum non sic tractabat, ut debuit, quamvis me sumpsit continue, non tamen ex hoc meliorabatur, quia non se præparavit, ut debuit. Qui enim colligere vellet hospitem bonum, præparare debet non solum hospitium, sed & omnia utensilia; sic homo iste, quia etsi mundavit domum, non tamen scopavit eam reverenter & diligenter, nec pavimentum stravit virtutum floribus.

XXXIX. Carnalis quidam & lascivus pessimam suam vitam deserere nolens, a suo legitur prohibitus fuisse Parocho, ne ad Communionem accederet: temerarius nihilominus publice accessit cum reliquis, unde Sacerdos, qui per solam Confessionis viam, in peccati notitiam devenerat, ei sacram synaxin præbere coactus fuit, dicens intra se: Deus judicet inter me, & te: ut primum itaque sacram hostiam recepit impius, medium erepuit guttur, hostiaque intacta exiliit, infelici illo immundam animam eodem tempore in manibus dæmoniorum exspirante. *Mans. disc. 42. n. 11.*

XL. Agebatur (inquit Guliel. Abbas in vita S. Bernardi) solemnitas quædam præcipua, & frater aliquis, quem pro secreta culpa ab altaris sacri Communione Bernardus suspenderat, notari timens, & ruborem non sustinens, ad manum ejus cum cæteris nimium præsumptuosus accessit. *Vita S. Bern. l. 1. c. 11.* Intuitus autem eum sanctus, quoniam causa latens erat, repellere hominem noluit, sed intimo corde orabat Deum, ut de tanta præsumptione melius aliquid ordinaret. Itaque sumens homo Eucharistiam, non poterat ad interiora trajicere, & diu multumque conatus, cum nullo modo prævaleret, anxius & temebundus clausam ore servabat. Expleta denique hora orationis sexta Patrem Sanctum traxit in partem, cujus pedibus ad-

volutus cum multis ei lacrymis, quod patiebatur, aperuit, & aperto ore ipsam quoque Eucharistiam ostendebat. Increpans autem eum Sanctus confitentem absolvit, & sine difficultate recepit Dominica Sacramenta.

Ex lit. ann. 1583. Miss. Lucern. XLI. In valle Lucernensi quidam, cum peccatum, quod conceperat, vomere præ pudore non posset, eo in Confessione præterito, contaminatissimo ore, & spiritu, sumere cælestes dapes non dubitavit, sed dum levissimam hostiam illapsam in stomachum putat, sensit ponderosam veluti plumbum; per fauces pectusque delapsum, quod intolerabili onere cor opprimens enecabat: quem dolorem mox etiam ardens febris excepit, & tormenta crescebaot in corpore, dum animus resipisceret. Resipuit tandem; & a nostris excitatus ad spem, peccata sua accurata Confessione detexit: quibus animo liberato ponderibus, suo quoque pondere levatum est corpus.

Per modum viatici sumpta.

Daur. c. 9. tit. 32. ex. 2. XLII. B. Virgini animam agenti Christus ipse læto vultu corpus suum obtulit dicens: accipe chara mater, quod mox complebitur tibi in regno meo una cum Patre meo.

Ib. ex. 3. XLIII. S. Maria Ægyptiaca cum viaticum illi offerretur, extensis in cælum manibus dixit: Nunc dimittis, Domine, ancillam tuam in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum.

Ib. ex. 7. XLIV. S. Hieronymus viaticum sumpturus de lectulo humi se posterni, saccoque operiri jussit: tunc genibus provolutus lacymas fudit, pectus pugno percussit, & sic sacram oblationem hausit.

Ib. ex. 9. XLV. S. Lucianus Martyr, cum aliter ob carcerem & vincula non posset, super pectus suum sacrificans, sibi & aliis viaticum præbuit.

Ib. ex. 17. XLVI. S. Nicolaus Tolentious in ultimo morbo viaticum sibi ministrare petens, hanc facti sui rationem dedit: ut tanto viatico munitus non deficiam in via ad cælestem patriam profecturus: & si ob demerita mea improbus Belial hostis meus mihi occurrat, possim fidenter dicere; Dominus mihi adjutor, & ego despiciam inimicos meos. Tum solemni absolutione percepta viaticum sumens dixit: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Jo. Nader. dies. in ann. Euch. hebd. 43. XLVII. S. Augustinus moribundus sic Christum pro viatico oblatum allocutus est: Ave principium nostræ creationis, & reparationis, ave sacrificium nostræ reconciliationis: ave antidotum nostræ curationis; ave viaticum nostræ peregrinationis; ave solatium nostri laboris; ave refugium nostræ tribulationis; ave præmium nostræ expectationis.

Vita 29. Dec. XLVIII. S. Ebrulphus audiens unum fratrem sine viatico obiisse, infremuit spiritu, & orans cum lacrymis interrogavit, utrum vellet Eucharistiam accipere? aperuit oculos mortuus, & annuit: accepit, & expiravit.

Jo. Nader. l. c. XLIX. S. Chrysostomo migraturo SS. Petrus & Joannes assistentes amice collocuti, contra dæmones victoriam, migrationem ad Deum, lætam æternitatem, læti annunciarunt, & tum cælesti epulo paverunt; ex quo tempore nihil amplius ciborum sumpsit.

Marull. lib. 4. L. Majoro Episcopo in Britannia Paschali die oranti Angelus ter apparuit, terque sacram communionem porrexit, prædicens quod propediem decessurus esset, sed qui tali usus est ministro, tantoque donatus viatico ad finem vitæ gratanter cucurrit, ut vitam, quæ finem non habet, inchoaret.

Ibidem. LI. Petronilla virgo cupiens jam ad cæleste de terreno trasferri habitaculo, ne sine viatico discederet, a presbytero Nicomede panem Trinitatis accepit; Itaque sponso æteroo copulata cælum adiit, ne frustra illum procis mortalibus præposuisse videretur, si eidem & in terris posita communicare neglexisset.

Ibidem. LII. Lucia virgo nec inter flammas constricta, nec persosso a sacrilegis jugulo lethaliter vulnerata mori potuit, donec sacram sibi Communionem a sacerdote oblatam non sumpsisset. Tunc cum martyrio corona cælum læta petiit, cum eum, pro cujus amore supplicia contempserat, sibi junxit itineris ducem.

Ibidem. LIII. Banon Gandualensis cœnobii clericus, multa licet vitæ sanctitate præditus fuisset, cum ægrotaret, noluit sine tam salutari viatico decedere, statimque vocari, qui illud sibi afferret, presbyterum jussit. Is vero qui missus fuerat viæ ignarus, ab Angelo ad presbyterum usque perductus est; ut jam Angelos ei, quam primum suffragari scias, qui Domino communicari expetierit: cui Banon ipse communicatus, nunquam postea ab eo discessit, & nunquam discedet, receptus in Paradisum.

Communio Spiritualis.

Daur. c. 9. tit. 30. ex. 1. LIV. Cum quidam conversus monachos communicare vidisset, & sibi hoc minime licere vidisset, stans contra altare communicandi desiderio suspiravit: Et ecce pius Dominus sine Sacerdotis ministerio de altari per Sacramentum descendere dignatus est in os ejus, qui mox hostiam aperto ore ostendens, causam tantæ gratiæ manifestans, cunctos in stuporem convertit. Eamdem enim hostiam desuisse repererunt in altari.

Ib. ex. 2. LV. Cum S. Chatharina Senensis ob morbum communicare non posset, grandi tamen illius desiderio teneretur, ideoque, nescio Raymundo tunc sacrificante, sacro interesset: subito ille advertit, minimam hostiæ particulam a se amissam, quam cum diu frustra quæsisset, & ob hanc causam multum tristaretur, illa tandem in colloquio mox secuto fassa est, sibi a Christo oblatam esse.

Ib. ex. 3. LVI. Bartholomæus Cajetanus civis, cum ad constructionem Ecclesiæ S. Francisci cooperans, ruente trabe periculum vitæ iocurrisset, ideoque Viaticum peteret, Sacerdos hoc tam cito afferre non valens, illud S. Augustini interea pro solatio in memoriam revocabat, crede, & manducasti. Sequenti vero nocte S. Fraocifcus cum undecim fratribus apparens, & agnellum inter ubera portans eidem dixit: Bartholomæe, noli timere, quia non prævalebit inimicus tuus, qui te a meo servitio voluit impedire. Hic est Agnus, quem tibi dari petebas, quem & propter bonum desiderium suscepisti, cujus etiam virtute sanitatem consequeris. Et sic per vulnera

ma-

manum ducens, ad opus, quod cœperat, eum redire jussit.

Barrius die 20. med. 2. in folio. LVII. B. Joanna de Cruce affirmabat, se in spirituali communione iisdem gratiis cumulari solitam esse, quibus in reali communione fruebatur. Et suspirans, o præclaram, ajebat, communicandi methodum, ubi neque confessario, neque superioris facultate, neque ullius alloquio opus est, præterquam tuo, o Deus meus!

Hagiophila intent. 34. LVIII. B. Agatha a Cruce quotidie communionem spiritualem ducenties iterabat.

§. IV. EXEMPLA DOMESTICA.

Vita l. 2. c. 2. I. B. Aloysius tribus diebus prioribus hebdomadæ gratias agebat pro suscepta Eucharistia: posterioribus petebat gratiam, ut digne susciperet. Pridie die communionis in unum mysterium in ejus sermonibus versabatur: cum hac cogitatione ibat cubitum, & surgebat. Una dein hora de SS. Eucharistia meditabatur, & totum matutinum tempus in spiritualibus exercitiis insumebat. Antequam ad scholam accederet, & cum reverteretur, semper SS. Eucharistiam visitabat. Optabat in ejus octava mori, idque evenit.

Vita hist. Soc. p. 1. l. 4. n. 59. II. B. Stanislaus in Dilingano itinere ubertim flebat, se divini hujus epulii cupidum spe dulcissima excidisse, quando catholicum, ut rebatur, templum ingressus catholicum reperit; at exemit famem Angelus, quando fesso itineris difficultatibus, & præ desiderio lacrymanti Co-Angelo suo panem Angelicum porrexit. Sed & Viennæ cum occasione sumendæ Eucharistiæ destitutus ad S. Barbaram confugeret, illa cum duobus Angelis Eucharistiam ei porrigentibus apparuit.

Vita p. 2. pag. 151. III. Joannes Berchman in novitiatu quotidie septies SS. Eucharistiam visitabat; dum vero e templo discedebat, BB. Aloysium & Stanislaum vicarios sibi substituebat. Incredibili se diligentia ad S. communionem præparabat, dicens, se ex illa semper experiri novum quoddam spiritus stabilimentum: cum vero per hebdomadam abstinuisset, affici quadam fame, quam solo hoc epulo expleret. Adorabat S. Eucharistiam abalienato fere a sensibus animo. Quotidie orabat pro impetrando affectu erga Eucharistiam.

Vita c. 6. IV. P. Balthasar Alvarez dicere solebat, cur multi recusent accipere arcam vivam novi Testamenti in SS. Sacramento latentem, aut eam recipiant cum exiguo sensu ac fructu, causam esse, quod velint in altari cordis sui idolum Dagon, id est, creaturam, quam inordinate diligunt, retinere, quæ nisi in terram cadat, & mortificationis gladio ita ejus manus ac caput amputent, ut amplius non audeat cogitare, loqui ac facere, quod solebat; non efficiet in tali corde divina hæc arca stupenda misericordiæ suæ opera, sed justitiæ, puniendo illos magna ariditate, tenebris, cordis duritia, aliisque internis desertionibus, donec vere se emendent, aut indurati arcam a se rejiciant, judicantes esse grave & plane insulsum frequenter communicare.

Hist. Soc. p. 1. n. 55. V. Conimbricæ fratres nostri tanto ardore, tantaque lacrymarum vi communicare solebant, ut ad id pietatis spectaculum non modico itinere plures Academici concurrerent.

VI. S. Theresia in quodam templo Societatis nostræ cum videret fratres nostros communicantes, vidit protensam vestem seu umbellam supra caput illorum. *Gloria S. Ign. c. 19.*

VIII. Michael Sartre coadjutor aliquot subinde milliaria ad sumendam Eucharistiam conficiebat. Semel in via propter longitudinem deficiens, retro conversus vidit panem candidissimum, quo sumpto se refecit, & perrexit. *Ann. 1598. Coll. Avem.*

§. V. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. Sicut si multi varias ad accendendum candelas afferrent, quarum una ponderaret unam unciam, alia duas, alia sex uncias, alia denique unam libram, tam quidem primæ, quam ultimæ ignem conciperent, quo accenderentur, ita tamen, quod candela unius unciæ minus lumen conceptura esset, quam quæ integram libram adæquaret: Ita contingit in hoc Venerabili Sacramento iis, qui recipiunt illud, & candelas suas accendunt: videlicet Sanctum desiderium, cum quo recipiunt Venerabile Sacramentum: tantum accipitis ex isto lumine, quantum de materia sinceræ dilectionis, & amoris, & igniti desiderii portatis, quamvis totum in veritate recipiatis. *Dial. S. Cathar. f. 2. tr. 23. c. 110.*

II. Sicut si vivus fons quidam scaturire incipiens, indifferenter omnium necessitatibus pateat, multi quidem ad potandum ex illo concurrent, alii vero haustam inde aquam in domum suam ad potandum deferent, veruntamen ex eo unus plus, alius vero minus inde bibet, juxta sitim, cum qua ad illum properat, vel juxta capacitatem, vel angustiam vasis, quod ad illam hauriendam secum defert. Salvator noster inquit: *si quis sitit, veniat ad me, & bibat*; sed quis est fons ille, quæ sunt aquæ, ad aquas nos invitat? *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo, non sitiet in æternum; sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Fons autem ille est Eucharistia, ex quo aquæ dimanant cælestium gratiarum: Dicit autem Cajetanus: Non sufficit venire ad fontem, sed oportet bibere, si levanda est sitis; non sufficit venire ad Jesum fide, sed oportet incorporare sibi Jesum. Quanto enim ardentior sitis nostra fuerit, tanto copiosius ex his aquis bibere poterimus. *Mosa disc. 25.*

III. Sicut corporalis cibus, cum ventrem invenit adversis humoribus occupatum, amplius lædit, ita & iste spiritualis cibus, si aliquem invenit malignitate pollutum, magis eum perdet, non sua natura, sed accipientis malitia. *S. Bernardinus to. 2. f. 55. a. 1. c. 9.*

IV. Sicut solis lumen sanis oculis delectabile est, ægris vero odiosum; ita Corpus Domini, cum innocentibus salutis medicamentum, scelestis autem animæ mors. *S. Laurent. Justin. c. 24. de cast. connub.*

V. Sicut gemma virtutem suam effundendo, non minuitur, sic Corpus Christi nos pascendo non minoratur. *S. Albertus M. f. 13. de Corp. Chr.*

Dispo-

Dispositio.

Mansi disc. 11. n. 12. VI. Sicut ii, qui profundissimas aquas natando trajiciunt, oculos & os obturant, dentes stringunt, respirationem coercent, veruntamen aures semper apertas tenent, ita quoque in hoc mysterio oculi, sapor oris, & naturalis rationis judicium obturari, solæ vero aures apertæ teneri debent. Nam fides ex auditu; auditus autem per verbum Dei, cui semper patula præbenda est auris; cum igitur verbum Dei dicat: *hoc est Corpus meum*, hic sistendum est, nec quidquam ulterius indagandum. Nam ut S. Thomas a Kempis ait: si non intelligis, nec capis, quæ infra te sunt, noli disputare cum cogitationibus tuis, crede verbis Dei.

S. Th. opusc. 58. c. 25. VII. Sicut farina commixta est ad invicem per aquam & ignem decocta, & in panem solidata, sic peccator, qui dignus erit Corpus Christi sumere, debet se per tria, quæ in his signantur, præparare, scilicet per cordis contritionem, per oris confessionem, & per proximi dilectionem. Farina, quæ per molam teritur, contritionem designat; aqua compunctionem, planctum, lacrymosæ confessionis effectum: ignis dilectionem Dei & proximi.

Salmeron to. 9. tr. 391. VIII. Sicut nullus cibus, quantumcumque substantiæ & saporis contineat, nullum in corpore mortuo effectum operatur, ita nec panis ille suos in nobis producit fructus, si mortui, id est, in disgratia, & inimicitia Dei fuerimus, siquidem Sacramentum hoc institutum est, ut vitam nutriat spiritualem; nihil autem nutritur, nisi vivum (subjungit dictus author) ergo opus est, ut quis spiritualiter vivat, ut cum fructu accedat ad Sacramentum.

S. Cesarius. Arel. ho. 80. IX. Sicut de fonte terreno non potest aliquis bibere, si se noluerit inclinare; ita & de vivo fonte Christi, nemo aquam vivam haurire poterit, nisi se humiliter inclinare voluerit.

Idem. X. Sicut pluvia si montem nimis erectum invenerit, cito in vallem decurrit, & ideo qui se ad accipiendam benedictionem humiliter inclinantes, quasi valles se faciunt, ipsi pluviam divinæ benedictionis accipiunt, & impletur in eis illud, quod scriptum est; *omnis vallis implebitur.*

Indigna Communio.

Mansi disc. 48. n. 8. XI. Sicut gemmæ, adamantes & carbunculi sacco rupto impositi, certissimæ exponuntur jacturæ, simile damnum anima incurrit fidelis, quæ post communionem, ad delicias, mundi vanitates & peccata priora revertitur; talis namque omnes perdit & insolenter projicit thesauros cæli.

Salmeron to. 9. tr. 43. XII. Sicut insignis temeritatis notam latro incurreret, si postquam vasa aurea & argentea clam furto sublata domique reposita habet, judicem ac satellites in domum suam accerseret: non secus ille videtur facere, qui, cum vitiis scateat, graviaque peccata admiserit, audet tamen per participationem Eucharistiæ justum judicem in domum suam introducere.

S. Chrysost. s. 14. XIII. Sicut putridum dolium, optimum vinum in se recipiens, statim amittit, fæcesque solum sibi retinet: pari ratione facere videtur, qui nullo cum fructu communicat, & peccata, quæ male communicando admittit, sibi solum retinet.

Usus.

XIV. Sicut balsamum vulneri appositum, & cito ablatum, fructum nullum præstat (opus est enim diu illi inhærere, tenaciter insistere, ut tandem sanitatem restituat, & cicatricem obducat) ita hoc pretiosissimum Corporis Christi balsamum, vulneribus animæ nostræ curandis; non tantum semel in anno, sed frequenter est applicandum, ut fructum desideratum efficiat. *Salmeron apud Mansi 42. n. 3.*

XV. Sicut Regina Vasthi, eo quod ad convivium Assueri invitata venire renuit, ex consensu Regii consilii diademate Regio spoliata, atque ex thalamo Regio extrusa, ex Regina serva & ancilla facta fuit, ita quoque justo Dei supplicio, animæ, quæ huic accumbere convivio renuunt, reprobantur a regno cælorum.

Utilitas.

XVI. Sicut rami arboris alicujus, quanto sunt onustiores fructibus, tanto vehementiori pondere ad terram inclinant: e contra vero sursum eriguntur, quando fructuum sunt expertes, ita animus Dei donis destitutus, superbit magis, efferturque inaniter; qui vero divinis muneribus repletus est, dejicitur atque demittitur, vel ex eo, quod ante oculos habet a Christo humiliato, & in formam servi exinanito, insigne humilitatis argumentum. *Idem to. 9. tr. 40.*

XVII. Sicut arbor, cui ramus insertus est, suam participat, communicatque naturam, & proprietatem arboris insertæ; ita eumdem effectum anima digne communicans ex corpore consequitur Christi, ipso attestante: *qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* *Jo. c. 6.*

§. VI. MOTIVA.

Ad dignam communionem.

I. *Quia nemo in arcam fordibus plenam vilis mittere vestem suam*, & si in arcam fordibus plenam vestis non mittitur pretiosa, qua fronte in anima, quæ peccatorum sordibus inquinatur, Christi Eucharistia suscipitur! *S. Aug. s. 252. de tem.*

II. *Quia nemo vestem temere, & inconsiderate immundis manibus contrectaverit, etiamsi sit in solitudine, etiamsi nemo adsit*; atque nihil est aliud vestis, quam stamen vermium. Sin autem tincturam admiraris, ipsa quoque est sanguis piscis morte affecti, sed tamen nemo eam voluerit, usufque fuerit immundis contrectare manibus. Si autem vestem hominis, ne ausus fuerit quisquam solum tangere, quomodo Dei Corpus, qui est soper omnia, propter quod fracta sunt portæ inferorum, & aperti fornices cæli; propter quod sumus & vivimus, accipiemus cum probro & contumelia? *S. Chrysost. ho. 24.*

III. *Quia omnia, quæ in ipso (Christo) sunt, corpus, anima & deitas esse noscuntur*; corpus ex purissimis est sanguinibus gloriosæ Virginis, qui ex spiritus sancti gratia sunt mundati, nunquam ulla originalis vel actualis peccati macula infecti? Anima autem a Deo *S. Albert. M. de Euch. dist. c. 4.*

Pa-

Patre, & Filio, & Spiritu sancto, ad imaginem Dei perfectissime creata de novo: & deitas æterna, in cujus munditiam nihil unquam immundum potuit incurrere.

IV. *Quia si vasa aurea, ad hoc Sacramentum recipiendum pertinentia expoliuntur, mundantur, & in veneratione habentur*; justissimum utique erit, ut pectus & cor nostrum multo magis mundum sit, in eoque aurum amoris Dei & sanctitatis resplendeat; hoc enim si negligatur, *de corde exeunt cogitationes malæ, furta, & adulteria, &c.*

V. *Quia si lex homini existenti in necessitate, non permittebat comedere de pane illo propositionis, qui nullam differentiam ab aliis panibus habebat secundum veritatem, sed solum secundum opinionem*; quanto solicitius hoc observandum est in Dominico Corpore, ubi non est panis & vinum, sed vera Christi caro? Sicut hic specialiter inquisivit Abimelech de immunditia, quæ est a mulieribus, ita & in sumptione Dominici corporis observandum est, non enim merentur carnem supercælestem degustare, qui turpibus carnis illecebris immorantur.

VI. *Quia si Raab salvata est, quia benigne suscepit nuncios Domini*, quanto magis salvabitur, qui digne suscipit ipsum Dominum?

§. VII. MEDIA.

S. Laurent Just. disc. Monast. c. 9. I. *Vita honesta & bona*; etsi enim, ut S. Laurent. Just. notat, devotio plurimum congruat huic Sacramento, tamen prius vita commendabilis habenda est, deinde devotio: nam vita sine devotione multum confert, absque vita devotio nihil.

Mansi. II. *Desiderium ardens*: de quo sic loquitur Mansi: S. Mater Ecclesia ad hoc Sacramentum omnes ut jejuni accedant, statuit, non solum ex motivo reverentiæ, verum etiam, ut ego quidem existimo, ad insinuandam nobis famem spiritualem, quacum ad illud accedendum est nobis, si ineffabiles ejus sapores & suavitates percipere, & fructum ex eo consequi velimus: *Esurientes enim replet bonis*. Hinc Christus (ut idem S. Laurent. Just. advertit) *Desiderio* (inquit) *desideravi hoc Pascha manducare vobiscum*. Tradidit ea re nobis doctrinam, quam observare debeamus, quicumque optatum ex tam divino Sacramento fructum referre cupimus. Documentum autem tale est, ut, priusquam Sacramentum ipsum suscipiamus, communionem communione antevertamus, Sacramentalem dico spirituali; ut enim ignis igne inardescit, & ferrum ferro, & adamante adamas acuitur, sic una communio gradus est ad aliam; priore namque perpolitur, & præparatur anima ad posteriorem.

S. Laurent. Justin. de agon. Christi c. 2. §. 1.

S. Bernardinus Sen. to. 2. §. 17. a. 2. c. 2. III. *Pura conscientia*, quæ autem sit pura conscientia, inquit S. Bernardinus, quæ requiritur ad hujus Sacramenti susceptionem, declarat Hugo de S. Victore dicens: pura conscientia est, quæ non habet de præterito justam accusationem, de præsenti injustam delectationem, de futuro injustam voluntatem. In cujus confirmationem, sindonis mundæ & politæ, quam Joseph de Arimathæa in Corporis Christi obsequium comparavit, ejusdemque novi momumenti in saxo excisi, in quo nullus adhuc sepultus fuerat, mentionem subdit. Authoritati Glossæ insistens, dicentis: in sindone munda Jesum involvit, qui pura mente eum suscepit. Pergit ulterius dicendo, huic derivatum fuisse laudabilem illum, Eucharistiam super lino, non vero super serica, aut lana consecrandi usum, indeque quoad conscientiæ nostræ purificationem, sequentem eruit moralitatem, dicens: In tribus, quæ producunt linteum corporale candidum, tria intelliguntur, quæ faciunt ad nostram munditiam spiritualem; primo lavatur, secundo torquetur, tertio desiccatur: sic qui vult ad Dominum diligenter suscipiendum mundificari, primo debet per aquam lacrymarum lavari: secundo per opera pœnitentiæ debet torqueri: tertio, qui sumere debet hoc Sacramentum, necesse est, ei per fervorem divini amoris a carnalium desideriorum amore desiccari.

IV. *Pœnitentia seria*; uti S. Bernardus suasit dicens: Frange te, ut se discat frangere, quia non cognosceris, nisi in fractione panis. S. Bern. ho. disc. in Emaus. Si vis ipsum cognoscere, sicut se fregit, ita te frange, quia qui dicit, se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare. Frange te ad laborem obedientiæ, ad humilitatem pœnitentiæ. Hinc Jacob Patriarchis suis sequens edictum proposuit: *Abjicite deos alienos, qui in medio vestri sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta vestra*. Gen. c. 35. Circa quod præceptum, scire perciperem, cur similem S. Patriarcha legem citius non præscripserit? sed facilis ex ipsomet immediate hoc subsequenti contextu eruitur responsio, cum dicitur: *Surgite & ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi Altare Deo*. Igitur ubi Sacramenti hujus remota dumtaxat figura contrectanda erat, omnia disperdi abjicique jubentur idola, perfectaque institui lotio, cui proinde subditi obtemperantes, dederunt ei omnes deos alienos, quos habebant, & ille infodit, & sub terram omnia idola abscondit, penitusque abolevit, priusquam ullus eorum monti Bethel pedem inferret, quæ Domus Panis interpretatur.

V. *Gratitudo affectuosa*, uti Salmeron monuit dicens: Quiescendum est aliquantulum, Salmeron to. 9. tr. 40. & non statim ad labores & negotia sæcularia prodeundum, ut ita gratum reddamus, & jucundum Christo, nobis vero salutare, quo cum excepimus, hospitium. Immo Balthasar Alvarez dicere solebat; extremam esse stultitiam, tam pretiosum negligere tempus, illud scilicet, quo filium Dei intra nos ipsos possidemus, siquidem tum opportunissima favet commoditas, ut nostræ subsignentur supplicæ, cum gratiæ signaturam in nobis habeamus, ipsaque Eucharistia gratiæ sit instrumentum. Circa quod accomodam valde similitudinem, eamque nulli non perfacilem in præsenti adducit S. Chrys. Hom. de Bapt. Chr. D. Chrysostomus, dum ita discurrit: Si quis amicorum te cum aliis invitasset, tuque repleto ventre ante omnes furgens, tempore inconvenienti, te e consortio proriperes, an non hæc maxima incivilitas foret? nunquid enim benefactori tuo propter præsentem gratiam gratias agere oporteret? quare igitur convivio il-

li

li assistens, cui ipsimet invident Angeli, tam subito te subtrahis, & rustice Christum derelinquis, absque eo quod pro tanto tibi collato beneficio gratias agas? durum, odiosumque videbitur, quod sum dicturus, sed necesse est, ut ob multorum negligentiam dicatur: Quando ultimæ Cœnæ communicavit Judas; reliquis omnibus recumbentibus, ipse se proripiens excessit. Illum imitantur & isti, qui ante ultimam gratiarum actionem discedunt.

VI. *Humilitas profunda*; ubi exemplo Mephibosceth ob oculos habendum, de quo in scriptura legitur, quod *corruit in faciem suam, & adoravit*, Davidem scilicet. Sed quandonam hunc obsequii, & cultus actum Davidi exhibuit? tunc videlicet, quando illum sibi dicentem audivit. *Tu comedes panem in mensa semper*. Cui ipse tam protinus respondit: *Quis ego sum servus tuus, quia respexisti super canem mortuum, similem mei?* Eodem modo, quando vetus David hunc panem Eucharisticum nobis manducandum proponit, nosque ad illum adorandum accedimus, dicere merito deberemus: *Vere panis filiorum, non mittendus canibus*; vere enim panis ille Angelorum panis est: *Ecce panis Angelorum*; nos autem veluti canes sumus in comparatione ipsorum, ideoque pane hoc indigni sumus: *quis sum ego &c.* Demum vero ad mensam Eucharisticam accedentes, dicere possumus cum sapiente illa muliere Cananæa: *Etiam, Domine, nam & catuli edunt de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum suorum*. Unde S. Ambrosius ait. O uberes micæ, quæ repellitis jejunium sempiternum, quæ colligentem pauperem æternis expletis alimentis!

Rupertus l. 2. in Exod. c. 13. VII. *Castitatis studium*; ideo dictum olim Israelitis: *Renes vestros accingetis*. Ubi Rupertus Abbas per hos renes concupiscentiam intelligit carnalem, Sacramenti hujus virtute reprimenda, ideoque inquit: quid in renibus, nisi delectatio carnis accipitur: Qui Pascha comedit, accinctos renes habere debet, ut voluptates edomet, carnis luxuriam restringat. Dionysius Carthusianus superaddit, dicens: fluxum & desideria turpia restringetis; ut sitis corde & corpore casti.

Abulens. q. 18. in 26. Matt. VIII. *Præparatio prævia*, sicut enim Deus insinuavit, dum Israelitis quoad esum Agni Paschalis præcepit dicens: *Nec comedetis ex eo crudum quid*: Qui autem hominum palatum ita vitiatum, stomacumque adeo inhumanum habebit, qui carnes crudas manducare appetat, maxime in ea occasione, in qua ritus adeo sanctus adimplendus est, qualis erat esus Agni, & debita Paschatis celebratio? Et tamen minime dubitandum est, quin speciale in hoc præcepto lateat mysterium: Deus enim omnia in sapientia fecit. Abulensis dubium hoc solvit dicens: dicitur, quod non sumatur agnus crudus; crudum enim cibum manducat, qui nullam circa illum dispositionem, aut præparationem præmittit, & sic crudum cibum sumit, qui Corpus Domini ab illis cibis non discernit, sed sic impurus ad illum cibum accedit, sicut ad communes. Qua autem ratione hic agnus coctus ab illis manducandus erat assus igni; ubi per ignem amor Dei, sive charitas intelligitur, quia juxta mensuram charitatis effectus percipitur hujus Sacramenti, ut ait B. Laur. Just. Et S. Bonaventura ait: Adverte, quod effectus Sacramentorum solet esse secundum dispositionem & præparationem suscipientium.

§. VIII. ASCETICA.

I. IN primis nosse debet, *quod, dum digna communio præcipitur, dignitas hæc duplex sit, una rei*, & hac nemo potest digne suscipere Christum; *alia est præparationis*, & hac potest homo digne eum suscipere, si ea faciat, quæ ipsemet fieri, qui suscipi voluit, mandavit: quod si quis ea non exhibet, indigne suscipit. Unde ad spiritualem nostrum profectum duas considerationes instituere possumus; primam videlicet circa humilitatem & submissionem Christi in hoc Sacramento; secundam circa agnitionem nostræ nobilitatis & utilitatis, quam ex nobis ipsi habemus; quæ ad eum in communione digne recipiendum optima est dispositio. Quod etiam confirmans S. Bonaventura, cogita, inquit, quod licet mille millibus annorum te ad hoc Sacramentum per puras orationes sacratissimasque præparationes præparaveris, nihil esset ad condignam susceptionem, & jam si haberes merita omnium sanctorum; ob hoc tamen intermittere non debemus, quin, quantum ad nos spectat, & quantum fragilitas nostra facere prævalet, puritatem Christi imitemur, maxime cum ipse data opera eo fine semetipsum Eucharistia cibaverit, ut ad illam digne sumendam suo nobis exemplo præiverit. *Toletus in Luc.* *S. Bonav. tom. 7. in fasc. c. 7.*

II. Nosse debet, *cur Deus olim certum tempus pro esu Agni paschalis determinarit*; de quo Josephus Mansi sic discurrit: Est advertendum, quod, priusquam Deus populo Israelitico præceptum suum circa agnum proponeret, quoad tempus illud sumendi hæc verba præmiserit: *Mensis iste vobis principium mensium*, quasi dicere vellet, tunc illos vitæ initium hujus habituros esse, quando Agnum immaculatum gustaverint. Unde S. Gaudent. ait: tunc audiunt: Mensis hic vobis initium mensium, adhærentes Agni immaculati vestigiis, veluti si diceret: ab illo momento tempus veræ & beatæ vitæ computare debetis, quando ad mensam Eucharisticam, in qua pignus vitæ æternæ recipitur, acceditis. Cur vero mensem illum, qui Aprili nostro correspondet, elegerit, hujus Rupertus Abbas Tuitiensis mysticam hanc assignat rationem, dicens; ipsa Mensis Nisan, id est, Aprilis verna temperies, cum tellus reflorescit, totusque per hyemem quasi post senium rursum juvenescit Orbis, nonne hominem docet, quatenus renovatus spiritu mentis suæ, fide viridis spe lætus, & charitate florens, epulis Agni Paschalis intersit spiritualibus? *Mansi disc. 27. n. 1.*

III. Nosse debet, *quo modo desiderium ad frequentem communionem excitandum sit*, nimirum eo, quem Salmeron sequentibus verbis indicavit: Poterit eos imitari, qui, cum appetitione ciborum destituuntur, aut huc illucque deambulant, aut salsamenta cibis adhibent, *Salmeron tom. 9. tr. 40.*

beat, ut faciunt infirmi, aut cum aliis, qui vehementi cupiditate ut tenentur, convivantur, illorum exemplo ad edendum & ipsi excitentur. Ita nobis faciendum est, aut enim in monte Calvarii, oliveti, Thabor, & Sion deambulare debemus, ut ex illorum mysteriorum, quæ in illis montibus peracta sunt, contemplatione, fames nobis spiritualis acuatur; aut condimenta orationum adhibenda, quo paulatim devotione incalescat homo, & suavius, quod percipit, degustet.

Conc. Trid. Ses. 13. c. 8. IV. Nosse debet, *quod, licet Ecclesia annuam tantum communionem præcipiat, non tamen per hoc frequentiorem communionem probibeat*, sed potius vehementer commendet, uti ex Concilio Tridentino patet, sic loquente; Dum paterno affectu admonet Sancta Synodus, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, ut omnes & singuli, qui Christiano nomine censentur, in hoc unitatis signo, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordiæ symbolo, jam tandem aliquando conveniant, & concordent, memoresque tantæ Majestatis, & tam eximii amoris Jesu Christi Domini nostri, qui dilectam animam suam in nostræ salutis pretio, & carnem sum nobis dedit ad manducandum, hæc sacra mysteria Corporis & sanguinis ejus, ea fidei constantia & firmitate, ea animi devotione, ea pietate & cultu credant, & venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint. Unde Salmeron ait, quod, tametsi in tempore Paschali omnes fideles mensæ Eucharisticæ accumbant, de illis tamen, qui semel in anno tantum ad eamdem accedunt, intelligendum sit, quod in prædicta parabola dicitur; *Transiens ministrabit illis*: tunc enim Salvator cum ipsis est per modum transeuntis, non vero per modum permanentis, non enim in ipsis permanent fructus communionis, sed ut plurimum ad peccata & ad vitam pristinam dissolutam revertuntur, de quibus proinde verum est, quod, inquit Divus Chrysologus, scilicet: Christus illis de misericordi patre severissimum transibit in Judicem. Quæ omnia, Mansi sequenti discursu confirmat: *Mansi disc. 43. n. 4.* Vix Moyses temerarios illos, qui Mannæ inappetentiam & fastidium patiebantur, dixisse narrarat: *nauseat anima nostra super cibo isto levissimo*, cum protinus subjungit, Dei justitiam digne promerita illis immisisse flagella; subjungit enim: Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes; ubi notanda est dictio illa: Quamobrem, utpote quæ causativa est, & flagella temerariis illis ideo immissa fuisse indicat, quia Manna fastidierunt, nec solum illis serpentes, velut carnifices, immisit, sed serpentes ignitos. Omnia autem hæc in figura contingebant: per hoc namque nos Christiani docemur, quod, si quando Manna Eucharisticum fastidierimus, daturus sit nos Deus serpentibus infernalibus in prædam. Unde opportunum est illud Dioysii Carthusiani in prædictum Numerorum locum scribentis salutare monitum: Non nobis vertatur, inquit, in nauseam panis cœlestis refectio spiritualis: alioquin, Deo justissime permittente, invadent, intoxicabunt, occident nos serpentes igniti, passiones mortiferæ, tela nequissimi ignea, & spiritus infernales: Neque id mirum est; cum enim cælesti hoc præsidio destituti simus, dæmonis insidias evadere non poterimus. Nam, ut S. Gregorius ad Massilienses scribit: Inter cætera arma, quæ contra principem mundi, Deo favente, Ecclesia contulit, potissimum est, ut Corpus Domini frequenter acciperent.

V. Nosse debet *rationem, cur hæc communio, si non realiter, certe spiritualiter quotidie sit peragenda*; nimirum quia, ut S. Bernardinus dixit, *S. Bern. Sen. t. 1. S. 34. ar. 1. c. 1.* spiritualiter in nobis quotidie aliquid deperditur, ex vi & calore concupiscentiæ naturalis per peccata venialia, quæ diminunt charitatem, sed per hoc Sacramentum, quod est animæ spirituale nutrimentum, restauratur id, quod perdit anima per veniale peccatum, in hoc, quod per hujusmodi sumptionem peccata venialia dimittuntur, & in suscipiente charitas augetur: citatque authoritatem S. Ambrosii, dicentis: Iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidianæ infirmitatis: Unde Christus olim S. Geltrudi dixit: cum *deliciæ meæ* sint *esse cum filiis hominum*: *Vita S. Gertrud. l. 3. c. 18.* & ego hoc Sacramentum ex magno affectu in meam commemorationem retractandum & sedulo suscipiendum reliquerim, insuper per hoc me cum fidelibus remansurum, usque ad consummationem sæculi obligaverim, quicumque aliquem, qui non sit in peccato mortali, verbis vel suasionibus retraxerit, ille quodammodo meas delicias (quas in his habere possem) impedit, vel interrumpit.

VI. Nosse debet, *quid circa realem Communionem permittendam sit observandum*, nimirum id, quod D. Chrysostomus monuit, *S. Chrys. hom. 28. ad 1. Cor.* dicens: Non est expectanda solemnitas, ut accedas ad hoc Sacramentum, sed semper est solemnitas, cum adest cordis munditia. Eamdem quoque sententiam alibi in eodem S. Doctore reperio, ubi ait: Qui munda conscientia sunt, & vita irreprehensibili, isti semper accedant ad divina Sacramenta. Idem quoque in alia quadam homilia errorem confutat eorum, *Hom. 5. in Epist. 1. ad Timoth.* qui reverentiam erga hoc Sacramentum in raritate ad hanc mensam accedendi consistere credunt: Hoc nempe est, inquit, quod universa perturbat, quia non munditia animi, verum intervallo temporis longiore, constare meritum putas, summamque arbitraris Religionem & reverentiam esse, si non sæpius cælestem illam adeas mensam: ignorans, quoniam indigne accedere, etiamsi semel tantum fiat, te supplicio tradit: digne vero etiamsi sæpe accedas, salutem inde conquiris? Non est audacia, sæpius accedere ad Dominicam mensam, sed indigne accedere, etiamsi semel tantum quispiam toto vitæ tempore accedat. Tandem idem S. Doctor propositionem istam concludit, quæ omnem in hac materia difficultatem sopit & dissolvit: tempestivum accedendi tempus, inquit, munditia conscientiæ faciat. *Quotiescunque enim* (inquit) *manducabitis panem hunc*,

& Ca-

& Calicem bibebitis mortem Domini annuntiabitis. Nulla observatione temporis, sacrificium circumscribere voluit, quin potius S. Th. in quodam articulo, (cui titulus est, utrum liceat quotidie hoc Sacramentum accipere) auctoritati S. Augustini insistens, hanc statuit conclusionem: iste panis quotidianus est: accipe quotidie, ut quotidie tibi prosit. Nihilominus etiam ipsam hanc limitat propositionem dicens: non expedit quotidie homini ad Sanctum Sacramentum accedere, sed quandocunque ad illud se invenerit præparatum; si quotidie se dispositum repererit, id est, in conscientia pura, poterit absque scrupulo, imo cum merito ad ipsum appropinquare; verumtamen quia nullus in causa propria judex esse debet, dicta executio a superioris & Patris Spiritualis consilio & arbitrio dependere debet; sique ipse conveniens judicarit, aut jusserit, in virtute talis obedientiæ ad mensam Eucharisticam accedat pœnitens; *melior est* enim *obedientia quam victima*. Quibus omnibus accedit etiam judicium S. Bonaventuræ dicentis: Varia sunt hominum merita, & diversa operum studia, & differentia desideria, & multiplices S. Spiritus operationes in singulis: & ideo, sicut cum ægrotantibus non potest una forma servari in dandis medicinis corporis propter diversitatem complexionum, aut loci, aut temporis, aut diætæ, vel aliarum considerationum, ita & de medicina spirituali, quæ est Corpus Christi, intelligendum: mundanis enim curis occupati rarius possunt se ad illud recipiendum expedire, quam illi, qui tantum Spiritualibus studiis sunt intenti; & alii magis, & alii minus sunt circumspecti in custodia vitæ suæ & morum, & conscientiæ suæ puritate; alii etiam ardentiori desiderio trahuntur ad illius salutaris cibi perceptionem, alii quodammodo terrentur, cum debent accedere.

S. Thom. p. 3. q. 80. ar.

VII. Nosse debet *causam, cur hæc frequentior communio reverentiam Christo debitam non imminuat, nec ut nimia familiaritas contemptum pariat*; nimirum quia hæc inter homines & Deum est differentia, quod, quanto magis, & strictius cum hominibus conversamur, tanto plures eorum cognoscimus, & penetramus defectus, eoque minorem de illis existimationem tandem induimus; quo autem familiarius cum Deo agimus, tanto magis ejus honorem & existimationem in nobis promovet notitia divinorum attributorum ejus. Communio nos arctius stringit & familiarius unit cum Deo; quantoque magis in nobis crescit immensitatis, & infinitatis ejus conceptus, tanto majorem de ipso concipimus existimationem, & venerationem, tantoque amplius de ejusdem participamus sanctitate: neque hujusmodi probationi fusius immorandum censeo, siquidem experientia docet, quod quo quis frequentius communicat, tanto majorem concipit Dei timorem, tantoque ardentius ejusdem tutatur honorem.

Mansi d. 43. n. 9.

VIII. Nosse debet, *cur vitium carnis fructum S. Communionis specialiter impediat*; nimirum ob rationem a B. Algero assignatam, dum dixit: Sciendum, quia Agnum Dei sine macula, qui virginis est filius, luxuriosi, & incestuosi sumunt periculosius, quia cum in Sacramento Christi ei uniri debemus conformitate passionis, & munditiæ, nihil sic adversatur Passioni Christi, ut voluptas, nihil sic munditiæ, ac fœditas, nihil sic ejus unitioni, ut fornicariæ societatis unitas. Libido enim appetitu suo allicit & incendit, actu suo fœdat, & enervat, usu lubricat, & illaqueat, adeo ut placendo displiceat, displicendo placeat, difficilem aut nullam sui pœnitudinem admittat. Quando Salvator noster in sua conceptione carnem nostram assumpsit, opera Spiritus S. qui summa puritas est, in utero Virgineo voluit generari; similiter, quando idem Corpus sepeliendum erat, monumentum novum adhiberi voluit. Ubique beato corpori defertur sanctitas, inquit S. Maximus, ubique virginitas; novus illud venter concipit, novus tumulus includit. B. Petrus Damianus in epistola quadam ita scribit: plane sicut concipienti Deificæ Virgini non virile semen influxit, sed virtus Spiritus Sancti obrumbravit, ita nunc in Altari positum Sacramentum eadem Sancti Spir. virtus est, quæ vivificat & necesse est, ut hoc pudica manus & impolluta contingat.

B. Algerus l. 1. de Sacr. Alt. c. ult.

IX. Nosse debet *multiplicia damna indignæ Communionis*, quæ breviter indicavit S. Bernardinus per verba ex Ps. 68. desumpta: *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum*. Primo peccatis illaqueat; Secundo retributionem gravat; Tertio proximum scandalizat; Quarto mentem excæcat; Quinto mundanis incurvat; Sexto Dei misericordiam irritat; Septimo Dei justitiam conturbat: Octavo vitam abbreviat: Nono gratuitis privat: Decimo iniquitatem multiplicat: Undecimo mentem indurat: Duodecimo damnatum quoque in fine demonstrat.

S. Bern. Sen. t. 2. s. 55. ar. 1. c. 2.

§. IX. MISCELLANEA ET CONCEPT. PRÆDICABILES.

I. Abituri duo Apostoli, ut cœnaculum præpararent, in vas aquæ offensuri erant in via, quemadmodum ipsis cælestis magister prophetizaverat, dicens: *Occurret vobis homo, amphoram aquæ portans, sequimini eum*. Cujus successus mysterium his verbis Albertus M. nostro accommodat proposito: amphora aquæ expiationis est conscientiæ mundatio per lacrymas devotionis, & compunctionis, ut expiatus, & mundatus accedat, qui accedit; juxta illum Jeremiæ textum: *Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris*: Quæ verba idem author examini conscientiæ in ordine ad communionem præmittendo, applicat dicens: Hæc enim est collatio optima conscientiæ, qua omne pretiosum a vili peccati, & vanitatis separatur, ut purum, & sincerum hoc nutrimentum his membris spiritualibus infundatur.

S. Albertus M. de Euc. dist. 1. tr. 3. c. 2.

II. Qui effectum Sacramenti hujus in se experiri desiderat, consilio obtemperet sapientis, dum ait: *Quando sederis, ut comedas cum principe, diligenter attende, quæ apposita sunt ante faciem tuam, & statue cultrum in gutture tuo*. Quamnam hanc esse putatis poten-

Prov. 23. c.

tentis viri mensam? Hugo Card. hanc astruit esse Eucharistiam; sed quis demum culter erit nostris infigendus faucibus? respondet Hugo Card. Statue cultrum pœnitudinis, quo jugoletur vetus homo in gutture tuo, confitendo peccata.

S. Chrys. hom. 2. de pass. III. Dubium nonnulli movent, cur Christus in ultimæ cœnæ convivio, solatii & jubili tempore, traditionem commemoravit in mortem, contra se ab uno discipulorum consummandam: quæ ratio suadere poterat, ut mensam illam tanta perfunderet tristitia? poterat ad minus manifestare eum, paucis post horis publicandum; cur itaque omnes potius timidos, suspensosque tenere voluit? sanguinem divinum pro triginta denariis vendiderat Pontificibus & Judaismi Magistratibus, scelus jam publicum erat. Resolutionem a D. Chrysostomo excipite verbis sequentibus: Ascendit Christus propriæ Deitatis tribunal, & illud convivium velut catastam ante se constituens, conscientiæ tormento confiteri compulit reum; Christus enim scelus hoc absque ulla ejus, qui illud patraturus erat, specifica nominatione prædicendo, omnibus aliis occasionem præbuit, feriæ & rigorosæ quæstioni & examini suam subjiciendi conscientiam; dicendique; *nunquid ego sum, Domine*; ut hoc examine prævio ad Eucharistiam recipiendam tanto magis essent dispositi, quia ut Psalmista ait: *Justitia & judicium præparatio sedis tuæ*.

Mens. 4. 11. v. 7. IV. Deus olim se Ezechieli nubi cuidam involutum ostendit, ad eum fere modum, quo postea hisce nostris temporibus sub accidentium Sacramentalium nube latet: dicit autem facer textus de Angelis ibidem: *Et manus hominis sub pennis eorum*; ubi Theodoretus legit: manus sub alis erant abscondite, at vero quodnam in eo reconditum est mysterium, quod Angeli illi manus sub alis occultarint? nimirum quia indignos se æstimabant, qui Deum tangerent; unde fit, quod Seraphini apud Isaiam carbonem quemdam ex divino altari tollere volentes, ejusdem non suis manibus immediate attrectarint, sed ad illum tollendum forcipe usi fuerint, non obstante quod Seraphini essent, & mero igne Seraphico conflagrarent, illum tamen ignitum carbonem præ reverentia attingere non præsumpserunt, quia Deus *ignis consumens* est, quem carbo ille significabat. Idem vero ignitus carbo, ex mente Petri Celensis, Eucharistiæ figura erat; unde idem venerabilis Pater inquit: Manum subtrahat Seraphin, quia munus hujusmodi manum aliam non admittit, quam solius dexteræ Dei. Sacerdos quidem hunc carbonem tractat, consecrat, & consumit, sed non aliter; quam prout Christum repræsentat.

S. Th. Vil. cap. 1. de sacr. V. S. Thomas Villanovanus sequentem a panibus propositionis deductam ad propositum nostrum format consequentiam, dum ait: Panes illos sacros, quos propositionis vocabant, teste Nicolao de Lyra, non nisi in auro pinsebant, & in auro coquebant, & in mensa aurea coram Deo proponebant, quos edere aut contingere nefas erat, nisi ei, qui esset Sacerdos, aut de familia Sacerdotis. Aurum autem charitatis & amoris divini est symbolum; quod si igitur Deus panibus istis propositionis, qui remote tantummodo Eucharistiam figurabant, aurum illud adhiberi voluit, quanto magis idipsum in figurato requiretur? Principaliter autem, cum juxta S. Ambrosii doctrinam, animam communicare, nihil sit aliud, quam desponsari Christo, eumque sibi incorporare; cui argumento stabiliendo illum savere autumans canticorum textum (*osculetur me osculo oris sui*) ita unumquemque alloquitur communicantem: Venisti ad altare. Vocat te Dominus Jesus, vel animam tuam, & ait: *Osculetur me osculo oris sui*; videt te mundum esse ab omni peccato: ideo te Sacramentis cælestibus dignum judicat, & ideo invitat ad cæleste convivium. Unde, & Cardinalis Toletus ad illam se reflectens, quam Christus Apostolis suis in ultima cœna adhibuit, lotionem, dicendo: *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet*, hanc inde eruit moralitatem, scilicet: Non ad exemplum humilitatis tantum hæc lotio facta est, sed simul etiam ad significationem & purgationem quamdam, quæ non alio tendebat nisi ut digne convivio futuro Corporis & Sanguinis Christi vescerentur.

VI. Olim prius, quam manna descendit, ros quidem stillare consuevit, dicente Scriptura: *Mane quoque ros jacuit*; qui locum, in quem manna decensurum erat, purificaret, Hoc autem in figura illis contigit, siquidem manna Eucharistiam designabat, quam cælestis ros Spiritus S. cui animas, cordaque nostra purificare, & mundare proprium est, præcedere debet. Unde S. Th. postquam dixisset: Charitas facit Deum esse in homine, & a converso, 1. Jo. 4. *qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*, subjungit dicens: Et hoc est, quod facit Spiritus Sanctus. *Mens. 4. 13. v. 1.*

VII. Mirabilem sane cæremoniam nobis liber exhibet Levitici, ubi Deus de sacrificante agens, hoc ei imponit præceptum: *Ponetque manus super caput hostiæ & acceptabilis erit*: Philo tamen Hebræus in lib. de victimis, facilem, eamque nobis accommodam hujus præcepti moralem his verbis assignat rationem: Quod manus imponantur victimæ, evidens indicium est innocentiæ, exactæque vitæ sine culpa; postulabat enim Deus a sacrificante primum bonam mentem & sanctam. Et nihilominus victimæ illæ, quas offerentes tanta eminere debebant vitæ sanctitate & puritate, arietum erant, taurorum, vitulorum, aliorumque animalium; quanto igitur major oportet ejus sit integritas, cui per Communionem ipsemet incorporandus est incarnatus Deus? Nonne parem olim munditiam a sacrificantibus exegit David, cum diceret: *Afferte Domino, filii Dei, afferte Domino filios arietum?* Arietes offerebant illi, & nihilominus in immolantibus eos regius vates divinæ filiationis characterem præfulgere jubens ait. *Afferte Domino, filii Dei*. *Ib. v. 4.*

VIII. S. Hieronymus explicans verba illa de muliere forti dicta; *Panem otiosa non comedit*; sic discurrit: Panem quoque otiosa non comedit, cum sacrificium Dominici corporis per- *S. Hieron. in cap. 31. Prov.*

percipiens, studet imitari actu quod in mysterio celebrat, multum solicita, ne indigne panem Domini comedendo, & calicem bibendo, judicium sibi manducet, & bibat, sed ut patiendo pro Christo & lacrymas fundendo, bonis quoque actibus insistendo, passionum exempla ipsius, quantum valet, sequatur.

Salm. t. 9. tr. 40. IX. Novam circa dignam Communionem nobis instructionem Salmeron exhibet, ab Hostia desumptam, quæ adoranda proponitur. Dicit enim: Compendiosum Communicandi modum ipsa Hostia, quæ adoranda offertur; nobis exhibet. Illa ex frnmento, conflata est, multis mediantibus granis, absque fermento & igne cocta; Patrem exteriorem effigiatam habet, & rotundam. Quibus ex circumstantiis sequens eruit mysterium: Primum itaque frumentum esse oportet, quod omnium granorum est optimum, id est, profiteri nos decet fidem Christianam Catholicam, sine qua homo hujus nequit esse capax Sacramenti, quod est vere panis filiorum: Frumentum ergo simus necessum est, illius participantes naturam, qui de se protestabatur; dicens: *Nisi granum frumenti cadens* &c. Iterum: Sicut Hostia ex pluribus unitis conflatur granis, ita quoque fideles in Ecclesia per sacræ Communionis virtutem uniri oportet. Præterea omni fermento carere debet Hostia, ut per hoc nobis insinuetur, liberos nos esse debere & immunes ab omni malitia, non solum mortali, sed etiam veniali, dummodo ad sacram illam Hostiam sumendam digne velimus accedere. Vetabatur olim Hebræis, ne tempore Paschatis aliquod in domo fermentum reservarent, & si forte illius aliquod in ea residuum esset, abjiceretur, per quod docemur, quod non solum abolendum sit in nobis peccatum, verum etiam omne illius eliminandum sit periculum, & occasio proxima. Ad hæc Hostia, ut fiat, igne & aqua opus habet; ut inde discamus, quod ad sacram hanc mensam adducendæ sint lacrymæ compunctionis, & devotionis, nec non ignis amoris, quem Filius Dei accensurus in terram descendit. Denique pars anterior hostiæ effigiata esse solet, & ut plurimum imaginem Crucis refert, vel Crucifixi? ex alia vero parte nuda & plana esse consuevit; per quod docemur, duas in Christo esse naturas, quarum, una scilicet humana, subjecta est morti, altera vero, nimirum divina, omnino impassibilis existit; utramque enim in hoc Sacramento confiteri & venerari debemus, licet divina incomprehensibilis existat. Tandem Hostia rotundam figuram præsefert, quia Deum nobis repræsentat, qui nec principium habet, nec finem. Ac proinde idem doctissimus author discursum suum his verbis concludit: Ille debet esse principium & finis tuæ Communionis, ut ab ipso incipiens in ipsum regrediaris.

Orig.h.13. in Lev. X. Gravem in hac materia difficultatem movet Origenes, in hunc sensum: Abraham quondam tribus Angelis, trium divinarum personarum figurativis, convivium præparavit in Mambre, quapropter in recompensam Isaaci accepit promissionem, præter benedictiones immensas super ejus progeniem, ex qua Dei Filius incarnandus erat descensurus. Mensa autem illa, ut Damascenus dicere sustinet, mysticam hanc adumbrat. Lot pariter eosdem Angelos hospitio excepisse novimus, & nihilominus tam abundantem hospitii non tulit mercedem, quin potius in incendio illo omnes suas amisit divitias, simul & uxorem, in statuam salis conversam, & tandem cum filiabus ab exterminio ereptus, in barathrum corruit incestuositatis: quid ad hæc respondebimus, inquit Origenes: Abraham panes ex simila apposuisse describitur, Lot vero, eo quod non habuit similam, ex farina panes hospitibus apposuit: Panis igitur Abrahæ, qui Eucharistiam præfigurabat, ex flore farinæ factus fuit mundissimus: at vero panis Lot ex farina fuit præparatus, in quo ut plurimum aliquid siliquarum intermiscetur; atque ideo, si ad hoc Sacramentum cum aliqua culpa gravi accesserimus, quantumvis hæc unica dumtaxat foret, v. g. unicum odii desiderium, unicus lasciviæ, ut avaritiæ actus vel minima Pentapolis farina sufficit, aut Communionem nobis in ruinæ actus convertat instrumentum. Unde S. Chrysostomus ait: Sicut magnum Sacramentum est, & admirabile, ita si pure accesseris, ad salutem accessisti; sin prava conscientia, ad pœnam, & supplicium.

XI. Hunc cibum cælestem Dominus olim per Oseam nobis promisit, sed phrasin observatis velim, qua hac in sponsione utitur, dum ait: *Et declinavi ad eum, ut vesceretur. Declinavi* singulariter notandum occurrit, idem significans, quod humiliavi, seu exinanivi me. Juxta S. Hieronymi Glossam; ita in Christi persona loquentis, *declinavi*, deferens regna cælorum, ut cum eis vescerer, assumpta forma hominis; sive dedi eis escam Corporis mei ipse & cibus & conviva: quam veritatem ipsemet Christus stabilivit, dum B. Angelam Fulginensem, Sacramento huic devotissimam, in quadam visione ita fuit allocutus. Vidisti aliquid de potentia mea, modo videas & humilitatem meam; hanc autem submissionem in Sanctissimi Corporis Communione Christus demonstravit, unde ipsa Sancta subjungit: Et videbam tantam profunditatem Dei ad homines, & tantam humilitatem, quod comprehendens anima potentiam inenarrabilem, & videns tam profundam humilitatem, mirabatur, & reputabat se nihil omnino: dumque se sacra mensa indignam reputaret, sibi dici inaudiit: Ego, qui sum dignus, facio te dignam & tunc remansit in me dulcedo inenarrabilis, & lætitia magna, qua non carebam in tota vita mea. De S. Francisco Seraphico annales illius religionis tradunt, quod ardentissimis Sanctissimum hoc Sacramentum prosecutus fuerit affectibus, stupore admirans maximo illam charissimam dignationem, & dignatissimam charitatem; unde ipsemet in quadam Epistola sua exclamat, dicens: O superna dignatio! O sublimitas humilis! ut Dominus universitatis, Deus, & Dei filius, sic se humiliet, ut pro nostra salute sub modica panis formula se abscondat. *Os. c. 11.* *Bolland. t. 1. Jan. c. 3. n. 2.*

XII. Lupus, cum sæva urgeretur fame, nec tamen prædam reperit, terram vorat; verum *Drex. in rosis p. 2. c. 6.*

rum mox iterum hanc evomit, si ovem aut aliam feram devorandam reperiat, quidni ergo & peccator terram, id est, terrestres, & vanas voluptates aut peccata evomat, quando tam pinguem & pretiosum agnum in Eucharistia reperit?

Drex. in rosis p. 2. c. 7. XIII. Apud Longobardos mos erat, ut Regis filius non prius ad paternam mensam admitteretur, quam in bello alteri Regi servisset. Optima nempe dispositio, virtutem suam in militia probasse videbatur; quanto magis erit optima pro hac mensa, de qua Deus Joanni dixit: Vincenti dabo manna absconditum.

Ibid. XIV. Apud Sybaritas mos fuit, ut fœminæ integro anno prius, quam sacrificandum aut convivandum erat, invitarentur, quo interea se magis ornare possent. Sed, & Reges Persarum nullam admittebant fœminam, nisi prius per annum excultam. Quid anima ad convivium Angelicum invitata faciet? *Esth. c. 2. v. 12.*

4. Reg. 6. v. 28. XV. Mulier, quæ tempore famis in Syria grassantis, ex pacto coxerat filium, merito ab altera quoque filium coquendum petebat; quidni, cum Pater æternus dederit nobis filium suum unigenitum, & nos nostrum id est, rem illam, quam inordinate diligimus, demus?

Clem. Al. l. 7. strom. XVI. Vetustissima olim in januis inscriptio erat; Nihil ingrediatur mali. Quæ si uspiam, certe in homine Christum frequenter suscepturo locum habet.

Nadast in ann. Euc. hebd. 2. XVII. Epictetus literarum studioso, moribus improbo, acclamabat: O homo vide quo mittas doctrinam! num sit ab omni vas labe purgatum; quanto magis hoc de Christo dicendum?

Ib. hebd. 6. XVIII. Alphonsus Rodriquez Coadjutor e Soc. Jesu, & janitoris officio fungens quoties campanula signum dabatur, cogitare assueverat, illam a Christo pulsari, ideoque statim dicebat: Vado Domine: quæ promptitudo adeo Christo placebat, ut non raro ipsemet aspectabili forma, a sanctissima Matre, aliisque Angelis & Sanctis comitatus Alphonso fores pandente, Collegium ingredi sit dignatus. Quidni hoc magis communicatus dicat & faciat, Christo fores animæ pulsante, dicente illud Apocal. Ecce sto ad ostium, & pulso, si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum! *Ap. 3. v. 20.*

Nadast hebd. 40. XIX. Tanagæi omnium, quos habent, adolescentum pulcherrimum seligunt, qui festo die agnum humeris circa urbis muros magno populi comitatu circumferat, judicantes, in ea, qua agnus circumfertur, parte muros inexpugnabiles fieri: Quid fiet animæ Christum urbanissima pietate in corpus inducenti.

Chronic. illius loci. XX. Anno Domini 1611. in insulas S. Michaelis in viridi promontorio maxima formicarum vis toti insulæ maxima damna inferebat, & in ipsum etiam tabernaculum SS. Sacramenti irrepserat, sed illæso in patena Sacramento, totum agmen circumcirca exanime jacuit. Quanto magis spirituales formicæ, id est, peccata & passiones inordinatæ concident, si Christum super patena aurea, id est, corde debite disposito jacentem reperiant?

XXI. Cum Patriarcha Jacob sacrificium Deo offerre vellet, præcepit universæ domui suæ abjicere deos alienos, qui in medio vestri sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta vestra, surgite &c. Quidni magis communicaturus dicat hoc omnibus membris ac potentiis suis? *Gen. 35. v. 2.*

XXII. Betsamitæ olim gravi a Deo percussione fuerant puniti, eo quod arcam Dei vidissent, & propterea quinquaginta millia & septuaginta viri interfecti sunt; quanto magis non levem pœnam timebit is, qui arcam novi testamenti indigne sumere præsumpserit. *1. Reg. 6. v. 19.*

Effectus.

XXIII. Widichindus aliquando in die Paschatis ipse communionis tempore degens, vidit, quemcumque communicantem a Sacerdote pulcherrimum recipere infantulum, qui cum aliquibus ludens, ultro citroque os eorum ingredi improperabat, alios vero fugiens, suum avertebat vultum; quia nimirum certissimum est, quod panis hic vitalis, sicut est vita bonis, ita quoque fit mors malis. Quo forte respicere voluit Dominus, in Eucharistici hujus Panis figuris, in Panibus, inquam, propositionis de quibus dicitur, pones super mensam panes propositionis: ubi Aquila & Arias legunt Panes facierum. Qui loquendi modus extravagans videtur: numquid enim panes illi plures habebant facies? quæ est mensa, interrogabat Rupertus Abbas, nisi corporis & sanguinis Domini? Quid igitur mirum, si panis hic plures describatur habere facies, si quidem unus & idem mors est malis, vita bonis? quapropter vide, paris sumptionis, quam sit dispar exitus. Quam pariter differentiam Regius Psalmista insinuat, dum ait. *Lætificabis eum cum vultu tuo* (ecce præmium digne communicantium) *vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum*. Ecce vobis indigne communicantium supplicium. *Baron. ad ann. 785. n. 20.*

XXIV. Oza, qui arcam in humeris suis portare debebat, dum manum suam extendit ut eamdem bobus, qui illam in plaustro portabant, recalcitrantibus sustineret, & a lapsu præservaret, morte repentina punitus fuit; unde Th. a Villanova ait: quantus terror in arca lignea? tantane tibi, Domine, cura ligno? non utique, sed propter nos hæc facta sunt: in illis terremur, in illis admonemur; in illis instruimur. Illos exanimas, ut nos erudias, ut in eis discamus, quanti piaculi simul, & periculi sit indigne tractare ac sumere sacrosanctam Christi Carnem in hostia salutari, cujus typum sic Deus magnificavit, sic sublimavit, sic vindicavit. Si talis ultio in umbra, qualis fiet in veritate ipsa? *S. Th. Vill. conc. 2. de Sacer.*

Gratiarum actio.

XXV. Observandum, quod Deus virgam Moysis, quacum tot prodigiosa portenta patravit, in tabernaculo conservare noluerit, neque aquam, quæ de petra scaturierat, neque coturnices, bene tamen in eodem Manna cu- *Mansi d. 48. n. 8.*

custodiri voluerit, tametsi subjectum sit corruptioni, & ex uno die in alium conservatum vermibus scatet, scitisne causam, cur id fieri voluerit? nimirum Manna Eucharistiam præfigurabat atque ideo per hoc nobis significare voluit, quod, tametsi omnium aliorum Divinorum beneficiorum in nobis obliteraretur memoria, hujus tamen beneficii Eucharistici oblivisci nunquam debeamus, sed continua illius & indelebilis habenda sit memoria, nec unquam prætermissa gratitudo.

Miss. a. p. XXVI. S. Mater Ecclesia sapienter ordinavit, ut, priusquam deveniretur ad consecrationem hujus Panis, Sacerdos & populus simul inter se hæc verba recitarent, & primo quidem Sacerdos dicat: *Gratias agamus Domino Deo nostro*: cui Minister, nomine omnium respondere debet: *Dignum & justum est*; replicatque Sacerdos: *Vere dignum & justum est, æquum & salutare nos tibi semper, & ubique gratias agere &c.* si enim pro ullo divinorum beneficiorum agendæ sunt gratiæ, certe pro hoc divino Sacramento vel maxime agi debent.

TITULUS XXVI.

CONCIONATOR.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Beirlinck v. ccd. I. CONcionator est Clericus, qui ex officio & legitime missus Verbum Dei annunciat; quæ proin annunciatio concio vocatur, licet interdum per hoc nomen ipse etiam populus ad verbum Dei audiendum congregatus intelligatur.

Divisio.

Gen. c. 14. v. 21. II. Dividi potest in *verum*, & *falsum*; *verus* est, qui eo solum fine prædicat, ut animas submersas ab abysso infernali eripiat, & in cælum perducat, unde dicere debet cum *Ps. 2. v. 30.* Rege Sodomorum: *Da mihi animas, cætera tolle tibi. Falsus* est, qui in prædicando *quærit, quæ sua non sunt, non quæ Jesu Christi*, de quibus Concionatoribus S. Greg. ait: Prophetæ falsi sua, & non Dei verba loquebantur, de quibus scriptum est: *Nolite audire verba Prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos, visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini*; & rursum: *Non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant*; qua ex re colligendum est, quia, & quisquis expositor in explicatione sacri eloquii, ut fortasse auditoribus placeat, aliquid mentiendo componit, sua, & non Domini verba loquitur, si tamen loquendi, vel seducendi studio moveatur. *S. Greg. in c. 10. Ez. h. 1.*

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Matt. c. 7. v. 25. I. ERat docens eos, sicut potestatem habens, & non sicut scribæ eorum, & Pharisæi.

II. Quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum. *Is. c. 58.*

III. Non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. *Matth. c. 10. v. 20.*

IV. Ecce dedi verba mea in ore tuo; Ecce constitui te hodie super gentes, & super regna; ut evellas, & destruas, & ædifices, & plantes. *Jer. c. 1. v. 10.*

V. Et vidi Angelum volantem per medium cæli, habentem Evangelium æternum. *Ap. c. 14. v. 6.*

VI. Sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis. *1. Cor. 2. v. 4.*

VII. Non sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur. *2. Cor. 2. v. 17.*

VIII. Cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuncians vobis testimonium Christi. *1. Cor. 2. v. 1.*

IX. Et ego Fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus tanquam parvulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam; nondum enim poteratis. *1. Cor. 3. v. 1. & 2.*

X. Mala aurea in lectis argenteis verbum dictum in tempore suo. *Pr. c. 25. v. 11.*

XI. Et nunc fratres, quoniam vos estis Presbyteri in populo Dei & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda vestra erigite. *Jud. c. 8. v. 21.*

XII. Speculatorem dedi te domui Israel, & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me. *Ezech. c. 3. v. 17.*

Utilitas.

XIII. Multitudo sapientum (*seu Prædicatorum, ut S. Albertus Magnus exponit*) sanitas orbis terrarum. *Sap. c. 6. v. 1.*

XIV. Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lapsus est verbo. *Is. c. 50. v. 4.*

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

I. PRædicatores nubes sunt, quia tonant minis, coruscant miraculis, pluunt doctrinis. *S. Bonav. in Ps. 15.*

II. Prædicator quisque plus actibus, quam vocibus insonet, & bene vivendi vestigia sequacibus imprimat, ut potius agendo, quam loquendo, quo gradiatur, ostendat. *S. Greg. p. 2. Past. c. 4.*

III. Vera prædicatio necessaria est; quia quando vox vitam non remordet, dulcis est symphonia; ne sit *vox Jacob & manus Esau.* *S. Bonav. in Ps. 40.*

IV. Est Evangelium doctrina, verbique Dei prædicatio, ignis ille semper in Altari exardescens, cui perpetuas sollicitudines is ministrare debet lingua, nempe optima, præclaraque vitæ suæ exempla, officia, atque opera virtutum, quibus corda fidelium accendat ad sancte agendi studium. *Acta Mediol. fol. 470.*

V. Docent te in Ecclesia, non clamor populi, sed gemitus suscitentur; lacrymæ auditorum, laudes tuæ sint. *S. Hier. ep. 2. ad Nepot.*

VI. Illius Doctoris libenter audio vocem, qui non sibi plausum, sed mihi planctum moveat. *S. Bern. s. 59. in Cant.*

VII.

S. Greg. hom. 6. VII. S. Gregorius verba illa: *Parabis, & acceptabula, & phialas & thuribula*, in favorem nostrum explicat, dicens: Quid vero per phialas & cyathos, nisi mensura prædicationis accipitur, ut singulis scilicet juxta capacitatem ingenii conferatur? Debet enim subtiliter, quid docet, prospicere, ne plus studeat, quam ab auditore capitur, prædicare: debet enim infirmitati audientium se accommodare, ne dum parvis sublimia & ideo non profutura, loquitur, se magis curet ostendere, quam auditoribus prodesse.

S. Chrys. S. 41. VIII. Populis populariter est loquendum, concio compelenda est sermone communi, omnibus necessaria dicenda sunt more omnium, naturalis lingua chara simplicibus, doctis dulcis, docens loquatur omnibus profutura. Ego loquor hodie imperito, verbo veniam dent periti.

S. Greg. L. 10. mor. c. 4. IX. Quid sunt intentæ mentes auditorum, nisi quasi quædam in cythara tensiones stratæ chordarum? quas tangendi artifex, ut non sibimet ipsi dissimile canticum faciat, dissimiliter pulsat. Et idcirco cordæ consonam modulationem reddunt, quia uno quidem plectro, sed non uno impulsu feriuntur. Unde & Doctor quisque, ut in una cunctos virtute charitatis ædificet ex una doctrina, non una eademque exhortatione tangere corda audientium debet. Aliter namque viri, aliter admonendæ sunt fœminæ, aliter juvenes, aliter senes; aliter inopes, aliter locupletes; aliter læti, aliter tristes; aliter subditi, aliter Prælati, aliter servi, aliter Domini; aliter hujus mundi sapientes, aliter hebetes; aliter impudentes, aliter verecundi; aliter protervi, aliter pusillanimes; aliter impatientes, aliter patientes.

Id. l. 3. p. 11. in Ez. X. Necesse est, ut semper sermo prædicantis cum auditorum debeat qualitate formari. Quid mirum, si hoc verbi Dei erogator faciat, cum & agricola, qui semina in terram mittit, prius terræ qualitatem prævidet, quibus seminibus apta videatur, & postquam qualitatem terræ viderit, tunc semina aspergit.

S. Bonav. in c. S. Jo. XI. Sic debet esse sermo Dei fidelibus, tamquam pisci hamus, tunc enim capit, quando capitur, & quia non recipiebatur sermo Dei in corde ipsorum, ideo non capiebat corda eorum.

Greg. supra Regist. XII. Prædicans Jesum debet ejus passiones imitari.

Id. l. 17. Moral. XIII. Concionator modum audientis considerat.

Utilitas.

S. Greg. l. mor. c. 4. XIV. Quid namque cælorum nomine, nisi cælestium prædicantium vita designatur, de quibus per Psalmistam dicitur: *Cæli enarrant gloriam Dei, &c.* Ipsi cæli, ipse sol esse memorantur.

Beda l. 4. lib. de tabern. 8. cap. 2. XV. Panes propositionis super mensa positi semper, Doctores sunt spirituales, qui in lege Domini die ac nocte meditantes cunctis Ecclesiam intrantibus, refectionem verbi cælestis offerunt, qui recte propositionis panes vocantur, quia in propatulo semper esse debet universis fidelibus sermo salutis; nec unquam in Ecclesia deesse oportet piis auditoribus verbum solatii.

XVI. Dum doctrinæ discretio a concionatore caute custoditur, ei divinitus largior copia prædicationis datur. Greg. l. 13. moral.

XVII. Concionatorum umbra requiem Redemptoris habet. Ibid.

Dignitas.

XVIII. Est magna authoritas Prædicatorum, in quorum receptione Deus recipitur, & contemptu contemnitur, ipsi enim sunt os Domini verba ejus annunciando, sicut dicitur: *Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris*, & ideo tanquam os Dei pasci debent, & honorari. S. Ben. in c. 10. Luc.

XIX. Hujus muneris sive materia, sive finis spectetur, tanta utique dignitas ostenditur, ut non facile aliud excogitari, dicive possit, quod illo præstantius sit, aut altius, aut magnificentius: Siquidem omnia Christianæ Religionis mysteria, ac Sacramenta; omnes virtutes, omnia quæ ad ejusdem Religionis fidem, fideique fructus spectant, omnia denique quæ a Deo ad homines proficiscuntur, & ad Deum proficiscentes adjuvant, verbi Divini nomine continentur. Aff. Eccl. Med. fol. 818.

XX. Ignoro, an possit hac gratia interim majorem aliquam Deus homini conferre, quam est, ut ejus ministerio perversi homines in melius mutentur, ut ex filiis diaboli Filii Dei efficiantur, an forte cuiquam magis videbitur esse mortuos suscitare. Rich. de S. Vict. ap. Mans. d. 38. n. 1.

Quomodo audiendum.

XXI. Non magnopere cures, utrum defectibus aliquibus obnoxius sit is, qui loquitur; modo veritatem loquatur; Attendat ipsam veritatem, sicut ex origine sua, fonteque suo nempe Deo, promanat & non curiose discutiat, qualis sit fistula, per quam illa manat. Blos. Inst. spir. c. 8. n. 4.

XXII. Frequenter etiam de homine malo bona doctrina procedit. Ecce enim, & vilis terra pretiosum aurum producit. Nunquid propter terram vilem pretiosum aurum contemnitur? non, sed sicut aurum eligitur, & terra relinquitur, sic & vos doctrinam accipite, & mores relinquite. Auth. Oper. imp. perf. h. 43.

XXIII. Eo quod prædicator Christum repræsentet, debet magna devotione & reverentia audiri, etiamsi vilis & contemptibilis videatur persona. Unde August. ait? Ego (scilicet Prædicator) quid sum nisi cophinus seminatoris, id est, Christi, ipse dignatus est in me ponere semen, quod spargo vobis; nolite respicere ad vilitatem cophini, sed ad nobilitatem seminatoris. Et Tullius ait: Non te moveat dicentis authoritas, sed quidquid dicit, attendito. S. August. p. 2. sim. cap. 141.

Damnum malorum Concionatorum.

XXIV. Vita sine sermone magis prodesse solet, quam sermo sine vita, nam illa etiam tacens prodest; hic autem etiam clamans molestiam affert. S. Isidor. Pelus. l. 2. ep. 275.

XXV. Si negligis implere quod doces, aliis messem seminas & ipse e frumenti participatio- S. Greg. l. 2. h. 1. in Ezech.

tione jejunas; unde scriptum est: *Cujus messem famelicus comedit*; Messem quippe Doctoris, qui bona loquitur, sed non operatur, famelicus comedit quia is, qui panem justitiæ esurit, operatur mandata, quæ audit; & ipse fructum non habet, qui seminaudo laboravit. Hinc Salomon ait: *Abscondit piger manum suam sub axilla, nec ad os suum porriget eam*. Nemo ita piger est, ut nec ad os manum comedendendo reducere, laborem putet, sed piger nec ad os manum suam porrigit, qui nec hoc vult operari, quod dicit. Hinc de bene docentibus, & male operantibus dicitur: *Filii Ephrem intendentes, & mittentes arcum &c.* intendunt arcum, atque sagittas mittunt, qui scripturæ sententias proponunt, & verbis rectis auditorum vitia feriunt, sed convertuntur in die belli, quia post semetipsos redeunt in tentationem vitiorum, & pectus opponere non volunt, quia in tentationum certamine non resistunt.

XXVI. Qui magnis muneribus ditati, parere utilitati proximorum in prædicatione refugiunt, si districte judicentur, tantis procul dubio rei sunt, quantis prodesse potuerunt.

Greg. 22. Moral. XXVII. Concionator malus sanguinis justi reus erit si acuerit.

Id. sup. a. Regi. XXVIII. Concionator carnalis est lucerna cæca.

§. VI. EXEMPLA SACRA.

Qualitas.

Victor. Antio ch. in cap. 1. Marc. I. DE Christo Victor Antiochenus super illum Sancti Marci textum: *Stupebant super doctrina ejus*, interrogat: cur stupebant? quia non respondebat ad gratiam, neque ulli prorsus adulabatur, nec auditorum laudes captabat, sed erat sermo ejus in potestate; hortabatur enim non ad quævis promiscue, sed ad cælestia; & animæ salutaria, perfidisque & obstinatis peccatoribus imperterrite supplicia comminabatur.

Girard. l. 3. c. 10. II. In vita S. Francisci Salesii legitur, quod hæretici per varias impias imposturas, & technas adeo auditorum S. Francisci numerum diminuerint, ut octo vel novem tantum personæ ejusdem devotioni deditæ, ad verbum illius audiendum residuæ permanserint? Quis autem eloquentiæ & pietatis fons ad talis auditorii sterilitatem non exsiccaretur? Et tamen sanctissimus Dei servus a ministerio suo Apostolico non cessavit, nec ullum ejus obeundi fastidium sensit: imo huic adeo modico auditorum suorum numero quotidianum verbi Dei panem tanta cum industria, solicitudine, apparatu, & assiduitate distribuere satagit, ac si numerosissimæ populi affluentiæ prædicare debuisset, idque non solum paucis quibusdam septimanis vel mensibus, sed tribus annis integris talibus cum circumstantiis loci, temporis, & modis præstitit, ut quisquis id ipsum in justa considerationis trutina perpendit, huic illud mirabilius fuisse haud immerito videatur, quam ipsamet operis substantia. Siquidem quolibet die, nullum prorsus omittendo, etiam in majoribus hyemis rigoribus, sive in maximis æstatis caloribus, ad quatuor vel quinque milliaria pedes profectus, celebrandi & prædicandi functionem absolvit, tametsi paucos, id est, duos vel tres, sæpe etiam unicam vetulam præsentem invenisset; omnibusque perfectis, non minus quoad spiritum contentus, & hilaris redibat, quam si numerosæ cuidam multitudini prædicasset?

III. S. Chrysostomus ad suos auditores dixit: Ea de causa quotidie vobis concionamus, ut aliquid sacri faciatis & virtutes vestræ crescant, & nos lætemur, videntes vestrum profectum. Nunquid enim temere & in vanum dicere volumus, ut a vobis laudum fructus recipiamus, & ut plaudentes manibus recedatis: Non hoc spectamus; Absit, sed vestram salutem. Mea maxima laus est, & summus plausus, si quis a vitiis ad virtutem convertatur. Alias vero dixit: Credite mihi, quando inter dicendum plausum excito, per illud quidem tempus humanum quiddam mihi accidit, & distrahor, & diffundor; Ubi autem domum redeo, & intelligo plaudentes sine fructu abiisse, doleo, gemo, & lacrymor, & quasi frustra omnia dixerim, sic afficior mihique ipsi dico. Quæ sudorum meorum utilitas, si auditores a verbis meis nullum fructum accipere volunt. Chrys. h. 14. in Gen.

IV. S. Petrus Damianus de S. Marco in ejus honorem ita scribit: Cui, nimirum Deus omnipotens tanti verbi virtutem contulit; tantam prædicationis efficaciam prærogavit, ut omnes, qui tunc ad fidei rudimenta confluerent, mox per continentiam, ac totius sanctæ conversationis instantiam, tanquam ad monasticæ perfectionis fastigium convolarent. Id. h. 10. in Act.

V. Isidorus Pelusiota quondam cuidam viro facundo quidem & docto, sed improbo, in hæc verba scripsit: Frater quidem tuus ob mores in admiratione est, tu ob sermonem: ille ob omnem integritatem, tu ob linguæ facundiam, ille ob morum moderationem, tu ob verborum fastum, ac tumorem, ille ut fructu scatens, tu ut foliis abundans. Volensque eumdem instruere, modumque edocere; quo eloquens simul & potens quoad linguam fieri posset, subdit: Quam ob rem, si ita est, fratrem tuum imitare, ut utroque nomine laudem & gloriam consequaris, neque enim tam tuis ille, quam tu ipsius dotibus opus habes. S. Petrus Dam. s. 2. de S. Mar.

VI. In manipulo exemplorum de S. Nonno Episcopo sequentia leguntur: Quadam vice sancto viro Nonno Episcopo in Ecclesia prædicante, nihil in eo Rhethoricum aut humanæ ventositatis resonabat, sed in Spiritu Sancto corrigebat errantes, futurum judicium commemorans, cujus monitis ita sunt populi corda compuncta, ut pavimentum Ecclesiæ lacrymis inudaret. Manip. dist. 11. n. 8.

VII. S. Franciscus Seraphicus Religiosis suis sensum hujus præcepti, a verbo incarnato Apostolis suis impositi, scilicet *prædicate Evangelium*, hunc esse declaravit, scilicet prædicate virtutes, eradicate vitia, Paradisum & infernum auditoribus vestris annuntiate. Manip. dist. 1. n. 3.

VIII. In vita venerabilis Matris Annæ Carmelitanæ Discalceatæ, a Bartolomæo pariter discalceato conscripta legitur, quod, cum hæc Id. n. 5.

an-

ancilla Dei in octavo circiter vel nono ætatis anno constituta, in villa sua, ubi habitabat, celebrem quendam auscultasset prædicatorem, omnibus eidem applaudentibus, sola ipsa lacrymata fuerit, atque a sorore sua natu majore de causa fletus interrogata responderit: Quia male prædicavit Pater; cui illa: Et quid tu scis, an bene vel male prædicaverit? ipsa vero ex cælesti utique instinctu mox subjecerat: Quia nihil dixit de Christo Crucifixo, de ejus sequela, & ejus virtutibus.

Chron. n. 8. Franc. p. 3. l.6.c.2. IX. In Chronicis S. Francisci legitur F. Cherubinum a Spoleto in præcipuis totius Christianismi pulpitis magno cum applausu prædicasse, ostendendo doctrinam suam, ingenium, eloquentiam, & stupendum talentum, sed absque ullo auditorum fructu; cumque prædicationem ejus B. Fr. Joannes Bonvisius Lucensis ejusdem Ordinis ausculasset, hic eumdem prædicatorem exhortatus fuit, ut stylum dicendi mutaret, seque totum spirituali vitæ, lucro animarum comparando addiceret extirpando vitia, virtutesque auditoribus inferendo. Cui cum Cherubinus aurem præbuisset, ejusque consilium fuisset executus, adeo abundantem messem cælesti horreo intulit, ut in hora mortis suæ visus fuerit Angelorum manibus in cælos deferri septuaginta sex millibus animarum, fructuosarum prædicationum suarum subsidio salvatarum, stipatus.

Prat. florid. l. 4. c.10. p.2. X. In Prato Florido sequens legitur historia. In Anglia celebris quidam Ordinis FF. Minorum Prædicator erat, qui præter scientiam talento quodam ornatus erat gratissimæ dictionis, erat enim in sermone suo curiosus, utpote quem ut plurimum ornare solebat subtilissimis philosophiæ, aliarumque profanarum, novarumque, & insolitarum scientiarum conceptibus. Cumque die quadam concionem suam, quam coram populo ipsum audiendi cupidissimo habiturus erat per conceptus gratissimos præparatam haberet, nocte præcedente ei Christus apparuit, in manu sua librum tenens, in cujus medio characteres impressi erant aurei, & elegantissimi, margines autem sordibus mire erant conspurcati, qui simul pessimum exhalabant odorem, eratque liber ille de foris non minus turpis. Cumque Prædicator Dominum rogasset, ut visionis illius sibi declarare dignaretur mysterium, ab eodem sibi dici audivit: Literæ aureæ hujus libri verba sunt sacræ Scripturæ, sacræ Theologiæ, nec non ex doctrinis SS. Patrum decerpta? sordes autem graveolentes dicta repræsentant & sententias philosophorum, quas tu in impertinentibus, & vanis prædicationibus tuis semper interseris, quæ proinde in conspectu meo pessimum spirant odorem. Deformitas exterior hujus libri apparentem denotat curiositatem, per quam verba mea per vanas & infructuosas garrulitates tuas diversis modis offuscas, atque ab auditoribus calorem spiritualem, quem sacræ doctrinæ meæ in ipsis generare solent, inique aufers. Et vero quidnam ad propositum nostrum Salvatorem dicturum fuisse existimatis, si hic Religiosus narrationes fabulosas, ridiculasque facetias in medium adduxisset?

XI. Gottschalcus Rex Megalopyrgensium & Herulorum, studio Christianæ Religionis sæpe in templis suis subditis concionatus est. Unde & vitam pro religione fudit, dum contra Wandalos idololatras pugnaret. *Ennet l. 4. c. 8. n. 14.*

XII. Servitium Trajectensem Episcopum hac Spiritus Sancti gratia dotatum fuisse ferunt, ut prædicantem audientes alienigenæ diversæque nationes unaquæque sua lingua locutum putarent; nihil non intelligentes, quod ab illo esset prolatum. Ad hæc tot miraculis claruisse dicitur, ita pure sancteque vixisse, ut prædicatione, virtute, moribus ad perfectionem Apostolorum maxime accessisse videatur. Igitur vitæ sanctimonia præstet oportet, qui præstare cupit prædicandi doctrina, operationeque signorum.

XIII. B. Ægidius Minorita D. Francisci socius, aliquando Dominum vineæ, quæ propinqua erat habitationi ejus vinitores suos objurgantem iisque dicentem. *Fate, fate, e non parlate*. Id est operamini, operamini & verba facessant, cum ingenti fervore e sua cella prorumpens clamavit alta voce. Audite vos concionatores, quid iste vir dicat. Facessant verba & manus operi admoveantur.

Utilitas.

XIV. Mater S. Dominici priusquam eum in lucem ederet, vidit catulum quemdam, facem ardentem in ore suo portantem, qua mundum accendit. Quod fuit ei signum, quod filium haberet, qui lupos, id est, hæreticos impugnaret, gregem servaret, dormientes in vitiis allatraret, & linguam medicinalem haberet, & faciem igniti eloquii portaret, quo mundum illuminaret, & inflammaret. *Bellovac. Spec.mor. lib.3. p.3. dist. 10.*

XV. Legitur, quod prædicante Petro Spiritus S. in auditores divini verbi cecidit, & hoc frequenter accidit in prædicationibus; quod, qui duro corde accedunt, propter verbum prædicationis ad divinum amorem accenduntur. Sic enim illi ipsi, qui paucis septimanis ante tumultuose vociferati fuerant: *Tolle, tolle, crucifige eum*, ad ignem prædicationis S. Petri adeo incaluerunt, ut una vice tria millia sub vexillum illius, cujus antea postularant crucifixionem, conscripta fuerint. Unde merito S. Th. de Villanova in hæc verba exclamat: O linguam vere ignitam! Tria millia ad fidem conversa sunt, & compuncto corde animarum suarum remedium postularunt. Alio etiam sermone postridie quinque millia conversa sunt, & ita Ecclesia brevi tempore in grandem fidelium numerum adaucta est. O si nunc unam talem linguam haberet Ecclesia! Heu! frigida lingua ignitum sermonem proferre non valet, & quoniam Spiritu Dei prædicatores non incalescimus, auditorum corda minime inflammamus. *S. Thom. op. 4. c.1.*

XVI. In Annalibus Dominicanis habetur, quod, cum olim Bononiæ prædicans Frater Reginaldus, doctrina, & sanctitate celeberrimus, admirabiles diversorum operaretur conversiones, primarius quidam doctor, nomine Magister Moneta sibi proposuerit, quod nullo prorsus modo illum ex umbone dicentem auscultare unquam vellet, ne intra re- *Ann. S. Dom. p.1. l. 1. c.7.*

retia ipsius caperetur. Veruntamen scholares ipsius tanta apud ipsum valebant persuadendi gratia, quod illum ad auscultandum vel semel dumtaxat F. Reginaldum concionantem die quodam induxerint (concio autem de S. Stephano habebatur) quia vero magnopere aversabatur ab eo, quod promiserat, hoc usus est subterfugio, nimirum prius auscultare voluit Missam, post quam audivit & secundam? nec hac contentus, auscultavit & tertiam, futurum esse existimans, ut per hanc cunctationem concio elaberetur, vel saltem ad finem illius superveniret; sed spei ipsius non respondit eventus. Perveniens namque ad Ecclesiam, cum illam hominibus refertam videret, adeo ut vix pateret ingressus, in limine portæ substitit, & ad primum verbum, quod audivit, se interius totaliter commoveri sensit, verba autem, quæ audire poterat, hæc erant: *Ecce video cælos apertos;* In præsenti sunt cæli aperti ad introeundum; quilibet, qui vult, potest intrare januas apertas; videant, & timeant viri negligentes, ne eis, qui claudunt cor suum Deo, & os, & manus, regnum cælorum claudatur, & introire non possint. Quid ergo tardatis? Ecce aperti sunt cæli: Cumque vix finitus esset sermo, ecce Magister Moneta ad pedes Reginaldi provolutus, habitum religiosum ab eo petiit, & recepit, factusque est Religiosus sanctitate & doctrina prorsus insignis, qui multos hæreticos ad fidem orthodoxam convertit, eorumque errores confutavit.

Mans. d. 20. n. 7. XVII. Cum Alphonsus a spina Franciscani Ordinis in Conventu Palentiæ Religiosus, insignis concionator, animarum salutem supra modum sitiret, in id præcipue incumbebat, ut aliquos Christo lucri faceret, cumque ex melancholica imaginatione subtristior quodam die effectus, puteo juxta Minoritici Conventus Vallisoletani sacrarium hæreret, & anxius cogitaret, num frequentissimis suis concionibus fructum fecisset, vocem a sublimi delatam, sibi præcipientem, ut situlam e troclea pendentem in puteum demitteret, aquamque hauriret, audivit, cui cum obtemperasset, viginti quatuor subalbos lapillos Jesu nomine insignitos juxta 24. conciones, quas paucis ante diebus ad populum Vallisoletanum habuerat, in situlæ fundo invenit. Ex quo demum eventu confirmatus, omnibus nervis prædicationis officio imposterum incubuit.

Ibid. n. 8. XVIII. Dominicanus quidam post obitum familiari suo apparuit in splendidissima veste, ornata pretiosissimis lapidibus, & uno quidem reliquis multo præstantiore supra pectus appenso, dixitque, hanc se vestem propter animarum zelum consecutum, tot ornatam gemmis, quot peccatores ad Deum convertisset, & nobiliori illa, propter majoris alicujus peccatoris conversionem.

Ibid. XIX. Alius quidam ejusdem Ordinis ex obedientia Crucem Saracenis annuncians, cum ibidem obiisset, apparuit cuidam ex Fratribus dicti Ordinis, dicens, se quidem in extremis a dæmonibus valde impugnatum, sed Christum Dominum advenientem omnes fugasse, dixisseque: Veni mecum in gloriam meam tu, qui crucem meam populis annunciasti; seque hac ratione absque ullis aliis pœnis a terra recta ad cælos ascendisse.

XX. Abbatem Antonium aliquando ad hæreticos convincendos relicta solitudine Alexandriam venisse legimus, intermisit ergo eremi quietem dum ad bellum egreditur contra illos pugnaturus, a quibus Catholicæ fidei murus quatiebatur. Accesserun quidam Philosophi quasi rusticano homini, & literaturæ ignaro illusuri, verum ubi loquentem audissent, demirati verborum vim sententiarumque gravitatem, veritati ab eo prædicatæ ad hæserunt. *Marull. lib. 1.*

XXI. Vincentius Monachus tantum prædicatione valuit, ut in Hispania quinque millia Judæorum ad Christum dicatur convertisse, in Mauritania octo millia Saracenorum, in urbe quoque Granata docuit infideles, donec a Rege ejectus ad suos rediit invitus. Italiam etiam, & Galliam prædicando peragravit, nec labore victus, nec periculo deterritus, dum ad æternam salutis beatitudinem adipiscendam omnes invitat, illud in psalmo a Propheta promissum implens: Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur. *Ibid.*

Damnum malorum Concionatorum.

XXII. Thomas Cantipratanus supplicium quoddam refert cuidam illatum, qui Legato Apostolico contra Albigenses in Flandria electo suppetias prædicando ferre obstinate renuit; cum enim post iteratas preces & præcepta, in repulsa Legato data persisteret, Legatus iram Dei implorans, dixit: Rogo tamen Deum, qui omnium cordium est inspector, quatenus reddat vos non solum ad istud, quod spernitis, sed prorsus ad omne opus inutiles. Mira res! mox ad hæc verba quartana febris eum cum fluxu ventris invasit, & usque ad finem vitæ suæ per viginti quatuor annos irremediabiliter fatigavit. *Th. Cantip. lib. 1. Ap. c. 22.*

XXIII. Savonæ apud Ligures concionabatur religiosus veste tenus, ut eventus docuit. Nomen Ordinis consulto primo, cum parum faventem experiretur auditorem, & vasta templi capacitas, adeo infrequenti concurrentium numero posset vacua videri; post aliquam ad mediam usque Quadragesimam, qua incitando, qua urgendo moram, cum nihil proficeret, & ad parietes casso labore diceret, patientiam læsam in furorem vertens, exscendit e suggesto, & in cœnobium regressus omnibus concionum suarum fasciculis in unum cumulum adunatis (& erant mole haud quaquam exigua) ignem injecit, unde luculenta flamma est excitata, cujus fumus viciniam sæcularem incendii late grassaturi periculum veritam permovit ad currendum. Et ecce ferale spectaculum. Nec dum plane consumptas chartas reperiunt & miserum concionatorem in sanguine suo natantem: Adegerat quippe ipse sibi intra illa sicam præ desperatione negati applausus, & tantæ ad conciones solitudinis. Sacerdos, ut nondum mortuum excitaret ad dolorem de tanto scelere, *Ib. §. 20.*

Bio-

Biothanatum, omni conatu laboravit, & morienti absolutionem impendit.

§. V. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Did. Stella in Luc. I. SIcut feminator manu feminat; ita tu manu, & opere optime prædicabis.

Auth. op. imperf. h. 43. II. Sicut apibus herbæ necessariæ non sunt, sed flores herbarum, flores enim illæ colligunt, herbas vero relinquunt; sic & vos flores doctrinæ colligite, & conversationem relinquite, ut quasi inutilis herba arescat.

Mansi d. 39. n. 4. III. Sicut qui epistolam ab amico accipit, non respicit chartam, an bona sit, vel mala, nec characterem attendit, an elegans sit vel deformis, sed me solum, qui illam scribo, considerat: Idem quoque circa verbum Dei facere oportet; non enim respiciendus est, qui illud in medium producit, vel declarat, sed hoc unicum nobis debet sufficere; quod verbum Dei sit: hic enim talem adhibet prædicatorem, qui illud prædicet, aliosque edoceat.

Fiss medit. f. 475. IV. Sicut in Arca Testamenti duo illi Cherubini ita collocati erant, ut semper mutuo se aspicerent: ita vita concionantis doctrinæ ex altera parte respondere debet, usque adeo ut & vita doctrinam collustret, viresque eidem perpetuo addat.

S. Isid. l. 3. de summ. bono c. 30. sent. 2. V. Sicut in numismate metallum, & figura, & pondus perquiritur, ita in omni Doctore Ecclesiastico, quem sequatur, quid doceat, quomodo vivat, perquirendum est.

Mansi disc. 39. VI. Sicut qui semen in terram jacit, non id facit, ut stramen, & paleas tantum demetat, sed copiosam quamdam, & utilem messem prætendit; eodem modo, qui prædicat, ad nihil aliud collimare debet, quam ad animarum utilitatem, earumque conversionem.

Necessitas.

Jansen. cap. 52. Concord. VII. Sicut terra ex semetipsa non est ferax frumenti, vel cujuscumque alterius utilis segetis, nisi colatur, nisi aratro proscindatur; siquidem inculta terra præter lolia, spinas & tribulos nihil aliud producit; ita humanæ nostræ naturæ ager, præter lolia vitiorum, spinasque inordinatorum appetituum, nihil producit, nisi per aratrum mortificationis, & macerationis carnis nostræ ligone, ad fructuose divini verbi semen recipiendum disponatur. Unde Jansenius ait: Ita cor hominis, nisi semine divino feminatum fuerit, noxia tantum proferet, aut saltem inutilia, & flexilia. Subdit insuper: Ita &, ut cor hominis intra se recipiat verbum Dei, ac sit omnibus vitiis repurgatum, cultura non parva opus est.

Utilitas.

S. Bern. ex 2. ser. Senag. a. 3. c. 3. VIII. Sicut lixivium per humidum cinerem fluens lavat, & non lavatur; ita bona doctrina per malum Doctorem animas credentium lavat a sordibus peccatorum, etsi ista non lavetur.

S. Aug. 1. tract. l. glossa. Cr 3. IX. Sicut malignus suasor peccati etiamsi non persuaserit, merito pœnam deceptoris incurrit, ita fidelis justitiæ prædicator, etiamsi ab omnibus respuatur, absit, ut apud Deum officii mercede fraudetur.

X. Sicut si vestitus aliquis juxta mensuram proprii corporis scinditur, aptissime eidem accommodatur; ita quoque discursus, qui ex propriis instituitur, magnam penes animum hominis energiam habet. *Mansi disc. 42. n. 2.*

Damnum malorum Concionatorum.

XI. Sicut, si quis Rex in negotio arduo mitteret literas procuratori suo, ut solite negotiaretur & ille immemor negotii, laudaret characteres, admiraretur ornatum literarum, quomodo ei succenseret Rex? sic omnium Dominus dedit nobis Evangelium & sacras literas ad negotiandum regnum cælorum, si tu solus rhetoricam attendis, stultissimus es virorum. *S. Thom. Villan. in Sexag.*

XII. Sicut imber iste terrenus, si importune veniat, id est, cum messis colligitur, cum frumenta teruntur in areis, obesse magis, quam prodesse videbitur; ita & ii, quibus pluvia administranda committitur verbi Dei, observare debent hoc, quod dicit scriptura, ut in tempore præbeant, id est, ne crapulato & ebrio verbum Dei ingerant, ne occupato in aliis animo, cum attentus esse non potest. Prudenter conjiciat, ubi potest vacare mens, ubi sobrius, ubi vigilans, ubi intentus auditor est. *Or. h. 16. in Lev.*

XIII. Sicut si leoni ostendis viridem herbam, aut campum bene florentem, non excitas eum in concupiscentiam, quia non habet hoc in natura, ut herbas manducet; sic & homini mundiali, si de bono cælesti loquaris, non excitatur in concupiscentia boni, sed quemadmodum si pluvia super lapidem cadat, desuper quidem sudat, ab intus autem siccus est, quia non descendit humor in eum; sic & tali homini, quando loqueris verbum Dei, tantummodo sonus verbi desuper percutit aures ejus carnales, in cor autem ejus nihil descendit. *Author. op. imperf. h. 19.*

XIV. Sicut in magno vase acetario, qui modicam guttam mellis immiscet, etiam mel perdit, & acerbitas aceti non mutatur; sic homini in hac malorum multitudine constituto si collocutus fueris justitiæ verbum, & verbum perdis, & ille non temperatur in concupiscentia mundialium rerum. *Ibidem.*

XV. Sicut est magnum peccatum, cum indigenti dives non dat eleemosynam; ita majus est peccatum, cum sciens non communicat doctrinam; unde: *qui abscondit frumenta, maledicetur in populis.* *S. Bonav. in cap. 5. Luc.*

§. VI. MOTIVA.

Ad concionatoris Officium libenter suscipiendum.

I. QUia officium prædicationis Patri misericordiarum omni sacrificio est acceptius, maxime si studio fuerit charitatis impensum, ut ad id laboret prædicator, ut magis exemplo, quam verbo, magisque lacrymosa prece, quam loquaci sermone, Doctor fit. *S. Franc. Seraph. opusc. collat. 37.*

II. *Quia officium prædicationis est præcipuum in Ecclesia Dei.* Christus principaliter hoc officium exercuit. Unde Augustinus de civitate *S. Anton. p. 3. t. 18. c. 10. §. 1.*

Dei ait: ut homo confidentius ambularet ad veritatem fidei, ipsa veritas Dei Filius homine assumpto, non Deo consumpto, veniens fundavit, atque stabilivit fidem, scilicet prædicando.

S. Bon. in Manf disc. 18. n. 2. III. *Quia idem officium est summe honorificum;* Nam ut S. Bonaventura recte pronuntiavit, est magna authoritas prædicatorum, in quorum receptione Deus recipitur, & contemptu contemnitur; ipsi enim sunt os Domini, verba ejus annuntiando, sicut dicitur, *si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris*, & ideo tanquam os Dei pasci debent, & honorari.

S. Laur. Just. c. 7. de regim. Prælat. IV. *Quia utilissimum quoque est idem officium*: uti S. Laurentius Justinianus indicavit, dicens: Quantam authoritatem præstet doctrinæ vita laudabilis, & experientia diuturna virtutum, insinuat mundi conversio, & numerositas aggregata fidelium. Non enim per eloquentiam, profunditatemque humanæ scientiæ, sed per virtutum exempla, contemptum videlicet terrenorum, voluntariam paupertatem, parcitatem victus, vestium nuditatem, tolerantiam tormentorum, & pro salute animarum laborum perpessionem assiduam, Apostoli Domini, eorumque successores fundavere Ecclesiam.

Ibidem. V. *Quia summe quoque necessarium est idem officium*; ubi enim deest doctrina, hortamenta ut plurimum desunt cælestia, consilia sana, & divinarum monita Scripturarum. Cui consentiens S. Bernardinus ait: sicut omnes moreremur, si una die sol cessaret facere cursum suum, qui habet splendorem, calorem, vigorem, ita si verbum Dei deficeret, quod est sol animæ, scilicet quod verbum Dei non prædicaretur, & non communicaretur animabus, ut possent illuminari splendore charitatis. Paulo post hujus spiritualis mortis, animarum hac luce destitutarum, rationem assignat, inquiens. Spiritualiter morerentur, quia non cognoscerent Deum, & non cognoscendo non amarent, & non amando non timerent, & non timendo nostra natura fragilis, & declivis ad malum cito moreretur, ideo oportet, quod ipsa vivat de verbo Dei. Et mox subjungit: Ubi non prædicatur, & cessat verbum Dei, ibi non est cognitio de Deo; & ubi plus prædicatur Verbum Dei, ibi est major cognitio de Deo, & plus timetur, & colitur.

(S. Bern. S. 4. f. 5. in Domin. Quadr.)

§. VII. MEDIA.

Ad hoc munus fructuose obeundum.

Hug. Car. in Ps. 44. I. INvocatio *Spiritus Sancti*, uti Propheta regius indicavit, dicens: *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis*; id est, ut Hugo Cardinalis exponit, Spiritus Sancti, quasi dicat: quod loquor, a me ipso non loquor, sed a Spiritu; idque illis Christi verbis confirmat; *Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus* &c. Sicut enim calamus non scribit, quod vult, sic homo non prædicat a se, sed a Spiritu S. dictante, & scribente in corde prædicatoris, & in cordibus audientium. Ante omnes autem S. Augustinus advertit, dicens: sonus verborum nostrorum aures percutit, Magister intus est; admonere possumus per strepitum vocis nostræ, sed si non sit intus qui doceat, inanis fit strepitus noster; *neque qui plantat, neque qui rigat, est aliquid, sed qui incrementum dat Deus*. Sed & S. Basilius apta similitudine id confirmat, dicens: Da mihi navim vacuam, gubernatorem, nautas, funes, anchoras, omnia disposita, & nunquam esse spiritum venti, nonne cessat omnis qualiscunque apparatus, si desit operatio Spiritus; Ita licet sit sermonis ampla supellex, mens profunda, & eloquentia, & intelligentia, si non adsit Spiritus S. qui vim suppeditet, otiosa sunt omnia.

(S. Aug. t. 3. in epist. Jo. v. fin.) (S. Basil. l. de Sp. S.)

II. *Oratio*; quia frustra laborat extra linguam Doctoris, nisi intus adsit gratia Salvatoris, & ideo pisces, qui ante sermonem Domini reti Simonis se subduxerant, modo post verbum Domini, quasi undique certatim venientes, reti sese certatim injecerunt. Et hoc notat, cum dicit: *In verbo tuo laxabo rete*. Quod confirmans S. Carolus Borromæus, cum bene inquit, appositeque dicere, sit omnium judicio vel maxime difficile, hujus sane rei difficultatem aliquando, ac potius frequenter meditabitur, ut ardentiori studio confugiat ad Deum, qui divini sui Spiritus afflatu, omnia dicendi argumenta subministrare potest. Hinc merito S. Chrysostomus dixit: Nil fructus capi ex Homilia potest, nisi oratio adjungatur; Porro sermoni oratio debet anteire. Sic Apostoli dicunt: *Nos in oratione ac sermonis doctrina perseverabimus*. Sic Paulus facit, cum in exordiis suarum epistolarum orat, ut perinde quasi lumen lucernæ lux ipsa orationis regat sermonem, ac dirigat. Ac ideo aliquibus in locis præmittitur salutatio Angelica, ut quemadmodum Angelico nuncio mediante Christus in utero Virginis conceptus est, ita & mediante nuncio concionatoris (qui tunc Angelici officium gerit) Christus generetur in cordibus auditorum, atque Deiparæ intervenientibus precibus, & ipsi auditores concipiant Christum in animo, quem ipsa concepit in utero.

(Albert. M. in c. 5. Luc.) (Act. Me. diol. f. 436.) (S. Chrys. t. 1. de incompreh. Dei nat. h. 3.)

S. Greg. p. 3. cur past. adm. 25. III. *Intentio sincera, & legitima*, uti S. Gregorius commendavit, dicens: Admoneri debent (concionatores) ut considerent, ne a virtute dicendi, vivendique qualitate discordent, ne loquendo aliud, & ostendendo aliud prædicent. Audiant itaque quod scriptum est: *Sicut ex Deo, coram Deo in Christo loquimur*. Ex Deo enim coram Deo loquitur, qui prædicationis verbum, & quia a Deo accepit, intelligit, & placere per illud Deo, non hominibus, quærit; audiant, quod prædicatori per Salomonem dicitur: *Bibe aquam de cisterna tua & fluenta* &c. Aquam quippe prædicator de cisterna sua bibit, cum ad cor suum rediens, potius audit ipse, quod dicit: Bibit quippe sui fluenta putei, si sui irrigatione verbi infunditur. Ubi bene subjungitur: *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide*. Rectum quippe est, ut ipse prius bibat, & tunc prædicando aliis influat; Fontes quippe foras derivare est exterius aliis vim prædicationis infundere; In plateis autem aquas dividere, est in magna auditorum amplitudine juxta unius-

scu-

ſcujuſque qualitatem divina eloquentia diſpenſare. Et quia plerumque inanis gloriæ appetitus ſubrepit, dum ſermo Dei ad multorum notitiam currit, poſtquam dictum eſt: *In plateis aquas divide*, recte ſubjungitur: *Habeto eas ſolus, ne ſint alieni participes tui*; Alienos quippe malignos Spiritus vocat, de quibus per Prophetam tentati hominis voci dicitur: *Alieni inſurrexerunt in me & fortes &c.* At ergo: *aquas in plateis divide, & tamen eas ſolus habe*, ac ſi apertius dicat, ſi neceſſe eſt, ut prædicationi exterius ſervias, quatenus per elationem te immundis ſpiritibus non conjungas, ne in divini verbi miniſterio hoſtes tuos ad te participes admittas. Aquas ergo & in plateis dividimus & tamen ſoli poſſidemus, quando & exterius late prædicationem fundimus & tamen per eam humanas laudes aſſequi non amabimus.

Rupert. Abbas in Matt. IV. *Ingens fiducia in gratia vocationis*; uti Rupertus Abbas ſuaſit, dicens: cum autem acceditis ad tractandum verbum Dei, tunc nolite præcogitare, qualiter verborum phaleris ſanctæ Scripturæ ſenſum exornetis; dabuntur enim ſponte vobis venientia de Spiritu Patris veſtri, quæ utique, quanto magis ſponte venient, tanto & vobis minus fatigationis, & audientibus ſive loquentibus plus afferet delectationis. O quam dulce, quam præclarum eſt, ea quæ loquimur, aut ſcribimus, talia eſſe, ut prudens auditor, ſive benevolus lector nequaquam dignetur adſcribere nobis, dicatque. *Non enim vos eſtis, qui loquimini.* Hinc S. Bernardus recte dixit: Poteſt prædicator monita ſalutis auribus circumſtantium inſonare, ſed nemo niſi ſolus Deus valet ſaporem charitatis palato cordis infundere. Unde Gregorius ait: Niſi ſit intus Spiritus, qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat. *S. Bern. ſ. 6. in parvis.*

V. *Vita exemplaris*; melius enim docet vita, quam littera; melius bona fama, quam lingua; debilis enim eſt lingua, quam manus non adjuvat. Prædicator, inquit Abbas Abſalon, debet, primo filios parturire in viſceribus charitatis, poſtmodum parere verbo prædicationis; unde Paulus ait: *Filioli, quos iterum parturio.* Hinc recte S. Bonaventura: Et funiculus triplex, ait, qui difficile rumpitur ad extrahendas animas de carcere diaboli, & trahendas poſt te ad cæleſtia regna: ſi recte ſentias, ſi digne proloquaris, & ſi vivendo confirmes. Nam, teſte S. Bernardo: Lingua magniloqua, manus otioſa, & vita tenebroſa, eſt res monſtruoſa. *Abbas Abſal. ſ. 1. in Quadr.* *S. Bern. ep. 3. ad ... n. 8.*

S. Anton. Pad. ſ. 4. de Ap. VI. *Humilitas profunda*: de qua ſic diſcurrit S. Antonius de Padua: Vanæ gloriæ inquiſitores, & propriæ laudis venatores non attendunt, quid ex hoc accidit Ezechiæ, theſauros ſuos Babyloniis incaute oſtendenti, imo, & oſtentanti. Dicebat Joſeph Gen. 39. *adducite fratrem veſtrum minimum, ut poſſim veſtros probare ſermones, & ſciam, quod non ſitis exploratores.* Per fratrem minimum intelligitur humilitas, ſine qua infructuoſe egreditur prædicator, nec ejus a Deo probantur ſermones: Et e contra, qui Beniamin ſecum habet, multum fructum affert: Unde adducto eo dixit Joſeph diſpenſatori ſ. *Imple ſaccos eorum frumento, quantum poteſt capere, & in ore ſacci fratris minimi ponatur ſcyphus argenteus.* Quia quanto quis humilior eſt, tanto ei Deus gratiam confert ampliorem; Prov. 3. *cum ſimplicibus ſermo ejus.* Paulus, qui ſe *minimum Apoſtolorum* dixit, fructum retulit cæteris ampliorem, quia ab Jeruſalem uſque ad Illyricum mare replevit Evangelio Chriſti, Rom. 15. Bene autem deferentibus reponi jubetur pecunia in ſaccis, quia ſcientiam in prædicatione erogatam Dominus magis multiplicat: eadem enim pecunia ad eumdem fructum redditur: Quia eum ſermonem iterum facere, per quem alius fructus factus eſt licite permittitur, quod eſt contra eos, qui ad populum loquentes ſemper volunt uti novis ſermonibus.

VII. *Fuga peccati*; nam cum prædicandi munus non humanæ ſapientiæ, aut eloquentiæ, ſed divinæ virtuti, ac Spiritus S. gratiæ inniti concionator intelligat, diligentiſſime ſibi cavendum exiſtimabit, ne mortali culpa affectus, Spiritum S. contriſtet, & Apoſtolicum opus atque adeo Domini noſtri Jeſu Chriſti munus attingat &c. Graviſſimam illam Prophetæ objurgationem vehementer pertimeſcendam ducet: Peccatori dixit Deus: *Quare tu enarras &c.* *Car. Bor. eſt. Med. ſ. 4. 9.*

VIII. *Cupiditatis extirpatio*; uti S. Bonaventura monuit dicens: Prædicator veritatis ſuper omnia vitare debet vitium cupiditatis, alioquin non erit prædicator veritatis, ſed adulator, propter quod dicit Apoſtolus 1. Theſſ. 2. *Neque aliquando fuimus in ſermonem adulationis, ſicut ſcitis, neque in occaſione avaritiæ. Deus teſtis eſt*; Sciebat enim, quod ex hoc iram Dei provocaret, ſicut dicitur Michææ 3. *Sacerdotes ejus in mercede &c. & Prophetæ ejus in pecunia divinabant &c.* & ob hanc cauſam ſubditur: *Sion quaſi ager arabitur.* Hinc S. Gregorius Epiſcopum quemdam (cujus præcipuum munus eſt, verbum Dei annuntiare) hiſce verbis monet: Non plus pecuniæ, quam animabus ſtudeas, illud a latere reſpiciendum eſt, ad hoc autem tota mentis intentione laborandum, quia Redemptor noſter a Sacerdotis officio non quærit aurum, ſed animas. Apud Iſaiam Prophetam vox prædicatoris, tubæ aſſimilata fuit. *Quaſi tuba exalta vocem tuam, annuntia populo meo ſcelera eorum*: Tuba autem, per quam deſignatur prædicator (ut Hugo Cardinalis ait) non reſonat niſi vacua, & prædicator debet eſſe vacuus per rerum terrenarum neglectum. *S. Bon. in Luc.* *S. Gr. Ep. ad Mar.*

IX. *Curare, ut magis occupet Concionatorem medulla ſenſuum, quam ſpuma verborum*; &, ut alius ait, ne puerilium verborum ſpuma aures conſpuat: tales enim aures magis amant, quam pectora. Unde merito monet S. Chriſ. non ſectemur lenocinia rhetorum, ſed veritates piſcatorum. Quæ autem damna ſequantur ex hac doctrina neglecta, indicavit idem dicens: Hoc ſubvertit Eccleſias, quod & vos non quæritis ſermonem, qui compungere poſſit, ſed qui oblectet, & tinnulo ſtrepitu, & verborum compoſitione, quaſi citharædos, & cantores audientes, & nos frigide & miſere facimus, noſtras affectiones ſequentes, quas ejicere oportebat. Et idem fit, ac ſi *S. Chryſ. h. 30. in Act.*

pæ-

pater videns puerum, quem supra modum tenere amat; ægrotum illi frigida & quæcumque oblectant, porrigat; quæ autem utilia, minime curet; deinde quando objurgatur a medico, rationem reddat dicens: Quid faciam? videns flentem puerum ferre nequeo. Miser, & ærumnose, ac proditor! neque enim talem patrem dixerim. Et quanto satius fuerit, parvo tempore tristitia affectum, perfectæ sanitati restitui, quam temporariam illam gratiam perpetuæ tristitiæ causam fieri? Hoc etiam nobis accidit. Flosculos verborum, & compositionem, & harmoniam curiosius sectamur, ut canamus, non ut prosimus; ut simus in admiratione, non ut doceamus, ut oblectemus, non ut compungamus; & plausu, & laudibus obtentis abeamus, non ut mores componamus.

§. VIII. ASCETICA.

S. Bonav. in cap. 6. Luc. I. IN primis nosse debet Asceta *quæ sint signa legitimæ vocationis ad officium concionatoris*: Ea breviter indicavit Sanctus Bonaventura his verbis. Tria sunt signa evidentia, quibus probatur, utrum prædicator a Domino sit missus ad prædicandum Evangelium. Primum est, *authoritas mittentis*. Secundum, *animarum zelus in persona*, quæ mittitur, quando scilicet principaliter quærit Dei honorem, & animarum salutem; Tertium est *fructificatio*, *& conversio auditorum*.

S. Franc. Salesf. p. 1. l. 1. Epist. II. Nosse debet, *quis sit finis Concionatoris*, cum recte Sanctus Franciscus Salesius expressit, dicens: Finis & intentio ejus debet esse, ut scilicet id faciat ob id, propter quod Christi in Mundum venientis finis fuerit, ipsemet claris hisce verbis edicit: *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant*. Finis itaque Prædicatoris hic esse debet, ut scilicet peccatores, per iniquitates suas mortuos, vivificet ad justitiam; & ut justi, qui vita spirituali gaudent, illam abundantius possideant, magisque perficiantur; Et ideo Jeremiæ dictum fuit. *Ut evellas, & destruas*, vitia scilicet & peccata; & *ædifices & plantes*, virtutes nimirum & perfectiones. Hugo Cardinalis explicans illa verba S. Pauli: *volo quinque verba sensu meo loqui*; clarius hunc finem indicat, dum ait: Quinque verba secundum F. Jordanem Magistrum Ordinis sunt. *Quid credendum*, scilicet duodecim articuli; *Quid faciendum*, scilicet præcepta Decalogi; *Quid fugiendum*, scilicet peccata mortalia; *Quid appetendum*, scilicet gaudia paradisi; *Quid timendum*, scilicet supplicia inferni; unde versus quidam sic habet: *Quid credam, faciam, fugiam, sperabo, timebo?* Doctor Angelicus quinque hæc verba simili fere modo exponit, dum ea quinque sequentia esse dicit: *Agenda, timenda, vitanda, speranda, credenda*.

Hugo Card. apud Mansi dis. 13. n. 1.

Idem apud eundem dis. 9. n. 5. III. Nosse debet, *quod sit officium Concionatoris*, nempe illud ipsum, quod idem Cardinalis per exemplum canis explicat dum ait: Habet canis in ore latratum, in dentibus morsum, in lingua medicamentum, sic bonus Prædicator, & bonus Confessor, & quilibet bonorum spiritualium administrator, debet habere hæc tria; *Latratus*, est verbum exhortationis: *morsus*, verbum objurgationis: *linguæ medicamentum*, verbum consolationis.

S. Antoninus p. 3. tit. 18. c. 3. §. 2. IV. Nosse debet, *quem modum observare debeat in prædicando*: Eum videlicet, quem S. Antonius indicavit, dicens, Prædicator, quia ex sua prædicatione debet quærere homines inducere ad faciendum, quod prædicat, ideo, ut efficaciter prædicet, debet, *clare loqui*, *ut instruat intellectum auditoris*, *& doceat*. Secundo sic debet loqui, *ut delectet auditorem*; sed quo fine delectatio illa curanda est? ut sic moveat affectum, ut libenter audiat verbum. Tertio debet sic loqui, *ut flectat*, scilicet curando, ut quæ dicta sunt, velit ea implere. Et clarius S. Gregorius, pro qualitate audientium formari debet sermo Doctorum, ut & sua singulis congruant, & tamen a communis ædificationis arte nunquam recedant. *S. Greg. p. 3. past. in proleg.*

S. Greg. l. 21. mor. c. 7. V. Nosse debet, *quomodo optatum fructum concionis obtinere possit*; scilicet si opera verbis conjungat; uti S. Gregorius illa S. Pauli verba: *Præcipe hæc, & doce cum omni imperio*, explicans insinuavit his verbis: Non dominationem potentiæ, sed authoritatem suadet vitæ, cum imperio quippe docetur, quod prius agitur, quam dicatur, nam doctrinæ subtrahit fiduciam, quando conscientia præpedit linguam; Non ergo ei potestatem claræ locutionis, sed bonæ fiduciam insinuavit actionis? Moxque subdit: Unde etiam de Domino scriptum est: Erat enim docens, sicut potestatem habens, non sicut Scribæ & Pharisæi; singulariter namque ac principaliter solus ex potestate bona locutus est, quia ex infirmitate mala nulla commisit. Quod etiam confirmans S. Bonaventura, eum, inquit, elige Doctorem, quem magis admireris cum videris, quam cum audieris. Id quod etiam Seneca agnovit, dicens. Hæc sit propositi nostri summa, quod sentimus, loquamur; quod loquimur, sentiamus: concordet sermo cum vita; ille promissum suum implevit, qui & cum videas illum, & cum audias, idem est. Videbimus qualis sit, quantus unus sit. *Seneca epist. 7.*

S. Antoninus p. 2. tit. 16. c. 1. §. 2. VI. Nosse debet, *quid agere debeat, si fructus optatus non sequatur*: nimirum meminisse, quod S. Antoninus notavit: Apostolus ait, *unusquisque mercedem accipiet secundum laborem suum*; non dixit, secundum fructum suum nec enim credimus, inquit præfatus Author, minorem gloriam obtinuisse Jacobum majorem, qui paucissimos convertit, quam multos Sanctos, qui millia populorum traxerunt ad fidem.

Mansi dis. 41. n. 6. VII. Nosse debet, *quomodo delectatio in concione quæri possit*, id quod Mansi his verbis declarat: Porro delectatio a prædicatione non omnino excluditur, sed ordinari debet ad faciendum fructum, ad eum fere modum, quo arbor florem producens in eo non subsistit, sed eumdem in fructum transmutat. Prædicetur eo modo ut aures auditoris in eo, quod audiunt, sibi complaceant: at vero non sit balista sine globo explosa; hoc enim modo nil aliud obtinetur quam quod pulvis nitratus inutiliter consumatur; sit igitur bene onusta sententiis validis & efficacibus, tanquam globis,

ut strages inter inimicos faciat, & turres subvertere, id est, obstinatos peccatores ad pœnitentiam inducere queat.

Bolland. 13. febr. fol. 112. VIII. Nosse debet, *cur non dolere debeat, si ab uno loco ad alium mittatur*; quem in finem proderit notare, quod Bollandus refert in vita B. Jordani Generalis Dominicanorum, quod, cum Legati Bononienses apud ipsum intercederent, ne ab ipsis celebris quidam dimoveretur prædicator, qui seminaverat in civitate verbum Dei gratiose, eo quod timeretur, quod fructus, qui sperabatur secuturus de ejus prædicatione, totus posset in ejus absentia perdi, Sanctus hic vir iisdem respondent. Illa ratio, quam vos alligatis, quod Frater Joannes hic deberet morari, quia seminavit vobis verbum Dei, & posset perire fructus, si recederet, non multum conturbet vos: non enim est consuetudo seminatoris camporum, quod cum seminaverit agrum, unum portet illuc lectum suum, & jaceat ibi quousque videat, quomodo semina fructificent; imo potius commendat semen & campum Deo & vadit ad seminandum in alium campum. Ita fortassis expediret, quod Fr. Joannes iret ad seminandum verbum Dei alibi, sicut de Salvatore scriptum est, quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare verbum Dei.

Acta Mediol. fol. 477. IX. Nosse debet, *quos potissimum Authores legere & citare debeat Concionator*; de quo sic loquitur S. Carolus Borromæus: maxime sibi veteres Patres proponat, quorum in dicendo virtutes sequatur, Gregorii Magni, & Chrysostomi disciplinæ moralis copiam: Leonis magni, & Basilii gravitatem; Nazianzeni vim, Nysseni subtilitatem, Augustini acumen, Ambrosii temperatum dicendi genus, Bernardi dulcem, devotamque orationem, atque omnino admirabilem & divinam eloquentiam sanctissimi Pauli Apostoli. S. Antoninus quoque *S. Antoninus l.c.* ait, Prædicator præcipue debet esse doctus in Sacra Scriptura, & ipsi vacare; unde in hujusmodi figura vectes, quibus Arca portabatur, jugiter annulis erant insertæ, ut, cum Arca esset portanda, nulla fieret mora de intromittendis vectibus; quia Prædicatores, per quos Ecclesia circumfertur, sacris litteris debent semper insistere, ne tunc cogantur discere, cum ex officio alios habent docere, ut exponit Gratianus dist. 36. cap. qui Ecclesiasticis: §. Ecce quod Sacrum Salvator noster prius in medio Doctorum sedit, audiens illos, & interrogans & postea prædicare cœpit.

S. Franc. Sales. p. 1. l. 1. epist. X. Nosse debet, *quomodo profanos Authores legere & citare possit Concionator*; id quod S. Franciscus Salesius sic docet: de historiis profanis quid dicis? Bonæ sunt sed illis uti oportet quemadmodum fungis, id est raro, & solummodo ad excitandum appetitum, & tunc quidem etiam necessum est caute & bene proponantur, atque, ut S. Hieronymus ait, ungues & capilli illis amputandi sunt; quemadmodum Israelitæ mulieribus in servitute natis faciebant, quando illas sibi desponsare parabant, id est, totaliter accommodandæ sunt Evangelio, & veræ virtuti Christianæ, tollendo ab ipsis, quidquid est reprehensibile actionum profanarum a Gentibus editarum: denique ut sacer Textus ait: *separare pretiosum a vili oportet*. Dum de magnanimitate Cæsaris mentio incidit, nulla habenda est ambitionis illius commemoratio; & dum de Alexandro Magno sermo est, absit omnis memoria vanitatis, truculentiæ, & superbiæ ipsius. De castitate Lucretiæ differens, mortem ejus desperatam omnino sileat. Sed fabulis Poetarum quid agendum? Hæ prorsus negligendæ sunt, nisi forte ornatus causa adhibeantur, id quod adeo breviter, & cum talibus circumstantiis fieri debet, ut potius antidoti loco subserviant, & unusquisque illas a Prædicatore parvi fieri facile cognoscat. Cæterum antiqui, quantumcumque fuerint devoti, illas tamen nonnunquam usurparunt, imo ipsemet S. Bernardus earum nonnumquam meminit, licet ubi illas didicerit, ignorem. S. Paulus primus fuit, qui Aratum Menandrum citavit. Quod autem ad fabulas attinet, vix unquam earum vel minimam inveni in sermonibus antiquorum memoriam, sola excepta fabula Ulyssis, & Sirenarum, cujus in operibus S. Ambrosii in sermone quodam fit mentio: ac proinde repeto vel illis prorsus utendum non esse, vel ita parum, ut negligi videantur: non enim bene convenit cum idolo Dagon Arca Testamenti.

XI. Nosse debet: *quomodo Concionatores malæ vitæ audiendi sint*, nimirum juxta consilium Sancti Augustini dicentis: Botrum carpe, spinam cave: bene quidem intellexistis, fed propter tardiores dicam hoc planius. Quomodo dixi, botrum carpe; spinam cave? Quia botrus aliquando de radice vitis exortus pendet in sepe, crescit palmes, inseritur spinis, & portat fructum spina non suum, non enim spinam vitis attulit, sed spinis palmes incubuit. Noli interrogare nisi radices. Quære radicem spinæ, extra invenis a vite. Quære originem uvæ, vitis hanc protulit ex radice. Cathedra ergo Moysis vitis erat, pharisæorum mores spinæ erant. Doctrina vera per malos palmes in sepe, botrum inter spinas caute lege, ne dum quæris fructum, laceres manum, & cum audis bona dicentem, ne imiteris mala facientem. Quæ dicunt, facite, legite uvas, quæ autem faciunt, facere nolite, cavete spinas. Et iterum alibi: quomodo vis, inquit, de spinis me uvam colligere? Respondeo, non est uva illa spinarum, sed aliquando Increscens sarmentum, implicat se in sepem, & pendet uva inter densa spinarum, sed non surgit de radice spinarum, tu caute manum mitte, ne lacereris a spinis, id est, ne facta imiteris malorum, & lege uvam inter spinas pendentem, & de vite ad te perveniat botri alimentum, spinis autem servatur ignis tormentum. *S. Aug. tra. 4. in Joan.* *Idem tom. 9. de past. l. 1.*

XII. Nosse debet *impedimenta fructus ex concionibus referendi*; quorum præcipuum indicavit Ecclesiastes, salubriter admonens: *Qui observat ventum, non seminat, & qui considerat nubes, nunquam metet*; Quæ verba S. Bonaventura ad propositum nostrum hoc modo exponit: seminare est verbum Dei prædicare. *Exiit qui seminat seminare semen suum*; & post: *Semen est verbum Dei*, ventus iste est *Eccl. 1. 11. v. 14.* *S. Bonav. in cit. l.*

ven-

ventus detractionis: qui observat hunc ventum, numquam seminat, quia timet verba hominum detrahentium: non prædicat ad fructum, imo agitatur ut arundo. Quid existis videre? Arundinem vento agitatam? Et qui considerat nubes, numquam metet. Nubes, ut dicit Glossa, est blandimentum adulationis, quod qui cupit habere, numquam metet vitam æternam, quia receperunt mercedem suam.

XIII. Nosse debet, *cur curare non debet concionator, si paucos auditores habeat*; sed potius consilium sequi S. Caroli Borromæi dicentis: Nec propterea respondebit animum, si per paucos auditores ad se convenire viderit, quoniam summus ille magister vita Christus Jesus, cum Dei sapientiam, vitamque æternam monstraret mundo, paucitate discipulorum contentus fuit; imo aliquando solam mulierem Samaritanam habuit, quæ illum & de divino cultu, & cælesti gratia loquentem audiret. Quod etiam S. Chrysostomus confirmans, licet, ait unus audiat; non enim exiguum est, unam ovem servari, quandoquidem & pastor ille, qui nonaginta novem reliquerat oves, ad unam cucurrit, quæ aberraverat. Hominem non contemno, licet unus sit homo, est animal Deo charissimum: licet, servus sit, contemnendus mihi non videtur: non enim dignitatem quæro, sed virtutes; non dominationem, aut servitutem, sed animum. Licet unus sit, homo est, propter quem cælum extensum est, & propter quem unigenitus Dei Filius factus est homo.

Act. Mediol. f. 479.

S. Chrys. ho. 3. in G.

XIV. Nosse debet, *quando & quomodo recusare possit officium Concionatoris*, in quo observare debet S. Gregorii doctrinam: sunt nonnulli, inquit, qui ex sola humilitate refugiunt, ne eis, quibus impares se æstimant, præferantur. Quorum profecto humilitas, si cæteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante Dei oculos vera est, qui cum ad respuendum hoc, quod utiliter subire præcipitur, pertinaces non sunt. Neque enim vere humilis est qui, superni nutus arbitrio, ut debeat præesse intelligit, & tamen præesse contemnit, sed divinis dispositionibus subditus, atque a vitio obstinationis alienus, cum sibi regiminis culmen imperatur, si jam donis prævenitur, et quibus & aliis prosit, & ex corde debet fugere, & invitus obedire.

S. Greg. p. 1. past. cap. 6.

XV. Nosse debet, *cur Apostoli & concionatores piscatores hominum fuerint appellati*, cujus rationem hanc assignat Hieronymus Narni Capucinus: duo piscatori sunt necessaria, ne labor ipsius frustra adhibeatur; scilicet ars, & laborandi ardor: etenim pisces animalia sunt lubrica, natatilia, & ad fugam capiendam velocissima, lacunasque suas in abysso maris adeo profundas & absconditas habent, ut, nisi piscator juvetur ab arte, & ab ardenti desiderio, quod illum in laboribus indefessum reddat, exstimuletur, de illis capiendis spem omnem deponere debeat. Hæc autem ars, & ardentissimum illud animas piscandi desiderium a Christo Apostolis promittitur. Hactenus verba sunt P. Narni. Porro certum est, prout quotidiana demonstrat experientia, quod inter omnes professiones, quas homo exercet, professio piscatorum supra modum sit laboriosa, quia, qui huic professioni est deditus, quovis anni tempore, id est, tam in hyeme, quam in æstate, temporum injuriis debet esse expositus, vigilias agere in obscuritate noctis, quasi nudus, sudare debet in ejiciendis, & adducendis ad se retibus, ludibrium sæpe fit ventorum, undarum, tempestatum, & continuo morti adeo est vicinus, quam subtile est navigii lignum, quo ab aquis dividitur; famem patitur & sitim, adversus somnum continuo dimicat, frigore & æstu exercetur, & labore absoluto ob nimiam fatigationem vix pedibus insistit. Per hanc igitur similitudinem cælestis magister noster nobis insinuare intendit, quod, ut prædicator animas piscetur, easque ad salutis æternæ portum perducat, necessario multis magnisque laboribus expositus esse debeat. Talis piscator fuit Sanctus Paulus Apostolus, qui de semetipso dicere non dubitavit: Abundantius omnibus laboravi; ac proinde mirum non est, quod mundum universum Christo lucratus fuerit. Unde D. Chrysostomus in ejus laudem ita scripsit; nullus digne instituitur prædicator, nisi qui paratus animam millies ponere pro auditoribus suis. Neque saltem attingere quisquam debet præclaram hujus muneris functionem, nisi paratus sit millies animam suam tradere in mortem atque discrimina.

Narn. disc. 47. num. 4.

XVI. Nosse debet, *quinam sint illi, qui verbum Dei adulterare dicuntur*; id quod Interpres quidam sic explicat: adulterare verbum Dei est, fictis coloribus orationem pingere, audientium sensibus blandiri, non ex sinceritate loqui, & veritatis manifestatione, sed gloriæ extruendæ studentes, non ædificandæ conscientiæ. Idem Apostolus in cap. 4. ejusdem epistolæ inquit; neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. Et clarius Sanctus Anselmus: adulter, inquit, in carnali coitu non prolem, sed voluptatem quærit; & perversus quisque, ac vanæ gloriæ serviens, recte adulterare verbum Dei dicitur, quia per sacrum eloquium, non Deo Filios gignere, sed suam scientiam desiderat ostentare; quem enim libido gloriæ ad loquendum trahit, voluptati magis, quam generationi operum intendit; adulterare namque verbum Dei est, ait, aliter de illo sentire, quam est, aut ex eo non spirituales fructus, sed adulterinos fœtus quærere laudis humanæ. Ex sinceritate vero loqui, est, nihil in eloquio, extra quod oportet, quærere. Sicut ex Deo autem loquitur, qui scit, non se a se habere, sed ex Deo accepisse, quod dicit, coram Deo vero loquitur, qui in omni quod dicit, non humanos favores appetit, sed omnipotentis Dei præsentiæ intendit, nec suam, sed authoris gloriam requirit. Et in Christo loquitur, cujus sermo totus in Christi veritate persistit; ut nec mendax sit, nec aliud, quam Christum prædicet. Qui autem scit quidem, ex Deo se accepisse, quod dicit, & tamen dicendo propriam gloriam quærit, sicut ex Deo loquitur,

Ibid. disc. 43. n. 1.

S. Anselm. in 2. Cor. c. 2. v. 17.

tur, sed non coram Deo, quia eum, quæ cordi suo non proponit, cum prædicat, quasi absentem putat. Sed sancti viri & ex Deo loquuntur, & coram Deo, quia ab eo sciunt se habere quod dicunt, & ipsum suis sermonibus adesse judicem, auditoremque considerant.

§. IX. MISCELLANEA ET CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Qualitas.

Mansi disc. 10. num. 2. I. SAmpson olim dilaniatis leonis faucibus, relicto cadavere processit; reversus autem per eamdem viam, curiositate ductus, declinavit, ut videret cadaver leonis, & ecce examen apum in ore leonis erat, ac favus mellis, quem cum sumpsisset in manibus, comedebat in via. Omnia autem in figura contingebant illis. Audiamus igitur historiæ hujus moralitatem. Procopius ait: fertur, quemvis leonem vivum os habere fœtidissimum, adeo ut dictu sit mirificum; in ore fœtido mel repertum esse dulcissimum. Enim vero quis est, qui nesciat, eloquentiam sacram a Spiritu Sancto sæpius favo mellis comparatam fuisse? Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo! Et tamen quis non videt, hanc mellis suavitatem sæpius in putreolentibus faucibus, id est, in prædicatoribus ob malos mores, famamque sinistram fœtentibus reperiri? Admirantur Auditores eorum talentum, facundiam, sæpe etiam eximium parient fructum quantumvis ipsi dissolute vivant. Horum igitur favo uti licet; Favus mellis composita verba, inquit sapiens: *Quæcumque enim dixerint vobis, servate & facite*, Cavendus autem est in putrefactis ipsorum faucibus fœtor. Secundum opera eorum nolite facere.

Idem dis. 29. in 4. II. Duo fratres, Jacobus & Joannes, electi ad Evangelium prædicandum Apostoli, a Christo appellati fuere Boanerges, id est, filii tonitrui: siquidem per tonitru vocis deterrere debeant idololatras, eosque ad veri Dei notitiam perducere; advertendum vero est, quod oculus diu ante fulgur conspiciat, priusquam auricula tonitrui strepitum persentiscat; ita quoque in ministris Evangelicis prius videri debet lux boni exempli, virtuosorumque operum, & postea sermones eorum auscultari; si enim prædicationem bonum præcesserit exemplum, infallibiliter efficax, & fructuosa reddetur. In Apoc. dicitur: *De throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua*; ubi prius mentionem facit fulguris, postea tonitrui. Apud Ezechielem pariter dicitur: *Animalia ibant, & revertebantur in similitudinem fulguris corusc antis*; Et paulo post subditur: *Audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum*. Porro quatuor illa mystica animalia Evangelistas, seu ministros Evangelicos præfigurarunt, in quibus prius resplendere debet lux perfectionis, & postea vox prædicationis audiri.

S. Greg. p. 2. past. cap. 7. III. Cælestis agricola divinum verbum suum semini assimilat; sicut enim non sufficit, quod semen in terram spargatur, nisi ipsemet rusticus terram arando, & excolendo laboribus se conficiat, ita quoque orator Evangelicus nullum fructum producet, nisi prius operatus fuerit id, quod prædicat: *Verbi semen facile germinat*: inquit S. Gregorius, *quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat*.

Didacus Stella in c. 3. Luc. IV. Didacus Stella super Lucam ingeniosam quamdam habet observationem, circa illa verba S. Joannis Bapt. *Vox clamantis in deserto*; Dicit enim: Joannes erat vox, quia, quidquid erat in Joanne, erat vox. Vestis, manus, pedes, caput & lingua, totus Joannes vox erat clamans & dicens: *Pœnitentiam agite*. Ejus cibus, potus, lectus, cilicium, inedia, os denique & facies prædicabant. Etiamsi os non loqueretur, quidquid in ipso erat, prædicabat contemptum mundi, pœnitentiam, & amorem divinum.

Mansi disc. 10. num. 1. V. In secundo libro Esdræ cap. 4. legitur, quod, dum Filii Israel a captivitate Babylonis reversi in procinctu erant, ut collapsos Hierosolymæ muros restaurarent & resarcirent, ex timore gentium circumvicinarum, qui edificantes impedire satagebant, una manu sua faciebant opus & altera tenebant gladium, ædificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes, & ædificabant, & clangebant buccina juxta me. Omnia autem hæc in figura contingebant illis. Per Jerusalem enim anima nostra præfiguratur, cujus muri per peccati mortalis excidium ruinantur, ut proinde opus habeant, ut per pœnitentiam resarciantur, & reædificentur; ministri autem verbi Dei (ad quos Apostolus hæc verba dirigit: *Dei ædificatio estis*) ad hasce ruinas resarciendas sunt destinati. Observandum tamen est, quod Esdras primo de hisce artificibus dixerit: una manu sua faciebant opus, & postea secundo loco subjunxerit: altera tenebant gladium, ut per hoc insinuet, quam sit verum, quod operatio prædicationem præcedere debeat. Cœpit Jesus facere, & postea gladium prædicationis stringere, & docere; quod si fiat, hic fructus subsequetur, quod scilicet vere ædificabunt. Et ædificabant; uniendo enim facta cum verbis, cum magna populorum ædificatione prædicatur, ruinæque spirituales restaurantur.

Idem dis. 12. nu. 1. VI. Deus olim Prædicatore quodam indigens, qui surdas populi Israel a divino suo cultu deviantis aures aperiret, clamabat: quem mittam, & quis ibit? Tunc Isaias sese prodens, ad obeundam hanc legationem promptum se obtulit, dicens: *Et dixi, ecce ego, mitte me*, nimirum patentes sibi literas expediri cupiebat, quibus ejusdem Verbi increati, & sapientiæ Patris immediatus constitueretur prædicator, evasitque in prædicatorem adeo famosum, ut Sancta Mater Ecclesia, cui continuo assistit Spiritus Sanctus, sapientissime ordinarit; ut annuntiaturus Evangelium Diaconus, specialiter eum invocet, ejusque imploret auxilium, ut verbum Dei digne annunciare, & exponere possit; hoc enim fine orationem illam dicit: munda cor meum &c. Verum etiam observandum est, quod priusquam Isaias se promptum ad annunciandum Dei Verbum offerret, jam ante labia sua carbonibus ignitis ex officina paradisi per ma-

manum non cujuscumque Angeli, sed ardentissimi cujusdam Seraphini desumptis purificari viderit, per quod Deus nobis insinuare voluit, quod priusquam ad prædicationem Evangelicam nos exponamus, necessum sit, ut prius Seraphico quodam incendio accendamur, & ardeamus.

S. Greg. l. 10. mor. cap. 8. VII. S. Gregorius verba illa Psalmi explicans: *Ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque*; dicit: Perpendit namque, quod omnipotens Deus, veritatis verbum facientibus tribuit, & non facientibus tollit. Qui ergo hoc de ore suo non auferri petiit, quid aliud quam gratiam bonæ operationis quæsivit? ac si aperte diceret: A bono opere errare me non sinas, ne dum amitto ordinem bene vivendi, rectitudinem perdam loquendi.

VIII. In Exodo ornatus & gemmæ vestium Sacerdotalium, quibus summus Pontifex induendus erat, in hæc verba describuntur: *Et tintinnabula inter malogranata ex auro purissimo, quæ posuerunt inter malogranata in extrema parte tunicæ*. At vero quis vestrum mihi enodare poterit horum tintinnabulorum in extrema

S. Isidor. in catena Lippoman. parte dependentium mysterium? S. Isidorus, ab Authore Catenæ citatus, dubium hoc in hæc verba resolvit: Tintinnabula inter malogranata consonantia, Prophetæ intelliguntur, & Doctores sancti, in medio Ecclesiæ collocati, quorum lingua doctrinæ scientiam resonans, tangit utrasque partes legis & Evangelii. Hæc tintinnabula in extremo vestimento idcirco sunt posita, ut de fine mundi, & de vita futura disputantes, nunquam sileant.

Albertus Magnus apud Mans. dis. 4. n. 7. IX. S. Albertus M. super illa verba: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique*; ita scribit: Non tam passibus pedum quam passibus virtutum profecti, prædicaverunt intelligenda, credenda, agenda & appetenda. Intelligenda, quæ subnixa sunt necessariæ veritati; Credenda, quæ innituntur divinæ authoritati; Agenda, quæ vel timore fugienda sunt, vel ut honesta, cum virtute complenda sunt; Appetenda, quæ beatos faciunt.

S. Th. Vill. in Seneg. X. Si domus Filii tui igne conflagraret, cum periculo incinerandi omnia, quæ in illa sunt, tu vero ad ignem illum extinguendum folia adferres, vel ad vicinum pharmacopolium accurrens, aquam tibi comparares rosaceam, nunquid manifestam committeres stultitiam? Miserabiles peccatorum animæ in perniciosis carnalis concupiscentiæ flammis ardent, imo secundum præsentem justitiam ignem de facto conceperunt infernalem, utpote a quo per unicam respirationem tantummodo absunt; ad prædicatorum autem munus pertinet, incendium hoc per prædicationem Evangelicam extinguere; stulte igitur facimus, si ignem hunc per variorum verborum folia, per metaphoræ, aliorumque troporum flores, phrasium elegantias, aliosque ornatus Academicos extinguere velimus. *O stulte* (verba sunt S. Thomæ de Villanova) *ardet domus tua, & ignis omnia devastat, & tu expectas compositam orationem?*

Mans. dis. 41. n. 7. XI. In libro Judicum cap. 3. legitur de Aod, quod fecit sibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus. Hocque gladio uni duntaxat necem intulit, scilicet Eglon Regi Moab. Nec eduxit gladium, sed ita ut percusserat, reliquit in corpore; subdit autem sacer Textus, priusquam hoc caput tertium finiat: Post hunc fuit Samgar, qui percussit de Philisthiim sexcentos viros vomere, & ipse quoque defendit Israel. Omnia autem hæc contingebant illis in figura. Per ensem namque verbum Dei intelligitur, de quo S. Paulus ait: *Gladium Spiritus*, quod est verbum Dei. Per gladium Aod tanto cum studio fabricato, elegans, & coloribus Rhetoricis exornatus sermo intelligi potest, qui uni duntaxat mortem infert, eidemque infixus manet; Vomer autem Samgar, licet rudis & impolitus sexcentorum Philisthæorum stragem faciens, prædicationem simplicem, materias utiles, animabusque proficuas tractantem denotat, dicente Stephano Cantuariensi: Ecce iste plures occidit vomere, quam Aod gladio suo limato & acuto, quia sæpe plus proficit simplex & rudis prædicatio, quam exquisita & polita.

XII. Cælestis agricola, qui dixit: *Pater meus agricola est*, divinum verbum suum semini, non autem floribus comparavit; Enim vero, qui loco seminis flores quantumcumque pulchros, elegantes & odoriferos subtus terram seminaret, flores illi utique sub terra confestim emarcescerent, nec ullum fructum producerent. Idem quoque accidit iis, qui venustiorum verborum vanarumque elegantiarum flores diligunt; hi enim nullum animabus fructum afferunt, sed potius irreparabile damnum, siquidem qui in sordibus est, sordescit adhuc. Opus itaque est semine, quod fructificandi virtutem habeat; tale autem est verbum non Demosthenis, non Ciceronis, nec aliorum similium Oratorum profanorum, sed Dei illius, qui verbum & sapientia æterni Patris est. Idem dis. 41. n. 2.

XIII. S. Matthæus priusquam Christum nobis tanquam prædicatorem exhibuit, hæc verba præmisit. *Et relicta civitate Nazareth, venit, & habitavit in Capharnaum*. Circa quæ verba considerationem meretur, quod Author quidam notat; Nazareth enim, inquit, idem est, quod floridus: Priusquam igitur Christus divinum verbum suum annuntiaret, non sine mysterio e Nazareth patria sua recessit; sed per hoc omnibus illis, quibus hoc mysterium exercendi munus incumbit, insinuare voluit, quod a stylo dicendi florido, id est, vano, semper sint alieni. Nam ut Isaias ait: *Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos, verbum autem divinum manet in æternum*; Flores quippe cito evanescunt, sic quoque elegantiam verborum flores cito languent, exarescunt & deficiunt, veritates autem æternæ auscultantium animis tenaciter impressæ remanent. Ibid. n. 8.

XIV. In libro secundo Paralipomenon de Sesac, Rege Ægypti, legitur, quod inter alias prædas, quas e templo sustulit, etiam scuta aurea, quæ Salomon fabricari curaverat, rapuerit: *Tulit & clypeos aureos, quos fecerat Salomon, pro quibus fecit Rex æneos*. Circa quæ verba Glossa in sensu morali ita Gloss. in cit. l. c. 12. v. 9.

in

in favorem nostrum scribit. Hæc antiquus hostis per injuriam rectorum abstulit in prædicatoribus; tales vero cum se Spiritu privatos vident, per eloquentiam verborum copiam quærunt, quorum sonoritatem, velut scutorum æneorum firmitatem contra hostes opponunt, sed quanto æs est auro vilius, tanto est eloquentia inferior veræ sapientiæ fructu: unde ubi plurima verba, ibi frequenter egestas.

XV. S. Mater Ecclesia in Sacrosancto Festo natalitio Verbi incarnati ita canit: *Omnipotens sermo tuus Domine a regalibus sedibus venit*. Et tamen sanctissima ejus Mater, quæ ab eadem Ecclesia sedes sapientiæ appellatur, se partui vicinam esse sciens, quanam lintea suppellectile provisa fuit, ut filiolum suum recens natum involveret? Sacer Evangelista ait: *Et pannis eum involvit*. Unde Albertus Magnus pro instructione Prædicatorum, sequentem deducit moralitatem, dum ex Richardo de S. Victore ita scribit: Mater Virgo verbum Patris pannis involvit, significans verbum Dei magis simplicibus sonis indui in prædicatione, quam phaleris Rethoricis.

Albert. M. in Luc.

XVI. Inter alias Sponsæ laudes, quibus a cælesti Sponso extollitur, una quoque hæc fuit; *Favus distillans labia tua, sponsa, mel & lac sub lingua tua*. Quidnam vero Sponsus per hunc favum mellis e labiis dilectæ suæ distillantem indicare voluerit, Gillibertus Abbas egregie exponit; cum enim indubitatum sit, per Sponsam hanc sanctam denotari Christi Ecclesiam, quæ ejus conjux est; hoc supposito præfatus Abbas inquit: tria laus ista complectitur; dulcedinem, plenitudinem, parcitatem: dulcedo consideratur in genere; plenitudo in copia, parcitas in effusione. Quid effusionem dico? distillatio magis est, quam effusio. Quid necesse est in assignandis singulis immorari, ipsi enim scitis quia favus non nisi dulcedinem effundit, nec nisi de pleno effundit, & de plenitudine quidem ipsa, non totam ipsam. Est ergo in labiis Sponsæ dulcedo sola, dulcedo plena, & dulcedo sobria; plene quidem possidetur, sed non plene effunditur, sed prout auditorum capacitas exigit.

Gillibertus Abbas sermon. 34. in Cant.

XVII. Deus olim apud Jeremiam cap. 16. prædixit: *Ecce ego mittam piscatores multos, & piscabuntur eos: & post hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos*. At vero quonam spectat hæc inter piscatores & venatores similitudinum varietas? Inter utrosque prædictos hæc est differentia, quod piscatores nonnunquam in unico retium tractu ingentem capient omnis generis piscium multitudinem: venatores autem unica sclopeti explosione unam tantum vel duas ad summum capient feras: vel laqueo aut visco unam tantum apprehendent aviculam. Vult igitur Deus prædictis verbis dicere, quod prius missurus sit Apostolos suos in primitiva Ecclesia velut piscatores, qui in Ecclesiæ sinum, & ad fidem integros protrahent populos & regna. Postea vero missurus sit venatores, id est, alios ministros Evangelicos, qui prædam tam copiosam non capient, sed ad summum unam vel duas animas convertent.

Mansi disc. 47. n. 4.

XVIII. Christus ad discipulos suos dixit: *Faciam vos fieri piscatores hominum*; at vero quodnam in eo latet mysterium, quod Incarnata sapientia illos potius piscatores, quam cujuscumque alterius opificii artifices appellet? Responderi potest, prædicationem piscationi assimilari, quia, hæc partim fit retibus, partim hamo instituitur, ex quibus hic ferit & vulnerat, non illa; ad denotandum, quod prædicatur juxta diversitatem auditorum, nunc ferro uti debeat, id est, comminatione mortis, inferni, extremi judicii, quæ omnia expavescenda sunt; nunc vero retibus, id est, extimulationibus, præmiorum cælestium; vel amicitiæ Dei, vel etiam bonorum temporalium promissione; argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina.

Ibid. n. 2.

XIX. Interpres quidam super illa verba Isaiæ: *Quasi tuba exalta vocem tuam*, ita scribit: instrumentum hoc non a loquente, sed ab inspirante imbuitur, halitu inflatu, & per cornum cavum spiramen ebibit, ut sonitum edat. Unde ad eruditionem veri Prædicatoris hoc deducit documentum, quod scilicet prædicator in auditorum animam halat. Sicut enim per anhelitum vivimus, ita prædicator tanto cum Spiritu pro alterius salute detonare debet, ac si ad illum spiritualiter vivificandum, qui eum auscultat, extremum spiritum exhalaret; inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem. Canet tuba, & mortui resurgent &c.

Ibid. n. 1.

XX. Venerabilis Beda libro de templo Salomonis aliud quoddam hujus necessitatis adducit motivum; asserit enim, templum illud figuram fuisse veri Salomonis, qui templum gloriæ ædificare statuit, de quo dicitur in Psalmo: *In templo ejus omnes dicent gloriam*, de cujus artifice Apostolus pariter ait. *Cujus artifex, & conditor Deus*. Hic igitur architectus ex Petræ fodina protoparentis lapides in hanc fabricam adhibendos eruit; at vero quia rudes & informes erant, pro iis inter se uniendis & quadrandis martello opus erat (tunsionibus, pressuris, expoliti lapides suis coaptantur locis per manus artificis) ac proinde martelli loco verbum suum divinum adhibuit, ipsomet apud Jeremiam teste: *Nonne verba mea, sicut malleus conterens petras*? Prædicatores vero tamquam lapicidas adhibet, qui comminando supplicia, & proponendo præmia, reprehendendo scelera, & commendando virtutes, rudes & deformes hosce lapides elegantissime expoliunt. Unde Apostolus ait. *Corripientes omnem hominem, & docentes, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu*.

Idem disc. 1. n. 9.

XXI. In primo libro Regum legitur, quod, cum Philistæi adversus populum Israel dimicaturi essent, omni conatu ad hoc contenderint, ne in universa Judæa reperiretur vel unicus, qui gladios, aliaque similia arma bellica fabricare posset. Quam historiam Dionysius Carthusianus ad nostrum propositum hisce verbis adaptat. Faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israel, caverant enim Philisthiim, ne forte facerent Hebræi gla-

Dionys. Carthus. in 1. Reg. cap. 13.

gladium. Per fabros istos intelliguntur prædicatores, qui spiritualia arma fidelibus præparant, & gladium spiritus, quod est verbum Dei, & lanceam militarem, videlicet charitatis fervorem, seu discretionis acumen, omnia penetrantem, & adversariorum interiora pungentem; cavent autem Philisthiim, id est, dæmones, & omnes fidei inimici machinantur, & student tales fabros auferre Ecclesiæ, sicut jam (proh dolor) pro maxima parte ei ablati sunt, in tantum, quod fideles quam plures ad Philisthiim pergunt, ut sua acuant ferramenta, quia vera & spirituali sapientia derelicta, ad Philosophica argumenta, ad prudentiam sæculi, imo ad mundanas versutias se convertunt, atque in talibus suam acuunt mentem.

TITULUS XXVII.

CONCUPISCENTIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Fab. conc. 3. in Dom. 5. p. B. Epi. I. EST appetitus inordinatus rerum caducarum & terrenarum. Per hoc enim a Concupiscentia in genere distinguitur, quæ simplex appetitus boni cujusdam definitur.

Divisio.

II. Dividitur in concupiscentiam *divitiarum*, *voluptatum carnis*, *& honorum*, juxta illud Joannis: omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. *1. Jo. 2. v. 16.*

III. Dividitur etiam a S. Thoma & Aristotele in *naturalem & innaturalem*: Prior est, per qoam appetuntur naturæ necessaria aut convenientia, uti sunt cibus, potus, aliaque sensuum oblectamenta. Posterior est, per quam concupiscuntur objecta secundum apprehensionem duntaxat convenientia, qualia sunt pecuniæ, honores, exquisitus cibus & deliciæ. *S. Thom. 1. 2. q. 30. a. 3.*

IV. Denique dividitur ab aliis in concupiscentiam *Intellectus* (qualis est curiositas, vanitas, & inflans superbia) *Voluntatis* (qua honor, gloria, divitiæ appetuntur) & *Sensuum* (quia objecta sensibilia desiderantur, uti esculenta, poculenta & similia).

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Gen. 8. v. 21. I. SEnsus & cogitatio humani cordis ad malum prona sunt ab adolescentia sua.

Rom. 7. v. 18. II. Scio, quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum; nam velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Non enim, quod volo bonum, hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago.

Ibi. v. 22. III. Condelector legi Dei secundum interiorem hominem; video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.

IV. Nemo, cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur; Deus enim intentator malorum est, ipse autem neminem tentat, unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus, & illectus. *Jac. 1. v. 13.*

V. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei; stultitia enim est illi, & non potest intelligere. *1. Cor. 2. v. 14.*

Fuga.

VI. Post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua avertere. Si præstas animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis. *Eccl. 18. v. 30.*

VII. Aufer a me ventris concupiscentias, & concubitusconcupiscentiæ non apprehendant me. *Ibid. 23. v. 6.*

VIII. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus. *Rom. 7. v. 24.*

IX. Qui autem Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis suis. *Gal. 5. v. 24.*

Damnum.

X. Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum; peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem. *Jac. 1. v. 15.*

XI. Unde bella & lites in vobis? nonne hinc? ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris. *Jac. 4. v. 1.*

XII. Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidem appetentes erraverunt a fide, & inseruerunt se doloribus multis. *1. Tim. 6. v. 10.*

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. SEmper cupidi soliciti sunt, acquirere non habita, & habita custodire. *S. Thom. opusc. 7.*

II. Omnia reliquit, qui voluntatem habendi deseruit. Apostoli, quantum ad divitias nihil, quantum ad voluntatem, totum mundum reliquerunt. *S. Hier. sup. Mat.*

III. Multum reliquit, qui sibi nihil retinuit. Multum reliquit, qui quantumlibet parum, totum deseruit. Multum dimisit, qui cum re possessa etiam concupiscentiis renunciavit. *S. Greg. in hom. 5.*

IV. Multa, Fratres, relinquitis, si terrenis desideriis renuntiatis; exteriora enim nostra quantumvis parva, Domino sufficiunt: cor namque, & non substantiam pensat, nec perpendit, quantum in ejus Sacrificio, sed ex quanto proferatur. *Ibid.*

V. Age, qui relinquere disponis omnia, te quoque inter relinquenda numerare memento; immo vero maxime, & principaliter abnega temetipsum si desideras sequi eum, qui exinanivit propter te semetipsum. *S. Bern. in ser.*

VI. Nemo est, qui non habeat, quod dimittat. Universis renunciavit facultatibus mundi; quicumque affectum possidendi eas radicitus amputarit. *Cassan. l. 3. c. 27.*

VII. Quid refert, utrum quis per turbationem cupiditatis erga opes amplas & magnificas, an erga viliores exerceat species, nisi quod in eo reprehensibilior judicandus est, quod qui maxima spreverit, in minimis obligetur, *Idem col. lat. 4. c. 21.*

getur, ideoque perfectionem cordis abrenunciatio iſta non obtinet, quia cum cenſum habeat pauperis, non abjecit divitis voluntatem.

Auguſ. in VIII. Guloſus habet cor in ventre, laſcivus in libidine, cupidus in luero.

Ambroſ. vid. l. de Abel & Cain. IX. Sævus criminum ſtimulus eſt concupiſcentia, & libido, qui nunquam quietum affectum manere patitur, nocte fervet, die anhelat.

Auguſtin. X. Concupiſcentia ſaginato corpore efferveſcit.

Idem. XI. Concupiſcentia noſtra eſt tentationum cauſa.

Fuga.

S. Greg. in hom. XII. Bonorum Authori aliter inhærere non poſſumus, niſi cupiditatem a nobis, quæ omnium malorum radix eſt abſcindamus.

S. Bern. ſ. 3. de Aſcenſ. XIII. Ipſi Apoſtoli ſpiritu ſancto repleri nequiverant, quia carni Dominicæ, etſi ſanctæ, inhærebant.

S. Bern. apud Rodr. p. 2. tr. 3. c. 4. XIV. Exurgat Deus, cadat armatus iſte: cadat, & conteratur inimicus homo, contemptor Dei, amator ſui, amicus mundi, ſervus diaboli. Quid tibi videtur? Certe ſi recte ſentis, mecum dices: Reus eſt mortis, crucifigatur, crucifigatur.

S. Aug. de vit. relig. XV. Nemo poteſt perfecte diligere, quo vocatur; niſi oderit, unde revocatur.

Greg. 20. Moral. XVI. Concupiſcentia in corde frænanda eſt.

Damnum.

S. Greg. hom. 13. mor. XVII. Cui cupiditas dominari dicitur, ſubjectus malis omnibus demonſtratur.

S. Ambr. l. de Vir. XVIII. Qui moderari neſcit cupiditatibus, is quaſi equis raptus indomitis, volvitur, laniatur, affligitur.

S. Greg. l. 7. ep. 26. XIX. Quanto acriore cura inardeſcit ad infima; tanto tempore damnabili refrigeſcit e ſummis; utraque enim ſimul & æqualiter amari non poſſunt.

Idem. XX. Quiſquis defluere devitat, ſugiat, ne per hoc, quod amat, in hoc cogatur devenire, quod vitat.

Petrus Raven. in ſerm. XXI. Omnium malorum radix eſt cupiditas tranſgreſſionis mater, magiſtra nocendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, ſicaria virtutum, ſeditionis origo, fovea ſcandalorum.

XXII. Concupiſcentia ætatem omnem fœdat, ſenectutem extinguit.

XXIII. Concupiſcentia plus quam cætera vitia diffamat.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

L. 3. c. 31. §. 1. I. TOtum & maximum impedimentum eſt, quod non ſumus a paſſionibus & concupiſcentiis liberi, nec Sanctorum perfectam viam conamur ingredi.

L. 1. c. 12. §. 3. II. Si veraciter vis delectari, & abundantius conſolari, ecce in contemptu omnium infirmarum delectationum erit benedictio tua, & copioſa tibi reddetur conſolatio. Et quanto plus te ab omni creaturarum ſolatio ſubtraxeris, tanto in me ſuaviores & potentiores conſolationes invenies.

L. 1. c. 27. §. 3. III. Noli concupiſcere, quod non licet habere. Juvat enim non quælibet res adepta vel multiplicata exterius, ſed potius contempta & deciſa ex corde radicitus.

L. 3. c. 32. §. 2. IV. Tene breve, & conſummatum verbum. Dimitte omnia, & invenies omnia. Relinque cupidinem, & invenies requiem.

L. 3. c. 31. §. 2. V. Niſi quis ab omnibus creaturis fuerit expeditus, non poterit libere intendere divinis.

Ib. §. 2. VI. Niſi homo ſit in ſpiritu elevatus, & ab omnibus creaturis liberatus, ac Deo totus unitus, quidquid ſcit, quidquid etiam habet, non eſt magni ponderis.

L. 2. c. 11. §. 4. VII. Pauperem verum ſpiritu, & ab omni creatura nudum quis inveniet? Procul & de ultimis finibus pretium ejus.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

S. Aug. in Pſ. 64. I. S. Auguſtinus de ſeipſo fatetur: Primo concupiſcentia carnis ſequentes duxit nos, poſtea renitentes traxit nos; deinde accepta gratia cœpit nos nec ducere nec trahere, ſed adhuc contendere nobiſcum, poſt contentionem erit & victoria, modo te, etſi oppugnat, non expugnet.

Fab. con. 4. in Do. 3. poſt Epiph. II. Cuidam Religioſo Ordinis S. Dominici, cum graviſſimas carnis concupiſcentias Dæmon immiſiſſet, & iis non minus fortiter ille reſtitiſſet, acclamavit victus Diabolus: Viciſti, viciſti, quia in igne fuiſti, & non arſiſti.

Vit. PP. l. 3. libel. 10. n. 32. III. Cum quidam Frater Abbati ſuo quereretur, ſe variis cogitationibus & deſideriis plurimum turbari, Abbas eductum in publicum jubet ventos aperto ſinu excipere, cumque Frater reſponderet, hoc ſibi poſſibile non eſſe, dixit illi: Hoc ſi nequis, nec cogitationes & deſideria tua coercere poteris, quo minus tibi incidant. Sed hoc tui eſt muneris, ut ardenti & magno ſpiritu eis reſiſtas.

S. Greg. l. 4. dial. c. 11. IV. Cum Urſinus Presbyter ſeparatus ab uxore caſte vixiſſet, & hæc ad morituri nares aurem applicaret, ut indagaret, num adhuc ſpiraret; ipſe, quanto potuit, niſu vocem collegit, dixitque: Recede a me mulier, adhuc igniculus vivit, paleam tolle.

Jacob de Vitriac. in vita. V. Cum quidam B. Mariæ Œgniacenſis familiaris, ex nimio ſpiritualis affectionis exceſſu, manum ejus ſtrinxiſſet, & primos motus concupiſcentiæ oriri in ſe advertiſſet, vox de cælo lapſa dixit: Noli me tangere. Unde cautior factus, ab ejuſmodi ſenſualitate abſtinuit.

Taulerus apud Drex. in Heliotr. VI. Medicus quidam a quodam Theologo (cui prius viam ad veram quietem atque perfectionem oſtenderat), interrogatus, ubi Deum reperiſſet? reſpondit, ubi omnem concupiſcentiam creaturarum reliqui.

3. Reg. 11. VII. Salomon Rex Iſraelitarum, adamavit mulieres alienas & depravatum eſt cor ejus per eas, & adoravit deos alienos.

Judith. c. 12. VIII. Stetit Judith ante faciem Holophernis, cor ejus concuſſum erat ardens ejus concupiſcentia.

Dan. cap. 13. IX. Duo ſenes ita Suſannæ concupiſcentia exarſerunt, ut ejus mortem procurarint, propterea quod pravæ eorum voluntati obſequi nollet.

Thom. Cantip. l. 2. apud c. 10. n. 12. X. De Magiſtro Guidone presbytero Beginarum in Nivella fertur, quod, cum in Sonegio oppido Hannoniæ ſcholas regeret, adoleſcens,

fcens, incaute femel fœminam contemplatus, per annos tres; etiam ipfa mortua in tantum tentatus fit, ut excepto eo quod vigilans fuftinebat, omni nocte in fomni crederet eam effe præfentem, fentiens ergo circa fe diabolum non ceffare, de nocte clam tumulum mortuæ mulieris aperuit, narefque & faciem in cæno putrefacti corporis tandiu tenuit, ut pene fœtore nimio fuffocatus, quafi mortuus caderet refupinus. Quæ res in tantum valuit Sancto viro, ut nullum poftea ftimulum in carne fentiret.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Ribad. in vit. I. S. Ignatius adeo omnem affectum erga creaturas depofuerat, ut fæpe & cum gemitu diceret: O quam fordet mihi terra, cum cælum afpicio!

Vita c. 4. §. 2. II. P. Balthafar Alvarez cum aliquando per aliquot dies continue cogitabundus effet, caufam rogatus, refpondit, contendo in meipfo efficere, ut ita vivam, quafi effem in Africæ defertis, & ut cor meum fit ita ab omnibus creaturis expeditum, atque fi reipfa in locis defertis habitaret. Atque hoc revera etiam obtinuit; ut vita teftatur.

Vita p. 11. III. Joannes Berckmannus ita omni rerum terrenarum cupiditate vacabat, ut de feipfo fateretur; Nulli rei fum affectus, nihil habeo, cui afficiar.

Orat. Turfelin. lib. 6. de vita ejus c. 6. IV. Infignis in P. Francifco Xaverio Indorum Apoftolo amor caftimoniæ, infigne odium libidinis fuit, adeo ut vel minimas hujus generis labeculus exofus, ipfum exhorret libidinis nomen. Quod vel ex eo quod fubjiciam exiftimari licet; Olyffipone diem profectionis Indicæ operiens, cum Simone Roderico in eodem diverfabatur cubiculo. Ibi intempefta nocte repente excitatur a fomno, adeo commotus, ut e naribus magnam vim cruoris profunderet. Ejus deinde rei caufam in Simonem rogitantem obftinato filentio celavit, quamdiu in Lufitania fuit. Ad ultimum ubi folvendi advenit tempus, fub digreffum in navis angulum cum eo fecefſit, & fine arbitris, nunc demum, inquit, tempus eft, enunciandi, quod toties ex me Simon, fruftra exfcifcitatus es; quippe hoc ultimum, ut arbitror fum te in hac vita vifurus. Scito igitur illa nocte impuram fpeciem per fomnum mihi oblatam, fummaque vi repellere conanti tantam copiam fanguinis erupiffe; hifce fignis, humanifque teftimoniis divinum indicium ac teftimonium extincti corporis acceffit integritas. Quod eximium Dei beneficium inter alia egregia virginali caftimonia conceffum accepimus.

§. VII. SIMILITUDINES.

Fuga.

Nirmb. in l. de ador. I. Sicut famelicus ille ftultus reputaretur, qui oblato fibi cibo picto & vero, pictum arriperet; ita & homo, qui veram & infinitam Dei bonitatem relinquit, & bonitatem creaturæ, quæ eft umbra tantum & imago divinæ bonitatis, appetit, infanus merito exiftimabitur.

S. Chryf. h. 21. in Matth. II. Sicut nemo optaret oculos fuos auro ornari, & ferica vefte circumdari, ficque vifum impediri, fed oculorum libertatem, & videndi potentiam omnibus rebus defiderabiliorem judicat, quia, fi hæc deperεat, nihil jam ipfum in hac vita delectat; ita multo magis creaturæ omnes, quæ oculum mentis impediunt, removendæ, & libertas mentis omnibus rebus creatis præferenda eft.

Anonym. III. Sicut is, qui in domo fua omnes delicias haberet, ftulte faceret, fi illas anxie extra domum quæreret; ita non minus infipienter agit, qui extra fe in creaturis delectationes quærit, cum intra fe omnium deliciarum fontem habeat.

Idem. IV. Sicut confeffarii neminem abfolvunt, & gratia divina impleri faciunt, qui concubinam fuam non vult ejicere; ita nec Deus gratiam & veniam largitur iis, qui concubinas fuas, id eft, creaturas, quas inordinato amore dilexit, non vult ejicere.

Sap. 14. v. 11. V. Sicut fi mus aliquis fciret in aliquo loco latere mufcipulam, haud dubie illam ftudiofe declinaret: ita & quivis homo, cum fciat, tefte S. Scriptura, creaturas in mufcipulam pedibus infipientium factas effe, merito eas, quantum poteft, declinare debet.

Nieremb. de ador. VI. Sicut nullus Princeps in aurea fupellectile pateretur luteum immifceri, ne videntes offenderentur, & factum carperent; ita neque cum Deo ulla in corde creatura collocanda eft, ne Sancti & ipfe Deus id advertentes juftam difplicentiam inde concipiant.

Gloſſa. VII. Sicut ii, qui thefauros effodiunt, terram rejiciunt, foveam profundam faciunt, & fedulo infiftunt, donec inveniant, quod quærunt; fic qui thefaurum veræ perfectionis & fapientiæ cæleftis reperire defiderat, omne pondus terrenarum rerum a fe rejicere, foffam humilitatis in fe fodere, nec donec invenerit, quiefcere debet.

Damnum.

S. Chryf. ferm. in Ozian. VIII. Sicut ignis mox ut ftupam apprehenderit, flamma fua incendit; ita & concupifcentiæ ignis, quamprimum venuftatem vifus attigerit, animam accendit.

Idem ho. 2. in Mat. IX. Sicut cerva telum corpore fixum gerens, licet venatorum manus effugiat, denique perit tamen; fic & anima telo concupifcentiæ ob intemperantem & curiofum afpectum faucia, tametfi difcedat, non tamen periculo vitæ fpiritualis amittendæ caret.

Ibidem. X. Sicut ignis materialis humidam nactus materiam plurimum, eumque admodum moleftum fumum excitat; ita concupifcentia, fi animam ad terrenas voluptates inclinatam occupaverit, non nifi craffiffimos amoris fenfualis fumos progenerat.

Arnolfus apud Lang. XI. Sicut in hamo efca quidem afpectu dulcis, fed lethalis in guftu eft: ita concupifcentiæ fructus dulcis videtur, dum appetitur: fed amarus, dum percipitur.

Fab. con. 1. in Dom. 7. poft Pent. XII. Sicut Scorpius vivens necat, occifus fanat; ita concupifcentia, dum in nobis viget, perdit nos, fuppreffa vero & mortificata mirum quantum prodeft.

Auctor. op. imper. hom. 8. XIII. Sicut herbæ fuffocant triticum; fic & con-

& concupiscentiæ carnales suffocant disciplinam.

Orig. ho. in Num. XIV. Sicut hi, qui dæmone repleti, vel mente alienati sunt, non sentiunt si vulnerentur, quia naturalibus sensibus carent; & nos vel cupiditatibus sæculi amentes effecti, vel vitiis inebriati, sentire non possumus, quanta vulnera, quantas contritiones animæ peccando acquirimus.

Drex. l. 6. noct. in heroieg. XV. Sicut Lusores, ubi pecuniolam omnem lusu perdiderunt, eo aguntur ludendi libidine, ut etiam vestes denique committant aleæ: ita quicumque concupiscentiam in Societatem lusus admittit, & semel pudicitiæ jacturam fecit, non cessabit varias oblectationes quærere, donec ipsam etiam animam perditionis periculo exponat.

§. VIII. MOTIVA.

Ad resistendum concupiscentiæ.

1. Tim. 6. I. QUia *Radix omnium malorum est;* nam omne peccatum teste S. Paulo, ex concupiscentia inordinata boni creati oritur.

Osee 9. v. 10. II. Quia *hominem valde deprimit*; juxta illud Oseæ facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt.

Senec. ep. 72. III. Quia *pacem animæ & quietem tollit*: id quod pulchre Seneca ostendit, dum ait: Vidisti aliquando canem missa frusta panis aperto ore captantem? quidquid accepit, protinus integrum devorat & semper ad spem futuri hiat. Idem evenit nobis; quidquid expectantibus fortuna projecit, id sine ulla voluptate dimittimus, statim ad rapinam alterius erecti, & attoniti in Epicureum illud chaos incidimus, quod inane & sine termino est.

L. 2. c. 28. §. 2. IV. Quia *veris & cælestibus consolationibus privat*: nam, ut recte notavit pius Asceta: Quod divinas (consolationes) non habemus, aut rarius sentimus, nos in culpa sumus quia compunctionem cordis non quærimus, nec vana & externa omnino abjicimus.

S. Bern. in serm. V. Quia *vano labore consumunt*: cum enim anima ad imaginem Dei facta, cæteris rebus occupari, non autem repleri possit; merito frustra satietatem in particularibus creaturis quærit, quam omnes simul sumptæ præstare non possunt.

Anonym. VI. Quia *gravis stultitiæ arguit*: quæ enim major stultitia inveniri queat, quam si quis umbram boni pro ipso bono eligat? si in gravissima siti guttam lacunæ sordidæ haurire, quam ex ipso fonte recentissimas & purissimas aquas bibere velit?

§. IX. MEDIA.

S. Thom. opusc. 7. I. ORatio; quod medium S. Thomas sequentibus verbis suasit: si duo pugnarent, & velles unum juvare, alterum non, oporteret primo auxilium dare, secundo vero subtrahere. Inter spiritum autem & carnem est continuum prælium. Unde oportet, quod si vis, ut spiritus vincat, des ei auxilium, & hoc fit per orationem: carni vero subtrahas, & hoc fit per jejunium.

Anonym. II. *Amor Dei*; sicut enim, qui æstuant, facile omnes vestes sibi adhærentes abjiciunt, ita qui amore divino exæstuat, omnem facile aliorum objectorum concupiscentiam deponet. Certe ubi Deus mari turbulento cordis nostri imperat, continuo cessabunt fluctus concupiscentiarum, & fiet tranquillitas magna.

Epict. c. 38. III. *Consideratio exitus*, quem habituræ sunt concupiscentiæ inordinatæ; ita Epictetus suasit his verbis. Si voluptatis alicujus imaginem animo conceperis, moderare tibi, ne ab ea movearis. Sed & rem examina, & tibi ipsi præbe deliberandi spatium. Deinde utriusque temporis memento, tum ejus, quo voluptate perfrueris: tum ejus quo voluptate jam percepta dolebis, teque ipse objurgabis. Atque his illa confer, si abstinueris, fore ut gaudeas, teque ipse collaudes. Sed & S. Gregorius idem suasit dicens; *S. Greg. l. 18. mor.* Caro cum concupiscitur, pensetur, quid sit examina, intelligetur, quid ametur. Hinc enim Aristoteles voluit, *Arist. 2. Eth. c. ul.* ut circa concupiscentiam voluptatum nos perinde, ut Proceres Trojani circa Helenam, geramus, qui eam dimittendam censuerunt, ne belli damna & excidium incurrerent.

S. Chrys. hom. 22. ad pop. IV. *Generosa resistentia;* nam, teste Sancto Chrysostomo, cani similis est voluptas, si pellas, fugit, si nutrias, permanet. Quod idem etiam S. Augustinus suasit dicens; *S. Aug. s. 43. de temp.* Pugnat? repugnat; noli eam cedendo satiare, sed resistendo necare.

V. *Contemptus*: juxta consilium Jobi; Clamorem exactoris non audire. Super quæ verba S. Gregorius, *S. Greg. l. 30. mor. c. 12.* clamorem exactoris non audire est, violentis tentationum motibus minime consentire. Hinc aliqui suadent ejusmodi concupiscentias perinde non curandas, sicut magni Molossi catellos latrantes despiciunt. Hinc & pius asceta ait: *L. 3. c. 37. §. 2.* Juvat non quælibet res adepta vel multiplicata exterius, sed potius decisa ex corde radicitus.

S. Greg. in moral. VI. *Cælestium bonorum desiderium*, qui enim, ut S. Gregorius sapienter dixit, cælestis vitæ dulcedinem, in quantum possibilitas admiserit, perfecte cognoverit, ea quæ in terris amaverat, cuncta derelinquit; in comparatione enim illius vilescunt omnia, deserit habita, congregata dispergit, inardescit in cælestibus animus; nihil de terrenis libet, deforme conspicitur, quidquid de terrenæ rei placebat specie, quia sola pretiosæ Margaritæ claritas fulget in mente.

§. X. ASCETICA.

I. QUatuor sunt, quæ de concupiscentia præcipue nosse, beneque advertere debet asceta. Primum est, ut bene apprehendat quantopere referat, hanc concupiscentiam recte moderari: id quod S. Leo sequentibus verbis expressit: *S. Leo in serm.* virum Catholicum, & præcipue Domini sacerdotem, sicut nullo implicari errore; ita nulla oportet cupiditate violari. Mens enim pecuniæ avida (aut cujuscumque alterius rei terrenæ) nec abstinere novit a vetitis, nec gaudere concessis, nec pietati adhibere consensum. Certe miserabiliores sumus omnibus hominibus nos monachi, inquit S. Bernardus, *S. Bern. ad Monachos.*

si pro tam exiguis tanta patiamur detrimenta. Quid enim insipientiæ, immo quid insaniæ est, ut, qui majora reliquimus, minora cum tanto discrimine tenemus; qui stultum, inquit alius, non judicaret mercatorem, qui, ut unionem inæstimabilis pretii compararet, jam multa millia florenorum expendisset, & postea, ne unum ad hoc obulum dare deberet, totum contractum rescinderet. *S. Bertin. Nieremb. de ador.*

II. Secundum est ut bene cognoscat, quousque concupiscentiam debellare possit, & debeat, uam, ut recte dixit S. August., concupiscentia mimui potest, consumi non potest in hac vita. Unde bene inter passionem & propassionem distinguere oportet, nam passio sola in vitio est, quando scilicet consensus præbetur inordinatæ concupiscentiæ; propassio vero, qua animus ad consensum incitatur, licet initium culpæ habeat, tamen non tenetur in crimine, ut recte S. Hieronymus dixit. Et hoc videlicet est, quod Deus olim Caino dixit: Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. *S. Aug. l. contra Julian.* *S. Hieron. sup. Mat. l. 2. c. 14. Gen. 4. v. 7.*

III. Tertium est ut solidum sciat modum moderandi & vincendi hanc concupiscentiam, qualem quidem efficaciter S. Augustinus sequentibus verbis suggessit: O Ecclesia, caput serpentis observa. Quid est caput serpentis? prima peccati suggestio. Venit tibi in mentem aliquid illicitum, noli ibi tenere mentem tuam, noli consentire. Hoc, quod venit in mentem, caput serpentis est, caput calca, & evades cæteros motus. Quid est, caput calca? ipsam suggestionem contemne. Sed lucrum suggessit, magnum ibi lucrum, magnum aurum, dives eris, si hanc fraudem feceris. Sed pereat mundi lucrum, ne fiat animæ damnum. Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Hæc dicens observasti caput serpentis, & calcasti. Ille autem diabolus calcaneum tuum observat. Quid est, observat calcaneum tuum? quando laberis a via Dei. Tu observas primam suggestionem, ille observat lapsum tuum: si cecideris, possidebit. *S. Aug. in c. 3. Gen.*

IV. Quartum est: ut non difficilem sibi, sed facilem potius imaginetur hanc luctam & victoriam; id quod non nemo pulchre hac similitudine ostendit. Finge, ajebat, juvenem ad amores pronissimum turpissimæ Æthiopissæ adhæsisse, & ex illius consortio gravissimos morbos contraxisse, sed & totius substantiæ ac famæ suæ jacturam fecisse; hujus autem misertum Regem, aliam ei formosissimam Virginem Æthiopissæ loco offerre, promittereque se, & a morbis eum curaturum, & omnem substantiam ac famam restituturum, quin & millecuplo plus adjecturum; an prudenter judicari posset, difficilem fore huic Juveni Æthiopissæ repulsam, & Virginis speciosissimæ electionem? atqui similiter se res habet cum eo, qui inordinatam rei alicujus concupiscentiam fovebat, & cui loco talis creaturæ ipsa Divinitas amanda offertur; hinc merito S. Bernardus dixit: Nihil in hac vita laboriosius, quam desideriis terrenis æstuare: & nihil hic quietius, quam hujus sæculi nihil appetere. *S. Bern. in serm. 6.*

§. XI. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. Cor humanum mari simile est, teste B. Alcuino, quod semper æstuat; in quod omnia flumina intrant, & aqua dulcis in amaram convertitur, quia oblectamentum in fastidium vertitur, & omnis delectatio carnis in amaritudine terminatur; neque flumina in mari quiescunt, sed revertuntur, ut iterum fluant; eamdem inquietudinem experiuntur Filii hujus sæculi. *B. Alcuinus.*

II. Cum Adolescens quidam furibundum equum conscendisset, & ab eo, quia cohibere non valebat, per avia & devia abreptus fuisset, quæsitus ab aliquo familiari casu transeunte, quo ferretur? respondit, quo quidem equo huic placuerit. Simili modo cum concupiscentia res se habet, si debilem sessorem, & regendi imperitum, inveniat. *Langius in Polyanth. V. Cupiditas.*

III. Abbas Achilles concupiscentiam manubrium dæmonis appellat, eo quod sine illa nihil possit efficere, omne autem damnum per illam inferat. *Fab. con. 2. in Dom. 7. post Pent. n. 2*

Fuga.

IV. Corvus etiam sitiens abstinet a pluvia, quam noxiam sibi novit ob ventris profluvium: quanto magis homo abstinere debet ab iis, quæ animo noxia novit. *Ibidem.*

Damnum.

V. Columba siti prope enecta cum vidisset in tabula craterem pictum, concitato impetu in illam allisa, alas fregit, sicque in terram lapsa a pueris capta fuit. Idem contingit illis, qui nimia concupiscentia impulsi, magno impetu in amorem & fruitionem rerum illicitarum feruntur. *Langius l. cit.*

VI. Mulier quædam, cum gallina singulis diebus ovum unum peperisset, rata quod plura esset paritura, si melius saginaretur, cibo superfluo pastam omnino non amplius parere fecit. Sic nempe, dum futuris concupiscentia inhiat, etiam præsentia amittit. *Ibidem.*

VII. Dicebat Senex quidam. Quia tres virtutes Sathanæ præcedunt universa peccata. Prima, oblivionis: Secunda negligentiæ: Tertia, concupiscentiæ. Etenim si oblivio venerit, generat negligentiam, de negligentia vero concupiscentia nascitur: de concupiscentia vero corruit homo. Si enim ita sobria est mens, ut oblivionem respuat, ad negligentiam non venit; & si non neglexerit, concupiscentiam non recipit, nunquam cadet opitulante Christi gratia.

§. XII. AUCTORES.

I. Matthias Faber conc. 2. in Dom. 4. post Epiph. & conc. 3. in Dom. 5. post Epiph.

II. Jeremias Drexelius in Zodiaco signo 4.

III. Jacobus Marchantius in Horto Pastor. tr. 4. lect. 18.

IV. Thomas Kempensis de imit. Christ. l. 3. c. 31. & 32.

V. Josephus Langius V. eodem & V. Cupiditas.

TITULUS XXVIII.

CONFESSIO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

[*Trid. s. 14. c. 1.*] I. EST Sacramentum, in quo peccata sua detestanti, & legitime confitenti, vera a Sacerdote absolutio, remissioque conceditur. Vel brevius, est legitima coram sacerdote peccatorum suorum declaratio, ut Hostiensis definivit, qui etiam addit, eam dici confessionem, quasi simul fassionem omnium peccatorum, quæ quis confiteri tenetur, aut sponte confitetur.

Divisio.

II. Dividitur in *Materialiter & Formaliter integram*. Illa est, qua quis omnia peccata gravia, quæ occurrunt, explicat: Ista est, qua quis suppresso uno vel altero peccato, tantum confitetur, quantum moraliter loquendo hic nunc fieri potest.

III. Dividi etiam potest in *Publicam & Auricularem*: Illa est, qua audientibus aliis se apud sacerdotem accusat: ista est, qua quis soli sacerdoti sui peccata explicat.

Partes.

IV. Tres præcipue partes requiruntur ad Confessionem. Prima est *Contritio* seu animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero. Quam partem S. David indicavit dicens: [*Ps. 50. v. 19.*] sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humilitatum Deus non despicies. Ut vero hæc contritio sit legitima, requiritur in primis; ut ex motivo supernaturali concipiatur. Deinde ut propositum non peccandi conjunctum habeat: [*S. Greg. l. 9. in 1. Reg. c. 7.*] nam, ut S. Gregorius ait, perfecte convertitur, qui, cum semel, quod prave egerat, plangit, quod rursum plangat, ultra non repetit. Et tandem etiam *occasionis* ad peccatum allicientis evitatio, aut certe propositum evitandi; quemadmodum S. Bernardus monet di- [*S. Bern. s. 3. de res. Dom.*] cens: sit veræ compunctionis indicium, opportunitatis fuga, subtractio occasionis.

[*Trid. sess. 14. c. 5.*] V. Altera pars est ipsa *narratio peccatorum*; de qua sic loquitur Concilium Tridentinum; ex institutione sacramenti pœnitentiæ jam explicata universa Ecclesia semper intellexit, institutam esse a Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis jure divino necessariam esse: quia Dominus noster Jesus Christus, e terris ascensurus ad cælos, sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tanquam præsides & judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi Fideles ceciderint, quo pro potestate clavium remissionis aut retentionis peccatorum sententiam pronuncient. Constat enim, sacerdotes judicium hoc incognita causa exercere non potuisse, nec æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, in genere dumtaxat, & non in specie potius, ac singillatim sua ipsi peccata declarasse. Ex his colligitur, oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, confessione recenseri; nam, ut S. Augustinus, ait, Deus noster, [*S. Aug. l. 50. h. 12.*] quia pius est, & misericor, vult, ut ea confiteamur in hoc sæculo, ne pro illis confundamur postmodum in futuro, juxta sapientem, qui ait: Pro anima tua non confundaris dicere [*Eccl. 4. v. 23.*] verum; est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam & gratiam.

VI. Tertia pars, eaque integralis dumtaxat (nam priores sunt de essentia hujus sacramenti) est ipsa *Satisfactio*; nam ut S. Ambrosius ad- [*S. Ambr. l. 2. de pœn. c. 5.*] vertit, qui agit pœnitentiam, non solum diluere lacrymis debet peccatum suum, sed etiam emendationibus factis operire & tegere delicta superiora, ut non imputetur ei peccatum. Unde & Sapiens monuit: De propitiato pecca- [*Eccl. 5. v. 5.*] to noli esse sine metu. Et Christus: Facite fructus dignos pœnitentiæ. Quo autem modo fructificare poterimus, inquit Sanctus Chrysostomus? Si utique peccatis adversa faciamus. [*Matth. 3.*] Aliena rapuisti? incipe donare jam propria. Longo es tempore fornicatus? legitimo quoque usu conjugii suspende te. Injuriam vel opere cuiquam, vel sermone fecisti! refer benedictionis verba convitiis, & percutientes te nunc officiis, nunc etiam beneficiis placare contende. Neque enim vulnerato sufficit ad salutem, tantummodo spicula de corpore evellere, sed etiam remedia adhibere vulneribus. Cur autem hanc satisfactionem requirat Deus, & non omnem etiam pœnam cum culpa remittat, quatuor affert causas Marchan- [*Marcb.*] tius, nempe 1. quia sic divinæ justitiæ ratio [*tr. 5. cit. delat. pro p. 9.*] exigit, ut quemadmodum in Baptismo remittitur peccatum aliena voluntate commissum, ideoque etiam pœna relaxatur, ita post baptismum peccata propria voluntate commissa etiam propria satisfactione castigentur, & deleantur. 2. Quia alioqui liberius peccarent homines, cum impunitas, juxta S. Bernardum, sit incuriæ soboles insolentiæ mater, radix imprudentiæ, transgressionum nutrix. Hinc Conc. [*Conc.*] Trid. ait: Procul dubio a peccato revocant, [*Trid. s. 14. c. 8.*] & quasi fræno quodam coercent satisfactoriæ hæ pœnæ, cautioresque & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt. 3. Quia peccatorum reliquiis medetur, dum vitiosos habitus contrariis virtutibus tollit satisfactio. 4. Quia ad augmentum meriti conducit, quod tum ex obedientia, ex qua assumitur; tum ex ipsa Sacramenti efficacia & meritis Christi, cui per ejusmodi satisfactionem conformantur, provenit.

Proprietates.

VII. Exprimuntur a nonnemine sequentibus versibus.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, munda, discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & se punire parata.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Exod. 19. v. 10. I. SAnctifica eos hodie, & cras, & lavent vestimenta, sua, & sint parati in diem tertium.

Lev. 13. v. 9. II. Leprosus adducetur ad sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus.

Num. 5. v. 7. III. Vir sive mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere, & per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini atque deliquerint, peccatum suum confitebuntur.

Jos. 7. v. 19. IV. Fili mi, da gloriam Deo Israel, & confitere, ac indica mihi, quid feceris, ne abscondas: & dixit: Vere ego peccavi.

4. Reg. 5. v. 10. V. Vade lavare septies in Jordane, & recipiet caro tua sanitatem & mundaberis.

Ps. 37. v. 19. VI. Iniquitatem meam annunciabo, & cogitabo pro peccato meo.

Ps. 94. v. 2. VII. Præoccupemus faciem ejus in confessione.

Eccl. 7. v. 34. VIII. De negligentia tua purga te cum paucis.

Is. 38. v. 15. IX. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

Isa. 43. v. 26. X. Reduc me in memoriam, ut judicemur simul; narra, si quid habes, ut justificeris.

Luc. 5. v. 14. XI. Vade, & ostende te sacerdoti, & offer munus tuum.

Rom. 10. v. 10. XII. Confitemini alterutrum peccata vestra.

Job. 31. v. 33. XIII. Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celavi in sinu meo iniquitatem meam.

Necessitas.

Prov. 28. v. 13. XIV. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.

Eccl. 17. v. 26. XV. Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil perit confessio: confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus illius.

Ps. 31. v. 5. XVI. Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.

Eccl. 4. v. 24. XVII. Pro anima tua non confundaris dicere verum; est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam & gratiam.

Matt. 16. v. 19. XVIII. Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.

1. Joan. 1. v. 9. XIX. Si confiteamur peccata nostra, Deus fidelis est & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

S. Chrys. apud Mans. 17. I. JUdices, quando ceperint latrones & sacrilegos, non quomodo ipsos reddant meliores, considerant, sed quomodo ab ipsis peccatorum pœnas exigant; Deus autem considerat, non quomodo sumat supplicium, sed quomodo ipsum corrigat, & meliorem faciat, & in futurum inexpugnabilem; itaque & judex pariter, & medicus, & magister est. In hoc judicio sese accusat pœnitens ut ad meliorem frugem reducatur, ut Deo reconcilietur, ut gratiam consequatur, & jus reacquirat, quod perdiderat, ad regnum cæleste. *15. disc. 4. n. 8.*

S. Aug. in Ps. 74. II. Quid times confiteri? Time confiteri homini judici, qui confessum punit: Deo noli; fac confitendo propitium, quem negando non facis nescium; vis non timere peccatorem? ama donatorem.

S. Bonav. de sacr. virt. t. 6. c. 23. III. Pœnitentia est quoddam spontaneum judicium, in quo contritio est quædam citatio, ubi sequitur rei spontanea ante mortem confessio, deinde sequitur per judicem imposita emendæ solutio.

Idem ser. 2. de rogat. IV. Sit integra, ut effundas in confessione, quidquid culparum habes in corde; juxta illum Isaiæ textum: *Effunde sicut aquam cor tuum;* non dicit: effunde sicut oleum, vel sicut sanguinem, vel sicut lac, vel sicut vinum; in his enim aliquid remaneret, vel de substantia, vel de colore, vel de sapore, vel de odore, dum effunduntur. Effunde integraliter sicut aquam.

S. Thom. Villan. serm. in Dom. 4. Quadr. V. Oportet ante confessionem firmum & verum continendi a peccatis propositum perquirere, & an vere illud habeas, discutere, quo naufragio multæ animæ submerguntur.

Absalon. Abb. ser. 17. quadr. de Quadr. VI. Frustratoria est illorum pœnitentia, qui quadam consuetudine temporis tracti, ad horam dicunt, sed non deflent peccata sua, quippe statim deponunt onus satisfactionis, revertuntur ad vitia, bibunt calicem confusionis usque ad fæcem, & fiunt novissima talium pejora prioribus.

S. Hilarius in Ps. 118. VII. Vera peccati confessio est, sine intermissione temporis pœnitere, peccati vero pœnitentia est ab eo, quod pœnitendum intellexeris, destitisse.

S. Greg. l. 22. mor. c. 9. VIII. Usitatum humani generis vitium est & latendo peccatum committere, & commissum negando abscondere, & convictum defendendo multiplicare. Ex illo quippe lapso primi hominis hæc augmenta ducimus nequitiæ, ex quo ipsam radicem traximus culpæ.

S. Greg. Nazian. apud Man. dis. 15. n. 6. IX. Quantum studium a nobis adhiberi convenit, ut morbum medici detegeremus; tantum ad medicinam fugiendam adhibemus, atque in nostram perniciem fortes sumus, & adversum sanitatem nostram periti.

S. Id. Hisp. de med. vit. X. Si patet vitium, ex magno fit pusillum; si latet peccatum ex minimo fit maximum.

S. Chrys. hom. 3. de pæn. XI. *Pudorem & verecundiam Deus peccato dedit* (verba sunt S. Doctoris) *confessioni vero fiduciam*, invertit rem diabolus & peccato fiduciam præbet, confessioni vero verecundiam.

S. Ant. de Pad. ser. 2. in Dom. 2. Quadr. XII. Audacter dico, quicumque discooperuit confessionem, gravius peccat proditore Juda, qui Dei Filium Judæis vendidit.

S. Greg. l. 22. mor. XIII. Plerumque gravioris certaminis est commissa peccata prodere, quam non admissa vitare.

Idem l. 12. mor. XIV. Mirentur in bono Job, qui volunt, ca-

castitatis continentiam; mirentur integritatem justitiæ: mirentur viscera pietatis, ego in eo non minus admiror confessionem humillimam peccatorum, quam tot sublimia virtutum.

Bernar. super Cantic. serm. 16. XV. Confessio humilis sit, pura, & fidelis.

XVI. Confessio vera fontes lacrymarum habet.

Chrysost. homil. 1. sup. Gen. Gregor. l. 21. Mor. XVII. Mala quæ facimus sponte confiteamur, & hæc aliis arguentibus non negemus.

Necessitas.

Idem l. 8. mor. XVIII. Qui promereri vult, quod expetit, debet malum confiteri, quod fecit; valde enim facile est, ut peccatorem se quisque fateatur, cum nihil pro peccato suo patiatur.

S. Bern. p. c. 14. XIX. Absque confessione justus judicatur ingratus, & peccator mortuus reputatur. Confessio igitur peccatoris est vita, justi gloria, & necessaria est peccatori, & justum nihilominus decet.

S. Aug. ser. 8. de verbis Domini. XX. Quis peccatorem mortuum in peccatis suscitabit, nisi qui remoto lapide clamavit dicens: Lazare, prodi foras; quid est autem foras prodire, nisi, quod occultum erat, foras prodere; qui confitetur, foras prodit. Foras prodire non posset, nisi qui viveret. Vivere non posset, nisi resuscitatus esset. Ergo in confessione sui accusatio, est laudatio Dei. Dicit ergo aliquis: quid prodest Ecclesia, si jam Confessor voce Dominica resuscitatus prodit? quid prodest Ecclesia confitenti, cui Dominus ait: Quæcumque solveritis in terra, erunt soluta & in cælo? ipsum Lazarum attende. Cum vinculis prodit, jam vivebat confitendo, sed nondum liber ambulabat vinculis irretitus. Quid ergo facit Ecclesia cui dictum est: quæ solveritis, soluta erunt: nisi quod ait Dominus continuo ad Discipulos: solvite illum, & finite abire.

S. Hier. in c. 10. Eccl. XXI. Si quem serpens diabolus occulte momorderit, & nullo conscio cum peccati veneno infecerit: si tacuerit, qui percussus est, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus suum fratri & magistro voluerit confiteri: Magister, qui linguam habet ad curandum, facile ei prodesse non poterit. Si enim erubescat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat.

S. Petr. Dam. in vigil. Nativ. Dom. XXII. In veritate dico vobis, quia nihil sic exasperat iram divinam, quam iniquitatis defensio: æquo enim certamine nos decertamus cum Domino, cum defendimus quod odit; cum nobis placet, quod displicet illi.

Alcuinus ep. 72. XXIII. Quid solvit sacerdotalis potestas, si vincula non considerat ligati? cessabunt opera medici, si vulnera non ostendunt ægroti. Si vulnera corporis carnalis medici manus expectant, quanto magis vulnera animæ spiritualis medici solatia deposcunt? Deo vis homo confiteri, quem volens nolens latere non poteris.

S. Thom. Vill. fer. 6. post Dominic. 4. Quadrag. XXIV. Si tu non revelaveris peccatum tuum; revelabitur a Deo; si absconderis, quasi homo; manifestabit ipse ut Deus: unde per Prophetam, *revelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam in gentibus nuditatem tuam, & in regnis ignominiam tuam.*

XXV. Hortatur nos sæpius S. Scriptura ad medicamenta fugere Confessionis, non quod Deus indigeat confessione nostra, cui omnia præsto sunt, quæ cogitamus, loquimur, aut agimus; sed nos aliter salvi fieri non possumus, nisi confiteamur. *S. Aug. ser. 66. de temp.*

Utilitas.

XXVI. Carnalibus hostiis reprobatis, placabilis hostia est Deo pura confessio, sacrificium Deo spiritus contribulatus. *Rupert. Abbat. in gloss.*

XXVII. Si peccatum tuum aperias, dicit Dominus, ego illud operio; si agnoscis, ignosco, si te accusas, excuso; si te judicas, & condemnas, te nec judico, nec condemno. *Petr. Blesens. in c. 1. Job.*

XXVIII. Peccata nostra judices non sentiant, non patronos: tu agnosce, & Deus ignoscit. *S. Aug. ser. 58. de temp.*

XXIX. Confessio placat Deum, lætificat Angelos, serenat conscientiam, criminum exsolvit debitum, veniæ spem nutrit, servilis metus coercet stimulos, præstat gratiam, præbet auxilium, immundorum spirituum propulsat fraudes, cælum reserat, revelat mysteria, elevat de terrenis, & provehit in excelsa. *S. Laur. Justin. de ob. c. 21.*

XXX. Oris autem confessio est perficienda, quam proculdubio quis exercuerit frequentius, tanto erit Deo propinquior, sui interioris hominis perscrutator clarior, ad virtutum exercitia alacrior, ad resistendum peccatis robustior, ad misericordiam promerendam aptior, atque ad percipienda charismata meliora habilior. *Ibidem.*

XXXI. Peccatorum assidua confessio, charitatis est index, humilitatis germen, gratiæ radius, electionis præsagium, conscientiæ decus, compunctionis filia, spei mater, orationis præcursor, & resolutionis corporis exspectator intrepidus. *Ibidem.*

XXXII. Tres sunt syllabæ peccavi: sed in tribus syllabis, flamma sacrificii coram Domino ascendit in cælum. *S. Aug. hom. 41.*

XXXIII. O bona spes confitentium, quam potens es apud omnipotentem, quam facile vincis invincibilem, quam cito tremendum judicem convertis in piissimum Patrem. *S. Bonav. de Sacr. tiet. l. 6. c. 21.*

XXXIV. Per confessionem inveniemus faciem Christi placatam, portam cæli reseratam, coronam regni magnificatam. *Idem ser. 5. de reg.*

XXXV. Portam cæli apertam invenies ad introducendum in evolatione, si porta cordis tui os tuum nunc plene apertum fuerit in confessione: nihil remanebit in judicio: quod fuerit per confessionem purgatum. *Ibidem.*

XXXVI. Nihil sic cordis amissam reparat gratiam, sicut jugis oris confessio; si delictorum maculis fœdatur, si hebetudine gravatur, si desperatione tangitur, si agitatur tentatione: currat ad confessionem, & liberabitur. *S. Laur. Justin. de cast. conn. c. 13.*

XXXVII. Ad sacram messem confessionis accedere festinate; hæc est enim salus animarum, dissipatrix vitiorum, restauratrix virtutum, oppugnatrix dæmonum, pavor inferni, obstaculum diaboli, Angelorum tunica, Ecclesiarum fiducia, salus, dux, baculus, lumen & spes omnium fidelium. *S. Aug. ser. 32. ad fr.*

XXXVIII. Peccatum, quod homo tegit, Deus revelat; sed peccatum, quod homo per confessionem revelat, Deus tegit. *Mich. Bonon. apud Mans. dis. 23. n. 10.*

S. Chryf. in Pf. 140. XXXIX. Tu, o dilecte, quando peccaveris, dic, peccavi; nihil est hac defensione justius? Ita Deum reddis propitium: ita etiam facias, ut tardius in ea rursum incidas.

S. Aug. in lib. de pœn. XL. Confessio est salus animarum, dissipatrix vitiorum, oppugnatrix dæmonum. Quid plura? obstruit os inferni, portas aperit Paradisi.

S. Ambr. sup. Beati immac. XLI. Qui se accusat, etiamsi peccator sit, justus esse incipit, quia nec sibi parcit, & Dei justitias confitetur. Cesset enim vindicta Divina, si confessio præcurrat humana.

S. Cassiod. sup. Ps. XLII. O ingeniosa simplicitas & mille tergiversationibus cautior puritas, manifestare delictum! illis non judex, sed advocatus est Christus, qui se propria confessione damnarunt.

Idem. XLIII. Mira compensatio, stupenda vicissitudo, Domino suo propria mala dicere, & ab eodem præmia salutis accipere. Quis non incitetur illi ad præmium confiteri, cui non possis negare quod feceris.

S. Hier. in cap. 3. Isaiæ. XLIV. Pœnitentia, quasi secunda post naufragium tabula sit miseris.

Isid. l. 2. c. 13. XLV. Confessio sanat, confessio justificat, confessio peccatis veniam donat. Omnis spes in confessione consistit. In confessione locus misericordiæ est. Nulla tam gravis est culpa, quæ per confessionem non habeat veniam.

S. Aug. sup. Ps. XLVI. Non operui, sed aperui, ut operires: non celavi, ut tegeres; nam quando homo detegit, Deus tegit. Cum homo celat, Deus nudat. Cum homo agnoscit, Deus ignoscit.

Greg. ho. 6. in Ev. XLVII. Per amarum poculum confessionis pervenitur ad gaudium salutis.

Chrysost. sup. Gen. hom. 20. XLVIII. Confessio peccatorum est etiam abolitio peccatorum.

Idem de pœn. XLIX. Confessio peccatorum habet mercedem.

Facilitas.

S. Chryf. ho. 10. in c. 4. gen. L. Num opes aliquæ suæ sunt expendendæ; num via prolixa eunda est? num dolorem & cruciatus affert hæc medicina? absque sumptu & cruciatu est præsens pharmacum, in pristinæ firmitatis valetudinem restituens.

S. Tom. Villan. l. c. LI. Quid faciet ille Sacerdos peccator cum alio peccatore, nisi quod vellet secum fieri de peccatis suis? O mirabilem commiserationem! O ineffabilem dignationem, quod veniat peccator peccatis onustus ad alium peccatorem sibi similem, & ille judicet eum & absolvat, & deducat de inferno & restituat Paradiso; & quod iste facit id terra, firmum & ratum habeatur in cælo: Benedictus Dominus, qui talem potestatem hominibus dedit.

S. Chris. in c. 43. l. 2. LII. In humanis quidem judiciis si quis hoc faceret, & ante accusationem facinora confiteretur, quamvis apud humanum forte judicium tormenta, & sibi succedentes pœnas effugeret, tamen sententiam capitalem omnino in suum caput accerseret: At misericordia Dei & animarum nostrarum medici tanta est, tamque ineffabilis bonitas & clementia; ut omnem etiam sermonem excedat.

Æquitas.

S. Tom. Villan. in Domin. 3. Quadr. LIII. Si solus Papa hanc haberet potestatem in mundo, omnes ad ipsum quantumcunque separatum & distantem, cum maximo fervore ac desiderio, pro tanto beneficio consequendo, sæpius in vita ire debuissemus, & pro maximo beneficio reputaremus: quanta ergo gratitudine prosequendum, quod ubique terrarum Sacerdotes abundant, qui non solum confessiones peccatorum libenter acceptant, sed etiam peccatores ad hanc veniam suscipiendam provocant, & invitant.

LIV. Hoc est miserandissimum genus pravorum, qui propria delicta excusat: hi enim obicem ponunt remedio, vulnus suum abscondunt, manus divini judicii incidunt, insanabilesque consistunt. *Dionif. Carth. in Psal.*

LV. Quid est aliud, peccatum celare, quam ignem in sinu portare? retinere in conscientia mortale peccatum aliquod, nihil aliud est, quam proditorem proprium in domo sua retinere, ut insperato eum tradat in manibus inimicorum suorum? *S. Bern. to. 1. ser. 11. or. 2. cap. 1.*

LVI. Pigeat sane peccare, sed non pigeat pœnitere: pudeat periclitari: sed non pudeat liberari: quis naufrago tabulam ne evadat, eripiet; quis sanandis vulneribus invidebit. *Pacianus in ep. 1.*

Jucunditas.

LVII. Confessionis Sacramentum velut sinus pacatissimus est, in quo hominum conscientiæ religantur, ne a procellis absorbeantur. *S. Laur. Justin. de disc. mon. c. 19.*

LVIII. Tantum relevat confessio delictum, quantum dissimulatio agravat. *Tertull. de pœnit. c. 10.*

Dignitas.

LIX. Videatur vir iste (Job) cuilibet magnus in virtutibus suis; mihi certe sublimis apparet etiam in peccatis suis. Mirentur in eo, qui volunt castitatis continentiam, mirentur integritatem, mirentur viscera pietatis; ergo in eo non minus admiror confessionem humillimam peccatorum, quam tot sublimia gesta virtutum; scio enim, quod per infirmitatis verecundiam, plerumque gravioris est certaminis, commissa peccata prodere, quam non admissa vitare. *Greg. l. 22. mor. c. 10.*

LX. Confessio est mater indulgentiæ. *Chrysost. de confess.*

LXI. Confessio ornamentum est animæ. *S. Bern. in epist.*

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

I. SCito, quod antiquus hostis omnino nititur impedire desiderium tuum in bono, & ab omni devoto exercitio evacuare. Displicet illi humilis confessio, & si posset, a communione cessare faceret. *L. 1. c. 6.*

II. Diligenter examina conscientiam tuam, & pro posse tuo vera contritione, & humili confessione eam munda & clarifica, ita ut nihil grave habeas aut scias, quod te remordeat, & liberum accessum impediat. *L. 4. c. 7.*

III. Propter aliquam parvam tribulationem vel gravitatem, sacram ne dimittas communionem, sed citius vade confiteri, & omnes offensiones aliis libenter indulge. *L. 4. c. 10.*

IV. Quid prodest diu tardare confessionem, aut sacram differre communionem? Expurga te cum primis, expue velociter venenum, festina accipere remedium: & sentics melius, quam si diu distuleris. *Ibidem.*

§. V.

§. V. EXEMPLA EXTERNA.

Qualitas.

Num. 1. I. Filii Israel afflicti per ignitos serpentes confitentes peccatum suum venerunt ad Moysen atque dixerunt: peccavimus.

Matth. 8 v. 4. II. Christus leproso a se sanato dixit: Vade, ostende te Sacerdoti.

Act. 19. III. Prædicante S. Paulo, multi credentium veniebant confitentes, & annunciantes actus suos.

Spec. ex. dist. 9. ex. 32. IV. Dæmon quidam ex obsesso exire jussus, dixit, tres esse in obsesso Dæmones, quorum primus vocaretur claudens cor, ne possit peccator contritionem elicere. Secundus claudens os, ne confessionem faciat. Tertius claudens bursam, impediendo restitutionem, & hunc plurimum efficere.

Cassian. coll. 2. c. 11. V. Quidam vir Sanctus multos mortales ad Confessionis Sacramentum confluentes cum vidisset, inter illos etiam dæmonem conspicatus, quæsivit, cur tam solicite inter eos circumcursitaret; cui respondit dæmon, se hominibus quod abstulisset, pudorem nempe, restituere.

Rayn. anno 1234. n. 28. VI. Zelantissimus Rex Ludovicus, non nescius, vel ab unius peccatoris malitia navis dependere interitum, nihil urgebat instantius, quam sinceram nautarum cum Deo reconciliationem, crebramque confessionem: Inter cætera dixit eis verbum notabile & memoria dignum, videlicet, quod si interim, dum unus nauta confiteretur peccata sua, navis officio suo forsitan indigeret; ego, inquit, Rex, libenter manum meam apponam sive ad chordam trahendam, sive ad aliquid aliud faciendum.

Mansi dist. 1. n. 49. VII. Cum B. Ludovicus Beltrandus Valentiæ in conventu S. Dominici ageret, accessit ad eum flagitiosus quidam enormissima confessurus peccata: dum igitur confiteretur, ad unius cujusque criminis pronuntiationem, vultum intuebatur hominis Sancti, motus ejus observaturus, & gestus; videns autem diuturna adeo maximorum scelerum recensitione necquicquam immutari Sanctum, imo eamdem vultus sui conservare jugiter lætitiam, frontisque serenitatem, subjunxit tandem, adhuc unum sibi superesse, quod panderet, peccatum, jam jam commissum, sinistri nempe judicii, quod formaverat circa Sanctum, existimans, ipsum eadem aliquando aut similia perpetrasse crimina, quando quidem nullum ediderat indignationis signum aut motum, tam abominabilia audiens flagitia. Cui servus Dei respondit, confiteor equidem, malitiam meam tua longe superiorem esse, agnosco me maximum mundi peccatorem; nihilominus per Dei gratiam nullum ex omnibus a te recensitis sceleribus admisi unquam, attamen illa sine alteratione omnia auscultavi, qui mox te ad meos pedes prostravisti, tua audivi peccata, non quasi eadem tibi placere crederem, sed quia te eadem summe detestari præsumpsi; non quasi in iis perseverare, sed maxime ab illis te abhorrere existimavi: dolui equidem, te ea commisisse: & magis exultavi, dum audivit te eadem confitentem.

Necessitas.

Rayn. an. 1419. nu. 14. VIII. Quidam obierat in exercitu miles, dumque post trium annorum spatium aliqui locum, ubi ingens contigerat strages, pertransirent, tantisper subsistentes, cum editissimum cadaverum acervum spectarent, emissam inter ossa subinde vocem exaudivere, faustissima Jesu Christi Salvatoris, & B. Mariæ Virginis nomina resonantem; admiratio simul & pavor hos incessit: cum ad verba subticuissent, eadem paulo post quasi difficulter expressa accepere. Dum vocis locum inter ossa disquirerent, potenti desiderio succensi: loquax inter cadavera caput inveniunt, quod ubi homines sibi adesse novit; quid tam, inquit, stupidi quid hic statis viri? Christianus ego sum, & magnæ Deiparæ Mariæ semper addictus, inexpiatus, inconfessusque in hoc bello occubui; magna Diva in cujus tutela vitam degi, me æterni supplicii reum esse non patitur; hæc me adhuc linguæ, compotem servavit; ut & delicta fateri, & animum sacris rite Apostolicis lustrare queam: proinde Sacerdotem, qui confessionem exaudiat & me expiatum reddat, accersite quæso. Accersito e pago proximo Sacerdote, confessionem rite peregit, & impetrata omnium remissione, acceptaque novissima lustratione, id defuncti caput repente obticuit, perpetuoque quievit.

Raulinus Dom. 18. post. Pentec. S. 1. IX. Joannes Raulinus ordinis Cluniacensis scribit, viduam miræ pictatis, & in pauperes profusam, apud Episcopum, cui confitebatur, sanctitatis nomen habuisse: quæ semel oculos in herilem famulum conjiciens, turpem inde cogitationem concepit, qua se oblectabat, facinus ipsum exosa, ac deinde cogitationis peccato doluit; quia tamen opus ipsum non admisit, confiteri neglexit; nec multo post lethali morbo correpta, rursus ea turpi cogitatione pulsatur: qua dum delectatur, moritur, relicta apud Episcopum sanctitatis opinione, uti & apud omnes Episcopus eam celebri pompa in sacello suo instar thesauri tumulo condi curavit: sed nocte sequenti, cum eo se reciperet, ut matutinas horas recitaret, ædicula tota incendio absumi visa est: Deo tamen confisus intrat, & cadaver mulieris craticulæ candenti impositum cernit, affusa undique dæmonum turba, coquentium in morem, pars tædis ardentibus rogum succendens, pars ferratis contis susque deque miseram vexabat: Eam ut agnovit, adjuravit, ut ediceret, quid commeruisset. Respondit se damnatam, ob solam de ectatione animo conceptam ex unica cogitatione.

Spec. ex. v. confess. ex. 21. X. Quidam Princeps, cum frustra ab uxore ad confessionem solicitatus, semper respondisset, non credere, se quod alia vita aut pœna post hanc vitam superesset, denique noctu a dæmonibus abreptus, & in infernum deportatus est. Uxor vero eum Deum rogasset, ut statum viri sui manifestare dignaretur, mane corpus ejusdem quasi titionem denigratum reperit, ac in manu chartam, in qua scriptum erat: Jam certus factus sum, quia infernus est, & timor, quem habui ad agendam pœnitentiam, me illuc deportavit.

XI. Mu-

XI. Mulier quædam, cum gravissima peccata adulterii & fornicationis commisisset, erubescens illa confiteri, largas eleemosynas pauperibus distribuit, sperans se illarum merito salvatum iri; sed frustra, nam paulo post mortua filio Monacho apparuit terribili aspectu, & a duobus draconibus, qui illi in pœnam duorum filiorum occisorum assignati fuerunt; crudeliter dilacerata, dixitque, se ob verecundiam suam, qua peccatum suppressit, æternum damnatam esse.

Ibid. ex. 10. XII. Alia quædam mulier cum semper in corde retinuisset peccatum, quod præ verecundia confiteri non audebat quotidie tamen templum adivisset, Deumque pro remissione illius peccati orasset, conspecta est a Dæmone super caput ejus triumphante mirum in modum irrideri; qui cum causam risus interrogaretur, respondit: cur non merito riderem, videns, istam mulierem sine confessione salvari velle, sicque ejulantem ad inferos descenderc.

Ibid. ex. 12. XIII. Cum duo Patres Prædicatores per castrum quoddam transeuntes confessionem cujusdam mulieris audivissent, illius ex ore, quoties peccatum aliquod confessa est, bufonem exire socius vidit, sed tamen singulos postea cum longe majori bufone redire, quia scilicet peccatum quod undecim annis nunquam confessa erat, iterum suppresserat. Qua de causa paulo post suffocata, petentibus a Deo Prædicatoribus, ut statum hujus mulieris aperire dignaretur, terribili Draconi insidens, & lacertas in capite, canes in manibus, bufones in oculis, sagittas igneas in auribus, & ignem sulphureum in ore crudelissimo cum cruciatu patiens, postquam omnium horum tormentorum causas, varietatem scilicet peccatorum explicasset, ex eorum oculis evanuit.

Ibid. ex. 9. XIV. Confessionem imperfectam faciens fœmina ad vitam redire permittitur, ut perfecte confiteatur, quia quotidie B. Virgini occultum suum, & nulli Sacerdoti manifestatum, peccatum aperuit.

In literis annuis Soc. Jesu an. 1590. XV. In Indiæ Orientalis urbe Itata circa Annum 1590. puella quædam Catharina nomine, clandestinis libidinibus assueta, de illis nullum verbum in confessione dixit. Igitur cum in periculum incidisset, & a Societatis Jesu Sacerdote visitata, deque accurata confessione instituenda commonita fuisset, novies quidem illam, sed semper sacrilege peregit, id agente (ut uni ancillarum ipsa retulit) Diabolo, ut libidines suas, tanquam nullius momenti res, occultaret, de vulgaribus se accusaret, licet eodem tempore S. Maria Magdalena ex dextro latere contrarium suaderet. Qua de re monitus Pater, cum ad moribundam rediisset, & graviter admonuisset, nihil tamen ageret, extincta est puella, quæ paulo post uni ex domo horribili aspectu, & flammis undique circumdantibus, conspecta, narravit, se ob celata peccata æternis addictam suppliciis & jussu Dei missam, ut ejus exemplo saperent alii. Quod idem confirmavit Dei Angelus, jussitque ad aliorum exemplum evulgari. De cujus vita interrogati parentes, hoc unum edixerunt, vivacioris eam fuisse ingenii, cum pueris libenter ac frequenter egisse, nec unquam confessionis Sacramento expiatam fuisse.

Utilitas.

XVI. David reprehensus a Natham Propheta super peccatum adulterii & homicidii dixit: peccavi: & audire meruit, Dominus transtulit peccatum tuum. *2. Reg. 12.*

XVII. Nehemias dixit: Confiteor pro peccatis filiorum Israel, quibus peccaverunt tibi: & ego & domus patris mei peccavimus. Vanitate seducti sumus. Et exaudivit Dominus orationem ejus. *Nehem. c. 1.*

XVIII. Miles quidam, cum noctu a latere uxoris secedens cum alia adulterium commisisset, tam fœdo aspectu rediit, ut & uxor & ancillæ monstrum ratæ aufugerent. Quare ad se rediens summo mane confiteri statuit, sed & tunc bestiæ ac pastores earum occurrentes, ob fœdum aspectum fugerunt, donec ipse ad fores Ecclesiæ, quas Parochus horas tum forte recitans, & eo conspectu fugiens, post se clauserat, se prosternens, dixit: Miserere, Pater sancte, miserere miserrimi peccatoris: non enim sum ille, qui videor, sed hoc mihi peccatis meis exigentibus accidit, ut in me quasi larvalis facies videatur, sed pœnitenti injunge quod vis, & hic de me, quod voluerit Deus, expectabo. Nec mora, ubi audivit Sacerdos confessionem, magna cum contritione, multisque lacrymis peractam, larvalis illa confusio detersa est, & propriam faciem cum integritate recepit. *Spec. Ex. verb. Adult. ex. 5.*

XIX. Magister Thomas Theologus cum in præsenti expeditione in castro peregrinorum in camera quadam lecto decumbens esset moriturus, vidit diabolum in angulo stantem: quem cum cognovisset, voce S. Martini allocutus est eum, dicens, quid hic astas cruenta bestia? Dic mihi, quid est, quod maxime vobis noceat? cumque ille nihil responderet, subjunxit: Adjuro te per Deum, qui judicaturus est mortuos & vivos, & sæculum per ignem, ut dicas mihi hujus interrogationis veritatem. Ad quod dæmon respondit: Nihil est in Ecclesia, quod tantum nobis noceat, quod sic vires nostras enervet, quam frequens confessio: quando enim homo in peccatis est, peccatis dico mortalibus, omnia ejus membra ligata sunt, neque tunc potest se movere. Cum vero peccata eadem confitetur, statim liber est, & mobilis ad omne bonum. Quo audito, Doctor ille bonus, & crucis Christi fidelis prædicator, lætus expiravit. *Cæsarius l. 11. c. 18. Spec. ex voc. Confess. ex. 11.*

XX. Cum novitius quidam ex ordine S. Dominici, facta confessione, post matutinum ante altare paululum obdormisset, vocem sibi dicentem audivit. Vade, & iterum rade caput tuum. Qui evigilans interpretatus est, repetitionem confessionis sibi imperari, S. Dominicum adiit, meliusque circumstantias omnes explicavit. Quo facto cum ad quietem se recepisset, Angelum de cælo descendentem, qui auream coronam in capite illius posuit: conspexit, mireque ob hoc gravisus est. *Spec. ex v. circumstantia.*

XXI. Cum aliquando Sacerdos quidam tempore Quadragesimali confessiones audiret, inter alios juvenis quidam robustus novissimus *Ibid. ex. 13.*

ad

ad tribunal accessit, & enormia crimina confessus est. Quæsitus ergo a Sacerdote obstupescente gravitatem delictorum, quis esset? respondit dæmonem se esse, & quoniam vidisset alios homines, licet sordibus plenos confessionis sedem intrasse, nive tamen candidiores exire, concepisse desiderium pariter confitendi; si forte spes esset similem effectum consequendi; cui Sacerdos, polliceor tibi hoc, inquit, si pœnitentiam a me impositam suscipere volueris, & ter dicere: Domine Deus, Creator meus ignosce mihi, quia peccavi tibi. Sed ille hoc sibi non esse possibile dicens, ex oculis evanuit.

Ibid. ex. 20. XXII. Mulier quædam ob iracundiæ suæ intemperiem omnibus intolerabilis, eum ad S. Malachiam adducta, ejusque suasu confessa fuisset, adeo mansueta effecta est, ut omnes manifestam esse hanc Dei virtutem dixerint, eamque propterea vehementer laudarint.

Cæsarius apud Donvile. c. 5. tit. 39. ex. 10. XXIII. Cum quidam Adolescens Parisiis peccata sua exprimere erubesceret, ideoque legenda daret, affluentibus tamen interea rivulis lacrymarum, confessarius prius ea legens, & postea ad superiorem consilii petendi gratia accedens, dum ea iterum legere parat, omnia deleta invenit.

Surius in vita S. Birg. 23. Jul. XXIV. Birgerus S. Birgittæ pater singulis feriis sextis solebat peccata sua confiteri; dicens: Ita me parabo erga Deum, ut, quidquid cæteris diebus ille mihi præstitorit, æquo animo ferre queam. Unde idem etiam postea *Lud. Blos. in monil. c. 2.* S. Birgitta & maritus illius Ulpho fecit, cujus animam cum ipsa in Purgatorio vidisset, & quæsiisset, quid maxime illi profuisset ad salutem? respondit ille: Confessio mea, singulis feriis sextis peracta.

Dom. Soto 4. dist. 18. qu. 1. art. 1. XXV. Norimbergenses quondam a Carolo V. Imperatore postularunt, ut confessionem auricularem imperatoria potestate introduceret iterum; nam experientia se comperisse, ab eo tempore, quo ea abolita est, Rempublicam suam vitiis contra justitiam aliasque virtutes abundasse.

Faber. con. 1. in Dom. 4. quadr. XXVI. S. Action martyr per confessionem liberatus fuit a turpi cogitatione, & diabolus ab eo in specie nigri pueri cum ignea face discedens dixit; confessio tua, o Action, magnas meas vires contrivit, & inermem me reddidit.

Thom. Cant. l. 2. c. 30. XXVII. Nobilis quidam Burgundus primos ætatis suæ annos in maxima traduxerat pietate & modestia Christiana, at laxatis tandem habenis viam aggressus est licentiosam, quam dum calcat infrænis, improviso percellitur horrore, contabescit pallore, melancholiæ obruitur mœrore: Squalenti mente tabescens incidit in languorem, nec tamen Dei manum castigantis agnovit, sed mala malis accumulans, pallore vultus & macie quasi homo ignis æterni miserabiliter habilitabatur ad pœnam; cumque nulla medicorum cura proficeret, nec saltem ei languentis vitæ causam aliquis aperiret; tandem in se reversus solam miseriæ corporalis causam languorem animæ, divina miseratione præventus, pœnitens intellexit, ut primum per benignissimi Salvatoris gratiam tristitiæ suæ originem a mala conscientia procedere intellexit, lacrymosam indilate instituit confessionem: Statim ubi beneficium absolutionis accepit, similitudinem fere bubonum habentium in facie, sed diversificata posterius septem animalia, cute teterrima & parva, quasi vitiorum septem dæmonia, de se simul ejecit. Mira res; (exclamat mox idem auctor) vix modico temporis spatio interjecto, in tabem animalibus resolutis, reflorere cœpit caro & facies pœnitentis, menteque, & corpore integerrime sospitatus, multis postea profuit ad exemplum.

XXVIII. Alius quidam nobilis Romanus ad S. Gregorii monasterium se receperat, ubi dum mortui cadaver Ecclesiasticæ sepulturæ inferendum deportaretur, tumulumque sequeretur energumenus; nobilis ille alloquendi occasionem nactus, eumdem de variis curiose interrogare cœpit, qua tandem molestia victus arreptitius, tu quoque, ait, obsessus es; quæ verba imbellem animum tanto impleverunt pavore, ut, veritus se veraciter a dæmone obsideri, a Sacerdote quantocius sacros sibi mandarit adhiberi exorcismos; atque ab exorcista subinde de nomine adjuratus, varia recensebat nomina dæmonum, ita ut multi eum obsessum arbitrarentur. Ast cum continua exorcismorum repetitione vis morbi invalesceret crudelius, quatuor primariis urbis medicis se curandum commisit, cui quo plura propinabant medicamina, eo magis augebatur infirmitas; inque eam demum corruit macilentiam, ut vix ossibus hæreret pellis. Tandem igitur admonitus fuit, ut S. Philippum conveniret, tunc adhuc viventem; ast sanum cosmophilo detrectante consilium, de rei veritate certificatus Sanctus, infirmum invisit, edixitque eum ab immundo spiritu non obsideri, quem variis deinde modis demulcens, tandem de generali confessione instituenda admonuit; audiit ille, & obediit, moxque pristinam perfecte recuperavit lætitiam, ac sanitatem. *In Vit. S. Philipp. Ner. l. 2. c. 10. n. 1.*

XXIX. Henricum Susonem per decem solidos annos continuæ exagitarunt ad desperationem impellentes tentationes, suggerente diabolo, eum de numero esse præscitorum, nec salvandum unquam: Postquam ergo annis decem teterrimam hanc afflictionem toleraret, atque toto illo tempore nonnisi damnatum se respexerat; venit tandem ad virum sanctissimum D. Eckardum Theologiæ Doctorem, cui cum suam explicasset miseriam, illius consiliis per confessionem liberatus est. *Bollandus 21. Jan. c. 23.*

XXX. Fuit quidam, qui dæmonem peccata aliorum detegentem audire desiderans, propter turpia quædam, quæ commiserat, peccata, appropinquare non audebat, timens sibi illa coram omnibus improperari: & veniens ad Sacerdotem confessus est universa, voluntate tamen peccandi retenta, factusque ex eadem confessione securior, ad domum venit. Mira res mox ut limen attigit, & introspexit, dæmon in aere clamavit: Amice veni huc, veni, certe te bene dealbasti. Et statim coram omnibus omnia ejus peccata turpia, licet confessa, prodidit, vehementer illum confundens. Tristis effectus, & conscientia accusante in se reversus, ad Sacerdotem redit, quæ gesta sunt retulit, confessionem iteravit, & quia *Cæsarius l. 3. c. 2.*

quia de reliquo emendatius vivere vellet, de corde pollicitus est Deo, & sacerdoti. Tunc sacerdos: modo, inquit, revertere securus, non te confundet amplius. Et fecit sic: Intrante eo domum, quidam ex circumsidentibus dæmoni dixerunt: Ecce amicus tuus iterum venit. Quibus ille respondit: Quis est? Ille, inquiunt, cui paulo ante tam turpia peccata improperasti. Respondit dæmon: Ego ipsi nihil improperavi, neque aliquid de eo novi mali. Et æstimarunt dæmonem mentitum fuisse hi, qui hominis ignoraverunt confessionem. Sicque per virtutem confessionis ipse evasit notam maximæ confusionis.

Specul. Exempl. v. Confess. de exempl. 26. XXXI. Legitur in Scala cæli Joannis junioris Dominicani, quod duo boni fratres oberrabant in montibus Hiberniæ, qui viam invenire non valentes, dum aspicerent ante se, viderent quemdam hominem parvæ staturæ. Quem cum vocassent, cœpit eos fugere. Qui cum secuti fuissent eum, requisita via noluit respondere. Sed cum instarent, & inquirerent, quis esset, dixit: Triginta annis dæmonibus servivi, homagium eis feci, & sigillum eorum in manibus meis porto, visitant me in diversis figuris, & quidquid præcipiunt, facio semper. Cumque unus illorum sermonem ei faceret, allegando acerbitatem pœnarum inferni, vilitatem peccati, & infinitatem divinæ misericordiæ, ille compunctus quærit consilium, quomodo posset salvari. Tunc Fratres, Confitere omnia peccata tua; quia virtus confessionis tanta est, ut frangat omnem potestatem diaboli, mitiget omnem iram Dei, & induat te omni virtute. Cum ergo ille cum perfecta contritione confessus fuisset, statim sigillum dæmonis est abrasum. Tunc fratres: ut cognoscas magis virtutem confessionis, sta hic in nemore confidenter, & si diabolus, cui tu fecisti homagium, dum venerit, te non cognoverit, Deus tibi indulsit peccata tua. Qui confisus de misericordia divina dæmonem expectavit. Et postquam cum magnis equitaturis post recessum fratrum venisset dæmon, interrogavit hominem, si servum eorum vidisset? respondit: ego sum ille, qui triginta annis servivi tibi. Tunc dæmon: mentiris nequam, non vidi te, sed quæro illum, qui sigillum meum habet in manibus suis. Ille ergo audiens accedit ad fratres, & perseveranter Deo servivit.

Climacus in Climax. 4. XXXII. Cum latro quidam monachus futurus peccata sua omnia consiteretur, conspectus fuit a spirituali quodam sanctoque viro procerus quidam ac terribilis, qui conscriptam chartam & calamum tenebat, & cum latro ille humi prostratus peccatum confitens pronunciaret, hoc ille calamo delebat. Qua visione intelligi voluit Deus, per temporalem confessionem eos, qui confitentur ab æterna confusione liberari.

Plat. l. 4. de bono statu Religionis c. 21. & ex Collation. Cassiani cap. 10. XXXIII. Serapion Abbas cum adolescens esset, in eam prolapsus est consuetudinem, ut gulæ intemperantia victus panem unum occulte comederet, cumque hoc vitium quotidie defleret, & quotidie tamen recideret, demum aliquando in plurimorum patrum consessu interioribus stimulis adactum, prodiit in medium, suamque hanc culpam omnibus confessus est. Tum vero ipsius magister homo prudens & spiritualium rerum gnarus, jussit eum bono esse animo, quoniam adversarium, a quo antea suo silentio victus esset, nunc præclara illa confessione vicisset, quibus verbis vix ab eo finitis, quandam quasi sulphuream facem ex juvenis sinu, in quo antea panem commedere consueverat, exiliisse, quæ tanto locum illum fœtore replevit, ut vix ullus consistere potuisset; id autem ab omnibus sic acceptum fuit, ut intelligerent, dæmonem esse, qui superatus abscederet. Et ab eo tempore Serapion, ut ipse de se testatus est, nunquam amplius in vita sua ullum furtivi illius desiderii vel minimam titillationem sensit.

XXXIV. Cum Archidiaconus Trevirensis a Nicetio Episcopo Trevirensi pro adulterii crimine pulsaretur, Sacramento confessionis se ad sepulchrum Sancti Maximini purificari expetiit, ingressusque primum cryptæ limen, restitit quasi stupens, de hinc descendens per gradus ad aliud ostium venit, cumque ad tertium accedere vellet, protinus febre correptus ingressum amplius figere non audens, crimen quod imputabatur in discrimine mortis positus, est confessus, deprecans populum ut pro se vel sancti Antistitis, vel Episcopi sui suffragia flagitaret, sed statim ut confessus fuit ab impulso febris erutus & a suo Antistite fuit in charitate receptus. *Gregor. Turin. de gloria confession. cap. 93.*

Jucunditas.

XXXV. Quidam vir locuples cum Antuerpiæ audivisset, neminem teneri ea peccata confiteri, quæ facta debita discussione memoriæ non occurrerent, omnia media adhibuit ut grave aliquod peccatum, quod manifestare, ipsa morte & damnatione gravius illi acciderat, oblivisceretur. Sed cum frustra omnia tentasset & tandem in Patrem Societatis Jesu incidens, ab eodem pio stratagemate ad confessionem adductus esset, in has demum voces erupit. Quantum bonum est, mi Pater, peccatorum confessio! quam securum me lætumque reddidit; quam multa tristia sum passus, confessionem fugiens, quæ facile evadere potuissem, si conscientiæ parere voluissem. *Jo. Crombecl. l. 2. de perf. c. 2.*

Sacrilega Punitio.

XXXVI. Anno 1560. Cræmonæ Matrona nobilis demortua superstiti filiæ post septimanas aliquot se sistit; porcelli excoriati, ignitique specie cum fœtore deterrimo: Noveris, ajebat, esse maledictam Matrem tuam, quæ sanctam & inculpatam videbar agere vitam, sed perii! Cur? propter quædam enormia, detestandaque peccata, quæ ego cum patre tuo marito meo, fœdissime perpetravi, & præ verecundia nunquam confessa sum. Subjunxit plura alia saltitans per scamna, per arcas, ac spurcissima damnatæ incontinentiæ signa relinquens in thalamo, quæ signa vidit Damianus Bousfolius Quadragesimalis Concionator Cremonæ, vidisseque se, palam professus est, ut refert Joannes Bissellus; & erat tamen in frequentandis Ecclesiis, erogandis eleemosynis; *Hartung. Dom. 3. Quadrag. §. 14.*

reformanda familia domestica prorsus singularis, & eximia, & passim sanctitatis idea dicta.

Confessio Audita.

Spec. Ex. V. confess. ex. 18. XXXVII. Quidam Frater, bonus prædicator, habens multos filios & filias confessionis, hanc virtutem habuit, quod paupercularum & devotarum personarum confessiones libenter audiebat. Quo jacente in extremis, quædam devota mulier vidit in excessum mentis, quod idem frater erat filius perditionis, usque dum spiritum exhalare debuit, & tunc Dominus misertus salvavit ipsum. Nam ejus anima egressa descendit in gravissimas incendii pœnas, sed ipsa die mortis suæ vidit lacrymas & orationes devotarum filiarum suarum magnam partem incendii ejus extinguere. Hora autem liberationis ejusdem Fratris de purgatorio, venit vox ad eamdem sororem dicens: Propterea ante altare S. Catharinæ, quia ibi hodie dedicatio erit (in isto enim altari idem Frater solitus erat celebrare) quæ jussa complens vidit Fratrem illum duci e purgatorio, & venire super idem altare, & protinus multi filii & filiæ ejus, qui ante obierant, & ad Patriam discesserant, descenderunt de cælo, eumque secum in cælestem Jerosolymam adduxerunt.

Marcb. V. 1. in hort. Past. lect. 8. XXXVIII. Franciscus Brixiensis in conventu S. Bartholomæi, prope Fulginium, si alicujus pœnitentis, quem exiguum dolorem de peccatis ostendere adverterat, confessionem exciperet, adeo obruebatur lacrymis, ut ipsum ad perfectam compunctionem adigeret. Cumque a quodam familiari Fratre semel importunius interrogaretur, cur ita aliorum peccata deploraret? respondit esse cujusque fidelis, commissa in Deum peccata deflere, & cuique a Domino (maxime vero Minoritæ, qui peccata populi comedit,) de proximo suo mandatum esse.

Ibid. ex. spec. ex tr. Desperatio. XXXIX. Cum quidam Sacerdos ad pœnitentem infirmitate lethali oppressum vocatus, eumdem ob gravitatem scelerum desperantem reperisset eumdem sic allocutus est: Ego spoliabo me omnibus bonis, & meritis totius vitæ meæ, & illa in te transferre volo; tu vero spolia te omnibus peccatis tuis, & in me transferas, ego pro illis Deo respondebo, & pœnitentiam agam; sicque noli desperare. Cumque illi placuisset permutatio, ulterius dixit: Ecce nunc teneris mihi aperire, quæ mala feceris, ut sciam, de quibus tenear pœnitentiam agere: Tunc ille libere ordinem vitæ suæ cum omnibus flagitiis, quantum in se fuit, aperuit. Cui Sacerdos: Numquid & de his tu mecum doles, & si absolvere ab illis te possim, id optare affirmaret, absolutionem ei impendit, cum qua paulo post mortuus est. Post mensem autem apparuit huic confessario, & dixit, in via salutis se esse, quærentique, quomodo res circa merita, quibus se spoliaverat, haberet, respondit: Deus tibi duplicata reservat ob eximiam charitatem, qua meam desperationem evicisti.

Confessarii perfidia.

Theoph. Rain. in prat. spirit. XL. Anno 1579. caupo truculentus, apud Tolosates, exceptum hospitio advenam, jugulavit in hypogæo clam omnibus, ac ne domesticorum quidem ullo, vel sceleris administro, vel conscio. Post aliquod tempus, tangente Deo cor homicidæ, expiavit conscientiam apud confessarium, eique cædem advenæ, & cædis modum, ac sepulturæ locum aperuit. Nunquam comparente post non breve tempus eo, qui cæsus fuerat, cognati omnes latebras frustra scrutari, præmium publice proponunt per præconem, iis qui renunciarent, quid illo homine factum esset. Cauponis confessarius quæstum æstimans pietatem, audita mercede non contemnenda indicibus constituta, furtim admonuit, quærendum esse in hypogæo cauponis; ibi enim infossum jacere, qui desiderabatur. Refossum est cadaver, & comprehensus caupo, priusquam tormenta admoverentur, reum se cædis fassus est; quam tamen constanter negavit, ab ullo mortalium, quam a confessario suo prodi potuisse. Senatus apprime catholicus, comperto eo corrupto fonte notitiæ, qua caupo gravabatur, habuit eum pro innoxio, nec passus est perfidi & omni nota ac mulcta digni confessarii delationem nocere reo, sed donec is aliunde patratæ cædis insimularetur, pronunciavit insontem.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Confessio audita.

I. S. Ignatius anno 1553. 22. Julii pro tota Societate statuit, ut Sacerdotes, qui audiunt confessiones, præcipue fœminarum ac juvenum, semper ad unum se convertant latus, numquam gerendo vultum adversus faciem pœnitentis, quin potius aures illis advertendo, &, ubi craticula non est intermedia, ponendo manum inter suam & pœnitentis faciem, nec eum respiciendo nisi in fine, vel ab initio, si volet. Hujus rei sacristanum constituit syndicum, ut is etiam inadvertenter transgredienti pœnitentiam imponat, unius diei abstinentiam a carne & vino. *Ex Ital. manus.*

II. S. Franciscus Xaverius sequentia monita confessariis dabat. 1. Ut in confessionibus audiendis, animorum sanandorum cupiditate accensi, comiter benigneque confitentes exciperent, quo spiritualium medicorum lenitas eos pelliceat ad omnia conscientiæ vulnera haud cunctanter aperienda. Proinde ne initio saltem confessionis gravitatem, severitatemque præferrent, sed facilitatem potius ac lenitatem. 2. Ut pecunia neque restitutionis, neque eleemosynæ nomine pauperibus dividenda acciperetur, sed vel arbitrio erogantium, certis piis operibus nominatim, vel generatim sodalitati misericordiæ, vel alteri attribuendam curet. Quod si qui ad confessionem accederent, non tam peccatis animorumque suorum incommodis, quam paupertati ac difficultatibus rei familiaris remedium petituri, hos de usu sacræ confessionis admonitos ad curam traduci volebat animorum, demonstrando, quanto graviora animorum sint incommoda, quam corporum. 3. Ut confitentibus non festinatam, sed diligentem navent operam, ac præoptent confessiones paucas rite factas audire, quam multas temere properatas. 4. Ut sumpto spatio in auditas a se confessiones in- *Vita l. 4. c. 11.*

inquirant, videantque, ecquid in delictis aliorum expiandis ipsi deliquissent, & quæcunque in alienis expiassent confessionibus, expiarent suis, eaque delicta in posterum summa vi corrigere niterentur; hoc quippe studium ad recte atque utiliter obeundum munus Confessarii maximo adjumento futurum.

Vita l. 2. c. 12. III. P. Petrus Faber confessiones audiens, cogitabat se Scoparum instar esse, quæ cum cætera verrendo purgarint, ipsæ fordidæ relinquuntur. Ad hanc ergo operam famuli instar suum studium Christo obtulit, precatusque est hominibus Societatis, ut scopæ illius fieri & appellari possent, habere enim Deum in domo sua, multa nobilia instrumenta, sibi autem & aliis sociis abunde fore, si scoparum loco esse concederetur, cujus rei gratia aliquando Sacrificium obtulit, ut ipse & socii dici possent splendidæ Christi & gloriosæ scopæ.

Annal. Sic. coll. Mess. 1604. IV. P. Vincentius Cassagnola cum in confessionali quotidie per multas horas sederet, sæpe autem nemo in templo esset, rogatus causam, cur nihilominus tam constanter sederet? egregium hoc responsum dedit, mercatores & opifices sæpissime, cum nihil vendunt, spe tamen lucri in suis tabernis otiosos considere.

Annal. Tol. Coll. Matr. 1613. V. P. Joannes de Cetina quatuor votorum professus annos quadraginta quatuor quandiu scilicet in Societate vixit, audiendis operam dabat confessionibus. Sedebat vero in sacro tribunali horas omnino sex mane, a prandio paululum pauciores.

Annua Arrag. coll. VI. P. Bernardinus Crepsin etiam non vocatus descendebat ad confessionale, itaque suos perficiebat, ut, qui ei confiteretur, vulgo apud omnes sanctus haberetur.

Belear. 1602. Annua Tolos. 1598. VII. P. Sebastianus Molineus parum doctus, sed valde sanctus ad corrigendos pœnitentes suos sæpe disciplinam per septem Psalmos Pœnitentiales fecit. Semel ad lucrandum Monialem Deo & Regulis resistentem, mille ictus sibi inflixit, & eam lucratus est.

Prov. Med. 1601. VIII. P. Guido Bellinus nonaginta quatuor annorum Senex, ad ultimum usque Spiritum confessionibus audiendis operam dedit.

Ibidem. 9694. Coll. Taur. IX. Quidam in Colleggio Taurinensi dum in confessionibus audiendis tenuissimo cuique dat operam, tanta divinæ dulcedinis ubertate completus est, ut nunquam meminerit, se majorem nunquam expertum fuisse.

Hist. Soc. p. 2. l. 8. n. 38. X. P. Silvester Landinus ab horis antelucanis usque ad secundam nobis horam nullo tædio, nulla fatigatione confitentes audiebat.

Hist. Soc. p. 2. l. 13. n. 66. XI. P. Consalvius Mederius post Sacrum mane factum toto matutino tempore pedem e confessionali non efferebat, nisi obedientia vel charitas avocaret. Severissime autem ab hoc judicio sacro alienas sermocinationes arcebat.

Laur. ep. 11. c. 6. n. 97. XII. P. Valerianus Rendux ad cæcitatem redactus, quoad vixit studiosum externorum Confessarius fuit. Primus sine ductore accedere solitus ad confessionale, quamvis per varios anfractus incedendum foret, & in remotissima templi parte situm.

§. VII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. SIcut in ædibus facimus, inveteratas perpetuo restituentes, ita & in teipso facias. Peccasti hodie, inveterasti mentem tuam: ne desperes, ne recidas, sed renova ipsam resipiscentia, lacrymis, confessione, bonorumque operum studio. *S. Chrys. ho. 20. in ep. ad Rom.*

II. Sicut homines vitia corporis nequaquam temere aperiunt, sed iis tantummodo, qui rationem ea curandi tenent; sic & confessio peccatorum fieri debet apud eos, qui curare possunt. *S. Basil. in regul. brevior. q. 229.*

III. Sicut lupus os seu guttur ovis occludit, ne clamet, & clamore suo canes excitet; ita Dæmon hoc molitur, & in hoc insidias struit, ut peccator nec per orationem ad Deum fusam, nec per detectionem delicti apud Sacerdotem, neque per petitionem consilii crimina sua ad salutem consequendam declaret. *S. Aug. tr. 46. in Jo.*

IV. Sicut in civitate, licet omnes portæ sint clausæ, si tamen murus esset ruptus in aliqua sui parte, inimici intrarent per illam rupturam, & caperent civitatem, ita inimicus diabolus animarum, retento unico peccato, intrandi aditum per illud peccatum habet in animam. *S. Bern. ser. 10. de f. 20.*

V. Sicut prima lex, quam Medicus infirmo ponit, est abstinentia a cibo, ita primum, quod est necessarium pœnitenti, est diæta, scilicet abstinentia a peccatis. Hanc legem imponebat Hyppocrates noster Christus ægrotis suis quos habebat in cura, sicut patebat in adultera, cui Christus dixit: *Vade, & amplius noli peccare.* *S. Bonav. in diæt. sal. t. 10. c. 64.*

Æquitas.

VI. Sicut ad justitiam Dei pertinet, ut nullum malum maneat impunitum, ita ad Dei veritatem, ut nullum peccatum maneat occultum, juxta illum Evangelii textum: *Nihil occultum, quod non reveletur, neque absconditum, quod non sciatur.* *S. Th. Vill. f. 6. post Dn. 4. Qin.*

VII. Sicut, si in domo accenditur ignis, subito exclamas; ita, cum peccasti, subito vadas ad clamorem Confessionis, ad extinguendum peccatum. *S. Bern. ser. l. a.*

VIII. Sicut in tristibus & adversis rebus humanis expletur lacrymis, egeriturque dolor, & quod in amici sinum effundimus, eo propemodum liberari videmur: similiter faciunt conscientiæ, dum animi sui pondus exponunt. Et uberius S. Augustinus: Non confitentis conscientia saniem collegerat, a postema tumebat. Cruciabat te, requiescere non sinebat. Adhibet Medicus fomenta verborum: tu agnosce Medici manum. Confitere. Exeat in confessione, & defluat sanies. *Stapl. tr. 4 in Dom. in albis.* *S. Aug. in enarrat. Ps. 60.*

IX. Sicut Rex cui multi Cives multa deberent, omnibus afferret remissionem debitorum, qui ad eum accederent, chirographum remissionis petituri, quamdiu in illa civitate ageret, post discessum vero nulli amplius debitum condonare vellet; nemo esset, qui non statim ad impetrandum gratis chirographum accurreret, & toties quidem, quoties debitum contraxisset, ita multo magis ad confessio- *Annum.*

fionem properandum, ubi talia chirographa spiritualiter dantur.

Anonym. X. Sicut Indusia, Mappæ, & similia ab iis, qui paulo honestioris conditionis sunt, singulis fere hebdomadis mutantur, sed & domus eorum frequenter purgantur; ita multo magis hæc cura animæ per confessionem exhibenda est, ne eamdem corpore viliorem æstimare putemur.

Fab. Conc. 3. in Dom. 3. post Epiph. XI. Sicut Barbitonsor jubet tondendum sibimet pectere capillos, ne, si ipse id faciat, capillos ei evellat: ita nunc homo per confessionem seipsum pectere & punire debet; ne ipse Deus id facere olim cogatur.

Dignitas.

Idem conc. 4. n. 2. XII. Sicut post morbum remanent ejus reliquiæ, & pravæ io membris dispositiones, quæ nisi contrariis evacuentur medicamentis, ægritudinem facile revocant; ita io peccatore remanent multi habitus generati, qui, oisi per confessionem & similia media curentur, facile ad antiqua peccata retrahent.

Ibidem. XIII. Sicut is, qui pedes lavit, nisi sedulo eos extergat statim iterum inquioat, quia aqua pedi adhærens, pulveri commixta, illico lutum efficit; ita confessio parum proderit, si ipsa etiam peccati radix, occasio, & inclinatio non tollatur.

Ven. Beda in 1. Esdr. c. 6. XIV. Sicut templum Salomonis prima vice spatio septem annorum extructum est; postquam vero ab hostibus destructum est, non nisi quadraginta sex annis reparatum fuit; ita in Baptismo renati sine labore per gratiam Dei, civitas & domus ejus efficimur; si autem suadente diabolo ad peccata relabimur, & virtutum mœnia victor hostis vitiorum igne dejicit, necesse est graviori studio afflictionis, & vigiliarum, & arctioris vitæ, bonorum operum ædificia reparare: nam expertis vitiorum illecebris difficilius caremus, quam incognitis; minorisque laboris est incognitam cavere carnis voluptatem, quam rejicere cognitam.

Anonym. XV. Sicut coma, quæ non frequenter pectitur, usque adeo implicatur, ut vix aut certe non sine ingenti labore, & dolore extricari possit; ita & conscientia, quæ non frequenter per confessionem pectitur, intricata valde efficitur, nec sine magno labore purgari, & ordinari potest.

Idem. XVI. Sicut navis sentina quotidie exhauritur, ne navem submergat, si nimium excrescat; ita & animæ sentina sæpius per confessionem exhaurienda est, ne demum sua multitudine peccata licet levia navem demergant, id est, damoatiooi obooxios efficiant.

Necessitas.

S. Greg. ap. Mansi disc. 16. n. 1. XVII. Sicut vulnus non ostensum etiam sanam carnem inficit putredine; ita peccatom, nisi confitendo reveletur, etiam, quæ tibi sunt booa, corrumpit.

Utilitas.

S. Franc. Sal. p. 1. Introd. c. 2. XVIII. Sicut Scorpio, dum ferit venenatus est, & in oleum liquatus præstans est contra proprium morsum remedium; sic & peccatum probrosum est, dum admittitur; at in pœnitentiam & confessionem conversum, salutare est, & honorificum.

Anonym. XIX. Sicut araneus vitat cubicula divitum, quæ sæpe purgari consueverunt, eo quod in illis suæ telæ mox detergantur; ita & diabolus, dum videt suas tentationes frequenti confessione dissipari, fugit eos homines, qui frequenter confitentur.

S. Greg. h. 40. in Ev. XX. Sicut canum lingua, dum vulnus lingit, curat; ita Doctores sancti, dum in confessione nos instruunt, quasi vulnus meotis per linguam nostram curant.

S. Chrys. ho. 45. in Joan. XXI. Sicut si quis liquefacto auro manum vel linguam iojiciat, quamprimum deauratur: ita anima immersa sanguine Christi, aurea redditur.

Fab. conc. 6. in Do. 4. Qu. n. 1. XXII. Sicut stamina, quo sæpius tinguntur, eo candidiora fiunt; semel autem duntaxat tincta, parum candoris imbibunt? ita conscientia fit tanto purior, quanto crebrius per confessionem lavatur.

Ibidem. XXIII. Sicut sacrificatio menstrua vel hebdomadaria plurimum conducit ad servandam sanitatem corporis; ita non minus confessio menstrua vel hebdomadaria ad animæ salutem conducit.

Marchan. tr. 3. Hort. Past. lect. 6. XXIV. Sicut adultera si tota pudore suffusa prosternat se ante maritum, & reatum agnoscat, in gratiam recipitur; ita anima peccatrix, quæ Christum sponsum deseruit, & Satanæ se prostituit, merito cum rubore accedit, si gratiam iterum vult inire.

Idem lect. 10. XXV. Sicut Sampson per virtutem Spiritus io eum irruentis, omnia vincula, quibus ligabatur, disrupit; ita licet peccator septem peccatorum capitaliom vinculis ligatus sit, virtute tamen absolutionis, quæ a Spiritu Sancto est, facile illa dissolvit.

Jucunditas.

Anonym. XXVI. Sicut is, qui gravi onere, quod humeris, sustinebat, deoneratus est, expeditus & lætus incedit: ita & ii, qui per crebram confessionem ab onere peccatorum liberati sunt, expediti & alacres viam mandatorum decurrunt.

Anonym. XXVII. Sicut ii, qui ad convivium pingue, ac delicatum invitati sunt, magna cum voluptate desiderioque ad illud accedunt; ita non minori alacritate ad Confessionis Sacramentum accedendum est, cum eo juge convivium securæ mentis ac conscientiæ offeratur.

Ps. 123. v. 7. XXVIII. Sicut avicula in laqueos aucupis lapsa, si laquei casu rumpantur, magna cum lætitia avolat; ita non minus lætari debet post confessionem peccator, canereque cum David: Anima mea sicut passer erepta est de laqueo venantium: laqueus cootritus est, & nos liberati sumus.

§. VIII. MOTIVA.

Ps. 50. v. 19. I. Honor Dei: quia sacrificium Deo gratissimum, spiritus contribulatus, & cor contritum. Unde merito Confessarius erga pœnitentem utitur illis Josue verbis: Da gloriam Domino Deo Israel, & confitere, atque indica mihi, quid feceris, ne abscondas. *Jos. 7. v. 19.*

S. Aug. in Ps. 30. II. *Laus Christi*: nam ut S. Augustinus recte advertit, tanto plus laudatur medicus, quan-

quanto plus desperatur ægrotus. Confitere igitur peccata tua, quo magis desperabas de te propter iniquitates tuas. Tanto enim major laus est ignoscentis, quanto major exaggeratio est peccata confitentis.

Luc. 15. v. 7. III. *Gaudium Sanctorum*: cum ipso teste Christo, majus gaudium sit Angelorum (atque ob paritatem rationis, etiam aliorum Sanctorum) super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem justis.

IV. *Salus propria cujusque*: nam hic etiam vere locum habet illud Christi: si pœnitentiam non egeritis; omnes simul peribitis, & illud S. Augustini: si non confessus lateas, inconfessus damnaberis. Luc. 13. v. 3.

S. Aug. in Psal. V. *Amicitia Dei*: si enim hominem amicum, diu nobis offensum sustinere non possumus; quanto magis amicitiæ cum Deo redintegratio diu differenda non erit?

VI. *Gratiæ augmentum & recuperatio*: si enim ubi singulis pœnitentibus rite confitentibus restitutio bonorum ademptorum, & præterea centum aurei nummi promissi fuissent, quoties quis confessus esset, nemo non frequentissime illam perageret; quanto magis eamdem frequentabit, qui tantum gratiæ augmentum sibi promissum credit?

VII. *Robur animæ*: quod eidem oritur tum propter confirmatum erga peccata (quæ per contritionem detestatur,) odium, ac illa devitandi propositum (de quo recte pius asceta dixit: Secundum propositum nostrum cursus profectus nostri) tum propter crebram de hoste victoriam, quæ per confessionem obtinetur & ipsum quidem pœnitentem audacem, & hostem vero timidum & viribus suis diffidentem efficit. Thom. Templ. l. 1. c. 19. §. 2.

VIII. *Gaudium spirituale*: quod enim majus gaudium esse potest, quam liberari a tam gravibus animæ morbis, tam grande debitum remitti, a morte æterna absolvi, gravissimum onus a pectore auferri, cum Deo summe dilecto in amicitiam redire?

§. IX. ALIA MOTIVA.

Conc. Trid. sess. 14. c. 1. I. NEcessitas, nam quantam vita humana necessitatem habet respirationis, tanta pariter vita & salus animæ exigentia laborat confessionis & sacramenti pœnitentiæ. Unde Concil. Tridentinum, dum ad necessitatis Sacramenti hujus punctum se convertit, ita resolvit: Fuit quidem pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam & justitiam assequendam necessaria.

S. Bonav. in Lev. c. 26. II. *Utilitas multiplex*. Primo *ad sanitatem corporis impetrandam*, ut S. Bonaventura indicavit, qui ex illo Levitici textu (*propter peccata patrum suorum, & sua affligentur, donec confiteantur iniquitates suas*) sequentem elicit doctrinam: nam: Unde afflictis per infirmitates, & quascunque alias adversitates, semper consulendum est in principio, ut sincere confiteantur peccata sua, sæpe enim propter peccata affliguntur. Confessio autem non solum contra infirmitates corporis, sed etiam animæ valet. Neque enim exempla deficiunt, sed extant propemodum innumera, e quibus brevitatis amore, unum alterumve proferre sufficerit. In vita Sancti Philippi Nerii traditur, Torquatum de Comitibus gravi pressum morbo, Cardinalis Taurusii rogatu, peccata sua S. Philippo Nerio confiteri voluisse, spe sanitatis recuperandæ. Accersito itaque viro Dei, vix Torquatus mediam attigerat peccatorum confessionem, moxque se pristinæ reperit sanitati restitutum. Ex oppido Palumbariæ, non procul ab urbe dissito, rusticus Romam se contulit, gravissimo afflictatus morbo, S. Philippum rogaturus, ut sibi sanitatem impetret; cui vir sanctus unicum præscripsit confessionis remedium, cui ut paruit infirmus, mox surrexit sanus. Secundo. *Ad dæmonum conatus & insidias eludendas*: nam ut S. Antonius de Padua dixit: confessio est terribilis immundis spiritibus, unde idem sanctus illam Jobi sententiam: sicut mundantes aquæ, sic rugitus mei, sequenti ad intentum nostrum peraccommodo illustrat commentario, inquiens: ad rugitum leonis omnes bestiæ sistunt gradum; inundantes aquæ subvertunt obstaculum. Rugitus leonis est confessio pœnitentis, de quo Psal. 71. *Rugiebam a gemitu cordis mei*; quia a gemitu cordis debet exire rugitus confessionis, quo audito maligni spiritus territi, ad tentationes procedere non præsumunt; inundantes aquæ sunt lacrymæ contritorum, quæ totum dissolvunt, & subvertunt, quid maligni spiritus contra lacrymas pœnitentis machinantur. Quod etiam S. Bonav. confirmans; nec facilius, inquit, ab inimico devincimur, quam cum superbiendo ipsum imitamur; neque vehementius eum prosternimus, quam cum humilitate Deum consequimur, neque ei dolores acriores infligimus, quam cum plagas peccatorum nostrorum confitendo, & pœnitendo sanamus. Hinc S. Augustinus hortatur: Deprecor te, o homo, ut confiteri non paveas; frequenter enim diabolus cor tuum adstringit, ne confitearis; quandocunque hoc presenseris, diaboli tentationem esse non dubites, qui cupit te astringere nequiter, ut in peccato positus sine magna tentatione semper agas, quæ placita sunt ei. Tertio: *Ad divitias & gratias cælestes obtinendas*; nam, ut Molina sapienter advertit, pœnitentia est quædam arca depositi, in qua repositi sunt Christi Salvatoris nostri thesauri, omnes meritorum ejus divitiæ, inæstimabile redemptionis nostræ pretium. Hæc aperitur omnibus ejusdem fruitionis cupidis, tantum ex ipsa extrahere valentibus quantum ad totius sui debiti abundat solutionem: quam insanabili illi insaniæ malo laboraret, qui multis obstrictus debitis ditissimum offenderet thesaurum, ex quo juxta debiti qualitatem, tot sibi licite tollere posset pecunias, quot sufficerent ad omnimodam satisfactionem, ille vero manibus sperneret favorem? ita & in præsenti &c.

S. An. de Pad. s. 2. in Dom. 4. Qu.

S. Bonav. s. 15. in Reg.

S. Aug. l. 10. ad Fr. ad Erem.

Molin. de sac. tr. 5. c. 1. & 3.

III. *Æquitas*, uti S. Thomas Villanov. ex magnitudine hujus beneficii hoc discursu ostendit: Quis enim tam mirandus favor, quæ major clementia, quam ut causa nostra committatur fratri nostro, qui est os de ossibus no- S. Th. Vil. Conc. in Dom. 3. Quadr.

nostris, & caro de carne nostra? quis in cælo vel in terra invenire potuit judicem favorabiliorem, quam hominem Christum, qui propter hoc descendit de cælis, propter hoc judicatus & crucifixus est, ne homines damnarentur. Et paulo post: Hoc est onus? ita est, onus est mirabile, & onus est maximum, sed immensi beneficii, inenoarrabilis clementiæ, ineffabilis obligationis.

Mansi disc. 6. n. 9. IV. *Jucunditas*: quam Josephus Mansi sequenti discursu indicavit: Si quis impacatis alti maris inerrans fluctibus, centies millíesque abyssi faucibus absorbendus, forte fortuito in quieti portus sinum devehitur, quanto repletur gaudio, quanto exultat jubilo? se ipsum capere nescit præ lætitia, dum se a morte conspicit rediisse ad vitam. Eamdem penitus anima contentis sibi comparat tranquillitatem, *S. Laur. Justin. de disc. Mon. c. 19.* teste S. Laurentio Justiniano, dum inquit: Confessionis Sacramentum veluti sinus pacatissimus est, in quo hominum conscientiæ religantur, ne a procellis absorbeantur delictorum; Dejecta eriguntur, amissa reparantur, & quidquid immunditiæ inundantibus tentationum tempestatibus, aut operante malitia in navim conscientiæ persusum est, rejicitur, & purgatur.

Mansi disc. 2. n. 7. V. *Facilitas*; uti idem Mansi sic ostendit: Quanta forte agonizantis felicitas, qui spe vitæ propemodum destitutus, non nisi violentis curandus remediis, perfectam nihilominus subito assequeretur sanitatem, si medico suum morbum confiteretur, dolens sua se culpa contraxisse, firmumque eliciens propositum devitandi eum imposterum? Hæc ipsa Sacramenti Confessionis est prærogativa: si Christianus peccati mortalis reatum contraxit, irreparabiliter ad mortem condemnatus æternam; malum abolevit pœnitens Confessio. Tollite vobiscum verba; & dicite ei: omnem aufer iniquitatem. Absque sumptu & cruciatu est præsens pharmacum. Quod ipsum etiam confir- *S. Chrys. hom. 20. in gen.* mans S. Chysostomus, sic loquitur: Num grave aliquid & molestum a nobis requirit? contritionem vult cordis, compunctionem mentis, confessionem ruinæ; non solum largitur vulnerum curam, & a peccatis mundo ostendit; sed & eum, qui antea innumeris peccatorum sarcinis gravabatur, justum efficit, quam celerrime curat. Eamdem facilitatem alibi sequenti discursu ostendit: Si quis fur a patibulo absolvendus esset, dumtaxat ob publicam criminis admissi confessionem, an non inviolate expleret conditionem? Salutis cupiditate pudorem contemneret. Peccator ad furcam condemnatus ast infernalem, reus est criminis læsæ Majestatis, ut autem sese a suppliciis eximat, ioque divinæ redeat gratiam Majestatis, sola ab eo exigitur peccati confessio, hæcque secreta, non publica. Progrediamur ulterius, si Judex reo enormi levem imponeret pœnam, ipsumque deinde diversis afficeret beneficiis, ditaret thesauris, gratia honoraret Principis, regni sublimaret favoribus, an non spiritus vobis deficeret præ stupore; Ecce vobis planum hunc in Confessionem expressum casum: hæc enim virtute Sacramenti pœnam æternam mutat in temporalem, delicta tollit, amicitiam redintegrat Dei, novumque Jus, peccato deperditum ad cælestis regni hæreditatem impertit; siquidem majora per pœnitentiam bona, gratiasque acquirimus, quam possederamus ab initio.

§. X. MEDIA.

I. Consideratio *Bonitatis & Misericordiæ Divinæ*: quam quidem S. Chrysostomus *S. Chrys. ho. 2. ad pop.* sequentibus verbis maxime demonstrat: Judices, cum Latrones ceperint, & sacrilegos, non, quomodo ipsos reddant meliores, considerant, sed, quomodo ab ipsis peccatorum pœnas exigant. Deus autem contra, cum aliquem reperit peccatorem, non considerat, quomodo sumat supplicium, sed quomodo ipsum corrigat & meliorem faciat & in futurum inexpugnabilem. Itaque & Judex pariter, & Medicus, ac Magister est. Et iterum alibi: In mundanis quidem ac forensibus judi- *Ho. 3. de Ozia.* ciis post accusationem & criminum confessionem restat mors; at apud Divinum tribunal post utrumque corona. Si tu te inutilem dixeris, ego te ut utilem coronabo. Hinc merito Psalmista ait: Confitemini Deo, quo- *Ps. 117. v. 1.* niam bonus; quoniam in æternum misericordia ejus.

II. Consideratio *Sapientiæ & Charitatis*, qua Christus hoc Sacramentum instituit; si enim media dubia quantumcumque amara a medicis corporalibus pro sanitate corporis conservanda vel recuperanda tam avide arripimus, quanto ardentius hoc pharmacum a Christo sapientissimo & peritissimo Medico pro salute animæ certo obtinenda arripere debebimus?

III. Consideratio *Solatii*, quod ex confessione facta percipitur, tum ob reconciliationem cum Deo, velut supremo Domino, Judice, Patre, Amico: tum ob debiti tam grandis remissionem: tum ob laqueos peccati, quibus a diabolo captiva tenebatur contritio.

IV. Consideratio *Confusionis*, quam in universali judicio pati quisque debebit ob peccata per confessionem non expiata: in cujus considerationem recte S. Augustinus dixit, melius *S. Aur. lib. 3. de visit. infirm c. 1.* est, coram uno aliquantulum ruboris tolerare, quam in die judicii coram tot millibus hominum gravi repulsa denotatum tabescere: Cogita ergo Confessarium fore ex illis, qui judicio illi intererunt: nec erubescas illi nunc magno tuo commodo manifestare, quod tunc aperte cognoscet, cum insigni adeo pudore ac contemptu tuo.

V. Consideratio *Gehennæ*, quæ parata est illis, qui hoc tam necessario medio, & secunda post naufragium tabula salutem suam servare negligunt. Ita Tertullianus suasit his ver- *Tertull. l. de pœn.* bis: Si de Exomologesi retractas, gehennam in corde considera, quam tibi Exomologesis extinguit: & pœnæ prius magnitudinem imaginare, ut de remedii adeptione non dubites.

VI. *Gratiæ Divinæ sedula invocatio*: Nam, ut Sanct. Bonaventura recte advertit, in do- *S. Bon. p. 1. spec. ad Nov. c. 9.* mo, quam subintrans radius solis illuminat, quantumcumque fuerit præmundata, atomi nihilominus diligentius intuenti appa- rent:

rent: sic & cor radiis gratiæ illustratum, etiam minima videt, ac vitiorum laqueos subtili examinatione discernit, quanto quis fuerit mente purgatior, tanto se sordidiorem videbit.

Mansi disc. 21. n. 9. VII. *Pudoris a confessione abstrahentis generosa expugnatio*, pro qua serviet discursus sequens a Josepho Mansi factus: Nunquid si debitum contraxissem decem millium scutorum & creditor meus totum mihi remittere polliceretur, si eamdem summam humiliter agnoscere vellem cum singulis displicentiæ &c. Nonne indulgentia hujusmodi inæstimabilis beneficii loco habenda foret? Hic ipse est casus præsens. In pœnitentia per exiguum ruborem, humili conjunctum confessioni, totum cassamus peccatorum nostrorum debitum, summam longe maximam. Tanta erat Publicani impietas, ut oculus in cælum, ne forsan divinæ contra se iræ fulmina provocaret, attollere minime præsumeret: nihilominus, dum suam publice in templo, verecundus manifestavit iniquitatem, domum repetiit sanctificatus: *Descendit justificatus in domum suam*. Audire S. Ambrosium: Multum verecundia placet, inquit ille, multum conciliat gratiæ apud Deum, nonne hæc protulit Publicanum, & commendavit eum, qui nec oculos audebat ad cælum levare? Juvabit quoque ponderare, quod S. Augustinus dixit: Melius est coram uno aliquantulum ruboris tolerare, quam in Judicio coram tot millibus hominum, repulsa denotatum tabescere. Et alibi: Melior est modica amaritudo in faucibus, quam æternus cruciatus in visceribus.

S. Ambr. lib. 2. de Offic. c. 8.

S. Aug. l. 2 de vis. infirm. c. 5.

§. XI. ASCETICA.

I. IN primis *nosse debet Asceta originem Confessionis*, quam quidem Lucas Burgensis clare ostendit, dum ait: Christum priusquam Apostolos suos dicta felicitaret eminentia, præmisisse: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*, quasi dicere voluisset: Sicut Pater æternus me in Mundum misit ad humani generis salutem, ita & modo vos ego per terrarum orbem dispersurus, vobis authoritatem confero & potestatem dimittendi peccata. Perspectum est mihi, fore in Ecclesia mea multos infirmos, qui justitiam per baptismum acceptam non sint conservaturi, misertus illorum, ut possitis eis succurrere: *eam vobis inspiro, ac do gratiam & facultatem, ut requirentibus queatis peccata, vice mea, valide remittere*: Quod ipsum etiam Concilium Tridentinum insinuavit dicens: Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum esset, ut justitiam in baptismo, ipsius beneficio & gratia susceptam, constanter tuerentur, non fuisset opus aliud ab ipso baptismo Sacramentum ad peccatorum remissionem institutum esse. Quoniam autem Deus dives in misericordia, cognovit figmentum nostrum, illis etiam vitæ remedium contulit, qui sese postea in peccatis servitutem, & dæmonis potestatem tradidissent: Sacramentum videlicet pœnitentiæ quo lapsis post baptismum beneficium mortis Christi applicatur.

Luc. Burgen. in c. 20. Jo.

Conc. Tr. sess. 14. c. 1.

II. *Nosse debet, cur omnia peccata mortalia in specie declarari in Confessione voluerit Christus*: quod iterum citatum Concilium sequentibus verbis declarat: Porro ex eo, quod Jesus hic Sacerdotes Vicarios suos constituit; qui tamquam Præsides & Judices, sententiam de fidelibus in peccata relapsis ferant, semper intellexit Ecclesia Catholica, quæ fidelibus quoque suis præcipiat Jesus, ut, si peccatorum veniam consequi velint, declarent ea Sacerdotibus; cum enim judicium hoc, incognita caussa, non valeant exercere, sequitur, in specie peccata omnia mortalia humili confessione declaranda. Aliam quoque rationem idem Concilium assignat, dum ait: Ipsa vero hujusmodi Confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri posset, nisi tot tantisque commodis & consolationibus levaretur, quæ omnibus digne ad hoc Sacramentum accedentibus, per absolutionem certissime conferuntur. Tertiam quoque rationem S. Bernardinus affert, dicens: Justum utique est, ut, qui inverecunda facie mentis & corporis, Deum peccando despexit, sic per confusivam sui verecundiam placeat: est enim verecundia magna pars pœnitentiæ secundum S. Augustinum, & hæc est una causa, quare Confessio instituta est; ut scilicet, dum de culpa peccator erubesceret, a Deo misericordiam impetraret.

Concil. Trid. ib.

Idem c. 5. & 8.

S. Bern. sen. t. 4. ser. 20. art. 2.

S. Aug. de pœnit. dist. 1. c. quem pœnit.

III. *Nosse debet cur hominis potius, quam ipsi Deo Confessionem fieri Christus voluerit*, cujus rationem S. Thomas Villan. ostendit, dum caussam inquirit, cur Sapientia divina modum immutavit Confessionis, quandoquidem David soli confitens Deo, obtinuit absolutionem: *Tibi soli peccavi?* Ad quid opus fuit, peccatum contra Deum commissum, homini revelari; maxime cum hoc sit nimis onerosum & verecundum? Cui objectioni sanctus breviter respondet in hæc verba: Quamdiu Deus non fuit homo an non opus fuit peccatum homini verbo confiteri? sed postquam Filius Dei factus est homo, jam Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio, & potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est; ex tunc ergo peccator hominis Christi a Deo Patre foro commissus est, & in illo reddere rationem peccatorum suorum tenetur. Cui etiam consentiens Hugo Victorinus, qui illud S. Jacobi Apostoli præceptum, *confitemini alterutrum peccata vestra*, penitus considerans, sequenti illud glossa illustrat: Quid est alterutrum? alter alteri, homo homini; non solum homo Deo, sicut verus ille Confessor ait: *Dixi confitebor adversum me injustitiam meam Domino*; sed homini propter Deum. Videtur Dominus hoc ipsum homini assignasse tribunal, ut ad Majoris humilitatis exercitium, homo adversus hominem ferret sententiam, homo homini subjaceret judicio; plus enim facit, qui servo humiliatur. Idem subjungit Auctor, juxta cujus opinionem, Christus hoc Confessionis instituendæ modo, eam longe magis meritoriam efficere voluit, pœnitenti occasionem offerens, actus frequentandi humilitatis & subjectionis quidem coram Deo graviter a nobis offenso, multisque injuriis affecto, cui ipsi Throni & Principatus reverenter genua flectunt, coram, inquam, supremo

S. Thom. Villan in Domin. 2. Quadrag. Ps. 50. v. 5.

Hug. Vict. ap. Mansi disc. 1. n. 3.

hoc

hoc Numine humiliari, perquam facillimum est, repugnantia levis.

Lur. Bor. op. Mans disc. 1. n. 4. IV. *Nosse debet, cur Christus insufflando potestatem dederit Apostolis*; quod iterum Lucas Borgensis ostendit, sic discurrens: flatum seu anhelitum ex imo pectore attractum in eos gestu oris jecit; volens per hoc demonstrare Salvator, Spiritum Sanctum ad instar flatus esse, cujus adventum in Cœnaculo Sion obtigisse didicimus, *tamquam advenientis Spiritus*: circa quod factum ita Auctor prædictus discurrit: Est veluti flatus quidam Patris & Filii, nam & hinc Spiritus vocatur, cui afferto non absimile correspondet illud Alberti Magni dogma, inquientis: Spiritum, se procedere, significavit per flatum, quem in discipulos direxit. Doctissimus vero Salmeron altius repetens principium, ad eam se convertit, quæ in Mundi exordio contigit hominis formatio, quem flatu animavit Deus, cui vitam corporis mediante halitu seu respiratione infudit omnipotens, ita quoque in præsenti Salvator vitam animæ, id est, gratiam, quam, interemerat culpa, suis impertiri voluit, eumdem Sanctissimum iis communicando Spiritum per modum flatus, ut olim Deus insufflavit spiraculum vitæ, ut fieret homo in animam viventem, ita idem insufflat animam, peccato mortuam, ut vivat per Spiritum Sanctum.

S. Cyrill. lib. 12. in Jo. c. 16. Quibus etiam S. Cyrillus assentiens ait: ut ipsum sciamus esse, qui ab initio naturam nostram creavit, & Spiritu Sancto signavit, rursus in ipso initio renovandæ naturæ, sufflatione spiritum discipulis largitur, ut quemadmodum creati ab initio sumus, sic etiam renovemur.

V. *Nosse debet, cur Deus hanc potestatem hominibus, & non Angelis concesserit*, cujus

S. Chrys. hom. de Elia. hanc rationem assignat S. Chrysostomus: Propterea enim non Angelo Sacerdotium commissum est (liberi enim sunt a peccandi libidine) ne videlicet ob sevaritatem, eos, qui ex populo peccarent, confestim fulguribus transfigerent; sed homini ea cathedra commissa est, qui & ipse libidine & peccatis colligatus est, ut, si quem peccantem invenerit, suorum peccatorum conscius, in eum, qui peccat, benignus efficiatur. Et iterum: Nam & hoc divina quadam dispensatione factum est, ut Sacerdotes etiam ipsi peccatis subjecti sint. Audi; quæso, quomodo res se habeat; si Doctores & Sacerdotes ipsi non peccarent, neque vitæ hujus affectibus subjecti essent, certe inhumani, & a venia aliis danda essent abhorrentas; sed propterea Deus subjectos esse voluit, ut eorum, quæ ipsi patiuntur, sensum habentes, aliis etiam veniam darent. Et ideo Christus etiam lapsum Petri permiserat; erat enim, ut idem S. Doctor ait, Petrus non mitis, sed admodum severus, & aliquando durior; quod si ad ejus naturam illud etiam accidisset, ut nullis peccatis subjiceretur, quæso, quam veniam habituri fuissent, qui ab illo docendi erant? Propterea hoc egit Dei gratia, ut paululum ab ipso decisceret Petrus, & peccato alicui subjiceretur; quo ex his, quæ ipse passus fuerat, disceret humanior esse in alios.

VI. *Nosse debet conditiones ad veram Confessionem requisitas*, quas in primis B. Petrus Damianus sequentibus verbis indicavit: Ostendam tibi unum justorum justissima confitentem; quæris quisnam sit? Psaltes Domini est. *Dixi*, inquit, *confitebor adversum me injustitiam meam Domino. Dixi*, hoc est in corde meo proposui, non coactus, neque compulsus, sed spontaneus, *injustitiam meam*, ait, non alienam, *adversum me*, me arguens & accusans. Vides, quia non timora alicujus, vel ad alium accusandum, vel excusandum, se ipsum Sanctus Domini confitetur? pro hujusmodi confessione remittes tu, Domine, impietatem cordis mei, peccati scilicet: Clarius vero S. Bonaventura has conditiones insinuavit, dum illum Psalmistæ versum: *Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam Domino*; explicans sic loquitur: In hoc verbo tanguntur sex, quæ debet vera confessio habere; Primum est, præmeditatio, quæ notatur cum dicitur: *dixi*. Secundum est compunctio cordis & oris, ut ore simul & corde fiat, quæ notatur per *confitebor*: Tertium est, quod sit accusans, non excusans; quod notatur per *adversum me*. Quartum, quod de malis, non de bonis, quod notatur per *injustitiam*. Quintum, quod sit propria, id est, de peccatis propriis, non alienis, quod notatur per *meam*. Sextum, quod sit ad honorem Dei, & honestatem sui, quod notatur per *Domino*; & talis confessio est utilis: Unde sequitur: *Et tu remisisti impietatem peccati mei*.

S. Petr. Dam. ser. 2. de S. Andrea.

S. Bonav. in Diat. cit. c. 4.

VII. *Nosse debet, quod sit potissimum impedimentum Confessionis* id quod S. Petrus Damianus indicavit, dicens: Nihil fortius ad expungendum Dei gratiam, quam timor humanus; quia dum erubescimus confiteri quæ commisimus, Deum minus, quam homines, reveremur. Hæc est confusio adducens peccatum. Unde S. Bernardus: Dicatur, ait, illi, quem afficit pudor, cur te pudet peccatum tuum dicere, quod facere non puduit? aut cur erubescis Deo confiteri, cujus oculis non potes abscondi? Quod etiam S. Chrysostomus confirmans, cur confunderis, inquit, dicere, quod non confusus es perpetrare? cur vereris Domino indicare, quod non veritus es, ipso præsente committere.

S. Petrus Damian.

S. Bern. in sent.

S. Chrys. de Conf.

VIII. *Nosse debet, quomodo electio confessarii sit suadenda*; nimirum ut illud Ecclesiastici monitum in memoriam revocet: Ne subjicias te omni homini pro peccato. Et illud Ludovici Regis Filio datum præceptum Facidoneus tibi sit conscientiæ Arbiter, cujus prudentia doctrinaque semper tutus sis. Quam in rem Joannes Avila, Confessarium, inquit, elige, unum ex mille, imo ut S. Franciscus Salesius ait, inter decem millia; dici enim non potest, (addit idem) quanta sit ad excipiendas confessiones idoneorum inopia; si ex his tribus, charitate scilicet, doctrina, & prudentia, vel unicum in aliquo desideretur, est periculosæ plenum opus aleæ.

Eccl. 4. v. 11.

IX. *Nosse debet duos errores & impedimenta integritatis confessionis removere*, scilicet *Erubescentiam*, quæ facit, ut peccata quoad substantiam non integre aperiantur? & *negligentiam*,

tiam, quæ facit, ut in genere dumtaxat, & non quoad debitas circumstantias eadem peccata manifestentur. Et ad priorem quidem errorem cavendum proderit memorabilem S. Au- (S. Aug. in Psal.) gustini sententiam proferre: O homo, quid times confiteri? illud, quod per confessionem scio, minus scio, quam illud, quod nescio. Cur confiteri erubescis peccata tua? peccator sum, sicut & tu, homo sum, humani nihil a me alienum putato. Confitere homo homini; homo peccator homini peccatori. Elige quod vis, si non confessus lates, inconfessus damnaberis. Ad hoc Deus exigit confes- (Bellarm. conc. 9.) sionem, ut liberet hominem humilem: ad hoc damnat non confitentem, ut puniat superbum. Ad alterum autem errorem cavendum proderit Cardinalis Bellarmini verba referre: Quæso te, inquit, si reum aliquem ante tribunal Judicis constitueres, & nihil diceres aliud, quam: Iste egit contra legem, peto, ut velis ferre sententiam. Quid Judex iste responderet; annon putaret se irrideri? Iste egit, inquis, contra legem; contra quam legem stulte, quam sententiam feram, si quod ejus sit peccatum, ignorem? Pari ratione si Medicum adeas, & dicas: Mihi aliquid dolet, adhibe, quæso medicamentum. Quid ille? non dicet: stupide, quid est, quod tibi dolet? Caput, oculi, dentes, renes, pedes? an putas omnia medicamenta omnibus malis convenire? Quid si tu Podagra labores, & ego medicamentum dentibus adhibeam?

(L. 1. cap. 10. §. 2.) X. *Nosse debet, utilem & efficacem modum confessionem fructuosam efficiendi*; quod fiet, si efficiat, ut cum sincero dolore, & serio proposito emendationis peragatur; in quo quidem dolore & proposito potissimum hujus Sacramenti fructum consistere, non immerito dicunt (In Vita Patr. l. 3. de temp.) Ascetæ; ita ut Thomas Kempensis dicere ausus sit: Secundum propositum nostrum cursus profectus nostri. Unde recte sibi quisque dictum illud S. Macarii applicabit; Ploremus Fratres, & producant oculi nostri lacrymas, antequam illuc hinc eamus, ubi nostræ igneæ lacrymæ corpora nostra comburant:

XI. *Nosse debet & curare, ut non frequentiam dumtaxat Confessionis, sed generalis etiam Confessionis usum sedulum vehementer commendet:* illam quidem, quia, ut Catechismus Pii V. sapienter & recte dixit, quidquid hoc tempore Sanctitatis, Pietatis, & Religionis in Ecclesia summo Dei beneficio conservatum est, id magna ex parte Confessioni tribuendum est. Istam vero, scilicet generalem Confessionem, quia & Confessario, & Pœnitenti majorem tribuit status notitiam, pro directione ipsius cum primis necessariam: majorem item parit confusionem & dolorem, dum Pœnitens omnia peccata sua in cumulo conspiciens in illas Ec- (In Offic. defunct.) clesiæ voces prorumpit: Heu mihi Domine, quia peccavi nimis in vita mea, quid faciam miser, quo fugiam, nisi ad te Deus meus? Et tandem majorem etiam securitatem & quietem animæ generat, dum supplet ea, quæ in aliis Confessionibus defuerunt. Ut merito in (S. Aug. f. 10. ad FF. in erem.) consideratione horum fructuum exclamet S. August. O felix conscientiæ puritas, quæ vermem interiorem excludis, quæ a carcere doloris liberas rationem, quæ ab omni immunditia purgas mentem. O mens sancta! O Paradisus deliciarum, variis bonorum operum virgultis consitus, variisque virtutum floribus purpuratus, & suaviter celesti gratia irrigatus. Hæc est, Fratres mei, Paradisus, in quo plantatur lignum vitæ, & cælestis sapientiæ; hæc thalamus Dei, palatium Christi, habitaculum Spiritus S.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. EX occasione thematis: *Est autem Hierosolymis probatica piscina.* (Jo. v. 2.) Potest Confessio Piscinæ huic comparari. 1. Quia in Confessione, perinde ac Piscina illa, virtus residet omnis generis morbos curandi. 2. Quia, sicut aqua illa non sanabat, nisi Angeli aquam turbantis subsidio; ita Confessio nihil prodest, nisi Confessarius absolutionem impertiendo concurrat. Si ergo tam avide olim adventus Angeli aquam moventis exspectabatur; quanto magis ad Confessionem accurrendum est, ubi tam facilis copia Confessarii est; nec unus dumtaxat, sed omnes curantur, non a corporali, sed spirituali, longeque graviore morbo.

II. Ex occasione thematis: *Reduxit quoque Loth, & omnia, quæ illius erant:* (Gen. 14. v. 16.) potest confessio exercitui comparari, illi maxime, quem Abraham ad fratrem suum reducendum congregavit. Et 1. dici, quod debeant peccata per examen, sicut milites, congregari. 2. Armis, id est, sincera contritione instrui. 3. Delectus fieri, & nominatim recenseri. 4. Sacramentum fidelitatis præstari, id est, nullum peccatum omitti. 5. Ductorem sequi, eique in omnibus obedire id est, Confessario per omnia parere. 6. Suam, non aliam Personam repræsentare; quæ omnia fusius deducta, & variis historiis illustrata, apud Fabrum conc. 7. in Domin. 3. Quadrag. videri possunt.

III. Ex occasione thematis: *Funiculus triplex difficile rumpitur;* (Eccl. 4. v. 12.) potest Confessio funiculo triplici comparari. 1. Quia ex tribus partibus, veluti tribus filis, componitur, scilicet contritione, confessione, satisfactione. 2. Quia per hunc funiculum Deus attrahit animas; sibique denuo unit, & in amicitiam recipit, qui est ingens fructus Confessionis cum in tali unione & conjunctione tota felicitas hominis consistat. 3. Quia funiculus iste difficile rumpitur; cum frequens confessio faciat, ut homo ob serium propositum & dolorem toties repetitum non facile labatur, uti testatur ille Religiosus, qui de se ipso fassus est, non meminisse, quod bis in idem peccatum inciderit. Quæ omnia facile fusius ex supradictis deduci & amplificari possunt.

IV. Ex occasione thematis: *Vox Domini super aquas multas*: (Ps. 28. v. 3.) potest vis & efficacia Absolutionis sacerdotalis explicari. Et 1. quidem ostendi, quomodo sit *Vox Domini super aquas*, idest, homines multos, de quibus dictum: O- (2. Reg. 14. v. ..) mnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram. Maxime vero peccatores labiles, qui per se ad abyssum labuntur, sed virtute hujus

jus vocis retrorsum, instar Jordanis, ad Deum, velut originem suam, convertuntur. 2. Quomodo sit *vox Domini in virtute & magnificentia*: quia scilicet conterit vincula peccati, ac Satanæ potestatem, & in libertatem Filiorum Dei asserit, cælum aperit, infernum claudit, hominem mortuum resuscitat, & vivificat. 3. Quomodo sit *vox Domini confringentis cedros*: quia etiam Magnatum & superborum æstimatio & superbia hic flectitur, & ad Sacerdotis pedes prosternitur. 4. Quomodo sit *vox Domini intercidentis flammam ignis*: partim quia ignem infernalem extinguit, partim quia flammas libidinis cohibet, contra quas vix est potentius remedium, quam confessio. 5. Quomodo sit *vox Domini desertum concutientis*: id est, corda peccatorum, quæ instar deserti spinosa sunt, & vepribus consita, ad dolorem movet, ipsasque peccatorum spinas eradicat. 6. Quomodo sit *vox Domini præparantis cervos*: id est, virtutem conferens ad viam mandatorum & perfectionis velocius currendam, ita ut
March. in hor. past. t. 3. lect. 4. dicere possit, qui confitetur: Perfecit pedes meos tamquam cervorum, super excelsa statuens me. Quæ omnia fusius explicata videri possunt apud Marchantium l. c.

V. Ex occasione thematis: *Ite ostendite vos Sacerdotibus*: potest peccatum lepræ comparari, ob similitudinem maculæ, doloris, & separationis a Deo & Angelis. Deinde ostendi
Luc. 17. v. 14. potest, quomodo hæc lepra per Sacerdotem curari possit, ideoque peccator cum magno desiderio salutis eidem se sistere debeat. Vel
4. Reg. 5. v. 13. si placeat, potest Peccator Naamo, Confessarius Elisæo, (qui idem significat, ac Dei salus, vel Deus salvans), comparari, & inde inferri, quam merito illa pœnitenti verba repeti possint: pater, si rem grandem dixisset tibi Propheta, certe facere debueras, quanto magis, quia nunc dixit tibi, Lavare (per contritionem & confessionem), & mundaberis.

Luc. 13. v. 3. VI. Ex occasione thematis: *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis*: potest confessio secundæ post naufragium tabulæ comparari. Et in 1. quidem parte ostendi, Mundum esse mari periculoso similem; simulque pericula breviter enarrari. In 2. parte ostendi potest, quam metuendum sit naufragium animæ per peccatum factum, utpote quod in abyssum æternæ infelicitatis præcipitat. In 3. tandem demonstrari potest, quanta celeritate ac gaudio Confessionis tabula sit arripienda, utpote quæ sola, si fieri potest, ab hoc naufragio liberet. Quem in finem varia exempla afferri possunt, tum eorum, qui sine confessione perierunt: tum eorum, qui per eam salvati sunt.

Ps. 31. v. 5. VII. Ex occasione thematis: *Dixi confitebor adversum me injustitiam meam Domino*: possunt varii errores in confessione committi soliti demonstrari, & corrigi. Et 1. quidem in Confessario eligendo, dum vel stabilis, si fieri potest, non eligitur, vel non consulitur, vel nimis eidem adhæretur, ita ut propter ipsius absentiam confessio, negligatur. 2. *In æstimanda confessione*: dum scilicet confessio, eo quod profectus & emendatio non advertatur, est facienda. 3. *In facienda confessione*; dum vel breviter nimis, omittendo necessaria; vel nimis diu, miscendo impertinentia, quidam confitentur, 4. *In turbationem mentis*: dum vel timetur, quod confessio non recte fiat; vel scandalum concipitur ex eo, quod aliqui tamdiu confiteantur. Qui omnes proin errores, quomodo corrigendi sint, facile ex iis, quæ hactenus de Confessione dicta sunt, ostendi potest.

§. XIII. ALII CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Qualitas.

I. URbes quondam refugii, in gratiam delinquentium assignaturus Dominus *tres erant*, inquit *trans Jordanem, & tres in terra Canaam*. Ubi Lyranus: licet trans Jordanem habitarent duæ tribus cum dimidia, tamen tot erant ibi civitates refugii, quot erant citra Jordanem, ubi habitabant novem tribus cum dimidia. Quis tantam non obstupescant hac in divisione inæqualitatem? Mysterium utique continet, novem namque tribubus plures urbes assignari debuisse videtur, quam solis tribus. Rationem porro hujus partialitatis indaganti Rabbi occurrit Salomon, *dicens, terram Galaad quæ trans Jordanem situata erat & habitatores, præ omnibus ad rixas propensos, humanique sanguinis profundendi avidos fuisse*, unde & Oseas inquit: *Galaad civitas operantium supplantata sanguine*, vel ut hebraica versio habet: *Torcular sanguinis*, voluit igitur Deus, ut juxta criminum abundantiam abundarent & remedia, facilisque præsto foret modus declinandi supplicia. Quid nobis cum figura, dum fruimur figurato, maxima in locis populosioribus, ubi innumeratæ frequentantur offensæ & flagitia, confessariorum abundante copia, ut nemo non ad indilatam æstimuletur confessionem, profecto ubi abundavit delictum, superabundavit, & gratia; nec est qui se abscondat a calore ejus.

Num. 35. v. 14. — *Mansi disc. 4. n. 15.* — *Osee c. 6. v. 8.*

II. Semel Lupus confitebatur iniquitates suas, & interim erat multum solicitus, quia videbat oves recedentes, unde dixit confessori suo, quod cito eum absolveret, ut scilicet posset sequi oves. Sic confitentur aliqui in quadragesima, proponentes ad peccatum redire post Pascha. Certo contigisse scio, quod jam jam narraturus sum. Rusticus quidam ovem furatus proximo, in Confessione obstrictus ad restitutionem, promittit se obtemperaturum; requisitus postea a confessario, qualiter autem, & quomodo satisfacies? incunctanter ajebat, aliam furabor, hancque in primæ satisfactionem dabo.

S. Bonav. in Diæt. salut. tit. 2. c. 3.

III. S. Gregorius explicans textum Jobi: *sic abscondi, quasi homo, peccatum meum*; sic loquitur: Christus resuscitando Lazarum non dixit: *Tibi dico surge*: prout alteri imperabat filio viduæ; sed: *veni foras*. Mortuo Lazaro, inquit, qui mole magna premebatur, nequaquam dicitur, *reviviscé, sed veni foras*; Ex qua scilicet resurrectione, quæ gesta in illius est corpore, signatur, qualiter nos resuscitemur in corde; cum videlicet mortuo dicitur, veni foras, ut ab excusatione atque occulta-

S. Greg. l. 22. mor. l. c. 9.

tione peccati, ad accusationem suam ore proprio exire provocetur, quam igitur hæc occultationis culpa humano genere vehementer excrevit. Bene B. Job cum diceret (*sic abscondi peccatum meum*) interposuit, *quasi homo*; hominis quippe proprium esse conspicit, quod ex parentis veteris imitatione descendit.

Marth. di. je 13. n. 31. IV. Quisquis divini judicii gestit declinare tribunal, cum sinceritate, & candore hocce adeat pœnitentiæ tribunal, cujus S. Joannes in hæc verba meminit: *In conspectu sedis, tanquam mare vitreum, simile crystallo*. Mare hoc confessio est, conformiter illi, quod gemebundæ quondam atque afflictissimæ dictum est animæ velut mare contritio tua; Unde Dionysius Carth. dicit: Quidam per hoc mare intelligunt pœnitentiæ Sacramentum; ast quod in vitrea & crystallina figura latet mysterium? Crystallus omnino transparens est, totumque videtur, quidquid ei opponitur, nihil occultat; ita quoque in hoc confessionis tribunali conscientia nostra tota debet esse transparens, ut ejusdem statum perfecte attingat confessarius. Potest explicari, inquit Sacer quidem Interpres, ut pœnitentiæ mare sit vitreum, propter confessionis perspicuitatem. Confessio clara & ingenua nos ad Dei sedem & tribunal conducit.

V. Regius vates divinæ supplicaturus Majestati, ne pessimo excusationis suique delicti defensionis vitio contaminetur, ante omnia, orisuo petit ut obtingat custodia. *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis*. Portam, ostium seu januam postulat, non firmum solidumque claustrum: cujus mysterii si causam ignoratis, rationem accipite a S. Aug. inquiente: Non dixit claustrum continentiæ, sed ostium: ostium & aperitur, & clauditur, in confessione namque verbali portam hanc quandoque aperire, quandoque claudere debemus. Ergo si ostium est, & aperiatur, & claudatur: aperiatur ad confessionem peccati, claudatur ad excusationem peccati, ita enim erit ostium, inquit Glossa, ut non excusetur, quod, proh dolor! summum vitium dominatur hominibus. — S. Aug. in Ps. 140.

Necessitas.

Cassian. coll. 2. de dis. c. 11. VI. Cassianus illa Ecclesiastis verba: *Si mordeat serpens in silentio*; sic interpretatur: Taciti serpentis morsum perniciosum esse designans; id est, si per confessionem suggestio seu cogitatio diabolica incantatori cuiquam, spirituali scilicet viro, qui carminibus scripturarum mederi protinus vulneri, & extrahere de corde consuevit noxia venena serpentis, patefacta non fuerint, succurrere periclitanti, periturove non poterit.

VII. Teste S. Matthæo, tributorum exactores, vice quadam a S. Petro causam poposcere, cur Magister ejus obligationis non satisfaceret universali: querimoniam hanc cum ad aures Christi deferre pararet Apostolus, discipulum prævenit Magister, inquiens: Simon, *Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel censum, a filiis suis, vel alienis?* Cui Petrus: *Domine ab extraneis*, ita quidem se res habet, subjunxit Salvator, nihilominus ut omnem scandali petram amoveamus, *valde protinus ad mare, mitte hamum tuum in aquas, & quemcunque piscem primo ceperis, atrahe eum, comprehende ipsum, tene fortiter, os aperi, moxque monetam reperies in eo, quæ ad utriusque nostrum tributi sufficiat solutionem*; obedit, abiit, atque omnia feliciter expedit Petrus. Hæc tel gestæ series est litteralis, ast a sensu litterali, ad moralem sanctus digrediens Ambrosius, historiam hanc nostro per quam subtilissime accommodat proposito, inquiens: Piscis elinguis, fundumque incolens marinum, peccatoris gerit figuram; suum reticentis peccatum, non obstante, quod secundum præsentem justitiam damnatus sit ad infernum: Moneta juxta divinum assertum non e visceribus, sed ex ore piscis extrahenda erat, quantumvis naturali piscis feratur instinctu, ut devoret immediate, quidquid apprehenderit faucibus. Ecce vobis mysterium; S. Petrus paulo ante Christi in terris erat declaratus Vicarius, cum promissione clavium, id est, potestatis absolvendi peccata, atque ideo necessum erat, ut modum addisceret Apostolus, in hujusmodi debitorum satisfactione observandum, nosque omnes edoceremur, monetam in ore fidelium inveniendam esse juxta quod scriptum est: *Ut justificeris in sermonibus tuis*. Non otiose inquit S. Doctor, didrachma in ore piscis inventum est, ex ore enim tuo justificaberis; etenim pretium nostræ immortalitatis est nostra confessio. — S. Ambr. in Ps. 50.

Utilitas.

VIII. Tradunt historiæ de Xerse, Persarum Rege, quod duas orbis partes, quas natura diviserat, artis beneficio statuerit unire. Europam scilicet atque Asiam, quem ut conceptum executioni mandaret, opus aggressus difficillimum in maris fundo longum vastumque erexit pontem, Hellespontum, denominatum, qui facilem utrique parti ac liberum indulgeret transitum, mutua augeret commercia, communes omnium mores efficeret ac leges. Altera ad spiritum pertranseamus; negari utique nequit, infinitam inter cælum & terram esse distantiam, Deum inter & hominem, peccatum inter & gratiam: *Sicut exaltantur cœli a terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ a viis vestris*; quæ societas lucis ad tenebras? quæ conventio Christi ad Belial? quæ participatio justitiæ cum iniquitate (peccatum nos a Deo separabat, e Paradiso ejectos in exilium deturbabat; noster autem Redemptor, qui merito dicere poterat: *Veni in altitudinem maris*, siquidem paulo ante cruentum intrarat passionis suæ oceanum, misericorditer pœnitentiæ & confessionis Sacramentalis erexit pontem: *Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, justitiæ vivamus*: Unde & hoc Sacramentum passim fecunda post naufragium tabula nuncupatur. Pontem construxit Dominus confessionis, qui liberum atque securum omnibus ad cælos præberet transitum. Unde S. Thomas de Villanova hoc confessionem exornat præconio, dicens: Æternæ vitæ aliqualis saltem certitudo — S. Th. Vil. in Dom. 4. Quadr.

coa-

conjecturalis, nam major citra miraculum in hac vita haberi non potest.

IX. Quod immensam tanti Sacramenti gratiam, atque favorem amplificat punctum, consistit in eo, quod Christus beneficium hoc omni fecerit loco, ac tempori commune, absque ulla limitatione. Erat autem Jerosolymis, inquit S. Joannes, probatica piscina quinque porticus habens, in his jacebat multitudo magna languentium. Sed quo effectu? miseris subitanea forsan obtingebat sanitas? nequaquam. Expectantium aquæ motum. *Angelus Domini descendebat secundum tempus in piscinam & movebatur aqua, & qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate.* Semel quolibet anno cælestis descendebat Genius, unum ex universa multitudine, reliquis diligentiorem, sanaturus toties, quoties in piscinam se imisisset. Ecce vobis incredibilem sacrosancti confessionis lavacri prærogativam, in quo omnes languidæ sanantur mundanturque animæ. Probaticam hanc piscinam non sola Jerosolyma, sed omnes continent Christiani orbis regiones, provinciæ, civitates; non unus Angelus, non Sacerdos duntaxat unicus, sed innumerabiles potestatem habent nostrorum solvendi vincula peccatorum; non unus sed quotquot volunt, pristinæ restituuntur sanitati, non aquarum expectandus est motus, sed ad libitum nostrum semper præsto est confessis, nec unquam internis Deus nostra cessat movere corda inspirationibus. Sto ad ostium, & pulso. Neque ullus excusationi superest locus, ut dicamus: *Hominem non habeo, qui mittat me in piscinam;* homini namque authoritatem Deus contulit remittendi peccata, in majus generis humani bonum. Salutaris hæc piscina sanguine abundat Agni illius, qui in debitorum nostrorum solutionem evisceratus est super Calvarium; Unde S. Aug. in horum verborum commentario (*unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis & aqua*, ita discurrit: ut illic quodammodo vitæ ostium panderetur; Unde Sacramenta Ecclesiæ manaverunt, sine quibus ad vitam, quæ vera est vita, non intratur.

Jo. 5. v. 2. & 3. — *S. Aug. in c. 5. Jo.*

X. S. Bernard. explicans versiculum Ps. 95. *Confessio & pulchritudo in conspectu ejus*, sic loquitur: Ama, unde placeas: ama confessionem, ob quam amaris, ama confessionem, si affectas decorem: Revera ubi confessio, ibi pulchritudo, ibi decor. Ecce facilem vobis, & per accommodam similitudinem; Annulus v. g. aureus rumpitur, ruptusque reparatur, ast locus rupturæ, ne appareat defectus, adamante insternitur valoris inæstimabilis, nonne annulus iste maximum consecutus est decorem, pretium, venustatem? ita pariter in præsenti animam equidem maculavit culpa, ast pœnitentem postea confessio & Sacramenti virtus inappretiabili ditat thesauro: *Confessio & pulchritudo in conspectu ejus, sanctimonia &c.* Fit persæpe, inquit S. Laurentius Justin. Redemptoris nostri se infundente atque cooperante misericordia, ut post lapsum vero pœnitenti augeatur gratia major, quam habuerat, addatur spes gloriæ, atque præclarior largiatur eidem Dei bonitate cognitio, ita ut impleatur quod Apostolus ait: *Ubi abundavit delictum; superabundavit & gratia.*

S. Bern. ep. 113. — *S. Laur. Just. l. 7. de Ob. c. 15.*

XI. Quærunt aliqui, cur Patriarca Jacob in Ægyptum ad filium suum Joseph regio solio sublimem, sese transferens unicum, ex omnibus, qui paternum insinuaret adventum præmiserit Judam; *Misit autem Judam ante se ad Joseph, ut nuntiaret ei.* Diversas diversi rationes assignant, & motiva, aliis autumantibus id factum esse, quia Judas omnium fratrum erat eloquentissimus, alii merito adscribunt Judæ, quod sibi comparavit apud Joseph, dum eum crudelibus inique ad mortem Joseph fratris fratrum eripuit manibus: *Quid nobis proderit, si occiderimus fratrem nostrum?* Ast dum ad sensum me spiritualem converto, invenio, quod Judas confessio interpretetur. Ecce igitur vobis mysterium, ad præparandum, adornandumque Israeli hospitium, ad mundandam Deoque disponendam animam nullus cursor, nuncius nullus servit accomodatius, quam bona confessio; ad quod alludere voluisse videtur S. Ambrosius, dum ait: Post tanta peccata haberentur indigni, nisi donaretur his remissio peccatorum; occurrit illi Judas, hoc est, confessor erroris: Ideo Joseph verus, id est, arbitrer & interpres divinitatis occurrit, quia præcedit jam confessio.

S. Ambr. l. de Jos. c. 14.

XII. Seneca inter alias veritates etiam hanc non postremam pronunciavit: Proximum, inquit, ad innocentiam tenet locum verecunda peccati confessio. Somnium narrare vigilantis est, & sua vitia confiteri, sanitatis indicium est.

Seneca ep. 41.

XIII. Quæstio est apud nonnullos, cur S. Joannes Baptista potius ad Jordanis flumen, quam in Jerosolymitanæ, aut alterius cujuscumque civitatis medio, prædicarit, populumque ad pœnitentiam, & peccatorum suorum detestationem invitarit? rationem hujus mihi attigisse videtur S. Antonius de Padua, dum per Jordanem confessionem intelligens, aut congrue per Jordanem accipitur confessio; est enim Jordanis fluvius, qui dividit terram promissionis & populum Dei ab Arabia, quæ occidentalis & insidiatrix interpretatur, & sunt dæmones. Ad discooperiendas inimici fraudes & insidias, ad debilitandas ejus vires & assultus, ad ripam Jordanis dimorari, id est, frequenti vacare oportet confessioni. Non absimilem idem Sanctus discursum format, dum filios Israel per mare rubrum, hinc inde suspensis tenaciter aquis, gradientes contemplans ait: Item præbuit iter filiis Israel: unde aquæ superiores steterunt, & inferiores defluxerunt, quia peccata præterita sapientis hominis confessio fugat; & futura sistit.

S. Ant. de Pad. ser. 1. de Dom. 1. Quadr.

XIV. Bajazeth Turcarum Imperator, obtentis insolens victoriis, Tartarorum Regem Tamerlanum oppugnaturus; dum inimicum jam tum spe devorasset, ferream secum duxit in prælium caveam, cui victum in triumphorum suorum ostentationem includeret, inclusumque quoquo gradi contingeret, secum conduceret, ast qui triumphum cecinerat ante victoriam ipse victus captusque, opprobrium fit caveæ. Ecce vobis casum in terminis. Dum nos peccato implicamur mortali, mancipatui sub-

Mansi di. sc. 10. n. 7.

ſubjacemus dæmonis, qui colla noſtra ſeveriſſimis tyrannidis ſuæ humiliavit in vinculis (quos deliſtorum catena conſtringit) ut primum autem noſtras culpas confitemur, eaſque clavibus ſubjicimus, omnia diſſipamus vincula, dæmonem noſtræ ſubſternimus potentiæ, eum omni vigore deſtituentes. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea, quæ poſſidet; ſi autem fortior ſuperveniens vicerit eum, univerſa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & ſpolia ejus diſtribuet. Quis eſt ille, qui armati inſtar militis, ſuas tutatur ſtationes, niſi dæmon, cor poſſidens peccatoris, qui omni abſque contradictione, quietus, infamis mancipatus conſtringitur compedibus? quis porro ille, qui fortior eo, ipſum vincit, ex poſſeſſione exturbat, omneſque diripit prædas, niſi confeſſionis Sacramentum? Spolia ſunt animæ ab eo deceptæ, inquit Gloſſa. His exuviis, his prædis Sacerdos privat dæmonem. Has Chriſtus per gratiam ſuam redemit, & dæmonibus abſtulit, ait Carthuſianus.

§. XIV. MISCELLANEA.

Qualitas.

Maxim. l. de conf. I. PYthagoras dicebat, non eſſe peccata verbis tegenda, ſed tentandum, ut reprehenſionibus curentur.

Primaſ. in Apoc. II. Sicut fumus præcedit incendium, ſic flammam fidei & charitatis præcedit confeſſio peccatorum.

Sen. ep. 54. III. Somnium narrare vigilantis eſt, & vitia ſua confiteri; ſanitatis eſt indicium, ait Seneca.

Beir. tex. 6. in feſt. SS. Apoſt. Petr. & Pau. IV. Diogenes conſpicatus Adoleſcentem erubeſcentem, & ob id animo turbatum, macte, inquit, animo, Fili, iſthæc eſt virtutis tinctura.

Neceſſitas.

V. In omni lege confeſſio fuit a Deo exacta, 1. In Lege naturæ ab Adamo, dum ei dixit. *Gen. 3.* Adam, ubi es? ab Eva; quare hoc feciſti? a Caino, ubi eſt Abel frater tuus? ubi S. Am- *Gen. 4.* broſius ait: interrogat Dominus Cain de fratre, ut moveret eum ad confeſſionem. 2. In *N. 5. v. 6.* lege ſcripta, dum Deus præcipit: Vir ſive mulier cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ ſolent hominibus accidere, & per negligentiam tranſgreſſi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint, confitebuntur peccatum ſuum. *Joſeph l. 3. antiq. c. 10.* Sed & Joſephus ait: Qui ſciens peccavit nemine conſcio, arietem offert, lege ita jubente, & is qui peccat, jubetur adire Sacerdotem, & peccatum illc detegere, ut pro ejus arbitrio aries eligatur, & ipſe pro peccatore oret.

Ven. Bed. in c. Luc. VI. Ven. Beda aſſerit, experientia ſui temporis conſtare, quod energumeni aliter non curentur, niſi (in quantum ſapere poſſunt), omne, quod ab immundis ſpiritibus viſu, auditu, guſtu, & tactu, & alio quolibet corporis vel animi ſenſu vigilantes, dormienteſque pertulerint, confitendo pariter exponant.

March. l. 5. Hor. Paſt. lect. 8. VII. Illis, qui confeſſionem diu nimis protrahunt, evenit frequenter id, quod Echino contingere ſolet, qui, quia ob prolium egredientium aculeos partum differt, creſcente fœtu majores dolores pati cogitur, & ſæpe omnino rumpitur.

Utilitas.

VIII. Serapion adhuc puer, cum furtis aſſuetus, tandem ſe viciſſet, & Theonæ Abbati peccatum ſuum faſſus eſſet, lampas accenſa de ſinu ejus proceſſit, tantoque fœtore cellam replevit, ut præ vehementia fœtoris vix in ea reſidere potuerint. *Caſſ. coll. 2. c. 11.*

IX. Recte Seneca, ubi confeſſio eſt, ibi remiſſio eſt. *Sen. l. de merib.*

X. Sed & Ovidius: Numen confeſſis aliquod patet. *Ovid. l. 10. metam.*

XI. Omnia vitia in aperto leviora ſunt, inquit Seneca, morbi quoque ad ſanitatem tunc inclinare cum ex abdito erumpunt, ac vim ſuam proferunt. Et avaritiam itaque & ambitionem, & cætera mala mentis humanæ tunc pernicioſa eſſe ſcias, cum ſimulata ſanitate ſubſidunt. *Sen. ep. 57.*

XII. Sicut ii, qui eſcam habent indigeſtam, perpetuo ad vomitum urgentur, ita & iis, qui peccata in confeſſione nondum explicata in pectore habent, nulla quies erit, donec illa aperiant. *Orig. in Pſ. 37.*

XIII. Poſtquam Joſeph Patriarca indignationem ſuam adverſus fratres indicavit, Judas (qui idem ſignificat, ac confeſſio), primus ingreſſus eſt ad eum, ut illius iram leniret, & ad miſericordiam provocaret. Sed & quærentibus filiis Iſrael, quis poſt mortem Joſue eſſet gubernaturus, dictum eſt: Judas aſcendit, ecce tradidi terram in manus ejus. Sed & multo ante (aut quid tradunt) Judas primus ingreſſus eſt mare rubrum, propter quod Principatum obtinuit. *Jac. Al. de hum. c. 5. p. 4.*

IV. Initium ſalutis: ait Seneca, eſt notitia peccati. Qui peccare ſe neſcit, corrigi non vult. Deprehendas te oportet ante, quam emendes. Inquire in te. Accuſatoris primum partibus fungere, deinde judicis, noviſſime deprecatoris. *Sen. ep. 28.*

Æquitas.

XV. Ipſa etiam bruta medicinam vulneribus ſuis & morti quærunt. Cervus telum inhærens corpori dictamo, & venenum, quod Phalangius (araneorum genus) affudit mordens, eſu cancrorum expellit. Hippotamus ex acuto arundinis fragmine venam mittendo ſanguini aperit: Apri paſtu hederæ, aut cancrorum, ingluviem ſanant: Canes ac Feles herbis, Anguillæ & ſerpentes vetuſtam pellem guſtato feniculi ſucco exuunt, Palumbes, corvus graculus, merula, perdix, lauro ſe purgant. *Plin. l. 8. c. 27.*

§. XV. AUCTORES.

I. Jacobus Marc. in horto Paſtorum tr. 5.
II. Philippus D'Outreman p. 2. c. 15.
III. Matthias Faber Dom. 3. Advent. conc. 6. & 7. Item Dom. 3. poſt Epiph. conc. 3. Item Dom. 3. Quadr. conc. 6. & 7. Et Dom. 4. c. 3. & 4. Item Dom. 13. poſt Pent. conc. 9.
IV. Fulvius Androtius lib. integro.
V. Bernardinus Roſignolius l. 1. c. 9. & 10.
VI. Paulus Parry in Solitudine Hagiophilæ

læ Differt. 1. & 2. diei secundæ, & diff. 1. diei tertiæ.

VII. Ludovicus Gran. in locis comm. f.699.

VIII. Thomas Stapletonus text. 4. in Dom. 1. post Pascha.

IX. Laurentius Beirlinck textu 6. in Festo SS. Apost. Petri & Pauli.

X. Nicolaus Lancizius opusc. 12. f. 246. & 185. Item opusc. c. 13. c. 12.

XI. Josephus Lang. in Polyanthæa V. eodem.

XII. Antonius Dauroltius in Catech. Historiali, a tit. 35. c. 5.

TITULUS XXIX.

CONFIRMATIO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Busenb. l.6. tr. 2. c. 2. I. EST unctio Chrismatis, sub præscripta forma verborum, in fronte Baptizati, ab Episcopo facta, qua is ex institutione Christi gratiæ augmentum & robur accipit.

Causæ.

Idem ex comm. II. Materia remota essentialis est Chrisma ex oleo & balsamo confectum, & ab Episcopo benedictum. Materia proxima est unctio in fronte per manum Episcopi in formam Crucis facta.

III. Forma hujus Sacramenti est: Signo te signo Crucis & confirmo te Chrismate salutis; in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

IV. Causa efficiens seu Minister est solus & omnis Episcopus, ex delegatione Pontificis etiam simplex Sacerdos.

V. Causa Finalis est robur & gratiæ augmentum, unde teste S. Aug. unguentum hoc visibile, quo Ecclesia Baptizatos inungit, significat invisibilis gratiæ donum, quo Spiritus Sanctus Christum in primis, qui & a Chrismate nomen trahit, & deinde Christianos omnes interna unctione imbuit atque confirmat. *S. Aug. l. 13. de con. c.26.*

Cæremoniæ.

Canisius p. 2. d. confir. S. 3. VI. Hos ceu Christianæ militiæ Tyrones Episcopus admonet inunctione, ut adversus tot hostes, & quotidiana pericula spiritualia confirmentur.

VII. Consignat Cruce fontem, quæ pudoris est sedes, ut non erubescat Christum & fidem Catholicam coram hominibus confiteri.

VIII. Alapam impingit, ut militiam Christianam invicta patientia exercendam & ornandam esse, perpetua memoria retineant.

IX. Obligatur frons fasciola, tum ne temere tangatur & abstergatur Chrisma; tum ut intelligat confirmatus, gratiam confirmationis sedulo sibi conservandam esse.

X. Datur Patrinus, ut se adhuc Ductore indigere sciat, sicut ob eamdem causam Tyroni Militi veteranus adjungitur.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. REdde mihi lætitiam salutaris tui, & Spiritu principali confirma me. *Ps. 50. v. 14.*

II. Sicut modo geniti Infantes rationabiles sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis (per confirmationem) in salutem. *1. Petr. 2. v. 2.*

III. Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos DEUS; qui & signavit nos; & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. *2. Cor. 1. v. 21.*

VI. Manda Deus virtuti tuæ (per Spiritum S. conferri solitæ) confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. *Ps. 67. v. 29.*

V. Tunc imponebat manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum. *Act. 8. v. 17.*

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. BAptismi gratiam omni homini vel omni sexui tradidit authoritas antiquorum: Confirmationis autem insigne, sola Pontificalis persona suæ vendicat dignitati. *S. Petrus Dam. l.1. de dedic. Eccl.*

II. Postquam Dominus noster verus Rex & Sacerdos æternus, a Deo Patre cælesti mystico unguento est delibutus, jam non soli Pontifices & Reges, sed omnis Ecclesia unctione Chrismatis consecratur, pro eo, quod est membrum æterni Sacerdotis & Regis. Ergo quia genus regale & Sacerdotale sumus, ideo post lavacrum ungimur; & uti Christi nomine censeamur. *S. Isidor. Hisp. l.2. de Eccl. off. c. 25.*

III. An nescis, etiam Ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis manus imponatur, & ita invocetur Spiritus Sanctus exigis, ubi scriptum sit? in actibus Apostolorum. Etiamsi scripturæ Auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret. Nam & multa alia, quæ per traditionem in Ecclesiis observantur, authoritatem sibi scriptæ legis usurpant. *S. Hier. contra luciferi.*

IV. Ideo omnis Christianus sanctificatur, ut intelligat, se non solum Sacerdotalis, & regiæ dignitatis esse consortem, sed etiam contra diabolum fieri luctatorem. *S. Aug. in sent. n. 141.*

Necessitas.

V. Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit, ut accepto Chrismate, id est, unctione, esse unctus Dei, & habere in Chrismate, in se gratiam Christi possit. *S. Cypr. l. 1. ep. 12. ad Jan.*

VI. Cum regeneratus quis fuerit per aquam, postmodum septiformis Spiritus gratia ab Episcopo confirmetur, quia aliter perfectus Christianus esse nequaquam poterit. *S. Clem. 4. ad Julium Jul.*

VII. Quia in hoc mundo tota ætate victuris, inter invisibiles hostes & pericula gradiendum est, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam: in baptismo abluimur, post baptismum roboramur. *S. Melch. Pont. in ep. ad Hisp. ep.*

VIII. Decretales paginæ & Sanctorum Patrum instituta decernunt, non esse differendam post Baptismum Sacramenti hujus virtutem, *S. Petrus Dam. l.1. de dedic. Eccl.*

ne

ne nos inermes inveniat fraudi lentus ille contortor, a quo nemo unquam nocendi inducias extorsit.

Utilitas.

Ibid. IX. Secundum est Sacramentum Confirmationis. In baptismate Spiritus datur ad veniam, hic ad pugnam: ibi mundamur ab iniquitate, hic virtutibus præmunimur.

Raben. Arch Mogunt. l. 1. de instit. Cler. c. 10. X. Signatur baptizatus cum chrismate per sacerdotem in capitis summitate: per Pontificem vero in fronte, ut priori unctione significetur Spiritus Sancti super ipsum descensio, ad habitationem Deo consecrandam, in secunda quoque, ut ejusdem Spiritus Sancti septiformis gratia cum omni plenitudine sanctitatis, & scientiæ, & virtutis venire in hominem declaretur.

Tert. l. de carn. resurr. XI. Caro ungitur, ut anima consecretur; caro signatur, ut & anima muniatur: caro manuum impositione adumbratur, ut anima Spiritu illuminetur.

§. IV. EXEMPLA.

Qualitas.

Act. c. 8. v. 14. I. CUm audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem. Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.

Act. 19. II. Cum S. Paulus Ephesi aliquos discipulos reperisset, quæsivit ab eis, an Spiritum Sanctum accepissent? cumque illi respondissent, se, nec si Spiritus Sanctus esset, audivisse, jussit eos in Christi nomine baptizari, cumque post Baptismum manus illis imposuisset, venit Spiritus S. super eos & loquebantur linguis & prophetabant.

Surius t. 4. 2. Aug. III. Cum Clericus S. Ethelwoldi Wintoniensis Episcopi ampullam tantum media parte plenam oleo accepisset pro confirmationis Sacramento administrando, eamque ipsam itinere amisisset, postea cum anxietate iter repetens, reperit eam in via jacentem, & penitus impletam.

Jo. Hajus in hist. Jap. 1603. IV. Japoni tanto cum sensu pietatis hoc Sacramentum susceperunt, ut Episcopus Japoniæ dixerit, se nunquam reperiisse gentem, quæ tantam erga hoc Sacramentum Religionem præseferret, ac in Japonibus compererat.

Necessitas.

Euseb. l. 6. hist. Eccl. c. 35. V. Quod Novatus ab Exorcistis Catholicis ad veram fidem perductus, & baptizatus, postea tormentorum metu iterum defecerit, potissimam Scriptores causam ajunt fuisse, quod Confirmationis Sacramentum, cum potuisset, non susceperit.

Edinerus in vita l. 2. c. 13. VI. S. Anselmus, cum post multos alios hoc Sacramento initiatos puellam idem beneficium petentem, inungere suorum importunitate persuasus omisisset, tantum ex hoc facto dolorem concepit, ut nunquam amplius per totam vitam ab ejus corde recesserit.

VII. S. Mauritius Episcopus Gandavensis cum ad puerum moribundum inunguendum vocatus paululum tardasset, puerque interea mortuus esset multis annis hanc negligentiam deflevit, & tandem indignum se Episcopatu ratus aufugit, & clavibus in mare conjectis votum fecit non redeundi ad Episcopatum, donec claves iterum fuissent inventæ. Servivitque tandiu in Hortulani officio, donec a suis inventus, clavibusque quas piscis ultro in navem insiliens in se concluserat, oblatis, ad sedem suam reversus est. *Surius t. 5. 13. Sept.*

Utilitas.

VIII. Lactantius Firmianus refert multos Christianos propterea a Tyrannis graviter excruciatos esse, quod illis præsentibus, utpote qui uncti erant, dæmones ex idolis, responsa non darent. *Lactant. Firm. l. 4. de vera sap.*

IX. Cum quidam cæcus pastor ope dæmonis & vaccas totius pagi cognosceret, & custodiret, quamprimum confirmatus est, nihil simile amplius potuit. *Cantip. l. 2. ap. c. 17.*

X. Cum Paschali tempore Faro Neldensis Episcopus subditos suos hoc Sacramento initiaret, cæcus quidam puer inter alios accedens mox oculorum usum recepit. S. Malchus vero usum rationis per idem Sacramentum puero cuipiam restituit. *Usurda. in Catech. hist. c. 5. cit. 4.*

XI. S. Rembertus secundus Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopus in Sveciam profectus, cum ibi pontificali more sacro Chrismate cæcum inunxisset, visum luminis illi reddidit. *Surius in vita Remberti 4.*

XII. S. Malchus D. Bernardi præceptor e Monasterio Vintoniensi, ubi in habitu ex proposito monachali conversatus fuerat ad Episcopatum in Lesmon civitate Mamoniæ assumptus, puerum mente captum ex his quos lunaticos vocant, inter confirmandum sacra unctione sanavit. *Surius in vita ejus to. 5. Octob. 28. c. 6.*

§. V. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. SIcut in Christo morimur, ut renascamur, ita etiam Spiritu signamur, ut splendorem atque imaginem ejus & gratiam tenere possimus, quod est utique spirituale signaculum, nam etsi signemur in corpore, veritate tamen in corde signamur, ut Spiritus S. exprimat in nobis cælestis imaginis effigiem. *S. Ambr. l. 1. de Spiritu S. c. 4.*

II. Sicut Salvator per Baptismum, & Spiritus S. descensum, aggressum Adversarium devicit, sic & vos per sacrum Baptisma induti mysticum Chrisma (quæ est Spiritus S. armatura) state adversus hostes, eosque debellate dicentes: Omnia possum in eo, qui me confortat Christus, a cujus Chrismate Christiani appellamini, perducentes ad veritatem nomen Christianum, quod a Baptismo cœpit nominari, si quidem non eratis proprie digni eo nomine, sed potius eo progredientes tendebatis, ut Christiani essetis. *Cirill. Hier. Catech. f. 2.*

III. Sicut in ædificiis materialibus Fabri inferiores calcem, cæmentum, ligna, & reliquam materiam subministrant, absolutio vero operis, & ultimæ manus impositio ad Architectum spectat, ita Baptismus per communes Sacerdotes *D. Th. 3. p. q. 72. art. 11.*

tes

tes conferri solet, confirmatio vero, quæ spirituale hominis ædificium percipit, manum Episcopi requirit.

Fab. conc. 6. in Fer. 2. Pent. IV. Sicut trium votorum Religiosorum editio hominem in statu perfectionis constituit, non quod is jam perfectus sit, sed quod illa professio eum addicat studio perfectionis, & peculiaria adjumenta ad id habeat, ita idem etiam de Confirmationis Sacramento dicendum.

S. Thom. 3. p. q. 72. a. 11. V. Sicut de intentione naturæ est, ut homo crescat in statura: ita de intentione Dei est, ut idem crescat in vitæ perfectione, quod fit per hoc Sacramentum.

VI. Sicut inferiores & leviores artes docent alii Magistri, Doctorem vero Theologiæ creat, & sic ultimam quasi manum Cancelarius aut Doctor alius Theologiæ imponit: ita Baptismum multi alii, confirmationem vero solus Episcopus administrat.

Necessitas.

S. Melch. dist. 5. c. de bist. VII. Sicut exigit militaris ordo, ut cum Imperator quemcunque receperit, in militum numerum, non solum signet receptum, sed etiam armis competentibus instruat pugnaturum: ita in Baptismo recipitur homo in militiam & in confirmatione coarmatur ad pugnam.

S. Hipp. in l. de consumm. mundi. VIII. Sicut Anti-Christus olim jubebit, ne quis in fronte crucem portet. Ita Dæmon & Hæretici cavent, ne quis fronte inunctus Christum fortiter profiteatur.

S. Melch. l. c. IX. Sicut parentes magnam conferre facultatem volentes, non satis provident, nisi etiam tutorem constituant, ita Christus non satis putabat provisum suis, nisi regeneratis in Baptismo Paracletum pro custode, consolatore & tutore daret.

§. VI. MOTIVA.

Ad confirmationem recipiendam.

I. N*Ecessitas*, si enim is, qui militiam adire debeat, ante omnia opus habet, ut bene armetur; quanto magis spiritualem militiam (a cujus felici exitu salus æterna pendet), auspicaturus, curare debet, ut per hoc Sacramentum spiritualem armaturam accipiat.

II. *Utilitas*: si enim ideo quisque cibum & alia similia media adhibet, quia ad augmentum corporis sunt proficua: quidni magna alacritate hoc Sacramentum quis suscipiat, ut quoad animam perfici & crescere queat.

III. *Dignitas*; quis enim non gauderet, si ad modum Saulis vel Davidis, subito ab aliquo in regem jussu Dei inungeretur? quanto magis autem felicem se reputare debet, si per hoc Sacramentum inunctus titulum & jus Regis cælestis accipiat?

IV. *Jucunditas*: si enim merito jucundissimum accidit pupillo, si bonum & fidelem tutorem se nactum fuisse intelligat, quanto magis gaudere debebit, qui per confirmationis Sacramentum se Spiritum Sanctum in tutorem & protectorem accepisse meminerit?

§. VII. MEDIA.

I. C*Ognitio sui*: hæc enim efficiet, ut fragilitatem ac infirmitatem suam cognoscens, ultro desideret hoc Sacramentum, utpote per quod vires suas non modice roborari novit.

II. *Æstimatio hujus Sacramenti*: quam concipiet, si meminerit, quemadmodum Sauli olim cum unctione cor immutatum est, ita sibi quoque per Spiritus S. unctionem in hoc Sacramento peragendam, cor aliud datum iri; Nam, ut Urbanus Papa loquitur, cum Spiritus S. infunditur, cor fidele ad prudentiam & constantiam dilatatur. *Urbanus de conf. dist. 5. c. omnes.*

III. *Ardens desiderium Christianæ perfectionis*: si enim Religiosi simili desiderio accensi, statum Religiosum tam ardenter eligunt, & amplectuntur, cur non & Christianus, si Religionem ingredi non possit, saltem hoc Sacramentum, velut statum perfectionis cupide amplectatur?

IV. *Odium Dæmonis*: per hoc enim instigabitur quis ad fortiter ei resistendum, atque adeo etiam ad hoc Sacramentum velut armaturam spiritualem, arripiendum.

§. VIII. ASCETICA.

I. T*Ria sunt*, quæ præcipue Asceta circa hoc Sacramentum observare debet. Primum est, ut bene cognoscat naturam & institutionem hujus Sacramenti, nempe quod sit eo fine a Christo institutum, ut Christianus non solum regiæ sacerdotalis dignitatis fiat consors, sed insignis etiam contra diabolum, aliosque animæ hostes, luctator, quemadmodum S. Augustinus loquitur. *S. Aug. in fent. n. 11.*

II. Alterum est, ut ad illud mature digneque suscipiendum hortetur, cum enim id contra graviores lapsus confirmet ac protegat, quibus juvenilis ætas magis, quam alia subjecta est, merito in hac etiam ætate magis hoc remedium arripitur, quam in posteriorem ætatem differatur.

III. Tertium est, ut ad digne cooperandum huic Sacramento hortetur illis S. Pauli verbis: Labora sicut bonus miles Christi, eumque in finem sibi gratiam Sacramentalem Confirmationis a Spiritu Sancto dari imaginetur, illaque olim ad Judam Machabæum dicta verba repeti: Accipe Sanctum gladium, munus a Deo, in quo dejicies adversarios populi mei Israel. *2. Tim. 2. v. 3.* *2. Mach. ult. v. 16.*

§. IX. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. E*X occasione thematis*: *Oleo sancto meo unxi eum; manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum*: *Ps. 88. v. 21.* potest effectum confirmationis per comparationem cum oleo explicari. Et 1. quidem ostendi, quod sicut oleum nutrit & augmentat corpus, ita hoc ipsum etiam hoc Sacramentum respectu animæ faciat. 2. Quod sicut oleum ea, quibus infunditur, nitida & splendida efficit; ita & hoc Sacramentum fidei lumen & splendorem in anima augeat. 3. Quod, sicut oleum corroborat corpus quod inungitur, (unde olim Athletæ oleo se ungebant) ita & anima

ma per hoc Sacramentum ad pugnam ſpiritualem roboretur. 4. Quod, ſicut oleo unguntur & creantur Reges: ita per oleum hujus Sacramenti Reges cæleſtes, id eſt veri ac perfecti Chriſtiani, efficiantur. Vide Marchant. in Horto Paſtorum tract. 3. Lect. 2.

Eccl. 24. v. 20. II. Ex occaſione thematis: *Sicut Balſamum aromatizans odorem dedi:* poteſt natura & effectus Chriſmatis in hoc Sacramento adhiberi ſoliti oſtendi. Et 1. quidem dici, quod Chriſma oihil aliud ſit, quam oleum balſamo mixtum, & ideo a Chriſto pro materia hujus Sacramenti aſſumptum ſit, ut intelligerent Fideles, quemadmodum niſi per oleum nunc inunguntur veros & perfectos Chriſtianos, & ad hoc gratiam copioſam accipiunt: ita ex ſua parte ipſos cooperari debere, & vitæ ac bonorum axemplorum odorem aliis relinquere. 2. Oſtendatur, quam merito hic odor odori balſami comparetur, quia eſt odor valde ſuavis *2. Cor. 2. v. 15.* gratuſque Deo & hominibus: *Sanus*, id eſt, a putredine peccati conſervans; *penetrativus*, cum exempla magis quam verba penetrent, moveantque, ut adeo merito tales Chriſtiani cum Apoſtolo dicere queant: Chriſti bonus odor ſumus in omni loco.

Act. 8. v. 17. III. Ex occaſione thematis; *Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum Sanctum:* explicari poſſunt effectus hujus Sacramenti per manus impoſitionem, dicique. 1. Quod manus imponatur, ut ſignificetur, eos a Spiritu S. tamquam mano adverſus hoſtes protegi. 2. Quod, ſicut olim ſupra victimas manus imponebantur, ita etiam per hanc manum impoſitionem Deo velut victimæ gratiſſimæ immolentur. 3. Quod a Deo quaſi manuducantur, & ſpecialiter nuoc regantur, velut veri ipſius ſervi. 4. Quod per hanc impoſitionem iterum reconcilientur Deo.

2. Mach. ult. v. 16. IV. Ex occaſione thematis: *Accipe Sanctum gladium, munus a Deo, in quo dejicies Adverſarios populi mei Iſrael:* poteſt primarius effectus hujus Sacramenti explicari, qui eſt, *Ibid. v. 6.* robur contra Hoſtes Fidei conſerre. In prima ergo parte oſtendatur, quam vere a Jobo dictum ſit, militiam eſſe vitam hominis ſuper tarram, & quam periculoſa ſit hæc militia, otpote in qua pro animæ ſalute certator, quem in finem poteſt Dæmon Nicanori Judæorum Hoſti comparari, qui ſumma ſoperbia erectus, cogitaverat commone trophæum ſtatuere de Juda. In ſecunda parte oſtendatur, ab Eccleſia contra talem hoſtem, perinde ac olim Judæ ab Jeremia, gladium offerri per Sacramentum Confirmationis, gladium; vere *Sanctum* (cum non ſit alius, quam ipſe Spiritus S. & gratia illius) vere *munus a Deo* præclariſſimum (cum ſit donum optimum & perfectum deſurſum, deſcendens) *in quo omnes Adverſarii dejiciuntur*, (cum ſit ille ipſe, quo olim S. Michael Luciferum ſuperavit dicens, quis ut Deus)? ut adeo vera qoivis Chriſtianus ad Deum & Eccleſiam accedens dicat cum Davide: Non eſt alter huic ſimilis, da mihi eum.

1. Reg. 21. v. 10. 1. Reg. 10. v. 1. V. Ex occaſiona thematis: *Ecce unxit te Dominus ſuper hæreditatem ſuam in Principem*, poteſt alius effectus Confirmationis explicari, ſcilicet Character impraſſus, per quem deputatur confirmatus in verum Dei ſervum, atque ideo Regem cæli; juxta commune illod dictum Aſcetarum: ſervire Deo, regnare eſt. In prima itaque parte oſtendatur, quale ſit hoc regnum pro quo confirmatus inungitor, quam longe excedens omnia regoa muodi, ſive dignitas, ſive abundantia, ſive poteotia ſpectetur. In ſecunda oſtendatur, qoomodo hoc regnum per hujus Sacramenti unctionem conferatur. In tertia parte demonſtretur, quanti hanc gratiam facere debeat quivis Chriſtianus, quod perinde ut olim Saul, e tot milibus hominum vera fide carentium alectus ſit, ut in Regem, & quidem talem, ungeretur. Quantopera adeo ſtudere debeat, ut Perſonam ſuam digne ſuſtineat.

VI. Ex occaſione thematis. *Manda Deus virtuti tuæ, confirma hoc, quod operatus es in nobis:* explicari poteſt quidquid de hoc Sacramento cuivis Chriſtiano ſciendum eſt. Et in *Pſ. 67. v. 29.* prima quidem parte oſtendatur, quando, a quo & quem ob finem hoc Sacramentum inſtitutum ſit. In ſecunda oſtendatur; quam convenienter hunc in finem omnes actiones, & cæremoniæ in ejus adminiſtratione adhiberi ſolitæ, ſint electæ, utpota quæ omnes robur animæ conferri ſolitum ſignificant, nam *oleum* indicat, eum perinde ut pugilem inungi, & ad certamen præparari: *Signatio in fronte* per modum crucis facta, ſignificat illum hac cruce contra hoſtes armari, illaque Eccleſiæ verba hoſtibus dici: Ecce crucem Domini, fugite partes adverſæ; *Alapa* indicat actualem patientiam, qua confirmatus omnes adverſitates pari alacritate ac tranquillitate accipere debet, qua nunc alapam ab Epiſcopo accipit, Exciteotur proin Auditores, ut beneficium hoc agnoſcant, magni faciant, ardenter deſiderent, & animo gratiſſimo amplectantur.

§. X. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. Quod Sponſa de Sponſo dixit: Oleum ef- *Cant. 1. v. 2.* fuſum nomen tuum: hoc pariter de nomine Chriſtiani dici poteſt, cum vere talis a Chriſmate, quod eſt oleum balſamo mixtum, dictus ſit, atque adeo conari debeat, ut odorem bonæ vitæ & exempli undique a ſe effundat.

Neceſſitas.

II. Temiſtocles de Cretenſium Duce Theu- *Fab. conc. 6. in Feſt. SS. Sim. & Judæ n. 1.* tide Orontho dicebat Athenieoſibus: Non timete Theutidem, quia licet habet gladium ad jugulandum, non tamen habet cor ad evaginandum. Idem de Chriſtianis baptizatis quidem, ſed nondum confirmatis, dici poteſt.

Utilitas.

III. Triplicem Confirmationis effectum pul- *2. Cor. 1. v. 21.* chre S. Apoſtolus his verbis indicavit: Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui unxit nos, (qua unctione robur animæ denotatur), qui & ſignavit nos, (charactera ſcilicet hujus Sacramenti) & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris (per gratiæ habitualis, aliorumque habituum ſupernaturalium infuſionem).

IV.

Fab. l. c. n. 4. IV. Sicut S. Petrus Juveni, quem Simon Magus a morte excitare præsumpserat, dixit: Si vivit, surgat, loquatur, ambulet: ita omnibus confirmatis dici potest, si vivitis gratia Spiritus Sancti confirmati, surgite a tepore fidei ad fervorem; loquimini, fidem vestram publice prædicando & defendendo, ambulate ut Catholici per viam mandatorum, & vocationem vestram dignis operibus facite.

§. XI. AUTHORES.

I. Petrus Canisius part. 2. c. 3.

II. Jacobus March. in Horto Pastor. tr. 3.

III. Philippus D' Outreman in Pædagogo Christiano p. 1. c. 1. §. 1.

IV. Antonius Dauroltius in Catechismo Historiali c. 5.

V. Matthias Faber conc. 6. in Festo SS. Simonis, & Judæ, & conc. 6. in Fer. 3. Pent. Item in Auctario them. 3. in Festo Pent. & them. 4. in Fer. 2. Pent.

TITULUS XXX.

CONSCIENTIA.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Eusеb. l. 1. tr. 1. c. 1. I. EST dictamen rationis, sive actus intellectus, quo judicamus aliquid hic & nunc agendum vel omittendum esse, vel fuisse. *S. Chrys. in Ps.* Hinc a S. Chrysostomo vocatur Codex, in quo quotidiana hominum peccata scribuntur. Hugo vero ait esse idem ac *cordis scientiam*; cor enim & se, & alia novit. Et quando se novit, vocatur conscientia, quando vero alia novit, scientia appellatur.

Divisio.

II. Quintuplex a Theologis assignatur: 1. *Recta*, quæ vere docet, quid agendum vel omittendum sit. 2. *Erronea*, quæ falso docet, quid agendum vel omittendum sit, & iterum inculpabiliter, & inculpabiliter erroneam subdividitur. 3. *Probabilis*, quæ ex duobus contradictoriis utrumque licite fieri posse dictat. 4. *Dubia*, quæ quid hic & nunc agendum sit, resolvere se non potest. 5. *Scrupulosa*, quæ vane apprehendit periculum peccati, ubi non est. Sed recte monent iidem Theologi, nec hanc, nec erroneam, ac dubiam, conscientiam proprie posse hoc nomine appellari, sed umbras potius esse conscientiæ, cum conscientia detur ad voluntatem dirigendam, nulla autem earum id proprie præstet.

III. Rectius ergo ab Ascetis in *Bonam* & *Malam* dividitur. Quarum prior est, quæ bene aliquid actum esse dictat; posterior, quæ *Gen. 4. v. 7.* male factorum arguit. De quibus Deus Caino dixit: Nonne si bene egeris, recipies? si autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit, cor scilicet fodicans?

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

I. ESto consentiens Adversario tuo cito, dum es in via; ne forte tradat te Adversarius Judici, & Judex tradat te Ministro, & in carcerem mittaris. *Matth. 5. v. 26.*

II. Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. *Ps. 4. v. 7.*

III. Gentes ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. *Rom. 2. v. 15.*

IV. In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ, hoc enim est conservatio mandatorum. *Eccl. 32. v. 27.*

Conscientia bona.

V. Beatus, qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti. *Eccl. 14. v. 1.*

VI. Carissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, accipiemus ab eo. *1. Joh. 3. v. 21.*

VII. Omnes dies pauperis mali: secura mens quasi juge convivium. *Prov. 15. v. 15.*

VIII. Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis, & sinceritate Dei, & non in Sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo. *2. Cor. 1. v. 12.*

IX. Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia. *Eccl. 13. v. 30.*

X. Non est oblectamentum super cordis gaudium. *Ib. 30. v. 17.*

Conscientia mala.

XI. Die ac nocte gravata est super me manus tua, conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina. *Ps. 31. v. 4.*

XII. Cum sit timida nequitia, dat testimonium condemnationis; semper enim præsumit sæva, perturbata conscientia. *Sap. 17. v. 11.*

XIII. Quid faciam tibi, o custos hominum? quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi gravis? *Job. 7. v. 20.*

XIV. Sonitus terroris semper in auribus illius: & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur. *Job. 15. v. 21.*

XV. Fugit impius nemine persequente: justus autem quasi leo confidens absque terrore erit. *Prov. 28. v. 1.*

XVI. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. *Ps. 50. v. 4.*

XVII. Dabit tibi Dominus cor pavidum, & deficientes oculos, & animam consumptam mœrore: & erit vita tua quasi pendens ante te. *Deut. 28. v. 66.*

XVIII. Vermis eorum non moritur. *Marc. 9. v. 44.*

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Chrys. ho. 2. in post epist. ad Tim. I. QUantumlibet quis ad vitiorum profunda corruerit, animi judicium nunquam corrumpitur, atque inviolabile perdat, nullusque est, qui, dum operatur malum, bonum id esse putet, sed occasiones fingit, & omnia facit: cæterum, ille, etsi verbis fortassis crimen diluat, conscientiam tamen ipse suam effugere nequaquam poterit.

II.

Idem ho. 24. in Gen. II. Nullus prætexat, quod ignorans virtutem negligat, vel quod non habeat aliquem vitæ Ducem & demonstratorem: Sufficientem enim Magistrum habemus conscientiam. Et fieri non potest, ut quis illo adjumento privetur. Nam simul cum formatione hominis, implantata est scientia faciendorum, & non faciendorum.

S. Greg. Naz. III. Conscientia domesticum & verum tribunal est.

S. Greg. Magn. l. 27. mor. c. 17. IV. Humana judicia potest subterfugere male agens, sed non judicium conscientiæ.

V. Humana conscientia semper in lubrico est.

Greg. 11. Moral. ibid. VI. Conscientia semper manet accusatrix.

Idem sup. ps. 7. VII. Conscientia delictorum est maxima omnium afflictio.

Idem super Gen. Hom. 17. VIII. Conscientia incorruptus judex est.

Necessitas.

S. Ambr. in Ep. ad Const. IX. Duo tibi sunt necessaria, conscientia, & fama, conscientia propter Deum, fama propter proximum.

Greg. super Ez. Hom. 9. X. In omne quod dicitur, tacite semper debemus reccurrere ad mentem, & interiorem testem & judicem requirere.

Utilitas.

S. Hier. l. 11. comm. XI. Felix conscientia, quæ afflictionis tempore bonorum operum recordatur. Beati enim mundi corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

Hugo l. 2. de anim. c. 9. XII. Tranquilla conscientia est, quæ est omnibus dulcis, nullis gravis: utens amico ad gratiam: inimico ad patientiam, cunctis ad benevolentiam, quibus potest ad beneficentiam, cui Deus nec sua peccata imputat, quia non fecit, nec aliena, quia non approbavit, nec negligentiam, quia non tacuit: nec superbiam, quia in unitate permansit.

Ibid. XIII. Conscientia bona titulus est Religionis, templum Salomonis, ager benedictionis, hortus deliciarum, aureum reclinatorium, gaudium Angelorum, arca fœderis, thesaurus Regis, aula Dei, habitaculum Spiritus Sancti, liber signatus, & clausus, & in die judicii aperiendus.

S. Chrys. ho. 10. in Gen. XIV. Benignus Deus ejusmodi nobis accusatorem assistere voluit, ut nunquam soli relinquamur, sed indesinenter ille congrediens clamet, & pœnam exigat delictorum.

S. Bern. Jent. 2. 2. Jer. 32. a. 2. c. 2. XV. Est conscientia quasi candela accensa, quam posuit Dominus in medio cordis nostri, ut pateant ea, quæ in eo sunt contenta, unde Psalmus ait: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.*

Ans. sup. Ep. ad Cor. XVI. Conscientia bona coram Deo sufficit.

Aug. de civ. Dei. XVII. Tranquillitate conscientiæ nihil excogitari beatius potest.

Jucunditas.

S. Chrys. in hom. de Fest. XVIII. Festa non multitudo convenientium facere solet, sed virtus, non sumptuosus vestitus, sed pietatis ornatus, non mensæ dapsilitas, sed animæ cura. Maximum enim festum est conscientia bona. Qui enim vivit in justitia, & operibus bonis, vel absque festo festum agit, sinceram voluptatem ex bona conscientia percipiens: qui vero in peccato, & malitia degit, multorum malorum sibimet conscius, etiam cum maxime festum est, festo caret quam maxime.

XIX. Lectulus respersus floribus bona conscientia est, bonis referta operibus. *S. Bern. s. 47. in Cant.*

XX. Quis puritate & simplicitate pectoris dulcior fructus? quis cibus suavior, quam is, quem animus bene sibi conscius & mens innocentis, epulatur. *S. Ambr. in Ps. 48.*

XXI. Animi tranquillitatem & lætitiam non principatus magnitudo, non pecuniarum copia, non potentiæ tumor, non corporis fortitudo, non mensæ sumptus, non vestium ornatus, non aliud quippiam rerum humanarum afferre consuevit, præterquam conscientia bona, quam certe qui puram habet, ut pannosus sit, ut cum fame luctetur: tamen tranquillior beatiorque est iis, qui inter delicias degunt. *S. Chrys. ho. 1. in epist. ad Rom.*

XXII. O conscientia sancta, in terra adhuc es, & in cælo habitas, gaude, o anima sancta, sancta conscientia decorata. *S. Aug. s. 10. ad FF.*

XXIII. Non secundum forensem abundantiam æstimanda est beatitudo singulorum, sed secundum interiorem conscientiam, qua innocentium & flagitiosorum merita discernit, vera atque incorrupta pœnarum, præmiorumque arbitra. *S. Ambr. l. 1. off. c. 12.*

XXIV. Nihil bona conscientia suavius; & si vultis hoc discere, hinc migraturum interrogemus, & commonefacientes lautæ mensæ, qua quondam oblectabatur, & honoris & gloriæ, & bonorum operum, quæ unquam fecit, rogemus, in quibus magis exultet? & in illis quidem videbimus erubescentem, in his vero gestientem. Tunc maxime capies, & sapies, verissimum illud sapientis: *Secura mens quasi juge convivium*, cum omnes cibi desipient, omnia humana fastidies. *S. Chrys. ho. 12.*

XXV. Bona conscientia secura erit, cum corpus morietur: Secura, cum anima coram Deo præsentabitur: secura cum utrumque in die judicii ante tribunal terrificum justi Judicis statuetur, futuræ benedictionis non est utilius remedium, nec certius testimonium bona conscientia. *S. Ber. 23. de inter.*

XXVI. O felix conscientiæ puritas! o felix sanctæ conscientiæ jucunditas, quæ vermem interiorem excludis, quæ a carcere doloris liberas rationem, quæ ab omni immunditia purgas mentem. O mens sancta, o Paradisus deliciarum, variis bonorum operum virgultis consita, variisque virtutum floribus purpurata, & suaviter cælesti gratia irrigata. Hæc est, Fratres mei. Paradisus, in quo plantatur lignum vitæ, & cælestis sapientiæ, hæc est thalamus Dei; palatium Christi, habitaculum Sancti Spiritus. Hæc est thronus Salomonis, lectulus sponsi cælestis, in quo ipsa conscientia bona optime delectatur, & requiescit cum sponso suo. *S. Bern. s. 10. ad FF. in erem.*

XXVII. Quid ditius, quid in corde dulcius, quid in terra quietius est & securius bona conscientia? damna rerum non metuit, non verborum contumelias, non corporis cruciatus, quæ & ipsa morte magis erigitur, quam deprimitur. *Idem in l. de cons.*

XXVIII. Tu, qui veram requiem quæris, etiam hic eam inter amarissimas vitæ hujus mo- *S. Aug. de catechiz. rud.*

molestiam suavem gustabis, si ejus, qui eam promisit, præcepta dilexeris. Cito enim senties dulciores fructus esse justitiæ, quam iniquitatis, & verius ac jucundius gaudebis de bona conscientia inter molestias, quam de mala inter delicias.

Conscientia mala.

S. Aug. in Ps. 45. XXIX. Inter omnes tribulationes humanæ animæ nulla est major tribulatio, quam conscientia delictorum. Namque si ibi vulnus non fit, sanumque fit intus homini, quod conscientia vocatur, ubicumque aliquid passus fuerit tribulationis, illuc confugiet, & ibi inveniet Deum. Si autem ibi requies non est, propter abundantiam iniquitatis, quoniam & ibi Deus non est, quid facturus est homo quo confugiet, cum cœperit pati tribulutiones.

Item in Ps. 36. XXX. Quisquis malus est, male secum est, torqueatur necesse est, sibi ipsi tormentum est, ipse est enim pœna sua, quem torquet conscientia sua. Fugit ab inimico, quo potuerit, a se quo fuget?

Idem l. 4. confess. XXXI. Jussisti, Domine, & vere sic est; ut pœna sibi ipsi sit omnis inordinatus animus.

S. Ambro. de offic. XXXII. Quæ pœna gravior, quam interioris vulnus conscientiæ? nonne hoc magis fugiendum, quam mors, dispendium, exilium, debilitas, dolor.

S. Bern. f. 35. in Cant. XXXIII. Infernus quidam & carcer animæ rea conscientia est.

S. Chrys. conc. 1. de Laz. XXXIV. Explica mihi istius conscientiam, & videbis intus gravem peccatorum tumultum, jugem metum, tempestatem, turbutionem: videbis velut in curiam mentem ad thronum conscientiæ conscendisse regalem & tanquam Judicem quempiam sedentem & cogitationes loco carnificum adhibentem; in equleo suspendentem, lateraque conscientiæ radentem ungulis &c.

S. Ambr. de Jac tr. 4. l. 2. c. 6. XXXV. Amplius suis suspicionibus affligitur impius, quam alienis plerisque verberibus, majoresque vibices vulnerum in ejus animo sunt, quam in eorum corpore, qui ab aliis verberantur.

S. Aug. apud Wyss... S. 3. de trad. Judæ. XXXVI. Quo confugiet (homo malæ conscientiæ) cum cœperit pati tribulationes? Fugiet ab agro ad civitatem, a publico ad domum, a domo ad cubiculum, & sequitur tribulatio. A cubiculo jam quo fugiat non habet, nisi interius ad cubile suum. Porro si ibi tumultus est, si fumus iniquitatis, si flamma sceleris, non illuc potest confugere, pellitur enim inde, & cum inde pellitur, a se ipso pellitur: Et ecce hostem suum invenit, quo confugerat; se ipsum quo fugiturus est? quocumque fugerit, se talem trahit post se, & quocumque talem traxerit se, cruciat se, sed a seipso sunt tribulationes, quæ inveniunt hominem nimis, acerbiores enim non sunt: tanto sunt acerbiores, quanto sunt interiores.

Latinus Pacatus in Cant. XXXVII. Habet occultos conscientia carnifices, quia magis lancinant, & torquent vitia, quam cruces, quam verbera, quam tormenta.

S. Ambr. in Ps. 45. XXXVIII. Ipsa, quæ videtur, etiam dum vivunt, impiorum requies in inferno est.

S. Ambr. in Ps. 104. XXXIX. Unusquisque peccatis flagellatur, gravia enim delictorum pondera, gravia criminum verbera, sicut onus gravant grave, & infligunt animæ cruciatus.

S. Chrys. conc. 4. de Laz. XL. Scortator, adulter, aut fur, non modo cum accusatur ipse: verum etiam cum audit alios eadem ausos accusare, ipse sibi videtur flagris cædi: alius quidem vocatur in jus, hic vere flagellatur.

S. Chrys. ho. 15. ad Pop. XLI. Talis est peccantium consuetudo, omnia suspecta habent, umbras tremunt, omnem strepitum timent, & quemque existimant contra se venire, si alias alia differentibus, sibi ipsis conscii, cogitant illos de se sermocinari: talis res peccatum est, nullo arguente prodit, nullo accusante condemnat, pavidum facit & timidum peccatorem.

S. Th. in 4. dist. 50. q. 11. XLII. Vermis est conscientiæ remorsus, qui dicitur vermis in quantum oritur ex putredine peccati, & animum affligit, vermis est, ait Ambrosius, eo quod irrationabilia animæ peccata mentem rei, sensumque compungunt, & quædam exedunt viscera conscientiæ, quæ tanquam vermes ex unoquoque nascuntur, tanquam ex corpore peccatoris.

S. Chrys. conc. 1. de Laz. Aug. in Ps. 101. S. Chrys. sup. Ep. ad Heb. hom. 18. XLIII. Qui committit adulterium, etiamsi millies fuerit dives, etiamsi nullum habeat accusatorem, non desinit tamen se intus accusare. Et voluptas quidem temporaria est? dolor vero perpetuus, timor undique ac tremor, suspicio & anxietas, angulos metuit, umbras ipsas formidat suos ipsius famulos conscios, inscios, illam ipsam, quam corrupit, & virum, quem affecit contumelia.

S. Aug. Sol. XLIV. Conscientia mala bene sperare non potest.

XLV. Conscientia mala oculum perturbat.

S. Chrys. sup. Ep. ad Heb. Hom. 18. Aug. Sol. XLVI. Nulla pœna gravior est pœna conscientiæ, vis autem nunquam esse tristis, bene vive.

§. VI. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

I. Non est vera libertas, nec bona lætitia, nisi in timore Dei cum bona conscientia. *Lib. 1. c. 21. S. 2.*

II. Felix, qui a se abdicat, quidquid conscientiam maculare potest. *Ibid.*

III. Duabus alis homo sublevatur a terrenis, simplicitate scilicet, & puritate. Simplicitas debet esse in intentione, puritas in affectione. *L. 2. c. 4. S. 1.*

IV. Cor purum penetrat cælum & infernum. *Ib. S. 2.*

V. Si est gaudium in Mundo, hoc utique possidet puri cordis homo. Et si est alicubi tribulatio & angustia, hoc melius novit mala conscientia. *Ibid.*

VI. Gloria boni hominis, testimonium bonæ conscientiæ. *L. 2. c. 6. S. 1.*

VII. Habe bonam conscientiam, & semper habebis lætitiam. *Ibid.*

VIII. Bona conscientia valde multa potest portare, & valde læta est inter adversa. Mala conscientia semper timida est. *Ibid.*

IX. Bonorum gloria in conscientiis eorum, & non in ore hominum. *Ib. S. 2.*

X. Oportet te esse mundum, & purum cor ad *L. 2. c. 8. S. 1.*

ad Deum gerere, si vis vacare, & videre, quam suavis sit Dominus.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

Conscientia bona.

S. Aug. c. 7. cont. secundin. Haret. I. S. Augustinus dicere solebat: Senti de Augustino, quodlibet: sola me conscientia in oculis non accuset.

S. Hier. in vit. II. S. Hilarion interrogatus a latronibus, quid faceret, si latrones ad ipsum venirent? respondit: Nudus latrones non timet. Cumque illi dicerent; atque occidi potes. Subjecit ille. Possum; sed ideo latrones non timeo, quia mori paratus sum. Moriens vero sic animam allocutus est. Egredere, quid times? egredere anima mea. Septuaginta annis servisti Deo, & mori times?

Fab. conc. 4 in Dom. 4 post Ep. III. S. Ægidius Comes S. Franciscus dicere solebat: Licet lapides & saxa de cælo plueret Dominus, non nocebunt nobis, si tales fuerimus, quales nos ille requirit.

Ibid. IV. S. Tiburtius a Fabiano Christum abnegare, aut gravia tormenta expectare jussus, intrepide respondit: Decerne quod lubet. Omnis nobis vilis est pœna, ubi pura est comes conscientia.

Sulpicius in vita. V. S. Martinus in agone Dæmonem conspicatus dixit: Quid hic adstas cruenta bestia? nihil in me funesti reperies.

4 Reg. 20. VI. Ezechias Rex accepta mortis sententia, ad Dominum dicebat. Memento, quæso, quomodo ambulaverim coram te in veritate & corde perfecto, & quod placitum est coram te, fecerim.

1 Reg. 12. VII. Samuel regnum Sauli cedens, ad populum dixit: Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus utrum bovem cujusquam tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum; si oppressi aliquem: si de manu cujusquam munus accepi.

Th. Cantipr. apud Engelg. P. 3. Paf. VIII. Vidi ego, inquit Thomas Cantipratanus, Lovanii Ordinis nostri fratrem, Servatium nomine, dilectum valde mihi & amicum familiarem: de illo beatissimo viro fratres, qui triginta quinque annos illi convixerunt, testati sunt, eum omni hoc tempore ita pacifice vixisse, ut neminem unquam vel leviter commoverit, aut perturbarit, humilitatis, & mansuetudinis tantæ fuit, quantæ unquam hominem meminerim me vidisse. Hic ad extrema deductus, cum a fratre quodam rogaretur, ut sibi statum pacis suæ conscientiæ exponeret, dixit humiliter, & devote, pax certa & firma est inter me, & nostræ salutis Auctorem, nec ullo modo diutius ab ejus contemplatione frustrabor: atque ita in pace æterna requievit.

Conscientia mala.

Pratum spir. c. 166. IX. Memorabile est quod Abbas Sabbatius narravit: sicarius a patrata per summam immanitatem innocentis pueri cæde, meliori radio a Deo illustratus, quo scelus occultum melius expiaret, religiosæ vitæ rigorem ac habitum ab Abbate Zosimo petiit, & impetravit: jamque per omnes severioris disciplinæ gradus, magnis passibus ad virtutem gradiebatur, cum ecce scelus semper animo observans, exturbat hominem e Monasterio: pueri enim voces semper in auribus ejus insonare illud videbantur: cur me occidisti? nec sinebat, ut auctor ait, una hora conquiescere: quare semper tremens ac pavens, tanti cruciatus impatiens, e monasterio excessit, urbem ingressus Diospolim, in carcerem conjicitur & capite plexus est. Adeo nusquam securum latet scelus.

X. Annis ab hinc multis vir locuples ac potens facinus quoddam admiserat quod prodere & Confessarii auribus committere, morte & damnatione pejus ducebat: agitabat tamen mens hominem, & conscientia ad virus evomendum exstimulabat. Inaudierat forte Antuerpiæ pro concione, neminem teneri ea peccata confiteri, quæ memoria exciderant; hinc nihil non molitus, ut peccatum illud e memoria proscriberet. Ivit per varia voluptatum genera, scelera sceleribus accumulans, vel ut antiquum illud obrueret, vel ut novis conscientiæ tumultibus vetus ille tumultus, quasi clavus clavo pelleretur. Sed frustra omnia. Abit in exteras Regiones, quasi seipsum relicturus esset in Belgio; sed cælum, non animum mutat, qui trans mare currit. Igitur animum fluctuantem ad studia appellit quæ totum hominem petunt, ut sunt Mathematicæ. Astrologiæ, & his affines disciplinæ, sed & hæc frustra. Audit tandem peccata contritione deleri, & ad opera bona, tanquam ad sacram anchoram confugit, dormit in cinere & cilicio, multa in pauperes erogat: nec sic animus conquiescit. Quid agat? quo portu fluctuantis animi jactatio desæviet: non alio, quam fœdæ mortis interitu. Itaque rhedam conscendit, domum, quam funeste tragœdiæ locum designarat, repetit, occurrit de via e nostris Patribus unus aliquis, quem ex rheda conspicatus, rogat, ut currum conscenderet, vincitque recusantem importunitate. Pater de Deo, divinisque rebus sermonem injecit, & inter cætera ad Confessionem dilapsus est; tetigit ea hominis ulcus, qui stomachabundus, quid ais? inquit, unde me nosti? cui Pater: nusquam, inquit te vidi, sed nos de more ejusmodi sermones miscere solemus, & si qua in re ope mea eges presto sum. Juveris inquit ille; sed quid si confiteri renuam? Raptus pater cedendum tempori, pio dolo hominem capit, spónditque, se missa confessione remedium allaturum. Arripit ille conditionem, ad acerba quæque se abjicit. Pater, cum domum appulisset, jubet epulum instrui, & se hilaritati dare, qua maxime egebat, nocte illa decretoria. Postridie quædam puncta ruminanda dedit, ad excitandam in Deum fiduciam; tum Examen conscientiæ, non ut confiteatur, sed ut in memoriam reducat, & de singulis doleat, denique in vicinam silvam educit, rogatque, num bene conscientiam discusserit, & ne quid forte præteriisset; quærit ex illo quædam, per atrocia quæque dilabitur; tandem illud ipsum; quod angebat, attingit, ubi perturbatur miser, & illud, illud (inquit) est truculentum, infandum, quod eloqui non audeo. Tum Pater, jam inquit confessus es, neque pluribus opus, *Crombecius l. 2. de stud. perf. c. 2.*

opus, nisi ut cætera prodas; fecit, & onere illo levatus animi quietem invenit.

Drexel. in rogo dem. c. 2. XI. Ludovicus severus ex Bojorum sanguine princeps, Mariæ conjugis suæ litteras Ruchoni aulico scriptas, per tabellarii errorem, domo absens, intercepit, sed cum epistolæ sententiam non assequeretur (ut est malitiosa suspicio) cœpit de fide uxoris dubitare, & credere, ausam facinus, quod non cogitarat. Itaque internuncius, & lator litterarum velut leno, primo obtruncatus: deinde ubi Donavverdam urbem suam rediit, etiam præfectum arcis, flagitii suspectum per satellitem mandat jugulari; jam matronam aulæ præsidem, quasi sceleris consciam, ex turris arce præcipitari imperavit. Sed o barbarum facinus! his quatuor funeribus, ipsa Maria integerrima Princeps, quintum accessit: Imperio conjugis vere severi, caput manu carnificis illis amputatum. Sed primatim a cæde nocte Ludovicus a Mariæ manibus adeo exagitatus fuit, ut cum barba florente, & juvenili decoraque coma cubitum se contulisset, una nocte ita incanuerit, ut mane senem septuagenarium referret: in quem merito quadrat illud Poetæ Martialis.

O nox quam longa est, quæ facit, una senem.

Lib. 2. ep. 7. XII. Adam ubi audivit vocem Domini deambulantis in Paradiso, mox conscientia urgente timere cœpit, & abscondere sese.

Gen. 3. v. 8. *Gen. 4. v. 13.* XIII. Cain occiso Fratre, agnovit scelus, dixitque; Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear. Ecce ejicis me hodie a facie terræ, & a facie tua abscondar, & ero vagus, & profugus in terra; omnis igitur, qui invenerit me, occidet me.

Gen. 42. v. 21. XIV. Fratres Josephi in angustiis constituti, ad se invicem dixerunt: Merito hæc patimur, quia peccavimus in Fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audivimus; idcirco venit super nos hæc tribulatio.

Catech. histor. Daurolt. c. 2. tit. 16. ex. 1. XV. Miles quidam ostenso sibi a duobus Angelis libello bonorum operum, & postea ingenti libro scelerum a Dæmonibus proposito, cum a Rege Angliæ ad pœnitentiam incitaretur, negavit id fieri posse, quia pessimam conscientiam præ oculis certus haberet.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Lanciz. opusc. 8. n. 47. I. S. Franciscus Xaverius tam teneræ erat conscientiæ, ut per totam hyemem confessus, materiam peccati venialis non afferret.

Vit. l. 2. c. 10. II. Aloysius adeo studebat mundam servare conscientiam, ut non modo alii, sed nec ipse quidem reperire quid posset quod peccati venialis speciem haberet.

Lanciz. l. 8. III. C. Bellarminus tantopere custodiebat puritatem mentis, ut ipse fassus sit, se per totos septuaginta novem annos, quibus vixit, deliberate non peccasse.

Ibid. IV. P. Ludovicus de Ponte, & P. Jacobus Rhem voto se obstrinxerunt, quod numquam Conscientiam suam deliberate admisso peccato maculaturi essent.

Id. opusc. 30. n. 21. V. P. Bernardinus Realinus ordinarie antiqua dumtaxat peccata in confessione enarrabat.

VI. Cicottus Coadjutor dicebat suo Patri spirituali confessionem suam annuam ab hebdomaria non differre, nec plura se peccata committere.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

I. Herodes conscientia scelerum urgente, S. Joannem Baptistam & vivum, & mortuum timebat, velut reprehensorem criminum. *Marc. 6.*

II. Agis ab Ephoro interrogatus, num etiam pœniteret eorum, quæ gessisset? impavide respondit; nequaquam pœnitet, cum sciam, me prudentiam cum honestate semper conjunxisse; nullam enim aliam ob causam nunc ad supplicium ducor. *Plutarch. in Lacon. in apophth.*

III. Drusus, cum Faber murarius promitteret, se quinque talentorum mercede effecturum, ne domus illius ullius prospectui pateret, respondit, quin immo decem tibi talenta dabo, si talem facias, ut omnium prospectui pateat. *Id. lib. 4. apoph.*

IV. Pertinax Imperator admonitus, ut a conjuratis sibi caveret, respondit nequaquam sibi ullius mali conscium esse, atque adeo opus non esse, ut contra Imperatoriam Majestatem, & anteactam vitam, latebris aut fuga vitæ suæ consulat. *Herod. l. 2.*

V. Theodoricus Rex Gothorum, cum Symmachum innocentem occidisset; & paulo post caput magni piscis appositum in mensa fuisset, visum ei est caput dicti Sancti apparere, ideoque, concito gradu in cubiculum secedens decubuit, & paulo post mortuus est.

VI. Antiochus morbo percussus dixit: nunc reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem: Cognovi ergo, quia propterea me invenerunt mala ista: & ecce pereo tristitia magna in terra aliena. *1. Mach. 6.*

VII. Nero ob cædem Matris, crebro dicebat, se specie materna exagitari, verberibus Furiarum & tædiis ardentibus: & ab Octavia & Matre in arctissimas tenebras trahi. *Sueton. c. 46. in Neron.*

VIII. Dionysius Syracusanus Rex metu patratorum scelerum adeo omnibus diffidebat, ut barbam non ferro, sed ardentibus nucum putaminibus per Filias sibi imminui curaret. In lectum vero lata fossa cinctum per ligneum pontem, se recepit, appositis nihilominus foris custodibus. *Val. Max. l. c. 24.*

IX. Caligula ob innumera flagitia sua tanto metu fuerat occupatus, ut noctu vix tribus horis, & his ipsis inquiete dormiret ad minimum tonitru caput obvolveret, ad majora vero se omnibus sub lecto absconderet. *Sueton. c. c. 50. & 51.*

X. Bessus apud Plutarchum cum patrem obtruncasset, diuque scelus clam fuisset, ad cœnam vocatus nidum hirundinum hasta dejecit; rogatus a præsentibus de insolentia facti, Non auditis, inquit, hirundines falsa de me vociferari & testari me esse interfectorem; mirati, qui aderant, hunc sermonem ad regem detulerunt: Bessus captus & sceleris convictus, pœnas luit. *Engelgr. p. 2. Jac. Ev. fol. 120.*

§. VIII. SIMILITUDINES.

Conscientia bona.

Qualitas.

Langius in Polyan. V. eod. I. SIcut umbræ corpora, sic peccata sequuntur animas, & manifestas facinorum repræsentant imagines.

S. Chrys. ho. 27. in c. 1. Gen. II. Sicut bonus Medicus non cessat sua medicamenta apponere; & si semel depellatur, neque sic desistit, sed continuam curam gerit; sic hoc etiam conscientiæ opus est, ut jugiter memoriam ingerat, nec permittat unquam in factorum oblivionem nos venire, sed ob oculos proponat, ut vel hac ratione nos tardiores faciat, ne in eadem peccata prolabamur.

Utilitas.

S. Chrys. ho. 25. de via rect. III. Sicut Scintilla in magnum dejecta profundum statim extinguitur; sic omnis tristitiæ superabundantia in bonam missa conscientiam facile extinguitur.

Fab. conc. 1. in Dom. 4. post Ep. IV. Sicut Ericius in globum convolutus, in medio canum securus est; sic bona conscientia in omnibus adversitatibus quieta ac tranquilla est.

Jucunditas.

Plutar. in mor. V. Sicut Nepentes herba addita poculis, omnem discutit tristitiam; ita mens bona.

Cass. l. 2. epist. VI. Sicut arborem, quam florere vides, colligis subterraneo succo animari; sicque reddere in superficie, quod radice continetur: sic hominum vultus magna hilaritate indecoratur, si visceribus sanis nullius gravamen sentiant læsionis.

VII. Sicut in laboribus pressi, in lecto quiescentes reficiuntur, ita dum mundi hujus adversitatibus premimur, in bona conscientia interius delectamur.

S. Greg. in Ps. 6. VIII. Sicut qui in cubili cubat, requiescit, & suaviter dormit, sic qui perfectus in Deo est, & qui crevit in virum perfectum, requiescit in Deo, tanquam cubile reputans divinam perfectionem, cubilis autem fulcra dicuntur virtutes.

Conscientia mala.

Dion. Cart. in Isa. c. 57. n. 18. IX. Sicut mare tempestuosum & fervens, inquietum, turbulentum, & subversivum est navigantium: sic homines pravi & impii semper turbulenti sunt corde, & animo inquieti.

Lipsius l. 1. c. 2. de Constant. X. Sicut ii, qui febriunt, jactant se inquiete, lectum mutant, ita nos, qui fomitem mali circumferimus & telo affectuum percussi, frustra illud motu & discursu sanare volumus.

S. Bern. l. 4. de consid. XI. Sicut rivus, quocumque fluit terram cavat: ita conscientia mala rodere occulte mentem non cessat.

Drex. in Dan. c. 25. §. 1. XII. Sicut cruciarii crucem ferre cogebantur, antequam in ea penderent, ita impii hic & ibi a conscientia torquentur.

Ibid. XIII. Sicut gravius ægrotare censentur, qui occulta tabe lente contabescunt, quam qui febri aut alio morbo extinguuntur, ita in graviore pœna sunt improbi, qui tardo gradu ad æterna supplicia præparantur.

Ibid. XIV. Sicut Damocli Famulo Regis Dionysii ad regale convivium sedenti gladius e seta equina super caput pendens omnem appetitum extinxit: ita timor vindictæ Divinæ imminentis omnes delicias impiis fastidire facit.

XV. Sicut Navis pondus non tam sentitur, dum in aquis trahitur, quam cum in littus deducitur, ita pondus peccatorum in hora mortis vehementius, quam reliquo vitæ tempore cognoscitur. *Fab. conc. 7. in Dom. 2. Adv.*

XVI. Sicut ebrius, quando multum vini ingurgiat, nullum sentit a vino damnum, postea autem sentit, quale sit damnum; ita peccatum, donec consumetur, obtenebrat mentem, deinde vero conscientia exurgit, & quovis accusatore mentem gravius arrodit, & monstrat absurditatem facti. *S. Chrys. in c. 24. Gen.*

XVII. Sicut Navarchus acum nauticam non observans, illico deviat; ita qui in actionibus conscientiam non attendit, graviter errat. *Fab. l. 1.*

§. IX. MOTIVA.

Ad conscientiam rectificandam.

I. QUia est *Dux noster optimus* Conscientia; si ergo Duces itinerum non adeo necessariorum aut utilium, tam prompte & fideliter sequimur; quanto fidelius in itinere vitæ, a quo salus nostra pendet, conscientiam, velut a Deo datum ducem, sequi convenit.

II. Quia *Consiliarius noster optimus* est, quem si sequamur, peccare non possumus; an non ergo de hoc dictum nobis credamus: sit tibi Consiliarius unus de mille. Et iterum: Fili, sine consilio (hujus Consiliarii) nihil facias, & post factum non pœnitebis. *Eccl. 6. v. 6.* *Lib. 32. v. 24.*

III. Quia est *optimus Pædagogus noster*: de quo recte Seneca dixit: nullum conscium scelerum tuorum magis timueris, quam temetipsum (id est, conscientiam tuam) alienum enim fugere potes, te nunquam. *Seneca l. de morib.*

IV. Quia est *Judex noster severissimus*; qui, ut supra ex S. Chrysostomo vidimus, statim tribunal ascendit post factum, & accusatoris, Judicis, & Carnificis munere fungitur.

V. Quia est *optimus noster Consolator*: cum non sit oblectamentum super cordis gaudium, quod bona conscientia parit.

VI. Quia etiam *Advocatus noster optimus* est: juxta illud S. Joannis: Carissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, accipiemus ab eo. *1. Jo. 3.*

§. X. MEDIA.

Ad conscientiam purificandam.

I. ACcurata *sensuum custodia*: ut Salomon suasit dicens: omni custodia serva cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit. *Prov. 4. v. 23.*

II. *Frequens Discussio conscientiæ*; ut enim Aranei telas suas non suspendunt in locis, in quibus frequenter eas dissipari advertunt; ita nec Diabolus retia sua facile expandit iis, a quibus ea statim notari & dissipari comperit.

III. *Creber Confessionis usus*: hæc enim scopæ similis est, per quam omnes immunditiæ conscientiam maculantes auferuntur.

IV.

IV. Considerare seipsum *ut Templum* & habitationem Dei: quis enim ex hac consideratione non incitabitur ad omnes ab eo sordes arcendas?

V. *Amor sincerus B. Virginis:* cum enim hæc sit Mater purissima, minime sane patietur, ut ii, qui se dilectos illius Filios profitentur, non pariter etiam purissimi evadant.

VI. *Prompta acceptatio correctionis:* si enim maculas in vultu ostensas tam cito corrigimus; quanto magis animæ maculas cavebimus, si à fidelis Monitore fuerint demonstratæ.

§. XI. ASCETICA.

I. DE hac materia sequentia nosse debet Asceta: *Imprimis indicia Variarum Conscientiarum, maxime vero bonarum, & scrupulosarum.* Et bonæ quidem conscientiæ tria præcipue sunt indicia. Agnoscere culpam, ubi non est; ut S. Gregorius dixit. 2. Erubescere ad publicationem sui peccati; nam, ut Ambr. ait, sicut lapis, si ad lapidem teratur, ignem excutit; ita etiam bona conscientia pudore succenditur, si renovetur illi suorum recordatio delictorum & in ipsa meditatione exardescit ignis. 3. Non subterfugere lucem; bona enim conscientia, teste Seneca, prodire vult & conspici, turbam advocat. Scrupulosæ vero indicia sunt frequentia: timere in omnibus peccatum; perpetuo hærere, quid sit agendum: assiduo & sine justa causa reflectere se super actiones & cogitationes, nolle acquiescere aliorum consiliis: ex levi apparentia mutare consilia.

S. Ambr. in Ps. 18. *Seneca ep. 97.*

II. *Nosse debet utilem praxin seipsum dirigendi juxta ductum suæ conscientiæ* quam quidem S. Gregorius sequentibus verbis breviter declaravit; In omni, quod dicitur, semper tacite recurrere debemus ad mentem & interiorem testem ac Judicem requirere; quid enim prodest, si omnes laudent, & conscientia accuset? aut quid poterit obesse, si omnes derogent, & sola conscientia defendat?

S. Greg. hom. sup. Ezech.

III. *Nosse etiam debet utilem praxin alienas conscientias dirigendi*, ita ut cuique se apte accommodet, & laxas quidem dextre cohibeat & restringat: anxias vero & scrupulosas aptis mediis suaviter & prudenter relaxet.

IV. *Nosse debet, cur conscientia bona tantam Jucunditatem afferat;* quod quidem Sanctus Athanasius declarat, dum illa Psalmi 49. verba: *Exultabunt Sancti in gloria: lætabuntur in cubilibus suis* explicans, quærit, de qua gloria hic loquatur Sanctus Propheta, & quæ sint illa cubilia, in quibus tam festa gaudia, ac tam gaudiosa festa ducere Sancti feruntur: Respondet autem, gloriam, & cubilia, & penetralia, in quibus homines probi magnam capiunt voluptatem, esse virtutes, hancque esse veram quietem & gloriam: nec enim in hac vita est major vel requies, vel gloria, quam illa bonæ conscientiæ; in somno namque virtutum suavissime & dormit, & respirat, cui integra conscientia constat. Aliam rationem assignat S. Chrysostomus dicens: Etsi vitium habeat secum universum orbem, tamen omnium maxime imbecillum est; virtus autem, etsi sola sit, est omnium potentissima: habet enim Deum secum stantem. Peccatum, quamvis totius mundi præsidio munitum, perdebile est; virtus, licet inermis & nuda, validissima est, Deum adjutorem habens. Timens Deum, neminem præterea timet.

S. Athan. in Ps. 149. *S. Chrys. in Ps. 7.*

V. *Nosse debet, unde inquietudo malæ conscientiæ oriatur;* cujus rationem assignans S. Augustinus, in cæteris, inquit, miseriis possumus ex Deo habere solatium & robur: At quando inter cruciatus conscientiæ abest Deus, qui est unica consolatio, non habet infelix peccator, quo recurrat, & propterea quocumque vadat, in quemcumque locum se recipiat, perterrefacit illum crudelis inimicus, conscientia propria, sicut ubique ardeat in ultricibus flammis tam molestæ & inquietæ tribulationis.

S. Aug. Ps. 45.

§. XII. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. EX occasione thematis: *Et erat ipse in puppe super cervical dormiens:* potest conscientia bona huic cervicali comparari, & imprimis narrari ex Macrobio, quod Augustus Cæsar, cum multas noctes insomnes duxisset, audiens postea cujusdam Equitis Romani, qui licet grandibus debitis obæratus; sæcure tamen dormiebat, supellectilem vendi, culcitram ejus sibi emi præceperit, dicens, miram illi vim ad conciliandum somnum inesse debere, cum homo tot debitis gravatus, tam suaviter tamen in ea dormierit. Subinferatur postea, Augustum forte non invenisse, quod quærebat; si quis tamen hoc cervical, in quo Christus dormiebat sibi compararet, certo suaviter & secure dormiturum & victurum; hoc enim cervical nil aliud esse quam bonam conscientiam, quæ est mollissimis plumis, id est optimis operibus, impleta, & candidissimo linteo puritatis involuta; & ad securitatem ac suavitatem somni spiritualis, id est, quietæ ac tranquillæ vitæ conciliandam aptissima. Uti probari potest tum ex Sacra Scriptura dicente: Non contristabit justum, quidquid ei acciderit: tum ex SS. Patribus id ipsum confirmantibus, ut supra §. 3. videre est: tum ratione (quod scilicet iste totum se voluntati divinæ committat, sine qua novit nihil sibi accidere posse, quidquid autem ipsa permittat, optimum sibi, summeque proficuum esse. Præterea etiam bono tali fruatur, quod nemo invito auferre queat) tum denique variis exemplis, tum sacris, tum profanis eorum, qui tam suaviter in hoc cervicali bonæ conscientiæ dormierunt. Vide Fabrum conc. 6. in Dom. 4. post Epiph. susius de hac materia differentem.

Marc. 4. v. 38. *Macrob. l. 2. Saturn. c. 4.* *Prov. 12. v. 21.*

II. Ex occasione thematis: *Liberat animas testis fidelis:* potest conscientia testi fideli comparari, ut quæ non modo de actibus omnibus hominis testetur, sed etiam, an boni vel mali sint, indicet, & propterea laudet vel reprehendat, nec ullo medio se corrumpi aut perverti, aut expelli sinat; id quod variis exemplis ostendi potest. Unde merito hic testis dicitur liberare animas, quia, qui eum debito modo colunt & observant, in nullum actum pra-

Prov. 14. v. 25.

pravum consentient, aut certe illius correptione castigati mox resipiscent, ut adeo huic præcipue conveniat, quod Seneca dixit: Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat: Videatur Faber conc. 7. in Dom. 2. Adv.

Prov. 15. v. 15. III. Ex occasione thematis: *Secura mens quasi juge convivium*: potest bona conscientia Convivio jucundissimo comparari, tum quia ut Convivium nutrit & conservat vitam gratiæ: tum quia facit pinguescere in meritis: tum quia satiat appetitum animæ, miram illi tranquillitatem concilians: tum quia supra modum Convivas jucundos efficit; tum quia magnopere etiam roborat, tam quoad ordinarias functiones cum alacritate obeundas, quam quod ad adversitates quascunque fortiter superandas. Sed & ob Convivas, Christum nempe & justos, hoc Convivium merito valde commendandum est. Quæ omnia facile fusius deduci possunt, & illud etiam præcipue demonstrari, quod juge sit convivium, utpote quo quisque semper pro libitu frui possit. Videatur Faber cit. conc. 6. in Dom. 4. post Epiph.

Eccl. 8. v. 1°. IV. Ex occasione thematis: *Non est oblectamentum super cordis gaudium*: potest ostendi, quam vere dicatur gaudium ex conscientia bona oriri solitum omnia alia gaudia excedere. 1. Quia illa omnia sunt falsa gaudia utpote quæ in falso bono, puta voluptatibus, divitiis, honoribus quæruntur; hoc autem *Verum* est gaudium, quia ex vero bono, scilicet finis ultimi possessione, hauritur. 2. Quia alia gaudia vana sunt, nihil præter momentaneam delectationem relinquentia; hoc autem *Solidum* est gaudium, quia ad æternitatem felicem jus tribuit, & præparat. 3. Quia alia gaudia valde impura sunt, id est variis malis tristitiam conciliantibus permixta; hoc autem purissimum est, cum nihil justum contristare soleat, sed omnia ei in bonum cooperentur. Jo. 16. v. 22. 4. Quia alia gaudia instar puncti brevia sunt; hoc autem juge & perenne est, utpote de quo Thom. Kemp. l. 2. c. 1. n. 3. Christus dixit; Gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Ut adeo merito cum pio Asceta dicatur: Sap. 7. v. 11. Vanitas vanitatum & omnia vanitas, præter amare Deum, & illi soli servire.

Prov. 10. v. 6. V. Ex occasione thematis: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa*, ostendi possunt bona, quæ ex conscientia bona oriuntur. 1. *Summa utilitas*, tum ad benedictionem in temporalibus bonis obtinendam (cum Benedictio Domini sit super caput justi: & quærentibus regnum Dei & justitiam ejus omnia temporalia adjiciantur) tum ad æternam felicitatem acquirendam, juxta testimonium S. Davidis; quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus? innocens manibus, & mundo corde. Prov. 15. v. 4. 2. *Summa jucunditas*: cum secura mens sit juge convivium. Et juxta Thomam Kempensem, si gaudium est in hoc mundo, hoc utique possidet puri cordis homo, ut adeo merito suo modo dicere possit, qui bonam conscientiam habet: Et lætatus sum in omnibus, quoniam antecedebat me hæc bona conscientia. 3. *Summa dignitas*: Sap. 7. v. 11. qui enim diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum Regem, teste Salomone; quæ autem Prov. 22. v. 11. major hac dignitas obtingere potest? merito sane de ea dicitur; venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius.

Phil. 4. v. 7. VI. Ex occasione thematis: *Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda & intelligentias vestras*: potest explicari magnitudo pacis, quæ per conscientiam bonam obtinetur. Et 1. quidem ostendi potest quod sit summe necessaria pax, quia sine illa interitus, omniumque bonorum jactura incurrit. 2. Quod sit summe optanda pax, ut quæ omnem sensum, id est sensualem delectationem, quæ ex rebus sensibilibus percipitur, longe exuperat, cum in conjunctione cum Deo, atque adeo fruitione ultimi finis fundetur. 3. Quod sit summe constans & stabilis pax, ut quæ ex parte Dei nunquam rescinditur, nisi prius ex parte hominis fuerit rescissa. Si ergo tantum gaudium ex facta pace ad conservationem bonorum temporalium conducente percipitur, quantum sperari debet ex hac pace omnium nobilissima, cum Deo facta & stabilita?

Is. 1. v. 24. VII. Ex occasione thematis: *Vermis eorum non morietur*; potest mala conscientia vermi comparari. 1. Quia, uti vermis carnem, ex qua nascitur, consumit; ita vermis conscientiæ cor, ex quo originem sumpsit, cruciat & corrodit. 2. Quia uti vermis assiduo rodit, ita nec mala conscientia mentem vellicare cessat. 3. Quia uti vermis non nisi per res amaras perimitur, ita nec mala conscientia aliter, quam per pœnitentiæ amaritudinem tollitur; quæ proin merito ad tam noxium & molestum vermem perimendum assumitur.

Ps. 50. v. 4. VIII. Ex occasione thematis: *Peccatum meum contra me est semper*: potest conscientia mala Epistolæ Uriæ comparari, & ab initio quidem historia de Uria narrari. Deinde vero ostendi, quomodo mala conscientia vere sit talis Epistola, quæ illum ipsum, qui eam secum fert, morti adjudicandum esse testabitur.

§. XIII. ALII CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Conscientia bona.

Mens. di. fe. c. n. 22. I. EXodi cap. 8. dixit Deus: *Faciamque mirabilem in die illa terram Gessen, in qua populus meus est; ut non sint ibi muscæ, & scias, quoniam ego Dominus in medio terræ*. Ut discamus, consolationem hanc internæ pacis & tranquillitatis, quam bona, rectaque parit conscientia, solis divinitus reservatam servis Dei: *Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum*; neque ulla eos inquietat synderesis.

S. Aug. q. 26. in Exod. 8. II. Jussi a Deo Moyses & Aaron pulverem terræ per aerem dispergere, ad generandos sciniphes hominibus infestos & jumentis, obedierunt prompte; Et facti sunt sciniphes in hominibus & jumentis; quod & Magi

Pha-

Pharaonis subito imitari attentarunt, sed conatu irrito. Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent sciniphes, & non potuerunt. Cur, obsecro, in aliis omnibus efficax præstigiis, in hocce unico exarmatur incantatio; protestantibus omnibus: digitus Dei est hic? Responderi potest, aliis in prodigiis, oculos intuentium delusos fuisse, aqua sanguineum perhibente colorem, licet in substantia vere talis non esset; virgis item formas exprimentibus serpentinas, sed apparentes dumtaxat: sciniphes autem fingere nequibant, quia quos formaverat Moyses, aculeum circumferebant pungentem crudeliter. S. Augustinus ab hac historia ad sensum digreditur moralem, & ait, supplicia, quibus Deus per servorum suorum manus castigavit Ægyptum, pœnas figurabat impiorum, quas inter perquam crudelis est malæ conscientiæ vermis & remorsus: homines improbi & flagitiosi omnibus aliis tormentis servos Dei affligere, ac discruciare possunt, solam si exceperis malæ conscientiæ torturam; quia non contristabit justum, quidquid ei acciderit, impii autem replebuntur malo. Hujus synderesis & remorsus auctor immediatus est ipse Deus: digitus Dei est hic.

Jo. Sambucus Embl. 1. III. Joannes Sambucus ingeniose oculis subjecit hominis probi tranquillitatem & securitatem animi, dum hominem pennicillo expressit, qui laurum complecteretur, cum hac adscriptione: Conscientia integra laurus. De lauro (quod nemo scit) ajunt Joannes de S. Geminiano, Plinius, Berchorius, Antonius, Ricciardus, & non pauci alii habere literas immunitatis adversus furorem fulminis. Nam cum reliquæ plantæ, & arbores omnes inevitabili ejus furori sint expositæ, sola illius rabiem non pertimescit, neque experitur laurus. Talis est homo justus, & perfectus, laurus est semper virens, semper extra jactum & formidinem fulminis. Cum enim penes se habeat privilegium bonæ conscientiæ, nec fulmen est, quod ipsum terreat, nec res ulla, quæ affligat.

N. ff. §. 1. de prod. Jude. IV. Petrus Crinitus author est, Romanorum, & Græcorum Feciales, aut legatos, secum ferre solitos herbas, quas sagmina vocabant, quæ velut pro salvo conducto fuerint, ne quis illis incommodaret; & sic in omni patria, non amicorum modo, verum etiam hostium tuto circumjisse. Hinc illud Martiani Juris Consulti: Sanctum est, quod ab injuria hominum defensum, atque munitum est. Sanctum autem dicitur a sanguinibus; sunt enim sagmina herbæ quædam, quas legati populi Romani ferre solebant, ne quis eos violaret, sicut & Græcorum legatis accidit. Omnes justi sunt Legati Dei, qui magnitudinem ejus nobis nuntiant, cælorumque negotia, quantum possunt, in hac vita curant, ut ait S. Paulus 2. Corinth. 5. 20: Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos: Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Quam ergo herbam hi cælorum legati secum ferunt, ut sint per viam securi, quocumque pergant, dicat idem Apostolus, cujus hæc sunt verba. 2. Cor. 1. v. 12. *Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ*. Herba quæ nos ubique tutos habet, non est alia, quam secura conscientia. Ista gloria est, quæ nos ab omni pœna liberos reddit, & cujus gratia inoffenso pede pergimus quocumque contendamus.

V. Macrobius narrat, Augustum Cæsarem propter pergraves Imperii curas, sæpius insomnes duxisse noctes, inaudiisse vero de quodam Romano Equite obæratissimo, nullius tamen solicito, sed in utramque aurem, & multam lucem quotidie stertente. Contigit autem, Equitem illum, subito fatis concedere, & supellectilem illius omnem a creditoribus venum exponi. Quod ubi rescivit Augustus, pulvinar defuncti Equitis mille aureis lubens redemit, inquiens; necessarius est mihi hic pulvillus, omnique auro charior; in quo tam quiete potuit dormire: Non est pulvinar pretiosius, & captando dulcissimo somno accommodatus, quam quo Christus in hodierna tempestate usus est, & in usum nobis omnibus transcripsit, si bonam scilicet habere curemus conscientiam. Hæc enim nobis in omni tempestate somnum præstabit securissimum. *Macrob. l. 2. Saturna l. c. 24.*

VI. Quærunt nonnulli, cur Christus olim in puppi dormierit, quæ est pars ultima navis? cur non in prora parte navis anteriore? cur non sub malo, in navis medio? Docere nimirum dormiens voluit, bonam conscientiam in fine vitæ potissimum lætari, quiescere, obdormire. *Exultabunt sancti in Gloria*, inquit Psaltes, *lætabuntur in cubilibus suis*: Quæ est illa gloria, in qua sancti exultaturi prædicantur? *hæc est gloria nostra testimonium conscientiæ nostræ*, inquit Paulus 2. Cor. 1. v. 12. Conscientia exultationem in vitæ puppi, agone inquam, procurat? *Lætabuntur in cubilibus suis*, scilicet in conscientia, inquit Hugo purpuratus, quia habent tam bonum Dominum. Pathetice Orator aureus homil. 37. ad popul. Antioch. nihil bona conscientia suavius; non nostis in novissimo die quomodo peccata animum convolvunt (pejus, quam nautæ Jonam) qualiter ab imo cor movent? hæc igitur, cum ista fiunt, bonorum operum memoria, tamquam in tempestate serenitas, animam consolatur tumultuantem. Vivacius adhuc S. Augustinus in Psalm. 30. fugitivum a facie Absalonis Davidem ita loquentem inducit: quo fugio, ad quem locum tutus fugio? ad quem montem, ad quam speluncam? ad quæ tecta munita? quum arcem teneam? quibus muris ambiar? quocumque iero, sequor me, quidquid enim vis, potes fugere, o homo, præter conscientiam tuam. Intra in domum tuam, requiesce in lecto tuo, intra in interiora, interius nihil habere potes, quo fugias a conscientia tua. *S. Aug. in Ps. 30.*

Conscientia mala.

VII. Bessus apud Plutarchum, cum patrem obtruncasset, diuque scelus clam fuisset, ad cœnam vocatus, nidum hirundinum hasta dejecit, rogatus a præsentibus de insolentia facti non auditis, inquit, hirundines falsa de me *Plutarch. de vind. Num.*

me vociferari, & testari, me esse patris interfectorem? mirati, qui aderant, hunc sermonem ad regem detulerunt: Bessus captus & sceleris convictus, pœnas luit. En quam non falsum illud; sonitus terrori semper in auribus impii, omnia tuta timent, numquam conquiescunt.

S. Hieron. ep. Nyss. c. 6.

VIII. Turpissimo illo piaculo se Cain obstrinxerat, vix contra omnes Dei, & hominum leges sanguinem innoxii fratris sui fuderat, quando sibi ratus Deus adfuit ut in tantum nefas inquireret, cum se ferus, & sanguinarius homicida convictum cerneret, ajebat Deo: si me a facie tua projicis, Mundum vagabundus, ac profugus, obibo, quisquis autem occurrerit mihi, is me, pro justissimo sceleris mei supplicio obtruncabit. Cui Deus: Nequaquam ita fiet, sed omnia, qui occiderit Cain, septuplum punietur. Genes. 4. v. 15. *Ego vitam tuam diligentius tutabor, quam tu fratris vitam custodisti, nec enim permittam, ut quisquam tibi manus afferat, quin septuplo supplicio, si contra facit, luat*. S. Hieronymus inquit, crudelitasne, an pietas fuerit, quod Deus tanto studio vitam Caini curavit? Respondet vero, incredibilem austeritatem fuisse, quod illum ita sospitavit, neque sd ob aliud fecisse, quam ut atrociora illi tormenta conflaret. Verba illius ex quæstione 2. ad Damasc. sunt ita: Nolens Deus eum compendio mortis finire cruciatus, nec tradere pœnæ qua se ipse damnarat, ait: Non sic, id est, non ut existimas, morieris, & mortem pro remedio accipies, verum vives usque ad septimam generationem, & conscientiæ tuæ igne torqueberis. Permitte illum compendio mortis finire cruciatus. Felicitatem interpretatus fuisset Cain, si Deus illi vitam ademisset, putasset-que, eo modo finem accepisse suas miserias, & cum vita expirasse ærumnas. Noluit autem Deus ex voto illius agere, quin ob hoc ipsum voluit diuturnam esse illius miserabilem vitam, qui felicem sperabat excita internecione mortem. Conscientiæ tuæ igne torqueberis, dixerit Dominus; ut depravatæ conscientiæ suæ ignibus inclusus moreretur semper vivens, & viveret semper moriens, & vita in septimam generationem usque producta vitæ æternæ pœnæ interim esset, quæ illi apud inferos constituta erat; conscientiæ enim malæ pœna cruciatuum infernalium absentiam supplet.

Sen. c. ep. 47.

IX. Seneca non male dixit: Ante peccatum conscientia est frænum, post peccatum est flagrum. Hinc juxta Psalmistam: *multa flagella Peccatoris*.

Salvian. lib. 3. de prov.

X. Sapienter dixit Salvianus, Nemo aliorum sensu miser est, sed suo: & ideo non possunt esse falso judicio miseri, qui sunt vere conscientia sua beati.

Conscientia discutienda.

Hugo vict. l. 3. de an.

XI. Redi ad cor tuum, & subtiliter discute te ipsum: considera, unde venis, quo tendis, quomodo vivis, quid agis; quid amittis, quantum quotidie proficis, quibus cogitationibus magis incursaris, quibus affectibus tangeris, quibus tentationum machinis a maligno spiritu acrius impugnaris; & cum totum interioris, & exterioris hominis statum plene cognoveris, non solum, qualis sis, sed etiam qualis esse debeas, de cognitione tui poteris sublevari ad contemplationem Dei.

S. Ephr. S. ascet. de vit. rel.

XII. Perpendite, quæ dico, fratres, Negotiator sæcularis damna & lucra quotidie computat, & si quidem damna perpessus fuerat, ea resarcire solicite studet, sic etiam tu, carissima, serio facias ac cures; diebus singulis vespere & mane diligenter considera, quo pacto sese habet negotiatio tua: & vespere quidem ingressus cubiculum cordis tui, examina temetipsum, ac dicito: Putasne, hodie in aliquo Deum exacerbavi: numquid verba otiosa protuli? num per contemptum, negligentiamque peccavi? num in re aliqua fratrem irritavi? num alicujus famam detrectationibus laceravi? moxque subdit: Quod si in istis comperers te detrimenta perpessum, futuris lucris præterita damna sedulo resarcire stude.

S. Chrys. in Ps. 50.

XIII. An non codicem domi habes, inquit sanctus, in quo quotidianas rationes scribas? habe nunc codicem in conscientia, & quotidiana peccata scribe. Cum in lecto tuo jaces, nec quisquam est, qui tibi negotium facessat, antequam somnus irrepat, libellum in medium produc, & peccata tua tecum reputa, dicens apud temetipsum: numquid hodierno die, vel sermone, vel opere peccavi? Et alibi: quando estis decubituri, & nullo præsente, multa quies & silentium, excita judicium tuæ conscientiæ, ab ipsa rationem exige: cumque in notitiam veneris omnium inordinatorum affectuum & appetituum tuorum, omnium malorum verborum, cogitationum, &c. de eis pœnam sume, torque cogitationem, quæ peccavit; sd sibi vult illud. *Quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini*. Compungite pro eo, quod est, pongite, stimulate, quæ in cordibus vestris dixistis interdiu.

S. Bern. l. de consc.

XIV. Unicuique liber est sua conscientia, & ad hunc librum discutiendum & emendandum omnes alii libri inventi sunt. Anima vero, cum de corpore egreditur, nullum alium librum, præter librum conscientiæ secum poterit portare; atque in illo cognoscet, quo debeat ire, vel quid debeat recipere.

S. Greg. l. 8. mor. c. 14.

XV. Isboseth in lecto suo a Recab & Baana occisus fuit, dum altum ipse sterteret in meridie; causamne nostis funesti adeo accidentis? Mulier triticum purgans, custodiæ domesticæ deputata ipsamet obdormierat; Unde S. Gregorius inquit: Ostiaria triticum purgat, cum mentis custodia, discernendo virtutes a vitiis separat; quæ si obdormierit, cessante conscientiæ examine, insidiæ contra nos invalescunt diaboli, animæque nostræ ager Zizaniis repletur. Cum autem dormirent homines, venit inimicus homo, & superseminavit Zizania. S. Gregorius fusius ad prius factum alludens, ingressi, inquit, spicas tollunt, quia mox bonarum cogitationum semina auferunt.

§. XIV.

§. XIV. MISCELLANEA.

Qualitas.

Hor. 1. Ep. I. RECte ad conscientiam curandam adhortans Poeta canit.
Hic murus aheneus esto.
Nil conscire sibi nulla pallescere culpa.

II. Sicut corvi S. Medardi occisores ubique persecuti sunt, donec Judex eosdem apprehendit, & punivit, ita sua quemque conscientia ad ipsum usque Judicem comitatur, nec unquam deserit.

Epictet. ap. Fuss. V. eod. §. 2. III. Pædagogo Pueros nos tradiderunt Parentes, qui ubique observaret, ne quid læderemur: Deus autem jam viros insitæ conscientiæ custodiendos tradit; quæ quidem custodia & consecratio nequaquam contemnenda est, quoniam & Deo displiceret, & conscientiæ ipsi nostræ hostes essemus.

Cic. l. 3. Offic. IV. Honesta bonis viris, non occulta quæruntur, inquit recte Cicero.

Utilitas.

Horat. in edict. V. Bene iterum Horatius canit.
Integer vitæ, scelerisque purus,
Non eget Mauri jaculis, nec arcu,
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, Pharetra.
Si fractus illabatur orbis.
Impavidum ferient ruinæ.

Seneca de morib. VI. Conscientiam magis, quam famam attende. Falli namque sæpe poterit fama, conscientia numquam.

Dignitas.

Stob. f. 1. de prud. VII. Periander interrogatus, quid in minimo esset maximum, bona mens, respondit, in corpore humano. Alias rogatus, quid esset libertas? recta conscientia, dixit.

Cicero 2. Tusc. VIII. Nullum theatrum virtutis conscientia majus est, ut sapienter Cicero dixit.

Ap. Fab. con. 7. in Domin. 2. Adv. Sen. ep. 27. IX. Mortalibus cunctis conscientia est Deus, teste Menandro.

Jucunditas.

X. Sola virtus præstat gaudium perpetuum, securum; etiamsi quid obstat, nubium modo intervenit, quæ infra feruntur, nec unquam diem vincunt.

Gran. in loc. com. f. 224. XI. Bias interrogatus: quis in vita metu careret? bona conscientia, respondit.

Ibid. XII. Socrates quæsitus, qui sine perturbatione viverent? qui nihil sibi conscii sunt, dixit.

Cicero in Caton. major. XIII. Conscientia bene actæ vitæ, multorumque benefactorum recordatio jucundissima est.

Idem 1. Tusc. XIV. Acta ætas honeste atque splendide tantam affert consolationem, ut eos, qui ita vixerint, aut non tangat ægritudo, aut leviter pungat animi dolor.

Conscientia mala.

Juvenal. Satyr. 13. XV. Pulchre de hac Juvenalis:
Exemplo quodcumque malo committitur, ipsi
Displicet Authori, prima est hæc ultio, quod se
Judice nemo nocens absolvitur, improba quamvis
Gratia fallaci Prætoris viceris urna.

Polybius in frag. XVI. Nullus neque testis tam formidabilis, neque Judex tam gravis, quam conscientia, quæ mentibus cujusque insidet, & inhabitat.

Horat. l. 3. od. 1. XVII. *Districtus ensis cui semper impia*
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt saporem;
Non avium Cythereque Cantus
Somnum reducent.

Plut. l. de anim. tranq. XVIII. Facinorosa conscientia instar ulceris in corpore pœnitentiam relinquit in anima lancinantem jugiter ac pervellentem.

§. XV. AXIOMATA.

Lang. in Polyant. Prov. 15. v. 15.

I. Conscientia, mille testes.

II. Secura mens, quasi juge convivium.

III. Bona est substantia,
Quando non est peccatum in conscientia.

IV. Omne malum aut timore, aut rubore natura perfudit.

§. XVI. AUCTORES.

I. Jeremias Drexelius in Daniele c. 25. & 26.

II. Joannes Busæus in Viridario V. Conscientia bona.

III. Ludovicus Granatensis in locis communibus fol. 224.

IV. Josephus Langius in Polyanthæa V. eodem.

V. Matthias Faber conc. 7. in Dom. 4. Adv. & conc. 6. in Dom. 4. post Epiph.

TITULUS XXXI.

CONSILIUM.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Th. 2. 2. q. 12. art. 3. I. EST juxta S. Thomam inquisitio eorum tantum, quæ sunt ad finem, operabilium a nobis, non minorum, nec determinatorum. Juxta S. Damascenum vero est appetitus inquisitivus de rebus utilibus. Unde quia frequenter ejusmodi consilia considendo & conferendo concipiuntur, aliqui *consilium* quasi *considium* dictum volunt.

S. Dam. l. 2. c. 22. Lyræus l. 1. apoph. 16.

Divisio.

II. Dividitur in *divinum* & *humanum*; illud est, quod a Deo inspiratur: istud quod ab hominibus suggeritur, & subdividitur in *bonum* seu ad finem præfixum consequendum utile, & *malum*, quod potius abducit a fine, quem intendimus, quam juvat.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Consilii divini qualitas.

Isaia 46. v. 10. I. COnsilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet.

Act. 5. v. 39. II. Si est ex hominibus consilium aut opus hoc dissolvetur: sin ex Deo est, non poteftis dissolvere, ne forte & Deo repugnare inveniamini.

Psal. 32. v. 11. III. Consilium autem Domini in æternum manet.

IV. Terribilis in consiliis super Filios hominum.

Consilii humani necessitas.

Prov. 15. v. 22. V. Dissipantur cogitationes, ubi non est consilium: ubi vero sunt plures consiliarii, confirmantur.

Eccl. 6. v. 6. VI. Multi pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi unus de mille.

Tob. 4. v. 19. VII. Consilium semper a sapiente require.

Eccl. 37. v. 20. VIII. Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile.

Ibid. 32. v. 24. IX. Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis.

Utilitas.

Prov. 11. v. 14. X. Salus, ubi multa consilia.

Eccl. 37. v. 18. XI. Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso.

Prov. 13. v. 10. XII. Qui agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.

Prov. 19. v. 20. XIII. Audi consilium, & suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis.

Ib. c. 20. v. 18. XIV. Cogitationes consiliis roborantur, & gubernaculis tractanda sunt bella.

Ib. c. 27. v. 9. XV. Unguento & variis odoribus delectatur cor: & bonis amici consiliis anima dulcoratur.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Ambr. l. 2. de off. I. ADvertendum, quod in acquirendis consiliis plurimum valet vitæ probitas, virtutum prærogativa, benevolentiæ usus, facilitatis gratia. Quis enim in cœno fontem requirat? quis de turbida aqua potum petat? quis utilem judicet causæ alienæ, quem videt inutilem vitæ suæ? quomodo enim potero judicare consilio superiorem, quem video moribus inferiorem? Supra me debet esse cui me committere paro? Anne eum idoneum putabo, qui mihi det consilium, quod non dedit sibi: & mihi eum vacare credam, qui sibi non vacat: cujus animum voluptates occupant, libido devincit, avaritia subjugat, cupiditas perturbat.

II. Talis esse debet, qui consilium dat, ut seipsum formam aliis ad exemplum bonorum operum exhibeat in doctrina, in integritate, in gravitate, ut sit ejus sermo salubris & irreprehensibilis, consilium utile, vita honesta, sententia decora.

S. Greg. l. 1. regi. Reg. III. Nullus fidelior tibi ad consilium potest esse, quam qui non tua, sed te diligit.

S. Bern. in ep. ad Henr. Ar. bisp. IV. Omnes, juxta Domini præceptum, etiam inimici diligendi sunt; sed ad consilium soli eligantur, qui & prodentes esse videantur, & benevoli; absque benevolentia & prudentia non sunt perfecta consilia.

Gregor. Epist. 2. V. Consilium in rebus arduis non debet esse præceps.

Bern. in Epist. VI. Consilia perfecta non sunt absque prudentia & benevolentia.

Greg. hom. 3. super Evang. VII. Consilia Dei occulta super nos, timenda sunt.

Necessitas.

S. Greg. in Mor. VIII. Valde fortitudo destruitur, nisi per consilium fulciatur; quia quo plus se posse conspicit, eo virtus sine moderatione deterius in præceps ruit. Mens, quæ intus fedem consilii perdidit, foras se per desideria innumerabiliter spargit.

S. Greg. in Nyss. c. 1. ep. ho. IX. O rem admirandam! Sol creatur nulla deliberatione præcedente, eodemque pacto cælum, quibus duobus nihil potest esse par creatis in rebus. Ad solius hominis fabricationem Creator ille rerum quadam cum consideratione accedit; nam naturam nostram condidit, velut instrumentum quoddam regno administrando idoneum, quasi diceret, creatus est homo cum consilio, ut cum consilio gubernaret, & ex sui molitione disceret, quo pacto & ipse reliqua molitetur; ne postea neglexisse pœniteat, quod Deum fecisse non pudu t.

S. Aug. l. 4. de Civ. c. 14. X. Ubi dixisti: Meus sensus sufficit mihi, ibi defecisti. Ubi tuo consilio placuisti, ibi periisti.

Ambr. in eff. apud Iur. consi. XI. Quid tibi prodest habere sapientiam, si consilium neges, si consulendi copiam includas, inclusisti fontem, ut nec aliis influat, nec tibi prosit.

XII. Novum factum novum consilium expetit.

Utilitas.

S. Aug. ench. c. 16. XIII. Bonus est Israel Deus, sed quibus? rectis corde. Et qui sunt recti corde? qui voluntatem suam ad Dei voluntatem, ea prius confusa, dirigunt.

S. Ambr. l. 2. de off. XIV. Quanto utilius Regem Pharaonem Joseph consilio providentiæ juvit, quam si pecuniam contulisset. Pecunia enim unius civitatis ubertatem non redimeret; ac prospicientia Joseph totius Ægypti per septennium famem pepulit. Facile autem pecunia consumitur; consilia exhauriri nesciunt; hæc usu augentur, pecunia minuitur, & cito deficit.

S. Basil. orat. de fide. XV. Profecto divina quædam res est consilium; est namque animi conjunctio, charitatis fructus, mentis demissæ demonstratio.

Aug. l. 2. de ser. Do. in monte. XVI. Consilium misericordibus congruit.

Ambr. in offic. l. 2. Jo.6. v. 5. XVII. Consiliarius bonus est qui sibi contulit.

§. IV. EXEMPLA.

S. Hier. in cap. 25. Matth. I. CHristus ipse, cum turba multa eum sequeretur, consilium de iisdem pascendis ab Apostolis expetiit, dicens: Unde ememus panes, ut manducent hi? hoc autem fecit, teste S. Hieronymo, ut Magistris exemplum tribueret, cum minoribus & discipulis consilia communicandi.

Lyræus in apoph. 16. l. 1. II. S. Ignatius Lojola suo identidem admonere solebat, ne quid inconsulto Deo aggrede-

deretur, subjungens: nunquam se ausum esse ullum cujusque ponderis aut momenti negotium auspicari, nisi prius recursum faceret ad Deum, & hic erat solemnis ejus sermo.

Drex. in Heliotr. l. 2. cap. 5. §. 1. III. Pambo Abbas, quoties consilium rogaretur, spatium petebat tantisper rem Deo commendandi; nec enim responsi quidquam dare sustinuit, quin prius os Domini interrogasset.

Panor. l. 1. de gest. Alph. IV. Alphonsus Rex interrogatus, quibus consiliis maxime uteretur, & delectaretur? respondit, a quibus sine metu, sine gratia, quæ nosse cuperet, fideliter audiret.

Luc. V. Caiphas consilio suo Senatum Judaicum in mortem Christi concitavit.

Matth. VI. Laudatur Josephus ab Arimathia vir bonus justusque dicitur, quia non consenserat consilio & actibus eorum, Pontificum scilicet & Pharisæorum. Christo necem impie conspirantium.

Act. Ap. VII. Demetrius quidam cum aliis opificibus, ut suo studeret quæstui, totam pene urbem Ephesum adversus Paulum Paulique doctrinam ingenti seditione suo consilio complevit.

Luc. VIII. Herodiæ infamis, qua Rex Herodes per adulterium fœde abutebatur, consilio & suasu instructa saltatrix filia, quod crudeliter appetivit, sanctissimi Joannis obtruncatum caput nefarie impetravit.

Ex lib. 3. Compend. dit. An. Joh. Trithemii. IX. Anno Domini 410. Carochus Rex Vandalorum cum magna multitudine Germaniam pervagatus, assensu Germanorum trajecto Rheno Gallias invasit, & vastata per gyrum patria, indigenas graviter afflixit. Et mater detestabilis mulier, a cujus nutu pendebat, tale dedit consilium. Fili! Si nomen quæris æternum, omnia ædificia, quæ cæteri Reges & Principes construxerunt, destrue, & homines quibus illi pepercerunt, occide. Tu neque meliora neque pulchriora poteris ædificia construere, quamdudum illi construxerunt, neque pietate, modestia sive clementia illis parcendo, quos viceris, nomen tibi facere gloriosum. Impiæ genitricis malo usus consilio Carochus, Rheno transmisso, Moguntiam urbem cisrehenanam cum habitatoribus cunctis delevit, incendit ac funditus destruxit. Deinde Wormatiam, postea Spiram simili furore aggressus, interfectis civibus cunctis, quos reperit, subvertit. Inde movens Trevirorum antiquissimam urbem eis Mosellanam, obsedit, cepit, & vix paululum a clade Francorum respirantem destruxit. A Treviris movit ad Metentem quam cepit, subvertit, cunctis habitatoribus ejus necatis. Inde progressus interiorem Galliam intravit, & post multarum urbium desolationes, Arelatensem postremo civitatem obsedit, ubi a milite quodam nomine Marcio, captus & vinculis constrictus per omnes civitates, quas devastaverat, est circumductus cum ludibrio, & vitam nimis impiam digna morte finivit.

§. V. EXEMPLA PROFANA.

Liv. l. 7. dec. 4. I. Livius Salinator in consilio primus rogatus sententiam, neminem fidelius posse dare consilium dixit, quam eum, qui id alteri suaderet, quod ipse, si in eodem loco esset, facturus esset.

Fulgos. l. 7. c. 2. II. Homulius potius optabat malum Principem, qui bonos haberet consiliarios & amicos, quam bonum, qui malos haberet, quibus rerum administrationem committeret; putabat enim facilius fore, ut a multis bonis unus malus ad saniora duceretur, quam ab uno bono multi a malitia averterentur.

Lancius in Polit. V. eod. III. Antoninus Pius nihil solitus fuit agere in belli negotiis aut in civilibus, de quo non prius conferret cum gravibus viris, dicens: Æquius est, ut ego tot, taliumque amicorum consilium sequar, quam ut tot, talesque amici meam unius sequantur voluntatem.

Lycost. in apoph. 10. c. IV. Scipio Africanus non ante negotia publica vel privata perrexit, quam in cella Jovis Capitolini aliquandiu constiterit, & vota Diis pro consilio & sapientia impetranda fecerit.

Ibid. V. Cyrus Rex Cambysen Filium adhortatus est, ne quid publice aut privatim inconsulto Numine ageret.

Drexel. in Phaet. c. 4. §. 2. VI. Alexander Severus Imperator, re consiliariis proposita, spatium ad disquirendum, cogitandumque dedit, ne de rebus sæpe ingentibus incogitati sententias dicere cogerentur.

Ibid. VII. Leo Imperator filio suo hoc monitum sapienter reliquit: Delibera tarde, nisi aliqua necessitas celeritatem requirat: at ubi consulueris, festinanter exequere.

§. VI. SIMILITUDINES.

Qualitas.

Erasm. in simil. I. Sicut Lamiæ cæcutientes domi, foris nihil non vident; ita quidam in alienis negotiis plus satis oculati, in suis parum perspiciunt.

Idem. II. Sicut aquilo initio vehemens, desinit lenior; contra Auster initio lenior, desinit vehementior, ita qui præcipites magno impetu res aggrediuntur, frigescunt in progressu; contra qui cum consilio suscipit, magis ac magis accenditur operis progressu.

Necessitas.

Lancius in Polit. V. eod. III. Sicut Civitas, cujus diruta sunt mœnia; ita vir se habet, qui non omnia cum consilio agit.

Arist. l. 2. Met. c. 3. IV. Sicut Vespertilionum oculi se habent ad lucem & splendorem diei; ita mentis nostræ aciem ad ea, quæ alioqui per se clarissima sunt, se habere compertum est.

Lycost. apoph. 10. l. 1. V. Sicut per ignota loca peregrinanti nil magis necessarium est, quam ducem itineris peritum habere; ita cum ob naturæ corruptæ statum & vulnus, frequenter viam ad recte vivendum & agendum ignoremus, merito aliorum auxilium & consilium implorare debemus.

Con-

Consilii mali damnum.

Plin. l. 9. c. 29. VI. Sicut Polypus, dum conchæ carnem captat, ipse capitur, & perit; ita sæpe, dum aliis nocere per mala consilia studemus, nos ipsos in periculum adducimus.

Idem l. 34. c. 8. VII. Sicut Perillus Phalaridi bovem æneum donans, suo invento periit, primusque illud tormentum experiri debuit; ita plerumque malum consilium in Auctoris caput redundat.

§. VII. MOTIVA.

Prov. 3. v. 5. I. NEcessitas: Quia nemo sibi sapiens satis: hinc merito monet Salomon: ne innitaris prudentiæ tuæ.

Prov. 11. v. 14. II. *Utilitas*: Quia salus, ubi multa consilia; ubi vero non est gubernator, qui cum consilio omnia administret, corruet populus.

Prov. 27. v. 6. III. *Jucunditas*: Quia sicut odoribus delectatur cor, ita bonis amici consiliis anima dulcoratur.

Eccl. 32. v. 42. IV. *Securitas*: Quia, si quis sine consilio nihil faciat, post factum non pœnitebit teste Siracide.

§. VIII. MEDIA.

Tob. 4. v. 20. I. ORatio: Sic enim Tobias Filio suasit: Peto ab eo: ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant.

Prov. 12. v. 15. II. *Alios libentes audire*: Nam audiens Sapiens sapientior erit, teste Salomone. Hinc *S. Hier. in c. 3. Isa.* S. Hieronymus ait: Græci Poetæ laudabilis illa & admiranda sententia est primum esse beatum, qui per se sapiat; secundum, qui sapientem audiat.

III. *Historiarum lectio frequens & accurata*: *Basil. c. 56. mon.* Ita jam olim Basilius Imperator Leoni Filio suasit, dicens: Per historias veteres ire ne recusa; ibi enim reperies sine labore, quæ alii cum labore collegerunt: illinc hauries & bonorum virtutes, & improborum vitia, & vitæ humanæ varias mutationes, mundi hujus instabilitatem, & Imperiorum præcipites casus. Et, ut verbo complectar, malorum facinorum pœnas, & bonorum præmia, quorum illa fugies, ne in divinæ justitiæ manus incidas: hæc amplecteris, ut præmiis, quæ ea comitantur, potiaris.

Sallust. in bello Catilin. IV. *Libertas ab inordinatis affectibus*: Ita jam olim Sallustius judicavit, omnes, qui de rebus dubiis consultant, vacuos esse debere affectibus; haud facile enim animum pervidere verum, ubi illi officiunt.

Tacitus l. 2. Liv. l. 31. V. *Fuga præcipitantiæ*: Nam, teste Tacito, scelera impetu, consilia mora valescunt. Et, ut Livius recte advertit, omnia non properanti clara, certaque sunt, festinatio vero improvida & cæca est.

§. IX. ASCETICA.

I. QUatuor sunt, quæ Asceta præcipue de hoc consilio notanda sunt. Primum est, ut certo sibi persuadeat, unum ex præcipuis mediis ad perfectionem conducentibus esse, ut frequenter a Viris & Patribus spiritualibus *S. Clim. grad. 28.* Consilium petatur, id quod S. Climacus sequentibus verbis sat clare ostendit: Quicumque revera voluntatem Christi addiscere vult, suam prius voluntatem studio mortificare debet: deinde vero fide atque innocua simplicitate orantes Patrum sive Fratrum animas, summa cordis humilitate, ac sine cordis hæsitatione interrogantes, quæ illi consulunt, tanquam ex Dei ore suscipiunt, etsi contraria intentioni suæ sint, quæ ab illis fuerint dicta: etiamsi hi, qui interrogantur, non valde spirituales fuerint. Neque enim est injustus Deus, ut animas decipiat, quæ semper fidem & innocentiam proximi consilio atque judicio humiliter submiserint. Hadrianus Lyræus alia *Lyræus apoph. 16. l. 1.* tria commoda refert, quæ ex frequenti petitione consiliorum reportantur, videlicet 1. Quod is, qui petit consilium, si alius idem sentiat, quod ipse, securior sit, quod non decipiatur. 2. Quod, si evenerit aliquid contrarium, minus ei imputari possit, quam si ex suo sensu id egisset. 3. Quod sepe in meritum talis humilitatis Deus daturus sit illi per se, vel per alium agnoscere, quod ante non intellexit. Sed & ipse Seneca ejusmodi plures *Senec. l. 19. epist. 110.* utilitates enarravit, dicens: Proderit sapiens aliquando sapienti, suadebit enim, impetum dabit illi, occasiones actionum honestarum commostrabit. Præter hæc aliquas suas cogitationes exprimet; docebit, quæ invenerit, & quo animus ejus excurrat. Præterea quarumdam illi notitiam tradet; non enim omnia Sapiens scit: etiamsi sciret, breviores vias rerum aliquis excogitare possit, & has indicare, per quas facilius totum opus circumfertur: atque ita incipiet alter sapere securior, & extra metum positus feriari: plus enim homines in alieno negotio vident, quam in suo.

II. Alterum est, ut sciat, quid potissimum observandum sit in consilio dando, videlicet illa tria, quæ Gregorius Theologus frequen- *Gregor. Theol. in carm.* tibus versibus indicavit.

Nam trina cum sint, ut vetus sensit cohors,
Pollere debet optimus Monitor quibus,
Rerum usus, ingens charitas, os liberum,
In me requires prorsus ex tribus nihil.

Alii non male conditiones boni Consilii in viginti quatuor Senioribus a S. Joanne olim conspectis adumbratas putant. Nam 1. erant *Senes* propter experientiam & usum rerum commendabiles; quod vel maxime requiri ad Consilium jam olim Plutarchus significavit, dum dixit: Maxime salvam esse civitatem, ubi consilia Senum, & Juvenum arma obtinent. 2. *Vestiti albis vestibus erant*: id est, ab omni cupiditate & metu liberi. 3. *Coronas in capite gerebant*: quibus *libertas* in consilio dando indicatur, de qua recte S. Ambrosius, *S. Ambr. l. 5. ep. 29.* Theodosio Imperatori scripsit: Clementiæ tuæ displicere debet Sacerdotis silentium, libertas placere: nam silentii mei periculo involveris, libertatis dono juvaris. 4. *Cum libro signato in manibus*; quo secreti tenacitas & fides indicatur; hinc jam olim Valerius Maximus dicere solitus erat, Taciturnitatem optimum atque tutissimum rerum administrandarum vinculum esse. 5. *Procidebant*; *& coronas*

ronas suas ad pedes Dei mittebant: ut indicetur, omnia consilia ad gloriam Dei primario referenda, alioqui enim nullam vim & efficaciam habebunt, cum non sit Sapientia, nec prudentia, nec consilium contra Dominum, Salomone teste.

III. Tertium est, ut sciat, quas doctrinas & regulas in ipsa consultatione observare debeat, [*Prov. 21. v. 30.*] nempe 1. Ut ante omnia curetur, ut finis semper integer & illæsus servetur. 2. Ut in electione mediorum ad ea media maxime respiciatur, quæ ad finem appositissime ducunt; item ad ea, quæ practice magis parabilia sunt, relictis incertis, licet ex se forent meliora. 3. Ut cum consultatio tanto melior sit; quo firmioribus ex fundamentis procedit, in ea rationes internæ magis, quam temporales curentur. 4. Ut res, de qua consultatur, non obiter perspiciatur, sed bene quoad omnia penetretur, atque adeo diligenter perpendatur, quid ex re tali suscepta vel neglecta non tantum proxime, sed etiam per aliquot sequelas, sequi possit. 5. Ut etiam circumstantiæ temporis, locorum, & personarum bene examinentur, ex his enim plerumque ultimum judicium, consiliumque formandum est. 6. Ut pariter etiam attendatur, in quid affectus magis propendeat, huic enim ut plurimum contra nitendum, aut certe minus fidendum est, eo quod plurimum impediat sinceritatem judicii.

IV. Quartum est, ut diligenter attendat, caveatque, ne, si advertat consilium a se conceptum, vel ab aliis suggestum, minus felicem exitum sortiri, pertinaciter nimis eidem adhæreat; etsi enim merito inter alias virtutes Consiliariorum etiam constantia numeretur, atque adeo merito reprehendantur a Sallustio ii, qui ex aliena libidine huc illuc fluctuantes agitantur, & alia ac alia consulunt, prout eorum quibus placere cupiunt, simultas & arrogantia exigere videtur; superbæ tamen stultitiæ perseverantia est, teste Seneca, dicere: [*Senec. 4. de benef. c. 34.*] quodcumque semel dixi, fixum, ratumque sit: non enim est turpe cum re mutare consilium: nec levitas censeri debet, a cognito & damnato errore discedere. Oportet enim, ut Plato sapienter dixit, tanquam in talorum [*Plato l. 10. de Republ.*] jactu, ad id, quod ceciderit, res suas aptare, quocumque modo ratio id optimum esse duxerit.

§. IX. MISCELLANEA.

Qualitas.

[*Stobæus.*] I. Bias interrogatus, quis esset optimus Consiliarius? tempus, inquit:

[*Æn. Sil. l. 2.*] II. Fridericus Cæsar dicere solebat: Utinam Consiliarii mei in palatii vestibulo duas res deponerent; sic enim & ipsi recte consulerent, & mihi etiam inter consilia dijudicare facillimum esset. Interrogatus, quænam res illæ forent? Simulatio, & dissimulatio, respondit.

[*Drex. in Joseph. c. 9. §. 1.*] III. Mithridates Rex de seipso fatebatur; Mihi fortuna multis rebus ereptis, usum dedit bene suadendi. Hinc & Joannes Cockier bonum consilium ex imagine lætorum & tristium procedere dicebat.

IV. Interrogavit hominem aulicum unus ex purpuratis Patribus: cujusnam Consiliarii fidelissimum esset consilium? respondit alter: Contemnentis aurum. [*Idem in Phar. c. 9. §. 6.*]

V. Leo Imperator Filium suum instructurus sic eum alloquebatur: Consultores adhibe experientes rerum, providos, perspicaces, ærumnarum ac prosperitatis tuæ socios: ad cogitandum solertes, fideles, qui tibi neque ad gratiam obtemperabunt, neque illi, qui susceptor rei existit, neque sibi mutuo; sed qui, quod cogitant, dicunt; qui simplici animo & incorrupto sunt, nullumque ex iis rebus lucrum quærunt, sed in eo ipso tempore, quid maxime utile fit, explorant. Sunt enim, qui, cum lucrum aliquod vel compendium aut ad se, aut ad eos quos caros habent atque diligunt, pertinere posse vident, totam judicationem rei eo transferunt: & quia pertinaces sunt, universum consilium ab utilitate communi ad id, quod ipsi volunt, devehunt. [*Ibid.*]

VI. Recte monuit nonnemo.

O Consultores, rectos assumite mores, [*Bernh. V. eodem.*]
Publica privatis præponite commoda gratis,
Ne damnet vestras animas divina potestas.

VII. Ratisbonenses Curiæ suæ hos versus in tabula marmorea inscribi curarunt:

Quisquis Senator Curiam officii causa ingrederis.
Ante hoc ostium privatos affectus abjicito;
Iram, vim, odium, amicitiam, adulationem,
Reipublicæ personam, & curam subjicito;
Nam ut aliis æquus aut iniquus fueris,
Ita quoque Dei judicium expectabis & sustinebis.

Necessitas.

VIII. Impossibile est, ut salubriter disponat principatum, qui non agit consilio Sapientium. [*Jo. Salisb. l. 5. polit. c. 9.*]

IX. Monstrabo tibi, cujus rei inopia laborant magna fastigia, quid omnia possidentibus desit, scilicet ille, qui verum dicat. Non vides, quemadmodum illos in præceps agat extincta libertas, & fides in obsequium servile submissa; dum nemo ex animi sui sententia suadet, dissuadetque, sed adulandi certamen est & unum amicorum officium, una contentio, quis blandissime fallat. [*Senec. l. 6. de ben. c. 30.*]

X. Parva sunt arma foris, nisi consilium sit domi. [*Cicero l. 1. de off.*]

XI. Non male cecinit Ovidius.

Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit, [*Ovid. l. 4. de Pont. eleg. 12.*]
Et sensus cum re, consiliumque fugit.

XII. Hirundo, cum semel iterumque monuisset aves, ut semina lini, de quibus herba avibus nocentissima germinatura esset, eruerent, aves vero consilium sequi noluissent, ipsa in oppida & civitates fugit, reliquæ vero aves retibus de lino contextis captæ, vel da- [*Lang. in Polyant.*]

damno suo docuerunt, quam nocivum sit, bona consilia non sequi.

XIII. Vis consilii expers, mole ruit sua.

Horat. l. 3. od 4. XIV. Prudenter suasit Epictetus: Magno animo Deos, ut consiliarios, accedito? deinde si quid consilii datum fuerit, memento, quos in consilium adhibueris, *Epict. c. 36. Enchir.*

Utilitas.

C. de repris. l. 3. S. Aug. in Ps. 31.8 XV. Dubium non est, omnia omnino, quæ divino consilio recte geruntur, jure meritoque effectu & firmitate niti.

XVI. S. Augustinus in illud Psalmi: Firmabo super te oculos meos: pulchre ait: Non a te auferam oculos meos, quia & tu non auferas a me oculos tuos.

Lyræus l. 1. apopht. 16. XVII. In summa fortuna magis consilia, quam manus & tela, valent: id quod sequenti distycho non male expressit nonnemo:

Consilio utilius, quam viribus, arma geruntur;
Militis est robur, consiliumque Ducis.

Verinus. Cicero l. 1. offic. XVIII. Non minorem utilitatem, ait Cicero, Reipublicæ afferunt, qui præsunt, quam qui bellum gerunt; itaque eorum consilio sæpe aut suscepta, aut confecta bella sunt. Quare expetenda est magis decernendi ratio, quam decertandi fortitudo; temere enim in acie versari, & manu cum hoste confligere, immane quiddam est, & belluarum simile.

XIX. Maximæ Respublicæ per Adolescentulos labefactatæ, a senibus sustentatæ & restitutæ sunt. Cum enim ad gubernacula Reipublicæ temerarii atque audaces homines accedunt, maxima ac miserrima naufragia fiunt. *Cicero Catone majore.*

§. XI. AXIOMATA.

I. Consilium bonum multas vincit manus. *Euripid.*
II. Consilium prudens lætos habet exitus. *Drex. in Joseph. c. 9.*
III. Malum Consilium Consultori pessimum.
IV. Argue consultum, te diliget: argue stultum, *Buchler. V. eod.*
Avertet vultum, nec te dimittet inultum.

§. XII. AUTHORES.

I. Josephus Langius in Polyanth. V. eodem.
II. Laurentius Beyrlink in theatro vitæ hum. V. eod.
III. Hadrianus Lyræus in apopht. S. Ignatii. l. 1. apoiht. 16.
IV. Ludovicus Granatensis in locis comm. f. 405.
V. Hieremias Drexelius in Phaeth. cap. 9. Item in Joseph. cap. 9.
VI. Joannes Busæus de Statibus Hominum V. Consiliarius.

APPENDIX

DE CONSILIIS IN SPECIE.

Hactenus de Consiliis in genere actum; quia vero merito etiam Consilia in Specie, maxime in materia Ascetica, ad salutem & perfectionem Christianam pertinente, desiderari possunt, ideo, ut, huic quoque Lectoris avidi desiderio satisfaciam, placuit ejusmodi saluberrima consilia adjungere; ita tamen ut non Religiosis dumtaxat, sed Sæcularibus etiam, in suo statu pie sancteque vivere cupientibus, sana ejusmodi consilia suppeditentur.

§. I.

Consilia circa vocationem ad certum vitæ statum.

CONSILIUM I.

Petitio.

I. Narcissus Juvenis 16. circiter annorum, cum in libro aliquo legisset, quantopere quilibet homo obligatus sit ad vocationem suam indagandam & implendam, ardens concepit desiderium, propositumque suam quoque vocationem cognoscendi. Quia vero nescit modum id solide præstandi, Ascetam rogat, ut consilium hoc in negotio suggerere dignetur.

Responsio.

II. Respondet Asceta, summopere sibi placere hoc desiderium, utpote a Deo, qui omnes cupit salvos fieri, speciali ex gratia inspiratum, quare ut justissimæ petitioni satisfaciat, sequentes doctrinas, velut fundamenta vocationis indagandæ eidem bene percipiendas suggerit. Primo non modo non impossibile, sed facile potius, esse vocationem inquirere, uti S. Bernardus testatur dicens: *Plane conversio animarum opus est divinæ vocis, non humanæ; Nec sane laborandum est, ut ad vocis hujus perveniatur auditum. Labor est potius aures obturare, ne audias. Nimirum vox ista se offert, ipsa se ingerit, nec pulsare cessas ad ostia singulorum. Est enim non tantum vox virtutis, sed & radius lucis, annuncians pariter hominibus peccata eorum, & illuminans abscondita tenebrarum.* Quæ Bernardi sententia illam quoque rationem habet certam & evidentem, quod, cum Deus ideo nos vocet, ut ad se accedamus, frustra vocaret, nisi ita vocaret, ut a nobis percipi posset. Quis enim herus servo aliquid imperans, quod eum exequi velit, non ita imperet, ut ille intelligat? Magistri autem cum id spectent, ut discipulos erudiant, non solum ea afferant oportet, quæ ab illis capiantur, sed ad illorum quoque intelligentiam adhuc tenuem sese accom- *S. Bern. de conv. c. 1. & 2.*

modent, eademque, si opus sit, sæpius iterent, & involuta explicent: quod nisi faciant, vitio illis detur, quod quidem vitium non cadit in Deum. Secundo negotium hoc vocationis inquirendæ summe æstimandum, atque adeo serio suscipiendum ac tractandum esse; nam in cæteris quidem actionibus sive prætermissum, sive ignoratum est quidpiam, non plus incommodi accipitur, quam tanti quæque earum rerum est, in quibus neglectum sit aliquid. In hoc autem tamquam vitæ omnis cardine si erretur, totam vivendi rationem aberrare necesse est. Tertio non esse in toto hoc negotio vel expetendas, vel expectandas revelationes divinas aut miracula quædam, signave extra naturæ ordinem. Cujus ea causa est, quoniam, cum Deus nobis lumen mentis atque intelligentiæ inseruerit, quod fide instructum, divinaque adjutum gratia, satis sufficit ad omnia, quæ saluti nostræ conveniant, cognoscenda, id a nobis adhiberi, exercerique vult, & ipse eo nobis tamquam interprete loquitur, & indicat, quæ oportet. Quam ob rem magnopere falluntur, qui in ista deliberatione Angelum aliquem de cælo ad se delabi cupiunt, aut in summa ejusmodi aliquod signum divinæ voluntatis requirunt, quod nihil dubitationis admittat; quod non est faciendum, neque omnino aliud exigendum, quam ferat communis usus, ac mos Dei cum hominibus. Hic autem est Dei mos, ut, licet nos suo lumine adjuvet, hoc tamen sit lumen fidei, non autem apertæ visionis, ac propterea obscuritatem semper aliquam habeat admixtam. Quarto cum duæ sint hominis partes, voluntas & ratio, duo etiam esse solent genera vocationum; alterum, quo voluntas accenditur religiosæ vitæ desiderio totumque hominem eo rapit sine ulla cunctatione, aut hæsitatione, & potius cum magna voluptate. Alterum est, cum ratio illuminatur, ut mundi vanitatem ac periculum, contra vero religiosi status quietem, securitatem, thesaurosque ingentes agnoscat, etiamsi affectus non ita incensus sit, tardiusque ac lentius rationis ductum sequatur. Et quidem si verum quærimus, hæc optima est vocationis ratio, quæ a sapientissimis viris, & harum rerum peritis fortasse etiam magis probetur, quam altera illa, quæ in solius voluntatis motu consistit. Hæc enim certior est, minusque erroribus patet, quoniam lumine nititur, quin etiam, ut illi iidem ajunt, aliquanto præstantior est; quoniam ratio ac mens ea est, qua homo maxime belluis præstat, præsertim cum ad tarditatem illam, pigritiamque voluntatis sanandam multa sint remedia, multique stimuli, quibus impellatur, & incitetur meditando, & cogitando ea, quæ ad rem faciunt. Quod cum ita sit, valde ii quoque errant, qui vocari se a Deo non putant, nisi eos animorum motus sentiant, ut toti ardeant, & quasi rapiantur ad Religionem, nulla difficultate, nulla molestia. Nam & hoc naturæ nostræ conditio tam gravis, tamque terrena non patitur, ut ad res tam arduas sine labore & sudore conscendant, & divinæ sapientiæ mos est, non destruere naturam, sed juvare, nec hostem nostrum omnino perimere, ut non habeamus, cum quo pugnemus, sed potius gratiam, & robur nobis suppeditare, ut pugnando vincamus, id enim nobis ipsis utilius, & ad multa salubrius. His fundamentis positis, & bene intellectis, hortatur Asceta, ut Narcissus serio & mature suscipiat hoc negotium, &, ut peritius illud exequatur, ad se, ubi commodum ei fuerit, denuo recurrat, modumque illud exequendi cognoscere studeat.

CONSILIUM II.

Petitio.

III. Idem Narcissus recurrens ad Ascetam, eidem significat, se nullam voluntatis specialem inclinationem ad ullum certum statum experiri: quare cum vocationem suam per intellectum indagare debeat, petit ab Asceta regulas & directiones quasdam, quas in deliberatione tali observare debeat.

Responsio.

IV. Respondet Asceta, sequentes regulas observandas esse. Primo ante omnia divinum auxilium serio implorandum esse, dicendumque vel cum Apostolis: Ostende, Domine, quem pro me ex variis statibus elegeris. Secundo si hanc Dei voluntatem cognoscere, & percipere cupiat, non putet, se id consequi posse in media vanitate, & negotiationibus, ac turbis sæcularibus. Segreget igitur sese paululum de strepitu mundi, ut quasi aurem admoveat, & ante omnia, si opus est, purget se diligenter generali omnium peccatorum vel certa seria particulari confessione, quod juvat, ut depulsis tenebris Dei lumen ingredi possit. Deinde dedat se orationi, ac meditationi paulo diligentius, erigat cor a terrenis ad cælestia, denique sistat se Deo, quasi discipulum docilem & attentum, & cupidum cælestis hujus doctrinæ. Quid mirum enim, si cum animus aliis occupatus fuerit, quasi obstrepentibus mortalium rerum curis & amoribus, aut delectationibus divina illa vox exaudiri non possit. Itaque S. Bernardus ad Thomam quendam in hoc ipso seculi relinquendi consilio versantem, *Tu*, inquit, *o Charissime, huic voci Dei tui dulciori super mel, & favum, si præparas aurem interiorem, fuge curam exteriorem, ut expedito ac vacante interno sensu dicas & tu cum Samuele: Loquere Domine, quia audit servus tuus. Vox hæc non sonat in foro, nec auditur in publico: Secretum consilium secretum quærit auditum. Auditui tuo gaudium pro certo dabit & lætitiam, si sobria aure perceperis.* Bernard. ep. 10. Tertio ut ad hanc deliberationem sic accedat, ut animo plane obsirmato ac deliberato sit, se omnia perfecturum, quæcunque a Deo audierit; sunt enim, qui non bona fide, nec sincere agunt cum Deo, sed curiositate quadam ducti, scire volunt ejus voluntatem, non ut faciant, sed ut sciant, & ut aliquo modo officio functi videantur; qui quidem, tantum abest, ut of-

officio satisfecerint, ut illa ipsa major sit culpa, tanquam servi, qui domini voluntatem intelligit, nec tamen exequitur. Quin etiam hoc ipsum impedimento est, ne iis Deus lucem suam impertiat, quam se frustra impertiri videt; ac majore etiam illorum damno.
Ps. 110. Scriptum est enim: *Intellectus bonus omnibus facientibus eum:* quoniam qui faciunt, vel facere decreverunt bonum, quod intelligunt, iis bonus intellectus datur, idque monet Gregorius: *Qui vult*, inquit, *audita intelligere, festinet ea, quæ jam audire potuit, opere implere.* Quarto componendum esse animum nostrum ad eam, quæ maxime esse possit, æqualitatem, ita ut nihilo plus in unam, quam in alteram partem propendeat, sed hoc unum cupiamus, Dei placitum, quodcumque id fuerit, explere. Hoc enim est in primis officium boni ac fidelis servi, ut antea diximus, quod nisi faciat, non tam Deo, quam sibi, suæque voluntati servit; qui autem id fecerit, is facile, tanquam nube omni discussa, Dei lumen ac lucem accipiet. Sic enim Climacus quoque
S. Clim. grad. 36. scribit: *In divina voluntate indaganda necessarium esse, posita comparare, ut nostra omnis voluntas cesset, ac in neutram partem magis vergat: nam cum ea ab omni proprio affectu penitus purgata, ac mandata fuerit aptatam fore ad Dei instinctum percipiendum.* Quinto, cum hæc consilia agitantur, non esse adhibendos amicos carnales, multoque minus propinquos, tum quia naturali illo affectu impediuntur, ne verum videant; tum quia, ut Dominus ipse dixit: *Non omnes capiunt verbum hoc*, quod autem consilium dare possint in re, quam ne intelligant quidem? Quare ut qui ædificare velit, non pictores aut aurifices advocat, nec qui ægrotat, Jurisperitos, sed ille architectos, hic medicos & eos quidem, quam possit, optimos, & peritissimos, atque ut in aliis rebus iis utimur consiliariis qui in illo genere & scientia, & usu valeant: ita in hoc tanto opere; quæ ædificanda est illa spiritualis domus, quæ stare possit adversus ventos, & flumina, & curatio non corporis, sed animæ instituenda, an eorum judicium requiremus, qui partim nullum habent in iis rebus judicium; partim etiam variis, ut dixi, affectibus perversum, & eversum? Solum igitur communicandum est cum viris probis & vero, si quærimus, cum iis potissimum, qui antea hanc ipsam triverunt viam, id est, cum Religiosis ipsis, qui sua experientia edocti, alios quoque fideliter, ac sine errore perducere possint. Quid enim stultius, quam si vel mari, vel terra iter facturus sis, eum ducem accipere, qui nunquam in vita sua iter illud confecerit, cum ad manum habeas multos, qui nihil aliud tota sua vita egerunt. Sexto in ipso deliberationis actu ante omnia illum finem esse ante oculos habendum, cujus causa facti, & nati sumus. Hic vero finis nullus est alius, quam ut Deo amando, & colendo ad æternam felicitatem perveniremus. Deinde omnes vitæ degendæ modi proponendi, singulique accurate sunt examinandi, atque explorandum, quid in iis insit commodi, quid incommodi ad finem illum consequendum, idque demum ex omnibus complectamur, quod tum ex sua, tum ex nostra ipsorum natura ad hoc potissimum judicetur. Ut qui in aliquem locum profecturi sunt, iter illud accipiunt, quod planius, brevius, ac commodius existimant. Præterea vero meminisse oportet, nos certissime morituros, atque insuper rationem etiam Deo reddituros de tota villicatione nostra. Quare quod tunc se quisque fecisse volet, id nunc faciat, & quod in illa hora magno mercaretur a se electum, eligat in præsenti. Quid enim stultius, quam id committere in re tanta, cujus scias futurum, ut te pœniteat sine ullo fructu. Septimo denique perito alicui, zeloso, ac prudenti viro, qualis maxime Confessarius esse posset, omnes animi motiones, quas quisque in hac deliberatione sensit, aperiendæ, ejusque super illis judicium, consiliumque requirendum; sicut enim Saulo quærenti: Domine, quid me vis facere? respondit Dominus: Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi (ab Anania) *Act. c. 9.*
quid te oporteat facere; ita & in hoc negotio idem Dominus ad Confessarium mittere censendus est deliberantem, ut ex eo voluntatem Dei certius cognoscat. Ad harum ergo regularum accuratam observationem hortatur Asceta, polliceturque hanc viam esse rectissimam ad vocationem suam rite intelligendam.

CONSILIUM III.

Petitio.

V. Idem Narcissus post factam de statu vitæ eligendo deliberationem, magnos quidem stimulos sentit ad statum Religiosum amplectendum; sed quia instinctus iste consilium dumtaxat est, atque adeo sine peccato negligi potest; statuit nondum illi parere; majoris tamen securitatis gratia, quærit ex Asceta, quid ipse hoc in casu faciendum suadeat.

Responsio.

VI. Respondet Asceta, stolidum & insipiens hoc esse argumentum, cui egregie aliquando responsum sit a quodam Societatis Jesu Sacerdote rerum spiritualium perito, qui cum insignem Theologiæ Doctorem spiritualibus exercitationibus informaret, isque a Deo se vocari sentiens hac ipsa, quam diximus, fallacia vocationem excludere excogitaret: Dic mihi, inquit, si necessario in Indiam navigare cogereris, ac, cum multæ naves præsto essent, aliæ meliores, aliæ deteriores, classis Præfectus in suam te navim invitaret, novam & firmam, rebusque omnibus instructam, velis, rudentibus, gubernatore, & nautis optimis; an tu ejus beneficio contempto, aliam malles quassatam, & cariosam, suisque ornamentis spoliatam? ac non potius summa cum gratia acciperes, quod offertur, imo etiam ultro rogares, & urgeres? multo igitur magis ad evitandum animæ naufragium, quod æternum est, ejusmodi statum eligi oportet, qui nos tutius, securiusque perferat in hac tam dubia, & scopulosa hujus mundi navigatione. Nihil clarius atque evidentius dici potest, itaque

illa

illi etiam Doctori adeo evidens visum est, ut convictus, omni dubitatione deposita, Societati nostræ se adjunxerit. Sed ponamus cessare periculum, quod diximus, fingamus etiam promissum alicui cælum certissime, tamen nonne melius est, hoc quoque omni ope curare, ut non solum cælesti beatitudine potiamur, sed etiam quam maximo ejus cumulo potiamur. Etenim si quis tibi stannum & argentum vel argentum & aurum offerret, ut alterutrum acciperes, essetne dubium, utrum accepturus sis? Aut si redditum centum millium habere possis, num ducentis tantum, aut trecentis annuis contentus esses; Si ergo non solum hæc magna lucra, sed nullum est fere tam exiguum lucrum, quod homines contemnant, & oblatum non cupide arripiant: quæ hæc cæcitas est, cum possis dives esse in illa cælesti gloria, id est, multis ejus gradibus frui, magna gaudii, magna felicitatis copia abundare, eaque immortali & æterna, malle æternam paupertatem, & parce hic seminando, id agere, ut postea cælum ingressus (si tamen aliquando ingredieris) parce etiam metas. Videamus, quid Apostolus, seu magis Dominus per Apostolum omnibus hominibus præcipiat. Tempus breve est, reliquum est, ut, qui habent uxores, tamquam non habentes sint: & qui flent, tamquam non flentes: & qui gaudent tamquam non gaudentes; & qui emunt, tamquam non possidentes, & qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur; præterit enim figura hujus mundi. Quid hoc sibi vult, nisi quod, etiamsi liberum sit cuique sua retinere, non tamen liberum est uti, quoquo modo velit. Ita enim uti debet, ut corde non inhæreat; ut tantum sicut instrumenta ad vitam sustinendam adhibeat, ut & amittere, si Domino placuerit, & sponte abjicere etiam, si ejus honor tulerit, paratus sit. Denique quid pluribus opus est; ita uti debet, ac si non uteretur; hæc enim ipsa formula ab Apostolo præscribitur, idque in omnibus, in uxore, in liberis, in possessionibus, in pecunia, in honore. Si ergo hæc est hominis conditio, si hæc est lex in istarum rerum possessione, quanto melius non uti, quam sic uti? Primum enim multo hoc facilius non amare, si non habeas; quam habere, & non amare: Deinde multo etiam jucundius, nam affectum ab iis, quæ possideas, divellere, vis quædam perpetua est, quæ ideo nec perpetua esse potest, & tamen quamdiu durat, difficilem & arduam, ac laboriosam pugnam affert, quam non sentiunt, qui a se pugnæ illius materiam ac fomitem removerunt. Accedit, quod non levis injuria Deo fieri censeatur per hoc, quod ab ipso invitati ad ejus amicitiam ac familiaritatem, & quidem diu ac multum rogati, tamen recusemus, ejusque promissis ac præmiis omnibus remittamus, quasi vel parva sint, vel incerta. Principes quidem hujus mundi, si sic rogantes repudientur, læsos se putant. Sed hoc in Principes istos numquam evenit, ultro enim eorum gratia & obsequium ambitur, viæque omnes quæruntur, quo se quisque insinuet. Solus est Deus (res sane dolenda, multumque lugenda) qui, cum tanto major sit, & tanto majora polliceatur, relinquitur tamen, & abjicitur cum suis promissis. Quantum ergo hoc crimen est? Nempe, sicut summa est eorum culpa, qui, postquam Christum in religione sequi cœperint, deinde retrorsum abeunt; sic eorum proxima quodammodo videtur esse culpa, qui ad religionem vocati, Dei vocem consiliumque spernunt. Nam detracto voto, & sponsionis illius nexu, quod quidem ad injuriam attinet, de qua hic agimus, eadem fere est, vel amicitiam jam factam diluere, vel oblatam respuere; æqualisque fere contumacia existimatur, jussum Regis, postquam facere ceperas, omittere vel numquam incipere. Quare, ut generi illi hominum tanta semper parata esse creduntur supplicia, quæ divinam iram testarentur, idem omnino de his credendum, & tenendum est. Impletur enim in ipsis ex Psalmis vera & justa sententia, ut, quoniam noluerunt benedictionem, elongetur ab eis, & quia maledictionem dilexerunt, eveniat eis, eamque induant sicut vestimentum, & intret sicut aqua in interiora eorum, aut sicut oleum in ossa eorum. Impletur etiam quod in libris Sapientiæ divina minitatur justitia: *Vocavi, & renuistis; extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.* Quæ igitur pœna rependetur tali culpæ? Subjicitur statim: *Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, evenerit.*

CONSILIUM IV.

Petitio.

VII. Idem Narcissus, cum aliquandiu vocanti Deo restitisset, tandem gravibus malis exercitus, & prope succumbens, statuit Religiosum statum amplecti; Verum quia ad hoc decretum concipiendum per adversa compulsus est, merito vereri sibi videtur, ne legitima sit hæc vocatio, sed potius illusio Diabolica dicenda sit.

Responsio.

VIII. Respondet Asceta, certo imprimis Narcissum persuadere sibi debere, omnem ejusmodi instinctum, qui hominem ad religiosam vitam impellat, non nisi a Spiritu sancto esse posse. Hoc docet S. Thomas tum in libello, quem scripsit contra retrahentes a Religione; tum etiam in secunda parte summæ Theologicæ, quo loco ait, qui ad Religionem accedit, non posse ambigere, an a divino Numine moveatur, cujus est, ut ait Propheta, ducere in terram rectam, cum videlicet sibi conscius sit, non se ullo pravo fine ad hoc impelli, sed desiderio virtutis, ac divini obsequii. Quare quod dicitur in Scriptura. *Probate spiritus, si ex Deo sint*: id de dubiis tantum intelligendum esse ait; quod quidem locum habet in iis, quorum est ad Religionem admittere, qui, cum accedentium mentem, ac finem, quo moveantur, perspicere nequeant,

S. Thom. lu. cit.

queant, recte faciunt, quod illorum spiritus probent, & explorent. Quin etiam hoc adjungit, quod majus est; si ita contingeret, ut Satanas in lucis se Angelum transfigurans nos ad Religionem incitaret, tamen nihil esse metuendum, primum quia quamdiu ea suggerit, quæ ei cum Angelo bono sunt communia, nullum est periculum, neque nos prohibemur, etiam ab inimico utilitatem capere, præsertim ignorantes esse inimicum. Deinde quia, quamquam a dæmone incitemur ad Religionem, is tamen solus numquam nos movere posset, nisi Deus interiore vi attraheret. Ex quo concluditur Religionis propositum, a quocunque proponatur, ab uno Deo proficisci. Addit postea a Cassiano, cum tria vocationum genera commemoret, hoc postremo loco poni; cum vel bonorum amissione, vel carorum morte, vel aliis ejusmodi casibus ad Dominum Deum, quem sequi in rerum prosperitate contempsimus, saltem inviti compellimur, ut Hebræi illi, de quibus in Psalmo scriptum est, *cum occideret eos, quærebant eum, & revertebantur & diluculo?* id est, impigre, ac celeriter, *veniebant ad eum.* Addit etiam, licet hic modus vocationis infimus videatur, in eo tamen perfectos, & spiritu ferventissimos extitisse, illisque nihilo inferiores, qui optimo principio Dei servitutem aggressi, reliquam vitam cum laude exegerunt. Optime vero Climacus hunc quoque Domini morem esse ait, ut interdum homines bono dolo capiat, & in suam salutem deceptos inducat; ejus hæc verba sunt: *Non contemnamus*, inquit, *quosdam mundo renunciantes sine sapienti deliberatione, quia spiritus quandoque pie decipit animas. Sæpe enim talis renunciatio meliori fine terminatur, quam illa, quæ fuit deliberata, sicut semen cadens de manu agricolæ, ubi non vult, uberius interdum germinat, quam de industria seminatum. Vidi quosdam ad monasterium euntes non sancta intentione, sed necessitate coactos, qui deinde fuerunt capti a multa sapientia Abbatis, & placida conversatione Monachorum. Hi postmodum receperunt a Deo lumen gratiæ, pervenerunt ad altum statum.*

Cassian. coll. 3. c. 3.

S. Clim. grad. 1.

CONSILIUM V.

Petitio.

IX. Idem Narcissus postquam a priori etiam scrupulo liberatus, firmiter decrevit, statum Religiosum amplecti, in eo tamen non modice adhuc hæret, quem ordinem præ alio eligere debeat, etenim cum in Religione complectenda, ut antea diximus, in universum quidem errari non possit, tamen in hoc vel illo ordine complectendo, tum nos errare, tum dæmon multas nobis tenebras offundere potest. Sæpe enim perfectionis desiderio flagrantes eo flectit, ubi perfectio minime vigeat, ut illorum desideria evanescant: sæpe etiam præpostero quodam fervore inflammat, ut plus oneris suscipiant, quam corporis vires ferre queant, & in summa ad hoc omnes ejus insidiæ nituntur, ut modo ad nimium, modo ad parum impellat.

Responsio.

X. Respondet Asceta, duo in præsenti casu bene esse inquirenda, & bene perpendenda: Primum, ut sit ipsum Institutum quam maxime perfectum; deinde ut perfecte & exacte servetur. Nam licet aliqua familia sanctissimas habeat constitutiones ac decreta, si deinde eis non pareant, vel pauci pareant, id quidem parum prodest, nec debet ullus ita sibi confidere, ut se multitudinem resistere posse speret, & cæteris errantibus rectam viam tenere. Itaque non tam illud videndum, quis sit antiquior ordo, aut etiam ob res olim gestas, vel ob antiquos Patres, nobilior & clarior, sed quis in præsenti sanctior ac regularum suarum observantior, & præsertim illius primævi spiritus, quo quisque ordo fundatus, ac cœptus est. Cujus si signa aliqua, ac veluti indicia quærantur, hæc esse poterunt: Primum, si rerum omnium communitas exacte servetur, nemo vel pecuniam, vel aliud quicquam proprium teneat. Alterum, si floreat charitas & concordia, nulla sint jurgia, aut contentiones, animorumque dissidia. Tertium, si procul absit ambitio, & honorum affectatio, potiusque hæc munera in speciem honorifica declinentur. Quartum, si obedientia in superiores incorrupta servetur, neque ullæ in ea exceptiones, aut limitationes introductæ sint. Quintum, si sit quam rarissima cum carnalibus propinquis communicatio, eaque, ut debet, spiritualis. Denique si animarum zelus conservetur, eaque causa nullus labor, nulla fatigatio fugiatur. Hæc sunt potissima & maxima. Accedunt deinde alia minora, nec tamen contemnenda, cujusmodi est, præter cætera ipsa Ordinis amplitudo, si copiosus sit, & magnus, multasque in partes diffusus, & multas ac varias nationes complexus. Sic enim & doctrina & prudentia uberior efficitur, & majora suppetunt ad res gerendas adjumenta, & quo major hominum copia, eo etiam major copia bonorum operum, ex quorum mutua communicatione ampliores etiam consequuntur fructus. Idem enim evenit, quod in flamma, ut, quo major sit lignorum copia, eo majus confletur incendium, cujus incendii vis in singula etiam ligna redundet, ut facilius & celerius & magis etiam ardeant, quam si separatim quodque arderet. Sed hoc quidem quodcumque est, extrinsecum est: illud essentiam attingit, quod paulo antea dicere cœperam de ipsius instituti perfectione, cujus perfectionis, quoniam in tanta varietate multi sunt gradus, si eorum inter se contentio & comparatio facienda est, nimirum adhibendus est Author B. Thomas, qui hanc ipsam quæstionem ita dissolvit: Ultima, inquit, rei perfectio in sui finis consecutione posita est. Quare ex duobus potissimum spectanda est instituti cujusque religiosi major perfectio; primum, si finem habeat nobiliorem, deinde, si instrumenta ad eum finem consequendum aptiora; nam quæ præstantibus operibus diriguntur, illa etiam præstantiora sunt judicanda: & quæ his operibus efficiendis tum plures, tum efficaciores continent ratio-

nes,

ries, eadem etiam meliora sunt, & præferenda. Sed tamen quia nemo potest novam vitam inchoare, nisi eum veteris vitæ pœniteat, & ob hanc causam quælibet religio, per quam scilicet homo novam vitam aggreditur, quidam pœnitentiæ status est, ideo tertia quoque comparatio fieri potest in paupertate, & asperitate, cæteroque ejusmodi rigore. Sed tamen priores illæ duæ comparationes cum Religionis natura & essentia magis conjunctæ sunt, atque ex iis magis vel minus perfecta existimanda est, tum quia perfectio vitæ magis in interiori justitia, quam in exteriori abstinentia collocanda est, tum quia hæc austeritas majora bona, & maxime in proximum, impedire potest. Hæc fere S. Thomas, quæ breviter, & universim dicta, ad uniuscujusque Ordinis dignitatem æstimandam facile applicantur. Quæ omnia si debito modo perpenderit Narcissus, non difficile illi accidet, etiam hoc in casu prudentem & legitimam deliberationem instituere.

CONSILIUM VI.

Petitio.

XI. Postquam Narcissus matura deliberatione adhibita, & Confessarii etiam approbatione accedente, statuit Ordinem Canonicorum Regularium S. Augustini amplecti, varia illi Collegia hujus Ordinis proponuntur; aliqua, quæ multas, easque doctrina & virtute illustres personas complectuntur, alia, in quibus pauci & parum docti, aut eminentes Viri reperiuntur, unde quia ipse non modice se in scientiis profecisse putabat, ad posteriora Collegia inclinabat, eo quod in illis facilius eminere, & ad regimen promoveri posse consideret. Nihil tamen prius concludere decernit, quam Ascetæ super hoc consilium, quod proin impense solicitat, intellexerit.

Responsio.

XII. Respondet Asceta, hanc inclinationem non a bono, sed a maligno superbiæ spiritu provenire, neque enim in certo Collegio aut Cœnobio eligendo aut Personarum multitudinem, aut scientiam potissimum attendendam esse, sed potius, qua ratione observentur vota, floreat usus virtutum, observatio regularum, studium cultus Divini: an religiosa cum sæcularibus conversatio, quæ Religiosorum inter se concordia, reverentia, subordinatio, humilitas, gravitas modesta, quæ occupationes; num etiam Parochiales; cum hæ sua indigeant deliberatione, demum, quæ de hoc Cœnobio apud alios sit æstimatio, fama sanctitatis &c. Eum in finem narrat ipsi, quod S. Anselmus sibi in simili deliberatione evenisse fatetur, cui ipsi quoque de certo loco ad profitendam vitam Monasticam deliberanti, cum duo occurrissent Monasteria, Cluniacense, in quo nulla erant literarum studia, & Beccense, quod erat celebre opinione doctrinæ; ab illo quidem detrahebatur, quoniam, cum nonnullam ipse literis operam dedisset, eam omnem perdi videbat; ab hoc vero contra, quia verebatur, ne inter tot doctos nullus ipsi locus esset. Et ille quidem hæc secum eo tempore, quo, ut ipsemet postea hæc narrans confiteri solebat, nondum esset edomitus, nondum in eo vigeret mundi contemptus. Sed tamen in se reversus: Quid, inquit, an Monachum esse est aliis præponi velle, & honorem quærere, ac nominis celebritatem? Illum ergo potius locum delige, ubi omnibus propter Deum postponaris, ubi obscurus, omniumque infimus jaceas. Hoc igitur consilio, quod erat a divino Spiritu, Beccensem prætulit familiam. Hoc ergo exemplum si ob oculos habuerit, & secutus fuerit Narcissus, merito sperare poterit, electionem suam perinde, ut S. Anselmo, feliciter cessuram.

CONSILIUM VII.

Petitio.

XIII. Expedita jam omnia circa Vocationem suam existimaverat Narcissus, dum certo cuipiam Canonico S. Aug. Collegio cum approbatione Confessarii mancipare se decrevit; sed cum assensum etiam D. Parentis reverentiæ causa ad hoc requireret, noluit is ullatenus consentire, eo quod Narcissus unicus & ultimus familiæ suæ surculus esset. Quare quærit Ascetam, quomodo in hac causa se gerere debeat?

Responsio.

XVI. Respondet Asceta contra hanc inimici nostri subdolam simul, & tam vehementem (utrumque enim hic conjunctum est, quod in aliis raro contingit) tentationem ita nos armari oportet, ut hoc teneamus certum, & fixum, cum semel de Dei voluntate nos ad Religionem vocantis constiterit; quocumque modo constiterit, quicquid deinde proponatur, quod ab hoc distrahat, aut avocet, non posse nisi a Dæmone proficisci. Quare illa omnia, quæ parentes, amici propinqui, aut alii quivis (omnium enim eadem est causa) in hoc genere vel loquantur, vel faciant, ita audienda, itaque accipienda sunt, ut ab illo authore conflata, qui omnibus quidem insidiatur, sed ut latro multo magis, ubi major est præda, & de quo scriptum est: Cibus ejus electus. Is enim, quos per se ipsum expugnare non potuit, eos sæpe hujusmodi instrumentis, quibus, utpote gratioribus, molliores habent ad pectora nostra aditus, expugnavit. Vetus autem est ars ista Diaboli, quæ illi in parente nostro Adamo nimium bene processit. Nam quid interest (ait Augustinus in hac ipsa re) utrum in uxore, an in matre, dum tamen Eva in qualibet muliere, caveatur? Nam ista umbra pietatis de foliis illius arboris venit, quibus se primum parentes nostri damnabili pietate texerunt. Recte ergo Climachus: *Melius est*, inquit, *contristare parentes, quam contristare Dominum Jesum; Hic enim nos creavit, & salvavit; illi sæpe suos amando perdiderunt. Amor Dei, ipsiusque sanctum desiderium extinguit in anima carnalem parentum amorem:*

S. Aug. ep. 81.

V. Clim. grad. 3.

rem: qui autem utrosque amores in uno corde claudi posse putat, is seipsum decipit. Ne te moveant tuorum lacrymæ, ne tu tibi ipsi æternas lacrymas paries. Cum te parentes & propinqui circumdant, sicut apes, imo vespæ, plangentes, & lamentantes, tu tibi propone peccata tua, ut dolorem dolore vincas. Addit prætesea idem Asceta, pro certo ponendum ex communi Theologorum sententia nullam iis in hoc genere obedientiam deberi; ideoque ob triplicem causam. Primam licet sumere ex B. Th. qui in iis, quæ ad corporis naturam pertinent, omnes homines pares esse affirmat, atque in ejusmodi rebus nec servum esse inferiorem Domino, nec filium Patre, ut sunt, quæ vel ad corporis necessitatem, vel ad prolem gignendam pertinent. Altera ratio est, quod, eum paternum jus in liberos nihil sit aliud, quam participatio quædam ejus authoritatis, quæ est in Deo, a quo, ut ait Paulus Apostolus, est omnis paternitas, ex eo fit, ut vicaria tantum, & delegata potestate nitatur. Quare si ita accidat, ut aliud Deus, aliud parentes præcipiant, cui dubium sit, quin tum cesset patria jurisdictio, quoniam ejus voluntati repugnat, a quo ea accepta est? Idem enim est, ac si Rex familiæ suæ, vel ubi quempiam suo nomine præfecerit, ac deinde aliquid Præfectus iste imperet, Rex autem contrarium: qui enim illi pareat, hic in Regem contumax & perjurus habeatur. Quam ob rem Bernardus in ea epistola, quam Heliæ monachi sui nomine ad ejus parentes scripsit; *Sola*, inquit, *causa, qua non liceat obedire parentibus, Deus est. Ipse enim dicit: Qui amat patrem & matrem plus quam me, non est me dignus. Si me vere ut boni & pii parentes diligitis, si fidelem erga filium pietatem habetis, quid me Patri omnium Deo placere satagentem inquietatis, & ab ejus servitio, cui servire regnare est, abstrahere tentatis? Vere nunc cognosco, quia inimici hominis domestici ejus. In hoc vobis obedire non debeo, in hoc vos non agnosco parentes, sed hostes.* Tertia causa hujus est, quia si vere, quasi rationibus subductis supputare velimus, quid parentibus nostris debeamus, tam parum non ab eis accepisse cognoscemus, ut Dei respectu verius nihil sit. Nam cum homo animam habet, & corpus, in anima quidem, quæ præcipua in homine est pars, ac pene totus homo, constat nullam eos partem, ne minimam quidem, habere: hæc enim tota a Deo creatur, nec ulla vis inest vel homini, vel etiam Angelo, quæ ejus affectionem attingere queat. Restat ergo corpus, quod etiam si totum ab homine compingeretur; tamen paulo amplius ei deberemus, quam si vestem nobis, aut instrumentum aliquod ad aliquid faciendum, aut vas ad aliquid capiendum, confecisset. Hæc enim præstat corpus animæ, & certe paulo plus, quin etiam in multis eam impedit, & perturbat, & obtundit, ut ne perfecti quidem instrumenti ad omnia animæ opera peragenda vim habet. Itaque ut dixi, etiamsi totum corpus soli nobis homines dedissent, tamen quota pars nostri illa esset? Nunc vero in ipso quoque corpore quam prope nihil est, quod parentes de suo conferunt? Ut enim, si cum quis in terram spuisset, de illo sputo Deus statim vel statuam, vel aliam rem efformaret, uter illius rei auctor diceretur, Deus, an is, qui casu in terram expuerat? Sic enim Dominus Deus informem materiam ab homine excisam ad corpus conformandum adhibet; ipse fingit, ipse distinguit, ipse ex una illius parte nervos, ex alia vero ossa, & sanguinem, & cætera membra compaginat, quæ tantum abest, ut homines efficiant, ut quomodo ea fiant, & an fiant, non intelligant, quod apparet, quia sæpe, cum maxime prolem cupiunt, eam tamen habere non possunt: Sicut ergo Augustinus; *Istis*, inquit, *generationibus Deus creat. Nam si tu creas, dic quid tua mulier paritura sit? Quid dicam, tu dic? dicat ipsa, quæ; quod portat, ignorat.* Pro majori confirmatione addit notatu dignissimam S. Hieronymi sententiam sic loquentis; *Audi edictum Regis tui: Qui non est mecum contra me est & qui mecum non colligit, spargit. Recordare Tyrocinii tui diem, quo Christo in baptismate consepultus, in Sacramenti verba jurasti, pro nomine ejus non te patri parsurum: non matri. Ecce Adversarius in pectore tuo Christum conatur occidere. Ecce donativum, quod militaturus acceperas, hostilia castra suspirant. Licet parvulus ex collo pendeat nepos, licet sparso crine, & scissis vestibus ubera, quibus te nutrierat, mater ostendat; licet in limine pater jaceat, per calcatum perge patrem siccis oculis ad vexillum crucis evola, solum pietatis genus est in hac re esse crudelem. Veniet veniet postea dies, quo victor, revertaris in patriam, quo Hierosolymam cælestem vir fortis coronatus incedas. Neque vero nescio, qua te dicas nunc compede præpediri. Non est nobis ferreum pectus, nec dura præcordia. Et nos per ista transivimus. Nunc tibi blandis vidua soror hæret lacertis, nunc illi, quibuscum adolevisti, vernulæ ajunt; Cui nos servituros relinquis? Nunc & gerula quondam jam anus, & nutritius secundus post naturalem pietatem pater clamitat: Cui nos morituros relinquis? facile rumpit hæc vincula amor Christi, & gehennæ timor; At contra Scriptura præcipit, parentibus obsequendum; sed quicumque eos supra Christum amat perdit animam suam. Gladium tenet hostis, ut me perimat, & ego de matris lacrymis cogitabo? Propter patrem militiam Christi deseram, cui sepulturam Christi causa non debeo, quam etiam omnibus ejus causa debeo: Domino passuro timide Petrus consulens scandalum fuit. Paulus retinentibus se fratribus, ne Hierosolymam pergeret, respondit: Quid facitis flentes & conturbantes cor meum? Ego enim non solum ligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum pro nomine Domini Jesu Christi. Aries iste pietatis, quo fides quatitur, Evangelii retundendus est muro: Mater mea, & fratres mei hi sunt, quicumque faciunt voluntatem Patris mei, qui in cælis est. Si credunt Christo, faveant mihi pro ejus nomine pugnaturo; si non credunt, mortui sepeliant mortuos suos.* Denique parata pro coronide proponit exemplum Alberti, de quo sic narrat Hieronymus Platus: Itaque quantum id in

omnium

Margin notes: S. Th. 1. 2. q. 2. 2. — Eph. c. 3. — S. Bern. ep. 112. — Matt. c. 10. — S. Aug. sup. Ps. 20. — S. Hier. ep. 1. — Io. c. 21.

Hieron. Plat. l. 1. c. 14. omnium animis valere debeat, declaravit aliquando adolescens Albertus nomine, ex Germania oriundus, illustri admodum familia, quippe Falchembergensis Comitis filius, & Regi Galliæ affinitate conjunctus, ad quem missus, ut cum ejus filiis Lutetiæ educaretur, ille contra ad cælestem militiam animum adjecit, eamque in Prædicatorum ordine adhuc pene novo aggressus est circiter annum Dom. MDCCXXX. quod ubi ad Patrem perlatum est, etsi jam natu grandis, tenere se non potuit, quin Lutetiam cum magno suorum comitatu advolaret, omnesque machinas & omnes conatus ad filii (erat enim illi unicus) voluntatem expugnandam intenderet. Sed frustra, cum Dei amor juvenile pectus adversus carnalem amorem, paternasque blanditias, obdurasset. Illustrior autem fuit ejusdem congressus cum Theodorico consobrino, qui dolore ardens, omnia videlicet attulit, ad illud consilium labefactandum apta, lacrymas, preces, argumenta, matris denique commemorationem, quam præ animi ægritudine aut jam mortuam esse, aut moribundam decumbere confirmabat. Consederant autem e regione Iconis cujusdam, in qua Christus, ut pingi solet, inter matrem & Joannem Discipulum in cruce pendebat. Tum Albertus oculos ac digitum in eam tabulam intendens: En, inquit, Dei Filius cum matrem, & consobrinum, utrumque sibi tam charum, dolorum gladio confossum videret, tamen e crucis patibulo, quod facile poterat, descendere noluit, sed in ea cum suo & illorum cruciatu usque ad mortem permansit. Quare nec ego quidem hanc Religiosæ vitæ crucem, quam semel conscendi, deseram unquam, quamvis & matrem, quam narras, & te consobrinum ad pedes meos, exanimes jacere viderem. Quin tu potius in hanc eamdem crucem mecum conscendis, teque mundi hujus laqueis expedis, in quibus hæres cum tanto periculo? Quid plura? Tantum valuit hic Adolescentis sermo, ut eum permoverit ad idem institutum, sæculo relicto complectendum, mirante & obstupescente tota civitate, eo magis quod is antea mundanis nugis, atque omni vanitate valde obligatus tenebatur: Ad hoc ergo exemplum imitandum omnibus viribus hortatur Asceta.

CONSILIUM VIII.

Petitio.

XV. Etsi sæpius memoratus Narcissus ex præcedenti consilio clare cognoverit, non obligari se in hoc casu ad obedientiam Parentibus præstandam, quia tamen aliquis ex prudentioribus consanguineis suasit, ut saltem ad tempus differat executionem sui propositi, sic enim & Deo & Parentibus satisfieri, & contingere posse, ut Pater vel interea mutet animum (maxime si id ipsum Narcissus instanter a Deo petat) vel certe ob devexam ætatem omnino moriatur; His rationibus prope persuasus, admittere hoc consilium decrevit, ut tamen securius illud exequatur, prius etiam pro more suo illud Ascetæ proponit, ejusque super hac re judicium solicitat.

Responsio.

XVI. Respondet Asceta, hoc speciosum magis esse quam salutare consilium, utpote quod privet ingentibus illius utilitatibus, commodisque, quæ ex eo percipiuntur, si quis portaverit jugum ab Adolescentia sua; nam in primis cum ea ætas improvida sit, & quasi cerea ad vitium ob rationis imbecillitatem, si quis eam in sæculo transigat, inter tot occasiones, laqueosque peccatorum, nihil est proclivius, quam ut iis se se irretiat erratis, quæ deinde impediant, ne se ad virtutem, & salutem referre possit, aut si quando referat, quasi tot vulneribus acceptis tardior, debiliorque ad hunc cursum reddatur. Quod contra evenit, cum ipse flos vitæ Deo consecratur, eripiturque iis, quæ dixi, periculis, & casibus. Accedit, quod id tempus est omnium aptissimum disciplinæ, dum adhuc animus velut rudis, & pura charta, omnibus, quæ inscribantur, recipiendis idoneus est, & velut tenera arbor in omnem partem facile deducatur, ac flectatur, cujus rei evidens exemplum in plerisque animantibus habemus, ut in equis & in canibus, avibusque nonnullis, quæ, si, dum adhuc teneriores sunt, erudiantur, sunt omnes in suo quoque genere disciplinæ cujusdam capaces; cum autem id tempus effluxerit, ita obdurescunt, ut indociles fiant. Homines autem semper ad virtutem tempestivi sunt, sed si facilitatem, & agilitatem quamdam quærimus, est sine dubio major in illa ætate, quæ nondum obcalluit vitiis, aut vanitati. Accedit etiam, quod, quidquid tum addiscitur, nescio, quomodo firmius inhæret, vixque obliterari potest. Sic enim S. Hieron. in quadam epistola: *Difficulter eraditur, quod rudes animi perbiberunt. Recens testa diu & saporem retinet, & odorem, quo imbuta est*: Aristoteles etiam non parum ait referre, quomodo quispiam ab ineunte ætate assueverit, sed quamplurimum, imo totum penitus in eo consistere. Atque idem alio loco docet, omnia prima capere, & præoccupare animum; quam ob causam jubet ille in bene instituta republica omnia turpia procul a pueris removeri, ut ne pictum quidem aliquid ejusmodi videant, aut etiam ne comœdias, tragœdiasve spectent. Sed quæ custodia in sæculo nec servari, nec sperari potest, in religione perpetua & certa est. Quin illa etiam non minima est utilitas, quod inest in illis annis vigor quidam mentis, dum adhuc ejus vires nullis aliis, vel operibus, vel cupiditatibus, distractæ sunt, ac diminutæ, ac si, ut sunt, integræ atque illibatæ Domino offerantur, earum cursus ad virtutem intensior erit. Quam rem videtur gravissimus ille Ethnicorum Philosophorum optime expressisse: Quemadmodum, inquit, ex amphora primum, quod est syncerissimum, effluit, gravissimum quodque, turbidumque subsidit; sic in ætate nostra, quod est optimum, primum est. Id exhalare in aliis potius patimur, ut nobis fœcem reservemus. Inhæreat

iftud, & tamquam miffum oraculo placeat. Optima quæque dies miferis mortalibus ævi. Prima fugit; quare optima? quia reftat quod incertum eft. Quare optima? quia juvenes pofsumus difcere, poffumus facilem animum, & adhuc tractabilem ad meliora convertere. quia hoc tempus idoneum eft laboribus, idoneum agitandis per ftudium ingeniis, & exercendis per opera corporibus. Quod fupereft, fegnius & languidius eft, & propius a fine. Hæc ille. Eft autem & hæc utilitas, & cætera, quas diximus, evidenter declarata vifione quadam cælefti, quam Humbertus vir clariffimus, Generalifque Magifter Fratrum Prædicatorum narrare folebat: Religiofum quendam vita functum apparuiffe aliquando nocte Fratri, fociaque fuo, magno fplendore collucentem, cumque eum ex cella eduxiffet, oftendiffe magnum numerum hominum candida vefte, mirabilique luce micantium, qui pulcherrimas cruces humeris deferebant; erat autem omnium iter in cælum. Poftea modico intervallo alius fequebatur ordo, ifque multo pulchrior, multoque lucidior, quorum unufquifque ornatiffimam crucem, jam non humeris, fed manibus geftaret. Deinde tertius omnium longe fplendidiffimus & fpeciofiffimus, quorum item cruces forma & pulchritudine reliquorum cruces fuperabant, neque eas ipfi portabant, fed fuus, qui fingulos præibat, Angelus, ut ii alacres & lætabundi fequerentur. Quod fpectaculum cum ille miraretur, expofuit ei focius, primos illos effe, qui provecta jam ætate religiofam vitam amplexi fuiffent; Secundos, qui in virili, poftremos autem, quos adeo expeditos, hilarefque vidiffet, eos effe, qui in adolefcentia fe divino obfequio confecrarunt. Atque hæc quidem, quæ hactenus diximus, ita teneriorem ætatem confirmare debent, ut tamen provectiorem non terreant. Quare hortatur Afceta ut Narciffus potius confilium S. Bernardi fequatur, fic adhortantis: *Quid tardas ipfum, quem jam dudum conceperas, fpiritum parturire falutis? Nil mortalibus vel morte certius vel incertius hora mortis, fiquidem tamquam fur in nocte ita veniet. Væ prægnantibus illa die. Si fupervenerit, vel prævenerit hunc tam falutiferum partum, feu perfodiet domum, fanctam germen extinguet. Cum enim dixerint pax, & fecuritas, tunc repentinus fuperveniet eis interitus, ficut dolor in utero habentis, & non effugiet. Eja ergo feftina, exi, recede, moriatur anima tua morte juftorum, quo fiant & noviffima tua horum fimilia. O quam pretiofa in confpectu Domini mors fanctorum ejus. Fuge quæfo, in via peccatorum ne fteteris. Quomodo vivere poteris, ubi mori non audes.*

CONSILIUM IX.

Petitio.

XVII. Perfuafus tandem Narciffus Afcetæ fapientiffimis confiliis, moras rumpere decrevit; prius tamen, quid circa executionem fui propofiti obfervare fpecialiter debeat, ab Afceta fibi fignificari cupit.

Refponfio.

XVIII. Refpondet Afceta, tria præcipue ab ipfo poftulari videri. Primum eft, ut gratiæ pro tanto beneficio ampliffimæ, creberrimæque agantur; Nam fi in levi quovis munere, quod homo ab homine accipiat, indecorum videatur, ita accipere, ut non aliqua gratiarum actio reddatur, quanto magis in re tanto majori, ac diviniori, quæ a Deo accipiatur, cujus ea eft dignitas, ut minimum quidvis ab eo acceptum, maximum videri debeat? Sed in hoc animo, quem dixi, grato multa infunt. Ineft enim cognitio, ineft memoria, deinde amor, ac benevolentia, denique etiam gaudium & quidem perpetuum. Nam nifi cognofcas & intelligas quod datum eft, ingratus fis; fi autem cognofcas, fed cito oblivifcaris, tamen fis ingratus. Quod fi cognofcas, memineris, neceffario fumma in Deum incendi charitate oportet, quoniam non potoft non amari, qui tam bonus in fe nobis & ipfis tam bonus perfpicitur. Et qui illius liberalitate ita fe divitem, & ornatum videt, non poteft non gaudere, & magnopere lætari. Sed quoniam hæc omnia ex illo fonte procedunt, fi, quam grande fit beneficium, perpendamus, ita omnino cogitandum, itaque apud nos ftatuendum eft, hoc fummum effe, & maximum, quod a Deo in hac vita accipere homo poffit. Et hoc videlicet eft, quod S. Bernardus quodam fermone adeo commendat: *Et prius quidem*, inquit, *te cum cæteris, & inter cætera creavit, non fine magna prærogativa dignitatis, poft hæc vehementiffimo tui amore inflammata majeftas redemit te. Numquid verbi facilitate? Non, fed triginta annis operatus eft falutem tuam in medio terræ affixus cruci, addictus morti, ludibriis deputatus. Adjecit autem erga nos fpeciale quoddam, quod de lata nos & fpeciofa via, quæ ducit ad mortem, digito fuo traxit, & pofuit in concilio juftorum, & congregatione. Quid ultra debuit facere, quod non fecit? cujus vel faxeum pectus tanto, & talis a tanto, & tali collata beneficiorum multitudo non emolliat?* S. Bern. fer. 1. de Verb. Ap. Secundum eft, ut fumma quadam ac perpetua perfectionis adipifcendæ cupiditate ardeamus, idque ita, ut eo femper omnis noftra cogitatio, & vires omnes connitantur. Primum enim hoc a nobis poftulat Deus, cujus voluntas eft fanctificatio noftra; poftulat etiam ille ejus amor, qui, cum in nos adeo effufus, ac profufus fuerit, nullo alio modo ei cumulatius refpondere poffumus, quam amando, & nos ita ornando, ut ab eo quam maxime amari mereamur. Deinde poftulat & ftatus, in quo fumus, qui nihil aliud eft, quam virtutis, ac perfectionis profeffio. Itaque, ut in militia eft turpe, effe ignavum, aut in fchola effe indoctum, idque homines fibi probro ducunt, ita in hoc loco, ubi unum hoc viget pietatis, ac fanctitatis ftudium, turpe eft effe imperfectum aut tepidum: quod Dominus in Apocalypfi exprobrat. Tertium eft, ut omnis diligentia, omnifque cura defigatur in tam ingenti bono retinendo. Neque vero hoc ulla confirmatione indiget.

get. Sequitur enim ex ipsa tam magni boni notitia: nam qui id semel cognovit, citius mortem millies oppetat, quam id dimittat, aut id ab aliquo sibi eripi patiatur. Et in summa nihil omnibus Religiosis ita horribile, aut luctuosum, nil tam formidandum, & execrabile videri debet, quam excidere a tali statu, exui tantis bonis, & quasi Adamum de Paradiso ejici. Id enim nihil aliud est, quam ut ait S. Bernardus, rursus in naufragium, unde nudi evaserant, relabi, rursus in ignem, unde vix semiusti exierant, relabi; rursus in latrones, a quibus semivivi relicti fuerant, sed miserante Domino jam convaluerant, recidere: & militem Christi prope jam rapto cælo trimphantem, ab ipso jam introitu gloriæ, tamquam canem ad vomitum tamquam suem ad lutum redire. Itaque recte etiam idem Bernardus id, quod quasi minitando Sponsæ dicitur *Egredere & abi*, sic intelligit, ut nihil validius & efficacius ad terrendum religiosæ animæ a Deo dici possit. *Quod & tu*, inquit, *advertere potes, si bene attendas, unde, quo egredi jubeamur. Unde enim, quo putas, nisi de spiritu ad carnem, de bonis animi ad seculi desideria, de interna requie mentis ad seculi strepitum, & inquietudinem curarum exteriorum, in quibus omnibus non est nisi labor, & afflictio spiritus. Quæ enim anima semel a Domino didicit, & accepit intrare ad se ipsam, & in intimis suis Dei præsentiam suspirare, talis, inquam, nescio, an vel ipsam gehennam ad tempus experiri horribilius; pœnalius ve ducat, quam post spiritualis studii hujus gustatam semel suavitatem exire denuo ad illecebras, vel potius molestias carnis, sensuumque inexplebilem repetere curiositatem.*

S. Bern. s. 35. sup. Cant.

§. II.

Consilia circa vitam Religiosæ perfectioni conformem instituendam.

CONSILIUM I.

Petitio.

I. POstquam Narcissus superatis feliciter omnibus impedimentis, Novitiatum ingressurus erat, firmumque vocationis suæ perfecte adimplendæ desiderium conceperat, ante omnia pro veteri sua erga Ascetam fiducia doctrinas, & consilia quædam, quæ ad assequendum suum finem, probationemque feliciter absolvendam (a qua resolutione totus fere subsequentis vitæ Religiosæ cursus pendet) suppeditari petit.

Responsio.

II. Respondet Asceta, vehementer sibi probari hoc desiderium, & petitionem, quare ut eidem quamprimum satisfaciat, sequentia monita sibi suadere. Primum est, ut ante omnia exemplum S. Pauli sequi studeat dicentis: *Unum autem, quæ quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero quæ sunt priora, extendens meipsum, ad destinatum persequor bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu*. Oblivisci

S. Paul. Philip. 3.

autem in specie debet primo Parentes & consanguineos, illamque S. Ignatii subditis suis factam adhortationem observare: Unusquisque eorum, qui Societatem ingrediuntur, consilium illud Christi sequendo: Qui dimiserit Patrem &c. existimet sibi Patrem, Matrem, Fratrem, & Sorores, & quidquid in mundo habebat, relinquendum, imo sibi dictum existimet verbum illud: Qui non odit Patrem, & Matrem, insuper & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et ita curandum est, ut omnem carnis affectum erga sanguine junctos exuat, ac illum in spiritualem convertat, eosque diligat eo solum amore, quem ordinata charitas exigit, ut qui mundo ac proprio amori mortuus, Christo Domino nostro solum vivit, cumque loco Parentum, Fratrum, & rerum omnium habet. Secundo oblivisci etiam sui ipsius debet, juxta Christi monitum dicentis: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, tollat crucem suam, & sequatur me.* Quomodo autem hoc fieri debeat, pulchre indicat pius Asceta, dum ait: *Domine, quoties me resignabo, & in quibus me relinquam? Semper, & omni hora: sicut in parvo, sic & in magno. Nihil excipio, sed in omnibus te nudatum inveniri volo; alioquin quomodo meus esse poteris, & ego tuus, nisi fueris ab omni propria voluntate intus & foris spoliatus? Quanto celerius hoc ages, tanto melius habebis: & quanto plenius & sincerius, tanto mihi plus placebis, & amplius lucraberis. Ad hoc conare, hoc ora, hoc desidera, ut ab omni proprietate possis exspoliari, & nudus nudum Jesum sequi, sibi mori, & mihi æternaliter vivere. Tunc deficient omnes vanæ phantasiæ conturbationes iniquæ, & curæ superfluæ. Tunc etiam recedet immoderatus timor, & inordinatus amor morietur.* Denique etiam oblivisci operum suorum in mundo patratorum decet, nec peccata sua, ubi semel ea legitime confessus est, amplius multum revolvat, sed solum ex iis in genere dolorem, pudorem, & fervorem retineat, ut de ipso perinde, ac de S. Maria Magdalena dici queat: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam* (vel ut alii vertunt, propterea) *dilexit multum.*

Luc. 9. v.

Thom. Kemp. l. 3. c. 37.

Luc 7. v.

III. Secundum monitum est, ut finem probationis ob oculos semper habere studeat, qui quidem alius non est, quam ut, sicut olim speciosæ Virgines c. 2. Esther duodecim mensibus præparabantur, ut Regi Assuero desponsari possent, & sex quidem mensibus oleo myrrhino ungebantur, aliis autem sex pigmentis & aromatibus utebantur; ita & Novitius, ut velut Sponsa spiritualis completo duodecim mensium pro probatione designatorum spatio præparetur, ut cælesti Regi per professionem trium votorum desponsari possit. Hinc & ipse in primis oleo myrrhino ungi, id est, mortificationis studio se totum impendere, sibique illud pii Ascetæ dictum applicare debet: *Tantum proficies, quantum tibi ipsi vim intuleris.* Secundo pigmentis uti, id est, studere debet, ut intentionem purissimam, quæ faciem animæ peculiariter exornat, & pulchram facit (nam *omnis gloria Filia Regis ab intus*, teste Davide) omnibus actionibus præfigere assuescat. Et tandem aro-

Thom. Kemp. l. 1. de Imit. c. 25.

Psal. 44.

aromatibus solidarum virtutum, a quibus bonus odor ad Deum & homines promanet, studiose utatur.

Eccl. c. 2. v. 1. IV. Tertium est, ut illud Siracidis monitum sibi speciatim applicare studeat: *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem*: nam etsi omnis hominis vita super terram sit militia, specialiter tamen Religiosi, quorum vita juxta Ascetas est perpetua violentia, ad hoc certamen se præparare, utilemque vincendi modum addiscere debent. Hinc sibi applicet *Thomæ Kemp. l. 1. c. 13.* iterum saluberrimam Thomæ Kemp. doctrinam: *Multi quærunt tentationes fugere, & gravius incidunt in eas. Per solam fugam non possumus vincere, sed per patientiam & veram humilitatem omnibus hostibus efficimur fortiores. Qui tantummodo exterius declinat, nec radicem evellit, parum proficiet; imo citius ad eum tentationes redibunt; & pejus sentiet. Paulatim & per patientiam cum longanimitate (Deo juvante) melius superabis, quam cum duritia, & importunitate propria. Sæpius accipe consilium in tentatione, & cum tentato noli duriter agere: sed consolationem ingere, sicut tibi* *Idem l. 3. c. 35.* *optares fieri*. Et iterum: *Fili, nunquam securus es in hac vita, sed quoad vixeris, semper arma spiritualia tibi sunt necessaria. Inter hostes versaris, & a dextris & a sinistris, impugnaris. Si ergo non uteris undique scuto patientiæ, non eris diu sine vulnere.*

V. Quartum monitum est, ut, quemadmodum Christus, ut proficeret sapientia & gratia coram Deo, & hominibus, obedientia tamquam præcipuo medio usus est (*erat enim subditus illis*, nempe Parentibus, teste S. Luca) *S. Lucas c. 2.* ita ipse potissimum ad profectum suum in perfectionis studio procurandum utatur; audiatque iterum pium Ascetam salubriter monentem: *Valde magnum est, in obedientia stare, sub* *Thom. Kemp. l. 1. c. 9.* *Prælato vivere, & sui juris non esse. Multo tutius est, stare in subjectione, quam in prælatura. Multi sunt sub obedientia, magis ex necessitate, quam ex charitate, & illi pœnam habent, & leviter murmurant. Nec libertatem mentis acquirent, etsi ex toto corde propter Deum se subjiciant. Curre huc & illuc, non invenies quietem, nisi in humili subjectione sub Prælati regimine.* Atque ut hoc facilius obtineat, Christum exemplo præeuntem, sibique dicentem imaginetur: *Quid magnum, si tu, qui pulvis es & nihil, propter Deum te hominibus subdis: quando ego omnipotens & altissimus, qui cuncta creavi ex nihilo, me homini propter te hu-* *Ibid. l. 3. c. 13.* *militer subjeci. Factus sum omnium humillimus & infimus, ut tuam superbiam mea humilitate vincerem. Disce obtemperare pulvis, disce te humiliare terra & limus, & sub omnium pedibus incurvare. Disce voluntates tuas frangere, & ad omnem subjectionem te dare. Exardesce contra te, nec patiaris tumorem in te vivere; sed ita subjectum & parvulum te exhibe, ut omnes super te ambulare possint, & sicut lutum platearum conculcare.*

Ibid. l. 1. c. 25. VI. Quintum denique monitum est, ut omnem solicitudinem & diligentiam in perfectionis studio adhibeat juxta sæpius citati Ascetæ monitum. *Esto vigilans, & diligens in Dei servitio, & cogita frequenter: Ad quid venisti, & cur sæculum reliquisti? Nonne ut Deo viveres, & spiritualis homo fieres? Memor ergo semper esto hujus finis, & quia perditum non redit tempus. Sine solicitudine & diligentia nunquam acquires virtutes. Si incipis tepescere, incipies male habere. Si autem dederis te ad fervorem, invenies magnam pacem, & senties leviorem laborem propter Dei gratiam, & virtutis amorem. Homo fervidus & diligens ad omnia est paratus. Major labor est resistere vitiis & passionibus, quam corporalibus insudare laboribus. Qui parvos non vitat defectus, paulatim labitur ad majores. Gaudebis semper vespere, si diem expendas fructuose. Vigila super te ipsum, excita te ipsum, admone te ipsum, & quidquid de aliis sit, non negligas te ipsum.*

CONSILIUM II.

Petitio.

VII. Ingressus feliciter Novitiatum Narcissus, dum rigorem Ordinis experiri incipit, multa toleratu prope sibi impossibilia judicat; Consilium proin petit ab Asceta, &, an non reditum ad sæculum suadeat, interrogat.

Responsio.

VIII. Respondet Asceta, hanc quoque tentationem diabolicam esse, indeque provenire, quod oculos mentis ad solas difficultates, & non perinde etiam ad gratiam vocationis reflectat; Unde S. Bernardus timorem hunc, *S. Bern. sup. Ps. 90.* qui, ut ipse ait, nostræ conversionis primordia exagitat, quemque statim intrantibus horror vitæ arctioris, & insuetæ disciplinæ austeritas ingerit, esse timorem illum nocturnum, de quo est in Psalmo 90. quem ideo nocturnum vocari docet, quoniam si dies ille luceret, in cujus lumine pariter & labores & præmia videremus, timor omnino quorumvis laborum nullus esset præ desiderio præmiorum, dum clara luce appareret, quoniam non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Nunc vero, inquit, quoniam abscondita sunt ab oculis nostris, & nox interim est, in hac parte tentamur nimium a timore nocturno, & pro bonis, quæ non videmus, formidamus præsentia mala tolerare. Quare alibi, quod in Ecclesiis dedicandis rite observari solet, ut pictæ cruces oleo sacro inungantur, idem ait, in Religiosorum animis per gratiam fieri. *Nam* *Id. s. 5. Dedic. Eccl.* inquit *necesse est, ut Unctio spiritualis gratiæ adjuvet infirmitatem nostram; observantiarum & multimodæ pœnitentiæ cruces devotionis suæ gratia leniens: quia nec sine cruce sequi Christum, & sine unctione crucis asperitatem ferre quis posset. Hinc est, quod multi abominentur, & fugiant pœnitentiam, crucem quidem videntes, sed non videntes unctionem. Vos, qui experti estis, ecce scitis, quia vere crux nostra inuncta, & per gratiam Spiritus adjuvantis suavis & delectabilis est pœnitentia nostra, & ut ita dicam, amaritudo nostra dulcissima.*

Id

Id quod exemplo Andreæ Spinulæ Societatis Jesu Religiosi Asceta confirmat; is enim cum provectiori jam ætate, nempe, ut ipsemet humili quodam loco de se queri solebat, triginta, & octo annos habens in infirmitate de sæculo relinquendo deliberaret, atque in partem contrariam tum valetudinis imbecillitas, tum deliciarum consuetudo, familiæ nobilitas, dignitatis, quam in Ecclesia gerebat, amplitudo, denique disciplinæ difficultas, & multæ aliæ rationes, quasi agmine facto ad terrorem ei sese offerrent, repente Dei bonitas hunc versiculum ejus menti objecit, *Pones pedes meos quasi cervorum*, eoque versiculo, tanquam lumine quodam oborto, ita illustratus est, ut, quemadmodum ipse narrabat, omnes illæ timidæ, ac deficientes cogitationes momento evanuerint, isque animo penitus confirmato, ac constanti adversus illa omnia incommoda permanserit. Et quidem id brevi etiam re ipsa expertus est. Nam cum antea adhuc sæcularis, quoties nostrorum mensæ interesset, quod amicitiæ causa nonnunquam faciebat, multa fastidire soleret, utpote delicatioribus epulis, argenteæ supellectili, & exquisitæ cuidam munditiæ assuetus domi suæ, idem deinde Societatem nostram jam ingressus, cum primum ad communem mensam venit, omnia ei visa sunt longe alia, quam prius viderentur, mantilia nitidissima, patinæ atque orbes ex argento; ipse vero locus totus optimo odore fragrans, ita ut nihil apud se dubitarit, quin illa omnia præter nostrum morem parata essent Rectoris jussu, ad suam videlicet infirmitatem extraordinariis ejusmodi deliciis relevandam. Itaque & tum de hoc cum Rectore questus est serio, & postea suum hunc errorem sæpius ipsemet amicis familiariter narravit. Præterea etiam Sæcularium exemplum ante oculos ei ponit idem Asceta, quorum comparatione hæc in Religiosam vitam objiciuntur, quasi nullis ipsi molestiis premantur, nullos angores sentiant. Immo vero horum etiam, & multo majores sunt labores, solicitudines, ærumnæ, non dico jam inopum & pauperum, aut mediocrium quoque in familia alenda, in tuendis liberis, sed eorum, qui vulgo beati putantur, quorum interior vita maximis, maximarum rerum angoribus referta est. Itaque tum multo majores sunt hujus vitæ dolores, tum etiam divinorum illorum solatiorum expertes, quibus qui carent, propemodum in inferno degere dixerim. Nostræ autem molestiæ, quid simile habent? Omnes ex causis levissimis, quas vel removere, vel contemnere, vel ridere, vel si ita oporteat, vel expediat, etiam amare vel complecti facillimum fit. Ergo ex una parte omnis tribulationum, ac molestiarum materia in religioso statu exigua, ac fere nulla est, ex parte vero altera adeo abundant in eo consolationes Christi, ut vel si maxima, vel si gravissima esset, facile tamen mitigari possit. Hortatur proin, ut Narcissus non externa incommoda tantummodo, quæ sint in Religione asperiora, intueatur, sed ut dulcedinem intus latentem perspiciat, & ad illam ipsam asperitatem leviter, ac molliter perferendam tantam sibi gratiæ copiam affuturam sciat, ut, quidquid est durum, & grave, multis partibus superet, præsertim vero usu ac consuetudine adjuncta, quæ & laboris sensum tanquam callo obducto imminuit, & in ipsius virtutis disciplinam, familiaritatem inducit. Pro cujus doctrinæ confirmatione saluberrima illa, solatioque plenissima verba a Thoma Kemp. in persona Christi prolata perpendi jubet: *Etenim si vis veraciter delectari, & abundantius a me consolari, ecce in contemptu omnium mundanorum, & in abscissione omnium infirmarum delectationum erit benedictio tua, & copiosa tibi reddetur consolatio. Et quanto te plus ab omni creaturarum solatio subtraxeris, tanto in me suaviores, & potentiores consolationes invenies: Sed primo non sine quadam tristitia & labore certaminis ad has pertinges. Obsistet inolita consuetudo, sed meliore consuetudine devincetur. Remurmurabit caro: sed fervore spiritus frænabitur. Instigabit & exacerbabit te serpens antiquus, sed oratione fugabitur: insuper & labore utili aditus ei magnus obstruetur.* Quod si denique hæc minus efficacia experiantur ad asperitates leniendas illud saltem medium ut arripiat, suadet, quod Christus ipse Religioso cuipiam ob nimias Ordinis asperitates ad sæculum reverten-ti dedit, dum eidem apparens, latusque ex quo copiosus sanguis effluebat, discooperiens dixit: Revertere ad Monasterium & panem durum, & omnia alia onerosa ordinis intinge in latus istud, & erit tibi totum suave.

Thom. Kemp. l. 3. c. 12.

CONSILIUM III.

Petitio.

IX. Inter alias Ordinis asperitates specialem gravitatem expertus est Narcissus, tum in jejuniis tam frequentibus suscipiendis, tum etiam in cibis vilioribus & sæpe non bene præparatis sumendis; cum enim teneræ complexionis, & dilicatæ in domo paterna enutritus esset, tanto graviorem sensit in jejuniis tolerandis, cibisque crassioribus decoquendis difficultatem, quanto minus ad hæc toleranda stomachum prius assuefecerat. Unde Ascetæ aperit hanc difficultatem, ab eoque consilium, & medium petit ad eamdem superandam.

Responsio.

X. Resp. Asceta, & aptissime, quod olim Rabaudo Monacho, aliisque evenerit, narrat. Hic enim cum Religionis asperitatem, utpote lautiori vitæ assuefactus graviter ferre cœpisset, Abbas quidem, qui tum erat, nomine Porcarius, indulgentia quadam, separatos ei cibos paulo commodiores præberi jubebat, quibus tamen ille, quo magis utebatur, eo in dies tenuior graciliorque fiebat. Itaque accidit, ut quadam die dum fratres reliqui communi mensa, arido, scilicet pane & fabis vescerentur visere sibi visus sit duos senes, alterum calvum, cui binæ claves e collo pendebant; alterum habitu Monachum, qui cristallinam pixidem manu gestabat. Hi toto Conacu-

Platum l. 1. de bono stat. Rel. c. 16.

naculo circumeuntes, unicuique Monacho, nescio quid edulii e vase illo impertiebant, Rabaudum solum ita prætereuntes, ut etiam severo, ac potius subirato vultu eum intuerentur. Ille tamen ex ejus qui proxime assidebat portiuncula aliquid suffuratus, ut illud gustavit, visa est illi ejus suavitas omnium ciborum, quos unquam in vita sua etiam sæcularis comedisset, suavitatem longe antecellere. Quod visum cum ter jam contigisset, ad Abbatem accessit, & diligenter inquisivit, quinam essent hi duo senes. Intellexit Abbas facile, alterum eorum Petrum Apostolum esse, in cujus tutela erat Monasterium; alterum autem Honoratum monasterii Authorem; causam autem, cur ipsi uni communis illa esca negaretur, esse eam, quod communem aliorum severitatem non sequeretur: quod audiens Rabaudus animo confirmato ad omnem ejus vitæ disciplinam perferendam, multo eam faciliorem, & leviorem reperit, quam antea putasset, ac paulo post eosdem Sanctos vidit, qui sibi quoque perinde ac aliis de illo tam suavi cibo tribuerent, quo incredibiliter ad omnem laborem ac durittiam confirmatus est. Idem pene contigit Andreæ Virdunensi Archidiacono diviti & valde nobili, qui in ipsis ferme Cisterciensis familiæ initiis institutum illud magno fervore suscepit. Sed tamen cum Satanas idoneam materiam nactus tentationis ex corpusculo tenui & nimis delicato, ita eum oppugnaret, ut jam vix sustineret, die quodam hanc ei divina bonitas medicinam fecit. Accumbenti in mensa opposita sunt pro more legumina, quod cibi genus ille præ cæteris maxime fastidiebat: verum fame compulsus, ut repugnanti stomacho vim faceret, sumpsit tandem aliquid, quod ubi ore attigit, tantam sentire visus est suavitatem, ut nunquam simile aliquid in vita sua expertum se esse recordaretur. Atque residuo, quod erat, avide exausto, deinde Abbatem addit, nihil dubitans, quin suæ patenæ proprium aliquod additum esset condimentum. Ut autem comperit, plane fuisse commune ferculum, in quo videlicet nihil præter aquam, & salem ad condiendum adhiberetur, intellexit statim divinam erga se providentiam, gratias agens in Religionis proposito confirmatus est, eoque magis, quod postea etiam, ac tertia die, & deinceps multo tempore eandem suavitatem in ejusmodi cibis persensit, ut postea dicere soleret, se jam magis delectari pisis, atque oleribus, quam antea altilibus, & nobilius ejusmodi epulis. Sed hoc utrumque unius fuit, illud universæ familiæ quod in vita S. Bernardi legimus, recenti adhuc Claravallensi Cœnobio, cum tam severe vita duceretur, ut non alio pane, quam fere terreo vescerentur, ac reliquus quoque victus & supellex, & domus omnino pauperrima essent, ita tamen omnes fine murmuratione, immo vero cum tanta delectatione omnia ferre solitos, ut illa ipsa delectatio non modicum eis scrupulum, dubitationemque injecerit. Nam cum jucundius (sic enim scribitur) vivere sibi viderentur in eremo, quam antea vivissent in sæculo: suspectos seipsos habere cœperunt, ne per aliam viam reducerentur in regionem suam: donec ea quæstione ad Bernardum prius, deinde ad Catalaunensem Episcopum, qui tunc apud eos hospes diversabatur, delata, longa & accurata oratione edocti sunt, esse id Dei donum, ac beneficium, minimeque respuendum. Ex quo apparuit, quid possit habitus, & mos, Dei præsertim gratia adjutus, quando hoc efficit, ut tam rigida vita in tanta hominum multitudine ita suavis esset, ut etiam scrupulum in eorum animis moveret, ne nimis, voluptuose viverent. Hæc inquam, exempla ob oculos haberi monebat Asceta, nec dubitari, quin si similem de se in cibis durioribus degustandis victoriam referret; similem quoque suavitatis effectum esset reportaturus. Quod si vero cibi interdum minus bene præparati offerrentur, Abbatis Stephani dictum & factum imitari suadebat, de quo Dorotheus narrat, quod, cum morbus ipsum lectulo affixisset, socius parare ipsi voluerit placentulam cum optimo oleo, sed arrepto amarissimo ac pessimo, placentam sic cocta m ægro porrexerit. Notavit id Stephanus, sumptoque modico tacuit. Fecit id vice altera coquus, illataque iterum ad ægrum coctura respuit eam. Comede Pater, ait Socius, bona enim res est, quam paravi, & ut ipsum illiceret ad gustandum, gustavit ipsemet prior, &, heu me, homicida sum exclamat. Ad quem Stephanus; ne turberis, frater, inquit, nisi Deus voluisset, ut oleum pro oleo arriperes, non errasses. Hortatur proin Narcissum, ut, quotiescumque cibi ipsi in mensa apponuntur, Ministrum mensæ velut Habacuc a Deo cum cibo missum imaginetur, dicentemque: Narcisse, tolle prandium, quod misit tibi Deus. Sumat proin cum gaudio, dicatque cum Daniele: Recordatus es mei Deus, & non dereliquisti diligentes te. Dan. c. 14.

CONSILIUM IV.

Petitio.

XI. Inter alias difficultates, quas in Religione expertus est Narcissus, non minima erat, quod varia de se a variis judicia concipi, deque defectibus suis murmurari adverteret, id quod tanto vehementius illi dolebat, quanto ardentius suam vitam omnibus probari cupiebat. Quare, quid in hoc negotio agendum sit, ab Asceta consilium petit.

Responsio.

XII. Respondet Asceta, duplicis generis personas esse, a quibus talia judicia formari soleant. Primi generis sunt Superiores, Patres spirituales, Confessarii, aliique viri prudentes ac Religiosi, & horum judicia utique magni æstimanda, veneranda, & quantum fieri potest, sequenda sunt, utpote ad specialem illius, de quo judicium fertur, commodum, bonumque ordinata. Alterius generis sunt judicia commilitonum, aut Sæcularium libere quævis opera, etiam bona carpentium; & hæc generose contemnenda sunt, eo quod, nisi hoc fiat,

fiat, nec quies animi, nec optatus in virtutum & perfectionis studio profectus sit sperandus. Hinc S. Paulus c. 1. Gal. dicebat: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Et iterum: Mihi autem pro minimo est, ut a vobis judicer, aut ab humano die. Sed & antiqui Patres tanti, teste S. Hieron. faciebant hanc doctrinam, ut dicere soliti sint: Prima (id est, maxime necessaria) virtus Monachi est hominum judicia contemnere, nisi, dum cæcorum sequitur ductum, a via perfectionis aberrare, & opera undequaque imperfecte facere velit. Id quod sapienter olim Polycletes Pictor celeberrimus ingenioso facto demonstravit; cum enim elegantem picturam ante domum suam a solis calore exsiccandam exposuisset, & varie a variis carpi advertisset, ea remota, aliam priori prorsus similem pinxit, iterumque ante domum exposuit, ita tamen ut in occulto latens, & quicquid quisque carperet, id juxta ipsius judicium corrigeret, v. g. si quis pedem nimis longum esse diceret; ipse breviorem faceret, & sic de reliquis membris loquendo. Unde post plures ejusmodi correctiones adeo corrupta est imago, ut nemo sine risu eam aspicere posset. Quare confluentibus civibus imaginem juxta dictamen artis suæ factam pene posteriorem imaginem statuit, dixitque civibus: Et cui placet hæc imago posterior? cumque illi ineptam, & risu, ac vituperio dignam unanimi voce dicerent: Atqui, subjecit Polycletes, hæc secundum vestrum judicium est depicta. Ecce ergo quale monstrum effingeret, qui vestra attenderet, & sequeretur judicia. Qualem autem, & quam elegantem imaginem pingat, qui artis suæ dictamina observat. Idem ergo ut Narcissus faciat hortatur Asceta, atque adeo sibi de imperfectorum judiciis illud pii Ascetæ dictum applicet, Fili, jacta cor tuum firmiter in Domino, & humanum ne metuas judicium, ubi te conscientia pium reddit & insontem. Bonum est, & beatum taliter pati, nec hoc erit grave humili corde, & Deo magis, quam sibi confidenti. Multi multa loquuntur, & ideo parva fides est adhibenda; sed & omnibus satis esse, non est possibile. Etsi Paulus omnibus studuit in Domino placere, & omnibus omnia factus est; tamen etiam pro minimo duxit, quod ab humano die judicatus fuit. Egit satis pro aliorum ædificatione & salute, quantum in se erat, & poterat: sed ne ab aliis aliquando judicaretur, vel non despiceretur, cohibere non potuit. Quis es tu, ut timeas a mortali homine? hodie est, & cras non comparet. Deum time, & hominum terrores non expavesces. Quid potest aliquis in te verbis, aut injuriis, sibi potius nocet, quam tibi, nec poterit judicium Dei effugere, quicumque est ille. Tu habe Deum præ oculis, & noli contendere verbis querulosis. Quod si ad præsens tu videris succumbere, & confusionem pati, quam non meruisti: ne indigneris ex hoc, neque per impatientiam minuas coronam tuam: Sed me potius respice in cælum, qui potens sum eripere ab omni confusione & injuria, & unicuique reddere secundum opera sua.

S. Hier. ep. 10.

Thom. à Kemp. l. 3. c. 36.

CONSILIUM V.

Petitio.

XIII. Solent Magistri Tyronum non raro ab iis exigere, quantum sibi videantur in studio perfectionis profecisse, in qua ratione reddenda cum difficultatem non modicam experiretur Narcissus, Ascetam adiit, ab eoque, ex quibus indiciis quantitatem profectus sui cognoscere debeat, indicari sibi petiit.

Responsio.

XIV. Respondet Asceta, cum perfectio in perfecto amore Dei consistat, ex iisdem indiciis colligi debere profectus sui quantitatem, ex qua colligere solemus amoris magnitudinem. Duo autem sunt præcipua indicia, ex quibus amoris vehementiam colligimus. Primum est, maxima æstimatio de amato, per quam ipsum omnibus aliis rebus præferimus. Unde natum est proverbium: Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam: Quisquis amat cervam, cervam putat esse Minervam. Et propter eandem causam amantes se mutuo Thesaurum suum (*sein Schatz*) vocant, ut indicent, se, sicut thesaurum omnibus nostris bonis temporalibus præferimus, ita etiam amatum omnibus aliis rebus præferre. Alterum indicium est, firma adhæsio, seu unio cum amato; quo enim difficilius amans ab amato avellitur, eo firmius se illi adhærere, atque adeo & amare illum ostendit. Hinc de Sponsa dicitur: *Aquæ multæ* (tribulationum) *non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam:* Et S. Paulus: *Quis me separabit a charitate?* Simili ergo modo profectum in perfectione seu amore divino, colligere debemus. Et primo quidem ex æstimatione, quam de Deo habemus, an scilicet eum omnibus creaturis præferamus; nam, ut pius Asceta recte dixit: *Multum proficies, si te feriatum ab omni temporali cura conserves. Valde deficies, si aliquid temporale reputaveris. Nil magnum, nil altum, nil gratum, nil acceptum tibi sit, nisi propter Deum, aut de Deo sit. Totum vanum existima, quidquid consolationis occurrit de aliqua creatura. Amans Deum anima, sub Deo despicit universa.* Id quod apta similitudine quidam declararunt, dum dixerunt: Sicut is, qui ab uno loco in alium proficiscitur, si cognoscere vult, an multum progressus sit, attendit, an minus semper de loco, a quo discedit, plus vero de loco, ad quem tendit, videat; Ita Religiosus, qui a creaturis discedere, & ad Deum per amoris gressus tendere decrevit, quo minus de creaturis videt, easque contemnit; & quo plus videt de Deo, eumque pluris æstimat, tanto magis se in perfectionis via progressum fuisse, credere potest. Hinc iterum S. Paulus propter Deum omnium se creaturarum detrimentum fecisse, & arbitratum esse, ut stercora, confessus est. Pari modo ex altero judicio profectum metiri debet, scilicet ex adhæsione & conjunctione cum Deo: si enim tam firmiter adhæreat, ut nulla quantacumque tribulatione separari se ab eo patiatur, iterum, se multum profecisse, merito

Cant. c. 8.

Rom. c. 8.

Philipp. c. 3.

sibi

sibi persuadere potest, uti pulchre Thomas Kempensis iterum ostendit dicens: *Non ergo æstimes, te veram pacem invenisse, si nullam senseris gravitatem: nec tunc totum esse bonum, si neminem pateris adversarium: nec hoc esse perfectum, si cuncta fiant secundum tuum affectum. Neque tunc aliquid magni te reputes, aut specialiter dilectum existimes, si in magna fueris devotione atque dulcedine; quia in istis non cognoscitur verus amator virtutis; nec in istis consistit profectus & perfectio hominis: In quo ergo Domine? In offerendo te ex toto corde tuo voluntati divinæ: non quærendo, quæ tua sunt, nec in parvo, nec in magno, nec in tempore, nec in æternitate, ita ut una æquali facie in gratiarum actione permaneas, inter prospera & contraria: omnia æqua lance pensando.* Id quod iterum Asceta quidam apta similitudine declaravit; dum dixit, sicut triplicis generis sunt pastilli odorati, (*Rauch Kertzlein*) falsi & ad vexationem facti, qui totaliter ex pulvere sunt confecti, & mox ubi igni admoveris, flammas spirare incipiunt, & ingratum odorem emittunt: Alii media dumtaxat parte, scilicet superiore ex aromatibus, inferiore autem ex pulvere sunt compositi, atque ab initio quidem bonum de se odorem, & gratum splendorem emittunt, sed ubi ad medium ventum est, pariter flammas spargere, & ingratum odorem emittere incipiunt, alii denique toti ex aromatibus facti, qui, si igni admoventur, semper amabilem lucem, & suavem odorem emittunt; ita triplicis generis esse Religiosos, qui quoad externam speciem & vestitum similes sunt, sed quoad mores & perfectionem longe diversi; nam aliqui toti ex pulvere nitrato, id est, immortificatis affectibus compositi, quamprimum ignis mortificationis admoti fuerint, flammas indignationis evomere, & mali exempli ingratum fœtorem post se relinquere solent: alii aliquamdiu patienter ferunt leviores adversitates, sed ubi graviores ingruerint, pariter indignari, & scandalizare consueverunt, qualis fuit, de quo Thomas Kempensis sic loquitur: Neque dicas: *Non valeo hæc ab homine tali pati, nec hujuscemodi mihi patienda sunt: grave enim intulit damnum, & improperat mihi, quæ numquam cogitaveram: sed ab alio libenter patiar, & sicut patienda videro. Insipiens est talis cogitatio, quæ virtutem patientiæ non considerat, nec a quo coronanda erit, sed magis personas, & offensas sibi illatas perpendit. Non est verus patiens, qui pati non vult, nisi quantum sibi visum fuerit, & a quo sibi placuerit.* Alii denique ex meris aromatibus solidarum virtutum compositi in omnibus adversitatibus odorem & lucem boni exempli relinquunt, de quibus idem Author dixit: *Verus patiens non attendit, a quo homine, utrum a Prælato suo; an ab aliquo æquali, aut inferiori, utrum a bono & sancto viro, vel a perverso & indigno exerceatur; Sed indifferenter ab omni creatura, quantumcumque, & quotiescumque ei aliquid adversi acciderit, totum hoc de manu Dei gratanter accipit, & ingens lucrum reputat: Quia nil apud Deum quantumlibet parvum, pro Deo tamen passus poterit sine merito transire.* Et hanc doctrinam Deus ipse percommoda ad hunc finem visione declaravit, quam Joannes Major in Speculo magno Exemplorum his verbis narrat: Legitur in Libro Prioris de Grunendal Fratris Joannis de Schœnhovia, quod fuit quodam tempore quædam matrona devota, quæ cum Missam audiret, post elevationem Missæ vidit quemdam pulcherrimum puerulum super altare currentem (ut sibi apparebat) & juxta idem Altare sedebant tres virgines Missam audientes. Et cucurrit puerulus de Altari, & accepit unam illarum virginum nimis amicabiliter in brachiis suis, & osculabatur eam nimis amorose. Alteram accepit, & pallium ipsius discooperuit, ab oculis ejus, & inspexit in ejus faciem valde amicabiliter. Sed tertiam accepit per manum, & percussit eam cum pugno in faciem, & trusit cum pedibus, & ostendit ei magnam indignationem, & cucurrit puerulus ad altare & ibi perdidit eum matrona hæc. Videns autem ista admirabatur multum, quid istud portenderet, & desideravit multum scire, quidnam istud esset, sed & Dominus noster noluit sibi hoc frustra ostendisse, & alloquebatur eam, & dixit: Prima Matrona, cui me tam amicabilem exhibeo, multum est nutabunda, & imbecillis ad me, & de facili decideret, & verteret se ad sæculum, nisi essem ei amicabilis & benignus. Altera melius est contenta, dummodo aliquid saporis habere poterit & dulcedinis. Sed tertia virgo est dilecta sponsa mea, & qualemcunque amaritudinem illi debeo, ipsa permanet mihi semper constans & fidelis. Igitur nota, quod major salus & sanctitas non consistunt in majori dulcedine; sed quando æquanimiter scimus tribulationes sustinere, & Deum inde laudare, & in illis gaudere, & diligere facientes nobis mala, iste est in dilectione supremus gradus. Atque hoc geminum indicium merito Asceta Narcisso pro mensura, qua profectum in perfectione mensurare, & colligere possit, offerebat, cum & Antiqui Philosophi profectum discipulorum suorum ex duobus his verbis: *Abstine, & sustine*, colligere consueverint.

Thom. Kemp. l. 1. c. 12. — Thom. Kemp. l. 1. c. 19. — Specul. Exemp. V. Tribulatio. Exempl. 6.

CONSILIUM VI.

De Tentationibus sustinendis.

Petitio.

XV. Vix medium probationis suæ tempus absolverat Narcissus, cum gravibus adeo tentationibus varia in materia vexari cœpit, ut propemodum se succubiturum timuerit; quare iterum ab Asceta consilium petit, & quomodo se in ejusmodi tentationibus gerere debeat, scire cupit.

Responsio.

XVI. Respondit Asceta, sequentes ei doctrinas observandas esse. Prima, curandum, ut bene ponderet necessitatem, & utilitatem tenta-

tationum, ut tanto alacrius earum impetum sustineat. Et necessitatem quidem Thomas Kemp. his verbis declaravit: *Quandiu in mundo vivimus, sine tribulatione & tentatione esse non possumus.* Utilitatem vero idem paulo post sequentibus verbis indicat: *Sunt tamen tentationes homini sæpe valde utiles, licet molestæ sint & graves, quia in illis homo humiliatur, purgatur, & eruditur. Omnes Sancti per multas tribulationes & tentationes transierunt, & profecerunt. Et qui tentationes sustinere nequiverunt, reprobi facti sunt, & defecerunt.* Hinc S. Jacobus dicebat: Omne gaudium existimate, Fratres mei, cum in varias tentationes incideritis, scientes, quod tentatio fidei vestræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet, ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

Thom. Kemp. l. 1. c. 13.

I. Jacob. cap. 1.

XVII. Secunda doctrina est, ut firmiter credat, Deum, uti S. Paulus monet, fidelem esse, atque adeo non passurum, ut supra vires tentetur; si enim, ut recte discurrit S. Ephrem homines, cum tam parum sciant, sciunt tamen discernere, quantum oneris singula jumenta ferre valeant, tantumque imponunt, quantum eorum vires tolerant; si etiam figulus vasa efformans novit, quanto ea tempore in igne relinqui oporteat, ne, si diutius relinquat, adurantur, si minus, dissolvantur; quanto magis Deus, cujus est infinita potentia & sapientia, novit, quibus tentationibus aut probationibus indigeant animæ ipsi placere volentes, neque majores permittet, quam ipsarum utilitati conducat?

Paul. 1. c. 10.

XVIII. Tertia est, ut pariter firmissime credat, non nocere sensum in tentationibus, si absit consensus; ut enim ignis sub cinere latet, etiamsi cineribus totus videatur sepultus; ita & charitas in corde esse potest, licet ob tentationum gravitatem videatur penitus extincta.

XIX. Quarta est, ut non concidat animo, si tentationum procellæ exoriantur; ut enim, si Nauta semel a timore occupatus est, ad navim regendam prorsus ineptus evadit; ita animus tentati, si timori cesserit, manifesto victoriæ amittendæ periculo se exponit. Unde sapienter monet S. Gregorius: in tentatione deprehensus tenebras mœroris incide, ne qui in tanta animi tranquillitate alta de te senseras, in perturbatione quoque deterius cogitationum caligine te confundas.

S. Greg. l. 4. mor. c. 23.

XX. Quinta est, ut Christi consilium sequatur dicentis: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem.* Et vigilantiam quidem etiam S. Paulus commendans, *Vigilate*, ait, *state in fide, viriliter agite; & confortamini. Orationi instate, vigilantes in ea.* Qua ratione autem suscipi debeat hæc vigilantia, pulchre docuit S. Augustinus, dum sic Evangelium, vigilate, clausit. *Si ergo dormituri sumus; quando vigilabimus? corde vigila, fide vigila, charitate vigila, operibus vigila. Hodie laboramus, & lampades nostræ inter ventos sæculi hujus, tentationesque fluctuant, sed ardeat in robore flamma nostra, ut ventus tentationis augeat potius, quam extinguat.* Oratio vero quomodo practicanda sit, pulchra similitudine declarat Abbas Joannes dicens: Similis debet esse Monachus homini sedenti sub arbore grandi, qui respiciens feras diversas & serpentes venientes ad se, cum non possit eis resistere, subit in arborem, & salvatur; Ita & Monachus sedens in cella, & videns pravas cogitationes, confugiat ad Deum per orationem, & salvabitur. Item similis debet esse homini habenti a sinistra ignem, & a dextra aquam, ut, quoties fuerit succensus ignis, tollat de aqua (puta oratione) & extinguat illam.

Matt. c. 26. v. 38.

S. August. ser. 21. de verb. Do. c. 10.

Vitæ PP. lib. 3. de patient.

XXI. Sexta est, ut initiis tentationum fortiter invigilet, & resistat, quia, ut bene monuit pius Author libelli de Christi imitatione, facilius hostis vincitur, si ostium mentis nullatenus introire sinitur, sed extra limen statim, ut pulsaverit, illi obviatur. E contrario vero, si tentationi in carne nascenti festine non resistitur, eadem, qua nutritur, hora, roboratur, & existens foris in operibus vix prævalet, quia ipsam intus membrorum Dominam mentem captivam tenet, ut sapienter notavit S. Gregorius.

Lib. 1. c. 13.

XXII. Septima est, ut non obiter & perfunctorie resistat tentationi & hosti, sed penitus, quantum fieri potest, deleatur; quod fiet, si ipsa etiam tentationum radix, & occasio tollatur. Est autem hæc radix non alia, quam concupiscentia, ut clare S. Jacobus indicavit, dicens: *Unde lites & bella in vobis? nonne hinc, ex concupiscentiis, quæ militant in membris vestris?* Hæc autem radix tunc tollitur, si a creaturis ad Deum transferatur, juxta doctrinam S. Davidis dicentis: *Delectare in Domino, & ipse tibi dabit petitiones cordis tui?* Et Salomonis: *Quorum si specie delectati, Deos putaverunt, sciant, quanto his dominator eorum speciosior est, speciei enim generator hæc omnia constituit.*

S. Greg. in past.

S. Jacob. cap. 4.

XXIII. Octava est, ut ad pugnam se variis motivis, præsertim Dei, & totius Curiæ cælestis agonem spectantis, & animo addentis, præsentia cogitata excitet; quemadmodum S. Stephanus exemplo suo docuit, cælos apertos, & Jesum stantem a dextris contemplatus, dum lapidibus impeteretur.

XXIV. Nona est, ut debitæ Deo pro obtenta victoria gratiæ ferventer persolvantur, dicendo cum S. Davide: *Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.* Aut: *Non nobis, Domine, non nobis, sed Nomini tuo da gloriam.*

XXV. Decima est, ut non putet debellatum esse, si semel victoria obtenta est; nam, ut sapienter advertit venerabilis Beda, *sæpe antiquus hostis post quam menti nostræ tentationum certamen inflixerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit, non ut illatæ malitiæ finem præbeat, sed ut corda, quæ per quietem secura reddidit, repente rediens facilius inopinate irrumpat.* Huc etiam pertinet, ut non abjiciat animum, aut contristetur, si devictis gravioribus hostibus advertat, se adhuc a minoribus infestari, nam ut sapienter discurrit Sanct. Gregorius, *hoc divina dispensatione agitur, ne ex omni parte virtutibus splendens*

in

in elationem ſublevetur: dum ut in ſeparvum quid reprehenſibile videt, & tamen hoc ſubjugare non valet, nequaquam ſibi, ſed Authori, victoriam tribuat in his, quæ ſubigere fortiter valet. Quod ad hoc agitur, ut ad virtutem mens proficiens juſtitia ſua, melius infirmitate roboretur; & inde verius in bonis luceat, unde etiam nolentem parva reprehenſibilia humiliter obſcurant,

L. 1. c. 6. XXVI. Undecima eſt, ut, ſi quis in tentatione occidiſſe, ac ſuccubuiſſe ſe advertat, animis non concidat, ſed potius ſalubrem Thomæ Kempenſis doctrinam & conſilium ſequatur: *Certa tamquam miles bonus; & ſi interdum ex fragilitate corruis, reſume vires fortiores prioribus, confidens de ampliori gratia.* S. Gregor. hom. 34. in Evang. Nam ut recte S. Gregorius, ſicut dux in prælio plus eum militem diligit, qui poſt fugam reverſus, hoſtem fortiter petit, quam illum, qui numquam terga præbuit: ſic Deus ſæpe illos plus amat, qui poſt peccatum ferventius illi ſervierunt, quam qui peccato mortali non commiſſo, tepidos ſe in ejus ſervitio exhibuerunt, Has ergo ſi doctrinas accurate obſervaverit Narciſſus, certam illi in tentationibus victoriam pollicetur Aſceta,

CONSILIUM VII.

De Mortificationibus & Pœnitentiæ operibus.

Petitio,

XXVII. Audiens Narciſſus inter alias doctrinas Monachum a S. Climaco deſcribi, quod ſit perpetua naturæ violentia, ſenſuumque vigilantiſſima & indefeſſa cuſtodia facile advertit, mortificationem ſibi in Religione ſumme neceſſariam eſſe; quare, cum varii errores in hoc exercitio committi queant, ab Aſceta petit, ut breve ſibi doctrinarum ad hoc exercitium pertinentium compendium ſuggerere dignetur.

Reſponſio,

XXVIII. Reſpondet Aſceta, in primis bene ipſum diſtinguere debere inter externam & internam mortificationem, quarum prior in caſtigatione corporis per jejunia, cilicia, flagellationes &c., poſterior in abnegatione inordinatorum motuum animi conſiſtit, de qua duplici mortificatione S. Richardus dixit: *Ille perfectus eſt, qui per gratiam S. Spiritus, omnes malos motus corporis, & animi violenter ſubigit.*

XXIX. Secundo bene apprehendere debet proprietates veræ mortificationis, quarum quatuor ab Aſcetis numerantur. 1. Ut ſit *rationabilis*, ſeu ad bonum finem ordinata, quem triplicem S. Ignatius in libello Exercitiorum aſſignat; nimirum ut pro delictis præteritis nonnihil ſatisfiat: ut vincat ſeipſum homo, inferiorem ſui partem, quæ ſenſualitas appellatur, ſuperiori, hoc eſt rationi magis ſubjiciens: ut poſtremo quæramus atque impetremus aliquod gratiæ donum, quod optamus, puta intimam cordis contritionem pro peccatis, & abundantiam lacrymarum, vel propter illa, vel propter pœnas & dolores paſſionis Chriſti, aut dubii alicujus, quod nos angit, reſolutionem. 2. Ut ſit *diſcreta*, ne ut S. Bernardus notavit, per nimiam mortificationem *corpori effectus, animo affectus, proximo exemplum, Deo honor ſubtrahatur*; & ut S. Hieronymus dixit: *ſi animus laſſus diverticula quærat.* Hinc ſapienter S. Gregorius ait: *Sic neceſſe eſt, ut artem continentiæ teneat, quatenus non carnem, ſed vitia carnis occidat: nam plerumque, dum plus nimio caro reſtringitur, etiam ab exercitatione boni operis enervatur, ut ad orationem quoque, vel prædicationem non ſufficiat, dum incentiva vitiorum in ſe funditus ſuffocare feſtinat, optimus eſt in omni re modus, & laudabilis ubique menſura* (inquit recte S. Hieronymus) *corpus non frangendum, ſed regendum eſt.* S. Gregor. l. 30. mor. c. 26. Regulam autem pro hac diſcretione optimam aſſignat S. Auguſtinus, dum enarratis gravibus Sanctorum ſui ævi pœnitentiis ſubjungit: *Charitas præcipue cuſtoditur, charitati victus, charitati ſermo, charitati habitus, charitati vultus aptatur; hanc ſi quis offendit, uno die durare non ſinitur. Sciunt hanc ita commendatam eſſe a Chriſto, & Apoſtolis, ut, ſi hæc una abſit, inania; ſi hæc adſit, plena ſint omnia.* S. August. l. de mor. Ecc. c. 33. 3. Ut ſit *uſitata* in illa communitate, cujus quiſpiam eſt membrum, nam inſolita plerumque odium & averſionem pariunt, niſi ſingularis ſanctitas excuſet. 4. Ut *conſtans* ſit, & *perpetua*, uti iterum S. Ignatius ſuis Filiis imperavit dicens: *Ut melius ad hunc perfectionis gradum in ſpirituali vita tam pretioſum perveniatur* (ſcilicet ut Chriſto ſimiles fieri, & cum eo ludibria & infamiam cum gaudio pati optemus) majus ac impenſius ſtudium cujuſque ſit, quærere in Domino majorem ſui abnegationem, & continuam in rebus omnibus quoad poterit, mortificationem.

XXX. Tertio curandum eſt, ut fraudes diaboli in hoc ſtudio occurrentes bene intelligat, & prudenter declinare ſtudeat. Pro quibus dignoſcendis noverit triplex eſſe hominum genus ejuſmodi fraudibus obnoxium. Primi ſunt, qui natura difficili præditi gravem ad virtutes exercendas repugnantiam ſentiunt, ideoque ruinæ ſe proximos arbitrantur. Quibus proinde ſæpe illa Doctorum & SS. PP. regula: *Non nocet ſenſus, ſi deſit conſenſus*, objicienda eſt. Alii ſunt, qui, quia naturaliter ſortiti ſunt animam bonam, nullam in ulla prope re difficultatem ſentiunt: qui proinde monendi, ne propterea altum ſapiant, alioſve deſpiciant, aut ſocordiæ occaſionem arripiant, ſed potius infirmitati ſuæ, atque fragilitati adſcribant, quod in graves tentationes cadere non ſinantur. Ultimi, qui altiſſima pace, non propter virtutis ſtudium, nec per naturæ bonitatem obtenta fruuntur, ſed quia omnia indulgent appetitui, quibus proinde id, quod ſenior quidam ſimilis genii monacho dixit, exprobrandum eſt: Similis es portæ, per quam quiſque vult, ingreditur, & egreditur abſque eo, quod ſciat, quid intus geratur; unde quia hoſtibus omnia patent, in perpetuo verſantur animæ periculo, quod tunc primum intelligent,

gent, quando ut avis laqueis irretita, avolare voluerint.

CONSILIUM VIII.

De Professione edenda.

Petitio.

XXXI. Finita feliciter probatione, cum ad professionem edendam admissus esset Narcissus, desiderat eam, cum quanto potest, maximo fructu & devotione peragere; rogat proin Ascetam, ut, sicut pro Novitiatu inchoando, & absolvendo salubria valde suggessit consilia, ita similia quoque pro Professione fructuose faciendá suggerere dignetur.

Responsio.

XXXII. Respondet Asceta, sequentes doctrinas illi specialiter observandas esse. Prima est, ut meminerit, se, cum per professionem verus Religiosus sit factus, modo specialiter obligari ad perfectionem omni studio sectandam; studeat proin bene cognoscere, in quo consistat vera perfectio, nimirum in eo, quod, ut bene notavit prudens quidam Asceta, quotidiana & communia Religionis suæ opera perfecte perficiat; hoc enim est, quod S. Augustinus insinuavit: *Vis semper laudare Deum? bene fac omnia; quæ facis, & semper laudasti Deum.*

S. Aug. in Psal. 148.

XXXIII. Secunda doctrina est, ut solitudinem & cellam specialiter sibi commendatam habeat, eumque in finem januæ suæ inscripta verba imaginetur, quæ monachus quidam actualiter inscripserat: *Necessitas, utilitas, charitas*: ut iis inscriptis & lectis meminerit numquam sibi e cella egrediendum esse, nisi unus ex dictis titulis ipsum ad hoc impulerit. Quod quidem ipsi difficile non accidet, si commoda, quæ ex tali solitudine reportantur, bene perpenderit, quæ quidem præclare indicavit S. Bernardus dicens: *Cæli & cellæ* inquit, *habitatio cognata: Cella & cælum cognationem habent nominis, sic & pietatis. Cælum dicitur a celando, & quod celatur in cælis, hic in cellis; quod quæritur in cælis, hoc & in cellis, nempe vacare Deo, frui Deo: Angeli Dei cellas habent pro cælis, & æque delectantur in cellis atque in cælis, a cella in cælum ascenditur. Cella terra sancta est, & locus sanctus, ibi anima Deo jungitur.* Quod re ipsa expertus est S. Hieronymus dicens; *Mihi cætera carcer, & solitudo Paradisus est.* Hinc recte ad istam solitudinam amandam tuam efficacibus verbis hortatur Thomas Kempensis: *Nemo dignus est cælesti consolatione, nisi diligenter se exercuerit in sancta compunctione. Si vis corde tenus compungi, intra cubile tuum, & exclude tumultus mundi, sicut scriptum est: In cubilibus vestris compungimini. In cella invenies quod de foris sepius amittes. Cella continuata dulcescit & male custodita tædium generat. Si in principio conversionis tuæ bene eam colueris, & custodieris, erit tibi dilecta amica, & gratissimum solatium. In silentia & quiete proficit anima devota, & discit abscondita scripturarum. Ibi invenit fluenta lacrymarum, quibus singulis noctibus se lavet, & mundet: ut Conditori suo tanto familiarior fiat, quanto longius ab omni sæculari tumultu degit. Qui ergo se abstrahit a notis & amicis, approximabit illi Deus cum Angelis sanctis.* Quare audiat S. Bernardum monentem: *Esto sola, o anima, ut soli omnium serves te ipsam, quem ex omnibue elegisti. Secede, sed mente, non corpore: sed intentione, sed devotione, sed spiritu. Sola indicitur tibi mentis & spiritus solitudo. Solus es; si non communia cogites, si non affectes præsentia; si despicias, quod multi suspiciunt.* Sed & præclaram famosi Anachoretæ doctrinam alte menti imprimat, qui dicere erat solitus, numquam fore hominem quietum, nec in re quapiam contentum in hac vita, nisi hoc sibi persuadeat, in mundo præter Deum & ipsum esse neminem: quo principio antiqui Patres, teste S. Dorotheo, se dirigentes, in maxima pace, animique tranquillitate, vitam in solitudine prope cælestem traduxerunt.

De imit. l. 1. c. 20.

S. Bernardus hom. 40.

Rodriq. p. 1. tr. 18. c. 1.

S. Doroth. doct. 9.

Tertia doctrina est, ut certo sibi persuadeat, tria vota substantialia esse præcipua media perfectionis consequendæ, ut S. Thomas & alii docent, ideoque singulari studio ad eorum perfectam observationem incumbat. Eum in finem sæpius monentem S. Augustinum audiat: *Quid tibi dixit, Psal. attende. Non dixit, nolite vovere, sed vovete, & reddite. Quia audisti, reddite: non vis vovere? ergo vovere volebas, & non reddere? imo utrumque fac. Unum si ex professione, aliud ex adjutorio Dei perficietur. Aspice eum, qui te ducit, & non respicias retro, unde te educit: Qui te ducit, ante te ambulat; unde te ducit, post te est. Ama ducentem, & non te damnat retro aspicientem.* Sic efficiet, ut verificetur de ipso, quod S. Bernardus dixit ad Fratres suos. *Altissima vestra est Professio, cælos transit, par Angelis est, Angelicæ similis puritati: non enim solum novistis omnem sanctitatem, sed omnis sanctitatis perfectionem, & omnis consummationis finem: Aliorum est servire Deo, vestrum adhærere Deo.* Ac paulo post: *Quos, quo nomine dignius appellem, nescio, homines cælestes; an angelos terrestres degentes in terris, sed conversationem habentes in cælis. Non estis de Mundo, sed estis cives Sanctorum, & domestici Dei.*

S. Aug. in Psal. 75.

S. Bernar. ep. ad fr.

Quarta doctrina est, ut pari studio in perfectam regularum suarum observantiam incumbat, sibique dictum putet, quod S. Bernardus Fratribus suis dixit: *Rogo vos, Fratres, & multum obsecro, sic agite, & sic state in Domino dilectissimi, solliciti semper circa custodiam Ordinis, ut Ordo custodiat vos.* Certe B. Aloysius dicere solebat, eum demum esse Religiosum perfectum censendum, qui omnes Ordinis sui Regulas accurate custodierit; talis anim merito sperare poterit, copiosa sibi auxilia a Deo datum iri, ad omnes perfectionis partes adimplendas, omnigenasque virtutes acquirendas, juxta promissum Christi dicentis: *Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium Domini tui*; quod per perfectionem maxime acquiritur.

S. Bern. ep. 37. ad FF. de S. Anastasio.

Matt. c. 25.

XXXV.

XXXV. Quinta denique doctrina est, ut sæpius renovationem mentis, & propositorum instituat; nam ut S. Gregorius sapienter advertit, *si lassescere nolumus, valde necessarium est, ut inchoare quotidie nos credamus. Nescit enim mens semper inchoare.* Hinc namque per Paulum dicitur: *Renovamini spiritu mentis vestræ.* Hinc Psalmista, qui ad perfectionis culmen jam pervenerat, quasi inchoans dicebat: *Dixi, nunc cœpi.* Sed & S. Antonius jam jam moriturus ad suos dicebat: *Hoc sit primum in communi mandatum, nullum in arrepti propositi rigore lassescere, sed quasi incipientem augere semper debere, quod cœperit.* Hinc merito pius Asceta hortatur: *Omni die renovare debemus propositum nostrum, & ad fervorem nos excitare, quasi hodie primum ad conversionem venissemus, atque dicere: Adjuva me Domine Deus in bono proposito, & sancto servitio tuo: & da mihi nunc hodie perfecte incipere, quia nihil est, quod hactenus feci. Secundum propositum nostrum, cursus profectus nostri: & multa diligentia opus est bene proficere volenti. Quod si fortiter proponens sæpe deficiet, quid illi, qui raro aut minus fixe aliquid proponit?* Et iterum: *Circa principalia festa renovanda sunt bona exercitia: & Sanctorum suffragia ferventius imploranda. De festo in festum proponere debemus, quasi tunc de hoc sæculo migraturi, & ad æternum festum perventuri. Ideoque solicite nos præparare debemus in devotis temporibus, & devotius conversari, atque omnem observantiam strictius custodire, tanquam in brevi præmium laboris nostri a Deo percepturi.*

S. Greg. l. 22. mor. c. 2.
Eph. c. 4.
Psalm. 76.
Vita ap. S. Athan.
L. 1. de imit. c. 19.

CONSILIUM IX.

Circa officii acceptionem.

Petitio.

XXXVI. Post editam Professionem, cum ad varia officia paulatim applicatus fuisset Narcissus, & aliqua sibi valde molesta experiretur, Ascetam adiit, ab eoque, an non unum, alterumve recusare, aut deprecari deberet, interrogat.

Responsio.

XXXVII. Respondet Asceta, ante omnia meminisse, eum debere, quod juxta D. Paulum spectaculum facti simus mundo, Angelis, & hominibus, præcipue vero ipsi Deo, atque adeo non referre, qualem personam quis repræsentet, sed quomodo illam sustineat. Hinc merito quidam dicebat, videri sibi eo tempore quo dispositio officiorum suscipitur, evenire id, quod olim vivente Christo accidit, quando mulier concionante illo exclamavit: *Beatus venter, qui te portavit & ubera, quæ suxisti.* Ipse autem Christus mox subjecit: *Quin immo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Simili enim modo, quando fit distributio officiorum, & unus quidem superioris, alter Doctoris, Concionatoris, aut aliud honoratum officium sortitus fuisse auditur, mox socii gratulabundi accedunt, dicuntque: Beatus venter, qui te portavit &c. Sed quos Christus mox corrigit dicens: Quin immo beati, qui audiunt verbum Provincialis, & custodiunt illud; cum enim tota nostra sanctitas & perfectio in impletione voluntatis divinæ consistat, hæc autem æque in infimis, quam supremis officiis impleri queat, non est, cur aliquis unum officium præ altero optare, aut solicitare debeat. Hinc merito P. Balthasarus Alvarez Soc. Jesu Presbyter dicere solebat, Religiosum horrere debere mutationes officiorum, occupationum, aut locorum, in quibus a S. obedientia collocatur, memorem verborum Angeli ad S. Joseph dictorum, cum mitteretur in Ægyptum: Esto ibi, usque dum dicam tibi; cujus rationem reddebat, quod nemo posset in altiorem locum ascendere, quam ut ab ipso Deo in eo constituatur. Unde cum, qui sub obedientia est, nolebat cogitare, quid cras de se esset facturum; responsio enim in promptu est, faciam, quod jubebor; fiet, quod volet Deus. Et in hoc totum meum lucrum est, ut te Deum meum contentum habeam, tibique satisfaciam. Hinc & alias dixerat? In hoc ego meam felicitatem pono, quod Deus velit opera mea uti etiam in vilissimis totius Religionis meæ officiis; tanti ego hoc facio, ut nullum sit adeo abjectum officium, cui si me ille velit addicere, non priver ego quocumque meo solatio, ut illud præstem. Hortatur ergo Narcissum Asceta, ut quoties Superior officium aliquod ei offert, illa Judithæ verba erga illum usurpet. *Quis ego sum, ut contradicam Domino meo aut superiori Dei, velut supremi Domini vices agenti; omne, quod erit in oculis ejus bonum & optimum, faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ.* Aut etiam dicat cum Christo: Ita Pater, quoniam sic acceptum est coram te, acceptum etiam erit apud me, utinam sicut ante te.

Luc. c. 11.
Vita.
Judith. c. 12. vita 21.

CONSILIUM X.

Circa favorem Superiorum non ambiendum.

Petitio.

XXXVIII. Advertens Narcissus, commilitones suos aliquos variis artibus Superiorum favorem piscari, atque adeo ab illis passim præ aliis promoveri, aliaque favoris indicia & argumenta erga illos ostendi, se autem ab illis negligi, nec ullum paterni favoris & amoris signum experiri, graviter dolet, atque ad invidiam concipiendam non modice impellitur. Quare auxilium & consilium petit ab Asceta ad hanc non levem utique tentationem vincendam.

Responsio.

XXXIX. Respondet Asceta, hanc tentationem non difficulter ipsum superaturum, si in primis prudentissimam P. Hugonis Roth. Ascetæ expertissimi e Societate Jesu doctrinam ob oculos habuerit, qui in via Regia sic scribit: Non decet subditum Superiorum favorem ambire, aut ab iis specialiter amari velle; qui enim amari ab iis velit, debet etiam pla-

placere velle, & quantæ adulationes & simulationes sequentur? si contraria incurrant indicia, qui erit turbarum & offensionum modus? Universorum Domino placere, & ab hoc diligi velle oportet; hominum sensus de nobis errabunde vagantur, aliorum invidiam creant, & plurimum a profectus spiritualis libertate impediunt. Secure incedit, qui numquam sibi amore digna adscribit. Ita illi, qui non parum confirmari possunt ex eo, quod nonnemo prudenter notavit, nimirum tales solicitatores humanorum favorum merito timere posse, ne ipsis contingat, quod Jonæ Prophetæ olim evenerat, ut scilicet, sicut is arefacta hedera, sub qua suaviter quiescere sibi videbatur, petivit animæ suæ ut moreretur; ita & hi fautore suo velut hedera sua per mortem aut alium casum subtracta, in gravem tristitiam incidant. Aut certe verendum est, ne eveniat illis, quod Michææ Sacerdoti veteris legis contigit, ut scilicet, si interrogentur, cur fautoribus suis subtractis tristentur, & gemant, fateri & dicere cogantur: *Deos meos, quos mihi feci, tulistis, & dicitis; quid tibi est?* Hortatur itaque, dictum sibi credat a Psalmista: *Nolite confidere in Principibus, in Filiis hominum, in quibus non est salus*; utpote qui plerumque aut non sciunt, aut non possunt, aut non volunt juvare, sed potius dicat cum eodem: Mihi autem adhærere Deo meo, bonum est, & ponere in Domino spem meam, utpote qui solus & scit per infinitam sapientiam suam, & potest per omnipotentiam suam, & vult per summam bonitatem suam juvare.

Jonas c. 4.

Jud. c. 18.

Psal. 145.

CONSILIUM XI.

Circa severitatem Superiorum tolerandam.

Petitio.

XL. Cum non tantum non faventem, sed etiam durum, & severum experiatur Narcissus superiorem, utpote a quo frequenter sine ulla culpa, aut tempore non conveniente, aut etiam modo notabiliter excedente fuerit punitus, desperat propemodum, se jugum tam grave diutius ferre posse. Quare iterum ad Asceetam consilii causa se confert, ab eoque aut solatium, aut remedium desperationi suæ petit.

Responsio.

XLI. Respondet Asceta, aitque, nullum ex allegatis severitatis casibus sufficientem esse ad talem pusillanimitatem & desperationem concipiendam. Nam quod frequenter sine culpa punitus sibi videatur, recordari debet, se, etsi hanc quæ punitioni suseeptæ prætenditur, culpam non admiserit, prius tamen forte alias occulte admisisse, ob quas proin Deus ipsum corrigi permittat; sicut Ephrem adhuc adolescens ob prætensum quidem furtum, ob quod ad furcam damnatus fuerat, non admisit, jussus est ad buculam pauperis Seniculi petulanter prius occisam oculos reflectere. Dicat proin cum Jobo; *Peccavi, & vere deliqui, & ut eram dignus, non recepi.* Æque parum affligere eum debere tempus correctionis non observatum: Nam etsi tempus tale per se non sit aptum ad culpam & errorem corrigendum, est tamen aptissimum ad permissionem & ordinationem divinam æquo animo acceptandam: si ergo Medicis tantum fidimus, ut illud tempus, quod ipsi præscribunt, aptissimum ad medicinam sumendam credamus, quidni magis Deo, qui errare & fallere non potest, confidamus, & tempus ab eo præscriptum ad correctionem & emendationem nostram opportunissimum esse judicemus. Denique ut neque excessum in modo corrigendi ægre ferat, meminisse debet, quod olim Christus S. Gertrudi de severitate Superiorissæ cujusdam conquerenti dixerit: Ego in abundantia pietatis, dulcedinis, & dilectionis meæ divinæ, qua congregationem hanc elegi, permitto aliquos defectus inhærere etiam illis, qui præsunt; ut inde meritum congregationis augeatur; nam multo major est virtus, subjici ei, cujus opera per omnia probata videntur. Ego sino superiores habere aliquos defectus, & ex diversitate curarum quandoque maculari, ut magis humilientur. Subditorum meritum crescit tam ex defectibus, quam profectibus eorum, qui præsunt. Hæc itaque bene ut ponderet Narcissus, hortatur Asceta; sic enim non æquo dumtaxat, sed hilari etiam animo correctionem omnem accepturum, dicturumque cum Psalmista: *Obmutui & humiliatus sum, & silui a bonis.* Et iterum. *Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu fecisti.*

Surius in Vita.

Job. c. 33. v. 27.

Blosius in monil.

CONSILIUM XII.

Circa persecutiones tolerandas.

Petitio.

XLII. Quod olim S. Paulus dixerat, omnes, qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur, hoc ipsum etiam non modice expertus est Narcissus noster; cum enim ferventius Deo servire incepisset, hoc tepidorum fratrum oculos offendit, qui proin illa impiorum in libro Sapientiæ verba usurparunt: *Circumveniamus ergo justum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis; & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. Promittit se scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat. Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ ejus. Tamquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se a viis nostris, tamquam ab immunditiis, & præfert novissima justorum, & gloriatur Patrem se habere Deum. Videamus ergo, si sermones illius veri sint, & tentemus quæ ventura sunt illi, & sciemus, quæ erunt novissima illius.* Quare graviter sentiens has persecutiones, quærit Ascetam, quomodo inter illas se gerere debeat?

2. Tim. 3.

Sap. c. 2.

Res-

Responsio.

XLIII. Resp. Asceta & quærit Narcissum, an numquam publicæ disputationi interfuerit? Affirmante illo, ulterius interrogat, an non audiverit eos, qui theses propugnant, in fine dicentes illis, qui eosdem vehementissime oppugnarunt: Agimus gratias pro doctissimis argumentis, cumque, & hoc audivisse se diceret Narcissus, subintulit Asceta, simili modo Deum dare dilectissimis filiis suis occasionem ad suæ virtutis profectum demonstrandum, & persecutores velut argumentantes subornare, ut jam olim Tertullianus indicavit, dum sic alloquitur Tyrannos, qui fideles persequebantur: *Cruciate, torquete, damnate, atterite nos probatio est innocentiæ nostræ iniquitas vestra; ideo nos hæc Deus pati patitur.* Quidni ergo avide arripiat occasionem istam, & honori sibi ducat, quod præ aliis dignus sit æstimatus, ut publicum profectus sui specimen non tam ipsi mundo, quam Deo & cælitibus universis præbere possit. Ita sane agnovit Monachus ille, [*Vita PP. l. 7. c. 7. p. 4.*] qui, ut invitis PP. legitur, quanto plus aliquis illum injuriabat, tanto magis recurrebat dicens, Isti sunt, qui nobis occasionem præbent ad perfectionem nostram; qui autem beatificant nos, decipiunt nos, & semitam pedum nostrorum subvertunt. Hinc etiam Christus B. Baptistæ Veranæ Ordinis S. Francisci dixit: [*Chronic. S. Franc. p. 3. l. 7. c. 24.*] Cognosce te magis obligatum esse illi, qui tibi malum fecit, quam ei, qui bonum: Illæ enim personæ sunt, quæ purgant animam tuam, & pulchram faciunt, gratiosam, & acceptam in conspectu meo. Et alias iterum eidem dixit: Singula detrahentium verba sume tibi loco virtutum, quibus exornata pervenias ad me, & ego compassiva pietate mea compulsus, benigne suscipiam te. Et quanto plus conversatio tua sine culpa reprobabitur, tanto amplius cor meum amatoria blanditate tibi condescendit, quia per hoc efficieris mihi simillima, qui in operibus meis semper habui perversores, & contradictores. Hortatur igitur Asceta, ut illa Christi solatio plenissima verba ad Apostolos prolata, sibi quoque applicet: [*Joann. 5.*] *Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis.* [*Matt. c. 5.*] *Non est servus major Domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Et iterum: *Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti fuerint & dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me; gaudete, & exultate quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* Sic sperare poterit verificatum iri [*Pr. c. 16. v. 7.*] quondam, quod Salomon dixit; *Cum placuerint Domino viæ hominis, etiam inimicos ejus convertet ad pacem*, ita ut ii ipsi qui illum cum impiis persecuti sunt, dicturi sint cum iisdem pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: *Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem impro-* [*Sap. c. 2.*] *perii. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore; ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est;*

CONSILIUM XIII.

Circa pacem animi quærendam.

Petitio.

XLIV. Cum sæpius Narcissus varias animi turbationes ex diversis causis exortas expertus fuisset, pertæsus vitæ tam inquietæ, statuit de medio prospicere, quo veram, & continuam animi pacem obtinere queat. Quia vero ipsa sese ad tale medium inveniendum insufficientem agnovit, ideo ad Ascetam de more confugit, ab eoque medium simile intelligere cupit.

Responsio.

XLV. Respondet Asceta, varia quidem a variis media ad hunc finem præscribi, se tamen unicum, solidissimum, & ab ipso Christo dictatum suadere, nimirum ut radicem omnis turbationis tollere studeat. Quænam autem hæc sit radix, pulchre indicavit Epictetus dicens: *Homines non perturbantur non rebus, sed iis, quas de rebus habent, opinionibus v. g. mors non est malum, alioqui enim, & Socrati ita visum esse: sed opinio de morte, quæ malam eam facit. Cum igitur impedimur, aut distrahimur, non alios culpemus, sed nosmetipsos, hoc est nostras opiniones. Alios accusare in calamitate sua, hominis est ineruditi: seipsum, ejus qui erudiri cæpit: nec se, nec alium, eruditi.* [*Ep. c. 10.*] Quomodo autem hæc opinio tolli & corrigi debeat, alibi indicavit his verbis: *Religionis erga deos immortales præcipuum illud esse scito, rectas de eis habere opiniones: ut sentias, & esse eos, & bene justeque administrare universa: parendum esse eis, & omnibus iis, quæ fiant, acquiescendum: & sequenda ultro, ut quæ a mente præstantissima regantur. Sic enim nec incusabis eos unquam, nec ab eis negligi te conquereris.* Atque hæc doctrina est ipsissima, quam Christus ipse S. Catharinæ Senensi, quando viam perveniendi ad [*Dialog. Cath. Sen.*] veram pacem cupiit, præscribere dignatus est, dum dixit. Volo, ut certa fide; alta mente, ac frequenti consideratione mediteris, me Deum tuum gloriosissimum, qui te ad beatitudinem perfruendam creavi, æternum esse, summum, omnipotentem, vobisque omnia, quæ mihi placita sunt, facere, nec esse qui vel tantillum meæ possit resistere voluntati, nec quidquam sine eadem voluntate mea vobis accidere, nihil prorsus nisi me permittente provenire. Quare ad exercitium hoc amplectendum hortatur Asceta illis piis Authoris verbis, *Dixi tibi sæpissime, & nunc iterum tibi dico: Relinque te, resigna te, & frueris magna interna pace. Quanto citius hoc ages, tanto melius habebis. Et quanto plenius & sincerius, tanto mihi plus placebis, & amplius lucraberis.*

CONSILIUM XIV.

Circa renovationem Spiritus instituendam.

Petitio.

XLVI. Inter alia, media, quæ ad profectum,

ctum, in perfectionis studio faciendum Narcisso suadebantur, non postremum erat, erebra sui ipsius renovatio juxta monitum Apostoli; Eph. 4. *Renovamini in spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis*, quare ardens concepit desiderium, similem renovationem cum fructu instituendi; sed quia ignorat, quo potissimum in talia renovatione collimare debeat, id ipsum ab Asceta intelligere cupit.

Responsio.

XLVII. Respondet Asceta, in tribus præcipue capitibus totam recollectionem consistere debere, nempe 1. *In seria resolutione*, quia, Th. Kem. l. 1. c. 19. teste Thoma Kempensi, secundum propositum nostrum cursus profectus nostri. Hinc S. Thomas Aquinas sorori quærenti, quomodo salvari posset, respondit: Si volueris (serio nempe, & efficaciter) salvabere. Matt. c. 19. Sed, & ipse Christus Adolescenti interroganti, quid faciens æternam vitam possidere posset? respondit: *Si vis perfectus esse &c.* satis ostendens seriam voluntatem, & resolutionem præcipuum esse ad perfectionem assequendam medium. Cornel. in c. 4. Gen. Hinc quidam Doctor apud Cornelium de Lapide dicere solebat: Quidquid toto corde, tota intentione, toto desiderio vis, id es certissime. Et id ipsum confirmans S. Augustinus: *hic finut*, inquit, *noster est*; *hic saccus*, *& quia angustus est*, *extendendo facimus capaciorem*.

Secundo consistere debet renovatio *in strenua executione*, uti sapienter P. Claudius Aquaviva, quintus Societatis nostræ Generalis, Claud. Aquav. in instruct. c. 2. advertit dicens: Quoniam omnis conatus non in novis ordinationibus condendis, sed in earum, quas habemus, executione, adhibendus est, necesse omnino fuerit, in hanc præ omnibus serio ac diligenter incumbi: Prorsus enim docet experientia, & incommoda, quæ inde nascuntur, liquido demonstrant, plus in hoc genere desiderari, quam aut bona tot famulorum Dei voluntas, aut prompta, & simplex obedientia polliceri debere fateantur. Ut vero hæc executio tanto ardentius urgeatur, paulo post enarrat radices, ex quibus defectus executionis nascitur, videlicet quia vel ignorantur ordinationes; aut in memoria non habentur: vel facile nimis in iis dispensatur: vel quia subditis repugnantibus contradicere, eosque ad disciplinam servandam urgere verentur superiores. Quæ omnia quisque sibi merito applicare deberet; nam si experimentiam ipsam consulere, causasque neglectorum propositorum inquirere velimus, deprehendemus sane, & ipsi, id uno ex memoratis tribus capitibus oriri, aut quia eorum raro recordamur; aut quia facile nimis circa eorum observationem dispensamus; aut quia vim nobis ipsis inferre, atque ad executionem ob varios respectus urgere veremur. Unde recte pius Th. Kem. l. 1. c. 25. Asceta pronunciavit: *Unum est, quod multos a profectu, & ferventi emendatione retrahit, horror difficultatis, & labor certaminis: Enim vero illi maxime præ cæteris in virtutibus proficiunt, qui ea, quæ sibi magis gravia, & contrária sunt, virilius vincere nituntur; Nam ibi homo plus proficit, & gratiam meretur ampliorem, ubi se magis in spiritu vincit, ac mortificat.*

XLVIII. Tertio consistere debet Renovatio in constanti prosecutione: uti recte S. Bernardus indicavit, dicens, ut *Quid prodest, Christum sequi, si non contingat consequi? Ideo Paulus ajebat: Sic currite, ut comprehendatis. Ibi tu, Christiane, fige tui cursus, profectusque metam; ubi Christus posuit suam, factus obediens usque ad mortem: Quantumlibet ergo cucurreris, si usque ad mortem non cucurreris, bravium non prehendes.* S. Bern. ep. 254. *Nam in cassum bonum agitur*, ut S. Gregorius recte dixit, *si ante vitæ terminum deseratur, quia frustra velociter currit, qui prius, quam ad metam venerit, deficit.* S. Greg. l. 1. mor. Hinc Deus in veteri testamento non tantum primitias, sed etiam decimas, quæ ultimum quasi sunt in messe, petiit: Voluit item, ut omnia animalia, quæ in sacrificio ipsi offerebantur, caudam haberent, ut per hoc perseverantiæ necessitatem indicaret. Unde S. Gregorius ait: *Ille bene immolat, qui sacrificium boni operis ad finem debitæ perducit actionis.* 14. in c. 1. Lev. Recte proin Seneca: *Perseverandam est*, inquit, *& assiduo studio addendum robur, donec bona mens sit, quod bona voluntas est.* Hortatur proin Asceta Narcissum ad perseverantiam præclara S. August. sententia: *O fratres mei, non tædeat incipere magna, nec fastidiat tenere inchoata, scientes, quod perseverantia informat meritum, colorat boni propositum, remunerat currentem, coronat purgantem, ducit ad bravium, cunctos perducit ad portum.* S. Aug. serm. 1.

CONSILIUM XV.

Circa Recreationem instituendam.

Petitio.

XLIX. Advertens Narcissus, in recreatione sibi plerumque contingere, quod non nemo dixit: *Quoties inter homines fui, semper minor homo redii*: vehemens concepit fastidium recreationis hujusmodi; ideoque statuit, ab eadem omnino abstinere. Prius tamen hoc suum propositum Ascetæ proponit, ejusque super hoc consilium requirit.

Responsio.

L. Respondet Asceta, se hoc ipsius decretum approbare non posse, sed potius congrua media adhibenda, ut recreatio pie ac fructuose instituatur; nam natura nostra infirma est, & imbecillis, corporis nostri massa ex fragili luto coaluit, & spiritus, quem hic mortalis carnis carcer inclusum tenet, afflictatur, tantumque non suffocatur, nisi quandoque illius relaxentur vincula, solvantur compedes, remittantur nexus. Necessum est, nonnumquam feriari ab opare, respirare a laboribus, ut obtusæ, herbetatæ dora, ac diuturna exercitatione vires acuantur, & instaurentur. Tale quidpiam suadebat magnus Cordubensum Phi-

Senec. l. de tranq. animi c. 11. losophus Seneca, inquiens: Danda est remissio animis, meliores, acrioresque requieti surgent. Ut fertilibus agris non est imperandum, cito enim exhauriet illos numquam intermissa fœcunditas, ita animorum impetus assiduus labor frangit, &c. Legum conditores festos instituerunt dies, ut ad hilaritatem homines publice cogerentur, tamquam necessarium laboribus interponentes temperamentum. Ut enim numquam otio indulgeas, verum semper labores, perpetuoque defatigeris, ac desudes, fieri non potest. In hujus rei confirmationem affert Robertus Holkot quoddam problema Aristotelicum ubi magnus Philosophus hoc quærit: Cur locis æqualibus, quam inæqualibus, magis fatigamur? Cur majorem lassitudinem affert iter planum, quam via, quæ per acclivia & declivia, per campos, colles, ac montes ducit? Respondet ex sententia Philosophi Holkot: Quia, quando homo incedit continue, & uniformiter per viam planam, fatigat instrumenta, seu partes corporis, quibus ambulat, sicut genua, & tibias, unde, quia in istis instrumentis ambulandi continue tenetur una figura motus in via plana, ideo contingit homini major labor, & fatigatio: In processu vero non plano, ubi aliquando ascenditur, aliquando descenditur, non semper tenetur eadem figura motus instrumenti movendi; nec illæ partes vexantur uniformiter, & continue, sed alternatim, quia ascendendo plus laboramus in genibus, & tibiis, descendendo plus in femoribus. Alternatione ergo, & vicissitudine motus dividitur ambulationis labor, fit levius itionis pondus, & tolerabilior defatigatio. Commoda est hæc doctrina, inquit Robertus, iis, qui in cælestem patriam contendunt. Molestum est cælorum iter, terribile carni, & sanguini, spiritui etiam grave, qui sub corporis oneroso pondere nonnunquam lassatur, ac sudat. Ut vero fit minus ardua, ac difficilis via, quid facto opus? Alternatim, & vicissim incedendum, ut quantum possumus, fatigationem, & tædium devitemus inserviendi Deo. Vicissitudine utendum, sic, ut nonnumquam in campum, vallem, prata, recreationem descendamus; si enim uno tenore semper conemur, & enitamur, & ab incensa intentione nihil aliquando relaxemus, tantum concipiet animus rerum spiritualium fastidium, ut denique eas prorsum deserat, & perhorrescat, quod multis accidit. Docet hoc etiam ipse Deus per Oseam, inquiens; *Et ero eis quasi exaltans jugum super maxillas eorum.* Exaltaturum se, non ablaturum jugum eorum, ait Dominus, quod tale fuerit, ac si dixisses, servos Dei sua quietis tempora habituros, quibus eorum sublevetur jugum, & oneris pondus allevietur. Nemo sempiternum ferre jugum potest, & intolerabilis est austeritas, quæ perpetua. Propterea in domibus religiosis, quarum etiam arctissima clausura, & vitæ consuetudo asperrima, habent Religiosi Ascetæ suas horas, quibus animum a consuetis exercitationibus tantisper abducant, relaxent, & remittant. Quomodo enim arcus semper tensus perdurare, quomodo fragilis natura unum perdiu tolerare pondus, & pari semper contentione pergere potest, nisi subinde mutet iter, & onus illius minuatur? Uti S. Antonius quondam venatori cuidam ostendit, de quo sic narrant Vitæ SS. Patrum; Supervenit quidam venationem faciens in silva agrestium animalium, & vidit Abbatem Antonium gaudentem cum Fratribus, & displicuit ei. Volens autem senex ostendere ei, quia oportet aliquando condescendere fratribus, dixit, pone sagittam in arcum tuum, & trahe, & fecit sic. Et dicit ei, & iterum trahe, & traxit. Et rursus dicit ei: trahe adhuc, & dicit ei venator: si supra mensuram traxero, frangetur arcus. Dicit ei Abbas Antonius: Ita est in omni opere Dei, si plus a mensura tendimus vires, cito deficiunt, expedit ergo hora una relaxare rigorem eorum. Hæc audiens venator compunctus est, & multum proficiens in sermone senis discessit, & fratres confirmati reversi sunt ad locum suum.

Holkot. in c. 1. Sap. lect. 61.

Os. c. 11. v. 4.

Vit. PP. l. de pat. n. 13.

LI. Verum quomodo recreationes tales institui debeant, Christus ipse olim indicasse videtur, dum ad Discipulos suos dixit: *In eadem autem domo manete edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt, dignus est enim operarius mercede sua.* Notandum in his, quod Dominus, cum Discipulos suos jubet sumere victum in domibus, ad quas diverterent; simul monet, ut recordentur, se vineæ illius operarios, scholæ alumnos, & famulos domesticos esse, dignus est enim operarius mercede sua. Sed cur voluit, ut tunc se cogitarent esse discipulos Christi, quando cibum capiebant? Respondet Euthymius, id voluisse, ut inter convivandum servarent temperantiam, moderationem, frugalitatem, quam servare debent, quotquot gloriæ ducunt, quod talis Magistri sunt discipuli, & tam Regiæ domus famuli. Solet plerumque in conviviis effusius ridendi, liberius loquendi, familiariter cavillandi, jocose ac dicaciter ludendi, taliumque rerum prona se offerre occasio. Dicebat ergo Christus: Manete edentes, & bibentes, esset in Gottes Namen, qui enim laborant: & ministerio maxime tam divino, & sacrosancto operam dant, jure merito cibum sumunt, & hoc tamen facere debent, tamquam in mea schola instituti, & ad ubera mea enutriti, sicut parsimoniam, ac modestiam, quæ talis Magistri discipulos, talis Domini servos, talis doctrinæ prædicatores decet, per omnia observent. Edere ac bibere permisit, quæ illis porrigerentur, non simpliciter, sed sicut discipulos suos decebat. At si ad victum & potum, res summe necessarias, tantam adhiberi temperantiam, ac frugalitatem Dominus voluit, quanto magis nobis commendatam habere debemus cautionem, modestiamque, quoties animum oblectatione pascimus, & relaxamus? Illæ horæ majorem requirunt attentionem, circumspectiorem, moderationem, quibus a curis feriamur, & rerum gratarum, jucundarumque cogitatione nos refocillamus. Id ipsum etiam Sponsus cælestis indicasse videtur, dum de Sponsa sua dixit: *Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus:* tanquam dixisset: Plenum amœnitatis, & ad omnem voluptatem comparatum nemus es, amica, columba mea

Cant. 4. 12.

Spon-

Sponsa, sed validis muris incinctum, & sepimento impenetrabili communitum. Quid sibi voluit, cum de sponsa dixit, hortum esse, verum solidissimo, fortissimoque pariete obvallatum? Respondet Simon de Cassia. Sponsum dicere voluisse, debere in Ecclesia esse hortos, hoc est, recreationes, vacationes, animi oblectationes, feriationes a laboribus, respirationes ab operosis negotiis, & curarum anxietate. Sed quales illa hortos habere & potest, & debet? Modestiæ maceria conclusos, temperantiæ pariete incinctos, frugalitatis muro vallatos. Hinc æstimabimur horti Dei, qui permisit nobis recreationes, sed moderationis dissipationem cavere præcepit. Dedit ille relelandi animi licentiam, neque dedecet, habere suas temporibus certis & occasionibus statas horas, quibus indulgeatur animo, & detur otium, sed immoderantiam vetuit, & nimis effusam licentiam. Placet plentissimæ illi Majestati, ut sit nonnumquam remissior asperioris vitæ arcus, nimiam tamen non vult relaxationem. Absque habenis enim in recreationes procurrere, incaute oblectari, & modestiæ limites palam imprudenter transilire, magis Gentilium est, quam Christianorum, magis infidelium, quam Catholicorum, & peccatorum potius, quam justorum. Quare suadet Asceta, ut, quo pie & fructuose ejusmodi recreationes instituere, quis queat, tria hæc observet. Primo finem sibi bonum, scilicet majorem Dei gloriam & voluntatem superiorum præfiget. Secundo gratiam a Deo ferventer petat ad recreationem talem fructuose instituendam. Tertio in ipso recreationis exercitio ob oculos semper habeat S. Pauli monitum: *Gaudete in Domino semper; iterum dico, gaudete; modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus prope est.* *Phil. c.4.*

CONSILIUM XVI.

Circa missionem Indicam petendam.

Petitio.

LII. Legerat Narcissus in libro quopiam, quam copiosos in India fructus facerent variarum Religionum missionarii; quare & ipse ardentissimum concepit desiderium illuc eundi; quia autem sciverat scriptum esse, probate spiritus, an ex Deo sint, pro Interprete voluntatis divinæ Ascetam eligit, a quo proin dirigi in hoc tam gravis momenti negotio petit.

Responsio.

LIII. Respondet Asceta, ante omnia hoc in negotio Christi consilium esse sequendum, computandosque sumptus, an habeat ad perficiendum, atque adeo vires corporis & animi considerandas, an videlicet pares sint ad onera tam arduæ missionis supportanda. Deinde audiendum consilium Thomæ Kempens. sic in persona Christi loquentis: *Desideria te sæpe accendunt, & vehementer impellunt sed considera, an propter honorem meum, an propter tuum commodum magis movearis. Si ego sum in causa, bene contentus eris, quomodocumque ordinavero; si autem de proprio quæsitu aliquid latet, ecce! hoc est, quod te impedit, & gravat. Cave ergo, ne nimium innitaris super desiderio præconcepto, me non consulto: ne forte postea pœniteat, aut displiceat, quod primo placuit, & quasi pro meliore zelasti. Non enim omnis affectio, quæ videtur bona, statim est sequenda: sed neque omnis contraria affectio ad primum aspectum fugienda.* Eundem in finem Deus & Sancti, maxime Indiæ Patroni serio & constanter implorandi erunt, ut ne hoc in negotio decipi ipsum permittant. Tandem ubi legitimam esse vocationem, etiam Confessarii judicio accedente, constiterit, Superioribus hoc desiderium erit proponendum, & quidquid illi perpensis omnibus motivis & circumstantiis statuerint, eidem humiliter acquiescendum; maxime si noluerint ejusmodi profectionem concedere; tunc enim, sicut Deus, licet mille mundos creare posset, in quo omnes homines perfectissime viverent, & laudarent ipsum, magis tamen delectatur decreto, & voluntate sua, qua decrevit eos non creare, quam omni honore, & delectatione, quos ex creatione talium mundorum percipere posset; ita & ipse magis quiescere debet in voluntate Dei nolentis ab ipso hanc missionem suscipi, quam in omnibus fructibus, quos in India fecere potuisset; nam, ut recte pius Author advertit, *voluntas ejus & amor honoris illius omnia excedere debet, & plus eum consolari, magisque placere, quam omnia beneficia data vel danda.* *Th. Kem. l. 3. c. 15.* *L. 1. c. 22.*

LIV. Addit tamen Asceta pro cautela, desiderium tale non propterea improbandum esse, quod S. Ignatius, cum P. Jacobus Lainez unus ex sociis illius simile desiderium illi explicasset, responderit, se, si simile desiderium in se sentiret, omni modo laboraturum, ut illo deposito ad omnimodam indifferentiam se reduceret; nam hoc desiderio inordinato, & voluntati divinæ non perfectissime subordinato intelligendum est; alioqui nec superiores petere, aut permittere possent, ut ejusmodi desideria sibi manifestarentur.

§. III.

Consilia ad vitam in Sæculo recte instituendam.

CONSILIUM I.

Circa perfectionem sæcularium.

Petitio.

I. ANastasia mulier devota & uxorata audiens in concione sententiam illam Christi: *Estote perfecti, sicut Pater vester cælestis perfectus est:* ad omnes homines pertinere, desiderat vehementer, & ipsa perfecta fieri; quare Ascetam rogat, ut ipsi ostendere dignetur, quomodo perfectionem statui suo convenientem consequi possit. *Matt. 5.*

Responsio.

II. Respondet Asceta, cujuslibet rei perfectionem in assecutione sui finis consistere, atque

que adeo, cum finis hominis fit amare Deum & amando, quantum in hac mortali vita fas est possidere, merito inferri, totam perfectionem in charitate divina non affectiva dumtaxat, sed effectiva etiam, quæ prodeat in opus, & de qua S. Joannes dixit. *Charissimi, non diligamus verbo, & lingua, sed opere, & veritate*, consistere. Porro, cum amoris proprius affectus sit unire amantes moraliter, ut unum velint & nolint, recte deducitur, ad perfectionem Christiani præcipue requiri perfectam conformitatem cum voluntate divina, id est, ut semper agat, & patiatur, quæ vult Deus, & quomodo vult Deus; & quia vult, juxta notum illud distichon. 1 Jo. c. 3.

Omne tulit punctum, patitur qui semper agitque,

Quæ vult, quove modo vult Deus, & quia vult.

Ex quibus sequitur, Personam etiam sæcularem, & quidem conjugatam, æque in statu suo perfectam esse posse, quam quascumque Religiosas Personas in claustris, cum magis Deus penset, ex quanto quis agit, quam opus quod facit. Hinc S. Bonav. quondam Fratri Ægidio ipsum, & alios Doctores beatos prædicanti dixit, rudissimum quemque æque amare posse Deum, ac doctissimum. Quo audito, F. Ægidius currens ad montem civitati imminentem clamavit sonora voce: Gaudete aviculæ, quia æque Deum amare potestis, ac Doctor Bonav., ac alii Viri doctrina illustres. Sed, & ipse Deus S. Macario post centum fere annos in summo vitæ rigore exactos scire cupienti, ad quam mensuram perfectionis pervenisset, revelavit, cum non ultra mensuram duarum mulierum conjugatarum Alexandriæ degentium pervenisse, quæ tamen postea a S. Macario nihil aliud egisse compertæ sunt, quam quod inter se concordes, & maritis obedientes fuerint. Unde merito exclamavit Macarius: Nunc tandem agnosco, mi Deus, te non esse acceptatorem Personarum, sed quemvis in suo statu perfectum esse posse; atque adeo recte perfectioni applicari posse, quod Deus de suo mandato Israelitis dici jussit: *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, nec procul positum, nec in cælo situm, ut possis dicere quis nostrum ad cælum valet ascendere, ut deferat illud ad nos, ut audiamus atque opere compleamus? neque trans mare positum, ut causeris, & dicas; quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre, ut possimus audire, & facere, quod præceptum est? sed juxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.* Chronic. S. Franc. l. 1. p. 7. c. 14.

CONSILIUM II.

Circa opera quotidiana rite perficienda.

Petitio.

III. Eadem Anastasia, cum perfectionem in quotidianis, & cuique statui convenientibus operibus rite obeundis consistere cognovit, vehementer scire desiderat, quid ad transactionem perfectam talium operum requiratur, quare in hac re instrui cupit ab Asceta.

Responsio.

IV. Respondet Asceta, ut hæc instructio facilius ab ea intelligatur, sequitur, sequentes doctrinas prius supponendas, & bene capiendas esse. Prima est, Sermonem hoc loco esse de operibus bonis dumtaxat, seu vitam æternam promerentibus. Secunda est, ad ejusmodi opus tres conditiones requiri, nimirum ut in se non sit malum, sed ad summum indifferens, id est, nec bonum, nec malum. Deinde ut in statu gratiæ, seu a persona nulli peccato mortali obnoxia perficiatur. Tandem ut cum bona intentione, id est, propter Deum fiat; ut enim nos remunerari non solemus eum, qui propter nos non laboravit, ita nec Deus opera, & labores, qui propter ipsum suscepti non sunt, præmiare consuevit. Tertia doctrina est, quodvis tale opus quatuor in se fructus continere, quorum primus est fructus, honoris, & laudis, qui vel ipsi operanti, vel alteri, propter quem tale opus facit, obvenire consuevit. Secundus est fructus meritorius, quo gradus aliquis gratiæ, & gloriæ cælestis obtinetur. Tertius est satisfactorius, quo pars aliqua pœnæ peccatis nostris debitæ remittitur. Quartus est impetratorius, quo gratia, & beneficium a Deo postulatum pro se vel aliis impetratur.

V. His suppositis, ait Asceta, tria requiri ad perfectionem talium operum; Primo, ut magna cum diligentia, & devotione peragantur, juxta monitum Siracidis. In omni opere tuo excellens esto, ut dicere quis possit cum S. Davide: *Totis viribus præparavi impensas Domus Dei* (seu perfeci mea opera) *non enim homini præparatur habitatio* (vel perficitur hæc actio) *sed Deo.* Secundo, ut fructus illius debito modo distribuantur, nempe ut sicut SS. Joachim & Anna bona sua temporalia in tres partes diviserunt, & unam quidem Deo in templo obtulerunt, alteram pro quotidianis suis necessitatibus reservarunt, tertiam pauperibus distribuerunt; ita, & hæc bona spiritualia, quo ad fructum honoris, & laudis Deo, & Sanctis consecrentur: quo ad fructum meritorium sibi reserventur (neque enim hic fructus a puro homine aliis applicari potest) quoad fructum vero satisfactorium defunctis pauperibus, pro quibus specialiter orare tenemur, aut volumus, transcribamus: sic enim verificabitur illud Psalmistæ; *Dispersit dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi.* Tertio, ut ad finem usque perducantur, ut cum veritate quis cum Christo dicere queat: *Consummatum est.* Quæ omnia si diligenter observaverit Anastasia, dubitare eam non debere, ajebat Asceta, quin fructum perfectionis non trigesimum dumtaxat, sed centesimum sit reportatura, neque ipsis etiam Religiosis quo ad hoc studium cessura. Eccl. c. 33. 1. Paral. c. 29. Ps. 111.

CON-

CONSILIUM III.

Circa intentionem faciendam.

Petitio.

VI. Valde quidem recreata est, & confortata Anastasia præcedentibus consiliis: sed quia inter alia dictum ei fuit: Quidquid agant homines, intentio judicat omnes: ideo desiderat, uti etiam petit fructuosam & facilem hujus intentionis praxim ab Asceta intelligere.

Responsio.

VII. Respondet Asceta, in tribus præcipue capitibus praxin hanc consistere. 1. *In congrua electione*, qua scilicet perfectissima eligatur intentio. Pro quo sciendum est, triplicem intentionem ab Ascetis assignari, quarum prima *servilis* vocatur; quando metu pœnæ servitur. Altera *mercenaria*, quando solius mercedis intuitu obsequium præstatur; Tertia *filialis* appellatur, quando ex solo amore voluntas Dei impletur, quæ quidem intentio præ aliis utpote perfectissima eligenda est, & quidem, quantum fieri potest, in supremo gradu; nam, & hanc filiam intentionem tres gradus habere, recte docet Rodriquez. Primus est; quando homo ita in omnibus ad unius Dei gloriam attendit, & exutus omni alio terreno, & ad rem non pertinente affectu, ipsius dumtaxat divinissimo beneplacito est intentus. *Rodriq. p. 1. tr. 3. c. 14.* *Nosse vis*, inquit S. Bernardus, *an in amore Dei arescas, & proficias? Attende, sit ne quidpiam extra Deum, cujus amore multum delecteris: Certe quamdiu possum ex aliena qualicumque re* (verba sunt Bernardi) *consolationem, & jucunditatem accipere, nondum audeo dicere, dilectum nostrum intimum ardentissimi amoris sinum tenere.* Sanctus vero Augustinus: *Minus te amat*, ait *Domine, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat.* Talis profecto amor sanctæ illius Reginæ fuit, quæ in medio Regiæ magnificentiæ: *Tu scis, Domine*, ajebat, *quod nunquam læta sit ancilla tua, ex quo huc translata sum, usque in præsentem diem, nisi in te, Domine Deus Abraham.* Secundus est, quando quis non modo rerum omnium externarum obliviscitur, sed sui etiam ipsius, ita quidem, ut neque seipsum amet, nisi in Deo, propter Deum, & ad perficiendam voluntatem Dei, ut homo neque ipsa etiam de manu Dei accepta beneficia, bonaque tam gratiæ, quam gloriæ, ob ullum suum commodum appetat, verum ea sola consideratione, ut in illis ejusdem Dei quæratur honor, & gloria, ipsiusque divinum fiat beneplacitum, quemadmodum beati in cælo ex nulla re alia percipiunt voluptatem, quam ut Dei voluntas in cujus amore ita absorbentur, vel ut rectius dicam, ita in Deum transformantur, ut gloriam ac beatitudinem, quam ipsius munere sunt consecuti, non tam velint, amentque propter se, delectationemque illam, quam ex ea hauriunt, quam quod illam ipsam Deus ipsis velit, & in ea sibimet complaceat. Ita Deum S. Rex David amabat, inquit Bernardus, cum dicebat: *Confitemini Domino, quoniam bonus est*: non dixit, quoniam mihi bonus, sed quoniam bonus ipse est: non amabat, ut ille alius, de quo idem David: *Confitebitur tibi cum benefeceris ei.* Tertius est, quando quis operatur, non ut ipse Deo placeat, sed quia placet ei Deus, vel quia placet Deo, quod operatur: ita ut sicut Scriptura dicit, Deum fecisse, & creasse omnia in laudem gloriamque suam, ac propter semetipsum, ita & nos tunc amabimus Deum amore purissimo, hoc est, nec nos ipsos, nec aliud quidvis, nisi in ipso, & propter ipsum. *Delectabit sane*, ait Bernardus, *non tam corda vel sortita necessitas, vel sortita felicitas, quam quod ejus in nobis, & de nobis voluntas adimpleta videbitur. O amor Sanctus*, exclamat idem, *& castus! o dulcis & suavis affectio! o pura, & defæcata intentio voluntatis, eo certe defæcatior, & purior, quo in ea de proprio nihil jam admixtum relinquitur; eo suavior & dulcior, quo totum divinum est, quod sentitur. Sic affici deificari est*: ad hanc definitionem (ut cum sancto loquamur) explorandam tres ipse similitudines adducit his verbis: *Quomodo stilla aquæ modica multo infusa vino deficere a se tota videtur, dum, & saporem vini induit, & colorem: & quomodo ferrum ignitum, & candens igni simillimum fit, pristina propriaque forma exutum, & quomodo solis luce perfusus aer in eamdem transformatur luminis claritatem, adeo ut non illuminatus, quam ipsum lumen esse videatur. Ita*, inquit, *& non istic* (in Sanctorum scilicet gloria collocati) *deperditis qualitatibus nostris, proprietatibusque omnibus, quodammodo deificabimur, hoc est, ita in ipsum transformabimur, ut amaturi præter Deum nihil simus, aut si quid amaturi, hoc ipsum certe propter Deum. Alioquin, quomodo erit Deus omnia in omnibus, si in homine de homine quidquam supererit? ac tametsi mortalitatis hac massa circumdati, ad tam sublimem perfectionis gradum ascensuri nunquam simus, erigendus nihilominus in ipsum mentis est oculus, quia quo alacrius fuerimus progressi, illique vicinius appropinquaverimus eo major erit nostra perfectio & cum summo bono unitio.* Concludit igitur totum hoc argumentum mellifluus Bernardus præclara hac seque digna sententia; *Hæc est in nobis voluntas filii tui; hæc pro nobis oratio ejus ad te Deum Patrem suum. Volo, ut sicut ego, & tu unum sumus, ita, & ipsius in nobis unum sint. Ut scilicet ament te propter te, & se nonnisi in te. Hic est finis, hæc est consummatio, hæc est perfectio, hæc est pax, hoc est gaudium in Spiritu Sancto; hoc est silentium in cælo; hic demum finis, ultimaque rationalis creaturæ perfectio, ad quam consequendam omnes, omnibus, una connitamur.*

VIII. Secundo consistit hæc praxis in *frequenti renovatione intentionis*; quæ quidem in genere loquendo facienda suadetur ante singula primaria opera, uti fecit unus ex antiquis Patribus, qui, quotiescumque opus

aliquod vellet inchoare, subsistebat aliquantisper contemplanti similis. Rogatus, quid ageret: Opera nostra, respondebat, ex se nulla sunt, nisi sancta mente, rectoque fine sint oblata. Sicut enim ballistam volens emittere, oculo prius ad scopum collineat, sic & ego, priusquam boni quidpiam agere incipiam, intentionem meam ad Deum, ultimum scopum, & finem nostrum, dirigo; hoc, inquit, est, quod ago, dum consisto, id enim Deus a nobis exigit; ait enim, pone me ut signaculum super cor tuum. Iterum quemadmodum sagittarius, ut a scopo minus aberret, sinistrum oculum claudens, solo dextro utitur, ad hoc, ut visus magis firmetur, collectiorque sit; ita prorsus claudendus & nobis est sinister oculus humanorum respectuum, solusque dexter bonæ intentionis reserandus; id enim sponso animarum nostrarum cor transverberat, vel ipso teste: *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum, in uno oculorum tuorum.* Quod ipsum Alphonsus Rodriquez similitudine artificum, præsertim fabrorum murariorum, confirmat, nam sicut his non satis est, regulam semel iterumque futuro ædificio applicuisse, sed ad idem redit identidem; sic & applicatio ista regulæ nostræ non mane solum, inque diei principio facienda est, sed & dum operamur, dicendo: Hoc opus tibi, Domine Deus meus, offero, dico, consecro, & ad tuum divinum beneplacitum totum, quantum est, libens, volens, meritoque refero. In specie vero renovanda suadetur hæc intentio. 1. Ubi primum mane e lectulo surrexerimus, offerendæ sunt ipsi totius imminentis diei cogitationes, locutiones, & operationes, postulando ab ipso enixissime, ut ad divinissimi ipsius Numinis honorem gloriamque cedant: ut irruente postea titillatione aliqua inanis gloriæ dicere secure possimus; tarde nimis venisti, o vana gloria, Dei mei mea sunt omnia. 2. Tempore Missæ, ubi quando hostia elevatur, hæc intentio, dum Sacerdos calicem consecrat, a quibusdam sic formatur: O amantissime Deus, sicuti dilectus Filius tuus modo in gratissimum holocaustum oblatus est, ita, & ego tibi offero omnia opera mea in simile holocaustum, rogoque, ut ad ea perficienda gratiam efficacem largiri digneris. 3. Ante opera indifferentia, qualia sunt labor, refectio corporis per cibum, & potum, recreatio, somnus, tanto diligentius facienda est, quanto certius est periculum, ne defectu legitimæ intentionis fructu meritorio priventur, aut per captationem inordinatæ delectationis in vitium degenerent. Unde aliqui sic ante ista intentionem renovant: O mi amantissime Deus, placet, quod proposui, scilicet hoc opus, ex purissimo amore tui, proximi, & obedientia (vel alia virtute, valde enim expedit ad virtutum habitum acquirendum, etiam illas huic motivo adjungere) transigere: confirma, quod operatus es in me; ex te enim, in te, & propter te sunt omnia, Deus meus, & omnia. 4. Aliqui etiam, dum hora auditur, intentionem sic renovant, ut post nomen Jesus subjungant hæc verba: In cujus majorem gloriam offerre digneris omnia opera a me hac hora facienda, in unione omnium operum illius, tuorum, & omnium Sanctorum, ea intentione, quam mane feci, sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc (ut omnia opera hac hora facienda perfecte absolvam) & in hora mortis meæ. Amen. Ut vero defectus in operibus talibus commissi suppleantur a Christo, prodest ea sæpius in die, præsertim sub meridiem, & noctu ante somnum, hoc vel simili modo offerre: Bone Jesu, propitius esto mihi maximo peccatori, qui tepidum, & distractum servitium meum commendo mellifluo cordi tuo emendandum ac perficiendum, tibique ipsum offero ad salutem omnium in unione illius perfectissimæ intentionis, qua tu Patrem orasti, & laudasti in terris. Responde, quæso, satisfac, & supple pro me plenissime. Amen. Si hic fecerit, ait Blosius, ipsa eadem opera, & exercitia sua, quæ ex se vilia, atque imperfecta sunt, nobilissima, Deoque acceptissima erunt. Nam ex operibus, & exercitiis Christi, quibus conjungentur, atque unientur, ineffabilem dignitatem accipient: quemadmodum gutta aquæ missa in vinum, & vino unita excellentem ipsius vini colorem, saporemque recipit. Itidem omnia, quæ ipsum gravant, & affligunt (sive parva, sive magna, sive externa, sive interna sint) offerat Deo in laudem æternam, ad salutem omnium, in unione passionis, ac dolorum Christi, ut ex iisdem passionibus, & doloribus Domini Jesu, quibus unientur, divinam claritatem assumant. *Blosius in reg. brev.*

IX. Tertio consistit hæc praxis in *digna æstimatione*, ad quam concipiendam sufficere potest, quod beneplacitum Dei, quod per talem intentionem quæritur, habeat omnes conditiones ad summum, & optatissimum præmium requisitas; est enim. 1. *maximum* præmium, utpote quod Beati in cælis ipsi etiam gloriæ, & felicitati suæ longissime præferunt. Unde Deus ad Abrahamum dixit: *Ego Protector tuus sum, & merces magna nimis.* 2. *Statim*, ubi opus perfectum est, confertur, cum Deus non possit non in opere bono sibi complacere. 3. *Semper haberi potest*, quia sola intentio ad illud directa sufficit ad ipsum obtinendum; Unde merito S. Chrysostomus dixit: *Si omnino dignus fueris aliquid agere, quod Deo placeat, aliam adhuc præter hoc ipsum, quod placere meruisti, mercedem requiris? vere ignoras quantum bonum sit placere Deo: si enim scires, nunquam aliquid aliud extrinsecus mercedis aut muneris expeteres.* Hortatur proin Asceta, ut amorem Sponsæ imitetur Anastasia, de quo amore sic loquitur S. Bernardus: *Nec is (sponsus) aliud quærit; nec illa aliud habet. Is per se placet, & propter se; ipse meritum, ipse præmium sibi est amor; præter se non quærit causam, non fructum: fructus ejus, usus ejus; amo, quia amo: amo ut amem.* *S. Chrys. lib. 2. de com. pun.* *S. Bern. s. de dil. Deo.*

CON-

CONSILIUM IV.

Circa negotia perficienda.

Petitio.

X. Theophilus magni cujusdam Principis officialis, tot, tamque gravibus curis oneratus, ut prope succumberet, dum more suo libellum de Imitatione Christi in manus sumit, & in c. 26. l. 2. hæc verba legit: *Domine hoc opus est perfecti viri, nunquam ab intentione cælestium animum relaxare, & inter multas curas quasi sine cura transire: non more torpentis, sed prærogativa quadam liberæ mentis, nulli creaturæ inordinata affectione adhærendo:* vehemens concepit desiderium ad hanc libertatem perveniendi; sed quia nescit, qua ratione eam obtinere possit, consilium & instructionem ab Asceta petit.

Responsio.

S. Franc. Salesf. ep. XI. Respondet Asceta, ante omnia illi saluberrimam S. Francisci Salesii doctrinam præ oculis habendam; dum ait: *Qui multis sæpe diversique generis irretiti negotiis hærent, ante omnia perexercitatos in sapientia esse oportet. Quam illis virtutem autem auctor largitorque bonorum omnium Deus non denegabit, si eam tum serio diligenterque expetiverint, tum ad ejus exercitium sese animaverint, & singulos in dies mane præsertim generose ad omnia perpetienda comparatos, promptosque se Deo exhibuerint. Etenim, ipsam veritatem ut fatear, onus ingens est continuis negotiis, & occupationibus prægravatum, & oppressum pene jacere, & continuum quasi martyrium pati. Evenitque interdum, ut ardua momentique præcipui negotia non ita hominem conficiant, quam multitudo diversitasque occupationum exilium, si debita mentis tranquillitate non suscipiantur, rectoque ordine, suo unumquodque tempore, & successive ad finem exitumque deducantur.*

Id. introd. l. 3. c. 10. XII. Secundo juxta consilium ejusdem Sancti specialiter nimiam sollicitudinem in negotiis cavendam, de qua sic ille loquitur: Cura, & diligentia, quam in rebus ac negotiis nostris gerendis adhibere debemus, longe certe differunt a solicitudine, anxietate, & turbatione. Angeli salutis nostræ curam gerunt, eamque diligenter procurant, at non propterea soliciti, anxii, & impediti sunt; Cura namque, & diligentia ad ipsorum pertinent charitatem; & solicitudo vere, anxietas, & turbatio illorum beatitudini adversarentur; cum cura, & diligentia queant cum tranquillitate, & quiete spiritus consistere, non autem solicitudo, & anxietas, & multo minus impedita turbatio. In omnibus ergo rebus ac negotiis, curæ tuæ concreditis; esto diligens, & sedulus; cum enim tibi Deus illa crediderit, & fisus sit, vult illa te diligenter curare, sed, si quidem fieri potest, noli propter illa nimis esse anxius, & solicitus, id est, cum inquietudine, anxietate, & ardore ea non aggrediaris, nec in iis multum turberis, ut satagas; omnis namque turbatio rationem, & judicium perturbat, immo vero impedimento nobis est, ne rem, quam agere volumus, bene, & prout oportet, exequamur. Quando Dominus Martham reprehendebat, dicebat. *Martha, Martha solicita es, & turbaris circa frequens ministerium;* videns, si tantum diligens, & sedula fuisset, minime se turbasset, sed quia solicita erat, & inquieta, hinc turbatur, & anxiatur. Et in hoc Dominus reprehendit eam: flumina, quæ leniter per planitiem æquam feruntur, ingentes, & vastas ferunt naves, & pretiosas merces: pluviæ, quæ leniter, & guttatim in agrum cadunt, herbis & granis eum abundare faciunt. At torrentes, & flumina, quæ impetuose aquarum vorticibus per terram abripiuntur, vicina loca destruunt, & mercibus vehendis incommoda sunt; uti, & nimbi velut mentes ac præcipites agros, & prata devastant. Nunquam aliquod negotium cum impetu, & turbatione quadam per actum, bene factum fuit. Lente (ut vetus ait proverbium) festinandum est; Qui, ut Salomon asserit, pedibus est festinus, in periculo est, ne pedem offendat. Semper satis cito facimus, si satis bene. Fuci majorem quidem strepitum cient, & turbatiores sunt quam apes, at ceram dumtaxat, non autem mel conficiunt. Sic qui solicitudine nimia, & ardenti, & strepera anxietate negotia sua agere allaborant, vix quidquam agunt, & quod agunt, non bene. Muscæ non vi sua, & vehementia, sed confusa multitudine sua nobis admodum sunt molestæ: sic magna negotia non adeo nos perturbant, atque parva, cum nimirum ea frequentia, & multa sunt. Quæ ergo curanda, & expedienda tibi advenient negotia, quiete, & tranquille suscipe, & ordinatim ea unum post aliud exequere. Si enim simul omnia sine ullo ordine perficere, & aggredi velis, connisus quosdam facies, qui te opprimunt, & spiritum tuum evigorabunt, tuque plurimum sub onere fatisces confecta; & vix quidquam effeceris.

XIII. Tertio illam quoque dicti Sancti doctrinam sedulo observandam, quam sequentibus verbis proponit. In omnibus porro negotiis tuis divinæ providentiæ, a qua sola omnia tua molimina & opera ortum habere debent, totaliter nitere; ex parte tamen tua graviter labora, & possibilia age, quo ei cooepereris; ac deinde certus esto, si quidem in Deo bene confisus fueris successum, qui inde tibi sequatur, semper tibi, & utilissimum, & optimum fore, esto is tibi pro particulari tuo judicio bonus aut malus videatur. Imitare pueros, qui manu una parentis manum tenent, & altera fraga, & baccas e sepibus, & dumetis colligunt. Pari modo tu manu una bona mundi hujus colligito, & tracta, altera semper Patris cælestis manum tene, ad eum subinde revertens & recurrens, ut videas, num tua agendi ratio & occupationes tuæ ei placeant. In primis vero cave, ne manum, & protectionem ejus unquam deseras, te solo plura efficere te posse credens: si enim ipse te deserat, ne unum quidem gressum figes, quin corruas, & turpiter impingas. Quando ergo in communi- Ibid.

nibus tuis negotiis & occupationibus, quæ tam vehementem & internam attentationem non requirent, versaberis, semper magis ad Deum, quam negotia respicias. Cum vero negotia tanti sint momenti ac difficultatis, ut rite peragantur, omnem tuam attentionem, & annisum requirant, subinde ad Deum animum attolles; ad exemplum eorum, qui mare navigant, qui quo ad terram, ad quam anhelant, appellant, sæpius sublime cælum versus respiciunt, quam æquor quod navigant: sic fiet, ut Deus tecum, in te, & pro te laboraturus sit, & labor tuus aliqua consolatione dulcorandus.

XIV. Quarto in ipsa actuali tractatione in primis exemplum S. Ignatii Lojolæ sequendum esse; qui a cœna insequentis diei negotia disponebat, ut majori ea cum libertate eadem perageret, si sciret, quid quovis tempore esset agendum; cum autem omnia pietatis opera complecti non posset, magno delectu præferebat publica privatis; perpetua iis, quæ ad tempus fiunt; certa incertis; secura periculosis. Neque tam videbat, quantæ res ipsæ essent, quam quantum ipsi ad eas conficiendas ostenderetur. Hinc ajebat, non res nobis, sed nos rebus accommodari debere.

Rodriq. p. 2. tr. 2. c. 6. XV. Quinto, non minus accurate observandum monitum Alphonsi Rodriquez, quo suadet, ut omnia opera, & negotia ita peragantur, ac si nihil præterea peragendum haberemus. Oranti itaque de negotiis nulla sit cogitatio, nulla de re alia quæcumque. Omnia tempus habent, sufficitque diei malitia sua. Tam rationabile, & æquitatis plenum est hoc medium, ut pagani etiam, & a religione, fideque Dei alieni id eum docuerint, tum observaverint in ipsis rebus, quas ad Deorum suorum honorem pertinere, quoquo modo judicabant. Hinc illud veterum proverbium natum est; Adoraturi sedeant, hoc est, cum quiete, reverentia; attentione, non obiter, languide, persunctorie. Refert Plutarchus, quod, dum sui temporis Sacrificuli Diis litabant, præco intenta altissimaque voce continuo clamavit: Hoc age, hoc age: quasi diceret, animo alio ne divertas, sed ad id unum, quod agis, attendas. Hoc ipsum igitur est medium, quod præscribimus; integre perfecteque rebus singulis, quas habes in manibus, te consecra; cæteris procul amandatis omnibus, & hoc pacto recte ac bene singulas perficies. Ita autem faciendum esse, Aristippus Philosophus hoc modo probabat: Sola res præsens in manu nostra est, non antegressa, non futura: quia, & illa jam præteriit, & hæc nondum est, nec an ventura sit, scimus. O beatum illum, qui tantus fieri posset sui Dominus, suarumque cogitationum, & phantasiarum, nihil ut cogitaret, nisi quod re ipsa in manibus versat. Verum tanta est ex una parte cordis nostri instabilitas, & tanta ex parte altera inimici hominis astutia atque malignitas, ut id optare possimus, sperare vix unquam. Potens sane ac multum noxia est homini isthæc tentatio, qua illud dæmon agit, & communiter obtinet, ut rem vix ullam unquam bene, numeratisque omnibus absolute faciamus. Oras? Suggerit studia, cogitationes officii proponens, & alia. Studes? Orationem, colloquium, missam, socios importune ingerit. Et quid hinc promovet? scilicet ut neutrum, immo nihil, benefacias. Quare mecum hoc sequere consilium; (non enim ignoramus cogitationes & astutias ejus) abjice futurorum omnium cogitationem, quoniam quantumvis cæteroquin bonæ sint sanctæque, jam certe & hac hora nec bonæ sunt, nec sanctæ, sed fructui, profectuique tuo plurimum incommodant. Quodsi obrepat isthæc tibi forte cogitatio, non recordatum te amplius hujusvis illiusve rei, quæ modo menti occurrit, ex hoc ipso colligere debes & potes, non injici tibi hanc mentem a Deo, sed meram esse mali dæmonis illusionem, quod Deus, Deus confusionis perturbationisque non sit, sed Deus pacis, Deus quietis, Deus ordinis. Ergo a malo est, quidquid est, quod jam turbat: Abige ipsum igitur, proculque pelle, & confide in Domino, quod te faciente, quod in te est, ipse alio postea tempore non deerit ad suggerendum alterum, si ad ipsius gloriam, tuumque commodum ipsi videbitur futurum. Facit huc præclarum documentum S. Bonaventuræ, *Scientia*, inquit, *quæ pro virtute despicitur, per virtutem postea melius invenitur*. Noster Avila ait; Quandocumque menti extra debitum tempus impertinens aliqua cogitatio succurrerit, sic eam alloquere; Dominus meus nihil horum mihi hoc tempore præcipit: Nihil igitur est, cur multum vobiscum disputem, cum primum autem illud mihi mandaverit, multa cum promptitudine alacritateque illud amplectar.

XVI. Sexto, illud quoque S. Francisci Salesii monitum non negligendum, quod his verbis proponit. Inter tractandum de negotiis; atque in conversatione, cœtuque aliorum nulla te capiat Dei tui oblivio. Certum enim persuasissimumque nobis id est esse debet, nullum negotium tam arduum, tantique momenti reperiri, quod a Dei memoria impedire nos merito possit, ac debeat. Et Sancti omnes, quotquot fuerunt, in hac se semper continuo exercuerunt, atque etiamnum superstites devoti sapientesque id in more positum habent, ut cogitationes mentemque suam frequenter ad Deum elevent, sæpiusque in cælum oculos, quam in terram terrenaque, defigant: Sicuti, qui vela in mari faciunt, crebriori obtutu sidera, quam ipsum æquor, quod ante se habent, & in quo circumferuntur, collustrant. Hic usus Regio Psalmistæ persamiliaris extitit, quod variis in psalmis de se ipso testatum reddit: *Providebam Dominum in conspectu meo semper; &: Ad te levavi oculos meos qui habitas in cælis. Oculi mei semper ad Dominum.* Firmissime persuasum teneas, functiones laboresque tuos, si potentissimum auxiliatorem Deum suppetias hoc modo invocemus, multo feliciores successus habituros, nec solatio interno, animique tranquillitate, cárituros esse. S. Franc. Salef. in Reg. p. 1 c. 2. §. 3.

XVII. Septimo, illud nobis curæ præcipuæ esse debere, monente eodem Sancto, ut omnia illa, ad quæ ex statu vocationeque nostra adstringimur, cum perfectione agantur & bono cum successu; quantum quidem in facul-

cultate nostra est, absolvantur, nec quicquam in viis vel per oblivionem, vel quemcumque defectum nostrum, negligatur. Quod si his rite peractis, successus aut minus exoptatus, consequatur, ferendus ille est patienter, animoque pacato, atque hilari. Quamquam enim Dei jussu ad omnia singulari cum cura perficienda obligemur, quæ ad divinum ejus honorem promovendum, nostræque vocationi satisfaciendum pertinent, non adstringimur tamen ad felicem negotiorum istorum successum, cum is in potestate nostra non sit. Recte arborem quidem plantare, atque irrigare opportune tenemur, ut vero illa excrescat, incrementumque sumat, solius Dei est efficere. Quod si autem conatus nostri sperato exitu destituerentur, vel per negligentiam etiam nostram minus votis nostris responderent, æquo animo, & suppari tranquillitate voluntati divinæ acquiescamus, persuasi, voluisse hoc pacto a nobis Deum negligentiæ nostræ pœnas sumere. Ejus te itaque pœnitudo capiat, Deum veniam humiliter posce, & tanquam promeritam vindictam, & pœnam hanc ab æterna ejus providentia libens, gratusque suscipe; veluti enim omnis culpa divinæ adversa est voluntati, ita pœna ob culpam inflicta voluntati eidem omnino consentanea est.

XVIII. Octavo, denique præ omnibus aliis doctrinis hoc loco traditis, illam maximi faciendam, quam sæpius citatus S. Salesius in fine capitis de hac materia tractantis in hæc verba subjungit: Ille enim vero negotiator, vere sapiens, & circumspectus, imo beatus est, qui occupationes, negotiaque sæcularia, quæ ex officio, vocationeque sua ipsi tractanda incumbunt, singulari cum diligentia exequitur: Verum eo cum modo, ut alte defixum id mente habeat, nihil sibi magis curæ, nihil magis cordi esse debere, quam suæ salutis negotium, animæque propriæ ad æternam felicitatem provehendæ.

CONSILIUM V.

De vera Devotione procuranda.

Petitio.

XIX. Euphrosina honesta mulier nullum in Communione, aliisque exercitiis suis spiritualibus, gustum percipiens, queritur Ascetæ, se omni devotione destitutam esse, petit proin ab eodem consilium, quomodo se gerere debeat, ut amissam devotionem recuperare queat.

Responsio.

XX. Respondet Asceta, querelam hanc ex ignorantia doctrinarum, quas Authores de vera devotione tradunt, oriri. Quare easdem se Euphrosynæ in compendio traditurum. Primo itaque sciendum illi esse, quid sit vera devotio; quam clare præ aliis S. Franciscus Salesius explicat sequentibus verbis: Vera, vivaque devotio amorem Dei præsupponit, nec quid aliud est quam verus quidam Dei amor: non tamen qualiscunque & talis qualis amor: nam in quantum amor divinus animam nostram cohonestat, & venustat, dicitur gratia, divinæque ejus Majestati acceptos nos reddit; in quantum vero vires ad benefaciendum nobis confert, vocatur charitas: Verum cum jam ad eum perfectionis gradum pertingit, ut nos non solum benefacere, verum etiam sollicite, diligenter, frequenter, prompteque operari faciat, tum demum devotionis appellatur nomine. Struthiones nunquam subvolant, & gallinæ nonnisi admodum graviter, & demisse, & rarissime; sed aquilæ, columbæ, hirundines, & sæpe & celeriter, & sublime evolant. Pari modo peccatores nunquam ad Deum sursum evolant, sed omnis eorum libratio, & studium in terra, circa terram, & propter terram suscipitur. Probi vero homines, qui scilicet nondum ad devotionem pervenere, ad Deum quidem per opera sua bona subvolant, attamen raro admodum, tarde, & graviter. At qui vere devoti sunt, frequenter, expedite & sublime in Deum evolant. Ut concludam ergo, devotio aliud non est, quam quædam agilitas & vivacitas spiritualis, adminiculo charitas suas in nobis actiones (aut potius nos per illam) prompte, affectuoseque exequitur, & operatur. Et sicut ad charitatem spectat, ut omnia Dei mandata in genere & universaliter nos adimplere faciat, ita ad devotionem pertinet, nos ad eadem prompte seduloque adimplenda excitare, & inducere. Quam ob rem, quisquis omnia Dei præcepta, non prout oportet, observat, nec bonus, nec devotus haberi potest. Itaque charitas & devotio non plus inter se differunt, quam ignis & flamma, quod charitas, cum spiritualis quidam ignis sit, quando vehementer inflammata & accensa est, dicatur devotio, & ad charitatis ignem aliud non addat, præter flammam, quo charitatem & alacrem, & promptam, & diligentem, non modo ad divina mandata observanda, verum etiam ad consilia & inspirationes cælestes exercendas, reddat. Devotio ergo omnium dulcedinum est dulcissima, & virtutum universarum regina. Est namque ipsa charitatis perfectio; si enim charitas lac sit, devotio est cremor: si illa planta sit, devotio ejus est flos; si illa gemma ac lapis pretiosus, devotio ejus est fulgor & jubar: si illa ballamum, & aromata, devotio ejus est fragrantia & odor suavitatis; homines confortans ac vegetans, Angelos autem lætificans. Ex qua descriptione facile colligi poterit, quæ sit falsa devotio, quam idem Sanctus sic depingit; Quascunque imagines & vultus depingeret pictor Arelius, ad similitudinem atque effigiem mulierum, quas adamabat, efformabat; sic sibi quisque devotionem pro passione & imaginatione sua depingit. Qui jejunio addictus est; valde devotum reputabit, si multum & frequenter jejunet, licet intus natet odio & malevolentia; cumque non audeat linguam vino, ac ne quidem aquæ præ sobrietate intingere, illam sanguini proximorum palam immergere, iis detrahendo, & calumniando, non

non verebitur. Alius se devotum existimabit qui plurimas quotidie preces, & orationes decurrat, atsi exinde lingua illius in verba morosa, querula, arrogantia, & injurias in domesticos, & vicinios suos totam sa se effundat. Alius libenter admodum eleemosynas in egenos & inopes e crumena educit, benignitatem tamen & amorem corde suo alicere ac depromera nequit, inimicis ignoscat erit & alius, qui quidem inimicis suis haod difficulter injurias omnes dimittet, sed ut creditoribus suis satisfaciat & cum iis rationes ineat quam ægerrime in animum suum inducet, & nonnisi violenter, ac Judice compellenta. Omnes hi vulgo devoti habentur, revera tamen devoti non sunt. Milites Saulis Davidem in domo sua quærebant, at cum Michol statuam in lecto collocasset, eamque vestibus Davidis induisset, crediderunt illi, Davidem ipsum ægrum in lecto decumbere: Sic permulti actionibus & operibus quibusdam externis, ad sanctam devotionem spectantibus, sesa induunt, & palliant, & credunt homines illos vere devotos & spirituales esse, cum revera, & a parte rei nonnisi simulacra quædam, & inania phantasmata davotionis sint.

XXI. Secundo sciendum est, duplicem esse devotionem. Prima *rationalis* vocatur, quando quis quodlibet peccatum odit, & execratur, promptaque voluntate Deum colit, & ea, quæ Deo placere cognoscit, strenue amplectitur, ac peragit, ut eam Blosius describit, de qoa locutus ast pius Author dicens: *Devotus homo ubique secum fert consolatorem suum Jesum, & dicit ad eum: Adesto mihi Domine Jesu, in omni loco, & tempore. Hæc mihi sit consolatio, libenter velle carere omni humano solatio. Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas, & justa probatio pro summo solatio.* *Sensibilis est*, quæ in cordis quadam motione, & suavitate consistit, & externis gestibus, & lacrymis proditur, quam etiam peccatores, imo, & hæretici, ac gentiles plerumque habent. Unde Blosius de ea sic loquitur: Non in ea turpiter conquiescas: sed per eam ad Deum progredere. Admodum periculosa est spiritualis ingluvies, qua quis dulcedina gratiæ ad oblactationem sui abutitur. Anima, quæ hoc vitio altios infecta est, non potest dici pudica, & fidelis famula Christi, neque enim Deo gratis obsequi vult, sed Dei donum magis, quam Deum, diligit. Servula mercenaria, non filia liberalis est: Si nimis at abblanditur suavitas illa sensibilis, mox ipsa tota turbulenta, tota indignabunda, tota impatiens, pietatis studia deserit: & timoris, pudorisque habenis excussis dat se prorsus axternis consolationibus. Videlicet si Deus eam oblectara vult, Deo servit; sin minus, ab eo recedit. Anima vero quæ fidelis ancilla, vel pudica sponsa Christi appellari meretur, non in Dei donis, sed in Deo, quiescit. Sive Deus ei infundat internam suavitatem, tranquilla permanet, hilariter suo sponso famulatur, fideliter ei adhæret, constanter eum diligit. Magis optat Dei voluntatem fieri, quam suam. Igitur cura, ut ubique casta puraque tua sit intentio, lætitiam salutaris Dei hic expecta, non tam ut delecteris, quam ut ipsi Domino placeas.

Blosius in Canon. c. 24.

XXII. Tertio sciendum est; auream mediocritatem, sanctamque discretionem devotionis sectatorem velut matrem diligere, atque in omnibus actionibus suis observare debere; sine hac enim, quod S. Antonius monet, nulla virtus virtutis nomen meretur, non ipsa devotio quidem. Discretio autem necessario requirit, ut in exercendis virtutibus, rebusque spiritualibus, sancta quadam attemperationa utamur: eaqua moderatione illa peragamus, ut ne quis eorum, quibuscum vivimus, merito offendi, avarsionemque a factis nostris concipere jure possit. Vera enim devotio suavis ubique semper amœna, & nulli unquam fastidio & molestiæ est.

S. Franc. Salef. l. 12. ep. 2.

XXIII. Quarto sciendum est, devotioni huic duo specialiter obstare; 1. Animi levitatem, & inconstantiam, quæ non raro in causa sunt, ut quæ vel bene prudenterque proposita sunt, non exequatur vel quæ incepta jam, & usitata fuerunt pristinæ devotionis exercitiæ, commutet; & alia, atque alia, eo prætextu, quasi meliora apparaant, suscipiat: vel quod subito ita multa simul, itaque diversa exercitia, adoriatur, quæ simul consistere non possunt, utque interdum ea aggrediatur etiam, quæ suas vires, & facultatem transcendant, ad quorum deniqua consecutionem pertingera nunquam possit; Ex quo fit, ut plenus samper bonorum desideriorum axistat, quæ tamen in exacutionem suo tempore prodeant nunquam, utqua tandem, dum omnes ad perfectionem tenendi vias aut curiose rimatur, aut tamere ingredi parat, multis prægravatus desideriis, & propositis, tum difficilibus, tum permolestis, vel succumbat penitus, vel plurimum retardetur. Illa enim animum nostrum perplexum admodum inquietumque reddunt, atque efficiunt, ut bene cœptum opus aut proptar occurrentes difficultates vix superabiles, aut propter laborem nimis ardmum, imperfectum, aut infectum penitus relinquera necesse sit. Sancta insuper cum libertate in exercitiis devotionis procedendum est, ut neque ad sensibilia solatia, aorumque dulcedinem, neque ad certas quasdam considerantiunculas, similiaque pietatis opera, affixus sit, ita ut, vel infirmitate, vel casu improviso, vel honestis legitimisque de causis, vel proximo, indulgendi placendique studio, ab iis avocatus, & impeditus, idcirco mox inquietodine, animi morositate, & impatientia conturbetur, sed in continua mentis tranquillitate perseveret, consuetamque illis suavitatem exhibeat, qui ab exercitiis omissis eum impediverunt. Nam neque sensibilem nimium illis in operibus esse convenit, neque in propositis nimis mollem, ut, quicquid nobis nonnulli obstaculo fuerit, id quam gravissime sentiamus. Hæc enim animi inquietudinem, & anxietates conscientiæ inducunt, superstitionisque nos periculo exponunt. Satis tibi sit arborem devotionis, & bonæ voluntatis actis profunde in corde radicibus firmiter consistere, nec curandum magnopere, si a ventis aut folia, aut fructus, aut rami etiam agitentur,

tur, alte radicato, & inconcusso, firmiterque consistente arboris trunco. Nec est etiam, quod devotionis studiosus aut miretur, aut animum despondeat, consideratis suis tot negligentiis, miseriis, infirmitatibus, tentationibus, affectuum inordinatorum assultibus, & defectibus quotidianis. Quandiu enim in se timorem Dei amoremque conservare laborat, quamquam hucusque partes suas non ita perfecte expleverit, non idcirco tamen conclamatum est, nec conficiendus etiam ægritudine animus, sed firmo potius proposito erigendus, illi imposterum concessis a Deo gratiis diligentius utendi, immoderatos animi affectus amplius edomandi paulatim, & ad patientiam, mansuetudinem, humilitatem, suavitatemque se inducendi, quærendique profectum suum spiritualem, hinc inde ex omnibus. Tandem si videat muneri a se suo cum diligentia satisfactum, gratias Deo, laudesque decantet: Sin contra, negligentiam in se agnoscat, si præsertim illa de industria admissa non est, ejus in se dolorem excitet, coram Deo profunde se humiliet, proponatque, adhibendam a se deinceps omnem industriam, persuasumque sibi habeat, clementissimum Deum idcirco sibi auxiliis gratiaque non defuturum, ut qui quassatum calamum non conterat, nec cor humiliatum despiciat, sed iis potius omnes benevolentiæ charitatisque thesauros recludat, imo suam in sublevandis eorum miseriis gloriam, & honorem quærat. 2. Non minus obstare effusionem animi ad externas consolatiunculas, uti recte Thomas Kemp. advertit dicens: *Utilius est sæpe, & securius, quod homo non habeat multas consolationes in hac vita, secundum carnem præcipue; tamen, quod divinas non habemus, aut rarius sentimus nos in culpa sumus, quia compunctionem cordis non quærimus, nec vanas & externas omnino abjicimus.* Et iterum: *Si veraciter vis delectari, & abundantius a me consolari, ecce in contemptu omnium mundanorum & in abscissione omnium infirmarum delectationum erit benedictio tua, & copiosa tibi reddetur consolatio. Et quanto plus te ab omni creaturarum solatio subtraxeris, tanto suaviores & potentiores consolationes invenies.*

Thom. Kemp. l. 2. c. 12. l. 3. c. 12.

XXIV. Quinto sciendum, plurimum etiam ad devotionem conducere, immo necessarium esse, ut suus illi status vocatioque abunde sufficiat, nec de aliis cogitationem conatumque ullum suscipiat. Nihil enim est, quod profectum nostrum ita retardet, majoremque remoram injiciat, in consectanda assequendaque perfectione vocationis, in qua vivimus, virtutibusque, quas status noster a nobis exigit, quam cogitationes, & desideria nostra alium in scopum frustra ejaculari, pretiosumque tempus hoc modo inutiliter prodigere. Liam sponsam suam perfecto amore numquam prosequebatur Jacob, quamdiu de Rachele consequenda laborabat.

Thom. Kemp. l. 3. c. 25. & l. 3. c. 20.

XXV. Sexto sciendum, nihil æque conducere ad devotionem conservandam, quam si omnis curiositas circa res aut actiones aliorum ad se non pertinentes studiose vitetur; sed judicia humana generose contemnantur; uti pius Auctor his verbis indicavit: *In omni re attende tibi, quid facias, & quid dicas: & omnem intentionem tuam ad hoc dirige, ut mihi soli placeas, & extra me nihil cupias aut quæras. Sed & de aliorum dictis & factis nil temere judices: nec cum rebus tibi non commissis te implices: & poterit fieri, ut parum vel raro turberis.* Quare hortatur Asceta Euphrosynam, ut illa ejusdem Auctoris verba sibi dicta putet: *Dimitte vana vanis: tu autem intende illis, quæ tibi præcepit Deus. Claude super te ostium tuum, & voca ad te Jesum, dilectum suum. Mane cum eo in cella, quia non invenies alibi tantam pacem. Si non exivisses, nec quidquam de rumoribus audisses; melius in bona pace permansisses. Ex quo nova delectat aliquando audire, oportet te exinde turbationem cordis tolerare.*

XXVI. Septimo denique sciendum, ad devotionem conservandam specialiter cavere debere devotionis amatorem, ut nihil novum & insolitum, nihil singulare & inusitatum, consectetur. Eadem facie, eadem charitate & gaudio internarum suavitatum solatia, & desolationum aversionumque animi fastidia, de paterna Dei acceptet manu. Eidemque non solatiolorum istorum gustus causa, quem ab ipso ejusque servitio percipit, sed pure ipsius gratia tantum propter ipsum, inquam, ejusque obsequium vivat, serviat, adhæreat, atque in hac vasta mundi eremo, sicut olim electus ille populus, etiam necessario pane & aqua destitutus, nedum aliis, qui solatio & oblectamento esse poterant, Deum sequatur. Hoc illi omnium sit loco, quod apprehensa quasi dextera a Deo juxta voluntatem ejus deducatur, de quo S. David gloriatur, ac ipsius ductu causaque perpeti aliquid possit. Hoc unici instar solatii sit, in his æternam ipsius providentiam adorare, & venerari; in his ad sinum præsidiumque ejus consurge; in his inter paterna ejus brachia se conjicere, malleque sine omni solatio omnique cordis gustu emori, quam ab illo pedem referre, & de sua in ipsum fide, spe & charitate vel latum unguem deflectere. Hoc tam devotorum & divinorum actuum studio eveniet, ut Deus in corde tuo per hanc vitam mortalem commoretur & inhabitet, tuque vicissim cum ipso in vita cælesti & immortali æternum socieris, atque conjungaris.

CONSILIUM VI.

De Communionis frequentia.

Petitio.

XXVII. Catharina Virgo devota, cum legisset & audisset, augustissimum Altaris Sacramentum medium esse efficacissimum, & viam securissimam perveniendi ad perfectionem, vehemens concepit desiderium quam frequentissime communicandi; quia tamen sæcularis est, & variæ sunt quoad Communionem his personis concedendam Confessariorum opiniones & praxes, ideo cupit super hoc Ascetæ judicium & consilium intelligere.

Res-

Responsio.

XXVIII. Respondet Asceta per sequentes Aphorismos. Primus est, non longo tempore differendam esse Communionem; uti recte S. Cyrillus indicavit dicens: *Sciant baptizati homines; si longo temporis spatio propter simulatam pietatem mysticæ corpori Christi communicare recusent, ab æterna vita se procul depellere. Quippe recusatio hujusmodi, quamvis ex religione proficisci videatur, & scandalum facit, & laqueos instruit. Quare oportet omnibus viribus a peccato mundari, & recte vivendi jactis fundamentis magna cum fiducia ad sumendam vitam concurrere.* Quod etiam Thomas Kempensis confirmat, dicens: Quid prodest diu tardare confessionem, aut sacram differre Communionem? expurga te cum primis, expue velociter venenum, festina accipere remedium, & senties melius, quam si diu distuleris. Si hodie propter istud dimiseris, cras forsan aliud eveniet: & sic diu posses a Communione impediri, & magis ineptus fieri. Quanto citius vales, a præsenti gravitate & inertia te excutias, quia nihil importat diu anxiari, diu cum turbatione transire, & ob quotidiana obstacula se a Divinis sequestrare. Immo plurimum nocet diu Communionem protelare; nam & gravem torporem consuevit inducere. Proh dolor! quam tepidi & dissoluti moras confitendi libenter accipiunt, & Communionem sacram idcirco differri cupiunt, ne ad majorem sui custodiam se dare teneantur. Heu! quam modicam charitatem & debilem devotionem habent, qui sacram Communionem tam faciliter postponunt. Quam felix ille, & Deo acceptus habetur, qui sic vivit, & in tali puritate conscientiam suam custodit, ut etiam omni die communicare paratus, & bene affectus esset, si ei liceret, & sine nota agere posset.

S. Cyrill. in Joan.

XXIX. Secundus Aphorismus est a S. Augustino probatus dicente: *Quotidianam communionem percipere, nec laudo, nec reprehendo.* Cui etiam S. Franciscus Salesius adstipulatur dicens, se Patris spiritualis illius hominis, qui huc propendet, & si communicare volet, discretioni id relinquere; nam cum dispositio, quæ ad tam frequentem communionem requiritur, valde exacta & eximia esse debeat, hinc eam generaliter cuilibet consulere, consultum non est. Verum quoniam hæc ipsa dispositio, tametsi singularis, in multis sanctis animabus haberi potest & inveniri; hinc etiam non consultum est, generaliter unumquemque a tali communione divertere & abstrahere, at juxta cujusque conscientiæ statum in particulari ea aut suadenda, aut dissuadenda. Etenim imprudentiæ specimen foret, tam frequentem Eucharistiæ usum omnibus sine ulla distinctione consulere; uti & imprudentia foret, aliquem propter eum reprehendere, maxime si boni prudentisque alicujus directoris consilium in hoc sequeretur. Scite sane S. Cathatina Senensis suam adeo frequentem communionem reprehendentibus, eo quod S. Augustinus eam nec laudabat, neo vituperabat, respondit. Cum S. Augustinus eam non vituperet, rogo, ne & vos eam vituperetis; & hoc mihi sufficiet. Ut tamen quotidie quis sacras epulas accedat, potissimam præterea malarum suarum inclinationum partem superarit necesse est, & non nisi Patris sui spiritualis cum consensu, consilioque id aggredi debet.

S. Aug. l. de eccl. dogm. Eccl.

S. Franc. Salef. p. 2. Introd. cap. 21.

XXX. Tertius Aphorismus est ab eodem Salesio prolatus his verbis: Quamquam hoc certo & audacter dicere queam, eos, qui devote servire Deo volunt, non posse minus quam singulis mensibus communicare, nec diutius differre communionem posse. Si satis prudens sis, tibi nec mater, nec uxor, nec maritus, nec pater impedimento erunt, quo minus sæpe sacram communionem adeas. Cum enim ipsa communionis die officii tui partes pro statu tuo convenienter expleas, & erga illos tum benignior & affabilior sis, nullumque eorum obsequii eis deneges; verisimile certe non est, illos hoc in exercitio ullatenus impedire te velle, cum nullum ex hoc ipsis secuturum sit incommodum, nisi forsan admodum impertinentes, morosi, & ratione dissentanei forent. Hoc in casu, ut dixi, si director tuus ita faciendum suaserit, illorum voluntati forsan condescendendum erit.

Ibidem.

XXXI. Quartus Aphorismus iterum a S. Augustino datus est loc. cit. dum dixit: Omnibus tamen diebus Dominicis, ut quis communicet, suadeo, & hortor, si tamen mens sine voluntate peccandi sit. Super quæ verba sic discurrit S. Franciscus Salesius: Vides, Philothea, Augustinum consule quam maxime, & neminem non exhortari, ut singulis diebus Dominicis communionem sacram adeat, hoc ergo consilium sequere, & exequi pro viribus stude. Etenim cum nullum erga peccatum mortale affectum & propensionem (uti præsuppono) habeas, nec etiam erga aliquod veniale inclinata sis; veram illam dispositionem habes, quam S. Augustinus requirit, quin & adhuc multo excellentiorem, nam non modo non habes affectum peccando, sed ne quidem erga peccatum, adeo ut, si Pater tuus spiritualis consuleret, & expedire censeret etiam sæpius quam unaquaque Dominica, cum animæ tuæ fructu communicare posses. Nihilominus multa legitima occurrere possunt impedimenta non quidem a parte tua, sed ab iis, quibuscum agis, quæ prudenti Confessario occasionem forsan darent, tam frequentem tibi communionem inhibendi. Si verbi gratia alicujus in subjectione agas; & si ii, quibus aut obedientiam aut reverentiam debes, ita male edocti & stupidi essent, ut toties te sacram communionem adire videntes scandalizentur, aut se turbent. Quare, rebus omnibus consideratis, consultum forsan erit, illorum infirmitati aliquo modo in hoc acquiescere, & nonnisi decimo quinto quoque die sacram communionem adire. At hoc intelligitur ita, si difficultatem nimirum aliter exsuperare nequeas, sed nihil certi hac in re generaliter definire & consuli potest, at faciendum, quod tibi Pater spiritualis faciendum consulet.

S. Aug. l. c.

XXXII. Quintus Aphorismus est, quem iterum

terum pius Author his verbis proponit: Propter aliquam parvam turbationem vel gravitatem, sacram ne dimittas communionem? sed vade citius confiteri, & omnes offensiones aliis libenter indulge. Si vero aliquem offendisti, veniam humiliter precare, & Deus libenter indulgebit tibi: cum enim quidam sacræ communioni se aptare disponunt, pejores Satanæ immissiones patiuntur. Ipse nequam spiritus (ut in Job scribitur) venit inter filios Dei, ut solita illos nequitia sua perturbet, aut timidos nimium reddat, & perplexos: quatenus affectum eorum minuat: vel fidem impugnando auferat; si forte aut omnino communionem relinquant, aut cum tepore accedant. Sed non est quidquam curandum de versutiis & phantasiis illius, quantumlibet turpibus & horridis; sed cuncta phantasmata in caput ejus sunt retorquenda. Contemnendus est miser, & deridendus; nec propter insultus ejus & commotiones, quas suscitat, sacra est omittenda communio. Nam sic fertur Mithridates Ponti Rex, cum mithridatium medicamentum invenisset, ita suum per hoc ipsum corpus corroborasse; & armasse, ut cum postea, quo Romana vincula & captivitatem evitaret, veneno sibi vitam vellet abrumpere, nequaquam potuerit. Ita Redemptor noster Christus augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, quod carnem ejus & sanguinem realiter continet, instituit, ut, qui ipsum comedit, in æternum vivat. Unde qui ipsum crebro cum devotione suscipit, ita animæ suæ vitam & sanitatem confirmat, ut ipsum propemodum impossibile sit ab aliquo sinistro affectu vitiosaque inclinatione intoxicari. Nemo carnem hanc vitæ potest comedere, eaque nutriri, & mortis affectibus exinde vivere. Adeo, ut, quemadmodum homines in paradiso terresti agentes secundum corpus mori non poterant, idque vi & efficacia ligni illius vitæ, quod in ejus medio Dominus plantarat; sic spiritualiter & secundum spiritum iidem mori non possunt virtute Sacramenti hujus vitæ. Si enim fructus molliores, & corruptioni præ aliis obnoxii (puta cerasa, poma annenia, & fraga) facili negotio per totum annum integri conservantur, si quando sacharo aut melle condiuntur; mirum sane non est, corda nostra, tametsi fragilia & imbecillia, a peccati corruptione integra conservari, quando ab incorruptibili carne & sanguine Filii Dei saccharata & mellitæ sunt. Quicumque Christiani; Philothea, damnationi addicentur, nihil habebunt certe, quod in suam defensionem & excusationem adferant tum, cum Judex justissimus illis ostendet, quam immerito spiritualiter mori voluerint, cum tam facile & sanitate corporis sui, quod de hac causa illis relictum & datum erat, manducatione conservare potuerint: Alii miseri, dicet, cur, quæso, mortui estis, cum fructum & cibum vitæ in manibus vestris habueritis, & potestate? Quæ omnia de matrimonii etiam usu observanda esse, notat Salesius, dum sic loquitur: Pro conjugatis aliquid hic addam oportet. In veteri lege vetuerat Deus, ne creditores diebus festis debitum a debitoribus suis exposcerent, at non damnabat, si debitores eis diebus ea, quæ debebant, exigentibus solverent. Indecens est, quamquam non magnum peccatum, matrimoniale debitum ea die exigere, qua sacram quis adiit communionem: at indecens non est, immo vero meritorium, ipsum reddere. Non ergo ob debiti illius redditionem communione quis privandus, est, si alioquin devotio ad ipsam adeundam feratur. Certe in primitiva Ecclesia Christiani quotidie communicabant, esto essent conjugati: & prolibus operam darent. Atque ideo dixi, frequentem communionem nullum omnino incommodum aut parentibus, aut uxoribus, aut maritis dare consuevisse, dummodo is, qui eam adit, prudens sit, & discretus.

S. Thom. Kemp. l. 4. c. 10. — *S. Franc. Sales. Introd. c. 20.*

XXXIII. Sextus Aphorismus est, quotiescumque communio peragitur, magis attendendum est, quomodo, quam quoties peragatur; ut recte monet Author libelli de Imitatione dicens: Super omnia cum summa humilitate cordis, & supplici reverentia, cum plena fide, & pia intentione honoris Dei, ad hoc Sacramentum celebrandum, tractandum, & sumendum, oportet Dei accedere Sacerdotem. Quod idem etiam de communicantibus dicendum, qui proin cum eodem Asceta dicere deberent ad Christum: Cum summa devotione & ardenti amore, cum toto cordis affectu & fervore desidero te, Domine, suscipere, quemadmodum multi Sancti & devotæ personæ in communicando te desideraverunt, qui tibi maxime in sanctitate vitæ placuerunt, & in ardentissima devotione fuerunt, O Deus meus, amor æternus, totum bonum meum felicitas interminabilis: cupio te suscipere cum vehementissimo desiderio, & dignissima reverentia, quam aliquis Sanctorum unquam habuit, & sentire potuit. Et licet indignus sum omnia illa sentimenta devotionis habere, tamen offero tibi totum cordis mei affectum acsi omnia illa gratissima inflammata desideria solus haberem. Sed & quæcunque potest pia mens concipere & desiderare, hæc omnia tibi cum summa veneratione & intimo fervore præbeo & offero. Speciatim vero utilem modum communicandi suggerit Sanctus Salesius his verbis; Jam inde a præcedente Vespere ad sanctam communionem te præparare incipe; idque per multas aspirationes, & amatorias animi elibrationes, paulo citius dormitum concedes, ut etiam citius & tempestivius possis surgere: Si forte ea nocte expergisceris, statim spiritum & os tuum verbis quibusdam devotis ac odoriferis adimple, quibus anima tua ceu odoramentis quibusdam persuadatur, ad sponsum suum admittendum; qui te dormiente vigilans, sexcentas tibi gratias & chrismata dare paratus est, dummodo tu a parte tua ad easdem recipiendas disposita sis: Mane summa cum animi hilaritate & gaudio surgito, quod maximum bonum & beneficium hodie sis acceptura, & sacra confessione præmissa, magna quadam fiducia simul & magna cum animi humilitate ad cælestem hunc cibum, qui ad immortalitatem te nutrit su-

L. 4. de imit. c. 6. — *Ibid. c. 17.* — *S. Franc. Sales. p. 2. Introd. c. 21.*

sumendum accede. Et, postquam jam sacra illa verba: *Domine non sum dignus*, dixeris, caput aut labia, vel ad orandum, vel ad suspiria ducenda, amplius non movebis; sed ore modeste ac modice deducto, & capite tantum, quantum necesse est elevato, ut sacerdos commode videat, quid agat, plena fide, spe & charitate recipe illum, quem, in quem, & propter quem credis, speras, & diligis. Considera, Philothea, sicut apis, postquam rorem cælestem & præstantissimum terræ succum jam e floribus collegit, & in mel redegit, ipsum in alveare suum invehit; ita Sacerdotem postquam mundi Salvatorem, verum Dei Filium, qui instar roris e cælo descendit, & verum Virginis Filium, qui floris in morem ex humanitatis nostræ terra prodiit, ex altari accepit illum velut cibum suavissimum in os & intra corpus tuum inducere. Postquam illum jam recepisti, cor tuum ad Regi huic salutare obsequium deferendum excita & cum illo de rebus ad animam tuam spectantibus tracta, eumque intra te ipsam considera, quo, ut tibi benefaceret, sese recepit. Denique quam poteris intime & amicissime eum excipe, & tracta; itaque te gere, ut ex omnibus actionibus tuis evidenter appareat, & cognoscatur, Deum cæli in te commorari.

XXXIV. Septimus Aphorismus est: Oportet, ut non solum te pares ad devotionem ante communionem, sed ut etiam te solicite conserves in ea post sacramenti perceptionem. Nec minor custodia post exigitur, quam devota præparatio, ad majorem gratiam consequendam. Ex quo quippe quis valde indispositus redditur; si statim fuerit nimis effusus ad exteriora solatia. Cave a multiloquio, mane in secreto, & fruere Deo tuo: ipsum enim habes, quem totus mundus tibi auferre non potest. Ego sum, cui te totum dare debes: ita ut jam ultra non in te, sed in me, absque omni solicitudine vives.

Thom. Kemp. l. 4. c. 12. §. 4. XXXV. Octavus & ultimus Aphorismus est: Qui legitime præparatus est, habebit semper bonam voluntatem & piam intentionem communicandi, & sic non carebit fructu Sacramenti. Potest enim quilibet devotus omni die, & omni hora ad spiritualem Christi Communionem salubriter & sine prohibitione accedere. Porro hæc communio spiritualis sic commode peragi posset: O mi amantissime Jesu, credo firmissime te in hoc Sacramento, quo ad corpus & animam, quoad divinitatem & humanitatem, latere; atque adeo omni possibili affectu submissionis & reverentiæ adoro & veneror te. Spero quoque in infinita misericordia tua, quod, sicut hoc Sacramentum cum charitate instituisti, ita ad fructum quoque illius participandum me benignissime sis admissurus. Diligo quoque te ex toto corde meo, & ardentius diligere desidero, ideoque summe doleo de omnibus peccatis meis, & me tibi corporaliter unire in hoc Sacramento impense cupio, sed quia non sum dignus, ut intres realiter sub tectum meum, humillime rogo, ut saltem spiritualiter per os Sacerdotis in pectus meum descendas, eosque effectus operaris, quos realiter sumptus operari consuevisti. Et ecce jam sentio præsentiam tuam. Tenui te, nec dimittam, donec benedixeris mihi. O Anima Christi &c. Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Vota mea Domino reddam coram omni populo tuo. O Domine, ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ. Laudatæ Dominum omnes Gentes.

CONSILIUM VII.

De Confessione generali facienda.

Petitio.

XXXVI. Juliana Matrona novum Confessarium nacta vehementer desiderat confessionem generalem facere; tum ut meliorem ipsius notitiam acquirat Confessarius, tum ut anxietatem, scrupulos de peccatis prioribus non rite, ut timet, explicatis tollat, petit proin consilium ab Asceta, an scilicet suadeat ejusmodi confessionem, & posito quod eam judicet faciendam, ulterius scire petit, quid pro ea fructuose facienda observare specialiter debeat.

Responsio.

XXXVII. Respondet Asceta, ut consilium suum facilius intelligatur, sequentes doctrinas bene observandas esse. Prima est, ut finis generalium confessionum bene intelligatur, qui quidem triplex est potissimum: Primus, est, ut si quid in superioribus confessionibus, vel circa dolorem, vel ipsam accusationem, vel propositum omissum non accurate satis peractum est, per ejusmodi confessionem compensetur. Secundus est, ut per accuratiorem ejusmodi discussionem conscientiæ plenior certiorque sui ipsius, ac status animæ suæ notitia acquiratur. Tertius & præcipuus est, ut, dum universa peccata in uno quasi cumulo conspiciuntur, pœnitens ad majorem dolorem, confusionem, satisfaciendi studium, fervorem ac amorem stimuletur, sicque & ipse cum S. Maria Magdalena, advertens, tam multa peccata sibi remissa esse, incipiat diligere multum.

XXXVIII. Secunda doctrina est, ut utilitas quoque generalium confessionem recte cognoscatur, quam quidem tantam esse, ait P. Paulus Barry, ut fatetur, se pro usu, quem earum habuit, testari posse, se animas reperisse post confessionem talem tam quietas ac contentas, & in talibus vitæ melioris decretis ut ipsi lacrymas elicerent solatii testes, tacitumque sensum ingererent, fore se felicissimum, si vel semel talem confessionem pari fructu similibusque affectibus peragere posset. Addit præterea se novisse virum, qui posteaquam similem de tota vita, non optime traducta, confessionem instituisset, ad quam se magno studio diligentiaque (uti rei momentum exigit) præparaverat, dicere erat solitus: Montem videri sibi suis ab humeris semotum, neque quinquaginta annorum spatio, quos in omni deliciarum genere transegerat, se tanta voluptate, atque animi lætitia fuisse perfusum, quantam illi ista suorum peccatorum exoneratio attulisset. Hanc autem spiritus tranquillitatem illico consequuntur *Paul. Barry in Hagioph. dis. mat. 2. die.*

tur ferventia desideria Deum amandi, & aliam melioremque vitæ rationem instituendi. B. Maria Veneta puella nobilis fuerat, ut quæ maxime, tum ante, tum in matrimonio dedita vanitati. Accidit, ut marito absente, & bellis detento, statuerit audiendis concionibus temperare tædium & mœrorem suum; quod ipsi plurimum, imo summum profuit: Nam ita tactus est illius animus, ut omnino decreverit vanitati suæ valedicere, seque seria confessione generali expiare, quod & fecit tam generose, talique proposito, ut a confessione domum regressa, conscenderit in superiorem ædium patrem, ubi uniones, catenulas, annulos, specula, cæteraque vanitatis & superbiæ instrumenta ita diffregit, ut usui amplius esse non possent; cumque mater, quæ fortuito accesserat, eum mundum muliebrem sororibus, donec adolescerent, servandum fuisse, affirmaret, Ah! inquit, sorores meæ plus nimio iis affluent! quod egi, feci eo instituto, ut mihi omnem occasionem præscinderem reputandarum mearum vanitatum, & primum gradum seriæ conversionis meæ & sanctitatis, ad quam contendo, solidarem.

XXXIX. Tertia doctrina est, similem confessionem generalem a tota vita non esse faciendam nisi ratio congregationis, aut Religiosi status initi, vel specialis quidam internus instinctus, vel tempus aliquod speciale v. g. singulare jubilæum aut fatalis morbus id requirat. Postea vero ubi semel ejusmodi generalem confessionem accurate fecerint, eorumdem peccatorum memoriam deponentes, annuam vel semestrem ab ultima confessione faciunt. Imo duobus generibus omnino non suadendas esse confessiones hujusmodi. Primum est scrupulosorum, utpote quibus ejusmodi confessio adeo non medetur, ut potius sit tormentum, periculosumque præcipitium. Alterum genus eorum est, qui turpem & fœdam inter libidines vitam traxere; nam his quoque commemoratio ac recordatio vitæ præteritæ valde periculosa est; timendum quippe, ne sub specie pietatis ac devotionis Dæmon eos in veteres impudicitiæ laqueos involvat, ita ut communiter satius sit, ut peracta semel seria harum rerum confessione, non amplius meminerint, neque loquantur de illis, nisi generatim & cum horrore detestationeque, ut a movendis abstinemus.

XL. Quarta doctrina est, ut, siquidem confessionem vel a tota vita vel saltem ab ultima generali facere a Confessario permittatur, modum, quem citatus Barry suadet, observes. *Barry. l.c.* Primo itaque confessionis exordio accusa te de iis, quæ ab ultima particulari commisisti, tum ad confusionem peculiarem, tum ad evitandam aliquorum astutiam, qui sub terminis generalibus peccatorum auribus confessorum suaviter insinuant ea, quæ paucis ante diebus patravere, quodammodo Confessariis occasionem præscindunt, numerum & speciem indagandi, quod tamen forsitan res exigeret. Secundo, dic deinde ea, quæ potissimum conscientiam tuam cruciant; quæ te in divino servitio maxime præpediunt & morantur; quæ in opinione tua est vitiorum tuorum origo. Ita sufficientem accipiet tui notitiam Pater spiritualis, maxime si eo ordinarie uteris, ut nulla futura sit necessitas aperiendi peccata, quæ confessione generali aliquando expiasti Tertio, si aliquid occurrit, quod numquam es confessas id ipsum Confessario significa; ut te circa id interroget, si opus est. Quarto, multo magis mature declarandum est, si forte in confessione particulari peccatum aliquod silentio pressisses, sive ex verecundia sive alia quacumque ratione id accidisset: Hoc enim casu Confessarius attentior ad singula, ut te juvet, & satisfacit confessionibus, quæ potuerunt esse vitiosæ & inutiles. Quinto, si Confessario nondum innotuisti, conditio & status vitæ tuæ manifestandus est; Si enim in sæculo es, unde sciet te esse matrimonio copulatam, aut adhuc liberam? si in ordine Religioso, unde conjectabit, professane sis, an non? vis istud onus illi incumbere, ut, quotiescunque aperis peccatum aliquod contra Votum admissum, te continuo percunctetur, an novitia sis, an vero feceris professionem? quod fieri etiam necesse foret in quibusdam aliis peccatis, quæ specie differunt, gravioraque sunt in uno aliquo, quam in alio, ob adjunctam obligationem. Sexto peccatis tuis etiam venialibus adjice numerum, quantum fieri potest, ut tanto magis erubescas, si modo numerus frequens est. Septimo explica te in omni materia verbis decentibus, honestisque, ut castæ aures Confessarii ostendi non possint, aut suggeri imaginationes impuræ: utere tamen talibus, ut perfecte intelligat. Octavo, perfice denique tanta animi tui satisfactione hanc confessionem, ut post absolutionem paratissimam esses mortem subire, si Deus ita statueret. Verbo ita perage omnia, quasi postremum in vita tua confitereris.

XLI. Quinta doctrina est, ut post confessionem talem semel factam, peccatorum, quantum fieri potest, obliviscatur, etsi non meminerit, se omnes circumstantias accurate explicasse, nam non meminisse, non est rationabilis causa dubitandi, ut Doctissimi Theologi sentiunt, cum nec aliorum nostrorum factorum omnium semper meminerimus. Ne etiam ob facultatem hanc negatam angatur, ostendat, eidem: quam secure possit omittere talium peccatorum confessionem, cum in primis Authores probatissimi, in specie vero Layman, Navarrus, Medina, Sa, Henriquez, Coninck doceant, id facere eam posse, & debere. Deinde vero dubium in conscientia scrupulosa sit apud alios certitudo moralis. Et tandem etiamsi aliquam circumstantiam non fuisset confessa, non teneatur cum tanto suo damno omnimodam confessionis integritatem procurare, utpote a qua minores sæpe difficultates excusant, uti Conink 2. 2. p. 2. d. 7. n. 68. cum aliis notat. Imo doctrinam Tauleri semper ob oculos habet dicentis: Eorum, qui confessiones audiunt, potestati & authoritati fides adhibenda est, sicut & verbis Dominicis, quibus ait: *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælis.* In veritate dico, charissimi, ubi qui peccata sua rite confessus, adhuc

huc remorsum ex iisdem io conscientia patitur, multo melius fecerit, si hac in parte Deo confidendo, & fidem virtuti confessionis adhibendo, eadem denuo non confiteatur, quam si iteret confessionem, oportet enim divinæ pollicitationi, & ipsi Deo, coofidere. Quod dum facit homo, habet illum veracem, credens haud dubie servaturum, quod et io absolutione promisit.

XLII. His suppositis, suadet Asceta, ut Catharina quoad hanc materiam sibi adhortationem S. Francisci Salesii applicet sic loquentis; Hoc unum porro, charissima Philothea, hic te rogo, ne ullo inani timore turberis aut anxieris. Scorpio, qui nos ferit, dum ferit, venenatus est; at io oleum liquatus, præstans est adversus proprium virus, & aculeum antidotum ac remedium. Peccatum non aliter probrosum ac iosame est, nisi dum admittitur; at in confessionem ac pœniteotiam jam conversum honorabile ac salutare est. Contritio quippe ac confessio tam sunt salutares, tamque bene rodolentes, ut peccati turpitudinem eradant, & illius fœtorem tollant. Simoo leprosus Mariam Magdalenam dicebat esse peccatricem; at non sic Salvator, nec jam de commissis peccatis, sed tantum de uoguento, quod effudit; deque magnitudine charitatis ejus loquitur. Si vere humiles simus, Philothea, infinite nobis peccatum displicebit, quod Deus per ipsum offendatur; at ejusdem accusatio suavis nobis erit ac jucunda, quod per ipsam Deus honoretur. Alleviamentum quoddam in morbo est, malum, quo premeris, Medico minutim detegere & aperire. Cum ergo ante Patrem tuum spiritualem veoeris, in monte te Calvariæ agere, & sub Jesu Christi crucifixi pedibus consistere, fingito, cujus pretiosus sanguis undequaque effluit, & exuberat, ut te ab omnibus iniquitatibus tuis emundet ac lavet. Nam tametsi ipsissimus Salvatoris Jesu sanguis noo sit, est tamen sanguinis ejus effusi meritum, qui pœnitcotes circum confessionalia abundantissime irrigat, lavat & respergit. Bene igitur ac sincere cor tuum aperi, ut sic peccata per confessionem eodem egredi facias; nam quantum illa egredientur, tantum pretiosum passionis divinæ meritum illuc subingredietur, quo benedictione id repleat.

CONSILIUM VIII.

Circa Congregationes ineundas.

Petitio.

XLIII. Christina audiens, multas ex coætaneis suis io sex, septem, aut plures congregationes inscriptas fuisse, desiderat quidem earum exemplum imitari, sed, quia difficulter tot, tamque diversas leges observare videtur posse, consilium petit ab Asceta, scireque cupit, an & quibus Congregationibus nomen dare suadeat?

Responsio.

XLIV. Respondet Asceta, antequam consilium suum & judicium circa hanc materiam ei manifestet, tria prius bene apprehendenda esse. Primum est triplicem ob finem præcipue congregationes institui, nempe ut sub certi Patroni tutela ac Patrocinio securiores sint a temporali & æterno interitu; deinde ut per certas leges & varia pietatis officia in iisdem præscripta ad vitam melius instituendam Sodales inducantur, & tandem motuis exemplis & auxiliis dilectionem mutuam demonstrent.

XLV. Secuodum est, omnes fere Congregationes in hoc convenire, quod indulgentiam plenariam in ingressu & morte, & primario seu Titulari Festo Sodalitatis habeaot; in hoc tamen differre, quod speciales quandoque finea (v. g. impetrationem felicis mortis, aut celerem liberationem e purgatorio) adjunctos, & varias ad hoc indulgentias concessas, habeant.

XLVI. Tertium est, quod sicut per idem jejunium triplici obligationi (v. g. jejunandi propter votum, vigiliam, quatuor tempora) satisfacere possunt: ita per easdem preces (si non pro certis personis vivis aut defunctis offerri ex Legum præscripto debeant) satisfieri queat pluribus obligationibus variarum Congregatiooum similes preces exigentium; hinc si quis Rosarium quotidie recitare solitus sit, poterit per hoc satisfacere omnibus Congregationibus non plus, quam septem vel quioque Pater & Ave quotidie recitatis exigentibus, cum totidem preces in Rosario contineantur. Quod si vero ejusmodi preces etiam ob justum impedimentum recitari non queant, poterit iisdem per alia opera, quæ tunc ex obedientia & voluntate Dei præ manibus habentur, maxime per dolores, & molestias morborum, precum loco oblata, satisfieri; cum enim melior gratiorque Deo sit obedientia, quam victimæ & orationes, dubitari non debet, quin per ejusmodi obedientiam precum loco oblatam abunde Congregationibus certas perces præscribentibus satisfiat.

XLVII. His suppositis suadet Asceta, ut, cum primum & secundum finem, ob quos Congregationes institutas esse supra dictum est, scilicet cultum Sanctorum, & piorum operum exercitium etiam extra Congregationes obtinere queat in eas potissimum Congregationes inscribi se curet, in quibus tertium finem, scilicet auxilia ad felicem mortem, & celeram liberationem e purgatorio, facilius assequi queat, quales v. g. suot, Congregatio horaria, ut vocant, pro morientibus & alia novissime pro defunctis instituta, in qua qui boram designatam orationi impendit, animam ea hora mortuam liberare queat. Item quæ duo Sacra quotannis legenda, aut procuranda præscribit. Item Congregatio Jesu, Mariæ & Josephi, Monachi in Hospitali S. Josephi instituta, in qua omnes Sodales, quamprimum aliquis ex Sodalibus moritur, ab eo momento omnia opera bona per viginti quatuor sequentes horas facienda pro defuncto orare, &, ut fructuosa illi fiant, has ternas precatiunculas quotidie mane & vespere recitare jubentur: Benedicti sint Jesus, Maria, Joseph, quibus summas pro acceptis hac nocte (aut die) beneficiis gratias ago. Benedicti &c. quorum amore vehementer doleo de peccatis meis, eaque firmiter devitare propono. Benedicti sint &c. ad quorum honorem omnia opera hac die facienda offero, ut defunctis

ctis quidem requiem, vivis vero gratiam bene vivendi & moriendi impetrem. Præterea etiam ad initium cujusque mensis indulgentiam aliquam defunctis applicabilem pro Sodalibus priori mense defunctis transcribere jubentur. Præter has Congregationes, quæ facile omnes suscipi poterunt, una vel altera eligi poterit, quæ plures indulgentias, aut alia similia privilegia concessa habet, quales sunt Congregatio Rosarii, S. Francisci, S. Monicæ, Carmelitarum seu Scapularis, vel in subsidium Defunctorum, vel Christi agonizantis, institutæ, modo non plures eligantur, quam ut earum leges, perpensa virium & negotiorum quantitate observari facile queant; cum enim plerisque enumeratis his Congregationibus multa & efficacia ad salutem assecurandam media habeantur, præstat unam vel alteram dumtaxat eligere, & legum illius accurata observatione tantorum favorum participem se facere, quam multas assumendo, leges simul & favores negligere.

CONSILIUM IX.

Circa tribulationes perferendas.

Petitio.

XLVIII. Achatius in medio tribulationum mari sese deprehendens, ita ut vindictæ stimulis agitetur, vel pusillanimitatis, si non desperationis fluctibus obruatur: totus anxius Ascetam accedit, tum pro consilio, tum pro consolatione, ut omnia pro gloria Dei, animæque suæ salute, nec non cum meritorum cumulo supportare valeat.

Responsio.

XLIX. Asceta antequam Achatio consilium suum impertiatur, eidem in memoriam revocat duo esse mala; malum nimirum culpæ, & malum pœnæ. Malum culpæ peccatum est, & hoc nullo modo Deo attribui potest; quippe
Jac. 1. v. 13. qui *intentator malorum est, ipse autem neminem tentat* &c. Malum pœnæ oritur a malo culpæ, & hoc infligitur a Deo, tum in pœna peccati, tum in probationem justorum. Hinc
Amos 3. v. 6. per Amos testatur *Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit?*

L. His positis & bene intellectis suadeo, ut de peccatis quidem serio doleas, propter immissas tam a Domino in peccati pœnam plagas neuticam desperes, qui in omni adversitate totus in Dei voluntatem sis resignatus, ab ipso omnia patienter suscipiens, & dicens cum
Job 19. v. 21. Job: *Manus Domini tetigit me*: vel cum ipso Salvatore nostro: *Si possibile est, transeat a me*
Matt. 26. v. 39. *calix iste, verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis. In quo docet*, juxta S. Aug., *vo-*
S. Aug. de consen. Evang. l. 3. c. 4. *luntatem humanam voluntati divinæ subjici debere*. Quod si Christus dixit: *Descendi de cæ-*
Joan. 6. *lo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me*; quanto æquiori jure homo divinæ voluntati & ordinationi sese
Act. 14. v. 21. subjicere debet? Est autem Dei voluntas, ut homo per varias tribulationes ingrediatur in
Heb. 12. regnum Dei. Christiani sunt cruciati, non pro-
Prov. 3. pter hanc vitam vocati, sed futuram. Ne ita-

que a via declinemus, frænum immittit Deus, ne vero recto tramite currere desinamus, calcar addit, tribulationes, *flagellans omnem filium, quem recipit*. Et quantum quæso: (S. Leonis Papæ hæc verba sunt) *quantum nos hu-* S. Leo s. 7. de Ep. Dom.
miles, quantum oportet esse patientes, qui si quid laboris incidimus, nunquam nisi nostro merito sustinemus! Nunc sicut filius flagellanti patri ob delictum, aut cædenti ferulæ non irascitur, non conqueritur de illata injuria, bene conscius se tale quod promeruisse, nec desperat de paterna gratia imposterum, cui reconciliando manus exosculatur, & veniam petit: ita & nos dum vapulamus a Domino, ex ejus gratia nos penitus excidisse neutiquam putemus, quin gratias pro paterna correctione humilissimas agamus; non Deum injuria afficiamus, dum nobis damna inferuntur, non irascamur, non vindictam animo concipiamus, nec homines quasi auctores respiciamus, sed Dei justissimo judicio has nobis afflictiones immitti credamus, qui hujusmodi hominibus, seu instrumentis utitur. Quod si omnino in ipsis aliqua esset malitia, magis eorum condolentes nequitiæ, quam nostræ injuriæ, ad exemplum Christi, ingemiscamus: *Pater ignosce illis*. (Quod Christi exemplum admirans S. Anselmus inter alia tandem in S. Ans. s. de pass. Dom.
hæc verba erumpit: *O verbum magnæ patientiæ! magnæ lenitatis! magnæ dulcedinis! magni amoris! & indicibilis charitatis! Ecce enim, non suam reputat injuriam, non sentit contumelias, non obliviscitur misereri, sed ipsis potius, a quibus patitur, compatitur: a quibus vulneratur, ipse medetur, vitam procurat, & a quibus occiditur, orat pro eis, & non petit ultionem &c.*) Memorea pro nostra interim consolatione tot Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum & aliorum SS. virorum, qui omnes, quo chariores Deo, eo magis in tribulationum & afflictionum pistrino exerciti. Nonne Jacob suas passus est miserias: Nonne David vexationum cribro hinc inde agitatus ad frugem rediit? nimirum Propheta dicente, *vexatio dat intellectum*. Nonne Isaias, Jeremias, sub jugo hoc sudarunt? Quid dicam amplius, quotquot Christi vestigia in novo Testamento unquam pressius institere, hi omnes misere afflicti, tribulati, pressi, persecuti, contemptui habiti, verberati, relegati, occisi, nec fuit qui, nisi certando, coronam deportaverit. Cum autem

Solamen miseris, socios habuisse malorum.

miror, & vere miror, te crucem tuam ægre adeo ferre. Cum tamen; D. Paulo affirmante. Rom. 8. 18.
Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Au- Prov. 3. v. 11.
di sapientissimum Regem, ita te hortantem, *Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias, nec deficias, cum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus, corripit & quasi pater in filio complacet sibi*. Apprime & ad rem plane est, quod nescio quis Sanctus Vir olim scripto reliquit. *Quid times tollere crucem, per quam itur ad regnum? In cruce salus, in cruce vita, in cruce protectio ab hostibus, in cruce infusio supernæ suavitatis; in cruce robur mentis, in cruce gaudium spiritus, in cruce summa virtutis, in cruce perfectio sanctitatis. Non est salus animæ, nec spes vitæ æternæ, nisi in cruce*. Tolle ergo crucem tuam,

& sequere Jesum, & ibis in vitam æternam. Præcessit ipse bajulans sibi crucem, & mortuus est pro te in cruce, ut & tu tuam portes crucem, & mori affectus in cruce. Quia si commortuus fueris, etiam cum illo pariter vives. Et si socius fueris pœnæ, eris & gloriæ.

LI. Quia tamen non prohibitum est, licitis mediis uti, ad tribulationes tales vel omnino avertendas, vel certe levius ferendas, ideo hortatur Asceta, ut Achatius Domicellas imitetur, quæ assiduo secum Myrothecia (*balsambuchsl.*) portant, quibus in deliquio se, aut alios ungant, & confortent; ita ipse de spirituali myrothecio, seu cistulas, seu motiva ad patientiam excitantia continentes provideat: in quarum prima cistula *memoria Inferni* contineatur, quo balsamo se S. Franc. Borgia ad omnia itinerum incommoda & molestias patienter ferenda animavit. In secunda cistula *memoria cælestium gaudiorum*, quo balsamo Mater Machabæorum filium suum roboravit dicens: *Peto nate, ut adspicias ad cælum &c. ita fiet, ut non timeas carnificem istum*. In tertia, *memoria tribulationum, quas sæculares ex necessitate, vel spe lucri terreni patiuntur*, sic enim dicere sibi poterit: *Potuerunt isti & isti* (& quidem ex necessitate, vel exigui præmii spe) *& tu non poteris* cum auxilio divino, & ob inexplicabile præmium cælestis & æternæ gloriæ? In quarta *memoria eorum, quæ Martyres passi sunt*, quod balsamum obtulit Thom. Kemp. in Persona Christi sic loquens: *Quid est, quod loqueris, fili? cessa conqueri considerata mea, & aliorum Sanctorum passione: Nondum usque ad sanguinem restitisti. Parum est, quod tu pateris, in comparatione eorum, qui tam multa passi sunt, tam fortiter tentati, tam graviter tribulati, tam multipliciter probati, & exercitati. Oportet te igitur aliorum graviora ad mentem reducere, ut levius feras tua minima.* In quinta reperitur *memoria Passionis Christi*, de quo balsamo dixit S. Aug.: *In omnibus adversitatibus meis non inveni tam efficax medium, quam vulnera & passionem Christi;* Imo & ipse Christus discipulos suos hoc balsamo unxit, quando dixit: *Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit.* (Jo. 15. v. 18.) In sexta, *memoria beneplaciti & voluntatis divinæ*, quod balsamum S. David usurpavit, dum dixit: (Ps. 118.) *Tribulatio & angustia invenerunt me, mandata tua meditatio mea est.* Unde hortatur Asceta, ut prompta, hilarique mente omnes semper animi molestias & anxietates, omnes corporis labores & incommoditates haud aliter a clementissimo Deo acceptet, quam si de paterna manu ipsius suas in manus eas collocari, propriis oculis cerneret. Offerat se insuper generoso animo ad plura, gravioraque pro eo toleranda. Eidemque divinæ clementiæ supplicet humillime, ut exilem ac indignam tolerantiam suam, cum acerbissima, pretiosissimaque sua passione unitam, ratam, gratamque habere dignetur. Imploret etiam illorum Divinorum ad hoc subsidium, qui cruciatus ærumnasque in vita perpessi maximas sunt; atque ut hæc omnia facilius exequatur, indubitatum sit ipsi, quod durantibus afflictionibus, desolationibus, & cæteris animi fastidiis, a divina gratia, ejusque confortatione nunquam destituamur, prout earum temporisque ratio exigit: neque opera nostra, in quibus pie tunc exercemur, minus divinæ bonitati grata accidant, etsi magna animi cum repugnantia, ariditate, tarditateque peragantur.

LII. Denique ut modum perfectissimum patiendi etiam sciat Achatius, narrat idem Asceta, quod olim S. Henrico Susoni Christus crucifixus apparuerit cum sex alis, quarum duæ tegentes pedes habebant inscriptionem: *Fer tribulationes patienter.* Duæ manus tegentes: *Fer crucem libenter.* Duæ ad volandum expansæ cum inscriptione: *Fer crucem sicut Christus*, id est, hilariter & constanter. Quibus sat clare tres gradus perfectæ patientiæ expressit; quos si observare studuerit Achatius, non modicum ei robur & solatium spondet Asceta.

TITULUS XXXII.

CONSOLATIO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. EST medium quoddam ad suum vel alterius animum excitandum vel recreandum a consolatione ordinatum. Neque enim aliqui recte doloris levamen definierunt, cum sæpe aliquæ consolationes immittantur a Deo, nulla tristitia vel dolores supposito.

Divisio.

II. Dividitur 1. in *propriam*, & *alienam*; illa est, qua quis seipsum; hæc, qua quis alium consolatur.

III. Dividitur in *internam* & *externam*: illa est, quæ a propria conscientia, & virtutibus ac meritis percipitur; ista est, quæ extra se ex rebus creatis emendicatur.

IV. Dividitur quoque in *spiritualem* & *corporalem*; illa est, quæ ex objectis spiritualibus hauritur; ista, quæ ex rebus appetitui sensitivo gratis colligitur. S. Ignatius Loyola in regula tertia ad spiritus cognoscendos ait, quod spiritualis consolatio tunc esse noscitur, quando per internam quamdam monitionem anima exardescit in amorem sui Creatoris, nec jam creaturam ullam, nisi propter ipsum potest diligere. Item lætitia omnis ad studium salutis, quietem & pacem cum Deo habendam incitare solita.

V. Dividitur denique in *rationalem* & *sensibilem*; illa est, quæ tota intra rationem consistit; ista, quæ etiam in ipso corpore sensibiliter percipitur.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Consolationes cælestes.

I. BEnedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis. (2. Cor. 1. v. 3.)

II.

Ps. 93. v. 19. II. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.

Jer. 31. v. 13. III. Convertam luctum eorum in gaudium, & consolabor eos, & lætificabo a dolore suo.

Is. 66. v. 12. IV. Ad ubera mea potabimini, & super genua blandientur vobis: quomodo sicuti Mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Jerusalem consolabimini.

Osea 2. v. 14. V. Ecce ego lactabo eam, & ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.

Ps. 125. v. 6. VI. Euntes ibant, & flebant mittentes semina sua: venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos.

Is.54.v.7. VII. Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te.

Ps. 65. v. 12. VIII. Transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.

Ps. 56. v. 2. IX. In umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.

2. Cor. 1. v.5. & 7. X. Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra: sicut socii passionum estis, sic eritis & consolationis.

Consolationes humanæ.

Prov. 31. v. 6. XI. Date siceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro sunt animo; bibant, & obliviscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius.

Rom. 12. v. 15. XII. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus, idipsum invicem sentientes.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Ambr. in lib. de Joseph. I. Consolatio mitis debet esse, non aspera, quæ magis dolorem leniat, & furorem mitiget, quam commotionem excitet.

S. Greg. in moral. II. Cum volumus afflictum quempiam a mœrore suspendere, ordo consolationis est, ut studeamus prius mœrendo ejus luctui concordare. Dolentem non potest consolari, qui non concordat dolori: quia eo ipso, quod a mœrentis afflictione discrepat, minus ab illo recipitur, cui mentis qualitate separatur.

Idem in Registro. III. Facilior erit consolatio, si inter flagella, quæ patimur, quæ fecimus, ad memoriam delicta revocemus, atque hæc non jam flagella, sed dona esse conspicimus, si, quæ carnis delectatione peccamus, carnis dolore purgamus.

Greg. 5. mor. IV. Magna consolatio tribulationum est, authoris nostri dona ad memoriam revocare.

Idem in Epist. ad Corinth. V. Consolatio amplior est quam afflictio.

Idem 21. moral. VI. Festina consolatio bonorum, consideratus finis malorum, hunc enim ex eorum intentu malum conspiciunt, quod evadunt, leve æstimant quicquid in hac vita adversum patiuntur.

Idem in Registr. VII. Facilis est consolatio, si inter flagella quæ patimur, quæ fecimus delicta ad memoriam revocemus.

Hieron. VIII. Non est probus consolator, quem prævii vincunt gemitibus.

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

I. NON est grave, humanum contemnere solatium, cum adest divinum. Magnum est, & valde magnum, tam humano, quam divino posse carere solatio, & pro honore Dei libenter exilium cordis velle sustinere. L. 2. c. 9. §. 1.

II. Verus amator Christi, & studiosus sectator virtutum, non cadit super consolationes, nec quærit tales sensibiles dulcedines, sed magis fortes exercitationes, & pro Christo duros sustinere labores. Ib. §. 3.

III. Cum igitur spiritualis a Deo consolatio datur, cum gratiarum actione accipe eam, sed Dei munus intellige esse, non tuum meritum. Noli extolli, noli nimium gaudere, nec inaniter præsumere, sed esto humilior ex dono, cautior quoque & timoratior in cunctis actibus tuis, quoniam transibit hora illa, & sequetur tentatio. Ib. §. 4.

IV. Cum ablata fuerit consolatio, non statim desperes, sed cum humilitate & patientia expecta cælestem visitationem, quoniam potens est Deus ampliorem tibi redonare consolationem. Ibid.

V. Solet sequentis consolationis tentatio præcedens esse signum. Ib. §. 7.

VI. Datur consolatio divina, ut homo fortior sit ad sustinendum adversa. Sequitur etiam tentatio, ne se elevet de bono. Ib. §. 8.

VII. Excedunt spirituales consolationes omnes mundi delicias, & carnis voluptates; nam omnes deliciæ mundanæ aut vanæ sunt, aut turpes: spirituales vero deliciæ solæ jucundæ & honestæ, ex virtutibus progenitæ, & a Deo puris mentibus infusæ. L. 2. c. 10. §. 1.

VIII. Deus benefacit consolationis gratiam dando: sed homo male agit, non totum Deo cum gratiarum actione retribuendo. Ib. §. 2.

IX. Utilius est sæpe & securius, quod homo non habeat multas consolationes in hac vita, secundum carnem præcipue. Tamen quod divinas non habemus, ut rarius sentimus, nos in culpa sumus, quia compunctionem cordis non quærimus, nec vanas & externas omnino abjicimus. L. 1. c. 21. §. 3.

X. Cognosce te indignum divina consolatione, sed magis dignum multa tribulatione. Ibid.

XI. Non est in eo tantum vitæ spiritualis profectus, cum consolationis habueris gratiam; sed cum humiliter & abnegate, patienterque tuleris ejus subtractionem. L. 3. c. 7. §. 2.

XII. Quidquid desiderare possum, vel cogitare ad solatium meum, non hic expecto, sed in posterum. L. 3. c. 16. §. 1.

XIII. Non poteris, anima mea, plene consolari, nec perfecte recreari, nisi in Deo Consolatore pauperum, ac Susceptores humilium. Ibid.

XIV. Vanum est, & breve omnem humanum solatium; beatum & verum solatium, quod intus a veritate percipitur. Ib. §. 2.

XV. Devotus homo ubique secum fert consolatorem suum Jesum, & dicit ad eum: Adesto mihi, Domine Jesu, in omni loco & tempore. Hæc mihi sit consolatio, libenter velle carere omni humano solatio. Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas & justa probatio pro summo solatio. Ibid.

L. 3. c. 30. §. 1. XVI. Fili, ego Dominus confortans in die tribulationis. Venias ad me, cum tibi non fuerit bene.

Ibid. XVII. Hoc eſt, quod maxime conſolationem impedit cæleſtem, quia tardius te convertis ad orationem; nam antequam me intente roges, multa interim ſolatia quæris, & recreas te in externis.

L. 3. c. 35. §. 5. XVIII. Putas tu, quod ſemper habebis pro tua voluntate conſolationes ſpirituales? Sancti mei non ſemper habuerunt tales, ſed multas gravitates, & tentationes varias, magnaſque deſolationes. Vis tu ſtatim habere, quod multi poſt multas lacrymas, & magnos labores vix obtinuerunt?

L. 3. c. 60. §. 3. XIX. Si bene ſcirem omnem humanam conſolationem abjicere, ſive propter devotionem adipiſcendam, ſive propter neceſſitatem, qua compellor te quærere, quia non eſt homo, qui me conſoletur, tunc poſſem merito de gratia tua ſperare, & de dono novæ conſolationis exultare.

L. 3. c. 42. §. 4. XX. Conſolatio tibi interdum dabitur, ſed copioſa ſatietas non concedetur. Confortare igitur, & eſto robuſtus tam in agendo, quam in patiendo contraria.

L. 3. c. 52. §. 1. XXI. Domine, non ſum dignus conſolatione tua, nec aliqua ſpirituali viſitatione, & ideo juſte mecum agis, quando me inopem & deſolatum relinquis: Si enim ad inſtar maris lacrymas fundere poſſem, adhuc conſolatione tua dignus non eſſem.

L. 3. c. 24. §. 4. XXII. Natura libenter aliquod ſolatium habet externum, in quo delectetur ad ſenſum; ſed gratia in ſolo Deo quærit conſolari, & in ſummo bono ſuper omnia viſibilia delectari.

§. V. EXEMPLA.

Luc. 22. v. 43. I. Quod Chriſtus ipſe conſolationem admiſerit, teſtatur S. Lucas Evangeliſta, dicens: Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum.

2. Cor. 7. v. 4. II. S. Paulus de ſeipſo faſſus eſt: repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra.

Eng. in Dei & poſt Vita. §. 3. III. S. Magdalena de Pazzis fel purum ſitiebat, nullo medicatum guſtu ſpiritus, aut ulla etiam cæleſti dulcedine temperatum. Hinc & voti compos facta, per quinque annos ab inferis & ſuperis ſic cruciata eſt, ut in fruſta diſcerpi videretur: Cumque Confeſſarius ei ſolatium aliquod polliceretur, aut præſagiret, id longius a ſe removebat, de quo Deo querebatur, quod a pactis inter ſe conventis diſcederet.

Hieron. c. 19. vit. divin. IV. Quidam Famulus Dei, revelationibus & viſionibus admirandus, cum crebris conſolationibus etiam a Deo recrearetur, indignum ſe illis arbitratus, rogavit Deum, ut auferret illas; quod per quinque annos ita factum eſt, ut vix jam reſpirare, & quietem animi tenere poſſet. Quare Deus ipſius miſertus, duos Angelos eum conſolaturos miſit, quorum tamen ille ſolatium reſpuens dixit: Non peto, Domine, ullum ſolatium, ſed ſatis mihi eſt, cuſtodire locum, ubi in anima habitat, ut in eum præter te nihil introeat. Qui affectus adeo Deo placuit: ut ad eum illas voces dixerit: Tu es Filius meus, in quo mihi complacui:

Drex. l. 2. c. 6. Rhetor. cæl. §. 2. V. Alius quidam eximius Dei ſervus dicere de ſeipſo ſolebat: quadraginta jam annis ſervio Deo in multa oratione ſine ulla interna conſolatione, eo tamen die, quo eam facio, ſuave mihi eſſe experior & expeditum virtutum exercitium; hocque ſibi unicum ſolatium eſſe, quod propriis expenſis Deo ſerviret, ſciens ſcilicet quod olim Deus S. Gertrudi dixerit: Vellem electis meis perſuaſum eſſet, quod eorum bona exercitia placeant, quando ſerviunt propriis expenſis.

S. Hier. in Epitaph. VI. Paula ſanctiſſima Matrona Romana in mœrore cantabat: Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? ſpera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, ſalutare vultus mei, & Deus meus: moxque conſolatam ſe ſenſit.

Vit. ejus. VII. S. Lydwina Batava tanto conſolationum cumulo recreabatur a Deo, ut earum pondere ſe opprimendam diceret, niſi etiam aliquando a Domino humiliaretur. Hinc bona inquiebat, eſt conſolatio, quam non tumor inflat, ſed timor conſolidat.

Sanderus in vit. VIII. Thomas Morus carceri mancipatus nullum mœrori locum dabat, ſed alios potius ad ſe accedentes etiam ſolabatur, dicens; hunc mundum carceri ſimilem eſſe, ex quo ad cauſam dicendam ſui ſingulis diebus evocantur. Quod autem meus carcer aliorum carcere ſit minor, beneficii loco habeo, cum e malis minimum ſit eligendum.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Vita l. 5. c. 2. I. S. Ignatius adeo effluebat conſolationibus ſpiritualibus, Pſalmodiæ maxime tempore, ut præ copia lacrymarum, quas illæ exprimebant, oculos propemodum perdiderit.

Vita. II. S. Franciſcus adeo obruebatur cæleſtibus conſolationibus; ut in has voces: Satis eſt, Domine, ſatis eſt: non ſemel erumpere coactus ſit.

Vita. III. B. Stanislaus Koſtka uſque adeo amore Divino & conſolationibus cum comitantibus incaluerat, ut ſtrophiolis aqua madefactis ardorem pectoris temperare neceſſe fuerit.

Vita l. 2. c. 9. IV. Petrus Faber cum toto plus anno in præcipuis feſtivitatibus mire aridus fuiſſet, tandem hæc incidit conſolatio, id ſingulari Dei diſpoſitione & bonitate evenire, ut Cælites, quorum feſta celebrantur, perſpecta ipſius miſeria vehementius pro ipſo orarent. Idem numquam in majore aliqua moleſtia fuit, quam non continuo ſequeretur Dei lætificans conſolatio. Semel triſtitia oppletus cum illud ſibi mœrens occineret: Quare triſtis incedo, dum affligit me inimicus, audivit interius vocem, nihil eſſe cauſæ, cur triſtis incederet, cum ſe affligeret inimicus, lætandum eſſe potius, ſignum eſſe, noſtram voluntatem eſſe contrariam voluntati illius; tum autem mœrendum ſi affligeret nos Deus, cum cauſa hujus poſſit eſſe voluntas noſtra, non obſequens voluntati divinæ.

Lancic. de arid. c. 5. n. 28. V. P. Balthaſar Alvarez ſecum ipſo ſic ſtatuebat: Inquietudinem quamcumque animo

Lanvig. de arid. l. 3. n. 39. mo occurrentem in Oratione martyrium reputabo, & ut talem fortiter sustinebo; id quod reipsa sedecim aonis præstitit, quibus tamen finitis coosolationes & illustrationes sequentes abunde præcedentem sterilitatem compensarunt.

Vita pag. 134. p. 2. VI. Joannes Berckmannus licet plerumque spiritualibus visitationibus & suavitatibus abundaret, subinde tamen totns aridus erat, ubi tamen ille nec animum demittebat, sed frequenter Deum interpellans: Redde mihi, ajebat, lætitiam salutaris tui: sicque magnam animi quietem sentiebat. Rogatus, quibus remediis adversus ariditates animi uteretur, respondit, orare, occupare me, patientia, & sinus B. Virginis.

§. VII. EXEMPLA PROFANA.

Bern. V. Co Jol. I. QUidam Princeps Saracenus quosdam Franciæ Proceres captivos visitaos cum quæsivisset, utrum & ipsi Dei Filium ex Virgine natum, crucifixum, mortuum crederent? illis affirmantibus dixit: Macti animo itaque estote, nam parum pro ipso sustinetis qui tanta pro vobis passus est. Etsi seipsum ex sepulcbro suscitare potuit, poterit & vos ex vestra captivitate liberare. Seriam, veramque fuisse consolationem, eveotus probavit.

Val. Ma. l. 7. c. 2. II. Solon Atheniensis, cum quemdam ex amicis valde mœrentem vidisset, in arcem perduxit, hortatusque est, ut per omnes subjectorum ædificiorum partes oculos circumferret. Quod ut factum advertit. Cogita nunc, inquit, quam multi luctus sub his tectis olim fuerint, hodieque versentur, & sequentibus sæculis sint habituri: & mille mortalium incommoda tamquam propria deflere. Qua consolatione demonstravit, urbes nihil esse aliud, quam humanarum cladiom consepta miseranda.

Laert. l. 6. apoph. III. Diogenes amicum ægrotantem invisens dixit: numquid amico opus est? significans, in rebus afflictis potissimum amicorum solatio utendum.

Idem l. 2. c. 4. IV. Democritus exul cum a Crate Philosopho visitatus, & ad exilium fortiter ferendum animatus esset, male sit, ioquiebat, negotiis & occupationibus, per quas hactenus talem virum cognoscere non licuit.

Plutarch. in vit. V. Lucius Paulus Æmilius amissis duobus Filiis optimæ indolis, tempore triumphi Macedooici in coocionem progressus, gravissima oratione Populum infortunium suum dolentem consolatus est.

VI. Æneas naufragos suos consolans dixit:

Virg. 1. Æneid.
O Socii (neque enim ignari sumus ante malorum)
O passi graviora! dabit Deus his quoque finem.
Per varios casus, per tot discrimina rerum,
Tendimns in Latium, sedes obi fata quietas
Ostendunt, illis fas regna resurgere Trojæ.
Durate, & rebus vosmet servate secundis.

Joseph. l. 19. c. 10. VII. Philo Judæornm Legatus apud Cajum Caligulam Imperatorem, cum non repulsam taotum passus esset, sed etiam contumeliose & acerbe rejectus, dixit ad Socios: Bono animo nos esse oportet, quibus iratus est Cajus: nunc eoim Deus nobis contra illum aderit, quod factum eventus moostravit.

§. VIII. SIMILITUDINES.

Qualitas.

I. SIcut, qui saccharum in ore habet, dicere nequit os suum dulce esse sed saccharum; ita esto consolatio divina valde bona sit, & Deus eam dans optimus, inde tamen non sequitur, enm, qui ipsam sentit, bonum esse. *S. Franc. Sales. p. 4. introd. c. 13.*

II. Sicut in operibus Naturæ Providentiam suam Dominus declaravit, non morborum genera tollendo, sed omnibus morbis appositissima remedia procurando; sic in operibus gratiæ ab Electis oon sustulit tribulationes, nec ab omni tristitia vacuos nos esse voluit, sed contra omnes tribulationes, omnemque tristitiam fortissimum robur dedit, futuræ gloriæ certam expectationem, dicens: Tristitia vestra vertetur in gaudium. *Stapl. tom. 2. in Do. 3. post Pasch.*

III. Sicut æger, qui abhorret a cibo, quo eget, gaudet se reperire aliquem in eo saporem, non propter ipsum saporem, sed quia excitat ipsum ad comedendum, & vitam conservaodum: sic verus Dei servus non quærit consolationem spiritualem propter consolationem, sed quia anima hac illecebra illecta libentius se postea fatigat in via virtutis, in eaque se stabilit, & firmat. *Rodriq. p. 2. tr. 8. c. 24.*

IV. Sicut Medici vetant admoveri pharmaca, cum morbus in accessu est, & sævit; ita ad primos iræ ac doloris motus non est adhibenda consolatio, sed ubi post tempus cœperint esse leviores. *Sen. ap. Lang. in Polyant.*

Utilitas.

V. Sicnt pluvia semper bona est, sed maxime tempore siccitatis gratissima accidit; sic consolatio amicorum semper suavis est, sed maxime tempore luctus. *S. Chrys. in Matt. 24. h. 10.*

VI. Sicut qui herbam Scythicam ore continent, tam singularem ex ea dulcedinem sentiunt, nt nullam famem aut sitim sentiant; sic ii, quibus Deus cælestes consolationes gustandas offert, nullas Mundi hujus consolationes admittere volunt. *S. Sales. p. 4. intr. c. 12.*

VII. Sicut Ursi alvearia invadentes, favorum dulcedine allecti, facile apum aculeos & vulnera patiuotur: sic sancti Viri cælestis dulcedinis certa expectatione roborati, nihil non ferendum sibi putant, ut ea potiantur. *Stapl. tom. 2. in Domin. 3. post Pas.*

§. X. MEDIA.

I. P*Atientia in tribulationibus*: quia secundum multitudinem dolorum coosolationes lætificant animas servorum Dei, teste S. David. *Ps. 93. v. 19.*

II. *Luctus & dolor de peccatis*: beati enim, qui lugent, quoniam ipsi cousolabuntur. *Matt. 5. v. 5.*

III. *Alienarum miseriarum consideratio*: nam solatium est miseris socios habere, uti habet commune proverbium.

IV. *Bonorum a Deo acceptorum memoria*; nam ut ait S. Gregorius, magna consolatio est, Authoris nostri dona ad memoriam revocare. Hinc & Job solabatur se, dicens: Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? *Job. 2. v. 10.*

S. Greg. in mor. V. *Finis celeriter secuturi cogitatio*: festina enim consolatio bonorum, teste S. Gregorio, est consideratus finis malorum, dum enim ex eorum interitu malum conspiciunt; quod evadunt, leve æstimant, quidquid adversum in hac vita patiuntur.

Cicero 3. Tuscul. VI. *Præmeditatio malorum*: quoniam multum potest provisio & præparatio ad minuendum dolorem, teste Cicerone, hinc semper omnia humana homini præmeditata vult esse.

S. Greg. in moral. VII. *Dispositionis divinæ ponderatio*: magna enim est consolatio in eo, quod displicet, quod ordinante illo erga nos agitur, cui non nisi justum placet; ut sapienter pronuntiavit S. Gregorius.

§. X. ASCETICA.

I. Tria sunt præcipue, quæ de hac materia bene nosse debet Asceta. Primum est, ut bene addiscat, ubi vera consolatio quærenda sit, qua quidem in re facem prætulit S. Augustinus, dum dixit: Hoc est, quod nos & lætificat in omnibus laboribus & periculis vitæ hujus, amor noster in Deum, & pium studium, & certa spes; & fervor spiritus. Et brevius S. Bernardus: illud verum ac solidum gaudium est, quod non a creaturis, sed a Creatore, percipitur. (S. Aug. super Jo.; S. Bern. ap. Eng. in Dom. 4. post Pasc. §. 2.)

II. Alterum est, ut bene norit, ad quem finem a Deo dentur consolationes, scilicet ut sint ei instar alarum, quæ ipsum subvehant ad viam mandatorum alacriter currendam, promoveantque ad contemptum voluntatis propriæ, & appetituum male ordinatorum, carnisque mortificationem. Hinc David dicebat: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti (per consolationes) cor meum. Unde sedulo cavendum, ne ejusmodi consolationes propter se dumtaxat appetantur, sed potius curandum, ut ad prædictum semper finem referantur, ideoque tantum acceptentur, ut animus alacrior expeditiorque reddatur ad vocationem suam perfectius adimplendam. (Ps. 118. v. 32.)

III. Tertium est, ut sciat, quomodo tempore consolationum sese gerere debeat, quod quidem præ aliis copiose ac præclare docuit S. Franciscus Salesius, qui sequentes fere doctrinas suggerit. 1. Ut, quando sentiuntur ejusmodi consolationes, insigniter se quis coram Deo humiliet, caveatque, ne propter eas valde perfectum aut specialiter Deo dilectum existimet; cum non in illis, sed in perfecta charitate, vera solidaque perfectio consistat. 2. Ut agnoscat, se adhuc infantem esse in perfectione, qui lacte opus habeat, saccaroque, quo ad Deum amandum alliciatur. 3. Ut easdem consolationes magni faciat, ut & cum humilitate recipiat, non tam ob id, quod in se sunt, quam quod a manu Dei nobis suppeditentur. 4. Ut hoc tempore in bonis operibus faciendis, virtutibusque exercendis, solito sit diligentior & excitatior. 5. Ut cor suum ab illis avocet, quantum est in se, iis renunciando, ut tanto plenius omnem affectum suum in Deum transferat. 6. Ut, si quid extraordinarium hac in re accidat, fideliter id Directori suo aperiat. Hucusque S. Francisc. Salesius. Quibus ex Regulis S. Ignatii addi potest. 7. Ut, dum fruitur consolatione, prospiciat, quo pacto se gerere velit desolatione deinceps irruente, ut jam inde acrimoniam & robur animi mature comparet, ad ejus impetum reprimendum. (Franc. Sales. p. 3. introd. c. 13.; Reg. 10. de disc. spir.)

§. XI. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. Hæc sunt officia consolantium, tollere ægritudinem funditus, aut sedare, nec pati manere longius, aut ad alium traducere. (Cicero 3. Tuscul.)

II. Noli mala tua facere graviora, recte monet consolans Seneca, & te querelis onerare. Levis est dolor, si nihil illi opinio adjecerit: e contra si te exhortari cœperit, ac dicere: nihil est, aut certe exiguum est, duremus, jam desinet: levem illum, dum putas, facies; omnia ex opinione suspensa sunt: tam miser est quisque, quam credit. (Senec. ep. 78.)

III. Quod allatura est diuturnitas, quæ maximos luctus vetustate tollit, id nos præripere consilio, prudentiaque debemus, nec expectare temporis medicinam, quam repræsentare ratione possumus. (Cicero Fam. 5.)

IV. Alvilda puella regia, cum ob Patris negatum consensum Sponso potiri non posset, virum mentita myoparonem conscendit, & fugit. Ubi vero hostilem navim conspicata, Ducis munere functa est, hostesque oppugnavit, casu ei cassis excussa est, sicque a sponso agnita in ejus complexus ruit. Eodem modo se abscondit nonnumquam Deus sub desolationum galea, ut ea remota tanto suavior accidat ejus agnitio & fruitio. (Eng. §. 2. in Do. 4. post Pasc.)

§. XII. AUCTORES.

I. S. Franciscus Salenus p. 4. Introductionis ad vitam devotam a c. 13. usque ad finem.

II. Alphonsus Rodriquez p. 1. de exercitio perfectionis tr. 8. c. 24. & seq.

III. Henricus Engelgrave p. 4. Lucis Evang. in Dom. 4. post Pascha.

IV. Thomas Stapletonus text. 5. in Dom. 4. post Epiph. & text. 3. in Dom. 3. post Pascha.

V. S. Ignatius Lojola in libello Exercitiorum, de regulis spirituum dignoscendorum.

VI. Ludovicus Granatensis in loc. com. f. 367.

VII. Laurentius Beyrlinck in theatro vit. hum. V. eod.

VIII. Severinus Boetius de consolatione.

IX. Josephus Langius in Polyanth. V. eod.

TITULUS XXXIII.

CONSUETUDO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

I. Est habitus seu qualitas reddens facilitatem operandi. Hinc a S. Augustino quasi secunda & quasi affabricata natura dicitur. (S. Aug. de Mus.)

Divi-

Divisio.

II. Dividitur in *Bonam* & *Malam*, illa est, quæ ex actibus virtutis generatur; hæc, quæ a vitiosis actibus progignitur.

Gradus.

Ps. 1. v. 1. III. Indicantur a Davide, dum ait: Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum (acquirendo consuetudinem) & in via peccatorum non stetit (perseverando in consuetudine) & in cathedra pestilentiæ non sedit, (etiam alios ad similem consuetudinem inducendo).

S. Aug. l. 8. conf. c. 5. IV. Paulo aliter hos gradus assignavit S. Augustinus, dum dixit: Ligatus eram non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me: quippe ex voluntate perversa facta est *Libido*. Et dum servitur libidini, facta est consuetudo: & cum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Jer. 13. v. 23. I. SI mutare potest Æthiops pellem suam, aut Pardus varietates suas, & vos poteritis facere bene, cum didiceritis malum.

Ps. 68. v. 15. II. Eripe me de luto ut non infigar: libera me ab iis, qui oderunt me, & de profundis aquarum.

Prov. 22. v. 6. III. Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.

Eccli. 21. v. 17. IV. Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit.

Jer. 8. v. 6. V. Attendi, & auscultavi: nemo, quod bonum est, loquitur; nullus est, qui agat pœnitentiam super peccato suo dicens: qoid feci? Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium.

Utilitas.

Thren. 3. VI. Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua.

Damnum.

Eccl. 10. v. 11. VII. Languor prolixior gravat Medicum: brevem languorem præcidit Medicus.

Is. 5. v. 18. VIII. Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum.

Job. 14. v. 19. IX. Lapides excavant aquæ, & alluvione paulatim terra consumitur: & homines ergo similiter perdes.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

S. Hier. Ep. 7. I. DIfficulter eraditur, quod rudes animi perbiberunt. Recens testa diu & saporem retinet & odorem, quo primum imbuta est.

S. Basil. ho. 5. II. Permolestum est, & vix toleratu possibile vel ipsis brutis, amoveri a consuetudine.

S. Aug. in Ps. 90. III. Vincere consuetudinem, dura est pugna.

Idem sup. Matth. ho. 41. IV. Moles imposita sepulchro ipsa vis est dura consuetudinis, qua premitur anima, nec resurgere, nec respirare permittitur.

V. Nihil tam firmum est in rebus humanis, quam veteris consuetudinis Tyrannis. Ethici consuetudinem alteram naturam dixerunt. *S. Chrys. apud Langium in fol. V. 208.*

VI. Consuetudo quasi secunda, & quasi affabricata natura est. *Aug. l. 6. de Music.*

VII. Consuetudo est jus quoddam moribus constitutum, quod pro lege suscipitur, & tenetur, cum ea deficit. *Isid. l. 2. Etb.*

VIII. Nihil firmius, si consuetudini veritas suffragetur. *Aug. l. 4. de baptis.*

IX. Consuetudo auctoritati cedat, pravum usum, lex & ratio vincat, cum vero nec sacris canonibus nec humanis legibus consuetudo obviare monstratur, inconcussa servanda est. *Isid. in synon. l. 2. apud Canonist.*

X. Consuetudo quæ sine peccato servari non potest, non valet. *Greg. sup. 4. Reg. 3.*

XI. Non locus consuetudinem, sed consuetudo locum commendat. *S. Aug. in Each. s. 8.*

Damnum.

XII. Peccata, quamvis magna & horrenda, cum in consuetudinem venerint, aut parva esse, aut nulla creduntur usque adeo, ut non solum non occultanda, verum etiam prædicanda, diffamandaque videantur. *S. Greg. 4. m. r.*

XIII. Cum culpa in usum venerit, ei jam animus, etiamsi appetat debilius resistit, quia quot vicibus pravæ frequentationis adstringitur, quasi tot vinculis ad mentem ligatur. *Idem ho. 11. super Evang.*

XIV. Usitata culpa obligat mentem, ut nequaquam surgere possit ad rectitudinem: conatur, & labitur: quia ubi diu sponte perstitit, & ibi, cum noluerit, coacta cedit. *Idem l. 25. mor.*

XV. Tenent pravæ consuetudines, quem semel ceperunt, atque quotidie duriores existunt: & non nisi cum peccatoris vita finiuntur. *S. Greg. l. 10 mor. c. 31.*

XVI. Quædam angustia est, a mala consuetudine exurgere velle, nec posse: jam desiderio ad superna tendere, sed adhuc actu in infimis remanere: præire corde, nec sequi opera: atque a semetipso contradictionem perpeti.

Jucunditas.

XVII. In dolore paries Filios. Verum est Sacramentum hujus sententiæ, quod nulla abstinentia fit a voluptate carnali, quæ non habeat in exordio dolorem, donec in meliorem partem consuetudo flectatur; quo cum pervenerit, quasi natus est Filius, id est, ad bonum opus paratus affectus per consuetudinem bonam. *S. Aug. q. de Cena enstr. Matth.*

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

I. GRave est assueta dimittere, sed gravius est contra propriam voluntatem ire. *L. 3. c. 12. §. 2.*

II. Resiste in principio inclinationi tuæ, ! ε malam dedisce consuetudinem, ne forte pa' alatim ad majorem te ducat difficultatem. *Ibid.*

III. Quanto diutius ad resistendum quis '.orpuerit, tanto in se quotidie debilior fit, & hostis contra eum potentior. *L. 3. c. 13. §. 3.*

IV. Antiqua consuetudo difficulter r·e'.inquitur, & ultra proprium videre nemo libenter ducitur. *L. 3. c. 24. §. 3.*

V. Duo specialiter juvant ad mag' aam emenda- *L. 1. c. 11. §. 4.*

dationem: videlicet subtrahere se violenter, ad quod natura vitiose inclinatur: & ferventer instare pro bono, quo amplius quis indiget.

L. 3. c. 3. VI. Obsistit inolita consuetudo, sed meliori consuetudine devincetur. Remurmurabit caro, sed fervore spiritus frænabitur. Instigabit, & exacerbabit te serpens antiquus, sed oratione fugabitur.

L. 3. c. 15. §. 1. VII. Hinc accidit, quod viam perfectionis agnosco, & clare satis video, qualiter agere debeam; sed propriæ corruptionis pondere pressus, ad perfectiora non assurgo.

§. V. EXEMPLA CATHOLICA.

Granat. in loc. com. f. 795. I. Filii Israel, cum captivi & inviti Babylonem ducti essent, postea consuetudine vitæ exilium in patriam, & captivitatem in voluntariam servitutem commutaverunt.

Matt. 26. II. S. Petrus in prima negatione tantum negavit simpliciter Christum dicens: nescio quid dicis: in secunda negavit cum juramento. In tertia vero cœpit detestari & jurare, quia non novisset hominem.

S. Aug. l. 8. conf. c. 12. f. de Sanct. III. S. Augustinus de seipso fatetur: Plus valebat in me deterius insolitum, quam melius insolitum. Et alibi: Ecce vobiscum vivimus. Quis nos audivit aliquando jurantes? nunquid non consueveram quotidie jurare? at ubi legi, timui, luctatus sum contra consuetudinem meam, in ipsa luctatione invocavi Dominum Adjutorem. Præstitit mihi Dominus adjutorium non jurandi. Nihil mihi facilius, quam non jurare. Hoc ideo admonui charitatem vestram, ne dicatis: quis potest?

Abdias l. 3. histor. Apost. IV. Nicolaus Senex cum septuaginta annis libidini vacasset, tandem ad S. Andream accessit, & sanari petiit; S. Andreas igitur orans pro eo, & quinque diebus jejunans impetravit quidem eidem veniam & emendationem, sed non alia conditione, quam ut ipse quoque jejuniis se affligeret; quare cum sex mensibus in pane & aqua jejunasset, postmodum plenus bonis operibus decessit, & vox S. Andreæ dixit: Per orationem tuam Nicolaum, quem perdideram, acquisivi.

S. Doroth. f. 11. ad Monachos. V. Discipulus quidam S. Dorothei, cum furari esculenta cœpisset tempore, quo non satis dabantur, furatus est etiam tunc quando abundanter dabantur, ut sub lecto abscondens, ac computrescere sineos, asino tandem ea porrigebat.

Franc. Besol. in hist. 9. VI. Sartor Parisiis erat Joannes Vamorin vir in sua arte tota urbe celebris, quia a fure capitis damnato proditus, velut socius furti fuisset, quod in magnatis domo argentea vasa sustulisset, jam capitis reus erat & condemnatus, cum magnatum precibus ad triremes mittitur. Adit igitur primo Marsilianus relicto filiolo Michaele duorum annorum: ubi cum navi, quam Henricus II. Duci Sabaudiæ donavit, Nizam venit; cum vero illam navim Sabaudus Hispano tribuno venderet, Neapolim abducitur. Interea filius de patre velut mortuo, a matre nihil ultra edoctus jam viginti duorum annorum erat, ubi Romam veniens ob peritiam Musicæ Cardinali servit; inde Neapolim venit: ubi visa urbe portum dum lustrat, in illa navi senem totum canum videt, salutat Gallice, & vicissim salutatur: senex interea plorans, de causa lacrymarum quæsitos respondet: se viginti annis exulem filium Parisiis reliquisse, qui ei persimilis, lacrymas eliceret. Michael animi dubius, nondum se seni, credit, sed post exactam his curis cogitationem mane redit, & quia matris silentio credebat patris infortunium se ignorasse, jam vix dubitabat; at senex viso illo tanto plus plorat ob filii similitudinem. Filius patris collo insertus osculatur, seque Michaelem dicit: Senex ait, se demum libenter moriturum. Certant in navi, pater cupit Parisios redire, sed durior tribunus negat abitum. Filius ergo Taurini a Duce Sabaudiæ literas commendatitias, & quinquaginta coronatos, ut & a conjuge Ducis totidem, & alios viginti a familiaribus Romæ impetrat, quibus redempturus patrem (quia tribunus prius centum petebat) viginti tantum jubetur pendere, sociis navis seni liberationis lytrum remittentibus. Pater liber in hospitio ebrius cum hospite utroque ita petulanter se gerit, ut pene iterum triremem meruerit, sed a filio liberatus est; inde discedunt: Pater sartorum more filii saccis insidiatur, cujus rei conscius ad explorandam fidem studio paucos nummos in sacco relinquit. At senex in Deum blasphemans, & filium damnabat, quod triremi liberum ad difficile iter induxerit, filio interim patienter patrem solante. Jam Parisiis vicinus filius patri narrat matrem vivam, eo, quod putasset maritum mortuum, scribæ nupsisse: Proinde pater ad urbis portas exspectet; dum matrem edoceat. Pater iratus jurat, se uxorem occisurum, properatque per portam ad templum S. Victoris, quod est Carmelitarum, in quo filius vix tantam moram impetrat, mater viso filio gaudet, at maritum adesse miratur. Supervenit senex, & mulierem aspere allocutus, eam graviter verberat, ut ægre eam filius defenderet, accurreretque alter maritus, qui in ignotum senem invectus tam acriter cum eo pugnis certat, ut ægre a vicinis accurrentibus dirimentur. Cumque essent separati, scriba querebatur pulsatam sibi uxorem, alter ablatam. Capitur a Magistratu uterque, sed ad causam coram Judice agendam dimittuntur liberi; appellant illi a Judice ad Magistratum Regium, qui decernit, uxorem quidem senis sartoris, fortunas vero sub scriba partas scribæ esse, facto sartor acum & opificium repetiit, quod oblitus interea erat, accedebant novæ vestium formæ, & visus fractior, manus stupidiores ad laborem, sed non ad furta. Nam vix annum domi erat, cum iterum furti reus: invitatus ad nuptias, dum mensa deponitur, scyphum argenteum surripuit, quem hospes a sponso repetebat; at a sartore quærendi facto initio penes illum scyphus inveniebatur: a judicio ergo ad carcerem subtrahitur, desperataque emendatione inolitæ consuetudinis suspenditur.

Correcta.

Discipl. prompt. ser. 115. lit. H. VII. Fuit quidam notabilis Cardinalis, quem B. Bernardus rogavit, ut pœnitentiam ageret.

ret. Qui non acquiescebat ei. Cui B. Bernardus ait: Si non vis facere pacem cum Deo, saltem facias treguam. Ait ille; quam? Respondit: Abstine tribus diebus ab omni opere illicito ob amorem Dei. Et sic fecit. His completis dixit B. Bernardus: Modo aliis tribus diebus abstineas amore B. Virginis Mariæ: Quod etiam fecit. Post hoc aliis tribus diebus abstinuit pro amore Apostolorum. Et iterum post tres ob amorem Martyrum: Et tunc tribus ob amorem Confessorum: Deinde ob amorem Virginum. Et post amore Angelorum. Et omnibus his factis Cardinalis dixit B. Bernardo: Nolo modo treguam facere, sed pacem. Leve enim mihi est de cætero abstinere; & sic malam consuetudinem post posuit, & postmodum vitam in bono finivit.

Idem Lit. E. ex. 6. VIII. Quidam consuevit adeo inebriari, quod quasi insensibilis videbatur, & odiosus factus est uxori in tantum, quod eo relicto alteri adhærebat. Sed quod eo ad nutum uti non poterat: mole viri oppressa cogitavit, quomodo a se eum repelleret. Et cum una vice sic inebriatus fuisset, ut omnino insensibilis videretur, & animo alienatus, ipsa vocans Monachos, dixit eum laborare in extremis, & quod vestirent eum habitu religioso, & facerent eum Monachum; quod ipse petierat, cum esset sanæ mentis. Quod etiam ipsi Monachi amore pecuniæ libenter fecerunt; quem tonsum & vestitum portaverunt ad Abbatiam. Ipse autem de mane vino digesto invenit se Monachum. Et audiens ab Uxore & Monachis, quod fuisset in extremis, & fecisset votum Deo, & B. Mariæ Virgini, & omnibus Sanctis; præ verecundia mansit in ordine; & amplius melius vixit.

Engelgr. Dom. 3. Quad. §. 4. IX. Miles ante urbem Ostendanam, assuetus blasphemiis, eas ad singula verba repetebat. Sæpe monitus, consuetudinem objecit. Demum ad inopiam redactus, cum ab uno e Societate, qui in castris erat, stipem peteret, negavit ille se homini blasphemo quidquam daturum. Respondit miles dolere se, sed emendare non posse. Quod ut Sacerdos ei ostenderet, falso ab eo dici, nummum aureum illi exhibuit, promittens ei se daturum, si per horam se sequatur, castra lustrando, sine juramento, condicit miles, in via miles varie lacessitur, Sacerdos præit, & aureum ei nummum ad hos insultus ostendit. Silet miles: ac nummum promeritus exin malam consuetudinem omnino exuit.

Pœna.

Alph. Andrada l. 2. de Imit. B. Virg. c. 3. §. 2. X. Anno 1622. in Regno Toletano, loco non ignobili quidam e primoribus B. Virginis a teneris devotus, intepuit, & libidini se dedit: adiit sodalitatem, & festos B. Virginis dies colebat sedulo. Ad hæc templum B. Virginis quoddam restituit, & ejus imaginem exornavit. Sed abreptus fœdo amore in consanguineam, eam domi pro concubina habuit publice matris loco receptam. In eo oppido piæ cœlibi Virgini, multis adversis afflictæ, & cælestibus revelationibus illustratæ noctu in extasi Christus apparuit, cum B. Virgine & Angelis plurimis oppidum ingressus, & inde Virginis illius cubiculum ibi pro tribunali considens, cum publicis loci istius vitiis, tum incestui (qui hactenus Virgini erat ignotus) remedium facturus, visaque est tanta criminis hujus fœditas, ut sine mora de capite rei sententia ferretur. Sed B. Virgo illi ad pœnitentiam triginta dies impetravit; si interea non resipisceret, tum demum repentina morte periret, jaculo in cor emisso. Virgini autem imperavit Christus, ut primo mane ad templum nostrum se conferret, & sacerdoti e Societate nostra, quem repertura esse, visum indicaret suis verbis, moneretque ut miserum hominem de pœna illi decreta admoneret. Virgo ad se reversa, multis cum lacrymis pro miseri salute rogavit Deum. Mane in templo nostro Concionatorem nostrum tunc confessionibus audiendis intentum reperit, cui Dei nomine rem exponit, & jubet hominem commonere. Sacerdos, qui ante Virginem non norat, nec ejus virtutem, parum ei fidem habuit, atque se rem velle maturius expendere. Illa mœsta domum ad Deum revertitur, quæ iterum ac tertium docet, perditum juvenem Religiosi illius voce ad salutem revocandum esse. Dicenti Virgini, eum sibi fidem non habuisse; Christus, *abi*, inquit *& iterum Sacerdoti hæc significa & arcana mentis ejus consilia detege, quæ recens pertractavit, & credet tibi*. Ita monitus Sacerdos fidem habuit, & juvenem adiit, peracto prius Sacro, & ad frugem hortatus est, Juvenis miratus peccatum detectum, quod nunquam fuerat confessus, ad Patris pedes cecidit, & confitetur magno cum dolore. Sacerdos ei suadet loci mutationem. Sed quia ob nimiam sanguinis propinquitatem excedere statim ædibus non potuit, cubile mutat, & cubiculum, quibus diligenter obseratis, infelix concubina, qua lacrymis, qua vi, qua blanditiis ingressum frustra tentat, juvene constanter obsordescente. Postridie illa curat clavem fieri, & nocte ad eum penetrat, & vincit. Deceptus mox ad Patrem advolat, suum lapsum detestatur, & Consilium a Confessario accipit, ut janua etiam intus obserata, eam excludat: Quod etsi factum, aliis tamen artibus aditum illa sibi aperuit; peccatis igitur peccata cumulantur: Redit ad Patrem, a quo nihil omittitur ad evitanda pericula: Sed miser juvenis amore victus, & pertæsus monitorum, Confessarium deserit, minisque spretis res suas sibi habere jubet; suam sibi salutem curæ fore. Restabant quatuor ad interitum dies. Pater omni ratione studet illi Deum placare; sed omnia frustra fuere. Ad extremum, cum decima aut undecima noctis hora esset, ad eum Pater accurrit: respondetur, abesse Herum; quo responso mœstus Pater domum redux famulis injungit; ut, si quid Hero humani accidat, confestim se vocent. Tum ecce hora duodecima nocte cursus & clamor, repentino aliquo malo expirare dominum cum concubina in lecto decumbentem. Adest Sacerdos. Spirabat miser etiamnum, & spumabat vultu horrendum in modum distorto, demum in hanc vocem erumpit: *Væ mihi! cor jaculo transfixus emorior*: quam vocem tantus dolor, & tanta mortis præcipitatio excepit,

cepit, ut etsi Pater omni sedulitate eum ad contritionem excitare conaretur, nullum tamen doloris signum, nullam absolutionis materiam præbuerit, omni salutis via præclusa. Interea Dei famula orationi intenta, vidit Christum, ut ante, ad dijudicanda illius oppidi peccata revertentem. Accusabatur ea spectante impœnitentis ejus pessima vita: proferebantur occasiones ad emendationem, monita, minæ, & salubre Consilium a Religioso ei datum, & alia salutis adjumenta: quæ quod neglexisset, tam corporis, quam animæ morte damnatus est, ipso Judice fatale telum in eum immittente.

§. VI. EXEMPLA PROFANA.

S. Hier. ep. 7. ad Latam. Eng. Do. 2. Quadr. p. 7. Lucis Evang.

I. GRæca narrat historia, Alexandrum in moribus & in incessu, Leonidis Pædagogi sui non potuisse carere vitiis, quibus adhuc parvulus fuit imbutus.

II. Diogenes, dum improbum inveteratæ consuetudinis hominem admoneret, interrogatus, quid ageret! Æthiopem lavo, respondit, addiditque, senem admonere, & mortuum lavare, idem esse.

Marth. l. 4. epig. 77.

III. Mithridates Rex tam frequenter biberat venenum, ut denique sine noxa biberet, &, cum etiam vellet, veneno occidere se non posset. Unde Martialis:

Profecit poto Mithridates sæpe veneno,
Toxica ne possent sæva nocere sibi.

§. VII. SIMILITUDINES.

S. Basil. in reg. q. 31.

I. SIcut morbi corporis inveterati non nisi longa & acri curatione sanantur: sic peccata inveterata, diuturna patientia, assidua oratione, & acerrima animi contentione curari oportet.

S. Aug. l. 8. conf. c. 5.

II. Sicut gravi somno sopiti, si excitentur, surgere quidem volunt, sed superati soporis altitudine remerguntur; ita ii, qui gravi consuetudine sunt immersi, audito Dei verbo emendare quidem se statuunt, sed a consuetudine victi iterum relabuntur.

S. Basil. in cad. 2. Isaiæ.

III. Sicut id, quod repetitis vicibus ac multo labore tinctum est, tincturam accipit pressius inhærentem, & quæ vix elui queat: sic anima sanie peccatorum superato & in habitu constituta malitiæ, vix ac multo negotio elui potest.

Stapl. t. 3. in Do. Sexag.

IV. Sicut cadente pluvia lapides quidem madescunt, intus vero suam siccitatem cum duritie servant; sic dura corda imbrem eloquii divini foris accipiunt, & aliquo modo compluuntur, quia cum gaudio suscipiunt verbum, sed intus sicca & arida manent, mala consuetudine aditum gratiæ violenter prohibente.

Ibid.

V. Sicut ad loca Nili, Catadupas appellata, habitantes prorsus nihil audiunt, quia nimio fluvii fragore ab altissimis montibus labentis surditatem nativam contrahunt; sic qui cupiditatum suarum tumultibus diu assueverunt, surditatem spiritualem contraxerunt, ut sonum quidem confusum verbi divini audiant, clarum autem & intus penetrantem non admittant.

Ibid.

VI. Sicut puer avis pedem filo annexum tenens, aliquando longius avolare permittit, sed mox retrahit captivam, eoque ludo mire delectatur, ita diabolus homines peccati consuetudine irretitos tenens, aliquando cessare a peccato permittit, sed mox per vinculum consuetudinis ad se retrahit, non sine grandi voluntate.

Idem tho. 2. in Do. 11 post Pent.

VII. Sicut qui cerasa manducat, ab initio duo vel tria dumtaxat comedere statuit, sed postea eorum dulcedine allectus viginti aut centum sumit, & valetudinem graviter lædit; ita peccatum unum contractum in aliud sua dulcedine trahit.

Ibid.

VIII. Sicut is, qui iter facit, & rivulum, quem facile transcendere posset, negligit, postea tam magnum reperit, ut omnino transvadere non queat; sic qui peccata prima negligit, ea in consuetudinem tracta vix amplius emendare poterit.

Idem th. 7. in Oc. post Pent.

IX. Sicut ii, qui hectica febri laborant, si acuta superveniat, hanc facile curant, non autem illam, quia tenacius inhæret: sic actus peccati unicus facile emendatur, non item si in consuetudinem evaserit.

Ibid.

X. Sicut maximum saxum in montis cacumine nullo negotio sistitur; ubi autem in vallem præcipitatur, nulla arte retineri potest; ita maxima Justorum peccata facile sanantur; impiorum autem in scelera ruentium etiam mediocria nisi difficillime curari possunt.

Plin. l. 28. c. 5.

XI. Sicut ii, qui assueverunt, etiam in loco pestilenti durant; ita incommoda parum lædunt assuetos.

Idem l. 29. c. 2.

XII. Sicut callus successu temporis factus adimit sensum; ita consuetudo facit, ut diutina mala levius feramus.

Plut. in moral.

XIII. Sicut qui diu in vinculis fuerunt, cum ex illis solvuntur, tamen adhuc claudicant, nec gradi possunt; ita diu vitiis assueti, etiam cum ea deserunt, quædam eorum retinent vestigia.

Trapl. to. 7. in Oc. post Pent.

XIV. Sicut viridia ligna subjecto etiam igne usque adeo non accenduntur, ut sæpius ipsum ignem extinguant; sic humore vitiorum occupata pectora, non admittunt Spiritum Sanctum, sed potius a se repellunt.

Ibid.

XV. Sicut ii, qui natura surdi sunt, plerumque etiam muti sunt, quia instrumentum, quo loqui discimus, auditus est; sic qui spiritualiter surdi sunt, nec audiunt, quid loquatur Dominus, etiam de Deo & divinis loqui non possunt.

§. VIII. MOTIVA.

Ad consuetudinem malam tollendam.

I. QUia consuetudo mala est continuatum *Odium & inimicitia cum Deo*; si ergo Regem aut Principem suum nemo diu offensum habere cupit; quanto magis odium & inimicitia cum Deo diu & sponte sovenda non erit, sed illud Christi potius ob oculos habendum: Esto consentiens Adversario tuo cito, dum es in via cum eo: ne forte tradat te adversarius Judici, & Judex tradat te Ministro, & in carcerem mittaris. *Matt. 5. v. 25.*

II. Quia consuetudo mala est *gladius anceps*, quo duplicantur & renovantur vulnera Chri-

Christi Servatoris nostri, ut adeo is merito illis S. Bernardi verbis queratur: Nonne satis propter te vulneratus sum? nunquid satis pro iniquitate tua afflictus sum? magis aggravant me vulnera peccati tui, quam vulnera corporis mei.

S. Bern. in quad. serm.

III. Quia consuetudo mala est *catena*, per quam quis in captivitate dæmonis detinetur; si ergo captivi hominum tantopere laborant, ut vincula & catenas rumpant, sicque e captivitate corporali se liberent, cum tamen ad hoc tantus labor & conatus, & pœnæ gravioris periculum requiratur; quanto magis rumpenda erit consuetudinis pravæ catena, ut ab ipsius diaboli captivitate liberemur, & morti æternæ eripiamur, maxime cum hoc in nostra sit potestate, & in faciendo tantorum bonorum participes efficiamur.

IV. Quia consuetudo mala est gravis *lethargus* animæ in manifestum salutis periculum eam conjiciens; quis ergo non mature salubribus hunc morbum remediis depellere statuat?

V. Quia consuetudo mala est continuata *afflictio & inquietudo* animæ, utpote a fine suo recedentis, atque adeo ita Jeremiæ verba audire merentis: Scito, & vide, quia malum & amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem Dei apud te, dicit Dominus exercituum.

Jer. 2. v. 19.

VI. Quia consuetudo mala, omnia illa damna, creat, quæ præcedente §. per similitudines sunt ostensa.

§. IX. MEDIA.

I. ORatio, uti S. Aug. exemplo suo docuit, qui, ubi amarissima contritione cordis flatum suum deflevit, & a Deo auxilium expetit, vocem audivit dicentem: tolle, lege, tolle lege, eaque lectione finita, quia luce securitatis infusa cordi, omnes dubitationis tenebras diffugere sensit.

S. Aug. l. 8. conf. c. 12.

II. *Contrariæ consuetudinis procuratio*; ita Deus ipse per Prophetam Baruch suasit: Sicut fuit sensus vester, ut erraretis a Deo, decies tantum iterum convertens requiretis eum. Sed & S. Hieronymus hoc ipsum medium Celantiæ suasit his verbis: Asperam nobis & insuavem virtutum viam facit nimia vitiorum consuetudo, quæ, si in alteram partem transferatur, invenitur semita justitiæ levis. Rationem vero hujus medii tam necessarii ulteriorem reddens Chæremon Abbas apud Cassianum sic loquitur: Non possunt desideria præsentium rerum reprimi vel avelli, nisi pro istis affectibus noxiis, quos cupimus amputari, alii salutares fuerint intromissi. Nullatenus enim valet vivacitas mentis absque alicujus desiderii, vel timoris, vel gaudii, vel mœroris affectione sustinere, nisi hæc eadem in partem bonam fuerint immutata. Idcirco si carnales cupimus concupiscentias de cordibus nostris extrudere, spirituales earum locis protinus plantemus voluptates, ut his semper animus noster innexi habeat, quibus jugiter immoretur, ac illecebras præsentium ac temporalium respuat gaudiorum.

Baruch. 4. v. 28.

S. Hier. in ep. ad Celant.

Cassian. Coll. 12. c. 5.

III. *Generosa victoria sui*: Sicut enim Agricola, cum evellit silvestre germen, valido impacto ligone subvertit radicem, sic peccata inveterata rudius exagitari; & fortius eradicari convenit. Unde merito hic locum habet illud pii Ascetæ: Tantum proficies, quantum tibi vim intuleris.

Stapl. 10. 1. in sept.

Lib. 1. c. 25. de im.

IV. *Amor Dei*; cujus efficaciam S. Augustinus exclamavit: Quam suave mihi subito factum est, carere suavitatibus nugarum: & quas dimittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas a me vera tu, & summa suavitas: ejiciebas eas, & intrabas pro eis, omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini: omni luce clarior, sed homini secreto & inferiori: omni honore sublimior, sed non sublimibus in se.

S. Aug. l. 9. conf. c. 1.

V. *Sincera confessio*: Sicut enim cibum noxium ac pestilentem jam bili permixtum non aliter, quam per violentum vomitum ejicere possumus: ita inveteratum peccatum, si ab eo interfici non volumus, non nisi per confessionem sinceram ejici potest.

VI. *Consilium & auxilium viri prudentis*: uti S. Bernardus his verbis suasit: Est consuetudo hæc gravis & perniciosa quædam catena, solvenda utique facilius, quam rumpenda: ut hic maxime vulgare illud videatur usurpandum proverbium, industriam violentia potiorem: ut, quemadmodum vis vi repellitur, & fervore Spiritus fervor extinguatur desideriorum, ut maligni artem arte deludas, & consuetudini consilium opponas. Necessarium itaque est consilium, vel ab ipso magni consilii Angelo ministratum, vel ab homine aliquo spirituali, qui cogitationes satanæ, spiritualiaque remedia non ignoret.

S. Bern. in s. de 7. don.

VII. *Recta opinio de falsitate objecti tantopere, concupiti*: nam ut S. Aug. dixit: solet recta opinio pravam corrigere consuetudinem, & prava consuetudo rectam depravare naturam.

S. Aug. l. de doct. Christ.

§. X. ASCETICA.

I. TRia præcipue circa consuetudinem ab Asceta specialiter sunt scienda & observanda. Primum est, ut bene cognoscat astum Dæmonis, quo homines in consuetudinem solet inducere, quem quidem astum S. Gregorius sequentibus verbis indicat; Antiquus hostis prius quasi consulens, blanda ad animum loquitur: Sed cum semel dentem delectationis infixerit, violentia post consuetudinem pene insolubiliter innodatur.

S. Greg. l. 13. mor.

II. Alterum est, ut solidum sciat modum, ejusmodi pravas consuetudines curandi, qui quidem in duabus præcipue industriis consistit. Prior est, ut difficultatis opinionem tollat, eumque in finem doctrinam S. Chrysostomi proponat dicentis: Quamdiu in fornace voluptatum consistit, etiamsi exemplis abundet infinitis, ipsi res esse supra vires apparet: cæterum si vel leviter illinc cœperit egredi, identidem procedens vim ignis a tergo relinquit, videtque ante se, & ad pedes propemodum viam roscidam, atque eximiæ facilitatis. Posterior est, ut S. Augustini monitum observet sic ad Aurelium scribentis de ebrietatis consuetudine tollenda: Non aspere, quantum existimo, non duriter, non modo impetuosi

S. Chrys. in pare. nes. ad Theod.

S. Aug. ep. 64. ad Aurel.

tuoso ista tollantur: magis docendo, quam jubendo: magis monendo, quam minando: sic enim agendum est cum multitudine peccantium. Severitas autem exercenda est in peccata paucorum. Sic S. Bernardus grandi peccatori suadens, ut primum ad honorem SS. Trinitatis per triduum abstineret, post unum diem ad honorem B. V. adjiceret, effecit, ut ultro diceret: Nolo amplius diuturnas, sed perennes cum Deo inducias inire. *Engelgr. Dom. 3. quadr. p. 2.*

III. Tertium est, ut indicia emendatæ consuetudinis cognoscere studeat, quorum primum est, minorem inclinationem sentire ad objectum consuetudinis, juxta illud Psalmistæ: Exercitatus sum, & defecit paulisper Spiritus meus. In quæ verba S. Gregorius commentans sic loquitur: Quid est Spiritus meus, nisi Spiritus hominis, videlicet Spiritus electionis, & quia per occultam gratiam ad Dei amorem, desuper temperata mensura proficimus quanto nobis quotidie de Dei Spiritu virtus crescit tanto Spiritus noster deficit. Qui Spiritus erroris, quia non subito penitus a nobis amputatur, bene paulisper defecisse perhibetur. Secundum signum est, positivam ad illud objectum difficultatem sentire, nam teste S. Machario, affectuum carentia paratus est status animæ, secundum quem difficulter movetur anima erga malitiam. Tertium, tentationibus facile resistere; hoc enim proprium est perfectorum, ut ab omni Diabolica impugnatione securi, absque ullo labore & difficultate vitia carnis vel respuant, vel abscindant: Quartum, naturalem quamdam nauseam & horrorem erga illa objecta experiri: quemadmodum enim solis lumen sanum oculum ad seipsum pertrahit, sic Dei cognitio puram mentem, per charitatem naturaliter ad se ipsum afficit, teste S. Maximo. Quintum, moralem quamdam impossibilitatem sentire, & dicere posse cum S. Paulo: Certus sum, quia neque mors, neque vita &c. neque alia creatura poterit nos separare a charitate Dei. *S. Greg. l. 22. mor. c. 14.* *Cassian. coll. 6. c. 10.* *S. Max. de charit. c. 1. n. 12.* *Rom. 8. v. 38.*

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

I. Ex occasione thematis: *Funes peccatorum circumplexi sunt me*: potest consuetudo Dalidæ, peccator Sampsoni comparari, & per historiæ illius narrationem ostendi, quomodo peccator per eam ab initio funibus Consuetudinis constringatur, dein tradatur inimicis, seu dæmonibus, tum ab his excæcetur, & in molendino malitiæ circumagatur ab uno peccato in aliud deductus, sicque gaudium inimicis fiat. *Ps. 118. v. 61.*

II. Ex occasione thematis: *Funiculus triplex difficile rumpitur*: potest consuetudo funiculo tali comparari, propter actus frequentatos, simulque ostendi, quam merito detestandus sit, sive dæmonem; qui per eum nos captivos tenet; sive periculum damnationis æternæ, ad quam ea captivitas tendit; sive difficultatem solutionis consideremus. Quia tamen nihil impossibile est apud Deum: excitentur Auditores ad auxilium a cælo petendum, gladiumque generosæ resolutionis in manus sumendum, funiculumque hunc ad modum Alexandri, nodum Gordium solventis, resecandum. *Eccles. 4. v. 12.*

III. Ex occasione thematis: *Tu venis ad me cum gladio & hasta & clypeo, ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum*: poterit consuetudo Goliatho comparari, & ostendi, quam grandis & difficilis superatu Peccatori videatur? possit tamen superari, si in nomine & auxilio Dei speret, & per fundam generosæ resolutionis aliquot lapides contrariorum actuum in eum conjiciat. Quem in finem narrari poterit historia de Adolescente, cui Gigas terribilis apparuit, quem, cum fugere vellet, ab Angelo adstante aggredi potius jussus, mox, ubi eum invasit, secundante Angelo feliciter superavit. *1. Reg. 18. v. 45.*

IV. Ex occasione thematis: *Lazare, veni foras*: potest consuetudinarius Peccator Lazaro comparari. Et 1. dici, quod vere sit mortuus quoad animam. 2. Quod lapis consuetudinis sit impositus sepulchro. 3. Quod quatriduanus sit propter perseverantiam in peccato, ideoque jam fœtere coram Deo & Angelis incipiat. 4. Quod non nisi a Christo excitari possit per gratiam, ita tamen ut ipse etiam veniat foras, & sepulchrum malæ vitæ & occasionum, remoto saxo malæ consuetudinis, relinquat. Vide de hac materia susius Henricum Engelgr. in Dom. 3. Quadragef. *Jo. 11. v. 43.*

§. XII. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. *Fac tibi consuescat. Nil consuetudine majus. Quam tu, dum capias: tædia nulla fuge.* *Ovid. ar. 2.*

II. *Gutta cavat lapidem, consumitur annulus usu.*
Et teritur pressa vomer aduncus humo. *L. 4. de pont. el. 1.*

III. Polyænus dicebat, initium capere exiguam consuetudinem, neglectam autem vires maximas sumere. *Max. de consuet.*

IV. Vulpes, cum numquam Leonem vidisset, & ei primo occurrisset, ita fertur exterrita, ut pene mortua conciderit. Eumdem iterum conspicata, extimuit quidem, sed non ut prius. Tertio autem occurrentem usque adeo non timuit, ut etiam accedere, & colloqui auderet. *Lang. in Polyant.*

V. Recte Poeta Ovidius cecinit: *Ovid. 1. Remed.*
Principiis obsta. Sero medicina paratur,
Dum mala per longas invaluere moras.

VI. Et alibi? *Idem.*
Ars fit, at a teneris crimen condiscitur annis.

VII. Habet hoc infelix consuetudo peccandi, inquit Emyssenus, ut, quanto amplius quis peccaverit, tanto minus se peccasse intelligat. *Emiss. apud Engelg. p. 2. Dom. 3. Quad.*

Damnum.

VIII. Desinit remedio esse locus, ubi, quæ fuerint vitia, mores fiunt. *Plin. l. 25. c. 2.*

IX. Consuetudo novis Principum tributis similis est, quæ urgente necessitate imponuntur, sed postea etiam cessante ea, continuantur. *Gran. in loc. com. f. 796.*

§. XIII. AXIOMATA.

I. Quo semel est imbuta recens, servabit odorem Testa diu. *Horat. l. 1. epist. 2.*

II. Qui

Max. in s. de S. Jo Bapt. II. Qui non assuescit virtuti, dum juvenescit, a vitiis nescit discedere, quando senescit.

III. Nemo repente fuit turpissimus.

Juv. Sat. 2. Sen. in Prov. IV. Gravissimum est imperium consuetudinis.

V. Non erit illusus, qui sic facit, ut tenet usus.

Cui puer assuescit, major dimittere nescit.

§. XIV. AUCTORES.

I. Joannes Busæus in Panario.

II. Ludovicus Granatensis in locis communibus f. 795.

III. Joannes Langius in Polyanthæa. V. eod.

IV. Joannes Major in speculo Exemplorum. V. eodem.

V. Henricus Engelgr. p. 2. Lucis Evang. Dom. 3. Quadr.

VI. Thomas Stapletonus tex. 5. in Domin. Sexag. & text. 2. Dom. 11. Post Pent. & text. 7. Dom. 25. post Pent.

TITULUS XXXIV.

CONTRITIO.

§. I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

Concil. Trid. Sess. 14. S. Thom. Villan. Conc. in Dom. Pass. I. Est animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero. Pro cujus intelligentia S. Thomas Villan. notat, quod duplex est dolor: quidam, qui est actus voluntatis, & ille est odium & displicentia, & detestatio, & abominatio peccati, nolle peccasse, & iste actus est liber & in nostra potestate: Alius est dolor sensitivus, qui est passio & tristitia quædam in sensualitate, quæ aliquando prorumpit in lacrymas; Primus dolor est contritio, non secundus, sed est effectus contritionis. Nam ex displicentia & odio peccati commissi nascitur insensibiliter illa tristitia, & non est sic in nostra potestate. Nam quidam sunt duriores ad lacrymas, alii teneriores, ut mulieres. Rationem autem, cur Deus dolori huic non in sensu, sed in voluntate locum assignavit, dat sequentem, quia nimirum tantum bonum & tam magnum commodum peccatorum debuit esse liberum, & in nostra potestate cum Dei gratia.

Divisio.

Richar. in 4. dist. 20. q. 1. II. Dividitur in imperfectam, & perfectam. Illa est, quæ ex motivo supernaturali spei vel timoris elicitur, & hæc Attritio vocatur, de qua Ricardus de Media villa sic loquitur: conteritur cor duplici mola; Prima Divinæ spei, secunda timoris Dei. Hæ duæ molæ, duo sunt pedes, quos posuit Angelus super mare & super terram. Quid per Angelum, nisi Angelica contritionis gratia, a Deo per Angelum missa, qui pedem providentiæ seu voluntatis Dei, ponit super mare mentis amaricatæ, ne de justitia Dei desperet, & sinistrum super terram mundialis & criminosæ mentis, ne de misericordia Dei præsumat: quasi calcando mare mentis contritæ dextro pede, illud Psalmi dicat *Spera in Deo*. Et sinistro calcando terram, ne præsumat, addat: *Et fac bonitatem*. Horum enim duorum alterum sine altero ad ruinam, non ad salutem est. Perfecta contritio est actus voluntarius conjunctus cum summo dolore de peccatis, elicitus ob amorem Dei super omnia dilecti, cum spe veniæ, & firmo proposito confitendi peccata commissa, nova non perpetrandi, ac pœnitentiam adimplendi, & hæc speciali nomine Contritio appellatur, de qua potissimum hoc loco sermo erit.

Philipp. Hartunck in Dom. Palm. Conc. civ. n. 8. III. Hujus porro Contritionis eliciendæ triplex modus est, juxta Philippum Hartunck, & alios. Primus est, si doleas de peccatis ex motivo divinarum perfectionum; vel omnium simul, vel unius in particulari, ut si dicas: Amo te, Deus meus, super omnia propter id ipsum, quod es; quia infinite bonus es (infinite pulcher, sapiens, justus, perfectus, benignus, immensus: æternus, Omnipotens) & quia sic amo te, detestor ex animo, abominor annulloque, quantum in me est, omnia peccata, quæ ego vilissimus contra te, supremum Dominum, & Deum meum commisi, ideo præcise, quia te offendunt, tibique displicent, & propono firmiter non amplius imposterum peccare. Secundus modus est, si doleas ex motivo beneficiorum, quæ amabilis Deus ex infinito & gratuito amore tibi conferre plura in æternum desiderat; ut si dicas: Domine Deus meus, amasti me ab æterno, in tempore creasti me, & cum reus mortis æternæ essem, redemisti me innumeris beneficiis ex puro amore affecisti me, & plura ac majora conferre cupis Ah! doleo, quod te, tantum meum benefactorem offenderim, idque ideo præcise, quia peccatum tibi displicet, &, tu, qui infinite bonus es, omni amore & honore es dignissimus. Doleo & offero tibi propositum, numquam te amplius offendendi. Tertius est, si ex motivo omnium & singulorum, quæ incarnatus Deus pro te egit, dixit, tulitque doleas: ut si dicas: Fili Dei, ita me amasti, ut pro me homo factus sis: ex amore tui doleo quod te offenderim, propono emendationem vitæ. Ita me amasti, ut pro me in stabulo natus, circumcisus, &c. Domine Jesu; ita me amasti, ut primo momento, quo conceptus es in utero Matris tuæ, posueris totam Patris tui æterni legem in medio cordis tui, & ad eam adimplendam te obtuleris, ut ego salvus essem, ego te toto corde redamo, ob hanc tuam dilectionem, toto corde doleo, quod te Deum meum Salvatorem unquam peccato offenderim. Offer hanc tuam obedientiam æterno Patri pro me, ut condonet mihi peccata mea. O pater æterne, respice in faciem Filii tui dilecti Jesu Christi, & miserere, ah! miserere mei!

§. II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

Isaiæ c. 38. I. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

II. Con-

(Joel. cap. 2.) II. Convertimini ad me in fletu, & planctu, & scindite corda vestra.

(Jer. c. 31.) III. Postquam convertisti me, egi pœnitentiam, confusus sum, & erubui.

(Ps. 50.) IV. Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies.

(Thren. c. 2.) V. Cui comparabo te, vel cui assimilabo te, Filia Jerusalem? cui exæquabo te, & consolabor te, Virgo filia Sion? magna enim velut mare contritio tua, quis medebitur tui?

Utilitas.

(Osee c. 14.) VI. Sanabo contritiones eorum, diligam eos, quia aversus est furor meus ab eis.

(Luc. 18.) VII. Descendit hic justificatus in domum suam ab illo.

§. III. EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Qualitas.

(Aug. Tiff. ep. Confl. d. 1. 31. c. 4.) I. Tanta est pœnitentia tua, quanta est contritio tua, quanta est devotio tua; contritio pro malo quod fecisti, devotio pro bono recuperando, quod amisisti.

(Id. n. 8.) II. Dolor cordis triplex, acer, acrior, acerrimus. Acer quia Creatorem offendisti, cujus legem cum cælestia terrestria conservent, in tanta Republica Dei, tu solus peregrinus es, Imperatoriæ Majestatis dexteram contemnens. Acrior, quia cum Creatore Patrem etiam ad iram provocasti: qui tibi ministrat siderum cursus, & fructuum ubertatem. Acerrimus, qui pertranseat animam, quod beneficium contempseris ejus, qui dolorem crucis sustinuit, ne dolorem amplius sustineres inferni.

(Ric. L. 2. dist.) III. Contritionis principalia sunt. Timor & Amor.

(Id. ibid. 3.) IV. Alia est contritio quæ per Amorem nascitur, alia quæ per timorem, quia allud est supplicia fugere, aliud præmia desiderare.

Necessitas.

V. Tribulatio spiritus linguam commovet, ut reatum pravi operis vox confessionis impugnet, nam qui mala quidem, quæ perpetravit insinuat; sed flere quæ insinuaverit, recusat quasi subducta veste vulnus detegit, sed torpenti mente medicamentum vulneri non apponit.

Utilitas.

(S. Bern. ser. 11. 1. sup. ...) VI. Contritio apostema pungit, confessio aperit, & saniem emittit, satisfactio cataplasmata apponit; per hanc igitur punctionem conteritur cor humanum, & tunc peccati delectatio totaliter effunditur.

(S. Greg. ho. 33.) VII. Tanto amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur.

(S. Bon. T. 2. in Dom. inf. oft. Ep.) VIII. Contritio expellit peccatum de anima. In peccatum autem tria sunt mala, macula, offensa, reatus. Per peccatum anima fœdatur, Deus irritatur; debitum æternæ mortis meretur; in contritione autem contra maculam est expiatio, contra offensam est propitiatio, contra reatum afflictio.

(S. Chrysol. serm. 94.) IX. Absolvi vis? ama, charitas (quæ est virtualis contritio) cooperit multitudinem peccatorum: negationis crimine quid pejus? & tamen Petrus amore solo valuit hoc delere; probante Domino, cum dicit: *Petre amas me.*

(Bern. sup. Cantic.) X. Contritio est unguentum, sua fragrantia totam domum Ecclesiæ replens.

(Serm. 20.) XI. Quo uberius culpa fletur, eo altius cognitio veritatis attingitur.

(Greg. lib. 27. Mor.) XII. Dominus nescit deserere quem contrito corde senserit supplicare.

(Cassiod. sup. Ps.) XIII. Pungeris bene si compungeris.

(Bernard. sup. Cant.)

Facilitas.

(S. Bern. ser. 10. 1. Sap. ...) XIV. Facile est ex parte nostra contritionem habere, quia ex libera voluntate procedit, qua voluntate quilibet libere uti potest.

(S. Th. Vill. ...) XV. O magnam & potentissimam medicinam, & quæ ad manum fit, neque opus fit, eam exterius perquirere, sed in pectoris officina redundet, si eam quæramus ibi, & ratio hujus est, quia peccatum in ratione superiore est, & in consensu voluntatis consistit, nam non consentiente voluntate non potest esse peccatum, oportet ergo, ut ibi quæratur peccati satisfactio; ubi fuit culpa: Voluntas, quæ peccavit, ipsa satisfaciat. In quo autem alio potest voluntas satisfacere Deo, nisi ut doleat de illo, in quo male delectata est, & bene detestatur, quod male complacuit?

(S. Aug. in Ps. 41.) XVI. Intus habeo victimam, quam immolem: intus habeo thus, quod imponam: intus habeo sacrificium, quo flectam Deum meum: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus?*

(Tauler. ep. Bles. in confol. pusill.) XVII. Tanta Domini misericordia est, ut stupa aliqua sive linum in immenso igne positum non tam cito incendi possit, quam ipse peccatori vere dolenti peccata omnia condonare paratus est.

(S. Henr. Suso ib.) XVIII. Numquam ulla quamlibet fidelissima matre proprio filio suo, quem sub corde suo gestaverit, tam desideranter ac libenter in mediis flammis jacenti, manum porrigeret adjutricem, sicut Deus homini contrito, etiamsi possibile foret, eum omnia totius mundi peccata, vel millenis vicibus quotidie perpetrasse.

§. IV. EXEMPLA SACRA.

Qualitas.

(Sophrod. in prat. spir. c. 1..) I. Mimus quidem erat in Tharso Ciliciæ, nomine Babylas: Erant autem illi duæ concubinæ: nomen uni Cometa, nomen alteri Nicosa. Vivebat autem luxuriose, agens omnia, quæ illi dæmon suggessisset. Die vero quadam ingressus Ecclesiam audivit per dispensationem Dei sanctum Evangelium legi: Erat autem ista lectio, Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum, compunctusque cœpit cum lacrymis horrere, ac se miserum dicere pro his, quæ peccaverat. Confestim igitur egressus extra Ecclesiam vocavit duas amicas suas, dixitque illis: scitis, quomodo vobiscum luxuriose vixerim, atque num-

numquam alteram plus, quam alteram dilexerim. Itaque vestra sunt omnia, quæcumque ego acquisivi. Accipite ea, & dividite inter vos. Ego enim ex nunc abrenuncio sæculo, & efficior Monachus. Illæ autem ex uno ore responderunt ei cum lacrymis: An luxuriam, & animarum nostrarum interitum communicavimus tibi: nunc vero, quando hoc Deo placitum opus facere vis, dimittis nos, & id solus facias profecto non ita erit, sed etiam in bono communicabimus tibi. Atque ita Mimus quidem inclusit se in una turrium civitatis, illæ vero venditis omnibus suis erogatisque pauperibus, accipientes & ipsæ religiosum habitum fecerunt sibi prope turrim cellulam, & seipsas pariter incluserunt. Hunc & ego vidi, & ab eo valde ædificatus sum: est enim vir valde humilis, & clemens, atque misericors.

Cæsar. l. 2. mir. c. 28. II. Philippus Comes Namurcensis, filius Balduini Comitis Flandriæ, antequam moreretur, tantam ei Dominus contulit in infirmitate contritionem, quanta non fuerit visa nostro tempore in aliquo. Quatuor Abbatibus nostri Ordinis solebat sæpe confiteri, & cum tanto lacrymarum imbre, ut omnes ad lacrymas provocaret. Nec ista ei sufficiebant, quin laqueum collo suo injiceret, rogaretque Confessarios suos, ut se traherent in plateam dicens: Sicut canis vixi, dignum est ut moriar sicut canis. Filias fratris sui Balduini Comitis, qui factus fuerat Rex Græciæ, tradiderat Regi Franciæ, cujus filiam duxerat uxorem. Quidam dicebant, quod eas vendidisset, de quo facto plurimum dolebat. Deportari se jussit in pauperrimam domum suæ civitatis, in qua pauper spiritu migravit ad Dominum. Volens autem prius Dominus tantam ejus remunerari contritionem, miraculis eum glorificare dignatus est, tamquam dilectum Confessorem. Sepultus est in Ecclesia S. Albani Martyris, in qua ipse instituerat Collegium Canonicorum, sed suis redditibus juxta stipendia adhuc sanus ordinans. Tantis usque hodie signis coruscat, ut de remotis regionibus infirmi ad ejus tumbam confluerent, sanitatem recepturi, ipsamque terram circa sepulchrum effodientes secum pro benedictione deportarent. Natura sat mansuetus erat & humilis, tamen gratia miraculorum extremæ ejus contritioni, quæ maxima fuit, potius adscribenda est, quam pristinæ conversationi.

Necessitas.

Cæsar. l. 2. c. 21. III. Parisiis in Ecclesia S. Dei Genitricis Canonicus obiit, qui multa habens stipendia delicatissime vixerat, & quia ex deliciis maxime, & de his, quæ ad gulam pertinent, libido nascitur, nata nutritur, & quotidianis ejus incitamentis augmentatur, idem juvenis valde tunicam carnis suæ maculavit, & tam illo, quam aliis suis peccatis, iram Dei in se provocavit. Tandem per infirmitatem tactus, timore mortis Confessionem fecit, peccata deflevit, & emendationem promisit, viaticum accepit, inunctus est, & hominem deposuit: cujus corpus, utpote viri nobilis divitisque cum magna pompa sæcularis gloriæ tumulatum est: & erat in illa die tanta serenitas, ut ipse aer ejus obsequiis famularis videretur. Dixerunt homines ad invicem: multa bona præstitit Deus homini isti, nihil enim ei defuit horum, quæ homo Christianus debuit. Dominicis Sacramentis munitus est, cum magna gloria sepultus est. Sed homo videt in facie, Deus autem intuetur cor. Post paucos dies cuidam sibi valde familiari apparens, dicebat se esse damnatum. Cumque miraretur ille, & expavesceret, pœnitentiam ejus & Confessionem, sacram etiam Communionem, & inunctionem commemorans, respondit defunctus: unum bonum mihi defuit, sine quo nullum horum, quæ enumerata sunt, mihi prodesse potuit. Quid est illud? inquit, respondit mortuus: vera contritio. Licet enim Deo promiserim consilio Confessoris continentiam, sive alia, quæ salutis sunt, tamen dicebat mihi conscientia, quia si convalueris, observare non poteris. Et quia cor magis declinabat ad transgressionem, quam ad voti observationem, nullius peccati merui remissionem. Deus requirit fixum propositum pœnitendi.

Utilitas.

IV. Fuit quidam homo in quadam famosa civitate, qui prædicationi verbi Dei nullo tempore voluit interesse. Quadam autem die contigit, quod quidem famosus Prædicator in illa civitate prædicaret, & cum magna populi multitudo conflueret, ille ab aliis tractus quasi invitus ad sermonem venit: quem venientem intuens Prædicator vidit diabolum retrahentem eum cum catena, cujus circuli ex peccatis singulis texebantur, & intuens circulos, cum in singulis peccata singula cognovisset, de peccatis egregie prædicavit, & quomodo propter peccatum habet diabolus in homine dominium in tantum, quod non permittit eum facere bonum, nec audire Dei Verbum. Salomon inquit: *Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur peccator.* Tunc ille universa peccata, de quibus ille prædicaverat, veraciter in se recognoscens, cum postea audisset ab eo, omni vere pœnitenti, quantumcumque peccatori, veniam a Domino repromitti, contritus valde cœpit flere amarissime. Tunc Prædicator vidit unam lacrymam ab oculis ejus cadere super catenam, quæ lacryma catenam dirupit. *Spec. Ex. v. eadem ex. 2.*

V. In civitate quadam Brabantiæ, prout in Teutonicali quodam libro scriptum inveni adolescens quidam erat honestis natus parentibus; sed iis, ut plerumque contingit, parentelam suam luxuria, furtis, ebrietatibus, litibus aliisque vitiis defœdabat, taliter se in omnibus agebat ut etiam homines sanguinis sui; imo & ipsi parentes sui, vel rotandum eum, vel confusibilis patibuli trabe in generis totius sui dedecus suspendendum timerent. Quapropter satius arbitrantes, ut nullo sciente vel admodum paucis, improbitatis suæ pœnas exsolveret, qua totam progeniem maculabat. Captum igitur occulte Judici tradiderunt; sume, inquiunt, o Judex, hunc filium *Ibid. ex. 13.*

perditionis improbitatis auctorem, fornicarium, ignavum, furem, taxillis assuetum, & temulentiæ deditum, & clam aquis injectum merge. Melius est enim, ut clandestine amicis tantum scientibus pereat, quam ut mundo præsente, sciente atque intuente, aut rotetur, aut pendeat. Judex impietatis ejus famæ non ignarus, cum ligatum manibus, & pedibus in saccum submergendum mitteret, prostratus in terram, ait: dimitte mihi pro Domino, quod te, justitia agente (nam sceleribus mortem meruisti) submergam. Compatior enim, & Domino teste, ad acerbos tuos eventus contristor. Adolescens vero, etsi cerneret, se mortis imperia evadere non posse, parentibus suis cognatis, & proprio sanguine contra se vehementer appellantibus, obstinato animo ingemuit, & lacrymis infusus Judici dixit: Etiamsi ob id perenniter damnari debeam, nec tibi tamen, nec me accusantibus, atque tradentibus veniam dono. Quibus dictis sacco immittitur obstinatus ad veniam, aquis moriturus injicitur, moriturus rursum aquis extractus, secretius sepelitur. Eadem nocte, cum Judex obstinatum animum juvenis miraretur, & eum damnatum esse pro tot sceleribus pro rato haberet, subito respiciens ad lectuli sui latus, eum, quem occiderat, ante se positum vehementer exoravit, & quamprimum animo resumpto loqui potuit: Damnatus, inquit, ne es, o adolescens, justitia Dei, aut misericordia Domini reservatus ad gratiam? Respondit ille: Quamvis actu acerbissimis pœnarum agar procellis, & supra quam lingua effari potest, justis sceleribus meis tormentis fatiger, in gratia tamen mortuus sum, & æternæ quietis sedes expecto. Et Judex: Miror, si vera fateris, præsertim cum totus Mundus te dignum gehena decernat, & maxime ego, amicique tui, qui te in tanta obstinatione, ira & odio Spiritum efflare conspeximus. Cum, inquit adolescens, submersus in aquam palpitarem, & mortis me inciperent angustiæ commovere, divinæ gratiæ lumine irradiatus, plus cœpi dolere me, quod obstinatione, ira, luxuria, cæterisque vitiis divinam clementiam offendissem, quam quod submersus vitæ dispendia sustinerem: Unde alto clamore cordis mei inter acerbas mortis angustias, hanc orationem Domino fudi. O pietatis fons indeficiens, & sceleribus mortalium bonitas invincibilis, pone crucem & mortem tuam inter peccata mea, & justitiam tuam. Indulge mihi, quæso, offensam, quia nunc pro amore tuo, omnibus, qui me offenderunt, libens offensas dimitto. Expande nunc brachia tua, amor æterne, & peccatricem animam meam in sinum tuæ vastissime pietatis recollige, quæ si imposterum vita daretur, non te a modo tantis, ut hactenus feci sceleribus lacerarem. Et inter hæc verba spiritum emittens, pietatis divinæ januas aliquando mihi aperiendas agnovi. Audiens hæc Judex attonitus stabat, & ad tam ineffabilem pietatem stupefactus ajebat: Tibine Deus veniam dedit? Tibine æternum regnum spopondit? tibi, inquam, lubrico, tibi improbo, tibi non gratia, sed supplicio digno? At Juvenis. Ita fecit, inquit tunc Judex totus infusus lacrymis? nunc, ait, infelix desperatio vale! Siquidem si Deus tam pius est, ad ejus misericordiam penitus pergo, & peccatorum licet me gravissimi fasces premant, qui huic quondam scelestissimo juveni veniam non negavit? Disparuit interim adolescens submersus, & judex post hæc tribunalibus valedicens, mundanos omnes fastus deposuit, sæculum cum suis delictis dereliquit, & Carthusiensium ordinem pœnitentiam acturus intravit. Ubi cum quadam vice cum alio monacho sermonem misceret, & cum multis lacrymis causaretur, quod sæcularis Judex existens nonnullos insontes homines, favore, prece, vel pretio victus, vita privaverit, in fletus vehementissimos commotus ajebat: O me miserum hominem, quo me vertam in illa die tremenda, cum ante Judicem justum Judex ipse injustus astabo! qui insontium cruorem scelestior ipse damnavi. At monachus, ut eum altius suspirantem, atque amarius lacrymantem audivit: Quid tu, inquit, Frater turbaris? Cessent nunc tuæ querelæ, me fundere lacrymas sine. Porro tu, ut sæcularis Judex, corpora aliquando moritura peremisti; sed heu! ego indignus pastor animarum, in sæculo existens, malo meo exemplo atque improba vita animas per æva victuras sævus parricidia jugulavi. Quo sermone animæquior factus, se divinæ misericordiæ commendavit, & Domino in magna compunctione usque ad mortem servivit.

VI. Ad S. Vincentii Ferrerii in Francia prædicantis pedes quidam se advolvit impiissimus multorum temporum homicida, qui divino aspirante lumine pœnitens, dum post Confessionem a Sancto pœnitentiam accepisset septennii, petiit, utrum in exilis adeo pœnitentiæ virtute salvari posset. Sanctus intentionem advertens compunctionis, totam pœnitentiam ad tres, in pane & aqua, jejunii dies restrinxit. Tunc equidem pœnitens, præ cordis angustia in amarissimos sese diffundere singultus cœpit, quod ut Sanctus observavit, unicum dumtaxat Pater noster & Ave Maria ei in pœnitentiam injunxit. Vix debito satisfecerat pœnitens, cum ecce subito ad Sancti pedes, quasi intensissime contritionis ferro confossus, corruit victima (*Sacrificium Deo Spiritus contribulatus*, vere utique cor contritum Deus non despexit:) atque indilate rectissima ad Paradisi transit gloriam, prout ipsemet nocte sequenti S. Vincentio apparens revelavit, cum dicto: Tantus potest esse dolor, ut etiam omnem pœnam Purgatorii tollat. *Mans. disc. 22. n. 4.*

VII. Annales Ecclesiastici ex Cæsario de Juvene tradunt Parisiensi, qui gravissima admiserat scelera, quæ obstante erubescentia nemini hominum confiteri potuit; Intus torquebatur morsu conscientiæ, & foris tabescebat in corpore; quid plura? Tandem, miserante Deo, timor ille servilis verecundiam vicit, qui sicut seta filum, charitatem inducere consuevit. Vocato itaque ad San. Victorem Monasterii Priore, sua ei peccata confiteri cœpit, tantamque Deus cordi ejus contulit con- *Rayn. an. 190. n. 46.*

contritionem, ut, quoties Confessionem exigeret, toties singultibus intercepta vox deficeret, in oculis lacrymæ, suspiria in pectore, singultus erant in gutture. Quo viso discretus Sacerdos pœnitentem jubet, ut peccata sibi deferat scripta. Pater hic, dieque sequenti redux, iterumque tentavit utrum quid lingua exprimere posset, sed mutus substitit, ut pridie, præ nimiis singultibus: Confessario itaque chartam consignavit, qui viro criminum horrore atque enormitate, dum propriis diffidit viribus, cum pœnitentis licentia Abbatem adiit consulturus. Quid deinde (prosequitur Historicus) gestum sit, audiant peccatores, & consolentur desperati, & recreentur. Mox enim, ut Abbas chartulam ad legendum aperuit, totam ejus continentiam deleta invenit: impletumque est in eo, quod Dominus per Isaiam dixit: *Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua.* Vix huc inaudiit pœnitens, tantumque mentem ejus erexit gaudium, quantus ante depresserat, dimissusque fuit sine ulteriori satisfactione, & pœnitentia, quoniam sacrificium Deo spiritus contribulatus &c.

Vit. l. 4. c. 7. VIII. Vidit aliquando S. Birgitta dæmones triumphare, quod animam peccatis obsitam jam jam sui juris futuram crederent, sed cum B. Virgo minimam contritionem illi impetrasset, magno cum ejulatu aufugientes adversarios conspicata, admirabilem mutationem Deo animæque illi congratulata est.

Ribadeneira in flor. S. 5. April. IX. Ribadeneira 5. Aprilis quendam Sancto Vincentio singulare cum ardore confessum narrat, cui cum septenne jejunium pro pœna dedisset, Sanctus ob atrocitatem culpæ cujusdam, dixit pœnitens: O mi Pater! credisne me re tam parva salvandum? Animadvertit ardorem hominis, vir Dei, &: Eja fili, inquit tantummodo triduum frigida, & pane contentus jejuna. Effusus in peccatorum detestationem & lacrymas pœnitens, non capiebat quomodo tantillum pœnæ, culpæ tantæ eluendæ sufficeret: Quare Vincentius tantam contriti cordis vehementiam arbitratus: Abi inquit, & recitata tertium precatiuncula Dominica & Salutatione Angelica quiesce. Vir ille, inquit Auctor, precatiunculam præceptam semel finivit, cum subito ad pedes illius collapsus nimiaque pœnitudinis vi suffocatus expiravit, qui postea viro apparuit, & quemadmodum cælesti gloria, sine piacularis ignis pœna potitus esset, enarravit.

Discipul. Prompt. lit. C ex. 25. X. Canonicus quidam in Anglia, & consanguineus Episcopi, quamdam puellam speciosam Judæi filiam ad amorem suum inclinavit. Ad cujus amplexus dum aspiraret, & nimis æstuans eam quotidie ad commixtionem solicitaret, respondit illa: Patri meo multum sum dilecta: qui tantum me custodit, ut neque ego ad te, neque tu ad me venire possis, nisi in nocte sextæ feriæ, quæ Pascha vestrum præcedit. Tunc enim Judæi laborare dicuntur quadam infirmitate, qui fluxus sanguinis dicitur circa quam occupati aliis tunc minus intendere possunt. Juvenis hoc audiens & ob amoris nimietatem Christianæ religionis pene oblitus, & immemor Dominicæ Passionis: eadem nocte ad virginem venit, & usque ad matutinum cum illa dormivit: Judæus vero pater puellæ ante lucem cum lumine cubiculum intrans, venit cum lumine, ad lectum filiæ, volens videre; quomodo jaceret, vel si forte operiri necesse haberet. Videns autem ad latus ejus jam dictum juvenem cubantem, expavit, & tremuit occidere utrumque cogitans. Cognoscens tamen, quod esset cognatus Episcopi, timore illius manum cohibuit: & cum multa ira exclamavit: Quid facis homo male Christiane, ubi est fides tua: ubi est religio tua? traditus es justo judicio Dei in manus meas: & si non timerem Dominum meum Episcopum, modo occiderem te. Ille timens & veniam postulans, cum maxima confusione, ut dignum fuerat, ejectus est. Die igitur eadem cum Episcopus solemne officium ad nonam esset celebraturus, & juvenis idem utpote hebdomadarius Epistolam esset lecturus, timuit cum tam immunda conscientia ad sacrum ministerium accedere: timuit propter notam vicem suam alteri committere: timuit tam turpe peccatum tam recenter peractum confiteri. Victus proinde erubescentia sacris vestibus inductus, cum coram Episcopo staret in loco suo, tunc supradictus Judæus cum multitudine Judæorum stipatus cum magno strepitu intravit Ecclesiam, Episcopo de Cognato volens facere querimoniam. Quem ut juvenis vidit, & bene intelligeret, ad quid veniret, cœpit timere, pallere, tremere & dicere Deo in corde suo Domine Deus libera me in hac hora, & ego tibi promitto, quod de cætero te non offendam; imo de hoc peccato tibi satisfaciam. Creator piissimus, qui odit culpam, & diligit justitiam, mox ut hominem contritum vidit: confusionem, quam timuit, in caput Judæorum infidelium convertit. Mirante Episcopo quid quærerent Judæi in Ecclesia, maxime tali die, quando Christiani Domini sui repræsentant passionem: innuit, ut starent. Illis vero ejus præsentiæ ingerentibus, statim ut ora ad Clerici accusationem aperuerunt: privati sunt suis vocibus, & obmutuerunt: Videns Episcopus ora Judæorum hiantia, & nulla verba ex eis resonantia, putans quod ad hoc venissent, ut divinis mysteriis illuderent, cum indignatione omnes de atrio Ecclesiæ expelli præcipit. Clericus vero divinam in se expertus clementiam, statim expleto officio accessit ad Pontificem: confessus culpam, suscepit pœnitentiam. Episcopus Domini misericordiam admirans, & glorificans tanti pro magnitudine miraculi, tamen pœnitentia eidem cognato persuasit, ut puellam a se defloratam per baptismi gratiam renovatam legitime duceret: malens illum, sicut vir pius & justus, Ecclesiasticis carere beneficiis, quam illam multis expositis periculis in paternis manere delictis. Clericus ergo non ingratus divinis beneficiis satisfacere cupiens Deo pro peccato commisso conversus est, & postea in ordine nostro, similiter & ejus instinctu puella vitam duxerunt.

XI. Peccator quidam, qui propriam filiam violenter oppresserat, ad venerabilem virum *Thom. Cant. lib. 2. de universo c. 25. p. 7.*

rum Petrum de Corboel Senonensem Archiepiscopum confessionis gratia venit: confessus igitur in maxima & mirabili contritione, & lacrymis, quæsivit; Si unquam posset absque ullo dolore vel pœna a Domino veniam impetrare. Cui Præsul, ita, inquit, indubitanter, si tanti mali pœnitentiam subire volueris, at ille vehementer exclamans; Volo, inquit etiamsi mille mortes me sustinere voluerisi Collachrymatus ergo infelici, imo jam fellcissimo peccatori; Et ego inquit, Septennem tantum tibi pœnitentiæ pœnam impono. Tum ille, quid est, aut quam pœnitentiam mihi flagitiosissimo septennem tantum injungis, qui si viverem usque ad finem mundi, tantum facinus pœnis innumerabilibus diluere non valerem, cui præsul, vade inquit, & tres dies tantum in pane & aqua jejuna. Tum amplius ille plorans & contundens se, rogabat, ut pœnitentiam injungeret salutarem. Supra modum ergo admiratus & exhilaratus Antistes, tandem definitive præcepit homini, ut abiret & unum tantum Pater noster diceret, sciretque pro certo peccatum sibi esse remissum: Nec mora dirum ille emittens ejulatum, & in terram procidens expiravit. Nec dubia fides, sicut Deo dignus Episcopus postea prædicavit, quia idem pœnitens sine ulla alia purgatorii pœna validissima tantum contritione purgatus ad gloriam volaverit.

Ex soph. Spirit. c. 206. XII. Senex quidam Pardus nomine genere Romanus, dum esset junior mulio fuerat: Die quodam igitur abiit Hierico cum mulis, & cum esset in Xenodochio, inventus est illic puer parvulus, quem agente diabolo mulus calce percussit, & occidit, ignorante hoc Pardo. Afflictus vero multum super hoc Pardus, abiit in Arnonem, & effectus est Anachoreta lugens semper, & dicens: Ego feci homicidium, & ut homicida in judicio damnatus sum. Erat autem illic prope torrentem Leo diebusque singulis ibat Abbas Pardus ad cubile leonis stimulans & provocans leonem ut exurgeret & devoraret eum. Leo autem nihil omnino eum lædebat. Videns autem senex, quia nihil prodens proficeret, ait in seipso. Dormiam in via per quam leo pergit ad fluvium, nam cum transibit, ut eat ad bibendum, devorabit me. Cum ergo jaceret, ecce leo post paululum venit, & quasi ratione præditus esset cum omni quiete transilivit senem, neque omnino eum tetigit. Tunc senior certior factus est, quod Deus ille remisisset peccatum & veniens rursus in Monasterium suum vixit magna continentia, ædificans omnes vitæ suæ exemplo usque ad diem obitus sui.

Hier. Pl. lib. 2. de bon. stat. Relig. XIII. Cum Beroldus ex ordine Franciscanorum inter prædicandum Dei verbum acrius in vitium quoddam invectus esset, mulier, quæ eo vitio tenebatur, pœnitentiæ ac contritionis vi in media concione mortua concidit. Verum cum omnibus in preces procumbentibus, paulo post revixisset narravit mortis causam jussamque se ad corpus redire, ut peccatum illud confessione expiaret.

§. V. MOTIVA.

I. Quia tanto apud supremum Sacrosanctæ Triadis Majestatem in pretio atque valore habetur cor veraciter pœnitens, ut vel ad unius actus contritionis comparationem omnes flocci æstimet terræ thesauros, si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam: Contritio est ferventissimus charitatis, & amoris actus. Faciat anima quidquid poterit, & noverit in debitorum suorum satisfactionem, instituat, & multiplicet jejunia, eleemosynas, peregrinationes, extases, animarum conversiones, opera omnia misericordiæ &c. Quasi nihil despiciet in comparatione vel unius contritionis actus, sicut minimus gratiæ sanctificantis gradus abunde sufficit ad integram etiam abolendam peccatorum infinitatem, ita, & solus veræ contritionis gradus vel unicus sufficiet ad eumdem præstandum effectum. *Mans. disc. 22. n. 2.*

II. *Quia Deus tam patienter expectat contritionem nostram*; Hinc S. Th. Vill. considera, inquit, quomodo te sustinuit, & expectavit cum multa patientia, quomodo pro offensis multa bona dedit, offensus rogat, ut redeas ad illum; & considera tuam duritiam, pertinaciam, ingratitudinem, & pravitatem: quam male respondisti tam bono Patri, quomodo contemnis monentem, despicis vocantem; sine timore ac verecundia pro nihilo habes illum offendere, & mille injurias facere. *S. Thom. Villan. in Dom pass.*

III. *Quia in morbo Corporali & periculoso tutius, & securius remedium quærimus*, cur efficaciorem medelam morbo animæ nostræ non providemus? *S. Thom. Villan. in Dom. 3. quadr.*

§. VI. MEDIA.

I. *Gratia divina sedulo implorata*; nam contritio est specialissimum Dei donum, nostras excedens vires; cælesti itaque nos Samaritano jugiter supplicemus oportet, certi, quod bona, imo optima alligatura, quæ fracta animæ nostræ ossa connectat, & soliditate reparata, in pristinas vires reformet. *S. Ambr. sr. 22. in Ps. 118.*

II. *Peccati magnitudo demonstrata*: nam ut S. Gregorius ait, compunctionis gratia menti non infunditur, nisi prius ipsa ei peccati magnitudo demonstratur. Hanc autem magnitudinem per quam apte Petrus Pennequin duobus Emblematis ostendit. Demus, inquit, regem aliquem optimum munificentissimum, & amantissimum alicui ex aulicis in dilectionis suæ argumentum gemmam donasse ingentis pretii, ea conditione, ut illam diligenter servaret, nec negligentia, aut incuria, perderet, multo minus vili pretio distraheret, hic nihilominus vino captus, & Regiæ voluntatis aut oblitus aut contemptor, gemmam illam cum re vilissima commutat, & alieni juris facit: quomodo regem id ferre existimas, & quo animo aulicum esse, dum ejus impudentiæ plenum facinus ad aures Regis pervenisse intelligit, ejusque se offensionem incurrisse, & jam se ab illo proscriptum, & ab aula ejectum, & suppliciis obnoxium agnoscit? quantus inde dolor, quanta pœnitudo hominem incessit? quid non agit & mo- *S. Greg. l. 5. in 1. l. Reg. c. 11.*

molitur, ut gemmam recuperet, & cum rege amicitiam resarciat! Et iterum: Filius aliquis temulentus, dum noctu fuste armatus plateas obambulat, & obvios quosque male mulctat, forte Patrem suum foris cœnatum amico domum redeuntem incognitum pessime excipit, & verberibus onerat, vulneribusque deformem ac semiluxatum ibi relinquit; postridie mane ubi vina decoxit, intelligit, quanto furore in Patrem, a quo amabatur, sit debacchatus, quis tum illi animi sensus? quæ perturbatio? ubi injuriæ magnitudinem, parentis dolorem, suam effrænem impudentiam propius aspicit? tum vix sui compos, & seipsum non ferens, Patrem in lectulo ex membrorum contusione jacentem adit, & pudore simul ac dolore oppressus ad ejus pedes prostratus, verbis, quibus potest, seipsum accusat, culpam exaggerat, & fustem quo facinus admisit, Patri repræsentans, rogat cum lacrymis, ut cum illo pœnas criminis a se repetat, & tantam injuriam, quibus volet modis, ulciscatur; modo veniam donet, & in gratiam recipiat, cætera omnia se flocci facere.

§. VII. ASCETICA.

S. Thom. Villan. in Dom. pass. I. IN primis nosse debet, *in quo proprie contritio consistat*, id quod S. Thom. Vill. apte ostendit dicens; vera contritio ex amore debet procedere, non ex timore aut amore sui: Quo & fine sanctus hunc D. Augustini citat textum: Oportet pœnitentem non solum Deum timere Judicem, sed & justum diligere, & hoc valde advertere debet peccator: nam Deus magis respicit, de quo doles, quam quantum doles; & plus curandum est, ut dolor sit perfectus, quam ut sit intensus. Ad cujus probationem exemplum adducit damnatorum, qui de suis quidem dolent peccatis, juxta illud sapientiæ: *Pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes, sed pro tormento, non pro peccato.* Solus dolor ille Contritio est, qui est propter Deum; unde Attritio & Contritio non tantum differunt, quod Contritio est intensus dolor & attritio est dolor remissus; sed magis, quia contritio est dolor imperfectus, mixtus cum aliis respectibus. Qui idipsum clarius explicat sequentibus verbis: sit maximus (contritionis actus) appretiative scilicet, non intensive, ut plus dolens de peccato, quam de quodlibet infortunio: non intensive, quia sensibilia mala magis movent nos, sed appretiative, & in æstimatione, quia, si daretur optio plus eligeres pati quodcumque infortunium, & mortem filiorum, & tuam, imo & infernum quam eligere peccatum.

Petrus Pennequ. p. 1. tr. 4. c. 26. n. 1. II. Nosse debet: *Unde oriatur Contritio*; id quod Pennequin sic ostendit: Contritio est Amoris Sancti Soboles: ut enim amor omne bonum amato vult, ita ab illo omne malum propulsare nititur; & cum illud accidit, dolet, si id sua culpa evenerit, mœrore doloreque conteritur, atque conficitur, & remedium adferre, ac restaurare damnum & cum amico redire in gratiam omni contentione enititur. Ita fit, ut anima per peccatum Dei Majestatem violatam, bonitatem contemptui habitam, sanctitatem turpiter fœdatam bene apprehendat, & hæc omnia Deo ipso spectante, prohibente, & facti punitionem, inimicitiamque minitante.

S. Bern. t. 1. s. 11. a. 2. c. 1. III. Nosse debet, *unde oriatur difficultas veræ Contritionis eliciendæ*; id quod S. Bernardinus clare ostendit, dum ait: magna atque difficilis res est, habere contritionem: licet enim in voluntatis libertate, & rationis electio contritionis consistat: tamen ex altera parte difficillimum est habere veracem contritionem: Nam secundum Bonaventuram in 4. dist. 16. art. 2. Dolor, in quantum est displicentia rationis, in vera contritione mensuratur secundum qualitatem charitatis. Ad hoc quod habeat charitatem, necesse est, quod super omnia diligat Deum, etiam supra seipsum: Hoc autem fit, cum pro nullo commodo, vel incommodo Deum offendere velit: & hoc intelligendum est de displicentia rationis: unde tantum debet peccatum displicere rationi, quod nullo commodo vel incommodo velit consensisse in ipsum.

§. VIII. MISCELLANEA.

Qualitas.

Mansi disc. 14. n. 8. I. MAnus meæ stillaverunt Myrrham, inquit sacra in canticis sponsa, & digiti mei pleni myrrha probatissima. Quæ conventio amaræ myrrhæ ad sponsaliorum delicias? Respondet Lyranus: Dilectam sponsam significare velle, se rigoribus pœnitentiæ totaliter applicuisse: Id est, applicavi me ad opera pœnitentiæ, quæ designantur per amaritudinem myrrhæ. Mysterium, quod ego in præsenti indago, in eo latet, cur myrrha appelletur perfectissima; pro cujus notitia sciendum, illam esse myrrham perfectiorem, quæ ultronee egreditur ex arbore, absque incisione: sicut e contra illa est imperfectior, quam cum ferro & violentia ex arbore educere oportet. Ecce nobis differentia inter attritionem & Contritionem, illa non ex amore, sed ex timore oritur: hæc autem e contra, utpote immediatus charitatis, divinique amoris affectus, ideoque Poeta cecinit.

Oderunt peccare boni, virtutis amore:
Oderunt peccare mali, formidine pœnæ.

Æquitas.

S. Bern. t. 1. s. 11. a. 2. c. 1. II. Sicut in naturalibus aliquid conteri dicitur, quando totaliter in minimas partes reducitur: ita cor hominis conteri dicitur, quando affectus peccati secundum omnem sui partem in eo totaliter confringitur, & perfecte a peccato resilit. Moxque in Capitulo sequenti subjungit: Duo conteri debent, cor, & culpa; conteri debet cor, quod ad litteram, in vera contritione totum teritur præ nimia angustia, & dolore, & indignatione, quam contra peccata sua concepit. Juxta illud Joelis consilium: *scindite corda vestra:* Conteri debent culpa: hoc perfecte fit, cum peccata totaliter abjiciuntur a corde: Unde Psalmus: *Effundite coram illo corda vestra.*

Pennequ. p. 1. c. 26. n. 1. III. Erat Principi Tirolensi cum finitimis bel-

bellum, dumque jam collecto exercitu in illos movet. Parens adhuc vegetus comitem se dare vult & renitente licet filio, impetrat: dum fervet prælium, & miscentur arma; filius separatur a Patre, & pulvere ac fumo confundentibus omnia, & amicorum, inimicorumque notitiam eripientibus, parentem ignotum hasta transverberat, ejusque frustum relinquit in pectore. Finito prælio victor filius Patrem requiri jubet; is inter mortuos jacens reperitur: Quod cum audisset filius; ad cadaver deduci voluit, cumque illud fixus & immobilis intuetur, & hastæ frustum examinat, Patrem a se peremptum agnoscit, & doloris magnitudine obrigescens, hastæ semifractæ innixus, moritur, quod Œniponti statuis ex ære fusis expressum etiamnum visitur: amabat scilicet & reverebatur impensissime parentem suum, unde amori par dolor succedens attonitum, deque injuriæ magnitudine pœnitentem oppressit.

Utilitas.

Mansi disc. 22. n. 5. IV. Inter alias Ægypto inflictas pœnas & flagella, fuit & locustarum, dicente textu sacro: *Flare fecit ventum ab Occidente vehementissimum, & arreptam locustam projecit in mare rubrum, non remansit ne una quidem in omnibus finibus Ægypti*. Diversa hoc in textu ad intentum nostrum recluduntur mysteria. Ventus, qui locustas abstulit, ab Occidente spiravit, suam in mari bestiolæ offenderunt sepulturam nulla superstite, ecce vobis delineatos Contritionis effectus. Culpa illi assimilatur animali: sicut enim hoc nascitur ex terra, ita & illa ex carnis nostræ humo derivatur: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt immunditia, fornicatio, &c. Ex superabundanti calore nascitur locusta (concupiscentia parit peccatum) bestiola hæc totum camporum destruit virorem, culpa quoque omnia tollit bonorum operum merita. Sed quod remedium hujusmodi poterit extirpare locustas? Flatus venti ab Occidente; non modo vitæ nostræ consideremus terminum nullo non momento nobis imminentem, sed, & finem creationis nostræ, inque veritatis hujus agnitione, internæ compunctionis, & Divini amoris actus excitemus; Ita namque omnia peccata nostra in rubrum demergentur sanguinis Christi mare, vel in dolorosæ Contritionis pelagus: Velut mare contritio tua; omnia penitus suffocabuntur delicta; Projiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Ecce vobis eximiæ hujus virtutis effectum.

V. Accommoda proposito deservit illa Apostoli sententia: Quæ secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur, sæculi autem tristitia mortem operatur. Mortuum plangis patrem tuum, neque eum ad vitam revocas; bonorum te affligit jactura, nec recuperas; injuria tibi illata te conturbat, non tamen eam excutis: ast qui gravis contra Deum offensæ, qui peccati mortalis reus, in corde suo veræ excitat Contritionis actus, omnem abolet non modo reatum, sed & memoriam culpæ: omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor. Audite Chrysostomum sanctum: Peccavit quis? S. Chrys. hom. 5. ad pop. tristatus est? peccatum doluit? dissolvit debitum; similitudinem capite in verme, qui lignum; ex quo nascitur, consumit: Ita nimirum & dolor, ex peccato ortus, ipsum in cineres redigit. & annihilat.

VI. Statua Nabuchodonosori ostensa habebat caput ex auro optimo, pectus autem & brachia de argento, ventrem & femora ex ære, tibias autem ferreas, pedum quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis; motu autem proprio descendens e monte parvum aliquod saxum, quod in debiliores immensis hujus Colossi partes impingens, ipsum minutissima in frustra dissipavit: Abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam in pedibus ejus ferreis & fictilibus, & comminuit eos; tunc contrita sunt pariter, ferrum testa, æs, argentum, & aurum, & redacta quasi in favillam æstivæ areæ, quæ rapta sunt vento, nullusque locus inventus est eis. Ecce vobis spiritualem Historiæ illius sensum nostro accommodum proposito. Peccator in corde suo erexit idolum Babyloniæ, illud adorans, illi obsequia præstans. In auro divitiis, in argento honoribus, in ære voluptatibus, in ferro cultum, & venerationem præstat odiis, rancoribus, vindictis: exile saxum, unica inspiratio cælestis, unicum Prædicatoris verbum ad pœnitentiam cor inducit, infirmiores percutit Babylonicæ statuæ partes, ipsum consideratione fragilitatis mortalis naturæ, identidem subjectæ morti conterendo: Motiva timoris in corde actus diversos excitant amoris, & doloris, conteritur idolum, omnia perimuntur peccata. Lapis itaque sine manibus abscissus, inquit Richardus a S. Victore, timor Domini divinitus inspiratus in ictu hujus lapidis statua dejicitur. Et quid est hujusmodi percussio, nisi interna compunctio? Quid autem percussa statuæ comminutio, nisi compunctio cordis, contritio & humiliatio unicus divini amoris actus profanum conterit altaris cordis nostri idolum: Et quemadmodum parvus iste lapis in ingentem excrevit montem, ita vel unicus contritionis actus titionem inferni, in momento in Paradisi Seraphinum transmutare potest. Mansi disc. 22. n. 9. Dan. 2. v. 34.

VII. Hæc est illa aquæ vivæ piscina, quam movet Angelus in corde per dolorem, in quam qui intrat, per hujusmodi aquæ motum sanatur, & mundatur ab omnibus infirmitatibus suis. Hæc est illa virga Moysis, qua percussum mare concupiscentiarum exæstuans, dividitur in divisiones, ut electi Dei sicco pede promissionis in terram pertranseant. S. Thom. Villan. in Dom. 4. Quadrag.

VIII. Juvenis erat Ferrariæ, robustæ, ut apparebat, valetudinis, qui tamen inopinata morte corruit. Medici corpus aperiunt, rimantur jecur, pulmones, splenem, nihil uspiam vitii deprehendunt. Tandem ubi cor scrutari cœperunt, vermem in eo conspiciunt fœda laniena grassari. Mergitur in variis liquoribus, nec submergitur, donec in succum amarum e cepis, alliisque expressum; conjectus est, ubi expiravit. Peccata nostra, & obsoleta flagitia cepæ sunt, & allia, quæ vel conspectu suo succum illum lacrymarum pœnitentium oculis exprimunt. His vermis conscientiæ immergendus est, & invenietis requiem ani- Savonar. cap. 6. in Michæam.

animabus vestris, & quisque de se dicere poterit: Ecce in tranquillitate, & in pace erit amaritudo mea amarissima.

TITULUS XXXV.

C R U X.

§.I. QUOAD ESSENTIAM.

Definitio.

S. Max. in s. de Matth. I. PROUT hic accipitur, est afflictio seu tribulatio propter Christum tolerata. Uti clare indicavit S. Maximus dicens: Crux non solum dicitur, quæ tempore passionis ligni afflictione conficitur, sed quæ totius vitæ curriculo cunctarum disciplinarum virtutibus coaptatur, ut non solum intelligatur Crux ligni patibulum, sed piæ vitæ virtutisque propositum. Unde omnis Christiani vita, qui secundum Evangelium vixerit, Crux est atque Martyrium.

Divisio.

II. Dividitur præcipue in *corporalem & spiritualem*: illa est, qua corpus affligitur, hæc, qua Spiritus cruciatur: utramque vero subdividi potest in eam, quæ in *abstinendo & sustinendo* suscipitur.

Actus.

Heb. 11. v. 26. III. Primus est *magni æstimare*; uti Moyses fecit, majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi.

Surius in vita. IV. Secundus, *ardenter considerare*: uti S. Teresia desideravit, assiduo in ore habens: aut pati, aut mori.

V. Tertius, *prompte acceptare* ad exemplum S. Lupi, Attilam hostem his verbis excipientis: Salve flagellum Dei. Aut S. Andreæ sic Crucem eminus conspectum salutantis: Salve Crux pretiosa, suscipe Discipulum ejus, qui pependit in te Magister meus Christus. Et iterum: O bona Crux, diu desiderata, & jam concupiscenti animo præparata! securus, & gaudens venio ad te: ita & tu exultans suscipias me Discipulum ejus, qui pependit in te.

Job 1. VI. Quartus est *patienter sufferre*: quemadmodum S. Job docuit, in omnibus calamitatibus, non peccans labiis suis.

Act. 5. v. 41. VII. Quintus est, *gaudere in tribulationibus*, uti SS. Apostoli ibant gaudentes a conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.

Gal. 6. v. 14. VIII. Sextus est, *gloriari ob crucem*: uti S. Paulus fecit dicens: Absit mihi gloriari, nisi in Cruce Domini mei Jesu Christi.

§.II. EX S. SCRIPTURA.

Qualitas.

2. Cor. 6. v. 4. I. IN omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus.

1. Thess. 3. v. 3. II. Nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus.

III. Ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat, ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam ad populum accinctum nostrum. *Habac. 3. v. 16.*

Necessitas.

IV. Nonne hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam? *Luc. 24. v. 26.*

V. Omnes, qui pie volunt vivere in Christo, persecutionum patientur. *2. Tim. 3. v. 12.*

VI. Quod si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non Filii estis. *Heb. 12. v. 8.*

VII. Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. *Act. 14. v. 21.*

VIII. Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. *Matt. 10. v. 38.*

IX. Qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse Discipulus. *Luc. 14. v. 26.*

X. Omnes, qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. Illi autem, qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, & impatientiam suam, & improperium murmurationis suæ contra Dominum protulerunt, exterminati sunt ab exterminatore, & a serpentibus perierunt. *Judith. 8. v. 22.*

Æquitas.

XI. Merito hæc patimur, quia peccavimus in Fratrem nostrum (Christum) idcirco venit super nos hæc afflictio. *Gen. 42. v. 21.*

XII. Non ulciscamur nos pro his, quæ patimur, sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse flagella Domini, quibus quasi servi corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem evenisse credamus. *Judith. 8. v. 26.*

XIII. Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? *Job. 2. v. 10.*

XIV. Utinam intelligeres, quod multo minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua. *Job. 11. v. 6.*

XV. Peccavi, & vere deliqui, & ut eram dignus, non recepi. *Job. 33. v. 27.*

XVI. Disciplinam Domini, Fili mi, ne abjicias, nec deficias, cum ab eo corriperis; quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi Pater in Filio, complacet sibi. *Prov. 3. v. 11.*

Utilitas.

XVII. Benedictum est nomen tuum Deus Patrum nostrorum, qui, cum iratus fueris, misericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te. *Tob. 3. v. 13.*

XVIII. Hoc habet pro certo omnis, qui te colit, quod vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur. *Ib. v. 21.*

XIX. Juxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde, & humiles Spiritu salvabit. *Ps. 33. v. 19.*

XX. Infirmitas gravis sobriam facit animam. *Eccl. 31. v. 2.*

XXI. Speciosa Dei misericordia in tempore tribulationis, quasi nubes pluvia in tempore siccitatis. *Eccl. 35. v. 26.*

XXII. Excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum. *Isai. 1. v. 25.*

XXIII. Existimo, quod non sunt condignæ pa- *Rom. 8. v. 18.*

passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.

2. Cor. 4. v. 17. XXIV. Id, quod in præsenti est momentaneum & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

2. Tim. 2. v. 11. XXV. Si commortui sumus, & convivemus; si sufficiemus, & conregnabimus.

Matt. 5. v. 10. XXVI. Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

Ib. v. 11. XXVII. Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me. Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

Eccl. 3. v. 17. XXVIII. In die tribulationis commemorabitur tui, & sicut in sereno glacies, solventur peccata tua.

Hebr. 12. v. 11. XXIX. Omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis reddet justitiæ.

Psal. 77. v. 34. XXX. Cum occideret eos, quærebant eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum.

Dignitas.

Prov. 3. v. 11. XXXI. Disciplinam Domini, Fili mi, ne abjicias, nec deficias, cum ab eo corriperis, quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi Pater in Filio complacet sibi.

Sap. 3. v. 5. XXXII. In paucis vexati, in multis bene disponentur, quoniam Deus tentavit eos & invenit eos dignos se. Tanquam aurum in fornace probavit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum.

1. Pet. 4. v. 15. XXXIII. Nemo vestrum patiatur ut homicida, aut ut fur, aut maledicus, aut alienarum rerum appetitor. Si autem ut Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine.

1. Pet. 2. v. 19. XXXIV. Hæc est gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias patienter sustinens.

Jucunditas.

Ps. 22. v. 4. XXXV. Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.

Ps. 93. v. 19. XXXVI. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.

Jac. 1. v. 2. XXXVII. Omne gaudium existimate, Fratres, cum in varias tentationes incideritis, scientes, quod probatio fidei vestræ patientiam operatur; patientia vero opus perfectum habeat.

2. Cor. 7. v. 4. XXXVIII. Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.

2. Cor. 1. v. 5. XXXIX. Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita per Christum abundat consolatio nostra.

1. Pet. 4. v. 13. XL. Communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes.

§. III. EX SS. PATRIBUS.

Qualitas.

I. NEmo poterit nos separare a charitate Dei, etiam mortem minando, quia Deum nos amare, vera mors est: nec vitam promittendo, quia eum amare, vita est. Nec Angeli nos separabunt, quia uniti cum Deo Angelis fortiores erimus. Nec virtutes, quæ in hunc mundum potestatem habent, quia Deum amando Mundo superiores sumus. Non molestiæ præsentes, quia Dei amor eas leviores facit. Non spes futurorum, quia qui Deum amant, jam omnia possident præsentia. Non altum, nec profundum; quid enim potest cælum mihi offerre, ut eum deseram, qui ipsum condidit cælum? & quid mihi potest minari infernus; quo amorem Dei deseram, quem si non deseruissem, quid infernus est, ignorarem? *S. Aug. sup. verb. quis nos separabit.*

II. Ne in immensum volumen extendam, quære & invenies singulos (Sanctos) adversa perpessos; solus in deliciis Salomon fuit, & forsitan ideo corruit. *S. Hier. de custod. Virg. ep. 22.*

III. Flagellat Deus omnem Filium, quem recipit, & tu forte exceptus eris? si exceptus es a passione Flagellorum exceptus es a numero Filiorum. *S. Aug. l. de Past.*

IV. Crux non solum dicitur quæ tempore passionis ligni afflixione conficitur, sed quæ totius vitæ curriculo cunctarum disciplinarum virtutibus coaptatur, ut non solum intelligatur crux ligni patibulum, sed piæ vitæ virtutisque propositum, unde omnis Christiani vita, qui secundum Evangelium vixerat, crux est atque martyrium. *Max. de Martyr.*

Necessitas.

V. Author pietatis in cruce pendens testamentum condidit, singulis pietatis opera distribuens, Apostolis persecutionem, Judæis corpus, Patri Spiritum, Paranymphum Virgini, Latroni Paradisum, peccatori infernum, Christianis vere pœnitentibus crucem commendavit. *Id. in serm. de pass.*

VI. Nullus servus Christi sine tribulatione est; si putas te nondum habere persecutiones, nondum cœpisti esse Christianus. *Id. in Ps.*

VII. Unusquisque nostrum cum nascitur & hospitio hujus Mundi excipitur, initium sumit a lacrymis, & quamvis adhuc omnium ignarus, nihil aliud novit in illa ipsa prima nativitate, quam flere. *S. Cypr. de bono pat.*

VIII. Vox est Apostoli: Omnes, qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur; si ergo non pateris pro Christo ullam tribulationem, vide, ne nondum cœperis in Christo pie vivere. *S. Aug. in Ps. 55.*

Utilitas.

IX. In fornace ardet palea, & purgatur aurum; illa in cinerem vertitur & illud sordibus exuitur. Fornax mundus, aurum justi, ignis tribulatio, artifex Deus. Quod vult ergo artifex, facio: ubi ponit me Artifex tolero. Jubeor *S. Aug. sup. Ps. 60.*

beor ego tolerare, novit ille purgare. Ardeat licet palea ad incendendum me, & ad consumendum me, illa quasi in cinerem vertitur, ut ego sordibus caream.

S. Greg. in mor. X. Tanto spes in Deo solidior surgit, quanto pro illo quisque graviora, pertulerit, quia nequaquam retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non hic prius pia tribulatione seminatur.

Idem. XI. Aurem cordis tribulatio aperit, quam sæpe prosperitas hujus mundi claudit.

Idem. XII. Electis suis ad se pergentibus Dominus hujus Mundi iter asperum facit, ne, dum quisque præsentis vitæ requie, quasi viæ amœnitate pascitur, magis eum diu pergere, quam citius pervenire delectet, ne, dum oblectatur in via, obliviscatur, quod desiderabat in Patria.

Idem. XIII. Sanctorum mentes æternitatis præmia præstolantes, vires ex adversitatibus sumunt, quia crescente pugna gloriosiorem sibi non ambigunt manere victoriam. Electorum desideria, dum premuntur adversitate, proficiunt, sicut ignis flatu premitur, ut crescat, &, unde quasi extingui cernitur, inde roboratur.

Idem. XIV. Afflicti terrena perdimus, sed afflictionem humiliter sustinentes cælestia multiplicamus.

S. Aug. in ser. de Parasc. XV. Hodie Crux fixa est, & sæculum sanctificatum est: hodie crux fixa, & dæmones dispersi sunt; hodie crux fixa est, & mors subversa est: hodie crux vicit, & mors victa est: hodie diabolus vinctus est, & homo solutus est; & Deus glorificatus est.

S. Greg. in moral. XVI. Nemo, quantum profecerit, nisi inter adversa cognoscit; quia unusquisque superni doni gratiam in tranquillitate quietis percipit; sed quantum perceperit, in adversitate perturbationis ostendit.

S. Bern. s. 48. in Cant. XVII. Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina. Bene confixus, quia conversus exinde est. Bene pungeris, si compungeris. Multi, cum sentiunt pœnam, corrigunt culpam. Spina culpa est, spina pœna est, spina falsus Frater, spina vicinus malus. Sicut lilium inter spinas, sic amica mia inter Filios.

S. Aug. ep. 87. XVIII. Quod non misericorditer præstatur hominibus a Domino Deo, a quo etiam tribulatio beneficium est? nam res prospera donum est consolantis, res autem adversa donum est admonentis Dei.

S. Chrys. h. 62. ad pop. XIX. Magnum bonum tribulatio, & hoc ex nostris discimus Filiis, nam absque tribulatione nihil utile discerent, nos autem plus illis afflictione indigemus, a puerulis enim nunquam magna committuntur peccata, a nobis magna nimis. Pædagogus autem noster tribulatio.

Gloss. in 2. Reg. 25. XX. Electi pressuris tribulationum constringuntur, ut his admoniti arctius ad invicem mutua charitate nectantur & adunati per manus Redemptoris in perpetuum conserventur. Reprobi, quanto latius voluptatibus suis dimittuntur, tanto longius a divinæ visionis gloria projiciuntur.

S. Chrys. h. 66. ad pop. XXI. Fastum contrahit, & omnem excutit torporem & ad patientiam ungit, & humanarum rerum vilitatem revelat tribulatio.

Damasc. lib. 4. XXII. Crux Christi clavis est Paradisi, hæc infirmorum baculus, Pastorum virga, convertentium manuductio, proficientium perfectio, animæ salus, & corporis, omnium malorum aversio, omnium bonorum datrix.

XXIII. Crux Christi nobis est multorum bonorum causa. *Aug. s. 19. Aug. c. p. 4.*

XXIV. Crux Christi contra vitiorum impugnationes est Adjutorium. *S. Chrys. ad pop. Antioc.*

XXV. Crux est fons vitæ.

Æquitas.

XXVI. Ne indignemini, si mali in hoc mundo florentes, & vos patimini; quia non est Christianæ Religionis in mundo exaltari, sed deprimi; mali nihil habent in cælo, vos nihil in mundo, sed spe illius boni, ad quod tenditis, quidquid in via contigerit, gaudere debetis. *Ven. Beda sup. illud Iac. omne gaudium.*

XXVII. Hæc omnia operatur Dominus, ut det nobis vexatio intellectum. Trituratur granum, ut reponatur in horreo: quadratur lapis, ut sine sonitu mallei in ædificio templi collocetur. Movetur turbo, ut Elias rapiatur in cælum. Maximum est remedium interioris hominis, si in hac area mundi variis passionum flagellis trituretur exterior. *S. Petrus Chrys. in ep.*

XXVIII. Parva toleramus, si recordemur, quid biberit ad patibulum, qui invitat ad cælum. *Cassiod. sup. Ps.*

XXIX. Delicatus, es Frater carissime, si hic vis gaudere cum sæculo, & illic regnare cum Christo. *S. Hier. in Reg. Mon. c. 19.*

Dignitas.

XXX. Magna dignitas, regnoque & consulatu, & omnibus honoribus major, pro Christo ligari, nihil enim tam clarum est, quam pro Christo vinctum esse, ita ut catenæ circumdatæ D. Pauli manibus, Apostolatu ejus & doctoratu multo sint illustriores, majorique veneratione dignæ. Si quis flagrat amore Christi, vincit potentiam vinculorum, malit fortasse vinctus esse pro Christo, quam cælos inhabitare. Si quis me cælo donet omni, vel ea, qua manus Pauli vinciebantur, catena, illam ego honori præponerem. Si quis me cum Angelis statuat, aut cum Paulo vincto, vincula eligerem; etenim nihil melius, quam mala pati pro Christo. *S. Chrys. hom. 1. de pat. Iob.*

§. IV. EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Qualitas.

I. HAbet Jesus nunc multos amatores regni sui cælestis, sed paucos bajulatores suæ crucis. Multos habet desideratores consolationis, sed paucos tribulationis. *L. 2. c. 11.*

II. Durus multis videtur hic sermo: Abnega temetipsum, tolle crucem tuam, & sequere Jesum. Sed multo durius erit audire illud extremum verbum: Discedite a me maledicti in ignem æternum. *L. 2. c. 12. §. 1.*

Necessitas.

III. Ecce in cruce totum constat, & in mo- *Ib. §. 2.*

riendo totum jacet, & non est alia via ad vitam, & ad veram internam pacem nisi via Sanctæ Crucis.

Ibid. IV. Dispone & ordina omnia secundum tuum velle & videre, & non invenies, nisi semper aliquid pati debere aut sponte aut invite, & ita Crucem semper invenies.

Ibid. §. 4. V. Non potes effugere, quocunque cucurreris; quia quocunque ieris, teipsum tecum portas, & semper teipsum invenies.

Ibid. VI. Converte te supra, converte te infra, converte te extra, converte te intra, & in his omnibus invenies crucem.

Æquitas.

§. 6. VII. Credis ut evadere, quod nullus mortalem potuit præterire? Quis Sanctorum in Mundo sine cruce & tribulatione fuit? Nec enim Jesus Christus Dominus noster una hora sine dolore passionis fuit. Et quomodo tu aliam viam quæris, quam hanc regiam viam, quæ est via Sanctæ Crucis?

§. 7. VIII. Tota vita Christi crux fuit & Martyrium, & tu quæris requiem & gaudium?

L. 3. c. 56. §. .. IX. Vere vita boni Monachi crux est, & dux Paradisi. Inceptum est, retro abire non licet, nec relinquere oportet.

Utilitas.

L. 2. c. 12. §. 14. X. Nihil Deo acceptius, nihil tibi salubrius in mundo isto, quam libenter pati pro Christo.

Ibid. §. 5. XI. Si libenter crucem portas, portabit te, & ducet te ad desideratum finem, ubi scilicet finis patiendi erit.

Ibid. §. 2. XII. In cruce salus, in cruce vita, in cruce protectio ab hostibus, in cruce infusio supernæ suavitatis, in cruce robur mentis, in cruce gaudium Spiritus, in cruce summa virtutis, in cruce perfectio sanctitatis.

Ibid. §. 1. XIII. Hoc signum crucis erit in cælo, cum Dominus ad judicandum venerit. Tunc omnes servi crucis, qui se Crucifixo conformaverunt in vita, accedent ad Christum Judicem cum magna fiducia.

Dignitas.

Ibid. §. 3. XIV. Ambula, ubi vis: quære, quodcunque volueris: & non invenies altiorem viam supra, nec securiorem viam infra, nisi viam Sanctæ crucis.

Ib. §. 11. XV. Utinam dignus esses aliquid pro nomine Jesu pati: quam magna gloria remaneret tibi: quanta exultatio omnibus Sanctis Dei; quanta quoque ædificatio esset proximi?

Jucunditas.

Ib. §. 11. XVI. Quando ad hoc veneris, quo tribulatio tibi dulcis est, & sapit pro Christo, tunc bene tecum esse existima, quia invenisti Paradisum in terra.

Ib. §. 12. XVII. Si ponis te, ad quod esse debes, videlicet ad patiendum & moriendum, fiet cito melior, & pacem invenies.

§. V. EXEMPLA.

Qualitas.

I. Sancti Martyres, teste Apostolo, alii ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. Hebr. 11.

II. Jeremias Prophetiæ Spiritu plenus, & in utero sanctificatus dicebat de se, quod fuerit vir rixæ & discordiæ in universa terra, & quod omnes maledicebant ei. Jer. 20. & 15.

III. S. Paulus erat in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, & tamen dicebat: Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. 2. Cor. 11.

IV. S. Gertrudis adeo didicerat tribulationes de manu Dei accipere, ut nulla res adversa, ne peccatum quidem aut imperfectio ab ipsa commissa, fiduciam illius in Deum concutere aut imminuere posset. Blosius c. 11. monil. n. 5.

V. Teresia dicere solebat: Nolim tribulationes cum omnibus mundi thesauris commutare. Pædagog. Christ. p. 2. c. 11. sect. 6.

VI. S. Franciscus Seraph. morbos ac dolores Fratres suos appellabat, ideoque fratrem quendam hortantem, ut a Deo sublevationem peteret, graviter increpuit, moxque in terram se objiciens dicebat: Gratias tibi ago, Domine Deus, pro dolore, quem patior, & supplex oro, ut eum in centuplum augeas, si tibi ita placet. Quid enim mihi gratius esse possit, aut debeat, quam ut affligendo mihi nullo modo parcas, siquidem voluntate tua nihil habeam antiquius. S. Bonav. in vit. c. 14.

VII. S. Thecla post superatas fidei causa bestias, ignem, carceres, animo plus heroico ita Deum affata est: Ecce me, o Christe, ecce paratam me omnibus vitæ diebus, quævis incendia, & carceres pro nomine tuo sustinere, & pro majori semper gratia ac favore habebo talia perpeti, quam si quibuscunque mundi thesauris, & deliciis daretur perfrui. Hanc unam a te mi Deus, gratiam postulo, ut tormenta liceat & multa, & continua, pro nominis tui gloria perferre. Pæd. l. c. 15.

Æquitas.

VIII. Ad proceres Francos in Ægypto captivos, belli Sacri temporibus, accessit Princeps Saracenus, & quæsivit, num crederent in unum Deum, qui pro ipsis in cruce mortuus est? illis affirmantibus addidit, eos mœstos aut pusillanimes esse non debere, si tantulam calamitatem subirent ejus nomine, qui extrema supplicia pro ipsis exantlasset, eosque nondum ad mortem pro ipso certasse. Quod si tantæ potestatis fuit, ut triumphata morte seipsum a sepulchro excitarit, certo in animum inducere oportere, fore ut etiam ipsos brevi calamitatibus tantis eximeret. Seriam, veramque fuisse consolationem, secuta brevi libertas probavit. Dauroltius c. 1. t. 4. ex. 1.

IX. Lambertus consul Garlemensis, cum a tumultuantibus Calvinistis, ob Ecclesiæ authoritatem defensam, patibulo adjudicatus, illud emi- Fab. conc. 5. in festo invent. S. Crucis.

emimus videret, dixit: Quid extimescimus lignum? etenim si olim gloriæ Dominum crucifixerunt, quid nobis ejus servis expectandum? anne major servus Domino suo?

Utilitas.

Eusebius Nieremb. de amore Jesu c. 32. X. Ad S. Mechtildem morbo afflictam accessit aliquando sponsus illius Jesus, eamque a sinistro latere amplexus asseruit; cum afflictus est quispiam, & gravius excruciatur, tum se læva illum sua amplecti, ut suum cordi ipsius tanto propius viciniusque conjungat.

Spec. Ex. V. amore illicitus ex. 1. XI. Cum Græcus quidam adolescens in Ægypti Cœnobio graviter a fornicatione impugnaretur, nulloque medio illam expugnare posset: Abbas Monasterii domesticis præcepit, ut eum assiduis jurgiis, convitiisque insectarentur, quo facto, paulo post interrogatus, num adhuc carnis stimulos sentiret; respondit: vivere mihi fastidiosum est, & quomodo fornicari libeat?

Ib. tit. cal. glor. ex. 4. XII. Franciscus cum aliquando gravissimo oculorum dolore vexatus, a Deo peteret, audivit a Christo inexplicabile sibi in cælis præmium pro illis parari, & ad hoc se per hos dolores investiri.

Daurolt. c. 2. ti. ex. 6. XIII. Wenceslaus Bohemiæ Rex cum toto exercitu profligato captivus teneretur, rogatus, quo animo esset, respondit, numquam meliori; cum enim omnibus præsidiis humanis vallatus essem, vix de Deo cogitandi spatium dabatur, nunc illis omnibus exutus Deum solum cogito, & in eo spem meam colloco, qui me fat scio, non deseret, sed invocantem exaudiet.

In vit. ep. præfixa. XIV. Taulerus Doctor ex S. Dominici Ordine, cum non diu ab obitu vir quidam, qui jussu Dei illum ad insigne vitæ Sanctimoniam adduxerat, & eidem morienti adstiterat, apparuisset, roganti, quæ causa fuisset, cur post longam viginti septimanarum ingenti cum dolore toleratam paralysim, vitam tam horribili fine clausisset, qui multos de salute ipsius anxios, dubiosque fecisset; id ideo factum, ut ab igne purgatorio liber in cælum evaderet. Cæterum, ajebat, se in mortis agone a dæmonibus in eas fuisse conjectum angustias, ut prope desperarit, tandem tamen bonitate Dei factum, ut in ipso mortis articulo, adfuerint Angeli, ac in cæli atrium deportarint, jussum ibi dies quinque expectare, non alio doloris sensu, quam qui ex desiderio videndi Deo oriebatur.

Jarric. l. 6. hist. Orient. XV. Anno 1606. dum unus in oppido quodam Chinensi concionatur, eique adolescens quispiam blasphemo ore insultat, mox Dei vindicta sic adolescentem hunc secuta est, ut, si oculos deorsum flecteret, nihil videret, omnia vero, si sursum cor converteret, intueri posset. Quare unicum malo huic remedium Baptismum ratus, hunc proxime suscipere proponit, & illico visum recipit. Sed cum propositum exequi diutius differret, eodem malo redeunte castigatus resipuit tandem, & Baptismum suscepit.

Genes. c. 39. XVI. Josephus exilii ærumnas tolerat, ut servus Putipharo venditur, præter meritum carcerem & vincula sustinet, interim ad majores multos evehitur honores, quam si domi apud patrem & fratres expers tantarum calamitatum vixisset,

XVII. Cum aliquando D. Antonius cum dæmonibus colluctaretur, ei Christus Dominus protector factus est, tunc enim elevans oculos, vidit desuper culmen aperiri, & depulsis tenebris radium lucis ad se influere, post ejus splendoris adventum, nec dæmon aliquis apparuit, & corporis dolor extemplo deletus est. Ædificium quoque quod paulo ante dissolutum fuerat, instauratum est, illico præsentiam Domini intellexit Antonius, & ex intimo pectore trahens longa suspiria ad visionem, quæ ei apparuerat, loquebatur, dicens: ubi eras, bone Jesu? ubi eras? quare a principio non adfuisti, ut sanares vulnera mea: & vox ad eum facta est, dicens: Antoni, hic eram. Sed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem, quia dimicando viriliter non cessisti, semper auxiliabor tibi, & faciam te in orbe nominari, his auditis multum fuit roboratus. *D. Ath. in vit. S. Antonii.*

XVIII. S. Paulus & Barnabas viva capitis Christi membra, lapidibus a Judæis impetiti & extra civitatem ejecti confirmabant discipulorum animas in fide, his verbis. Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *Act. 14*

Dignitas.

XIX. Cum aliquando Matrona quædam Missam audiret, post elevationem vidit tres Moniales ad Altare flectentes & ad eas pulcherrimum Puerulum de Altari currentem, qui primam quidem amorose amplexus est, & destiaviavit, secundam blandis oculis remoto velo aspexit, tertiam vero pugnis percussit, & pedibus trusit, iterumque ad Altare abiit. Cum vero Matrona factum hoc summopere mirata, causam illius rogasset, audiit primam Monialem valde nutare in proposito, statimque ad sæculum redituram, nisi consolationibus cælestibus in proposito firmaretur. Alteram constantiorem esse, & contentam, modo aliquid saporis cælestis interdum degustare daretur. Tertiam vero adeo in amore Dei firmam esse, ut nullis se adversitatibus ab eo separari sinat, & hanc sibi ex omnibus illis tribus gratissimam esse. *Spec. Ex. tit. Verbo. ex. 6.*

Jucunditas.

XX. S. Paulus de seipso dixit: Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. *2. Cor. 7. v. 4.*

XXI. S. Job quoque dixit: Qui cœpit, ipse me conterat; solvat manum suam, & succidat me, & hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore non parcat. *Job 6. v. 9*

XXII. S. Procoplus Martyr judici tormenta augenti dixit: Falleris, o Judex, si me tuis tormentis ad negandum Christum inducere speras: quin crede potius, nihil illis gratius, jucundiusque existere posse. Quid enim ei, qui Christum amat, jucundius esse potest, quam pati propter Christum? Quæ gazæ opulentiores esse possunt? ne si tu nosses, quantum emolumenti mihi tormentis tuis accedat non patereris inde me, quem odisti, tam locupletem & beatum fieri. *Surius 8. Jul.*

XXIII. S. Jonas natione Persa, noctem, quam nudus totoque corpore laceratus in sum- *Surius 29. Mart.*

mo

mo frigore exegerat, tam suavem sibi ac jucundam fuisse dixit, ut similem tota vita non sit expertus, rationemque addidit: Consolatio enim mihi præsto fuit ex Sancto illo ligno, cui Dominus meus Jesus affixus erat.

Br. Rom. 18. Jun. XXIV. SS. Marcus, & Marcellianus ad palum ferreis clavis affixi dixerunt Tyranno: Nunquam tam jucunde epulati fumus, quam hæc libenter Jesu Christi causa perferimus.

Ib. 5. Feb. XXV. De S. Agatha quoque scribitur, quod lætissime & glorianter ibat ad carcerem, & quasi ad epulas invitata, agonem suum Domino commendarit.

§. VI. EXEMPLA DOMESTICA.

Qualitas.

Ribad. l. 5. c. 10. I. S. Ignatius tanti æstimabat carceres, probra, persecutiones, ut aperte, diceret, si hæc una in parte stateræ collocarentur, & in altera, quidquid a Deo creatum est appenderetur, vix hoc omne præ prioribus momentum aliquod apud se habiturum. Hinc procul dubio contigit, ut cum absens esset Ignatius, quietissime socii viverent, cum ad eos rediret, statim persecutio aliqua in omnes oriretur.

Hist. Soc. p. 1. l. 5. n. 109. II. S. Franciscus Xaverius & P. Simon Rodericus, dum Olyssipone cernunt sibi omnia ad votum fluere, angebantur, quod nullis persecutionibus exercerentur, quibus, si diu careret, dicebat Xaverius, videri sibi nequaquam fideliter militare.

Hist. Soc. p. 1. l. 5. n. 70. III. P. Petrus Faber, dum Anno 1545. Vallisoleti præclare laborat, fructu ad votum respondente, sine ulla persecutione, dicere solebat, nisi olim S. Ignatius in Hispania ram multa passus fuisset, merito se potuisse tam secundum Hispaniensis rei cursum habere suspectum, ut qui jam usu didicerat, quod B. Marcus Anachoreta prodidit, Deum explorata indignitatis nostræ ratione, pleraque hominibus auxilia consuevisse prævia calamitate conferre.

Vit. l. 3. c. 3. IV. P. Gonzalus Silveria quocumque in cubiculo habitaret, in quatuor parietis partibus cruces formabat, aut affigi curabat, ut semper illa imago Christum crucifixum in memoriam revocaret & insuper moveret, a domando corpore, & comprimendis animi affectionibus nullo sibi loco aut tempore esse cessandum.

Annua Peruan. 1604. V. P. Petrus de Anasco adhuc Adolescens tanto flagrabat patiendi desiderio, ut servo flexis genibus, & muneribus etiam ad se cædendum alliceret.

Utilitas.

Rib. l. 5. c. 10. VI. S. Ignatius a quodam Patre interrogatus, quæ compendiosissima ad perfectionem via esset? respondit: si multa & magna adversa pro Christi amore patiare. Pete hanc gratiam a Deo, nam cui Dominus hoc tribuit, multum tribuit; hoc enim uno benaficio multa continentur, & magna beneficia.

Vita. VII. S. Franciscus Borgia dicebat, tamdiu societatem in flore suo permansuram, quamdiu adversis exerceretur; sic deficientibus timeodum esse, ne etiam ipsa deficiat.

VIII. P. Petrus Faber dicebat, Deum interdum permittero, ut homines divina gratia indigentes justis molesti essent, ut ab ais tum exempla humilitatis, tum precum auxilia reciperent, per quæ descenderent in seipsos, & ad meliora converterantur. Vita l. 1. c. 11.

Jucunditas.

IX. S. Ignatius dicere solebat, a nulla re creata animam ita exhilarari posse, sicut a Spiritu Sancto exhilarantur ii, qui multa magnaque pro Deo patiuntur. Rib. l. 5. c. 10.

X. P. Jo. Baptista Machado captus in Japonia, sic scripsit ad amicum: Affirmo Reverentiæ vestræ, & ipsissimam scribo veritatem, me præsentem rerum statum cum totius orbis Imperii non permutaturum. Numquam vixi mea sorte æque contentus, numquam æqua hilarem me sensi, nunquam æque sine cura ac solicitudine me reperi. Accepto mortis nuntio, dixit, tres dies sibi in vita jucundissimos accidisse, nempe cum Societatem ingressus, cum captus esset, cum mortis nuntium accepisset, de quo sic ad superiorem scripsit: Hac ipsa hora laureatus ad me Martyrii nuntius advenit; Morior solatio plenus, quia pro bono Jesu morior. Trigaut. l. 3. c. 6.

XI. P. Carolus Spinola ex carcere scripsit: Non capit animus gaudia, quibus jam diffluo. Tantum veræ voluptatis numquam expertus sum. O quam dulce est pro Christo pati! id jam experientia his carceris latebris conclusus disco. Vit. c. 17.

XII. Camillus Constantius anno 1622. Firandi flammis exustus assiduo Deum laudavit, & ad adstantes dixit: O quam mihi bene! quam bene! quam bene! donec tandem totus ambustus, cum mortuus crederetur quinquies *Sanctus* mirabili vocis suavitate cantavit, & expiravit. P. Franc. Solier hist. Jap. l. 19. c. 25.

§. VII. SIMILITUDINIS.

Qualitas.

I. Sicut aromata fragrantiam suam, non nisi cum incenduntur, expandunt, ita Sancti viri omne, quod virtutibus redolet, in tribulationibus innotescit. S. Greg. in mor.

II. Sicut stellæ de dia latent, de nocte lucent; sic vera virtus; quæ sæpe in prosperis non apparet, in adversis eminet; illud sane cautelæ est, hoc necessitatis. S. Bern. sup. Cant.

III. Sic sunt boni & mali, quomodo si duo vasa sint plena, & unum habet putredinem, & aliud aromata pretiosa, cum uno ventilabro ventilata. Illud vas, ubi fuerint aromata, odorem desiderabilem, aliud autem, fœtorem intolerabilem reddit, ita simul boni ac mali discrate quidem turbati, sad alto Dei judicio separati. Quoties aliqua in mundum tribulatio venerit; qui boni sunt, velut Sancta vasa gratias agunt Deo, qui eos castigare dignatur, illi vero superbi, luxuriosi, cupidi blasphemant, & murmurant contra Deum dicentes, o Deus, quid tanti mali fecimus, ut talia patiamur. S. Aug. ser. 3. de temp.

IV. Sicut aurifex, donec aurum bene purgatum viderit, de conflatorio non extrahit, sic S. Chrys. ho. 4. ad pop.

Deus

Deus tribulationis nubem non obducit, donec nos penitus emendaverit.

S. Greg. l. 21. mor. c. 4. V. Sicut vitulus ad laboris usum victurus sub jugo retinetur, mactandus autem in liberis pastibus saginatur. Et sicut arbores fructiferæ in colligendis fructibus vexantur, lacerantur, spoliantur, diutissime tamen vivere permittuntur, infrugiferæ vero intactæ stant, sed citius exciduntur, ut in ignem mittantur: Et sicut ægris desperatis omnia conceduntur, iis vero, quibus spes salutis subest, amara medicamenta applicantur, sic reprobi bonis hujus mundi saginantur, & a tribulationibus immunes, aut minus saltem obnoxii manent, electi vero laboribus ærumnis exercentur.

Stapl. t. 2. in Dom. 3. post Pasch. VI. Sicut Præceptores ab iis Discipulis plus pensi exigunt & eos acrius examinant, de quorum profectu majorem spem concipiunt, sic Deus per tribulationes magis exercet eos, quos in virtute magis proficere advertit.

Ib. sext. 3. VII. Sicut Falco, dum vivit, manu Aucupis gestatur, delicate nutritur, & in summo otio perpetuam voluptatem capit, mortuus autem in sterquilinium abjicitur, Gallina vero vivens in sterquilinio pascitur, & in angulis domus delitescere cogitur, occisa vero purgatur, apponitur in argentea patina, & a Principibus in ventre sepelitur; ita mali in hac vita honorantur, & electi despiciuntur, post mortem vero diversa utrorumque est ratio.

S. Chrys. in cap. 3. Matt. VIII. Sicut granum plenum mox, ut leviter percussum fuerit, de palea sua exilit foras; si autem subtile fuerit, tardius egreditur; si vacuum, numquam egreditur, sed in palea manet, & cum eam foras jactatur; sic omnes homines in rebus carnalibus delectantur velut grana in palea, sed qui fidelis est, & boni cordis habet medullam, mox ut leviter tribulatus fuerit, negligens, quæ sunt carnalia, currit ad Deum: si autem modice infidelior fuerit, cum grandi tribulatione vix recedit, & vadit ad Deum: Qui autem infidelis est, & vacuus, non egreditur, sed in malis constitutus conteritur, & in infernum projicitur.

Id. in c. 7. Matth. hom. 19. IX. Sicut botrus multa in se grana ligno mediante suspendit, sic & Christus multos sibi fideles per lignum Crucis adjungit.

Necessitas.

Polyanth. Lang. V. Crux. X. Sicut corpus non potest constare citra Exercitium; ita nec anima aut mens diu potest valere citra vexationem.

XI. Sicut cera, nisi recalescat, aut præmolliatur, non facile in se recipit sigilli impressionem; ita & homo, nisi laborum & multivariæ infirmitatis probetur exercitio, neutiquam sinet insigniri se signaculo divinæ gratiæ.

Æquitas.

Anonym. XII. Sicut Filii plerumque valde amant locum, in quo nati sunt; ita quivis Christianus merito amat Crucem, utpote in qua & ipse & Ecclesia nata est.

Idem. XIII. Sicut si Rex aliquis poculum in alicujus sanitatem ebibisset, non posset quis recusare, si vicissim in sanitatem Regis poculum illud degustandum dumtaxat offerretur, ita cum Christus in nostram sanitatem totum calicem passionis exhauserit, merito indecorum videtur, ut nos poculum tribulationum non gustare saltem velimus.

Nieremb. in l. de adorat. XIV. Sicut si quis particulam de materiali Christi cruce donaret, magna cum voluptate, gratique animi significatione acciperemus; ita si quis de cruce spiritualem ejusdem Christi particulam nobis donet, tanto majori pro beneficio agnoscere debemus, quanto ista præstantior est cruce materiali.

Stapl. t. 4 in Dom. 15. post Pent. XV. Sicut is, qui in mare se præcipitare volentem sisteret, si aliqua in parte corporis vulneraret, non nocuisse, sed singulare beneficium contulisse diceretur; ita peccatorem in tartara ruentem percutiens Deus, maximo afficere beneficio censendus est, atque adeo tribulatio æquo animo accipienda est.

Utilitas.

Nieremb. de ador. XVI. Sicut is, quem audire præsentes non volunt, percussione alicujus rei aut sono edito silentium & audientiam sibi conciliat; sic Deus, quando homines eum audire nolunt, percussione, id est tribulationibus eos attentos reddit.

Gran. in loc. com. f. 120. XVII. Sicut Absalon Joab a se vocatum, & venire recusantem, incensione messis compulit; sic Deus homines obstinatos per tribulationes ad se venire compellit.

Idem. XVIII. Sicut pia Mater numquam magis ad consolandum & fovendum Filium accurrit; quam cum vehementer plorantem cernit, ita Deus nullibi propior est servis suis, quam cum in tribulatione gemunt.

S. Greg. in mor. XIX. Sicut ignis flatu premitur, ut crescat & unde quasi extingui cernitur, inde roboratur; ita Electorum desideria dum premuntur adversitate, proficiunt.

S. Aug. in Ps. XX. Sicut sub eadem tribula stipulæ comminuuntur, & frumenta purgantur; & uno motu exagitatur cœnum, & suaviter fragrat unguentum, ita una tribulatio irruens bonos probat, purgat, & eligit; malos reprobat, exterminat & annihilat.

Ps. 31. v. 9. XXI. Sicut equus toto impetu currens fræno constringitur, & cursum sistere cogitur; ita Dei manus impios tangens camo ac fræno maxillas constringit eorum, qui non approximant ad eum.

Stapl. t. 6. in Do. 15. post Pent. XXII. Sicut Ericius quantumcumque se spinis suis involvat, tamen si calida aqua perfundatur, se aperit; ita peccatores, licet alta consuetudine vallati, si tribulatio acris superveniat, resipiscunt, & ad Deum se convertunt.

Ibid. XXIII. Sicut Cervus, dum nimis urgetur a canibus, ad hominem sponte fugit, sic tribulationes peccatorem quasi canem persequentes, ad Dominum redire compellunt.

Id. t. 2. in Dom. 20. post Pent. XXIV. Sicut Equorum Domitor, cum alia ratione equum frænare nequit, pinguiori pabulo privat & paleas offert, ita Deus refractarios homines calamitatibus immissis ad frugem revocat.

Ibidem. XXV. Sicut mortuæ carnes in aqua dulci corrumpuntur, in salsa conservantur, & a navigantibus ad extremos usque mundi fines incorruptæ deferuntur; sic humanus animus laboribus

ribus perficitur ac roboratur, deliciis vero diffluit, & diffolvitur.

Ibidem. XXVI. Sicut sagitta corpori affixa dolorem affert, & remedium quærere compellit; sic tribulatio dolorem cordi affert, & ut in cogitatione æterni boni folatium quæramus, facit.

Basil. in c. 2. If. XXVII. Sicut, qui vineam putant, adstringunt ejus vites, & interne continent, ut majore cum temperamento procedat ad proferendos utiles fructus, ad eumdem modum contingit animæ assiduitate afflictionum iocurvatæ. Quodammodo in fe contrahitur, feque humiliter dimittit, atque humiliat, atque ad fui diligendum custodiam retrahitur. E contrario anima, quæ indulgenter ac remisse vivere finitur, perinde atque vinea quæpiam neglecta luxuriat & filvefcit farmentis, feque effundet circa incommoda, nec ullam afferentia frugem, nativo fucco exhauritur.

V. Chrys. h. 14. in Matth. XXVIII. Sicut pluvia in terram cadens erigit femina; fic tribulatio animum ingressa erigit desiderium.

Stapl. t. 1. in Do. 2. post E. pi ph. XXIX. Sicut viator cautius ambulat quando vel densæ filvæ aut loco periculofo appropinquat, aut transitum difficiliorem invenit; ita tribulatione gravi oborta actionum nostrarum vestigia cautius ponimus.

Adageg. ... c. 1. Exod. 6. XXX. Sicut virga Moysis abjecta in ferpentem, noxium animal, conversa est; assumpta vero mira patravit & viam per mare ad terram lacte & melle manantem aperuit; ita tribulatio abjecta in majus damnum cedit; patienter vero tolerata viam ad cælum referat, aliofque admitandos fructus parit.

Dignitas.

Stapl. l. c. XXXI. Sicut lana & linum, antequam illa pannus bonus, hoc tela fubtilis fiat, tundi, neri, texi, & pecti debet, variamque fortunam fubire: fic ut vafa in honorem fiamus, multa pati, variis ærumnis difponi, & exerceri prius nos oportet.

Lang. in Polyant. ... XXXII. Sicut ferrum, quod in optimam & artificiofiffimam figuram paratur, fæpius ad incudem repetitur: ita quo quifque majoribus destinatur, eo pluribus hic malis affligitur.

Jucunditas.

Ibid. XXXIII. Sicut Alciones hyeme media fumma fruuntur tranquillitate, & hanc etiam aliis communicant: ita cum maxime fævit fortuna, maxima animi tranquillitate fruuntur pii & hanc in alios quoque transfunditur.

Ibid. XXXIV. Sicut medicamentum a principio amarum fastidio est, ubi vero concoctum fuerit, dulcefcit; ita tribulatio & anxietas manifestam confolationem parit.

Stapl. 3. 1. in D. 3. post Pasch. XXXV. Sicut Faber, ubi ferrum in fornace mollivit; mox aqua afpergit, ut temperet, fic tribulationis ignis aqua femper divinæ confolationis temperatur.

Ibid. XXVI. Sicut strenuo militi ipsæ cicatrices, & vulnera in bello accepta, materia voluptatis funt: fic ipfa tristitia justorum gaudio illis est.

§. VIII. MOTIVA.

Ad Crucem patienter ferendam.

I. NEcessitas: nam ut bene nonnemo advertit, omnia fere, quæ ad humanæ vitæ usum pertinent, longa contritione, & labore ad hoc præparantur, Ager ut fructum ferat, profcinditur. Frumentum ut panis fiat, in pistrino, & clibano conteritur, & coquitur. Uva quoque, & olea in torculari exprimuntur, ut fuo liquore alant. Linum vero quam multa patitur, ut linteum ex eo conficiatur? Sunt, & animalia, quæ cæfa flagellis odorem fuaviffimum emittunt. Quid ergo mirum, fi homo quoque flagellis, & pressuris eruditur. *Granat. in 1. com. f. 316.*

II. *Æquitas*; cum enim Christus, velut caput nostrum per tribulationum & crucis januam in gloriam intraverit, an non æquiffimum, ut per eamdem etiam membra ingrediantur? Adde quod, ut bene advertit Lipsius, origo crucis a Deo fit, id est non ab ipso fummo bono folum, fed bonorum omnium Authore capite, fonte, a quo non magis alienum est, ut malum aliquod emanet, quam ut ipse fit malus. Si ergo bona de manu illius grato, hilarique animo fufcipimus, cur non mala feu adversa pari æquanimitate hilaritateque fufcipiamus.

III. *Utilitas*: five ad *purgandam* animam; nam teste S. Greg., ab Electis fuis iniquitatum maculas studet Deus temporali afflictione tergere, quas in eis in perpetuum non vult vindicare. Sive ad *illuminandam*; nam autem cordis tribulatio aperit, quam fæpe hujus mundi prosperitas claudit, ut idem Sanctus ait. Sive ad *uniendam*: Hinc S. Aug. ad Deum fufpirans, unco, inquit, crucis retrabere me ab hoc pelago ad te, folameo unicum, quem a longe, quafi stellam matutinam, & folem justitiæ, vix lacrymantibus oculis in littore cælestis patriæ me expectantem video. *S. Greg. l. 9. mor. c. 27.* *In foliloq.*

IV. *Dignitas*: quæ enim major esse potest dignitas quam Christo, Filio Dei fimilem fieri, qui, quia humiliavit feipfum, factus obediens usque ad mortem crucis, accepit nomen fuper omne nomen. *Philip. 2.*

V. *Jucunditas*: nam tribulatio est jugum illud fuave, & onus leve, ad quod tollendum jam olim tam amice Christus invitavit. *Matt. 11.*

VI. *Securitas*: de hac enim tribulatione feu cruce ufurpari potest illud Ecclesiæ: Ecce fignum crucis: fugite partes adversæ. Et iterum: in hoc figno vinces. *In fest. invent.*

§. IX. MEDIA.

Ad crucem levius ferendam.

I. PRæmeditatio: minus enim, inquit Sanctus Greg. feriunt jacula, quæ prævidentur, & nos tolerabilius mundi mala fufcipimus, fi contra hæc per patientiæ clypeum munimur. Hinc Christus ad fuos Apostolos dixit: Hæc locutus fum vobis, ut cum venerit hora, eorum reminifcamini. Vere enim, quæ alii diu patiendo levia faciunt, vir fapiens levia facit diu cogitando. *S. Greg. h. 35. in Ev.* *Jo. 16. v. 4.*

II.

II. *Oratio*: sic enim Deus ipse per Davidem [Ps. 49. v. 15.] suasit dicens: Invoca me in die tribulationis; eruam te & hoonorificabis me. Et iterum cla- [Ps. 90. 15.] mabit ad me; & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum & glorificabo eum. Et sane non minus eum id præstitisse, quam promisisse, idem Propheta te- [Ps. 106. v. 13.] statur. Clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, & de necessitatibus eorum liberavit eos. Unde merito S. Paulinus orationem Naufragorum tabulam vocavit.

III. *Communio Sacra:* hæc enim est mensa, [Ps. 22. v. 5.] de qua S. David dixit: Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me. [S. Cypr. l. 1. ep. 1.] Cujus necessitatem adeo apprehendit S. Cyprianus, ut dicere non dubitarit, idoneum oon posse esse ad Martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium; & mentem deficere, quam non recepta Eucharistia erigit & accendit.

IV. *Consideratio Providentiæ divinæ*, qua ejusmodi tribulationes permittit; uti sapienter [S. Greg. in mor.] monet S. Greg. dum ait: Quisquis adversitate & tribulatione frangitur, a quo factus est, minime contemplatur, nam qui, quod non erat, fecit, factum sine gubernatione non deserit, & qui benigne hominem condidit, nequaquam injuste cruciari permittit: nec finit neglecte perire, quod est, qui hoc etiam, quod non fuit, creavit ut esset.

V. *Consideratio peccatorum suorum:* quem- [S. Aug. super Ps. 21.] admodum S. Aug. suasit his verbis: Intelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem; non pœnam ad damnationem. Sub medicamento positus ureris, secaris; clamas: non audit medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem.

VI. *Consideratio passionis Christi*: parva enim toleramus, si recordemur, quid biberit ad patibulum, qui invitat ad cælum, ait re- [Cassiod. super Ps.] cte Cassiodorus, nec sentit sua vulnera miles, qui Ducis sui vulnera intuetur.

VII. *Consideratio præmii*: nam ut sapienter [S. Greg. mor.] S. Greg. dixit, quisquis in solo desiderio æternitatis figitur, nec prosperitate attollitur, nec adversitate quassatur, dum nihil habet in mundo, quod appetat, nihil est, quod in mundo pertimescat. Sicut ergo Ursi, alvearia invadentes, favorum dulcedine allecti, facile apum aculeos & vulnera contemnunt; sic Sancti viri cælestis dulcedinis certa expectatione roborati nihil non ferendum si- [Rom. 8. v. 18.] bi putant, ut ea potiantur. Vere enim non suot condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.

VIII. *Consideratio pœnæ infernalis*: hæc enim efficiet, ut fateri eogamur, non esse condignas passiooes hujus temporis ad æterna supplicia, quæ damnati patiuntur, atque adeo ultro cum Sanctus Augustinus exclamemus, & dicamus: Hic ure, hic seca, hic non parcas, modo parcas in æternum. Vere enim maximum amoris argumentum est, inquit Conci- [Sess. 14. c. 8. can. 13.] lium Tridentinum, quod Divinæ munificentiæ largitas non solum pœnis sponte a nobis, pie vindicando peccata susceptis, aut Sacerdotis arbitrio, pro mensura delicti impositis, sed etiam temporalibus flagellis a Deo inflictis, & nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem, per Jesum Christum satisfacere valeamus.

IX. *Consideratio amoris*, quo Deus immittit [L. 4. vit. c. 17.] tribulationes, de quo Christus olim S. Tere- siæ dixit: Crede, Filia mea, quanto quis a Patre meo plus diligitur; tanto plus ab eo afflictionis illi infligitur. Nosti, quale inter nos Matrimonium intercedat, per quod fit, ut omnia mea tua sint, adeoque dolores, laboresque omnes; quos unquam perpessus sum, ad te pertinere existima.

§. X. ASCETICA.

I. TRia sunt, quæ Asceta de cruce specialiter observare debet. Primum est, ut bene cognoscat fines, ob quos a Deo ejusmodi tribulationes immitti solent, qui quidem ad tres ferme revocari possunt, videlicet 1. Ad *correptionem*: quem finem Salomon indicavit, [Sap. 12. v. 1.] dum dixit: O quam bonus & suavis est, Domine, Spiritus tuus in omnibus! ideoque eos, qui exerrant, partibus corripis, & de quibus peccant, admones, & alloqueris, ut relicta malitia credant in te, Domine. Et idipsum confirmans scriptor libri Machabæorum ait: [2. Mach. 6. v. 16.] Propter quod nunquam quid a nobis misericordiam suam amovet; corripiens vero in adversis populum suum non derelinquit. 2. *Ad probationem*: quem finem iterum Salomon in- [Pr. 17. v. 16.] dicavit, dum dixit: Sicut igne probatur argentum, & aurum camino, ita corda probat Dominus. Et iterum; Vasa figuli probat for- [Eccl. 27. v. 6.] nax, & homines justos tentatio tribulationis. [Tob. 12. v. 13.] Hinc Tobiæ cœcitate percusso dixit Angelus: Quia acceptus eras Deo, necesse erat, ut tentatio probaret te. 3. *Ad dilectionis ostensionem:* ut ipse non semel suis amicis indicavit, præcipue dum B. Baptistæ Veranæ dixit: Recordare, magis me tibi ostendisse signum amoris, dum te affixi, quam dum tenerem in dulcissimis brachiis meis. Et iterum S. Ger- [10. 2. Cron. S. Fran. p. 4. l. 5. c. 24. l. 3. in fin. c. 61.] trudi, dum eam vehementer turbatam his verbis consolatus est. Ne contristare; delector enim tua cohabitatione, ideo ut mecum maneas, mitto tibi amicos contrarios, ut dum in nulla creatura infidelitatem reperis, ad me plenius recurras. Cujus causam alibi reddens eidem dixit: Singula detrahentium verba sume [L. 4. in fin. c. 60.] tibi loco virtutum: quibus exornata pervenies ad me, & ego compassiva pietate mea compulsus benigne suscipiam te. Et quanto plus conversatio tua sine culpa reprobatur, eo amplius cor meum amatoria blanditate tibi condescendit, quia per hoc efficeris mihi simillima, qui in operibus meis semper habui perversiores. Præ cæteris vero hoc ipsum confir- [Pædag. Chr. p. 2. p. 1. c. 5. §. 9. 7.] mat, quod quondam Christus per Catharinam quondam Ordinis Carmelitarum Monialem, vitæ sanctitate celebrem, ad venerabilem Annam a S. Bartholomæo ejusdem Ordinis, gravissimos dolores magna constantia patientem, scribi jussit, ubi post alia sic loquitur: Quo quisque de meis unquam mihi fuit gratior, amicior que, hoc majorem crucis meæ partem singulari ex favore imposui ferendam. Ita Apostoli

mei,

mei, ita ipsa Mater mea experta est, cujus animam doloris gladius in tantum pertransivit, ut merito suo Martyrum Martyr, & Regina nuncupetur.

II. Alterum est, ut bene sciant artem, qua tribulationes & crucem hujusmodi portare, solidumque ex iis fructum reportare debeat nimirum, 1. *Ardenter desiderando crucem*, quod facile obtinebit, si non ad dolorem aut molestiam exterius apparentem, sed fructum intus
Vit. c. 20. latentem attendat. Certe B. Angela de Fulginio dixit; scio, Filioli mei, quod nobilitas & valor, qui exit de tribulatione, non est nobis cognitus, alioqui esset de illo magna, & quilibet raperet ab alio de quo tribulari posset: 2. *Alacriter & cum gaudio suscipiendo ac portando crucem:* amantium more, qui dum mutuo sibi manus etiam cum dolore comprimunt, gaudent potius, complacentque sibi in tali dolore, quam tristantur, eo quod sciant, ipsum ardentissimi amoris argumentum esse. 3. *Constanter eam usque ad finem portando:* Exemplo Christi, descendere ex ea nolentis, etiamsi a Judæis ad id incitatus fuerit.

Thom. Kemp. l. 3. c. 5. §. 4. III. Tertium est, ut efficax sibi remedium procuret, quo animus ad crucem explicato modo portandam animetur, ac roboretur, quale quidem præ reliquis respectu Hominis ad perfectionem tendentis, censeri debet Amor; nam hic, pio Asceta teste, onus non sentiat; labores non respuat, plus affectat, quam valeat, de impossibilitate non causatur, quia omnia sibi posse & licere arbitratur.

§. XI. CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Luc. 14. v. 26. I. EX occasione thematis: *Qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse Discipulus*, potest tribulatio consuetudini quarumdam Academiarum, sed, ut vocari solet, *Depositioni* comparari, qua omnes Juvenes prius, quam ad scholas admittantur, & in Discipulorum numerum adoptentur, variis vexationibus exerceri, & probari solent. Ostendatur proinde 1. quam præclara sit schola Christi, ob sapientiam cælestem, quæ ibi addiscitur. 2. Qualia privilegia participent Discipuli illius scholæ, nimirum, ut sint omnes nobiles, & quidem vera nobilitate, quæ ex virtute oritur: Deinde ut Immunes sint a tributo tristitiæ, quod plerumque homines pati nolentes pendere debent; item ut singularem habeant præcedentiam ante alios homines extra hanc scholam constitutos: Et tandem; ut, ubi ex hac vita ad patriam proficisci voluerint, vectigal in purgatorio pendere non cogantur. 3. Inferatur, quam æquum sit, ut quisque hanc dispositionem libenter sustineat, maxime cum omnes alios ejusdem scholæ discipulos eamdem tam fortiter sustinuisse advertat. Videri potest de hac materia fusius discurrens Faber Conc. 4. in festo SS. Simonis & Judæ.

Gal. 6. v. 14. II. Ex occasione thematis: *Absit mihi gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi:* potest ostendi, quam merito S. Paulus gloriatus sit, ut etiam nunc quis Christianus cum ipso glorietur in cruce seu tribulationibus, cum per has multo verius possideat titulos, ob quos plerumque homines gloriari solent, quod ipsum fusius ostendet, titulos hos sigillatim explicando. Et 1. quidem, si alii ob divitias gloriantur, quæ majores reperiri possunt, quam eæ, quæ in cruce reperiuntur, cum juxta illas ipsas felicitas in altera vita distribuatur? ut adeo merito Moyses improperium Christi majores divitias æstimarit, quam thesaurum Ægyptiorum. 2. Si alii ob nobilitatem & dignitatem gloriantur; quæ major dignitas & nobilitas obtingere potest homini, quam si ipsi Dei Filio similior fiat, & cum eo per gloriosa facta nomen super omne nomen sibi comparet? 3. Si alii ob pulchritudinem gloriantur, quid pulchrius esse potest homine justo, multa propter Christum patienta? de quo merito dicat sponsa; Dilectus meus candidus (propter innocentiam) & rubicundus (propter invictam patientiam) electus ex millibus. 4. Si alii ob robur corporis gloriantur, quanto æquius gloriabitur Christianus ob animi robur, quod in adversitatibus ostendit; quoque ipsis etiam Dæmonibus terribilis evadit. 5. Si alii gloriantur ob scientias; quæ altior, utilior, & dignior scientia addisci potest, quam scire Jesum Christum, & hunc crucifixum? Quæ omnia facile fusius ex dictis amplificari possunt.

III. Ex occasione thematis: *Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus:* potest Cant. 7. v. 8. crux palmæ comparari, tum ob illius proprietates scilicet radicis profunditatem, stipitis firmitatem, viroris perpetuitatem, culminis sublimitatem, quæ omnia in cruce nobiliori longe modo reperiuntur; tum ob fructuum fertilitatem, nempe vim purgandi a peccatis & pœnis, vim illuminandi (nam oculos, quos culpa claudit, pœna aperit, teste S. Gregorio) & vim perficiendi seu perducendi ad ultimum finem & perfectionem per variarum virtutum exercitium, quæ omnia fusius probata apud Fabrum videri possunt conc. 1. in Dom. 20. post Pent. & conc. 3. & 7. in festo inventionis S. Crucis.

IV. Ex occasione thematis: *Hujus rei gratia flecto genua mea ad patrem Domini nostri* Eph. 3. v. 14. *Jesu Christi, ut possitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit longitudo, & latitudo, & sublimitas, & profundum:* possunt quatuor dimensiones crucis explicari: ita ut per longitudinem duratio temporis, seu constantia: per latitudinem extensio ad omnis generis tribulationes, seu patientia; per altitudinem sublimitas motivi, seu charitas: per profunditatem sui ipsius depressio, seu humilitas indicetur; pro quibus fusius explicandis non parum serviet conc. 7. Fabri in festo inventionis S. Crucis.

V. Ex occasione thematis: *Viditque in somnis scalam stantem super terram, & cacumen* Gen. 28. v. 12. *illius tangens cælum?* potest Crux huic scalæ comparari. Et 1. ostendi, quomodo illa ad cælos usque pertingat, cum sit unicum remedium ad beatitudinem obtinendam. Unde merito exclamat S. Augustinus: O quales scalas, S. Aug. tom. 9. de Catechismo. quarum caput in cælum positum? per quas ipse (Christus) & ascendit & descendit, & propter confirmationem super eas incumbit. Ascende

secu-

securus, si desideras cælum: non te terreat nec angustia, nec longitudo, nec altitudo: nihil timeas, non nutant gradus ejus, quos ipse Architectus sic confirmavit, ut in ejus ligno manus suas affigi voluerit. 2. Ostendatur, quomodo in hac scala Angeli descendant ad roborandos illos, qui per eam ascendunt; & ascendant, eorum tribulationes ante conspectum Dei offerendo. 3. Ostendatur, quomodo Deus, in summitate hujus scalæ appareat, ut fatigatis manum præbeat, suaque præsentia & aspectu ascendentes animet. 4. Denique ostendatur, quomodo gradus sibi in hac scala facere, & per eos ascendere debeant, scilicet ad eum modum, quem S. Salvianus indicat dicens: *Salvian. lib. 3. de gub. Dei.* Sancti Martyres ad cælestis patriæ januam gradibus pœnarum suarum ascendentes, scalas sibi quodammodo de equuleis, catastis & crucibus fecerunt.

Luc. 24. v. 26. VI. Ex occasione thematis: *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* potest ostendi, quomodo via crucis habeat omnes conditiones ad optatam vitam requisitas, nempe 1. Quod sit via *rectissima* & *brevissima*: utpote quam ipse Christus Dux peritissimus ambulavit. 2. *Tritissima*: utpote per quam omnes Sancti ad cælum pervenerint. 3. *Certissima*: cum nullum sit certius prædestinationis signum, quam multa pro Deo pati, hæc enim est angusta porta, per quam ad vitam nos tendere Christus jussit. 4. *Securissima*: utpote in qua Christus pro comite & protectore habetur. 5. *Jucundissima*: utpote, quia secundum multitudinem dolorum abundant consolationes animam lætificantes, uti facile ex prioribus §§. fusius ostendi potest.

Luc. 14. v. 18. VII. Ex occasione thematis: *Et cœperunt se omnes excusare*: possunt proponi & refutari frivolæ causæ, ob quas aliqui conantur a se tribulationum jugum excutere. Nimirum 1. Quia non commeritos se putant. Refutentur, ostendendo, nullum absque peccato esse, atque adeo sine nec flagello esse debere. 2. Quia putant, sibi solis immitti ejusmodi tribulationes. Refutentur, ostendendo, quod omnes per multas tribulationes oporteat introire in regnum Dei. 3. Quia existimant, nimis graves esse. Refutentur ostendendo, quam leves sint, sive in comparatione pœnarum alterius vitæ, quas per peccata sua sunt meriti: sive in comparatione tribulationum, quas alii homines passi sunt, & quotidie patiuntur. 4. Quia ajunt, se a certis Personis eas sustinere non posse. Refutentur, ostendendo, omnium tribulationum primarium Authorem Deum esse, homines vero manum dumtaxat, aut instrumentum esse Dei, quos proinde exosculari potius & venerari, quam odisse & execrari deceat. 5. Quia arbitrantur, eas nimis diu durare. Refutentur, ostendendo, potius momentaneum dumtaxat esse, quod cruciat, æternum vero, quod delectat. Videri possunt hæc fusius apud Fabrum conc. 3. in festo S. Jacobi Apostoli.

§. XII. MISCELLANEA.

Qualitas.

I. Olim ad expianda Populi peccata jubebatur summus Sacerdos duos hircos accipere, & super utrumque sortem mittere, ita ut is, quem sors Deo designarit, statim pro peccato Populi mactetur, alter vero liber in solitudinem dimittatur. Per quorum priorem Electi significantur, utpote qui hoc ipso, quod in sortem Domino obtigerint in sacrificium mactandi sunt; per posteriorem vero reprobi indicantur; qui in desertum mundi abire, ibique libere vagari sinuntur. *Lev. 16. v. 8.*

II. Quemadmodum Joseph, fratres suos durius loquebatur, quos tamen intime diligebat; ita Deus quoque frequenter consolationis gratiam Electis subtrahit, cum tamen certum sit, eos ab ipso præ omnibus aliis diligi. *Ps. 76.*

III. Recte Minutius Felix de Christianis pro fide certantibus dixit; Quam pulchrum spectaculum Deo, cum Christianus cum dolore congreditur, cum adversus minas & supplicia, & tormenta componitur. *Minut. Felix in Octavio.*

IV. Cum aliquando pia Virgo ardenti desiderio teneretur B. Henrici Susonis videndi, Angelus Custos eum ostendit in medio Fratrum rosis candidis & rubris coronatum, ut ex candidis quidem corporis, animique puritatem, ex rubris vero constantem patientiam intelligeret. *Surius c. 24. vitæ.*

Necessitas.

V. Solebat olim S. Joannes Abbas monachis suis de tribulationibus dicere: Hæc est porta Dei, per quam patres nostri per multas tribulationes & injurias gaudentes ingressi sunt civitatem Dei. Eum in finem illis exemplum de Juvene Philosopho narrabat, qui, quia Magistrum offenderat; ab eo jussus erat primo triennio metalla cum aliis fodere, altero vero triennio mercedem offerre iis, qui eum injuria affecturi essent. Quod cum non segniter fuisset executus, & postea a Magistro Athenas deductus, injurias a Sene ad portam sedente illatas ridenti ore excepisset, eo quod gratis ab illo acciperet, pro quo hactenus mercedem offerre jubebatur, audiit ab illo Sene: Euge, jam urbem ingredere, quia dignus es, qui inter Sapientes numereris. *Vita PP. l. 5. n. 24.*

Æquitas.

VI. S. Gertrudi quondam dixit Christus, se omnibus hominibus tantum offerre gratiæ, quantum cuique ad superandam pusillanimitatem satis esse potest, atque adeo merito quemvis magna cum fiducia de Dei auxilio tribulationem acceptare debere. *Lib. 3. In-sinuat. c. 7.*

VII. S. Hieronymus Blesiliam ad tribulationes patienter ferendas sic allocutus est: E duobus elige quod voles, aut Sancta es, & probaris: aut peccatrix, & injuste quereris, minora sustinens, quam merearis. *S. Hier. ad Blesil.*

VIII. Hierocles Pythagoræ Discipulus dicere solebat: Tibi & culpæ tuæ indignare, non Deo, *Fab. con. 13. in Fer. 5.*

Deo, Culpam tolle, & infortunium auferet Deus.

Utilitas.

Vita l. 3. c. 4. IX. S. Theresia post obitum cuipiam magna illustris gloria apparens, testata est, nulla re magis quam afflictionibus, doloribus, aliisque perpessionibus sibi eam, quam jam frueretur, gloriam, partam esse, ac, si liceret ad mortales redire, nihil potios habituram, quam ut pro Deo suo gravissima quæque pati posset.

Seneca l. 1. de Pro. cap. 1. X. Recte Ethnicus quidam Philosophus dicebat: Brevem tibi formulam dabo, qua te metiaris: Bonum tunc habebis tuum, cum intelliges, Infelicissimos esse felices.

S. Aug. in Ps. 10. XI. Apposite S. Augustinus de peccato Davidis sic loquitor: Hoc peccatum non fecit David, cum persecutorem Saulem pateretur, quando per diversa loca fugiebat, ne in manus ejus incideret. Erat infirmitate tribulationis suæ tanto in Deum intentior, quanto miserior videbatur. Utile quiddam est tribulatio, utile Medici ferramentum tamquam contra diaboli tentamentum. Factus est postea securus, devictis hostibus, pressura caruit, tumor excrevit.

Laert. l. 7. XII. Zeno Cittius Philosophus dicebat numquam se commodius navigasse quam cum navi fracta, & amplissimis opibus naufragio amissis enatavit: tunc enim Philosophiæ operam dare se cœpisse.

S. Hier. in Ep. ad Pauiam. XIII. S. Hieronymus de S. Pauli tentatione discurrens sic loquitur: ad revelationem humiliandam superbiam, monitor quidam humanæ imbecillitatis Apostolo apponitur, in similitudinem triumphantium, quibus in curru retro comes adhærebat per singulas acclamationes civium dicens: Hominem te esse memento.

Dignitas.

Osorius conc. 3. in Dom. inf. oct. Epis. XIV. Redericus de Vivar in domo sua mensam fortium constituerat, in qua tantum strenui sedebant milites, qui egregia facinora in bello commisissent. Cumque in ea mensa aliquando sedere voluisset vir quidam illustris Martinus Pelaez, id ei non concessit, donec etiam ipse talia patrasset facinora. Ejusmodi Beatorum in cælis est mensa, de qua Christus ad Apostolos dixit, *Luc. 24. v. 28.* Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam in regno meo.

Senec. l. de provid. XV. Paratum, inquit Seneca, Deus habet adversus bonos viros animum, & illos fortius amat, & operibus ac doloribus & damnis exagitat, ut verius colligant robur. Non est arbor solida, ac fortis, nisi quam frequens ventus incursat; ipsa enim vexatione constringitur, & radices certius figit. Marcet sine adversario virtus; tunc apparet, quanta sit, quantunque valeat, polleatque, cum, quid possit, patientia ostendit.

Idem. XVI. Hanc rationem inquit idem, in suis cibis sequitur Deus, quam in Discipulis Præceptores, qui plus laboris ab his exigunt, in quibus certior spes est. Numquid tu invisos esse Lacedæmones liberos suos credis, quorum experiuntur indolem publice verberibus admotis? Ipsi patres illos adhortantur, ut ictus flagellorum fortiter perferant, & laceratos ac semianimes rogant, ut perseverent vulnera præbere vulneribus.

XVII. Prospera in plebem & vilia ingenia deveniunt, at calamitates, terroresque mortalium sub jugum mittere, proprium magni viri est. *Idem c. 4.*

XVIII. Ignis aurum probat, miseria fortes viros. Vide quam alte ascendere debeat virtus. Scias illi non per secura vadendum esse. Humilis & inertis est, tuta sectari. *Idem c. 5.*

XIX. Militares viri gloriantor vulneribos. Gubernatorem in tempestate, militem in acie intelligas: calamitas virtutis occasio est. Dux lectissimos mittit, qui nocturnis Hostes aggrediantur insidiis. Nemo eorum, qui exeunt, dicit; male de me imperator meruit, sed bene judicavit. *Cic. c. 4.*

§. XIII. AXIOMATA.

I. Dulcia non meruit, qui non gustavit amara. *Suchlerus.*

II. Vexatio dabit intellectum auditui. *Isaia 28. v. 19.*

III. Occasio & tribulatio hominem fragilem non facit, sed qualis sit, ostendit. *Thom. Kemp. l. 1. c. 16.*

IV. Fidem secunda poscunt, adversa exigunt. *Senec. in Agamem.*

V. Quod durum fuit pati meminisse dulce est. *Idem in Herc.*

VI. Lætius est, quoties magno sibi constat honestum. *Lucan. l. 9.*

VII. Ubi Crux, ibi lux. *Anonym*

VIII. Post nubila Phœbos.

IX. Nulla tempestas diuturna.

X. Quisque sui mali faber est.

Nemo læditur, nisi a seipso.

§. XIV. AUCTORES.

I. Joannes Busæus in Panario V. impatientia in adversis.

II. Philippus D' Outreman in Pædagogo Christiano tom. 2. p. 1. a c. 5. usque ad finem.

III. Josaphus Langius in Polyanth. V. Adversitas, Afflictio, Crux, Tribulatio.

IV. Franciscus Ribera de bono Tribulationis.

V. Ludovicus Granatensis, in loc. comm. f. 510.

VI. Hadrianus Lyræus in Apophthegmatis S. Ignatii l. 1. apoph. 3.

VII. Matthias Faber in omnibus tomis, præcipue in Festo Inventionis S. Crucis.

VIII. Thomas Stapletonus t. 6. Dom. 15. & t. 1. Dom. 20. ac 24. post Pent. Item t. 1. Dom. 4. post Epiph. & tom. 3. Dom. 3. post Pascha.

IX. Joannes Major in Spec. magno exempl. Voc. Tribulatio.

FINIS TOMI PRIMI.